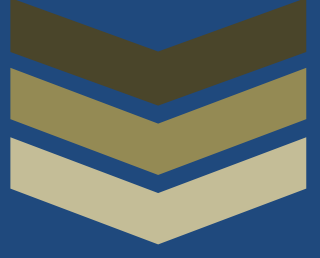

ORTA SEVİYESİ

1

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
RİSALE-İ NUR	1
MEKTUBAT	2
Birinci Mektub	2
İkinci Mektub.....	9
Üçüncü Mektub.....	11
Dördüncü Mektub	14
Beşinci Mektub	17
Altıncı Mektub	19
Yedinci Mektub	22
Sekizinci Mektub	24
Dokuzuncu Mektub	26
Onuncu Mektub	30
Onbirinci Mektub	33
Onikinci Mektub.....	35
Onüçüncü Mektub.....	39
Ondördüncü Mektub	43
Onbeşinci Mektub	43
Onaltıncı Mektub.....	53
Onyedinci Mektub	67
Onsekizinci Mektub	70
Ondokuzuncu Mektub.....	76
Yirminci Mektub.....	191
Yirmibirinci Mektub	221
PIRLANTA	225
SONSUZ NUR -1	226
Önsöz.....	226
ALEMLERE RAHMET OLARAK GÖNDERİLEN NEBİ	236
BEKLENEN ŞAFAK	236
KARANLIK BİR DEVRE	239
NÜBÜVVETİNDEN EVVEL DE O (sallallâhu aleyhi ve sellem) BİR NEBİ GİBİ YAŞAMIŞTI	245
YOLCULUKLARI	249
BEKLENEN VE MÜJDELENEN PEYGAMBER	258

O AYRI BUUDLARIN İNSANIDIR	267
PEYGAMBERLER VE PEYGAMBERİMİZİN ÖZELLİKLERİ	271
PEYGAMBERLERİN GÖNDERİLİŞ GAYESİ	271
PEYGAMBERLERİN ÖZELLİKLERİ	286
PEYGAMBERLERİN SIFATLARI	296
SIDK AÇISINDAN GAYB MESELESİ	310
EMANET-EMİN OLMAK	358
TEBLİĞ	379
FETANET	423
FETANET AÇISINDAN EFENDİMİZ VE SÖZ	436
BİR DEMET HADİS TAHLİLİ	443
ÜSLÛP VE BEYAN AÇISINDAN EFENDİMİZ'İN DUA KUŞAĞI	518
FETANET AÇISINDAN EFENDİMİZ'İN (s.a.s.) DİĞER BAZI VASIFLARI	525
İSMET	570
İSMET VE DİĞER PEYGAMBERLER	589
...VE EFENDİMİZ'İN İSMETİ	623
ZÜHD VE TAKVASIYLA EFENDİMİZ	656
EFENDİMİZ'İN TEVAZUU	666
UBÛDİYET VE KULLUĞU İLE EFENDİMİZ	671
ALLAH RESÛLÜ'NÜN DUA İKLİMİ	679
KURAN EZBER	693
MEAL	697
KUR'ÂN-I HAKÎM'İN AÇIKLAMALI MEALİ	698
KASAS SÛRESİ	698
ANKEBÛT SÛRESİ	710
RÛM SÛRESİ	719
LOKMAN SÛRESİ	726
SECDE SÛRESİ	731
AHZÂB SÛRESİ	735
SEBE' SÛRESİ	748
FÂTİR SÛRESİ	757
YÂSİN SÛRESİ	765
SÂFFÂT SÛRESİ	773
SÂD SÛRESİ	784
ZÜMER SÛRESİ	792

MÜ'MİN SÛRESİ	804
FIKİH	816
BÜYÜK İSLAM İLMİHALİ	817
İSTİHSAN VE KERAHET BÖLÜMÜ	817
Bazı Dinî Deyimler	817
Her Müslüman İçin Öğretme ve Öğrenmenin Gerekliği	817
İslâm'da Va'zın ve Öğüt Vermenin Önemi	819
Mukaddesata Hürmet ve Saygı	820
Din ve Muamelâtta Sözleri Kabul Edilecek ve Edilmeyecekler	823
İslâm'da Aile ve Akrabalık İlişkileri	824
İslâm'da Kazancın (Kesbin) Önemi	827
Çeşitli Kazanç Yollarının Üstünlük Dereceleri	827
Alış-Verişin Çeşitleri ve Kâr (Kazanç) Mikdarı	828
İhtikârın Mahiyeti ve Hükümleri	829
Ribanın Mahiyeti ve Nevileri	830
İstikraz (Ödünç Alma) Meseleleri	832
İslâm'da Yapılması Yasak Şeyler	833
Yenip İçilmesi Helâl Olan ve Olmayan Şeyler	834
Yiyip İçme Mikdarı ve Bunların Edepleri	835
Giyilmesi ve Kullanılması Gerekli ve Caiz Olup Olmayan Şeyler	837
Lukataların (Buluntu Malların) Mahiyeti ve Hükümleri	839
İslamda Eğlence ve Yarışmaların Hükümü	841
İslamda İnsanların Hayat ve Organ Dokunulmazlığı	842
Hayvanlara Yumuşak Davranmanın Gereği	843
İslâm'da Maddî ve Manevî Temizlik	844
HADİS	847
RIYÂZUS-SÂLİHİN	848
BÖLÜM: 145	848
HASTAYA DUA ETMEK	848
BÖLÜM: 146	850
HASTANIN HALİNİ YAKINLARINDAN SORMAK	850
BÖLÜM: 147	851
ÖLECEĞİNİ ANLAYANIN YAPACAĞI DUA	851
BÖLÜM: 148	851
HASTAYA VE ÖLÜMÜ YAKIN OLDUĞU TAHMİN EDİLENLERE İYİ MUAMELE ETMEK	851

BÖLÜM: 149	852
HASTANIN HASTALIĞININ ŞİDDETİNİ ANLATMASI	852
BÖLÜM: 150	853
ÖLMEK ÜZERE OLANA KELİME-İ TEVHİD TELKİN ETMEK.....	853
BÖLÜM: 151	853
ÖLÜNÜN GÖZÜ KAPATILDIKTAN SONRA NE SÖYLENİR	853
BÖLÜM: 152	854
ÖLÜNÜN BAŞINDA SÖYLENECEK SÖZ	854
BÖLÜM: 153	856
BAĞIRIP ÇAĞIRMADAN ÖLÜYE AĞLAMAK.....	856
BÖLÜM: 154	857
ÖLENİN HALİNİ GİZLEMENİN.....	857
BÖLÜM: 155	857
CENAZE NAMAZI KILMAK.....	857
BÖLÜM: 156	858
CENAZE NAMAZINDA SAFLARIN DURUMU.....	858
BÖLÜM: 157	859
CENAZE NAMAZINDA OKUNACAK DUALAR	859
BÖLÜM: 158	861
CENAZİYİ HIZLICA TAŞIMAK.....	861
BÖLÜM: 159	861
CENAZENİN BORCUNU HEMEN ÖDEMEK.....	861
BÖLÜM: 160	862
KABİR BAŞINDA ÖĞÜT VERMEK.....	862
BÖLÜM: 161	863
DEFİNDEN SONRA KABİR BAŞINDA DUA.....	863
BÖLÜM: 162	863
ÖLÜ İÇİN SADAKA VERİP DUA ETMEK.....	863
BÖLÜM: 163	864
MÜSLÜMAN ÖLÜLERİ HAYIRLA ANMAK	864
BÖLÜM: 164	865
KÜÇÜK ÇOCUKLARI ÖLENİN KAZANACAKLARI SEVAP	865
BÖLÜM: 165	866

ZALİM VE AZABA UĞRAYANLARIN YAKINLARINDAN GEÇERKEN KORKUP AĞLAYIP ALLAH'A SİĞİNMAK.....	866
YOLCULUK EDEBLERİ KİTABI	867
BÖLÜM: 166	867
YOLCULUĞA PERŞEMBE GÜNÜ VE ERKEN ÇIKMA GEREĞİ	867
BÖLÜM: 167	867
YALNIZ YOLCULUK YAPMAMAK.....	867
BÖLÜM: 168	868
YOLCULUKTA YÜRÜMEK VE KONAKLAMAK.....	868
BÖLÜM: 169	870
YOLCULUK ARKADAŞINA YARDIM ETMEK.....	870
BÖLÜM: 170	871
YOLCULUKTA YAPILACAK DUALAR	871
BÖLÜM: 171	873
YOLCULUKTA TEKBİR VE TESBİH GETİRMEK	873
BÖLÜM: 172	874
YOLCULUKTA DUA ETMEK	874
BÖLÜM: 173	875
KORKU ANINDA DUA ETMEK.....	875
BÖLÜM: 174	875
KONAKLAMA YERİNDE YAPILACAK DUA.....	875
BÖLÜM: 175	876
YOLCULUKTAN ÇABUK DÖNMEK	876
BÖLÜM: 176	876
YOLCULUKTAN EVE GÜNDÜZ DÖNMEK.....	876
BÖLÜM: 177	877
YOLCUNUN DÖNÜŞTE NE SÖYLEYECEĞİ.....	877
BÖLÜM: 178	877
YOLDAN DÖNÜŞTE MESCİDE UĞRAMAK.....	877
BÖLÜM: 179	877
KADININ TEK BAŞINA YOLCULUK YAPMAMASI.....	877
FAZİLETLER BAHSİ.....	879
BÖLÜM: 180	879
KUR'AN OKUMANIN FAZİLETİ	879

BÖLÜM: 181	881
KUR'ANI SIK SIK TEKRARLAYIP UNUTULMAYA MAHKUM ETMEMEK	881
BÖLÜM: 182	882
SESİ KUR'ANLA SÜSLEMELİK VE SESİ GÜZEL OLANDAN KUR'AN OKUMASINI İSTEMEK	882
BÖLÜM: 183	883
BELİRLİ AYET VE SURELERİ OKUMAYA TEŞVİK.....	883
BÖLÜM: 184	888
KUR'AN OKUYUP MÜZAKERE ETMEK İÇİN TOPLANMAK	888
BÖLÜM: 185	888
ABDESTİ GÜZELCE ALMANIN FAZİLETİ	888
BÖLÜM: 186	891
EZANIN FAZİLETİ.....	891
BÖLÜM: 187	894
NAMAZLARIN FAZİLETİ	894
BÖLÜM: 188	895
SABAH VE İKİNDİ NAMAZININ FAZİLETİ	895
BÖLÜM: 189	897
MESCİDLERE GİRMEİNİN FAZİLETİ	897
BÖLÜM: 190	899
NAMAZ İÇİN BEKLEMENİN FAZİLETİ	899
BÖLÜM: 191	900
CEMAATLE NAMAZ KILANIN FAZİLETİ.....	900
BÖLÜM: 192	902
SABAH VE YATSI NAMAZLARINDA CEMAATE DEVAMIN ÖNEMİ.....	902
BÖLÜM: 193	903
FARZ NAMAZLARA DEVAM ETMENİN EMREDİLMESİ ERKETMENİN DE YASAKLANMASI.....	903
BÖLÜM: 194	906
İLK SAFTA NAMAZ KILMANIN SEVABI VE SAFLARIN TERTİP VE DÜZENİ	906
BÖLÜM: 195	909
FARZ NAMAZLARIN ÖNCESİ VE SONRASI KILINAN SÜNNETLER VE FAZİLETİ.....	909
BÖLÜM: 196	910
SABAH NAMAZININ SÜNNETİNİN ÖNEMİ	910
BÖLÜM: 197	911
SABAH NAMAZININ SÜNNETİNİN NASIL KILINACAĞI VE NE OKUNACAĞI	911

BÖLÜM: 198	913
SABAH NAMAZININ SÜNNETİNDEN SONRA BİRAZ SAĞ TARAF ÜZERİNE UZANMAK	913
BÖLÜM: 199	914
ÖĞLE NAMAZININ SÜNNETİ	914
BÖLÜM: 200	915
İKİNDİ NAMAZININ SÜNNETİ.....	915
BÖLÜM: 201	916
AKŞAM NAMAZININ ÖNCESİ VE SONRASI KILINAN SÜNNETLER.....	916
BÖLÜM: 202	917
YATSI NAMAZININ SÜNNETİ.....	917
BÖLÜM: 203	917
CUMA NAMAZININ SÜNNETİ	917
BÖLÜM: 204	918
NAFİLE NAMAZLARI EVDE KILMAK	918
HADİS	920
EZBER.....	920
TESBİHAT VE EVRAD	924
VAAZ	926
AHLAK VAAZLARI - 2	927
AHLAK HUTBELERİ-2	927

RİSALE-İ NUR

MEKTUBAT

Birinci Mektub

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Dört Sualin Muhtasar Cevabıdır

Birinci Sual:Hazret-i Hızır Aleyhisselâm hayatta mıdır? Hayatta ise niçin bazı mühim ülema hayatını kabul etmiyorlar?

Elcevab: Hayattadır, fakat meratib-i hayat beştir. O, ikinci mertebededir. Bu sebebden bazı ülema hayatında şübhe etmişler.

Birinci Tabaka-i Hayat: Bizim hayatımızdır ki, çok kayıdlarla mukayyedir.

İkinci Tabaka-i Hayat: Hazret-i Hızır ve İlyas Aleyhimesselem'in hayatlarıdır ki, bir derece serbesttir. Yani bir vakitte pek çok yerlerde bulunabilirler. Bizim gibi beşeriyet levazımatıyla daimî mukayyed değillerdir. Bazan istedikleri vakit bizim gibi yerler, içerler; fakat bizim gibi mecbur değillerdir. Tevatür derecesinde ehl-i şuhud ve keşif olan evliyanın, Hazret-i Hızır ile maceraları, bu tabaka-i hayatı tenvir ve isbat eder. Hattâ makamât-ı velayette bir makam vardır ki, "Makam-ı Hızır" tabir edilir. O makama gelen bir veli, Hızır'dan ders alır ve Hızır ile görüşür. Fakat bazan o makam sahibi yanlış olarak, ayn-ı Hızır telakki olunur.

Üçüncü Tabaka-i Hayat: Hazret-i İdris ve İsa Aleyhimesselem'in tabaka-i hayatlarıdır ki, beşeriyet levazımatından tecerrüd ile, melek hayatı gibi bir hayata girerek nuranî bir letafet kesbeder. Âdetâ beden-i misalî letafetinde ve cesed-i necmî nuraniyetinde olan cism-i dünyevîleriyle semavatta bulunurlar. Âhîrzamanda Hazret-i İsa Aleyhisselâm gelecek, Şeriat-ı Muhammediye (A.S.M.) ile amel edecek mealindeki hadîsin sırrı şudur ki: Âhîrzamanda felsefe-i tabiiyenin verdiği cereyan-ı küfrîye ve inkâr-ı uluhiyete karşı İsevîlik dini tasaffî ederek ve hurafattan tecerrüd edip İslâmiyete inkılab edeceği bir sırada, nasilki İsevîlik şahs-ı manevîsi, vahy-i semavî kılıncayla o müdhiş dinsizliğin şahs-ı manevîsini öldürür; öyle de Hazret-i İsa Aleyhisselâm, İsevîlik şahs-ı manevîsini temsil ederek, dinsizliğin şahs-ı manevîsini temsil eden Deccal'ı öldürür.. yani inkâr-ı uluhiyet fikrini öldürecek.

Dördüncü Tabaka-i Hayat: Şüheda hayatıdır. Nass-ı Kur'anla şühedanın, ehl-i kuburun fevkinde bir tabaka-i hayatları vardır. Evet şüheda, hayat-ı dünyevîlerini tarîk-ı hakta feda ettikleri için, Cenab-ı Hak kemal-i kereminden onlara hayat-ı dünyeviye benzer, fakat kedersiz, zahmetsiz bir hayatı Âlem-i Berzaha onlara ihsan eder. Onlar kendilerini ölmüş bilmiyorlar.. yalnız kendilerinin daha iyi bir âleme gittiklerini biliyorlar.. kemal-i saadete mütelezziz oluyorlar.. ölümdaki firak acılığını hissetmiyorlar. Ehl-i kuburun çendan ruhları bâkidir, fakat kendilerini ölmüş biliyorlar. Berzaha aldıkları lezzet ve saadet, şühedanın lezzetine yetişmez. Nasılki iki adam bir rü'yada Cennet gibi bir güzel saraya girerler. Birisi rü'yada olduğunu bilir. Aldığı keyf ve lezzet pek noksandır. "Ben uyansam şu lezzet kaçacak" diye düşünür. Diğer rü'yada olduğunu bilmiyor. Hakikî lezzet ile hakikî saadete mazhar olur.

İşte Âlem-i Berzadaki emvat ve şühedanın hayat-ı berzahiyeden istifadeleri, öyle farklıdır. Hadsiz vakıatla ve rivayatla şühedanın bu tarz-ı hayata mazhariyetleri ve kendilerini sağ bildikleri sabit ve kat'îdir. Hattâ Seyyid-üş şüheda olan Hazret-i Hamza Radıyallahü Anh, mükerrer vakıatla kendine iltica eden adamları muhafaza etmesi ve dünyevî işlerini görmesi ve gördürmesi gibi çok vakıatla, bu tabaka-i hayat tenvir ve isbat edilmiş. Hattâ - ben kendim- Ubeyd isminde bir yeğenim ve talebem vardı. Benim yanımda ve benim yerime şehid olduktan sonra, üç aylık mesafede esarete bulunduğum zaman, mahall-i defnini bilmediğim halde, bence bir rü'ya-yı sadıkada, taht-el Arz bir menzil suretindeki kabrine girmişim. Onu şüheda tabaka-i hayatında gördüm. O, beni ölmüş biliyormuş. Benim için çok ağladığını söyledi. Kendisini hayatta biliyor; fakat Rus'un istilasından çekindiği için, yer altında kendine güzel bir menzil yapmış. İşte bu cüz'î rü'ya, bazı şerait ve emaratla, geçen hakikata, bana şuhud derecesinde bir kanaat vermiştir.

Beşinci Tabaka-i Hayat: Ehl-i kuburun hayat-ı ruhanîleridir. Evet mevt; tebdil-i mekândır, ıtlak-ı ruhtur, vazifeden terhistir. İ'dam ve adem ve fena değildir. Hadsiz vakıatla ervah-ı evliyanın temessülleri ve ehl-i keşfe tezahürleri ve sair ehl-i kuburun yakazaten ve menamen bizlerle münasebetleri ve vakıa mutabık olarak bizlere ihbaratları gibi çok delail, o tabaka-i hayatı tenvir ve isbat eder. Zâten beka-i ruha dair "Yirmidokuzuncu Söz" bu tabaka-i hayatı delail-i kat'iyye ile isbat etmiştir.

İKİNCİ SUAL:Furkan-ı Hakîm'de

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيُبْلُوَكُمْ أَنِ كُنْتُمْ آخِسِينَ عَمَلًا

gibi âyetlerde "Mevt dahi, hayat gibi mahluktur, hem bir nimettir." diye ifham ediliyor. Halbuki zahiren mevt; inhilaldir, ademdir, tefessühtür, hayatın sönmesidir, hâdim-ül lezzattır.. nasıl mahluk ve nimet olabilir?

Elcevab: "Birinci Sual"ın cevabının âhirinde denildiği gibi: Mevt, vazife-i hayattan bir terhistir, bir paydostur, bir tebdil-i mekândır, bir tahvil-i vücuddur, hayat-ı bâkiyeye bir davettir, bir mebde'dir, bir hayat-ı bâkiyenin mukaddimesidir. Nasılki hayatın dünyaya gelmesi bir halk ve takdir ile; öyle de, dünyadan gitmesi de bir halk ve takdir ile, bir hikmet ve tedbir ile. Çünkü en basit tabaka-i hayat olan hayat-ı nebatiyenin mevti, hayattan daha muntazam bir eser-i san'at olduğunu gösteriyor. Zira meyvelerin, çekirdeklerin, tohumların mevti; tefessüh ile çürümek ve dağılmakla görüldüğü halde, gayet muntazam bir muamele-i kimyeviye ve mizanlı bir imtizacat-ı unsuriye ve hikmetli bir teşekkülât-ı zerreviyeden ibaret olan bir yoğurmaktır ki, bu görünmeyen intizamlı ve hikmetli ölümü, sümbülün hayatıyla tezahür ediyor. Demek çekirdeğin mevti, sümbülün mebde-i hayatıdır; belki ayn-ı hayatı hükmünde olduğu için, şu ölüm dahi, hayat kadar mahluk ve muntazamdır.

Hem zîhayat meyvelerin yahut hayvanların mide-i insaniyede ölümleri, hayat-ı insaniyeye çıkmalarına menşe' olduğundan; "o mevt, onların hayatından daha muntazam ve mahluk" denilir.

İşte en edna tabaka-i hayat olan hayat-ı nebatiyenin mevti; böyle mahluk, hikmetli ve intizamlı olsa, tabaka-i hayatın en ulvîsi olan hayat-ı insaniyenin başına gelen mevt, elbette yer altına girmiş bir çekirdeğin hava âleminde bir ağaç olması gibi, yer altına giren bir insan da, Âlem-i Berzah'ta, elbette bir hayat-ı bâkiye sümbülü verecektir.

Amma mevt, nimet olduğunun ciheti ise, çok vücuhundan dört vechine işaret ederiz.

Birincisi: Ağırlaşmış olan vazife-i hayattan ve tekâlif-i hayatiyeden âzad edip, yüzde doksandokuz ahabına kavuşmak için, Âlem-i Berzah'ta bir visal kapısı olduğundan, en büyük bir nimettir.

İkincisi: Dar, sıkıntılı, dağdağalı, zelzeleli dünya zindanından çıkarıp; vüs'atli, sürurlu, ızdırabsız, bâki bir hayata mazhariyetle.. Mahbub-u Bâki'nin daire-i rahmetine girmektir.

Üçüncüsü: İhtiyarlık gibi şerait-i hayatiyeyi ağırılaştıran bir çok esbab vardır ki; mevti, hayatın pek fevkinde nimet olarak gösterir. Meselâ: Sana ızdırab veren pek ihtiyar olmuş peder ve vâliden ile beraber, ceddin cedleri, sefalet-i halleriyle senin önünde şimdi bulunsaydı; hayat ne kadar nıkmət, mevt ne kadar nimet olduğunu bilecektin. Hem meselâ: Güzel çiçeklerin âşıkları olan güzel sineklerin, kışın şedaidi içinde hayatları ne kadar zahmet ve ölümleri ne kadar rahmet olduğu anlaşılır.

Dördüncüsü: Nevm nasilki bir rahat, bir rahmet, bir istirahatdır; hususan musibetzedeler, yaralılar, hastalar için.. öyle de: Nevmin büyük kardeşi olan mevt dahi, musibetzedelere ve intihara sevkeden belalarla mübtela olanlar için ayn-ı nimet ve rahmettir. Amma ehl-i dalalet için müteaddid Sözlere kat'î isbat edildiği gibi; mevt dahi hayat gibi nıkmət içinde nıkmət, azab içinde azabdır. O, bahisten hariçtir.

ÜÇÜNCÜ SUAL:Cehennem nerededir?

Elcevab: **فَلَنْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ لَا يُعْلَمُ الْغَيْبُ إِلَّا اللَّهُ** Cehennemin yeri, bazı rivayetle "Taht-el Arz" denilmiştir. Başka yerlerde beyan ettiğimiz gibi; Küre-i Arz, hareket-i seneviyesiyle ileride mecma-ı haşir olacak bir meydanın etrafında bir daire çiziyor. Cehennem ise, Arzın o medar-ı senevîsi altındadır demektir. Görünmemeleri ve hissedilmemeleri, perdeli ve nursuz ateş olduğu içindir. Küre-i Arzın seyahat ettiği mesafe-i azîmede pek çok mahlukat var ki, nursuz oldukları için görünmezler. Kamer, nuru çekildikçe vücudunu kaybettiği gibi, nursuz çok küreler, mahluklar gözümüzün önünde olup göremiyoruz.

Cehennem ikidir: Biri suğra, biri kübradır. İleride suğra, kübraya inkılab edeceği ve çekirdeği hükmünde olduğu gibi, ileride ondan bir menzil olur. Cehennem-i Suğra yerin altında, yani merkezindedir. Kürenin altı, merkezidir. İlm-i Tabakat-ül Arzca malûmdur ki: Ekseriya her otuzüç metre hafriyatta, bir derece-i hararet tezayüd eder. Demek merkeze kadar nısf-ı kutr-u Arz, altıbin küsur kilometre olduğundan, ikiyüz bin derece-i harareti câmi', yani ikiyüz defa ateş-i dünyevîden şedid ve rivayet-i hadîse muvafık bir ateş bulunuyor. Şu Cehennem-i Suğra, Cehennem-i Kübra'ya ait çok vezaifi, dünyada ve Âlem-i Berzah'ta görmüş ve ehadîslerle işaret edilmiştir. Âlem-i Âhiret'te, Küre-i Arz nasilki sekenesini medar-ı senevîsindeki meydan-ı haşre döker; öyle de içindeki Cehennem-i Suğra'yı dahi Cehennem-i Kübra'ya emr-i İlahî ile teslim eder. Ehl-i İtizal'in bazı imamları "Cehennem sonradan halkedilecektir" demeleri, hâl-i hazırda tamamıyla inbisat etmediğinden ve sekenelerine tam münasib bir tarzda inkişaf etmediğinden, galattır ve gabavettir. Hem perde-i gayb içindeki âlem-i âhirete ait menzilleri dünya gözümüzle görmek ve göstermek için, ya kâinatı küçültüp iki vilayet derecesine getirmeli veyahut gözümüzü büyütüp yıldızlar gibi gözlerimiz olmalı ki yerlerini görüp tayin edelim. **وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ** âhiret âlemine ait menziller, bu dünyevî gözümüzle görülmez. Fakat bazı rivayetin işaretleriyle, âhiretteki Cehennem, bu dünyamızla münasebetdardır. Yaz'ın şiddet-i hararetine **مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ** denilmiştir. Demek bu dünyevî küçücük ve sönük akıl gözüyle, o büyük Cehennem görülmez. Fakat ism-i Hakîm'in nuruyla bakabiliriz. Şöyle ki:

Arzın medar-ı senevîsi altında bulunan Cehennem-i Kübra, yerin merkezindeki Cehennem-i Suğra'yı güya tevkil ederek bazı vezaifini gördürmüş. Kadîr-i Zülcelal'in mülkü pek çok geniştir. Hikmet-i İlahiye nereyi göstermiş ise Cehennem-i Kübra oraya yerleşir. Evet bir Kadîr-i Zülcelal ve emr-i **كُنْ فَيَكُونُ** e mâlik bir Hakîm-i Zülkemel, gözümüzün önünde kemal-i hikmet ve intizam ile Kamer'i Arz'a bağlamış; azamet-i kudret ve intizam ile Arz'ı Güneş'e rabetmiş ve Güneş'i seyyaratıyla beraber Arz'ın sür'at-i seneviyesine yakın bir sür'at ile ve haşmet-i rububiyetiyle, bir ihtimale göre Şemsüşşümus tarafına bir hareket vermiş ve donanma elektrik lâmbaları gibi yıldızları, saltanat-ı rububiyetine nuranî şahidler yapmış; onunla saltanat-ı rububiyetini ve azamet-i kudretini göstermiş bir Zât-ı Zülcelal'in kemal-i hikmetinden ve azamet-i kudretinden ve saltanat-ı rububiyetinden uzak değildir ki, Cehennem-i Kübra'yı elektrik lâmbalarının fabrikasının kazanı hükmüne getirip âhirete bakan semanın yıldızlarını onunla iş'al etsin; hararet ve kuvvet versin. Yani, âlem-i nur olan Cennet'ten yıldızlara nur verip, Cehennem'den nâr ve hararet göndersin. Aynı halde o Cehennem'in bir kısmını ehl-i azaba mesken ve mahbes yapsın. Hem bir Fâtır-ı Hakîm ki; dağ gibi koca bir ağacı, tırnak gibi bir çekirdekte saklar. Elbette o Zât-ı Zülcelal'in kudret ve hikmetinden uzak değildir ki; Küre-i Arz'ın kalbindeki Cehennem-i Suğra çekirdeğinde Cehennem-i Kübra'yı saklasın.

Elhasıl: Cennet ve Cehennem, şecere-i hilkatten ebed tarafına uzanıp eğilerek giden bir dalın iki meyvesidir. Meyvenin yeri ise, dalın müntehasındadır. Hem şu silsile-i kâinatın iki neticesidir. Neticelerin mahalleri, silsilenin iki tarafındadır. Süflîsi, sakili aşağı tarafında; nuranîsi, ulvîsi yukarı tarafındadır. Hem şu seyl-i şuunatın ve mahsulât-ı maneviye-i arziyenin iki mahzenidir. Mahzenin mekânı ise, mahsulâtın nev'ine göre, fenası altında, iyisi üstündedir. Hem ebede karşı cereyan eden ve dalgalanan mevcudat-ı seyyalenin iki havzıdır. Havzın yeri ise, seylin durduğu ve tecemmu' ettiği yerdedir. Yani habîsatı ve müzahrefatı esfelde, tayyibatı ve safiyatı a'lâdadır. Hem lütuf ve kahrın, rahmet ve azametinin iki tecelligâhıdır. Tecelligâhın yeri ise, her yerde olabilir. Rahman-ı Zülcemal ve Kahhar-ı Zülcelal nerede isterse tecelligâhını açar.

Amma Cennet ve Cehennem'in vücudları ise, Onuncu ve Yirmisekizinci ve Yirmidokuzuncu Sözler'de gayet kat'î bir surette isbat edilmiştir. Şurada yalnız bu kadar deriz ki: Meyvenin vücudu dal kadar ve neticenin silsile kadar ve mahzenin mahsulât kadar ve havzın ırmak kadar ve tecelligâhın, rahmet ve kahrın vücudları kadar kat'î ve yakîndir.

DÖRDÜNCÜ SUAL: Mahbublara olan aşk-ı mecazî aşk-ı hakikîye inkılab ettiği gibi, acaba ekser nâsda bulunan dünyaya karşı olan aşk-ı mecazî dahi bir aşk-ı hakikîye inkılab edebilir mi?

Elcevab: Evet. Dünyanın fâni yüzüne karşı olan aşk-ı mecazî, eğer o âşık, o yüzün üstündeki zeval ve fena çirkinliğini görüp ondan yüzünü çevirse, bâki bir mahbub arasa, dünyanın pek güzel ve âyine-i esma-i İlahiye ve mezraa-i âhîret olan iki diğer yüzüne bakmağa muvaffak olursa, o gayr-ı meşru mecazî aşk, o vakit, aşk-ı hakikîye inkılabaya yüz tutar. Fakat bir şart ile ki, kendinin zâil ve hayatıyla bağlı kararsız dünyasını, haricî dünyaya iltibas etmemektir. Eğer ehl-i dalalet ve gaflet gibi kendini unutup âfâka dalıp, umumî dünyayı hususî dünyası zannedip ona âşık olsa, tabiat bataklığına düşer boğulur. Meğer ki hârika olarak bir dest-i inayet onu kurtarsın. Şu hakikatı tenvir için şu temsile bak. Meselâ:

Şu güzel zînetli odanın dört duvarında, dördümüze ait dört endam âyinesi bulunsa, o vakit beş oda olur. Biri hakikî ve umumî, dördü misalî ve hususî... Herbirimiz kendi âyinemiz vasıtasıyla, hususî odamızın şeklini, heyetini, rengini değiştirebiliriz. Kırmızı boya vursak, kırmızı; yeşil boyasak, yeşil gösterir. Ve hakeza.. âyinede tasarrufla çok vaziyetler verebiliriz; çirkinleştirir, güzelleştirir, çok şekillere koyabiliriz. Fakat haricî ve umumî odayı ise kolaylıkla tasarruf ve tağyir edemeyiz. Hususî oda ile umumî oda hakikatta birbirinin aynı iken, ahkâmda ayrırırlar. Sen bir parmak ile odanı harab edebilirsin, ötekinin bir taşını bile kımıldatamazsın.

İşte dünya süslü bir menzildir. Herbirimizin hayatı, bir endam âyinesidir. Şu dünyadan herbirimize birer dünya var, birer âlemimiz var. Fakat direği, merkezi, kapısı, hayatımızdır. Belki o hususî dünyamız ve âlemimiz, bir sahifedir. Hayatımız bir kalem.. onunla sahife-i a'malimize geçecek çok şeyler yazılıyor. Eğer dünyamızı sevdikse, sonra gördük ki: Dünyamız hayatımız üstünde bina edildiği için, hayatımız gibi zâil, fâni, kararsızdır, hissedip bildik. Ona ait muhabbetimiz, o hususî dünyamız âyine olduğu ve temsil ettiği güzel nukuş-u esma-i İlahiyeye döner; ondan, cilve-i esmaya intikal eder. Hem o hususî dünyamız, âhîret ve Cennet'in muvakkat bir fidanlığı olduğunu derkedip, ona karşı şedid hırs ve talep ve muhabbet gibi hissiyatımızı onun neticesi ve semeresi ve sünbülü olan uhrevî fevaidine çevirsek, o vakit o mecazî aşk, hakikî aşka inkılab eder. Yoksa **نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ** sırrına mazhar olup, nefsinin unutup, hayatın zevalini düşünmeyerek, hususî kararsız dünyasını, aynı umumî dünya gibi sabit bilip, kendini lâyemut farzederek dünyaya sapsansa, şedid hissiyat ile ona sarılsa, onda boğulur gider. O muhabbet onun için hadsiz bela ve azabdır. Çünkü o muhabbetten yetimane bir şefkat, me'yusane bir rikkat tevellüd eder. Bütün zîhayatlara acır; hattâ güzel ve zevale maruz bütün mahlukata bir rikkat ve bir fırkat hisseder; elinden bir şey gelmez, ye's-i mutlak

içinde elem çeker. Fakat gafletten kurtulan evvelki adam, o şedid şefkatin elemine karşı ulvî bir tiryak bulur ki; acıdığı bütün zîhayatların mevt ve zevalinde bir Zât-ı Bâki'nin bâki esmasının daimî cilvelerini temsil eden âyine-i ervahları bâki görür; şefkati, bir sürura inkılab eder. Hem zeval ve fenaya maruz bütün güzel mahlukatın arkasında bir cemal-i münezzeh ve hüsn-ü mukaddes ihsas eden bir nakş ve tahsin ve san'at ve tezyin ve ihsan ve tenvir-i daimîyi görür. O zeval ve fenayı tezyid-i hüsn ve tecdid-i lezzet ve teşhir-i san'at için bir tazelandirmek şeklinde görüp, lezzetini ve şevkini ve hayretini ziyadeleştirir.

الْباقى هُوَ الْباقى

Said Nursî

İkinci Mektub

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(O mezkûr ve malûm talebesinin hediyesine karşı cevabdan bir parçadır.)

Sâlisen: Bana bir hediye gönderdin. Gayet ehemmiyetli bir kaidemi bozmak istersin. Ben demiyorum ki "Kardeşim ve biraderzadem olan Abdülmecid ve Abdurrahman'dan kabul etmediğim gibi senden de kabul etmem." Çünkü sen onlardan daha ileri ve ruhuma daha yakın olduğundan, herkesin hediyesi reddedilse, seninki bir defaya mahsus olmak üzere reddedilmez. Fakat bu münasebetle o kaidemin sırrını söyleyeceğim. Şöyle ki:

Eski Said minnet almazdı. Minnetin altına girmektense, ölümü tercih ederdi. Çok zahmet ve meşakkat çektiği halde, kaidesini bozmadı. Eski Said'in senin bu bîçare kardeşine irsiyet kalan şu hasleti ise, tezehhüd ve sun'î bir istiğna değil, belki dört-beş ciddî esbaba istinad eder.

Birincisi: Ehl-i dalalet, ehl-i ilmi; ilmi vasıta-i cerr etmekle ittiham ediyorlar. "İlmi ve dini kendilerine medar-ı maişet yapıyorlar" deyip insafsızcasına onlara hücum ediyorlar. Bunları fiilen tekzib lâzımdır.

İkincisi: Neşr-i hak için Enbiyaya ittiba' etmekle mükellefiz. Kur'an-ı Hakîm'de, hakkı neşredenler: **إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ** diyerek, insanlardan istiğna göstermişler. Sure-i Yâsin'de **إِتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْئَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ** cümlesi, mes'elemiz hakkında çok manidardır...

Üçüncüsü: Birinci Söz'de beyan edildiği gibi: Allah namına vermek, Allah namına almak lâzımdır. Halbuki ekseriya ya veren gafildir; kendi namına verir, zımnî bir minnet eder. Ya alan gafildir; Mün'im-i Hakikî'ye ait şükrü, senayı, zahirî esbaba verir, hata eder.

Dördüncüsü: Tevekkül, kanaat ve iktisad öyle bir hazine ve bir servettir ki, hiçbir şey ile değişilmez. İnsanlardan ahz-ı mal edip o tükenmez hazine ve defineleri kapatmak istemem. Rezzak-ı Zülcelal'e yüzbinler şükrediyorum ki, küçüklüğümden beri beni minnet ve zillet altına girmeye mecbur etmemiş. Onun keremine istinaden, bâkiye-i ömrümü de o kaide ile geçirmesini rahmetinden niyaz ediyorum.

Beşincisi: Bir-iki senedir çok emareler ve tecrübelerle kat'î kanaatım oldu ki; halkların malını, hususan zenginlerin ve memurların hediyelerini almağa me'zun değilim. Bazıları bana dokunuyor.. belki dokunduruluyor, yedirilmiyor.

Bazan bana zararlı bir surete çevriliyor. Demek gayrın malını almamağa manen bir emirdir ve almaktan bir nehiydir. Hem bende bir tevahhuş var; herkesi, her vakit kabul edemiyorum. Halkın hediyesini kabul etmek, onların hatırını sayıp istemediğim vakitte onları kabul etmek lâzım geliyor.. o da hoşuma gitmiyor. Hem tasannu' ve temelluktan beni kurtaran bir parça kuru ekmek yemek ve yüz yamalı bir libas giymek, bana daha hoş geliyor. Gayrın en a'lâ baklavasını yemek, en murassa' libasını giymek ve onların hatırını saymağa mecbur olmak, bana nâhoş geliyor.

Altıncısı: Ve istiğna sebebinin en mühimmi; mezhebimizce en mu'teber olan İbn-i Hacer diyor ki: "Salahat niyetiyle sana verilen bir şeyi, sâlih olmazsan kabul etmek haramdır."

İşte şu zamanın insanları hırs ve tama' yüzünden küçük bir hediyesini pek pahalı satıyorlar? Benim gibi günahkâr bir bîçareyi, sâlih veya veli tasavvur ederek, sonra bir ekmek veriyorlar. Eğer hâşâ ben kendimi sâlih bilsem; o alâmet-i gururdur, salahatin ademine delildir. Eğer kendimi sâlih bilmezsem, o malı kabul etmek caiz değildir. Hem âhirete müteveccih a'male mukabil sadaka ve hediye almak, âhretin bâki meyvelerini dünyada fâni bir surette yemek demektir.

الْباقِي هُوَ الْباقِي

Said Nursî

Üçüncü Mektub

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(O malûm talebesine gönderilen mektubun bir parçasıdır.)

Hâmisen: Bir mektubda, buradaki hissiyatıma hissedar olmak arzusunu yazmıştın. İşte binden birini işit.

Bir gece, yüz tabakalık irtifada, bir katran ağacının başındaki yuvada, semanın yıldızlarla yaldızlanmış güzel yüzüne baktım; Kur'an-ı Hakîm'in **فَلَا أُفْسِمُ** **بِالْحُنَّسِ الْجَوَارِ الْكُنَّسِ** kaseminde ulvî bir nur-u i'caz ve parlak bir sırr-ı belâgat gördüm. Evet seyyar yıldızlara ve istitar ve intişarlarına işaret eden şu âyet, gayet âlî bir nakş-ı san'at ve âlî bir levha-i ibret, nazar-ı temaşaya gösteriyor. Evet şu seyyareler, kumandanları olan güneşin dairesinden çıkıyorlar, sabit yıldızlar dairesine girerek semada yeni yeni nakışları ve san'atları gösteriyorlar. Bazan kendileri gibi parlak bir yıldız omuz omuza verir güzel bir vaziyet gösteriyorlar. Bazan küçük yıldızlar içine girip bir kumandan suretini gösteriyorlar. Hususıyla bu mevsimde, akşamdan sonra ufukta Zühre yıldızı ve fecirden evvel diğer parlak bir arkadaşı, gayet şirin ve güzel bir vaziyet gösteriyorlar. Sonra vazife-i teftişiyelerini ve nakş-ı san'atta mekiklik hizmetini ifadan sonra yine dönüp sultanları olan güneşin şaşaalı dairesine girip gizleniyorlar. Şimdi şu "Hunnes, Künnes" tabir edilen seyyarelerle şu zeminimizi kâinat fezasında birer gemi, birer tayyare suretinde kemal-i intizamla döndüren ve seyr ü seyahat ettiren Zât'ın haşmet-i rububiyetini ve şaşaa-i saltanat-ı uluhiyetini güneş gibi parlaklığıyla gösteriyorlar. Bak bir saltanatın haşmetine ki, gemileri ve tayyareleri içinde öyleleri var ki, bin defa küre-i arz kadar bir cesamette ve bir saniyede sekiz saat mesafeyi kat'eden sür'attedir.

İşte böyle bir sultana ubudiyet ve imanla intisab etmek ve şu dünyada Ona misafir olmak ne kadar âlî bir saadet, ne derece büyük bir şeref olduğunu kıyas et.

Sonra Kamer'e baktım. **وَالْقَمَرَ قَدَرْنَا مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ** âyetinin gayet parlak bir nur-u i'cazı ifade ettiğini gördüm. Evet Kamer'in takdiri ve tedviri ve tedbir ve tenviri ve zemine ve Güneş'e karşı gayet dakik bir hesabla vaziyetleri, o kadar hayret-feza, o derece hârikadır ki, onu öyle tanzim eden ve takdir eden bir Kadîr'e hiçbir şey ağır gelmez. "Onu öyle yapan her şey'i yapabilir" fikrini, temaşa eden herbir zîşuura ders verir. Hem öyle bir tarzda Güneş'i takib ediyor ki; bir saniye kadar yolunu şaşırıyor, zerre kadar vazifesinden geri kalmıyor.

Dikkatle bakana: **كَالْعُرْجُونِ** dedirtiyor. Hususan Mayıs'ın âhirinde olduğu gibi, bazı vakitte ince hilâl şeklinde Süreyya menziline girdiği vakit, hurma ağacının eğilmiş beyaz bir dalı suretini ve Süreyya bir salkım suretini gösterdiğinden, o yeşil sema perdesi arkasında, hayale nuranî büyük bir ağacın vücudunu tahayyül ettirir. Güya o ağaçtan bir dalının bir sivri ucu, o perdeyi delmiş, bir salkımıyla beraber başını çıkarmış, Süreyya ve Hilâl olmuş ve sair yıldızlar da o gaybî ağacın meyveleri olduğunu hayale telkin eder. İşte **كَالْعُرْجُونِ** teşbihinin letafetini, belâgatını gör.

Sonra **هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ دَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا** âyeti hatırıma geldi ki; zemin müsahhar bir sefine, bir merkûb olduğunu işaret ediyor. O işaretten kendimi feza-yı kâinata sür'atle seyahat eden pek büyük bir geminin yüksek bir mevkiinde gördüm. At ve gemi gibi bir merkûbe binildiği zaman kıraeti sünnet olan **سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ** âyetini okudum.

Hem gördüm ki: Küre-i Arz şu hareketle, sinema levhalarını gösteren bir makina vaziyetini aldı; bütün semavatı harekete getirdi, bütün yıldızları muhteşem bir ordu gibi sevke başladı. Öyle şirin ve yüksek manzaraları gösterdi ki, ehl-i fikri mest ü hayran eder. "Fesühbanallah!" dedim; ne kadar az bir masrafla ne kadar çok ve büyük ve garib ve acib, âlî ve gâlî işler görülüyor. Bu noktadan iki nükte-i imaniye hatıra geldi:

Birincisi: Birkaç gün evvel bir misafirim bana sual etti. O şübheli sualin esası şudur: Cennet ve Cehennem pek çok uzaktırlar. Haydi ehl-i Cennet, lütf-u İlahî ile berk ve burak gibi uçarak haşirden geçerler, Cennet'e giderler. Fakat ehl-i Cehennem, sakil cisimleri ve büyük ve ağır günahların yükleri altında nasıl gidecekler? Hangi vasıta ile?

İşte hatıra gelen şudur: Nasilki meselâ Amerika'da, bütün milletler umumî bir kongreye davet edilse, her millet büyük gemisine biner, oraya gider. Öyle de: Bahr-i muhit-i kâinata, bir senede yirmibeş bin senelik uzun bir seyahata alışan Küre-i Arz; ahalisini alır, gider mahşer meydanına boşaltır. Hem her otuzüç metrede bir derece-i hararet tezayüd ettiği delaletiyle, merkez-i Arz'da bulunan Cehennem ateşinin hadîsçe beyan olunan derece-i hararetine muvafık ikiyüz bin derece-i harareti taşıyan ve hadîsin rivayatına göre, dünyada ve berzahta büyük Cehennem'in bazı vazifelerini gören ateşini Cehennem'e döker; sonra emr-i İlahî ile daha güzel ve bâki bir surete tebeddül eder; âhuret âleminden bir menzil olur.

Hatıra gelen ikinci nükte: Sâni'-i Kadîr, Fâtır-ı Hakîm, Vâhid-i Ehad kemal-i kudretini ve cemal-i hikmetini ve delil-i vahdetini göstermek için, pek

az birşeyle çok işleri görmek; pek küçük birşeyle, pek büyük vazifeleri gördürmeyi âdet etmiştir. Bazı Sözlerde demiştim ki: Eğer bütün eşya bir tek zâta isnad edilse, vücub derecesinde bir sühulet, bir kolaylık peyda eder. Eğer eşya müteaddid sâni'lere, esbablara isnad edilse; imtina' derecesinde bir suubet, bir müşkilât ortaya düşer. Çünkü bir zabıt gibi veya usta gibi bir tek zât, kesretli efrada ve kesretli taşlara bir fiil ile, bir hareket ile ve sühuletle bir vaziyet verip bir netice hasıl eder ki, eğer o vaziyeti alması ve o neticeyi istihsal etmesi, o ordudaki efrada ve o direksiz kubbedeki taşlara havale edilse; pek çok fiillerle, pek çok müşkilâtla, pek çok karışıklıklarla ancak yapılabilir.

İşte şu kâinattaki raks u deveran, seyr ü cevelan ve temaşa-i tesbihfeşan ve fusul-i erbaa ve gece-gündüzdeki seyeran gibi e'fal, eğer vahdete verilse; birtek zât, birtek emirle, birtek küreyi tahrik ile mevsimlerin değişmesindeki acaib-i san'atı ve gece gündüzün deveranındaki garaib-i hikmeti ve yıldızların ve Şems ve Kamer'in surî hareketlerinde şirin temaşa levhalarını göstermek gibi o âlî vaziyetleri ve gâlî neticeleri istihsal eder. Çünkü umum mevcudat ordusu Onundur. İstese, Arz gibi bir neferi, umum yıldızlara kumandan tayin eder; koca Güneş'i, ahalisine ısıtıcı ve ışık verici bir lâmba ve elvah-ı nukuş-u kudret olan fusul-i erbaayı da bir mekik ve sahaif-i kitabet-i hikmet olan gece gündüzü de bir yay yapar. Herbir gününe, ayrı bir şekilde bir Kamer'i göstererek, evkatın hesabı için takvimcilik yaptırır.. ve yıldızların kendilerine, raksa gelen ve cezbeden rakeden melaikenin ellerinde süslü ve şirin, parlak nazenin misbahlar suretini vermek gibi, Arz'a ait çok hikmetlerini gösterir. Eğer bu vaziyetler, umum mevcudata hükmü ve nizamı ve kanunu ve tedbiri müteveccih olan bir zâttan istenilmezse, o vakit umum güneşler, yıldızlar, hakikî hareket ile ve hadsiz bir sür'atle hadsiz bir mesafeyi her gün kat'etmeleri lâzım gelir.

İşte vahdette nihayetsiz sühulet ve kesrette nihayetsiz suubet bulunduğuandır ki; ehl-i san'at ve ticaret, kesrete bir vahdet verir, tâ sühulet ve kolaylık olsun, yani şirketler teşkil ederler.

Elhasıl: Dalalet yolunda nihayetsiz müşkilât var, hidayet ve vahdet yolunda nihayetsiz sühulet var.

الْباقِي هُوَ الْباقِي

Said Nursî

Dördüncü Mektub

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

سَلَامُ اللَّهِ وَرَحْمَتُهُ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ وَعَلَى إِخْوَانِكُمْ لِأَسِيَّمَا...الخبره

Aziz kardeşlerim!

Ben şimdi Çam Dağı'nda, yüksek bir tepede, büyük bir çam ağacının tepesinde bir menzilde bulunuyorum. İnsten tevahhuş ve vuhuşa ünsiyet ettim. İnsanlarla sohbet arzu ettiğim vakit, hayalen sizleri yanımda bulur, bir hasbihal ederim, sizinle müteselli olurum. Bir mani olmazsa, bir-iki ay burada yalnız kalmak arzusundayım. Barla'ya dönsem, arzunuz vechile sizden ziyade müştak olduğum şifahî bir musahabe çaresini arayacağız. Şimdi bu çam ağacında hatıra gelen iki-üç hatırayı yazıyorum.

Birincisi: Bir parça mahrem bir sırdır; fakat senden sır saklanmaz. Şöyle ki:

Ehl-i hakikatın bir kısmı nasilki İsm-i Vedud'a mazhardırlar ve a'zamî bir mertebede o ismin cilveleriyle, mevcudatın pencereleriyle Vâcib-ül Vücut'a bakıyorlar.. öyle de: Şu hiç-ender hiç olan kardeşinize, yalnız hizmet-i Kur'ana istihdamı hengâmında ve o hazine-i bînihayenin dellâlı olduğu bir vakitte, İsm-i Rahîm ve İsm-i Hakîm mazhariyetine medar bir vaziyet verilmiş. Bütün Sözler, o mazhariyetin cilveleridir. İnşâallah o Sözler, وَمَنْ يُؤْتِ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا sırrına mazhardırlar.

İkincisi: Tarîk-ı Nakşî hakkında denilen: Der tarîk-ı Nakşibendî lâzım âmed çâr terk; terk-i dünya, terk-i ukbâ, terk-i hestî, terk-i terk" olan fıkra-i ra'nâ birden hatıra geldi. O hatıra ile beraber, birden şu fıkra tulû' etti:

"Der tarîk-ı acz-mendî lâzım âmed çâr çiz: fakr-ı mutlak, acz-i mutlak, şükr-ü mutlak, şevk-i mutlak ey aziz!"

Sonra senin yazdığın: "Bak kitab-ı kâinatın safha-i rengînine, ilâ âhir.." olan rengîn ve zengin şiir hatırıma geldi. O şiir ile semanın yüzündeki yıldızlara baktım. "Keşki şâir olsaydım, bunu tekmil etseydim" dedim. Halbuki şiir ve nazma istidadım yokken yine başladım, fakat nazım ve şiir yapamadım; nasıl hutur etti ise, öyle yazdım. Benim vârisim olan sen, istersen nazma çevir, tanzim et. İşte birden hatıra gelen şu:

Dinle de yıldızları şu hutbe-i şirinine

Name-i nurîn-i hikmet, bak ne takrir eylemiş.

Hep beraber nutka gelmiş, hak lisanıyla derler:

"Bir Kadîr-i Zülcelal"ın haşmet-i Sultanına

Birer bürhan-ı nur-efşanız biz, vücud-u Sania

Hem vahdete, hem kudrete şahidleriz biz.

Şu zeminin yüzünü yıldızlayan

Nazenin mu'cizatı çün melek seyranına.

Şu semanın arza bakan, cennete dikkat eden

Binler müdakkik gözleriz biz(Haşiye)

Tûbâ-i hilkatten semavat şıkkına

Hep kehkeşan ağsanına..

Bir Cemil-i Zülcelal'in, dest-i hikmetiyle takılmış

Pek güzel meyveleriz biz.

Şu semavat ehline birer mescid-i seyyar,

Birer hane-i devvar, birer ulvî aşiyane,

Birer misbah-ı nevvar, birer gemi-i cebbar,

Birer tayyareleriz biz.

(Haşiye): Yani cennet çiçeklerinin fidanlık ve mezraacığđ olan zeminin yüzünde hadsiz mu'cizat-ı kudret teşhir edildiğinden semavat âlemindeki melaikeler o mu'cizatı ve o hârikaları temaşa ettikleri gibi; ecrâm-ı semaviyenin gözleri hükmünde olan yıldızlar dahi, güya melaikeler gibi zemin yüzündeki

nazenin masnuatı gördükçe Cennet âlemine bakıyorlar ve muvakkat hârikaları bâki bir surette Cennet'te dahi temaşa ediyorlar gibi bir zemine, bir Cennet'e bakıyorlar. Yani o iki âleme nezaretleri var demektir.

Bir Kadîr-i Zülkemaal'in, bir Hakîm-i Zülcelal'in

Birer mu'cize-i kudret birer hârika-i san'at-ı hâlıkane,

Birer nadire-i hikmet, birer dâhiye-i hilkat,

Birer nur âlemiyiz biz.

Böyle yüzbin dil ile yüzbin bürhan gösteririz,

İşittiririz insan olan insana.

Kör olası dinsiz gözü, görmez oldu yüzümüzü,

Hem işitmez sözümüzü, hak söyleyen âyetleriz biz.

Sikkemiz bir, turramız bir, Rabbimize müsahharız. Müsebbihiz, zikrederiz abîdane.

Kehkeşan'ın halka-i kübrasına mensub birer meczublarız biz.

الْباقِي هُوَ الْباقِي

Said Nursî

Beşinci Mektub

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Silsile-i Nakşî'nin kahramanı ve bir güneşi olan İmam-ı Rabbanî (R.A) Mektubat'ında demiş ki: "Hakaik-i imaniyeden bir mes'elenin inkişafını, binler ezvak ve mevacid ve keramata tercih ederim."

Hem demiş ki: "Bütün tarîklerin nokta-i muntehası, hakaik-i imaniyenin vuzuh ve inkişafıdır."

Hem demiş ki: "Velayet üç kısımdır: Biri velayet-i suğra ki, meşhur velayettir. Biri velayet-i vustâ, biri velayet-i kübradır. Velayet-i kübra ise; veraset-i nübüvvet yoluyla, tasavvuf berzahına girmeden, doğrudan doğruya hakikata yol açmaktır."

Hem demiş ki: "Tarîk-i Nakşî'de iki kanad ile sülûk edilir." Yani: Hakaik-i imaniyeye sağlam bir surette itikad etmek ve feraiz-i diniyeyi imtisal etmekle olur. Bu iki cenahta kusur varsa, o yolda gidilmez. Öyle ise tarîk-ı Nakşî'nin üç perdesi var:

Birisi ve en birincisi ve en büyüğü: Doğrudan doğruya hakaik-i imaniyeye hizmettir ki, İmam-ı Rabbanî de (R.A.) âhir zamanında ona sülûk etmiştir.

İkincisi: Feraiz-i diniyeye ve Sünnet-i Seniyyeye tarîkat perdesi altında hizmettir.

Üçüncüsü: Tasavvuf yoluyla emraz-ı kalbiyenin izalesine çalışmak, kalb ayağıyla sülûk etmektir. Birincisi farz, ikincisi vâcib, bu üçüncüsü ise sünnet hükmündedir.

Madem hakikat böyledir; ben tahmin ediyorum ki: Eğer Şeyh Abdülkadir-i Geylanî (R.A.) ve Şah-ı Nakşibend (R.A.) ve İmam-ı Rabbanî (R.A.) gibi zâtlar bu zamanda olsaydılar, bütün himmetlerini, hakaik-i imaniyenin ve akaid-i İslâmiyenin takviyesine sarfedeceklerdi. Çünkü saadet-i ebediyenin medarı onlardır. Onlarda kusur edilse, şekavet-i ebediyeye sebebiyet verir. İmansız Cennet'e gidemez, fakat tasavvufsuz Cennet'e giden pek çoktur. Ekmeksiz insan yaşayamaz, fakat meyvesiz yaşayabilir. Tasavvuf meyvedir, hakaik-i İslâmiye gıdadır. Eskiden kırk günden tut, tâ kırk seneye kadar bir seyr ü sülûk ile bazı hakaik-i imaniyeye ancak çıkılabılırdı. Şimdi ise Cenab-ı

Hakk'ın rahmetiyle, kırk dakikada o hakaika çıkılacak bir yol bulunsa; o yola karşı lâkayd kalmak, elbette kâr-ı akıl değil...

İşte otuzüç aded Sözler, böyle Kur'anî bir yolu açtığını, dikkatle okuyanlar hükmediyorlar. Madem hakikat budur; esrar-ı Kur'aniyeye ait yazılan Sözler, şu zamanın yaralarına en münasib bir ilâç, bir merhem ve zulümatın tehacümatına maruz heyet-i İslâmiyeye en nâfi' bir nur ve dalalet vâdilerinde hayrete düşenler için en doğru bir rehber olduğu itikadındayım. Bilirsiniz ki: Eğer dalalet cehaletten gelse izalesi kolaydır. Fakat dalalet, fenden ve ilimden gelse, izalesi müşkildir. Eski zamanda ikinci kısım, binde bir bulunuyordu. Bulunanlardan ancak binden biri irşad ile yola gelebilirdi. Çünkü öyleler kendilerini beğeniyorlar; hem bilmiyorlar, hem kendilerini bilir zannediyorlar. Cenab-ı Hak şu zamanda, i'caz-ı Kur'anın manevî lemaatından olan malûm Sözler'i, şu dalalet zındıkasına bir tiryak hâsiyetini vermiş tasavvurundayım.

الْباقِي هُوَ الْباقِي

Said Nursî

Altıncı Mektub

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

سَلَامُ اللَّهِ وَرَحْمَتُهُ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْمَا وَعَلَىٰ إِخْوَانِكُمَا مَا دَامَ الْمَلَوَانِ وَتَعَاقَبَ الْعَصْرَانِ وَ مَا دَارَ الْقَمْرَانِ وَ اسْتَقْبَلَ الْفَرْقَدَانِ

Gayretli kardeşlerim, hamiyetli arkadaşlarım ve dünya denilen diyar-ı gurbette medar-ı tesellilerim!

Madem Cenab-ı Hak sizleri, fikrime ihsan ettiği manalara hissedar etmiştir; elbette hissiyatıma da hissedar olmak hakkınızdır. Sizleri ziyade müteessir etmemek için, gurbetimdeki firkatimin ziyade elîm kısmını tayyedip, bir kısmını sizlere hikâye edeceğim. Şöyle ki:

Şu iki-üç aydır pek yalnız kaldım. Bazan onbeş-yirmi günde bir defa misafir yanımda bulunur. Sair vakitlerde yalnızım. Hem yirmi güne yakındır, dağcılar yakınımda yok, dağıldılar...

İşte gece vakti, şu garibane dağlarda; sessiz, sadâsız, yalnız ağaçların hazînane hemhemeleri içinde kendimi birbiri içinde beş muhtelif renkli gurbetlerde gördüm.

Birincisi: İhtiyarlık sırrıyla, hemen ekseriyet-i mutlaka ile, akran ve ahbabım ve akaribimden yalnız ve garib kaldım. Onlar beni bırakıp âlem-i berzaha gittiklerinden neş'et eden hazîn bir gurbeti hissettim. İşte şu gurbet içinde ayrı diğer bir daire-i gurbet açıldı. O da geçen bahar gibi alâkadar olduğum ekser mevcudat beni bırakıp gittiklerinden hasıl olan firkatli bir gurbeti hissettim. Ve şu gurbet içinde bir daire-i gurbet daha açıldı ki, vatanımdan ve akaribimden ayrı düşüp, yalnız kaldığımdan tevellüd eden firkatli bir gurbeti hissettim. Ve şu gurbet içinde, gecenin ve dağların garibane vaziyeti bana rikkatli bir gurbeti daha hissettirdi. Ve şu gurbetten dahi, şu fâni misafirhaneden ebed-ül âbâd tarafına harekete âmâde olan ruhumu fevkalâde bir gurbette gördüm. Birden Fesübhanallah dedim; bu gurbetlere ve karanlıklara nasıl dayanılır düşündüm. Kalbim feryad ile dedi:

Yâ Rab! Garibem, bîkesem, zaîfem, nâtüvanem, alîlem, âcizem, ihtiyarem.

Bî-ihtiyarem, el'aman gûyem, afv cûyem, meded hâhem zidergâhet İlahî!

Birden nur-u iman, feyz-i Kur'an, lütf-u Rahman imdadıma yetiştiler. O beş karanlıklı gurbetleri, beş nuranî ünsiyet dairelerine çevirdiler. Lisanım **حَسْبُنَا**

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْنَا حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۝ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

söyledi, Kalbim âyetini okudu. Aklım dahi ızdırabından ve dehşetinden feryad eden nefsim hitaben dedi:

Bırak bîçare feryadı, beladan kıl tevekkül. Zira feryad; bela-ender hata-ender beladır bil.

Bela vereni buldunsa eğer; safa-ender, vefa-ender, atâ-ender beladır bil.

Madem öyle, bırak şekvayı şükret, çün belâbil, demâ keyfinden güler hep gül mül.

Ger bulmazsan, bütün dünya cefa-ender, fena-ender, hebâ-ender beladır bil.

Cihan dolu bela başında varken, ne bağırırın küçücük bir beladan gel tevekkül kıl.

Tevekkül ile bela yüzünde gül, tâ o da gülsün; o güldükçe küçülür, eder tebeddül.

Hem üstadlarımdan Mevlâna Celaleddin'in nefsim dediği gibi dedim:

أَوْ كُفْتُ أَلْسِنًا وَ تَوَكَّلْتُ عَلَى شُكْرِ بَلَىٰ چيست كَشِيدَنُ بَلَا سِرِّ بَلَا

چيست كه يعنى منم حلقه زن دزگه فقر و فنا

O vakit nefsim dahi: "Evet evet.. acz ve tevekkül ile, fakr ve iltica ile nur kapısı açılır, zulmetler dağılır. "Elhamdülillahi alâ nur-il iman ve-l İslâm" dedi. Meşhur Hikem-i Atâiye'nin şu fıkrası:

مَاذَا وَجَدَ مَنْ فَقَدَهُ * وَمَاذَا فَقَدَ مَنْ وَجَدَهُ

Yani: "Cenab-ı Hakk'ı bulan, neyi kaybeder? Ve Onu kaybeden, neyi kazanır?"

Yani: "Onu bulan herşey'i bulur; Onu bulmayan hiçbir şey bulmaz, bulsa da başına bela bulur." ne derece âlî bir hakikat olduğunu gördüm ve طُوبَى لِلْغُرَبَاءِ hadîsinin sırrını anladım, şükrettim.

İşte kardeşlerim, karanlıklı bu gurbetler, çendan nur-u imanla nurlandılar; fakat yine bende bir derece hükümlerini icra ettiler ve şöyle bir düşünceyi verdiler: "Madem ben garibim ve gurbetteyim ve gurbete gideceğim; acaba şu misafirhanedeki vazifem bitmiş midir? Tâ ki sizleri ve Sözler'i tevkil etsem ve bütün bütün alâkamı kessem." fikri hatırıma geldi. Onun için sizden sormuştum ki: "Acaba yazılan Sözler kâfi midir, noksanı var mı? Yani: Vazifem bitmiş midir? Tâ ki rahat-ı kalble kendimi nurlu, zevkli hakikî bir gurbete atıp, dünyayı unutup, Mevlâna Celaleddin'in dediği gibi

دَانِي سَمَاعٍ جِهَ بُؤْدِي فِي حُودِ شَدْنِ زِهْسْتِي

أَنْدَرُ فَنَائِي مُطْلَقٌ دَوْقِي بَقَا جَشِيدَنْ

deyip, ulvî bir gurbeti arayabilir miyim?" diye sizi o sualler ile tasdi' etmiştim.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

Yedinci Mektub

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا

Aziz kardeşlerim!

Bana söylemek üzere Şamlı Hâfız'a iki şey demişsiniz:

Birincisi: "Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtu Vesselâm'ın Zeyneb'i tezevvücünü; eski zaman münafıkları gibi, yeni zamanın ehl-i dalaleti dahi medar-ı tenkid buluyorlar, nefsanî, shevanî telakki ediyorlar." diyorsunuz.

Elcevab: Yüzbin defa hâşâ ve kellâ! O damen-i muallâya şöyle pest şübehatın eli yetişmez. Evet onbeş yaşından kırk yaşına kadar, hararet-i gariziyenin galeyanı hengâmında ve hevesat-ı nefsanîyenin iltihabı zamanında, dost ve düşmanın ittifakıyla kemal-i iffet ve tamam-ı ismet ile Haticet-ül Kübra (R.A.) gibi ihtiyarca bir tek kadın ile iktifa ve kanaat eden bir zâtın kırktan sonra, yani hararet-i gariziye tevakkufu hengâmında ve hevesat-ı nefsanîyenin sükûneti zamanında kesret-i izdivac ve tezevvücatı, bizzarure ve bilbedahe nefsanî olmadığını ve başka ehemmiyetli hikmetlere müstenid olduğunu, zerre kadar insafı olana isbat eder bir hüccettir.

O hikmetlerden birisi şudur ki: Zât-ı Risaletin akvali gibi, e'fal ve ahvali ve etvar ve harekâtı dahi menabi-i din ve şeriattır ve ahkâmın me'hazleridir. Şıkk-ı zahirîsine Sahabeler hamele oldukları gibi, hususî dairesinde mahfî ahvalâtından tezahür eden esrar-ı din ve ahkâm-ı şeriattın hameleleri ve râvileri de, Ezvac-ı Tahirattır ve bilfiil o vazifeyi îfa etmişlerdir. Esrar ve ahkâm-ı dinin hemen yarısı, belki onlardan geliyor. Demek bu azîm vazifeye, bir çok ve meşrebce muhtelif Ezvac-ı Tahirat lâzımdır.

Gelelim Hazret-i Zeyneb'in tezevvücüne: Yirmibeşinci Söz'ün Birinci Şu'lesinin Üçüncü Şuainın misallerinden olan مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَحَاتَمَ النَّبِيِّينَ âyetine dair şöyle yazılmış ki: İnsanların tabakatına göre birtek âyet, müteaddid vücuhlarla, herbir tabakanın fehmine göre bir mana ifade ediyor. Bir tabakanın şu âyetten hisse-i fehmi şudur ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın hizmetkârı veya "oğlum" hitabına mazhar olan Zeyd (R.A.), rivayet-i sahiha ile itirafına binaen, izzetli zevcesini kendine manen küfüv bulmadığı için tatlik etmiş. Yani: Hazret-i Zeyneb, başka yüksek bir ahlâkta yaratılmış ve bir Peygambere zevce olacak fitratta olduğunu, Zeyd ferasetle

hissetmiş ve kendisini ona zevce olacak fitratta kendine küfüv bulmadığından, manevî imtizaçsızlığa sebebiyet verdiği için tatlik etmiştir. Allah'ın emriyle Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm almış; yani رَوْحَنَا كَهَا'nın işaretiyle, o nikâh bir akd-i semavî olduğuna delaletiyle, hârikulâde ve örf ve muamelat-ı zahiriye fevkinde, sırf kaderin hükmüyledir ki Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o hükm-ü kadere inkıyad göstermiştir ve mecbur olmuştur. Nefis arzusuyla değildir. Şu kader hükmünün de ehemmiyetli bir hükm-ü şer'î ve mühim bir hikmet-i âmmeyi ve şümüllü bir maslahat-ı umumiye'yi tazammun eden لَكِي لَا يَكُونُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرْجٌ فِي أَزْوَاجٍ أَدْعَيْنَا لَهُمْ âyet-i kerimesinin işaretiyle: Büyüklerin küçüklere "oğlum" demeleri, zıhar mes'eleleri gibi, yani karısına "anam gibisin" dese, haram olduğu gibi değildir ki, ahkâm onunla değişsin. Hem büyüklerin raiyetlerine ve peygamberlerin ümmetlerine pederane nazar ve hitabları, vazife-i risalet itibariyledir; şahsiyet-i insaniye itibariyle değildir ki onlardan zevce almak uygun düşmesin?

İkinci bir tabakanın hisse-i fehmi şudur ki: Bir büyük âmir, raiyetine pederane bir şefkat ile bakar. Eğer o âmir, zahirî ve bâtinî bir padişah-ı ruhanî olsa; merhameti, pederin yüz defa şefkatinden ileri gittiği için, raiyetinin efradı, onun hakikî evlâdı gibi, ona peder nazarıyla bakarlar. Peder nazarı ise, zevce nazarına inkılab edemediğinden ve kız nazarı da zevce nazarına kolayca değişmediğinden, efkâr-ı âmmede, Peygamberin mü'minlerin kızlarını alması şu sırra uygun gelmediği için, Kur'an o vehmi def' maksadıyla der: "Peygamber rahmet-i İlahiye hesabıyla size şefkat eder, pederane muamele eder ve risalet namına siz onun evlâdı gibisiniz. Fakat şahsiyet-i insaniye itibariyle pederiniz değildir ki, sizden zevce alması münasib düşmesin? Ve sizlere "oğlum" dese, ahkâm-ı şeriat itibariyle siz onun evlâdı olamazsınız!.."

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

Sekizinci Mektub

بِسْمِهِ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ isimleri e girdiklerinin ve her mübarek şey'in başında zikredilmelerinin çok hikmetleri var. Onların beyanını başka vakte talikan, şimdilik kendime ait bir hissimi söyleyeceğim:

Kardeşim ben **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** isimlerini öyle bir nur-u a'zam görüyorum ki, bütün kâinatı ihata eder ve her ruhun bütün hacat-ı ebediyesini tatmin edecek ve hadsiz düşmanlarından emin edecek, nurlu ve kuvvetli görünüyorlar. Bu iki nur-u a'zam olan isimlere yetişmek için en mühim bulduğum vesile; fakr ile şükr, acz ile şefkattir. Yani: Ubudiyet ve iftikardır. Şu mes'ele münasebetiyle hatıra gelen ve muhakkikîne, hattâ bir üstadım olan İmam-ı Rabbanî'ye muhalif olarak diyorum ki: Hazret-i Yakub Aleyhisselâm'ın Yusuf Aleyhisselâm'a karşı şedid ve parlak hissiyatı, muhabbet ve aşk değildir; belki şefkattir. Çünkü şefkat, aşk ve muhabbetten çok keskin ve parlak ve ulvî ve nezihtir ve makam-ı nübüvvete lâyıktır. Fakat muhabbet ve aşk, mecazî mahbublara ve mahluklara karşı derece-i şiddette olsa, o makam-ı muallâ-yı nübüvvete lâyık düşmüyor. Demek Kur'an-ı Hakîm'in parlak bir i'caz ile, parlak bir surette gösterdiği ve ism-i Rahîm'in vusulüne vesile olan hissiyat-ı Yakubiye, yüksek bir derece-i şefkattir. İsm-i Vedud'a vesile-i vusul olan aşk ise; Züleyha'nın Yusuf Aleyhisselâm'a karşı olan muhabbet mes'elesindedir. Demek Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, Hazret-i Yakub Aleyhisselâm'ın hissiyatını, ne derece Züleyha'nın hissiyatından yüksek göstermişse; şefkat dahi o derece aşktan daha yüksek görünüyor. Üstadım İmam-ı Rabbanî aşk-ı mecazîyi makam-ı nübüvvete pek münasib görmediği için demiş ki: "Mehasin-i Yusufiye, mehasin-i uhreviye nev'inden olduğundan, ona muhabbet ise mecazî muhabbetler nev'inden değildir ki, kusur olsun." Ben de derim: "Ey Üstad! O, tekellüflü bir tevildir; hakikat şu olmak gerektir ki: O, muhabbet değil, belki yüz defa muhabbetten daha parlak, daha geniş, daha yüksek bir mertebe-i şefkattir." Evet şefkat bütün enva'ıyla latif ve nezihtir. Aşk ve muhabbet ise, çok enva'ına tenezzül edilmiyor.

Hem şefkat pek geniştir. Bir zât, şefkat ettiği evlâdı münasebetiyle bütün yavrulara, hattâ zîruhlara şefkatini ihata eder ve Rahîm isminin ihatasına bir nevi âyinedarlık gösterir. Halbuki aşk, mahbubuna hasr-ı nazar edip, herşey'i mahbubuna feda eder; yahut mahbubunu i'lâ ve sena etmek için, başkalarını tenzil ve manen zemmeder ve hürmetlerini kırar. Meselâ biri demiş: "Güneş mahbubumun hüsnünü görüp utanıyor, görmemek için bulut perdesini başına çekiyor." Hey âşık efendi! Ne hakkın var, sekiz ism-i a'zamın bir sahife-i nuranîsi olan Güneş'i böyle utandırıyor sun?

Hem şefkat hâlistir, mukabele istemiyor; safî ve ivazsızdır. Hattâ en âdi mertebede olan hayvanatın yavrularına karşı fedakârane ivazsız şefkatleri buna delildir. Halbuki aşk ücret ister ve mukabele talep eder. Aşkın ağlamaları, bir nevi talebdir, bir ücret istemektir.

Demek suver-i Kur'aniyenin en parlağı olan, Sure-i Yusuf'un en parlak nuru olan Hazret-i Yakub'un (A.S.) şefkati, ism-i Rahman ve Rahîm'i gösterir ve şefkat yolu, rahmet yolu olduğunu bildirir ve o elem-i şefkate deva olarak da **فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ** dedirir.

الْباقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

Dokuzuncu Mektub

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(Yine o hâlis talebesine gönderdiği mektubun bir parçasıdır.)

Sâniyen: Neşr-i envâr-ı Kur'aniyedeki muvaffakiyetin ve gayretin ve şevkin, bir ikram-ı İlahîdir, belki bir keramet-i Kur'aniyedir bir inayet-i Rabbaniyedir. Sizi tebrik ediyorum. Keramet ve ikram ve inayetin bahsi geldiği münasebetiyle, keramet ve ikramın bir farkını söyleyeceğim. Şöyle ki:

Kerametın izharı, zaruret olmadan zarardır. İkrâmın izharı ise, bir tahdis-i nimettir. Eğer keramet ile müşerref olan bir şahıs, bilerek hârika bir emre mazhar olursa, o halde eğer nefsi emmaresi bâki ise, kendine güvenmek ve nefsi ve keşfine itimad etmek ve gurura düşmek cihetinde istidrac olabilir. Eğer bilmeyerek hârika bir emre mazhar olursa, meselâ birisinin kalbinde bir sual var, intak-ı bilhak nev'inden ona muvafık bir cevap verir; sonra anlar. Anladıktan sonra kendi nefsi değil, belki kendi Rabbisine itimadı ziyadeleşir ve "Beni benden ziyade terbiye eden bir hafızım vardır." der, tevekkülünü ziyadeleştirir. Bu kısım, hatarsız bir keramettir; ihfasına mükellef değil, fakat fahr için kasden izharına çalışmamalı. Çünkü onda zahiren insanın kesbinin bir medhali bulunduğundan, nefsi nisbet edebilir. Amma ikram ise; o, kerametın selâmetli olan ikinci nev'inden daha selâmetli, bence daha âlîdir. İzharı, tahdis-i nimettir. Kesbin medhali yoktur, nefsi onu kendine isnad etmez.

İşte kardeşim; hem senin hakkında, hem benim hakkımda, bahusus Kur'an hakkındaki hizmetimizde eskiden beri gördüğüm ve yazdığım ihsanat-ı İlahiye bir ikramdır; izharı, tahdis-i nimettir. Onun için sana karşı tahdis-i nimet nev'inden ikimizin hizmetimize ait muvaffakiyâtı yazıyorum. Biliyordum ki sende fahr değil, şükür damarını tahrik ediyor.

Sâlisen: Görüyorum ki: Şu dünya hayatında en bahtiyar odur ki: Dünyayı bir misafirhane-i askerî telakki etsin ve öyle de iz'an etsin ve ona göre hareket etsin. Ve o telakki ile, en büyük mertebe olan mertebe-i rızayı çabuk elde edebilir. Kırılacak şişe pahasına, daimî bir elmasın fiyatını vermez; istikamet ve lezzetle hayatını geçirir. Evet dünyaya ait işler, kırılmağa mahkûm şişeler hükmündedir; bâki umûr-u uhreviye ise, gayet sağlam elmaslar kıymetindedir. İnsanın fitratındaki şiddetli merak ve hararetli muhabbet ve dehşetli hırs ve inadlı taleb ve hâkeza şedid hissiyatlar, umûr-u uhreviyeyi kazanmak için verilmiştir. O hissiyatı, şiddetli bir surette fâni umûr-u dünyeviyeye tevcih etmek, fâni ve kırılacak şişelere, bâki elmas fiyatlarını vermek demektir. Şu münasebetle bir nokta hatıra gelmiş, söyleyeceğim. Şöyle ki:

Aşk, şiddetli bir muhabbettir; fâni mahbublara müteveccih olduğu vakit ya o aşk kendi sahibini daimî bir azab ve elemde bırakır veyahut o mecazî mahbub, o şiddetli muhabbetin fiatına değmediği için bâki bir mahbubu arattırır; aşk-ı mecazî, aşk-ı hakikîye inkılab eder.

İşte insanda binlerle hissiyat var. Herbirisinin aşk gibi iki mertebesi var. Biri mecazî, biri hakikî. Meselâ: Endişe-i istikbal hissi herkeste var; şiddetli bir surette endişe ettiği vakit bakar ki, o endişe ettiği istikbale yetişmek için elinde sened yok. Hem rızık cihetinde bir taahhüd altında ve kısa olan bir istikbal, o şiddetli endişeye değmiyor. Ondan yüzünü çevirip, kabirden sonra hakikî ve uzun ve gafiller hakkında taahhüd altına alınmamış bir istikbale teveccüh eder. Hem mala ve câha karşı şiddetli bir hırs gösterir.. bakar ki: Muvakkaten onun nezaretine verilmiş o fâni mal ve âfetli şöret ve tehlikeli ve riyaya medar olan câh, o şiddetli hırsa değmiyor. Ondan, hakikî câh olan meratib-i maneviyeye ve derecat-ı kurbiyeye ve zâd-ı âhirete ve hakikî mal olan a'mal-i sâlihaya teveccüh eder. Fena haslet olan hırs-ı mecazî ise, âlî bir haslet olan hırs-ı hakikîye inkılab eder.

Hem meselâ: Şiddetli bir inad ile; ehemmiyetsiz, zâil, fâni umûrlara karşı hissiyatını sarfeder. Bakar ki, bir dakika inada değmeyen birşey'e, bir sene inad ediyor. Hem zararlı, zehirli bir şey'e inad namına sebat eder. Bakar ki, bu kuvvetli his, böyle şeyler için verilmemiş. Onu onlara sarfetmek, hikmet ve hakikata münafidir. O şiddetli inadı, o lüzumsuz umûr-u zâileye vermeyip, âlî ve bâki olan hakaik-i imaniyeye ve esasat-ı İslâmiyeye ve hidemat-ı uhreviyeye sarfeder. O haslet-i rezile olan inad-ı mecazî, güzel ve âlî bir haslet olan hakikî inada, -yani hakta şiddetli sebata- inkılab eder.

İşte şu üç misal gibi; insanlar, insana verilen cihazat-ı maneviyeyi, eğer nefsin ve dünyanın hesabıyla istimal etse ve dünyada ebedî kalacak gibi gafilane davransa, ahlâk-ı rezileye ve israfat ve abesiyete medar olur. Eğer hafiflerini dünya umûruna ve şiddetlilerini vezaif-i uhreviyeye ve maneviyeye sarfetse, ahlâk-ı hamîdeye menşe', hikmet ve hakikata muvafık olarak saadet-i dâreyne medar olur.

İşte tahmin ederim ki, nâsihlerin nasihatları şu zamanda tesirsiz kaldığının bir sebebi şudur ki: Ahlâksız insanlara derler: "Hased etme! Hırs gösterme! Adavet etme! Inad etme! Dünyayı sevme!" Yani, fitratını değiştir gibi zahiren onlarca mâlâyutak bir teklifte bulunurlar. Eğer deseler ki: "Bunların yüzlerini hayırlı şeylere çeviriniz, mecralarını değiştiriniz." Hem nasihat tesir eder, hem daire-i ihtiyarlarında bir emr-i teklif olur.

Râbian: Ülema-i İslâm ortasında "İslâm" ve "iman"ın farkları çok medar-ı bahsolmuş. Bir kısmı "ikisi birdir", diğer kısmı "ikisi bir değil, fakat biri birisiz olmaz" demişler ve bunun gibi çok muhtelif fikirler beyan etmişler. Ben şöyle bir fark anladım ki:

İslâmiyet, iltizamdır; iman, iz'andır. Tabir-i diğerle: İslâmiyet, hakka tarafgirlik ve teslim ve inkıyaddır; iman ise, hakkı kabul ve tasdiktir. Eskide bazı dinsizleri gördüm ki: Ahkâm-ı Kur'aniyeye şiddetli tarafgirlik gösteriyorlardı. Demek o dinsiz, bir cihette hakkın iltizamıyla İslâmiyete mazhardı; "dinsiz bir müslüman" denilirdi. Sonra bazı mü'minleri gördüm ki; ahkâm-ı Kur'aniyeye tarafgirlik göstermiyorlar, iltizam etmiyorlar.. "gayr-ı müslim bir mü'min" tabirine mazhar oluyorlar.

Acaba İslâmiyetsiz iman, medar-ı necat olabilir mi?

Elcevab: İmansız İslâmiyet, sebep-i necat olmadığı gibi; İslâmiyetsiz iman da medar-ı necat olamaz. Felillahilhamdü velminnetü, Kur'anın i'caz-ı manevîsinin feyziyle Risale-i Nur mizanları, din-i İslâmın ve hakaik-i Kur'aniyenin meyvelerini ve neticelerini öyle bir tarzda göstermişlerdir ki; dinsiz dahi onları anlasa, taraftar olmamak kabil değil. Hem iman ve İslâmın delil ve bürhanlarını o derece kuvvetli göstermişlerdir ki; gayr-ı müslim dahi anlasa, herhalde tasdik edecektir. Gayr-ı müslim kaldığı halde, iman eder. Evet Sözler, Tûbâ-i Cennet'in meyveleri gibi tatlı ve güzel olan iman ve İslâmiyetin meyvelerini ve saadet-i dâreynin mehasini gibi hoş ve şirin öyle neticelerini göstermişler ki, görenlere ve tanıyanlara nihayetsiz bir tarafgirlik ve iltizam ve teslim hissini verir. Ve silsile-i mevcudat gibi kuvvetli ve zerrat gibi kesretli iman ve İslâmın bürhanlarını göstermişler ki, nihayetsiz bir iz'an ve kuvvet-i iman verirler. Hattâ bazı defa Evrad-ı Şah-ı Nakşibendî'de şehadet getirdiğim vakit, **عَلَىٰ ذَٰلِكَ نَحْيِي وَ عَلَيْهِ مُمُوتٌ وَ عَلَيْهِ نُبْعَثُ عَدَاً** dediğim zaman, nihayetsiz bir tarafgirlik hissediyorum. Eğer bütün dünya bana verilse, bir hakikat-ı imaniyeyi feda edemiyorum. Bir hakikatın bir dakika aksini farzetmek, bana gayet elîm geliyor. Bütün dünya benim olsa, bir tek hakaik-i imaniyenin vücud bulmasına bilâ tereddüd vermesine, nefsim itaat ediyor.

وَ آمَنَّا بِمَا أَرْسَلْتَ مِنْ رَسُولٍ وَ آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ مِنْ كِتَابٍ وَ صَدَقْنَا dediğim vakit nihayetsiz bir kuvvet-i iman hissediyorum. Hakaik-i imaniyenin herbirisinin aksini aklen muhal telakki ediyorum, ehl-i dalaleti nihayetsiz ebleh ve divane görüyorum.

Senin vâlideynine pek çok selâm ve arz-ı hürmet ederim. Onlar da bana dua etsinler. Sen benim kardeşim olduğun için, onlar da benim peder ve vâlidem hükmündedirler. Hem köyünüze, hususan senden "Sözler"i işitenlere umumen selâm ediyorum.

الْباقِي هُوَ الْباقِي

Said Nursî

Onuncu Mektub

(İki sualin cevabıdır)

بِسْمِهِ وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Birincisi:Otuzuncu Söz'ün İkinci Maksadının tahavvülât-ı zerrat tarifine dair olan uzun cümlesinin haşiyesidir.

Kur'an-ı Hakîm'de "İmam-ı Mübin" ve "Kitab-ı Mübin", mükerrer yerlerde zikredilmiştir. Ehl-i tefsir, "İkisi birdir"; bir kısmı, "Ayrı ayrıdır" demişler. Hakikatlarına dair beyanatları muhtelifdir. Hülâsa: "İlm-i İlahînin ünvanlarıdır" demişler. Fakat Kur'anın feyzi ile şöyle kanaatım gelmiş ki: "İmam-ı Mübin", ilim ve emr-i İlahînin bir nev'ine bir ünvanıdır ki; âlem-i şhadetten ziyade âlem-i gayba bakıyor. Yani zaman-ı hâlden ziyade, mazi ve müstakbele nazar eder. Yani, herşey'in vücud-u zahirîsinden ziyade aslına, nesline ve köklerine ve tohumlarına bakar. Kader-i İlahînin bir defteridir. Şu defterin vücudu, Yirmialtıncı Söz'de, hem Onuncu Söz'ün haşiyesinde isbat edilmiştir.

Evet şu "İmam-ı Mübin", bir nevi ilim ve emr-i İlahînin bir ünvanıdır. Yani, eşyanın mebadileri ve kökleri ve asılları, kemal-i intizam ile eşyanın vücudlarını gayet san'atkârane intac etmesi cihetiyle elbette desatir-i ilm-i İlahînin bir defteri ile tanzim edildiğini gösteriyorlar ve eşyanın neticeleri, nesilleri, tohumları; ileride gelecek mevcudatın programlarını, fihristelerini tazammun ettiklerinden elbette evamir-i İlahiyenin bir küçük mecmuası olduğunu bildiriyorlar. Meselâ: Bir çekirdek bütün ağacın teşkilâtını tanzim edecek olan programları ve fihristeleri ve o fihriste ve programları tayin eden o evamir-i tekvinîyenin küçücük bir mücessemi hükmünde denilebilir.

Elhasıl: Madem "İmam-ı Mübin", mazi ve müstakbelin ve âlem-i gaybın etrafında dal-budak salan şecere-i hilkatin bir programı, bir fihristesi hükmündedir. Şu manadaki "İmam-ı Mübin", kader-i İlahînin bir defteri, bir mecmua-i desatiridir. O desatirin imlâsı ile ve hükmü ile zerrat, vücud-u eşyadaki hidematına ve harekâtına sevk edilir.

Amma "Kitab-ı Mübin" ise, âlem-i gaybdan ziyade, âlem-i şhadete bakar. Yani, mazi ve müstakbelden ziyade, zaman-ı hazırı nazar eder ve ilim ve emirden ziyade, kudret ve irade-i İlahiyenin bir ünvanı, bir defteri, bir kitabıdır. "İmam-ı Mübin", kader defteri ise; "Kitab-ı Mübin", kudret defteridir. Yani: Herşey vücudunda, mahiyetinde ve sıfât ve şunatında kemal-i san'at ve

intizamları gösteriyor ki; bir kudret-i kâmilinin desatiri ile ve bir irade-i nafizenin kavanini ile vücud giydiriliyor. Suretleri tayin, teşhis edilip; birer miktar-ı muayyen, birer şekl-i mahsus veriliyor. Demek o kudret ve iradenin, küllî ve umumî bir mecmua-i kavanini, bir defter-i ekberi vardır ki; herbir şey'in hususî vücudları ve mahsus suretleri ona göre biçilir, dikilir, giydirilir. İşte şu defterin vücudu "İmam-ı Mübin" gibi kader ve cüz'-i ihtiyarî mesailinde isbat edilmiştir. Ehl-i gaflet ve dalalet ve felsefenin ahmaklığına bak ki: Kudret-i Fâtıranın o Levh-i Mahfuzunu ve hikmet ve irade-i Rabbaniyenin o basirane kitabının eşyadaki cilvesini, aksini, misalini hissetmişler; hâşâ "Tabiat" namıyla tesmiye etmişler, körletmişler. İşte "İmam-ı Mübin" in imlâsı ile, yani kaderin hükmüyle ve düsturu ile kudret-i İlahiye, icad-ı eşyada herbiri birer âyet olan silsile-i mevcudatı, "Levh-i Mahv-İsbat" denilen zamanın sahife-i misaliyesinde yazıyor, icad ediyor, zerratı tahrik ediyor.

Demek harekât-ı zerrat o kitabetten, o istinsahtan; mevcudat, âlem-i gaybdan âlem-i şهادete ve ilimden kudrete geçmelerinde bir ihtizazdır, bir harekâttır. Amma "Levh-i Mahv-İsbat" ise, sabit ve daim olan Levh-i Mahfuz-u A'zam'ın daire-i mümkinatta, yani mevt ve hayata, vücud ve fenaya daima mazhar olan eşyada mütebeddil bir defteri ve yazar bozar bir tahtasıdır ki, hakikat-ı zaman odur. Evet herşey'in bir hakikatı olduğu gibi, zaman dediğimiz, kâinatta cereyan eden bir nehr-i azîmin hakikatı dahi "Levh-i Mahv-İsbat" taki kitabet-i kudretin sahifesi ve mürekkebi hükmündedir.

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ

İkinci Sual: Meydan-ı Haşir nerededir?

Elcevab: وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ Hâlık-ı Hakîm'in herşeyde gösterdiği hikmet-i âliye, hattâ tek küçük bir şey'e, çok büyük hikmetleri takmasıyla tasrih derecesinde işaret ediyor ki: Küre-i Arz, serseriyaneye, bâd-i heva azîm bir daireyi çizmiyor. Belki mühim bir şey etrafında dönüyor ve meydan-ı ekberin daire-i muhitasını çiziyor, gösteriyor ve bir meşher-i azîmin etrafında gezip, mahsulât-ı maneviyesini ona devrediyor ki; ileride o meşherde, enzar-ı nâs önünde gösterilecektir. Demek yirmibeş bin seneye karib bir daire-i muhitanın içinde, rivayete binaen Şam-ı Şerif kıt'ası bir çekirdek hükmünde olarak o daireyi dolduracak bir meydan-ı haşir bastedilecektir. Küre-i Arz'ın bütün manevî mahsulâtı, şimdilik perde-i gayb altında olan o meydanın defterlerine ve elvahlarına gönderiliyor ve ileride meydan açıldığı vakit, sekencesini de yine o meydana dökülecek; o manevî mahsulâtları da, gaibden şهادete geçecektir. Evet Küre-i Arz bir tarla, bir çeşme, bir ölçek hükmünde olarak o meydan-ı ekberi dolduracak kadar mahsulât vermiş ve onu istiab edecek mahlukat ondan akmış ve onu imlâ edecek masnuat ondan çıkmış. Demek Küre-i Arz bir çekirdek ve

meydan-ı haşır, içindekilerle beraber bir ağaçtır, bir sünböldür ve bir mahzendir. Evet nasılki nuranî bir nokta, sür'at-i hareketiyle nuranî bir hat olur veya bir daire olur. Öyle de: Küre-i Arz sür'atli, hikmetli hareketiyle bir daire-i vücudun temessülüne ve o daire-i vücud mahsulâtıyla beraber, bir meydan-ı haşr-i ekberin teşekkülüne medardır.

قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

Onbirinci Mektub

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(Bu mektub, mühim bir ilâç olup, dört âyetin hazinesinden dört küçük cevherine işaret eder.)

Aziz kardeşim!

Şu dört muhtelif mes'eleyi muhtelif vakitlerde Kur'an-ı Hakîm nefsim'e ders vermiş. Arzu eden kardeşlerim dahi bundan bir ders veya bir hisse almaları için yazdım. Mebhas itibariyle başka başka dört âyet-i kerimenin hazine-i hakaikından birer küçük cevher nümune olarak gösterilmiştir. O dört mebhastan herbir mebhasın ayrı bir sureti, ayrı bir faidesi var.

Birinci Mebhas: إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا Ey sût-i vesveseden me'yus nefsim! Tedai-yi hayalât, tahattur-u faraziyat, bir nevi irtisam-ı gayr-ı ihtiyarîdir. İrtisam ise, eğer hayırdan ve nuraniyetten olsa, hakikatın hükmü bir derece suretine ve misaline geçer. Güneşin ziyası ve harareti, âyinedeki misaline geçtiği gibi... Eğer şerden ve kesiften olsa, aslın hükmü ve hassası, suretine geçmez ve timsaline sirayet etmez. Meselâ necis ve murdar bir şey'in âyinedeki sureti ne necistir, ne murdardır. Ve yılanın timsali, ısırılmaz.

İşte şu sırta binaen, tasavvur-u küfür, küfür değil; tahayyül-ü şetm, şetm değil. Hususan ihtiyarsız olsa ve farazî bir tahattur olsa, bütün bütün zararsızdır. Hem ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet Ve Cemaatin mezhebinde bir şey'in şer'an çirkinliği, pisliği; nehy-i İlahî sebebiyledir. Madem ki ihtiyarsız ve rızasız bir tahattur-u farazîdir, bir tedai-yi hayalîdir; nehiy ona taalluk etmez. O dahi ne kadar çirkin ve pis bir şey'in sureti dahi olsa, çirkin ve pis olmaz.

İkinci Mes'ele: Barla Yaylası, Tepelice'de çam, katran, karakavağın bir meyvesi olup, Sözlere Mecmuası'na yazıldığı için buraya yazılmamıştır.

Üçüncü Mes'ele: Şu iki mes'ele, Yirmibeşinci Söz'ün i'caz-ı Kur'ana karşı medeniyetin aczini gösteren misallerinden bir kısmıdır. Kur'ana muhalif olan hukuk-u medeniyetin ne kadar haksız olduğunu isbat eden binler misallerinden iki misal:

فَلَلذَّكَرُ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ olan hükm-ü Kur'anî, mahz-ı adalet olduğu gibi, ayn-ı merhamettir. Evet adalettir. Çünkü ekseriyet-i mutlaka itibariyle bir erkek, bir kadın alır, nafakasını taahhüd eder. Bir kadın ise, bir kocaya gider, nafakasını

ona yükler; irsiyetteki noksanını telafi eder. Hem merhamettir, çünkü o zaîfe kız, pederinden şefkate ve kardeşinden merhamete çok muhtaçtır. Hükm-ü Kur'ana göre o kız, pederinden endişesiz bir şefkat görür. Pederi ona, "Benim servetimin yarısını, ellerin ve yabanilerin ellerine geçmesine sebep olacak zararlı bir çocuk" nazarıyla endişe edip bakmaz. O şefkate, endişe ve hiddet karışmaz. Hem kardeşinden rekabetsiz, hasedsiz bir merhamet ve himayet görür. Kardeşi ona, "hanedanımızın yarısını bozacak ve malımızın mühim bir kısmını ellerin eline verecek bir rakib" nazarıyla bakmaz; o merhamete ve himayete bir kin, bir iğbirar katmaz. Şu halde o fitraten nazik, nazenin ve hilkatem zaîfe ve nahife kız, sureten az bir şey kaybeder; fakat ona bedel akaribin şefkatinden, merhametinden, tükenmez bir servet kazanır. Yoksa rahmet-i Hak'tan ziyade ona merhamet edeceğimiz diye hakkindan fazla ona hak vermek, ona merhamet değil, şedid bir zulümdür. Belki zaman-ı cahiliyette gayret-i vahşiyane binaen kızlarını sağ olarak defnetmek gibi gaddarane bir zulmü andıracak şu zamanın hırs-ı vahşiyanesi, merhametsiz bir şenaate yol açmak ihtimali vardır. Bunun gibi bütün ahkâm-ı Kur'aniye, **وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ** fermanını tasdik ediyorlar.

Dördüncü Mes'ele: **فَالْأُمَّةِ الشُّدُسُ** İşte mimsiz medeniyet, nasıl kız hakkında, hakkindan fazla hak verdiğinden böyle bir haksızlığa sebep oluyor.. öyle de: Vâlide hakkında hakkını kesmekle daha dehşetli haksızlık ediyor. Evet rahmet-i Rabbaniyenin en hürmetli, en halâvetli, en latif ve en şirin bir cilvesi olan şefkat-i vâlide, hakaik-i kâinat içinde en muhterem, en mükerrem bir hakikattir. Ve vâlide, en kerim, en rahîm öyle fedakâr bir dosttur ki; o şefkat saikasıyla bir vâlide, bütün dünyasını ve hayatını ve rahatını, veledi için feda eder. Hattâ vâlideliğin en basit ve en edna derecesinde olan korkak tavuk, o şefkatin küçücük bir lem'asıyla yavrusunu müdafaa için ite atılır, arslana saldırır.

İşte böyle muhterem ve muazzez bir hakikatı taşıyan bir vâlideyi, veledinin malından mahrum etmek, o muhterem hakikata karşı ne kadar dehşetli bir haksızlık, ne derece vahşetli bir hürmetsizlik, ne mertebe cinayetli bir hakaret ve arş-ı rahmeti titreten bir küfran-ı nimet ve hayat-ı içtimaiye-i beşeriyenin gayet parlak ve nâfi' bir tiryakına bir zehir katmak olduğunu, insaniyet-perverlik iddia eden insan canavarları anlamazlarsa, elbette hakikî insanlar anlar. Kur'an-ı Hakîm'in **فَالْأُمَّةِ الشُّدُسُ** hükmünü, ayn-ı hak ve mahz-ı adalet olduğunu bilirler.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

Onikinci Mektub

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ عَلَىٰ ذُرِّيَّتِكُمْ

Aziz kardeşlerim!

O gece benden sual ettiniz, ben cevabını vermedim. Çünkü mesail-i imaniyenin münakaşa suretinde bahsi caiz değildir. Siz münakaşa suretinde bahsetmişsiniz. Şimdilik münakaşanızın esası olan üç sualinize gayet muhtasar bir cevap yazıyorum. Tafsilini, eczacı efendinin isimlerini yazmış olduğu Sözler'de bulursunuz. Yalnız, kader ve cüz'-ü ihtiyariye ait Yirmialtıncı Söz hatırıma gelmemişti, size söylememiştim, ona da bakınız, fakat gazete gibi okumayınız. Eczacı efendinin o Sözler'i mütalaa etmesini havale ettiğimin sırrı şudur ki: O çeşit mes'elelerdeki şüpheler, erkân-ı imaniyenin za'findan ileri geliyor. O Sözler ise, erkân-ı imaniyeyi tamamıyla isbat ederler.

BİRİNCİ SUALİNİZ:Hazret-i Âdem'in (A.S.) Cennet'ten ihracı ve bir kısım benî-âdem'in Cehennem'e idhali ne hikmete mebnîdir?

Elcevab: Hikmeti, tavziftir. Öyle bir vazife ile memur edilerek gönderilmiştir ki; bütün terakkiyat-ı maneviye-i beşeriyyenin ve bütün istidadat-ı beşeriyyenin inkişaf ve inbisatları ve mahiyet-i insaniyyenin bütün esma-i İlahiyyeye bir âyine-i câmia olması, o vazifenin netaicindedir. Eğer Hazret-i Âdem Cennet'te kalsaydı; melek gibi makamı sabit kalırdı, istidadat-ı beşeriye inkişaf etmezdi. Halbuki yeknesak makam sahibi olan melaikeler çoktur, o tarz ubudiyet için insana ihtiyaç yok. Belki hikmet-i İlahiye, nihayetsiz makamı kat'edecek olan insanın istidadına muvafık bir dâr-ı teklifi iktiza ettiği için, melaikelerin aksine olarak mukteza-yı fitratları olan malûm günahla Cennet'ten ihraç edildi. Demek Hazret-i Âdem'in Cennet'ten ihracı, ayn-ı hikmet ve mahz-ı rahmet olduğu gibi; küffarın da Cehennem'e idhalleri, haktır ve adalettir.

Onuncu Söz'ün Üçüncü İşaretinde denildiği gibi: Çendan, kâfir az bir ömürde bir günah işlemiş, fakat o günah içinde nihayetsiz bir cinayet var. Çünkü küfür, bütün kâinatı tahkirdir, kıymetlerini tenzil etmektir ve bütün masnuatın vahdaniyete şهادetlerini tezkibdir ve mevcudat âyinelerinde cilveleri görünen esma-i İlahiyyeyi tezyiftir. Onun için, mevcudatın hakkını kâfirden almak üzere, mevcudatın sultanı olan Kahhar-ı Zülcelal'in kâfirleri ebedî cehenneme atması, ayn-ı hak ve adalettir. Çünkü nihayetsiz cinayet, nihayetsiz azabı ister.

İKİNCİ SUALİNİZ:Şeytanların halkı ve icadı ne içindir? Cenab-ı Hak, şeytani ve şerleri halketmiş, hikmeti nedir? Şerrin halkı şerdir, kabihin halkı kabihtir?

Elcevab: Hâşâ!.. Halk-ı şer, şer değil, belki kesb-i şer şerdir. Çünkü halk ve icad, bütün netaice bakar; kesb, hususî bir mübaşeret olduğu için, hususî netaice bakar. Meselâ: Yağmurun gelmesinin binlerle neticeleri var, bütünü de güzeldir. Sû'-i ihtiyarıyla bazıları yağmurdan zarar görse, "Yağmurun icadı rahmet değildir" diyemez; "Yağmurun halkı şerdir" diye hükmedemez. Belki sû'-i ihtiyarıyla ve kesbiyle onun hakkında şer oldu. Hem ateşin halkında çok faideler var; bütünü de hayırdır. Fakat bazıları sû'-i kesbiyle, sû'-i istimaliyle ateşten zarar görse, "Ateşin halkı şerdir" diyemez. Çünkü ateş yalnız onu yakmak için yaratılmamış; belki o, kendi sû'-i ihtiyarıyla, yemeğini pişiren ateşe elini soktu ve o hizmetkârını kendine düşman etti.

Elhasıl: Hayr-ı kesîr için, şerr-i kalil kabul edilir. Eğer şerr-i kalil olmamak için, hayr-ı kesîri intac eden bir şer terkedilse; o vakit şerr-i kesîr irtikâb edilmiş olur. Meselâ: Cihada asker sevketmekte elbette bazı cüz'î ve maddî ve bedenî zarar ve şer olur. Fakat o cihadda hayr-ı kesîr var ki, İslâm küffarın istilasından kurtulur. Eğer o şerr-i kalil için cihad terkedilse, o vakit hayr-ı kesîr gittikten sonra şerr-i kesîr gelir. O ayn-ı zulümdür. Hem meselâ: Gangren olmuş ve kesilmesi lâzım gelen bir parmağın kesilmesi hayırdır, iyidir; halbuki zahiren bir şerdir. Parmak kesilmezse, el kesilir; şerr-i kesîr olur.

İşte kâinattaki şerlerin, zararların, beliyyelerin ve şeytanların ve muzırların halk ve icadları, şer ve çirkin değildir; çünkü çok netaic-i mühimme için halkolunmuşlardır. Meselâ: Melaikelere şeytanlar musallat olmadıkları için, terakkiyatları yoktur; makamları sabittir, tebeddül etmez. Keza hayvanatın dahi, şeytanlar musallat olmadıkları için, mertebeleri sabittir, nâkıstır. Âlem-i insaniyette ise meratib-i terakkiyat ve tedenniyat nihayetsizdir. Nemrudlardan, firavunlardan tut, tâ sıddıkîn-i evliya ve enbiyaya kadar gayet uzun bir mesafe-i terakki var.

İşte kömür gibi olan ervah-ı safileyi, elmas gibi olan ervah-ı âliyeden temyiz ve tefrik için, şeytanların hilkatıyla ve sırr-ı teklif ve ba's-i enbiya ile, bir meydan-ı imtihan ve tecrübe ve cihad ve müsabaka açılmış. Eğer mücahede ve müsabaka olmasaydı, maden-i insaniyetteki elmas ve kömür hükmünde olan istidadlar, beraber kalacaktı. A'lâ-yı illiyyîndeki Ebu Bekr-i Sıddık'ın ruhu, esfel-i safilîndeki Ebu Cehl'in ruhuyla bir seviyede kalacaktı. Demek şeyatîn ve şerlerin yaratılması, büyük ve küllî neticeye baktığı için icadları şer değil, çirkin değil; belki sû'-i istimalattan ve kesb denilen mübaşeret-i hususiyeden gelen şerler, çirkinlikler, kesb-i insana aittir; icad-ı İlahîye ait değildir.

Eğer sual etseniz ki: Bi'set-i enbiya ile beraber şeytanların vücudundan ekser insanlar kâfir oluyor, küfre gidiyor, zarar görüyor. "El-hükmü lil-ekser" kaidesince, ekser ondan şer görse, o vakit halk-ı şer şerdir, hattâ bi'set-i enbiya dahi rahmet değil denilebilir?

Elcevab: Kemmiyetin, keyfiyete nisbeten ehemmiyeti yok. Asıl ekseriyet, keyfiyete bakar. Meselâ: Yüz hurma çekirdeği bulunsa, toprak altına konup su verilmezse ve muamele-i kimyeviye görmezse ve bir mücadele-i hayatiyeye mazhar olmazsa, yüz para kıymetinde yüz çekirdek olur. Fakat su verildiği ve mücadele-i hayatiyeye maruz kaldığı vakit, sû-i mizacından sekseni bozulsa, yirmisi meyvedar yirmi hurma ağacı olsa, diyebilir misin ki "Suyu vermek şer oldu, ekserisini bozdu"? Elbette diyemezsin. Çünkü o yirmi, yirmi bin hükmüne geçti. Sekseni kaybeden, yirmi bini kazanan, zarar etmez; şer olmaz. Hem meselâ: Tavus kuşunun yüz yumurtası bulunsa, yumurta itibariyle beşyüz kuruş eder. Fakat o yüz yumurta üstünde tavus oturtulsa, sekseni bozulsa; yirmisi, yirmi tavus kuşu olsa, denilebilir mi ki: "Çok zarar oldu, bu muamele şer oldu, bu kuluçkaya kapanmak çirkin oldu, şer oldu"? Hâyır öyle değil, belki hayırdır. Çünkü o tavus milleti ve o yumurta taifesi, dört yüz kuruş fiatında bulunan seksen yumurtayı kaybedip, seksen lira kıymetinde yirmi tavus kuşu kazandı.

İşte nev'-i beşer bi'set-i enbiya ile, sırr-ı teklif ile, mücadele ile, şeytanlarla muharebe ile kazandıkları yüzbinlerle enbiya ve milyonlarla evliya ve milyarlarla asfiya gibi âlem-i insaniyetin güneşleri, ayları ve yıldızları mukabilinde; kemmiyetçe kesretli, keyfiyetçe ehemmiyetsiz hayvanat-ı muzırna nev'inden olan küffarı ve münafıkları kaybettiler.

ÜÇÜNCÜ SUALİNİZ: Cenab-ı Hak musibetleri veriyor, belaları musallat ediyor. Hususan masumlara, hattâ hayvanlara bu zulüm değil mi?

Elcevab: Hâşâ! Mülk Onundur. Mülkünde istediği gibi tasarruf eder. Hem acaba: San'atkâr bir zât, bir ücret mukabilinde seni bir model yapıp gayet san'atkârane yaptığı murassa' bir libası sana giydireyor, hünerini, meharretini göstermek için kısaltıyor, uzaltıyor, biçiyor, kesiyor.. seni oturtuyor, kaldırıyor. Sen ona diyebilir misin ki: "Beni güzelleştiren elbiseyi çirkinleştirdin; bana, oturtup kaldırmakla zahmet verdin"? Elbette diyemezsin. Dersen, divanelik edersin. Aynen öyle de: Sâni'-i Zülcelal göz, kulak, lisan gibi duygularla murassa' gayet san'atkârane bir vücudu sana giydirmiş. Mütenevvi esmasının nakışlarını göstermek için seni hasta eder, mübtela eder, aç eder, tok eder, susuz eder.. bu gibi ahvalde yuvarlatır. Mahiyet-i hayatiyeyi kuvvetleştirmek ve cilve-i esmasını göstermek için, seni böyle çok tavırlarda gezdiriyor. Sen eğer desen: "Beni ne için bu mesai mübtela ediyorsun?" Temsilde işaret edildiği gibi, yüz hikmet seni susturacak. Zâten sükûn ve sükûnet, atalet, yeknesaklık, tevakkuf; bir nevi ademdir, zarardır. Hareket ve tebeddül; vücuddur, hayırdır. Hayat,

harekâtla kemalâtını bulur; beliyyat vasıtasıyla terakki eder. Hayat cilve-i esma ile muhtelif harekâta mazhar olur, tasaffi eder, kuvvet bulur, inkişaf eder, inbisat eder, kendi mukadderatını yazmasına müteharrik bir kalem olur, vazifesini îfa eder, ücret-i uhreviyeye kesb-i istihkak eder.

İşte, münakaşanızın içindeki üç sualinizin muhtasar cevapları bu kadardır. İzahları otuzüç aded "Sözler"dedir.

Aziz kardeşim, sen bu mektubu eczacıya ve münakaşayı işitenlerden münasib gördüklerine oku. Benim tarafımdan da, yeni bir talebem olan eczacıya selâm et; de ki:

"Mezkûr mesail gibi dakik mesail-i imaniyeyi, mizansız mücadele suretinde cemaat içinde bahsetmek caiz değildir. Mizansız mücadele olduğundan, tiryak iken zehir olur. Diyenlere, dinleyenlere zarardır. Belki böyle mesail-i imaniyenin itidal-i demle, insafla, bir müdavele-i efkâr suretinde bahsi caizdir. Ve de ki: "Eğer senin kalbine bu nevi mesailde şüpheler gelirse ve Sözler'den de cevabını bulmazsan, hususî bana yazarsınız..." Hem eczacıya de ki: Merhum pederi hakkında gördüğü rü'ya için hatırıma şöyle bir mana geldi ki: Merhum pederi doktor olmak münasebetiyle, çok sâlih ve mübarek, belki veli insanlara faidesi dokunmuş ve ondan memnun olan ve menfaat gören o mübareklerin ervahları, onun vefatı hengâmında kuşlar suretinde en yakın akrabası olan oğluna görünmüş, onun ruhuna şefaatkârane bir hoş-âmedî nev'inden bir istikbal ettikleri hatırıma geldi. O gece burada beraber bulunan bütün dostlara selâm ve dua ederim.

الْباقِي هُوَ الْباقِي

Said Nursî

Onüçüncü Mektub

بِسْمِهِ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

السَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى وَالْمَلَأَ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُوَى

Aziz kardeşlerim!

Hâl ve istirahatımı ve vesika için adem-i müracaatımı ve hâl-i âlem siyasetine karşı lâkaydlığımı pek çok soruyorsunuz. Şu sualleriniz çok tekerrür ettiğinden, hem manen de benden sorulduğundan; şu üç suale, Yeni Said değil, belki Eski Said lisanıyla cevap vermeğe mecbur oldum.

Birinci Sualiniz:İstirahatın nasıl? Hâlin nedir?

Elcevab: Cenab-ı Erhamürrâhimîn'e yüzbin şükür ediyorum ki; ehl-i dünyanın bana ettiği enva'-ı zulmü, enva'-ı rahmete çevirdi. Şöyle ki:

Siyaseti terk ve dünyadan tecerrüd ederek bir dağın mağarasında âhireti düşünmekte iken, ehl-i dünya zulmen beni oradan çıkarıp nefyettiler. Hâlık-ı Rahîm ve Hakîm o nefyi bana bir rahmete çevirdi. Emniyetsiz ve ihlası bozacak esbaba maruz o dağdaki inzivayı; emniyetli, ihlaslı Barla Dağlarındaki halvete çevirdi. Rusya'da esarete iken niyet ettim ve niyaz ettim ki, âhir ömrümde bir mağaraya çekileyim. Erhamürrâhimîn bana Barla'yı o mağara yaptı, mağara faidesini verdi. Fakat sıkıntılı mağara zahmetini, zaîf vücuduma yükledi. Yalnız Barla'da, iki-üç adamda bir vehhamlık vardı. O vehhamlık sebebiyle bana eziyet verildi. Hattâ o dostlarım, güya istirahatımı düşünüyorlar. Halbuki o vehhamlık sebebiyle hem kalbime, hem Kur'anın hizmetine zarar verdiler. Hem ehl-i dünya bütün menfilere vesika verdiği ve canileri hapisten çıkarıp afvettikleri halde, bana zulüm olarak vermediler. Benim Rabb-ı Rahîmim, beni Kur'anın hizmetinde ziyade istihdam etmek ve Sözlere namıyla envâr-ı Kur'aniyeyi bana fazla yazdırmak için, dağdağasız bir surette beni şu gurbette bırakıp, bir büyük merhamete çevirdi. Hem ehl-i dünya, dünyalarına karışabilecek bütün nüfuzlu ve kuvvetli rüesaları ve şeyhleri, kasabalarda ve şehirlerde bırakıp akrabalarıyla beraber herkesle görüşmeye izin verdikleri halde, beni zulmen tecrid etti, bir köye gönderdi. Hiç akraba ve hemşehrilerimi, -bir-iki tanesi müstesna olmak üzere- yanıma gelmeye izin vermedi. Benim Hâlık-ı Rahîmim o tecridi, benim hakkımda bir azîm rahmete çevirdi. Zihnimi safî bırakıp, gıll u gıştan âzade olarak Kur'an-ı Hakîm'in feyzini olduğu gibi almağa vesile etti. Hem ehl-i dünya bidayette, iki sene zarfında iki âdi mektub yazdığımı çok gördü. Hattâ şimdi bile, on veya yirmi günde veya bir ayda bir-iki misafirin sırf âhiret için yanıma gelmesini hoş görmediler, bana zulmettiler.

Benim Rabb-ı Rahîmim ve Hâlık-ı Hakîmim o zulmü bana merhamete çevirdi ki, doksan sene manevî bir ömrü kazandıracak şu şuhur-u selâsede, beni bir halvet-i mergubeye ve bir uzlet-i makbuleye koymağa çevirdi. "Elhamdülillahi alâküllihal" İşte hal ve istirahatim böyle...

İkinci Sualiniz:Neden vesika almak için müracaat etmiyorsun?

Elcevab: Şu mes'elede ben kaderin mahkûmuyum, ehl-i dünyanın mahkûmu değilim. Kadere müracaat ediyorum. Ne vakit izin verirse, rızkımı buradan ne vakit keserse, o vakit giderim. Şu mananın hakikatı şudur ki: Başa gelen her işte iki sebep var; biri zahirî, diğeri hakikî. Ehl-i dünya zahirî bir sebep oldu, beni buraya getirdi. Kader-i İlahî ise, sebep-i hakikîdir; beni bu inzivaya mahkûm etti. Sebeb-i zahirî zulmetti; sebep-i hakikî ise adalet etti. Zahirîsi şöyle düşündü: "Şu adam, ziyadesiyle ilme ve dine hizmet eder, belki dünyamıza karışır" ihtimaliyle beni nefyedip üç cihetle katmerli bir zulüm etti. Kader-i İlahî ise benim için gördü ki, hakkıyla ve ihlasla ilme ve dine hizmet edemiyorum; beni bu nefye mahkûm etti. Onların bu katmerli zulmünü muzaaf bir rahmete çevirdi. Madem ki nefyimde kader hâkimdir ve o kader âdildir; ona müracaat ederim. Zahirî sebep ise, zâten bahane nev'inden birşeyleri var. Demek onlara müracaat manasızdır. Eğer onların elinde bir hak veya kuvvetli bir esbab bulunsaydı, o vakit onlara karşı da müracaat olunurdu.

Başlarını yesin, dünyalarını tamamen bıraktığım ve ayaklarına dolaşsın, siyasetlerini büsbütün terkettiğim halde; düşündükleri bahaneler, evhamlar, elbette asılsız olduğundan, onlara müracaatla o evhamlara bir hakikat vermek istemiyorum. Eğer uçları ecnebi elinde olan dünya siyasetine karışmak için bir iştiham olsaydı; değil sekiz sene, belki sekiz saat kalmayacak tereşşuh edecekti, kendini gösterecekti. Halbuki sekiz senedir birtek gazete okumak arzum olmadı ve okumadım. Dört senedir burada taht-ı nezarete bulunuyorum; hiçbir tereşşuh görünmedi. Demek Kur'an-ı Hakîm'in hizmetinin bütün siyasetlerin fevkinde bir ulviyeti var ki, çoğu yalancılıktan ibaret olan dünya siyasetine tenezzüle meydan vermiyor.

Adem-i müracaatımın ikinci sebebi şudur ki: Haksızlığı hak zanneden adamlara karşı hak dava etmek, hakka bir nevi haksızlıktır. Bu nevi haksızlığı irtikâb etmek istemem.

Üçüncü Sualiniz:Dünyanın siyasetine karşı ne için bu kadar lâkaydsın? Bu kadar safahat-ı âleme karşı tavrını hiç bozmuyorsun? Bu safahatı hoş mu görüyorsun? Veyahut korkuyor musun ki, sükût ediyorsun?

Elcevab: Kur'an-ı Hakîm'in hizmeti, beni şiddetli bir surette siyaset âleminden men'etti. Hattâ düşünmesini de bana unutturdu. Yoksa bütün

sergüzeşt-i hayatım şahiddir ki, hak gördüğüm meslekte gitmeye karşı korku elimi tutup men' edememiş ve edemiyor. Hem neden korkum olacak? Dünya ile, ecelimden başka bir alâkam yok. Çoluk çocuğumu düşüneneğim yok. Malımı düşüneneğim yok. Hanedanımın şerefini düşüneneğim yok. Riyakâr bir şöhret-i kâzibeden ibaret olan şan ü şeref-i dünyeviye'nin muhafazasına değil, kırılmasına yardım edene rahmet... Kaldı ecelim. O, Hâlık-ı Zülcelal'in elindedir. Kimin haddi var ki, vakti gelmeden ona ilişsin. Zâten izzetle mevdi, zilletle hayata tercih edenlerdensiz. Eski Said gibi birisi şöyle demiş:

وَنَحْنُ أَنَا لَا تَوَسُّطَ بَيْنَنَا لَنَا الصَّدْرُ دُونَ الْعَالَمِينَ أَوْ الْقَدِيرِ

Belki hizmet-i Kur'an, beni hayat-ı içtimaiye-i siyasiye-i beşeriyeyi düşünmekten men' ediyor. Şöyle ki: Hayat-ı beşeriye bir yolculuktur. Şu zamanda, Kur'anın nuruyla gördüm ki, o yol bir bataklığa girdi. Mülevves ve ufûnetli bir çamur içinde kabile-i beşer düşe kalka gidiyor. Bir kısmı, selâmetli bir yolda gider. Bir kısmı, mümkün olduğu kadar çamurdan, bataklıktan kurtulmak için bazı vasıtaları bulmuş. Bir kısm-ı ekseri o ufûnetli, pis, çamurlu bataklık içinde karanlıkta gidiyor. Yüzde yirmisi sarhoşluk sebebiyle, o pis çamuru misk ü anber zannederek yüzüne gözüne bulaştırıyor.. düşerek kalkarak gider, tâ boğulur. Yüzde sekseni ise, bataklığı anlar, ufûnetli, pis olduğunu hisseder.. fakat mütehayyirdirler, selâmetli yolu göremiyorlar.

İşte bunlara karşı iki çare var:

Birisi: Topuz ile o sarhoş yirmisini ayıltmaktır.

İkincisi: Bir nur göstermekle mütehayyirlere selâmet yolunu irae etmektir.

Ben bakıyorum ki; yirmiye karşı seksen adam, elinde topuz tutuyor. Halbuki o bîçare ve mütehayyir olan seksene karşı hakkıyla nur gösterilmiyor. Gösterilse de; bir elinde hem sopa, hem nur olduğu için emniyetsiz oluyor. Mütehayyir adam "Acaba nurla beni celbedip, topuzla dövmek mi istiyor?" diye telaş eder. Hem de bazan ârızalarla topuz kırıldığı vakit, nur dahi uçar veya söner.

İşte o bataklık ise, gafletkârane ve dalalet-pîşe olan sefihane hayat-ı içtimaiye-i beşeriyedir. O sarhoşlar, dalaletle telezzüz eden mütemerridlerdir. O mütehayyir olanlar, dalaletten nefret edenlerdir, fakat çıkamıyorlar; kurtulmak istiyorlar, yol bulamıyorlar.. mütehayyir insanlardır. O topuzlar ise, siyaset cereyanlarıdır. O nurlar ise, hakaik-i Kur'aniyedir. Nura karşı kavga edilmez, ona karşı adavet edilmez. Sırf şeytan-ı racîmden başka ondan nefret eden olmaz. İşte ben de nur-u Kur'anı elde tutmak için "Eûzü billahi mineşşeytani vessiyase"

deyip, siyaset topuzunu atarak, iki elim ile nura sarıldım. Gördüm ki: Siyaset cereyanlarında hem muvafıkta, hem muhalifte o nurların âşıkları var. Bütün siyaset cereyanlarının ve tarafgirliklerin çok fevkinde ve onların garazkârane telakkiyatlarından müberra ve safi olan bir makamda verilen ders-i Kur'an ve gösterilen envâr-ı Kur'aniyeden hiçbir taraf ve hiçbir kısım çekinmemek ve ittiham etmemek gerektir. Meğer dinsizliği ve zındıkayı siyaset zannedip ona tarafgirlik eden insan suretinde şeytanlar ola veya beşer kıyafetinde hayvanlar ola...

Elhamdülillah, siyasetten tecerrüd sebebiyle, Kur'anın elmas gibi hakikatlarını propaganda-i siyaset ittihamı altında cam parçalarının kıymetine indirmedim. Belki gittikçe o elmaslar kıymetlerini her taifenin nazarında parlak bir tarzda ziyadeleştiriyor.

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَيْنَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَيْنَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رَسُولُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

Ondördüncü Mektub

Te'lif edilmemiştir.

* * *

Onbeşinci Mektub

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Aziz kardeşim!

Senin birinci sualin ki: Sahabeler nazar-ı velayetle müfsidleri neden keşfedemediler? Tâ Hulefa-yı Raşidîn'in üçünün şهادetini netice verdi. Halbuki küçük Sahabelere, büyük velilerden daha büyük deniliyor?

Elcevab: Bunda iki makam var.

BİRİNCİ MAKAM:Dakik bir sırr-ı velayetin beyanıyla sual halledilir. Şöyle ki:

Sahabelerin velayeti, velayet-i kübra denilen, veraset-i nübüvvetten gelen, berzah tarîkına uğramayarak, doğrudan doğruya zahirden hakikata geçip, akrebiyet-i İlahiyenin inkişafına bakan bir velayettir ki, o velayet yolu, gayet kısa olduğu halde gayet yüksektir. Hârikaları az, fakat meziyatı çoktur. Keşif ve keramet orada az görünür. Hem evliyanın kerametleri ise, ekserîsi ihtiyarî değil. Ummadığı yerden, ikram-ı İlahî olarak bir hârika ondan zuhur eder. Bu keşif ve kerametlerin ekserisi de, seyr ü sülûk zamanında, tarîkat berzahından geçtikleri vakit, âdi beşeriyetten bir derece tecerrüd ettiklerinden, hilaf-ı âdet hâlâta mazhar olurlar. Sahabeler ise, sohbet-i nübüvvetin in'ikasıyla ve incizabıyla ve iksiriyle tarîkattaki seyr ü sülûk daire-i azîminin tayyına mecbur değildirlen. Bir kademde ve bir sohbetta zahirden hakikata geçebilirler. Meselâ: Nasılki dün geceki Leyle-i Kadr'e ulaşmak için iki yol var:

Biri: Bir sene gezip dolaşip, ta o geceye gelmektir. Bu kurbiyeti kazanmak için bir sene mesafeyi tayyetmek lâzım gelir. Şu ise, ehl-i sülûkün mesleğidir ki, ehl-i tarîkatın çoğu bununla gider.

İkincisi: Zamanla mukayyed olan cism-i maddî gılabından sıyrılıp, tecerrüdle ruhen yükselip, dün geceki Leyle-i Kadr'i öbür gün Leyle-i İd ile beraber bugünkü gibi hazır görmektir. Çünkü ruh zamanla mukayyed değil. Hissiyat-ı insaniye ruh derecesine çıktığı vakit, o hazır zaman genişlenir. Başkalarına nisbeten mazi ve müstakbel olan vakitler, ona nisbeten hazır hükmündedir.

İşte bu temsile göre, dün geceki Leyle-i Kadr'e geçmek için, mertebe-i ruha çıkıp, maziye hazır derecesinde görmektir. Şu sırr-ı gamızın esası akrebiyet-i İlahiyenin inkişafıdır. Meselâ: Güneş bize yakındır; çünkü ziyası, harareti ve misali âyinimizde ve elimizdedir. Fakat biz ondan uzağız. Eğer biz nuraniyet noktasında onun akrebiyetini hissetsek, âyinimizdeki misalî olan timsaline münasebetimizi anlasak, o vasıta ile onu tanısak; ziyası harareti, heyeti ne olduğunu bilsek, onun akrebiyeti bize inkişaf eder ve yakınımızda onu tanıyıp münasebetdar oluruz. Eğer biz bu'diyetimiz nokta-i nazarından ona yakınlaşmak ve tanımak istesek, pek çok seyr-i fikrîye ve sülûk-u aklîye mecbur oluruz ki; kavanin-i fenniye ile fikren semavata çıkıp semadaki güneşi tasavvur ederek, sonra mahiyetindeki ziya ve harareti ve ziyasındaki elvan-ı seb'ayı uzun uzadıya tedkikat-ı fenniye ile anladıktan sonra, birinci adamın kendi âyinesinde az bir tefekkürle elde ettiği kurbiyet-i maneviyeyi ancak elde edebiliriz.

İşte şu temsil gibi, nübüvvet ve veraset-i nübüvvetteki velayet, sırr-ı akrebiyetin inkişafına bakar. Velayet-i saire ise, ekseri kurbiyet esası üzerine gider. Bir çok meratibde seyr ü sülûke mecbur olur.

İKİNCİ MAKAM:

O hâdisata sebebiyet veren ve fesadı çeviren birkaç Yahudiden ibaret değildir ki, onları keşfetmekle fesadın önü alınsın. Çünkü pek çok muhtelif milletlerin İslâmiyete girmeleriyle birbirine zıd ve muhalif çok cereyanlar ve efkâr karıştı. Bahusus bazıların gurur-u millîleri, Hazret-i Ömer'in (R.A.) darbeleriyle dehşetli yaralandığından, seciyeten intikama fırsat beklerlerdi. Çünkü onların hem eski dini ibtal edilmiş, hem medar-ı şerefi olan eski hükûmeti ve saltanatı tahrib edilmiş. İntikamını, bilerek veya bilmeyerek hâkimiyet-i İslâmiyeden almağa hisslen taraftar bir suret almış. Onun için, Yahudi gibi zeki ve dessay bir kısım münafıklar, o halet-i içtimaiyeden istifade ettiler denilmiş. Demek o hâdisatın önünü almak, o vakitteki hayat-ı içtimaiyeyi ve muhtelif efkârı ıslahla olurdu. Yoksa bir-iki müfsidin keşfedilmesiyle olmazdı.

Eğer denilse: Hazret-i Ömer'in (R.A.) minber üstünde, bir aylık mesafede bulunan Sâriye namındaki bir kumandanına **يَا سَارِيَّةُ الْجَبَلِ الْجَبَلِ** deyip, Sâriye'ye işittirip, sevk-ül ceşş noktasından zaferine sebebiyet veren kerametkârane

kumandası ne derece keskin nazarlı olduğunu gösterdiği halde, neden yanındaki katili Firuz'u o keskin nazar-ı velayetiyle görmedi?

Elcevab: Hazret-i Yakub Aleyhisselâm'ın verdiği cevap ile cevap veririz. (Haşiye) Yani: Hazret-i Yakub'dan sorulmuş ki: "Ne için Mısır'dan gelen gömleğinin kokusunu işittin de, yakınında bulunan Ken'an Kuyusundaki Yusuf'u görmedin?" Cevaben demiş ki: "Bizim halimiz şimşekler gibidir; bazan görünür, bazan saklanır. Bazı vakit olur ki, en yüksek mevkide oturup her tarafı görüyoruz gibi oluruz. Bazı vakitte de ayağımızın üstünü göremiyoruz."

Elhasıl: İnsan her ne kadar fâil-i muhtar ise de, fakat **وَمَا تَشَاؤُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ** sırrınca, meşiet-i İlahiye asıldır ve kader hâkimdir. Meşiet-i İlahiye, meşiet-i insaniyeyi geri verir.

(Haşiye):

زَمَصْرَشْ بُوِي پِيرَاهَنْ شِينِيدِي

چَرَا دَرُ چَاهِ كُنْعَانَشْ نَدِيدِي

بَكُفْتِ أَحْوَالِ مَا بَرَقِ جِهَاتَسْتِ

دَمِي پِيدَا وَ دِيگَرُ دَمِ نِهَاتَسْتِ

گَهِي بَرُ طَارُمِ اَعْلَى نِشِينِم

گَهِي بَرُ پُشْتِ پَايِ حُوْدُ نَبِينِم

إِذَا جَاءَ الْقَدْرُ عَمِي الْبَصْرُ hükmünü icra eder. Kader söylese; iktidar-ı beşer konuşmaz, ihtiyar-ı cüz'î susar.

İkinci سوالinizin meali: Hazret-i Ali (R.A.) zamanında başlayan muharebelerin mahiyeti nedir? Muhariblere ve o harbde ölen ve öldürenlere ne nam verebiliriz?

Elcevab: Cemal Vak'ası denilen Hazret-i Ali ile Hazret-i Talha ve Hazret-i Zübeyr ve Âişe-i Sıddıka (Radıyallahü Teâlâ anhüm ecmaîn) arasında olan muharebe; adalet-i mahza ile, adalet-i izafiyenin mücadelesidir. Şöyle ki:

Hazret-i Ali, adalet-i mahzayı esas edip, Şeyheyn zamanındaki gibi o esas üzerine gitmek için içtihad etmiş. Muarızları ise: Şeyheyn zamanındaki safvet-i İslâmiye adalet-i mahzaya müsaid idi, fakat mürur-u zamanla İslâmiyetleri zaîf muhtelif akvam hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyeye girdikleri için, adalet-i mahzanın tatbikatı çok müşkil olduğundan, "ehvenüşşerri ihtiyar" denilen adalet-i nisbiye esası üzerine içtihad ettiler. Münakaşa-i içtihadiye siyasete girdiği için, muharebeyi intaç etmiştir. Madem sırf lillah için ve İslâmiyetin menafi'i için içtihad edilmiş ve içtihaddan muharebe tevellüd etmiş; elbette hem katil, hem maktul ikisi de ehl-i Cennet'tir, ikisi de ehl-i sevabdır diyebiliriz. Her ne kadar Hazret-i Ali'nin içtihadı musîb ve mukabilindekilerin hata ise de, yine azaba müstehak değiller. Çünkü içtihad eden hakkı bulsa, iki sevab var. Bulmazsa, bir nevi ibadet olan içtihad sevabı olarak bir sevab alır. Hatasından mazurdur. Bizde gayet meşhur ve sözü hüccet bir zât-ı muhakkik Kürdçe demiş ki:

ثِي شَرِّ صَحَابَانُ مَكَّةَ قَالَ وَ قِيلَ لَوْ رَا جَنَّتَيْنَه قَاتِلِ وَ هُم قَتِيلِ

Yani: Sahabelerin muharebesinde kıyl ü kâl etme. Çünkü hem katil ve hem maktul ikisi de ehl-i Cennet'tirler.

Adalet-i mahza ile adalet-i izafiyenin izahı şudur ki:

مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا

âyetin mana-yı işaretleriyle: Bir masumun hakkı, bütün halk için dahi ibtal edilmez. Bir ferd dahi, umumun selâmeti için feda edilmez. Cenab-ı Hakk'ın nazar-ı merhametinde hak haktır, küçüğüne büyüğüne bakılmaz. Küçük, büyük için ibtal edilmez. Bir cemaatin selâmeti için, bir ferдин rızası bulunmadan hayatı ve hakkı feda edilmez. Hamiyet namına rızasıyla olsa, o başka mes'eledir.

Adalet-i izafiye ise: Küllün selâmeti için, cüz'ü feda eder. Cemaat için, ferдин hakkını nazara almaz. Ehvenüşşer diye bir nevi adalet-i izafiyeyi yapmağa çalışır. Fakat adalet-i mahza kabil-i tatbik ise, adalet-i izafiyeye gidilmez, gidilse zulümdür.

İşte İmam-ı Ali Radıyallahü Anhü, adalet-i mahzayı Şeyheyn zamanındaki gibi kabil-i tatbiktir deyip, hilafet-i İslâmiyeyi o esas üzerine bina ediyordu. Mukabilleri ve muarızları ise, "Kabil-i tatbik değil, çok müşkilâtı

var." diye adalet-i izafiye üzerine içtihad etmişler. Tarihin gösterdiği sair esbab ise, hakikî sebep değiller, bahanelerdir.

Eğer desen: Hilafet-i İslâmiye noktasında İmam-ı Ali'nin fevkalâde iktidarı, hârikulâde zekâsı ve yüksek liyakatıyla beraber seleflerine nisbeten muvaffakıyetsizliği nedendir?

Elcevab: O mübarek zât, siyaset ve saltanattan ziyade, daha çok mühim başka vazifelere lâyük idi. Eğer tam muvaffakiyet-i siyasiye ve tamam saltanat olsaydı, "Şah-ı Velayet" ünvan-ı manidarını bihakkın kazanamayacaktı. Halbuki zahirî ve siyâsî hilafetin pek çok fevkinde manevî bir saltanat kazandı ve Üstad-ı Küll hükmüne geçti; hattâ kıyamete kadar saltanat-ı manevîsi bâki kaldı.

Amma Hazret-i İmam-ı Ali'nin Vak'a-i Sıffin'de, Hazret-i Muaviye'nin taraftarlarıyla muharebesi ise, hilafet ve saltanatın muharebesidir. Yani: Hazret-i İmam-ı Ali, ahkâm-ı dini ve hakaik-i İslâmiyeyi ve âhireti esas tutup, saltanatın bir kısım kanunlarını ve siyasetin merhametsiz mukteziyatlarını onlara feda ediyordu. Hazret-i Muaviye ve taraftarları ise; hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyeyi, saltanat siyasetleriyle takviye etmek için azimeti bırakıp ruhsatı iltizam ettiler, siyaset âleminde kendilerini mecbur zannedip ruhsatı tercih ettiler, hataya düştüler.

Amma Hazret-i Hasan ve Hüseyin'in Emevîlere karşı mücadeleleri ise, din ile milliyet muharebesi idi. Yani: Emevîler, Devlet-i İslâmiyeyi, Arab milliyeti üzerine istinad ettirip rabıta-i İslâmiyeti, rabıta-i milliyetten geri bıraktıklarından, iki cihetle zarar verdiler:

Birisi: Milel-i saireyi rencide ederek tevhiş ettiler.

Diğeri: Unsuriyet ve milliyet esasları, adaleti ve hakkı takib etmediğinden zulmeder. Adalet üzerine gitmez. Çünkü unsuriyet-perver bir hâkim, milletdaşını tercih eder, adalet edemez.

الإِسْلَامِيَّةُ جَبَّتِ الْعَصِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةَ لَا فَرْقَ بَيْنَ عَبْدِ حَبَشِيٍّ وَسَيِّدِ قُرَيْشِيٍّ إِذَا أَسْلَمَا

ferman-ı kat'îsiyle: Rabıta-i diniye yerine rabıta-i milliye ikame edilmez; edilse adalet edilmez, hakkaniyet gider.

İşte Hazret-i Hüseyin rabıta-i diniyeyi esas tutup, muhik olarak onlara karşı mücadele etmiş, tâ makam-ı şهادeti ihraz etmiş.

Eğer denilse: Bu kadar haklı ve hakikatlı olduğu halde, neden muvaffak olmadı? Hem neden kader-i İlahî ve rahmet-i İlahiye onların feci bir akibete uğramasına müsaade etmiş?

Elcevab: Hazret-i Hüseyin'in yakın taraftarları değil, fakat cemaatine iltihak eden sair milletlerde, yaralanmış gurur-u milliyeleri cihetiyle, Arab milletine karşı bir fikr-i intikam bulunması Hazret-i Hüseyin ve taraftarlarının safi ve parlak mesleklerine halel verip, mağlubiyetlerine sebep olmuş.

Amma kader nokta-i nazarında feci akibetin hikmeti ise: Hasan ve Hüseyin ve onların hanedanları ve nesilleri, manevî bir saltanata namzed idiler. Dünya saltanatı ile manevî saltanatın cem'i gayet müşkildir. Onun için onları dünyadan küstürdü, dünyanın çirkin yüzünü gösterdi. Tâ, kalben dünyaya karşı alâkaları kalmamış. Onların elleri muvakkat ve surî bir saltanattan çekildi; fakat parlak ve daimî bir saltanat-ı maneviyeye tayin edildiler; âdi valiler yerine, evliya aktaflarına merci' oldular.

Üçüncü suâliniz:"O mübarek zâtların başına gelen o feci gaddarane muâmelenin hikmeti nedir?" diyorsunuz.

Elcevab: Sâbıkan beyan ettiğimiz gibi, Hazret-i Hüseyin'in muarızları olan Emevîler saltanatında, merhametsiz gadre sebebiyet verecek üç esas vardı:

Birisi: Merhametsiz siyasetin bir düsturu olan: "Hükûmetin selâmeti ve asayişin devamı için, eşhas feda edilir."

İkincisi: Onların saltanatı, unsuriyet ve milliyete istinad ettiği için, milliyetin gaddarane bir düsturu olan: "Milletin selâmeti için herşey feda edilir."

Üçüncüsü: Emevîlerin Hâşimîlere karşı an'anesindeki rekabet damarı, Yezid gibi bazılarda bulunduğu için, şefkatsiz bir gadre kabiliyet göstermişti.

Dördüncü bir sebep de Hazret-i Hüseyin'in taraftarlarında bulunuyordu ki; Emevîlerin Arab milliyetini esas tutup, sair milletlerin efradına "memalık" tabir ederek köle nazarıyla bakmaları ve gurur-u milliyelerini kırmaları yüzünden, milel-i saire Hazret-i Hüseyin'in cemaatine intikamkârane ve müşevveş bir niyetle iltihak ettiklerinden, Emevîlerin asabiyet-i milliyelerine fazla dokunmuş, gayet gaddarane ve merhametsizcesine meşhur faciaya sebebiyet vermişlerdir.

Mezkûr dört esbab, zahirîdir. Kader noktasından bakıldığı vakit; Hazret-i Hüseyin ve akrabasına o facia sebebiyle hasıl olan netaic-i uhreviye ve saltanat-ı ruhaniye ve terakkiyat-ı maneviye o kadar kıymetdardır ki, o facia ile

çektikleri zahmet, gayet kolay ve ucuz düşer. Nasılki bir nefer, bir saat işkence altında şehid edilse; öyle bir mertebeyi bulur ki, on sene başkası çalışsa, ancak o mertebeyi bulur. Eğer o nefer şehid olduktan sonra ona sorulabilse, "Az bir şey ile pek çok şeyler kazandım" diyecektir.

Dördüncü سوالinizin meali:Âhırzamanda Hazret-i İsa Aleyhisselâm Deccal'ı öldürdükten sonra, insanlar ekseriyetle din-i hakka girerler. Halbuki rivayetlerde gelmiştir ki: Yeryüzünde Allah Allah diyenler bulundukça kıyamet kopmaz." Böyle umumiyetle imana geldikten sonra nasıl umumiyetle küfre giderler?

Elcevab: Hadîs-i sahihte rivayet edilen: "Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın geleceğini ve şeriat-ı İslâmiye ile amel edeceğini, Deccal'ı öldüreceğini" imanî zaîf olanlar istib'ad ediyorlar. Onun hakikatı izah edilse, hiç istib'ad yeri kalmaz. Şöyle ki:

O hadîsin ve Süfyan ve Mehdi hakkındaki hadîslerin ifade ettikleri mana budur ki: Âhırzamanda dinsizliğin iki cereyanı kuvvet bulacak:

Birisi: Nifak perdesi altında, risalet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) inkâr edecek Süfyan namında müdhiş bir şahıs, ehl-i nifakın başına geçecek, şeriat-ı İslâmiyenin tahribine çalışacaktır. Ona karşı Âl-i Beyt-i Nebevînin silsile-i nurânîsine bağlanan, ehl-i velayet ve ehl-i kemalin başına geçecek Âl-i Beytten Muhammed Mehdi isminde bir zât-ı nurânî, o Süfyan'ın şahs-ı manevîsi olan cereyan-ı münafikaneyi öldürüp dağıtacaktır.

İkinci cereyan ise: Tabiiyyun, maddiyyun felsefesinden tevellüd eden bir cereyan-ı Nemrudane, gittikçe âhırzamanda felsefe-i maddiye vasıtasıyla intişar ederek kuvvet bulup, uluhiyeti inkâr edecek bir dereceye gelir. Nasıl bir padişahı tanımayan ve ordudaki zabitan ve efrad onun askerleri olduğunu kabul etmeyen vahşi bir adam, herkese, her askere bir nevi padişahlık ve bir gûna hâkimiyet verir. Öyle de: Allah'ı inkâr eden o cereyan efradları, birer küçük Nemrud hükmünde nefislerine birer rububiyet verir. Ve onların başına geçen en büyükleri, ispartizma ve manyetizmanın hâdisatı nev'inden müdhiş hârikalara mazhar olan Deccal ise; daha ileri gidip, cebbarane surî hükûmetini bir nevi rububiyet tasavvur edip uluhiyetini ilân eder. Bir sineğe mağlub olan ve bir sineğin kanadını bile icad edemeyen âciz bir insanın uluhiyet dava etmesi, ne derece ahmakçasına bir maskaralık olduğu malûmdur.

İşte böyle bir sırada, o cereyan pek kuvvetli görüldüğü bir zamanda, Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın şahsiyet-i maneviyesinden ibaret olan hakikî İsevîlik dini zuhur edecek, yani rahmet-i İlahiyenin semasından nüzul edecek; hâl-i hazır Hristiyanlık dini o hakikata karşı tasaffi edecek, hurafattan ve

tahrifattan sıyrılacak, hakaik-i İslâmiye ile birleşecek; manen Hristiyanlık bir nevi İslâmiyete inkılab edecektir. Ve Kur'ana iktida ederek, o İsevîlik şahs-ı manevîsi tâbi' ve İslâmiyet metbu' makamında kalacak; din-i hak bu iltihak neticesinde azîm bir kuvvet bulacaktır. Dinsizlik cereyanına karşı ayrı ayrı iken mağlub olan İsevîlik ve İslâmiyet ittihad neticesinde, dinsizlik cereyanına galebe edip dağıtacak istidadında iken; âlem-i semavatta cism-i beşerîsiyle bulunan şahs-ı İsa Aleyhisselâm, o din-i hak cereyanının başına geçeceğini, bir Muhbir-i Sadık, bir Kadir-i Külli Şey'in va'dine istinad ederek haber vermiştir. Madem haber vermiş, haktır; madem Kadir-i Külli Şey' va'detmiş, elbette yapacaktır. Evet her vakit semavattan melaikeleri yere gönderen ve bazı vakitte insan suretine vaz'eden (Hazret-i Cibril'in "Dihye" suretine girmesi gibi) ve ruhanîleri âlem-i ervahtan gönderip beşer suretine temessül ettiren, hattâ ölmüş evliyaların çoklarının ervahlarını cesed-i misaliyle dünyaya gönderen bir Hakîm-i Zülcelal, Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ı, İsa dinine ait en mühim bir hüsn-ü hâtimesi için, değil sema-i dünyada cesediyle bulunan ve hayatta olan Hazret-i İsa, belki âlem-i âhiretin en uzak köşesine gitseydi ve hakikaten ölseydi, yine şöyle bir netice-i azîme için ona yeniden cesed giydirip dünyaya göndermek, o Hakîm'in hikmetinden uzak değil.. belki onun hikmeti öyle iktiza ettiği için va'detmiş ve va'dettiği için elbette gönderecek.

Hazret-i İsa Aleyhisselâm geldiği vakit, herkes onun hakikî İsa olduğunu bilmek lâzım değildir. Onun mukarreb ve havassı, nur-u iman ile onu tanır. Yoksa bedahet derecesinde herkes onu tanımayacaktır.

Sual: Rivayetlerde gelmiş ki: "Deccal'ın bir yalancı Cennet'i var; kendine tâbi' olanları ona atar. Hem yalancı bir Cehennem var; tâbi' olmayanları ona atar. Hattâ o kendi merkebinin de bir kulağını Cennet gibi, bir kulağını da Cehennem gibi yapmış. Azamet-i bedeniyesi bu kadardır, şu kadardır..." diye tarif var?

Elcevab: Deccal'ın şahs-ı surîsi insan gibidir. Mağrur, firavunlaşmış, Allah'ı unutmuş olduğundan; surî, cebbarane olan hâkimiyetine, uluhiyet namını vermiş bir şeytan-ı ahmaktır ve bir insan-ı dessastır. Fakat şahs-ı manevîsi olan dinsizlik cereyan-ı azîmi, pek cesîmdir. Rivayetlerde Deccal'a ait tavsifat-ı müdhişe ona işaret eder. Bir vakit Japonya'nın başkumandanının resmi, bir ayağı Bahr-i Muhit'te, diğer ayağı on günlük mesafedeki Port Artür Kal'asında tasvir edilmiş. O küçük Japon Kumandanı'nın bu surette tasviriyle, ordusunun şahs-ı manevîsi gösterilmiş.

Amma Deccal'ın yalancı Cennet'i ise, medeniyetin cazibedar lehviyatı ve fantaziyeleridir. Merkebi ise, şimendifer gibi bir vasıta ki bir başında ateş ocağı bulunur, kendine tâbi' olmayanları bazan ateşe atar. O merkebin bir kulağı, yani diğer başı Cennet gibi tefriş edilmiş, tâbi' olanları oraya oturtur.

Zâten sefih ve gaddar medeniyetin mühim bir merkebi olan şimendifer, ehl-i sefahet ve dünya için yalancı bir Cennet getirir. Bîçare ehl-i diyanet ve ehl-i İslâm için medeniyet elinde Cehennem zebanisi gibi tehlike getirir, esaret ve sefalet altına atar.

İşte İsevîliğin din-i hakikîsi zuhur ile ve İslâmiyete inkılab etmesiyle, çendan âlemde ekseriyet-i mutlakaya nurunu neşreder. Fakat yine kıyamet kopmasına yakın tekrar bir dinsizlik cereyanı başgösterir, galebe eder ve "El-hükmü lil-ekser" kaidesinde, yeryüzünde "Allah Allah" diyecek kalmayacak, yani ehemmiyetli bir cemaat, Küre-i Arz'da mühim bir mevkiye sahib olacak bir surette "Allah Allah" denilmeyecek demektir. Yoksa ekalliyette kalan veyahut mağlub düşen ehl-i hak, kıyamete kadar bâki kalacak; yalnız, kıyametin kopacağı anında, kıyametin dehşetlerini görmemek için, bir eser-i rahmet olarak, ehl-i imanın ruhları daha evvel kabzedilecek, kıyamet kâfirlerin başına kopacaktır.

Beşinci سوالinizin meali:Kıyametin hâdisatından ervah-ı bâkiye müteessir olacaklar mı?

Elcevab: Derecatlarına göre müteessir olacaklar. Melaiyelerin tecelliyat-ı kahriyede kendilerine göre müteessir oldukları gibi müteessir olurlar. Nasılki bir insan, sıcak bir yerde iken, hariçte kar ve tipi içinde titreyenleri görse, akıl ve vicdan itibariyle müteessir olur. Öyle de: Zîşuur olan ervah-ı bâkiye, kâinatla alâkadar oldukları için, kâinatın hâdisat-ı azîmesinden derecelerine göre müteessir olmalarını; ehl-i azab ise elemkârane, ehl-i saadet ise hayretkârane, istiğrabkârane, belki bir cihette istibşarkârane teessüratları bulunmasını, işaret-ı Kur'aniye gösteriyor. Zira Kur'an-ı Hakîm, her zaman kıyametin acaibini tehdid suretinde zikrediyor. "Göreceksiniz..." diyor. Halbuki cism-i insanî ile onu görenler, kıyamete yetişenlerdir. Demek, kabirde cesedleri çürüten ervahların da o tehdid-i Kur'aniyeden hisseleri var.

Altıncı سوالinizin meali: كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ Bu âyetin âhirete, Cennet'e, Cehennem'e ve ehillerine şümulü var mı, yok mu?

Elcevab: Şu mes'ele, pek çok ehl-i tahkik ve ehl-i keşif ve ehl-i velayetin medar-ı bahsi olmuş. Şu mes'eledede söz onlarındır. Hem de şu âyetin çok genişliği ve çok meratibi var. Ehl-i tahkikin bir kısm-ı ekseri demişler ki: Âlem-i bekaya şümulü yok. Diğer kısmı ise: Âni olarak onlar da az bir zamanda, bir nevi helâkete mazhar olurlar. O kadar az bir zamanda oluyor ki, fenaya gidip gelmiş hissetmeyecekler. Amma bazı müfrit fikirli ehl-i keşfin hükmettikleri fena-yı mutlak ise, hakikat değildir. Çünkü Zât-ı Akdes-i İlahî madem sermedî ve daimîdir; elbette sıfâtı ve esması dahi sermedî ve daimîdirler. Madem sıfâtı ve esması daimî ve sermedîdirler; elbette onların âyineleri ve cilveleri ve

nakışları ve mazharları olan âlem-i bekadaki bâkiyat ve ehl-i beka, fena-yı mutlaka bizzarure gidemez.

Kur'an-ı Hakîm'in feyzinden şimdilik iki nokta hatıra gelmiş, icmalen yazacağız:

Birincisi: Cenab-ı Hak öyle bir Kadîr-i Mutlak'tır ki; adem ve vücud, kudretine ve iradesine nisbeten iki menzil gibi, gayet kolay bir surette oraya gönderir ve getirir. İsterse bir günde, isterse bir anda oradan çevirir. Hem adem-i mutlak zâten yoktur, çünkü bir ilm-i muhit var. Hem daire-i ilm-i İlahînin harici yok ki, birşey ona atılsın. Daire-i ilim içinde bulunan adem ise, adem-i haricîdir ve vücud-u ilmîye perde olmuş bir ünvandır. Hattâ bu mevcudat-ı ilmiyeye bazı ehl-i tahkik "a'yân-ı sabite" tabir etmişler. Öyle ise fenaya gitmek, muvakkaten haricî libasını çıkarıp, vücud-u manevîye ve ilmîye girmektir. Yani hêlik ve fâni olanlar vücud-u haricîyi bırakıp, mahiyetleri bir vücud-u manevî giyer, daire-i kudretten çıkıp daire-i ilme girer.

İkincisi: Çok Sözlere izah ettiğimiz gibi: Herşey, mana-yı ismiyle ve kendine bakan vecihte hiçtir. Kendi zâtında müstakil ve bizâtihi sabit bir vücudu yok. Ve yalnız kendi başıyla kaim bir hakikatı yok. Fakat Cenab-ı Hak'a bakan vecihte ise, yani mana-yı harfîyle olsa, hiç değil. Çünkü onda cilvesi görünen esma-i bâkiye var. Madum değil; çünkü sermedî bir vücudun gölgesini taşıyor. Hakikatı vardır, sabittir, hem yüksektir. Çünkü mazhar olduğu bâki bir ismin sabit bir nevi gölgesidir. Hem **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ** insanın elini masivadan kesmek için bir kılıncıdır ki; o da Cenab-ı Hak'ın hesabına olmayan fâni dünyada, fâni şeylere karşı alâkaları kesmek için, hükmü dünyadaki fâniyata bakar. Demek Allah hesabına olsa, mana-yı harfîyle olsa, livechillah olsa; masivaya girmez ki **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ** kılıncıyla başı kesilsin.

Elhasıl: Eğer Allah için olsa, Allah'ı bulsa; gayr kalmaz ki, başı kesilsin. Eğer Allah'ı bulmazsa ve hesabıyla bakmazsa, herşey gayrdır. **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ** kılıncını istimal etmeli, perdeyi yırtmalı, ta Onu bulmalı!..

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

Onaltıncı Mektub

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

Şu mektub **فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيْسًا** sırrına mazhar olmuş, şiddetli yazılmamış.

Çoklar tarafından sarıhan ve manen gelen bir suale cevabdır.

(Şu cevabı vermek benim için hoş değil, arzu etmiyorum. Her şey'imî, Cenab-ı Hakk'ın tevekkülüne bağlamıştım. Fakat ben kendi halimde ve âlemimde rahat bırakılmadığım ve yüzümü dünyaya çevirdikleri için, Yeni Said değil, bilmeceburiye Eski Said lisanıyla, şahsım için değil, belki dostlarımı ve Sözlerimi ehl-i dünyanın evham ve eziyetinden kurtarmak için; hakikat-ı hâli hem dostlarıma, hem ehl-i dünyaya ve ehl-i hükme beyan etmek için "Beş Nokta"yı beyan ediyorum.)

BİRİNCİ NOKTA:Denilmiş: "Ne için siyasetten çekildin? Hiç yanaşmıyorsun?"

Elcevab: Dokuz-on sene evveldeki Eski Said, bir miktar siyasete girdi. Belki siyaset vasıtasıyla dine ve ilme hizmet edeceğim diye beyhude yoruldu.. ve gördü ki; o yol meşkur ve müşkilâtli ve bana nisbeten fuzuliyane, hem en lüzumlu hizmete mani ve hatarlı bir yoldur. Çoğu yalancılık ve bilmeyerek ecnebi parmağına âlet olmak ihtimali var. Hem siyasete giren, ya muvafık olur veya muhalif olur. Eğer muvafık olsa; madem memur ve meb'us değilim, o halde siyasetçilik bana fuzulî ve malayani bir şeydir. Bana ihtiyaç yok ki, beyhude karışayım. Eğer muhalif siyasete girsem, ya fikirle veya kuvvetle karışacağım. Eğer fikirle olsa, bana ihtiyaç yok. Çünkü mesail tavazzuh etmiş, herkes benim gibi bilir. Beyhude çene çalmak manasızdır. Eğer kuvvet ile ve hâdise çıkarmak ile muhalefet etsem, husulü meşkur bir maksad için binler günaha girmek ihtimali var. Birinin yüzünden çoklar belaya düşer. Hem on ihtimalden bir-iki ihtimale binaen günahlara girmek, masumları günaha atmak; vicdanım kabul etmiyor diye Eski Said, sigara ile beraber gazeteleri ve siyaseti ve sohbet-i dünyeviye-i siyasiyeyi terketti. Buna kat'î şahid, o vakitten beri sekiz senedir birtek gazete ne okudum ve ne dinledim. Okuduğumu ve dinlediğimi, biri çıksın söylesin. Halbuki sekiz sene evvel, günde belki sekiz

gazete Eski Said okuyordu. Hem beş senedir bütün dikkat ile benim halime nezaret ediliyor. Siyasetvari bir tereşşuh gören söylesin. Halbuki benim gibi asabî ve **إِنَّمَا الْحِيلَةُ فِي تَرْكِ الْحَيْلِ** düsturuyla, en büyük hileyi hilesizlikte bulan pervasız, alâkasız bir insanın, değil sekiz sene, sekiz gün bir fikri gizli kalmaz. Siyasete iştihası ve arzusu olsaydı; tedkikata, taharriyata lüzum bırakmayarak top güllesi gibi sadâ verecekti.

İKİNCİ NOKTA:Yeni Said ne için bu kadar şiddetle siyasetten tecennüb ediyor?

Elcevab: Milyarlar seneden ziyade olan hayat-ı ebediyeye çalışmasını ve kazanmasını; meşuk bir-iki sene hayat-ı dünyeviyeye lüzumsuz, fuzulî bir surette karışma ile feda etmemek için.. hem en mühim, en lüzumlu, en saf ve en hakikatlı olan hizmet-i iman ve Kur'an için şiddetle siyasetten kaçıyor. Çünkü diyor: "Ben ihtiyar oluyorum, bundan sonra kaç sene yaşayacağımı bilmiyorum. Öyle ise bana en mühim iş, hayat-ı ebediyeye çalışmak lâzım geliyor. Hayat-ı ebediyeyi kazanmakta en birinci vasıta ve saadet-i ebediyenin anahtarı imandır; ona çalışmak lâzım geliyor. Fakat ilim itibariyle insanlara dahi bir menfaat dokundurmak için şer'an hizmete mükellef olduğumdan, hizmet etmek isterim. Lâkin o hizmet, ya hayat-ı içtimaiye ve dünyeviyeye ait olacak; o ise elimden gelmez. Hem fırtınalı bir zamanda sağlam hizmet edilmez. Onun için o ciheti bırakıp, en mühim, en lüzumlu, en selâmetli olan imana hizmet cihetini tercih ettim. Kendi nefsimde kazandığım hakaik-i imaniyeyi ve nefsimde tecrübe ettiğim manevî ilâçları, sair insanların eline geçmek için o kapıyı açık bırakıyorum. Belki Cenab-ı Hak bu hizmeti kabul eder ve eski günahıma keffaret yapar. Bu hizmete karşı şeytan-ı racîmden başka hiç kimsenin, -mü'min olsun kâfir olsun, sıddık olsun zındık olsun- karşı gelmeye hakkı yoktur. Çünkü imansızlık başka şeylere benzemiyor. Zulümde, fıkta, kebairde birer menhus lezzet-i şeytaniye bulunabilir. Fakat imansızlıkta hiçbir cihet-i lezzet yok. Elem içinde elemdir, zulmet içinde zulmettir, azab içinde azabdır.

İşte böyle hadsiz bir hayat-ı ebediyeye çalışmayı ve iman gibi kudsî bir nura hizmeti bırakmak, ihtiyarlık zamanında lüzumsuz tehlikeli siyaset oyuncaklarına atılmak; benim gibi alâkasız ve yalnız ve eski günahlarına keffaret aramağa mecbur bir adamda ne kadar hilaf-ı akıldır, ne kadar hilaf-ı hikmettir, ne derece bir divaneliktir, divaneler de anlayabilirler.

Amma Kur'an ve imanın hizmeti ne için beni men'ediyor dersen, ben de derim ki: Hakaik-i imaniye ve Kur'aniye birer elmas hükmünde olduğu halde, siyaset ile âlûde olsa idim; elimdeki o elmaslar iğfal olunabilen avam tarafından, "Acaba taraftar kazanmak için bir propaganda-i siyaset değil mi?" diye düşünürler. O elmaslara, âdi şişeler nazarıyla bakabilirler. O halde ben o siyasete temas etmekle, o elmaslara zulmederim ve kıymetlerini tenzil etmek

hükmüne geçer. İşte ey ehl-i dünya! Neden benim ile uğraşıyorsunuz? Beni kendi hâlimde bırakmıyorsunuz?

Eğer dersenez: Şeyhler bazan işimize karışıyorlar. Sana da bazan şeyh derler.

Ben de derim: Hey efendiler! Ben şeyh değilim, ben hocayım. Buna delil: Dört senedir buradayım; bir tek adama tarikat verseydim, şübheye hakkınız olurdu. Belki yanıma gelen herkese demişim: İman lâzım, İslâmiyet lâzım; tarikat zamanı değil.

Eğer dersenez: Sana Said-i Kürdî derler. Belki sende unsuriyet-perverlik fikri var; o işimize gelmiyor.

Ben de derim: Hey efendiler! Eski Said ve Yeni Said'in yazdıkları meydanda. Şahid gösteriyorum ki: Ben **الْإِسْلَامِيَّةُ جَبَّتِ الْعَصِيَّةُ الْجَاهِلِيَّةُ** ferman-ı kat'isiyle, eski zamandan beri menfî milliyet ve unsuriyet-perverliğe, Avrupa'nın bir nevi firenk illeti olduğundan, bir zehr-i katil nazarıyla bakmışım. Ve Avrupa, o firenk illetini İslâm içine atmış; ta tefrika versin, parçalasın, yutmasına hazır olsun diye düşünür. O firenk illetine karşı eskiden beri tedaviye çalıştığımı, talebelerim ve bana temas edenler biliyorlar. Madem böyledir; hey efendiler!. Herbir hâdiseyi bahane tutup, bana sıkıntı vermeye sebep nedir acaba? Şarkta bir nefer hata etse, garbda bir nefere askerlik münasebetiyle zahmet ve ceza vermek.. veya İstanbul'da bir esnafın cinayetiyle, Bağdad'da bir dükkâncıyı esnafılık münasebetiyle mahkûm etmek nev'inden, her hâdis-i dünyeviyede bana sıkıntı vermek, hangi usûl iledir? Hangi vicdan hükmeder? Hangi maslahat iktiza eder?

ÜÇÜNCÜ NOKTA:Hâlimi, istirahatimi düşünen ve her musibete karşı sabır ile sükûtumu istiğrab eden dostlarımın şöyle bir sualleri var ki: "Sana gelen zahmetlere, sıkıntılara nasıl tahammül ediyorsun? Halbuki eskiden çok hiddetli ve izzetli idin, edna bir tahkire tahammül edemezdin?"

Elcevab: İki küçük hâdiseyi ve hikâyeyi dinleyiniz, cevabını alınız:

Birinci hikâye: İki sene evvel benim hakkımda bir müdür sebepsiz, gıyabımda tezyifkârane, hakaretli sözler söylemişti. Sonra bana söylediler. Bir saat kadar Eski Said damarıyla müteessir oldum. Sonra Cenab-ı Hakk'ın rahmetiyle şöyle bir hakikat kalbe geldi, sıkıntıyı izale edip o adamı da bana helâl ettirdi. O hakikat şudur:

Nefsime dedim: Eğer onun tahkiri ve beyan ettiği kusurlar, şahsıma ve nefsimde ait ise; Allah ondan razı olsun ki, benim nefsimin ayıplarını söyler.

Eğer doğru söylemiş ise, beni nefsimin terbiyesine sevkeder ve gururdan beni kurtarmaya yardımcıdır. Eğer yalan söylemiş ise, beni riyadan ve rıyanın esası olan şöhret-i kâzibeden kurtarmaya yardımcıdır. Evet ben nefsim ile musalaha etmemişim. Çünkü terbiye etmemişim. Benim boynumda veya koynumda bir akrep bulunduğunu biri söylese veya gösterse; ondan darılmak değil, belki memnun olmak lâzım gelir. Eğer o adamın tahkiratı, benim imana ve Kur'ana hizmetkârlığım sıfatıma ait ise, o bana ait değil. O adamı, beni istihdam eden Sahib-i Kur'ana havale ediyorum. O Aziz'dir, Hakîm'dir. Eğer sırf beni sövmek, tahkir etmek, çürütmek nev'inden ise; o da bana ait değil. Ben menfî ve esir ve garib ve elim bağlı olduğundan, haysiyetimi kendi elimle düzeltmeye çalışmak bana düşmez. Belki misafir olduğum ve bana nezaret eden şu köye, sonra kazaya, sonra vilayete hükmedenlere aittir. Bir insanın elindeki esirini tahkir etmek, sahibine aittir; o müdafaa eder. Madem hakikat budur, kalbim istirahat etti. وَأَقْوَضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ dedim. O vakıyı olmamış gibi saydım, unuttum. Fakat maatteessüf sonra anlaşıldı ki, Kur'an onu helâl etmemiş...

İkinci hikâye: Şu senede işittim ki, bir hâdise olmuş. O hâdisenin vukuundan sonra yalnız icmalen vukuunu işittiğim halde, o vakıa ile ciddî alâkadar imişim gibi bir muamele gördüm. Zâten muhabere etmiyordum; etsem de pek nadir olarak bir mes'ele-i imaniyeyi bir dostuma yazardım. Hattâ dört senede kardeşime birtek mektub yazdım. Ve ihtilattan hem ben kendimi men'ediyordum, hem de ehl-i dünya beni men'ediyordu. Yalnız bir-iki ahbab ile, haftada bir defa görüşebiliyordum. Köye gelen misafirler ise; ayda bir-ikisi, bazı bir-iki dakika bir mes'ele-i âhirete dair benimle görüşüyordu. Bu gurbet halimde; garib, yalnız, kimsesiz, nafaka için çalışmaya benim gibilere muvafık olmayan bir köyde, her şeyden herkesten men'edildim. Hattâ dört sene evvel, harab olmuş bir câmiyi tamir ettirdim. Memleketimde imamlık ve vaizlik vesikam elimde olduğundan, o câmide dört senedir (Allah kabul etsin) imamlık ettiğim halde, şu mübarek geçen Ramazanda mescide gidemedim. Bazan yalnız namazımı kıldım. Cemaatle kılınan namazın yirmibeş sevabından ve hayrından mahrum kaldım.

İşte başıma gelen bu iki hâdiseye karşı, aynen iki sene evvel, o memurun bana karşı muamelesine gösterdiğim sabır ve tahammülü gösterdim. İnşâallah devam da ettireceğim. Şöyle de düşünüyorum ve diyorum ki: Eğer ehl-i dünya tarafından başıma gelen şu eziyet, şu sıkıntı, şu tazyik; ayıblı ve kusurlu nefsim için ise, helâl ediyorum. Benim nefsim belki bununla ıslah-ı hâl eder; hem ona keffaret-üz zünub olur. Dünya misafirhanesinin safasını çok gördüm; azıcık cefasını görsem, yine şükrederim. Eğer imana ve Kur'ana hizmetkârlığım cihetiyle ehl-i dünya beni tazyik ediyorsa, onun müdafaası bana ait değil, onu Aziz-i Cebbar'a havale ediyorum. Eğer asılsız ve riyaya sebep ve ihlası kıracak bir şöhret-i kâzibeyi kırmak için teveccüh-ü âmmeyi hakkımda bozmak murad ise onlara rahmet. Çünkü teveccüh-ü âmmeye mazhar olmak ve halkların

nazarında şöhret kazanmak, benim gibi adamlara zarardır zannederim. Benim ile temas edenler beni bilirler ki; şahsıma karşı hürmet istemiyorum, belki nefret ediyorum. Hattâ kıymetdar mühim bir dostumu, fazla hürmeti için belki elli defa takdir etmişim. Eğer beni çürütmek ve efkâr-ı âmmeden düşürmek, iskat ettirmekten muradları, tercümanlık ettiğim hakaik-i imaniye ve Kur'aniyeye ait ise beyhudedir. Zira Kur'an yıldızlarına perde çekilmez. Gözünü kapayan yalnız kendi görmez, başkasına gece yapamaz.

DÖRDÜNCÜ NOKTA:Evhamlı birkaç sorunun cevabıdır:

Birincisi:Ehl-i dünya bana der: "Ne ile yaşıyorsun? Çalışmadan nasıl geçiniyorsun? Memleketimizde tenbelce oturanları ve başkasının sa'yi ile geçinenleri istemiyoruz."

Elcevab: Ben iktisad ve bereketle yaşıyorum. Rezzakımdan başka kimsenin minnetini almıyorum ve almamağa da karar vermişim. Evet günde yüz para, belki kırk para ile yaşayan bir adam, başkasının minnetini almaz. Şu mes'elenin izahını hiç arzu etmiyordum. Belki bir gururu ve bir enaniyeti ihsas eder fikriyle, beyan etmek bana pek nâhoşdur. Fakat madem ehl-i dünya evhamlı bir surette soruyorlar, ben de derim ki: Küçüklüğümde beri halkların malını kabul etmemek -velev zekat dahi olsa- hem maaşı kabul etmemek -yalnız bir-iki sene Dâr-ül Hikmet-il İslâmiye'de dostlarımın icbarıyla kabul etmeye mecbur oldum ve o parayı da manen millete iade ettik- hem maişet-i dünyeviye için minnet altına girmemek, bütün ömrümde bir düstur-u hayatımdır. Ehl-i memleketim ve başka yerlerde beni tanıyanlar bunu biliyorlar. Bu beş seneki nefyimde, çok dostlar bana hediyelerini kabul ettirmek için çok çalıştılar, kabul etmedim. "Öyle ise nasıl idare edersin?" denilse, derim: Bereket ve ikram-ı İlahî ile yaşıyorum. Nefsim çendan her hakarete, her ihanete müstehak ise de; fakat Kur'an hizmetinin kerameti olarak, erzak hususunda ikram-ı İlahî olan berekete mazhar oluyorum. **وَ أَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ** sırrıyla, Cenab-ı Hakk'ın bana ettiği ihsanatı yâdedip, bir şükr-ü manevî nev'inde birkaç nümunesini söyleyeceğim. Bir şükr-ü manevî olmakla beraber, korkuyorum ki, bir riya ve gururu ihsas ederek o mübarek bereket kesilsin. Çünkü müftehirane gizli bereketi izhar etmek, kesilmesine sebep olur. Fakat ne çare, söylemeye mecbur oldum.

İşte birisi: Şu altı aydır otuzaltı ekmekten ibaret bir kile buğday bana kâfi geldi. Daha var, bitmemiş. Ne mikdar kifayet (Haşiye) edecek, bilmiyorum.

İkincisi: Şu mübarek Ramazanda, yalnız iki haneden bana yemek geldi, ikisi de beni hasta etti. Anladım ki, başkasının yemeğini yemekten

(Haşiyeye): Bir sene devam etti.

memnû'um. Mütebâkisi, bütün Ramazanda benim idareme bakan mübarek bir hanenin ve sadık bir arkadaşım olan o hane sahibi Abdullah Çavuş'un ihbarı ve şahadetiyle; üç ekmek, bir kıyye (kilo demek) pirinç bana kâfi gelmiştir. Hattâ o pirinç, onbeş gün Ramazandan sonra bitmiştir.

Üçüncüsü: Dağda, üç ay bana ve misafirlerime bir kıyye tereyağı, -hergün ekmekle beraber yemek şartıyla- kâfi geldi. Hattâ Süleyman isminde mübarek bir misafirim vardı. Benim ekmeğim de ve onun ekmeği de bitiyordu. Çarşamba günü idi; dedim ona: Git ekmek getir. İki saat, her tarafımızda kimse yok ki, oradan ekmek alınsın. "Cum'a gecesi senin yanında bu dağda beraber dua etmek arzu ediyorum" dedi. Ben de dedim: "Tevekkelna alallah, kal." Sonra hiç münasebeti olmadığı halde ve bir bahane yokken, ikimiz yürüye yürüye bir dağın tepesine çıktık. İbrikte bir parça su vardı. Bir parça şeker ile çayımız vardı. Dedim: "Kardeşim, bir parça çay yap." O ona başladı, ben de derin bir dereye bakar bir katran ağacı altında oturdum. Müteessifane şöyle düşündüm ki: Küflenmiş bir parça ekmeğimiz var; bu akşam ancak ikimize yeter. İki gün nasıl yapacağız ve bu safi-kalb adama ne diyeceğim? diye düşünmede iken, birden bire başım çevrilir gibi başımı çevirdim; gördüm ki: Koca bir ekmek, katran ağacının üstünde, dalları içinde bize bakıyor. Dedim: "Süleyman müjde! Cenab-ı Hak bize rızık verdi." O ekmeği aldık; bakıyoruz ki, kuşlar ve hayvanat-ı vahşiye hiçbirisi ilişmemiş. Yirmi-otuz gündür hiç bir insan o tepeye çıkmamıştı. O ekmek, ikimize iki gün kâfi geldi. Biz yerken, bitmek üzere iken, dört sene sadık bir sıddıkım olan müstakim Süleyman, ekmekle aşağıdan çıkageldi.

Dördüncüsü: Şu üstümdeki sakoyu, yedi sene evvel, eski olarak almıştım. Beş senedir elbise, çamaşır, pabuç, çorap için dört buçuk lira ile idare ettim. Bereket-i iktisad ve rahmet-i İlahiye bana kâfi geldi.

İşte şu nümuneler gibi çok şeyler var ve bereket-i İlahiyenin çok cihetleri var. Bu köy halkı çoğunu bilirler. Fakat sakın bunları fahr için zikrediyorum zannetmeyiniz, belki mecbur oldum. Hem benim için iyiliğe bir medar olduğunu düşünmeyiniz. Bu bereketler, ya yanıma gelen hâlis dostlarıma ihsandır veya hizmet-i Kur'aniyeye bir ikramdır veya iktisadın bereketli bir menfaatıdır veyahut "Yâ Rahîm, Yâ Rahîm" ile zikreden ve yanımda bulunan dört kedinin rızıklarıdır ki, bereket suretinde gelir, ben de ondan istifade ederim. Evet hazîn mırımlarını dikkatle dinlesen, "Yâ Rahîm, Yâ Rahîm" çektiklerini anlarsın. Kedi bahsi geldi, tavuğu hatıra getirdi. Bir tavuğum var. Şu kışta, yumurta makinesi gibi pek az fasıla ile her gün rahmet hazinesinden bana bir yumurta getiriyordu. Hem bir gün iki yumurta getirdi; ben de hayrette kaldım.

Dostlarımdan sordum: "Böyle olur mu?" dedim. Dediler: "Belki bir ihsan-ı İlahîdir." Hem şu tavuğun yazın çıkardığı küçük bir yavrusu vardı. Ramazan-ı Şerifin başında yumurtaya başladı, tâ kırk gün devam etti. Hem küçük, hem kışta, hem Ramazanda, bu mübarek hâli bir ikram-ı Rabbanî olduğuna, ne benim ve ne de bana hizmet edenlerin şübhemiz kalmadı. Hem ne vakit annesi kesti, hemen o başladı.. beni yumurtasız bırakmadı.

İkinci vehimli sual:Ehl-i dünya diyorlar ki: Sana nasıl emniyet edeceğiz ki, sen dünyamıza karışmayacaksın? Seni serbest bıraksak, belki dünyamıza karışırın. Hem nasıl bileceğiz ki, sen kurnazlık yapmıyorsun? Kendini târik-i dünya gösterip halkın malını zahiren almaz, gizli alır bir kurnazlık olmadığını nasıl bileceğiz?

Elcevab: Yirmi sene evvelki Divan-ı Harb-i Örfî'de ve Hürriyet'ten daha evvel zamanda çoklara malûm hal ve vaziyetim ve "İki Mekteb-i Musibetin Şehadetnamesi" namında o zaman Divan-ı Harb'deki müdafaatım kat'î gösterir ki, değil kurnazlık belki edna bir hileye tenezzül etmez bir tarzda hayat geçirmişim. Eğer hile olsaydı, bu beş sene zarfında sizlere temellukkârane bir müracaat edilecekti. Hileli adam kendini sevdirebilir, kendini çekmez; iğfal ve aldatmaya daima çalışır. Halbuki bana karşı en mühim hücumlara ve tenkidlere mukabil tezellüle tenezzül etmedim. "Tevekkeltü Alallah" deyip, ehl-i dünyaya arkamı çevirdim. Hem de âhireti bilen ve dünyanın hakikatını keşfeden; aklı varsa pişman olmaz, yeniden dünyaya dönüp uğraşmaz. Elli seneden sonra, alâkasız, tek başıyla bir adam; hayat-ı ebediyesini dünyanın bir-iki sene gevezeliğine, şarlatanlığına feda etmez.. feda etse, kurnaz olmaz, belki ebleh bir divane olur. Ebleh bir divanenin elinden ne gelir ki, onun ile uğraşılın. Amma zahiren târik-i dünya, bâtınen talib-i dünya şübhesi ise, **وَمَا أُبْرِيءُ نَفْسِي إِلَّا النَّفْسَ لَأَمَّارَةً** **بِالسُّوءِ** sırınca "Ben nefsimi tebrie etmiyorum, nefsim her fenalığı ister. Fakat şu fânî dünyada, şu muvakkat misafirhanede, ihtiyarlık zamanında, kısa bir ömürde, az bir lezzet için; ebedî, daimî hayatını ve saadet-i ebediyesini berbad etmek, ehl-i aklın kârı değil. Ehl-i aklın ve zîşuurun kârı olmadığından, nefs-i emmarem ister istemez akla tabi olmuştur.

Üçüncü vehimli sual:Ehl-i dünya diyorlar ki: Sen bizi sever misin? Beğeniyor musun? Eğer seversen, neden bize küsüp karışmıyorsun? Eğer beğenmiyorsan bize muarızsın; biz muarızlarımızı ezeriz?

Elcevab: Ben değil sizi, belki dünyanızı sevseydim, dünyadan çekilmezdim. Ne sizi ve ne de dünyanızı beğenmiyorum. Fakat karışmıyorum. Çünkü ben başka maksaddayım; başka noktalar benim kalbimi doldurmuş, başka şeyleri düşünmeye kalbimde yer bırakmamış. Sizin vazifeniz ele bakmaktır, kalbe bakmak değil! Çünkü idarenizi, asayişinizi istiyorsunuz. El karışmadığı

vakit, ne hakkınız var ki, hiç lââyık olmadığınız halde "kalb de bizi sevsin" demeye... Kalbe karışsanız... Evet ben nasıl bu kış içinde baharı temenni ediyorum ve arzu ediyorum; fakat irade edemiyorum, getirmeye teşebbüs edemiyorum. Öyle de: Hâl-i âlemin salahını temenni ediyorum, dua ediyorum ve ehl-i dünyanın ıslahını arzu ediyorum; fakat irade edemiyorum, çünkü elimden gelmiyor. Bilfiil teşebbüs edemiyorum; çünkü ne vazifemdir, ne de iktidarım var.

Dördüncü şüheli sual:Ehl-i dünya diyorlar ki: O kadar belalar gördük ki, kimseye emniyetimiz kalmadı. Sana nasıl emin olabiliriz ki; fırsat senin eline geçse, arzu ettiğin gibi karışmazsın?

Elcevab: Evvelki noktalar size emniyet vermekle beraber.. memleketimde, talebe ve akrabam içinde, beni dinleyenlerin ortasında, heyecanlı hâdiseler içinde dünyanıza karışmadığım halde; diyar-ı gurbette ve yalnız, tek başıyla, garib, zaîf, âciz, bütün kuvvetiyle âhirete müteveccih, ihtilattan, muhabereden kesilmiş, iman ve âhîret münasebetiyle uzaktan uzağa yalnız bazı ehl-i âhîreti dost bulan ve başka herkese yabancı ve herkes de ona yabancı nazarıyla bakan bir insan; semeresiz tehlikeli dünyanıza karışsa, muzaaf bir divane olmak gerektir.

BEŞİNCİ NOKTA:Beş küçük mes'eleye dairdir:

Birincisi:Ehl-i dünya bana diyorlar ki: Bizim usûl-ü medeniyetimizi, tarz-ı hayatımızı ve suret-i telebbüsümüzü ne için sen kendine tatbik etmiyorsun? Demek bize muarızsın?

Ben de derim: Hey efendiler! Ne hak ile bana usûl-ü medeniyetinizi teklif ediyorsunuz? Halbuki siz, beni hukuk-u medeniyetten iskat etmiş gibi, haksız olarak beş sene bir köyde muhabereden ve ihtilattan memnu' bir tarzda ikamet ettirdiniz. Her menfîyi şehirlerde dost ve akrabasıyla beraber bıraktınız ve sonra vesika verdiğiniz halde, sebbsiz beni tecrid edip, bir-iki tane müstesna hiçbir hemşehri ile görüştürmediniz. Demek beni efrad-ı milletten ve raiyetten saymıyorsunuz.

Nasıl kanun-u medeniyetinizin bana tatbikini teklif ediyorsunuz? Dünyayı bana zindan ettiniz. Zindanda olan bir adama böyle şeyler teklif edilmez. Siz bana dünya kapısını kapadınız; ben de âhîret kapısını çaldım; rahmet-i İlahiye açtı. Âhîret kapısında bulunan bir adama, dünyanın karmakarışık usûl ve âdâtı ona nasıl teklif edilir? Ne vakit beni serbest bırakıp memleketime iade edip hukukumu verdiniz, o vakit usûlünüzün tatbikini isteyebilirsiniz.

İkinci Mes'ele:Ehl-i dünya diyorlar ki: Bize ahkâm-ı diniyeyi ve hakaik-i İslâmiyeyi talim edecek resmî bir dairemiz var. Sen ne salahiyetle neşriyat-ı diniye yapıyorsun? Sen madem nefye mahkûmsun, bu işlere karışmaya hakkın yok.

Elcevab: Hak ve hakikat inhisar altına alınmaz! İman ve Kur'an nasıl inhisar altına alınabilir? Siz dünyanın usûlünü, kanununu inhisar altına alabilirsiniz. Fakat hakaik-i imaniye ve esasat-ı Kur'aniye, resmî bir şekilde ve ücret mukabilinde dünya muamelatı suretine sokulmaz; belki bir mevhibe-i İlahiye olan o esrar, hâlis bir niyet ile ve dünyadan ve huzuzat-ı nefsaniyeden tecerrüd etmek vesilesiyle o feyizler gelebilir. Hem de sizin o resmî daireniz dahi, memlekette iken beni vaiz kabul etti, tayin etti. Ben o vaizliği kabul ettim, fakat maaşını terkettim. Elimde vesikam var. Vaizlik, imamlık vesikasıyla her yerde amel edebilirim; çünkü benim nefyim haksız olmuştur. Hem menfiler madem iade edildi, eski vesikalarımın hükmü bâkidir.

Sâniyen: Yazdığım hakaik-i imaniyeyi doğrudan doğruya nefsim hitab etmişim. Herkesi davet etmiyorum. Belki ruhları muhtaç ve kalbleri yaralı olanlar, o edviye-i Kur'aniyeyi arayıp buluyorlar. Yalnız medar-ı maişetim için, yeni huruf çıkmadan evvel, haşre dair bir risalemi tab'ettirdim. Bunu da, bana karşı insafsız eski vali, o risaleyi tedkik edip, tenkid edecek bir cihet bulamadığı için ilişemedi.

Üçüncü Mes'ele:Benim bazı dostlarım, ehl-i dünya bana şübheli baktıkları için, ehl-i dünyaya hoş görünmek için; benden zahiren teberri ediyorlar, belki tenkid ediyorlar. Halbuki kurnaz ehl-i dünya, bunların teberrisini ve bana karşı içtinablarını, o ehl-i dünyaya sadakata değil, belki bir nevi riyaya, vicdansızlığa hamledip, o dostlarıma karşı fena nazarla bakıyorlar.

Ben de derim: Ey âhiret dostlarım! Benim Kur'ana hizmetkârlığımdan teberri edip kaçmayınız. Çünkü inşâallah benden size zarar gelmez. Eğer faraza musibet gelse veya bana zulmedilse, siz benden teberri ile kurtulamazsınız.. o hal ile, musibete ve tokata daha ziyade istihkak kesbedersiniz. Hem ne var ki, evhama düşüyorsunuz?

Dördüncü Mes'ele:Şu nefiy zamanımda görüyorum ki: Hodfuruş ve siyaset bataklığına düşmüş bazı insanlar, bana tarafgirane, rakibane bir nazarla bakıyorlar. Güya ben de onlar gibi dünya cereyanlarıyla alâkadam.

Hey efendiler! Ben imanın cereyanındayım. Karşımda imansızlık cereyanı var. Başka cereyanlarla alâkam yok. O adamlardan ücret mukabilinde iş görenler, belki kendini bir derece mazur görüyor. Fakat ücretsiz, hamiyet namına bana karşı tarafgirane, rakibane vaziyet almak ve ilişmek ve eziyet

etmek; gayet fena bir hatadır. Çünkü sâbikan isbat edildiği gibi, siyaset-i dünya ile hiç alâkadar değilim; yalnız bütün vaktimi ve hayatımı, hakaik-i imaniye ve Kur'aniyeye hasır ve vakfetmişim. Madem böyledir, bana eziyet veren, rakibane ilişen adam düşünsün ki; o muamelesi zındıka ve imansızlık namına imana ilişmek hükmüne geçer.

Beşinci Mes'ele:Dünya madem fânidir. Hem madem ömür kısadır. Hem madem gayet lüzumlu vazifeler çöktür. Hem madem hayat-ı ebediye burada kazanılacaktır. Hem madem dünya sahipsiz değil. Hem madem şu misafirhane-i dünyanın gayet Hakîm ve Kerim bir Müdebbiri var. Hem madem ne iyilik ve ne fenalık, cezasız kalmayacaktır. Hem madem **لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا** sırrınca teklif-i mâlâyutak yoktur. Hem madem zararsız yol, zararlı yola müreccahtır. Hem madem dünyevî dostlar ve rütbelere, kabir kapısına kadardır.

Elbette en bahtiyar odur ki: Dünya için âhireti unutmasın, âhiretini dünyaya feda etmesin, hayat-ı ebediyesini hayat-ı dünyeviye için bozmasın, malayani şeylerle ömrünü telef etmesin; kendini misafir telakki edip misafirhane sahibinin emirlerine göre hareket etsin; selâmetle kabir kapısını açıp saadet-i ebediye girsin. (Haşiye)

(Haşiye): *Bu mademler içindir ki; şahsıma karşı olan zulümlere, sıkıntılara aldırmiyorum ve ehemmiyet vermiyorum. "Meraka değmiyor" diyorum ve dünyaya karışmıyorum.*

Onaltıncı Mektub'un Zeyli

بِسْمِهِ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Ehl-i dünya sebepsiz, benim gibi âciz, garib bir adamdan tevehhüm edip binler adam kuvvetinde tahayyül ederek, beni çok kayıdılar altına almışlar. Barla'nın bir mahallesi olan Bedre'de ve Barla'nın bir dağında, bir-iki gece kalmaklığım müsaade etmemişler. İşittim ki, diyorlar: "Said ellibin nefer kuvvetindedir, onun için serbest bırakmıyoruz."

Ben de derim ki: Ey bedbaht ehl-i dünya! Bütün kuvvetinizle dünyaya çalıştığınız halde, neden dünyanın işini dahi bilmiyorsunuz? Divane gibi

hükmediyorsunuz. Eğer korkunuz şahsımdan ise; ellibin nefer değil, belki bir nefer elli defa benden ziyade işler görebilir. Yani, odamın kapısında durup, bana "çıkmayacaksın" diyebilir.

Eğer korkunuz mesleğimden ve Kur'ana ait dellâllığımdan ve kuvve-i maneviye-i imaniyeden ise; ellibin nefer değil, yanlıssınız! Meslek itibariyle elli milyon kuvvetindeyim, haberiniz olsun! Çünkü Kur'an-ı Hakîm'in kuvvetiyle sizin dinsizleriniz dâhil olduğu halde, bütün Avrupa'ya meydan okuyorum. Bütün neşrettiğim envâr-ı imaniye ile onların fûnun-u müsbete ve tabiat dedikleri muhkem kal'alarını zîr ü zeber etmişim. Onların en büyük dinsiz feylesoflarını, hayvandan aşağı düşürmüşüm. Dinsizleriniz dahi içinde bulunan bütün Avrupa toplansa, Allah'ın tevfiğiyle beni o mesleğimin bir mes'elesinden geri çeviremezler; inşaallah mağlub edemezler!..

Madem böyledir, ben sizin dünyanıza karışmıyorum, siz de benim âhiretime karışmayınız! Karışsanız da beyhudedir.

Takdir-i Hudâ, kuvvet-i bâzu ile dönmez

Bir şem'a ki, Mevlâ yaka, üflemeyle sönmez.

Benim hakkımda, müstesna bir surette, pek ziyade ehl-i dünya tevehhüm edip, âdeta korkuyorlar. Bende bulunmayan ve bulunsa dahi siyâsî bir kusur teşkil etmeyen ve ittihama medar olmayan şeyhlik, büyüklük, hanedan, aşiret sahibi, nüfuzlu, etbai çok, hemşehrileriyle görüşmek, dünya ahvaliyle alâkadar olmak, hattâ siyasete girmek, hattâ muhalif olmak gibi bende bulunmayan emirleri tahayyül ederek evhama düşmüşler. Hattâ hapiste ve hariçteki, yani kendilerince kabil-i afv olmayanların dahi aflarını müzakere ettikleri sırada, beni âdeta herşeyden men'ettiler. Fena ve fâni bir adamın, güzel ve bâki şöyle bir sözü var:

Zulmün topu var, güllesi var, kal'ası varsa;

Hakkın da bükülmez kolu, dönmez yüzü vardır.

Ben de derim:

Ehl-i dünyanın hükmü var, şevketi var, kuvveti varsa;

Kur'anın feyziyle, hâdiminde de:

Şaşırılmaz ilmi, susmaz sözü vardır;

Yanılmaz kalbi, sönmez nuru vardır.

Çok dostlarla beraber bana nezaret eden bir kumandan, mükerreren sual ettiler: Neden vesika için müracaat etmiyorsun? İstida vermiyorsun?

Elcevab: Beş-altı sebep için müracaat etmiyorum ve edemiyorum:

Birincisi: Ben ehl-i dünyanın dünyasına karışmadım ki onların mahkûmu olayım, onlara müracaat edeyim. Ben, kader-i İlahînin mahkûmuyum ve ona karşı kusurum var, ona müracaat ediyorum.

İkincisi: Bu dünya çabuk tebeddül eder bir misafirhane olduğunu yakînen iman edip bildim. Onun için, hakikî vatan değil, her yer birdir. Madem vatanımda bâki kalmayacağım; beyhude ona karşı çabalamak, oraya gitmek bir şey'e yaramıyor. Madem her yer misafirhanedir; eğer misafirhane sahibinin rahmeti yâr ise, herkes yârdır, her yer yarar. Eğer yâr değilse, her yer kalbe bârdır ve herkes düşmandır.

Üçüncüsü: Müracaat, kanun dairesinde olur. Halbuki bu altı senedir bana karşı muamele, keyfi ve fevkalkanundur. Menfiler kanunuyla bana muamele edilmedi. Hukuk-u medeniyetten ve belki hukuk-u dünyeviyeden iskat edilmiş bir tarzda bana baktılar. Bu fevkalkanun muamele edenlere, kanun namına müracaat manasız olur.

Dördüncüsü: Bu sene buranın müdürü, benim namıma, Barla'nın bir mahallesi hükmünde olan Bedre Karyesi'nde, tebdil-i hava için birkaç gün kalmağa dair müracaat etti; müsaade etmediler. Böyle ehemmiyetsiz bir ihtiyacıma cevab-ı red verenlere nasıl müracaat edilir? Müracaat edilse, zillet içinde faidesiz bir tezellül olur.

Beşincisi: Haksızlığı hak iddia edenlere karşı hak dava etmek ve onlara müracaat etmek; bir haksızlıktır, hakka karşı bir hürmetsizliktir. Ben bu haksızlığı ve hakka karşı hürmetsizliği irtikâb etmek istemem vesselâm.

Altıncı Sebeb: Bana karşı ehl-i dünyanın verdikleri sıkıntı, siyaset için değil; çünkü onlar da bilirler ki, siyasete karışmıyorum, siyasetten kaçıyorum. Belki bilerek veya bilmeyerek zındıka hesabına, benim dine merbutiyetimden beni tazib ediyorlar. Öyle ise onlara müracaat etmek, dinden pişmanlık göstermek ve meslek-i zındıkayı okşamak demektir. Hem ben onlara müracaat ve dehalet ettikçe; âdil olan kader-i İlahî, beni onların zalim eliyle tazib edecektir. Çünkü onlar diyanete merbutiyetimden beni sıkıyorlar. Kader ise, benim diyanette ve ihlasta noksanıyetim var; arasına ehl-i dünyaya riyakârlıklarımın için beni sıkıyor. Öyle ise, şimdilik şu sıkıntıdan kurtuluşum

yok. Eğer ehl-i dünyaya müracaat etsem, kader der: "Ey riyakâr! Bu müracaatın cezasını çek!" Eğer müracaat etmezsem, ehl-i dünya der: "Bizi tanıyorsun, sıkıntıda kal!"

Yedinci Sebeb: Malûmdur ki, bir memurun vazifesi, heyet-i içtimaiyeye muzır eşhasa meydan vermemek ve nâfi'lere yardım etmektir. Halbuki beni nezaret altına alan memur, kabir kapısına gelen, misafir bir ihtiyar adama "Lâ ilahe illallah"daki imanın latif bir zevkini izah ettiğim vakit, -bir cürm-ü meşhud halinde beni yakalamak gibi- çok zaman yanıma gelmediği halde, o vakit güya bir kabahat işliyorum gibi yanıma geldi. İhlas ile dinleyen o bîçareyi de mahrum bıraktı; beni de hiddete getirdi. Halbuki burada bazı adamlar vardı; o onlara ehemmiyet vermiyordu. Sonra edepsizliklerde ve köydeki hayat-ı içtimaiyeye zehir verecek surette buldukları vakit, onlara iltifat etmeye ve takdir etmeye başladı. Hem malûmdur ki: Zindanda yüz cinayeti bulunan bir adam, nezarete memur zabıt olsun, nefer olsun, her zaman onlarla görüşebilir. Halbuki bir senedir, hem âmir, hem nezarete memur hükûmet-i milliyece iki mühim zât kaç defa odamın yanından geçtikleri halde, kat'â ve aslâ ne benim ile görüştüler ve ne de halimi sordular. Ben evvel zannettim ki, adavetlerinden yanaşmıyorlar. Sonra tahakkuk etti ki, evhamlarından... Güya ben onları yutacağım gibi kaçıyorlar. İşte şu adamlar gibi eczası ve memurları bulunan bir hükûmeti, hükûmet diyerek merci' tanıyıp müracaat etmek, kâr-ı akıl değil, beyhude bir zilletir. Eski Said olsaydı Antere gibi diyecekti: **مَاءُ الْحَيَاةِ بِذَلَّةِ كَجَهَنَّمَ وَ جَهَنَّمَ بِالْعِزِّ فَحَرٌّ مَنْزِلِي** Eski Said yok; Yeni Said ise, ehl-i dünya ile konuşmayı manasız görüyor. Dünyaları başlarını yesin! Ne yaparlarsa yapsınlar! Mahkeme-i Kübra'da onlarla muhakeme olacağız der, sükût eder.

Adem-i müracaatımın sebeblerinden sekizincisi: "Gayr-ı meşru' bir muhabbetin neticesi, merhametsiz bir adavet olduğu" kaidesince, âdil olan kader-i İlahî, lâıyk olmadıkları halde meylettiğim şu ehl-i dünyanın zalim eliyle beni tazib ediyor. Ben de bu azaba müstehakım deyip sükût ediyordum. Çünkü Harb-i Umumîde Gönüllü Alay Kumandanı olarak iki sene çalıştım, çarpıştım. Ordu Kumandanı ve Enver Paşa takdiratı altında kıymetdar talebelerimi, dostlarımı feda ettim. Yaralanıp esir düştüm. Esaretten geldikten sonra Hutuvat-ı Sitte gibi eserlerimle kendimi tehlikeye atıp, İngilizlerin İstanbul'a tasallutu altında, İngilizlerin başlarına vurdum. Şu beni işkenceli ve sebebsiz esaret altına alanlara yardım ettim. İşte onlar da bana, o yardım cezasını böyle veriyorlar. Üç sene Rusya'da esaretimde çektiğim zahmet ve sıkıntıyı, burada bu dostlarım bana üç ayda çektirdiler. Halbuki Ruslar, beni Kürd Gönüllü Kumandanı suretinde, Kazakları ve esirleri kesen gaddar adam nazarıyla bana baktıkları halde, beni dersten men'etmediler. Arkadaşım olan doksan esir zabıtların kısm-ı ekserisine ders veriyordum. Bir defa Rus Kumandanı geldi, dinledi. Türkçe bilmediği için siyasî ders zannetti; bir defa beni men'etti, sonra yine izin verdi. Hem aynı kışlada bir odayı câmi yaptık. Ben imamlık yapıyordum. Hiç

müdahale etmediler, ihtilattan men'etmediler, beni muhabereden kesmediler. Halbuki bu dostlarım güya vatandaşlarım ve dindaşlarım ve onların menfaat-ı imaniyelerine uğraştığım adamlar, hiçbir sebep yokken, siyasetten ve dünyadan alâkamı kestiğimi bilirlerken.. üç sene değil, belki beni altı sene sıkıntılı bir esaret altına aldılar; ihtilattan men'ettiler. Vesikam olduğu halde dersten, hattâ odamda hususî dersimi de men'ettiler; muhabereye sed çektiler. Hattâ vesikam olduğu halde, kendim tamir ettiğim ve dört sene imamlık ettiğim mescidimden beni men'ettiler. Şimdi dahi cemaat sevabından beni mahrum etmek için, -daimî cemaatım ve âhîret kardeşlerim- mahsus üç adama dahi imamet etmemi kabul etmiyorlar.

Hem istemediğim halde, birisi bana iyi dese, bana nezaret eden memur kıskanarak kızıyor; nüfuzunu kırayım diye vicdansızcasına tedbirler yapıyor; âmirlerinden iltifat görmek için beni taciz ediyor.

İşte böyle vaziyette bir adam, Cenab-ı Hak'tan başka kime müracaat eder? Hâkim, kendi müddeî olsa, elbette ona şekva edilmez. Gel sen söyle bu hale ne diyeceğiz? Sen ne dersen de.. ben derim ki: Bu dostlarım içinde çok münafıklar var. Münafık kâfirden eşedir. Onun için, kâfir Rus'un bana çektiğini çektiriyorlar.

Hey bedbahtlar! Ben size ne yaptım ve ne yapıyorum? İmanınızın kurtulmasına ve saadet-i ebediyenize hizmet ediyorum! Demek hizmetim hâlis, lillah için olmamış ki aks-ül amel oluyor. Siz ona mukabil, her fırsatta beni incitiyorsunuz. Elbette Mahkeme-i Kübra'da sizinle görüşeceğiz. *حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ*

نِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ *derim.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

Onyedinci Mektub

(Yirmibeşinci Lem'anın zeyli)

(Çocuk Ta'ziyenamesi)

بِسْمِهِ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Aziz âhîret kardeşim Hâfız Hâlid Efendi!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَيَبْشُرُ الصَّابِرِينَ * الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

Kardeşim, çocuğun vefatı beni müteessir etti. Fakat **اللَّحْظُ** kazaya rıza, kadere teslim İslâmiyetin bir şiarıdır. Cenab-ı Hak sizlere sabr-ı cemil versin. Merhumu da, size zahîre-i âhîret ve şefaataçı yapsın. Size ve sizin gibi müttaki mü'minlere büyük bir müjde ve hakikî bir teselli gösterecek "Beş Nokta"yı beyan ederiz:

Birinci Nokta: Kur'an-ı Hakîm'de **وَلَدَانٌ مُخَلَّدُونَ** sırrı ve meali şudur ki: Mü'minlerin kabl-el bülüğ vefat eden evlâdları, Cennet'te ebedî, sevimli, Cennet'e lââyık bir surette daimî çocuk kalacaklarını.. ve Cennet'e giden peder ve vâlidelerinin kucaklarında ebedî medar-ı sürurları olacaklarını.. ve çocuk sevmek ve evlâd okşamak gibi en latif bir zevki, ebeveynine temine medar olacaklarını.. ve herbir lezzetli şey'in Cennet'te bulunduğunu.. "Cennet tenasül yeri olmadığından, evlâd muhabbeti ve okşaması olmadığı"nı diyenlerin hükümleri hakikat olmadığını.. hem dünyada on senelik kısa bir zamanda teellümatla karışık evlâd sevmesine ve okşamasına bedel safi, elemsiz milyonlar sene ebedî evlâd sevmesini ve okşamasını kazanmak, ehl-i imanın en büyük bir medar-ı saadeti olduğunu şu âyet-i kerime **وَلَدَانٌ مُخَلَّدُونَ** cümlesiyle işaret ediyor ve müjde veriyor.

İkinci Nokta: Bir zaman bir zât, bir zindanda bulunuyor. Sevimli bir çocuğu yanına gönderilmiş. O bîçare mahbus, hem kendi elemi çekiyor, hem veledinin istirahatını temin edemediği için, onun zahmetiyle müteellim oluyordu. Sonra merhametkâr hâkim ona bir adam gönderir, der ki: "Şu çocuk çendan senin evlâdındır, fakat benim raiyetim ve milletimdir. Onu ben alacağım, güzel bir sarayda beslettireceğim." O adam ağlar, sızlar; "Benim medar-ı tesellim olan evlâdımı vermeyeceğim" der. Ona arkadaşları der ki: "Senin teessüratın manasızdır. Eğer sen çocuğa acıyorsan, çocuk şu mülevves,

ufûnetli, sıkıntılı zindana bedel; ferahlı, saadetli bir saraya gidecek. Eğer sen nefsin için müteessir oluyorsan, menfaatini arıyorsan; çocuk burada kalsa, muvakkaten şübheli bir menfaatinle beraber, çocuğun meşakkatlerinden çok sıkıntı ve elem çekmek var. Eğer oraya gitse, sana bin menfaati var. Çünkü padişahın merhametini celbe sebep olur, sana şefaathü hükmüne geçer. Padişah, onu seninle görüştürmek arzu edecek. Elbette görüşmek için onu zindana göndermeyecek, belki seni zindandan çıkarıp o saraya celbedecek, çocukla görüştürecektir. Şu şartla ki, padişaha emniyetin ve itaatın varsa..."

İşte şu temsil gibi, aziz kardeşim, senin gibi mü'minlerin evlâdı vefat ettikleri vakit şöyle düşünmeli: Şu veled masumdur, onun Hâlıkı dahi Rahîm ve Kerim'dir. Benim nâkıs terbiye ve şefkatime bedel, gayet kâmil olan inayet ve rahmetine aldı. Dünyanın elemli, musibetli, meşakkatli zindanından çıkarıp Cennet-ül Firdevsine gönderdi. O çocuğa ne mutlu! Şu dünyada kalsaydı, kim bilir ne şekilde girerdi? Onun için ben ona acımıyorum, bahtiyar biliyorum. Kaldı kendi nefsim için menfaati için, kendime dahi acımıyorum, elîm müteessir olmuyorum.

Çünkü dünyada kalsaydı, on senelik muvakkat elemle karışık bir evlâd muhabbeti temin edecekti. Eğer sâlih olsaydı, dünya işinde muktedir olsaydı, belki bana yardım edecekti. Fakat vefatıyla, ebedî Cennet'te on milyon sene bana evlâd muhabbetine medar ve saadet-i ebediyeye vesile bir şefaathü hükmüne geçer. Elbette ve elbette meşakkat, muaccel bir menfaati kaybeden, muhakkak ve müaccel bin menfaati kazanan; elîm teessürat göstermez; me'yusane feryad etmez.

Üçüncü Nokta: Vefat eden çocuk, bir Hâlık-ı Rahîm'in mahluku, memlukü, abdi ve bütün heyetiyle onun masnu'u ve ona ait olarak ebeveyninin bir arkadaşı idi ki; muvakkaten ebeveyninin nezaretine verilmiş. Peder ve vâlideyi ona hizmetkâr etmiş. Ebeveyninin o hizmetlerine mukabil, muaccel bir ücret olarak lezzetli bir şefkat vermiş. Şimdi binden dokuzyüz doksandokuz hisse sahibi olan O Hâlık-ı Rahîm, mukteza-yı rahmet ve hikmet olarak o çocuğu senin elinden alsa, hizmetine hâtime verse; surî bir hisse ile, hakikî bin hisse sahibine karşı şekvayı andıracak bir tarzda me'yusane hüznün ve feryad etmek ehl-i imana yakışmaz, belki ehl-i gaflet ve dalalete yakışıyor.

Dördüncü Nokta: Eğer dünya ebedî olsaydı, insan içinde ebedî kalsaydı ve firak ebedî olsaydı; elîmane teessürat ve me'yusane teellümatın bir manası olurdu. Fakat madem dünya bir misafirhanedir; vefat eden çocuk nereye gitmişse, siz de biz de oraya gideceğiz. Ve hem bu vefat ona mahsus değil, umumî bir caddedir. Hem madem müfarakat dahi ebedî değil; ileride hem berzahta, hem Cennet'te görüşülecektir. **بِإِذْنِ اللَّهِ** demeli.. O verdi, O aldı. "Elhamdülillahi alâküllihal" sabır ile şükretmeli.

Beşinci Nokta:Rahmet-i İlahiyenin en latif, en güzel, en hoş, en şirin cilvelerinden olan şefkat; bir iksir-i nuranîdir. Aşkta çok keskindir. Çabuk Cenab-ı Hakk'a vusule vesile olur. Nasıl aşk-ı mecazî ve aşk-ı dünyevî pek çok müşkilâtla aşk-ı hakikîye inkılab eder, Cenab-ı Hakk'ı bulur. Öyle de şefkat - fakat müşkilâtsız- daha kısa, daha safi bir tarzda kalbi Cenab-ı Hakk'a rabteder. Gerek peder ve gerek vâlîde, veledini bütün dünya gibi severler. Veledi elinden alındığı vakit, eğer bahtiyar ise, hakikî ehl-i iman ise; dünyadan yüzünü çevirir, Mün'im-i Hakikî'yi bulur. Der ki: "Dünya madem fânîdir, değmiyor alâka-i kalbe..." Veledi nereye gitmişse oraya karşı bir alâka peyda eder, büyük manevî bir hal kazanır.

Ehl-i gaflet ve dalalet, şu beş hakikattaki saadet ve müjdeden mahrumdurlar. Onların hali ne kadar elîm olduğunu şununla kıyas ediniz ki: Bir ihtiyar hanım gayet sevdiği sevimli tek bir çocuğunu sekeratta görüp, dünyada tevehhüm-ü ebediyet hükmünce gaflet veya dalalet neticesinde; mevti, adem ve firak-ı ebedî tasavvur ettiğinden, yumuşak döşegine bedel kabrin toprağını düşünüp gaflet veya dalalet cihetiyle, Erhamürrahimîn'in Cennet-i rahmetini, Firdevs-i nimetini düşünmediğinden, ne kadar me'yusane bir hüzn ve elem çektiğini kıyas edebilirsiniz. Fakat vesile-i saadet-i dâreyn olan iman ve İslâmiyet, mü'mine der ki: Şu sekeratta olan çocuğun Hâlık-ı Rahîmi, onu bu fânî dünyadan çıkarıp Cennetine götürecektir. Hem sana şefaatçı, hem ebedî bir evlâd yapacak. Müfarakat muvakkattır, merak etme;

الْحُكْمُ لِلَّهِ * إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

de, sabret.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

Onsekizinci Mektub

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(Bu mektub üç mes'ele-i mühimmedir.)

BİRİNCİ MES'ELE-İ MÜHİMME:"Fütuhat-ı Mekkiye" sahibi Muhyiddin-i Arab (K.S.) ve "İnsan-ı Kâmil" denilen meşhur bir kitabın sahibi Seyyid Abdülkerim (K.S) gibi evliya-i meşhure; küre-i arzın tabakat-ı seb'asından ve Kaf Dağı arkasındaki Arz-ı Beyza'dan ve Fütuhat'ta Meşmeşiye dedikleri acaibden bahsediyorlar; "gördük" diyorlar. Acaba bunların dedikleri doğru mudur? Doğru ise; halbuki, bu yerlerin yerde yerleri yoktur. Hem Coğrafya ve fen onların bu dediklerini kabul edemiyor. Eğer doğru olmazsa, bunlar nasıl veli olabilirler? Böyle hilaf-ı vaki' ve hilaf-ı hak söyleyen nasıl ehl-i hakikat olabilir?

Elcevab: Onlar ehl-i hak ve hakikattırlar; hem ehl-i velayet ve şuhuddurlar. Gördüklerini doğru görmüşler, fakat ihatasız olan halet-i şuhudda ve rü'ya gibi rü'yetlerini tabirde verdikleri hükümlerinde hakları olmadığı için, kısmen yanlıştır. Rü'yadaki adam kendi rü'yasını tabir edemediği gibi, o kısım ehl-i keşf ve şuhud dahi rü'yetlerini o halde iken kendileri tabir edemezler. Onları tabir edecek, "asfiya" denilen veraset-i nübüvvet muhakkikleridir. Elbette o kısım ehl-i şuhud dahi, asfiya makamına çıktıkları zaman, Kitab ve Sünnet'in irşadıyla yanlışlarını anlarlar, tashih ederler; hem etmişler.

Şu hakikatı izah edecek şu hikâye-i temsiliyeyi dinle. Şöyle ki:

Bir zaman ehl-i kalb iki çoban varmış. Kendileri ağaç kâsesine süt sağıp yanlarına bıraktılar. Kaval tabir ettikleri düdüklerini, o süt kâsesi üzerine uzatmışlardı. Birisi "uykum geldi" deyip yatar. Uykuda bir zaman kalır. Ötekisi yatana dikkat eder, bakar ki; sinek gibi birşey, yatanın burnundan çıkıp, süt kâsesine bakıyor ve sonra kaval içine girer, öbür ucundan çıkar gider, bir geven altındaki deliğe girip kaybolur. Bir zaman sonra yine o şey döner, yine kavaldan geçer, yatanın burnuna girer; o da uyanır. Der ki: "Ey arkadaş! Acib bir rü'ya gördüm." O da der: "Allah hayır etsin, nedir?" Der ki: "Sütten bir deniz gördüm. Üstünde acib bir köprü uzanmış. O köprü'nün üstü kapalı, pencere idi. Ben o köprüden geçtim. Bir meşelik gördüm ki, başları hep sivri. Onun altında bir mağara gördüm, içine girdim, altun dolu bir hazine gördüm. Acaba tabiri nedir?"

Uyanık arkadaş dedi: "Gördüğün süt denizi, şu ağaç çanaktır. O köprü de, şu kavalımızdır. O başı sivri meşelik de şu gevendir. O mağara da, şu küçük

deliktir. İşte kazmayı getir, sana hazineyi de göstereceğim." Kazmayı getirir. O gevenin altını kazdılar, ikisini de dünyada mes'ud edecek altunları buldular.

İşte yatan adamın gördüğü doğrudur, doğru görmüş, fakat rü'yada iken ihatasız olduğu için tabirde hakkı olmadığından, âlem-i maddî ile âlem-i manevîyi birbirinden farketmediğinden, hükmü kısmen yanlıştır ki, "Ben hakikî maddî bir deniz gördüm." der. Fakat uyanık adam, âlem-i misal ile âlem-i maddîyi farketmediği için tabirde hakkı vardır ki, dedi: "Gördüğün doğrudur, fakat hakikî deniz değil; belki şu süt kâsemiz senin hayaline deniz gibi olmuş, kaval da köprü gibi olmuş ve hakeza..." Demek oluyor ki; âlem-i maddî ile âlem-i ruhanîyi birbirinden farketmek lâzım gelir. Birbirine mezcedilse, hükümleri yanlış görünür. Meselâ: Senin dar bir odan var; fakat dört duvarını kapayacak dört büyük âyine konulmuş. Sen içine girdiğin vakit, o dar odayı bir meydan kadar geniş görürsün. Eğer desen "Odamı geniş bir meydan kadar görüyorum", doğru dersin. Eğer "Odam bir meydan kadar geniştir" diye hükümlersen, yanlış edersin. Çünkü âlem-i misali, âlem-i hakikîye karıştırırsın.

İşte Küre-i Arz'ın tabakat-ı seb'asına dair bazı ehl-i keşfin, Kitab ve Sünnet'in mizanıyla tartmadan beyan ettiği tasvirat, yalnız coğrafya nokta-i nazarındaki maddî vaziyetten ibaret değildir. Meselâ, demişler: "Bir tabaka-i Arz, cinn ve ifritlerindir. Binler sene genişliği var." Halbuki bir-iki senede devredilen küremizde, o acib tabakalar yerleşmez. Fakat âlem-i mana ve âlem-i misalde ve âlem-i berzah ve ervahta, küremizi bir çamın çekirdeği hükmünde farzetsek, ondan temessül ve teşekkül eden misalî şeceresi, o çekirdeğe nisbeten koca bir çam ağacı kadar olduğundan, bir kısım ehl-i şuhud, seyr-i ruhanîlerinde, Arz'ın tabakalarından bazılarını âlem-i misalde pek çok geniş görüyorlar; binler sene bir mesafe tuttıklarını görüyorlar. Gördükleri doğrudur; fakat âlem-i misal, sureten âlem-i maddîye benzediği için, iki âlemi memzuç görüyorlar; öyle tabir ediyorlar. Âlem-i sahveye döndükleri vakit, mizansız olduğu için, meşhudatlarını aynen yazdıklarından hilaf-ı hakikat telakki ediliyor. Nasıl küçük bir âyinede büyük bir saray ile büyük bir bahçenin vücud-u misaliyeleri onda yerleşir. Öyle de âlem-i maddînin bir senelik mesafesinde, binler sene vüs'atinde vücud-u misalî ve hakaik-i maneviye yerleşir.

Hâtîme: Şu mes'eleden anlaşılıyor ki: Derece-i şuhud, derece-i iman-ı bilgaybdan çok aşağıdır. Yani: Yalnız şuhuduna istinad eden bir kısım ehl-i velayetin ihatasız keşfiyatı, veraset-i nübüvvet ehli olan asfiya ve muhakkikînin şuhuda değil, Kur'ana ve vahye, gaybî fakat safî, ihatalı, doğru hakaik-i imaniyelerine dair ahkâmlarına yetişmez. Demek bütün ahval ve keşfiyatın ve ezvak ve müşahedatın mizanı: Kitab ve Sünnettir. Ve mehenkleri, Kitab ve Sünnetin desatir-i kudsiyeleri ve asfiya-i muhakkikînin kavanin-i hadsiyeleridir.

İKİNCİ MES'ELE-İ MÜHİMME:Sual: Vahdet-ül Vücut mes'elesi, çoklar tarafından en yüksek makam telakki ediliyor. Halbuki velayet-i kübrada bulunan başta Hulefa-yı Erbaa olmak üzere Sahabeler ve hem başta Hamse-i Âl-i Aba olarak Eimme-i Ehl-i Beyt ve hem başta Eimme-i Erbaa olarak müçtehidîn ve tâbiînden bu çeşit vahdet-ül vücut meşrebi sarihan görülmemiş. Acaba onlardan sonra çıkanlar daha ileri mi gitmişler, daha mükemmel bir cadde-i kübra mı bulmuşlar?

Elcevab: Hâşâ! Şems-i Risalet'in en yakın yıldızları ve en karib vereseleri bulunan o asfiyadan hiç kimsenin haddi değil, daha ileri gidebilsin. Belki cadde-i kübra onlarındır.

Vahdet-ül Vücut ise, bir meşreb ve bir hal ve bir nâkıs mertebedir. Fakat zevkli, neş'eli olduğundan, seyr ü sülûkta o mertebeye girdikleri vakit çoğu çıkmak istemiyorlar, orada kalıyorlar; en münteha mertebe zannediyorlar.

İşte şu meşreb sahibi, eğer maddiyattan ve vesaitten tecerrüd etmiş ve esbab perdesini yırtmış bir ruh ise, istiğrakkârane bir şuhuda mazhar ise; vahdet-ül vücuddan değil, belki vahdet-üş şuhuddan neş'et eden, ilmî değil, hâlî bir vahdet-i vücut onun için bir kemal, bir makam temin edebilir. Hattâ Allah hesabına kâinatı inkâr etmek derecesine gidebilir. Yoksa esbab içinde dalmış ise, maddiyata mütevaggil ise, vahdet-ül vücut demesi, kâinat hesabına Allah'ı inkâr etmeye kadar çıkar.

Evet cadde-i kübra, sahabe ve tâbiîn ve asfiyanın caddesidir. **حَقًّا نَقُ الْأَشْيَاءَ ثَابِتَةً** cümlesi, onların kaide-i külliyeleridir. Ve Cenab-ı Hakk'ın **لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ** mazmunu üzere, hiçbir şey ile müşabeheti yok. Tahayyüz ve tecezziden münezzehtir. Mevcudatla alâkası, hâlîkiyettir. Ehl-i vahdet-ül vücutun dedikleri gibi; mevcudat, evham ve hayalât değil. Görünen eşya dahi, Cenab-ı Hakk'ın âsârıdır. "Heme Ost" değil, "Heme Ezost"tur. Yani herşey O değil, belki herşey Ondandır. Çünkü hâdisat, ayn-ı Kadîm olamaz. Şu mes'eleyi iki temsil ile fehme takrib edeceğiz:

Birincisi: Meselâ bir padişah var. O padişahın hâkim-i âdil ismiyle bir adliye dairesi var ki, o ismin cilvesini gösteriyor. Bir ismi de halifedir. Bir meşihat ve bir ilmiye dairesi, o ismin mazharıdır. Bir de Kumandan-ı A'zam ismi var. O isim ile devâir-i askeriyede faaliyet gösterir. Ordu, o ismin mazharıdır. Şimdi biri çıksa dese ki: "O padişah, yalnız hâkim-i âdildir; devair-i adliyeden başka daire yok." O vakit bilmeceburiye, adliye memurları içinde, hakikî değil itibarî bir surette, meşihat dairesindeki ülemanın evsafını ve ahvalini onlara tatbik edip, zillî ve hayalî bir tarzda, hakikî adliye içinde tebaî ve zillî bir meşihat dairesi tasavvur edilir. Hem daire-i askeriyeye ait ahval ve

muamelâtını yine farazî bir tarzda, o memurîn-i adliye içinde itibar edip, gayr-ı hakikî bir daire-i askeriye itibar edilir ve hâkeza... İşte şu halde, padişahın hakikî ismi ve hakikî hâkimiyeti, hâkim-i âdil ismidir ve adliyedeki hâkimiyettir. Halife, kumandan-ı a'zam, sultan gibi isimleri hakikî değiller, itibârîdirler. Halbuki padişahlık mahiyeti ve saltanat hakikatı, bütün isimleri hakikî olarak iktiza eder. Hakikî isimler ise, hakikî daireleri istiyor ve iktiza ediyorlar. İşte saltanat-ı uluhiyet Rahman, Rezzak, Vehhab, Hallak, Fa'al, Kerim, Rahîm gibi pek çok esma-i mukaddeseyi hakikî olarak iktiza ediyor. O hakikî esma dahi, hakikî âyineleri iktiza ediyorlar. Şimdi ehl-i vahdet-ül vücud madem **لا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ** der, hakaik-i eşyayı hayal derecesine indirir. Cenab-ı Hakk'ın Vâcib-ül Vücud ve Mevcud ve Vâhid ve Ehad isimlerinin hakikî cilveleri ve daireleri var. Belki âyineleri, daireleri hakikî olmazsa; hayalî, ademî dahi olsa, onlara zarar etmez. Belki vücud-u hakikînin âyinesinde vücud rengi olmazsa, daha ziyade safî ve parlak olur. Fakat Rahman, Rezzak, Kahhar, Cebbar, Hallak gibi isimleri ise, tecellileri hakikî olmuyor, itibârî oluyor. Halbuki o esmalar, Mevcud ismi gibi hakikattırlar, gölge olamazlar; aslıdırler, tebaî olamazlar.

İşte sahabe ve asfiya-i müçtehidîn ve eimme-i Ehl-i Beyt, **حَقًّا تَقِي الْأَشْيَاءَ ثَابِتَةً** derler ki, Cenab-ı Hakk'ın bütün esmasıyla hakikî bir surette tecelliyatı var. Bütün eşyanın, Onun icadıyla bir vücud-u ârızîsi vardır. Ve o vücud çendan Vâcib-ül Vücud'un vücuduna nisbeten gayet zaîf ve kararsız bir zıll, bir gölgedir; fakat hayal değil, vehim değildir. Cenab-ı Hak, Hallak ismiyle vücud veriyor ve o vücudu idame ediyor.

İkinci Temsil: Meselâ şu menzilin dört duvarında dört tane endam âyinesi bulunsa, herbir âyine içinde her ne kadar o menzil öteki üç âyine ile beraber irtisam ediyor.. fakat herbir âyine, kendinin heyetine ve rengine göre eşyayı kendi içinde ihtiva eyler; kendine mahsus misalî bir menzil hükmündedir. İşte şimdi iki adam o menzile girse; birisi birtek âyineye bakar, der ki: "Herşey bunun içindedir." Başka âyineleri ve âyinelerin içlerindeki suretleri işittiği vakit, mesmuatını o tek âyinedeki iki derece gölge olmuş, hakikatı küçülmüş, tegayyür etmiş o âyinenin küçük bir köşesinde tatbik eder. Hem der: "Ben öyle görüyorum, öyle ise hakikat böyledir." Diğer adam ona der ki: "Evet sen görüyorsun.. gördüğün haktır; fakat vaki'de ve nefsülemirde hakikatın hakikî sureti öyle değil. Senin dikkat ettiğin âyine gibi daha başka âyineler var; gördüğün kadar küçücük, gölgenin gölgesi değil." "

İşte esma-i İlahiyenin herbiri, ayrı ayrı birer âyine ister. Hem meselâ: Rahman, Rezzak hakikatlı, asıl oldukları için, kendilerine lâayık, rızka ve merhamete muhtaç mevcudatı ister. Rahman nasıl hakikî bir dünyada rızka muhtaç hakikatlı zîruhları ister; Rahîm de, öyle hakikî bir Cennet'i ister. Eğer

yalnız Mevcud ve Vâcib-ül Vücut ve Vâhid-i Ehad isimleri hakikî tutulup öteki isimler onların içine gölge olmak haysiyetiyle alınsa, o esmaya karşı bir haksızlık hükmüne geçer.

İşte şu sırdandır ki: Cadde-i Kübra, elbette velayet-i kübra sahibleri olan sahabe ve asfiya ve tâbiîn ve eimme-i Ehl-i Beyt ve eimme-i müçtehidînin caddesidir ki, doğrudan doğruya Kur'anın birinci tabaka şakirdleridir.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ أَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

ÜÇÜNCÜ MES'ELE:Hikmet ve akıl ile halledilmeyen bir mes'ele-i mühimme.

كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ * فَعَالَ لِمَا يُرِيدُ

Sual: Kâinattaki mütemadiyen şu hayret-engiz faaliyetin sırrı ve hikmeti nedir? Neden şu durmayanlar durmuyorlar, daima dönüp tazeleniyorlar?

Elcevab: Şu hikmetin izahı bin sahife ister. Öyle ise izahını bırakıp gayet muhtasar bir icmalini iki sahifeye sığıştıracacağız.

İşte nasılki bir şahıs, bir vazife-i fitriyeyi veyahut bir vazife-i içtimaiyeyi yapsa ve o vazife için hararetle bir surette çalışsa; elbette ona dikkat eden anlar ki, o vazifeyi ona gördüren iki şeydir:

Birisi: Vazifeye terettüb eden maslahatlar, semereler, faidelerdir ki; ona "ille-i gaiye" denilir.

İkincisi: Bir muhabbet, bir iştihak, bir lezzet vardır ki: Hararetle o vazifeyi yaptırıyor ki, ona "dâî ve muktezi" tabir edilir. Meselâ: Yemek yemek, iştihadan gelen bir lezzet, bir iştihaktır ki, onu yemeğe sevkeder. Sonra da yemeğin neticesi, vücudu beslemektir; hayatı idame etmektir. Öyle de: **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى** şu kâinattaki dehşet-engiz ve hayret-nüma hadsiz faaliyet, iki kısım esma-i İlahiyeye istinad ederek iki hikmet-i vâsia içindir ki, herbir hikmeti de nihayetsizdir:

Birincisi: Cenab-ı Hakk'ın esma-i hüsnasının hadd ü hesaba gelmez enva'-ı tecelliyatı var. Mahlukatın tenevvüleri, o tecelliyatın tenevvüünden geliyor. O esma ise, daimî bir surette tezahür isterler. Yani, nakışlarını göstermek isterler. Yani nakışlarının âyinelerinde cilve-i cemallerini görmek ve göstermek isterler. Yani, kâinat kitabını ve mevcudat mektubatını ânen fe-ânen tazelandirmek isterler. Yani, yeniden yeniye manidar yazmak ve her bir mektubu, Zât-ı Mukaddes ve Müsemma-yı Akdes ile beraber, bütün zîşuurların nazar-ı mütalaasına göstermek ve okutturmak iktiza ederler.

İkinci sebep ve hikmet: Nasılki mahlukattaki faaliyet bir iştiha, bir iştiyak, bir lezzetten geliyor. Ve hattâ herbir faaliyette kat'iyen lezzet vardır; belki herbir faaliyet, bir nevi lezzettir. Öyle de Vâcib-ül Vücut'a lâıyık bir tarzda ve istiğna-i zâtîsine ve gına-i mutlakına muvafık bir surette ve kemal-i mutlakına münasib bir şekilde hadsiz bir şefkat-i mukaddese ve hadsiz bir muhabbet-i mukaddese var. Ve o şefkat-i mukaddese ve o muhabbet-i mukaddeseden gelen hadsiz bir şevk-i mukaddes var. Ve o şevk-i mukaddesten gelen hadsiz bir sürur-u mukaddes var. Ve o sürur-u mukaddesten gelen -tabir caiz ise- hadsiz bir lezzet-i mukaddese var. Hem o lezzet-i mukaddeseden gelen hadsiz terahhumdan, mahlukatın faaliyet-i kudret içinde ve istidadları kuvveden fiile çıkmasından ve tekemmül etmesinden neş'et eden memnuniyetlerinden ve kemallerinden gelen ve Zât-ı Rahman-ı Rahîm'e ait -tabir caiz ise- hadsiz memnuniyet-i mukaddese ve hadsiz iftihar-ı mukaddes vardır ki, hadsiz bir surette, hadsiz bir faaliyeti iktiza ediyor.

İşte şu hikmet-i dakikayı felsefe ve fen ve hikmet bilmediği içindir ki, şuursuz tabiatı ve kör tesadüfü ve camid esbabı; şu gayet derecede alîmane, hakîmane, basîrane faaliyete karıştırmışlar, dalalet zulümatına düşüp nur-u hakikatı bulamamışlar.

قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

اللَّهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى كَاشِفِ طَلْسِمِ كَاثِنَاتِكَ بِعَدَدِ ذَرَّاتِ الْمَوْجُودَاتِ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ مَا دَامَ الْأَرْضُ وَ السَّمَوَاتُ

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

Ondokuzuncu Mektub

Bu risale, üçyüzden fazla mu'cizatı beyan eder. Risalet-i Ahmediye'nin (A.S.M.) mu'cizesini beyan ettiği gibi, kendisi de o mu'cizenin bir kerametidir. Üç-dört nev' ile hârika olmuştur:

Birincisi: Nakil ve rivayet olmakla beraber, yüz sahifeden fazla olduğu halde, kitablara müracaat edilmeden, ezber olarak, dağ, bağ köşelerinde, üç-dört gün zarfında hergünde iki-üç saat çalışmak şartıyla mecmuu oniki saatte te'lif edilmesi, hârika bir vakıadır.

İkincisi: Bu risale, uzunluğu ile beraber ne yazması usanç verir ve ne de okuması halâvetini kaybeder. Tenbel ehl-i kalemi öyle bir şevk ve gayrete getirdi ki; bu sıkıntılı ve usançlı bir zamanda, bu civarda bir sene zarfında yetmiş adede yakın nüshalar yazıldığı, o mu'cize-i Risaletin bir kerameti olduğunu, muttali olanlara kanaat verdi.

Üçüncüsü: Acemî ve tevafuktan haberi yok ve bize de daha tevafuk tezahür etmeden evvel onun ve başka sekiz müstensihin birbirini görmeden yazdıkları nüshalarda; Lafz-ı Resul-i Ekrem (Aleyhissalâtu Vesselâm) kelimesi bütün risalede ve Lafz-ı Kur'an beşinci parçasında öyle bir tarzda tevafuk etmeleri görüldü ki, zerre mikdar insafı olan tesadüfe vermez. Kim görmüşse kat'î hükmediyor ki; bu bir sırr-ı gaybîdir, mu'cize-i Ahmediye'nin (A.S.M.) bir kerametidir.

Şu risalenin başındaki esaslar çok mühimdirler. Hem şu risaledeki ehadîs, hemen umumen eimme-i hadîsçe makbul ve sahih olmakla beraber, en kat'î hâdisat-ı risaleti beyan ediyorlar. O risalenin mezayasını söylemek lâzım gelse; o risale kadar bir eser yazmak lâzım geldiğinden, müştak olanları onu bir kerre okumasına havale ediyoruz...

Said Nursî

İHTAR: Şu risalede çok ehadîs-i şerife nakletmişim. Yanımda kütüb-ü hadîsiye bulunmuyor. Yazdığım hadîslerin lafzında yanlışım varsa; ya tashih edilsin veyahud "hadîs-i bilmana"dır denilsin. Çünkü kavî-i racih odur ki: "Nakl-i hadîs-i bilmana caizdir." Yani: Hadîsin yalnız manasını alıp, lafzını kendi zikreder. Madem öyledir; lafzında yanlışım varsa, hadîs-i bilmana nazarıyla bakılsın.

Mu'cizat-1 Ahmediye (A.S.M.)

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظَاهِرَهُ عَلَىٰ الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا مُحَمَّدًا رَسُولَ اللَّهِ

ilâ âhir...

(Risalet-i Ahmediye'ye (A.S.M.) dair Ondokuzuncu Söz'le Otuzbirinci Söz, nübüvvet-i Muhammediyeyi (A.S.M.) delail-i kat'iyye ile isbat ettiklerinden, isbat cihetini onlara havale edip, yalnız onlara bir tetimme olarak ondokuz nükteli işaretlerle, o büyük hakikatın bazı lem'alarını göstereceğiz:)

BİRİNCİ NÜKTELİ İŞARET:Şu kâinatın sahib ve mutasarrıfı elbette bilerek yapıyor ve hikmetle tasarruf ediyor ve her tarafı görerek tedvir ediyor ve her şey'i bilerek, görerek terbiye ediyor ve herşeyde görünen hikmetleri, gayeleri, faideleri irade ederek tedvir ediyor. Madem yapan bilir; elbette bilen konuşur. Madem konuşacak, elbette zîşuur ve zîfikir ve konuşmasını bilenlerle konuşacak. Madem zîfikirle konuşacak, elbette zîşuurun içinde en cem'iyetli ve şuuru küllî olan insan nev'i ile konuşacaktır. Madem insan nev'i ile konuşacak, elbette insanlar içinde kabil-i hitab ve mükemmel insan olanlarla konuşacak. Madem en mükemmel ve istidadı en yüksek ve ahlâkı ulvî ve nev'-i beşere mukteda olacak olanlarla konuşacaktır; elbette dost ve düşmanın ittifakıyla, en yüksek istidadda ve en âlî ahlâkta ve nev'-i beşerin humsu ona iktida etmiş ve nısf-ı Arz onun hükm-ü manevîsi altına girmiş ve istikbal onun getirdiği nurun ziyasıyla bin üçyüz sene ışıklanmış ve beşerin nuranî kısmı ve ehl-i iman, mütemadiyen günde beş defa onunla tecdid-i biat edip, ona dua-yı rahmet ve saadet edip, ona medh ve muhabbet etmiş olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm ile konuşacak ve konuşmuş ve Resul yapacak ve yapmış ve sair nev'-i beşere rehber yapacak ve yapmıştır.

İKİNCİ NÜKTELİ İŞARET:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm iddia-yı nübüvvet etmiş; Kur'an-ı Azîmüşşan gibi bir fermanı göstermiş ve ehl-i tahkikin yanında bine kadar mu'cizat-ı bahireyi göstermiştir. O mu'cizat, heyet-i mecmuasıyla, dava-yı nübüvvetin vukuu kadar vücudları kat'îdir. Kur'an-ı Hakîm'in çok yerlerinde en muannid kâfirlerden naklettiği sihir isnad etmeleri gösteriyor ki; o muannid kâfirler dahi mu'cizatın vücudlarını ve vukularını inkâr edemiyorlar. Yalnız, kendilerini aldatmak veya etba'larını kandırmak için, - hâşâ- sihir demişler.

Evet mu'cizat-ı Ahmedîye'nin (A.S.M.) yüz tevatür kuvvetinde bir kat'iyeti vardır. Mu'cize ise; Hâlık-ı Kâinat tarafından onun davasına bir tasdiktir, "Sadakte" hükmüne geçer. Nasılki sen bir padişahın meclisinde ve daire-i nazarında desen ki: "Padişah beni filan işe memur etmiş." Senden o davaya bir delil istenilse; padişah "Evet" dese, nasıl seni tasdik eder. Öyle de, âdetini ve vaziyetini senin iltimasıyla değiştirirse; "Evet" sözünden daha kat'î daha sağlam, senin davayı tasdik eder. Öyle de, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dava etmiş ki: "Ben, şu kâinat Hâlıkının meb'usuyum. Delilim de şudur ki: Müstemir âdetini, benim dua ve iltimasıyla değiştirecek. İşte parmaklarıma bakınız, beş musluklu bir çeşme gibi akıttırıyor. Kamer'e bakınız, bir parmağımın işaretiyle iki parça ediyor. Şu ağaca bakınız; beni tasdik için yanıma geliyor, şehadet ediyor. Şu bir parça taama bakınız; iki-üç adama ancak kâfi geldiği halde, işte ikiyüz-üçyüz adamı tok ediyor." Ve hakeza.. yüzer mu'cizatı böyle göstermiştir.

Şimdi, şu zâtın delail-i sıdkı ve berahin-i nübüvveti yalnız mu'cizatına münhasır değildir. Belki ehl-i dikkat için, hemen umum harekâtı ve ef'ali, ahval ve akvali, ahlâk ve etvarı, sîret ve sureti, sıdkını ve ciddiyetini isbat eder. Hattâ meşhur ülema-i Benî İsrailiyeden Abdullah İbn-i Selâm gibi pek çok zâtlar, yalnız o Zât-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın sîmasını görmekle, "Şu sîmada yalan yok, şu yüzde hile olamaz!" diyerek imana gelmişler.

Çendan muhakkikîn-i ülema, delail-i nübüvveti ve mu'cizatı bin kadar demişler; fakat binler, belki yüzbinler delail-i nübüvvet vardır. Ve yüzbinler yol ile yüzbinler muhtelif fikirli adamlar, o zâtın nübüvvetini tasdik etmişler. Yalnız Kur'an-ı Hakîm'de kırk vech-i i'cazdan başka, nübüvvet-i Ahmedîyenin (A.S.M.) bin bürhanını gösteriyor.

Hem madem nev'-i beşerde nübüvvet vardır. Ve yüzbinler zât, nübüvvet dava edip mu'cize gösterenler, gelip geçmişler. Elbette umumun fevkinde bir kat'iyet ile, nübüvvet-i Ahmedîye (A.S.M.) sabittir. Çünkü İsa Aleyhisselâm ve Musa Aleyhisselâm gibi umum resullere nebi dedirten ve risaletlerine medar olan delail ve evsaf ve vaziyetler ve ümmetlerine karşı muameleler; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'da daha ekmel, daha câmi' bir surette mevcuttur. Madem hükm-ü nübüvvetin illeti ve sebebi, Zât-ı Ahmedî'de (A.S.M.) daha mükemmel mevcuttur. Elbette hükm-ü nübüvvet, umum enbiyadan daha vâzih bir kat'iyet ile ona sabittir.

ÜÇÜNCÜ NÜKTELİ İŞARET:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mu'cizatı çok mütenevvidir. Risaleti umumî olduğu için, hemen ekser enva'-ı kâinattan birer mu'cizeye mazhardır. Güya nasılki bir padişah-ı zîşanın bir yaver-i ekremi mütenevvi hediyelerle muhtelif akvamın mecmaı olan bir şehre

geldiği vakit, her taife onun istikbaline bir mümessil gönderir; kendi taifesi lisanıyla ona "hoş-âmedî" eder, onu alkışlar. Öyle de: Sultan-ı Ezel ve Ebed'in en büyük yaveri olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, âleme teşrif edip ve küre-i arzın ahaliyi olan nev'-i beşere meb'us olarak geldiği ve umum kâinatın Hâlıkı tarafından umum kâinatın hakaikına karşı alâkadar olan envâr-ı hakikat ve hedaya-yı maneviyeyi getirdiği zaman; taştan, sudan, ağaçtan, hayvandan, insandan tut tâ Ay'dan, Güneş'ten, yıldızlara kadar her taife, kendi lisan-ı mahsusuyla ve ellerinde birer mu'cizesini taşımasıyla, onun nübüvvetini alkışlamış ve hoş-âmedî demiş.

Şimdi o mu'cizatın umumunu bahsetmek için, cildlerle yazı yazmak lâzım gelir. Muhakkikîn-i asfiya, delail-i nübüvvetin tafsilâtına dair çok cildler yazmışlar. Biz yalnız icmalî işaretler nev'inden, o mu'cizatın kat'î ve manevî mütevatir olan küllî enva'ına işaret ederiz.

İşte nübüvvet-i Ahmediyenin (A.S.M.) delaili, evvelâ iki kısımdır:

Birisi: "İrhasat" denilen nübüvvetten evvel ve veladeti vaktinde zuhur eden hârikulâde hallerdir.

İkinci kısım: Sair delail-i nübüvvetir. İkinci kısım da iki kısımdır. Biri: Nübüvvetten sonra, fakat nübüvvetini tasdikan zuhura gelen hârikalardır. İkincisi: Asr-ı Saadetinde mazhar olduğu hârikalardır. Şu ikinci kısım dahi iki kısımdır: Biri: Zâtında, sîretinde, suretinde, ahlâkında, kemalinde zahir olan delail-i nübüvvetir. İkincisi âfâkî, haricî şeylerde mazhar olduğu mu'cizattır. Şu ikinci kısım dahi iki kısımdır: Biri: Manevî ve Kur'anîdir. Diğer: Maddî ve ekvanîdir. Şu ikinci kısım dahi iki kısımdır. Biri: Dava-yı nübüvvet vaktinde, ehl-i küfrün inadını kırmak veyahut ehl-i imanın kuvvet-i imanını ziyadeleştirmek için zuhura gelen hârikulâde mu'cizattır. Şakk-ı Kamer ve parmağından suyun akması ve az taamla çokları doyurması ve hayvan ve ağaç ve taşın konuşması gibi yirmi nev' ve herbir nev'i manevî tevatür derecesinde ve herbir nev'in de çok mükerrer efradı vardır. İkinci kısım: İstikbalde ihbar ettiği hâdiselerdir ki; Cenab-ı Hakk'ın talimiyle o da haber vermiş, haber verdiği gibi doğru çıkmıştır. İşte biz de şu âhirki kısımdan başlayıp icmalî bir fihriste göstereceğiz. (Haşiye)

DÖRDÜNCÜ NÜKTELİ İŞARET:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın, Allâm-ül Guyub'un talimiyle haber verdiği umûr-u gaybiye, hadd ü hesaba gelmez. İ'caz-ı Kur'ana dair olan Yirmibeşinci Söz'de enva'ına işaret ve bir derece izah ve isbat ettiğimizden, geçmiş zamana dair ve enbiya-yı sâbıkaya dair ve hakaik-i İlahiyeye ve hakaik-i kevnîyeye ve hakaik-i uhrevîyeye dair ihbarat-ı gaybiyelerini Yirmibeşinci Söz'e havale edip, şimdilik bahsetmeyeceğiz. Yalnız, kendinden sonra Sahabe ve Âl-i Beyt'in başına gelen

ve ümmetin ileride mazhar olacağı hâdisata dair pek çok ihbarat-ı sadıka-i gaybiyesi kısmından cüz'î birkaç misaline işaret edeceğiz. Ve şu hakikat tamamıyla anlaşılacak için, altı esas mukaddime olarak beyan edeceğiz:

Birinci Esas:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın çendan her hali ve her tavrı, sıdkına ve nübüvvetine şahid olabilir; fakat her hali, her tavrı hârikulâde olmak lâzım değildir. Çünkü Cenab-ı Hak onu beşer suretinde göndermiş, tâ insanın ahval-i içtimaiyelerinde ve dünyevî, uhrevî saadetlerini kazandıracak a'mal ve harekâtlarında rehber olsun ve imam olsun ve herbiri birer mu'cizat-ı kudret-i İlahiye olan âdiyat içindeki hârikulâde olan san'at-ı Rabbaniyeyi ve tasarruf-u kudret-i İlahiyeyi gösterebilir. Eğer ef'alinde beşeriyetten çıkıp hârikulâde olsaydı, bizzât imam olamazdı; ef'aliyle, ahvaliyle, etvarıyla ders veremezdi. Fakat yalnız nübüvvetini muannidlere karşı isbat etmek için hârikulâde işlere mazhar olur ve indelhace arasına mu'cizatı gösterirdi. Fakat sırr-ı teklif olan imtihan ve tecrübe muktezasıyla, elbette

(Haşiye): Maatteessüf niyet ettiğim gibi yazamadım. İhtiyarsız olarak nasıl kalbe geldi; öyle yazıldı. Şu taksimattaki tertibi tamamıyla müraat edemedim.

bedahet derecesinde ve ister istemez tasdike mecbur kalacak derecede mu'cize olmazdı. Çünkü sırr-ı imtihan ve hikmet-i teklif iktiza eder ki, akla kapı açılsın ve aklın ihtiyarı elinden alınmasın. Eğer gayet bedihî bir surette olsa, o vakit aklın ihtiyarı kalmaz. Ebu Cehil de, Ebu Bekir gibi tasdik eder. İmtihan ve teklifin faidesi kalmaz. Kömür ile elmas bir seviyede kalırdı.

Cây-ı hayrettir ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mübalağasız binler vecihte binler çeşit insan, herbiri birtek mu'cizesiyle veya bir delil-i nübüvvet ile veya bir kelâmı ile veya yüzünü görmesiyle ve hakeza birer alâmetiyle iman getirdikleri halde, bütün bu binler ayrı ayrı insanları ve müdakkik mütefekkirleri imana getiren bütün o binler delail-i nübüvveti, nakl-i sahih ile ve âsâr-ı kat'iyye ile şimdiki bedbaht bir kısım insanlara kâfi gelmiyor gibi, dalalete sapıyorlar.

İkinci Esas:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hem beşerdir, beşeriyet itibariyle beşer gibi muamele eder; hem Resuldür, risalet itibariyle Cenab-ı Hak'ın tercümanıdır, elçisidir. Risaleti, vahye istinad eder. Vahiy iki kısımdır:

Biri: "Vahy-i sarihî"dir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm onda sırf bir tercümandır, mübelliğdir, müdahalesi yoktur. Kur'an ve bazı ehadîs-i kudsiye gibi...

İkinci Kısım: "Vahy-i zımnî"dir. Şu kısmın mücmel ve hülâsası, vahye ve ilhama istinad eder; fakat tafsilâtı ve tasviratı, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'a aittir. O vahiyden gelen mücmel hâdiseyi tafsil ve tasvirde, Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtu Vesselâm bazan yine ilhama, ya vahye istinad edip beyan eder veyahut kendi ferasetiyle beyan eder. Ve kendi içtihadıyla yaptığı tafsilât ve tasviratı, ya vazife-i risalet noktasında ulvî kuvve-i kudsiye ile beyan eder veyahut örf ve âdet ve efkâr-ı âmme seviyesine göre, beşeriyeti noktasında beyan eder.

İşte her hadîste bütün tafsilâtına, vahy-i mahz noktasıyla bakılmaz. Beşeriyetin muktezası olan efkâr ve muamelâtında, risaletin ulvî âsârı aranılmaz. Madem bazı hâdiseler mücmel olarak mutlak bir surette ona vahyen gelir, o da kendi ferasetiyle ve tearüf-ü umumî cihetiyle tasvir eder. Şu tasvirdeki müteşabihata ve müşkilâta bazan tefsir lâzım geliyor, hattâ tabir lâzım geliyor. Çünkü bazı hakikatlar var ki, temsil ile fehme takrib edilir. Nasilki bir vakit huzur-u Nebevîde derince bir gürültü işitildi. Ferman etti ki: "Şu gürültü, yetmiş senedir yuvarlanıp, şimdi Cehennem'in dibine düşmüş bir taşın gürültüsüdür." Bir saat sonra cevap geldi ki: "Yetmiş yaşına giren meşhur bir münafık ölüp, Cehennem'e gitti." Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtu Vesselâm'ın belig bir temsil ile beyan ettiği hâdisenin tevlini gösterdi.

Üçüncü Esas: Naklolunan haberler eğer tevatür suretinde olsa, kat'îdir. Tevatür iki kısımdır. (Haşiye) Biri "sarih tevatür", biri "manevî tevatür"dür. Manevî tevatür de iki kısımdır: Biri sükûtîdir. Yani, sükût ile kabul gösterilmiş. Meselâ: Bir cemaat içinde bir adam, o cemaatin nazarı altında bir hâdiseyi haber verse, cemaat onu tekzib etmezse, sükût ile mukabele etse, kabul etmiş gibi olur. Hususan haber verdiği hâdisede cemaat onunla alâkadar olsa, hem tenkide müheyya ve hatayı kabul etmez ve yalanı çok çirkin görür bir cemaat olsa, elbette onun sükûtu o hâdisenin vukuuna kuvvetli delalet eder. İkinci kısım tevatür-ü manevî şudur ki: Bir hâdisenin vukuuna, meselâ "Bir kıyye taam, ikiyüz adamı tok etmiş" denilse; fakat onu haber verenler, ayrı ayrı surette haber veriyor. Biri bir çeşit, biri başka bir surette, diğeri başka bir şekilde beyan eder.. fakat umumen, aynı hâdisenin vukuuna müttefiktirler. İşte mutlak hâdisenin vukuu; mütevatir-i bil-manadır, kat'îdir. İhtilaf-ı suret ise, zarar vermez. Hem bazan olur ki; haber-i vâhid, bazı şerait dâhilinde tevatür gibi kat'iyeti ifade eder. Hem bazan olur ki; haber-i vâhid haricî emarelerle kat'iyeti ifade eder.

İşte Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'dan bize naklolunan mu'cizatu ve delail-i nübüvveti, kısm-ı a'zamı tevatür iledir; ya sarihî, ya manevî, ya

sükûti. Ve bir kısmı çendan haber-i vâhid iledir. Fakat öyle şerait dâhilinde, nekkad-ı muhaddisîn nazarında kabule şayan olduktan sonra, tevatür gibi kat'iyeti ifade etmek lâzım gelir. Evet muhaddisînin muhakkikîninden "El-Hâfız" tabir ettikleri zâtlar, lâakal yüzbin hadîsi hıfzına almış binler muhakkik muhaddisler, hem elli sene sabah namazını işa abdestiyle kılan müttaki muhaddisler ve başta Buharî ve Müslim olarak Kütüb-ü Sitte-i Hadîsiye sahibleri olan ilm-i hadîs dâhîleri, allâmeleri tashih ve kabul ettikleri haber-i vâhid, tevatür kat'iyetinden geri kalmaz. Evet fenn-i hadîsin muhakkikleri, nekkadları o derece hadîs ile hususiyet peyda etmişler ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın tarz-ı ifadesine ve üslûb-u âlîsine ve suret-i ifadesine ünsiyet edip meleke kesbetmişler ki; yüz hadîs içinde bir mevzu'u görse, "Mevzu'dur" der. "Bu, hadîs olmaz ve Peygamber'in sözü değildir" der, reddeder. Sarraf gibi hadîsin cevherini tanır, başka sözü ona iltibas edemez. Yalnız İbn-i Cevzî gibi bazı muhakkikler tenkidde ifrat edip, bazı ehadîs-i sahihaya da mevzu' demişler. Fakat her mevzu'

(Haşiye): Şu risalede "tevatür" lafzı, Türkçe "şâyia" manasındaki tevatür değil, belki yakîni ifade eden, yalan ihtimali olmayan kuvvetli ihbardır.

şey'in manası yanlıştır demek değildir; belki "Bu söz hadîs değildir" demektir.

Sual: An'aneli senedin faidesi nedir ki; lüzumsuz yerde, malûm bir vakıada "an filan, an filan, an filan" derler?

Elcevab: Faideleri çoktur. Ezcümle, bir faidesi şudur: An'ane ile gösteriliyor ki, an'anede dâhil olan mevsuk ve hüccetli ve sadık ehl-i hadîsin bir nevi icmânı irae eder ve o senedde dâhil olan ehl-i tahkikin bir nevi ittifakını gösterir. Güya o senedde, o an'anede dâhil olan herbir imam, herbir allâme; hadîsin hükmünü imza ediyor, sıhhatine dair mührünü basıyor.

Sual: Neden hâdisat-ı i'caziye sair zarurî ahkâm-ı şer'iyeye gibi tevatür suretinde, pek çok tarîklerle, çok ehemmiyetli nakledilmemiş?

Elcevab: Çünkü ekser ahkâm-ı şer'iyeye, ekser nâs, ekser evkatta muhtaçtır. Farz-ı ayn gibi, o ahkâmın her şahsa alâkası var. Amma mu'cizat ise; herkesin herbir mu'cizeye ihtiyacı yok. Eğer ihtiyaç olsa da, bir defa işitmek kâfi gelir. Âdeta farz-ı kifaye gibi, bir kısım insanlar onları bilse, yeter.

İşte bunun içindir ki; bazı olur, bir mu'cizenin vücudu ve tahakkuku, bir hükmün vücudundan on derece daha kat'î olduğu halde, onun râvisi bir-iki olur; hükmün râvisi on-yirmi olur.

Dördüncü Esas:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın istikbalden haber verdiği bazı hâdiseler, cüz'î birer hâdiseye değil; belki tekerrür eden birer hâdiseye külliye, cüz'î bir surette haber verir. Halbuki o hâdisenin müteaddid vecihleri var. Her defa bir vechini beyan eder. Sonra râvi-i hadîs o vecihleri birleştirir, hilaf-ı vaki' gibi görünür. Meselâ: Hazret-i Mehdi'ye dair muhtelif rivayetler var. Tafsilât ve tasvirat, başka başkadır. Halbuki Yirmidördüncü Söz'ün bir dalında isbat edildiği gibi; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, vahye istinaden, her bir asırda kuvve-i maneviye-i ehl-i imanı muhafaza etmek için, hem dehşetli hâdiselerde ye'se düşmemek için, hem âlem-i İslâmiyetin bir silsile-i nuraniyesi olan Âl-i Beytine ehl-i imanı manevî rabetmek için, Mehdi'yi haber vermiş. Âhırsamanda gelen Mehdi gibi, herbir asır Âl-i Beytten bir nevi Mehdi, belki Mehdiler bulmuş. Hattâ Âl-i Beytten ma'dud olan Abbasiye Hulefasından, Büyük Mehdi'nin çok evsafına câmi' bir Mehdi bulmuş.

İşte Büyük Mehdi'den evvel gelen emsalleri, nûmuneleri olan Hulefa-yı Mehdiyyîn ve Aktab-ı Mehdiyyîn evsafı, asıl Mehdi'nin evsafına karışmış ve ondan rivayetler ihtilafa düşmüş.

Beşinci Esas:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, **لَا يَعْزُبُ عَنْكَ الْغَيْبُ إِلَّا اللَّهُ** kendi kendine gaybı bilmezdi; belki Cenab-ı Hak ona bildirirdi, o da bildirirdi. Cenab-ı Hak hem Hakîm'dir, hem Rahîm'dir. Hikmet ve rahmeti ise, umûr-u gaybiyeden çoğunun setrini iktiza ediyor, mübhem kalmasını istiyor. Çünkü şu dünyada insanın hoşuna gitmeyen şeyler daha çoktur. Vukuundan evvel onları bilmek elîmdir.

İşte bu sır içindir ki: Ölüm ve ecel mübhem bırakılmış ve insanın başına gelecek musibetler dahi, perde-i gaybda kalmış. İşte hikmet-i Rabbanîye ve rahmet-i İlahîye böyle iktiza ettiği için Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ümmetine karşı ziyade hassas merhametini ziyade rencide etmemek ve âl ve ashabına karşı şedid şefkatini fazla incitmemek için, vefat-ı Nebevî'den sonra, âl ve ashabının ve ümmetinin başlarına gelen müdhiş hâdisatı, umumiyetle ve tafsilatıyla göstermemek (Haşiye) mukteza-yı hikmet ve rahmettir. Fakat yine bazı hikmetler için mühim hâdisatı, -fakat dehşetli bir surette değil- ona talim etmiş. O da ihbar etmiş. Hem güzel hâdiseleri kısmen mücmel, kısmen tafsil ile bildirmiş. O da haber vermiş. Onun haberlerini de en yüksek bir derece-i takvada ve adlde ve sıdkta çalışan ve **وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَدًّا فَلْيَتَبَوَّأْ** **فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَيَّ اللَّهُ** hadîsindeki tehdidden şiddetle korkan ve **مِنَ النَّارِ**

âyetindeki şiddetli tehdidden şiddetle kaçan muhaddisîn-i kâmilîn, bize sahih bir surette o haberleri nakletmişler.

Altıncı Esas:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ahval ve evsafı, Siyer ve Tarih suretiyle beyan edilmiş. Fakat o evsaf ve ahval-i galibi, beşeriyetine bakar. Halbuki o Zât-ı Mübarek'in şahs-ı manevîsi

(Haşiye): Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'a Âişe-i Sıddıka'ya karşı ziyade muhabbet ve şefkatini rencide etmemek için, Vak'a-i Cemel hâdisesinde o bulunacağı kat'î gösterilmediğine delil ise, Ezvac-ı Tahirata ferman etmiş ki: "Keşki bilseydim hanginiz o vak'ada bulunacak?" Fakat sonra, hafif bir surette bildirilmiş ki, Hazret-i Ali'ye (R.A.) ferman etmiş: "Senin ile Âişe beyninde bir hâdise olsa, *فَأَزْفِقُ وَتَلْعَعَهَا مَأْمَنَهَا*

ve mahiyet-i kudsiyesi o derece yüksek ve nuranîdir ki; Siyer ve Tarihte beyan olunan evsaf, o bâlâ kamete uygun gelmiyor, o yüksek kıymete muvafık düşmüyor. Çünkü *السَّبَبُ كَالْفَاعِلِ* sırımca: Her gün, hattâ şimdi de, bütün ümmetinin ibadetleri kadar bir azîm ibadet sahife-i kemalâtına ilâve oluyor. Nihayetsiz rahmet-i İlahiyeye, nihayetsiz bir surette, nihayetsiz bir istidad ile mazhar olduğu gibi, her gün hadsiz ümmetinin hadsiz duasına mazhar oluyor. Ve şu kâinatın neticesi ve en mükemmel meyvesi ve Hâlık-ı Kâinat'ın tercümanı ve sevgilisi olan o Zât-ı Mübarek'in tamam-ı mahiyeti ve hakikat-ı kemalâtı, Siyer ve Tarihe geçen beşerî ahval ve etvara sığışmaz. Meselâ: Hazret-i Cebrail ve Mikâil, iki muhafız yaver hükmünde Gazve-i Bedir'de yanında bulunan bir Zât-ı Mübarek; çarşı içinde, bedevi bir arabla at mübayaasında münazaa etmek, bir tek şahid olan Huzeyfe'yi şahid göstermekle görünen etvarı içinde sığışmaz.

İşte yanlış gitmemek için; her vakit mahiyet-i beşeriyeti itibariyle işitilen evsaf-ı âdiye içinde başını kaldırıp, hakikî mahiyetine ve mertebe-i risalette durmuş nuranî şahsiyet-i maneviyesine bakmak lâzımdır. Yoksa, ya hürmetsizlik eder veya şübheye düşer. Şu sırrı izah için şu temsili dinle:

Meselâ bir hurma çekirdeği var. O hurma çekirdeği toprak altına konup, açılarak koca meyvedar bir ağaç oldu. Hem gittikçe tevessü' eder, büyür. Veya tavus kuşunun bir yumurtası vardı. O yumurtaya hararet verildi, bir tavus civcivi çıktı. Sonra tam mükemmel, her tarafı kudretten yazılı ve yaldızlı bir tavus kuşu oldu. Hem gittikçe daha büyür ve güzelleşir. Şimdi o çekirdek ve o yumurtaya ait sıfatlar, haller var. İçinde incecik maddeler var. Hem ondan hasıl

olan ağaç ve kuşun da, o çekirdek ve yumurtanın âdi küçük keyfiyet ve vaziyetlerine nisbeten, büyük âlî sıfatları ve keyfiyetleri var. Şimdi o çekirdek ve o yumurtanın evsafını, ağaç ve kuşun evsafıyla rabtedip bahsetmekte lâzım gelir ki; her vakit akl-ı beşer, başını çekirdekten ağaca kaldırıp baksın ve yumurtadan kuşa gözünü tevcih edip dikkat etsin. Tâ işittiği evsafı onun aklı kabul edebilsin. Yoksa "Bir dirhem çekirdekten bin batman hurma aldım." ve "Şu yumurta, cevvi-âsumanda kuşların sultanıdır." dese, tekzib ve inkâra sapacak.

İşte bunun gibi Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın beşeriyeti; o çekirdeğe, o yumurtaya benzer. Ve vazife-i risaletle parlayan mahiyeti ise, Şecere-i Tûbâ gibi ve Cennet'in tayr-ı hümayunu gibidir. Hem daima tekemmüldedir. Onun için çarşı içinde bir bedevi ile niza eden o zâtı düşündüğü vakit; Refref'e binip, Cebrail'i arkada bırakıp, Kab-ı Kavsey'n'e koşup giden Zât-ı Nuranîsine, hayal gözünü kaldırıp bakmak lâzım gelir. Yoksa ya hürmetsizlik edecek veya nefsi emmaresi inanmayacak.

BEŞİNCİ NÜKTELİ İŞARET:Umûr-u gaybiyeye dair hadîslerin birkaç misalini zikrederiz:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm, nakl-i sahih ile ve mütevatir bir derecede bize vâsıl olmuş ki; minber üstünde, cemaat-ı Sahabe içinde ferman etmiş ki:

إِنِّي حَسَنٌ هَذَا سَيِّدٌ سَيُصْلِحُ اللَّهُ بِهِ بَيْنَ فِتْنَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ

İşte kırk sene sonra İslâmın en büyük iki ordusu karşı karşıya geldiği vakit, Hazret-i Hasan Radıyallahü Anhü, Hazret-i Muaviye (R.A.) ile musalaha edip, cedd-i emcedinin mu'cize-i gaybiyesini tasdik etmiştir.

İkincisi: Nakl-i sahih ile Hazret-i Ali'ye demiş: سَتُقَاتِلُ النَّكِيثِينَ وَالْقَاسِطِينَ وَالْمَارِقِينَ

Hem Vak'a-i Cemel, hem Vak'a-i Sıffin, hem Vak'a-i Havariç hâdiselerini haber vermiş.

Hem Hazret-i Ali (R.A.) Hazret-i Zübeyr ile seviştiği bir zaman dedi: "Bu sana karşı muharebe edecek, fakat haksızdır."

Hem Ezvac-ı Tahiratına demiş: "İçinizde birisi, mühim bir fitnenin başına geçecek ve etrafında çoklar katledilecek."

وَتَنْبِخُ عَلَيْهَا كِلَابُ الْحَوَائِبِ

İşte şu sahih, kat'î hadîsler; otuz sene sonra Hazret-i Ali'nin Hazret-i Âişe ve Zübeyr ve Talha'ya karşı Vak'a-i Cemel'de.. ve Muaviye'ye karşı Sıffin'de.. ve Havari'e karşı Harevra'da ve Nehrüvan'da muharebesi, o ihbar-ı gaybiyenin bir tasdik-i fiilîsidir.

Hem Hazret-i Ali'ye: "Senin sakalını senin başının kanıyla ıslattırarak bir adamı" ihbar etmiş. Hazret-i Ali o adamı tanımış; o da Abdurrahman İbn-i Mülcem-ül Haricî'dir.

Hem Haricîlerin içinde Züssedye denilen bir adamı, garib bir nişanla alâmet olarak haber vermiştir ki; Havariçlerin maktulleri içinde o adam bulunmuş; Hazret-i Ali, onu hakkaniyetine hüccet göstermiş. Hem mu'cize-i Nebeviyeyi ilân etmiş.

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm; Ümm-ü Seleme'nin, daha diğerlerin rivayet-i sahihi ile haber vermiş ki: Hazret-i Hüseyin, Taff yani Kerbelâ'da katledilecektir." Elli sene sonra, aynı vak'a-i ciğersûz vukua gelip, o ihbar-ı gaybîyi tasdik etmiş.

Hem mükerreren ihbar etmiş ki: "Benim Âl-i Beytim, benden sonra

يَلْفُونَ قَتْلًا وَ تَشْرِيدًا

yani; katle ve belaya ve nefye maruz kalacaklar." Ve bir derece izah etmiş, aynen öyle çıkmıştır.

Şu makamda bir mühim sual vardır ki; denilir ki: "Hazret-i Ali, o derece hilafete liyakatı olduğu ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a karabeti ve hârikulâde cesaret ve ilmi ile beraber, neden hilafette tekaddüm ettirilmedi ve neden onun hilafeti zamanında İslâm çok keşmekeşe mazhar oldu?.."

Elcevab: Âl-i Beyt'ten bir kutb-u a'zam demiş ki: "Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Ali'nin (R.A.) hilafetini arzu etmiş, fakat gaibden ona bildirilmiş ki: Murad-ı İlahî başkadır. O da, arzusunu bırakıp, murad-ı İlahîye tâbi' olmuş." Murad-ı İlahînin hikmetlerinden birisi şu olmak gerektir ki:

Vefat-ı Nebevî'den sonra, en ziyade ittifak ve ittihadı gelmeye muhtaç olan Sahabeler; eğer Hazret-i Ali başa geçseydi, Hazret-i Ali'nin hilafeti zamanında zuhura gelen hâdisatın şهادetiyle ve Hazret-i Ali'nin mümaşatsız, pervasız, zâhidane, kahramanane, müstağniyane tavrı ve şöhretgir-i âlem şecaatı itibariyle, çok zâtlarda ve kabilelerde rekabet damarını harekete getirip,

tefrikaya sebep olmak kaviyyen muhtemeldi. Hem Hazret-i Ali'nin hilafetinin tehhür etmesinin bir sırrı da şudur ki: Gayet muhtelif akvamın birbirine karışmasıyla, Peygamber Aleyhissalâtu Vesselâm'ın haber verdiği gibi, sonra inkişaf eden yetmişüç fırka efkârının esaslarını taşıyan o akvam içinde, fitne-engiz hâdisatın zuhuru zamanında, Hazret-i Ali gibi hârikulâde bir cesaret ve feraset sahibi, Hâşimî ve Âl-i Beyt gibi kuvvetli, hürmetli bir kuvvet lâzım idi ki, dayanabilsin. Evet dayandı... Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın haber verdiği gibi: "Ben Kur'anın tenzili için harbettim, sen de tevili için harbedeceksin!" Hem eğer Hazret-i Ali olmasaydı, dünya saltanatı, mülûk-u Emeviyeyi bütün bütün yoldan çıkarmak muhtemeldi. Halbuki karşılarında Hazret-i Ali ve Âl-i Beyt'i gördükleri için, onlara karşı müvazeneye gelmek ve ehl-i İslâm nazarında mevkilerini muhafaza etmek için ister istemez Emeviye Devleti reislerinin umumu, kendileri olmasa da, herhalde teşvik ve tasvibleriyle etbaları ve taraftarları, bütün kuvvetleriyle hakaik-i İslâmiyeyi ve hakaik-i imaniyeyi ve ahkâm-ı Kur'aniyeyi muhafazaya ve neşre çalıştılar. Yüzbinlerle müçtehidîn-i muhakkikîn ve muhaddisîn-i kâmilîn ve evliyalar ve asfiyalar yetiştirdiler. Eğer karşılarında Âl-i Beyt'in gayet kuvvetli velayet ve diyanet ve kemalâtı olmasaydı, Abbasîlerin ve Emevîlerin âhirlerindeki gibi, bütün bütün çığırdan çıkmak kaviyyen muhtemeldi.

Eğer denilse: Neden hilafet-i İslâmiye Âl-i Beyt-i Nebevî'de takarrur etmedi? Halbuki en ziyade lâyük ve müstehak onlardı?"

Elcevab: Saltanat-ı dünyeviye aldatıcıdır. Âl-i Beyt ise, hakaik-i İslâmiyeyi ve ahkâm-ı Kur'aniyeyi muhafazaya memur idiler. Hilafet ve saltanata geçen, ya Nebi gibi masum olmalı, veyahut Hulefa-yı Raşidîn ve Ömer İbn-i Abdülaziz-i Emevî ve Mehdi-i Abbasî gibi hârikulâde bir zühd-ü kalbi olmalı ki aldanmasın. Halbuki Mısır'da Âl-i Beyt namına teşekkül eden Devlet-i Fatımiye Hilafeti ve Afrika'da Muvahhidîn Hükûmeti ve İran'da Safevîler Devleti gösteriyor ki; saltanat-ı dünyeviye Âl-i Beyte yaramaz, vazife-i asliyesi olan hıfz-ı dini ve hizmet-i İslâmiyeti onlara unutturur. Halbuki saltanatı terk ettikleri zaman, parlak ve yüksek bir surette İslâmiyete ve Kur'ana hizmet etmişler.

İşte bak! Hazret-i Hasan'ın neslinden gelen aktaflar, hususan Aktaf-ı Erbaa ve bilhassa Gavs-ı A'zam olan Şeyh Abdülkadir-i Geylanî ve Hazret-i Hüseyin'in neslinden gelen imamlar, hususan Zeynelâbidîn ve Cafer-i Sadık ki, herbiri birer manevî mehdi hükümüne geçmiş, manevî zulmü ve zulûmatı dağıtıp, envâr-ı Kur'aniyeyi ve hakaik-i imaniyeyi neşretmişler. Cedd-i emcedlerinin birer vârisi olduklarını göstermişler.

Eğer denilse: Mübarek İslâmiyet ve nuranî Asr-ı Saadetin başına gelen o dehşetli kanlı fitnenin hikmeti ve vech-i rahmeti nedir? Çünkü onlar, kahra lâyük değil idiler?

Elcevab: Nasılki baharda dehşetli yağmurlu bir fırtına, her taife-i nebatatın, tohumların, ağaçların istidadlarını tahrik eder, inkişaf ettirir; herbiri kendine mahsus çiçek açar; fitrî birer vazife başına geçer. Öyle de: Sahabe ve Tâbiînün başına gelen fitne dahi, çekirdekler hükmündeki muhtelif ayrı ayrı istidadları tahrik edip kamçıladı; "İslâmiyet tehlikededir, yangın var!" diye her taifeyi korkuttu, İslâmiyetin hıfzına koşturdu. Herbiri, kendi istidadına göre câmia-i İslâmiyetin kesretli ve muhtelif vazifelerinden bir vazifeyi omuzuna aldı, kemal-i ciddiyetle çalıştı. Bir kısmı hadîslerin muhafazasına, bir kısmı şeriatın muhafazasına, bir kısmı hakaik-i imaniyenin muhafazasına, bir kısmı Kur'anın muhafazasına çalıştı ve hakeza.. Herbir taife bir hizmete girdi. Vezaif-i İslâmiyette hummalı bir surette sa'yetteler. Muhtelif renklerde çok çiçekler açıldı. Pek geniş olan âlem-i İslâmiyetin aktarına, o fırtına ile tohumlar atıldı; yarı yeri gülistana çevirdi. Fakat maatteessüf o güller ve gülistan içinde ehl-i bid'a fırkalarının dikenleri dahi çıktı.

Güya dest-i kudret, celal ile o asrı çalkaladı, şiddetle tahrik edip çevirdi, ehl-i himmeti gayrete getirip elektriklendirdi. O hareketten gelen bir kuvve-i anilmerkeziye ile pek çok münevver müçtehidleri ve nuranî muhaddisleri, kudsî hâfızları, asfiyaları, aktaabları âlem-i İslâmın aktarına uçurdu, hicret ettirdi. Şarktan garba kadar ehl-i İslâmı heyecana getirip, Kur'anın hazinelerinden istifade için gözlerini açtırdı... Şimdi sadede geliyoruz.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın, umûr-u gaybiyeden haber verdiği gibi doğru vukua gelen işler binlerdir, pek çoktur. Biz yalnız cüz'î birkaç misaline işaret edeceğiz:

İşte başta Buharî ve Müslim, sıhhatle meşhur Kütüb-ü Sitte-i Hadîsiye sahibleri, beyan edeceğimiz haberlerin çoğunda müttefik ve o haberlerin çoğu manen mütevatir ve bir kısmı dahi, ehl-i tahkik onların sıhhatine ittifak etmesiyle, mütevatir gibi kat'î denilebilir.

İşte -nakl-i sahih-i kat'î ile- ashabına haber vermiş ki: "Siz umum düşmanlarınıza galebe edeceksiniz; hem Feth-i Mekke, hem Feth-i Hayber, hem Feth-i Şam, hem Feth-i Irak, hem Feth-i İran, hem Feth-i Beyt-ül Makdis'e muvaffak olacaksınız. Hem o zamanın en büyük devletleri olan İran ve Rum padişahlarının hazinelerini beyninizde taksim edeceksiniz!.." Haber vermiş, hem "Tahminim böyle veya zannederim" dememiş. Belki görür gibi kat'î ihbar etmiş, haber verdiği gibi çıkmış. Halbuki haber verdiği vakit, hicrete mecbur olmuş. Sahabeleri az, Medine etrafı ve bütün dünya düşmandı.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- çok defa ferman etmiş: **عَلَيْكُمْ بِسِيرَةِ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِي أَبِي** deyip, Ebu Bekir ve Ömer kendinden sonraya kalacaklar, hem halife olacaklar, hem mükemmel bir surette ve rıza-i İlahî ve marzî-i Nebevî dairesinde hareket edecekler. Hem Ebu Bekir az kalacak, Ömer çok kalacak ve pek çok fütuhât yapacak.

Hem ferman etmiş ki: **رُوِيَ لِي الْأَرْضُ فَأَرِثْ مَشَارِقَهَا وَمَعَارِبَهَا وَسَيَبْلُغُ مَلِكُ أُمَّتِي مَا رُوِيَ لِي مِنْهَا** deyip: "Şarktan garba kadar benim ümmetimin eline geçecektir. Hiç bir ümmet, o kadar mülk zabtetmemiş." Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- Gazâ-i Bedir'den evvel ferman etmiş:

هَذَا مَصْرَعُ أَبِي جَهْلٍ هَذَا مَصْرَعُ عُثْبَةَ هَذَا مَصْرَعُ أُمَيَّةَ هَذَا مَصْرَعُ فُلَانٍ وَ فُلَانٍ

deyip, müşrik Kureyş reislerinin herbiri nerede katledileceğini göstermiş ve demiş: "Ben kendi elimle Übeyy İbn-i Halef'i öldüreceğim." Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- bir ay uzak mesafede Şam etrafında, Mûte nam mevkiideki gazve-i meşhurede muharebe eden sahabelerini görür gibi ferman etmiş:

أَخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَأَصِيبَ ثُمَّ أَخَذَهَا إِبْنُ رَوَاحَةَ فَأَصِيبَ ثُمَّ أَخَذَهَا جَعْفَرُ فَأَصِيبَ ثُمَّ أَخَذَهَا سَيْفٌ مِنْ سُيُوفِ اللَّهِ

deyip, birer birer hâdisatı ahabına haber vermiş. İki-üç hafta sonra Ya'lâ İbn-i Münebbih meydan-ı harbdan geldi; daha söylemeden Muhbir-i Sadık (A.S.M.) harbin tafsilâtını beyan etti. Ya'lâ kasem etti: "Dediğin gibi aynen öyle oldu."

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- ferman etmiş:

إِنَّ الْخِلَافَةَ بَعْدِي ثَلَاثُونَ سَنَةً ثُمَّ تَكُونُ مَلِكًا عَضُوضًا وَإِنَّ هَذَا الْأَمْرَ بَدَأَ نُبُوَّةَ وَرَحْمَةً ثُمَّ يَكُونُ رَحْمَةً وَخِلَافَةً ثُمَّ يَكُونُ مَلِكًا عَضُوضًا ثُمَّ يَكُونُ عُثُوثًا وَجَبْرُوتًا

deyip, Hazret-i Hasan'ın altı ay hilafetiyle; Cihar-ı Yâr-ı Güzin'in (Hulefa-yı Raşidîn'in) zaman-ı hilafetlerini ve onlardan sonra saltanat şekline girmesini, sonra o saltanattan ceberut ve fesad-ı ümmet olacağını haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- ferman etmiş:

يُفْتَلُ عُثْمَانُ وَهُوَ يُفْرَأُ الْمُصْحَفَ وَإِنَّ اللَّهَ عَسَىٰ أَنْ يُلْبِسَهُ قَمِيصًا وَإِنَّهُمْ يُرِيدُونَ خَلْعَهُ

deyip, Hazret-i Osman halife olacağını ve hal'i istenileceğini ve mazlum olarak Kur'an okurken katledileceğini haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- hacamat edip mübarek kanını Abdullah İbn-i Zübeyr teberrüken şerbet gibi içtiği zaman ferman etmiş: **وَيْلٌ لِلنَّاسِ مِنْكَ وَوَيْلٌ لَكَ مِنَ النَّاسِ** deyip, hârika bir şecaatle ümmetin başına geçeceğini ve müdhiş hücumlara maruz kalacaklarını ve insanlar onun yüzünden dehşetli hâdiselere giriftar olacaklarını haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış. Abdullah İbn-i Zübeyr, Emevîler zamanında hilafeti Mekke'de ilân ederek kahramanane çok müsademe etmiş; nihayet Haccac-ı Zalim büyük bir ordu ile üzerine hücum ederek, şiddetli müsademedden sonra o kahraman-ı âlişan şehid edilmiş.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- Emeviye Devleti'nin zuhurunu ve onların padişahlarının çoğu zalim olacağını ve içlerinde Yezid ve Velid bulunacağını ve Hazret-i Muaviye ümmetin başına geçeceğini, **وَإِذَا مَلَكَتْ فَاسْجِحْ** fermanıyla, rıfk ve adaleti tavsiye etmiş. Ve Emeviye'den sonra **يَخْرُجُ وَلَدُ الْعَبَّاسِ بِالرَّيَّاتِ السُّودِ وَيَمْلِكُونَ أضعافَ مَا مَلَكَوا** deyip, Devlet-i Abbasiye'nin zuhurunu ve uzun müddet devam edeceğini haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- ferman etmiş: **وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرِّ قَدِ افْتَرَبَ** deyip, Cengiz ve Hülâgu'nun dehşetli fitnelerini ve Arab Devlet-i Abbasiyesini mahvedeceklerini haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- Sa'd İbn-i Ebî Vakkas gayet ağır hasta iken ona ferman etmiş: **لَعَلَّكَ تُخَلَّفُ حَتَّىٰ يَنْتَفِعَ بِكَ أَقْوَامٌ وَيَسْتَضِيرَ بِكَ آخَرُونَ** deyip, ileride büyük bir kumandan olacağını, çok fütihat yapacağını, çok milletler ve kavimler ondan menfaat görüp, yani İslâm olup ve çoklar zarar görecektir, yani devletleri onun eliyle harab olacağını haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış. Hazret-i Sa'd ordu-yu İslâm başına geçti, Devlet-i İraniye'yi zîr ü zeber etti; çok kavimlerin daire-i İslâma ve hidayete girmelerine sebep oldu.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- imana gelen Habeş Meliki olan Necaşî, Hicretin yedinci senesinde vefat ettiği gün ashabına haber vermiş, hattâ cenaze namazını kılmış. Bir hafta sonra cevap geldi ki, aynı günde vefat etmiş.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- Cihar-ı Yâr-ı Güzin ile beraber Uhud veya Hira Dağı'nın başında iken dağ titredi, zelzelelendi. Dağa ferman etti ki: **أَثْبُتْ فَإِنَّمَا**

deyip, Hazret-i Ömer ve Osman ve Ali'nin şehid olacaklarını haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

Şimdi ey bedbaht, kalbsiz, bîçare adam! Muhammed-i Arabî akıllı bir adam idi diye o Şems-i Hakikat'a karşı gözünü yuman bîçare insan! Onbeş enva'-ı külliye-i mu'cizatından birtek nev'i olan umûr-u gaybiyeden onbeş ve belki yüz kısmından bir kısmını işittin. Manevî tevatür derecesinde kat'î bir kısmını duydun. Şu ihbar-ı gayb kısmının yüzden birisini akıl gözüyle gören bir zâta "dâhî-i a'zam" denilir ki, ferasetiyle istikbali keşfediyor. Binaenaleyh senin gibi haydi deha desek; yüz dâhî-i a'zam derecesinde bir deha-yı kudsiyeyi taşıyan bir adam yanlış görür mü? Yanlış haber vermeye tenezzül eder mi? Böyle yüz derece bir deha-yı a'zam sahibinin saadet-i dâreyne dair sözlerini dinlememek, elbette yüz derece divaneliğin alâmetidir.

ALTINCI NÜKTELİ İŞARET:-Nakl-i sahih-i kat'î ile- Hazret-i Fatıma'ya (R.A.) ferman etmiş ki: **أَنْتِ أَوَّلُ أَهْلِ بَيْتِي لِحُوقًا بِي** deyip, "Âl-i Beytimden herkesten evvel vefat edip, bana iltihak edeceksin." diye söylemiş. Altı ay sonra haber verdiği gibi aynen zuhur etmiş.

Hem Eba Zer'e ferman etmiş: **سَتُخْرِجُ مِنْ هُنَا وَتَعِيشُ وَحَدَاكَ وَتَمُوتُ وَحَدَاكَ** deyip, Medine'den nefyedilip, yalnız hayat geçirip yalnız bir sahrada vefat edeceğini haber vermiş. Yirmi sene sonra haber verdiği gibi çıkmış.

Hem Enes İbn-i Mâlik'in halası olan Ümm-ü Haram'ın hanesinde uykudan kalkmış, tebessüm edip ferman etmiş: **رَأَيْتُ أُمَّتِي يَعْزُونَ فِي الْبَحْرِ كَالْمَلُوكِ عَلَى الْأَسْرَةِ** Ümm-ü Haram niyaz etmiş: "Dua ediniz, ben de onlarla beraber olayım." Ferman etmiş: "Beraber olacaksın." Kırk sene sonra, zevci olan Ubade İbn-i Sâmit refakatiyle Kıbrıs'ın fethine gitmiş; Kıbrıs'ta vefat edip, mezarı ziyaretgâh olmuş. Haber verdiği gibi aynen zuhur etmiş.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- ferman etmiş ki: **يُخْرِجُ مِنْ تَقِيفِ كَدَّابٍ وَ مُبِيرٍ** yani: "Sakif Kabilesinden biri dava-yı nübüvvet edecek; ve biri, hunhar zalim zuhur edecek." deyip, nübüvvet dava eden meşhur Muhtar'ı ve yüzbin adam öldüren Haccac-ı Zalim'i haber vermiş.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- **سَتُفْتَحُ الْقُسْطَنْطِينِيَّةُ فَنِعْمَ الْأَمِيرُ أَمِيرُهَا وَنِعْمَ الْجَيْشُ جَيْشُهَا** deyip, İstanbul'un İslâm eliyle fetholacağını ve Hazret-i Sultan Mehmed Fatih'in yüksek bir mertebe sahibi olduğunu haber vermiş. Haber verdiği gibi zuhur etmiş.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- ferman etmiş ki: **إِنَّ الدِّينَ لَوْ كَانَ مُنُوطًا بِالْقُرْبَىٰ لَنَا لَهُ رِجَالٌ**
deyip, başta **مِنْ أَيْتَاءِ فَارِسَ**

Ebu Hanife olarak İran'ın emsalsiz bir surette yetiştirdiği ülema ve evliyaya işaret ediyor, haber veriyor.

Hem ferman etmiş ki: **عَالِمٌ قُرَيْشٍ يَمْلَأُ طَبَاقَ الْأَرْضِ عِلْمًا** deyip, İmam-ı Şafiî'ye işaret edip haber veriyor.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- ferman etmiş ki:

سَتَمُتْرُقُ أُمَّتِي ثَلَاثًا وَ سَبْعِينَ فِرْقَةً النَّاجِيَةُ وَاحِدَةٌ مِنْهَا قَيْلٌ مَنْ هُمْ قَالَ مَا أَنَا عَلَيْهِ وَ أَصْحَابِي

deyip, ümmeti yetmişüç fırkaya inkısam edeceğini ve içinde fırka-i naciye-i kâmile, Ehl-i Sünnet ve Cemaat olduğunu haber veriyor.

Hem ferman etmiş ki: **هَذِهِ الْأُمَّةُ** deyip, çok şubelere inkısam eden ve kaderi inkâr eden Kaderiye taifesini haber vermiş. Hem çok şubelere inkısam eden Râfizîleri haber vermiş.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- İmam-ı Ali'ye (R.A.) demiş: Sende Hazret-i İsa (A.S.) gibi iki kısım insan helâkete gider. Birisi, ifrat-ı muhabbet; diğeri, ifrat-ı adavetle. Hazret-i İsa'ya Nasrani muhabbetinden hadd-i meşru'dan tecavüz ile hâşâ "İbnullah" dediler. Yahudi, adavetinden çok tecavüz ettiler, nübüvvetini ve kemalini inkâr ettiler. Senin hakkında da bir kısım, hadd-i meşru'dan tecavüz edecek, muhabbetinden helâkete gidecektir. **لَهُمْ نَبْرٌ يُقَالُ لَهُمُ الرَّافِضِيَّةُ** demiş. Bir kısmı, senin adavetinden çok ileri gidecekler, onlar da Havariç'tir ve Emevîlerin müfrit bir kısım tarafdarlarıdır ki, onlara Nasibe denilir.

Eğer denilse: Âl-i Beyt'e muhabbeti, Kur'an emrediyor. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm çok teşvik etmiş. O muhabbet, Şîalar için belki bir özür teşkil eder. Çünkü ehl-i muhabbet, bir derece ehl-i sekirdir. Ne için Şîalar hususan Râfizîler, o muhabbetten istifade etmiyorlar; belki işaret-i Nebeviye ile o fart-ı muhabbetten mahkûmdurlar?

Elcevab: Muhabbet iki kısımdır. Biri: Mana-yı harfiyle, yani: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hesabına, Cenab-ı Hak namına, Hazret-Ali ile Hasan ve Hüseyin ve Âl-i Beyt'i sevmektir. Şu muhabbet Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın muhabbetini ziyadeleştirir. Cenab-ı Hakk'ın muhabbetine vesile olur. Şu muhabbet meşrudur, ifratı zarar vermez, tecavüz etmez, başkalarının zemmini ve adavetini iktiza etmez.

İkincisi: Mana-yı ismiyle muhabbettir. Yani bizzât onları sever. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ı düşünmeden Hazret-i Ali'nin kahramanlıklarını ve kemalini ve Hazret-i Hasan ve Hüseyin'in yüksek faziletlerini düşünüp sever. Hattâ Allah'ı bilmese de, Peygamber'i tanımasa da yine onları sever. Bu sevmek, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın muhabbetine ve Cenab-ı Hakk'ın muhabbetine sebebiyet vermez; hem ifrat olsa, başkaların zemmini ve adavetini iktiza eder.

İşte işaret-i Nebeviye ile, Hazret-i Ali hakkında ziyade muhabbetlerinden, Hazret-i Ebu Bekir-is Sıddık ile Hazret-i Ömer'den teberri ettiklerinden hasarete düşmüşler. Ve o menfî muhabbet, sebab-i hasarettir.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- ferman etmiş ki:

إِذَا مَشُوا الْمُطَبَّاءَ وَخَدَمْتَهُمْ بَنَاتُ فَارِسَ وَالرُّومِ رَدَّ اللَّهُ بِأَسْهُمٍ بَيْنَهُمْ وَسَلَّطَ شِرَارَهُمْ عَلَى خِيَارِهِمْ

deyip, "Ne vakit size Fars ve Rum kızları hizmet etti; o vakit belanız, fitneniz içinize girecek, harbiniz dâhilî olacak; şerirleriniz başa geçip, hayırlılar ve iyilerinize musallat olacaklar!" haber vermiş. Otuz sene sonra haber verdiği gibi çıkmış.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- ferman etmiş ki: وَتُفْتَحُ خَيْبَرٌ عَلَى يَدَيْ عَلِيٍّ deyip, "Hayber Kal'asının fethi, Ali'nin eliyle olacak." Me'mulün pek fevkinde ikinci gün bir mu'cize-i Nebeviye olarak Hayber Kal'asının kapısını Hazret-i Ali çekip kalkan gibi istimal ederek, fethi muvaffak olduktan sonra kapıyı yere atmış; sekiz kuvvetli adam, o kapıyı yerden kaldıramamış; bir rivayette kırk adam kaldıramamış.

Hem ferman etmiş ki: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتُلَ فِئْتَانِ دَعَاؤُهَا وَاحِدَةً deyip, Sıffin'de Hazret-i Ali ile Muaviye'nin harbini haber vermiş.

Hem ferman etmiş ki: إِنَّ بَغِيَّ بَغِيَّةٍ تَقْتُلُ الْفِئَةَ الْبَاغِيَّةَ deyip, "Bâgî bir taife, Ammar'ı katledecek." Sonra, Sıffin Harbi'nde katledildi. Hazret-i Ali, onu Muaviye'nin taraftarları bâgî olduklarına hüccet gösterdi. Fakat Muaviye tevil etti. Amr İbn-ül Âs dedi: "Bâgî yalnız onun katilleridir, umumumuz değiliz."

Hem ferman etmiş ki: إِنَّ الْفِئَةَ لَا تَظْهَرُ مَا دَامَ عُمَرُ حَيًّا deyip, "Hazret-i Ömer sağ kaldıkça, içinizde fitneler zuhur etmez!" haber vermiş, öyle de olmuş.

Hem Sehl İbn-i Amr daha imana gelmeden esir olmuş. Hazret-i Ömer, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a demiş ki: "İzin ver, ben bunun dişlerini çekeceğim. Çünkü o fesahatıyla küffar-ı Kureyş'i harbimize teşvik ediyordu." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki: **وَعَسَىٰ أَنْ يَفُومَ مَقَامًا يَسْرُكَ يَا عُمَرُ** diye, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın vefatı hengâmında olan dehşet-engiz ve sabırsûz hâdisede, Hazret-i Ebu Bekir-is Sıddık nasılki Medine-i Münevvere'de kemal-i metanetle herkese teselli verip mühim bir hutbe ile sahabeleri teskin etmiş.. aynen onun gibi: Şu Sehl o hengâmında, Mekke-i Mükerrerme'de aynı Ebu Bekir-is Sıddık gibi sahabeye teskin ve teselli verip, malûm fesahatıyla Ebu Bekir-is Sıddık'ın aynı hutbesinin mealinde bir nutuk söylemiş. Hattâ iki hutbenin kelimeleri birbirine benzer.

Hem Süraka'ya ferman etmiş ki: **كَيْفَ بِكَ إِذَا أَلْبَسْتَ سُورِي كِسْرَى** diye, "Kisra'nın iki bileziğini giyeceksin! Hazret-i Ömer zamanında Kisra mahvedildi, zînetleri ve şahane bilezikleri geldi; Hazret-i Ömer Süraka'ya giydirdi. Dedi: **الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي سَلَبَهُمَا كِسْرَى وَأَلْبَسَهُمَا سُورَةَ**, ihbar-ı Nebevîyi tasdik ettirdi.

Hem ferman etmiş ki: **إِذَا ذَهَبَ كِسْرَى فَلَا كِسْرَى بَعْدَهُ** diye, "Kisra-yı Fars gittikten sonra, daha kisra çıkmayacak!" haber vermiş, hem öyle olmuş.

Hem Kisra elçisine demiş: "Şimdi Kisra'nın oğlu Şirveyh Perviz, Kisra'yı öldürdü." O elçi tahkik etmiş, aynı vakitte öyle olmuş; o da İslâm olmuş. Bazı ehadîste, o elçinin adı Firuz'dur.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- Hâtıb İbn-i Beltea'nın, gizli Kureyş'e gönderdiği mektubu haber vermiş. Hazret-i Ali ile Mikdad'ı göndermiş. "Filan mevkide bir şahısta şöyle bir mektub var. Alınız, getiriniz!" Gittiler, aynı yerden aynı mektubu getirdiler. Hâtıb'ı celbetti. "Neden yaptın?" demiş; o da özür beyan etmiş, özrünü kabul etmiş.

Hem -nakl-i sahih ile- Utbe İbn-i Ebî Leheb hakkında ferman etmiş ki: **يَا كُمَّلُ كَلْبُ اللَّهِ** diye, Utbe'nin akibet-i feciasını haber vermiş. Sonra Yemen tarafına giderken bir arslan gelip onu yemiş. Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hem bedduasını, hem haberini tasdik etmiş.

Hem -nakl-i sahih ile- Feth-i Mekke vaktinde, Hazret-i Bilâl-i Habeşî, Kâ'be damına çıkıp ezan okumuş. Rüesa-yı Kureyş'ten Ebî Süfyan, Attab İbn-i Esid ve Hâris İbn-i Hişam oturup konuşular. Attab dedi: "Pederim Esid bahtiyar idi ki, bugünü görmedi." Haris dedi ki: "Muhammed, bu siyah kargadan başka adam bulmadı mı ki müezzin yapsın?" Hazret-i Bilâl-i Habeşî'yi tezyif etti. Ebî Süfyan dedi: "Ben korkarım, birşey demeyeceğim; kimse olmasa

da Şu Batha'nın taşları, ona haber verecek, o bilecek." Hakikaten bir parça sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onlara rast geldi, harfiyen konuŐtuklarını söyledi. O vakit Attab ile Haris Őhadet getirdiler, müslüman oldular.

İŞte ey bîçare mülhid! Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tanımayan kalbsiz adam! Bak, Kureyş'in iki muannid büyükleri, bir tek ihbar-ı gaybî ile imana geldiler. Ne kadar kalbin bozulmuş ki; manevî tevatürle, bu ihbar-ı gaybî gibi binler mu'cizatı işitiyorsun, yine kanaat-ı tâmmen gelmiyor!.. Her ne ise, sadede dönüyoruz.

Hem -nakl-i sahih ile- Gazve-i Bedir'de, Hazret-i Abbas sahabelerin eline esir düştüğü vakitte, fidye-i necat istenilmiş. O da demiş: "Param yok." Hazret-i Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki: "Zevcen Ümm-ü Fadl yanında bu kadar parayı filan yere bırakmışsın." Hazret-i Abbas tasdik edip, "İkimizden başka kimsenin bilmediği bir sır idi." O vakit kemal-i imanı kazanıp İslâm olmuş.

Hem -nakl-i sahih-i kat'î ile- muzır bir sahir olan Lebid-i Yahudi; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı rencide etmek için acib ve müessir bir sihir yapmış. Bir tarağa saçları sarmış, üstünde sihir yapmış, bir kuyuya atmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Ali'ye ve sahabelere ferman etmiş: "Gidiniz, filan kuyuda bu çeşit sihir âletlerini bulup getiriniz!" Gitmişler, aynen öyle bulup getirmişler. Her bir ipi açıldıkça, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dahi rahatsızlığından hıffet buluyordu.

Hem -nakl-i sahih ile- Ebu Hüreyre ve Huzeyfe gibi mühim zâtlar bulunduğu bir heyette, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki: ضِرْسٌ أَحَدِكُمْ فِي النَّارِ أَعْظَمُ مِنْ أَحَدٍ diye, birinin irtidadıyla müdhiş akibetini haber vermiş. Ebu Hüreyre dedi: "O heyetten, ben bir adamla ikimiz kaldık; ben korktum. Sonra öteki adam, Yemame Harbi'nde Müseylime tarafından bulunup, mürted olarak katledildi." İhbar-ı Nebvînin hakikatı çıktı.

Hem -nakl-i sahih ile- Umeyr ve Safvan müslüman olmadan evvel, mühim bir mala mukabil, Peygamber'in (A.S.M.) katline karar verip; Umeyr ise Peygamber'in (A.S.M.) katlini niyet ederek Medine'ye gelmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Umeyr'i gördü, yanına çağırdı. Dedi: "Safvan ile maceranız budur!" Elini Umeyr'in göğsüne koydu; Umeyr "Evet" dedi, müslüman oldu.

Daha bunlar gibi pek çok sahih ihbarat-ı gaybiye vuku bulmuş. Meşhur Kütüb-ü Sitte-i Sahiha-i Hadîsiyede zikredilmiştir ve senedleriyle beyan edilmiştir. Bu risalede beyan edilen vakıatın ekseri, tevatür-ü manevî hükmünde kat'îdir, yakînîdirler. Başta Buharî ve Müslim ki, Kur'andan sonra en sahih kitab

olduklarını, ehl-i tahkik kabul etmiş. Ve sair Sahih-i Tirmizî, Nesaî ve Ebu Davud ve Müsned-i Hâkim ve Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel ve Delail-i Beyhakî gibi kitaplarda an'anesiyle beyan edilmiştir.

Şimdi ey mülhid-i bîhuş! "Muhammed-i Arabî (A.S.M.) akıllı bir adam idi" deyip geçme. Çünkü şu umûr-u gaybiyeye dair ihbarat-ı sadıka-i Ahmediye (A.S.M.) iki şıktan hâlî değil; ya diyeceksin ki: O Zât-ı Kudsi'de öyle keskin bir nazar ve geniş bir deha var ki, mazi ve müstakbeli ve umum dünyayı görür, bilir ve etraf-ı âlemi ve şark ve garbı temaşa eder bir gözü ve geçmiş ve gelecek bütün zamanları keşfeder bir dehası vardır. Bu hal ise, beşerde olamaz; eğer olsa, Hâlık-ı Âlem tarafından verilmiş bir hârika, bir mevhibe olur. Bu ise, tek başıyla bir mu'cize-i a'zamdır. Veyahut inanacaksın ki: O Zât-ı Mübarek, öyle bir Zât'ın memuru ve şakirdidir ki, herşey onun nazarında ve tasarrufundadır ve bütün enva'-ı kâinat ve bütün zamanlar, onun taht-ı emrindedir.. Defter-i Kebirinde herşey yazılıdır; istediği zaman talebesine bildirir ve gösterir. Demek Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtu Vesselâm, Üstad-ı Ezelîsinden ders alır, öyle ders verir...

Hem -nakl-i sahih ile- Hazret-i Hâlid'i, harb için Düvmet-ül Cendel Reisi olan Ükeydir'e gönderdiği vakit ferman etmiş ki: **يَا أَيُّهَا الَّذِي يَصِيدُ الْبَقَرَ** diye, bakar-ı vahşi avında bulacağını, kavgasız esir edileceğini ihbar etmiş. Hazret-i Hâlid gitmiş, aynen öyle bulmuş, esir etmiş getirmiş.

Hem -nakl-i sahih ile- Kureyş, Benî Hâşimî aleyhinde yazdıkları ve Kâ'be'nin sakfına astıkları sahife hakkında ferman etmiş ki: "Kurtlar yazılarınızı yemiş, yalnız sahifedeki Esma-i İlahiyeye ilişmemişler!" haber vermiş. Sonra sahifeye bakmışlar, aynen öyle olmuş.

Hem -nakl-i sahih ile- "Beyt-ül Makdis'in fethinde büyük bir taun çıkacak." ferman etmişti. Hazret-i Ömer zamanında Beyt-ül Makdis fetholundu. Ve öyle bir taun çıktı ki, üç günde yetmiş bin vefiyat oldu.

Hem -nakl-i sahih ile- o zamanda vücudu olmayan Basra ve Bağdad'ın vücuda geleceklerini ve Bağdad'a dünya hazinelerinin gireceğini ve Türkler ve Bahr-i Hazar etrafındaki milletler ile Arablar muharebe edeceklerini ve sonra onlar çoklukla İslâmiyete girecek, Arablara Arablar içinde hâkim olacaklarını haber vermiş. Demiş ki:

يُوشِكُ أَنْ يَكْثُرَ فِيكُمْ الْعَجَمُ يَأْكُلُونَ فَيْئَتَكُمْ وَيَضْرِبُونَ رِقَابَكُمْ

Hem ferman etmiş ki: **يَهْلِكُ أُمَّتِي عَلَى يَدِ أَعْيَلِمَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ** diye, Emeviye'nin Yezid ve Velid gibi şerir reislerinin fesadını haber vermiş.

Hem Yemame gibi bir kısım yerlerde, irtidad vuku bulacağını haber vermiş.

Hem Gazve-i Meşhure-i Hendek'te ferman etmiş ki: **إِنَّ قُرَيْشًا وَالْأَحْزَابَ لَا يَغْزُونِي** **وَإِنَّا أَعْرُؤُهُمْ** diye, "Bundan sonra onlar bana değil, belki ben onlara hücum edeceğim!" haber vermiş, haber verdiği gibi çıkmış.

Hem -nakl-i sahih ile- vefatından bir-iki ay evvel ferman etmiş ki: **إِنَّ عَبْدًا** **لِي خَيْرٌ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللَّهِ** diye, vefatını haber vermiş.

Hem Zeyd İbn-i Suvahan hakkında ferman etmiş ki: **يَسْبِقُ عُضْوٌ مِنْهُ إِلَى الْجَنَّةِ** Zeyd'den evvel, bir uzvu şehid edileceğini haber vermiş. Bir zaman sonra, Nihavend Harbi'nde bir eli kesilmiş. Demek en evvel o el şehid olup, manen Cennet'e gitmiş.

İşte bütün bahsettiğimiz umûr-u gaybiye, on kısım enva'-ı mu'cizatından birtek nevidir. O nev'in on kısmından bir kısmını söylemedik. Şimdi bu kısımla beraber i'caz-ı Kur'ana dair Yirmibeşinci Söz'de, gayet geniş ihbar-ı gayb nev'inin dört nev'ini icmalen beyan etmişiz. İşte buradaki nev'i ile beraber, Kur'anın lisaniyla gaybdan haber verilen o dört büyük nev'i beraber düşün. Gör ki: Ne kadar kat'î, şübhesiz, parlak, kuvvetli, kavî bir bürhan-ı risalettir ki; bütün bütün kalbi, akli bozulmayan elbette iman edecek ki: Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm, Hâlık-ı Küll-i Şey ve Allâm-ül Guyub olan bir Zât-ı Zülcelal'in resulüdür ve ondan haber alıyor.

YEDİNCİ NÜKTELİ İŞARET: Mu'cizat-ı Nebeviyenin bereket-i taam hususunda olan kısmından birkaç kat'î ve manen mütevatir misaline işaret edeceğiz. Bahisten evvel bir mukaddime zikri münasibdir.

Mukaddime: Şu gelecek bereketli mu'cizat misalleri, herbiri müteaddid tarikle, hattâ bazıları onaltı tarikle sahih bir surette nakledilmiş. Ekserisi, bir cemaat-ı kesîre huzurunda vukubulmuş; o cemaat içinde mu'teber ve sadık insanlar onlardan bahsedip nakletmişler. Meselâ: "Sa' denilen dört avuç taamdan yetmiş adam yemişler, tok olmuşlar" naklediyor. O yetmiş adam, onun sözünü işitiyor, tekzib etmiyor. Demek sükût ile tasdik ediyorlar. Halbuki o asr-ı sıdk ve hakikatta ve o hakperest ve ciddî ve doğru adam olan sahabeler, zerre miktar yalanı görse, red ve tekzib ederler. Halbuki bahsedeceğimiz vakıaları çoklar rivayet etmiş ve ötekiler de sükût ile tasdik etmişler. Demek herbir hâdis manen mütevatir gibi kat'îdir. Hem sahabeler, Kur'anın ve âyetlerin hıfzından sonra en ziyade, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ef'al ve

akvalinin muhafazasına, bahusus ahkâma ve mu'cizata dair ahvaline bütün kuvvetleriyle çalıştıklarını ve sıhhatlerine pek çok dikkat ettiklerini, Tarih ve Siyer şehadet ediyor. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'a ait en küçük bir hareketi, bir sîreti, bir hali ihmal etmemişler. Ve etmediklerini ve kaydettiklerini, kütüb-ü ehadîsiye şehadet ediyor. Hem Asr-ı Saadette, mu'cizatı ve medar-ı ahkâm ehadîsi, kitabetle çoklar kaydedip yazdılar. Hususan Abadile-i Seb'a, kitabetle kaydettiler. Hususan Tercüman-ül Kur'an olan Abdullah İbn-i Abbas ve Abdullah İbn-i Amr İbn-il Âs, bahusus otuz-kırk sene sonra, Tâbiîn binler muhakkikleri, ehadîsi ve mu'cizatı yazı ile kaydettiler. Daha ondan sonra, başta dört imam-ı müçtehid ve binler muhakkik muhaddisler naklettiler; yazı ile muhafaza ettiler. Daha Hicretten ikiyüz sene sonra başta Buhârî, Müslim, Kütüb-ü Sitte-i Makbule vazife-i hıfzı omuzlarına aldılar. İbn-i Cevzî gibi şiddetli binler münekkidler çıkıp; bazı mülhidler veya fikirsiz veya hıfzsız veya nâdânların karıştırdıkları mevzu ehadîsi tefrik ettiler, gösterdiler. Sonra ehl-i keşfin tasdikiyle; yetmiş defa Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm temessül edip, yakaza halinde onun sohbetiyle müşerref olan Celaleddin-i Süyutî gibi allâmeler ve muhakkikler, ehadîs-i sahihanın elmaslarını, sair sözlerden ve mevzuattan tefrik ettiler. İşte bahsedeceğimiz hâdiseler, mu'cizeler böyle elden ele -kuvvetli, emin, müteaddid ve çok, belki hadsiz ellerden- sağlam olarak bize gelmiş.

الْحَمْدُ لِلَّهِ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

İşte buna binaen; "Bu zamana kadar uzun mesafeden gelen şu zamandan tâ o zamana kadar bu hâdiseleri nasıl bileceğiz ki karışmamış ve safidir" hatıra gelmemelidir.

Berekete dair mu'cizat-ı kat'iyenin birinci misali: Başta Buhârî ve Müslim, Kütüb-ü Sitte-i Sahiha müttefikân haber veriyorlar ki; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın Hazret-i Zeyneb ile tezevvücü velîmesinde, Hazret-i Enes'in vâlidesi Ümm-ü Süleym, bir-iki avuç hurmayı yağ ile kavurarak bir kaba koyup Hazret-i Enes'le Peygamber Aleyhissalâtu Vesselâm'a gönderdi. Enes'e ferman etti ki: "Filan, filanı çağır. Hem kime tesadüf etsen davet et." Enes de kime rast geldiyse çağırıldı. Üçyüz kadar sahabe gelip, Suffe ve Hücre-i Saadeti doldurdular. Ferman etti: **تَحَلَّفُوا عَشْرَةَ عَشْرَةَ** Yani: "Onar onar halka olunuz!" Sonra mübarek elini o az taam üzerine koydu, dua etti, buyurun dedi. Bütün o üçyüz adam yediler, tok olup kalktılar. Enes'e ferman etmiş: "Kaldır!" Enes demiş ki: "Bilmedim, taam kabını koyduğum vakit mi taam çoktu, yoksa kaldırdığım vakit mi çoktu farkedemedim."

İkinci Misal: Mihmandar-ı Nebevî Ebu Eyyub-il Ensarî hanesine teşrif-i Nebevî hengâmında Ebu Eyyub der ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ve Ebu Bekir-i Sıddık'a kâfi gelecek iki kişilik yemek yaptım. Ona ferman etti:

أَدْعُ سِتِّينَ Otuz adam geldiler, yediler. Sonra ferman etti: أَدْعُ سِتِّينَ Altmış daha davet ettim; geldiler, yediler. Sonra ferman etti: أَدْعُ سَبْعِينَ Yetmiş daha davet ettim; geldiler, yediler. Kablarda yemek daha kaldı. Bütün gelenler o mu'cize karşısında İslâmiyete girip, biat ettiler. O iki kişilik taamdan yüzseksen adam yediler.

Üçüncü Misal: Hazret-i Ömer İbn-il Hattab ve Ebu Hüreyre ve Seleme İbn-il Ekva' ve Ebu Amrat-el Ensarî gibi, müteaddid tarîklerle diyorlar ki: Bir gazvede ordu aç kaldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a müracaat ettiler. Ferman etti ki: "Heybelerinizde kalan bâkiye-i erzakı toplayınız!" Herkes azar birer parça hurma getirdi. En çok getiren dört avuç getirebildi. Bir kilime koydular. Seleme der ki: "Mecmuunu ben tahmin ettim, oturmuş bir keçi kadar ancak vardı." Sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bereketle dua edip, ferman etti: "Herkes kabını getirsin!" Koşuştular, geldiler. O ordu içinde hiçbir kap kalmadı, hepsini doldurdular. Hem fazla kaldı. Sahabeden bir râvi demiş: "O bereketin gidişatından anladım; eğer ehl-i Arz gelseydi, onlara dahi kâfi gelecekti."

Dördüncü Misal: Başta Buharî ve Müslim, Kütüb-ü Sahiha beyan ediyorlar ki: Abdurrahman İbn-i Ebî Bekir-i Sıddık der: Biz yüzotuz sahabe, bir seferde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. Dört avuç mikdarı olan bir sa' ekmek için, hamur yapıldı. Bir keçi dahi kesildi, pişirildi; yalnız ciğer ve böbrekleri kebab yapıldı. Kasem ederim, o kebaptan yüzotuz sahabeden herbirisine bir parça kesti, verdi. Sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, pişmiş eti iki kâseye koydu. Biz umumumuz tok oluncaya kadar yedik, fazla kaldı. Ben fazlasını deveye yükledim.

Beşinci Misal: Kütüb-ü sahiha kat'iyetle beyan ediyorlar ki: Gazve-i Garra-i Ahzab'da, meşhur Yevm-ül Hendek'te, Hazret-i Câbir-ül Ensarî kasem ile ilân ediyor: O günde, dört avuç olan bir sa' arpa ekmeğinden, bir senelik bir keçi oğlağından bin adam yediler ve öylece kaldı. Hazret-i Câbir der ki: "O gün yemek, hanemde pişirildi; bütün bin adam o sa'dan, o oğlaktan yediler, gittiler. Daha tenceremiz dolu kaynıyor, daha hamurumuz ekmek yapılıyor. O hamura, o tencereye mübarek ağzının suyunu koyup, bereketle dua etmişti.

İşte şu mu'cize-i bereketi, bin zâtın huzurunda, onları ona alâkadar göstererek Hazret-i Câbir kasemle ilân ediyor. Demek şu hâdise, bin adam rivayet etmiş gibi kat'î denilebilir.

Altıncı Misal: -Nakl-i sahih-i kat'î ile- hâdim-i Nebevî Hazret-i Enes'in amucası meşhur Ebu Talha der ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm; yetmiş seksen adamı, Enes'in koltuğu altında getirdiği az arpa ekmeğinden tok oluncaya kadar yedirdi. "O az ekmekleri parça parça ediniz!" emretti ve bereketle dua etti. Menzil dar olduğundan, onar onar gelip yediler, tok olarak gittiler.

Yedinci Misal: -Nakl-i sahih-i kat'î ile- Şifa-i Şerif ve Müslim gibi kütüb-ü sahiha beyan ederler ki: Hazret-i Câbir-ül Ensarî diyor: Bir zât, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan iyali için taam istedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, yarım yük arpa verdi. Çok zaman o adam iyali ile ve misafirleriyle o arpadan yediler. Bakıyorlar, bitmiyor. Noksaniyetini anlamak için ölçtüler. Sonra bereket dahi kalktı, noksan olmağa başladı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a geldi, vak'ayı beyan etti. Ona cevaben ferman etti: **لَوْ لَمْ تَكِلْهُ لَأَكَلْتُمْ مِنْهُ وَلَقَامَ بِكُمْ** Yani: "Eğer kile ile tecrübe etmeseydiniz, hayatınızca size yeterdi."

Sekizinci Misal: Tirmizî ve Nesaî ve Beyhakî ve Şifa-i Şerif gibi kütüb-ü sahiha beyan ediyorlar ki: Hazret-i Semuretebn-i Cündüb der: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a bir kâse et geldi. Sabahtan akşama kadar fevc fevc adamlar geldiler, yediler.

İşte mukaddimedede beyan ettiğimiz sırra binaen; şu vakıa-i bereket, yalnız Semure'nin rivayeti değil, belki Semure, o yemeği yiyen cemaatlerin mümessili gibi, onların namına ve tasdiklerine binaen ilân ediyor.

Dokuzuncu Misal: Şifa-i Şerif sahibi ve meşhur İbn-i Ebî Şeybe ve Taberanî gibi mevsuk ve sahih muhakkikler rivayetiyle, Hazret-i Ebu Hüreyre der: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bana emretti: "Mescid-i Şerif'in suffesini mesken ittihaz eden yüzden ziyade fakara-yı muhacirîni davet et!" Ben dahi onları aradım, topladım. Umumumuza bir tabla taam konuldu. Biz, istediğimiz kadar yedik, kalktık. O kâse konulduğu vakit nasıl idi, yine öyle dolu kaldı; yalnız parmakların izi taamda görünüyordu.

İşte Hazret-i Ebu Hüreyre, umum kâmilîn-i ehl-i Suffe tasdikine istinaden, onlar namına haber verir. Demek, manen umum Ehl-i Suffe rivayet etmiş gibi kat'îdir. Hem hiç mümkün müdür ki, o haber hak ve doğru olmasa, o sadık ve kâmil zâtlar sükût edip, tekzib etmesinler.

Onuncu Misal: -Nakl-i sahih-i kat'î ile- Hazret-i İmam-ı Ali der: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Benî Abdülmuttalib'i cem'etti. Onlar kırk adam idiler. Onlardan bazıları bir deve yavrusunu yerdî ve dört kıyye süt içerdi.

Halbuki umum onlara, bir avuç kadar bir yemek yaptı; umum yeyip tok oldular. Yemek eskisi gibi kaldı. Sonra üç-dört adama ancak kâfi gelir ağaçtan bir kap içinde süt getirdi. Umumen içtiler, doydular. İçilmemiş gibi bâki kaldı.

İşte Hazret-i Ali'nin şecaatı ve sadakatı kat'iyetinde bir mu'cize-i bereket!..

Onbirinci Misal: -Nakl-i sahih ile- Hazret-i Ali ve Fatımat-üz Zehra velîmesinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm, Bilâl-i Habeşî'ye emretti: "Dört-beş avuç un ekmek yapılsın ve bir deve yavrusu kesilsin." Hazret-i Bilâl der: Ben taamı getirdim, mübarek elini üstüne vurdu; sonra taife taife sahabeler geldiler, yediler, gittiler. O yemekten bâki kalan miktara yine bereketle dua etti, bütün Ezvac-ı Tahirat'a herbirine birer kâse gönderildi. Emretti ki: "Hem yesinler, hem yanlarına gelenlere yedirsinler."

Evet böyle mübarek bir izdivacda, elbette böyle bir bereket lâzımdır ve vukuu kat'îdir!..

Onikinci Misal: Hazret-i İmam-ı Cafer-i Sadık, pederleri İmam-ı Muhammed-ül Bâkır'dan, o da pederi İmam-ı Zeynelâbidîn'den, o dahi İmam-ı Ali'den naklede ki: Fatımat-üz Zehra, yalnız ikisine kâfi gelecek bir yemek pişirdi. Sonra Ali'yi gönderdi; tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm gelsin, beraber yesinler. Teşrif etti ve emretti ki: O yemekten her bir ezvacına birer kâse gönderildi. Sonra kendine, hem Ali'ye, hem Fatıma ve evlâdlarına birer kâse ayrıldıktan sonra, Hazret-i Fatıma der: "Tenceremizi kaldırdık, daha dolu olup taşıyordu. Meşiet-i İlahiye ile, hayli zaman o yemekten yedik."

Acaba niçin bu nuranî, yüksek silsile-i rivayetten gelen şu mu'cize-i berekete, gözün ile görmüş gibi inanmıyorsun? Evet buna karşı şeytan dahi bahane bulamaz.

Onüçüncü Misal: Ebu Davud ve Ahmed İbn-i Hanbel ve İmam-ı Beyhakî gibi sadûk imamlar, Dükeyn-ül Ahmesî İbn-i Said-il Müzenî'den, hem altı kardeş ile beraber sohbet müşerref ve sahabelerden olan Nu'man İbn-i Mukarrin-il Ahmesiyy-il Müzenî'den, hem Cerir'den naklederek, müteaddid tarîklerle Hazret-i Ömer İbn-il Hattab'dan naklediyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm, Hazret-i Ömer'e emretti: "Ahmesî Kabilesinden gelen dört yüz atlıya yolculuk için zâd ü zahîre ver!" Hazret-i Ömer dedi: "Yâ Resulallah! Mevcud zahîre, birkaç sa'dır. Kümesi, oturmuş bir deve yavrusu kadardır." Ferman etti: "Git ver!" O da gitti, yarım yük hurmadan, dört yüz süvariye kifayet derecesinde zâd ü zahîre verdi. Ve dedi: Hiç noksan olmamış gibi eski halinde kaldı.

İşte şu mu'cize-i bereket, dört yüz adamla ve bahusus Hazret-i Ömer ile münasebetdar bir surette vukua gelmiştir. Rivayetlerin arkasında bunlar var. Bunların sükûtu, tasdiktir. İki-üç haber-i vâhid deyip geçme! Böyle hâdiseler haber-i vâhid dahi olsa, tevatür-ü manevî hükmünde kanaat verir.

Ondördüncü Misal: Başta Buharî ve Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Hazret-i Câbir'in pederi vefat eder; borcu çok, ziyade medyun. Borç sahipleri de Yahudiler. Câbir, pederinin asıl malını guremaya verdi, kabul etmediler. Halbuki bağındaki meyveleri, kaç senede deynine kâfi gelmeyecek. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ferman etti: "Bağın meyvelerini koparınız, harman ediniz!" Öyle yaptılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm harman içinde gezdi, dua etti. Sonra Câbir harmandan pederinin bütün guremasının borçlarını verdikten sonra, yine bir senede bağdan gelen mahsulât kadar harmanda kaldı. Bir rivayette, bütün guremaya verdiği kadar kaldı. O hâdiseden borç sahipleri olan Yahudiler, çok taaccüb edip hayrette kaldılar.

İşte şu mu'cize-i bahire-i bereket, yalnız Hazret-i Câbir gibi birkaç râvilerin haberi değil, belki manevî tevatür hükmünde, o hâdiseler ile münasebetdar, hadd-i tevatür derecesinde çok adamları temsil ederek rivayet etmişler.

Onbeşinci Misal: Başta Tirmizî ve İmam-ı Beyhakî gibi muhakkikler, Hazret-i Ebu Hüreyre'den nakl-i sahih ile beraber haber veriyorlar ki: Ebu Hüreyre demiş ki: Bir gazvede -başka bir rivayette Gazve-i Tebük'te- ordu aç kaldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ferman etti: **هَلْ مِنْ شَيْءٍ** "Bir şey var mı?" diye emretti. Ben dedim: "Heybede bir parça hurma var." (Bir rivayette, onbeş tane imiş.) Dedi: "Getir!" Getirdim. Mübarek elini soktu, bir kabza çıkardı, bir kaba bıraktı; bereketle dua buyurdular. Sonra onar onar askeri çağırdı, umumen yediler. Sonra ferman etti: **حُدِّ مَا جِئْتُمْ بِهِ وَأَقْبِضْ عَلَيْهِ وَلَا تَكْبَهُ** Ben aldım, elimi o heybeye soktum. Evvel getirdiğim kadar elime geçti. Sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm hayatında, Ebu Bekir ve Ömer ve Osman hayatında, o hurmalardan yedim. Başka bir tarîkte rivayet edilmiş ki: O hurmalardan kaç yük, fîsebilillah sarfettim. Sonra Hazret-i Osman'ın katlinde, o hurma kabı ile nehb ü garat edildi, gitti.

İşte Hoca-i Kâinat olan Fahr-i Âlem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın kudsî medresesi ve tekyesi olan Suffe'nin demirbaş bir mühim talebesi ve müridi ve kuvve-i hâfızanın ziyadesi için dua-yı Nebeviyeye mazhar olan Hazret-i Ebu Hüreyre, Gazve-i Tebük gibi bir mecma-i nâsta vukuunu haber verdiği şu mu'cize-i bereket; manen bir ordu sözü kadar kat'î ve kuvvetli olmak gerektir.

Onaltıncı Misal: Başta Buharî, kütüb-ü sahiha -nakl-i kat'î ile- beyan ediyorlar ki: Hazret-i Ebu Hüreyre aç olmuş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın arkasından gidip, menzil-i saadete gitmişler. Bakarlar ki bir kadeh süt, oraya hediye getirilmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm emretti ki: "Ehl-i Suffe'yi çağır!" Ben kalbimden dedim ki: "Bu sütün bütünü ben içebilirim. Ben daha ziyade muhtacım." Fakat emr-i Nebvî için onları topladım, getirdim. Yüzü mütecaviz idiler. Ferman etti: "Onlara içir!" Ben de o kadehteki sütü birer birer verdim. Her birisi doyuncaya kadar içer, diğerine veririm. Böyle birer birer içirerek, bütün Ehl-i Suffe o sâfi süttten içtiler. Sonra ferman etti ki: **بَقِيَ أَنَا وَأَنْتَ فَاشْرَبْ** Ben içtim. "İçtikçe, iç!" ferman eder; tâ ben dedim: "Seni hak ile irsal eden Zât-ı Zülcelal'e kasem ederim, yer kalmadı ki içeyim." Sonra kendisi aldı. Bismillah deyip hamederek bâkiyesini içti. Yüzbin âfiyet olsun.

İşte şu sâfi, hâlis, süt gibi latif, şübhesiz mu'cize-i bahire-i bereket, beşyüzbin hadîsi hıfzına alan Hazret-i Buharî başta olarak, Kütüb-ü Sitte-i Sahiha ile nakilleri, gözle görmek kadar kat'î olmakla beraber, Medrese-i Kudsiye-i Ahmediye (A.S.M.) olan Suffe'nin namdar, sadık, hâfız bir şakirdi olan Ebu Hüreyre'nin, umum Ehl-i Suffe'yi manen işhad ederek, âdeta umumunu temsil edip şu ihbarı, tevatür derecesinde kat'î telakki etmeyenin ya kalbi bozuk veya aklı yok. Acaba Hazret-i Ebu Hüreyre gibi sadık ve bütün hayatını hadîse ve dine vakfeden, **وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَدًّا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ** hadîsini işiten ve nakleden; hiç mümkün müdür ki, hıfzındaki ehadîs-i Nebeviyenin kıymetini ve sıhhatini şübheye düşürüp, Ehl-i Suffe'nin tekzibine hedef edecek muhalif bir söz ve asılsız bir vak'a söylesin? Hâşâ...

Yâ Rab! Şu Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bereketi hürmetine, bize ihsan ettiğin maddî ve manevî rızkımıza bereket ihsan et!..

Bir Nükte-i Mühimme: Malûmdur ki; zaîf şeyler içtima' ettikçe kuvvetleşir. İncecik ipler topak yapılırsa, kuvvetli halat olur. Kuvvetli halatlar topak yapılırsa, kimse koparamaz. İşte onbeş enva'-ı mu'cizattan yalnız bereket kısmındaki mu'cizatı ve o kısmın onbeş kısmından ancak bir kısmını, onbeş misal ile gösterdik. Herbir misal, tek başıyla, nübüvveti isbat eder bir derecede kuvvetli idi. Farz-ı muhal olarak, bunların bir kısmını kuvvetsiz saysak da, yine kuvvetsiz diyemeyiz. Çünkü kavî ile ittifak eden kavîleşir.

Hem şu onbeş misalin içtimaı; kat'î şübhesiz bir tevatür-ü manevî ile, kuvvetli bir mu'cize-i kübrayı gösterir. Şimdi şu mecmu'daki mu'cize-i kübra, bereket mu'cizelerinden zikredilmemiş olan ondört kısım-ı âhere mezcedilse; kuvvetli halatları topak yapmak gibi, koparılması mümkün olmayan bir mu'cize-i ekber, içinde görünür. Sonra şu mu'cize-i ekberi, sair ondört nevi mu'cizatın

mecmuuna ilâve et, gör ki: Ne derece kuvvetli, sarsılmaz, kat'î bir bürhan-ı nübüvvet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) gösterir. İşte nübüvvet-i Ahmediyenin (A.S.M.) direği, şu mecmu'dan teşekkül eden dağ gibi kuvvetli bir direktir. Şimdi cüz'iyatta ve misallerde, sû'-i fehimden gelen şübhelerle, o metin sakf-ı muallâyı sebatsız ve kabil-i sukut görmek ne derece akılsızlık olduğunu anladın. Evet berekete dair o mu'cizeler gösteriyorlar ki: Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, umuma rızık veren ve rızıkları halkeden bir Zât-ı Rahîm ve Kerim'in sevgili memurudur, pek hürmetli bir abdidir ki; rızkın enva'ında, hilaf-ı âdet olarak, ona hiçten ve sırf gaybdan ziyafetler gönderiyor. Malûmdur ki: Ceziret-ül Arab, suyu ve ziraati az bir yerdir. Onun için ahalsi, hususan bidayet-i İslâm'daki sahabeler, dîk-ı maişete maruzdular. Hem susuzluğa çok defa giriftar oluyorlardı. İşte bu hikmete binaen, mu'cizat-ı bahire-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mühimleri, taam ve su hususunda tezahür etmiş. Bu hârikalar dava-yı nübüvvet'e delil ve mu'cize olmaktan ziyade, ihtiyaca binaen Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a bir ikram-ı İlahî, bir ihsan-ı Rabbanî, bir ziyafet-i Rahmaniye hükmündedir. Çünkü o mu'cizatı görenler, nübüvveti tasdik etmişler. Fakat mu'cize zuhur ettikçe, iman ziyadeleşir, "nurun alâ nur" olur.

SEKİZİNCİ İŞARET:Su hususunda tezahür eden bir kısım mu'cizatı beyan eder.

Mukaddime: Malûmdur ki cemaatler içinde vuku bulan hâdiseler âhâdî bir surette nakledilse, tekzib edilmediği vakit, doğruluğunu gösterir. Çünkü insanın fitratında yalana yalandır demeye cibillî bir meyil vardır. Hususan her kavimden ziyade yalana karşı sükût etmez sahabeler olsa.. hususan hâdiseler, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a taalluk etse ve bilhassa nakleden, meşahir-i sahabeden olsa; elbette o haber-i vâhid sahibi, o hâdiseyi gören cemaatı temsil eder hükmünde rivayet eder. Halbuki şimdi bahsedeceğimiz mu'cizat-ı mâiyeyi, herbir misali çok tarîklerle, çok sahabelerin ellerinden, binler Tâbiîn'in muhakkikleri el atıp almışlar; sağlam olarak ikinci asır müçtehidlerinin ellerine vermişler. Onlar da, kemal-i ciddiyetle ve hürmetle el atıp, kabul edip, arkalarındaki asrın muhakkiklerinin ellerine vermişler. Her tabaka, binler kuvvetli ellerden geçip, gele gele tâ asrımıza gelmiş. Hem Asr-ı Saadette yazılan Kütüb-ü Ehadîsiye sağlam olarak devredilip, tâ Buhârî ve Müslim gibi ilm-i hadîsin dâhî imamlarının eline geçmiş. Onlar da, kemal-i tahkik ile meratibini tefrik ederek, sıhhati şübhesiz olanları cem'ederek bize ders vermişler, takdim etmişler.

جَزَاهُمْ اللَّهُ خَيْرًا كَثِيرًا

İşte Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mübarek parmaklarından suyun akması ve pek çok adama içirmesi mütevatirdir. Öyle bir cemaat

nakletmiş ki, yalana ittifafları muhaldir. Şu mu'cize gayet kat'îdir. Hem üç defa, üç mecma-ı azîmde tekerrür etmiş. Başta Buharî, Müslim, İmam-ı Mâlik, İmam-ı Şuayb, İmam-ı Katade gibi pek çok ehl-i sahih bir cemaat, sahabelerden, başta hâdim-i Nebevî Hazret-i Enes, Hazret-i Câbir, Hazret-i İbn-i Mes'ud gibi meşahir-i sahabenin cemaatinden, parmaklarından suyun kesretle akması ve orduya içirmesi nakl-i sahih-i kat'î ile beyan edilmiştir. Bu nevi mu'cize-i mâiyeden, pek çok misallerinden dokuz misali beyan edeceğiz.

Birinci Misal: Başta Buharî, Müslim, kütüb-ü sahiha Hazret-i Enes'ten nakl-i sahih ile haber veriyorlar ki: Hazret-i Enes diyor: Zevra nam mahalde, üçyüz kişi kadar, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. İkinci namazı için abdest almayı emretti. Su bulunmadı. Yalnız bir parça su emretti, getirdik. Mübarek ellerini içine batırdı. Gördüm ki, parmaklarından çeşme gibi su akıyor. Sonra bütün maiyetindeki üçyüz adam geldiler, umumu abdest alıp içtiler. İşte şu misali Hazret-i Enes, üçyüz kişiyi temsil ederek haber veriyor. Mümkün müdür ki, o üçyüz kişi, şu habere manen iştirak etmesinler; hem iştirak etmedikleri halde, tezkib etmesinler.

İkinci Misal: Başta Buharî, Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Hazret-i Câbir İbn-i Abdullah-il Ensarî beyan ediyor: Biz bin beşyüz kişi, Gazve-i Hudeybiye'de susadık. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kırba denilen deriden bir kap sudan abdest aldı, sonra elini içine soktu. Gördüm ki, parmaklarından çeşme gibi su akıyor. Bin beşyüz kişi içip, kaplarını o kırbadan doldurdular. Sâlim İbn-i Ebi-l Ca'd, Câbir'den sormuş: "Kaç kişi idiniz?" Câbir demiş ki: "Yüzbin kişi de olsaydı, yine kâfi gelirdi. Fakat biz, onbeş yüz (yani bin beşyüz) idik." İşte şu mu'cize-i bahirenin râvileri, manen bin beşyüz kadardılar. Çünkü fitrat-ı beşeriyede, yalana yalan demek bir meyl-i arzusu vardır. Sahabeler ise sıdk ve doğruluk için, can ve mal ve peder ve vâlidelerini ve kavim ve kabilelerini feda edip, sıdk ve hak için fedai oldukları halde; hem "Benden bilerek yalan birşey haber veren, Cehennem ateşinden yerini hazırlasın!" mealindeki hadîs-i şerifin tehdidine karşı, yalana mukabil sükût etmeleri mümkün değildir. Madem sükût ettiler; o haberi kabul ettiler, manen iştirak edip tasdik ediyorlar demektir.

Üçüncü Misal: Gazve-i Buvat'ta, yine Buharî, Müslim başta, kütüb-ü sahiha beyan ediyorlar ki: Hazret-i Câbir dedi ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: **نَادِ بِالْوُضُوءِ** "Abdest almak için nida et" dediler. "Su yok" denildi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dedi: "Bir parça su bulunuz." Gayet az su getirdik. Sonra o az su üstüne elini kapadı, birşeyler okudu; bilmedim ne idi. Sonra ferman etti: **رَدْنَا بِحَفْنَةِ الرَّجَبِ** Yani, kafilenin büyük teştini (tekne) getir. Bana getirildi; ben de Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın önüne koydum. O da elini içine koydu, parmaklarını açtı. Ben de o az suyu,

mübarek eli üzerine döküyordum. Gördüm ki, mübarek parmaklarından kesretle su aktı; sonra teşt doldu. Suya muhtaç olanları çağırdım; bütün geldiler, o sudan abdest alıp içtiler. Ben dedim: "Daha kimse kalmadı." Elini kaldırdı, o cefne (yani tekne) lebâleb dolu kaldı.

İşte şu mu'cize-i bahire-i Ahmediye (A.S.M) manen mütevatirdir. Çünkü Hazret-i Câbir o işte başta olduğu için, birinci söz onun hakkıdır. O, umumun namına ilân ediyor. Çünkü o vakit hizmet eden o zât idi; ilân, başta onun hakkıdır. İbn-i Mes'ud da, aynen rivayetinde diyor ki: Ben gördüm ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın parmaklarından çeşme gibi su akıyor. Acaba meşahir-i sıddıkîn-i sahabeden olan Enes, Câbir, İbn-i Mes'ud gibi bir cemaat dese: "Ben gördüm." Görmemesi mümkün müdür? Şimdi şu üç misali birleştir, ne kadar kuvvetli bir mu'cize-i bahire olduğunu gör ve şu üç tarîk birleşse, hakikî tevatür hükmünde parmaklarından su akmasını kat'î isbat eder. Hazret-i Musa Aleyhisselâm'ın taştan oniki yerde çeşme gibi su akıtması, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın on parmağından on musluk suyun akmasının derecesine çıkamaz. Çünkü taştan su akması mümkündür, âdiyat içinde naziri bulunur. Fakat et ve kemikten âb-ı kevser gibi suyun kesretle akmasının naziri, âdiyat içinde yoktur.

Dördüncü Misal: Başta İmam-ı Mâlik, Muvatta' kitab-ı mu'teberinde, Muaz İbn-i Cebel gibi meşahir-i sahabeden haber veriyor ki: Hazret-i Muaz İbn-i Cebel dedi ki: Gazve-i Tebuk'te bir çeşmeye rastgeldik, sicim kalınlığında güç ile akıyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm emretti ki: "Bir parça o suyu toplayınız." Avuçlarında bir parça topladılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, onunla elini yüzünü yıkadı; suyu çeşmeye koyduk. Birden çeşmenin menfezi açılıp, kesretle aktı; bütün orduya kâfi geldi. Hattâ bir râvi olan İmam İbn-i İshak der ki: Gök gürültüsü gibi, toprak altında o çeşmenin suyu gürültü yaparak öyle aktı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Muaz'a ferman etti ki:

يُوشِكُ يَا مُعَاذُ إِنَّ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ أَنْ تَرَى مَا هَهُنَا قَدْ مُلِئَ جَنَانًا

Yani: Bu eser-i mu'cize olan mübarek su devam edip, buraları bağa çevirecek; ömrün varsa göreceksin. Ve öyle olmuştur.

Beşinci Misal: Başta Buharî Hazret-i Bera'dan ve Müslim Hazret-i Selemetebn-i Ekva'dan ve sair kütüb-ü sahiha başka râvilerden müttefikan haber veriyorlar ki: Gazve-i Hudeybiye'de bir kuyuya rastgeldik. Biz dört yüz kişi idik. O kuyunun suyu, elli kişiyi ancak idare ederdi. Biz suyu çektik, içinde birşey bırakmadık. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm geldi, kuyunun başına oturdu, bir kova su istedi; getirdik. Kovanın içine mübarek ağzının suyunu bıraktı ve dua etti, sonra o kovayı kuyuya döktü. Birden kuyu coştı ve

kaynadı; ağzına kadar doldu. Bütün ordu, kendileri ve hayvanatı doyuncaya kadar içtiler, kablarını da doldurdular.

Altıncı Misal: Yine Müslim ve İbn-i Cerir-i Taberî gibi hadîsin dâhî imamları başta olarak, kütüb-ü sahiha nakl-i sahih ile meşhur Ebu Katade'den haber veriyorlar ki: Ebu Katade diyor: Mûte gazve-i meşhuresinde, reislerin şهادetleri üzerine imdada gidiyorduk. Bende bir kırba vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bana ferman etti: **إِحْفَظْ عَلَيَّ مِيضَتَكَ فَسَيَكُونُ لَهَا نَبَأٌ عَظِيمٌ** Yani: "Kırbanı sakla, onun büyük işi var." Sonra susuzluk başladı. Yetmişiki kişi idik, -Taberî'nin nakline göre, üçyüz idik- susuz kaldık. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dedi: "Kırbanı getir." Ben getirdim. O da aldı, ağzını ağzına getirdi, içine nefes etti etmedi bilmem; sonra yetmişiki kişi geldiler, içtiler, kablarını doldurdular. Sonra ben aldım, verdiğim gibi kalmıştı.

İşte şu mu'cize-i bahire-i Ahmediyeyi (A.S.M.) gör,

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ بِعَدَدِ قَطْرَاتِ الْمَاءِ de.

Yedinci Misal: Başta Buharî ve Müslim olarak kütüb-ü sahiha, Hazret-i İmran İbn-i Husayn'dan haber veriyorlar ki: İmran der: Bir seferde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraber susuz kaldık. Bana ve Ali'ye ferman etti ki: "Filan mevkide bir kadın, iki kırba suyu hayvana yükletmiş gidiyor; alıp buraya getiriniz." Ben ve Ali beraber gittik, aynı yerde kadını, su yükü ile bulduk, getirdik. Sonra emretti: "Bir kaba bir parça su boşaltınız." Boşalttık. Bereketle dua etti. Sonra yine suyu, o hayvandaki kırbaya koyduk. Ferman etti ki: "Herkes gelsin, kabını doldursun." Bütün kabile geldi, kablarını doldurdular, içtiler. Sonra ferman etti: "Kadına birşeyler toplayınız." Kadının eteğini doldurdular. İmran diyor ki: Ben tahayyül ediyordum ki, gittikçe iki kırba doluyor, daha ziyadeleşiyor. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o kadına ferman etti ki:

إِذْهَبِي فَإِنَّا لَمْ نَأْخُذْ مِنْ مَّا نِكَ شَيْئًا وَلَكِنَّ اللَّهَ سَقَيْنَا

Yani: Senin suyundan almadık, belki Cenab-ı Hak bize hazinesinden su içirdi.

Sekizinci Misal: Başta meşhur İbn-i Huzeyme Sahihinde, râviler Hazret-i Ömer'den naklediyorlar ki: Gazve-i Tebük'te susuz kaldık. Hattâ bazılar devesini keser, susuzluktan içini sıkır, içerdi. Ebu Bekir-is Sıddık, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a dua etmek için rica etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm elini kaldırdı; daha elini indirmeden bulut toplandı; yağmur öyle geldi ki, kablarımızı doldurduk. Sonra su çekildi, ordumuza

mahsus olarak hududumuzu tecavüz etmedi. Demek tesadüf içine karışmamış, sırf bir mu'cize-i Ahmediye (A.S.M.)dir.

Dokuzuncu Misal: Meşhur Abdullah İbn-i Amr İbn-il Âs'ın hafidi ve dört imamın ona itimad edip ve ondan tahrir-i hadîs ettikleri Amr İbn-i Şuayb'dan nakl-i sahih ile haber veriyorlar ki, demiş: Nübüvvetten evvel, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm amucası Ebu Talib ile deveye binip Arafa civarında Zilhicaz nam mevkie geldikleri vakit Ebu Talib demiş: "Ben susadım." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm inmiş, yere ayağını vurmuş, su çıkmış; Ebu Talib içmiştir. Muhakkikînden birisi demiş ki: Şu hâdise nübüvvetten evvel olduğundan, irhasat kabilinden olmakla beraber, bin sene sonra aynı yerde Arafat çeşmesi çıkması, o hâdiseye binaen bir keramet-i Ahmediye (A.S.M.) sayılabilir.

İşte şu dokuz misaller gibi, doksan misal olmasa da, belki doksan surette rivayetler; mu'cizat-ı maiyeyi haber vermişler. Baştaki yedi misal, manevî tevatür gibi kat'î ve kuvvetlidirler. Âhirdeki iki misal, çendan o derece tarîkleri kuvvetli ve müteaddid değil, râvileri çok değiller. Fakat sekizinci misalde, Hazret-i Ömer'den rivayet olunan mu'cize-i sahabiye teyid ve takviye eden ikinci bir mu'cize-i sahabiye; başta İmam-ı Beyhakî ve Hâkim olarak, kütüb-ü sahiha, Hazret-i Ömer'den haber veriyorlar ki: Hazret-i Ömer, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan yağmur duasını niyaz etti. Çünkü ordu suya muhtaçtı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm elini kaldırdı, birden bulut toplandı, yağmur geldi. Ordunun ihtiyacı kadar su verdi, gitti. Âdeti yalnız orduya su vermek için memur idi. Geldi, ihtiyaca göre verdi gitti. Şu hâdise, nasilki sekizinci misali teyid ve kat'î isbat eder; öyle de: Şu hâdisede, meşhur allâmelerden ve tashihte çok müşkilpesend, hattâ çok sahihlere mevzu' deyip kabul etmeyen İbn-i Cevzî gibi bir muhakkik der ki: Şu hâdise Gazve-i Meşhure-i Bedir'de vuku bulmuş. **وَيُنَزَّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ** âyet-i kerimesi, o hâdiseyi beyan edip, ifade eder. Madem âyet o hâdiseyi gösterir; kat'iyetinde şübhe kalmaz. Hem dua-i Nebevî ile, birden ve sür'atle ve daha elini indirmeden yağmurun gelmesi, çok tekerrür etmiş, tek başıyla bir mu'cize-i mütevatiredir. Bazı defa câmide, minber üstünde elini kaldırmış, daha indirmeden yağmış; tevatür ile nakledilmiş.

DOKUZUNCU İŞARET :Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın enva'-ı mu'cizatından birisi de, ağaçların insanlar gibi emrini dinlemeleri ve yerinden kalkıp yanına geldikleridir ki; şu mu'cize-i şeceriye, mübarek parmaklarından suyun akması gibi, manen mütevatirdir. Müteaddid suretleri var ve çok tarîklerle gelmiştir. Evet Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın emri için; ağaç, yerinden çıkıp yanına gelmesi, sarihan mütevatir denilebilir. Çünkü meşahir-i siddikîn-i sahabeden Hazret-i Ali, Hazret-i İbn-i Abbas, Hazret-i İbn-i

Mes'ud, Hazret-i İbn-i Ömer, Hazret-i Ya'lâ İbn-i Murre, Hazret-i Câbir, Hazret-i Enes İbn-i Mâlik, Hazret-i Büreyde, Hazret-i Üsâme Bin Zeyd ve Hazret-i Gaylan İbn-i Seleme gibi sahabeler; herbiri kat'iyet ile, aynı mu'cize-i şeceriyeyi haber vermiş. Tâbiînün yüzer imamları, mezkûr sahabelerden herbir sahabeden ayrı bir tarîk ile, o mu'cize-i şeceriyeyi nakletmişler. Âdeta muzaaf tevatür suretinde bize nakletmişler. İşte şu mu'cize-i şecere, hiçbir şübhe kabul etmez bir tevatür-ü manevî-i kat'î hükmündedir.

Şimdi o mu'cize-i kübranın, tekerrür ettiği halde, birkaç sahih suretlerini, birkaç misal ile beyan edeceğiz:

Birinci Misal: Başta İmam-ı Mace ve Darimî ve İmam-ı Beyhakî nakl-i sahihle Hazret-i Enes İbn-i Mâlik'ten ve Hazret-i Ali'den ve Bezzaz ve İmam-ı Beyhakî Hazret-i Ömer'den haber veriyorlar ki: Üç sahabe demişler: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, küffarın tekzibinden müteessir olarak mahzun idi. Dedi: **يَا رَبِّ أَرِنِي آيَةً لَا أَبَالِي مِنْ كَذِّبِي بَعْدَهَا** Enes'in rivayetinde, Hazret-i Cebrail hazır idi. Vâdi kenarında bir ağaç vardı. Hazret-i Cebrail'in i'lamıyla, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o ağacı çağırdı; tâ yanına geldi. Sonra git dedi. Tekrar gitti, yerine yerleşti.

İkinci Misal: Allâme-i Mağrib Kadı İyaz Şifa-i Şerif'te ulvî bir senedle, doğru ve sağlam bir an'ane ile, Hazret-i Abdullah İbn-i Ömer'den haber veriyor ki: Bir seferde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına bir bedevi geldi. Ferman etti: **أَيْنَ تَرِيدُ** "Nereye gidiyorsun?" Bedevi dedi: "Ehlime." Ferman etti: **هَلْ لَكَ إِلَى خَيْرٍ مِنْ ذَلِكَ** "Ondan daha iyi bir hayr istemiyor musun?" Bedevi dedi: "Nedir?" Ferman etti: **أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ** Bedevi dedi: "Bu şهادete şahid nedir?" Ferman etti: **هَذِهِ الشَّجَرَةُ السَّمُرَةُ** "Vâdi kenarındaki ağaç şahid olacak." İbn-i Ömer der ki: O ağaç yerinden sallanarak çıktı, yeri şakk etti, geldi; tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına. Üç defa, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o ağacı istişhad etti. Ağaç da, sıdkına şهادet etti. Emretti yine yerine gidip yerleşti.

Hazret-i Büreyde İbn-i Hasib-il Eslemî tarîkinde, nakl-i sahih ile Büreyde dedi ki: Biz, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanında iken, bir seferde bir a'rabî geldi. Bir âyet, yani bir mu'cize istedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: **قُلْ لِيَتْلِكَ الشَّجَرَةَ رَسُولُ اللَّهِ يَدْعُوكِ** Bir ağaca işaret etti; ağaç sağa ve sola meylederek köklerini yerden çıkarıp, huzur-u Nebevîye geldi. **السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا** dedi. Sonra a'rabî dedi: "Yine yerine gitsin." Emretti, yerine gitti. A'rabî dedi: "İzin ver, sana secde edeyim." Dedi. "İzin yok kimseye." Dedi: "Öyle ise, senin elini ayağımı öpeceğim." İzin verdi.

Üçüncü Misal: Başta Sahih-i Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki, Câbir diyor: Biz bir seferde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. Kaza-yı hacet için bir yer aradı. Settareli bir yer yoktu. Sonra gitti, iki ağaç yanına. Bir ağacın dalını tuttu, çekti. Ağaç itaat ederek beraber gitti, öteki ağacın yanına getirdi. Muti devenin yularını tutup çekildikte geldiği gibi, o iki ağacı o suretle yanyana getirdi. Sonra dedi: **إِئْتِمَا عَلَيَّ بِإِذْنِ اللَّهِ** Yani: "Üstüme birleşiniz." dedi. İkisi birleşerek settare oldular. Arkalarında kaza-yı hacet ettikten sonra onlara emretti, yerlerine gittiler. İkinci bir rivayette, yine Hazret-i Câbir der ki: Bana emretti ki:

يَا جَابِرُ قُلْ لَهُدِهِ الشَّجَرَةَ يُقُولُ لَكَ رَسُولُ اللَّهِ الْحَقِّي بِصَاحِبَتِكَ حَتَّى آجِلِسَ خَلْفَكُمَا

Yani: "O ağaçlara de: Resulullah'ın haceti için birleşiniz." Ben öyle dedim, onlar da birleştiler. Sonra ben beklerken, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm çıkageldi. Başıyla sağa sola işaret etti, o iki ağaç yerlerine gittiler.

Dördüncü Misal: Nakl-i sahih ile, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın cesur kumandanlarından ve hizmetkârlarından olan Üsâme Bin Zeyd der ki: Bir seferde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. Kaza-yı hacet için hâlî, settareli bir yer bulunmuyordu. Ferman etti ki: **هَلْ تَرَى مِنْ** **دَدِيمِ: عَظْمٍ أَوْ حِجَارَةٍ** Dedim: Evet, var. Emretti ve dedi:

أَنْطَلِقُ وَقُلْ هُنَّ إِنْ رَسُولَ اللَّهِ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَأْتِينَ لِمَخْرَجِ رَسُولِ اللَّهِ وَقُلْ لِلْحِجَارَةِ مِثْلَ ذَلِكَ

Yani ağaçlara de ki: "Resulullah'ın haceti için birleşiniz" ve taşlara da de: "Duvar gibi toplanınız." Ben gittim, söyledim. Kasem ediyorum ki, ağaçlar birleştiler ve taşlar duvar oldular. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, hacetinden sonra yine emretti: **قُلْ هُنَّ يَفْتَرْنَ** Benim nefsim kabza-i kudretinde olan Zât-ı Zülcelal'e kasem ederim, ağaçlar ve taşlar ayrılıp yerlerine gittiler. Şu Hazret-i Câbir ve Üsâme'nin beyan ettiği iki hâdiseyi, aynen Ya'lâ İbn-i Murre ve Gaylan İbn-i Selemet-is Sakafî ve Hazret-i İbn-i Mes'ud, Gazve-i Huneyn'de aynen haber veriyorlar.

Beşinci Misal: İmam-ı İbn-i Fûrek ki, kemal-i içtihad ve fazlından kinaye olarak Şafiiyy-i Sâni ünvanını alan allâme-i asr, kat'î haber veriyor ki: Gazve-i Taif'te, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm gece at üstünde giderken uykusu geliyordu. O halde iken, bir sidre ağacına rastgeldi. Ağaç ona yol verip, atını incitmemek için, iki şakk oldu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, hayvan ile içinden geçti. Tâ zamanımıza kadar o ağaç, iki ayak üstünde, muhterem bir vaziyette kaldı.

Altıncı Misal: Hazret-i Ya'lâ tarîkında -nakl-i sahih ile- haber veriyor ki: Bir seferde, Talha veya Semure denilen bir ağaç geldi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın etrafında tavaf eder gibi döndü. Sonra yine yerine gitti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti ki: **إِنَّمَا اسْتَأْذَنْتَ أَنْ تُسَلِّمَ عَلَيَّ** Yani: O ağaç, Cenab-ı Hak'tan istedi ki, bana selâm etsin.

Yedinci Misal: Muhaddisler nakl-i sahih ile İbn-i Mes'ud'dan beyan ediyorlar ki: İbn-i Mes'ud dedi: Batn-ı Nahl denilen nam mevkide, Nusaybin ecinnileri ihtida için Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a geldikleri vakit, bir ağaç o ecinnilerin geldiklerini haber verdi. Hem İmam-ı Mücahid, o hadîste İbn-i Mes'ud'dan nakleder ki: O cinniler bir delil istediler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir ağaca emretti; yerinden çıkıp geldi, sonra yine yerine gitti. İşte cinn taifesine bir tek mu'cize kâfi geldi. Acaba bu mu'cize gibi bin mu'cizat işiten bir insan imana gelmezse, cinnilerin **يُشَوُّ سَفِيهًا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا** tabir ettikleri şeytanlardan daha şeytan olmaz mı?

Sekizinci Misal: Sahih-i Tirmizî nakl-i sahih ile Hazret-i İbn-i Abbas'tan haber veriyorlar ki: İbn-i Abbas dedi ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir a'rabîye ferman etti: **أَرَأَيْتَ إِنْ دَعَوْتُ هَذَا الْعِدْقَ مِنْ هَذِهِ النَّخْلَةِ أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ** "Ben, bu ağacın şu dalını çağırırsam, yanıma gelse, iman edecek misin?" "Evet" dedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm çağırdı. O urcun, ağacının başından kopup, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına atladı, geldi. Sonra emretti, yine yerine gitti.

İşte bu sekiz misal gibi çok misaller var; çok tarîklerle nakledilmişler. Malûmdur ki; yedi- sekiz urgan toplansa, kuvvetli bir halat olur. Binaenaleyh şu en meşhur sıddîkîn-ı sahabeden, böyle müteaddid tarîklerle ihbar edilen şu mu'cize-i şeceriye, elbette tevatür-ü manevî kuvvetindedir; belki tevatür-ü hakikîdir. Zâten Sahabeden sonra Tâbiîn'in eline geçtiği vakit, tevatür suretini alır. Hususan Buharî, Müslim, İbn-i Hibban, Tirmizî gibi kütüb-ü sahiha; tâ zaman-ı sahabeye kadar, o yolu o kadar sağlam yapmışlar ve tutmuşlar ki, meselâ Buharî'de görmek, aynı sahabeden işitmek gibidir.

Acaba o Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a ağaçlar, -misallerde görüldüğü gibi- onu tanıyıp, risaletini tasdik edip, ona selâm ederek ziyaret edip, emirlerini dinleyerek itaat ettiği halde, kendilerine insan diyen bir kısım camid, akılsız mahluklar; onu tanımazsa, iman etmezse, kuru ağaçtan çok ednâ, odun parçası gibi ehemmiyetsiz, kıymetsiz olarak ateşe lâayık olmaz mı?

ONUNCU İŞARET:Şu mu'cize-i şeceriyei daha ziyade takviye eden mütevatir bir surette nakledilen, hanin-ül ciz' mu'cizesidir. Evet Mescid-i Şerif-i

Nebevîde kuru direğin büyük bir cemaat içinde, muvakkaten firak-ı Ahmedîden (A.S.M.) ağlaması; beyan ettiğimiz mu'cize-i şeceriyenin misallerini hem teyid eder, hem kuvvet verir. Çünkü o da ağaçtır, cinsi birdir. Fakat şunun şahsı mütevatirdir, öteki kısımlar herbirinin nev'i mütevatirdir. Cüz'iyatları, misalleri çoğu sarıh tevatür derecesine çıkmıyor. Evet Mescid-i Şerifte hurma ağacından olan kuru direk, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hutbe okurken ona dayanıyordu. Sonra minber-i şerif yapıldığı vakit, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm minbere çıkıp hutbeye başladı. Okurken, direk deve gibi enin edip ağladı; bütün cemaat işitti. Tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm yanına geldi, elini üstüne koydu. Onunla konuştu, teselli verdi; sonra durdu. Şu mu'cize-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm pek çok tarîklerle, tevatür derecesinde nakledilmiştir.

Evet hanin-ül ciz' mu'cizesi çok münteşir ve meşhur ve hakikî mütevatirdir. Sahabelerin bir cemaat-ı âlîsinden, onbeş tarîk ile gelip, Tâbiînin yüzer imamları o mu'cizeyi, o tarîklerle arkadaki asırlara haber vermişler. Sahabenin o cemaatından ülema-i sahabe namdarları ve rivayet-i hadîsin reislerinden Hazret-i Enes İbn-i Mâlik (hâdim-i Nebevî), Hazret-i Câbir Bin Abdullah-il Ensarî (hâdim-i Nebevî), Hazret-i Abdullah İbn-i Ömer, Hazret-i Abdullah Bin Abbas, Hazret-i Sehl Bin Sa'd, Hazret-i Ebu Said-il Hudrî, Hazret-i Übeyy İbn-il Kâ'b, Hazret-i Büreyde, Hazret-i Ümm-ül Mü'minîn Ümm-ü Seleme gibi meşahir-i ülema-i sahabe ve rivayet-i hadîsin rüesaları gibi, herbiri bir tarîkın başında, aynı mu'cizeyi ümmete haber vermişler. Başta Buharî, Müslim, kütüb-ü sahiha; arkalarındaki asırlara, o mütevatir mu'cize-i kübrayı tarîkleriyle haber vermişler.

İşte Hazret-i Câbir tarîkında der ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hutbe okurken, Mescid-i Şerifte **جذع النخل** denilen kuru direğe dayanıp, okurdu. Minber-i şerif yapıldıktan sonra, minbere geçtiği vakit; direk tahammül edemeyerek, hamile deve gibi ses verip inleyerek ağladı. Hazret-i Enes tarîkında der ki: Camus gibi ağladı, mescidi lerzeye getirdi. Sehl İbn-i Sa'd tarîkında der: Hem onun ağlaması üzerine, halklarda ağlamak çoğaldı. Hazret-i Übeyy İbn-il Kâ'b tarîkında diyor: Hem öyle ağladı ki, inşikak etti. Diğer bir tarîkte, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: **إِنَّ هَذَا بَكَى لِمَا فَقَدَ مِنَ الدَّيْمِ** Yani: "Onun mevkiinde okunan zikir ve hutbedeki zikir-i İlahînin iftirakındandır ağlaması." Diğer bir tarîkte ferman etmiş: **لَوْ لَمْ التَّرْمُهُ لَمْ يَزَلْ هَكَذَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ نَحْنُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ** Yani: "Ben onu kucaklayıp teselli vermeseydim, Resulullah'ın iftirakından kıyamete kadar böyle ağlaması devam edecekti." Hazret-i Büreyde tarîkında der ki: Ciz' ağladıktan sonra, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, elini üstüne koyup ferman etti:

إِنْ شِئْتُمْ أَزُودْكُمْ إِلَى الْخَائِطِ الَّذِي كُنْتُمْ فِيهِ تَنْبِثُ لِكَعْرُوفِكُمْ وَيَكْمُلُ خَلْقَكُمْ وَيُجَدِّدُ حُوصُوكُمْ وَتَمْرُوكُمْ وَإِنْ شِئْتُمْ أَغْرِسُكُمْ فِي الْجَنَّةِ
يَأْكُلُ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ مِنْ تَمْرِكَ

Sonra, o ciz'i dinledi ne söylüyor; ciz' söyledi, arkadaki adamlar da işitti:

يَاغْرِسُنِي فِي الْجَنَّةِ يَأْكُلُ مِنِّي أَوْلِيَاءُ اللَّهِ فِي مَكَانٍ لَا يَبُلَى Yani: "Cennet'te beni dik ki; benim meyvelerimden Cenab-ı Hak'ın sevgili kulları yesin. Hem bir mekân ki, orada beka bulup, çürümek yoktur." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ferman etti: **إِخْتَارَ دَارَ الْبُقَاءِ عَلَى دَارِ الْفَنَاءِ** **فَقَدْ فَعَلْتُ** Sonra ferman etti:

İlm-i Kelâm'ın büyük imamlarından meşhur Ebu İshak-ı İsfereânî naklediyor ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm direğin yanına gitmedi; belki direk onun emriyle, onun yanına geldi. Sonra emretti, yerine döndü. Hazret-i Übeyy İbn-i Kâ'b der ki: Şu hâdise-i hârikadan sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm emretti ki: "Direk, minberin altına konulsun." Minberin altına konuldu, tâ mescid-i şerifin tamiri için hedmedilinceye kadar. O vakit Hazret-i Übeyy İbn-i Kâ'b yanına aldı, çürüyünceye kadar muhafaza edildi.

Meşhur Hasan-ı Basrî, şu hâdise-i mu'cizeyi şakirdlerine ders verdiği vakit, ağlardı ve derdi ki: "Ağaç, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'a meyl ve iştiyak gösteriyor.. sizler daha ziyade iştiyaka, meyle müstehaksınız." Biz de deriz ki: Evet hem ona iştiyak ve meyl ve muhabbet, onun Sünnet-i Seniyesine ve Şeriat-ı Garrasına ittiba' iledir.

Bir Nükte-i Mühimme: Eğer denilse: Neden Gazve-i Hendek'te dört avuç taamla bin adamı doyurmak olan mu'cize-i taamiye ve mübarek parmaklarından akan su ile, bin beşyüz kişiye suyu doyuruncaya kadar içiren mu'cize-i mâiye, neden şu hanin-i ciz' mu'cizesi gibi şaşaa ile çok kesretli tarîklerle nakledilmemiş? Halbuki o ikisi, bundan daha ziyade bir cemaatte vuku bulmuş...

Elcevab: Zuhur eden mu'cizeler, iki kısımdır. Bir kısmı, nübüvveti tasdik ettirmek için, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtu Vesselâm elinde izhar ediliyor. Hanin-i ciz' şu nevidendir ki, sırf nübüvvetin tasdiki için bir hüccet olarak zuhura gelmiş ki; mü'minlerin imanını ziyadeleştirmek ve münafıkları ihlâsa ve imana sevk etmek ve küffarı imana getirmek için zahir olmuş. Onun için avam ve havas herkes onu gördü, onun neşrine fazla ihtimam edildi. Fakat şu mu'cize-i taamiye ve mu'cize-i mâiye ise, mu'cizeden ziyade bir keramettir, belki kerametten ziyade bir ikramdır, belki ikramdan ziyade ihtiyaca binaen bir ziyafet-i Rahmaniyedir. Onun için çendan dava-yı nübüvveti delildir ve mu'cizedir; fakat asıl maksad: Ordu aç kalmış; bir çekirdekten bin batman hurmayı halkettiği gibi, Cenab-ı Hak hazine-i gaybdan bir sa' taamdan, bin

adama ziyafet veriyor. Hem susuz kalmış mücahid bir orduya, kumandan-ı a'zâmın parmaklarından, âb-ı kevser gibi su akıttırıp içiriyor. İşte şu sır içindir ki, mu'cize-i taamiye ve mu'cize-i mâiyenin her bir misali, hanin-i ciz' derecesine çıkmıyor. Fakat o iki mu'cizenin cinsleri ve nevileri külliyyet itibariyle, hanin-i ciz' gibi mütevatir ve kesretlidir. Hem taamın bereketini ve parmaklarından suyun akmasını herkes göremiyor, yalnız eserlerini görüyor. Direğin ağlamasını ise herkes işitiyor. Onun için fazla intişar etti.

Eğer denilse: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın her hal ve hareketini kemal-i ihtimam ile sahabeler muhafaza ederek nakletmişler. Böyle mu'cizat-ı azîme, neden on-yirmi tarîk ile geliyor? Yüz tarîk ile gelmeli idi. Hem neden Hazret-i Enes, Câbir, Ebu Hüreyre'den çok geliyor; Hazret-i Ebu Bekir ve Ömer az rivayet ediyor?

Elcevab: Birinci şikkın cevabı: Dördüncü İşaretin Üçüncü Esasında geçmiş. İkinci şikkın cevabı ise: Nasılki insan, bir ilâca muhtaç olsa, bir tabibe gider; hendese için mühendise gider, mühendisten nakleder; mes'ele-i şer'iye, müftüden haber alınır ve hâkeza... Öyle de, sahabe içinde ehadîs-i Nebeviyeyi gelecek asırlara ders vermek için, ülema-i sahabeden bir kısım, ona manen muvazzaf idiler. Bütün kuvvetleriyle ona çalışıyorlardı. Evet Hazret-i Ebu Hüreyre bütün hayatını, hadîsin hıfzına vermiş; Hazret-i Ömer, siyaset âlemiyle ve hilafet-i kübra ile meşgul imiş. Onun için, ehadîsi ümmete ders vermek için, Ebu Hüreyre ve Enes ve Câbir gibi zâtlara itimad edip; ondan, rivayeti az ederdi. Hem madem sıddık, sadûk, sadık ve musaddak bir sahabenin meşhur bir namdarı, bir tarîk ile bir hâdiseyi haber verse; yeter denilir, başkasının nakline ihtiyaç da kalmaz. Onun için bazı mühim hâdiseler, iki-üç tarîk ile geliyor.

ONBİRİNCİ İŞARET: Onuncu İşaret, nasılki şecer taifesindeki mu'cize-i Nebeviyeyi gösterdi. Onbirinci İşaret dahi, cemadatta taş ve dağ taifesinin mu'cize-i Nebeviyeyi gösterdiklerine işaret edecek. İşte biz de, o çok kesretli misallerinden yedi-sekiz misali zikredeceğiz:

Birinci Misal: Allâme-i Mağrib Hazret-i Kadı-yı İyaz, Şifa-i Şerifinde ulvî bir senedle ve Buharî sahibi gibi mühim imamlardan nakl-i sahih ile haber veriyorlar ki: Hâdim-i Nebvî Hazret-i İbn-i Mes'ud der ki: "Biz, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın yanında taam yerken, taamın tesbihlerini işitiyorduk."

İkinci Misal: Nakl-i sahih ile, Enes ve Ebu Zerr'den kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Hazret-i Enes (hâdim-i Nebvî) demiş ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın yanında idik. Avucuna küçük taşları aldı, mübarek elinde tesbih etmeye başladılar. Sonra Ebu Bekir-is Sıddık'ın eline koydu, yine tesbih ettiler. Ebu Zerr-i Gıffarî tarîkında der ki: Sonra Hazret-i Ömer'in eline

koydu, yine tesbih ettiler. Sonra aldı yere koydu, sustular. Sonra yine aldı, Hazret-i Osman'ın eline koydu, yine tesbihe başladılar. Sonra Hazret-i Enes ve Ebu Zerr diyorlar ki: "Ellerimize koydu, sustular."

Üçüncü Misal: Hazret-i Ali ve Hazret-i Câbir ve Hazret-i Âişe-i Sıddıka'dan nakl-i sahih ile sabittir ki: Dağ, taş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a "Esselâmü aleyke ya Resulallah" diyorlardı. Hazret-i Ali'nin tarîkında diyor ki: Bidayet-i nübüvvette, navahi-i Mekke'de, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraber gezdiğimizde, ağaç ve taşta rastgeldiğimiz vakit, "Esselâmü aleyke yâ Resulallah" diyorlardı. Hazret-i Câbir, tarîkında der ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm taş ve ağaca rastgeldiği vakit, ona secde ediyordular; yani inkıyad edip, "Esselâmü aleyke yâ Resulallah" diyorlardı. Câbir'in bir rivayetinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş: **لَمَّا اسْتَقْبَلَنِي جِبْرًا يُبَلِّغُ بِالرِّسَالَةِ جَعَلْتُ لَا أَمْرٌ بِحَجْرٍ وَلَا شَجَرٍ إِلَّا قَالَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ** Bazıları demişler ki: O, Hacer-ül Esved'e işaretler. Hazret-i Âişe'nin tarîkında demiş: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

لَمَّا اسْتَقْبَلَنِي جِبْرًا يُبَلِّغُ بِالرِّسَالَةِ جَعَلْتُ لَا أَمْرٌ بِحَجْرٍ وَلَا شَجَرٍ إِلَّا قَالَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ

Dördüncü Misal: Nakl-i sahih ile Hazret-i Abbas'tan haber veriyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Abbas'ı ve dört oğlunu (Abdullah, Ubeydullah, Fazl, Kusem) beraber, mülâet denilen bir perde altına alarak, üzerlerine örttü. Dedi:

يَا رَبِّ هَذَا عَمِّي وَصِنُو أَبِي وَ هُوَ لَاءَ بَنُوهُ فَاسْتُرْتُهُمْ مِنَ النَّارِ كَسْتَرِي إِيَّاهُمْ بِمَلَأْتِي

deyip, dua etti. Birden evin damı ve kapısı ve duvarları, "Âmîn, Âmîn" diyerek duaya iştirak ettiler.

Beşinci Misal: Başta Buharî, İbn-i Hibban, Davud, Tirmizî gibi kütüb-ü sahiha müttefikan Hazret-i Enes'ten, Ebu Hüreyre'den, Osman-ı Zinnureyn'den, Aşere-i Mübeşşere'den Said İbn-i Zeyd'den haber veriyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekir-is Sıddık, Ömer-ül Faruk ve Osman-ı Zinnureyn ile Uhud Dağı'nın başına çıktılar. Cebel-i Uhud ya onların mehabetlerinden veya kendi sürur ve sevincinden lerzeye geldi, kımıldandı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti ki:

أُنْبِئْتُ يَا أَحَدُ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَ صِدِّيقٌ وَ شَهِيدَانِ

Şu hadîs, Hazret-i Ömer ve Osman şehid olacaklarına bir ihbar-ı gaybîdir. Şu misalin tetimmesi olarak nakledilmiş ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Mekke'den hicret ettiği ve küffarlar takibe çıktıkları vakit, Sebire

namındaki dağa çıktılar. Sebir dedi: "Ya Resulallah, benden ininiz! Korkarım, benim üstümde sizi vururlarsa, Allah beni tazib eder. Onun için korkarım." Cebel-i Hira çağırıldı: **يَا رَسُولَ اللَّهِ اِلَىَّ** "Bana gel." Bu sır içindir ki, ehl-i kalb, Sebir'de havf ve Hira'da da emniyeti hissederler. Bu misalden anlaşılır ki: O koca dağlar, birer müstakil abddir, müsebbihtir ve vazifedardırlar. Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tanır ve severler; başıboş değillerdir.

Altıncı Misal: Nakl-i sahih ile Abdullah İbn-i Ömer'den haber veriyorlar ki, demiş: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm minberde hutbe okurken

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ حَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ

âyetini okudu. Ve dedi: **إِنَّ الْجَبَّارَ يُعْظِمُ نَفْسَهُ وَيَقُولُ أَنَا الْجَبَّارُ أَنَا الْجَبَّارُ أَنَا الْكَبِيرُ الْمَتَعَالُ** dediği vakit, minber öyle sarsıldı ve öyle lerzeye geldi ve titredi, korktuk ki; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı düşürecek bir derecede sallandı.

Yedinci Misal: Nakl-i sahih ile, Habr-ül Ümme ve Tercüman-ül Kur'an olan Hazret-i İbn-i Abbas ve hâdim-i Nebevî ve ülema-i azîme-i sahabeden olan İbn-i Mes'ud'dan haber veriyorlar ki, demişler: Feth-i Mekke gününde, Kâ'be ve etrafında, taşa rasasla mıhlanmış üçyüz altmış sanem vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm elinde kavse benzer bir değnekle, o sanemlere birer birer işaret ederek **جَاءَ الْحَقُّ وَرَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا** deyip, hangisine işaret etti, yere düştü. Sanemin yüzüne işaret ettiyse, arkasına düşer; arkasına işaret ettiyse, yüzüstüne düşer ve hâkeza.. sanemler yere yuvarlandılar.

Sekizinci Misal: Meşhur Buheyra-yı Rahib'in meşhur kıssasıdır ki: Nübüvvetten evvel, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, amucası Ebu Talib ve bir kısım Kureyşî ile beraber, Şam tarafına ticarete gidiyorlar. Buheyra-yı Rahib'in Kilisesi civarına geldikleri vakit oturdular. İnsanlar ile ihtilat etmeyen münzevi Buheyra-yı Rahib birden çıkageldi. Kafile içinde Muhammed-ül Emin'i (A.S.M) gördü. Kafileye dedi: "Şu Seyyid-ül Âlemîn'dir ve peygamber olacaktır." Kureyşîler dediler: "Neden biliyorsun?" Mübarek rahib dedi ki: Siz gelirken baktım ki, havada üstünüzde bir parça bulut vardı. Siz otururken, şu Muhammed-ül Emin (A.S.M.) tarafına bulut meyletti, gölge yaptı. Hem görüyordum ki: Taş, ağaç ona secde eder gibi bir vaziyet gördüm. Bu ise, nebilere yapılıdır.

İşte bu sekiz misal gibi, belki seksen misal var. Bu sekiz misal birleştirilse; öyle kopmaz bir zincir olur ki, hiçbir şübhe onu koparamaz ve sarsamaz. Şu cins mu'cize umumiyeti itibariyle, yani cemadatın dava-yı nübüvvete delil olarak konuşmaları, manevî tevatür hükmünde yakîni ve kat'iyyeti ifade eder. Herbir misal, mecmuun kuvvetinden, kendi kuvvetinden

fazla bir kuvvet daha alır. Evet zaîf bir direk, kuvvetli direklerle omuz omuza geldiği vakit, muhkemleşir. Zaîf, kuvvetsiz bir adam, asker olup orduya girse; öyle kuvvetleşir ki, bin adama meydan okur.

ONİKİNCİ İŞARET:Onbirinci İşaretle alâkadar olan üç misal, fakat gayet mühim misallerdir.

Birinci misal: وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ nass-ı kat'îsiyle ve ehl-i tahkik umum müfessirlerin tahkikiyle ve umum ehl-i hadîsin ihbarıyla, Gazve-i Bedir'de, şu âyet haber veriyor ki; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir avuç toprak ile küçük taşları aldı, küffar ordusunun yüzüne attı, شَاهَتِ الْوُجُوهُ dedi. شَاهَتِ الْوُجُوهُ kelimesi bir kelâm iken, onların herbirinin kulağına gitmesi gibi; o bir avuç toprak dahi, herbir kâfirin gözüne gitti. Herbiri kendi gözü ile meşgul olup, hücumda iken birden kaçtılar.

Hem Gazve-i Huneyn'de, başta İmam-ı Müslim olarak ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: Gazve-i Huneyn'de -Bedir gibi- küffar, şiddetle hücum ederken, yine bir avuç toprak atıp, شَاهَتِ الْوُجُوهُ diyerek, herbirinin kulağına bir شَاهَتِ الْوُجُوهُ kelimesi girdiği gibi; biiznillah, herbirinin yüzüne bir avuç toprak gitti. Gözleriyle meşgul olup, kaçtılar. İşte Bedir'de ve Huneyn'deki hârika olan şu hâdise, esbab-ı âdi ve kudret-i beşer dâhilinde olmadığından, Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ ferman eder. yani "O hâdise, kudret-i beşer haricindedir. Kuvve-i beşeriye ile değil; belki fevkalâde bir surette, kudret-i İlahiye ile olmuştur."

İkinci Misal: Başta Buharî, Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Gazve-i Hayber'de bir Yahudi kadını, bir keçiyi biryan yapıp pişirmiş, gayet müessir bir zehir ile zehirlemiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a göndermiş. Sahabeler yemeye başladılar. Birden ferman etti: اِزْفَعُوا أَيْدِيكُمْ إِنَّمَا أَخْبَرْتَنِي أَنَّهَا مَسْمُومَةٌ Yani, pişirilen keçi bana der ki: "Ben zehirliyim" diye haber veriyor. Herkes elini çekti. Fakat o şiddetli zehirin tesirinden, Bişr İbn-il Berra', aldığı bir tek lokmadan vefat etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o Zeyneb ismindeki kadını çağırdı. Ferman etti: "Neden böyle yaptın?" O menhuse dedi: "Eğer peygamber isen, sana zarar vermeyecek; eğer padişah isen, insanları senden kurtarmak için yaptım." Bazı rivayette onu öldürtmemiş, bazı tarîkte öldürtmüş. Ehl-i tahkik demiş ki: Kendi öldürtmemiş; fakat Bişr'in veresesine verilmiş, onlar öldürmüşler. Şu vak'a-i acibedeki vech-i i'cazı gösterecek iki-üç noktayı dinle:

Birincisi: Bir rivayette var ki, o keçinin kolu haber verdiği vakit, bazı sahabeler de işittiler.

İkincisi: Hem bir rivayette vardır ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm haber verdikten sonra dedi: "Bismillah deyiniz, ondan sonra yiyiniz. Zehir daha tesir etmeyecektir." Şu rivayeti çendan İbn-i Hacer-i Askalanî kabul etmemiş, fakat başkaları kabul etmişler.

Üçüncüsü: Hem dessay Yahudiler, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a ve mukarrebîn-i Sahabeye birden darbe vurmak istedikleri halde, birden gaibden haber verilmiş gibi, hâdisenin inkişafı ve desiselerinin akîm kalması ve o ihbarın ifade ettiği vakıa doğru çıkması ve hiçbir vakit sahabeleri nazarında mütehalif bir haberi görülmeyen Zât-ı Ahmediyenin "Şu keçinin kolu bana söylüyor" demesi; herkesin kulağıyla o keçiden, o sözü işitmesi kadar kanaat-ı kat'iyeleri olmuş.

Üçüncü Misal: Hazret-i Musa Aleyhisselâm'ın "yed-i beyza" ve "asâ" mu'cizesine nazire olarak, üç hâdisede bir mu'cize-i Ahmediye:

Birincisi: Hazret-i İmam-ı Ahmed İbn-i Hanbel, Ebî Said-il Hudrî'den tahrir ve tashih eder ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Katade İbn-i Nu'man'a karanlıklı, yağmurlu bir gecede bir değnek verir ve ferman eder ki: "Sana lâmba gibi, onar arşın her tarafta ışık verecek. Evine gittiğin zaman, bir siyah şahıs gölge göreceksin. O, şeytandır. Onu hanenden çıkar, tardet." Katade değneği alır, gider. Yed-i beyza gibi ışık verir. Evine gider; o siyah şahsı görür, tardeder.

İkincisi: Bir menba'-ı garaib olan Gazve-i Kübra-yı Bedir'de, Ukkâşe İbn-il Mihsan-il Esedî'nin müşriklerle döğüşürken kılıncı kırıldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona kılıncına mukabil kalınca bir değnek verdi. Dedi: "Bununla harbet." Birden değnek, biiznillah uzun, beyaz bir kılınç oldu. Onunla harbetti. Hayatı mikdarınca, tâ Yemame Harbi'nde şehid oluncaya kadar boynunda taşıdı. Şu hâdiseye kat'îdir. Çünkü Ukkâşe bütün hayatında onunla iftihar etmiş ve o kılınç "El-Avn" namıyla meşhur olmuş. İşte Hazret-i Ukkâşe'nin iftihar ve kılıncın Avn namıyla, kılınçların fevkinde iştiharı, şu hâdisenin iki hüccetidir.

Üçüncüsü: İbn-i Abd-il Berr gibi bir allâme-i asır ve ehl-i tahkikin büyüklerinden nakl ve tashih ediyorlar ki: Gazve-i Uhud'da Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın halazadesi olan Abdullah İbn-i Cahş harbederken kılıncı kırıldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona bir değnek verdi. O değnek, onun elinde bir kılınç oldu. Onun ile harbetti. O eser-i mu'cize olan kılınç, bâki kaldı. Meşhur İbn-i Seyyid-in Nas siyerinde haber veriyor ki: Bir zaman sonra, Abdullah o kılıncı Bugay-ı Türkî namında bir adama, ikiyüz liraya sattı. İşte bu iki kılınç asâ-yı Musa gibi birer mu'cizedir. Fakat asâ-yı Musa, vefat-ı Musa'dan sonra vech-i i'cazı kalmadı. Fakat şunlar bâki kaldılar.

ONÜÇÜNCÜ İŞARET:Mu'cizat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hem mütevatir, hem misalleri pek çok bir nev'i dahi; hastalar ve yaralılar nefes-i mübarekiyle şifa bulmalarıdır. Şu nevi mu'cize-i Ahmediye (Aleyhissalâtü Vesselâm); nev'i itibariyle manevî mütevatirdir. Cüz'iyatları, bir kısmı dahi manevî mütevatir hükmündedir. Diğer kısmı âhâdî ise de, ilm-i hadîsin müdakkik imamları tashih ve tahrir ettikleri için, kanaat-ı ilmiye verir. Biz de pek çok misallerinden, birkaç misalini zikredeceğiz:

Birinci Misal: Allâme-i Mağrib Kadı-yı İyaz, Şifa-i Şerif'inde, ulvî bir an'ane ile ve müteaddid tarîklerle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hâdimi ve bir kumandanı ve Hazret-i Ömer'in zamanında ordu-yu İslâmın baş kumandanı ve İran'ın fâtihi ve Aşere-i Mübeşşere'den olan Hazret-i Sa'd İbn-i Ebî Vakkas diyor:

Gazve-i Uhud'da ben Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanında idim. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o gün kavsi kırılıncaya kadar küffara oklar attı. Sonra bana okları veriyordu. "At!" diyordu. Nasl'sız, yani okun uçmasına yardım eden kanatları olmayan okları verirdi. Ve bana emrederdi: "At!" Ben de atardım. Kanatlı oklar gibi uçardı, küffarın cesedine yerleşirdi. O halde iken, Katade İbn-i Nu'man'ın gözüne bir ok isabet etmiş, gözünü çıkarıp, gözünün hadekası yüzünün üstüne indi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm mübarek, şifalı eliyle onun gözünü alıp, eski yuvasına yerleştirip, iki gözünden en güzeli olarak, hiçbir şey olmamış gibi şifa buldu. Şu vakıa çok iştihar etmiş. Hattâ Katade'nin bir hafidi, Ömer İbn-i Abd-il Aziz'in yanına geldiği vakit, kendini şöyle tarif etmiş: "Ben öyle bir zâtın hafidiyim ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun çıkmış gözünü yerine koyup, birden şifa buldu. En güzel göz o olmuş." diye, nazm suretinde (Haşiye) Hazret-i Ömer'e söylemiş; onun ile kendini tanıttırılmış. Hem nakl-i sahih ile haber verilmiş ki: Meşhur Ebî Katade'nin, Yevm-i Zîkarad denilen gazvede, bir ok mübarek yüzüne isabet etmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, mübarek eliyle meshetmiş. Ebî Katade der ki: "Kat'iyen ve aslâ ne acısını ve ne de cerahatini görmedim.

(Haşiye):

أَنَا ابْنُ الَّذِي سَأَلْتُ عَلَى الْحَدِّ عَيْنُهُ فَرُدَّتْ بِكَفِّ الْمُصْطَفَى أَحْسَنَ الرَّدِّ

فَعَادَتْ كَمَا كَانَتْ لِأَوَّلِ أَمْرِهَا فَيَا حُسْنَ مَا عَيْنٍ وَيَا حُسْنَ مَا رَدِّ

İkinci Misal: Buharî ve Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Gazve-i Hayber'de, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Aliyy-i Haydarî'yi bayraktar tayin ettiği halde, Ali'nin gözleri hastalıktan çok ağrıyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm tiryak gibi tükürüğünü gözüne sürdüğü dakikada, şifa bularak hiçbir şey kalmadı. Sabahleyin Hayber Kal'asının pek ağır demir kapısını çekip, elinde kalkan gibi tutup, Kal'a-i Hayber'i fethetti. Hem o vakıda, Seleme İbn-i Ekva'nın bacağına kılıncı vurulmuş, yarılmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona nefes edip, birden ayağı şifa bulmuş.

Üçüncü Misal: Başta Nesaî olarak erbab-ı Siyer, Osman İbn-i Huneyf'ten haber veriyorlar ki: Osman diyor ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına bir a'ma geldi, dedi: "Benim gözlerimin açılması için dua et." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona ferman etti:

فَانْطَلِقْ وَتَوَضَّأْ ثُمَّ صَلِّ رَكَعَتَيْنِ وَقُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ وَأَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّ مُحَمَّدٍ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ يَا مُحَمَّدُ إِنِّي أَتَوَجَّهُ بِكَ إِلَى رَبِّكَ أَنْ
يَكْشِفَ عَنِّي بَصَرِي اللَّهُمَّ شَفِّعْهُ فِيَّ

O gitti öyle yaptı, geldi. Gözü açılmış, güzel görüyormuş, gördük.

Dördüncü Misal: Büyük bir imam olan İbn-i Veheb haber veriyor ki: Gazve-i Bedr'in ondört şehidinden birisi olan Muavviz İbn-i Afra', Ebu Cehil ile döğüşürken; Ebu Cehil-i Laîn, o kahramanın bir elini kesmiş. O da öteki eliyle elini tutup, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına gelmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun elini yine yerine yapıştırdı, tükürüğünü ona sürdü; birden şifa buldu. Yine harbe gitti, şehid oluncaya kadar harbetti. Hem yine İmam-ı Celil İbn-i Veheb haber veriyor ki: O gazvede Hubeyb İbn-i Yesaf'ın omuz başına bir kılıncı vurulmuş ki, bir şakkı ayrılmış gibi dehşetli bir yara açılmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun kolunu omuzuna eliyle yapıştırmış, nefes etmiş; şifa bulmuş. İşte şu iki vakıa, çendan âhâdîdir ve haber-i vâhiddir; fakat İbn-i Veheb gibi bir imam tashih etse, Gazve-i Bedir gibi bir menba'-ı mu'cizat olan bir gazvede olsa, hem bu iki vakıayı andıracak çok misaller bulunsa; elbette şu iki vakıa, kat'î ve vaki'dir denilebilir.

İşte ehadîs-i sahiha ile sübut bulan belki bin misal var ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mübarek eli ona şifa olmuş.

BU PARÇA ALTUN VE ELMAS İLE YAZILSA LİYAKATI VAR

Evet sâbıkan bahsi geçmiş: Avucunda küçük taşların zikir ve tesbih etmesi; **وَمَا زَمَيْتَ إِذْ زَمَيْتَ** sırrıyla aynı avucunda, küçücük taş ve toprak, düşmana top ve gülle hükmünde onları inhizama sevketmesi; **وَ اِنْشَقَّ الْقَمْرُ** nassı ile aynı avucunun parmağıyla Kamer'i iki parça etmesi; ve aynı el, çeşme gibi on parmağından suyun akması ve bir orduya içirmesi; ve aynı el, hastalara ve yaralılara şifa olması, elbette o mübarek el, ne kadar hârika bir mu'cize-i kudret-i İlahiye olduğunu gösterir. Güya ahabab içinde o elin avucu küçük bir zikirhane-i Sübhanîdir ki, küçücük taşlar dahi içine girse, zikir ve tesbih ederler. Ve a'daya karşı küçücük bir cephaneye-i Rabbanîdir ki; içine taş ve toprak girse, gülle ve bomba olur. Ve yaralılar ve hastalara karşı küçücük bir eczahane-i Rahmanîdir ki, hangi derde temas etse derman olur. Ve celal ile kalktığı vakit, Kamer'i parçalayıp Kab-ı Kavseyn şeklini verir; ve cemal ile döndüğü vakit, âb-ı kevser akıtan on musluklu bir çeşme-i rahmet hükmüne girer. Acaba böyle bir zâtın bir tek eli, böyle acib mu'cizata mazhar ve medar olsa; o zâtın Hâlık-ı Kâinat yanında ne kadar makbul olduğu ve davasında ne kadar sadık bulunduğu ve o el ile biat edenler, ne kadar bahtiyar olacakları, bedahet derecesinde anlaşılmaz mı?..

Bir Soru: Deniliyor ki: Sen çok şeylere mütevatir dersin, halbuki biz onların çoğunu yeni işitiyoruz. Mütevatir birşey böyle gizli kalmaz?

Elcevab: Ülema-i Şeriat yanında çok mütevatir ve bedihî şeyler var ki, onlardan olmayana göre meçhuldür. Ehl-i hadîs yanında da çok mütevatir var, sairlerin yanında âhâdî de olmuyor ve hâkeza... Her fennin ehl-i ihtisası, o fenne göre bedihiyatı, nazariyatı beyan edilir. Umum halk ise, o fennin ehl-i ihtisasına itimad eder, teslim olur veya içine girer, görür. Şimdi haber verdiğimiz hakikî mütevatir veya manevis mütevatir veya tevatür hükmünde kat'iyeti ifade eden vakıalar, hem ehl-i hadîs, hem ehl-i şeriat, hem ehl-i Usûlüddin, hem ekser tabakat-ı ülema hükmünü öyle göstermiş. Gaflette bulunan avam veya gözünü kapayan nâdanlar bilmezlerse, kabahat onlara aittir.

Beşinci Misal: İmam-ı Bagavî tahriri ve tashihi ile haber veriyor ki: Aliyy-ibn-il Hakem'in Gazve-i Hendek'te küffarın darbesiyle ayağı kırıldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm meshetti. Dakikasında öyle şifa buldu ki, atından inmedi.

Altıncı Misal: Başta İmam-ı Beyhakî, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: İmam-ı Ali gayet hasta idi. Izdırabından kendi kendine dua edip inliyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm geldi, dedi: **اللَّهُمَّ اشْفِهِ** Ve ayağıyla Hazret-i

Ali'ye dokundu, "Kalk!" dedi. Birden şifa buldu. İmam-ı Ali der ki: "Ondan sonra o hastalığı hiç görmedim."

Yedinci Misal: Şürehbil-el Cuhfi'nin meşhur kıssasıdır ki: Avucunda etten bir ur vardı ki, kılıncı ve atın dizginini tutamıyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm avucundaki uru meshetti ve mübarek eliyle oğdu. O urdan hiçbir eser kalmadı.

Sekizinci Misal: Altı çocuğun herbiri ayrı ayrı birer mu'cize-i Ahmediyeye mazhar oldu.

Birincisi: İbn-i Ebî Şeybe (muhakkik-i kâmil ve muhaddis-i meşhur) haber veriyor ki: Bir kadın bir çocuğu, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına getirdi. O çocukta bir bela vardı, konuşmuyordu, aptal idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir su ile mazmaza etti, elini yıkadı. O suyu kadına verdi, çocuğa içirsin ferman etti. Çocuk o suyu içtikten sonra, hastalığından ve belasından bir şey kalmadı. Öyle bir akıl ve kemal sahibi oldu ki, ukalâ-yı nâsın fevkine çıktı.

İkincisi: Nakl-i sahih ile, Hazret-i İbn-i Abbas demiş ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a mecnun bir çocuk getirildi. Mübarek elini onun göğsüne koydu; birden çocuk istifra' etti. İçinden küçük hıyar kadar siyah bir şey çıktı, çocuk şifa bulup gitti.

Üçüncüsü: İmam-ı Beyhakî ve Nesaî nakl-i sahih ile haber veriyorlar ki: Muhammed İbn-i Hâtib isminde bir çocuğun koluna kaynayan tencere dökülmüş, bütün kolunu yakmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm meshedip tükürüğünü sürdü, dakikasında şifa buldu.

Dördüncüsü: Büyümüş fakat lisanı yok, büyükçe bir çocuk Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına geldi. Çocuğa ferman etmiş: "Ben kimim?" Hiç konuşmayan dilsiz çocuk, **أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ** deyip tekellüme başlamış.

Beşinci çocuk: Âlem-i yakazada Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'la mükerrer surette müşerref olan Celaleddin-i Süyutî ve asrın imamı tahrir ve tashih ile Mübarek-ül Yemame ismiyle meşhur bir zâtı, daha yeni dünyaya geldiği vakit, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına getirmişler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona müteveccih olmuş. Çocuk tekellüme başlamış, **أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ** demiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm "Bârekâllah" demiş. Çocuk ondan sonra büyüyünceye kadar daha konuşmamış. O çocuk, bu mu'cize-i Ahmediyeye ve "Bârekâllah" dua-yı Nebevîsine mazhar olduğundan, "Mübarek-ül Yemame" ismiyle şöhret bulmuş.

Altıncı çocuk: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm namaz kılarken, hırçın bir çocuk, namazını kat'edip geçtiğinden, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm **اَفْطَعِ اَثْرَهُ** demiş. Ondan sonra çocuk daha yürümemiş öyle kalmış, hırçınlığının cezasını bulmuş.

Yedinci çocuk: Çocuk tabiatında hayâsız bir kadın, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm yemek yerken lokma istemiş, vermiş. Demiş: "Yok, senin ağzındakini istiyorum." Onu da vermiş. O gayet hayâsız kadın, o lokmayı yedikten sonra, en hayâlı kadın ve Medine kadınlarının fevkinde bir hayâ sahibi oldu.

İşte bu sekiz misal gibi, seksen değil, belki sekizyüz misalleri var. Çoğu kütüb-ü Siyer ve ehadîste beyan edilmiştir. Evet Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mübarek eli Hakîm-i Lokman'ın bir eczahanesi gibi ve tükürüğü Hazret-i Hızır'ın âb-ı hayat çeşmesi gibi ve nefesi Hazret-i İsa Aleyhissalâm'ın nefesi gibi meded-res ve şifa-resan olsa ve nev'-i beşer çok musibet ve belalara giriftar olsa; elbette Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a hadsiz müracaatlar olmuş. Hastalar, çocuklar, mecnunlar pek kesretli gelmişler, cümlesi şifa bulup gitmişler. Hattâ kırk defa hacceden ve kırk sene sabah namazını yatsı abdestiyle kılan, Tâbiînin azîm imamlarından ve çok sahabelerle görüşen, Taus denilen Ebu Abdurrahman-il Yemanî, kat'iyen haber verir ve hükmeder ve demiş ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a ne kadar mecnun gelmişse, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm sinesine elini koymuş ise, kat'iyen şifa bulmuştur; şifa bulmayan kalmamış.

İşte Asr-ı Saadete yetişmiş böyle bir imam, böyle kat'î ve küllî hükmetmişse; elbette ona gelen hiçbir hasta kalmamış ki, illâ şifa bulmuş. Madem şifa bulmuş, elbette müracaatlar binler olacaktır.

ONDÖRDÜNCÜ İŞARET:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın enva'-ı mu'cizatından bir nev'-i azîmi, duasıyla zahir olan hârikalardır. Evet şu nevi, kat'î ve hakikî mütevatirdir. Cüz'iyat ve misalleri o kadar çoktur ki, hesap edilmez. Misallerin çokları var ki, onlar da mütevatir derecesine çıkmışlar. Belki tevatüre yakın meşhur olmuşlar. Bir kısmını öyle imamlar nakletmiş ki, meşhur mütevatir gibi, kat'iyeti ifade eder. Biz şu pek çok misallerinden, tevatüre yakın ve meşhur derecesinde münteşir bazı misalleri, nümune olarak ve her misalinde birkaç cüz'iyatını zikredeceğiz:

Birinci Misal:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yağmur duası, tevatür derecesinde ve çok defa tekrar ile, daima sür'atle kabul olması, başta İmam-ı Buharî ve İmam-ı Müslim, eimme-i hadîs nakletmişler. Hattâ bazı defa minber-i şerif üstünde, yağmur duası için elini kaldırıp, indirmeden yağmış. Sâbikan

zikrettiğimiz gibi, bir-iki defa ordu susuz kaldığı vakit bulut geliyordu, yağmur veriyordu. Hattâ nübüvvetten evvel, cedd-i Nebi Abdülmuttalib, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın küçüklük zamanında mübarek yüzüyle yağmur duasına giderdi. Onun yüzü hürmetine gelirdi ki; o hâdise, Abdülmuttalib'in bir şiiri ile iştihar bulmuş. Hem vefat-ı Nebevîden sonra, Hazret-i Ömer, Hazret-i Abbas'ı vesile yapıp demiş: "Yâ Rab! Bu senin habibinin amucasıdır. Onun yüzü hürmetine yağmur ver." Yağmur gelmiş.

Hem İmam-ı Buharî ve Müslim haber veriyorlar ki: Yağmur için dua talep edildi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dua etti. Yağmur öyle geldi ki, mecbur oldular: "Aman dua et, kesilsin." Dua etti, birden kesildi.

İkinci Misal: Tevatüre yakın meşhurdur ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, sahabe ve imana gelenler daha kırka vâsıl olmadan ve gizli ibadet etmekte iken dua etti: **اللَّهُمَّ اعِزَّ الْإِسْلَامَ بِعَمْرِ ابْنِ الْحَطَّابِ أَوْ بِعَمْرِ ابْنِ الْهَيْشَامِ** Bir-iki gün sonra, Hazret-i Ömer İbn-il Hattab imana geldi ve İslâmiyeti ilân ve i'zaz etmeye vesile oldu. "Faruk" ünvan-ı âlîsini aldı.

Üçüncü Misal: Bazı sahabe-i güzine, ayrı ayrı maksadlar için dua etmiş. Duası öyle parlak bir surette kabul olmuş ki, o keramet-i duaiye, mu'cize derecesine çıkmış. Ezcümle, başta Buharî ve Müslim haber veriyorlar ki: İbn-i Abbas'a şöyle dua etmiş: **اللَّهُمَّ فَفِّهْهُ فِي الدِّينِ وَعَلِّمَهُ التَّوْبِيلَ** Duası öyle makbul olmuş ki; İbn-i Abbas, Tercüman-ül Kur'an ünvan-ı zîşanını ve Habr-ül Ümme, yani allâme-i ümmet rütbe-i âlîsini kazanmış. Hattâ çok genç iken, Hazret-i Ömer, onu ülema ve kudema-yı sahabe meclisine alıyordu.

Hem başta İmam-ı Buharî, ehl-i kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki: Enes'in vâlidesi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a niyaz etmiş ki: "Senin hâdimin olan Enes'in evlâd ve malı hakkında bereket ile dua et." O da dua etmiş:

اللَّهُمَّ اكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَبَارِكْ لَهُ فِيمَا أَعْطَيْتَهُ

demiş. Hazret-i Enes âhir ömründe kalem ile ilân ediyor ki: "Ben kendi elimle yüz evlâdımı defnetmişim. Benim malım ve servetim itibariyle de, hiçbirisi benim gibi mes'ud yaşamamış. Benim malımı görüyorsunuz ki pek çoktur. Bunlar, bütün dua-yı Nebeviyenin bereketindedir."

Hem başta İmam-ı Beyhakî, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: Aşere-i Mübeşşere'den Abdurrahman Bin Avfa, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kesret-i mal ve bereketle dua etmiş. O duanın bereketiyle o kadar servet

kazanmış ki, bir defa yedi yüz deveyi yükleriyle beraber "fisebilillah" tasadduk etmiş. İşte dua-yı Nebevînin bereketine bakınız, "Bârekâllah" deyiniz.

Hem İmam-ı Buharî başta olarak râviler naklediyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Urve İbn-i Ebî Ca'de'ye ticarete kâr ve kazanç için bereketle dua etmiş. Urve diyor ki: Ben bazı Kûfe çarşısında duruyordum, bir günde kırkbin kazanıyordum, sonra evime dönüyordum. İmam-ı Buharî der ki: "Toprağı da eline alsa, onda bir kazanç bulurdu."

Hem Abdullah İbn-i Cafer'e, kesret-i mal ve bereket için dua etmiş. Hazret-i Abdullah İbn-i Cafer, o derece servet kazanmış ki, o asırda şöhretgâr olmuş. O bereket-i dua-yı Nebevî ile hasıl olan serveti kadar, sehavetle de iştiyar etmiş. Bu neviden çok misaller var. Nümune için bu dört misalle iktifa ediyoruz.

Hem başta İmam-ı Tirmizî, haber veriyor ki: Sa'd İbn-i Ebî Vakkas için Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dua etmiş: **اللَّهُمَّ اجِبْ دَعْوَتَهُ** demiş. Sa'd'ın duasının kabulü için dua etmiş. O asırda, Sa'd'ın bedduasından herkes korkuyordu. Duasının kabulü de şöhret buldu.

Hem meşhur Ebu Katade'ye ferman etmiş: **أَفْلَحَ اللَّهُ وَجْهَكَ اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُ فِي شَعْرِهِ وَبَشِيرِهِ** diye, genç kalmasına dua etmiş. Ebu Katade yetmiş yaşında vefat ettiği vakit onbeş yaşında bir genç gibi olduğu, nakl-i sahih ile şöhret bulmuş.

Hem meşhur şâir Nâbîga'nın kıssa-i meşhuresidir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanında bir şiirini okumuş. Şu fikra: **بَلَعْنَا السَّمَاءَ مَجْدُنَا وَسَنَا** Yani: "Şerefimiz göğe çıktı, biz daha üstüne çıkmak istiyoruz!" Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, mülatafe suretinde ferman etti: **إِلَى آئِنَ يَا أَبَا لَيْلَا؟** Dedi: **إِلَى الْجَنَّةِ يَا رَسُولَ اللَّهِ** Yani: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm latife olarak dedi: "Gökten öbür tarafa nereyi istiyorsun ki, şiirinde orayı niyet ediyorsun?" Nâbîga dedi: "Göklerin fevkinde Cennet'e gitmek istiyoruz." Sonra bir manidar şiirini daha okudu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dua etti: **لَا يُفْضُضُ اللَّهُ فَآكَ** Yani, "Senin ağzın bozulmasın." İşte o dua-yı Nebevînin bereketiyle, o Nâbîga yüzyirmi yaşında bir dişi noksan olmadı. Hattâ bazı bir dişi düştüğü vakit, yerine bir daha geliyordu.

Hem nakl-i sahih ile İmam-ı Ali için dua etmiş ki: **اللَّهُمَّ اكْفِهِ الْحَرَّ وَالْقَرَّ** Yani: "Ya Rab! Soğuk ve sıcakın zahmetini ona gösterme." İşte şu dua bereketiyle, İmam-ı Ali kışta yaz libasını giyerdi, yazda kış libasını giyerdi. Der idi ki: O duanın bereketiyle hiçbir soğuk ve sıcakın zahmetini çekmiyorum.

Hem Hazret-i Fatıma için dua etmiş: **اللَّهُمَّ لَا تُجْعَلْهَا** Yani: "Açlık elemi ni ona verme." Hazret-i Fatıma der ki: "O duadan sonra açlık elemi ni görmedim."

Hem Tufeyl İbn-i Amr, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan bir mu'cize istedi ki, götürüp kavmine göstere sin. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, **اللَّهُمَّ نَوِّرْ لَهُ** demiş. İki gözü ortasında bir nur zuhur etmiş. Sonra değneği ucuna naklolmuş. Bunun ile "Zinnur" diye işti har bulmuş. İşte bu vakıalar, ehadîs-i meşhuredendir ki, kat'iyet peyda etmişler.

Hem Ebu Hüreyre, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a şekva etmiş ki, "Nisyan bana ârız oluyor." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş, bir mendil şeklinde bir şey açmış. Sonra mübarek avucu ile gaibden birşey alır gibi, öyle avucunu oraya boşaltmış. İki-üç defa öyle yaparak Ebu Hüreyre'ye demiş: "Şimdi mendili topla." Toplamış. Bu sırr-ı manevî-i dua-yı Nebevî ile Ebu Hüreyre kase m eder ki: "Ondan sonra hiçbir şey unutmadım." İşte bu vakıalar, ehadîs-i meşhuredendirler.

Dördüncü Misal: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bedduasına mazhar olmuş birkaç vakıayı beyan ederiz:

Birincisi: Perviz denilen Fars padişahı, name-i Nebeviyeyi yırtmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a haber geldi. Şöyle beddua etti: **اللَّهُمَّ مَرِّقْهُ** "Yâ Rab! Nasıl mektubumu parladı, sen de onu ve onun mülkünü parça parça et." İşte şu bedduanın tesiriyledir ki; o Kisra Perviz'in oğlu Şirveyh, hançer ile onu parladı. Sa'd İbn-i Ebî Vakkas da, saltanatını parça parça etti. Sasaniye Devleti'nin hiçbir yerde şevketi kalmadı. Fakat Kayser ve sair melikler, name-i Nebeviyeye hürmet ettikleri için, mahvolmadılar.

İkincisi: Tevatüre yakın meşhurdur ve âyât-ı Kur'aniye işaret ediyor ki: Bidayet-i İslâm'da Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Mescid-ül Haram'da namaz kılar ken; rüesa-yı Kureyş toplandılar, ona karşı gayet bed bir muamele ettiler. O da, o vakit onlara beddua etti. İbn-i Mes'ud der ki: Kase m ederim, o bed muameleyi yapan ve onun bedduasına mazhar olanların, Gazve-i Bedir'de birer birer lâşelerini gördüm.

Üçüncüsü: Mudariye denilen Arabın büyük bir kabilesi, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tekzib ettikleri için, onlara kaht ile beddua etti. Yağmur kesildi, kaht u galâ başgösterdi. Sonra Mudariye kavminden olan Kabile-i Kureyş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a iltimas ettiler. Dua etti; yağmur geldi, kahtlık kalktı. Bu vakıa tevatür derecesinde meşhurdur.

Beşinci Misal:Hususî adamlara bedduasının dehşetli kabulüdür. Bunun çok misalleri var. Kat'î üç misali nümune olarak beyan ederiz:

Birincisi: Utbe İbn-i Ebî Leheb hakkında şöyle beddua etti: **اللَّهُمَّ سَلِّطْ عَلَيْهِ كَلْبًا** **من كلابك** Yani: "Yâ Rab! Ona bir itini musallat et." Sonra Utbe sefere giderken, bir arslan gelip, kabile içinde onu arayıp bulmuş, parçalamış. Şu vakıa meşhurdur. Eimme-i hadîs, nakl ve tashih etmişler.

İkincisi: Muhallim İbn-i Cüsame'dir ki, Âmir İbn-i Azbat'ı gadr ile katletmişti. Halbuki Âmir'i Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onu cihad ve harb için kumandan edip, bir bölük ile göndermişti. Muhallim de beraberdi. Bu gadrin haberi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a yettiği vakit hiddet etmiş. **اللَّهُمَّ لَا تَعْفِرْ لِمُحَلِّمٍ** diye beddua buyurmuş. Yedi gün sonra o Muhallim öldü. Kabre koydular, kabir dışarıya attı. Kaç defa koydularsa yer kabul etmedi. Sonra mecbur oldular; iki taş ortasında muhkemce bir duvar yapılmış, o surette yer altında setredilmiş.

Üçüncüsü: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm görüyordu bir adam sol eliyle yemek yer. Ferman etmiş: **كُلْ بِيَمِينِكَ** "Sağ elinle ye." demiş. O adam demiş: **لَا أَسْتَطِيعُ** "Sağ elimle yapamıyorum." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm demiş: **لَا أَسْتَطِيعُ** diye beddua etmiş. "Kaldıramayacaksın." İşte ondan sonra o adam sağ elini hiç kaldıramamış.

Altıncı Misal:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hem duası, hem temasından zuhur eden pek çok hârikalarından, kat'iyet kesbetmiş birkaç hâdiseyi zikredeceğiz:

Birincisi: Hazret-i Hâlid İbn-i Velid'e (Seyfullah'a) birkaç saçını verip, nusretine dua etmiş. Hazret-i Hâlid, o saçları külâhında hıfzetmiş. İşte o saç ve duanın bereketi hürmetine, hiçbir harbe girmemiş illâ muzaffer çıkmış.

İkincisi: Selman-ı Farisî, evvelce Yahudilerin abdi imiş. Onun seyyidleri, onu âzad etmek için çok şeyler istediler. "Üçyüz hurma fidanını dikip meyve verdikten sonra, kırk okıyye altun vermekle âzad edilirsin" dediler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a geldi, beyan-ı hâl etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kendi eliyle, Medine civarında üçyüz fidanı dikti. Yalnız bir tanesini başkası dikti. O sene zarfında, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın diktiği bütün fidanlar meyve verdi. Yalnız bir tek başkası dikmişti, o tek meyve vermedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onu çıkardı, yeniden dikti. O da meyve verdi. Hem tavuk yumurtası kadar bir altunu, ağzının tükürüğünü ona sürdürdü, dua etti, Selman'a verdi. Dedi: "Git Yahudilere ver."

Selman-ı Farisî gidip o altundan kırk okıyyeyi onlara verdi; o tavuk yumurtası kadar olan altun, eskisi gibi bâki kaldı. İşte şu vakıa, Hazret-i Selman-ı Pâk'in sergüzeşte-i hayatının en mühim bir hâdise-i mu'cizekâranesidir. Muteber ve mevsuk imamlar haber vermişler.

Üçüncüsü: Ümm-ü Mâlik isminde bir sahabiye, "ukke" denilen küçük bir yağ tulumundan, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a yağ hediye ederdi. Bir defa Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona dua edip ukkeyi vermiş; ferman etmiş ki: "Onu boşaltıp sıkmayınız." Ümm-ü Mâlik ukkeyi almış. Ne vakit evlâdları yağ isterlerse, bereket-i dua-yı Nebevî ile ukkede yağ bulurlardı. Hayli zaman devam etti. Sonra sıktılar, bereket kesildi.

Yedinci Misal:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın duasıyla ve temasıyla, suların tatlılaşması ve güzel koku vermesinin çok hâdiseleri var. İki-üç taneyi, nümune olarak beyan ederiz:

Birincisi: İmam-ı Beyhakî başta, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: Bi'r-i Kubâ denilen kuyunun suyu bazı kesiliyordu. Yani bitiyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm abdest suyunu içine koyup dua ettikten sonra, kesretle devam etti, daha hiç kesilmedi.

İkincisi: Başta Ebu Nuaym Delail-i Nübüvvet'te, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: Enes'in evindeki kuyuya, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm tükürüğünü içine atıp dua etmiş, Medine-i Münevvere'de en tatlı su o olmuş.

Üçüncüsü: İbn-i Mâce haber veriyor ki: Mâ-i Zemzem'den bir kova su, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a getirdiler. Bir parça ağzına aldı, kovaya boşalttı. Kova misk gibi râyiha verdi.

Dördüncüsü: İmam-ı Ahmed İbn-i Hanbel haber veriyor ki: Bir kuyudan, bir kova su çıkardılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm içine ağzının suyunu akıtıp kuyuya boşalttıktan sonra, misk gibi râyiha vermeğe başladı.

Beşincisi: Ricalullahtan ve İmam-ı Müslim ve ülema-i Mağrib'in mutemedi ve makbulü olan Hammad İbn-i Seleme haber veriyor ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm deriden bir tuluğa su doldurup ağzına üflemiş, dua etmiş. Bağladı, bir kısım sahabeye verdi. "Ağzını açmayınız! Yalnız abdest aldığınız vakit açınız." demiş. Gitmişler, abdest almak vaktinde ağzını açmışlar. Görüyorlar ki, hâlis bir süt, ağzında da kaymak yağ. İşte bu beş cüz'ü; bazıları meşhur, bazı da mühim imamlar naklediyorlar. Bunlar ve burada nakledilmeyenlerle mecmuu; manevî tevatür gibi bir mu'cize-i mutlakanın tahakkukunu gösteriyorlar.

Sekizinci Misal:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mesh ve duasıyla, sütsüz ve kısır keçilerin mübarek elinin temasıyla ve duasıyla sütlü, hem çok sütlü olmaları misalleri ve cüz'iyatları çoktur. Biz yalnız meşhur ve kat'î iki-üç misali, nümune olarak zikrediyoruz:

Birincisi: Ehl-i Siyer'in bütün muteber kitapları haber veriyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekir-is Sıddık ile beraber hicret ederken, Âtiket Bint-il Huzaiye denilen Ümm-ü Mabed hanesine gelmişler. Gayet zaîf, sütsüz, kısır bir keçi orada vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ümm-ü Mabed'e ferman etti: "Bunda süt yok mudur?" Ümm-ü Mabed demiş ki: "Bunun vücudunda kan yoktur, nereden süt verecek?" Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm gidip o keçinin beline elini sürmüş, memesini de meshetmiş, dua etmiş. Sonra demiş: "Kap getiriniz, sağınız!" Sağdılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekir-is Sıddık ile içtikten sonra, o hane halkı da doyuncaya kadar içmişler. O keçi kuvvetlenmiş, öyle de mübarek kalmış.

İkincisi: Şât-ı İbn-i Mes'ud'un meşhur kıssasıdır ki: İbn-i Mes'ud İslâm olmadan evvel, bazılarının çobanı idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Ebu Bekir-is Sıddık ile beraber, İbn-i Mes'ud'un keçileriyle bulunduğu yere gitmişler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, İbn-i Mes'ud'dan süt istemiş. O da demiş: "Keçiler benim değil, başkasının malıdır." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm demiş: "Kısır, sütsüz bir keçi bana getir." O da iki senedir teke görmemiş bir keçi getirdi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm eliyle onun memesini meshedip dua etmiş. Sonra sağmışlar, hâlis bir süt almışlar, içmişler. İbn-i Mes'ud bu mu'cizeyi gördükten sonra iman etmiş.

Üçüncüsü: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın murdiası yani süt annesi olan Halime-i Sa'diye'nin keçilerinin kıssa-i meşhuresidir ki; o kabileden bir derece kahtlık vardı. Hayvanat zaîf ve sütsüz oluyordular ve tok oluncaya kadar yemiyorlardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm oraya, süt annesinin yanına gönderildiği zaman, onun bereketiyle, Halime-i Sa'diye'nin keçileri, akşam vakti başkalarının hilafına olarak, hem tok ve memeleri dolu olarak geliyorlardı. İşte bunun gibi Siyer kitaplarında daha başka cüz'iyatları var; fakat bu nümuneler, asıl maksada kâfidir.

Dokuzuncu Misal:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, bazı zâtların başını ve yüzünü mübarek eliyle meshedip dua ettikten sonra, zahir olan hârikaların çok cüz'iyatından iştihar bulmuş birkaçını nümune olarak beyan ediyoruz:

Birincisi: Ömer İbn-i Sa'd'ın başına elini sürmüş, dua etmiş. Seksen yaşında o adam, o duanın bereketiyle öldüğü vakit başında beyaz yoktu.

İkincisi: Kays İbn-i Zeyd'in başına elini koyup, meshedip dua etmiş. O duanın bereketiyle, yüz yaşına girdiği vakit, meshin tesiriyle, bütün başı beyaz, yalnız Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın elini koyduğu yer simsiyah olarak kalmış.

Üçüncüsü: Abdurrahman İbn-i Zeyd İbn-il Hattab hem küçük, hem çirkin idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm eli ile başını meshedip dua etmiş. O duanın bereketiyle; kametçe en bâlâ kamet ve suretçe en güzel bir surete girmiş.

Dördüncüsü: Âiz İbn-i Amr'ın Gazve-i Huneyn'de yüzü yaralanmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, eliyle yüzündeki kanı silmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın elinin temas ettiği yer, parlak bir nuraniyet vermiş ki, muhaddisler كَعْرَةَ الْقَرْسِ tabir etmişler. Yani, doru atın alnındaki beyaz gibi, temas yeri öyle parlıyordu.

Beşincisi: Katade İbn-i Selman'ın yüzüne elini sürmüş, dua etmiş. Katade'nin yüzü âyine gibi parlamaya başlamış.

Altıncısı: Ümm-ül Mü'minîn Ümm-ü Seleme'nin kızı ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın üvey kızı Zeyneb'e, küçükken Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun yüzüne abdest suyu atıp taltif etmiş. O suyun temasından sonra, Zeyneb'in hüsn ü cemali acib suret almış, bedi'-ül cemal olmuş.

İşte şu cüz'iyatlar gibi daha çok misaller var. Onların çoğunu eimme-i hadîs nakletmişler. Bu cüz'iyatın herbirini, haber-i vâhid ve zaîf farzetsek dahi, yine mecmuu manevî bir tevatür hükmünde, mutlak bir mu'cize-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ı gösterir. Çünkü bir hâdise, ayrı ayrı ve çok suretlerle nakledilse, asıl hâdisenin vukuu kat'î olur. Suretlerin herbiri zaîf dahi olsa, yine asıl hâdiseyi isbat ediyor. Meselâ:

Bir gürültü işitildi. Bazılar dediler ki, filan ev harab oldu; diğeri, başka ev harab oldu dedi; daha başkası, başka bir evi söyledi ve hâkeza... Herbir rivayet, haber-i vâhid de, zaîf de, hilaf-ı vaki' de olabilir. Fakat asıl vakıa ki: Bir ev harab olmuş, o kat'îdir; onda bütün müttefikler. Halbuki bahsettiğimiz şu altı cüz'iyat; hem sahihtirler, hem bazıları şöhret derecesine çıkmışlar. Faraza bunların herbirini zaîf addetsek, temsilde mutlak bir hane harab olması gibi, yine cüz'iyatın mecmuunda, mutlak bir mu'cize-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ın vücudunu kat'iyyen gösterir.

İşte Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mu'cizat-ı bahiresi, her bir nevide kat'î olarak mevcuddur. Cüz'iyatı dahi, o küllî ve mutlak mu'cizenin suretleri veyahut nümuneleridir. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın

nasılki eli, parmakları, tükürüğü, nefesi, sözü yani duası çok mu'cizatın mebdei oluyor. Aynen öyle de, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın sair letaifi ve duyguları ve cihazatı, çok hârikalara medardır. Kütüb-ü Siyer ve Tarih, o hârikaları beyan etmişler; sîret ve suret ve duygularında, çok delail-i nübüvvet bulunduğunu göstermişler.

ONBEŞİNCİ İŞARET:Nasılki taşlar, ağaçlar, Kamer, Güneş onu tanıyorlar; birer mu'cizesini göstermekle, nübüvvetini tasdik ediyorlar. Öyle de: Hayvanat taifesi, ölümler taifesi, cinler taifesi, melaikeler taifesi o Zât-ı Mübarek'i tanıyorlar ve nübüvvetini tasdik ediyorlar ki; onlar, onu tanıdıklarını, herbir taifesi, bazı mu'cizatını göstermekle gösteriyorlar ve nübüvvetinin tasdikini ilân ediyorlar. Şu Onbeşinci İşaret'in üç şubesi var:

Birinci Şubesi:Hayvanat cinsi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ı tanıyorlar ve mu'cizatını da izhar ediyorlar. Şu şubenin çok misalleri var. Biz yalnız burada, meşhur ve manevî tevatür derecesinde kat'î olmuş veya muhakkikîn-i eimmenin makbulü olmuş veya ümmet telakki-i bilkabul etmiş olan bir kısım hâdiseleri, nümune olarak zikredeceğiz:

Birinci Hâdise: Manevî tevatür derecesinde bir şöhretle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm Ebu Bekir-is Sıddık ile, küffarın takibinden kurtulmak için tahassun ettikleri Gâr-ı Hira'nın kapısında, iki nöbetçi gibi iki güvercin gelip beklemeleri ve örümcek dahi perdedar gibi, hârika bir tarzda, kalın bir ağ ile mağara kapısını örtmesidir. Hattâ rüesa-yı Kureyş'ten, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın eli ile Gazve-i Bedir'de öldürülen Übeyy İbn-i Halef mağaraya bakmış. Arkadaşları demişler: "Mağaraya girelim." O demiş: "Nasıl girelim? Burada bir ağ görüyorum ki, Hazret-i Muhammed tevellüd etmeden bu ağ yapılmış gibidir. Bu iki güvercin işte orada duruyor, adam olsa orada dururlar mı?" İşte bunun gibi, mübarek güvercin taifesi, Feth-i Mekke'de dahi Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın başı üzerinde gölge yaptıklarını, İmam-ı Celil İbn-i Veheb naklediyor. Hem nakl-i sahih ile Hazret-i Âişe-i Sıddıka haber veriyor ki: Güvercin gibi, Dâcin denilen bir kuş hanemizde vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm hazır olsa idi hiç debelenmezdi, sükûtle dururdu. Ne vakit Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm çıksa idi, o kuş başlardı harekete; giderdi gelirdi, hiç durmuyordu. Demek o kuş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ı dinliyordu, huzurunda temkin ile sükût ederdi.

İkinci Hâdise: Beş-altı tarîkle manevî bir tevatür hükmünü almış kurd hâdisesidir ki; bu kıssa-i acibe çok tarîklerle meşhur sahabelerden nakledilmiş. Ezcümle: Ebu Said-il Hudrî ve Seleme İbn-il Ekva' ve İbn-i Ebî Veheb ve Ebu Hüreyre ve bir vak'a sahibi çoban (Uhban) gibi müteaddid tarîklerle haber veriyorlar ki: Bir kurd, keçilerden birisini tutmuş; çoban, kurdun elinden kurtarmış. Zi'b demiş: "Allah'tan korkmadın, benim rızkımı elimden aldın."

Çoban demiş: "Acaib, zi'b konuşur mu?" Zi'b ona demiş: "Acib senin halindedir ki, bu yerin arka tarafında bir zât var ki; sizi Cennet'e davet ediyor, peygamberdir, onu tanımıyorsunuz!" Bütün tarîkler kurdun konuşmasında müttelik olmakla beraber, kuvvetli bir tarîk olan Ebu Hüreyre ihbarında diyor ki: Çoban kurda demiş: "Ben gideceğim; fakat kim benim keçilerime bakacak?" Zi'b demiş: "Ben bakacağım." Çoban ise, çobanlığı kurda devredip gelmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ı görmüş, iman etmiş, dönüp gitmiş. Zi'bi çoban bulmuş. Zayıf yok. Bir keçi ona kesmiş, çünkü ona üstadlık etmiş. Bir tarîkte: Rüesa-yı Kureyş'ten Ebu Süfyan ile Safvan bir kurdu gördüler, bir ceylanı takib edip Harem-i Şerife girdi. Kurd dönmüş, sonra taaccüb etmişler. Kurd konuşmuş, risalet-i Ahmediyeyi haber vermiş. Ebu Süfyan, Safvan'a demiş ki: "Bu kıssayı kimseye söylemeyelim, korkarım Mekke boşalıp onlara iltihak edecekler." Elhasıl, kurt kıssası kat'î ve manevî mütevatir gibi kanaat verir.

Üçüncü Hâdise: Beş-altı tarîkle mühim sahabelerden nakledilen cemal hâdisesidir ki: Ezcümle: Ebu Hüreyre ve Sa'lebe İbn-i Mâlik ve Câbir İbn-i Abdullah ve Abdullah İbn-i Cafer ve Abdullah İbn-i Ebî Evfa gibi müteaddid tarîkler ve o tarîklerin başındaki sahabeler müttelik haber veriyorlar ki: Deve gelmiş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'a tahiyye-i ikram nev'inden secde edip konuşmuş. Ve birkaç tarîkte haber veriliyor ki: O deve bir bağda kızmış, vahşi olmuş; yanına kimseyi sokmuyor, hücum ediyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm girdi; deve geldi, ikramen secde etti, yanında ıhdı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm yular taktı. Deve, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'a dedi: "Beni çok meşakkatli şeylerde çalıştırdılar, şimdi de beni kesmek istiyorlar. Onun için kızdım." Deve sahibine söyledi: "Böyle midir?" "Evet" dediler.

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın Adbâ ismindeki devesi, vefat-ı Nebevîden sonra kederinden ne yedi, ne içti, tâ öldü. Hem o deve, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ile mühim bir kıssayı konuştuğunu, Ebu İshak-ı İsfereânî gibi bazı mühim imamlar haber vermişler. Hem nakl-i sahih ile; Câbir İbn-i Abdullah'ın bir seferde devesi çok yorulmuştu, daha yürüyemiyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm o deveye ufak bir dürtmek ile dürttü. O deve, o iltifat-ı Ahmedîden o kadar bir çeviklik, bir sevinçlik peyda etti ki; daha sür'atinden dizgini zabtedilmiyor, yolda yetişilmiyordu. Hazret-i Câbir haber veriyor.

Dördüncü Hâdise: Başta İmam-ı Buharî, eimme-i hadîs haber veriyorlar ki: Bir defa gecede, Medine-i Münevvere'nin haricinde, düşman hücum ediyor gibi mühim bir hâdise işaa edildi. Sonra cesur atlılar çıktılar, gittiler. Yolda görüyorlar, bir zât geliyor. Baktılar, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'dır. Ferman etmiş: "Birşey yoktur." Meşhur Ebu Talha'nın atına binip, şecaat-ı

kudsiyesi muktezasınca, herkesten evvel gitmiş, tahkik etmiş ve dönmüştü. Ebu Talha'ya ferman etmiş: **وَجَدْتُ فَرَسَكَ بَحْرًا** Yani: "Senin atın sarımadan, gayet çabuktur." Halbuki Ebu Talha'nın atı, katuf tabir edilen yürüyüşsüz kısmından idi. O gecedan sonra, hiçbir at ona karşı yürüyüşte mukabele edemiyordu. Hem nakl-i sahih ile; bir defa, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm seferde namaz kılacak vaktinde atına dedi: "Dur." O da durdu. Namaz bitinceye kadar hiçbir azasını kılmıdatmadı.

Beşinci Hâdise: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın hizmetkârı Sefine, Yemen Valisi Muaz İbn-i Cebel'in yanına gitmek için, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'dan emir alıp gitmiş. Yolda bir arslan rast gelmiş. O Sefine, ona demiş: "Ben, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın hizmetkârıyım." Arslan ses verip ayrılmış. İlişmemiş. Diğer bir tarîkte haber veriyorlar ki: Sefine döndüğü vakit yolu kaybetmiş, bir arslana rast gelmiş; arslan ona ilişmemekle beraber, yolu da göstermiş.

Hem Hazret-i Ömer'den haber veriyorlar ki demiş: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın yanına bir bedevi geldi. Arabça "dabb" denilen bir susmar, yani keler elinde idi. Dedi: "Eğer bu hayvan sana şehadet etse, ben sana iman getiririm; yoksa iman getirmem." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm, o hayvandan sordu; o susmar fasih bir dille, risaletine şehadet etti.

Hem Ümm-ül Mü'minîn Ümm-ü Seleme haber veriyor ki: Bir ceylan, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ile konuşmuş ve risaletine şehadet etmiş. İşte bunun gibi çok misaller var. Hem de kat'î şöhret bulmuş birkaç nümuneyi gösterdik. Ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ı tanımayan ve itaat etmeyene deriz:

Ey insan! İbret alınız... Kurt, arslan; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ı tanıyor, itaat ediyorlar. Sizlerin hayvandan, kurttan aşağı düşmemeye çalışmanız iktiza eder.

İkinci Şube: Cenazelerin ve cinlerin ve melaikelerin, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ı tanıdıklarıdır. Bunun da çok hâdiseleri var. Nümune için, şöhret bulmuş ve mevsuk imamlar haber vermiş birkaç nümuneyi, evvelâ cenazelerden göstereceğiz. Amma cinn ve melaike ise, o mütevatirdir.. onların misalleri bir değil, bindir. İşte ölümlerin konuşması misallerinden:

Birincisi şudur ki: Ülema-i zahir ve bâtının, Tâbiîn zamanında en büyük reisi ve İmam-ı Ali'nin mühim ve sadık bir şakirdi olan Hasan-ı Basrî haber veriyor ki: Bir adam, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın yanına gelerek ağlayıp sızladı. Dedi: "Benim küçük bir kızım vardı, şu yakın derecede öldü, oraya attım." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ona acıdı. Ona dedi: "Gel

oraya gideceğiz." Gittiler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm o ölmüş kızı çağırıldı: "Yâ filane!" dedi. Birden o ölmüş kız, "Lebbeyke ve sa'deyk" dedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ferman etti: "Tekrar peder ve vâlidinin yanına gelmeyi arzu eder misin?" O dedi: "Yok, ben onlardan daha hayırlısını buldum."

İkincisi: İmam-ı Beyhakî ve İmam-ı İbn-i Adiyî gibi bazı mühim imamlar, Hazret-i Enes İbn-i Mâlik'ten haber veriyorlar ki: Enes demiş: Bir ihtiyare kadının birtek oğlu vardı, birden vefat etti. O sâliha kadın çok müteessir oldu, dedi: "Yâ Rab! Senin rızan için, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın biatı ve hizmeti için hicret edip buraya geldim. Benim hayatımda istirahatımı temin edecek tek evlâdcığımı, o Resulün hürmetine bağışla." Enes der: O ölmüş adam kalktı, bizimle yemek yedi.

İşte şu hâdise-i acibeye işaret ve ifade eden, İmam-ı Busîrî'nin Kaside-i Bürde'de şu fıkrasıdır:

لَوْ نَسَبَتْ قَدْرَهُ آيَاتُهُ عِظْمًا أَحْيَى اسْمُهُ حِينَ يُدْعَى دَارِسَ الرَّيْمِ

Yani: "Eğer alâmetleri, onun kadrine muvafık derecesinde azametini ve makbuliyetini gösterse idiler; değil yeni ölmüşler, belki onun ismiyle çürümüş kemikler de ihya edilebilirdi."

Üçüncü Hâdise: Başta İmam-ı Beyhakî gibi râviler, Abdullah İbn-i Ubeydullah-il Ensarî'den haber veriyorlar ki: Abdullah demiş: Sabit İbn-i Kays İbn-i Şemmas'ın Yemame Harbi'nde şehid düştüğü ve kabre koyduğumuz vakit, ben hazırdım. Kabre konurken, birden ondan bir ses geldi:

مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ وَأَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ وَعُمَرُ الشَّهِيدُ وَعُثْمَانُ الْبِرُّ الرَّحِيمُ

dedi. Sonra açtık, baktık; ölü, cansız. İşte o vakit, daha Hazret-i Ömer hilafete geçmeden, şehadetini haber veriyor.

Dördüncü Hâdise: İmam-ı Taberanî ve Ebu Nuaym Delail-i Nübüvvet'te Nu'man İbn-i Beşir'den haber veriyorlar ki: Zeyd İbn-i Harice, çarşı içinde birden düşüp vefat etti. Eve getirdik. Akşam ve yatsı arasında etrafında kadınlar ağlarken birden **أَنْصِتُوا أَنْصِتُوا** "Susunuz!" dedi. Sonra fasih bir lisanla:

يَا رَسُولَ اللَّهِ diyerek bir mikdar konuştu. Sonra baktık ki, cansız vefat etmiş.

İşte cansız cenazeler onun risaletini tasdik etse; canlı olanlar tasdik etmese; elbette o canî canlılar, cansızlardan daha cansız ve ölülerden daha ölüdürler.

Amma melaikelerin, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'a hizmeti ve görünmesi ve cinnîlerin ona iman ve itaati, mütevatirdir. Nass-ı Kur'an ve çok âyâtla musarrahtır. Gazve-i Bedir'de beşbin melaike, -nass-ı Kur'an ile- önde, sahabeler gibi ona hizmet edip, asker olmuşlar. Hattâ o melekler, melaikeler içinde, Ashab-ı Bedir gibi şeref kazanmışlar. Şu mes'elede iki cihet var:

Birisi: Cinn ve melaikenin taifeleri, hayvan ve insanın taifeleri gibi, vücudları kat'î ve bizimle münasebetdar olduğu, Yirmidokuzuncu Söz'de iki kerre iki dört eder derecesinde bir kat'iyetle isbat etmişiz. Onların isbatını, o Söz'e havale ederiz.

İkinci cihet: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın şerefiyle, eser-i mu'cizesi olarak, efrad-ı ümmeti onları görmek ve konuşmaktır. İşte başta Buharî ve İmam-ı Müslim, eimme-i hadîs müttefikân haber veriyorlar ki: Bir defa melek yani Hazret-i Cebrail, beyaz libaslı bir insan suretinde gelmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm sahabeler içinde otururken, yanına gitmiş, demiş: **مَا الْإِسْلَامُ وَمَا الْإِيمَانُ وَمَا الْإِحْسَانُ** Yani: "İman, İslâm, ihsan nedir? Tarif et." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm tarif etmiş. Oradaki cemaat-ı sahabe hem ders almış, hem de o zâtı iyi görmüşler. O zât misafir gibi görünürken, üstünde alâmet-i sefer eseri hiç yoktu. Kalktı, birden kayboldu. O vakit Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ferman etmiş ki: "Size ders vermek için Cebrail böyle yaptı." Hem haber-i sahih ile ve haber-i kat'î ile ve manevî tevatür derecesinde, eimme-i hadîs haber veriyorlar ki: "Hazret-i Cebrail'i çok defa, hüsn ü cemal sahibi olan Dihye suretinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın yanında sahabeler görüyorlardı. Ezcümle, Hazret-i Ömer ve İbn-i Abbas ve Üsame İbn-i Zeyd ve Hâris ve Âişe-i Sıddıka ve Ümm-ü Seleme, kat'iyyen sabittir ki, bunlar kat'iyyen haber veriyorlar ki: Biz Hazret-i Cebrail'i Dihye suretinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın yanında çok görüyoruz. Acaba hiç mümkün müdür ki, bu zâtlar, görmeden görüyoruz desinler?"

Hem nakl-i sahih-i kat'î ile, Aşere-i Mübeşşere'den, İran fâtihi Sa'd İbn-i Ebî Vakkas haber veriyor ki: "Gazve-i Uhud'da, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın iki tarafında, iki beyaz libaslı, ona nöbetdar gibi muhafız suretinde gördük. İkisi de anlaşıldı ki, meleklerdir. Ve Hazret-i Cebrail ile Mikâil olduğunu anladık." Acaba böyle bir kahraman-ı İslâm gördük dese, görmemek mümkün müdür?

Hem Ebu Süfyan İbn-i Hâris İbn-i Abdülmuttalib (ammizade-i Nebevî) nakl-i sahih ile haber veriyor ki: "Gazve-i Bedir'de, gök ile yer arasında, beyaz libaslı atlı zâtları gördük."

Hem Hazret-i Hamza Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan niyaz etti ki: "Ben Cebrail'i görmek istiyorum." Kâ'be'de ona gösterdi. Dayanamadı, bîhuş oldu, yere düştü. Bu çeşit melaikeleri görmek vukuatı çoktur. Bütün bu vukuat, bir nevi mu'cize-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ı gösteriyor ve delalet ediyor ki; onun misbah-ı nübüvvetine melaikeler dahi pervanelerdir.

Cinnîler ise; onlar ile görüşmek ve görmek, değil sahabeler, belki avam-ı ümmet dahi çokları ile görüşmeleri çok vuku buluyor. Fakat en kat'î, en sahih haber ile eimme-i hadîs bize diyorlar ki: İbn-i Mes'ud "Batn-ı Nahl'de ecinnilerin ihtidası gecesinde, ecinnileri gördüm ve Sudan kabilesinden Zutt denilen uzun boylu taifeye benzettim, onlara benziyordular."

Hem meşhurdur ve hadîs imamları tahrir ve kabul ettikleri Hazret-i Hâlid İbn-i Velid vak'asıdır ki: Uzza denilen sanemi tahrib ettikleri vakit, siyah bir kadın şeklinde, o sanem içinden bir cinniye çıktı. Hazret-i Hâlid, bir kılıncı ile o cinniyeyi iki parça etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o hâdise için ferman etmiş ki: "Uzza sanemi içinde ona ibadet ediliyordu, daha ona ibadet edilmez."

Hem Hazret-i Ömer'den meşhur bir haberdur ki, demiş: "Biz Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanında iken, ihtiyar şeklinde, elinde bir asâ, "Hâme" isminde bir cinnî geldi, iman etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona kısa surelerden birkaç sureyi ders verdi. Dersini aldı, gitti. Şu âhirkî hâdiseye, çendan bazı hadîs imamları ilişmişler; fakat mühim imamlar, sıhhatine hükmetmişler. Her ne ise, bu nevide uzun söylemeye lüzum yok; misalleri çoktur.

Hem deriz ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın nuruyla, terbiyesiyle ve onun arkasında gitmesiyle, binler Şeyh-i Geylanî gibi aktaflar, asfiyalar, melaikeler ve cinler ile görüşmüşler ve konuşuyorlar ve bu hâdise, yüz tevatür derecesinde ve çok kesrettedir. Evet ümmet-i Muhammed'in (A.S.M.) melaike ve cinlerle temasları ve tekellümleri ise, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın terbiye ve irşad-ı i'cazkâranesinin bir eseridir.

Üçüncü Şube:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hıfzı ve ismeti, bir mu'cize-i bahiredir. **وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ** âyet-i kerimesinin hakikat-ı bahiresi, çok mu'cizatı gösterir. Evet Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm çıktığı vakit,

değil yalnız bir taifeye, bir kavme, bir kısım ehl-i siyasete veya bir dine; belki umum padişahlara ve umum ehl-i dine tek başıyla meydan okudu. Halbuki onun amucası en büyük düşman ve kavim ve kabilesi düşman iken; yirmiüç sene nöbetdarsız, tekellüfsüz, muhafazasız ve pek çok defa sû'-i kasde maruz kaldığı halde, kemal-i saadetle, rahat döseğinde vefat edip, Mele-i A'lâ'ya çıkmasına kadar hıfz u ismeti, **وَاللَّهُ يُعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ** ne kadar kuvvetli bir hakikatı ifade ettiğini ve ne kadar metin bir nokta-i istinad olduğunu, güneş gibi gösterir. Biz yalnız nümune için, kat'iyet kesbetmiş birkaç hâdiseyi zikredeceğiz:

Birinci Hâdis: Ehl-i siyer ve hadîs, müttefikan haber veriyorlar ki: Kureyş kabilesi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı öldürtmek için, kat'î ittifak ettiler. Hattâ insan suretine girmiş bir şeytanın tedbiriyle, Kureyş içine fitne düşmemek için, her kabileden lâakal bir adam içinde bulunup, ikiyüze yakın, Ebu Cehil ve Ebu Leheb'in taht-ı hükmünde olarak, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hane-i saadetini bastılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanında Hazret-i Ali vardı. Ona dedi: "Sen bu gece benim yatağında yat." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm beklemiş, tâ Kureyş gelmiş, bütün hanenin etrafını tutmuşlar. O vakit çıktı, bir parça toprak başlarına attı. Hiç birisi onu görmedi, içlerinden çıktı gitti. Gâr-ı Hira'da iki güvercin ve bir örümcek, bütün Kureyş'e karşı ona nöbetdar olup, muhafaza ettiler.

İkinci Hâdis: Vakıyat-ı kat'iyyedendir ki, mağaradan çıkıp Medine tarafına gittikleri vakit, Kureyş rüesası mühim bir mal mukabilinde, Süraka isminde gayet cesur bir adamı gönderdiler; tâ takib edip, onları öldürmeye çalışsın. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekir-i Sıddık ile beraber gârdan çıkıp giderken gördüler ki, Süraka geliyor. Ebu Bekir-i Sıddık telaş etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm mağarada dediği gibi **لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا** dedi. Süraka'ya bir baktı, Süraka'nın atının ayakları yere saplandı kaldı. Tekrar kurtuldu, yine takib etti. Tekrar atının ayaklarının saplandığı yerden duman gibi birşey çıkıyordu. O vakit anladı ki: Ne onun elinden ve ne de kimsenin elinden gelmez ki, ona ilişsin. "El-Aman!" dedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm aman verdi. Fakat dedi: "Git öyle yap ki, başkası gelmesin!"

Şu hâdis münasebetiyle bunu da beyan ederiz ki: Sahih bir surette haber veriyorlar: Bir çoban, onları gördükten sonra Kureyş'e haber vermek için Mekke'ye gitmiş. Mekke'ye dâhil olduğu vakit, ne için geldiğini unutmuş. Ne kadar çalışmış ise, hatırına getirememiş. Mecbur olmuş dönmüş. Sonra anlamış ki, ona unutturulmuş.

Üçüncü Hâdis: Gazve-i Gatafan ve Enmar'da müteaddid tarîklerle eimme-i hadîs haber veriyorlar ki: Gavres isminde cesur bir kabile reisi, kimse

görmeden tam Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın başı üzerine gelerek, yalın kılınç elinde olduğu halde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a dedi: "Kim seni benden kurtaracak?" Demiş: "Allah!" Sonra böyle dua etti: **اللَّهُمَّ اكْفِنِيهِمَا** **شَيْئًا** Birden o Gavres, iki omuzu ortasına gaibden bir darbe yer; o kılınç elinden düşer, yere yuvarlanır. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kılıncı eline alır, "Şimdi seni kim kurtaracak?" der, sonra afveder. O adam gider taifesine. O pek cür'etkâr, cesur adama herkes hayrette kalır. "Ne oldu sana, ne için bir şey yapamadın?" dediler. O dedi: "Hâdise böyle oldu. Ben şimdi, insanların en iyisinin yanından geliyorum."

Hem şu hâdise gibi, Gazve-i Bedir'de bir münafık, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı bir gaflet vaktinde kimse görmeden, tam arkasından kılınç kaldırıp vururken, birden Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bakmış. O titreyip, kılınç elinden yere düşmüş.

Dördüncü Hâdise: Manevî tevatüre yakın bir şöhretle ve ekser ehl-i tefsirin

إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ * وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

âyetinin sebab-i nüzulü ve ehl-i tefsir allâmeleri ve ehl-i hadîs imamları haber veriyorlar ki: Ebu Cehil yemin etmiş ki: "Ben secdede Muhammed'i görsem, bu taşla onu vuracağım." Büyük bir taş alıp gitmiş. Secdede gördüğü vakit kaldırıp vurmakta iken, elleri yukarıda kalmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm namazı bitirdikten sonra kalkmış, Ebu Cehil'in eli çözülmüş. O ise; ya Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın müsaadesiyle veyahut ihtiyaç kalmadığından çözülmüş. Hem yine Ebu Cehil kabilesinden -bir tarîkte- Velid İbn-i Mugire, yine Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı vurmaya gitmiş; gözü kapanmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı Mescid-i Haram'da görmedi, geldi. Onu gönderenleri de görmüyordu, yalnız seslerini işitiyordu. Tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm namazdan çıktı, ihtiyaç kalmadığından onun gözü de açıldı.

Hem nakl-i sahih ile Ebu Bekir-i Sıddık'tan haber veriyorlar ki: Sure-i **نَبَأ** **يَا أَبِي هَبِّ** nâzil olduktan sonra, Ebu Leheb'in karısı Ümm-ü Cemil denilen "Hammalet-el Hatab" bir taş alıp, Mescid-i Haram'a gelmiş. Ebu Bekir ile Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm orada oturuyorlarmış. Gözü Ebu Bekir-i Sıddık'ı görüyor, soruyor: "Yâ Ebâ Bekir! Senin arkadaşın nerede? Ben işitmişim ki, beni hicvetmiş. Ben görsem, bu taşı ağzına vuracağım." Yanında iken Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ı görmemiş. Elbette hıfz-ı

İlahîde olan bir Sultan-ı Levlak'i, böyle bir Cehennem oduncusu, onun huzuruna girip göremez. Ağzına mı düşmüş!..

Beşinci Hâdise: Haber-i sahih ile haber veriliyor ki: Âmir İbn-i Tufeyl ve Erbed İbn-i Kays ikisi ittifak ederek Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına gitmişler. Âmir demiş: "Ben onu meşgul edeceğim, sen onu vuracaksın!" Sonra bakıyor ki, birşey yapmıyor. Gittikten sonra arkadaşına dedi: "Neden vurmadın?" Dedi: "Nasıl vuracağım, ne kadar niyet ettim, bakıyorum ki, ikimizin ortasına sen geçiyorsun. Seni nasıl vuracağım?"

Altıncı Hâdise: Nakl-i sahih ile haber veriliyor ki: Gazve-i Uhud'da veya Huneyn'de Şeybe İbn-i Osman-el Hacebî -ki, Hazret-i Hamza, onun hem amucasını, hem pederini öldürmüştü- intikamını almak için gizli geldi. Tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın arkasından yalın kılıncı kaldırdı. Birden kılıncı elinden düştü. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona baktı, elini göğsüne koydu. Şeybe der ki: "O dakikada dünyada ondan daha sevgili adam bana olmazdı." İmana geldi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: "Haydi git, harbet!" Şeybe dedi: "Ben gittim, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm önünde harbettim. Eğer o vakit pederim de rastgelseydi, vuracaktım."

Hem Feth-i Mekke gününde Fedale namında birisi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın yanına vurmaya niyetiyle geldi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona bakıp tebessüm etti, "Nefsinle ne konuştun?" dedi ve Fedale için taleb-i mağfiret etti. Fedale imana geldi ve dedi ki: "O vakit ondan daha ziyade dünyada sevgilim olmazdı."

Yedinci Hâdise: -Nakl-i sahih ile- Yahudiler sû'-i kasd niyetiyle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın oturduğu yere üstünden büyük bir taş atmak ânında, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o dakikada hıfz-ı İlahî ile kalkmış; o sû'-i kasd de akîm kalmış.

Bu yedi misal gibi çok hâdiseler vardır. Başta İmam-ı Buharî ve İmam-ı Müslim ve eimme-i hadîs, Hazret-i Âişe'den naklediyorlar ki: **وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ** âyeti nâzil olduktan sonra, araya Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı muhafaza eden zâtlara ferman etti: **يَا أَيُّهَا النَّاسُ انصَرِفُوا فَقَدْ عَصَمَنِي رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ** Yani: "Nöbetdarlığa lüzum yok, benim Rabbim beni hıfz ediyor."

İşte şu risale de, baştan buraya kadar gösteriyor ki: Şu kâinatın her nev'i, her âlemi; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tanır, alâkadardır. Herbir nev'-i kâinatta, onun mu'cizatı görünüyor. Demek o Zât-ı Ahmediye (A.S.M.) Cenab-ı Hakk'ın -fakat kâinatın Hâlıkı itibariyle ve bütün mahlukatın Rabbi

ünvanıyla- memurudur ve resulüdür. Evet nasıllı bir padişahın büyük ve müfettiş bir memurunu herbir daire bilir ve tanır; hangi daireye girse, onunla münasebetdar olur. Çünkü umumun padişahı namına bir memuriyeti var. Eğer meselâ yalnız adliye müfettişi olsa, o vakit adliye dairesiyle münasebetdar olur. Başka daireler onu pek tanımaz. Ve askeriye müfettişi olsa, mülkiye dairesi onu bilmez. Öyle de, anlaşılıyor ki; bütün devair-i saltanat-ı İlahiyede, melekten tut tâ sineğe ve örümceğe kadar herbir taife onu tanır ve bilir veya bildirilir. Demek Hâtem-ül Enbiya ve Resul-i Rabb-il Âlemîn'dir. Ve umum enbiyanın fevkinde risaletinin şumulü var.

ONALTINCI İŞARET:İrhasat denilen; bi'set-i nübüvvetten evvel fakat nübüvvetle alâkadar olarak vücuda gelen hârikalar dahi, delail-i nübüvvetir. Şu da üç kısımdır:

BİRİNCİ KISIM:Nass-ı Kur'anla; Tevrat, İncil, Zebur ve Suhuf-u Enbiyanın, nübüvvet-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'a dair verdikleri haberdir. Evet madem o kitablar semavîdirler ve madem o kitab sahibleri enbiyadırlar; elbette ve herhalde onların dinlerini nesheden ve kâinatın şeklini değiştiren ve yerin yarısını getirdiği bir nur ile ışıklandıran bir zâttan bahsetmeleri, zarurî ve kat'îdir. Evet küçük hâdiseleri haber veren o kitablar, nev'-i beşerin en büyük hâdisesi olan hâdis-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ı haber vermemek kabil midir? İşte madem bilbedahe haber verecekler, herhalde ya tekzib edecekler, tâ ki dinlerini tahribden ve kitablarını neshden kurtarsınlar.. veya tasdik edecekler, tâ ki o hakikatlı zât ile, dinleri hurafattan ve tahrifattan kurtulsun. Halbuki dost ve düşmanın ittifakıyla, tekzib emaresi hiç bir kitabda yoktur. Öyle ise, tasdik vardır. Madem mutlak bir surette tasdik vardır ve madem şu tasdik vücudunu iktiza eden kat'î bir illet ve esaslı bir sebep vardır; biz dahi, o tasdik vücuduna delalet eden üç hüccet-i katı ile isbat edeceğiz:

Birinci Hüccet:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Kur'anın lisanıyla onlara der ki: "Kitablarınızda, benim tasdikim ve evsafım vardır. Benim beyan ettiğim şeylerde, kitablarınız beni tasdik ediyor."

قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * قُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ

gibi âyetlerle, onlara meydan okuyor. "Tevratınızı getiriniz, okuyunuz ve geliniz; biz çoluk ve çocuğumuzu alıp Cenab-ı Hakk'ın dergâhına el açıp, yalancılar aleyhinde lanetle dua edeceğiz!" diye mütemadiyen onların başına vurduğu halde, hiç Yahudi bir âlim veya Nasrani bir kıssîs, onun bir yanlışını gösteremedi. Eğer gösterseydi, pek çok kesrette bulunan ve pek çok inadlı ve hasedli olan kâfirler ve münafık Yahudiler ve bütün âlem-i küfür, her tarafta

ilân edeceklerdi. Hem demiş: "Ya yanlışı bulunuz veyahut sizinle mahvoluncaya kadar cihad edeceğim!" Halbuki bunlar, harbi ve perişaniyeti ve hicreti ihtiyar ettiler. Demek yanlışı bulamadılar. Bir yanlışı bulunsaydı, onlar kurtulurlardı.

İkinci Hüccet: Tevrat, İncil ve Zebur'un ibareleri; Kur'an gibi i'cazları olmadığından, hem mütemadiyen tercüme tercüme üstüne olduğundan, pek çok yabanî kelimeler içlerine karıştı. Hem müfessirlerin sözleri ve yanlışı tevilleri, onların âyetleriyle iltibas edildi; hem bazı nâdanların ve bazı ehl-i garazın tahrifatı da ilâve edildi. Şu surette o kitablarda tahrifat, tağyirat çoğaldı. Hattâ Şeyh Rahmetullah-i Hindî (allâme-i meşhur) kütüb-ü sâbıkânın binler yerde tahrifatını, keşişlerine ve Yahudi ve Nasara ülemasına isbat ederek, iskât etmiş. İşte bu kadar tahrifatla beraber, şu zamanda dahi meşhur Hüseyin-i Cisrî (Rahmetullahi Aleyh) o kitablardan yüz ondört delil nübüvvet-i Ahmediyeye dair çıkarmıştır. "Risale-i Hamîdiye"de yazmış. O risaleyi de, Manastırlı Merhum İsmail Hakkı tercüme etmiş. Kim arzu ederse, ona müracaat eder, görür.

Hem pek çok Yahudi üleması ve Nasara üleması, ikrar ve itiraf etmişler ki: "Kitablarımızda Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ın evsafı yazılıdır." Evet gayr-ı müslim olarak başta meşhur Rum Meliklerinden Hirakl itiraf etmiş, demiş ki: "Evet İsa Aleyhisselâm, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'dan haber veriyor."

Hem Rum Meliki Mukavkis namında Mısır hâkimi ve ülema-i Yehud'un en meşhurlarından İbn-i Suriya ve İbn-i Ahtab ve onun kardeşi Kâ'b Bin Esed ve Zübeyr Bin Bâtıya gibi meşhur ülema ve reisler, gayr-ı müslim kaldıkları halde ikrar etmişler ki: "Evet kitablarımızda onun evsafı vardır, ondan bahsediyorlar."

Hem Yehud'un meşhur ülemasından ve Nasara'nın meşhur kıssîslerinden, kütüb-ü sâbıkada evsaf-ı Muhammediyeyi (A.S.M.) gördükten sonra inadı terk edip imana gelenler, evsafını Tevrat ve İncil'de göstermişler ve sair Yahudi ve Nasrani ülemasını onunla ilzam etmişler. Ezcümle, meşhur Abdullah İbn-i Selâm ve Veheb İbn-i Münebbih ve Ebî Yâsir ve Şâmul (ki bu zât, Melik-i Yemen Tübba' zamanında idi. Tübba' nasıl gıyaben ve bi'setten evvel iman getirmiş, Şâmul de öyle.) ve Sa'ye'nin iki oğlu olan Esid ve Sa'lebe ki; İbn-i Heyban denilen bir ârif-i billah bi'setten evvel Benî Nadîr Kabilesine misafir olmuş. **طَهُورٌ نَبِيٍّ هَذَا دَارُ هِجْرَتِهِ** demiş, orada vefat etmiş. Sonra o kabile Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile harb ettikleri zaman Esid ve Sa'lebe meydana çıktılar, o kabileye bağırdılar: **وَاللَّهِ هُوَ الَّذِي عَاهَدَ إِلَيْكُمْ فِيهِ ابْنُ هَيْبَانَ** Yani: "İbn-i Heyban'ın

haber verdiği zât budur; onunla harbetmeyiniz!" Fakat onlar onları dinlemediler, belalarını buldular.

Hem ülema-i Yehud'dan İbn-i Bünyamin ve Muhayrik ve Kâ'b-ül Ahbar gibi çok ülema-i Yehud, evsaf-ı Nebeviyeyi kitaplarında gördüklerinden, imana gelmişler; sair imana gelmeyenleri de ilzam etmişler.

Hem ülema-i Nasara'dan, bahsi geçen meşhur Buheyra-i Rahib ki; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Şam tarafına amucasıyla gittiği vakit oniki yaşında idi. Buheyra-i Rahib, onun hatırı için Kureyşîleri davet etmiş. Baktı ki, kafilere gölge eden bir parça bulut, daha kafilere yerinde gölge ediyor. "Demek aradığım adam orada kalmış!" Sonra adam göndermiş, onu da getirtmiş. Ebu Talib'e demiş: "Sen dön Mekke'ye git! Yahudiler hasûddurlar; bunun evsafı Tevrat'ta mezkûrdur; hıyanet ederler."

Hem Nastur-ul Habeşe ve Habeş Reisi olan Necaşî, evsaf-ı Muhammediyeyi (A.S.M.) kitaplarında gördükleri için, beraber iman etmişler.

Hem Dağatır isminde meşhur bir Nasrani âlimi; evsafını görmüş, iman etmiş; Rumlar içinde ilân etmiş, şehid edilmiş.

Hem Nasrani rüesasından Hâris İbn-i Ebî Şümer-il Gasanî ve Şam'ın büyük dinî reisleri ve melikleri, yani Sahib-i İlya ve Hirakl ve İbn-i Natur ve Cârud gibi meşhur zâtlar, kitaplarında evsafını görmüşler ve iman etmişler. Yalnız Hirakl, dünya saltanatı için imanını izhar etmemiş.

Hem bunlar gibi Selman-ül Farisî, o da evvel nasrani idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın evsafını gördükten sonra, onu arıyordu.

Hem Temim namında mühim bir âlim, hem meşhur Habeş Reisi Necaşî, hem Habeş nasarası, hem Necran papazları; bütün müttefikan haber veriyorlar ki: "Biz, evsaf-ı Nebeviyeyi kitaplarımızda gördük, onun için imana geldik."

Üçüncü Hüccet:İşte bir nümune olarak Tevrat, İncil, Zebur'un Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm'a ait âyetlerinin birkaç nümunesini göstereceğiz:

Birincisi: Zebur'da şöyle bir âyet var: **اللَّهُمَّ ابْعَثْ لَنَا مُقِيمَ السُّنَّةِ بَعْدَ الْفَرِّةِ** "Mukîm-üs Sünne" ise, ism-i Ahmedîdir.

İncil'in âyeti: **يَا مَسِيحُ اذْهَبْ اِلَى اَبِي وَايِّكُمْ لِيَبْعَثَ لَكُمْ الْفَارَقْلِيطَا** Yani: "Ben gidiyorum, tâ size Faraklit gelsin!" Yani, Ahmed gelsin.

İncil'in ikinci bir âyeti: **يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ أَلَيْسَ لِي بِكُمْ رَبٌّ لَوْلَا إِذْ سَأَلْتُمُونِي لَقُلْتُ رَبُّكُمْ عَلِيمٌ إِنَّكُمْ لَعِندِي فِي سِتْرِ الْكَافِرِينَ** Yani: "Ben Rabbinizden; hakkı bâtıdan farkedemeyen bir peygamberi istiyorum ki, ebede kadar beraberinizde bulunsun." Faraklit, **الْفَارِقُ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ** manasında Peygamber'in o kitaplarda ismidir.

Tevrat'ın âyeti:

إِنَّ اللَّهَ قَالَ لِرَبِّهِمْ إِنَّ هَاجَرَ تِلْدٌ وَيَكُونُ مِنْ وَلَدِهَا مَنْ يَدُهُ فَوْقَ الْجَمِيعِ وَيَدُ الْجَمِيعِ مَبْسُوطَةٌ إِلَيْهِ بِالْحُشُوعِ

Yani: "Hazret-i İsmail'in vâlidesi olan Hacer, evlâd sahibesi olacak ve onun evlâdından öyle birisi çıkacak ki, o veledin eli, umumun fevkinde olacak ve umumun eli huşu' ve itaatle ona açılacak."

Tevrat'ın ikinci bir âyeti:

وَقَالَ يَا مُوسَى إِنِّي مُقِيمٌ هُكُمْ نَبِيًّا مِنْ بَنِي إِخْوَتِهِمْ مِثْلَكَ وَأَجْرِي قَوْلِي فِي فَمِهِ وَالرَّجُلُ الَّذِي لَا يُقْبَلُ قَوْلَ النَّبِيِّ الَّذِي يَتَكَلَّمُ بِاسْمِي فَأَنَا أَنْتَقِمُ مِنْهُ

Yani: "Benî İsrail'in kardeşleri olan Benî İsmail'den senin gibi birini göndereceğim. Ben sözümü onun ağzına koyacağım, benim vahyimle konuşacak. Onu kabul etmeyene azab vereceğim."

Tevrat'ın üçüncü bir âyeti:

قَالَ مُوسَى رَبِّ إِنِّي أجدُ فِي التَّوْرَةِ أُمَّةً هُمْ خَيْرٌ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ فَاجْعَلْهُمْ أُمَّةً مُبَارَكَةً لِي فِي الْقُرْآنِ

İhtar: Muhammed ismi, o kitaplarda "Müşeffah" ve "El-Münhamenna" ve "Hımyata" gibi Süryanî isimler suretinde, "Muhammed" manasındaki İbranî isimleriyle gelmiş. Yoksa sarîh Muhammed ismi az vardı. Sarîh miktarını dahi, hasûd Yahudiler tahrif etmişler.

Zebur'un âyeti: **يَا دَاوُدُ بَاتِي بَعْدَكَ نَبِيٌّ يُسَمَّى أَحْمَدَ وَمُحَمَّدًا صَادِقًا سَيِّدًا أُمَّتُهُ مَرْحُومَةٌ**

Hem Abadile-i Seb'adan ve kütüb-ü sâbıkada çok tedkikat yapan Abdullah İbn-i Amr İbn-il Âs ve meşhur ülema-i Yehud'dan en evvel İslâm'a gelen Abdullah İbn-i Selâm ve meşhur Kâ'b-ül Ahbar denilen Benî İsrail'in allâmelerinden; o zamanda daha çok tahrifata uğramayan Tevrat'ta aynen şu gelecek âyeti ilân ederek göstermişler. Âyetin bir parçası şudur ki: Hz. Musa ile hitabdan sonra, gelecek peygambere hitaben şöyle diyor:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۖ وَجَزَاءً لِّأُمِّيِّينَ أَنْتَ عَبْدِي سَمِيَّتِكَ الْمُتَوَكِّلِ لَيْسَ بِقَطِّ وَلَا غَلِيظٍ وَلَا صَحَابٍ فِي
الْأَسْوَاقِ وَلَا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ بَلْ يَغْفُو وَيَغْفُرُ وَلَنْ يَغْبِضَهُ اللَّهُ حَتَّى يُقِيمَ بِهِ الْمِلَّةَ الْعَوْجَاءَ بَأَنْ يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Tevrat'ın bir âyeti daha:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ مَوْلَاهُ بِمَكَّةَ وَهَجَرْتُهُ بِطَبِيبَةَ وَمُلْكُهُ بِالشَّامِ وَأُمَّتُهُ الْحَمَّادُونَ

İşte şu âyette "Muhammed" lafzı, Muhammed manasında Süryanî bir isimle gelmiştir.

Tevrat'ın diğer bir âyeti daha: **إِنَّتَ عَبْدِي وَرَسُولِي سَمِيَّتِكَ الْمُتَوَكِّلِ** İşte şu âyette, Benî İshak'ın kardeşleri olan Benî İsmail'den ve Hazret-i Musa'dan sonra gelen peygambere hitab ediyor.

Tevrat'ın diğer bir âyeti daha: **إِنَّتَ عَبْدِي الْمُخْتَارِ لَيْسَ بِقَطِّ وَلَا غَلِيظٍ** İşte "Muhtar"ın manası; "Mustafa"dır, hem ism-i Nebevîdir. İncil'de, İsa'dan sonra gelen ve İncil'in birkaç âyetinde "Âlem Reisi" ünvanıyla müjde verdiği Nebinin tarifine dair: **إِنَّتَ عَبْدِي الْمُخْتَارِ لَيْسَ بِقَطِّ وَلَا غَلِيظٍ** İşte şu âyet gösteriyor ki: "Sahib-üs seyf ve cihada memur bir peygamber gelecektir." Kadîb-i Hadîd, kılınç demektir. Hem ümmeti de onun gibi sahib-üs seyf, yani cihada memur olacağını, Sure-i Feth'in âhirinde

وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطَاةً فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ

âyeti, İncil'in şu âyeti gibi, başka âyetlerine işaret edip, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm sahib-üs seyf ve cihada memur olduğunu İncil ile beraber ilân ediyor.

Tevrat'ın Beşinci Kitabının Otuzüçüncü Babında şu âyet var: "Hak Teâlâ, Tur-i Sina'dan ikbal edip bize Sâîr'den tulû' etti ve Fâran Dağlarında zahir oldu."

İşte şu âyet nasilki "Tur-i Sina'da ikbal-i Hak" fıkrasıyla nübüvvet-i Museviyeyi ve Şam Dağları'ndan ibaret olan "Sâîr'den tulû-u Hak" fıkrasıyla, nübüvvet-i İseviyeyi ihbar eder. Öyle de bil'ittifak Hicaz Dağları'ndan ibaret olan Fâran Dağları'ndan zuhur-u Hak fıkrasıyla, bizzarure risalet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) haber veriyor. Hem Sure-i Feth'in âhirinde **ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ** hükmünü tasdikan, Tevrat'ta Fâran Dağları'ndan zuhur eden peygamberin sahabeleri hakkında şu âyet var: "Kudsîlerin bayrakları beraberindedir ve onun

sağındadır." "Kudsîler" namıyla tavsif eder. Yani: "Onun sahabeleri kudsî, sâlih evliyalar"dır."

Eş'ya Peygamber'in kitabında, Kırkikinci Babında şu âyet vardır: "Hak Sübhanehu âhir zamanda, kendinin ıstıfagerde ve bergüzidesi kulunu ba's edecek ve ona Ruh-ul Emîn Hazret-i Cibril'i yollayıp, din-i İlahîsini ona talim ettirecek. Ve o dahi, Ruh-ül Emîn'in talimi veçhile nâsa talim eyliyecek ve beyn-en nâs hak ile hükmedecektir. O bir nurdur, halkı zulümattan çıkaracaktır. Rabbin bana kabl-el vuku' bildirdiği şeyi, ben de size bildiriyorum."

İşte şu âyet gayet sarih bir surette, Âhırzaman Peygamberi olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın evsafını beyan ediyor.

Mişail namıyla müsemma Mihail Peygamber'in kitabının Dördüncü Babında şu âyet var: "Âhırzamanda bir ümmet-i merhume kaim olup, orada Hakk'a ibadet etmek üzere, mübarek dağı ihtiyar ederler. Ve her iklimden orada birçok halk toplanıp, Rabb-ı Vâhid'e ibadet ederler. Ona şirk etmezler."

İşte şu âyet, zahir bir surette dünyanın en mübarek dağı olan Cebel-i Arafat ve orada her iklimden gelen hacıların tekbir ve ibadetlerini ve ümmet-i merhume namıyla şöretşiar olan ümmet-i Muhammediyeyi tarif ediyor.

Zebur'da Yetmişikinci Babında şu âyet var:

"Bahrden bahre mâlik ve nehirlerden, Arz'ın makta' ve müntehasına kadar mâlik ola.. ve kendisine Yemen ve Cezayir Mülûkü hediyeler götüreler.. ve padişahlar ona secde ve inkıyad edeler.. ve her vakit ona salât ve her gün kendisine bereketle dua oluna.. ve envârı Medine'den münevvir ola.. ve zikri ebed-ül âbâd devam ede.. onun ismi, şemsin vücudundan evvel mevcuddur. Onun adı, güneş durdukça münteşir ola..."

İşte şu âyet, pek aşikâr bir tarzda Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tavsif eder. Acaba Hazret-i Davud Aleyhisselâm'dan sonra Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'dan başka hangi nebi gelmiş ki; şarktan garba kadar dinini neşretmiş ve mülûkü cizyeye bağlamış ve padişahları kendine secde eder gibi bir inkıyad altına almış ve her gün nev'-i beşerin humsunun salavat ve dualarını kendine kazanmış ve envârı Medine'den parlamış kim var? Kim gösterilebilir?

Hem Türkçe Yuhanna İncili'nin Ondördüncü Bab ve otuzuncu âyeti şudur: "Artık sizinle çok söyleşmem, zira bu âlemin reisi geliyor. Ve bende, onun nesnesi aslâ yoktur!" İşte "Âlemin Reisi" tabiri, "Fahr-i Âlem" demektir.

Fahr-i Âlem ünvanı ise, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ın en meşhur ünvanıdır.

Yine İncil-i Yuhanna, Onaltıncı Bab ve yedinci âyeti şudur: "Amma ben, size hakkı söylüyorum. Benim gittiğim, size faidelidir. Zira ben gitmeyince, tesellici size gelmez." İşte bakınız! Reis-i Âlem ve insanlara hakikî teselli veren, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'dan başka kimdir? Evet Fahr-i Âlem odur ve fâni insanları i'dam-ı ebedîden kurtarıp teselli veren odur.

Hem İncil-i Yuhanna, Onaltıncı Bab, sekizinci âyeti: "O dahi geldikte; dünyayı günaha dair, salaha dair ve hükme dair ilzam edecektir." İşte dünyanın fesadını salaha çeviren ve günahlardan ve şirkten kurtaran ve siyaset ve hâkimiyet-i dünyayı tebdil eden Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'dan başka kim gelmiş?

Hem İncil-i Yuhanna, Onaltıncı Bab, onbirinci âyet: "Zira bu âlemin reisinin gelmesinin hükmü gelmiştir." İşte "Âlemin Reisi" (Haşiye) elbette Seyyid-ül Beşer olan Ahmed-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'dır.

Hem İncil-i Yuhanna, Onikinci Bab ve onüçüncü âyet: "Amma o Hak ruhu geldiği zaman, sizi bilcümle hakikata irşad edecektir. Zira kendisinden söylemiyor. Bilcümle işittiğini söyleyerek, gelecek nesnelere size haber verecek." İşte bu âyet sarıhtır. Acaba umum insanları birden hakikata davet eden ve her haberini vahiyden veren ve Cebrail'den işittiğini söyleyen ve kıyamet ve âhiretten tafsilen haber veren, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'dan başka kimdir ve kim olabilir?

(Haşiye): Evet, o Zât, öyle bir reis ve sultandır ki; binüçyüz elli senede ve ekser asırlardan herbir asırda, lâakal üçyüz elli milyon tebaası ve raiyeti var. Kemal-i teslim ve inkıyadla, evamirine itaat ederler, her gün ona selâm etmekle tecdid-i biat ederler.

Hem Kütüb-ü Enbiya'da, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Muhammed, Ahmed, Muhtar manasında Süryanî ve İbranî isimleri var. İşte Hazret-i Şuayb'ın suhufunda ismi, Muhammed manasında "Müşeffah"tır.

Hem Tevrat'ta yine Muhammed manasında "Münhamenna", hem Nebiyy-ül Haram manasında "Hımyata". Zebur'da "El-Muhtar" ismiyle müsemmadır.

Yine Tevrat'ta "El-Hâtem-ül Hâtem". Hem Tevrat'ta ve Zebur'da "Mukîm-üs Sünne". Hem Suhuf-u İbrahim ve Tevrat'ta "Mazmaz"dır. Hem Tevrat'ta "Ahyed"dir.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm demiş:

إِسْمِي فِي الْقُرْآنِ مُحَمَّدٌ وَفِي الْإِنْجِيلِ أَحْمَدُ وَفِي التَّوْرَةِ أَحْيَدُ

buyurmuştur. Hem İncil'de, Esmâ-i Nebevîden "Sahib-ül Kadîbi ve-l Herave" yani "seyf ve asâ sahibi." Evet sahib-üs seyf enbiyalar içinde en büyüğü; ümmetiyle cihada memur, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dır. Yine İncil'de "Sahib-üt Tâc"dır. Evet "Sahib-üt Tâc" ünvanı, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a mahsustur. Tâc, ımeve yani sarık demektir. Eski zamanda milletler içinde, milletçe umumiyet itibariyle sarık ve agel saran, Kavm-i Arabdır. İncil'de "Sahib-üt Tâc", kat'î olarak "Resul-i Ekrem" (Aleyhissalâtü Vesselâm) demektir.

Hem İncil'de "El-Baraklit" veyahut "El-Faraklit" ki İncil tefsirlerinde, "Hak ve bâtlı birbirinden tefrik eden hakperest" manası verilmiş ki; sonra gelecek insanları, hakka sevkedecek zâtın ismidir.

İncil'in bir yerinde, İsa Aleyhisselâm demiş: "Ben gideceğim; tâ dünyanın reisi gelsin." Acaba Hazret-i İsa Aleyhisselâm'dan sonra dünyanın reisi olacak ve hak ve bâtlı fark ve temyiz edip Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın yerinde insanları irşad edecek, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan başka kim gelmiştir? Demek Hazret-i İsa Aleyhisselâm ümmetine daima müjde ediyor ve haber veriyor ki: Birisi gelecek, bana ihtiyaç kalmayacak. Ben, onun bir mukaddimesiyim ve müjdecisiyim. Nasılki şu âyet-i kerime:

وَأَذْفَالَ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ

(Haşiye) Evet İncil'de Hazret-i İsa Aleyhisselâm, çok defalar ümmetine müjde veriyor. İnsanların en mühim bir reisi geleceğini ve o zâtı da bazı isimler ile yâdediyor. O isimler, elbette Süryanî ve İbranîdirler. Ehl-i tahkik görmüşler. O isimler, "Ahmed, Muhammed, Fârik-un Beyn-el Hakk-ı Ve-l Bâtlı" manasındadırlar. Demek İsa Aleyhisselâm, çok defa Ahmed Aleyhissalâtü Vesselâm'dan beşaret veriyor.

(Haşiye): *أَمَّتُهُ الْحَمَادُونَ* Seyyah-ı meşhur Evliya Çelebi; Hazret-i Şem'un-u Safa'nın türbesinde, ceylan derisinde yazılı İncil-i Şerif'te, bu gelen âyeti

okumuştur. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hakkında nâzil olan âyet: *ایتون لوغسلین پروفتون ازربون* Bir oğlan, *ازربون* yani: İbrahim neslinden ola, *پروفتون* Peygamber ola, *لوغسلین* yalancı olmaya, *بنت* onun *افزولنا* mevlidi Mekke ola, *که کالوشیر* sâlihlikle gelmiş ola, *تونومنین* onun mübarek adı *موامیت* (Bu "Mevamit" kelimesi "Memed"den ve "Memed" dahi "Muhammed"den tahrif edilmiş.) Ahmed Muhammed ola. *اسفدوس* Ona uyanlar, *تاگردیس* bu cihan ıssı olalar. *بیست بیث* dahi, ol cihan ıssı ola.

Sual: Eğer desen: "Neden Hazret-i İsa Aleyhisselâm, her nebiden ziyade müjde veriyor; başkalar yalnız haber veriyorlar, müjde sureti azdır."

Elcevab: Çünkü Ahmed Aleyhissalâtü Vesselâm, İsa Aleyhisselâm'ı Yahudilerin müdhiş tekzibinden ve müdhiş iftiralarından ve dinini müdhiş tahrifattan kurtarmakla beraber.. İsa Aleyhisselâm'ı tanımayan Benî İsrail'in suubetli şeriatına mukabil, sühuletli ve câmi' ve ahkâmca Şeriat-ı İseviye'nin noksanını ikmal edecek bir şeriat-ı âliyye sahibdir. İşte onun için çok defa, "Âlemin Reisi geliyor!" diye müjde veriyor.

İşte Tevrat, İncil, Zebur'da ve sair suhuf-u enbiyada çok ehemmiyetle, âhirde gelecek bir peygamberden bahisler var, çok âyetler var. Nasıl bir kısım nûmunelerini gösterdik. Hem çok namlar ile o kitaplarda mezkûrdur. Acaba bütün bu Kütüb-ü Enbiyada bu kadar ehemmiyetle, mükerrer âyetlerde bahsettikleri, Âhirzaman Peygamberi Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'dan başka kim olabilir?

İkinci kısım irhasattan ve delail-i nübüvvetten maksad şudur ki: Bi'set-i Ahmediyeden evvel, zaman-ı fetrette kâhinler, hem o zamanın bir derece evliya ve ârif-i billah olan bir kısım insanları; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın geleceğini haber vermişler ve ihbarlarını da neşretmişler, şiirleriyle gelecek asırlara bırakmışlar. Onlar çoktur; biz, ehl-i siyer ve tarihin nakil ve kabul ettikleri meşhur ve münteşir olan bir kısmını zikredeceğiz. Ezcümle:

Yemen padişahlarından Tübba' isminde bir melik, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın evsafını eski kitaplarda görmüş, iman etmiş. Şöyle bir şiirini ilân etmiş:

شَهِدْتُ عَلَى أَحْمَدَ أَنَّهُ رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ بَارِي النَّسَمِ فَلَوْ مَدَّ عُمْرِي إِلَى عُمُرِهِ لَكُنْتُ وَزِيرًا لَهُ وَإِنَّ عَمَّ

Yani: "Ben Ahmed'in (A.S.M.) risaletini tasdik ediyorum. Ben onun zamanına yetişseydim, ona vezir ve ammizade olurum." (Yani, Ali gibi ona fedai bir hâdim olurum.)

İkincisi: Meşhur Kuss İbn-i Sâide ki, kavm-i Arabın en meşhur ve mühim hatibi ve muvahhid bir zât-ı ruşenzamirdir. İşte şu zât da, bi'set-i Nebevîden evvel risalet-i Ahmediyeyi şu şiirle ilân ediyor:

أَرْسَلْنَا فِيْنَا أَحْمَدَ خَيْرَ نَبِيِّ قَدْ بُعِثَ صَلَّى عَلَيْهِ اللَّهُ مَا عَجَّ لَهُ رَكْبٌ وَ حُتٌّ

Üçüncüsü: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın ecdadından olan Kâ'b İbn-i Lüeyy, nübüvvet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) ilham eseri olarak şöyle ilân etmiş:

عَلَى عَقْلَةٍ يَأْتِي النَّبِيُّ مُحَمَّدٌ فَيُحْبِرُ أَحْبَارًا صَدُوقًا حَبِيرَهَا

Yani: "Füc'eten, Muhammed-ün Nebi gelecek, doğru haberleri verecek."

Dördüncüsü: Yemen padişahlarından Seyf İbn-i Zîyezen, kütüb-ü sâbıkada Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın evsafını görmüş; iman etmiş, müştak olmuş idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm'ın ceddî Abdülmuttalib Yemen'e kabile-i Kureyş ile gittiği zaman, Seyf İbn-i Zîyezen onları çağırmış. Onlara demiş ki:

إِذَا وُلِدَ بَيْتِهَامَةَ وَ لَدَّ بَيْنَ كَتَفَيْهِ شَامَةٌ كَانَتْ لَهُ الْإِمَامَةُ وَإِنَّكَ يَا عَبْدَ الْمُطَّلِبِ لَجَدُّهُ

Yani: "Hicaz'da bir çocuk dünyaya gelir. Onun iki omuzu arasında hâtem gibi bir nişan var. İşte o çocuk umum insanlara imam olacak!" Sonra gizli Abdülmuttalib'i çağırmış, "O çocuğun ceddî de sensin" diye kerametkârane, bi'setten evvel haber vermiş.

Beşincisi: Varaka İbn-i Nevfel (Hatice-i Kübra'nın ammizadelerinden) bidayet-i vahiyde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm telaş etmiş. Hatice-i Kübra o hâdiseyi, meşhur Varaka İbn-i Nevfel'e hikâye etmiş. Varaka demiş: "Onu bana gönder." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm Varaka'nın yanına gitmiş, mebde'-i vahiydeki vaziyeti hikâye etmiş. Varaka demiş:

بَشِّرْ يَا مُحَمَّدُ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ أَنْتَ النَّبِيُّ الْمُنْتَظَرُ وَبَشِّرْ بِكَ عَيْسَى

Yani: "Telaş etme, o halet vahiydir. Sana müjde! İntizar edilen Nebi sensin! İsa, seninle müjde vermiş."

Altıncısı: Askelân-ul Hımyerî nam ârif-i billah, bi'setten evvel Kureyşîleri gördüğü vakit, "İçinizde dava-yı nübüvvet eden var mı?" "Yok" derlerdi. Sonra bi'set vaktinde yine sormuş; "Evet" demişler, "Biri dava-yı nübüvvet ediyor." Demiş: "İşte âlem onu bekliyor."

Yedincisi: Nasara ülema-yı benamından İbn-ül Alâ, bi'setten ve Peygamber'i görmeden evvel haber vermiş. Sonra gelmiş. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ı görmüş demiş:

وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَقَدْ وَجَدْتُ صِفَتَكَ فِي الْإِنْجِيلِ وَبَشَّرَ بِكَ ابْنُ الْبُتُولِ

Yani: "Ben senin sıfatını İncil'de gördüm, iman ettim. İbn-i Meryem, İncil'de senin geleceğini müjde etmiş."

Sekizincisi: Bahsi geçen Habeş padişahı Necaşî demiş: **لَيْتَ لِي خِدْمَتُهُ بَدَلًا عَنْ هَذِهِ السُّلْطَنَةِ** Yani: "Keşki şu saltanata bedel Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hizmetkârı olsaydım. O hizmetkârlık, saltanatın pek fevkindedir."

Şimdi ilham-ı Rabbanî ile gaibden haber veren bu âriflerden sonra; gaibden ruh ve cinn vasıtasıyla haber veren kâhinler, pek sarıh bir surette Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın geleceğini ve nübüvvetini haber vermişler. Onlar çoktur; biz, onlardan meşhurları ve manevî tevatür hükmüne geçmiş ve ekser tarih ve siyerde nakledilmiş birkaçını zikredeceğiz. Onların uzun kıssalarını ve sözlerini siyer kitaplarına havale edip, yalnız icmalen bahsedeceğiz.

Birincisi: Şıkk isminde meşhur bir kâhindir ki; bir gözü, bir eli, bir ayağı varmış. Âdeta yarım insan... İşte o kâhin, manevî tevatür derecesinde kat'î bir surette tarihlere geçmiş ki; risalet-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm'ı haber verip, mükerreren söylemiştir.

İkincisi: Meşhur Şam kâhini Satih'tir ki; kemiksiz, âdeta âzâsız bir vücut, yüzü göğsü içinde bir acûbe-i hilkat ve çok da yaşamış bir kâhindir. Gaibden verdiği doğru haberler, o zaman insanlarda şöhret bulmuş. Hattâ Kisra (yani Fars padişahı) gördüğü acib rü'yayı ve veladet-i Ahmediye (A.S.M.) zamanında sarayın ondört şerefesinin düşmesinin sırrını Satih'ten sormak için, Muyzan denilen âlim bir elçisini göndermiş. Satih demiş: "Ondört zât sizlerde hâkimiyet edecek, sonra saltanatınız mahvolacak. Hem birisi gelecek, bir din izhar edecek. İşte o sizin din ve devletinizi kaldıracak!" mealinde Kisra'ya haber göndermiş. İşte o Satih, sarıh bir surette, âhırzaman peygamberinin gelmesini haber vermiş.

Hem kâhinlerden Sevad İbn-i Karib-id Devsî ve Hunafir ve Ef'asiye Necran ve Cizl İbn-i Cizl-il Kindî ve İbn-i Halasat-ed Devsî ve Fatıma Bint-i Nu'man-ı Neccariye gibi meşhur kâhinler, siyer ve tarih kitaplarında tafsilen

beyan ettikleri vecih üzere; âhîrzaman peygamberinin geleceğini, o peygamber de, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm olduğunu haber vermişler.

Hem Hazret-i Osman'ın akrabasından Sa'd İbn-i Bint-i Küreyz kâhinlik vasıtasıyla, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın nübüvvetini gaibden haber almış. Bidayet-i İslâmiyette Hazret-i Osman-ı Zinnureyn'e demiş ki: "Sen git iman et." Osman bidayette gelmiş, iman etmiş. İşte o Sa'd o vakıayı böyle bir şiir ile söylüyor:

هَدَى اللَّهُ عُثْمَانَ بِقَوْلِي إِلَى الَّتِي بِهَا رُشِدُهُ وَ اللَّهُ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ

Hem kâhinler gibi; "hâtif" denilen, şahsı görünmeyen ve sesi işitilen cinnîler, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın geleceğini mükerreren haber vermişler. Ezcümle:

Zeyyab İbn-ül Haris'e hâtif-i cinnî böyle bağırması, onun ve başkasının sebep-i İslâmı olmuş:

يَا ذَيَابُ يَا ذَيَابُ اسْمِعِ الْعَجَبَ الْعَجَابِ

بُعِثَ مُحَمَّدٌ بِالْكِتَابِ يَدْعُو بِمَكَّةَ فَلَا يُجَابُ

Yine bir hâtif-i cinnî, Sâmia İbn-i Karret-il Gatafanî'ye böyle bağırması, bazılarını imana getirmiştir: **هَذَا** Bu hâtiflerin beşaretleri ve haber vermeleri pek meşhurdur ve çoktur.

Hem nasıl kâhinler, hâtifler haber vermişler; öyle de sanemler dahi ve sanemlere kesilen kurbanlar dahi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın risaletini haber vermişler. Ezcümle:

Kıssa-i meşhuredendir ki: Mâzen Kabilesinin sanemi bağırıp demiş: **هَذَا** diyerek, risalet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) haber vermiş. Hem Abbas İbn-i Mirdas'ın sebep-i İslâmiyeti olan meşhur vakıa şudur ki: Dımar namında bir sanemi varmış; o sanem, bir gün böyle bir ses vermiş:

أَوْدَى ضِمَارٌ وَكَانَ يُعْبَدُ مُدَّةً قَبْلَ الْبَيَانِ مِنَ النَّبِيِّ مُحَمَّدٍ

Yani: "Muhammed gelmeden evvel bana ibadet ediliyordu, şimdi Muhammed'in beyanı gelmiş; daha o dalalet olamaz."

Hazret-i Ömer, İslâmiyetten evvel saneme kesilen bir kurbandan böyle işitmiş:

يَا آلَ الدَّبِيحِ أَمْرٌ نَجِيحٌ رَجُلٌ فَصِيحٌ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

İşte bu nümuneler gibi çok vakıalar var, mevsuk kitablar kabul edip nakletmişler.

Nasılki kâhinler, ârif-i billahlar, hâtifler, hattâ sanemler ve kurbanlar, risalet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) haber vermişler; herbir hâdisе dahi, bir kısım insanların imanına sebep olmuş. Öyle de, bazı taşlar üstünde ve kabirlerde ve kabirlerin mezar taşlarında hatt-ı kadim ile مُحَمَّدٌ مُصْلِحٌ آمِينَ gibi ibareler bulunmuş; onunla bir kısım insanlar imana gelmişler. Evet hatt-ı kadim ile bazı taşlarda bulunan مُحَمَّدٌ مُصْلِحٌ آمِينَ, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dan ibarettir. Çünkü ondan evvel, zamanına pek yakın, yalnız yedi Muhammed ismi var, başka yoktur. O yedi adamın hiçbir cihetle "Muslih-i Emin" tabirine liyakatları yoktur.

Üçüncü kısım irhasattan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın veladeti hengâmında vücuda gelen hârikalardır ve hâdiselerdir. O hâdiseler, onun veladetiyle alâkadar bir surette vücuda gelmiş.

Hem bi'setten evvel bazı hâdiseler var ki, doğrudan doğruya birer mu'cizesidir. Bunlar çoktur. Nümune olarak, meşhur olmuş ve eimme-i hadîs kabul etmiş ve sıhhatleri tahakkuk etmiş birkaç nümuneyi zikredeceğiz:

Birincisi: Veladet-i Nebevî gecesinde hem annesi, hem annesinin yanında bulunan Osman İbn-il Âs'ın annesi, hem Abdurrahman İbn-i Avf'ın annesinin gördükleri azîm bir nurdur ki; üçü de demişler: "Veladeti ânında biz öyle bir nur gördük ki; o nur, maşrık ve mağribi bize aydınlattırdı."

İkincisi: O gece Kâ'be'deki sanemlerin çoğu başı aşağı düşmüş.

Üçüncüsü: Meşhur Kisra'nın eyvanı (yani saray-ı meşhuresi) o gece sallanıp inşikak etmesi ve ondört şerefesinin düşmesidir.

Dördüncüsü: Sava'nın takdis edilen küçük denizinin o gecede yere batması ve İstahr-Âbad'da bin senedir daima iş'al edilen, yanan ve sönmeyen, Mecusilerin mabud ittihaz ettikleri ateşin, veladet gecesinde sönmesi. İşte şu üç-dört hâdisе işarettir ki: O yeni dünyaya gelen zât; ateşperestliği kaldıracak, Fars saltanatının sarayını parçalayacak, izn-i İlahî ile olmayan şeylerin takdisini men'edecektir.

Beşincisi: Çendan veladet gecesinde değil, fakat veladete pek yakın olduğu cihetle, o hâdiseler de irhasat-ı Ahmediyedir ki (A.S.M.), Sure-i **الْم تَرَ كَيْفَ** de nass-ı kat'î ile beyan edilen "Vak'a-i Fil"dir ki; Kâ'be'yi tahrib etmek için, Ebrehe namında Habeş Meliki gelip, Fil-i Mahmudî namında cesîm bir fili öne sürüp gelmiş. Mekke'ye yakın olduğu vakit fil yürümemiş. Çare bulamamış, dönmüşler. Ebabil kuşları onları mağlub etmiş ve perişan etmiş, kaçmışlar. Bu kıssa-i acibe, tarih kitaplarında tafsilen meşhurdur. İşte şu hâdis, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın delail-i nübüvvetindedir. Çünkü veladete pek yakın bir zamanda, kıblesi ve mevlidi ve sevgili vatanı olan Kâ'be-i Mükerreme, gaybî ve hârika bir surette Ebrehe'nin tahribinden kurtulmuştur.

Altıncısı: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm küçüklüğünde Halime-i Sa'diye'nin yanında iken, Halime ve Halime'nin zevcinin şehadetleriyle; güneşten rahatsız olmamak için, çok defa üstünde bir bulut parçasının ona gölge ettiğini görmüşler ve halka söylemişler ve o vakıa sıhhatle şöhret bulmuş.

Hem Şam tarafına oniki yaşında iken gittiği vakit, Buheyra-yı Rahib'in şehadetiyle, bir parça bulut, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın başına gölge ettiğini görmüş ve göstermiş.

Hem yine bi'setten evvel Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, bir defa Hatice-i Kübra'nın Meysere ismindeki hizmetkârıyla ticaretten geldiği zaman, Hatice-i Kübra, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın başında iki meleğin bulut tarzında gölge ettiklerini görmüş. Kendi hizmetkârı olan Meysere'ye demiş. Meysere dahi Hatice-i Kübra'ya demiş: "Bütün seferimizde ben öyle görüyordum."

Yedincisi: Nakl-i sahih ile sabittir ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, bi'setten evvel bir ağacın altında oturdu; o yer kuru idi, birden yeşillendi. Ağacın dalları, onun başı üzerine eğilip kıvrılarak gölge yapmıştır.

Sekizincisi: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ufak iken, Ebu Talib'in evinde kalıyordu. Ebu Talib, çoluk ve çocuğu ile onunla beraber yerlerse, karınları doyardı. Ne vakit o zât yemekte bulunmazsa, tok olmuyorlardı. Şu hâdis hem meşhurdur, hem kat'îdir.

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın küçüklüğünde ona bakan ve hizmet eden Ümm-ü Eymen demiş: "Hiçbir vakit Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm açlık ve susuzluktan şikayet etmedi, ne küçüklüğünde ve ne de büyüklüğünde."

Dokuzuncusu: Murdiası olan Halime-i Sa'diye'nin malında ve keçilerinin sütünde, kabilesinin hilafına olarak çok bereketi ve ziyade olmasıdır. Bu vakıa hem meşhurdur, hem kat'îdir.

Hem sinek onu taciz etmezdi, onun cesed-i mübarekine ve libasına konmazdı. Nasılki evlâdından olan Seyyid Abdülkadir-i Geylanî (K.S.) dahi, ceddinden o hali irsiyet almıştı; sinek ona da konmazdı.

Onuncusu: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dünyaya geldikten sonra, bahusus veladet gecesinde, yıldızların düşmesinin çoğalmasındır ki; şu hâdise Onbeşinci Söz'de kat'iyyen bürhanlarıyla isbat ettiğimiz üzere; şu yıldızların sukutu, şeyatîn ve cinlerin gaybî haberlerden kesilmesine alâmet ve işarettir. İşte madem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm vahiy ile dünyaya çıktı; elbette yarım yamalak ve yalanlar ile karışık, kâhinlerin ve gaibden haber verenlerin ve cinlerin ihbaratına sed çekmek lâzımdır ki, vahye bir şübhe îras etmesinler ve vahye benzemesin. Evet bi'setten evvel kâhinlik çoktu. Kur'an nâzil olduktan sonra onlara hâtîme çekti. Hattâ çok kâhinler imana geldiler. Çünkü daha cinler taifesinden olan muhbirlerini bulamadılar. Demek Kur'an hâtîme çekmişti. İşte eski zaman kâhinleri gibi, şimdi de medyumlar suretinde yine bir nevi kâhinlik Avrupa'da ispiritizmacıların içlerinde baş göstermiş. Her ne ise...

Elhasıl: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın nübüvvetinden evvel nübüvvetini tasdik ettiren ve tasdik eden pek çok vakıalar, pek çok zâtlar zahir olmuşlar. Evet dünyaya manen reis olacak (Haşiye) ve dünyanın manevî şeklini değiştirecek ve dünyayı âhirete mezraa yapacak ve dünyanın mahlukatının kıymetlerini ilân edecek ve cinn ü inse saadet-i ebediyeye yol gösterecek ve fâni cinn ü insi i'dam-ı ebedîden kurtaracak ve dünyanın hikmet-i hilkatini ve tılsım-ı muğlakını ve muammasını açacak ve Hâlık-ı Kâinat'ın makasidini bilecek ve bildirecek ve o Hâlık'ı tanıyıp umuma tanıttırarak bir zât; elbette o daha gelmeden herşey, her nev', her taife onun geleceğini sevecek ve bekleyecek ve hüsn-ü istikbal edecek ve alkışlayacak ve Hâlıkı tarafından bildirilirse, o da bildirecek. Nasılki sâbık işaretlerde ve misallerde gördük ki; her bir nev-i mahlukat, onu hüsn-ü istikbal ediyor gibi mu'cizatını gösteriyorlar, mu'cize lisaniyle nübüvvetini tasdik ediyorlar.

ONYEDİNCİ İŞARET:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Kur'andan sonra en büyük mu'cizesi, kendi zâtıdır. Yani onda içtima' etmiş ahlâk-ı âliyedir ki; herbir haslette en yüksek tabakada olduğuna, dost ve düşman ittifak ediyorlar. Hattâ şecaat kahramanı Hazret-i Ali, mükerreren diyordu: "Harbin dehşetlendiği vakit, biz Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın arkasına iltica edip tahassun ediyorduk." Ve hâkeza... Bütün ahlâk-ı hamîdede en yüksek ve yetiştirilmeyecek bir dereceye mâlik idi. Şu mu'cize-i ekberi, Allâme-i Mağrib

Kadı İyaz'ın Şifa-i Şerifine havale ediyoruz. Elhak o zât, o mu'cize-i ahlâk-ı hamîdeyi pek güzel beyan edip isbat etmiştir. Hem pek büyük ve dost ve düşmanla musaddak bir mu'cize-i Ahmediye (A.S.M) şeriat-ı kübrasıdır ki, ne misli gelmiş ve ne de gelecek. Şu mu'cize-i a'zamın bir derece beyanını, bütün yazdığımız otuzüç Söz ve otuzüç Mektub'a ve otuzbir Lem'aya ve onüç Şua'ya havale ediyoruz.

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın mütevatir ve kat'î bir mu'cize-i kübrası, şakk-ı Kamer'dir. Evet şu inşikak-ı Kamer; çok tarîklerle mütevatir bir surette, İbn-i Mes'ud, İbn-i Abbas, İbn-i Ömer, İmam-ı Ali, Enes, Huzeyfe gibi pek çok eazım-ı sahabeden müteaddid tarîklerle haber verilmekle beraber, nass-ı Kur'anla **اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَ اَنْشَقَّ الْقَمَرُ** âyeti, o mu'cize-i kübrayı âleme ilân etmiştir.

(Haşiye): Evet Sultan-ı Levlâke Levlâk, öyle bir reistir ki: Bin üçyüz elli senedir saltanatı devam ediyor. Birinci asırdan sonra herbir asırda lâakal üçyüz elli milyon tebaası ve raiyeti vardır. Küre-i Arz'ın yarısını bayrağı altına almış ve tebaası, kemal-i teslimiyetle ona hergün salât ü selâm ile tecdid-i biat ederek emirlerine itaat ederler.

O zamanın inadcı Kureyş müşrikleri, şu âyetin verdiği habere karşı inkâr ile mukabele etmemişler, belki yalnız "sihirdir" demişler. Demek kâfirlerce dahi Kamer'in inşikakı kat'îdir. Şu mu'cize-i kübrayı, şakk-ı Kamer'e dair yazdığımız Otuzbirinci Söz'e zeyl olan Şakk-ı Kamer Risalesi'ne havale ederiz.

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, nasilki Arz ahalisine inşikak-ı Kamer mu'cizesini göstermiş; öyle de Semavat ahalisine Mi'rac mu'cize-i ekberini göstermiştir. İşte Mi'rac denilen şu mu'cize-i a'zamı, Otuzbirinci Söz olan Mi'rac Risalesi'ne havale ederiz. Çünkü o risale, o mu'cize-i kübrayı, ne kadar nuranî ve âlî ve doğru olduğunu kat'î bürhanlarla, hattâ mülhidlere karşı da isbat etmiştir. Yalnız mu'cize-i Mi'racın mukaddimesi olan Beyt-ül Makdis seyahatı ve sabahleyin Kureyş kavmi, ondan Beyt-ül Makdis'in tarifatını istemesi üzerine hasıl olan bir mu'cizeyi bahsedeceğiz. Şöyle ki:

Mi'rac gecesinin sabahında, Mi'racını Kureyş'e haber verdi. Kureyş tekzib etti. Dediler: "Eğer Beyt-ül Makdis'e gitmiş isen, Beyt-ül Makdis'in kapılarını ve duvarlarını ve ahvalini bize tarif et!" Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman ediyor ki:

فَكَرِهْتُ كَرَاهًا لَمْ أَكْرُبْ مِثْلَهُ قَطُّ فَجَلَى اللَّهُ لِي بَيْتَ الْمَقْدِسِ وَكَشَفَ الْحُجُبَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ حَتَّى رَأَيْتُهُ فَنَعْتُهُ وَ أَنَا أَنْظُرُ إِلَيْهِ

Yani: "Onların tekziblerinden ve suallerinden pek çok sıkıldım. Hattâ öyle bir sıkıntı hiç çekmemiştim. Birden Cenab-ı Hak, Beyt-ül Makdis'i bana gösterdi; ben de Beyt-ül Makdis'e bakıyorum, birer birer herşey'i tarif ediyordum." İşte o vakit Kureyş baktılar ki, Beyt-ül Makdis'ten doğru ve tam haber veriyor.

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Kureyş'e demiş ki: "Yolda giderken sizin bir kafilenizi gördüm, kafileniz yarın filan vakitte gelecek. Sonra o vakit, kafileye muntazır kaldılar. Kafile bir saat tehhür etmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ihbarı doğru çıkmak için, ehl-i tahkikin tasdikiyle, Güneş bir saat tevakkuf etmiş. Yani Arz, onun sözünü doğru çıkarmak için vazifesini, seyahatını bir saat ta'til etmiştir ve o ta'tili, Güneş'in sükûnetiyle göstermiştir. İşte Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ın birtek sözünün tasdiki için koca Arz vazifesini terkeder, koca Güneş şahid olur. Böyle bir zâtı tasdik etmeyen ve emrini tutmayan, ne derece bedbaht olduğunu ve onu tasdik edip emrine **سَمِعْنَا وَ اطَعْنَا** diyenlerin ne kadar bahtiyar olduklarını anla, "Elhamdülillahi ale-l iman ve-l İslâm" de.

ONSEKİZİNCİ İŞARET:Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın en büyük ve ebedî ve yüzer delail-i nübüvveti câmi' ve kırk vecihle i'cazı isbat edilmiş bir mu'cizesi dahi, Kur'an-ı Hakîm'dir. İşte şu mu'cize-i ekberin beyanına dair Yirmibeşinci Söz takriben yüzelli sahifede, kırk vech-i i'cazını icmalen beyan ve isbat etmiştir. Öyle ise, şu mahzen-i mu'cizat olan mu'cize-i a'zamı o Söz'e havale ederek, yalnız iki-üç nükteyi beyan edeceğiz:

BİRİNCİ NÜKTE:Eğer denilse: İ'caz-ı Kur'an belâgattadır. Halbuki umum tabakatın hakları var ki, i'cazında hisseleri bulunsun. Halbuki belâgattaki i'cazı, binde ancak bir muhakkik âlim anlayabilir?

Elcevab: Kur'an-ı Hakîm'in her tabakaya karşı bir nevi i'cazı vardır. Ve bir tarzda, i'cazının vücudunu ihsas eder. Meselâ: Ehl-i belâgat ve fesahat tabakasına karşı, hârikulâde belâgattaki i'cazını gösterir. Ve ehl-i şiir ve hitabet tabakasına karşı; garib, güzel, yüksek üslûb-u bediin i'cazını gösterir. O üslûb herkesin hoşuna gittiği halde, kimse taklid edemiyor. Mürur-u zaman o üslûbu ihtiyarlatmıyor, daima genç ve tazedir. Öyle muntazam bir nesir ve mensur bir nazımdır ki; hem âlî, hem tatlıdır. Hem kâhinler ve gaibden haber verenler tabakasına karşı, hârikulâde ihbarat-ı gaybiyedeki i'cazını gösterir. Ve ehl-i tarih ve hâdisat-ı âlem üleması tabakasına karşı, Kur'andaki ihbarat ve hâdisat-ı ümem-i sâlife ve ahval ve vakıat-ı istikbaliye ve berzahiye ve uhreviyedeki i'cazını gösterir. Ve içtimaiyat-ı beşeriye üleması ve ehl-i siyaset tabakasına

karşı, Kur'anın desatir-i kudsiyesindeki i'cazını gösterir. Evet o Kur'andan çıkan şeriat-ı kübra, o sırr-ı i'cazı gösterir. Hem maarif-i İlahiye ve hakaik-i kevniyede tevaggul eden tabakaya karşı, Kur'andaki hakaik-i kudsiye-i İlahiyedeki i'cazı gösterir veya i'cazın vücudunu ihsas eder. Ve ehl-i tarikat ve velayete karşı, Kur'an bir deniz gibi daima temevvüde olan âyâtının esrarındaki i'cazını gösterir ve hâkeza... Kırk tabakadan her tabakaya karşı bir pencere açar, i'cazını gösterir. Hattâ yalnız kulağı bulunan ve bir derece mana fehmeden avam tabakasına karşı, Kur'anın okunmasıyla başka kitablara benzemediğini, kulak sahibi tasdik eder. Ve o âmi der ki: "Ya bu Kur'an bütün dinlediğimiz kitabların aşâğısındadır. Bu ise, hiçbir düşman dahi diyemez ve hem yüz derece muhaldir. Öyle ise, bütün işitilen kitabların fevkindedir. Öyle ise, mu'cizedir." İşte bu kulaklı âminin fehmettiği i'cazı, ona yardım için bir derece izah edeceğiz. Şöyle ki:

Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan meydana çıktığı vakit bütün âleme meydan okudu ve insanlarda iki şiddetli his uyandırdı:

Birisi: Dostlarında hiss-i taklidi; yani sevgili Kur'anın üslûbuna karşı benzemeklik arzusu ve onun gibi konuşmak hissi...

İkincisi: Düşmanlarda bir hiss-i tenkid ve muaraza; yani Kur'an üslûbuna mukabele etmekle dava-yı i'cazı kırmak hissi...

İşte bu iki hiss-i şedid ile milyonlar Arabî kitablar yazılmışlar, meydandadır. Şimdi bütün bu kitabların en beligleri, en fasihleri Kur'anla beraber okunduğu vakit, her kim dinlese, kat'iyyen diyecek ki; Kur'an bunların hiç birisine benzemiyor. Demek Kur'an, umum bu kitabların derecesinde değildir. Öyle ise herhalde, ya Kur'an umurunun altında olacak; o ise yüz derece muhal olmakla beraber, hiç kimse, hattâ şeytan bile olsa diyemez. (Haşiye)

Öyle ise Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, yazılan umum kitabların fevkindedir. Hattâ manayı da fehmetmeyen cahil âmi tabakaya karşı da Kur'an-ı Hakîm, usandırmamak suretiyle i'cazını gösterir. Evet o âmi, cahil adam der ki: "En güzel, en meşhur bir beyti iki-üç defa işitsem, bana usanç veriyor. Şu Kur'an ise hiç usandırmıyor, gittikçe daha ziyade dinlemesi hoşuma gidiyor. Öyle ise bu insan sözü değildir."

Hem hıfza çalışan çocukların tabakasına karşı dahi, Kur'an-ı Hakîm o nazik, zaîf, basit ve bir sahife kitabı hıfzında tutamayan o çocukların küçük kafalarında, o büyük Kur'an ve çok yerlerinde iltibas ve müşevveşiyete sebebiyet veren birbirine benzeyen âyetlerin ve cümlelerin teşabühüyle beraber;

kemal-i sühuletle, kolaylıkla o çocukların hâfızalarında yerleşmesi suretinde, i'cazını onlara dahi gösterir.

Hattâ az sözden ve gürültüden müteessir olan hastalara ve sekeratta olanlara karşı Kur'anın zemzemesi ve sadâsı; zemzem suyu gibi onlara hoş ve tatlı geldiği cihetle, bir nevi i'cazını onlara da ihsas eder.

Elhasıl: Kırk muhtelif tabakata ve ayrı ayrı insanlara, kırk vecihle Kur'an-ı Hakîm i'cazını gösterir veya i'cazının vücudunu ihsas eder. Kimseyi mahrum bırakmaz. Hattâ yalnız gözü bulunan(Haşiye-1) kulaksız,

(Haşiye): Yirmialtıncı Mektub'un ehemmiyetli Birinci Mebhası, şu cümlelerin haşiyesi ve izahıdır.

(Haşiye-1): Yalnız gözü bulunan; kulaksız, kalbsiz tabakasına karşı vech-i i'cazı, burada gayet mücmel ve muhtasar ve nâkıs kalmıştır. Fakat bu vech-i i'cazı Yirmidokuzuncu ve Otuzuncu Mektublarda (Otuzuncu Mektub pek parlak tasavvur ve niyet edilmişti; fakat yerini başkasına, İşarat-ül İ'caz'a verdi. Kendisi meydana çıkmadı.) gayet parlak ve nuranî ve zahir ve bahir gösterilmiştir, hattâ körler de görebilir. O vech-i i'cazı gösterecek bir Kur'an yazdırdık. İnşâallah tab' edilecek, herkes de o güzel vechi görecektir.

kalbsiz, ilimsiz tabakasına karşı da, Kur'anın bir nevi alâmet-i i'cazı vardır. Şöyle ki:

Hâfız Osman hattıyla ve basmasıyla olan Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın yazılan kelimeleri birbirine bakıyor. Meselâ: Sure-i Kehf'de **وَأَمِنُهُمْ كَلْبُهُمْ** kelimesi altında yapraklar delinse; Sure-i Fâtır'daki **قَطْمِيرٍ** kelimesi, az bir inhirafla görünecek ve o kelbin ismi de anlaşılacak. Ve Sure-i Yâsin'de iki defa **مُحْضَرُونَ** birbiri üstüne; Vessâffat'taki **مُحْضَرَيْنِ** ve **مُحْضَرُونَ** hem birbirine, hem onlara bakıyor; biri delinse, ötekiler az bir inhirafla görünecek. Meselâ: Sure-i Sebe'in âhirinde, Sure-i Fâtır'ın evvelindeki iki **مَثْنَى** birbirine bakar. Bütün Kur'anda yalnız üç **مَثْنَى** dan ikisi birbirine bakmaları tesadüfî olamaz. Ve bunların emsali pek çoktur. Hattâ bir kelime, beş-altı yerde yapraklar arkasında, az bir inhirafla birbirine bakıyorlar. Ve Kur'anın birbirine bakan iki sahifesinde, birbirine bakan cümleleri kırmızı kalemle yazılan bir Kur'anı ben gördüm. "Şu vaziyet dahi, bir nevi mu'cizenin emaresidir", o vakit dedim. Daha sonra baktım ki: Kur'anın, müteaddid yapraklar arkasında birbirine bakar çok cümleleri var ki, manidar bir

surette birbirine bakar. İşte tertib-i Kur'an irşad-ı Nebevî ile, münteşir ve matbu' Kur'anlar da ilham-ı İlahî ile olduğundan; Kur'an-ı Hakîm'in nakşında ve o hattında, bir nevi alâmet-i i'caz işareti var. Çünkü o vaziyet, ne tesadüfün işi ve ne de fikr-i beşerin düşünüşüdür. Fakat bazı inhiraf var ki, o da tab'ın noksanıdır ki; tam muntazam olsaydı, kelimeler tam birbiri üzerine düşecekti.

Hem Kur'anın Medine'de nâzil olan mutavassıt ve uzun surelerinin herbir sahifesinde "Lafzullah" pek bedi' bir tarzda tekrar edilmiş. Ağleben ya beş, ya altı, ya yedi, ya sekiz, ya dokuz, ya onbir aded tekrar ile beraber bir yaprağın iki yüzünde ve karşı karşıya gelen sahifede güzel ve manidar bir münasebet-i adediye gösterir.(Haşiye-1)

(Haşiye-1): Hem ehl-i zikir ve münacata karşı, Kur'anın zînetli ve kafiyeli lafzı ve fesahatlı, san'atlı üslûbu ve nazarı kendine çevirecek belâgatın mezayası çok olmakla beraber; ulvî ciddiyeti ve İlahî huzuru ve cem'iyet-i hatırı veriyor, ihlâl etmiyor. Halbuki o çeşit mezaya-yı fesahat ve san'at-ı lafziye ve nazm ve kafiye; ciddiyeti ihlâl eder, zarafeti işmam ediyor, huzuru bozar, nazarı dağıtır. Hattâ münacatın en latifi ve en ciddisi ve en ulvî nazımlı ve Mısır'ın kaht u galasının sebab-i refi olan İmam-ı Şafî'nin meşhur bir münacatını çok defa okuyordum; gördüm ki: Nazımlı, kafiyeli olduğu için münacatın ulvî ciddiyetini ihlâl eder. Sekiz-dokuz senedir virdimdir. Hakikî ciddiyeti, ondaki kafiye ve nazımla birleştiremedim. Ondan anladım ki: Kur'anın has, fitrî, mümtaz olan kafiyelerinde nazm ve mezayasında bir nevi i'cazı var ki; hakikî ciddiyeti ve tam huzuru muhafaza eder, ihlâl etmez. İşte ehl-i münacat ve zikir, bu nevi i'cazı aklen fehmetmezse de kalben hisseder.

(Haşiye-2): Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın manevî bir sırr-ı i'cazı şudur ki: Kur'an, ism-i a'zama mazhar olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın pek büyük ve pek parlak derece-i imanını ifade ediyor.

Hem mukaddes bir harita gibi âlem-i âhiretin ve âlem-i rububiyetin yüksek hakikatlarını beyan eden, gayet büyük ve geniş ve âlî olan hak dinin mertebe-i ulviyesini fitrî bir tarzda ifade ediyor, ders veriyor.

Hem Hâlık-ı Kâinat'ın umum mevcudatın Rabbi cihetinde, hadsiz izzet ve haşmetiyle hitabını ifade ediyor. Elbette bu suretteki ifade-i Furkan'a ve bu tarzdaki beyan-ı Kur'ana karşı,

سُرِّيْهَا بِطُوْنٍ مِّمَّنْ لَّيْنٍ اجْتَمَعَتْ الْاِنْسُ وَالْجِيْنُ عَلٰى اَنْ يَّاتُوْا بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْاٰنِ لَا يَّاتُوْنَ بِمِثْلِهٖ اَيْنَ التَّرَا مِنْ sırrıyla bütün ukûl-ü beşeriye ittihad etse, bir tek akıl olsa dahi karşısına çıkamaz, muaraza edemez.

﴿شَرِيحًا﴾ Çünkü şu üç esas nokta-i nazarında, kat'iyen kabil-i taklid değildir ve tanzir edilmez!..

(Haşiye-3): Kur'an-ı Hakîm'in umum sahifeleri âhirinde âyet tamam oluyor. Güzel bir kafîye ile nihayeti hitam buluyor. Bunun sırrı şudur ki: En büyük âyet olan Müdayene âyeti sahifeler için, Sure-i İhlas ve Kevser satırlar için bir vâhid-i kıyasî ittihaz edildiğinden, Kur'an-ı Hakîm'in bu güzel meziyeti ve i'caz alâmeti görülüyor.

(Haşiye-4): Bu makamın bu mebhasında gayet ehemmiyetli ve haşmetli ve büyük ve Risale-i Nur'un muvaffakiyeti noktasında gayet zînetli ve sevimli ve müşevvik kerametini, pek az ve cüz'î vaziyet ve kısacık nümunelerine ve küçücük emarelerine, acelelik belasıyla iktifa edilmiş. Halbuki o büyük hakikat ve o sevimli keramet ise, tevafuk namıyla beş-altı nevileri ile Risale-i Nur'un bir silsile-i kerametini ve Kur'anın göze görünen bir nevi i'cazının lemaatını ve rumuzat-ı gaybiyenin bir menba-ı işaretini teşkil ediyor. Sonradan, Kur'anda "Lafzullah"ın tevafukundan çıkan bir lem'a-i i'cazı gösteren yıldız ile bir Kur'an yazdırıldı. Hem Rumuzat-ı Semaniye namındaki sekiz küçük risaleler, hurufat-ı Kur'aniyenin tevafukatından çıkan münasebet-i latife ve işaret-ı gaybiyelerinin beyanında te'lif edildi. Hem Risale-i Nur'u tevafuk sırrıyla tasdik ve takdir ve tahsin eden Keramet-i Gavsiye ve üç Keramet-i Aleviye ve İşarat-ı Kur'aniye namındaki beş adet risaleler yazıldı. Demek Mu'cizat-ı Ahmediye'nin te'lifinde o büyük hakikat icmalen hissedilmiş; fakat maatteessüf müellif yalnız bir turnağını görüp göstermiş, daha arkasına bakmayarak koşup gitmiş.

İKİNCİ NÜKTE:Hazret-i Musa Aleyhisselâm'ın zamanında sihrin revacı olduğundan, mühim mu'cizatı ona benzer bir tarzda geldiği; ve Hazret-i İsa Aleyhisselâm'ın zamanında ilm-i tıbb revaçta olduğundan, mu'cizatının galibi o cinsten geldiği gibi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın dahi zamanında Ceziret-ül Arab'da en ziyade revaçta dört şey idi:

Birincisi: Belâgat ve fesahat.

İkincisi: Şiir ve hitabet.

Üçüncüsü: Kâhinlik ve gaibden haber vermek.

Dördüncüsü: Hâdisat-ı maziyeyi ve vakıat-ı kevnîyeyi bilmek idi.

İşte Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan geldiği zaman, bu dört nevi malûmat sahiblerine karşı meydan okudu:

Başta ehl-i belâgata birden diz çöktürdü. Hayretle Kur'anı dinlediler.

İkincisi ehl-i şiir ve hitabet, yani muntazam nutuk okuyan ve güzel şiir söyleyenlere karşı öyle bir hayret verdi ki, parmaklarını ısırttı. Altun ile yazılan en güzel şiirlerini ve Kâ'be duvarlarına medar-ı iftihar için asılan meşhur "Muallakat-ı Seb'a"larını indirtti, kıymetten düşürdü.

Hem gaibden haber veren kâhinleri ve sahirleri susturdu. Onların gaybî haberlerini onlara unutturdu. Cinnîlerini tardettirdi. Kâhinliğe hâtime çekti.

Hem ümem-i salifenin vekayiine ve hâdisat-ı âlemin ahvaline vâkîf olanları hurafattan ve yalandan kurtarıp, hakikî hâdisat-ı maziye ve nurlu olan vekayi-i âlemi onlara ders verdi.

İşte bu dört tabaka, Kur'ana karşı kemal-i hayret ve hürmetle onun önüne diz çökerek şakird oldular. Hiçbirisi, hiçbir vakit birtek sureyle muarazaya kalkışamadılar.

Eğer denilse: Nasıl biliyoruz ki, kimse muaraza edemedi ve muaraza kabil değil?

Elcevab: Eğer muaraza mümkün olsaydı, herhalde teşebbüs edilecekti. Çünkü muarazaya ihtiyaç şedid idi. Zira dinleri, malları, canları, iyalleri tehlikeye düşüyor. Muaraza edilseydi kurtulurlardı. Eğer muaraza mümkün olsaydı, herhalde muaraza edecektiler. Eğer muaraza edilseydi, muaraza taraftarları kâfirler, münafıklar çok, hem pek çok olduğundan herhalde muarazaya taraftar çıkıp iltizam ederek, herkese neşreceklerdi. -Nasılki İslâmiyetin aleyhinde herşey'i neşretmişler.- Eğer neşretseydiler ve muaraza olsaydı; her halde tarihlere, kitablara şaşaalı bir surette geçecekti. İşte meydana bütün tarihler, kitablar; hiçbirisinde Müseylime-i Kezzab'ın birkaç fıkrasından başka yoktur. Halbuki Kur'an-ı Hakîm, yirmiüç sene mütemadiyen damarlara dokunduracak ve inadı tahrik edecek bir tarzda meydan okudu. Ve der idi ki:

"Şu Kur'anın, Muhammed-ül Emin gibi bir ümmiden nazirini yapınız ve gösteriniz. Haydi bunu yapamıyorsunuz; o zât ümmi olmasın, gayet âlim ve kâtib olsun. Haydi bunu da getiremiyorsunuz; birtek zât olmasın, bütün âlimleriniz, beligleriniz toplansın, birbirine yardım etsin.. hattâ güvendiğiniz âliheleriniz size yardım etsin. Haydi bununla da yapamayacaksınız; eskiden yazılmış belig eserlerden de istifade edip, hattâ gelecekleri de yardıma çağırıp, Kur'anın nazirini gösteriniz, yapınız. Haydi bunu da yapamıyorsunuz; Kur'anın mecmuuna olmasın da, yalnız on suresinin nazirini getiriniz. Haydi on suresine mukabil hakikî doğru olarak bir nazire getiremiyorsunuz; haydi hikâyelerden,

asılsız kıssalardan terki ediniz. Yalnız nazmına ve belâgatına nazire olsun getiriniz. Haydi bunu da yapamıyorsunuz; birtek suresinin nazirini getiriniz. Haydi sure uzun olmasın, kısa bir sure olsun nazirini getiriniz. Yoksa din, can, mal, iyalleriniz; dünyada da âhirette de tehlikeye düşecektir!"

İşte sekiz tabakada, ilzam suretinde, Kur'an-ı Hakîm yirmiüç senede değil, belki bin üçyüz senede bütün ins ü cinne karşı bu meydanı okumuş ve okuyor. Halbuki evvelki zamanda o kâfirler can, mal ve iyalini tehlikeye atıp en dehşetli yol olan harb yolunu ihtiyar ederek, en kolay ve en kısa olan muaraza yolunu terkettiler. Demek muaraza yolu mümkün değildi.

İşte hiçbir akıl, hususan o zamanda Ceziret-ül Arabdaki adamlar, hususan Kureyşîler gibi zeki adamlar; birtek edibleri, Kur'anın birtek suresine nazire yapıp Kur'anın hücumundan kurtulmasını temin ederek, kısa ve kolay yolu terkedip can, mal, iyallerini tehlikeye atıp en müşkilâtlı yola sülûk eder mi?

Elhasıl: Meşhur Cahız'ın dediği gibi: "Muaraza-i bilhuruf mümkün olmadı, muharebe-i bissüyufa mecbur oldular..."

Eğer denilse: Bazı muhakkik ülema demişler ki: "Kur'anın bir suresine değil; birtek âyetine, hattâ birtek cümlesine, hattâ birtek kelimesine muaraza edilmez ve edilmemiş." Bu sözler mübalağa görünüyor ve akıl kabul etmiyor. Çünkü beşerin sözlerinde Kur'an cümlelerine benzeyen çok cümleler var. Bu sözün sırr-ı hikmeti nedir?

Elcevab: İ'caz-ı Kur'anda iki mezheb var. Mezheb-i ekser ve racih odur ki, Kur'andaki letaif-i belâgat ve mezaya-yı maânî, kudret-i beşerin fevkindedir.

İkinci mercuh mezheb odur ki: Kur'anın bir suresine muaraza, kudret-i beşer dâhilindedir. Fakat Cenab-ı Hak, mu'cize-i Ahmediye (A.S.M.) olarak men'etmiş. Nasılki bir adam ayağa kalkabilir, fakat eser-i mu'cize olarak bir Nebi dese ki: "Sen kalkamayacaksın!" O da kalkamazsa, mu'cize olur. Şu mezheb-i mercuha, Sarfe Mezhebi denilir. Yani Cenab-ı Hak cinn ü insi men'etmiş ki, Kur'anın bir suresine mukabele edemesinler. Eğer men'etmeseydi, cinn ü ins bir suresine mukabele ederdi. İşte şu mezhebe göre, "Bir kelimesine de muaraza edilmez" diyen ülemanın sözleri hakikattir. Çünkü madem Cenab-ı Hak, i'caz için onları men'etmiş; muarazaya ağızlarını açamazlar. Ağızlarını açsalar da; izn-i İlahî olmazsa, kelimeyi çıkaramazlar. Amma mezheb-i racih ve ekser olan mezheb-i evvele göre dahi, o ülemanın beyan ettiği fikrin şöyle bir ince vechi vardır ki: Kur'an-ı Hakîm'in cümleleri, kelimeleri birbirine bakar. Bazı olur bir kelime, on yere bakar; onda, on nükte-i belâgat, on münasebet bulunuyor. Nasılki İşarat-ül İ'caz namındaki tefsirde, Fatiha'nın bazı cümleleri içinde ve **أَمْ ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ** cümleleri içinde, şu nüktelerden bazı nümuneleri

göstermişiz. Meselâ: Nasılki münakkaş bir sarayda, müteaddid, muhtelif nakışların düğümü hükmünde bir taş, bütün nakışlara bakacak bir yerde yerleştirmek; bütün o duvarı nukuşuyla bilmeye mütevakkıftır. Hem nasılki insanın başındaki gözbebeğini yerinde yerleştirmek, bütün cesedin münasebatını ve vezaif-i acibesini ve gözün o vezaife karşı vaziyetini bilmekle oluyor. Öyle de: Ehl-i hakikatın çok ileri giden bir kısmı, Kur'anın kelimatında pek çok münasebatı ve sair âyetlerdeki cümlelere bakan vücuhları, alâkaları göstermişler. Hususan ülema-i ilm-i huruf daha ileri gidip, bir harf-i Kur'anda, bir sahife kadar esrarı, ehline beyan ederek isbat etmişler. Hem madem Hâlık-ı Külli Şey'in kelâmıdır; herbir kelimesi, kalb ve çekirdek hükmüne geçebilir. (Etrafında, esrardan müteşekkil bir cesed-i manevîye kalb ve bir şecere-i maneviyeye çekirdek hükmüne geçebilir.) İşte insanın sözlerinde, Kur'anın kelimeleri gibi kelimeler, belki cümleler, âyetler bulunabilir. Fakat Kur'anda, çok münasebat gözetilerek bir tarz ile yerleştirildiği yerde; bir ilm-i muhit lâzım ki, öyle yerli yerine yerleşsin.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın hülâsat-ül hülâsa bir icmal-i mahiyeti için bir vakit Arabî ibare ile bir tefekkür-ü hakikîyi, Cenab-ı Hak benim kalbime ihsan etmişti. Şimdi aynen o tefekkürü, Arabî olarak yazacağız, sonra manasını beyan edeceğiz. İşte:

سُبْحَانَ مَنْ شَهِدَ عَلَىٰ وَحْدَانِيَّتِهِ وَصَرَحَ بِأَوْصَافِ جَمَالِهِ وَجَلَالِهِ وَكَمَالِهِ الْقُرْآنُ الْحَكِيمُ الْمُنَوَّرُ جِهَاتُهُ السَّبْتُ الْحَاوِي لِسِرِّ إِجْمَاعِ كُلِّ كُتُبِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْأَوْلِيَاءِ وَالْمَوْجِدِينَ الْمُخْتَلِفِينَ فِي الْأَعْصَارِ وَالْمَشَارِبِ وَالْمَسَالِكِ الْمُتَّفِقِينَ بِمُلُوجِهِمْ وَعُقُوبِهِمْ عَلَىٰ تَصْدِيقِ آسَاسَاتِ الْقُرْآنِ وَكَلِمَاتِ أَحْكَامِهِ عَلَىٰ وَجْهِ الْإِجْمَالِ وَهُوَ مَحْضُ الْوَحْيِ بِإِجْمَاعِ الْمُنَزَّلِ وَالْمُنَزَّلِ عَلَيْهِ وَعَيْنُ الْهِدَايَةِ بِالْبَدَاهَةِ وَمَعْدَنُ أَنْوَارِ الْإِيمَانِ بِالضَّرُورَةِ وَتَجَمُّعِ الْحَقَائِقِ بِالْيَقِينِ وَمُوصِلٍ إِلَى السَّعَادَةِ بِالْعَيَانِ وَدُو الْأَمْثَارِ الْكَامِلِينَ بِالْمُشَاهَدَةِ وَمَقْبُولُ الْمَلِكِ وَالْإِنْسِ وَالْجَانِّ بِالْحَدْسِ الصَّادِقِ مِنْ تَفَارِيقِ الْأَمَارَاتِ وَالْمُؤَيَّدُ بِالذَّلَالِ لِي الْعَقْلِيَّةِ بِاتِّفَاقِ الْعُقَلَاءِ الْكَامِلِينَ وَالْمُصَدِّقُ مِنْ جِهَةِ الْفِطْرَةِ السَّلِيمَةِ بِشَهَادَةِ إِطْمِئْنَانِ الْوَجْدَانِ وَالْمُعْجِزَةُ الْأَبَدِيَّةُ الْبَاقِي وَجْهٌ إِعْجَازِهِ عَلَى مَرِّ الزَّمَانِ بِالْمُشَاهَدَةِ وَالْمُنْبَسِطُ دَاثِرَةٌ إِشْرَادِهِ مِنَ الْمَلَأِ الْأَعْلَى إِلَى مَكْتَبِ الصَّبْيَانِ يَسْتَفِيدُ مِنْ عَيْنِ دَرَسِ الْمَلَكَةِ مَعَ الصَّبِيِّينَ وَكَذَا هُوَ ذُو الْبَصَرِ الْمُطْلَقِ يَرَى الْأَشْيَاءَ بِكَمَالِ الْوُضُوحِ وَالظُّهُورِ وَجَيِّطُ بِهَا وَيُقَلِّبُ الْعَالَمَ فِي يَدِهِ وَيُعَرِّفُهُ لَنَا كَمَا يُقَلِّبُ صَانِعُ السَّاعَةِ السَّاعَةَ فِي كَفِّهِ وَيُعَرِّفُهَا لِلنَّاسِ فَهَذَا الْقُرْآنُ الْعَظِيمُ الشَّانِ هُوَ الَّذِي يَقُولُ مُكْرَّرًا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاعْلَمُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

İşte şu tefekkür-ü Arabînin tercümesi ve meali şudur ki, yani: Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın altı ciheti parlaktır ve nurludur. Evham ve şübehat içine giremez. Çünkü arkası Arş'a dayanıyor; o cihette nur-u vahiy var. Önünde ve hedefinde saadet-i dâreyn var. Ebede, âhirete el atmış; Cennet ve saadet nuru var. Üstünde sikke-i i'caz parlıyor. Altında bürhan ve delil direkleri var. İçi hâlis hidayet. Sağ **أَفَلَا يَعْقِلُونَ** ler ile ukûlü istintakla "Sadakte" dediriyor. Solunda; kalblere ezvak-ı ruhanî vermekle, vicdanları istişhad ederek "Bârekâllah" dediren Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'a hangi köşeden, hangi cihetten evham ve şübehatın hırsızları girebilir?

Evet Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan asırları, meşrebleri, meslekleri muhtelif olan enbiyanın, evliyanın, muvahhidînin kitablarının sırr-ı icma'ını câmi'dir. Yani bütün o ehl-i kalb ve akıl, Kur'an-ı Hakîm'in mücmel ahkâmını ve esasatını tasdik eder bir surette, o esasatı kitablarında zikredip kabul etmişler. Demek onlar, Kur'an şecere-i semavîsinin kökleri hükmündedirler. Hem Kur'an-ı Hakîm, vahye istinad ediyor ve vahiydir. Çünkü Kur'anı nâzil eden Zât-ı Zülcelal, mu'cizat-ı Ahmediye (A.S.M.) ile, Kur'an vahiy olduğunu gösterir, isbat eder. Ve nâzil olan Kur'an dahi, üstündeki i'caz ile gösterir ki, Arş'tan geliyor. Ve münzel-i aleyh olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bidayet-i vahiydeki telaşı ve nüzul-i vahiy vaktindeki vaziyet-i bîhuşu ve herkesten ziyade Kur'ana karşı ihlas ve hürmeti gösteriyor ki: Vahiy olup ezelden geliyor, ona misafir oluyor.

Hem o Kur'an bilbedahe mahz-ı hidayettir. Çünkü onun muhalifi, bilmüşahede küfrün dalaletidir. Hem bizzarure Kur'an envâr-ı imaniyenin madenidir. Elbette envâr-ı imaniyenin aksi, zulümatdır. Çok Sözlere bunu kat'î olarak isbat etmişiz.

Hem Kur'an bilyakîn hakaikın mecma'idir. Hayalât ve hurafat, içine giremez. Teşkil ettiği hakikatlı âlem-i İslâmiyet, izhar ettiği esaslı şeriat ve gösterdiği âlî kemalâtın şهادetiyle, âlem-i gayba ait olan bahislerinde dahi, âlem-i şهادetteki bahisleri gibi, ayn-ı hakaik olduğunu ve içinde hilaf bulunmadığını isbat eder.

Hem Kur'an bil'ayan ve şübhesiz, saadet-i dâreyne îsal eder, beşeri ona sevkeder. Kimin şübhesi varsa, bir defa Kur'anı okusun ve dinlesin ne diyor? Hem Kur'anın verdiği meyveler; hem mükemmeldir, hem hayatdardır. Öyle ise, Kur'an ağacının kökü hakikattadır, hayatdardır. Çünkü meyvenin hayatı, ağacın hayatına delalet eder. İşte bak; her asırda ne kadar asfiya ve evliya gibi mükemmel ve kâmil zîhayat ve zînur meyveler vermiş.

Hem hadsiz müteferrik emarelerden neş'et eden bir hads ve kanaatla, Kur'an hem ins, hem cinn, hem meleğin makbulü ve mergubudur ki; okunduğu vakit onlar iştiyakla pervane gibi etrafına toplanıyorlar.

Hem Kur'an vahiy olmakla beraber, delail-i akliye ile teyid ve tahkim edilmiş. Evet kâmil ukalânın ittifakı buna şahiddir. Başta ülema-i ilm-i Kelâmın allâmeleri ve İbn-i Sina, İbn-i Rüşd gibi felsefenin dâhîleri müttefikan esasat-ı Kur'aniyeyi usûlleriyle, delilleriyle isbat etmişler. Hem Kur'an, fitrat-ı selime cihetiyle musaddaktır. Eğer bir ârıza ve bir maraz olmazsa; herbir fitrat-ı selime onu tasdik eder. Çünkü itminan-ı vicdan ve istirahat-ı kalb, onun envârıyla olur. Demek fitrat-ı selime, vicdanın itminanı şهادetiyle, onu tasdik ediyor. Evet

fitrat, lisan-ı haliyle Kur'ana der: "Fıtratımızın kemali sensiz olamaz!" Şu hakikatı çok yerlerde isbat etmişiz.

Hem Kur'an bilmüşahede ve bilbedahe, ebedî ve daimî bir mu'cizedir. Her vakit i'cazını gösterir. Sair mu'cizat gibi sönmez, vakti bitmez, ebedîdir.

Hem Kur'anın mertebe-i irşadında öyle bir genişlik var ki; birtek dersinde, Hazret-i Cibril (A.S.), bir tıfl-ı nevresîde ile omuz omuza o dersi dinler, hisselerini alırlar. Ve İbn-i Sina gibi en dâhî feylesof, en âmi bir ehl-i kıraatla diz dize aynı dersi okurlar, derslerini alırlar. Hattâ bazan olur ki; o âmi adam, kuvvet ve safvet-i iman cihetiyle, İbn-i Sina'dan daha ziyade istifade eder.

Hem Kur'anın içinde öyle bir göz var ki; bütün kâinatı görür, ihata eder ve bir kitabın sahifeleri gibi kâinatı göz önünde tutar, tabakatını ve âlemlerini beyan eder. Bir saatin san'atkârı nasıl saatini çevirir, açar, gösterir, tarif eder; Kur'an dahi, elinde kâinatı tutmuş öyle yapıyor. İşte şöyle bir Kur'an-ı Azîmüşşan'dır ki **فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** der, vahdaniyeti ilân eder.

اللَّهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْآنَ لَنَا فِي الدُّنْيَا قَرِينًا وَ فِي الْقَبْرِ مُونسًا وَ فِي الْقِيَامَةِ شَفِيعًا وَ عَلَى الصِّرَاطِ نُورًا وَ مِنَ النَّارِ سِتْرًا وَ حِجَابًا وَ فِي الْجَنَّةِ رَفِيقًا وَ إِلَى الْخَيْرَاتِ كُلِّهَا دَلِيلًا وَ إِمَامًا * اللَّهُمَّ نَوِّرْ قُلُوبَنَا وَ قُبُورَنَا بِنُورِ الْإِيمَانِ وَ الْقُرْآنِ وَ نَوِّرْ بُرْهَانَ الْقُرْآنِ بِحَقِّهِ وَ بِحُزْمَةِ مَنْ أَنْزَلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنَ عَلَيْهِ وَ عَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَ السَّلَامُ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ONDOKUZUNCU NÜKTELİ İŞARET:Sâbık işaretlerde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Cenab-ı Hakk'ın resulü olduğu gayet kat'î ve şübhesiz bir surette isbat edildi. İşte risaleti binler delail-i kat'iyeye ile sabit olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, vahdaniyet-i İlahiyenin ve saadet-i ebediyenin en parlak bir delili ve en kat'î bir bürhanıdır. Biz şu işarete; o müşrik, parlak delile ve nâtik-ı sadık bürhana, hülâsat-ül hülâsa bir icmal ile küçük bir tarif yapacağız. Çünkü madem o delildir ve neticesi marifet-i İlahiyedir; elbette delili tanımak ve vech-i delaletini bilmek lâzımdır. Öyle ise, biz de gayet muhtasar bir hülâsa ile, vech-i delaletini ve sıhhatını beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, şu kâinatın mevcudatı gibi, Hâlık-ı Kâinat'ın vücuduna ve vahdetine kendi zâtı delalet ettiği gibi; o kendi delalet-i zâtîyesini, bütün mevcudatın delaletiyle beraber, lisanıyla ilân etmiştir. Madem delildir; biz o delilin hüccet ve istikametine ve sıdk ve hakkaniyetine, onbeş esasta işaret ederiz:

Birinci Esas: Hem zâtıyla, hem lisanıyla, hem delalet-i haliyle, hem kaliele kâinatın Sâniine delalet eden şu delil; hem hakikat-ı kâinatça musaddak,

hem sadıktır. Çünkü bütün mevcudatın vahdaniyete delaletleri, elbette vahdaniyeti söyleyen zâtı tasdik hükmündedir. Demek söylediği dava da, umum kâinatça musaddaktır. Hem beyan ettiği kemal-i mutlak olan vahdaniyet-i İlahiye ve hayr-ı mutlak olan saadet-i ebediye, bütün hakaik-i âlemin hüsün ve kemaline muvafık ve mutabık olduğundan; o, davasında elbette sadıktır. Demek Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, vahdaniyet-i İlahiyeye ve saadet-i ebediyeye bir bürhan-ı nâtik-ı sadık ve musaddaktır.

İkinci Esas: Hem o delil-i sadık ve musaddak, madem umum enbiyanın fevkinde binler mu'cizat ve neshedilmeyen bir şeriat ve umum cinn ü inse şamil bir davet sahibi olduğundan, elbette umum enbiyanın reisidir. Öyle ise, umum enbiyanın mu'cizatlarının sırrını ve ittifaklarını câmi'dir. Demek bütün enbiyanın kuvvet-i icma'ı ve mu'cizatlarının şehadeti, onun sıdk u hakkaniyetine bir nokta-i istinad teşkil eder. Hem onun terbiyesi ve irşadı ve nur-u şeriatıyla kemal bulan bütün evliya ve asfiyanın sultanı ve üstadıdır. Öyle ise, onların sırr-ı kerametlerini ve icma'kârane tasdiklerini ve tahkiklerinin kuvvetini câmi'dir. Çünkü onlar üstadlarının açtığı ve kapıyı açık bıraktığı yolda gitmişler, hakikatı bulmuşlar. Öyle ise, onların bütün kerametleri ve tahkikatları ve icma'ları, o mukaddes üstadlarının sıdk u hakkaniyeti için bir nokta-i istinad temin eder. Hem o bürhan-ı vahdaniyet, sâbık işaretlerde görüldüğü gibi; o kadar kat'î, yakînî ve bahir mu'cizeleri ve hârîka irhasatları ve şübhesiz delail-i nübüvveti var ve o zâtı öyle bir tasdik ediyor ki, kâinat toplansa onların tasdikini ibtal edemez!

Üçüncü Esas: Hem o mu'cizat-ı bahire sahibi olan vahdaniyet dellâlı ve saadet-i ebediye müjdecisi, kendi zât-ı mübarekinde öyle ahlâk-ı âliye ve vazife-i risaletinde öyle secaya-yı samiye ve tebliğ ettiği şeriat ve dininde öyle hasail-i galiye vardır ki; en şedid düşman dahi onu tasdik ediyor, inkâra mecal bulamıyor. Madem zâtında ve vazifesinde ve dininde, en yüksek ve güzel ahlâkları ve en ulvî ve mükemmel seciyeleri ve en kıymetdar ve makbul hasletleri bulunuyor; elbette o zât, mevcudattaki kemalâtın ve ahlâk-ı âliyenin misali ve mümessili ve timsali ve üstadıdır. Öyle ise, zâtında ve vazifesinde ve dininde şu kemalât ise; hakkaniyetine ve sıdkına o kadar kuvvetli bir nokta-i istinaddır ki, hiçbir cihette sarsılmaz.

Dördüncü Esas: Hem maden-i kemalât ve muallim-i ahlâk-ı âliye olan o dellâl-ı vahdaniyet ve saadet, kendi kendine söylemiyor; belki söylettiriliyor. Evet Hâlık-ı Kâinat tarafından söylettiriliyor. Üstad-ı Ezelîsinden ders alır, sonra ders verir. Çünkü sâbık işaretlerde kısmen beyan edilen binler delail-i nübüvvetle; Hâlık-ı Kâinat bütün o mu'cizatı onun elinde halletmekle gösterdi ki; o, onun hesabına konuşuyor, onun kelâmını tebliğ ediyor. Hem ona gelen Kur'an ise içinde, dışında kırk vech-i i'caz ile gösterir ki, o Cenab-ı Hakk'ın tercümanıdır. Hem o kendi zâtında bütün ihlasıyla ve takvasıyla ve ciddiyetiyle

ve emanetiyle ve sair bütün ahval ü etvarıyla gösterir ki; o kendi namına, kendi fikriyle demiyor.. belki Hâlıkı namına konuşuyor. Hem onu dinleyen bütün ehl-i hakikat, keşif ve tahkik ile tasdik etmişler ve ilmelyakîn iman etmişler ki; o kendi kendine konuşmuyor, belki Hâlık-ı Kâinat onu konuşturuyor, ders veriyor, onunla ders verdiriyor. Öyle ise onun sıdk u hakkaniyeti, bu dört gayet kuvvetli esasların icmama istinad eder.

Beşinci Esas: Hem o Tercüman-ı Kelâm-ı Ezelî ervahları görüyor, melaikelerle sohbet ediyor, cinn ü insi de irşad ediyor. Değil ins ü cinn âlemi, belki âlem-i ervah ve âlem-i melaike fevkinde ders alıyor. Ve mâverasında münasebeti var ve ittılai vardır. Sâbık mu'cizati ve tevatürle kat'î macera-yı hayatı şu hakikatı isbat etmiştir. Öyle ise kâhinler ve sair gaibden haber verenler gibi, onun haberlerine değil cinn, değil ervah, değil melaike, belki Cibril'den başka Melaike-i Mukarrebîn dahi karışamıyor. Hattâ ekser evkatta onun arkadaşı olan Hazret-i Cebrail'i dahi bazı geri bırakıyor.

Altıncı Esas: Hem o melek, cinn ve beşerin seyyidi olan zât, şu kâinat ağacının en münevver ve mükemmel meyvesi ve rahmet-i İlahiyenin timsali ve muhabbet-i Rabbaniyenin misali ve Hakk'ın en münevver bürhanı ve hakikatın en parlak siracı ve tılsım-ı kâinatın miftahı ve muamma-yı hilkatın keşşafı ve hikmet-i âlemin şârihi ve saltanat-ı İlahiyenin dellâlı ve mehasin-i san'at-ı Rabbaniyenin vassafı ve câmiyet-i istidad cihetiyle o zât, mevcudattaki kemalâtın en mükemmel enmuzecidir. Öyle ise o zâtın şu evsafı ve şahsiyet-i maneviyesi işaret eder, belki gösterir ki; o zât, kâinatın illet-i gaiyesidir. Yani o zâta şu kâinatın Hâlıkı bakmış, kâinatı halketmiştir. Eğer onu icad etmeseydi, kâinatı dahi icad etmezdi denilebilir. Evet cinn ü inse getirdiği hakaik-i Kur'aniye ve envâr-ı imaniye ve zâtında görünen ahlâk-ı âliye ve kemalât-ı samiye, şu hakikata şahid-i katı'dır.

Yedinci Esas: Hem o bürhan-ı Hak ve sirac-ı hakikat, öyle bir din ve şeriat göstermiştir ki; iki cihanın saadetini temin edecek desatiri câmi'dir. Ve câmi' olmakla beraber, kâinatın hakaikını ve vezâifini ve Hâlık-ı Kâinat'ın esmasını ve sıfâtını, kemal-i hakkaniyetle beyan etmiştir. İşte o İslâmiyet ve şeriat, öyle bir tarzda muhit ve mükemmeldir ve öyle bir surette kâinatı kendiyile beraber tarif eder ki, onun mahiyetine dikkat eden elbette anlar ki; o din, bu güzel kâinatı yapan zâtın, o kâinatı kendiyile beraber tarif edecek bir beyannamesidir ve bir tarifesidir. Nasılki bir sarayın ustası, o saraya münasib bir tarife yapar. Kendini vasıflarıyla göstermek için, bir tarife kaleme alır; öyle de: Din ve şeriat-ı Muhammediyede (A.S.M.) öyle bir ihata, bir ulviyet, bir hakkaniyet görünüyor ki; kâinatı halk ve tedbir edenin kaleminden çıktığını gösterir. Ve o kâinatı güzelce tanzim eden kim ise, şu dini güzelce tanzim eden yine odur. Evet o nizam-ı ekmel, elbette bu nazm-ı ecmeli ister.

Sekizinci Esas: İşte mezkûr sıfatlarla muttasıf ve her cihet ile sarsılmaz kuvvetli istinad noktalarına dayanan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtu Vesselâm, âlem-i şhadete müteveccih olarak, âlem-i gayb namına, cinn ü insan başları üzerine ilân ederek; istikbalde gelecek asırlar arkasında duran akvama ve milletlere hitab edip öyle bir nida eder ki; umum cinn ü inse, umum yerlere, umum asırlara işittiriyor. Evet, işitiyoruz!..

Dokuzuncu Esas: Hem öyle yüksek, kuvvetli hitab ediyor ki; bütün asırlar onu dinler. Evet aks-i sadâsını herbir asır işitiyor.

Onuncu Esas: Hem o zâtın gidişatında görünüyor ki; görüyor, öyle haber veriyor. Çünkü en tehlikeli vakitlerde, kemal-i metanetle tereddüdsüz, telaşsız söylüyor. Bazı olur tek başıyla dünyaya meydan okuyor.

Onbirinci Esas: Hem bütün kuvvetiyle öyle kuvvetli davet edip çağırır ki: Yarı yeri ve nev'-i beşerin beşte birini sesine karşı "Lebbeyk" dedirtti, **سَمِعْنَا وَ أَطَعْنَا** söylettirdi.

Onikinci Esas: Hem öyle bir ciddiyetle davet ve öyle esaslı bir surette terbiye eder ki; düsturlarını asırların cebhesinde ve aktarın taşlarında nakşediyor ve dehirlerin yüzlerinde payidar ediyor.

Onüçüncü Esas: Hem tebliğ ettiği ahkâmın sağlamlığına öyle bir vüsk ve güvenmekle söylüyor ve davet ediyor ki; dünya toplansa, onu bir hükmünden geri çevirip pişman edemez. Buna şahid, bütün tarih-i hayatı ve siyer-i seniyesidir.

Ondördüncü Esas: Hem öyle bir itminan ile, bir itimad ile davet eder, tebliğ eder ki; kimseden minnet almaz, hiçbir müşkilâta karşı telaş etmez, tereddüdsüz, kemal-i samimiyetle ve safvetle ve herkesten evvel kendisi amel edip kabul ederek, getirdiği ahkâmı ilân eder. Buna şahid ise; herkesçe, dost ve düşmanca malûm olan meşhur zühdü ve istiğnası ve dünyanın fâni müzeyyenatına adem-i tenezzülüdür.

Onbeşinci Esas: Hem getirdiği dine herkesten ziyade itaatı ve Hâlıkına karşı herkesten ziyade ubudiyeti ve menhiyata karşı herkesten ziyade takvası, kat'iyyen gösterir ki: O, Sultan-ı Ezel ve Ebed'in mübelliğidir, elçisidir ve o Mabud-u Bilhakk'ın en hâlis abdidir ve Kelâm-ı Ezelî'nin tercümanıdır

Şu onbeş aded esasların neticesi şudur ki: Mezkûr evsaf ile muttasıf şu zât; bütün kuvvetiyle, bütün hayatında mükerreren ve mütemadiyen **فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** der, vahdaniyeti ilân eder.

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَ عَلَى آلِهِ عِدَدَ حَسَنَاتِ أُمَّتِهِ

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Bir İkrâm-ı İlahî ve Bir Eser-i İnyet-i Rabbaniye

وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ mazmununa mâsadak olmak emeliyle deriz: Şu risalenin te'lifinde, Cenab-ı Hakk'ın bir eser-i inayetini ve rahmetini zikredeceğim. Tâ, şu risaleyi okuyanlar, ehemmiyetle baksınlar.

İşte şu risalenin te'lifi hiç kalbimde yoktu. Çünkü risalet-i Ahmediyeye (A.S.M.) dair Otuzbirinci ve Ondokuzuncu Sözler yazılmıştı. Birdenbire, şu risaleyi yazmak için mücbir bir hatıra kalbe geldi. Hem kuvve-i hâfızam, musibetler neticesi olarak sönmüştü. Hem meşrebimde, yazdığım eserlerde, nakil suretiyle ("Kale-Kıyle" suretiyle) gitmemiştim. Hem yanımda kütüb-ü hadîsiye ve siyer kitabları yoktur. Bununla beraber, "Tevekkeltü Alallah" diyerek başladım. Öyle bir muvaffakiyet oldu ki, Eski Said'in kuvve-i hâfızasından ziyade hâfızam yardım etti. Her iki-üç saatte, sür'atle otuz-kırk sahife yazıldı. Birtek saatte, onbeş sahife yazılıyordu. Ekser Buharî, Müslim, Beyhakî, Tirmizî, Şifa-i Şerif, Ebu Nuaym, Taberî gibi kitablardan naklediliyor. Halbuki bu nakilde hata olsa -hadîs olduğu için- günah olması lâzım geldiğinden, kalbim titriyordu. Fakat anlaşıldı ki inayet var ve şu risaleye ihtiyaç var. İnşâallah sahih bir surette yazılmıştır. Şayet bazı elfaz-ı hadîsiyede veya râvilerin isminde bir yanlış bulunsa, tashih edilerek müsamaha ile bakmalarını ihvanlarımdan rica ediyorum.

Said Nursî

Evet biz müsveddeyi yazıyorduk, Üstadımız da söylüyordu. Yanında hiç kitab yoktu; hiç müracaat da etmiyordu. Birdenbire gayet sür'atli söylüyordu, biz de yazıyorduk. İki-üç saatte, otuz-kırk, daha fazla sahife yazıyorduk. Bizim de kanaatımız geldi ki: Bu muvaffakiyet, mu'cizat-ı Nebeviyenin bir kerametidir.

Daimî hizmetkârı: Abdullah Çavuş
Hizmetkârı ve müsvedde kâtibi: Süleyman Sâmî
Müsvedde kâtibi ve âhiret kardeşi: Hâfız Hâlid
Müsvedde ve tebyiz kâtibi: Hâfız Tevfik

Mu'cizat-ı Ahmediye'nin Birinci Zeyli

(Ondokuzuncu Söz, risalet-i Ahmediyeye (A.S.M.) ve zeyli Şakk-ı Kamer Mu'cizesine dair olduğundan; makam münasebetiyle buraya alınmıştır.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

"Ondört Reşhat"ı tazammun eden Ondördüncü Lem'anın

BİRİNCİ REŞHASI: Rabbimizi bize tarif eden üç büyük, küllî muarrif var. Birisi: Şu kitab-ı kâinattır ki, bir nebze şهادetini onüç lem'a ile Nur Risalesinden Onüçüncü Ders'ten işittik. Birisi: Şu kitab-ı kebirin âyet-i kübrası olan Hâtem-ül Enbiya Aleyhissalâtü Vesselâm'dır. Birisi de Kur'an-ı Azîmüşşan'dır. Şimdi şu ikinci bürhan-ı nâtıkî olan Hâtem-ül Enbiya Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tanımalıyız, dinlemeliyiz.

Evet o bürhanın şahs-ı manevîsine bak: Sath-ı Arz bir mescid, Mekke bir mihrab, Medine bir minber... O bürhan-ı bahir olan Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm bütün ehl-i imana imam, bütün insanlara hatib, bütün enbiyaya reis, bütün evliyaya seyyid, bütün enbiya ve evliyadan mürekkebi bir halka-i zikrin serzakiri.. bütün enbiya hayattar kökleri, bütün evliya taravettar semereleri bir şecere-i nuraniyedir ki; herbir davasını, mu'cizatlarına istinad eden bütün enbiya ve kerametlerine itimad eden bütün evliya tasdik edip imza ediyorlar. Zira o, "Lâ ilahe illallah" der, dava eder. Bütün sağ ve sol, yani mazi ve müstakbel taraflarında saf tutan o nuranî zakirler aynı kelimeyi tekrar ederek, icma ederek manen "Sadakte ve bilhakkı natakte" derler. Hangi vehmin haddi var ki, böyle hesabsız imzalarla teyid edilen bir müddeaya parmak karıştırsın?

İKİNCİ REŞHA: O nuranî bürhan-ı tevhid, nasılki iki cenahın icma' ve tevatürüyle teyid ediliyor. Öyle de, Tevrat ve İncil gibi Kütüb-ü Semaviyenin (Haşiye) yüzler işaretleri ve irhasatın binler rumuzatı ve hâtiflerin meşhur beşaratı ve kâhinlerin mütevatir şهادatı ve şakk-ı Kamer gibi binler mu'cizatının delalatı ve şeriatın hakkaniyeti ile teyid ve tasdik ettikleri gibi; zâtında gayet kemaldeki ahlâk-ı hamîdesi ve vazifesinde nihayet hüsnündeki secaya-yı galiyesi ve kemal-i emniyeti ve kuvvet-i imanını ve gayet itminanını ve nihayet vüsukunu gösteren fevkalâde takvası, fevkalâde ubudiyeti, fevkalâde ciddiyeti, fevkalâde metaneti; davasında nihayet derecede sadık olduğunu güneş gibi aşikâre gösteriyor.

ÜÇÜNCÜ REŞHA: Eğer istersen gel, Asr-ı Saadet'e, Ceziret-ül Arab'a gideriz. Hayalen olsun onu vazife başında görüp ziyaret ederiz. İşte bak: Hüsn-ü sîret ve cemal-i suret ile mümtaz bir zâtı görüyoruz ki: Elinde mu'ciznüma bir

kitab, lisanında hakaik-aşına bir hitab, bütün benî-Âdeme, belki cinn ü inse ve meleğe, belki bütün mevcudata karşı bir hutbe-i ezeliyeyi tebliğ ediyor. Sırr-ı hilkat-ı âlem olan muamma-i acibanesini hall ü şerh edip ve sırr-ı kâinat olan tılsım-ı muğlakını feth u keşfederek, bütün mevcudattan sorulan, bütün ukûlü hayret içinde meşgul eden üç müşkil ve müdhiş sual-i azîm olan "Necisin?" Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?" suallerine mukni', makbul cevap verir.

DÖRDÜNCÜ REŞHA: Bak! Öyle bir ziya-yı hakikat neşreder ki: Eğer onun o nuranî daire-i hakikat-ı irşadından hariç bir surette kâinata baksan; elbette kâinatın şeklini bir matemhane-i umumî hükmünde ve mevcudatı birbirine ecnebi, belki düşman ve camidatı dehşetli cenazeler ve bütün zevil-hayatı zeval ve firakın sillesiyle ağlayan yetimler hükmünde görürsün. Şimdi bak: Onun neşrettiği nur ile o matemhane-i umumî, şevk u cezbe içinde bir zikirhaneye inkılab etti. O ecnebi, düşman mevcudat, birer dost ve kardeş şekline girdi. O camidat-ı meyyite-i samite birer munis memur, birer müsahhar hizmetkâr vaziyetini aldı ve o ağlayıcı ve şekva edici kimsesiz yetimler, birer tesbih içinde zâkir veya vazife paydosundan şâkir suretine girdi.

BEŞİNCİ REŞHA: Hem o nur ile; kâinattaki harekât, tenevvüat, tebeddülât, tegayyürat; manasızlıktan ve abesiyetten ve tesadüf oyuncaklığından çıkıp birer mektubat-ı Rabbanîye, birer sahife-i âyât-ı tekviniye, birer meraya-yı esma-i İlahîye ve âlem dahi bir kitab-ı

(Haşiye): Hüseyin-i Cîsrî "Risale-i Hamidiye"sinde yüzondört işaret, o kitablardan çıkarmıştır. Tahriften sonra bu kadar bulunsa, elbette daha evvel çok tasrihat varmış.

hikmet-i Samedaniye mertebesine çıktılar. Hem insanı bütün hayvanatın madûnuna düşüren hadsiz za'f u aczi, fakr u ihtiyacı ve bütün hayvanlardan daha bedbaht eden, vasıta-i nakl-i hüzn ve elem ve gam olan aklı, o nur ile nurlandığı vakit, insan bütün hayvanat, bütün mahlukat üstüne çıkar. O nurlanmış acz, fakr, akıl ile, niyaz ile nazenin bir sultan ve fizar ile nazdar bir halife-i zemin olur. Demek o nur olmazsa kâinat da, insan da, hattâ herşey dahi hiçe iner. Evet elbette böyle bedi' bir kâinata, böyle bir zât lâzımdır. Yoksa kâinat ve eflak olmamalıdır.

ALTINCI REŞHA: İşte o zât, bir saadet-i ebediyenin muhbiri, müjdecisi ve rahmet-i bînihayenin kâşifi ve ilâncısı ve saltanat-ı rububiyetin mehasininin

dellâlı, seyircisi ve künuz-u esma-i İlahiyenin keşşafı, göstericisi olduğundan; böyle baksan -yani ubudiyeti cihetiyle- onu bir misal-i muhabbet, bir timsal-i rahmet, bir şeref-i insaniyet, en nuranî bir semere-i şecere-i hilkat göreceksin. Şöyle baksan, -yani risaleti cihetiyle- bir bürhan-ı Hak, bir sirac-ı hakikat, bir şems-i hidayet, bir vesile-i saadet görürsün. İşte bak: Nasıl berk-i hâtıf gibi onun nuru, şarktan garbı tuttu ve nısf-ı arz ve hums-u beşer, onun hediye-i hidayetini kabul edip hırz-ı can etti. Bizim nefis ve şeytanımıza ne oluyor ki: Böyle bir zâtın bütün davalarının esası olan "Lâ ilahe illallah"ı, bütün meratibiyle beraber kabul etmesin?

YEDİNCİ REŞHA: İşte bak: Şu cezire-i vasiada vahşi ve âdetlerine mutaassıb ve inadcı muhtelif akvamı, ne çabuk âdât ve ahlâk-ı seyyie-i vahşiyanelerini def'aten kal' ve ref' ederek bütün ahlâk-ı hasene ile techiz edip bütün âleme muallim ve medenî ümeme üstad eyledi. Bak! Değil zahîrî bir tasallut, belki akılları, ruhları, kalbleri, nefisleri feth u teshir ediyor. Mahbub-u kulûb, muallim-i ukûl, mürebbi-i nüfus, sultan-ı ervah oldu.

SEKİZİNCİ REŞHA: Bilirsin ki: Sigara gibi küçük bir âdeti, küçük bir kavimde büyük bir hâkim, büyük bir himmetle ancak daimî kaldırabilir. Halbuki bak bu zât, büyük ve çok âdetleri; hem inadcı, mutaassıb büyük kavimlerden, zahîrî küçük bir kuvvetle, küçük bir himmetle, az bir zamanda ref'edip yerlerine öyle secaya-yı âliyeyi ki, dem ve damarlarına karışmış derecede sabit olarak vaz' u tesbit eyliyor. Bunun gibi daha pek çok hârika icraatı yapıyor. İşte şu Asr-ı Saadet'i görmeyenlere Ceziret-ül Arab'ı gözlerine sokuyoruz. Haydi yüzer feylesofu alsınlar, oraya gitsinler, yüz sene çalışsınlar. O zâtın, o zamana nisbeten bir senede yaptığıнын yüzden birisini acaba yapabilirler mi?

DOKUZUNCU REŞHA: Hem bilirsin: Küçük bir adam, küçük bir haysiyetle, küçük bir cemaatte, küçük bir mes'elede, münazaralı bir davada hicabsız, pervasız; küçük, fakat hacaletaver bir yalanı; düşmanları yanında hilesini hissettirmeyecek derecede teessür ve telaş göstermeden söyleyemez. Şimdi bak bu zâta; pek büyük bir vazifede, pek büyük bir vazifedar, pek büyük bir haysiyetle, pek büyük emniyete muhtaç bir halde, pek büyük bir cemaatte, pek büyük husumet karşısında, pek büyük mes'elelerde, pek büyük davada, pek büyük bir serbestiyetle, bilâ-perva, bilâ-tereddüd, bilâ-hicab, telaşsız, samimî bir safvetle, büyük bir ciddiyetle, hasımlarının damarlarına dokunduracak şedid, ulvî bir surette söylediği sözlerinde hiç hilaf bulunabilir mi? Hiç hile karışması mümkün müdür? Kellâ! **إِنَّ هُوَ إِلَّا وَخْيٌ يُوحَى** Evet hak aldatmaz, hakikatbîn aldanmaz. Hak olan mesleği hileden müstağnidir; hakikatbîn gözüne hayalin ne haddi var ki, hakikat görünsün, aldatsın?

ONUNCU REŞHA: İşte bak: Ne kadar merak-aver, ne kadar cazibedar, ne kadar lüzumlu, ne kadar dehşetli hakaikî gösterir ve mesaili isbat eder.

Bilirsin ki, en ziyade insanı tahrik eden meraktır. Hattâ eğer sana denilse: "Yarı ömrünü, yarı malını versen; Kamer'den ve Müşteri'den biri gelir, Kamer'de ve Müşteri'de ne var ne yok, ahvalini sana haber verecek. Hem doğru olarak senin istikbalini ve başına ne geleceğini doğru olarak haber verecek." Merakın varsa vereceksin. Halbuki şu zât, öyle bir Sultan'ın ahbarını söylüyor ki: Memleketinde Kamer bir sinek gibi bir pervane etrafında döner. O Arz olan o pervane ise, bir lâmba etrafında pervaz eder ve o Güneş olan lâmba ise, o Sultan'ın binler menzillerinden bir misafirhanesinde binler misbahlar içinde bir lâmbasıdır. Hem öyle acaib bir âlemden hakikî olarak bahsediyor ve öyle bir inkılabdan haber veriyor ki: Binler Küre-i Arz bomba olsa patlasalar, o kadar acib olmaz. Bak! Onun lisanında **إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ * إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ * الْقَارِعَةُ** gibi sureleri işit... Hem öyle bir istikbalden doğru olarak haber veriyor ki: Şu dünyevî istikbal, ona nisbeten bir katre serab hükmündedir. Hem öyle bir saadetten pek ciddî olarak haber veriyor ki: Bütün saadet-i dünyeviye, ona nisbeten bir berk-i zâilin bir şems-i sermede nisbeti gibidir.

ONBİRİNCİ REŞHA: Böyle acib ve muamma-âlûd şu kâinatın perde-i zahiriyesi altında elbette ve elbette böyle acaib bizi bekliyor. Böyle acaibi haber verecek, böyle hârika ve fevkalâde mu'ciznüma bir zât lâzımdır. Hem bu zâtın gidişatından görünüyor ki: O, görmüş ve görüyor ve gördüğünü söylüyor. Hem "Bizi nimetleriyle perverde eden şu Semavat ve Arz'ın İlahı bizden ne istiyor, marziyatı nedir?" Pek sağlam olarak bize ders veriyor. Hem bunlar gibi daha pekçok merak-aver, lüzumlu hakaikî ders veren bu zâta karşı herşey'i bırakıp ona koşmak, onu dinlemek lâzım gelirken; ekser insanlara ne olmuş ki sağır olup, kör olmuşlar, belki divane olmuşlar ki; bu hakkı görmüyorlar, bu hakikatı işitmiyorlar, anlamıyorlar?

ONİKİNCİ REŞHA: İşte şu zât, şu mevcudat Hâlıkının vahdaniyetine hakkaniyeti derecesinde hak bir bürhan-ı nâtık, bir delil-i sadık olduğu gibi; haşrin ve saadet-i ebediyenin dahi bir bürhan-ı katı, bir delil-i satıdır. Belki nasilki o zât; hidayetiyle saadet-i ebediyenin sebep-i husulü ve vesile-i vusulüdür. Öyle de duasıyla, niyazıyla o saadetin sebep-i vücudu ve vesile-i icadıdır. Haşir mes'elesinde geçen şu sırrı, makam münasebetiyle tekrar ederiz:

İşte bak: O zât öyle bir salât-ı kübrada dua ediyor ki: Güya şu cezire, belki Arz, onun azametli namazıyla namaz kılar, niyaz eder. Bak, hem öyle bir cemaat-ı uzmada niyaz ediyor ki: Güya benî-Âdemin zaman-ı Âdem'den asrımıza, kıyamete kadar bütün nuranî kâmil insanlar, ona ittiba ile iktida edip duasına âmîn diyorlar. Hem bak, öyle bir hacet-i âmme için dua ediyor ki: Değil ehl-i arz, belki ehl-i semavat, belki bütün mevcudat, niyazına: "Evet Yâ Rabbenâ ver. Biz dahi istiyoruz" deyip iştirak ediyorlar. Hem öyle fakirane,

öyle hazînane, öyle mahbubane, öyle müştakane, öyle tazarrukârane niyaz ediyor ki, bütün kâinatı ağlattırıyor. Duasına iştirak ettiriyor.

Bak! Hem öyle bir maksad, öyle bir gaye için dua ediyor ki: İnsanı ve âlemi, belki bütün mahlukatı; esfel-i safilînden, sukuttan, kıymetsizlikten, faydasızlıktan a'lâ-yı illiyyîne yani kıymete, bekaya, ulvî vazifeye çıkarıyor.

Bak! Hem öyle yüksek bir fizar-ı istimdadkârane ve öyle tatlı bir niyaz-ı istirhamkârane ile istiyor, yalvarıyor ki; güya bütün mevcudata ve semavata ve Arş'a iştirip, vecde getirip duasına "Âmîn Allahümme âmîn" dedirtiyor. Bak! Hem öyle Semî', Kerim bir Kadîr'den, öyle Basîr, Rahîm bir Alîm'den hacetini istiyor ki; bilmüşahede en hafî bir zîhayatın en hafî bir hacetini, bir niyazını görür, işitir, kabul eder, merhamet eder. Çünkü istediğini, -velev lisan-ı hal ile olsun- verir ve öyle bir suret-i hakîmane, basîrane, rahîmanede verir ki, şübhe bırakmaz: Bu terbiye ve tedbir öyle bir Semî' ve Basîr ve öyle bir Kerim ve Rahîm'e hastır.

ONÜÇÜNCÜ REŞHA: Acaba bütün efadıl-ı benî-Âdemi arkasına alıp, Arz üstünde durup, Arş-ı A'zam'a müteveccihen el kaldırıp dua eden şu şeref-i nev-i insan ve ferîd-i kevn ü zaman ve bihakkın fahr-ı kâinat ne istiyor? Bak dinle: Saadet-i ebediye istiyor, beka istiyor, lika istiyor, Cennet istiyor. Hem meraya-yı mevcudatta ahkâmını ve cemallerini gösteren bütün esma-i kudsiye-i İlahiye ile beraber istiyor. Hattâ eğer rahmet, inayet, hikmet, adalet gibi hesabsız o matlubun esbab-ı mûcibesi olmasa idi, şu zâtın tek duası, baharımızın icadı kadar kudretine hafif gelen şu Cennet'in binasına sebebiyet verecekti. Evet nasılkı onun risaleti şu dâr-ı imtihanın açılmasına sebebiyet verdi. Öyle de, onun ubudiyeti dahi öteki dârın açılmasına sebebedir. Acaba ehl-i akıl ve tahkike, **لَيْسَ فِي الْإِمْكَانِ أَبَدٌ مِمَّا كَانَ** dediren şu meşhud intizam-ı faik, şu rahmet içinde kusursuz hüsn-ü san'at ve misilsiz cemal-i rububiyet; hiç böyle bir çirkinliği, böyle bir merhametsizliği, böyle bir intizamsızlığı kabul eder mi ki: En cüz'î, en ehemmiyetsiz arzuları, sesleri ehemmiyetle işitip îfa etsin; en ehemmiyetli, en lüzumlu arzuları ehemmiyetsiz görüp işitmesin, anlamasın, yapmasın? Hâşâ ve kellâ! Yüzbin defa hâşâ! Böyle bir cemal, böyle bir çirkinliği kabul etmez, çirkin olmaz.

Yâhu ey hayalî arkadaşım! Şimdilik kâfidir, geri gitmeliyiz. Yoksa yüz sene şu zamanda, şu cezirede kalsak, yine o zâtın garaib-i icraatını ve acaib-i vezaifini, yüzden birisine tamamen ihata edip temaşasında doyamayız.

Şimdi gel! Üstünde döneceğimiz her asra birer birer bakacağız. Bak nasıl her asır, o Şems-i Hidayet'ten aldıkları feyz ile çiçek açmışlar! Ebu Hanife, Şafiî, Bayezid-i Bistamî, Şah-ı Geylanî, Şah-ı Nakşibend, İmam-ı Gazalî, İmam-ı Rabbanî gibi milyonlar münevver meyveler veriyor. Meşhudatımızın

tafsilatını başka vakte ta'lik edip o mu'ciznüma ve hidayet-edaya bir kısım kat'î mu'cizatına işaret eden bir salavat getirmeliyiz:

عَلَى مَنْ أَنْزَلَ عَلَيْهِ الْفُرْقَانَ الْحَكِيمُ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنَ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ أَلْفُ صَلَاةٍ وَ أَلْفُ صَلَاةٍ وَ أَلْفُ صَلَاةٍ بِعَدَدِ
حَسَنَاتِ أُمَّتِهِ عَلَى مَنْ بَشَّرَ بِرِسَالَتِهِ التَّوْرَةَ وَ الْإِنْجِيلَ وَ الرَّبُّورُ * وَ بَشَّرَ بِنُبُوءِهِ

الْإِرْهَاصَاتِ وَ هَوَاتِفِ الْجَنِّ وَ أَوْلِيَاءِ الْإِنْسِ وَ كَوَاهِنِ الْبَشَرِ * وَ انشَقَّ بِإِسَارَتِهِ الْقَمَرُ * سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ أَلْفُ صَلَاةٍ وَ سَلَامٍ
بِعَدَدِ أَنْفَاسِ أُمَّتِهِ * عَلَى مَنْ جَاءَتْ لِدَعْوَتِهِ الشَّجَرُ وَ نَزَلَ سُرْعَةً بِدُعَايِهِ الْمَطَرُ وَ أَظَلَّتْهُ الْعَمَامَةُ مِنَ الْحَرِّ * وَ شَبَعَ مِنْ صَاعٍ مِنْ
طَعَامِهِ مَاتَ مِنَ الْبَشَرِ وَ نَبَعَ الْمَاءُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ كَالْكَوْثَرِ وَ انطَقَ اللَّهُ لَهُ الضَّبُّ وَ الطَّيْرُ وَ الْجِدْعُ وَ الدَّرَاعُ وَ
الْجَمَلُ وَ الْجَبَلُ وَ الْحَجَرُ وَ الْمَدَرُ صَاحِبِ الْمِعْرَاجِ وَ مَا زَاغَ الْبَصَرُ * سَيِّدِنَا وَ شَفِيعِنَا مُحَمَّدٍ أَلْفُ صَلَاةٍ وَ سَلَامٍ بِعَدَدِ كُلِّ
الْحُرُوفِ الْمَتَشَكِّلَةِ فِي الْكَلِمَاتِ الْمُتَمَثِّلَةِ بِأَذْنِ الرَّحْمَنِ فِي مَرَايَا تَمْوِجَاتِ الْهَوَاءِ عِنْدَ قِرَاءَةِ كُلِّ كَلِمَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ قَارِئٍ مِنْ أَوَّلِ
النُّزُولِ إِلَى آخِرِ الزَّمَانِ وَ اغْفِرْ لَنَا وَ ارْحَمْنَا يَا إلهَنَا بِكُلِّ صَلَاةٍ مِنْهَا آمِينَ

[Şuaat-1 Marifet-ün Nebi namındaki Türkçe bir risalede ve Ondokuzuncu Mektub'da ve şu Söz'de icmalen işaret ettiğimiz delail-i nübüvvet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) beyan etmişim. Hem onda Kur'an-ı Hakîm'in vücuh-u i'cazı icmalen zikredilmiş. Yine "Lemaat" namında Türkçe bir risalede ve Yirmibeşinci Söz'de Kur'anın kırk vecihle mu'cize olduğunu icmalen beyan ve kırk vücuh-u i'cazına işaret etmişim. O kırk vecihte, yalnız nazımda olan belâgatı, "İşarat-ül İ'caz" namındaki bir tefsir-i Arabîde kırk sahife içinde yazmışım. Eğer ihtiyacın varsa şu üç kitaba müracaat edebilirsin.]

ONDÖRDÜNCÜ REŞHA: Mahzen-i mu'cizat ve mu'cize-i Kübra olan Kur'an-ı Hakîm; nübüvvet-i Ahmediye (A.S.M.) ile vahdaniyet-i İlahiyeyi o derece kat'î isbat ediyor ki, başka bürhana hacet bırakmıyor. Biz de onun tarifine ve medar-ı tenkid olmuş bir-iki lem'a-i i'cazına işaret ederiz.

İşte Rabbimizi bize tarif eden Kur'an-ı Hakîm; şu kitab-ı kebir-i kâinatın bir tercüme-i ezeliyesi... Şu sahaif-i arz ve semada müstetir künuz-u esma-i İlahiyenin keşşafı... Şu sutur-u hâdisatın altında muzmer hakaikın miftahı... Şu âlem-i şehadet perdesi arkasındaki âlem-i gayb cihetinden gelen iltifatat-ı Rahmaniye ve hitabat-ı ezeliyenin hazinesi... Şu âlem-i maneviye-i İslâmiyenin güneşi, temeli, hendesesi, avalim-i uhreviyenin haritası... Zât ve sıfât ve şunun-u İlahiyenin kavlı-ı şarihi, tefsir-i vazıhı, bürhan-ı nâtıkı, tercüman-ı satı... Şu âlem-i insanîyetin mürebbsi, hikmet-i hakikîsi, mürşid ve hâdisi... Hem bir kitab-ı hikmet ve şeriat, hem bir kitab-ı dua ve ubudiyet, hem bir kitab-ı emir ve davet, hem bir kitab-ı zikir ve marifet gibi; beşerin bütün hacat-ı maneviyesine karşı birer kitab ve bütün muhtelif ehl-i mesalik ve meşarib olan evliya ve sıddıkînin, asfiya ve muhakkikînin (her birinin) meşreplerine lâyük birer risale ibraz eden bir "Kütübhane-i Mukaddese"dir.

Sebeb-i kusur tevehhüm edilen tekraratındaki lem'a-i i'caza bak ki: Kur'an hem bir kitab-ı zikir, hem bir kitab-ı dua, hem bir kitab-ı davet olduğundan içinde tekrar müstahsendir, belki elzendir ve eblağdır. Ehl-i kusurun zannı gibi değil... Zira zikrin şe'ni, tekrar ile tenvidir; duanın şe'ni, terdad ile takrirdir; emir ve davetin şe'ni, tekrar ile te'kidir. Hem herkes her vakit bütün Kur'anı okumaya muktedir olamaz. Fakat bir sureye galiben muktedir olur. Onun için en mühim makasid-ı Kur'aniye ekser uzun surelerde derc edilerek her bir sure bir küçük Kur'an hükmüne geçmiş. Demek, hiç kimseyi mahrum etmemek için Tevhid ve Haşir ve Kıssa-i Musa gibi bazı maksadlar tekrar edilmiş. Hem cismanî ihtiyaç gibi, manevî hacat dahi muhtelifdir. Bazısına insan her nefes muhtaç olur. (Cisme hava, ruha Hu gibi). Bazısına her saat (Bismillah gibi) ve hakeza... Demek tekrar-ı âyet, tekerrür-ü ihtiyaçtan ileri gelmiş. O ihtiyaca işaret ederek ve uyandırıp teşvik etmek, hem iştihayı ve iştihayı tahrik etmek için tekrar eder. Hem Kur'an müessistir. Bir din-i mübinin esasatıdır ve şu âlem-i İslâmiyet'in temelleridir ve hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeyi değiştirip, muhtelif tabakatin mükerrer suallerine cevabdır. Müessise, tesbit etmek için tekrar lâzımdır. Te'kid için terdad lâzımdır. Teyid için takrir, tahkik, tekrar lâzımdır. Hem öyle mesail-i azîme ve hakaik-i dakikadan bahsediyor ki; umumun kalblerinde yerleştirmek için çok defa muhtelif suretlerde tekrar lâzımdır. Bununla beraber sureten tekrardır. Fakat manen herbir âyetin çok manaları, çok faideleri, çok vücuh ve tabakatı vardır. Herbir makamda ayrı bir mana ve faide ve maksadlar için zikrediliyor. Hem Kur'anın mesail-i kevnîyenin bazısında ibham ve icmalî ise, irşadî bir lem'a-i i'cazdır. Ehl-i ilhadın tevehhüm ettikleri gibi medar-ı tenkid olamaz ve sebeb-i kusur değildir.

Eğer desen: "Acaba neden Kur'an-ı Hakîm, felsefenin mevcudattan bahsettiği gibi etmiyor. Bazı mesaili mücmel bırakır, bazısını nazar-ı umumîyi okşayacak, hiss-i âmmeyi rencide etmeyecek, fikr-i avamı taciz edip yormayacak bir suret-i basitaneye zahiranede söylüyor?"

Cevaben deriz ki: Felsefe, hakikatın yolunu şaşırılmış onun için... Hem geçmiş derslerden ve Sözlerden elbette anlamışsın ki: Kur'an-ı Hakîm şu kâinattan bahsediyor, tâ zât ve sıfât ve esma-i İlahiyeyi bildirsın. Yani bu kitab-ı kâinatın maânîsini anlattırıp, tâ Hâlıkını tanıttırsın. Demek mevcudata kendileri için değil, belki mücidleri için bakıyor. Hem umuma hitab ediyor. İlm-i Hikmet ise mevcudata mevcudat için bakıyor, hem hususan ehl-i fenne hitab ediyor. Öyle ise mademki Kur'an-ı Hakîm mevcudatı delil yapıyor, bürhan yapıyor. Delil zahirî olmak, nazar-ı umuma çabuk anlaşılmalı gerektir. Hem mademki Kur'an-ı Mürşid, bütün tabakat-ı beşere hitab eder. Kesretli tabaka ise, tabaka-i avamdır. Elbette irşad ister ki: Lüzumsuz şeyleri ibham ile icmal etsin ve dakik şeyleri temsil ile takrib etsin ve mağlatalara düşürmemek için zahirî

nazarlarında bedihî olan şeyleri, lüzumsuz belki zararlı bir surette tağyir etmemektir.

Meselâ Güneş'e der: "Döner bir siracdır, bir lâmbadır." Zira Güneş'ten, Güneş için, mahiyeti için bahsetmiyor. Belki bir nevi intizamın zenbereği ve nizamın merkezi olduğundan, intizam ve nizam ise; Saniin âyine-i marifeti olduğundan bahsediyor. Evet der: **وَ الشَّمْسُ تَجْرِي** "Güneş döner." Bu döner tabiriyle; kış, yaz, gece, gündüzün deveranındaki muntazam tasarrufat-ı kudreti ihtar ile azamet-i Sâniî ifham eder. İşte bu dönmek hakikatı ne olursa olsun, maksud olan ve hem mensuc, hem meşhud olan intizama tesir etmez. Hem der: **وَ جَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا** Şu sirac tabiriyle, âlemi bir kasır suretinde, içinde olan eşya ise; insana ve zîhayata ihzar edilmiş müzeyyenat ve mat'umat ve levazımat olduğunu ve Güneş dahi müsahhar bir mumdar olduğunu ihtar ile rahmet ve ihsan-ı Hâlıkı ifham eder. Şimdi bak, şu sersem ve geveze felsefe ne der? Bak diyor ki:

"Güneş, bir kitle-i azîme-i mayia-i nariyedir. Ondan fırlamış olan seyyaratı etrafında döndürüp, cesameti bu kadar, mahiyeti böyledir şöyledir." Mûhiş bir dehşetten, müdhiş bir hayretten başka ruha bir kemal-i ilmî vermiyor, bahs-i Kur'an gibi etmiyor. Buna kıyasen bâtinen kof, zahiren mutantan felsefî mes'elelerin ne kıymette olduğunu anlarsın. Onun şaşaa-i surîsine aldanıp, Kur'anın gayet mu'ciznüma beyanına karşı hüremetsizlik etme!..

İHTAR: Arabî Risale-i Nur'da Ondördüncü Reşha'nın Altı Katresi var. Bahusus Dördüncü Katre'nin Altı Nüktesi var. Kur'an-ı Hakîm'in kırk kadar enva'-ı i'cazından onbeşini beyan eder. Ona iktifaen burada ihtisar ettik. İstersen ona müracaat et, bir hazine-i mu'cizat bulursun.

اللَّهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْآنَ شِفَاءً لَنَا مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ مُوَسِّئًا لَنَا فِي حَيَاتِنَا وَ بَعْدَ مَمَاتِنَا وَ فِي الدُّنْيَا فَرِيئًا وَ فِي الْقَبْرِ مُوَسِّئًا وَ فِي الْقِيَامَةِ شَفِيعًا وَ عَلَى الصِّرَاطِ نُورًا وَ مِنَ النَّارِ سِتْرًا وَ حِجَابًا وَ فِي الْجَنَّةِ رَفِيقًا وَ إِلَى الْخَيْرَاتِ كُلِّهَا دَلِيلًا وَ إِمَامًا بِفَضْلِكَ وَ جُودِكَ وَ كَرَمِكَ وَ رَحْمَتِكَ يَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ وَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ آمِينَ * اللَّهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى مَنْ أَنْزَلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنَ الْحَكِيمَ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ أَجْمَعِينَ آمِينَ

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

Şakk-1 Kamer Mu'cizesine Dairdir

(Ondokuzuncu ve Otuzbirinci Sözlerin Zeyli)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اِفْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ * وَاِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَ يَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ

Kamer gibi parlak bir Mu'cize-i Ahmediye (A.S.M.) olan inşikak-1 Kamer'i, evham-1 faside ile inhisafa uğratmak isteyen feylesoflar ve onların muhakemesiz mukallidleri diyorlar ki: "Eğer inşikak-1 Kamer vuku bulsa idi umum âleme malûm olurdu. Bütün tarih-i beşerin nakletmesi lâzım gelirdi?"

Elcevab: İnşikak-1 Kamer; dava-yı nübüvvete delil olmak için o davayı işiten ve inkâr eden hazır bir cemaate, gecede, vakt-i gaflette âni olarak gösterildiğinden; hem ihtilaf-1 metali' ve sis ve bulutlar gibi rü'yete mani esbabın vücudu ile beraber, o zamanda medeniyet taammüm etmediğinden ve hususî kaldığından ve tarassudat-1 semaviye pek az olduğundan; bütün etraf-1 âlemde görülmek, umum tarihlere geçmek, elbette lâzım değildir. Şakk-1 Kamer yüzünden bu evham bulutlarını dağıtacak çok noktalardan şimdilik beş noktayı dinle.

BİRİNCİ NOKTA: O zaman, o zemindeki küffarın gayet şedid derecede inadları, tarihen malûm ve meşhur olduğu halde; Kur'an-ı Hakîm'in **وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ** demesiyle şu vak'ayı umum âleme ihbar ettiği halde; Kur'anı inkâr eden o küffardan hiçbir kimse, şu âyetin tekzibine, yani ihbar ettiği şu vakıanın inkârına ağız açmamışlar. Eğer o zamanda o hâdise, o küffarca kat'î ve vaki' bir hâdise olmasa idi; şu sözü serrişte ederek, gayet dehşetli bir tekzibe ve Peygamber'in ibtal-i davasına hücum göstereceklerdi. Halbuki şu vak'aya dair siyer ve tarih, o vak'a ile münasebetdar küffarın adem-i vukuuna dair hiçbir şey'ini nakletmemişlerdir. Yalnız **وَ يَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ** âyetinin beyan ettiği gibi, tarihçe menkul olan şudur ki: O hâdiseyi gören küffar, "Sihirdir" demişler ve "Bize sihir gösterdi. Eğer sair taraflardaki kervan ve kabileler görmüşlerse hakikattir. Yoksa bize sihir etmiş." demişler. Sonra sabahleyin Yemen ve başka taraflardan gelen kabileler ihbar ettiler ki: "Böyle bir hâdiseyi gördük." Sonra küffar, Fahr-i Âlem (A.S.M.) hakkında (hâşâ) "Yetim-i Ebu Talib'in sihri, semaya da tesir etti" dediler.

İKİNCİ NOKTA: Sa'd-1 Taftazanî gibi eazım-1 muhakkikînin ekseri demişler ki: İnşikak-1 Kamer; parmaklarından su akması umum bir orduya su içirmesi, câmide hutbe okurken dayandığı kuru direğin müfarakat-1 Ahmediyeden (A.S.M.) ağlaması umum cemaatin işitmesi gibi mütevatirdir.

Yani, öyle tabakadan tabakaya bir cemaat-ı kesîre nakletmiştir ki, kizbe ittifakları muhaldir. Hâle gibi meşhur bir kuyruklu yıldızın bin sene evvel çıkması gibi mütevatirdir. Görmediğimiz Serendib Adası'nın vücudu gibi tevatürle vücudu kat'îdir, demişler. İşte böyle gayet kat'î ve şuhudî mesailde teşkikat-ı vehmiye yapmak, akılsızlıktır. Yalnız muhal olmamak kâfidir. Halbuki şakk-ı Kamer, bir volkanla inşikak eden bir dağ gibi mümkündür.

ÜÇÜNCÜ NOKTA: Mu'cize dava-yı nübüvvetin isbatı için, münkirleri ikna etmek içindir, icbar etmek için değildir. Öyle ise dava-yı nübüvveti işitenler için, ikna edecek bir derecede mu'cize göstermek lâzımdır. Sair taraflara göstermek veyahut icbar derecesinde bir bedahetle izhar etmek, Hakîm-i Zülcelal'in hikmetine münafî olduğu gibi, sırr-ı teklife dahi muhaliftir. Çünkü "Akla kapı açmak, ihtiyarı elinden almamak" sırr-ı teklif iktiza ediyor. Eğer Fâtır-ı Hakîm, inşikak-ı Kamer'i, feylesofların hevesatına göre bütün âleme göstermek için bir-iki saat öyle bıraksa idi ve beşerin umum tarihlerine geçse idi, o vakit sair hâdisat-ı semaviye gibi ya dava-yı nübüvete delil olmazdı ve risalet-i Ahmediyeye (A.S.M.) hususiyeti kalmazdı veyahut bedahet derecesinde öyle bir mu'cize olacaktı ki, akli icbar edecek, aklın ihtiyarını elinden alacak, ister istemez nübüvveti tasdik edecek. Ebucehil gibi kömür ruhlu, Ebubekir-i Sıddık gibi elmas ruhlu adamlar bir seviyede kalıp, sırr-ı teklif zayi' olacaktı. İşte bu sır içindir ki: Hem âni, hem gece, hem vakt-i gaflet, hem ihtilaf-ı metali' ve sis ve bulut gibi sair mevani perde ederek umum âleme gösterilmedi veyahut tarihlere geçirilmedi.

DÖRDÜNCÜ NOKTA: Şu hâdis, gece vakti herkes gaflette iken âni bir surette vuku bulduğundan etraf-ı âlemde elbette görülmeyecek. Bazı efrada görünse de, gözüne inanmayacak. İnanırsa da, elbette böyle mühim bir hâdis, haber-i vâhid ile tarihlere bâki bir sermaye olmayacak.

Bazı kitaplarda "Kamer iki parça olduktan sonra yere inmiş" ilâvesi ise, ehl-i tahkik reddetmişler. "Şu mu'cize-i bahireyi kıymetten düşürmek niyetiyle, belki bir münafık ilhak etmiş" demişler.

Hem meselâ o vakit, cehalet sisiyle muhat İngiltere, İspanya'da yeni gurub; Amerika'da gündüz; Çin'de, Japonya'da sabah olduğu gibi, başka yerlerde başka esbab-ı maniaya binaen elbette görülmeyecek. Şimdi bu akılsız muterize bak, diyor ki: "İngiltere, Çin, Japon, Amerika gibi akvamın tarihleri bundan bahsetmiyor. Öyle ise vuku bulmamış." Bin nefrin onun gibi Avrupa kâselislerinin başına!

BEŞİNCİ NOKTA: İnşikak-ı Kamer, kendi kendine bazı esbaba binaen vuku bulmuş, tesadüfî, tabiî bir hâdis değil ki; âdi ve tabiî kanunlarına tatbik edilsin. Belki Şems ve Kamer'in Hâlık-ı Hakîm'i, Resulünün risaletini tasdik ve

davasını tenvir için hârikulâde olarak o hâdiseyi îka etmiştir. Sırr-ı irşad ve sırr-ı teklif ve hikmet-i risaletin iktizasıyla, hikmet-i rububiyetin istediği insanlara ilzam-ı hüccet için gösterilmiştir. O sırr-ı hikmetin iktiza etmedikleri, istemedikleri ve dava-yı nübüvveti henüz işitmedikleri aktar-ı zemindeki insanlara göstermemek için, sis ve bulut ve ihtilaf-ı metali' haysiyetiyle; bazı memleketin kameri daha çıkmaması ve bazılarının güneşleri çıkması ve bir kısmının sabahı olması ve bir kısmının güneşi yeni gurub etmesi gibi, o hâdiseyi görmeye mani pekçok esbaba binaen gösterilmemiş. Eğer, umum onlara dahi gösterilse idi, o halde ya işaret-i Ahmediyenin (A.S.M.) neticesi ve mu'cize-i nübüvvet olarak gösterilecekti; o vakit risaleti bedahet derecesine çıkacaktı. Herkes tasdike mecbur olurdu, aklın ihtiyarı kalmazdı. İman ise aklın ihtiyarıdır. Sırr-ı teklif zayi' olurdu. Eğer sırf bir hâdis-i semaviye olarak gösterilse idi; risalet-i Ahmediye (A.S.M.) ile münasebeti kesilirdi ve onunla hususiyeti kalmazdı.

Elhasıl: Şakk-ı Kamer'in imkânında şübhe kalmadı, kat'î isbat edildi. Şimdi, vukuuna delalet eden çok bürhanlarından altısına (Haşiye)işaret ederiz. Şöyle ki:

Ehl-i adalet olan sahabelerin, vukuuna icmaı ve ehl-i tahkik umum

(Haşiye): Yani, altı defa icma' suretinde, vukuuna dair altı hüccet vardır. Bu makam çok izaha lâayık iken, maatteessüf kısa kalmıştır.

müfessirlerin, **وَ اِنْشَقَّ الْقَمَرُ** tefsirinde onun vukuuna ittifakı ve ehl-i rivayet-i sadıka bütün muhaddisînin, pek çok senedlerle ve muhtelif tarîklerle vukuunu nakletmesi ve ehl-i keşif ve ilham bütün evliya ve sıddıkînin şehadeti ve ilm-i Kelâm'ın meslekçe birbirinden çok uzak olan imamlarının ve mütebahhir ülemanın tasdiki ve nass-ı kat'î ile dalalet üzerine icma'ları vaki' olmayan ümmet-i Muhammediyenin (A.S.M.) o vak'ayı telakki-i bilkabul etmesi; güneş gibi inşikak-ı Kamer'i isbat eder.

Elhasıl: Buraya kadar tahkik namına ve hasmı ilzam hesabına idi. Bundan sonraki cümleler, hakikat namına ve iman hesabınadır. Evet tahkik öyle dedi, hakikat ise diyor ki:

Sema-yı risaletin kamer-i müniri olan Hâtem-i Divan-ı Nübüvvet, nasilki mahubiyet derecesine çıkan ubudiyetindeki velayetin keramet-i uzması ve mu'cize-i kübrası olan Mi'rac ile, yani bir cism-i Arzı semavatta gezdirmekle semavatın seknesine ve âlem-i ulvî ehline rüchaniyeti ve mahubiyeti gösterildi ve velayetini isbat etti. Öyle de: Arza bağlı, semaya asılı olan

Kamer'i, bir arzının işaretiyle iki parça ederek arzın seknesine, o arzının risaletine öyle bir mu'cize gösterildi ki: Zât-ı Ahmediye (A.S.M.) Kamer'in açılmış iki nuranî kanadı gibi; risalet ve velayet gibi iki nuranî kanadıyla, iki ziyadar cenah ile, evc-i kemalâta uçmuş; tâ Kab-ı Kavseyn'e çıkmış, hem ehl-i semavat hem ehl-i arza medar-ı fahr olmuştur.

عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالتَّسْلِيمَاتُ مَا لَأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ

مُبِحَاتِكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Mu'cizat-ı Ahmediye (A.S.M.) Zeylinin Bir Parçasıdır

(Risalet-i Ahmediye (A.S.M.) delaili hakkında olup, Mi'rac Risalesinin Üçüncü Esasının nihayetindeki üç mühim müşkilden birinci müşkile ait suale, muhtasar bir fihriste suretinde verilen cevabdır.)

Sual: Şu Mi'rac-ı Azîm, niçin Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'a mahsustur?

Elcevab: Şu birinci müşkiliniz: Otuzüç aded Sözlerde tafsilen halledilmiştir. Yalnız şurada Zât-ı Ahmediye'nin (A.S.M.) kemalâtına ve delail-i nübüvvetine ve o Mi'rac-ı a'zama en elyak o olduğuna icmalî işaretler nev'inde, bir muhtasar fihriste gösteriyoruz. Şöyle ki:

Evvelâ: Tevrat, İncil, Zebur gibi Kütüb-ü Mukaddese, pek çok tahrifata maruz oldukları halde, şu zamanda dahi, Hüseyin-i Cisrî gibi bir muhakkik, nübüvvet-i Ahmediyeye (A.S.M.) dair o kitablardan yüzondört işarî beşaretleri çıkarıp "Risale-i Hamîdiye"de göstermiştir.

Sâniyen: Tarihçe müsbettir ki: Şıkk ve Satih gibi meşhur iki kâhinin, nübüvvet-i Ahmediyeden (A.S.M.) biraz evvel, nübüvvetine ve âhirzaman peygamberi olduğuna beyanatları gibi çok beşaretler, sahih bir surette tarihen nakledilmiştir.

Sâlisen: Veladet-i Ahmediye (A.S.M.) gecesinde Kâ'be'deki sanemlerin sukutu ile, Kısra-yı Faris'in saray-ı meşhuresi olan Eyvan'ı inşikak etmesi gibi, irhasat denilen yüzer hârikalar tarihçe meşhurdur.

Râbian: Bir orduya parmağından gelen suyu içirmesi ve câmide bir cemaat-ı azîmenin huzurunda, kuru direğin, minberin naklinden dolayı müfarekat-ı Ahmediyeden (A.S.M.) deve gibi enin ederek ağlaması; **وَ انشَقَّ الْقَمَرُ**

nassı ile, Şakk-ı Kamer gibi, muhakkiklerin tahkikatıyla bine baliğ olan mu'cizatıyla serfiraz olduğunu tarih ve siyer gösteriyor.

Hâmisen: Dost ve düşmanın ittifakıyla ahlâk-ı hasenenin şahsında en yüksek derecede; ve bütün muamelatının şehadetiyle secaya-yı samiye, vazifesinde ve tebliğatında en âlî bir derecede; ve Din-i İslâm'daki mehasin-i ahlâkın şehadetiyle, şeriatında en âlî hisal-i hamîde en mükemmel derecede bulunduğunu ehl-i insaf ve dikkat tereddüd etmez.

Sâdisen: Onuncu Söz'ün İkinci İşaretinde işaret edildiği gibi: Uluhiyet, mukteza-yı hikmet olarak tezahür istemesine mukabil, en a'zamî bir derecede Zât-ı Ahmediye (A.S.M.) dinindeki a'zamî ubudiyetle en parlak bir derecede göstermiştir. Hem Hâlık-ı Âlem'in nihayet kemaldeki cemalini bir vasıta ile mukteza-yı hikmet ve hakikat olarak göstermek istemesine mukabil; en güzel bir surette gösterici ve tarif edici, bilbedahe yine o zâttır.

Hem Sâni'-i Âlem'in nihayet cemalde olan kemal-i san'atı üzerine enzar-ı dikkati celb etmek, teşhir etmek istemesine mukabil; en yüksek bir sadâ ile dellâllık eden, yine bilmüşahede o zâttır.

Hem bütün âlemlerin Rabbi, kesret tabakatında vahdaniyeti ilân etmek istemesine mukabil, en a'zamî bir derecede bütün meratib-i tevhidi ilân eden yine bizzarure o zâttır.

Hem Sahib-i Âlem'in nihayet derecede âsârındaki cemalin işaretiyle, nihayetsiz hüsn-ü zâtîsini ve cemalinin mehasinini ve hüsnünün letaifini âyinelerde mukteza-yı hakikat ve hikmet olarak görmek ve göstermek istemesine mukabil; en şaşaalı bir surette âyinedarlık eden ve gösteren ve sevip, başkasına sevdiren yine bilbedahe o zâttır.

Hem şu saray-ı âlemin Sâni, gayet hârika mu'cizeler ile ve gayet kıymetdar cevherler ile dolu hazine-i gaybiyelerini izhar ve teşhir istemesi ve onlarla kemalâtını tarif etmek ve bildirmek istemesine mukabil, en a'zamî bir surette teşhir edici, tavsif edici ve tarif edici yine bilbedahe o zâttır.

Hem şu kâinatın Sâni, şu kâinatı enva'-ı acaib ve zînetlerle süslendirmek suretinde yapması ve zîşuur mahlukatını seyr ü tenezzüh ve ibret ü tefekkür için ona idhal etmesi ve mukteza-yı hikmet olarak onlara o âsâr ve sanayiîin manalarını, kıymetlerini, ehl-i temaşa ve tefekküre bildirmek istemesine mukabil; en a'zamî bir surette cinn ü inse, belki ruhanîlere ve melaikelere de Kur'an-ı Hakîm vasıtasıyla rehberlik eden, yine bilbedahe o zâttır.

Hem Şu kâinatın Hâkim-i Hakîm'i, Şu kâinatın tahavvülâtındaki maksad ve gayeyi tazammun eden tılsım-ı muğlakını ve mevcudatın "Nereden? Nereye? Ve ne oldukları" olan Şu üç sual-i müşkilin muammasını bir elçi vasıtasıyla umum zîşuurlara açtırmak istemesine mukabil, en vazıh bir surette ve en a'zamî bir derecede hakaik-i Kur'aniye vasıtasıyla o tılsımı açan ve o muammayı halleden, yine bilbedahe o zâttır.

Hem Şu âlemin Sâni-i Zülcelal'i, bütün güzel masnuatıyla kendini zîşuur olanlara tanıttırması ve kıymetli nimetler ile kendini onlara sevdirmesi, bizzarure onun mukabilinde zîşuur olanlara marziyatı ve arzu-yu İlahiyelerini bir elçi vasıtasıyla bildirmesini istemesine mukabil, en a'lâ ve ekmel bir surette, Kur'an vasıtasıyla o marziyat ve arzuları beyan eden ve getiren, yine bilbedahe o zâttır.

Hem Rabb-ül Âlemîn, meyve-i âlem olan insana, âlemi içine alacak bir vüs'at-ı istidad verdiğiinden ve bir ubudiyet-i külliyeye müheyya ettiğinden ve hissiyatça kesrete, dünyaya mübtela olduğundan, bir rehber vasıtasıyla, yüzlerini kesretten vahdete, fâniden bâkiye çevirmek istemesine mukabil; en a'zam bir derecede, en eblağ bir surette, Kur'an vasıtasıyla en ahsen bir tarzda rehberlik eden ve risaletin vazifesini en ekmel bir tarzda îfa eden, yine bilbedahe o zâttır.

İşte mevcudatın en eşrefi olan zîhayat ve zîhayat içinde en eşref olan zîşuur ve zîşuur içinde en eşref olan hakikî insan ve hakikî insan içinde geçmiş vezaifi en a'zamî bir derecede, en ekmel bir surette îfa eden zât; elbette bir Mi'rac-ı A'zam ile Kab-ı Kavseyn'e çıkacak, saadet-i ebediye kapısını çalacak, hazine-i rahmeti açacak, imanın hakaik-i gaybiyesini görecek, yine o olacaktır.

Sâbian: Bilmüşahede Şu masnuatta gayet güzel tahsinat, nihayet derecede süslü tezyinat vardır. Ve bilbedahe Şöyle tahsinat ve tezyinat, onların Sâniinde, gayet Şiddetli bir irade-i tahsin ve kasd-ı tezyin var olduğunu gösterir. Ve irade-i tahsin ve tezyin ise, bizzarure o Sâni'de, san'atına karşı kuvvetli bir rağbet ve kudsî bir muhabbet olduğunu gösterir. Ve masnuat içinde en câmi' ve letaif-i san'atı birden kendinde gösteren ve bilen ve bildiren ve kendini sevdiren ve başka masnuattaki güzellikleri "Mâşâallah" deyip istihsan eden, bilbedahe o san'atperver ve san'atını çok seven Sâniin nazarında en ziyade mahbub, o olacaktır.

İşte masnuatı yıldızlayan mezaya ve mehasine ve mevcudatı ışıklandıran letaif ve kemalâta karşı, "Sübhanallah, Mâşâallah, Allahü Ekber" diyerek semavatı çınlattırın ve Kur'anın nağamatıyla kâinatı velveleye verdiren, istihsan ve takdir ile, tefekkür ve teşhir ile, zikir ve tevhid ile, berr ve bahri cezbeyle getiren, yine bilmüşahede o zâttır.

İşte böyle bir zât ki: **السَّبَبُ كَالْفَاعِلِ** sırrınca bütün ümmetinin işlediği hasenatın bir misli, onun kefe-i mizanında bulunan ve umum ümmetinin salavatı, onun manevî kemalâtına imdad veren ve risaletinde gördüğü vezâifin netaicini ve manevî ücretleriyle beraber rahmet ve muhabbet-i İlahiyenin nihayetsiz feyzine mazhar olan bir zât, elbette Mi'rac merdiveniyle Cennet'e, Sidret-ül-Münteha'ya, Arş'a, Kab-ı Kavseyin'e kadar gitmek, ayn-ı hak, nefs-i hakikat, mahz-ı hikmettir.

الْباقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

(Haşiye): *En mühim bir ceride-i İslâmiyede, umum âlem-i İslâma taalluk eden ve gayet ehemmiyetli siyâsîlerden ve hayat-ı içtimaiye ile çok alâkadar olan umum hukukçulardan 1927 senesinde Avrupa'da toplanan bir kongrede mühim ecnebi feylesoflar, şeriat-ı Muhammediyeye (A.S.M.) dair bu aşağıda yazılan Arabî fikranın aynını kendi lisanlarıyla söylemişler. O Arabî ceridenin naklettiği Arabî ifadeyi aynen yazıyoruz ve tercümesini de Arabî ifadenin altına ilâve ediyoruz. Nur Çeşmesi'nin âhîrinde yazılan ecnebi feylesoflardan kırküç tanesinin beyanatı, bu iki kahraman feylesofun beyanatıyla kırkbeş tane şahid-i sadık oluyor. "الْفَضْلُ مَا شَهِدَتْ بِهِ الْأَعْدَاءُ" Fazilet odur ki; düşmanlar dahi onu tasdik etsin."*

Arabî ceridenin beyanatı:

وَقَدْ اعْتَرَفَ حَتَّىٰ عُلَمَاءُ الْعَرَبِ بِسُمُوِّ مَبَادِي الْإِسْلَامِ وَصَلَاحِهَا لِلْعَالَمِ... قَالَ عَمِيدُ كَلْبِيَّةِ الْحُقُوقِ بِجَامِعَةِ قَيْبِنَا الْأَشْتَاذِ شَبُولُ فِي مُؤْتَمَرِ الْحُقُوقِيِّينَ الْمُنْعَمِ فِي سَنَةِ ١٩٢٧ إِنَّ الْبَشَرِيَّةَ لَتَنْفُخُ بِإِنْتِسَابِ رَجُلٍ كَمُحَمَّدٍ (ع ص م) إِلَيْهَا إِذْ إِنَّهُ رَعْمٌ أَمِّيٌّ اسْتَطَاعَ قَبْلَ بَضْعَةِ عَشَرَ قَرْنًا أَنْ يَأْتِيَ بِتَشْرِيعٍ سَنَكُونُ نَحْنُ الْأَوْرُوبَا نَيِّينَ أَسْعَدَ مَا نَكُونُ لَوْ وَصَلْنَا إِلَى قِيَمَتِهِ بَعْدَ أَلْفِي عَامٍ

وَقَالَ بَرْنَارْدُ شُو لَقَدْ كَانَ دِينُ مُحَمَّدٍ (ع ص م) مَوْضِعَ التَّقْدِيرِ السَّامِي دَا ئِمًا لِمَا يَنْطَوِي عَلَيْهِ مِنْ حَيَوِيَّةٍ مُدْهِشَةٍ لِأَنَّهُ عَلَى مَا يَلُوحُ لِي هُوَ الدِّينُ الْوَحِيدُ الَّذِي لَهُ مَلَكَةُ الْهُضْمِ لِأَطْوَارِ الْحَيَاةِ وَ آرَى وَاجِبًا أَنْ يُدْعَى مُحَمَّدٌ (ع ص م) مُنْقَذَ الْإِنْسَانِيَّةِ وَ اعْتَقَدُ أَنْ رَجُلًا مِثْلَهُ إِذَا تَوَلَّى زَعَامَةَ الْعَالَمِ الْحَدِيثِ نَجَحَ فِي حَلِّ مُشْكَالَاتِهِ الْمُخْتَلِفَةِ وَالَّذِي يَسْتَطِيعُ لِذَلِكَ أَنْ يَجْدِبَ إِلَيْهِ مِثْلَ جَيْلٍ مِنَ النَّاسِ وَأَحْلَ فِي الْعَالَمِ السَّلَامَةَ وَالسَّعَادَةَ (بِعْنِي الْمَسْأَلَةَ وَالصُّلْحَ الْعُمُومِيَّ) وَمَا أَشَدَّ حَاجَةَ الْعَالَمِ الْيَوْمَ إِلَيْهَا...

Tercümesinin bir hülâsası:

Evet garb üleması ve feylesofları itiraf ve ikrar etmişler ki: "İslâmiyetin kanunları, yüksek bir tarzda âlemin ıslahına kâfidir."

Hem Külliyyet-ül Hukuk Kongresinin cem'iyetinde, bütün hukukiyyunun toplandığı o kongrede 1927 senesinde onun reisi feylesof üstad Shebol demiş ki: "Muhammed'in (A.S.M.) beşeriyete intisabıyla bütün beşeriyet muhakkak iftihar eder. Çünkü o zât ümmi olmasıyla beraber, onüç asır evvel öyle bir şeriat getirmiş ki; biz Avrupalılar iki bin sene sonra onun kıymetine ve hakikatine yetişsek, en mes'ud, en saadetli oluruz."

İkincisi veyahut Nur Çeşmesi'nin âhirine ilâve edilenlerle kırkbeşinci olan Bernard Shaw demiş: "Din-i Muhammedî'nin (A.S.M.) en yüksek makam-ı takdire çıkmasının sebebi: Gayet acib ve sağlam bir hayatı temin etmesidir. Bana açılan budur ki: O din tek, yekta, emsalsiz bir din-i ferîd olup, bütün muhtelif ayrı ayrı hayatın etvarlarını ve çeşitlerini hazmettiriyor. Yani, ıslah ve istihale tarzında tasfiye ve terakki ettiriyor. Hem Muhammed'in (A.S.M.) dini öyle bir dindir ki, insanın ayrı ayrı bütün milletlerini kendine celbedebilir. Ben görüyorum ve itikad ediyorum ki: Beşere vâcibdir ki desin: "Muhammed (A.S.M.) insanîyetin halaskârıdır. Ve halaskârlık namı, ona verilmek lâzımdır."

Hem diyor: "Ben itikad ediyorum ki: Muhammed'in misli, yani sîretinde, tarzında bir adam şimdiki yeni âleme reis olsa, hükmetse; bu yeni âlemin müşkilâtını halledip, bu yeni karmakarışık âlemde müsâlemet-i umumiyeye ve saadet-i hayatın husulüne sebep olacak. Evet, bu yeni âlemin müsâlemet ve saadet-i hayatiyeye ne kadar şedid ihtiyacı var olduğunu herkes anlar!"

Âyet-ül Kübra Risalesinin Risalet-i Ahmediyeden bahseden Onaltıncı Mertebesi

(Makam münasebetiyle buraya ilhak edilmiştir.)

Sonra o dünya seyyahı, kendi aklına dedi ki: Madem bu kâinatın mevcudatıyla Mâlikimi ve Hâlıkımı arıyorum. Elbette her şeyden evvel bu mevcudatın en meşhuru ve a'dasının tasdikiyle dahi en mükemmeli ve en büyük kumandanı ve en namdar hâkimi ve sözce en yükseği ve akılca en parlağı ve ondört asrı faziletiyle ve Kur'anıyla ışıklandırılan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ı ziyaret etmek ve aradığımı ondan sormak için Asr-ı Saadete gitmeliyiz diyerek, aklıyla beraber o asra girdi. Gördü ki: O asır, hakikaten o zât ile, bir saadet-i beşeriye asrı olmuş. Çünkü en bedevi ve en ümmi bir kavmi, getirdiği nur vasıtasıyla, kısa bir zamanda dünyaya üstad ve hâkim eylemiş.

Hem kendi aklına dedi: "Biz, en evvel bu fevkalâde zâtın bir derece kıymetini ve sözlerinin hakkaniyetini ve ihbaratının doğruluğunu bilmeliyiz,

sonra Hâlıkımızı ondan sormalıyız." diyerek taharriye başladı. Bulduğu hadsiz kat'î delillerden burada yalnız dokuz küllilerine birer kısa işaret edilecek.

Birincisi: Bu zâtta -hattâ düşmanlarının tasdikiyle dahi- bütün güzel huyların ve hasletlerin bulunması, **وَ اِنْشَقَّ الْقَمَرُ * وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى**, âyetlerinin sarahatıyla, bir parmağının işaretiyle Kamer iki parça olması ve bir avucu ile, a'dasının ordusuna attığı az bir toprak, umum o ordunun gözlerine girmesiyle kaçmaları ve susuz kalmış kendi ordusuna, beş parmağından akan kevser gibi suyu kifayet derecesinde içirmesi gibi; nass-ı kat'î ile ve bir kısmı tevatür ile, yüzer mu'cizatın onun elinde zahir olmasıdır. Bu mu'cizatın üçyüzden ziyade bir kısmı, Ondokuzuncu Mektub Mu'cizat-ı Ahmediye (A.S.M.) namındaki hârika ve kerametli bir risalede kat'î delilleriyle beraber beyan edildiğinden, onları ona havale ederek dedi ki: Bu kadar ahlâk-ı hasene ve kemalâtla beraber, bu kadar mu'cizat-ı bahiresi bulunan bir zât, elbette en doğru sözlüdür. Ahlâksızların işi olan hileye, yalana, yanlışa tenezzül etmesi kabil değil.

İkincisi: Elinde bu kâinat sahibinin bir fermanı bulunduğu ve o fermanı, her asırda üçyüz milyondan ziyade insanların onu kabul ve tasdik ettikleri ve o ferman olan Kur'an-ı Azîmüşşan'ın yedi vecihle hârika olmasıdır. Ve bu Kur'anın, kırk vecihle mu'cize olduğunu ve kâinat Hâlıkının sözü bulunduğunu kuvvetli delilleriyle beraber, "Yirmibeşinci Söz - Mu'cizat-ı Kur'aniye" namında ve Risale-i Nur'un bir güneşi olan meşhur bir risalede tafsil beyan edilmesinden; onu, ona havale ederek dedi: Böyle ayn-ı hak ve hakikat bir fermanın tercümanı ve tebliğ edicisi bir zâtta (A.S.M.) fermana cinayet ve ferman sahibine hıyanet hükmünde olan yalan olamaz ve bulunamaz!

Üçüncüsü: O zât (A.S.M.) öyle bir şeriat, bir İslâmiyet, bir ubudiyet, bir dua, bir davet, bir iman ile meydana çıkmış ki, onların ne misli var ne de olur. Ve onlardan daha mükemmel ne bulunmuş ve ne de bulunur. Çünkü ümmi bir zâtta zuhur eden o şeriat; ondört asrı ve nev'-i beşerin humsunu, âdilane hakkaniyet üzere, müdakkikane, hadsiz kanunlarıyla idare etmesi emsal kabul etmez. Hem ümmi bir zâtın, e'fal ve akval ve ahvalinden çıkan İslâmiyet; her asırda üçyüz milyon insanın rehberi ve mercii ve akıllarının muallimi ve mürşidi ve kalblerinin münevveri ve musaffisi ve nefislerinin mürebbisi ve müzekkisi ve ruhlarının medar-ı inkişafatı ve maden-i terakkiyatı olması cihetiyle misli olamaz ve olamamış.

Hem dininde bulunan bütün ibadatin bütün enva'ında en ileri olması.. ve herkesten ziyade takvada bulunması.. ve Allah'tan korkması.. ve fevkalâde daimî mücahedat ve dağdağalar içinde, tam tamına ubudiyetin en ince esrarına kadar muraatı.. ve hiç kimseyi taklid etmeyerek tam manasıyla mübtediyane, fakat mükemmel olarak ibtida ve intihayı birleştirerek yapması, elbette misli görülmez ve görülmemiş.

Hem binler dua ve münacatlarından yalnız Cevşen-ül Kebir ile, öyle bir marifet-i Rabbanîye ile, öyle bir derecede Rabbinî tavsif ediyor ki; o zamandan beri gelen ehl-i marifet ve ehl-i velayet, telahuk-u efkâr ile beraber, ne o mertebe-i marifete ve ne de o derece-i tavsife yetişememeleri gösteriyor ki, duada dahi onun misli yoktur. Risale-i Münacat'ın başında, Cevşen-ül Kebir'in doksandokuz fıkrasından bir fıkranın kısacık bir mealinin beyan edildiği yere bakan adam, Cevşen'in dahi misli yoktur diyecek.

Hem tebliğ-i risalette ve nâsı hakka davette o derece metanet ve sebat ve cesaret göstermiş ki; büyük devletler, büyük dinler, hattâ kavim ve kabilesi ve amucası ona şiddetli adavet ettikleri halde, zerre miktar bir eser-i tereddüd, bir telaş, bir korkaklık göstermemesi ve tek başıyla bütün dünyaya meydan okuması ve başa da çıkarması ve İslâmiyeti dünyanın başına geçirmesi isbat eder ki; tebliğ ve davette dahi misli olmamış ve olamaz.

Hem imanda öyle fevkalâde bir kuvvet ve hârika bir yakîn ve mu'cizane bir inkişaf ve cihanı ışıktandıran bir ulvî itikad taşımış ki; o zamanın hükümrânı olan bütün efkârı ve akideleri ve hükemanın hikmetleri ve ruhanî reislerin ilimleri ona muarız ve muhalif ve münkir oldukları halde; onun ne yakînine, ne itikadına, ne itimadına, ne itminanına hiçbir şübhe, hiçbir tereddüd, hiçbir za'f, hiçbir vesvese vermemesi.. ve maneviyatta ve meratib-i imaniyede terakki eden başta Sahabeler, bütün ehl-i velayet her vakit onun mertebe-i imanından feyz almaları ve onu en yüksek derecede bulmaları bilbedahe gösterir ki, imanı dahi emsalsizdir. İşte böyle emsalsiz bir şeriat ve misilsiz bir İslâmiyet ve hârika bir ubudiyet ve fevkalâde bir dua ve cihanpesendane bir davet ve mu'cizane bir iman sahibinde, elbette hiçbir cihetle yalan olamaz ve aldatmaz diye anladı ve akli dahi tasdik etti.

Dördüncüsü: Enbiyaların icmaı nasilki vücud ve vahdaniyet-i İlahîyeye gayet kuvvetli bir delildir. Öyle de bu zâtın doğruluğuna ve risaletine gayet sağlam bir şهادettir. Çünkü Enbiya Aleyhimüsselâm'ın doğruluklarına ve peygamber olmalarına medar olan ne kadar kudsî sıfatlar, mu'cizeler ve vazifeler varsa; o zâtta en ileride olduğu tarihte musaddaktır. Demek onlar nasilki lisan-ı kal ile Tevrat, İncil ve Zebur ve Suhuflarında bu zâtın geleceğini haber verip insanlara beşaret vermişler ki; Kütüb-ü Mukaddese'nin o beşaretli işaretinden yirmiden fazla ve pek zahir bir kısmı, Ondokuzuncu Mektub'da güzelce beyan ve isbat edilmiş. Öyle de lisan-ı halleriyle, yani nübüvvetleriyle ve mu'cizeleriyle; kendi mesleklerinde ve vazifelerinde en ileri, en mükemmel olan bu zâtı tasdik edip, davasını imza ediyorlar. Ve lisan-ı kal ve icma' ile vahdaniyete delalet ettikleri gibi, lisan-ı hal ile ve ittifakla bu zâtın sadıkiyetine şهادet ediyorlar, diye anladı.

Beşincisi: Bu zâtın düsturlarıyla ve terbiyeti ve tebaiyetiyle ve arkasında gitmeleriyle hakka, hakikata, kemalâta, keramata, keşfiyata, müşahedata yetişen binler evliya vahdaniyete delalet ettikleri gibi; üstadları olan bu zâtın sadıkıyetine ve risaletine icma' ve ittifak ile şehadet ediyorlar. Ve âlem-i gaybdan verdiği haberlerin bir kısmını nur-u velayetle müşahede etmeleri ve umumunu nur-u imanla ya ilmelyakîn veya aynelyakîn veya hakkalyakîn suretinde itikad ve tasdik etmeleri, üstadları olan bu zâtın derece-i hakkaniyet ve sadıkıyetini güneş gibi gösterdiğini gördü.

Altıncısı: Bu zâtın ümmiliğiyle beraber getirdiği hakaik-i kudsiye ve ihtira' ettiği ulûm-u âliye ve keşfettiği marifet-i İlahiyenin dersiyle ve talimiyle, mertebe-i ilmiyede en yüksek makama yetişen milyonlar asfiya-i müdakkikîn ve sıddıkîn-i muhakkikîn ve dâhî hükema-i mü'minîn, bu zâtın üss-ül esas davası olan vahdaniyeti, kuvvetli bürhanlarıyla bil-ittifak isbat ve tasdik ettikleri gibi; bu muallim-i ekberin ve bu üstad-ı a'zamın hakkaniyetine ve sözlerinin hakikat olduğuna ittifakla şehadetleri, gündüz gibi bir hüccet-i risaleti ve sadıkıyetidir. Meselâ: Risale-i Nur yüz parçasıyla, sadakatının bir tek bürhanıdır.

Yedincisi: Âl ve Ashab namında nev'-i beşerin Enbiyadan sonra feraset ve dirayet ve kemalâtla en meşhur, en muhterem, en namdarı, en dindar, en keskin nazarlı taife-i azîmesi; kemal-i merak ile ve gayet dikkat ve nihayet ciddiyetle, bu zâtın bütün gizli ve aşikâr hallerini ve fikirlerini ve vaziyetlerini taharri ve teftiş ve tedkik etmeleri neticesinde, bu zâtın dünyada en sadık ve en yüksek ve en haklı ve hakikatlı olduğuna ittifakla, icma' ile sarsılmaz tasdikleri ve kuvvetli imanları, Güneş'in ziyasına delalet eden gündüz gibi bir delildir, diye anladı.

Sekizincisi: Bu kâinat nasilki kendini icad ve idare ve tertib eden ve tasvir ve takdir ve tedbir ile bir saray gibi, bir kitab gibi, bir sergi gibi, bir temaşağâh gibi tasarruf eden Sâniine ve kâtibine ve nakkaşına delalet eder. Öyle de; kâinatın hilkatindeki makasıd-ı İlahiyeyi bilecek ve bildirecek ve tahavvülâtındaki Rabbanî hikmetleri talim edecek ve vazifedarane harekâtındaki neticeleri ders verecek ve mahiyetindeki kıymetini ve içindeki mevcudatın kemalâtını ilân edecek ve o kitab-ı kebirin manalarını ifade edecek bir yüksek dellâl, bir doğru keşşaf, bir muhakkik üstad ve bir sadık muallim istediği ve iktiza ettiği ve her halde bulunmasına delalet ettiği cihetle, elbette bu vazifeleri herkesten ziyade yapan bu zâtın hakkaniyetine ve bu kâinat Hâlîkının en yüksek ve sadık bir memuru olduğuna şehadet ettiğini bildi.

Dokuzuncusu: Madem bu san'atlı ve hikmetli masnuatıyla kendi hünerlerini ve san'atkârlığının kemalâtını teşhir etmek.. ve bu süslü ve zînetli nihayetsiz mahlukatıyla kendini tanıttırmak ve sevdirmek.. ve bu lezzetli ve

kıymetli hesabsız nimetleriyle kendine teşekkür ve hamd ettirmek.. ve bu şefkatli ve himayetli umumî terbiye ve iâşe ile, hattâ ağızların en ince zevklerini ve iştilahların her nev'ini tatmin edecek bir surette ihzar edilen Rabbanî it'amlar ve ziyafetlerle, kendi rububiyetine karşı minnetdarane, müteşekkirene ve perestîşkârane ibadet ettirmek.. ve mevsimlerin tebdili ve gece ve gündüzün tahvili ve ihtilafı gibi, azametli ve haşmetli tasarrufat ve icraat ve dehşetli ve hikmetli faaliyet ve Hallakîyet ile, kendi uluhiyetini izhar ederek, o uluhiyete karşı iman ve teslim ve inkıyad ve itaat ettirmek.. ve her vakit iyiliği ve iyileri himaye ve fenalığı ve fenaları izale ve semavî tokatlarla zalimleri ve yalancıları imha etmek cihetiyle, hakkaniyet ve adaletini göstermek isteyen perde arkasında birisi var. Elbette ve her halde o gaybî zâtın yanında en sevgili mahluku ve en doğru abdi; onun mezkûr maksadlarına tam hizmet ederek, hilkat-i kâinatın tılsımını ve muammasını hall ve keşfeden ve daima o Hâlıkının namına hareket eden ve ondan istimdad eden ve muvaffakîyet isteyen ve onun tarafından imdada ve tevfiğe mazhar olan Muhammed-i Kureyşî (A.S.M.) denilen bu zât olacak!..

Hem aklına dedi: Madem bu mezkûr dokuz hakikatlar bu zâtın sıdkına şehadet ederler; elbette bu âdem, Benî-Âdem'in medar-ı şerefi ve bu âlemin medar-ı iftiharıdır. Ve ona Fahr-i Âlem ve Şeref-i Benî-Âdem denilmesi pek lâyıktır. Ve onun elinde bulunan ferman-ı Rahmanî olan Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın haşmet-i saltanat-ı maneviyesinin nısf-ı Arzı istilâsı ve şahsî kemalâtı ve yüksek hasletleri gösteriyor ki; bu âlemde en mühim zât budur, Hâlıkımız hakkında en mühim söz onundur.

İşte gel bak: Bu hârîka zâtın yüzer zahir ve bahir kat'î mu'cizelerinin kuvvetine ve dinindeki binler âlî ve esaslı hakikatlarına istinaden bütün davalarının esası ve bütün hayatının gayesi, Vâcib-ül Vücut'un vücuduna ve vahdetine ve sıfâtına ve esmasına delalet ve şehadet ve o Vâcib-ül Vücut'u isbat ve ilân ve i'lam etmektir. Demek bu kâinatın bir manevî güneşi ve Hâlıkımızın en parlak bürhanı, bu Habibullah denilen zâttır ki; onun şehadetini teyid ve tasdik ve imza eden, aldanmaz ve aldatmaz üç büyük icma' var:

Birincisi: "Eğer perde-i gayb açılrsa yakînîm ziyadeleşmeyecek" diyen İmam-ı Ali (R.A.) ve yerde iken Arş-ı A'zam'ı ve İsrâfil'in azamet-i heykelini temaşa eden Gavs-ı A'zam (K.S.) gibi keskin nazar ve gaybbîn gözleri bulunan binler aktab ve evliya-i azîmeyi câmi' ve Âl-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm namıyla şöhet-şiar-ı âlem olan cemaat-ı nuraniyenin icma' ile tasdikleridir.

İkincisi: Bedevi bir kavim ve ümmi bir muhitte, hayat-ı içtimaiyeden ve efkâr-ı siyasiyeden hâlî ve kitabsız ve fetret asrının karanlıklarında bulunan ve pek az bir zamanda en medenî ve malûmatlı ve hayat-ı içtimaiyede ve

siyasiyede en ileri olan milletlere ve hükûmetlere üstad ve rehber ve diplomat ve hâkim-i âdil olarak, şarktan garba kadar cihan-pesendane idare eden ve Sahabe namıyla dünyada namdar olan cemaat-ı meşhurenin ittifak ile; can ve mallarını, peder ve aşiretlerini feda ettiren bir kuvvetli iman ile tasdikleridir.

Üçüncüsü: Her asırda binlerle efradı bulunan ve her fende dâhiyane ileri giden ve muhtelif mesleklerde çalışan ve ümmetinden yetişen hadsiz muhakkik ve mütebahhir ülemasının cemaat-ı uzmasının tevafuk ile ve ilmelyakîn derecesinde tasdikleridir. Demek bu zâtın vahdaniyete şهادeti şahsî ve cüzî değil, belki umumî ve küllî ve sarsılmaz ve bütün şeytanlar toplansa karşısına hiçbir cihetle çıkamaz bir şهادettir diye hükmetti.

İşte Asr-ı Saadette akıyla beraber seyahat eden dünya misafiri ve hayat yolcusunun, o medrese-i nuraniyeden aldığı derse kısa bir işaret olarak, Birinci Makamın Onaltıncı Mertebesinde böyle:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْوَجِدُ الْأَخْدُ الَّذِي دَلَّ عَلَىٰ وَجُوبِ وَجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ فَخُرَّ الْعَالَمُ وَشَرَفُ نَوْعِ بَنِي آدَمَ بِعَظَمَةِ
سُلْطَنَةِ قُرْآنِهِ وَجِسْمَةِ وَسَعَةِ دِينِهِ وَكَثْرَةِ كَمَالَاتِهِ وَغُلُوبَةِ أَحْلَاقِهِ حَتَّىٰ يَتَّصِدِّيقِ أَعْدَاؤَهُ وَكَدًّا شَهَدَ وَبَرْهَنَ بِقُوَّةِ مَاتِ
الْمُعْجَزَاتِ الظَّاهِرَاتِ الْبَاهِرَاتِ الْمُصَدِّقَةِ الْمُصَدِّقَةِ وَبِقُوَّةِ آلَافِ حَقَائِقِ دِينِهِ السَّاطِعَةِ الْفَاطِعَةِ بِإِجْمَاعِ آلِهِ دَوَى الْأَنْوَارِ وَبِإِتِّفَاقِ
أَصْحَابِهِ دَوَى الْأَبْصَارِ وَبِتَوَافُقِ مُحَقِّقِي أُمَّتِهِ دَوَى الْبَرَاهِينِ وَبِصَبْرِهِ النَّوَارِ

denilmiştir.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

Yirminci Mektub

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ * وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَ يُمِيتُ وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ
إِلَيْهِ الْمَصِيرُ

(Sabah ve akşam namazından sonra tekrarı, pek çok fazileti bulunan ve bir rivayet-i sahîhada ism-i a'zam mertebesini taşıyan şu cümle-i tevhidiyenin onbir kelimesi var. Herbir kelimesinde hem birer müjde ve beşaret, hem birer mertebe-i tevhid-i rububiyet, hem bir ism-i a'zam noktasında bir kibriya-i vahdet ve bir kemal-i vahdaniyet vardır. Bu büyük ve ulvî hakikatların izahını sair Sözlere havale edip, bir va'de binaen, şimdilik mücmel bir hülâsa suretinde; "İki Makam", bir "Mukaddime" ile ona bir fihriste yapacağız.)

Mukaddime

Kat'iyyen bil ki: Hilkatın en yüksek gayesi ve fitratin en yüce neticesi iman-ı billahtır. Ve insanîyetin en âlî mertebesi ve beşerîyetin en büyük makamı, iman-ı billah içindeki marifetullahtır. Cinn ü insin en parlak saadeti ve en tatlı nimeti, o marifetullah içindeki muhabbetullahtır. Ve ruh-u beşer için en hâlis sürur ve kalb-i insan için en safi sevinç, o muhabbetullah içindeki lezzet-i ruhaniyedir. Evet bütün hakikî saadet ve hâlis sürur ve şirin nimet ve safi lezzet elbette marifetullah ve muhabbetullahtır. Onlar, onsuz olamaz. Cenab-ı Hakk'ı tanıyan ve seven, nihayetsiz saadete, nimete, envâra, esrara; ya bilkuvve veya bilfiil mazhardır. Onu hakikî tanımayan, sevmeyen; nihayetsiz şekavete, âlâma ve evhama manen ve maddeten mübtela olur. Evet şu perişan dünyada, âvâre nev'-i beşer içinde, semeresiz bir hayatta; sahibsiz, hâmîsiz bir surette; âciz, miskin bir insan, bütün dünyanın sultanı da olsa kaç para eder. İşte bu âvâre nev'-i beşer içinde, bu perişan fânî dünyada; insan, sahibini tanımazsa, mâlikini bulmazsa, ne kadar bîçare sergerdan olduğunu herkes anlar. Eğer sahibini bulsa, mâlikini tanısa, o vakit rahmetine iltica eder, kudretine istinad eder. O vahşetgâh dünya, bir tenezzühgâha döner ve bir ticaretgâh olur.

Birinci Makam

Şu kelâm-ı tevhidînin, onbir kelimesinin her birinde birer müjde var. Ve o müjdede birer şifa ve o şifada birer lezzet-i maneviye bulunur.

BİRİNCİ KELİME: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ da şöyle bir müjde var ki: Hadsiz hacata mübtela, nihayetsiz a'danın hücumuna hedef olan ruh-u insanî şu kelimedede öyle bir nokta-i istimdad bulur ki, bütün hacatını temin edecek bir hazine-i rahmet kapısını ona açar ve öyle bir nokta-i istinad bulur ki, bütün a'dasının şerrinden emin edecek bir kudret-i mutlakının sahibi olan kendi Mabudunu ve Hâlıkını bildirir ve tanıttırır, sahibini gösterir, Mâlikî kim olduğunu irae eder. Ve o irae ile, kalbi vahşet-i mutlakadan ve ruhu hüzn-ü elîmden kurtarır, ebedî bir ferahı, daimî bir süruru temin eder.

İKİNCİ KELİME: وَوَحْدَهُ Şu kelimedede şifalı, saadetli bir müjde vardır. Şöyle ki: Kâinatın ekser enva'ıyla alâkadar ve o alâkadarlık yüzünden perişan ve keşmekeş içinde boğulmak derecesine gelen ruh-u beşer ve kalb-i insan وَوَحْدَهُ kelimesinde bir melce', bir halaskâr bulur ki; onu bütün o keşmekeşten, o perişanîyetten kurtarır. Yani, وَوَحْدَهُ manen der: "Allah birdir. Başka şeylere müracaat edip yorulma, onlara tezellül edip minnet çekme, onlara temelluk edip boyun eğme, onların arkasına düşüp zahmet çekme, onlardan korkup titreme. Çünkü Sultan-ı Kâinat birdir, herşey'in anahtarı onun yanında, her şey'in dizgini onun elindedir; herşey onun emriyle halledilir. Onu bulsan, her matlubunu buldun; hadsiz minnetlerden, korkulardan kurtuldun."

ÜÇÜNCÜ KELİME: لَا شَرِيكَ لَهُ Yani: Nasılki uluhiyetinde ve saltanatında şeriki yoktur; "Allah" bir olur, müteaddid olamaz. Öyle de; rububiyetinde ve icraatında ve icadatında dahi şeriki yoktur. Bazan olur ki; sultan bir olur, saltanatında şeriki olmaz.. fakat icraatında, onun memurları onun şeriki sayılırlar ve onun huzuruna herkesin girmesine mani olurlar. "Bize de müracaat et" derler. Fakat Ezel, Ebed Sultanı olan Cenab-ı Hak, saltanatında şeriki olmadığı gibi, icraat-ı rububiyetinde dahi muinlere, şeriklere muhtaç değildir. Emr u iradesi, havl ü kuvveti olmazsa hiçbir şey, hiçbir şey'e müdahale edemez. Doğrudan doğruya herkes ona müracaat edebilir. Şeriki ve muini olmadığından, o müracaatçı adama "Yasaktır, onun huzuruna giremezsin" denilmez.

İşte şu kelime, ruh-u beşer için şöyle bir müjde verir ki: İmanı elde eden ruh-u beşer; manisiz, müdahalesiz, hailsiz, mümanaatsız, her halinde, her arzusunda, her anda, her yerde o ezel ve ebed ve hazain-i rahmet mâlikî ve defain-i saadet sahibi olan Cemil-i Zülcelal, Kadîr-i Zülkemal'in huzuruna girip, hacatını arz edebilir. Ve rahmetini bulup, kudretine istinad ederek, kemal-i ferah ve süruru kazanabilir.

DÖRDÜNCÜ KELİME: لَهُ الْمُلْكُ Yani: Mülk umumen onundur. Sen, hem onun mülküsün, hem memluküsün, hem mülkünde çalışıyorsun. Şu kelime, şöyle şifalı bir müjde veriyor ve diyor: Ey insan! Sen kendini, kendine mâlik

sayma. Çünkü sen kendini idare edemezsin, o yük ağırdır. Kendi başına muhafaza edemezsin, belalardan sakınıp, levazımını yerine getiremezsin. Öyle ise beyhude ızdıraba düşüp azab çekme, mülk başkasındır. O Mâlik, hem Kadîr'dir, hem Rahîm'dir; kudretine istinad et, rahmetini ittiham etme. Kederi bırak, keyfini çek. Zahmeti at, safayı bul.

Hem der ki: Manen sevdiğin ve alâkadar olduğun ve perişaniyetinden müteessir olduğun ve ıslah edemediğin şu kâinat, bir Kadîr-i Rahîm'in mülküdür. Mülkü sahibine teslim et, ona bırak.. cefasını değil, safasını çek. O hem Hakîm'dir, hem Rahîm'dir. Mülkünde istediği gibi tasarruf eder, çevirir. Dehşet aldığın zaman, İbrahim Hakkı gibi "Mevlâ görelim neyler, neylerse güzel eyler" de, pencerelerden seyret, içlerine girme.

BEŞİNCİ KELİME: **الحمدُ** Yani: Hamd ü sena, medih ve minnet ona mahsustur, ona lâyıktır. Demek nimetler onundur ve onun hazinesinden çıkar. Hazine ise, daimîdir. İşte şu kelime, şöyle müjde verip diyor ki: Ey insan! Nimetin zevalinden elem çekme. Çünkü rahmet hazinesi tükenmez. Ve lezzetin zevalini düşünüp, o elemden feryad etme. Çünkü o nimet meyvesi, bir rahmet-i bînihayenin semeresidir. Ağacı bâki ise, meyve gitse de yerine gelen var. Nimetin lezzeti içinde, o lezzetten yüz derece daha ziyade lezzetli bir iltifat-ı rahmeti hamd ile düşünüp, lezzeti birden yüz derece yapabilirsin. Nasılki bir padişah-ı zîşanın sana hediye ettiği bir elma lezzeti içinde yüz belki bin elmanın lezzetinin fevkinde, bir iltifat-ı şahane lezzetini sana ihsas ve ihsan eder. Öyle de: **الحمدُ** kelimesiyle, yani hamd ve şükür ile, yani nimetten in'amı hissetmekle, yani Mün'imi tanımakla ve in'amını düşünmekle, yani onun rahmetinin iltifatını ve şefkatinin teveccühünü ve in'amının devamını düşünmekle; nimetten bin derece daha lezzetli, manevî bir lezzet kapısını sana açar.

ALTINCI KELİME: **حیاتی** Yani: Hayatı veren odur. Ve hayatı rızık ile idame eden de odur. Ve levazım-ı hayatı da ihzar eden yine odur. Ve hayatın âlî gayeleri ona aittir ve mühim neticeleri ona bakar, yüzde doksandokuz meyvesi onundur. İşte şu kelime; şöyle fâni ve âciz beşere nida eder, müjde verir ve der: Ey insan! Hayatın ağır tekâlifini omuzuna alıp zahmet çekme. Hayatın fenasını düşünüp, hüzne düşme. Yalnız dünyevî ehemmiyetsiz meyvelerini görüp dünyaya gelişinden pişmanlık gösterme. Belki o sefine-i vücudundaki hayat makinesi, Hayy-ı Kayyum'a aittir. Masarır ve levazımını, o tedarik eder. Ve o hayatın pek kesretli gayeleri ve neticeleri var ve ona aittir. Sen, o gemide bir dümenci neferisin. Vazifeni güzel gör, ücretini al, keyfine bak. O hayat sefinesi, ne kadar kıymetdar olduğunu ve ne kadar güzel faydeler verdiğini ve o sefine sahibi zâtın, ne kadar Kerim ve Rahîm olduğunu düşün, mesrur ol ve şükret ve anla ki: Vazifeni istikametle yaptığın vakit, o sefinenin

verdiği bütün netaic; bir cihetle senin defter-i a'maline geçer, sana bir hayat-ı bâkiyeyi temin eder, seni ebedî ihya eder.

YEDİNCİ KELİME: **وَيُؤْتِي** Yani: Mevti veren odur. Yani: Hayat vazifesinden terhis eder, fâni dünyadan yerini tebdil eder, külfet-i hizmetten âzad eder. Yani: Hayat-ı fâniyeden, seni hayat-ı bâkiyeye alır. İşte şu kelime, şöylece fâni cinn ü inse bağırır, der ki:

Sizlere müjde! Mevt i'dam değil, hiçlik değil, fena değil, inkıraz değil, sönmek değil, firak-ı ebedî değil, adem değil, tesadüf değil, fâilsiz bir in'idam değil. Belki bir Fâil-i Hakîm-i Rahîm tarafından bir terhistir, bir tebdil-i mekândır. Saadet-i Ebediye tarafına, vatan-ı aslılerine bir sevkiyattır. Yüzde doksandokuz ahbabın mecma'ı olan âlem-i berzaha bir visal kapısıdır.

SEKİZİNCİ KELİME: **وَهُوَ حَتَّى لَا يَمُوتَ** Yani: Bütün kâinatın mevcudatında görünen ve vesile-i muhabbet olan kemal ve hüsün ve ihsanın hadsiz bir derece fevkinde bir cemal ve kemal ve ihsanın sahibi ve bütün mahbublara bedel, birtek cilve-i cemali kâfi gelen bir Mabud-u Lemyezal, bir Mahbub-u Lâyezal'in ezeli ve ebedî bir hayat-ı daimesi var ki; şaibe-i zeval ü fenadan münezzeh ve avarız-ı naks u kusurdan müberradır. İşte şu kelime, cinn ü inse ve bütün zîşuura ve ehl-i muhabbet ve aşka ilân eder ki: Sizlere müjde, mahbublarınızdan nihayetsiz firakların yaralarını tedavi edip merhem süren bir Mahbub-u Bâki'niz var. Madem o var ve Bâki'dir, başkaları ne olursa olsun merak çekmeyiniz. Belki o mahbublarda, sebep-i muhabbetiniz olan hüsn ü ihsan, fazl ü kemal, o Mahbub-u Bâki'nin cilve-i cemal-i bâkisinden çok perdelerden geçip, gayet zayıf bir gölgenin gölgesidir. Onların zevalleri, sizleri incitmesin. Çünkü onlar bir nevi âyinelerdir. Âyinelerin değişmesi şaşaa-i cemalin cilvesini tazeleştirir, güzelleştirir. Madem o var, herşey var.

DOKUZUNCU KELİME: **يُؤْتِيهِ الْخَيْرَ** Yani: Her hayır, onun elindedir. Her yaptığımız hayrat, onun defterine geçer. Her işlediğiniz a'mal-i sâliha, yanında kaydedilir. İşte şu kelime, cinn ü inse nida edip müjde veriyor. Diyor ki:

Ey biçareler! Mezaristana göçtüğünüz zaman, "Eyvah! Malımız harab olup, sa'yimiz heba oldu; şu güzel ve geniş dünyadan gidip, dar bir toprağa girdik." demeyiniz, feryad edip me'yus olmayınız... Çünkü sizin herşey'iniz muhafaza ediliyor. Her ameliniz yazılmıştır. Her hizmetiniz kaydedilmiştir. Hizmetinizin mükâfatını verecek ve her hayır elinde ve her hayrı yapabilecek bir Zât-ı Zülcelal, sizi celb edip, yer altında muvakkaten durdurur. Sonra huzuruna aldırır. Ne mutlu sizlere ki; hizmetinizi ve vazifenizi bitirdiniz. Zahmetiniz bitti, rahata ve rahmete gidiyorsunuz. Hizmet, meşakkat bitti; ücret almağa gidiyorsunuz.

Evet geçen baharın defter-i a'malinin sahifeleri ve hidematının sandukçaları olan tohumları, çekirdekleri muhafaza eden.. ve ikinci baharda gayet şaşaalı, belki yüz derece aslından daha bereketli bir tarzda muhafaza eden, neşreden Kadîr-i Zülcelal, elbette sizin de netaic-i hayatınızı öyle muhafaza ediyor ve hizmetinize pek kesretli bir surette mükâfat verecektir.

ONUNCU KELİME: **وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ** Yani: O Vâhid'dir, Ehad'dir, her şey'e kadirdir. Hiçbir şey ona ağır gelmez. Bir baharı halketmek bir çiçek kadar ona kolaydır. Cennet'i halk etmek, bir bahar kadar ona rahattır. Her günde, her senede, her asırda, yeniden yeniye icad ettiği hadsiz masnuatı, nihayetsiz kudretine nihayetsiz lisanlarla şehadet ederler. İşte şu kelime dahi şöyle müjde eder. Der ki: Ey insan! Yaptığın hizmet, ettiğin ubudiyet boşuboşuna gitmez. Bir dâr-ı mükâfat, bir mahall-i saadet senin için ihzar edilmiştir. Senin şu fâni dünyana bedel, bâki bir Cennet seni bekler. İbadet ettiğin ve tanıdığın Hâlık-ı Zülcelal'in va'dine iman ve itimad et. Ona va'dinde hulfetmek muhaldir. Kudretinde hiçbir cihetle noksanıyet yoktur. İşlerine, acz müdahale edemez. Senin küçük bahçeni halk ettiği gibi, Cennet'i dahi senin için halk edebilir ve halk etmiş ve sana va'd etmiş. Ve va'dettiği için, elbette seni onun içine alacak. Madem bilmüşahede görüyoruz: Her senede, yer yüzünde, hayvanat ve nebatatın üçyüzbinden ziyade enva'larını ve milletlerini, kemal-i intizam ve mizan ile, kemal-i sür'at ve sühuletle haşr edip, neşreder. Elbette böyle bir Kadîr-i Zülcelal, va'dini yerine getirmeye muktedirdir. Hem madem her senede, öyle bir Kadîr-i Mutlak, haşrin ve Cennet'in nümunelerini binler tarzda icad ediyor. Hem madem bütün semavî fermanları ile saadet-i ebediyeyi va'd edip, Cennet'i müjde veriyor. Hem madem bütün icraatı ve şuunatı hak ve hakikattır ve sıdk ve ciddiyetlidir. Hem madem âsârının şehadetiyle, bütün kemalât, onun nihayetsiz kemaline delalet ve şehadet eder. Ve hiçbir cihette naks ve kusur onda yoktur. Hem madem hulf-ül va'd ve hilaf ve kizb ve aldatmak, en çirkin bir haslet ve naks u kusurdur. Elbette ve elbette o Kadîr-i Zülcelal, o Hakîm-i Zülkemal, o Rahîm-i Zülcemal va'dini yerine getirecek; saadet-i ebediye kapısını açacak, Âdem babanızın vatan-ı aslîsi olan Cennet'e sizleri ey ehl-i iman idhal edecektir.

ONBİRİNCİ KELİME: **وَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ** Yani: Ticaret ve memuriyet için, mühim vazifelerle bu dâr-ı imtihan olan dünyaya gönderilen insanlar; ticaretlerini yapıp, vazifelerini bitirip ve hizmetlerini itmam ettikten sonra, yine onları gönderen Hâlık-ı Zülcelaline dönecekler ve Mevlâ-yı Kerim'lerine kavuşacaklar. Yani, bu dâr-ı fânidan gidip dâr-ı bâkide huzur-u kibriyaya müşerref olacaklar. Yani, esbab dağdağasından ve vesaitin karanlık perdelerinden kurtulup, Rabb-i Rahîmlerine makarr-ı saltanat-ı ebedîsinde

perdesiz kavuşacaklar. Doğrudan doğruya herkes, kendi Hâlıkı ve Mabudu ve Rabbi ve Seyyidi ve Mâlikî kim olduğunu bilecek ve bulacaklar. İşte şu kelime bütün müjdelerin fevkinde şöyle müjde eder. Ve der ki:

Ey insan! Bilir misin nereye gidiyorsun ve nereye sevk olunuyorsun? Otuzikinci Söz'ün âhirinde denildiği gibi: Dünyanın bin sene mes'udane hayatı, bir saat hayatına mukabil gelmeyen Cennet hayatının ve o Cennet hayatının dahi bin senesi, bir saat rü'yet-i cemaline mukabil gelmeyen bir Cemil-i Zülcelal'in daire-i rahmetine ve mertebe-i huzuruna gidiyorsun. Mübtela ve meftun ve müştak olduğunuz mecazî mahbublarda ve bütün mevcudat-ı dünyeviyedeki hüsün ve cemal, onun cilve-i cemalinin ve hüsn-ü esmasının bir nevi gölgesi ve bütün Cennet, bütün letaifiyle bir cilve-i rahmeti ve bütün iştiyaklar ve muhabbetler ve incizablar ve cazibeler, bir lem'a-i muhabbeti olan bir Mabud-u Lemyezel'in, bir Mahbub-u Lâyezal'in daire-i huzuruna gidiyorsunuz ve ziyafetgâh-ı ebedîsi olan Cennet'e çağrılıyorsunuz. Öyle ise kabir kapısına ağlayarak değil, gülerek giriniz.

Hem şu kelime şöyle müjde veriyor, diyor ki: Ey insan! Fenaya, ademe, hiçliğe, zulümata, nisyana, çürümeye, dağılmaya ve kesrette boğulmaya gittiğinizi tevehhüm edip düşünmeyiniz! Siz fenaya değil, bekaya gidiyorsunuz. Ademe değil, vücud-u daimîye sevk olunuyorsunuz. Zulümata değil, âlem-i nura giriyorsunuz. Sahib ve Mâlik-i Hakikî'nin tarafına gidiyorsunuz ve Sultan-ı Ezelî'nin payitahtına dönüyorsunuz. Kesrette boğulmaya değil, vahdet dairesinde teneffüs edeceksiniz. Firaka değil, visale müteveccihsiniz.

İkinci Makam

(İsm-i A'zam noktasında, tevhidin isbatına muhtasar bir işarettir)

BİRİNCİ KELİME: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ da, bir tevhid-i uluhiyet ve mabudiyet vardır. Şu mertebenin gayet kuvvetli bir bürhanına şöyle işaret ederiz ki: Şu kâinat yüzünde, hususan zeminin sahifesinde, gayet muntazam bir faaliyet görünüyor. Ve gayet hikmetli bir hallakîyet müşahede ediyoruz. Ve gayet intizamlı bir fettahiyet, yani herşey'e lâayık bir şekil açmak ve suret vermek aynelyakîn görüyoruz. Hem gayet şefkatli, keremli, rahmetli bir vehhabiyet ve ihsanat görüyoruz. Öyle ise, bizzarure şu hâl ve şu keyfiyet; Faal, Hallak, Fettah, Vehhab bir Zât-ı Zülcelal'in vücub-u vücudunu ve vahdetini isbat eder, belki ihsas eder. Evet mevcudatın mütemadiyen zevalleri, tazelenmeleri gösteriyor ki, o mevcudat; bir Sani'-i Kadîr'in kudsî esmasının cilveleri ve envâr-ı esmaiyesinin gölgeleri ve ef'alinin eserleri ve kalem-i kader ve kudretin nakışları ve sahifeleri ve cemal-i kemalinin âyineleridir. Şu hakikat-ı uzmaya ve şu tevhidin mertebe-i ulyasına, şu kâinatın sahibi, bütün gönderdiği mukaddes kitaplar ve suhurlarıyla o tevhidi gösterdiği gibi; bütün ehl-i hakikat ve kâmilîn-

i nev'-i beşer tahkikatlarıyla ve keşfiyatlarıyla, aynı mertebe-i tevhide gösteriyorlar. Ve kâinat dahi, acz ve fakrıyla beraber, mazhar olduğu daimî mu'cizat-ı san'atın ve havarik-ı iktidar, hazain-i servetin şهادetiyle, aynı mertebe-i tevhide işaret eder. Demek Şahid-i Ezelî bütün kütüb ve suhufuyla ve ehl-i şuhud bütün tahkikat ve küşûfuyla ve âlem-i şهادet bütün muntazam ahval ve hakîmane şuunatıyla o mertebe-i tevhide bil'icma' ittifak ediyorlar.

İşte o Vâhid-i Ehad'i kabul etmeyen, ya nihayetsiz ilahları kabul edecek veyahut ahmak Sofestaî gibi hem kendini, hem kâinatın vücudunu inkâr edecek.

İKİNCİ KELİME: **وَخَدَهُ** İşte şu kelime sarîh bir mertebe-i tevhide gösterir. Şu mertebeyi dahi, a'zamî bir surette isbat eden gayet kuvvetli bir bürhanına şöyle işaret ederiz ki:

Biz gözümüzü açtıkça, kâinat yüzüne nazarımızı saldırdıkça, en evvel gözümüze işen, âmm ve mükemmel bir nizamdır ve şamil, hassas bir mizandır görüyoruz. Herşey dakik bir nizam ile, hassas bir mizan ve ölçü içindedir. Daha bir parça dikkat-i nazar ettikçe, yeniden yeniye bir tanzim ve tevziniyet gözümüze çarpıyor. Yani: Birisi, intizam ile o nizamı değiştiriyor ve tartı ile o mizanı tazelandiriyor. Herşey bir model olup, pek kesretli muntazam ve mevzun suretler giydiriliyor. Daha ziyade dikkat ettikçe, o tanzim ve tevzin altında bir hikmet ve adalet görünüyor. Her harekette bir hikmet ve maslahat gözetiliyor, bir hak, bir faide takib ediliyor. Daha ziyade dikkat ettikçe, gayet hakîmane bir faaliyet içinde bir kudretin tezahüratı ve herşey'in her şe'nini ihata eden gayet muhit bir ilmin cilveleri nazar-ı şuurumuza çarpıyor. Demek bütün mevcudattaki şu nizam ve mizan, umuma âmm bir tanzim ve tevzini ve o tanzim ve tevzin, âmm bir hikmet ve adaleti ve o hikmet ve adalet, bir kudret ve ilmi gözümüze gösteriyor. Demek bir Kadîr-i Külli Şey ve bir Alîm-i Külli Şey, şu perdeler arkasında akla görünüyor. Hem herşey'in evveline ve âhirine bakıyoruz, hususan zîhayat nev'inde görüyoruz ki: Başlangıçları, asılları, kökleri, hem meyveleri ve neticeleri öyle bir tarzdadır ki; güya tohumları, asılları; birer tarife, birer program şeklinde bütün o mevcudun cihazatını tazammun ediyor. Ve neticesinde ve meyvesinde; yine bütün o zîhayatın manası süzülüp onda tecemmu' eder, tarihçe-i hayatını ona bırakır. Güya onun aslı olan çekirdeği, desatir-i icadiyesinin bir mecmuasıdır. Ve meyvesi ve semeresi ise, evamir-i icadiyesinin bir fihristesi hükmünde görüyoruz. Sonra o zîhayatın zahirine ve bânına bakıyoruz. Gayet derecede hikmetli bir kudretin tasarrufatı ve nafız bir iradenin tasviratı ve tanzimatı görünüyor. Yani, bir kuvvet ve kudret icad eder; bir emir ve irade suret giydirir.

İşte bütün mevcudat, böyle evveline dikkat ettikçe bir ilmin tarifenamesi ve âhirine dikkat ettikçe bir Sâni'in plânı ve beyannamesi ve zahirine baktıkça bir Fâil-i Muhtar'ın ve Mürid'in gayet san'atlı ve tenasüblü bir hulle-i san'atı ve

bâtınına baktıkça bir Kadîr'in gayet muntazam bir makinasını müşahede ediyoruz.

İşte şu hal ve şu keyfiyet, bizzarure ve bilbedahe ilân eder ki; hiçbir şey, hiçbir zaman, hiçbir mekân birtek Sani-i Zülcelal'in kabza-i tasarrufundan hariç olamaz. Herbir şey ve bütün eşya, bütün şununla, bir Kadîr-i Mürîd'in kabza-i tasarrufunda tedbir edilir. Ve bir Rahman-ı Rahîm'in tanzimiyle ve lütfuyla güzelleştiriliyor. Ve bir Hannan-ı Mennan'ın tezyiniyle süslendiriliyor. Evet başında şuur ve yüzünde gözü bulunana şu kâinat ve şu mevcudattaki nizam ve mizan ve tanzim ve tevizin; birtek, yekta, Vâhid, Ehad, Kadîr, Mürîd, Alîm, Hakîm bir zâtı vahdaniyet mertebesinde gösterir. Evet her şeyde bir birlik var. Birlik ise, biri gösterir. Meselâ, dünyanın lâmbası olan Güneş birdir; öyle ise, dünyanın mâliki dahi birdir. Meselâ, zemin yüzündeki zîhayatların hizmetçileri olan hava, ateş, su birdir; öyle ise, onları istihdam eden ve bizlere müsahhar eden dahi birdir.

ÜÇÜNCÜ KELİME: لَا شَرِيكَ لَهُ Şu kelimeyi, Otuzikinci Söz'ün Birinci Makamı gayet kuvvetli ve şaşaalı bir surette isbat ettiğinden, ona havale ederiz. Onun fevkinde beyan olamaz, ondan daha ileri beyana lüzum yok ve izah edilmez.

DÖRDÜNCÜ KELİME: الْمَلِكُ Yani: Ferş'ten Arş'a, seradan süreyyaya, zerrattan seyyarata, ezelden ebede kadar herbir mevcut, semavat ve arz, dünya ve âhîret, her şey onun mülküdür. Mâlikiyet mertebe-i uzması, tevhid-i a'zam suretinde onundur. Şu mertebe-i uzma-i mâlikiyet ve makam-ı a'zam-ı tevhidin bir hüccet-i kübrası, latif bir zamanda ve latif bir hatıradâ, Arabî ibaresinde, şu âcizin hatırına ilka edildi. O latif hatıranın hatırı için, aynı ibare-i Arabiyeyi kaydedip, sonra mealini yazacağız.

لَهُ الْمُلْكُ لِأَنَّ ذَلِكَ الْعَالَمَ الْكَبِيرَ كَهَذَا الْعَالَمِ الصَّغِيرِ * مَصْنُوعًا قُدْرَتِهِ مَكْتُوبًا قَدْرِهِ * إِبْدَاعُهُ لِدَاكِ صَبْرُهُ مَسْجِدًا * إِيجَادُهُ لِهَذَا صَبْرُهُ سَاجِدًا * إِنشَاؤُهُ لِدَاكِ صَبْرٌ ذَاكَ مَلِكًا * إِيجَادُهُ لِهَذَا صَبْرُهُ مَمْلُوكًا * صَنَعْتُهُ فِي ذَاكَ تَطَاهَرْتُ كِتَابًا * صَبَعْتُهُ فِي هَذَا تَزَاهَرْتُ خِطَابًا * قُدْرَتُهُ فِي ذَاكَ نُظْهُرُ حِشْمَتِهِ * رَحْمَتُهُ فِي هَذَا تُنظِّمُ نِعْمَتَهُ * حِشْمَتُهُ فِي ذَاكَ تَشْهَدُ هُوَ الْوَاحِدُ * نِعْمَتُهُ فِي هَذَا تُعْلِنُ هُوَ الْأَحَدُ * سَكْنَتُهُ فِي ذَاكَ فِي الْكُلِّ وَالْأَجْزَاءِ * حَاتَمُهُ فِي هَذَا فِي الْجِسْمِ وَالْأَعْضَاءِ

Birinci Fıkra: ذَلِكَ الْعَالَمَ الْكَبِيرَ... الخ Yani: Şu kâinat denilen âlem-i ekber ve insan denilen onun misal-i musaggarı olan âlem-i asgar, kudret ve kader kalemîyle yazılan âfâkî ve enfüsî vahdaniyet delailini gösteriyorlar. Evet kâinattaki san'at-ı muntazamanın küçük bir mikyasta, nümunesi insanda vardır. O daire-i kübradaki san'at, Sâni'-i Vâhid'e şehadet ettiği gibi, şu insanda olan küçük mikyastaki hurdebînî san'at dahi, yine o Sani'a işaret eder, vahdetini gösterir. Hem nasilki şu insan gayet manidar bir mektub-u Rabbanîdir, muntazam bir kaside-i kaderdir.. öyle de şu kâinat dahi, aynı o kalem-i kaderle,

fakat büyük bir miyasta yazılmış muntazam bir kaside-i kaderdir. Hiç mümkün müdür ki; hadsiz alâmet-i farika ile bütün insanlara bakan şu insan yüzündeki sikke-i vahdete ve bütün mevcudatı omuz omuza, el ele, baş başa veren kâinat üstündeki hâtem-i vahdaniyete, Vâhid-i Ehad'den başka bir şey'in müdahalesi bulunsun?

İkinci Fıkra: **إِنْدَاغُهُ لِدَاك... الخ** Meali şudur: Sani-i Hakîm, âlem-i ekberi öyle bedi' bir surette halk edip âyât-ı kibriyasını üstünde nakşetmiş ki; kâinatı bir mescid-i kebir şekline döndürmüş ve insanı dahi öyle bir tarzda icad edip, ona akıl vererek, onunla o mu'cizat-ı san'atına ve o bedi' kudretine karşı secde-i hayret ettirerek, ona âyât-ı kibriyayı okutturup, kemerbeste-i ubudiyet ettirerek, o mescid-i kebirde bir abd-i sâcid fitratında yaratmıştır. Hiç mümkün müdür ki: Şu mescid-i kebirin içindeki sâcidlerin, âbidlerin mabud-u hakikîleri; o Sâni'-i Vâhid-i Ehad'den başkası olabilsin?.

Üçüncü Fıkra: **إِنْشَاءَهُ لِدَاك... الخ** Meali şudur ki: O Mâlik-ül Mülk-i Zülcelal, âlem-i ekberi, bhusus Küre-i Arz yüzünü öyle bir surette inşa ederek yapmıştır ki; birbiri içinde hadsiz daireler olup, herbir daire bir tarla hükmünde olup, vakit-bevakit, mevsim-bemevsim, asır-beasır; eker, biçer, mahsulât alır. Mütemadiyen mülkünü çalıştırır, tasarruf eder. En büyük daire olan zerrat âlemini bir tarla yapıp, her zaman kâinat kadar mahsulâtı; kudretiyle, hikmetiyle onda eker, biçer, kaldırır. Âlem-i şehadetten âlem-i gayba, daire-i kudretten daire-i ilme gönderir. Sonra mutavassıt bir daire olan zemin yüzünü, aynen öyle bir mezraa yapmış ki; mevsim-bemevsim âlemleri, enva'ları içinde eker, biçer, kaldırır. Manevî mahsulâtını dahi gaybî, uhrevî, misalî ve manevî âlemlerine gönderir. Daha küçük bir daire olan bir bahçeyi yine yüz defa, bin defa kudretle doldurup, hikmetle boşalttırıyor. Daha küçük bir daire olan bir zîhayatı, meselâ bir ağacı, bir insanı, yüz defa onun kadar, ondan mahsulât alır. Demek o Mâlik-ül Mülk-i Zülcelal; küçük-büyük, cüz'î-küllî herşey'i birer model hükmünde inşa ederek, yüzler tarzda, taze taze nakışlarla münakkaş mensucat-ı san'atını onlara giydirir; cilve-i esmasını, mu'cizat-ı kudretini izhar eder. Kendi mülkünde herbir şey'i, birer sahife hükmünde inşa etmiş; her sahifede, yüzer tarzda manidar mektubatını yazar; hikmetinin âyâtını izhar eder, zîşuurlara okutturur. Şu âlem-i ekberi, mülk şeklinde inşa etmekle beraber; şu insanı dahi öyle bir surette halketmiştir ve ona öyle cihazat ve âletler ve havas ve hissiyatlar ve bilhassa nefis, heva ve ihtiyaç ve iştiha ve hırs ve dava vermiştir ki; o geniş mülkünde, bütün mülke muhtaç bir memluk hükmüne getirmiştir.

İşte hiç mümkün müdür ki: Pek büyük olan âlem-i zerrattan tâ bir sineğe kadar bütününü mülk ve tarla yapan ve küçük insanı, o büyük mülke nâzır ve müfettiş ve çiftçi ve tüccar ve dellâl ve âbid ve memluk yaptırın ve kendine,

muhterem bir misafir ve sevgili bir muhatab ittihaz eden o Mâlik-ül Mülk-i Zülcelal'den başka, o mülke tasarruf edip, o memluke seyyid olabilsin?

Dördüncü Fıkra: **ذَٰكَ...الْح** ibaresidir. Meali şudur ki: Sani'-i Zülcelal'in âlem-i ekberdeki san'atı o derece manidardır ki; o san'at, bir kitab suretinde tezahür edip, kâinatı bir kitab-ı kebir hükmüne getirdiğinden, akl-ı beşer, hakikî fenn-i hikmet kütüphanesini ondan aldı ve ona göre yazdı. Ve o kitab-ı hikmet, o derece hakikatla bağlı ve hakikattan meded alıyor ki, büyük Kitab-ı Mübin'in bir nüshası olan Kur'an-ı Hakîm şeklinde ilân edildi. Hem nasıllı kâinatındaki san'atı, kemal-i intizamından kitab şekline girdi; insandaki sıbgatı ve nakş-ı hikmeti dahi, hitab çiçeğini açtı. Yani o san'at, o derece manidar ve hassas ve güzeldir ki; o makine-i zîhayattaki cihazatı, fonograf gibi nutka geldi, söylettirdi. Ve öyle bir ahsen-i takvim içinde bir sıbga-i Rabbaniye vermiş ki; o maddî, cismanî, camid kafada; manevî, gaybî, hayatdar olan beyan ve hitab çiçeği açıldı. Ve o insan kafasındaki kabiliyet-i nutk u beyana, o derece ulvî cihazat ve istidad verdi ki; Sultan-ı Ezelî'ye muhatab olacak bir makamda inkişaf ettirdi, terakki verdi. Yani fitrat-ı insaniyedeki sıbgat-ı Rabbaniye, hitab-ı İlahî çiçeğini açtı. Hiç mümkün müdür ki: Kitab derecesine gelen bütün mevcudattaki san'ata ve hitab makamına gelen insandaki o sıbgata, Vâhid-i Ehad'den başkası karışabilsin? Hâşâ!..

Beşinci Fıkra: **ذَٰكَ...الْح** ibaresidir. Meali şudur ki: Kudret-i İlahiye âlem-i ekberde, haşmet-i rububiyetini gösteriyor. Rahmet-i Rabbaniye ise âlem-i asgar olan insanda, nimetleri tanzim ediyor. Yani Sani'in kudreti, kibriya ve celal noktasında, kâinatı öyle muhteşem bir saray şeklinde icad ediyor ki; Güneş'i büyük bir elektrik lâmbası, Kamer'i kandil ve yıldızları mumlar meyveleriyle yaldızlar, elektrikler. Ve zemin yüzünü bir sofra, bir tarla, bir bahçe, bir haliçe ve dağları birer mahzen, birer direk, birer kal'a ve hakeza bütün eşyayı büyük bir mikyasta o büyük sarayın levazımatı şekline getirerek, şaşaalı bir surette haşmet-i rububiyetini gösterdiği gibi; celal noktasında rahmeti dahi en küçük zîhayata kadar her zîruha enva'-ı nimetini verir, onun ile tanzim eder.. baştan aşağıya kadar nimetlerle süsleyip, lütf u keremle tezyin eder ve o haşmet-i celaliyeye karşı celal-i rahmetini o küçücük lisanlarla o büyük lisana karşı çıkarır. Yani: Güneş ve Arş gibi büyük cirmeler, haşmet lisanıyla "ya Celil, ya Kebîr, ya Azîm" dedikleri vakit; sinek ve semek gibi o küçücük zîhayatlar dahi rahmet lisanıyla "ya Cemil, ya Rahîm, ya Kerim" diyerek o musika-i kübraya latif nağamatlarını katıyorlar, tatlılaştırıyorlar. Hiç mümkün müdür ki: O Celil-i Zülcelal'den ve o Cemil-i Zülcelal'den başka birşey, kendi başıyla şu âlem-i ekber ve asgara icad cihetinde müdahale edebilsin? Hâşâ!..

Altıncı Fıkra: **حِشْمَتُهُ فِي ذَٰكَ...الْح** ibaresidir. Meali şudur ki: Yani, kâinatın heyet-i mecmuasında tezahür eden haşmet-i rububiyet, vahdaniyet-i İlahiye

isbat edip gösterdiği gibi; zîhayatların cüz'iyatlarına mukannen erzaklarını veren nimet-i Rabbaniye dahi, ehadiyet-i İlahiyeyi isbat edip gösterir. Vâhidiyet ise, bütün o mevcudat birinindir ve birine bakar ve birinin icadıdır demektir. Ehadiyet ise; herbir şeyde, Hâlık-ı Külli Şey'in ekser esması tecelli ediyor demektir. Meselâ Güneşin ziyası, bütün zeminin yüzünü ihata ettiği haysiyetiyle, vâhidiyet misalini gösterir. Ve herbir şeffaf cüz'de ve su katrelerinde, Güneşin ziyası ve harareti ve ziyasındaki yedi rengi ve bir nevi gölgesi bulunması, ehadiyet misalini gösterir. Ve herbir şeyde hususan zîhayatta ve bilhassa herbir insanda; o Sani'in ekser esması onda tecelli ettiği cihetle, ehadiyeti gösterir.

İşte şu fıkra işaret eder ki: Kâinatta tasarruf eden haşmet-i rububiyet, o koca Güneş'i şu zemin yüzündeki zîhayatlara bir hizmetkâr, bir lâmba, bir ocak; ve koca Küre-i Zemini onlara bir beşik, bir menzil bir ticaretgâh; ve ateşi, her yerde hazır bir aşçı ve dost; ve bulutu, süzgeç ve murdia; ve dağları, mahzen ve anbar; ve havayı, zîhayata enfas ve nüfusa yelpaze; ve suyu, yeniden hayata girenlere süt emziren daye ve hayvanata âb-ı hayat veren bir şerbetçi hükmüne getiren rububiyet-i İlahiye, gayet vazih bir surette vahdaniyet-i İlahiyeyi gösterir. Evet Hâlık-ı Vâhid'den başka kim Güneş'i Arzlılara müsahhar bir hizmetkâr eder? Ve o Vâhid-i Ehad'den başka kim havayı elinde tutar, pek çok vazifelerle tavgif edip, rûy-i zeminde çevik-çalak bir hizmetkâr eder? Ve o Vâhid-i Ehad'den başka kimin haddine düşmüştür ki, ateşi aşçı yapsın ve kibrit başı kadar bir zerrecik ateşe, binler batman eşyayı yuttursun ve hakeza... Herbirşey, herbir unsur herbir ecrâm-ı ulviye, o haşmet-i rububiyet noktasında Vâhid-i Zülcelal'i gösterir.

İşte celal ve haşmet noktasında vâhidiyet görüldüğü gibi, cemal ve rahmet noktasında dahi nimet ve ihsan, ehadiyet-i İlahiyeyi ilân eder. Çünkü zîhayatta ve bilhassa insanda, o derece san'at-ı câmia içinde; hadsiz enva'-ı nimeti anlayacak, kabul edecek, isteyecek cihazat ve âletler vardır ki; bütün kâinatta tecelli eden bütün esmasının cilvesine mazhardır. Âdetâ bir nokta-i mihrakiye hükmünde, bütün esma-i hüsnayı birden mahiyetinin âyinesiyle gösterir ve onunla ehadiyet-i İlahiyeyi ilân eder.

Yedinci Fıkra: **سَيَكُونُ فِي ذَاكَ فِي الْكُلِّ وَالْأَجْزَاءِ حَاتِمَةٌ فِي هَذَا فِي الْجِسْمِ وَالْأَعْضَاءِ** Meali şudur ki: Sani'-i Zülcelal âlem-i ekberin heyet-i mecmuasında bir sikke-i kübrası olduğu gibi, bütün eczasında ve enva'ında dahi birer sikke-i vahdet koymuştur. Âlem-i asgar olan insanın cisminde ve yüzünde birer hâtem-i vahdaniyet bastığı gibi, herbir azasında dahi, birer mühr-ü vahdeti vardır. Evet o Kadîr-i Zülcelal her şeyde, külliyatta ve cüz'iyatta, yıldızlarda ve zerrelere birer sikke-i vahdet koymuştur ki; ona şahadet eder. Ve birer mühr-ü vahdaniyet basmıştır ki, ona delalet eder. Şu hakikat-ı uzma, Yirmiikinci Söz'de ve Otuzikinci Söz'de ve Otuzüçüncü Mektub'un otuzüçüncü aded Penceresinde gayet parlak ve kat'î bir

surette izah ve isbat edildiğinden onlara havale edip, sözü keser, burada hâtime veririz.

BEŞİNCİ KELİME: **الحَمْدُ** Yani: Bütün mevcudatta sebab-i medh ü sena olan kemalât onundur. Öyle ise, hamd dahi ona aittir. Ezelden ebede kadar her kimden her kime karşı gelen ve gelecek medh ü sena ona aittir. Çünkü sebab-i medh olan nimet ve ihsan ve kemal ve cemal ve medar-ı hamd olan herşey onundur, ona aittir. Evet âyât-ı Kur'aniyenin işaretleriyle, bütün mevcudattan daimî bir surette dergâh-ı İlahiyeye giden bir ubudiyettir, bir tesbihtir, bir secdedir, bir duadır ve bir hamd ü senadır ki; daimî o dergâha gidiyor. Şu hakikat-ı Tevhidi isbat eden bir bürhan-ı a'zama şöyle işaret ederiz ki:

Şu kâinata baktığımız vakit, bağistan şeklinde; sakfi ulvî yıldızlarla yaldızlanmış, zemini zînetli mevcudatla şenlenmiş surette görünüyor. İşte şu bağistandaki muntazam nuranî ecrâm-ı ulviye ve hikmetli ve zînetli mevcudat-ı süfliye, umumen herbiri lisan-ı mahsusuyla derler ki: Biz bir Kadîr-i Zülcelal'in mu'cizat-ı kudretiyiz. Bir Hâlık-ı Hakîm ve bir Sani'-i Kadîr'in vahdetine şهادet ederiz.

Ve şu bağistan-ı âlem içindeki Küre-i Arz'a bakıyoruz, görüyoruz ki: Bir bahçe şeklinde rengârenk yüzbinler süslü çiçekli nebatat taifeleri onda serilmiş ve çeşit çeşit yüzbinler enva'-ı hayvanat onda serpilmiştir.

İşte şu zemin bahçesinde bütün o süslü nebatat ve zînetli hayvanat, muntazam suretleriyle ve mevzun şekilleriyle ilân ediyorlar ki: Biz birtek Sani'-i Hakîm'in san'atından birer mu'cizesi, birer hârikasıyız ve vahdaniyetin birer dellâlı, birer şahidiyiz.

Hem o bahçedeki ağaçların başlarına bakar görürüz ki: Gayet derecede alîmane, hakîmane, kerimane, latifane, cemilane yapılmış muhtelif suretlerde meyveleri, çiçekleri görüyoruz. İşte şunlar bil'umum bir lisan ile ilân ederler ki: Biz, bir Rahman-ı Zülcemal'in ve bir Rahîm-i Zülkemal'in mu'ciznüma hediyeleriyiz, hayret-nüma ihsanlarıyız.

İşte bağistan-ı kâinattaki ecrâm ve mevcudat ve Küre-i Arz bahçesindeki nebatat ve hayvanat ve eşcar ve nebatatın başlarındaki ezhar ve semerat; nihayet derecede yüksek bir sadâ ile şهادet eder, ilân eder, derler ki: Bizim Hâlıkımız ve Musavvirimiz ve bizi hediye veren Kadîr-i Zülcemal, Hakîm-i Bîmisal, Kerim-i Pürneval herşey'e kadirdir. Hiçbir şey ona ağır gelmez. Hiçbir şey daire-i kudretinden hariç olamaz. Kudretine nisbeten, zerreler yıldızlar birdir. Küllî, cüz'î kadar kolaydır. Cüz', küll kadar kıymetlidir. En büyük, en küçük kadar kudretine nisbeten rahattır. Küçük, büyük kadar san'atlıdır.. belki san'atça bazı küçük, büyüktan daha büyüktür. Bütün mazideki acaib-i kudreti olan

vukuat şehadet eder ki; o Kadîr-i Mutlak, bütün istikbaldeki acaib-i imkânata muktedirdir. Dünü getiren, yarını getirdiği gibi; maziye icad eden o Zât-ı Kadîr, istikbali dahi icad eder. Dünyayı yapan o Sani-i Hakîm, âhireti de yapar. Evet Mabud-u Bilhak yalnız o Kadîr-i Zülcelal olduğu gibi, Mahmud-u Bil'ıtlak yine yalnız odur. İbadet ona mahsus olduğu gibi, hamd ü sena dahi ona hastır. Hiç mümkün müdür ki: Semavat ve Arz'ı halkeden bir Sani'-i Hakîm, Semavat ve Arz'ın en mühim neticesi ve kâinatın en mükemmel meyvesi olan insanları başıboş bıraksın, esbab ve tesadüfe havale etsin, hikmet-i bahiresini abesiyete kalbetsin? Hâşâ!.. Hiç mümkün müdür ki: Hakîm, Alîm bir zât, bir ağacı gayet ehemmiyetle tedbir ve tasvir edip ve gayet derecede hikmetle idare ve terbiye ettiği halde; o ağacın gayesi, faidesi olan meyvelerine bakmayıp ehemmiyet vermesin; hırsız ellere, boş yerlere dağılsın, zayi' olsun? Elbette bakmamak, ehemmiyet vermemek olamaz. Çünkü ağaca ehemmiyet vermek, meyveleri içindir.

İşte, şu kâinatın zîşuuru ve en mükemmel meyvesi ve neticesi ve gayesi, insandır. Şu kâinatın Sani-i Hakîm'i mümkün müdür ki, şu zîşuur meyvelerin meyveleri olan hamd ve ibadeti, şükür ve muhabbeti başkalara verip hikmet-i bahiresini hiçe indirsin veyahut kudret-i mutlakasını acze kalbettirsin veyahut ilm-i muhitini cehle çevirsin? Yüzbin defa hâşâ!

Hiç mümkün müdür ki: Şu kâinat sarayının binasındaki makasıd-ı Rabbaniyenin medarı olan zîşuur ve zîşuurun serfirazı olan nev'-i insanın mazhar olduğu nimetlere mukabil izhar ettikleri şükür ve ibadeti, o saray-ı kâinatın Sani'inden başkasına gitsin. Ve o Sani-i Zülcelal, o gayet-ül gaye olan şükür ve ibadeti başkalara gitmesine müsaade etsin.

Hem hiç mümkün müdür ki: Hadsiz enva'-ı nimetiyle kendini zîşuurlara sevdirdin; ve hadsiz mu'cizat-ı san'atıyla kendini onlara tanıttırın; sonra onların şükür ve ibadetlerini, hamd ve muhabbetlerini, marifet ve minnetdarlıklarını esbaba ve tabiata terkedip ehemmiyet vermesin; hikmet-i mutlakasını inkâr ettirsin; saltanat-ı rububiyetini hiçe indirsin! Yüzbin defa hâşâ ve kellâ!..

Hiç mümkün müdür ki: Bir baharı halkedemeyen ve bütün meyveleri icad edemeyen ve yer yüzünde sikkeleri bir olan bütün elmaları inşa edemeyen; onların bir misal-i musaggarı olan bir elmayı halkedip ve o elmayı nimet olarak birisine yedirdin, şükrünü kazansın, Mahmud-u Bil'ıtlak'a hamd noktasında iştirak etsin? Hâşâ!.. Çünkü bir elmayı halkeden kim ise, bütün dünyaya gelen elmaları icad eden yine o olabilir. Çünkü sikke birdir. Hem elmaları icad eden kim ise, bütün dünyada medar-ı rızık olan hububat ve semeratı halkeden yine odur. Demek en küçük cüz'î bir zîhayata, en cüz'î bir nimeti veren, doğrudan doğruya kâinatın Hâlıkıdır ve Rezzak-ı Zülcelal'dir. Öyle ise şükür ve hamd, doğrudan doğruya ona aittir. Öyle ise hakikat-ı kâinat, daima hak lisanıyla der:

لَهُ الْحَمْدُ مِنْ كُلِّ أَحَدٍ مِنَ الْأَزَلِ إِلَى الْأَبَدِ

ALTINCI KELİME: **يُنْحِي** Yani: Hayat veren yalnız odur. Öyle ise, her şey'in Hâlıkı dahi yalnız odur. Çünkü kâinatın ruhu, nuru, mayesi, esası, neticesi, hülâsası hayattır. Hayatı veren kim ise, bütün kâinatın Hâlıkı da odur. Hayatı veren elbette odur, Hayy u Kayyum'dur.

İşte şu mertebe-i tevhidin bürhan-ı a'zamına şöyle işaret ederiz ki: -Başka bir Söz'de izah ve isbat edildiği gibi- zemin yüzünün sahrasında çadırları kurulmuş gayet muhteşem zîhayatlar ordusunu görüyoruz. Evet Hayy u Kayyum'un hadsiz ordularından, her bahar mevsiminde yeni silâh altına alınmış, gaibden gelen taze bir ordu meydana çıkmış görüyoruz. Şu orduya bakıyoruz ki: Nebatat taifelerinden ikiyüzbinden ziyade ve hayvanat milletlerinden yine yüzbinden fazla çeşit çeşit muhtelif kavimler görüyoruz. Herbir milletin, herbir taifenin elbisesi ayrı, erzakı ayrı, talimatı ayrı, terhisatı ayrı, silâhları ayrı, müddet-i askeriyeleri ayrı olduğu halde; bir kumandan-ı a'zam hadsiz kudret ve hikmetiyle ve nihayetsiz ilim ve iradesiyle, bitmez rahmetiyle, tükenmez hazinesiyle, hiçbirini unutmuyarak, şaşırılmayarak, karıştırmayarak, geciktirmeyerek.. ayrı ayrı bütün o üçyüz binden ziyade milletleri ve taifeleri kemal-i intizam ile, tamam-ı mizan ile, vakti vaktine ayrı ayrı erzaklarını, ayrı ayrı elbiselerini, ayrı ayrı silâhlarını vererek, ayrı ayrı talimat yaptırarak, ayrı ayrı terhisat ettiğini, gözü bulunan bilmüşahede görür ve kalbi bulunan biaynelyakîn tasdik eder.

İşte hiç mümkün müdür ki: Şu ihya ve idareye ve şu terbiye ve iyaşeye; o orduyu bütün şunatıyla ihata eden bir ilm-i muhitin ve o orduyu bütün levazımâtıyla idare eden bir kudret-i mutlakanın sahibinden başkası karışabilsin, müdahale edebilsin, onda hissesi olsun? Yüzbinler defa hâşâ!..

Malûmdur ki: Bir taburda on millet bulunsa, ayrı ayrı techiz etmesi on tabur kadar güç olduğundan; âciz insanlar, ister istemez bir tarzda techize mecbur olmuşlar. Halbuki Hayy u Kayyum şu muhteşem ordusu içinde, üçyüzbinden ziyade milletlere, ayrı ayrı techizat-ı hayatiyeyi veriyor. Hem külfetsiz, müşkilatsız, kolay bir tarzda, hafif bir şekilde, gayet hakîmane ve intizam-perverane veriyor. Ve koca orduya, birtek lisan ile, **هُوَ الَّذِي يُنْحِي** dedirtip; kâinat mescidinde o cemaat-ı uzmayla **إِلَهُ إِلَّا إِلَهُهُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ** ilh... okutturuyor...

YEDİNCİ KELİME: **وَيُمِيتُ** Yani: Mevti veren Odur. Yani: Hayatı veren o olduğu gibi; hayatı alan, mevti veren dahi yine odur. Evet mevt, yalnız tahrib ve

sönmek değildir ki esbaba verilsin, tabiata havale edilsin. Belki nasıl bir tohum zahiren ölüp çürüyor, fakat bâtinen bir sünbülün hayatına ve yoğurmasına.. yani cüz'î tohumluk hayatından, küllî sünbül hayatına geçiyor. Öyle de mevt dahi zahiren bir inhilal ve bir intifa görüldüğü halde, hakikatta insan için, hayat-ı bâkiyeye ünvan ve mukaddeme ve mebd'e oluyor. Öyle ise hayatı veren ve idare eden Kadîr-i Mutlak, yine elbette mevti dahi o icad eder. Şu kelimedeki mertebe-i uzma-yı tevhidin bir bürhan-ı a'zamına şöyle işaret ederiz ki: Otuzüçüncü Mektub'un Yirmidördüncü Penceresi'nde beyan edildiği gibi: Şu mevcudat, irade-i İlahiye ile seyyaledir. Şu kâinat, emr-i Rabbanî ile seyyaredir. Şu mahlukat, izn-i İlahî ile, zaman nehrinde mütemadiyen akıyor.. âlem-i gaybdan gönderiliyor, âlem-i şهادette vücud-u zahirî giydiriliyor, sonra âlem-i gayba muntazaman yağıyor, iniyor. Ve emr-i Rabbanî ile, mütemadiyen istikbalden gelip, hâle uğrayarak teneffüs eder, maziye dökülür.

İşte şu mahlukatın şu seyelanı, gayet hakîmane rahmet ve ihsan dairesinde; ve şu seyeranı, gayet alîmane hikmet ve intizam dairesinde; ve şu cereyanı, gayet Rahîmane şefkat ve mizan dairesinde baştan aşağıya kadar hikmetlerle maslahatlarla neticelerle ve gayelerle yapılıyor. Demek bir Kadîr-i Zülcelal, bir Hakîm-i Zülkemaal mütemadiyen tavaif-i mevcudatı ve her taife içindeki cüz'iyatı ve o taifelerden teşekkül eden âlemleri, kudretiyle hayat verip tavzif eder. Sonra hikmetiyle terhis edip, mevte mazhar eder; âlem-i gayba gönderir. Daire-i kudretten, daire-i ilme çevirir. İşte hiç mümkün müdür ki: Şu kâinatı, heyet-i mecmuasıyla çevirmeğe muktedir olmayan ve bütün zamanlara hükmü geçmeyen ve âlemleri hayata ve mevte bir ferd gibi mazhar etmeğe kudreti yetmeyen ve baharları, bir çiçek gibi hayat verip, yer yüzüne takıp, sonra mevt ile ondan koparıp alamayan bir zât; mevt ve imateye sahib çıkabilsin? Evet en cüz'î bir zîhayatın mevti dahi, hayatı gibi bütün hakaik-i hayat ve enva'-ı mevt elinde bulunan bir Zât-ı Zülcelal'in kanunuyla, izniyle, emriyle, kuvvetiyle, ilmiyle olmak zarurîdir.

SEKİZİNCİ KELİME: **وَهُوَ حَيٌّ لَّا يَمُوتُ** Yani: Hayatı daimîdir, ezeli ve ebedîdir. Mevt ve fena, adem ve zeval ona ârız olamaz. Çünkü hayat, ona zâtîdir. Zâtî olan, zâil olamaz. Evet ezeli olan elbette ebedîdir. Kadîm olan, elbette bâkidir. Vâcib-ül Vücud olan, elbette sermedîdir. Evet bir hayat ki, bütün vücud, bütün envârıyla onun gölgesidir. Nasıl adem ona ârız olabilir? Evet bir hayat ki, vâcib bir vücud onun lâzımı ve ünvanıdır; elbette adem ve fena hiçbir cihetle ona ârız olamaz. Evet bir hayat ki; bütün hayatlar mütemadiyen onun cilvesiyle zuhura gelir ve bütün hakaik-i sabite-i kâinat ona istinad eder, onunla kaimdir; elbette hiçbir cihetle fena ve zeval ona ârız olamaz. Evet bir hayat ki; onun bir lem'a-i cilvesi, maruz-u fena ve zeval olan eşya-yı kesîreye bir vahdet verip bekaya mazhar eder ve dağılmaktan kurtarır ve vücudunu muhafaza eder ve bir nevi bekaya mazhar eder. Yani hayat; kesrete bir vahdet verir, ibka eder. Hayat gitse; dağılır, fenaya gider. Elbette öyle hadsiz lemaat-ı hayatiye bir cilvesi olan

hayat-ı vâcibeye, zeval ve fena yanaşamaz. Şu hakikata şahid-i katı', şu kâinatın zeval ve fenasıdır. Yani mevcudat vücudlarıyla, hayatlarıyla nasılki o Hayy-ı Lâyemut'un hayatına ve o hayatın vücub-u vücuduna delalet ve şehadet ederler(Haşiye); öyle de: Mevtleriyle, zevalleriyle o hayatın bekasına, sermediyetine delalet eder ve şehadet ederler. Çünkü mevcudat zevale gittikten sonra, arkalarında yine kendileri gibi hayata mazhar olup yerlerine geldiklerinden gösteriyor ki; daimî bir zîhayat var ki, mütemadiyen cilve-i hayatı tazelandiriyor. Nasılki Güneş'e karşı cereyan eden bir nehrin yüzünde kabarcıklar parlar

(Haşiye): Hazret-i İbrahim Aleyhisselâm'ın Nemrud'a karşı imate ve ihyada Güneş'in tulû' ve gurubuna intikali, cüz'î imate ve ihyadan küllî imate ve ihyaya intikaldir ve bir terakkidir. O delilin en parlak ve en geniş dairesini göstermektedir. Yoksa bir kısım ehl-i tefsirin dedikleri gibi, hafî delili bırakıp, zahir delile çıkmak değildir.

gider. Gelenler aynı parlamayı gösterip, taife taife arkasında parlayıp sönüp gider. Bu sönmek, parlamak vaziyetiyle; yüksek daimî bir Güneş'in devamına delalet ederler. Öyle de, şu mevcudat-ı seyyaredeki hayat ve mevtin değişmeleri ve münavebeleri, bir Hayy-ı Bâki'nin beka ve devamına şehadet ederler.

Evet şu mevcudat âyinelerdir. Fakat zulmet nura âyine olduğu gibi, hem karanlık ne derece şiddetli ise o derece nurun parlamasını gösterdiği gibi, çok cihetlerle zıddiyet noktasında âyinedarlık ederler. Meselâ: Nasılki mevcudat acziyle kudret-i Sani'a âyinedarlık eder, fakıyla gınasına âyinedar olur. Öyle de, fenasıyla bekasına âyinedarlık eder. Evet zeminin yüzü ve yüzündeki eşcarın kıştaki vaziyet-i fakiraneleri ve baharda şaşaa-paş olan servet ve gınaları gayet kat'î bir surette, bir Kadîr-i Mutlak ve Ganiyy-i Alelîtlak'ın kudret ve rahmetine âyinedarlık eder. Evet bütün mevcudat, güya lisan-ı hal ile, Veysel Karanî gibi şöyle münacat ederler; derler ki:

"Yâ İlahenâ! Rabbimiz sensin! Çünkü biz abdiz. Nefsimizin terbiyesinden âciziz. Demek bizi terbiye eden sensin!.. Hem sensin Hâlık! Çünkü biz mahlukuz, yapıyoruz. Hem Rezzak sensin! Çünkü biz rızka muhtacız, elimiz yetişmiyor. Demek bizi yapan ve rızkımızı veren sensin. Hem sensin Mâlik! Çünkü biz memluküz. Bizden başkası bizde tasarruf ediyor. Demek mâlikimiz sensin. Hem sen Aziz'sin, izzet ve azamet sahibisin! Biz zilletimize bakıyoruz, üstümüzde bir izzet cilveleri var. Demek senin izzetinin âyinesiyiz. Hem sensin Ganiyy-i Mutlak! Çünkü biz fakiriz. Fakrımızın eline yetişmediği bir gına

veriliyor. Demek gani sensin, veren sensin. Hem sen Hayy-ı Bâki'sin! Çünkü biz ölüyoruz. Ölmemizde ve dirilmemizde, bir daimî hayat verici cilvesini görüyoruz. Hem sen Bâki'sin! Çünkü biz, fena ve zevalimizde senin devam ve bekanı görüyoruz. Hem cevap veren, atıyye veren sensin! Çünkü biz umum mevcudat, kalî ve hâlî dillerimizle daimî bağırıp istiyoruz, niyaz edip yalvarıyoruz. Arzularımız yerlerine geliyor, maksudlarımız veriliyor. Demek bize cevap veren sensin. Ve hâkeza..."

Bütün mevcudatın, küllî ve cüz'î herbirisi birer Veysel Karanî gibi, bir münacat-ı maneviye suretinde bir âyinedarlıkları var. Acz ve fakr ve kusurlarıyla, kudret ve kemal-i İlahîyi ilân ediyorlar.

DOKUZUNCU KELİME: **بَيِّنَاتُ الْحَقِّ** Yani: Bütün hayrat onun elinde, bütün hasenat onun defterinde, bütün ihsanat onun hazinesindedir. Öyle ise hayr isteyen ondan istemeli, iyilik arzu eden ona yalvarmalı... Şu kelimenin hakikatını kat'î bir surette göstermek için, ilm-i İlahînin hadsiz delillerinden bir geniş delilin emarelerine ve lem'alarına şöyle işaret eder ve deriz ki:

Şu kâinatta görünen ef'al ile tasarruf edip icad eden Sani'in, bir muhit ilmi var. Ve o ilim, onun zâtının hâssa-i lâzıme-i zaruriyesidir, infikaki muhaldir. Nasilki Güneş'in zâtı bulunup ziyası bulunmamak kabil değil; öyle de binler derece ondan ziyade kabil değildir ki, şu muntazam mevcudatı icad eden zâtın ilmi ondan infikak etsin. Şu ilm-i muhit, o zâta lâzım olduğu gibi, taalluk cihetiyle herşey'e dahi lâzımdır. Yani, hiçbir şey ondan gizlenmesi kabil değildir. Perdesiz, Güneş'e karşı zemin yüzündeki eşya, Güneş'i görmemesi kabil olmadığı gibi; o Alîm-i Zülcelal'in nur-u ilmine karşı eşyanın gizlenmesi, bin derece daha gayr-ı kabildir, muhaldir. Çünkü huzur var. Yani herşey daire-i nazarındadır ve mukabildir ve daire-i şuhundadır ve herşey'e nüfuzu var. Şu camid Güneş, şu âciz insan, şu şuarsuz röntgen şuaı gibi zînurlar; hâdis, nâkıs ve ârızî oldukları halde, onların nurları, mukabilindeki her şey'i görüp nüfuz ederlerse; elbette vâcib ve muhit ve zâtî olan nur-u ilm-i ezelden hiçbir şey gizlenemez ve haricinde kalamaz. Şu hakikata işaret eden kâinatın hadd ü hesaba gelmez alâmetleri, âyetleri vardır. Ezcümle:

Bütün mevcudatta görünen bütün hikmetler, o ilme işaret eder. Çünkü hikmet ile iş görmek ilim ile olur. Hem bütün inayetler, tezyinatlar o ilme işaret eder. İnyetkârane, lütufkârane iş gören; elbette bilir ve bilerek yapar. Hem herbiri birer mizan içindeki bütün intizamlı mevcudat ve herbiri birer intizam içindeki bütün mizanlı ve ölçülü hey'at, yine o ilm-i muhite işaret eder. Çünkü intizam ile iş görmek, ilim ile olur. Ölçü ile, tartı ile san'atkârane yapan; elbette kuvvetli bir ilme istinaden yapar. Hem bütün mevcudatta görünen muntazam miktarlar, hikmet ve maslahata göre biçilmiş şekiller, bir kazanın düsturuyla ve

kaderin pergârıyla tanzim edilmiş gibi meyvedar vaziyetler ve heyetler, bir ilm-i muhiti gösteriyor.

Evet eşyaya ayrı ayrı muntazam suretler vermek, herşey'in mesalih-i hayatiyesine ve vücuduna lââyık mahsus bir şekil vermek, bir ilm-i muhit ile olur, başka surette olamaz.

Hem bütün zîhayata, herbirisine lââyık bir tarzda, münasib vakitte, ummadığı yerde rızıklarını vermek; bir ilm-i muhit ile olur. Çünkü rızka gönderen; rızka muhtaç olanları bilecek, tanıyacak, vaktini bilecek, ihtiyacını idrak edecek, sonra rızkını lââyık bir tarzda verebilir.

Hem umum zîhayatın, ibham ünvanı altında bir kanun-u taayyüne bağlı olan ecelleri, ölümleri bir ilm-i muhiti gösteriyor. Çünkü her taifenin, gerçi ferdlerin zahiren muayyen bir vakt-i eceli görünmüyor, fakat o taifenin iki had ortasında mahdud bir zamanda ecelleri muayyendir. O ecel hengamında, o şey'in arkasında vazifesini idame edecek olan neticesinin, meyvesinin, çekirdeğinin muhafazası ve bir taze hayata inkılab ettirmesi; yine o ilm-i muhiti gösteriyor.

Hem bütün mevcudata şamil, herbir mevcuda lââyık bir surette rahmetin taltifatı; bir rahmet-i vasia içinde bir ilm-i muhiti gösteriyor. Çünkü meselâ zîhayatın etfallerini süt ile iâşe eden ve zeminin suya muhtaç nebatatına yağmur ile yardım eden; elbette etfali tanır, ihtiyaçlarını bilir ve o nebatatı görür ve yağmurun onlara lüzumunu derkeder sonra gönderir ve hakeza... Bütün hikmetli, inayetli rahmetinin hadsiz cilveleri; bir ilm-i muhiti gösteriyor.

Hem bütün eşyanın san'atındaki ihtimamat ve san'atkârane tasvirat ve mahirane tezyinat, bir ilm-i muhiti gösteriyor. Çünkü binler vaziyet-i muhtemele içinde, muntazam ve müzeyyen, san'atlı ve hikmetli bir vaziyeti intihab etmek, derin bir ilim ile olur. Bütün eşyadaki şu tarz-ı intihabat, bir ilm-i muhiti gösteriyor.

Hem icad ve ibda'-ı eşyada kemal-i sühulet, bir ilm-i ekmele delalet eder. Çünkü bir işde kolaylık ve bir vaziyette sühulet, derece-i ilim ve meharetle mütenasibdir. Ne kadar ziyade bilse, o derece kolay yapar.

İşte şu sırra binaen herbiri birer mu'cize-i san'at olan mevcudata bakıyoruz ki; hayret-nüma bir derecede sühuletle, kolaylıkla, külfetsiz, dağdağasız, kısa bir zamanda fakat mu'ciznüma bir surette icad edilir. Demek hadsiz bir ilim vardır ki, hadsiz sühuletle yapılır ve hakeza... Mezkûr emareler gibi binler alâmet-i sadıka var ki, şu kâinatta tasarruf eden zâtın muhit bir ilmi vardır. Ve herşey'i bütün şununla bilir, sonra yapar. Madem şu kâinat

sahibinin böyle bir ilmi vardır; elbette insanları ve insanların amellerini görür ve insanlar neye lâayık ve müstehak olduklarını bilir, hikmet ve rahmetin muktezasına göre onlarla muamele eder ve edecek.

Ey insan! Aklını başına al, dikkat et! Nasıl bir zât seni bilir ve bakar, bil ve ayıl!..

Eğer denilse: Yalnız ilim kâfi değildir, irade dahi lâzımdır. İrade olmazsa, ilim kâfi gelmez?

Elcevab: Bütün mevcudat nasıllı bir ilm-i muhite delalet ve şehadet eder. Öyle de: O ilm-i muhit sahibinin irade-i külliyesine dahi delalet eder. Şöyle ki: Herbir şey'e, hususan herbir zîhayata pek çok müşevveş ihtimalât içinde, muayyen bir ihtimal ile ve pek çok akîm yollar içinde neticeli bir yol ile ve pek çok imkânât içinde mütereddid iken gayet muntazam bir teşahhus verilmesi; hadsiz cihetlerle bir irade-i külliye gösteriyor. Çünkü herşey'in vücudunu ihata eden hadsiz imkânât ve ihtimalât içinde ve semeresiz akîm yollarda ve karışık ve yeknesak sel gibi mizansız akan camid unsurlardan gayet hassas bir ölçü ile, nazik bir tartı ile ve gayet ince bir intizam ile, nazenin bir nizam ile verilen mevzun şekil ve muntazam teşahhus; bizzarure ve bilbedahe belki bilmüşahede, bir irade-i külliye eseri olduğunu gösterir. Çünkü hadsiz vaziyetler içinde bir vaziyeti intihab etmek; bir tahsis, bir tercih, bir kasd ve bir irade ile olur ve amd ve arzu ile tahsis edilir. Elbette tahsis, bir muhassısı iktiza eder. Tercih, bir müreccih ister. Muhassıs ve müreccih ise iradedir. Meselâ: İnsan gibi yüzler muhtelif cihazat ve âlâtın makinası hükmünde olan bir vücudun, bir katre sudan.. ve yüzer muhtelif azası bulunan bir kuşun, basit bir yumurtadan.. ve yüzer muhtelif kısımlara ayrılan bir ağacın, basit bir çekirdekten icadları; kudret ve ilme şehadet ettikleri gibi, gayet kat'î ve zarurî bir tarzda onların Sani'inde bir irade-i külliye delalet ederler ki, o irade ile, o şey'in herşey'ini tahsis eder ve o irade ile her cüz'üne, her uzvuna, her kısmına ayrı, has bir şekil verir, bir vaziyet giydirir.

Elhasıl: Nasıllı eşyada, meselâ hayvanattaki ehemmiyetli azanın, esasat ve netaic itibariyle birbirlerine benzeyişleri ve tevafukları ve birtek sikke-i vahdet izhar etmeleri, nasıl kat'î olarak delalet ediyor ki; umum hayvanatın Sani'i birdir, Vâhid'dir, Ehad'dir. Öyle de: O hayvanatın ayrı ayrı teşahhusları ve sîmalarındaki başka başka hikmetli taayyün ve temeyyüzleri delalet eder ki; onların Sani-i Vâhid'i, fâil-i muhtardır ve iradelidir; istediğini yapar, istemediğini yapmaz; kasd ve irade ile işler. Madem ilm-i İlahîye ve irade-i Rabbaniyeye mevcudat adedince, belki mevcudatın şununatı adedince delalet ve şehadet vardır. Elbette bir kısım feylesofların irade-i İlahiyeyi nefy ve bir kısım ehl-i bid'atın kaderi inkâr ve bir kısım ehl-i dalaletin, cüz'iyata adem-i ıtılânı iddia etmeleri ve tabiiyunun, bir kısım mevcudatı tabiat ve esbaba isnad

etmeleri; mevcudat adedince muzaaf bir yalancılıktır ve mevcudatın şununun adedince muzaaf bir dalalet divaneliğidir. Çünkü hadsiz şehadet-i sadıkayı tekzip eden, hadsiz bir yalancılık işlemiş olur.

İşte, meşiet-i İlahiye ile vücuda gelen işlerde; "İnşâallah İnşâallah" yerinde, bilerek "tabî tabî" demek, ne kadar hata ve muhalif-i hakikat olduğunu kıyas et...

ONUNCU KELİME: وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Yani: Hiçbir şey ona ağır gelemez. Daire-i imkânda ne kadar eşya var, o eşyaya gayet kolay vücud giydirebilir. Ve o derece ona kolay ve rahattır ki: إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا illh... sırrıyla, güya yalnız emreder, yapılır. Nasılki gayet mahir bir san'atkâr; ziyade kolay bir tarzda, elini işe dokundurur dokundurmaz, makina gibi işler. Ve o sür'at ve meharetini ifade için denilir ki: O iş ve san'at, ona o kadar müsahhardır ki; güya emriyle, dokunmasıyla işler oluyor; san'atlar vücuda geliyor. Öyle de: Kadîr-i Zülcelal'in kudretine karşı eşyanın nihayet derecede müsahhariyet ve itaatine ve o kudretin nihayet derecede külfetsiz ve sühuletle iş gördüğüne işareten, إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ferman eder. Şu hakikat-ı uzmanın hadsiz esrarından beş sırrını beş nüktede beyan edeceğiz:

Birincisi:Kudret-i İlahiyeye nisbeten en büyük şey, en küçük şey kadar kolaydır. Bir nev'in umum efradıyla icadı, bir ferd kadar külfetsiz ve rahattır. Cennet'i halketmek, bir bahar kadar kolaydır. Bir baharı icad etmek, bir çiçek kadar rahattır. Şu sırrı izah ve isbat eden haşre dair Onuncu Söz'ün âhîrinde, hem melaike ve beka-i ruh ve haşre dair Yirmidokuzuncu Söz'de haşir mes'elesinde, İkinci Esas'ın beyanında zikredilen "nuraniyet sırrı", "şeffafiyet sırrı", "mukabele sırrı", "müvazene sırrı", "intizam sırrı", "itaat sırrı", altı temsil ile isbat edilerek gösterilmiştir ki: Kudret-i İlahiyeye nisbeten yıldızlar, zerreler gibi kolaydır; hadsiz efrad bir ferd kadar külfetsiz ve rahatça icad edilir. Madem o iki Söz'de bu altı sır isbat edilmiş, onlara havale ederek burada kısa keseriz.

İkincisi:Kudret-i İlahiyeye nisbeten herşey müsavi olduğuna delil-i katî ve bürhan-ı satî şudur ki: Hayvanat ve nebatatın icadında, gözümüzle görüyoruz, hadsiz bir sehavet ve kesret içinde, nihayet derecede bir itkan, bir hüsn-ü san'at bulunuyor. Hem nihayet derecede karışıklık ve ihtilat içinde, nihayet derecede bir imtiyaz ve tefrik görünüyor. Hem nihayet derecede mebzuliyet ve vüs'at içinde, nihayet derecede san'atça kıymetdarlık ve hilkatça güzellik bulunuyor. Hem nihayet derecede san'atkârane bir surette, çok cihazata ve çok zamana muhtaç olmakla beraber; gayet derecede sühuletle ve sür'atle icad ediliyor. Âdeta birden ve hiçten o mu'cizat-ı san'at vücuda geliyor.

İşte bilmüşahede her mevsimde rûy-i zeminde gördüğümüz bu faaliyet-i kudret, kat'iyen delalet eder ki: Şu efalın menba'ı olan kudrete nisbeten; en büyük şey, en küçük şey kadar kolaydır ve hadsiz efradın icadı ve idareleri, bir ferd kadar rahatça icad ve idare edilir.

Üçüncüsü:Şu kâinatta, şu görünen tasarrufat ve efal ile hükmeden Sâni'-i Kadîr'in kudretine nisbeten, en büyük küll en küçük cüz' kadar kolay gelir. Efradça kesretli bir küllün icadı, bir tek cüz'ün icadı kadar sühuletlidir. Ve en âdi bir cüz'ide, en yüksek bir kıymet-i san'at gösterilebilir. Şu hakikatın sırr-ı hikmeti üç menba'dan çıkar:

Evvelâ: İmdad-ı vâhidiyetten.

Sâniyen: Yüsr-ü vahdetten.

Sâlisen: Tecelli-i ehadiyetten.

Birinci menba' olan imdad-ı vâhidiyet: Yani herşey ve bütün eşya, bir tek zâtın mülkü olsa; o vakit vâhidiyet cihetiyle herbir şey'in arkasında, bütün eşyanın kuvvetini tahşid edebilir. Ve bütün eşya, birtek şey gibi kolayca idare edilir. Şu sırrı, şöyle bir temsil ile fehme takrib için deriz; meselâ: Nasılki bir memleketin tek bir padişahı bulunsa, o padişah o vahdet-i saltanat kanunu cihetiyle, herbir neferin arkasında bir ordu kuvvet-i maneviyesini tahşid edebilir.. ve edebildiği için; o tek nefer, bir şahı esir edebilir ve şahın fevkinde padişahı namına hükmedebilir. Hem o padişah, vâhidiyet-i saltanat sırrıyla, bir neferi ve bir memuru istihdam ve idare ettiği gibi, bütün orduyu ve bütün memurlarını idare edebilir. Güya vâhidiyet-i saltanat sırrıyla herkesi, herşey'i, bir ferdin imdadına gönderebilir. Ve herbir ferdi, bütün efrad kadar bir kuvvete istinad edebilir; yani ondan meded alabilir. Eğer o vâhidiyet-i saltanat ipi çözülsün ve başıbozukluğa dönse; o vakit herbir nefer, hadsiz bir kuvveti birden kaybedip, yüksek bir makam-ı nüfuzdan sukut eder, âdi bir adam makamına gelir. Ve onların idare ve istihdamları, efrad adedince müşkilat peyda eder. Aynen öyle de **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى** şu kâinatın Sani'i, Vâhid olduğundan; herbir şeye karşı, bütün eşyaya müteveccih olan esmayı tahşid eder. Ve nihayetsiz bir san'atla, kıymetdar bir surette icad eder. Lüzum olsa, bütün eşya ile birtek şey'e bakar, baktırır, meded verir ve kuvvetli yapar. Ve bütün eşyayı dahi o vâhidiyet sırrıyla; birtek şey gibi icad eder, tasarruf eder, idare eder.

İşte, şu imdad-ı vâhidiyet sırrıyladır ki; şu kâinatta nihayet derecede mebzuliyet ve ucuzluk içinde, nihayet derecede san'atça ve kıymetçe yüksek ve âlî bir keyfiyet görünüyor.

İkinci menba' olan yüs-ü vahdet: Yani birlik usûlüyle bir merkezde, bir elden, bir kanunla olan işler; gayet derecede kolaylık veriyor. Müteaddid merkezlere, müteaddid kanuna, müteaddid ellere dağılsa müşkilât peyda eder. Meselâ: Nasılki bir ordunun bütün neferatının bir merkezden, bir kanunla, bir kumandan-ı a'zam emriyle esasat-ı techiziyeleri yapılsa; birtek nefer kadar kolay olur. Eğer ayrı ayrı fabrikalarda, ayrı ayrı merkezlerde techizatları yapılsa; bir ordunun techizine lâzım olan bütün askerî fabrikalar, birtek neferin techizatı için lâzım gelir. Demek eğer vahdete istinad edilse; bir ordu, bir nefer kadar kolay olur. Eğer vahdet olmazsa; bir nefer, bir ordu kadar techizin esasatı cihetinde müşkilât peyda eder. Hem bir ağacın meyvelerine -vahdet noktasında- bir merkeze, bir kanuna, bir köke istinaden madde-i hayatiye verilse; binler meyveler, tek bir meyve gibi kolay olur. Eğer herbir meyve, ayrı ayrı merkeze rabtedilse ve ayrı ayrı yerden mevadd-ı hayatiyeleri gönderilse; herbir meyve, bütün ağaç kadar müşkilât peyda eder. Çünkü bütün ağaca lâzım olan mevadd-ı hayatiye, herbir meyve için dahi lâzımdır. İşte şu iki temsil gibi, **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى** şu kâinatın Sani'i, Vâhid-i Ehad olduğu için, vahdetle iş görür ve vahdetle iş gördüğü için, bütün eşya birtek şey kadar kolay olur. Hem birtek şeyi, san'atça bütün eşya kadar kıymetli yapabilir. Ve hadsiz efradı, gayet kıymetdar bir surette icad ederek; şu görünen hadsiz mebzuliyet ve nihayetsiz ucuzluk lisaniyla, cûd-u mutlakını gösterir ve hadsiz sehavetini ve nihayetsiz hallakıyetini izhar eder.

Üçüncü menba' olan tecelli-i ehadiyet: Yani Sani-i Zülcelal cisim ve cismanî olmadığı için, zaman ve mekân onu kayıd altına alamaz. Ve kevn ü mekân, onun şuhuduna ve huzuruna müdahale edemez. Ve vesait ve ecram, onun fiiline perde çekemez. Teveccühünde tecezzi ve inkısam olmaz. Bir şey, bir şey'e mani olmaz. Hadsiz ef'ali, bir fiil gibi yapar. Onun içindir ki; bir çekirdekte koca bir ağacı manen dercettiği gibi, bir âlemi birtek ferde dercedebilir. Bütün âlem, birtek ferd gibi dest-i kudretinde çevrilir. Şu sırrı başka Sözlerde izah ettiğimiz gibi, deriz ki: Nasılki nuraniyet itibariyle bir derece kayıdsız olan Güneş'in timsali, herbir cilalı parlak şeyde temessül eder. Binlerle, milyonlarla âyineler nuruna mukabil gelse, birtek âyine gibi inkısam etmeden bizzât herbirinde cilve-i misaliyesi bulunur. Eğer âyinenin istidadı olsa, Güneş azametiyle onda âsârını gösterebilir. Bir şey, bir şey'e mani olamaz. Binler, bir gibi ve binler yere, bir yer gibi kolay girer. Herbir yer, binler yer kadar o güneşin cilvesine mazhar olur. İşte **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى** şu kâinat Sani-i Zülcelalinin nur olan bütün sıfâtıyla ve nuranî olan bütün esmasıyla, teveccüh-ü ehadiyet sırrıyla öyle bir tecellisi var ki; hiçbir yerde olmadığı halde, heryerde hazır ve nâzırdır. Teveccühünde inkısam olmaz. Aynı anda, her yerde, külfetsiz, müzahamesiz her işi yapar.

İşte şu imdad-ı vâhidiyet ve yüsr-ü vahdet ve tecelli-i ehadiyet sırrıyladır ki; bütün mevcudat, birtek Sani'a verildiği vakit; o bütün mevcudat, bir tek mevcud gibi kolay ve sühuletli olur. Ve herbir mevcud, hüsn-ü san'atça, bütün mevcudat kadar kıymetli olabilir. Nasılki mevcudatın hadsiz mebzuliyeti içinde, herbir ferde hadsiz dekaik-ı san'atın bulunması bu hakikatı gösteriyor. Eğer o mevcudat, doğrudan doğruya birtek Sani'a verilmezse; o zaman herbir mevcud, bütün mevcudat kadar müşkilatlı olur ve bütün mevcudat, birtek mevcud kıymetine sukut eder, iner. Şu halde ya hiçbir şey vücuda gelmeyecek veya gelse de kıymetsiz, hiçe inecektir.

İşte şu sırdandır ki: Ehl-i felsefenin en ziyade ileri gidenleri olan Sofestaîler, tarîk-ı haktan yüzlerini çevirdiklerinden, küfür ve dalalet tarîkına bakmışlar; görmüşler ki: Şirk yolu, tarîk-ı haktan ve tevhid yolundan yüzbin defa daha müşkilâtlıdır, nihayet derecede gayr-ı makuldür. Onun için bilmeceburiye herşey'in vücudunu inkâr ederek akıldan istifa etmişler.

Dördüncüsü: Şu kâinatta şu görünen ef'al ile tasarruf eden Zât-ı Kadîr'in kudretine nisbeten Cennet'in icadı, bir bahar kadar kolay ve bir baharın icadı, bir çiçek kadar kolaydır. Ve bir çiçeğin mehasin-i san'atı ve letaif-i hilkatı, bir bahar kadar letafetli ve kıymetli olabilir. Şu hakikatın sırrı üç şeydir:

Birincisi: Sani'deki vücub ile tecerrüd.

İkincisi: Mahiyetinin mübayenetiyle adem-i takayyüd.

Üçüncüsü: Adem-i tahayyüz ile adem-i tecezzidir.

Birinci Sır: Vücub ve tecerrüdün hadsiz kolaylığa ve nihayetsiz sühulete sebebiyet vermeleri, gayet derin bir sırdır. Onu bir temsil ile fehme takrib edeceğiz. Şöyle ki:

Vücut mertebeleri muhtelifdir. Ve vücut âlemleri ayrı ayrıdır. Ayrı ayrı oldukları için, vücudda rüsuhu bulunan bir tabaka-i vücudun bir zerresi, o tabakadan daha hafif bir tabaka-i vücudun bir dağı kadardır ve o dağı istiab eder. Meselâ: Âlem-i şehadetten olan kafadaki hardal kadar kuvve-i hâfıza âlem-i manadan bir kütübhaneye kadar vücudu içine alır. Ve âlem-i haricîden olan tırnak kadar bir âyine-i vücudun, âlem-i misal tabakasından koca bir şehri içine alır. Ve o âlem-i haricîden olan o âyine ve o hâfızanın şuurları ve kuvve-i icadiyeleri olsaydı, bir zerrecik vücud-u haricîleri kuvvetiyle, o vücud-u manevîde ve misalîde hadsiz tasarrufat ve tahavvülât yapabilirlerdi. Demek vücud rüsuha peyda ettikçe, kuvvet ziyadeleşir; az bir şey, çok hükmüne geçer. Hususan vücud rüsuha-u tam kazandıktan sonra, maddeden mücerred ise, kayıd

altına girmezse; o vakit cüz'î bir cilvesi, sair hafif tabakat-ı vücudun çok âlemlerini çevirebilir.

İşte **وَاللَّهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَى** şu kâinatın Sani'-i Zülcelali, Vâcib-ül Vücut'dur. Yani: Onun vücudu zâtîdir, ezeli'dir, ebedîdir, ademi mümteni'dir, zevali muhaldır ve tabakat-ı vücudun en rasihi, en esaslısı, en kuvvetlisi, en mükemmelidir. Sair tabakat-ı vücut, onun vücuduna nisbeten gayet zaîf bir gölge hükmündedir. Ve o derece vücut-u Vâcib rasih ve hakikatlı ve vücut-u mümkinat o derece hafif ve zaîftir ki; Muhyiddin-i Arabî gibi çok ehl-i tahkik, sair tabakat-ı vücudu, evham ve hayal derecesine indirmişler; **لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ** demişler. Yani: Vücut-u Vâcib'e nisbeten başka şeylere vücut denilmemeli; onlar, vücut ünvanına lâıyk değillerdir diye hükmetmişler.

İşte Vâcib-ül Vücut'un hem vâcib, hem zâtî olan kudretine karşı; mevcudatın hem hâdis, hem ârızî vücudları ve mümkinatın hem kararsız, hem kuvvetsiz sübutları; elbette nihayet derecede kolay ve hafif gelir. Bütün ruhları haşr-i a'zamda ihya edip muhakeme etmek; bir baharda, belki bir bahçede, belki bir ağaçta haşr ü neşrettiği yaprak ve çiçek ve meyveler kadar kolaydır.

İkinci Sır: Mübayenet-i mahiyet ve adem-i takayyüdün kolaylığa sebebiyeti ise şudur ki: Sani'-i Kâinat, elbette kâinat cinsinden değildir. Mahiyeti, hiçbir mahiyete benzemez. Öyle ise: Kâinat dairesindeki manialar, kayıtlar onun önüne geçemez; onun icraatını takyid edemez. Bütün kâinatı birden tasarruf edip çevirebilir. Eğer kâinat yüzündeki görünen tasarrufat ve e'fal, kâinata havale edilse, o kadar müşkilât ve karışıklığa sebebiyet verir ki; hiçbir intizam kalmadığı gibi, hiçbir şey dahi vücudda kalmaz; belki vücuda gelemez. Meselâ: Nasılki kemerli kubbelerdeki ustalık san'atı, o kubbedeki taşlara havale edilse ve bir taburun zabite ait idaresi, neferata bırakılsa; ya hiç vücuda gelmez veyahut çok müşkilât ve karışıklık içinde intizamsız bir vaziyet alacak. Halbuki o kubbelerdeki taşlara vaziyet vermek için, taş nev'inden olmayan bir ustaya verilse ve taburdaki neferatın idaresi, mertebe itibariyle zabıtlık mahiyetini haiz olan bir zabite havale edilse; hem san'at kolay olur, hem tedbir ve idare sühuletli olur. Çünkü taşlar ve neferler birbirine mani' olurlar; usta ve zabıtlık ise, manisiz her noktaya bakar, idare eder.

İşte **وَاللَّهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَى** Vâcib-ül Vücut'un mahiyet-i kudsiyesi, mahiyat-ı mümkinat cinsinden değildir. Belki bütün hakaik-i kâinat, o mahiyetin esma-i hüsnasından olan Hak isminin şualarıdır. Madem mahiyet-i mukaddesesi hem Vâcib-ül Vücut'dur, hem maddeden mücerredir, hem bütün mahiyata muhaliftir; misli, misali, mes'ûli yoktur. Elbette o Zât-ı Zülcelal'in o kudret-i ezeliyesine nisbeten bütün kâinatın idaresi ve terbiyesi; bir bahar, belki bir ağaç

kadar kolaydır. Haşr-i a'zam ve dâr-ı âhiret, Cennet ve Cehennem'in icadı; bir güz mevsiminde ölmüş ağaçların yeniden bir baharda ihyaları kadar kolaydır.

Üçüncü Sır: Adem-i tahayyüz ve adem-i tecezzinin nihayet derecede olan kolaylığa sebebiyet vermelerinin sırrı ise şudur ki: Madem Sani'-i Kadîr mekândan münezzehtir, elbette kudretiyle her mekânda hazır sayılır. Ve madem tecezzi ve inkısam yoktur; elbette her şeye karşı, bütün esmasıyla müteveccih olabilir. Ve madem heryerde hazır ve herşey'e müteveccih olur.. öyle ise mevcudat ve vesait ve ecram onun ef'aline mümanaat etmez, ta'vik etmez, belki hiç lüzum yok. Faraza lüzum olsa, elektriğin telleri gibi ve ağacın dalları gibi ve insanın damarları gibi; eşya, vesile-i teshilat ve vasıta-i vusul-ü hayat ve sebep-i sür'at-i ef'al hükmüne geçer. Ta'vik, takyid, men' ve müdahale şöyle dursun; belki teshil ve tesri' ve îsale vesile hükmüne geçer. Demek Kadîr-i Zülcelal'in tasarrufat-ı kudretine herşey itaat ve inkıyad cihetinde -ihtiyaç yok- eğer ihtiyaç olsa kolaylığa vesile olur.

Elhasıl: Sani'-i Kadîr külfetsiz, mualecesiz, sür'atle, sühuletle herşey'i o şey'e lâayık bir surette halkeder. Külliyyatı, cüz'iyat kadar kolay icad eder. Cüz'iyatı, külliyyat kadar san'atlı halkeder. Evet külliyyatı ve semavatı ve arzı halkeden kimse, semavat ve arzda olan cüz'iyatı ve efrad-ı zîhayatiyeyi halkeden elbette yine odur ve ondan başka olamaz. Çünkü o küçük cüz'iyat; o külliyyatın meyveleri, çekirdekleri, misal-i musaggarlarıdır. Hem o cüz'iyatı icad eden kim ise, cüz'iyatı ihata eden unsurları ve semavat ve arzı dahi o halketmiştir. Çünkü görüyoruz ki; cüz'iyat külliyyata nisbeten birer çekirdek, birer küçük nüsha hükmündedir. Öyle ise o cüz'ileri halkeden zâtın elinde, anasır-ı külliye ve semavat ve arz bulunmalıdır. Tâ ki, hikmetinin düsturlarıyla ve ilminin mizanlarıyla o küllî ve muhit mevcudatın hülâsalarını, manalarını, nûmunelerini; o küçücük misal-i musaggarlar hükmünde olan cüz'iyatta dercedebilsin. Evet acaib-i san'at ve garaib-i hilkat noktasında cüz'iyat, külliyyattan geri değil; çiçekler, yıldızlardan aşağı değil; çekirdekler, ağaçların madûnunda değil; belki çekirdekteki nakş-ı kader olan manevî ağaç, bağdaki nesc-i kudret olan mücessem ağaçtan daha acibdir. Ve hilkat-ı insaniye, hilkat-ı âlemden daha acibdir. Nasılki bir cevher-i ferd üstünde, esîr zerratiyla bir Kur'an-ı hikmet yazılsa, semavat yüzündeki yıldızlarla yazılan bir Kur'an-ı azametden kıymetçe daha ehemmiyetli olabilir. Öyle de; çok küçük cüz'iyatlar var, mu'cizat-ı san'atça külliyyattan üstündür.

Beşincisi:Sâbık beyanatımızda, icad-ı mahlukatta görünen hadsiz kolaylık, gayet derecede çabukluk, nihayetsiz sür'at-i ef'al, nihayetsiz sühuletle icad-ı eşyanın sırlarını, hikmetlerini bir derece gösterdik. İşte şu nihayetsiz sür'at ve hadsiz sühuletle vücud-u eşya, ehl-i hidayete şöyle kat'î bir kanaat verir ki: Mahlukatı icad eden zâtın kudretine nisbeten; Cennetler baharlar kadar, baharlar bahçeler kadar, bahçeler çiçekler kadar kolay gelir. *مَا خَلَقَكُمْ وَلَا بَعَثَكُمْ إِلَّا كُنُفْسٍ وَاحِدَةً*

sırrıyla, nev'-i beşerin haşr ü neşri, birtek nefsin imate ve ihyası gibi sühuletlidir. **إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ** tasrihiyle, bütün insanları haşirde ihya etmek; istirahat için dağılan bir orduyu bir boru sesiyle toplamak kadar kolaydır.

İşte şu hadsiz sür'at ve nihayetsiz sühulet, bilbedahe kudret-i Sani'in kemaline ve herşey ona nisbeten kolay olduğuna delil-i kat'î ve bürhan-ı yakînî olduğu halde; ehl-i dalaletin nazarında, Sani'in kudretiyle eşyanın teşkili ve icadı -ki, vücub derecesinde sühuletlidir. Bin derece muhal olan- kendi kendine teşekkül ile iltibasa sebep olmuştur. Yani bazı âdi şeylerin vücuda gelmelerini çok kolay gördükleri için, onların teşkilini, teşekkül tevehhüm ediyorlar. Yani icad edilmiyorlar, belki kendi kendine vücut buluyorlar. İşte gel ahmaklığın nihayetsiz derecatına bak ki; nihayetsiz bir kudretin delilini, onun ademine delil yapar; nihayetsiz muhalât kapısını açar. Çünkü o halde Sani'-i Âlem'e lâzım olan nihayetsiz kudret ve muhit ilim gibi evsaf-ı kemal, her mahlukun her zerresine verilmek lâzım gelir; tâ kendi kendine teşekkül edebilsin.

ONBİRİNCİ KELİME: **وَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ** Yani: Dâr-ı fâniden dâr-ı bâkiye dönülecek ve Kadîm-i Bâki'nin makarr-ı saltanat-ı ebediyesine gidilecek ve kesret-i esbabdan Vâhid-i Zülcelal'in daire-i kudretine gidilecek, dünyadan âhirete geçilecek. Merciiniz onun dergâhıdır, melceiniz onun rahmetidir ve hakeza...

Şu kelimenin bunlar gibi ifade ettiği pek çok hakikatlar var. Şu hakikatların içinde, saadet-i ebediye ile Cennet'e döneceğinizi ifade eden hakikat ise: Onuncu Söz'ün oniki bürhan-ı kat'î-yi yakînîyle ve Yirmidokuzuncu Söz'ün pek çok delail-i katıayı tazammun eden altı esasıyla o derece kat'î isbat edilmiştir ki, başka beyana hacet bırakmıyor. Gurub eden güneşin ertesi sabah yeniden tulû' edeceği kat'iyetinde, o iki Söz isbat etmişler ki: Şu dünyanın manevî güneşi olan hayat dahi, harab-ı dünya ile gurubundan sonra haşrin sabahında bâki bir surette tulû' edecektir. Ve cinn ü insin bir kısmı saadet-i ebediyeye ve bir kısmı da şekavet-i ebediyeye mazhar olacaktır. Madem Onuncu ve Yirmidokuzuncu Sözler bu hakikatı kemaliyle isbat etmişler, sözü onlara havale edip yalnız deriz ki: Sâbık beyanatta kat'î isbat edildiği üzere: Nihayetsiz bir ilm-i muhit ve hadsiz bir irade-i külliye ve nihayetsiz bir kudret-i mutlaka sahibi olan şu kâinatın Sani-i Hakîm'i ve şu insanların Hâlık-ı Rahîm'i bütün semavî kitabları ve fermanlarıyla Cennet'i ve saadet-i ebediyeyi nev'-i beşerin ehl-i imanına va'detmiştir. Madem va'detmiştir, elbette yapacaktır. Çünkü va'dinde hulf etmek ona muhaldir. Çünkü va'dini îfa etmemek, gayet çirkin bir noksandır. Kâmil-i Mutlak noksandan münezze ve mukaddestir. Va'dettiğini yapmamak, ya cehlinden veya aczinden yapamaz. Halbuki o Kadîr-i Mutlak ve Alîm-i Külli Şey hakkında cehl ve acz muhal olduğundan, hulf-ü va'd dahi muhaldir. Hem başta Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâm olarak

bütün enbiya ve evliya ve asfiya ve ehl-i iman mütemadiyen o Rahîm-i Kerim'den, va'dettiği saadet-i ebediyeyi rica edip yalvarıyorlar ve niyaz edip istiyorlar. Hem bütün esma-i hüsnâ ile beraber istiyorlar. Çünkü başta şefkati ve rahmeti, adaleti ve hikmeti ve Rahman ve Rahîm, Âdil ve Hakîm isimleri ve rububiyeti ve saltanatı ve Rab ve Allah isimleri gibi ekser esma-i hüsnâsı, daire-i âhireti ve saadet-i ebediyeyi iktiza ve istilzam ederler ve tahakkukuna şahadet ve delalet ediyorlar. Belki -Onuncu Söz'de isbat edildiği gibi- bütün mevcudat bütün hakaikiyla dâr-ı âhirete işaret ediyorlar. Hem ferman-ı a'zam olan Kur'an-ı Hakîm binler âyât u beyyatıyla ve berahin-i sadıka-i kat'iyyesiyle o hakikatı gösteriyor ve talim ediyor. Ve nev'-i beşerin mâbihil iftiharını olan Habib-i Ekrem binler mu'cizat-ı bahireye istinad ederek bütün hayatında, bütün kuvvetiyle o hakikatı ders vermiş, isbat etmiş, ilân etmiş, görmüş ve göstermiş.

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ بِعَدَدِ أَنْفَاسِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فِي الْجَنَّةِ وَاحْشُرْنَا وَنَاشِرُهُ وَرُفَقَاؤُهُ وَصَاحِبَهُ سَعِيدًا
وَالِدِينَا وَإِحْوَانَنَا وَآخَوَاتِنَا تَحْتَ لَوْاؤِهِ وَارْزُقْنَا شِفَاعَتَهُ وَادْخُلْنَا الْجَنَّةَ مَعَ آلِهِ وَاصْحَابِهِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ آمِينَ

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا * رَبَّنَا لَا تَجْعَلْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ * رَبِّ اشْرَحْ
لِي صَدْرِي * وَبَيِّرْ لِي أَمْرِي * وَاخْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي * يَفْقَهُوا قَوْلِي * رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ * وَتُبْ عَلَيْنَا
إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

Yirminci Mektub'un Onuncu Kelimesine Zeyldir

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ

Sual: Sen çok yerlerde demişsin ki: "Vahdette nihayet derecede kolaylık var; kesrette ve şirkte nihayet müşkilât oluyor. Vahdette vücut derecesinde bir sühulet var; şirkte, imtina' derecesinde bir suubet var." diyorsun. Halbuki gösterdiğin müşkilât ve muhalât, vahdet tarafında da cereyan eder. Meselâ diyorsun: "Eğer zerreler memur olmazlarsa; herbir zerrede, ya bir ilm-i muhit veya bir kudret-i mutlaka veya hadsiz manevî makinalar, matbaalar bulunmak lâzım gelir. Bu ise yüz derece muhaldir. Halbuki o zerreler memur-u İlahî de

olsalar, yine öyle bir mazhariyet lâzım gelir.. tâ hadsiz muntazam vazifelerini yapabilsinler. Bunun hallini isterim."

Elcevab: Çok Sözlerde izah ve isbat etmişiz ki: Bütün mevcudat birtek Sâni'a verilse, birtek mevcud gibi kolay ve sühuletli olur. Eğer müteaddid esbaba ve tabiata isnad edilse; birtek sinek, semavat kadar; bir çiçek, bir bahar kadar; bir meyve, bir bahçe kadar müşkilâtlı ve suubetli olur. Madem şu mes'ele başka Sözler'de izah ve isbat edilmiş; onlara havale edip, şurada yalnız üç işaret ile, o hakikata karşı nefsin itminanını temin edecek üç temsil beyan edeceğiz:

Birinci Temsil: Meselâ şeffaf parlak bir zerrecik, bizzât kendi başıyla kalsa bir kibrit başı kadar bir nur içinde yerleşmez ve ona masdar olamaz. Kendi cirmi kadar ve mahiyeti mikdarınca bil'asale cüz'î zerre gibi bir nuru olabilir. Fakat o zerrecik, Güneş'e intisab edip ona karşı gözünü açıp baksa; o vakit o koca Güneş'i ziyasıyla, elvan-ı seb'asıyla, hararetiyle hattâ mesafesiyle içine alabilir ve bir nevi tecelli-i a'zamına mazhar olur. Demek o zerre kendi kendine kalsa, bir zerre kadar ancak iş görebilir. Eğer Güneş'e memur ve mensub ve mir'at sayılsa; Güneş gibi, Güneş'in icraatındaki bir kısım cüz'î nünunelerini gösterebilir.

İşte **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى** herbir mevcud, hattâ herbir zerre, eğer kesrete ve şirke ve esbaba ve tabiata ve kendi kendine isnad edilse; o vakit herbir zerre, herbir mevcud, ya bir ilm-i muhit ve kudret-i mutlaka sahibi olmalı veyahut hadsiz manevî makine ve matbaalar, içinde teşekkül etmeli; tâ ona tevdi' edilen acib vazifeleri yapabilsin. Eğer o zerreler Vâhid-i Ehad'e isnad edilse; o vakit her bir masnu, herbir zerre ona mensub olur, onun memuru hükmüne geçer. Şu intisabı onu tecelliye mazhar eder. Bu mazhariyet ve intisabla, nihayetsiz bir ilim ve kudrete istinad eder. Hâlıkının kuvvetiyle, milyonlar defa kuvvet-i zâtîsinden fazla işleri, vazifeleri; o intisab ve istinad sırrıyla yapar.

İkinci Temsil: Meselâ: İki kardeş var. Birisi cesur, kendine güvenir. Diğeri hamiyetli, milliyet-perverdir. Bir muharebe zamanında kendine güvenen adam devlete intisab etmez, kendi başıyla iş görmek ister. Kendi kuvvetinin menba'larını belinde taşımaya mecbur olur. Techizatını, cephanelerini kendi kuvvetine göre çekmeye muhtaktır. O şahsî ve küçük kuvvet mikdarınca, düşman ordusunun bir onbaşıyla ancak mücadele eder; fazla birşey elinden gelmez. Öteki kardeş kendine güvenmiyor ve kendisini âciz, kuvvetsiz biliyor.. padişaha intisab etti, askere kaydedildi. O intisab ile, koca bir ordu ona nokta-i istinad oldu. Ve o istinad ile arkasında, padişahın himmetiyle bir ordunun manevî kuvveti tahşid edilebilir bir kuvve-i maneviye ile harbe atıldı. Tâ düşmanın mağlub ordusu içindeki şahın büyük bir müşirine rastgeldi; kendi padişahı namına, "Seni esir ediyorum! Gel!" der. Esir eder getirir. Şu halin sırrı ve hikmeti şudur ki:

Evvelki başıbozuk, kendi menba'-ı kuvvetini ve techizatını kendisi taşımaya mecbur olduğu için, gayet cüz'î iş görebildi. Şu memur ise; kendi kuvvetinin menbainı taşımaya mecbur değil, belki onu ordu ve padişah taşıyor. Mevcud telgraf ve telefon teline makinasını küçük bir tel ile rabt etmek gibi, şu adam bu intisabla kendini o hadsiz kuvvete rabteder.

İşte **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى** eğer her mahluk, her zerre doğrudan doğruya Vâhid-i Ehad'e isnad edilse ve onlar ona intisab etseler; o vakit o intisab kuvvetiyle ve seyyidinin havliyle, emriyle; karınca, Firavun'un sarayını başına yıkar, başaşağı atar.. sinek, Nemrud'u gebertip Cehennem'e atar.. bir mikrop, en cebbar bir zalimi kabre sokar.. buğday tanesi kadar çam çekirdeği, bir dağ gibi bir çam ağacının destgâhı ve makinası hükmüne geçer.. havanın zerresi, bütün çiçeklerin, meyvelerin ayrı ayrı işlerinde, teşekkülâtlarında muntazaman, güzelce çalışabilir. Bütün bu kolaylık, bilbedahe memuriyet ve intisabdan ileri geliyor. Eğer iş başıbozukluğa dönse, esbaba ve kesrete ve kendi kendilerine bırakılıp şirk yolunda gidilse, o vakit herşey, cirmi kadar ve şuuru mikdarınca iş görebilir.

Üçüncü Temsil: Meselâ iki arkadaş var. Hiç görmedikleri bir memleketin ahvaline dair istatistikli bir nevi coğrafya yazmak istiyorlar.

Birisi, o memleketin padişahına intisab edip, telgraf ve telefon dairesine girer. On paralık bir tel ile, kendi telefon makinasını devletin teline rabteder. Her yer ile görüşür, muhabere eder, malûmat alır. Gayet muntazam ve mükemmel coğrafya istatistiğine ait san'atkârane bir eser yapar.

Öteki arkadaş ise, ya elli sene mütemadiyen gezecek ve müşkilâtla heryeri görüp her hâdiseyi işitecek veyahut milyonlarla lirayı sarfedip, devletin tel ve telefon temdidatı kadar ve padişah gibi telgraf sahibi olacak. Tâ evvelki arkadaş gibi o mükemmel eseri yapsın. Öyle de: **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى** eğer hadsiz eşya ve mahlukat Vâhid-i Ehad'e verilse, o vakit o irtibat ile herşey birer mazhar olur. O Şems-i Ezelî'nin tecellisine mazhariyetle, kavanin-i hikmetine ve desatir-i ilmiyesine ve nevamis-i kudretine irtibat peyda eder. O vakit havl ve kuvvet-i İlahiye ile herşey'i görür bir gözü ve her yere bakar bir yüzü ve her işe geçer bir sözü hükmünde bir cilve-i Rabbaniyeye mazhar olur. Eğer o intisab kesilse; o şey, bütün eşyadan dahi inkıta' eder, cirmi kadar bir küçüklüğe sığışır. O halde bir uluhiyet-i mutlaka sahibi olmalı ki, evvelki vaziyette gördüğü işleri görebilsin.

Elhasıl: Vahdet ve iman yolunda, vücut derecesinde bir sühulet ve kolaylık var. Şirk ve esbabda, imtina derecesinde müşkilât ve suubet var. Çünkü

bir vâhid, külfetsiz olarak kesîr eşyaya bir vaziyet verir ve bir neticeyi istihsal eder. Eğer o vaziyeti almayı ve o neticeyi istihsal etmeyi, o eşya-yı kesîreye havale edilse; o vakit pek çok külfetle ve pek çok hareketlerle ancak o vaziyet alınır ve o netice istihsal edilir. Meselâ Üçüncü Mektub'da denildiği gibi: Semavat meydanında, Şems ve Kamer kumandası altında yıldızlar ordusunu harekete getirmekle, her gece ve her sene, şaşaalı tesbihkârane bir seyeran ve cereyan vermek demek olan cazibedar, sevimli vaziyet-i semaviye ve mevsimlerin değişmesi gibi büyük maslahatların vücud bulması demek olan o ulvî, hikmetli netice-i Arziye, eğer vahdete verilse; o Sultan-ı Ezel kolayca Küre-i Arz gibi bir neferi, o vaziyet ve o netice için ecram-ı ulviyeye kumandan tayin eder. O vakit Arz, emir aldıktan sonra, memuriyet neş'esinden mevlevî gibi zikr ü semaa kalkar; az bir masrafla o güzel vaziyet hasıl olur, o mühim netice vücud bulur. Eğer Arz'a, "Sen dur, karışma!" denilse; ve o netice ve o vaziyetin istihsali de semavata havale edilse; ve vahdetten, kesrete ve şirke gidilse; hergün ve her sene, binler derece Küre-i Arz'dan büyük olan milyonlar adedince yıldızlar hareket etmek, milyarlar sene mesafeyi yirmidört saatte ve bir senede kestirmek lâzımdır.

Netice-i Meram: Kur'an ve ehl-i iman, hadsiz masnuatı bir Sâni'-i Vâhid'e verir. Doğrudan doğruya her işi ona isnad eder. Vücub derecesinde sühuletli bir yolda gider, sevkeder. Ve ehl-i şirk ve tuğyan, bir masnu-u vâhidi hadsiz esbaba isnad ederek, imtina' derecesinde suubetli bir yolda gider. Şu halde Kur'an yolunda, bütün masnuatla; dalalet yolunda, bir masnu-u vâhid beraberdirler. Hattâ belki bütün eşyanın vâhidden sudûru, bir vâhidin hadsiz eşyadan sudûrundan çok derece eshel ve kolaydır. Nasılki bir zabıt, bin neferin tedbirini, bir nefer gibi kolay yapar ve bir neferin tedbiri, bin zabite havale edilse; bin nefer kadar müşkilâtli olur, keşmekeşe sebebiyet verir.

İşte şu hakikatı şu âyet-i azîme, ehl-i şirkin başına vuruyor, dağıtıyor:

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ ذَرَّاتِ الْكَائِنَاتِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ آمِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

اللَّهُمَّ يَا أَحَدُ يَا وَاحِدُ يَا صَمَدُ يَا مَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ يَا مَنْ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَ يَا مَنْ يُحْيِي وَ يُمِيتُ يَا مَنْ بِيَدِهِ الْحَيَاتُ يَا مَنْ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ * يَا مَنْ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ بِحَقِّ أَسْرَارِ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ اجْعَلْ نَا شِرَ هَذِهِ الرِّسَالَةَ وَ رُفْقًا نُهُ وَ صَاحِبَهَا سَعِيدًا مِنَ الْمُؤَخَّرِينَ الْكَامِلِينَ وَمِنَ الصِّدِّيقِينَ الْمُحَقِّقِينَ وَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ الْمُتَّقِينَ آمِينَ * اللَّهُمَّ بِحَقِّ سِرِّ أَحَدِيَّتِكَ اجْعَلْ نَاشِرَ هَذَا الْكِتَابِ نَاشِرًا لِأَسْرَارِ التَّوْحِيدِ وَ قَلْبُهُ مَطْهَرًا لِأَنْوَارِ الْإِيمَانِ وَ لِسَانُهُ نَاطِقًا بِحَقِّ الْقُرْآنِ آمِينَ آمِينَ

Yirmibirinci Mektub

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّمَا يَبْتَلِعَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ ۖ وَلَا تَنْهَرَهُمَا وَتَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا * وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الدُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ
وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا * رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا

Ey hanesinde ihtiyar bir vâlide veya pederi veya akrabasından veya iman kardeşlerinden bir amel-mânde veya âciz, alîl bir şahıs bulunan gafil!. Şu âyet-i kerimeye dikkat et bak: Nasilki bir âyette, beş tabaka ayrı ayrı surette ihtiyar vâlideyne şefkati celbediyor. Evet dünyada en yüksek hakikat, peder ve vâlidelerin evlâdlarına karşı şefkatleridir. Ve en âlî hukuk dahi, onların o şefkatlerine mukabil hürmet haklarıdır. Çünkü onlar, hayatlarını kemal-i lezzetle evlâdlarının hayatı için feda edip sarfediyorlar. Öyle ise, insaniyeti sukut etmemiş ve canavara inkılab etmemiş herbir veled; o muhterem, sadık, fedakâr dostlara hâlisane hürmet ve samimane hizmet ve rızalarını tahsil ve kalblerini hoşnud etmektir. Amca ve hala, peder hükmündedir; teyze ve dayı, ana hükmündedir.

İşte o mübarek ihtiyarların vücudlarını istiskal edip ölümlerini arzu etmek, ne kadar vicdansızlık ve ne kadar alçaklıktır bil, ayıl! Evet hayatını senin hayatına feda edenin zeval-i hayatını arzu etmek, ne kadar çirkin bir zulüm, bir vicdansızlık olduğunu anla!

Ey derd-i maişetle mübtela olan insan! Bil ki senin hanendeki bereket direği ve rahmet vesilesi ve musibet dafiası, hanendeki o istiskal ettiğin ihtiyar veya kör akrabandır. Sakın deme: "Maişetim dardır, idare edemiyorum." Çünkü onların yüzünden gelen bereket olmasaydı, elbette senin dîk-ı maişetin daha ziyade olacaktı. Bu hakikatı benden inan. Bunun çok kat'î delillerini biliyorum, seni de inandırabilirim. Fakat uzun gitmemek için kısa kesiyorum. Şu sözüme kanaat et. Kasem ederim şu hakikat gayet kat'îdir, hattâ nefis ve şeytanım dahi buna karşı teslim olmuşlar. Nefsimin inadını kıran ve şeytanımı susturan bir hakikat, sana kanaat vermeli. Evet kâinatın şهادetiyle, nihayet derecede Rahman, Rahîm ve Latif ve Kerim olan Hâlık-ı Zülcelali Vel'ikram, çocukları dünyaya gönderdiği vakit, arkalarından rızıklarını gayet latif bir surette gönderip ve memeler musluğundan ağızlarına akıttığı gibi; çocuk hükmüne gelen ve çocuklardan daha ziyade merhamete lâayık ve şefkate muhtaç olan ihtiyarların rızıklarını dahi, bereket suretinde gönderir. Onların iaşelerini, tama'kâr ve bahil insanlara yükletmez.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ * وَكَاتِبِينَ مِنْ دَائِبَةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ

âyetlerinin ifade ettikleri hakikatı, bütün zîhayatın enva'-ı mahlukları lisan-ı hal ile bağırıp, o hakikat-ı kerimaneyi söylüyorlar. Hattâ değil yalnız ihtiyar akraba, belki insanlara arkadaş verilen ve rızıkları insanların rızıkları içinde gönderilen kedi gibi bazı mahlukların rızıkları dahi, bereket suretinde geliyor. Bunu teyid eden ve kendim gördüğüm bir misal: Benim yakın dostlarım bilirler ki; iki-üç sene evvel hergün yarım ekmek, -o köyün ekmeği küçük idi- muayyen bir tayinim vardı ki, çok defa bana kâfi gelmiyordu. Sonra dört kedi bana misafir geldiler. O aynı tayinim hem bana, hem onlara kâfi geldi. Çok kerre de fazla kalırdı.

İşte şu hal o derece tekerrür edip bana kanaat verdi ki, ben kedilerin bereketinden istifade ediyordum. Kat'î bir surette ilân ediyorum: Onlar bana bâr değil; hem onlar benden değil, ben onlardan minnet alırdım.

Ey insan! Madem canavar suretinde bir hayvan, insanların hanesine misafir geldiği vakit berekete medar oluyor; öyle ise mahlukatın en mükerremi olan insan ve insanların en mükemmeli olan ehl-i iman ve ehl-i imanın en ziyade hürmet ve merhamete şâyan aceze, alîl ihtiyareler ve alîl ihtiyarların içinde şefkat ve hizmet ve muhabbete en ziyade lâyıık ve müstehak bulunan akrabalar ve akrabaların içinde dahi en hakikî dost ve en sadık muhib olan peder ve vâlîde, ihtiyarlık halinde bir hanede bulunsa, ne derece vesile-i bereket ve vasıta-i rahmet ve **أَلَوْلَا الشُّبُوحُ الرَّكَّعُ لَصَبَّ عَلَيْكُمْ الْبَلَاءُ صَبًّا** sırıyla, yani: "Beli bükülmüş ihtiyarlarınız olmasa idi, belalar sel gibi üstünüze dökülecekti." Ne derece sebep-i def'-i musibet olduklarını sen kıyas eyle.

İşte ey insan! Aklını başına al. Eğer sen ölmezsen, ihtiyar olacaksın. **الْحَزَاءُ** sırıyla, sen vâlîdeynine hürmet etmezsen, senin evlâdın dahi sana hizmet etmeyecektir. Eğer âhîretini seversen, işte sana mühim bir define; onlara hizmet et, rızalarını tahsil eyle. Eğer dünyayı seversen, yine onları memnun et ki, onların yüzünden hayatın rahatlı ve rızkın bereketli geçsin. Yoksa onları istiskal etmek, ölümlerini temenni etmek ve onların nazik ve seri-üt teessür kalblerini rencide etmek ile **حَسِرَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةَ** sırrına mazhar olursun. Eğer rahmet-i Rahman istersen, o Rahman'ın vedialarına ve senin hanedeki emanetlerine rahmet et.

Âhîret kardeşlerimden Mustafa Çavuş isminde bir zât vardı. Dininde, dünyasında muvaffakiyetli görüyordum. Sırrını bilmezdim. Sonra anladım ki, o muvaffakiyetin sebebi: O zât ise, ihtiyar peder ve vâlîdelerinin haklarını anlamış

ve o hukuka tam riayet etmiş ve onların yüzünden rahat ve rahmet bulmuş. İnşâallah âhiretini de tamir etmiş. Bahtiyar olmak isteyen ona benzemeli.

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ قَالَ الْجَنَّةُ تَحْتَ أَقْدَامِ الْأُمَّهَاتِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

PIRLANTA

SONSUZ NUR -1

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ،

وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ

Önsöz

Hız. Muhammed Mustafa'nın (sallallâhu aleyhi ve sellem) mümtaz ve muallâ şahsiyetinin anlatılması, anlatılmaktan da öte O'nun beşeriyetin kurtuluşu için bir çare, insanlığın onulmaz dertleri için bir iksir olarak takdim edilmesi ve hayat-ı seniyyelerinin O Yüce Kamet'e uygunluk içinde tanıtılabilmesi, çoklarının olduğu gibi benim de düşünce ve his dünyamı baskı altına alan ve her yönüyle de önü alınamaz bir arzu ve isteğe dönüşen mühim mevzulardan biri...

O, insanlığın iftihar tablosudur. On dört asırdan beri dünya çapındaki en büyük dâhiler, dev filozoflar ve her biri düşünce semamızın yıldızı nice mütefekkir ve ilim adamları, hep O'nun arkasında el pençe divan durmuş ve O'na hitaben: "Sen, sana mensubiyetle övündüğümüz insansın." demişlerdir.

O'nun büyüklüğüne şu yeter ki, çağımızda bu kadar tahripten sonra hâlâ biz, minarelerden "Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah" sadâsını duyuyor, Ruh-u Revan-ı Muhammedî'nin her yanda şehbal açtığını müşâhede ediyor ve ruhanîlerle beraber günde beş kez coşuyoruz.. yine O'nun büyüklüğü adına diyebiliriz ki; nesilleri ifsat ve idlâl uğruna içte ve dışta bunca din düşmanının çalışıp gayret göstermesine rağmen, bugün hâlâ çiçeği burnunda ve daha tüyü bitmemiş pek çok delikanlının, hem de "Hakikat-i Ahmediye"yi (sallallâhu aleyhi ve sellem) hakkıyla anlayıp kavramaları çok zor olduğu hâlde, pervanelerin ışığa koştuğu gibi Hız. Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) koşmaları, dünyada benzeri olmayan bir hâdisedir. Zaman, bizim içimizde, sinelerimizde O'na ait hakikatlerden hiçbirini eskitemedi.. evet O hâlâ taptazedir. Çok defa dostlarıma da söylediğim gibi, ne zaman Medine-i Münevvere'ye gitsem, O'nun kokusu beni o derece sarar ki, neredeyse bir adım ötede bizzat kendisine kavuşacak ve diriltici sesiyle "Merhaben, ehlen ve sehlen!" dediğini işitecek gibi olurum. İşte O, bizim içimizde bu

kadar tazedir ve gün geçtikçe daha da tazelenmektedir.

Evet, zaman yaşlanıyor, ihtiyarlıyor; bazı düşünceler köhneleşiyor ve değerden düşüyor; fakat inananların sinelerinde Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem), her gün daha da açan bir tomurcuk gibi daima yenilenip tazeleniyor.

Zannımca, başkalarının, başka şeyleri anlattığı kadar O'nu anlatabilseydik –ki anlatamadık– başkalarının anlatılmasına imkân verildiği kadar O'nun anlatılmasına imkân verilseydi ve sanata, hayata ait müesseseler O'nu anlatmak için tam seferber olabilseydi, bugünkü nesillerin gönlünde sadece O taht kuracak ve sinelerde sadece O bulunacaktı.. yine de her şeye rağmen, cihanın şarkından garbına kadar gûnâ gûn herkes, elinde testisiyle o “*Menhelü'l-Azbi'l-Mevrûd*” sözüyle anlatacağım temizlerden temiz, pâklardan pâk kaynağa koşuyor ve o, güneşlere taç giydiren Sultan'ın otağına varmaya çalışıyor.

Evet, bugün başta Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya olmak üzere, hemen bütün dünyada O'nun hesabına bir diriliş müşâhede edilmekte, hemen her yerde Müslümanlar mekikleriyle harıl harıl O'nun düşüncelerini işlemekte, İslâm hesabına incelerden ince dantelalar, kanaviçeler örmekte ve âdeta Müslümanlık yeni bir “*Devr-i Saadet*” ruhu yaşamakta. İslâm dünyasında da durum daha farklı değil... Bundan bir iki asır evvel muhakemesiz ve safiyane Müslümanlığa ve Müslümanlara alâka duyan insanların yerinde bugün, İslâmî meselelerin ilmini yapan ve ilmin aydınlatıcı tayfları altında Hz. Muhammed Mustafa'ya (sallallâhu aleyhi ve sellem) iktida eden, okumuş insanlar var... Şimdiye kadar sürekli okumuş kesimi istismar edenler, üniversiteleri, fakülteleri ve diğer okulları bir kısım “izm”ler hesabına kullananlar ve millî müesseseleri küfür hesabına işletmeye çalışanlar, tıpkı aysberglerin çözülmesi gibi artık birer birer çözülüyor ve süratle O'na doğru kayıyorlar.

Yıllardan beri binlerce defa yer değiştirenler; yer değiştirip kendilerine tutunacak bir dal arayanlar; o sistemden bu sisteme, o ekolden öbür ekole koşuşup duranlar, bütün bu çırpınıp durmaların fiyasko ile neticlendiğini görüyor ve şimdiye kadar hiç fiyasko görmemiş Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) mektebine koşuyorlar. İşte M. Bucaille, R. Garaudy ve daha nice isimleri duyulmamışlar...

Ancak, acaba biz, o sultanlara sultanlığı öğreten Gönüller Sultanı'nı istenilen ölçüde bilebildik mi? Sizi ne diye karıştıracağım? Beş yaşından beri başını secdeye koyan ve O'nun boynu tasmalı, kapısının “*kıtmir*”i olduğunu söyleyen ben, O'nu tam

anlatabildim mi? Veya bildiklerimi size tam duyurabildim mi? Bütün anlatma durumunda olanlara da soruyor ve kendimi de onların arasına katarak diyorum ki; yirminci asır insanların gönüllerini coşturacak kadar, o gönüllere fer veren Efendiler Efendisi'ni acaba kendi kıymeti ölçüsünde anlatabildik mi?.. Hayır! Eğer beşeriyet O'nu tanısaydı, O'nun için mecnun olur, yollara düşerdi; ruhları O'nun yâd-ı cemîli sarınca burnunun direği sızlar ve gözleri yaşlarla dolardı, dolardı da, O'nun pâk semtine, peygamberlik dünyasına, tertemiz iklimine girebilmek için ürperir, O'nun aşkının ateşiyle yanan kalbinin küllerine hayat gelsin diye rüzgârın önüne katılır ve hep oraya doğru sürüklenirdi...

İnsan sevdiğini, bildiği ölçüde severken, bilmediğinin de hep düşmanı olagelmiştir. Onun içindir ki, düşmanlarımızın hayat boyu kavga verdiği hususların odaklaştığı nokta, O'nun nâm-ı celîlinin unutturulması ve yeni yetişen nesillerin hep İki Cihan Serveri'ne düşman olarak yetiştirilmesidir. Ne lütufkâr tecellîdir ki, hasımlarımız, O'nun ismini sinelerden söküp atmak istemelerine rağmen, bugün, O'na varmaya engel bütün mânialar ve setler aşınmış ve bilhassa gençlik, tıpkı, günlerce çölün kavurucu sıcağında aç ve susuz ölümlü pençeleştiği sırada, yanı başında âb-ı kevser beliriveren bir insan sevinciyle kendini O'nun kucağına salıvermiştir. Elbette ki, o şefkat dolu sine, kendine bu iştiyakla koşanları bağına basacak ve onları mahrum bırakmayacaktır.

Cuma günleri camileri lebâlep dolduran insanlara bilmem hiç dikkatle baktınız mı? Eğer dikkatle baktı iseniz, onların büyük ekseriyetinin gençler olduğunu görmüşsünüzdür. Dalâlet ve tuğyânın, kendi sistematiği içinde, bütün nesilleri o korkunç vakumuyla çekmesine mukabil, acaba bu gençleri karda kışta, soğuktan tir tir titredikleri hâlde, abdest aldırıp en zor şartlarda camilere koşturan nedir? İsterseniz ben söyleyeyim: Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın kudsî cazibesidir... Akıl ve havsalamız alsa da almasa da, sineler O Şem'aya, O Güneş'e pervanedir.. çok yakın bir gelecekte, şimdiye kadar bir türlü O'na koşamayıp da kış sinekleri gibi takılıp yolda kalan derbeder ve perişan akıllar, yolda kalışlarına pişman olacak ve ellerini dizlerine vurarak: "Biz niye pervane olup O'na koşmadık?" diyeceklerdir. O zaman belki de birçoğu için her şey bitmiş olacak...

Cihan O'na koşacak, ilim mahfilleri O'nu araştırarak, düşünce iklimine açık sineler O'nun arkasına düşecek; hasımların birçoğu ateşli birer dost olup O'na sığınacak ve sığınıyorlar da... Artık bugün karşı cephenin kıstasları içinde dahi, Hz. Muhammed Aleyhisselâm ağır basmakta ve O'nun büyüklüğü hasım dünya tarafından da itiraf edilmektedir... Allah Resûlü bir hadis-i şeriflerinde: *"Ümmetimden on kişi ile tartıldım, ağır geldim. Sonra yüz, sonra bin kişi ile tartıldım yine ağır geldim. O zaman muvazzaf*

iki melek dedi ki: *Birak, eğer bütün ümmeti ile tartulsa yine ağır gelecek.*"¹ Nitekim bu da gerçekleşmişti. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), gördüğü bir rüyayı şöyle anlatıyor: *"Terazinin bir kefesine ben, diğerine bütün ümmetim konuldu ve ben ağır geldim."*²

Evet, sahabe, tâbiîn, tebe-i tâbiîn ve onlardan sonra gelen, kıyamete kadar da gelecek olan en büyük insanlar, ruhlara nüfuz eden bütün sofî ve mistikler, evliyâ, asfiyâ, ebrâr ve mukarrabîn... hepsi bir kefeye konulsa, yine O Gönüller Sultanı ve gözlerimizin ziyası ağır basacaktır. Çünkü varlık O'nun yüzü suyu hürmetine yaratılmıştır.

O, kâinatın ille-i gâyesidir.. ve hadis diye meşhur olmuş bir sözde O şöyle anlatılmıştır:

لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ مَا خَلَقْتُ الْأَفْلاكَ

*"Eğer sen olmasaydın varlığı yaratmayacaktım."*³ Evet, mânâsı anlaşılmayan bir kitabın yazılması abestir. Allah (celle celâluhu) ise abesten münezzehtir. Dolayısıyla, zaman ve mekânın Efendisi gibi gür sesli bir dellâl ister ki, kâinatın mânâsını anlatsın. Yine O'nun gibi bir şârih, bir mübelliğ bulunması lâzımdır ki şu uçsuz bucaksız sema, içindeki ay-güneş-yıldız ve bütün varlık emrine verilmiş olan insan, nereden gelir, nereye gider, neye namzettir... izah ve ilân etsin ve varlığın perde arkasını ruhlara duyursun. Öyle ise O olmasaydı, kâinat da insan da mânâsız olurdu... Hz. Muhammed Aleyhisselâm, eşyaya mânâ kazandıran insandır. O bizim için sevgililerden daha sevgilidir.

Burada, –kendimi mü'minlerin en günahkârı gördüğümü itirafla beraber– bir hissimi anlatmadan geçemeyeceğim. Bunu anlatırken de niyetim şudur: Ben dahi Allah Resûlü'nü bu derece sevebiliyorsam, kimbilir ehliyetli gönüllerde O ne derece sevgiyle tütüyordur... İşte anlatacağım kendime ait hâlet-i ruhiye de bu açıdan değerlendirilmelidir. Yoksa, şahsıma ait bir meseleyi huzurunuzda getirmekten teeddüp ederim.

Cenâb-ı Hak, o mübarek topraklara günahkâr yüzümü sürmeyi nasip ettiği zaman, bana Allah Resûlü'nün köyü öyle parlak öyle parlak geldi ve orada bulunmaktan öyle ruhanî bir haz aldım ki, eğer o anda, farzımuhal Cennet'in bütün kapılarından davet edilseydim, inanın hiçbirine gitmez, orada kalmayı tercih ederdim. Aslında Cennet hepimizin arzusudur, oraya girmeyi istemeyen tek bir Müslüman dahi düşünülemez. Her sabah ve akşam dualarımızda, Cehennem'den korumasını ve Cennet'ine almasını

Rabbimiz'den isteyip durmuyor muyuz? Bütün bunları kabulle beraber diyorum ki; o anda, şayet nasip olacak olan o yüce pâyeye verilmek üzere çağrılıysaydım, ihtimal, Rabbimden müsaade ister ve Allah Resûlü'nün Ravza-i Tâhire'sinde kalma arzumu söyledim. Sakın bununla o pâyelere liyakatim olduğunu söylediğim zannedilmesin; sadece Allah Resûlü'ne olan muhabbet ve sevgimi dile getirmek istedim. Yoksa, bütün hayatım boyunca Allah Resûlü'nün sahabesinin en küçüğüne, boynu tasmalı bir köle olmak şerefine erebilmek için yalvarıp dua edenlerdenim. Ve, “Cenâb-ı Hak, yüzümüzü onların ayağının tozuna sürme düşüncesinden bizi bir lahza uzak tutmasın!” (Âmin) duası çok defa vird-i zebânımız olmuştur.

Aynı hâleti, Beytullah'ta da hissetmiştim. Bu duygular belki de hepimizin ortak duygularıdır. Kaldı ki, bu hislerle dopdolu yaşayan sadece ben ve benim gibi birkaç kişi değildir. Allah Resûlü'nün nice karasevdalıları vardır ki, onlara benim anlattığım bu hâlet-i ruhiye çok kaba ve ham gelecektir.

Söz bu noktaya gelmişken bir hatıramı daha arz edeyim: O günlerde milletvekili olan Arif Hikmet Bey'le hacda beraberdik. O, daha önceleri kendi kendine, Medine'ye gidersem bir eşek gibi o mübarek topraklarda yatıp yuvarlanacağım diye söz vermiş. Medine topraklarına ayağını basar basmaz, sözünü yerine getiriyor ve o büyük ruh, kendini yere atıyor ve Medine topraklarında yuvarlanıyor. Orada ve burada ne zaman bu tabloyu hatırlasam gözlerim yaşlarla dolar.

Allah Resûlü bir peygamberdir. Fakat, kendinden önceki bütün nebilerin peygamberlik minaresinden geleceği müjdelenen bir peygamber. Allah, bütün nebilerden, işte bu müjdeledikleri Peygamber'e inanıp yardım edeceklerine dair aldığı sözü, Kur'ân'da bize şöyle hikâye ediyor:

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ

“Hatırla ki, Allah peygamberlerden şöyle bir söz almıştı: ‘And olsun size kitap ve hikmet verdim. Sonra da yanınızdakileri tasdik eden bir peygamber geldiğinde ona mutlaka iman edecek ve ona mutlaka yardım edeceksiniz. Bunu ikrar ettiniz ve bu ağır ahdimi üzerinize aldınız mı?’ buyurmuştu. ‘İkrar ettik.’ dediler. ‘O hâlde şahit olun, Ben de sizinle beraber şahitlerdenim.’ buyurdu.”⁴

İşte, o peygamberler de, Rabbilerine verdikleri bu söze sadık kalarak yaşadı ve bütün icraatları ile o istikamette olmaya çalıştılar. Efendimiz, miraca çıktığında da, ruhen O'nun arkasında namaz kıldılar.⁵ Evet, başta Hz. İbrahim, Hz. Nuh, Hz. Musa, Hz. İsa olmak üzere bütün peygamberler âdeti; O'nun müezzini olmak istiyorlardı. Hz. Mesih, İncil'de "*Ben gidiyorum ki zamanın efendisi gelsin.*"⁶ diyerek, O Yüce Nebi'yi insanlığın nazarına veriyordu. Evet, O semaya çıktığı zaman göklerin etekleri mücevherlerle dolmuş; yıldızlar, kaldırım taşları gibi ayaklarının altına serilmiş ve güneş, Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) ufkuna ulaştığında O'nun tacına sorguç olma sevdasına düşmüştü. Bütün bunlar pervaneler gibi O'nun peygamberliğinin etrafında pervaz ediyordu. Bunlardan ne çıkar;

"Şem'a-yı Nûr-i Ahmed'e Cibriller pervane döner;

Nûr cemâlli Muhammed'e melekler pervane döner..."

O'nun en zirve noktada temsil ettiği ve bunlarla da bize rehber olduğu beşerî özellikleri de vardı. Meselâ O mükemmel bir aile reisiydi. Hayatının belli bir döneminde tam dokuz hanımı nikâh ve idaresi altında bulundurmuş⁷, ama aralarında hiçbir münakaşa ve münazaaya meydan vermemişti. Nübüvvet iksirinin damla damla damladığı o evde yetiştirdiği evlâtları her biri şayet birer asrın hissesine düşmüş olsalardı, o asırları aydınlatacak müçtehitler ve mücedditler olurlardı. Bilmem ki O'nu bu yönüyle kaç kişi tanımaya muvaffak olmuştur?..

Yine O, mükemmel bir erkân-ı harpti. Etrafında hâlelenen bir avuç insanla, dünyaya ilân-ı harp etmiş, nice nice dev sultanların tahtlarını yerle bir etmiş ve nice hükümdarları, kapısının azat kabul etmez köleleri hâline getirmişti. Hem de harp ilim ve tekniğini zâhirî planda hiç kimseden öğrenmemiş olmasına rağmen.

Yine O, ilimlerin varıp kendisine dayandığı kilit insandı. Âdeti, kıyamete kadar olacak hâdiseleri bir ekranda seyrediyor gibi, gaybî bir levhadan okuyup bir bir söylüyordu. O'nun irtihal-i dâr-ı bekâ buyurmasından bunca asır sonra, bugün teknik ve teknolojinin mükemmel imkânları ile araştırmaları neticesinde varılan noktada, herkes Hz. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) on dört asır önce diktiği bayrağı görüyor.. ve Allah'ın (celle celâluhu) haklarında hidayet murad ettiği kimseler, kelime-i kudsiye-i tayyibeyi söyleyerek Müslümanlık zincirinin nurlu birer halkası hâline geliyorlar. İşte binlerce hâdiseden birisi:

Seyrettiğim bir video kasetinde Kanadalı, kendi sahasında uzman bir çocuk

doktoru olan Toronto Üniversitesi Tıp Fakültesi Anatomi Profesörü Keith Moore, bugünkü teknik imkânlarla ancak keşfedilebilen, çocuğun anne karnında geçirdiği safahâtı Kur'ân âyetlerinden dinleyince **أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ** diyerek O'na teslimiyetini ifade ediyor. Yine bir Japon fizyoloji âlimi, kendi sahası ile ilgili Kur'ân âyetlerini görünce zor telaffuz ettiği hâlde **أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** diyor ve İslâm'a girmede tereddüt göstermiyor.

Evet, görüldüğü gibi ilimlerin tıkanıdığı yerde Kur'ân menfezler açıyor ve ilimlerin vardığı son nokta da Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) başlama noktasıyla buluşuyor. Peki ama O'na bunları kim öğretmişti? O, dersini “Alîm” ve “Habîr” olan Allah'tan (celle celâluhu) almıştı. O'nun rahle-i tedrisinin verâsında Muallim-i Ezelî vardı. Onun içindir ki O'na ait mârifet, zamanın geçmesiyle eskimedi, aksine her geçen gün daha da tazelendi.. ve dünya durduğu müddetçe de tazelenmeye devam edecektir.

Yine O, hiçbir beşere nasip olmayacak ölçüde arkadaşları tarafından sevilen bir insandı. Meselâ “Mâ-i Recî” Gazvesi sonunda, Hubeyb b. Adiy (radiyallâhu anh), gözü dönmüş, kin ve intikamla köpürüp duran azılı kâfirler tarafından idam sehpasına çıkarıldığında, şu soruya muhatap olmuştu: “Şu anda senin yerine Muhammed'in idam edilmesini arzu eder miydin?” Cevap kesindi, netti, tavizsizdi:

“Hayır, vallahi, benim kurtuluşum pahasına dahi, O'nun ayaklarına bir dikenin batmasına razı olamam.” Ve Hubeyb, idam sehpasında verdiği bu cesaret örneğinden sonra ellerini açar: “Yâ Rabbi, buraya gelirken Senin Habibine veda edemedim geldim, benim selâmımı O'na ulaştır.” der. Tam o esnada Allah Resûlü ashabıyla oturmuş konuşurken, birdenbire doğrulur ve “*Selâm sana ey Hubeyb!*” der. Yanındakiler ne olduğunu sorunca da gözyaşları içinde: “*Müşrikler Hubeyb'i şehit ettiler. Son anında bana selâm gönderdi ve ben de selâmını aldım.*” buyururlar.⁸

Aradan asırlar geçmesine rağmen, hâlâ inanan her insanın gönlüne inşirah salan ayrı bir tablo daha: Hz. Sümeýra, Uhud'da Allah Resûlü'nün şehit edildiğini duyunca, soluğu Uhud dağının eteklerinde alır... Orada kendisine şehit olmuş “baban”, “kocan”, “çocukların” denilip naaşları gösterildiğinde, o bunlarla hiç ilgilenmez ve mütemadiyen her yerde Allah Resûlü'nü arayarak şöyle mırıldanır: “Resûlullah'a ne oldu?” Bir ara “İşte Resûlullah şurada.” denince, kendini O'nun önünde yere atar **كُلُّ مُصِيبَةٍ بَعْدَكَ جَلَلٌ**

“Artık Sen (hayatta) olduktan sonra bütün musibetler hafif gelir yâ Resûlallah.” der.⁹ İşte

Allah Resûlü kalb ve gönüllerde böyle yer etmişti.

Bir başka misal: Ufuk İnsan, semalar ötesinden davetiye almıştı ve 23 sene kader birliği yaptığı dostlarından artık ayrılacaktı. Bunun için de son günlerinde ashabının yanına biraz mahzun ve mükedder olarak çıkıyordu. O'nun bu hüznü hâli sahabeye oldukça dokunuyor olacak ki, Allah Resûlü hane-i saadetine girince her sinede âdetâ hazan esintileri duyulmaya başlıyordu. Muaz b. Cebel, Allah Resûlü tarafından vazifelendirilip Yemen'e gönderilmişti.. gidip geliyor; giderken Efendimiz'in mesajlarını götürüyor ve gelirken de, çözüme arz edilmek üzere meseleler ve problemler getiriyordu. Son sefere çıkacağı zaman Allah Resûlü'nün yanına geldi. Duasını alıp ayrılacaktı. İki Cihan Serveri: *"Git yâ Muaz; fakat dönüşünde ihtimal ancak benim mescidimi ve kabrimi ziyaret edebileceksin."* dedi. Muaz beyninden vurulmuşa dönmüş, kolu kanadı kırılmış, gözleri yaşlarla dolmuş ve âdetâ orada yığılıp kalmıştı. Değil Yemen'e gitmek, yerinden kalkmaya dahi mecali kalmamıştı.¹⁰

Yine O, içtimaî hayata ait bütün problemleri tereyağından kıl çekme rahatlığı içinde halleden bir insandı. O'ndan 13 asır sonra gelen Bernard Shaw, şu sözleri ile bu gerçeği kabul eden yüzlerce karşı cephedekilerden sadece bir tanesi: "Problemlerin üst üste yığıldığı asrımızda bütün müşkilleri bir kahve içme rahatlığı içinde çözen Hz. Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) beşer ne kadar muhtaçtır!" Fazilet odur ki onu düşman da itiraf eder.

Evet, beşer O'na döndüğü zaman, huzur ve itminana kavuşacak, gidip aydınlık ufuklara ulaşacak; derbederlikten, eyyâmın elinde oyuncak olmaktan, dünya ve ukbâ sefaletinden kurtulacak ve insanlık semasına yükselecektir. Aslında, bütün hasım güçlerin engellemelerine rağmen, bu ikinci dirilişin esintileri başladı bile. İşte Kur'ân:

يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُنِيرٌ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿١٠٦﴾
هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿١٠٧﴾

*"Onlar ağızlarıyla Allah'ın nurunu söndürmek istiyorlar. Oysaki Allah nurunu tamamlamaktadır; kâfirler hoşlanmasalar da. O ki, elçisini hidayet ve hak din ile diğer bütün dinlere üstün kılmak için gönderdi; müşrikler hoş karşılamasalar da."*¹¹

Evet, Allah, dinini izhar edecek, muhtaç sine ve gönüller ona koşacak, onda huzura, itminana, emniyete kavuşacak ve daha dünyada iken cennetlere girmiş gibi olacaklardır. Bir dünyanın kâfir ve zalimleri, Asya'nın insanlığı istismar eden münafıkları ve içimizdeki

gafiller istemeseler de, sikkeyi basan, tuğrayı elinde tutan ve peygamberlerce Sultanü'l-Enbiyâ olarak kabul edilen, o günde beş defa nâm-ı celîlîni dünyaya ilân ettiğimiz Sultanlar Sultanı bir gün mutlaka bütün kalblere girecek ve herkesin sevgilisi, mahbubu, mergubu olacaktır!

O, aynı zamanda bir huzur insanıydı. Bizler kat'iyen biliyor ve inanıyoruz ki, O'nun getirdiği mesaj aynı zamanda bir huzur kaynağıdır.. ve tarih buna en büyük şahittir. İşte insanlığa yeniden bu huzuru tattırabilmenin yegâne çaresi, insanımıza O'nu ve O'nun getirdiği nuru tanıtabilmektir. Zira O, tanındığı nispette sevilecek ve o sevgi sayesinde cemiyetin çehresi değişecektir.¹²

Eskilerin “Dibâce” daha sonrakilerin “Mukaddime” ve yenilerin “Önsöz” dediği bir çerçeve içinde kısaca, Cenâb-ı Hakk'ın ihsan ve keremine istinat ederek, çeşitli yönleriyle anlatmayı plânladığım İki Cihan Serveri ve Kâinatın İftihar Tablosu hakkında; fihristvari bir şeyler arz etmeye çalıştım.

Aslında O'ndan bahseden her söz güzeldir; güzel olmayan, ifade ve üslûba verilmelidir; ifade ve üslûpta bir kusur varsa o da tamamen bana aittir. Kâinatın Efendisi'ne ait olanlar ise sadece ve sadece güzelliklerdir.

DİPNOTLAR

- ¹ Dârimî, *mukaddime* 3; Bezzâr, *el-Müsned*, 9/437; Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 8/255.
- ² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/76; Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 9/58.
- ³ Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, 2/214.
- ⁴ Âl-i İmrân sûresi, 3/81.
- ⁵ Müslim, *iman* 278.
- ⁶ Bkz.: Yuhanna, Bâb: 16, Âyet: 7-15.
- ⁷ Buhârî, *nikâh* 4, 102.
- ⁸ Saîd b. Mansûr, *Sünen*, 2/349; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 5/260; İbn Kesîr, *elBidâye ve'n-nihâye*, 4/66.
- ⁹ İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-Nebeviyye*, 4/50; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk*, 2/74; Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 6/115.
- ¹⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/235; Bezzâr, *el-Müsned*, 7/91-92; İbn Hibbân, *es-Sahih*, 2/414; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 20/121.
- ¹¹ Saf sûresi, 61/8-9.
- ¹² Hz. Ali (radıyallâhu anh), Peygamber Efendimiz'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) anlatırken şöyle derdi: **مَنْ خَالَطَهُ مَعْرِفَةً أَحَبَّهُ** "O'nun (üstün vasıflarını) bilerek sohbetinde bulunanlar, O'nu (her şeyden çok) severlerdi." (Tirmizî, *menâkıb* 8; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 6/328; Beyhakî, *Şuabü'l-iman*, 2/150).

ALEMLERE RAHMET OLARAK GÖNDERİLEN NEBİ

BEKLENEN ŞAFAK

Işığa hamile kapkaranlık bir dünya.. ve Nebi'nin zuhuruna az bir zaman kala müjde ve muştı dolu akisler var ufukta.. vicdanlarda tesiri o kadar fazla ki, birçok Mekkeli gelecek son Nebi'yi anlatmakta.. tavsiyeler ve tavsiyeler: Zuhur eder etmez hemen koşun O'na! Ve bütünleşin O'nun ruhuyla!¹³

Bütün bir beşeriyet canı dudağında ve herkesin umudu gelecek son kurtarıcıda. Ana-babalar bu kurtarıcının kendi nesillerinden olmasını istiyor.. ve birçoğu yeni doğan çocuğuna “*Muhammed*” ismini veriyor...¹⁴

Fakat O, Hz. İbrahim'den İsmail'e intikalle gelen ve Abdülmuttalip'ten Abdullah'a geçen bir altın silsileden gelecekti; ve gönüller de bu kanaldan gelecek nuru bekliyordu. Hâdiseler O'nun geleceğini haber veriyor; karanlığın koyulaşması, sökün edecek şafağın yaklaştığını söylüyordu. O günkü insanlık, hayatı hayat yapacak olan gaye ve idealden mahrumdu. İnsanların bütün yaptıkları işler, “*ıssız çöllerde serap kovalamak gibiydi. Susayan onu su zanneder; nihayet ona vardığında herhangi bir şey bulamaz.*”¹⁵

Duygu, düşünce ve davranışlar da bundan pek farklı değildi. “*Engin bir denizdeki yoğun karanlıklar gibi ki, onu dalga üstüne dalga kaplıyor; üstünde de bulut.. birbiri üstüne karanlıklar.. insan elini çıkarıp uzatsa, neredeyse onu dahi göremez.*”¹⁶

Bu devrin adı “Cahiliye”dir. Ancak ilmin zıddı olan bir cehalet değil, iman ve inancın karşılığı olan küfrün müradifi cahiliyet...

O devre ait çirkinlikleri kapkara bir tablo hâlinde arz edip geçici de olsa ruhlarınıza karanlık bir perde germek istemem. Bâtılı şöyle-böyle tasvir, zihinleri idlâl eder. Ve bence buna sebebiyet de bir cürümdür. Fakat yine de, o devri anlatabilmek için az da olsa, o günün örf ve âdetlerinden bazılarını ve sadece bir işaret çerçevesinde temasta yarar görüyoruz; ta ki Allah Resûlü'nün, nasıl bütün kâinata bir rahmet olarak gönderildiği ve bu rahmetin gönderilişinin nasıl bir ilâhî lütuf olduğu daha iyi idrak edilmiş olsun!..

O'nun gelişi herkes için Cenâb-ı Hakk'ın en büyük lütufu ve en engin ihsanıdır. Bunun böyle olduğunu bizzat Rabbimiz anlatmaktadır:

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ
وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

“İçlerinden, kendilerine Allah’ın âyetlerini okuyan, (kötülüklerden, münkerden) onları temizleyen ve onlara Kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle Allah, mü’minlere büyük bir lütufta bulunmuştur.”¹⁷

Allah’ın (celle celâluhu) lütf, ihsan ve keremine bakın ki, insanlara kendi içlerinden, özlerinden, onlarla aynı duygu ve aynı düşüncüyü paylaşan; hakka giden yolda onların rehber ve pişdârı olan; imama ihtiyaçları olduğunda önlerine geçebilen; hatibe ihtiyaçları olduğunda minbere çıkabilen; emîre ihtiyaçları olduğunda tuğra basıp sikke kesen; kumandaya ihtiyaç duyduklarında, onları en mükemmel erkân-ı harplerden daha mükemmel idare eden bir nebi, bir elçi gönderdi.

Hıristiyanlıkta yanlış bir akide vardır. Onlar Hz. İsa’nın, insanlığın ilk günahını affettirmek için Cenâb-ı Hak tarafından feda edildiği inancını taşırlar. Yani onlara göre Rab, fedakârlıkta bulunmuş ve insanları affetmek için –hâşâ– kendi oğlu olan Mesih’i feda etmiştir. Dolayısıyla da Hz. İsa –onların yanlış itikatlarına göre– çarmıha gerilmiş ve Hz. Âdem’le başlayan, daha sonra da her insanın, daha doğarken, beraberinde getirdiği bu ilk günah böylece affedilmiştir. Bu, bir itikat olarak yanlış ve bazı tevillere açık yanları itibarıyla da dalâlettir. Ancak bu yanlış telakkinin anlattığı doğru bir telmih vardır, o da şudur:

Cenâb-ı Hak, insanların günahını bağışlamak; onları sapıklıkta, dalâlette, tuğyanda, azgınlıkta kendi başlarına bırakmamak için, en sevgili kulunu, Hz. Muhammed’i (sallallâhu aleyhi ve sellem), hem de maruz kalacağı şeyleri bildiği hâlde peygamber olarak göndermiştir. Ta ki şaşırıp yollarda kalmasınlar, kalıp da zayı olmasınlar.. insanlık semasına çıkıp kâmil birer insan olsunlar.. içlerinde derinleşip her an ruhlarında Allah’ı (celle celâluhu) duysunlar.. ve İbrahim Hakkı’nın ifadesiyle, Rabbilerini vicdanlarında kenzen bilsinler:

“Sığmam dedi Hak arz u semaya

Kenzen bilindi dil madeninden.”

Gönül öyle bir hazineler menbaıdır ki, dünyalara sığmayan Hak, her an en kıymetli bir cevher gibi orada kendini hissettirir. Kitaplar, zihinler, düşünceler, felsefeler, beyanlar, sema, arz ve bütün mükevvenât Allah’ı (celle celâluhu) ihata edemez.. ve

bunların hiçbirinin, O'nu ifadeye gücü yetmez. Ancak kalbdır ki, kısmen de olsa O'nu ifadeye tercüman olabilir. Evet, kalb öyle bir dildir ki, şimdiye kadar kulaklar, o dilin beyanı kadar parlak bir beyan duymamışlardır. Öyle ise insan, kalbinde yol almaya, aradığını orada aramaya ve Rabb'e erip O'nda fâni olmaya çalışmalıdır. Zaten Allah, Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ı onun için bizim aramıza göndermiştir.

Evet, O, insanlığa Allah'ın (celle celâluhu) âyetlerini okumak, fasıl fasıl mucizelerini gözler önüne sermek ve insana kendi mahiyetini öğretmek için gelmiştir. Evet O'nun sayesinde beşeriyet tabiat kirlerinden arınarak tertemiz hâle gelecek, bedene ait süfliyattan kurtularak kalb ve ruhun hayat derecesine yükselecekti.. ve yükseldi de. Evet, O, insanlara Kitap ve hikmeti talim edecek; insanlık da, Kitap ve hikmetin ışıktan dünyasında kendini bularak, ukbâlara uyanacak ve ebedîleşme yoluna girecekti; neticede öyle de oldu.

Bizim için çok mühim, bereketli ve feyiz dolu günler vardır. Bunlardan bazıları da mü'minlerin bayramı sayılır. Her hafta, cuma günü yaşanan bu bayram sevincini daha büyük çapta Kurban ve Ramazan Bayramlarında da yaşarız. Kurban Bayramı, Hz. İbrahim'in belli bir buudda fedakârlık yaptığı, Müslümanların da bütün samimiyetleriyle günahlarının affına yol aradıkları.. ve bu gayeye matuf, bazılarının Beytullah'a yüz sürüp, Arafat'ta vakfeye durdukları ve Muhammedî bir ruhla yalvarıp yakardıkları bir gündür. Ramazan ise, bir ay oruçla Rabb'e yaklaşma sevincini, yaşama sevincini paylaşmanın ifadesi zengin, dolgun ve bereketli bir bayramdır. Fakat bir bayram daha vardır ki, o, bütün insanlık, hatta bütün bir varlık âleminin bayramı sayılır; o da Allah Resûlü'nün dünyayı teşrif buyurarak tenezzülen aramıza girip bizi şerefliendirdiği gündür.. vilâdet-i Ahmediye'dir. Yani Cenâb-ı Hakk'ın, tıpkı bir güneş mahiyetinde yarattığı o Nur'u bir kandil gibi insanlık semasına astığı gündür. Evet, o Nur sayesinde bütün cahiliye karanlıkları yırtılmış ve âlem nura gark olmuştur. Bu da Cenâb-ı Hakk'ın cin ve ins'e en büyük bir lütfu ve büyük bir ihsanıdır.

DİPNOTLAR

¹³ Örnek olarak bkz.: İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/161-162; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk*, 1/529.

¹⁴ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/169.

¹⁵ Nur sûresi, 24/39.

¹⁶ Nur sûresi, 24/40.

¹⁷ Âl-i İmrân sûresi, 3/164.

KARANLIK BİR DEVRE

Tevhid akidesinin sarsıldığı her zaman dilimi karanlıktır. Zira semavat ve arzın nuru olan Allah inancının bütün sinelere hâkim olmaması, ruh ve vicdanları simsiyah hâle getirir. Böyle bir kalb ve vicdanın eşya ve hâdiselere bakış keyfiyeti miyop ve bulanık olacağından, o insan kapkaranlık bir dünyada, hep yarasalar gibi yaşayacaktır.

Din ve dine ait bütün esasların temelinden sarsılmış, semavî dinlerin de bizzat müntesipleri tarafından tahrif edilmiş olduğu bir dönemde, belki birkaç muvahhit, isimlendiremedikleri, bilemedikleri, dolayısıyla da yolunda kullukta bulunamadıkları bir Allah'a (celle celâluhu) inanıyorlardı; ama sesleri o kadar zayıf çıkıyordu ki, hiç mi hiç kimsenin dikkatini çekmiyordu.¹⁸

1. Cahiliyede Putperestlik

Bütün müşrikler Kâbe'ye doldurdukları putlarına kullukla övünüyor ve teselli oluyor, içlerinde az bilgisi olanlar ise, bu putları sadece Allah'a (celle celâluhu) yaklaştıracı birer vasıta olarak kabul ettiklerini söylüyorlardı. Bir âyette bu husus şöyle ifade edilmektedir:

مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ

“Biz onlara, sırf bizi Allah'a daha çok yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz (derler.)”¹⁹

Böylece, insanın fitratına bir önemli emanet olarak tevdi edilmiş olan kulluk duygusu, bir kere daha suiistimal edilmiş oluyor, bir kere daha ihanete uğruyordu. Ağaca, taşa, toprağa, güneşe, aya, yıldıza kullukta bulunuyor; hatta helva ve peynir gibi yenecek nesnelere kendi elleriyle yaptıkları putlara bir süre tapıyor, sonra da karınları acıkınca bu şeyleri yiyorlardı.

Bu fersûde düşünceyi ve bu köhneleşmiş anlayışı Kur'ân-ı Kerim şöyle dile getirir:

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شَفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَنْتَبِتُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ

“Onlar Allah'ı bırakıp, kendilerine ne zarar ne de fayda veremeyecek şeylere tapıyorlar ve: ‘Bunlar Allah katında bizim şefaathilerimizdir.’ diyorlar. De ki: ‘Siz Allah'a göklerde ve yerde bilemeyeceği bir şeyi mi haber veriyorsunuz?’ Hâşâ! O, onların ortak

koştuıkları her şeyden uzak ve yücedir.”²⁰

أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ

“Dikkat et, hâlis din ancak Allah’ındır. O’nu bırakıp kendilerine birtakım dostlar edinener: ‘Onlara, bizi Allah’a daha çok yaklaştırsın diye kulluk ediyoruz.’ (diyorlar). Şüphesiz ki Allah, ayrılığa düştükleri şeyde aralarında hüküm verecektir. Şüphesiz Allah, yalancı ve inkârcı kimseyi doğru yola iletmez.”²¹

Bir de bu sapık düşüncelerine mazeret arıyorlardı. En büyük mazeretleri de atalarını bu işleri böyle yapar bulmalarınıydı:

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ

“Onlara (müşriklere), ‘Allah’ın indirdiğine uyun!’ denildiği zaman onlar, ‘Hayır! Biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız.’ dediler. Atalarının akılları hiçbir şeye ermemiş ve doğruyu bulamıyor iseler de mi?..”²²

2. Kız Çocuklarının Dramı

Cahiliye devrine ait bir başka kötülüğü de Kur’ân-ı Kerim şöyle anlatır:

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ * يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَىٰ هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

“Onlardan biri kız ile müjdelendiği zaman, pek öfkeli olarak yüzü simsiyah kesilir. Kendisine verilen müjdenin sevimsizliğinden dolayı kavminden gizlenmek ister. Onu, hakarete katlanarak yanında mı tutacak, yoksa toprağa mı gömecek? (Bunu düşünüür durur.) Bak ne kötü hüküm veriyorlar!..”²³

Evet, onlardan herhangi biri, kız çocuğu olduğu bişaretini aldığı zaman, öfkeden yutkunup duruyor.. bu yüzden de yüzü simsiyah kesiliyor ve bu acı müjdeden dolayı halkın içine çıkıp görünmekten de utanıyordu. O böyle bir haberi o kadar kötü buluyordu ki, kaybolmak, gizlenmek, bir deliğe girip saklanmak istiyor ve iki alternatiften birine katlanmak zorunda olduğuna inanıyor, tereddütler içinde bocalıyor ve bir karar veremiyordu: Ya cemiyet içinde düştüğü horluğa katlanıp o çocuğu hayatta bırakacak veya

şerefini temizlemek için (!) o kız çocuğunun vücudunu ortadan kaldıracaktı.

İşte kadın, cahiliye döneminde böylesine istihkar ediliyordu.. ve bu istihkar, tezyif, terzil sadece cahiliye Araplarına mahsus da değildi. Roma ve Sâsâni İmparatorluklarında da durum aynıydı. Bu itibarla denebilir ki; İslâm'ın, cahiliye Arapları arasındaki, kadınlık dünyasıyla alâkalı o müthiş tespit ve inkılâbı, aynı zamanda topyekün dünya kadınlığı adına, insanlık tarihinde eşi benzeri olmayan bir operasyondur.

Evet, ilk defa Kur'ân, bu tür canavarlığın önüne çıkıyor ve hangi sebeple ve ne şekilde olursa olsun çocukların öldürülmesini yasaklıyor: **وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ** **نَرَزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ** “Fakirlik yüzünden çocuklarınızı öldürmeyin; sizin de onların da rızıkını Biz veririz.”²⁴

Sanki Cenâb-ı Hak onlara şöyle diyordu: Çocuklarınızı niçin öldürüyorsunuz? Sizi de onları da rızıklandıran Benim. Görmüyor musunuz, zemin, binler sofralar hâlinde hazırlanıp sizin emrinize sunuluyor. Sema sizin imdadınıza koşuyor. Bulutları sizin için sevk edip oradan yağmur ve kar yağdıran, sonra da zemin yüzünde milyonlarca türde bitkiyi bitiren Benden başka kim olabilir? Bütün bunları gördüğünüz hâlde, hangi vicdan, hangi insaf ve hangi akılla rızık korkusuna düşüyor da çocuklarınızı öldürüyorsunuz? Sakın unutmayın; böyle yapanlar Allah'a (celle celâluhu) hiç mi hiç muhatap olma liyakatine eremeyecekler ama; bir gün o masumlar muhatap kabul edilerek, hangi cürümleri sebebiyle öldürüldükleri kendilerine sorulacak ve evlâtlarını öldüren o zalimler de, bu zulümlerinin cezasını mutlaka göreceklerdir.

İşte **بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ** **وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ** “Diri diri toprağa gömülen çocuklara, ‘Suçunuz neydi, hangi günah sebebiyle öldürüldünüz?’ diye sorulduğunda...”²⁵ mealiyle verdiğimiz âyet, o müthiş ürperticiliğiyle bize bu devrin ahlâkını anlatmaktadır.

Bir gün bir sahabi, Allah Resûlü'nün huzuruna gelerek cahiliyeye ait bu canavarlığı şöyle dile getirmişti: “Yâ Resûlallah! Biz cahiliye devrinde kız çocuklarımızı diri diri gömerdik. Benim de bir kız çocuğum vardı. Annesine, ‘Bunu giydir, dayısına götüreceğim.’ dedim. (Kadın bunun ne demek olduğunu bilirdi. Ciğerpâresi, evlâdı biraz sonra bir kuyuya atılacak ve orada çırpına çırpına can verecekti. Ne var ki, kadının böyle bir canavarlığın önüne geçme hak ve salâhiyeti yoktu. Yapabileceği tek şey, için için ağlayıp gözyaşı dökmektir.) Hanımım dediğimi yaptı. Çocuk hakikaten dayısına gideceğini zannediyor ve cıvıl cıvıl koşuyordu. Elinden tutup daha önce kazdığım bir kuyunun

yanına getirdim. Ona kuyuya bakmasını söyledim. O tam kuyuya bakayım derken, sırtına bir tekme vurdum ve onu kuyuya yuvarladım. Fakat her nasılsa, eliyle kuyunun ağzına tutundu. Bir taraftan çırpınıyor, diğer taraftan da: ‘Babacığım üzerin tozlandı.’ deyip elbisemi silmeye çalışıyordu. Buna rağmen bir tekme daha vurdum ve onu diri diri toprağa gömdüm.”

Adam bunu anlatırken Allah Resûlü ve yanındakiler hıçkıra hıçkıra ağlıyorlardı. Orada oturanlardan birisi: “Be adam, Resûlullah’ı hüznün içinde bıraktın!” deyince, Efendimiz, adama: “*Bir daha anlat!*” dedi. Adam hâdiseyi bir kere daha anlattı. İki Cihan Serveri’nin gözlerinden süzülen yaşlar mübarek sakalından aşağıya akıyordu.²⁶

Allah Resûlü hâdiseyi tekrar ettirmekle sanki şunu anlatmak istiyordu: “İşte siz İslâm’dan evvel böyleydiniz. Tekrar tekrar anlattırdım ki, İslâm’ın size kazandırdığı insanlığı bir kere daha hatırlamış olasınız!”

Bu acılardan acı misalde görüldüğü gibi, o gün insanlık müthiş bir buhran geçiriyordu; her gün çölün karanlıklarında binbir fezâyîin yanında bir de derin derin çukurlar kazılıyor ve nice masum çocuk onların içinde can veriyordu. Beşer, vahşette sırtlanları çoktan geride bırakmıştı. Dişsiz olanın hakk-ı hayatı yoktu ve mutlaka bir dişlinin keskin dişleri arasında paralanmaya mahkûmdu. Cemiyet bunalımlar içindeydi. Bu bunalımlara “Dur!” diyecek kimse de yoktu.

Tam bugünlerde varlığın ille-i gâiyesi olan O, insanların içinden ayrılıyor; ümmetinin daha sonra “Nur Dağı” diyeceği “Hira Mağarası”na çekiliyor ve gözleri ufuklarda kurtuluş şafakları bekliyordu. Herhâlde o esnada başını secdeye koyuyor, saatlerce yalvarıyor ve Rabbinden insanlığı kurtaracak bir halaskâr talep ediyordu. Buhârî ve Müslim’de bu hâdise anlatılırken **فَيَتَحَدَّثُ فِيهِ** tabiri kullanılır. Bu tabir kendini ibadete vermek, inzivaya çekilmek mânâlarına gelir. Evet, Allah Resûlü bazen günlerce Mekke’ye dönmüyor ve orada kalıyordu. Ancak azığı bittiğinde geliyor ve yetecek kadar azık alıp tekrar gidiyordu.²⁷

O, herhâlde bir taraftan varlığı, varlığın perde arkasını, hilkatı ve hilkatin gayesini; diğer taraftan da, şirazeden çıkmış insanlığı, onun ürperten hâlini ve yürekler acısı melâlini düşünüyordu...

3. Değişen Değerler

Evet, cemiyet öyle bir hâle giriftar olmuştu ki, bütün insanî değerler ters yüz edilmiş, faziletler ayıp, ayıp ve kusurlar ise birer fazilet gibi itibar görmeye başlamıştı. Canavarlık alkışlanıyor ve insanlık horlanıyordu. Kurtlar çoban olmuş, çalım çakıyor; koyunlar bu merhametsiz çobanların elinde inim inim inliyordu. Fuhuş, zina, ahlâksızlık öyle yaygınlaşmıştı ki, çoğu kimse babasını bilmiyor ve tanımıyordu. Hasep ve nesep bütün bütün kuruyup gitmişti. İçki ve kumar hiç de ayıp sayılan şeyler değildi. İhtikâr normal bir hâdise gibi değerlendiriliyor, çeşit çeşit spekülasyonlarla insanlığın kanını emmek mârifet ve akıllılık sayılıyordu.

İşte bütün bu olup bitenlere “Dur!” diyecek bir “İksir Sözlü”ye ihtiyaç vardı. İhtiyaç o derece şiddetli idi ki, birden Rahmet ihtizaza geldi ve derken Efendiler Efendisi’nin risalet vazifesiyle gönderilmesine bâdi oldu ve O’nun gelişiyile birden her şey değişiverdi. Evet, dev şair Ahmed Şevki’nin de dediği gibi:

وُلِدَ الْهُدَىٰ فَالْكَائِنَاتُ ضِيَاءٌ وَقَمُ الزَّمَانِ تَبَسُّمٌ وَتَنَاءٌ

“Hidayet doğdu, kâinat bütünüyle ıstık oldu.

Artık zamanın dudaklarında tatlı bir tebessüm ve sena var.”

Karanlık olan zaman ve mekân, Hz. Muhammed Aleyhisselâm’ın getirdiği ıstıkla, tebessüm eden bir gül demeti hâline geliverdi ki seneler sonra, hicret esnasında Medine halkı O’nu karşılariken:

طَلَعَ الْبَدْرُ عَلَيْنَا مِنْ تَنْبِيَّاتِ الْوَدَاعِ

وَجَبَّ الشُّكْرُ عَلَيْنَا مَا دَعَا لِهٖ دَاعٍ

“Seniye-i Veda’dan bir Ay doğdu. Her dua ve davette bulunan, dua ve davette bulunduğu müddetçe üzerimize şükür vacib oldu.”²⁸ bütün bu duyguları dile getiren nağmelerle karşılayacaklardı. Evet, işte tertemiz nâsiyeliler, tertemiz ağızlarıyla bu tertemiz nağmeleri terennüm ediyorlardı.

DİPNOTLAR

¹⁸ Bkz.: İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 2/238.

¹⁹ Zümer sûresi, 39/3.

²⁰ Yunus sûresi, 10/18.

²¹ Zümer sûresi, 39/3.

²² Bakara sûresi, 2/170.

²³ Nahl sûresi, 16/58-59.

²⁴ En'âm sûresi, 6/151.

²⁵ Tekvir sûresi, 81/8-9.

²⁶ Dârimî, *mukaddime* 1.

²⁷ Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 3; Müslim, *iman* 252.

²⁸ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 3/197; 5/23; İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 8/129.

NÜBÜVVETİNDEN EVVEL DE O (sallallâhu aleyhi ve sellem) BİR NEBİ GİBİ YAŞAMIŞTI

1. Emniyet İnsanı

O'nun çocukluk, gençlik ve olgunluk dönemlerinin hepsi, peygamberliğinin mukaddimesi, basamakları ve merdivenleri mahiyetindeydi. Öyle ki, O'nu tanıyanların birçoğu risaletini ilân eder etmez hemen O'na inanıp teslim olmuşlardı.

Zira O, hayatında bir kere dahi yalan söylememişti. Ve işte bu insan, şimdi Allah'tan (celle celâluhu) bahsediyor ve peygamber olduğunu söylüyordu. En küçük meselelerde dahi hilâf-ı vaki söylemeyen bir insan nasıl olur da böyle büyük ve ulvî bir meselede yalan söyleyebilirdi?²⁹ Bu asla mümkün değildi. İşte o günün insanı böyle düşünüyor, herkes olmasa bile inat ve hasedi terk edenler derhal imana geliyorlardı. Yaşadığı devir, evet, cahiliye devriydi. Fakat bu isim O'nun hususî zamanının dışında kalanların yaşadığı hayata verilen bir isimdi. Yoksa O hiçbir zaman cahiliye devrini yaşamamıştı. O, emin bir insandı.. O'nu herkes de böyle kabul ediyordu. Öyle bir emindi ki; sözgelimi sefere çıkmayı düşündünüz, hanımınızı bir yere bırakmanız lâzım geldi. Gidip hiç tereddüt etmeden Hz. Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) bırakabilirdiniz.. siz gelinceye kadar kaşını kaldırıp ona bakmayacağına kat'iyen şüpheniz olmazdı. Malınızı birisine teslim etmeyi mi düşündünüz? Hiç tereddüt etmeden gidip Muhammedü'l-Emîn'e teslim edebilirdiniz.. edebilirdiniz de malınızın zerresine dahi zarar gelmeyeceğine inanırdınız. Bir mesele hakkında sözün en doğrusunu öğrenmek mi istiyordunuz? Hemen doğruluğun andelîb-i zîşanı o sadakat timsaline koşar, O'nu dinler, O'ndan işittiklerinize göre hüküm verir ve O'nun beyanlarını her işinizde esas kabul ederdiniz; zira O, hayatında bir kere dahi olsa yalan söylememiştir.

Delil mi istiyorsunuz? İşte O, Safâ tepesine çıkmış ve etrafını çeviren insanlara soruyor: “*Şu dağın arkasından bir ordu, size hücum etmek üzere geliyor dersem bana inanır mısınız?*” Herkes bir ağızdan “Evet inanırız. Çünkü senin hiç yalan söylediğini duymadık.”³⁰ diyor. Bunu söyleyenler arasında Ebû Leheb gibi din düşmanları da vardır. Ancak hepsi de O'nun doğruluğunu tasdik ve güvenilirliğini teslim etmektedir.

O, daha anne karnında iken babasını kaybetmişti; beş-altı yaşına vardığında da annesini kaybetti. Bunun üzerine O'nu dedesi Abdülmuttalib himayesine aldı.. derken sekiz yaşına henüz basmıştı ki dedesi de vefat etti. Sanki kader O'nu, her şeyden tecrit

ediyor ve bütünüyle Allah'a (celle celâluhu) teslim olmaya hazırlıyor gibiydi. O'na el uzatabilecek bütün hâmler teker teker gidiyor ve nur-u tevhid içinde ehadiyet sırrının zuhuruyla doğrudan doğruya ve fiilen Cenâb-ı Hak'ın himayesi ihtar ediliyordu. O, "Kelime-i Tevhid" ve "Hasbünallah" cümlesini ta baştan vicdanında duyarak söylemeliydi. Onun için de, zâhirî esbâbın bütünüyle devre dışı kalması gerekiyordu. Ve öyle de oldu...

Allah'ın (celle celâluhu) kulu mânâsına gelen "Abdullah", emin ve doğru kadın mânâsına gelen "Âmine" O'nun dünyaya gelmesine sebep ana ve babaya ait isimlerdi. Evet O, emniyet doğuran, emniyetin emanetçisi bir kadından dünyaya geliyordu. Risaletten evvel ubûdiyetle serfiraz olan bu şeref-i nev-i insanın babasının adı da "Allah'ın kulu" mânâsını taşıyordu. Bunlar rastlantı değildir; değildir zira bunları takdir buyuran Allah'tır (celle celâluhu).

2. O, Yetim Büyüdü

O, yetim olarak büyüdü. İleride yükleneceği çok ağır bir yük, büyük bir vazife vardı. Ve ona şimdiden hazırlanması gerekiyordu. Tevekkülün zirvesinde, bütün güçlülere göğüs gerebilecek bir yapıda yetişmeliydi. Zenginliğin şımarttığı veya sefaletin, yoksulluğun tamamen pısrıklaştırdığı bir insan olmaktan Allah (celle celâluhu) O'nu korudu. Ve hayatının her safhasında itidal ve istikameti muhafaza eden, ifrat ve tefritten uzak bir insan olarak yetişmesini temin etti.

Bir liderin, bu türlü sıkıntılı günlerden geçmesi çok mühimdir. Yetimliğin ne demek olduğunu bilmelidir ki, raiyetine şefkatli bir baba gibi davranabilsin. Fakirliği tatmış olmalı ki, idaresi altındakilerin durumunu idrak edip onlara öyle muamele etsin. İşte Allah Resûlü'nün yüce ahlâkı içinde bir nüve hâlinde bulunan, yetime ve fakire el uzatma, onları görüp gözetme hasleti, yaşadığı bu hayatın suyu, toprağı ve havasıyla besleniyordu. Sonra O, zirvelere çıktığı zaman da bu ilk hâlinden hiç mi hiç taviz vermeden ve hayatı boyunca yaşama tarzını değiştirmeden dümdüz yaşamış, benzeri olmayan bir şahsiyettir. Ömrüncü yetimi azarlamadı ve isteyeni boş çevirmedi. Zira bunu O'na bizzat Cenâb-ı Hak talim ve emir buyurmuştu:

أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى ۞ وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى ۞ وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى ۞ فَأَمَّا
الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ ۞ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ۞ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ۞

*“O seni yetim bulup barındırmadı mı? O seni hayrette bulup hidayet etmedi mi? Seni fakir bulup, zengin etmedi mi? Öyle ise yetimi hor görme. Dilenciye azarlama. Rabbinin nimetini de anlat da anlat.”*³¹

Ben ne zaman bu sûreyi okusam, babam senelerce önce vefat etmiş olmasına rağmen yine de onu bir şefaathçi gibi Allah Resûlü’ne arz eder ve beni de kapısından kovmaması için o büyük ruha: “İşte kapında bir yetim! Ne olur, bu yetimi kovma kapından!” derim.

a. Abdülmuttalib’in Yanında

Abdülmuttalib, O’ndaki peygamberlik nurunu çok önceden sezmişti. O’nunla beraber geçen günleri hep bereketli ve yümünlü geçiyordu. O’nu büyüklerin meclislerinde oturtuyor, O’na izzet ve ikramda bulunuyordu.³² O’nda insanlığın kurtuluşunu görüyordu. Allah Resûlü’nün bakışlarında bir derinlik vardı ki, bir başkasında bu bakışlardaki derinliği görmek mümkün değildi. Belki de atalarından peygamber olduğu rivayet edilen Lüey, kendi neslinden böyle bir peygamber geleceğini müjdelemiş ve Abdülmuttalib bu müjdeye istinaden Allah Resûlü’nün peygamber olacağını keşfetmiş veya hissetmişti. Hatta denebilir ki bundan dolayı torununu çok aşırı şekilde seviyor ve O’nu kendi gözünden bile kıskanıyordu. Vefat edeceği an, bu dev adam, Muhammed’ini bir daha bağrına basıp sevemeyeceğinden hıçkırığa hıçkırığa ağlamıştı.

Düşünün ki; Ebrehe ordusu karşısında sarsılmayan ve senelerce süren Ficar harpleri esnasında dünya kadar düşman kabilelerle yaptığı savaşlarda gözü dahi nemlenmeyen bu büyük insan, kutlu torunundan ayrılacağı mülâhazasıyla bir çocuk gibi hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordu. Böylece Abdülmuttalib vesayeti de bitiyor demektir. Evet o da son vasiyetini yaparak gözlerini hayata yumdu. Artık bundan böyle O “Dürr-i Yektâ”yı Ebû Talib himayesine alacaktı.

b. Ebû Talib’e İntikal

Ebû Talib sözünde durdu. Allah Resûlü’nü kırk seneye yakın himaye etti ve O’na muzahir oldu. O’nun bu iyiliği karşılıksız kalmadı. Cenâb-ı Hak da O’na Hz. Ali (radıyallâhu anh) gibi evlât nasip etti. Her nebinin nesli kendinden devam ediyordu. Hâlbuki Allah Resûlü’nün nesli, Hz. Ali’den devam edecekti. Hatta Efendimiz’e isnat

edilen böyle bir rivayet olduğu da söylenmektedir.³³

Hz. Ali (radıyallâhu anh), İki Cihan Serveri'nin vilâyet yönünü temsil ediyordu. Bu itibarla o bütün velilerin sertacı sayılır. Kıyamete kadar gelecek bütün tarikat erbabının, bütün ricalin takdirle yâd edip inkıyat edeceği, sultanlar sultanı, Şâh-ı Merdân, Haydar-ı Kerrâr, Damad-ı Nebi, Aliyyü'l-Murtaza; Ebû Talib'e, Allah Resûlü'ne karşı gösterdiği mürüvvetin bir hediye ve bir karşılığı gibiydi.

Ebû Talib de babası Abdülmuttalib gibi sadece zâhirî bir sebepten ibaretti. O'nu asıl himaye eden ve yetiştiren Cenâb-ı Hak'tı. Allah (celle celâluhu) bir taraftan o mümtaz şahsiyeti nebi olma seviyesine yükseltirken, diğer taraftan cemiyeti, O'nu kabul edebilecek kıvama getiriyordu. Gün geçtikçe, O'nun nübüvvetine olan işaretler netleşiyor ve Hz. Muhammed Aleyhisselâm, herkesin konuştuğu ve herkesin yakından tanıdığı bir insan olarak hep gündemdeki muallâ yerini muhafaza ediyordu.

DİPNOTLAR

²⁹ Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 3.

³⁰ Buhârî, *tefsir* (111) 1-2; Müslim, *iman* 355-356.

³¹ Duhâ sûresi, 93/6-11.

³² İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 1/127.

³³ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 3/43.

YOLCULUKLARI

1. Şam Yolculuğu ve Rahip Bahîra

Siyer kitapları Allah Resûlü'nün ilk yolculuğunu amcası Ebû Talib'le ve henüz on iki yaşında iken yaptığını naklederler. Bu yolculuk Şam'a yapılmaktadır. Kervan bir yerde konaklar; Allah Resûlü de kervana gözcü olarak bırakılır. Diğerleri istirahata çekilmek üzere bir hana yerleşirler. Bazılarının, yanlışlıkla "Buhayra" dedikleri rahip Bahîra, gelmekte olan bu kervanı seyrederken dikkatini çeken bir hâdise olmuştur. Kervanın üzerinde bir bulut vardır ve bulut, sürekli kervanı takip etmektedir. Kervan durunca durmakta, yürüyünce de harekete geçmektedir.

Bunun üzerine Bahîra kervanda bulunan herkesi yemeğe davet eder. Daha önceleri kervanlarla hiç ilgilenmeyen Bahîra'nın bu davranışı herkesi şaşırtmıştır. Efendimiz hariç herkes bu davete icabet eder. Fakat rahip gelenler içinde aradığını bulamamıştır. Bunun üzerine kervanın başında kimsenin kalıp kalmadığını sorar. Aldığı cevap üzere O'nu da çağırır. Daha O'nu görür görmez, hükmünü verir. Ve Ebû Talib'e O'nun kim olduğunu sorar. "Oğlum" deyince de, Bahîra buna pek inanmak istemez, zira onun tespitlerine göre bu O'dur. O'nun babası, henüz O doğmadan vefat etmiş olmalıdır. Ve daha sonra Ebû Talib'i bir kenara çekip, bu yolculuktan vazgeçmesini tavsiye eder. Çünkü ona göre Yahudiler haset insanlardır. Bu çocuğun simasından O'nun son peygamber olduğunu anlayabilirler ve kendilerinden olmadığı için de O'na bir kötülük düşünebilirler mülâhazasıyla, Ebû Talib'e: "Sen bu yolculuktan vazgeç." der. Ebû Talib denileni yapar.. bir mazeret bulup kervandan ayrılır ve Mekke'ye geri döner.³⁴

Bahîra, hakikati söylüyordu. Fakat bilemediği bir husus vardı. O, Allah'ın (celle celâluhu) himayesindeydi ve O'nu hayatının sonuna kadar Allah (celle celâluhu) koruyacaktı ki, **وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ** yani "*Ey Habibim! Allah seni (iç ve dış mihrakların şerrinden) koruyup muhafaza edecektir.*"³⁵ âyeti de bunu ifade etmektedir. Evet, Rabbi, O'na böyle diyordu.. ve dediğini de yerine getirecekti...

2. Şam'a İkinci Seyahat

İki Cihan Serveri, ikinci seyahatini de yirmi beş yaşlarında yapar. Bu defa da Hz. Hatice'nin gönderdiği kervanın başındadır ve onunla iş ortaklığı yapmaktadır. Bu seyahatinde de Bahîra ile karşılaşır. Rahip iyice ihtiyarlamıştır. Allah Resûlü'nü görünce

de bir hayli sevinir. Zira o, hep böyle bir günü beklemişti. Allah Resûlü'ne: "Sen peygamber olacaksın. Ah keşke Senin nübüvvetini ilân ettiğin güne yetişebilsem, yetişebilsem de ayakkabılarını taşısam ve sana hizmet edebilsem." demişti.³⁶

O, o günlere yetişemedi; fakat bu kabullenmenin, ona ahirette çok şey kazandırdığı kesindi; muhakkaktı.

3. Herkes O'nu Bekliyordu

O'nu bekleyen ve O'nu müjdeleyenlerin sayısı sadece bir iki kişiye münhasır değildi, bunlar çoktu ve Zeyd b. Amr da bunlardan biridir. Aşere-i Mübeşşere'den meşhur sahabe Said b. Zeyd'in babası ve Hz. Ömer'in amcası olan Zeyd, hanîflerdendi. Bu zat, putlardan yüz çevirmiş ve onların hiçbir fayda ve zarara muktedir olamayacaklarını haykırmış, tulûa beş dakika kala gurûb edenlerden biriydi. Bunun da bişaretleri olmuştu ve en mühimi de şu sözleriydi: "Ben bir din biliyorum ki onun gelmesi çok yakındır; gölgesi başınızın üzerindedir. Fakat bilemiyorum ki ben o günlere yetişebilecek miyim?"

Zeyd, bir esintiden müteessir olmuş ve vicdanı hakka karşı tamamen uyanmış biriydi; bir olan Allah'a (celle celâluhu) inanıyor ve O'na teslimiyetini arz ediyordu. Ancak ne inandığı Allah'a, "Allahım" diyebiliyor, ne de O'na nasıl ibadet edeceğini bilebiliyordu.

Sahabe-i kiramdan Âmir b. Rebia, bize şunu naklediyor:

"Zeyd b. Amr'dan işittim, bir gün şöyle diyordu: 'Ben Hz. İsmail'in, sonra Abdülmuttalib'in soyundan gelecek bir nebi bekliyorum. O'na yetişebileceğimi zannetmiyorum; ama iman ediyor, tasdik ediyor ve kabul ediyorum ki, O, hak nebidir. Eğer senin ömrün olur da O'na yetişirsen, benden O'na selâm söyle! Sonra da, sana O'nun şemâilinden haber vereyim de sakın şaşırma!' dedi. Ben de 'Buyur anlat.' dedim. Devam etti: 'Orta boyludur. Ne çok uzun ne de çok kısadır. Saçları tam düz de değildir, kıvrıkcık da değildir. İsmi Ahmed'dir. Doğum yeri Mekke'dir. Peygamber olarak gönderileceği yer de burasıdır. Ancak daha sonra kavmi, O'nun getirdikleri, onların hoşlarına gitmediğinden, O'nu Mekke'den çıkaracaklardır. O, Yesrib'e (Medine) hicret edecek ve getirdiği din oradan yayılacaktır. Sakın ondan gafil olma! Ben diyar diyar dolaştım ve Hz. İbrahim'in dinini aradım. Bütün konuştuğum Yahudi ve Hıristiyan âlimleri bana, (senin aradığın daha sonra gelecek) dediler ve hepsi de bana biraz evvel sana anlattığım şeyleri anlattılar ve sözlerinin sonunu da şöyle bağladılar: O, son peygamberdir ve O'ndan sonra da bir

daha peygamber gelmeyecektir.’ ”

Âmir b. Rebia devam ediyor: “Gün geldi ben de Müslüman oldum. Allah Resûlü’ne, Zeyd’in dediklerini bir bir anlattım. Selâmını söyleyince toparlandı ve Zeyd’in selâmını aldı. Ardından da şöyle buyurdu: *Ben Zeyd’i Cennet’te eteklerini sürüye sürüye yürürken gördüm.*”³⁷

Varaka b. Nevfel bir Hıristiyan âlimiydi ve Hz. Hatice’nin de akrabasıydı. Allah Resûlü’ne ilk vahiy gelmeye başladığında, Hatice Validemiz (radıyallâhu anhâ) durumun ne olduğunu öğrenmek için ona gelmiş ve Varaka’dan şu cevabı almıştı: “Yâ Hatice! O doğru sözlü bir insandır. Gördüğü, nübüvvetin ilk başlangıcında görülmesi gerekenlerdir. O’na gelen Namus-u Ekber’dir. Hz. Musa’ya ve Hz. İsa’ya (aleyhimesselem) da o gelmiştir. Yakın zamanda O, peygamber olacaktır. Eğer o günlere yetişebilirim, ben de O’na iman eder ve mutlaka muzahir olurum.”³⁸

Abdullah b. Selâm ise bir Yahudi âlimiydi. İslâm’a girişini bizzat kendisinden dinleyelim: “*Allah Resûlü Medine’ye hicret edince herkes gibi ben de görmeye gittim. Etrafında birçok insan vardı. Ben içeriye girdiğimde mübarek dudaklarından şu sözler dökülüyordu: ... أَفْشُوا السَّلَامَ وَأَطْعَمُوا الطَّعَامَ... “Önünüze gelene selâm verin ve yemek yedin...”* O’nun sözlerindeki büyüye ve çehresindeki derinliğe vurulmuştum. Hemen orada şahadet getirip Müslüman oldum. Çünkü O’nda gördüğüm sima ancak bir peygamberde olabilirdi.”³⁹

Abdullah b. Selâm (radıyallâhu anh) mühim bir şahsiyetti. İbn Hacer’in “İsâbe”de kaydettiğine göre, Hz. Yusuf’un neslinden geliyordu.⁴⁰ İtibarlı bir insandı. Onun şahitliği bizzat Kur’ân’da tebcil ediliyor ve delil getirme sadedinde anlatılıyordu: *فَلَنْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى مِثْلِهِ فَأَمَنْ وَاسْتَكْبَرْتُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ* “De ki: Hiç düşündünüz mü; şayet bu, Allah katından ise ve siz de O’nu inkâr etmişseniz, İsrailoğullarından bir şahit de bunun benzerini görüp inandığı hâlde, siz yine de büyüklük taslamışsanız (haksızlık etmiş olmaz mısınız?) Şüphesiz Allah zalimler topluluğunu doğru yola iletmez.”⁴¹

Âyette zikredilen Benî İsraili şahit, Abdullah b. Selâm’dır. Her ne kadar bazı müfessirler, bu sûrenin Mekkî oluşunu nazara alarak zikredilen şahsın Hz. Musa (aleyhisselâm) olacağını söylemişlerse de,⁴² bu âyetin Medenî olduğu görüşü daha kuvvetlidir. Yani Ahkâf sûresi Mekkî olmakla beraber sadece bu âyet Medenîdir ve Abdullah b. Selâm’dan bahsetmektedir.⁴³

4. Neden İnanmadılar?

Aslında Yahudi ve Hıristiyanlardan bazıları, Allah Resûlü'nü çok iyi bilip tanıyorlardı. Ama kin ve hasetleri inanmalarına mâni oluyordu. Hem bu tanıma, o kadar kesin ve netti ki inanmak için sadece Allah Resûlü'ne bir kere bakmaları yeterliydi. Zira onlar, Allah Resûlü'nü bütün şekil ve şemâiliyle tanıyorlardı. Kur'ân-ı Kerim bu hakikate şöyle işaret etmektedir:

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

*“Kendilerine kitap verdiklerimiz, O’nu öz oğullarını tanıdıkları gibi tanır. (Buna rağmen) onlardan bir grup, bile bile gerçeği gizler.”*⁴⁴

Âyette, bizzat Allah Resûlü'nün ismi zikredilmeyip de “O’nu” denmesi işaret ediyor ki, Ehl-i Kitap bütünüyle, son gelecek peygamber kastedilerek “O” dendiğinde hep Tevrat ve İncil’de adı geçen Zât’ı anlıyorlardı. O da, hiç şüphesiz ki, Hz. Muhammed Aleyhisselâm’dı ve O’nu öz evlâtlarından daha iyi tanıyorlardı.

Hz. Ömer (radıyallâhu anh), Abdullah b. Selâm’a sorar:

- Allah Resûlü’nü öz evlâdın gibi tanıyor muydun? Cevap verir:
- Öz evlâdımdan daha iyi tanıyordum.

Hz. Ömer, ikinci defa “Nasıl?” diye sorunca da şu cevabı verir: “Evlâdım hakkında şüphe edebilirim. Belki beni hanımım kandırmıştır. Fakat Allah Resûlü'nün son peygamber olduğundan zerre kadar şüphem yoktur.” Bu cevap Hz. Ömer’i öyle sevindirir ki, kalkar ve Abdullah b. Selâm’ın başından öper.⁴⁵

a. Kıskançlık ve Haset

Evet, onlar Allah Resûlü'nü çok iyi tanıyorlardı. Fakat iman başka, tanımak daha başkadır. Tanıyor, ama iman edemiyorlardı. Kıskançlıkları ve hasetleri imanlarına mâni oluyordu.

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ

“Ne zaman ki, onlara Allah katından, yanlarında bulunan (Tevrat)’ı doğrulayıcı bir kitap (Kur’ân) geldi ki, daha önce küfredenlere karşı nusret talebinde bulunup

dururlarken, o bildikleri (Kur'ân) kendilerine gelince, onu inkâr ettiler, artık Allah'ın lâneti, inkârcıların üzerine olsun."⁴⁶

Bu âyetle de Cenâb-ı Hak, onların, Allah Resûlü'nü kabul etmemelerindeki gerçek sebebi anlatıyordu. Bütün mesele son gelen nebinin Yahudi olmamasıydı. Eğer Allah Resûlü, Yahudilerin içlerinden çıkmış olsaydı, hiç şüphesiz davranışları daha farklı olabilirdi.

Nitekim Abdullah b. Selâm (radıyallâhu anh), Allah Resûlü'ne gelerek: "Yâ Resûlallah, beni bir yere saklayın ve Medine'de ne kadar Yahudi âlimi varsa hepsini çağırın! Sonra da onlara beni ve babamı nasıl tanıdıklarımı sorun! Muhakkak cevapları müspet olacaktır. Sonra da ben, saklandığım yerden çıkıp Müslümanlığımı ilân edeyim." teklifinde bulunmuştu. Allah Resûlü de bu teklifi kabul buyurmuşlardı. Derken Abdullah b. Selâm, evin bir yerine gizlendi. Gelen Yahudi âlimleri yerlerini aldılar. Efendimiz sordu: "*Siz Abdullah b. Selâm'ı ve babasını nasıl bilirsiniz?*" Cevap verdiler: "O ve babası bizim aramızda en âlim ve en şerefliilerdendir." Allah Resûlü: "*O beni tasdik ederse, siz ne dersiniz?*" dediğinde ise: "İmkânı yok, asla böyle bir şey olamaz!" dediler. Tam o esnada da Abdullah b. Selâm (radıyallâhu anh) saklandığı yerden çıktı. Şehadet getirip Efendimiz'in peygamberliğini tasdik etti.

Şaşırtıp kaldılar ve biraz önce söyledikleri övücü ifadeleri geri alarak: "O bizim en şerlimiz ve en şerlimizin oğludur." dediler. Bunun üzerine Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu ikiyüzlülerin, huzurunda daha fazla kalmasına izin vermedi.⁴⁷

Bu hâdise de açıkça ispat ediyor ki, Yahudiler Allah Resûlü'nü bilip tanıyorlardı. Ancak peşin hükümlü ve sabit fikirli olmaları, onları imandan alıkoyuyordu.

Selmân-ı Fârisî (radıyallâhu anh) de bu mevzuda tek başına bir delildir. Önceleri Mecûsi idi; ama hak dini bulabilme arzusuyla yanıp tutuşuyordu. Sonra Hıristiyanlığı gördü; kiliseye kapandı. İntisap ettiği rahipten, vefat edeceği sırada kendisine bir rahip tavsiye etmesini istedi; o da ona, bilip itimat ettiği bir başka rahibi tavsiye etti. Böylece pek çok kimsenin yanında kaldı. Nihayet son dakikalarını yaşayan bahtiyar bir rahipten de aynı talepte bulununca, bu Hıristiyan âlimi ona şu tavsiyede bulundu:

"Evlâdım, şu anda sana tavsiye edebileceğim hiç kimse kalmadı. Ancak, son gelecek nebinin zamanı iyice yaklaştı. O, İbrahim'in Hanif dini üzere gelecek, İbrahim'in hicret ettiği yerden zuhur edecek; ancak başka bir yere hicret edip orada yerleşecek. O'nun nebi olduğuna dair açık deliller vardır. Gidebilersen oraya git. O, sadaka yemez. Hediye kabul eder ve iki omuzu arasında nübüvvetine delil bir hâtem vardır."

Gerisini kendisinden dinleyelim:

“Rahibin haber verdiği yere gitmek için bir kervan araştırdım. Nihayet böyle bir kervan buldum ve onlara, ücret karşılığı beni de götürmelerini söyledim. Kabul ettiler. Ancak, Vâdi'l-Kurâ'ya gelince zulmedip beni köle diye bir yahudiye sattılar. Bulduğum yerde hurma bahçelerini görünce, herhâlde burası bana rahibin haber verdiği yer, dedim ve orada kaldım. Sonra da birgün Benî Kurayza yahudilerinden biri gelip beni bu adamdan satın aldı ve Medine'ye götürdü. Orada hurma bahçelerinde çalışıyordum. Allah Resûlü'nden hiçbir haber alamamıştım. Yine günlerden bir gün ağaca çıkmış hurma topluyordum.. ve sahibim olan yahudi de ağacın altında oturuyordu. Biraz sonra onun amca çocuklarından bir yahudi çıkageldi. Öfkeli bir hâlde: ‘Allah kahretsin, bütün millet Kuba'ya gidiyor. Mekke'den gelen bir adam peygamberliğini ilân etmiş ve onlar da O'nun peygamber olduğunu zannediyorlar!’ dedi. Heyecandan titremeye başladım. Nerede ise ağaçtan sahibimin üzerine düşecektim. Hızla ağaçtan indim ve adama: ‘Ne diyorsun? Ne diyorsun? Bu nasıl bir haber?’ demeye başladım. Sahibim benim bu heyecanımı görünce elinin tersiyle bana şiddetli bir tokat atarak: ‘Sana ne bu işten? Sen işine bak!’ dedi. Ben de: ‘Hiç.. sadece ne olduğunu öğrenmek istemiştım.’ dedim. Tekrar ağaca çıktım. Akşam olunca neyim varsa topladım ve Kuba'ya gittim. Allah Resûlü ashabıyla beraber oturuyordu. ‘Siz fakir insanlarsınız, ben de sadaka verecek yer arıyordum. Şunları size sadaka olarak getirdim, buyurun yiyin.’ dedim. Allah Resûlü yanındakilere; ‘Siz yiyin.’ dedi. Kendisi hiç dokunmadı. İçimden: ‘İşte rahibin dediği birinci işaret.’ dedim. Ertesi gün yine gittim ve, ‘Bu sadaka değil, hediyedir, buyurun yiyin.’ dedim. Allah Resûlü ashabını buyur edip kendisi de yedi. ‘İkinci işaret de tamam.’ dedim.

Ashabdan biri vefat etmişti. Allah Resûlü de cenazede bulunmuş ve Bakîü'l-Garkad'a (Medine Mezarlığı) gelmişti. Yanına varıp selâm verdim. Sonra da arkasına geçtim ve sırtındaki nübüvvet mührünü görmeye çalıştım. Niyetimi sezmişti.. zaten omuzları da açıktı.. ve nübüvvet mührünü de görmüştüm. Üçüncü işaret de aynen rahibin senelerce önce anlattığı gibiydi. Kendimi tutamadım, hemen sarılıp mührü öpmeye başladım. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem); ‘Dur bakalım!’ dedi. Çekildim. Karşısına oturup, başımdan geçenleri bir bir anlattım. Çok sevinmişti. O'na anlattıklarımın ashabı tarafından da duyulmasını istemişti...”⁴⁸

Evet, inat ve hasedi bırakıp O'na bakanlar O'nu buldu ve O'na vuruldu. Dünle-bugün arasında keyfiyet bakımından zerre kadar fark yoktur. Bugün de binler-yüz binler, O'nun hakkaniyetini görüp tasdik etmekte ve O'nun son resûl olduğunu bütün dünyaya

haykırmaktadırlar. Ancak, yine dünle bugün arasında fark olmayan bir husus da, inat ve temerrüdü terk edemeyenlerin, O'nun risaletini bildikleri hâlde kabullenemeyişleridir...

b. Rekabet Hissi

Muğîre b. Şu'be anlatıyor: “Ebû Cehil’le beraber oturuyorduk. Allah Resûlü geldi ve bazı şeyler anlatarak tebliğde bulundu. Ebû Cehil, küstahça: ‘Yâ Muhammed! Eğer bunları öbür tarafta tebliğ ettiğine dair şahit aramak için yapıyorsan, hiç yorulma, ben sana şehadet ederim, şimdi beni rahatsız etme!’ dedi. Allah Resûlü bizden ayrıldı. Ben Ebû Cehil’e sordum: “Hakikaten O’na inanmıyor musun?” Cevap verdi: “Aslında biliyorum ki, O peygamberdir. Fakat Hâşimîlerle eskiden beri aramızda bir rekabet var. Onlar, rifâde, sikâye bizde diye övünüp duruyorlar. Bir de peygamber de bizden, derlerse işte ben buna dayanmam.”⁴⁹

Kureyş toplanıp kafa kafaya verdi ve Allah Resûlü’ne göndermek üzere Utbe b. Rebia’da karar kıldılar. Utbe gidip O’nu ikna edecek ve davasından vazgeçirecekti. Bu zat, o günün entel sınıfından ve Arap edebiyatına vâkıf, varlıklı bir insandı. İki Cihan Serveri’nin yanına vardı ve kendince mantık oyunları yapmaya çalışarak O’na sordu: “Yâ Muhammed! Sen mi hayırlısın, yoksa baban Abdullah mı?” Efendimiz bu soruya cevap vermedi. Hayır, belki de ahmağa en güzel cevap olan sükût ile karşılık verdi. Utbe devamla: Eğer onun senden daha hayırlı olduğunu kabul ediyorsan, muhakkak o, senin şu anda tahkir ettiğin ilâhlara taptı. Yok, eğer kendini ondan daha hayırlı görüyorsan, o zaman konuş da anlattıklarını ben de dinleyeyim.

Allah Resûlü sordu: “*Diyeceklerin bitti mi?*” Evet, dedi Utbe ve sustu. İki Cihan Serveri diz çöktü ve Fussilet sûresini başından itibaren okumaya başladı. 13. âyet olan:

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ⁵⁰

âyetine gelince, Utbe dayanamadı. Sıtmalı gibi titriyordu. Ellerini Allah Resûlü’nün mübarek dudaklarına götürdü. Takati kalmamıştı. ‘Sus yâ Muhammed! İnandığın Allah aşkına sus!’ dedi ve kalkıp gitti.

Mekke büyükleri neticeyi bekliyorlardı. Ebû Cehil, Utbe’nin gelişini hiç beğenmemişti. Yanındakilere, ‘Gittiği gibi dönmüyor.’ dedi. Utbe doğruca evine gitti. Dinlediği âyetler onu yıldırım çarpar gibi çarpmıştı.. ve biraz sonra da şeytana akıl öğreten adam Ebû Cehil gelip kapıya dayanmıştı. Utbe’nin iman etmesinden korkuyor ve

hemen hâdisenin üzerine gitme lüzumuna inanıyordu.. ve Utbe'nin zayıf tarafını çok iyi biliyordu. Onu gururundan vuracaktı. Harekete geçti ve şöyle dedi:

– Yâ Utbe, duydum ki Muhammed sana fazla iltifat etmiş. Orada sana ziyafet vermiş, yedirmiş, içirmiş. Sen de bu iltifata dayanamayıp O'na iman etmişsin. Halk arasında söylenenler bunlar... Utbe öfkeleni. Damarı kabardı. 'Benim O'nun yemeğine ihtiyacım olmadığını hepiniz biliyorsunuz. Aranızda en zengin benim. Fakat Muhammed'in söyledikleri beni sarstı. Çünkü okuduğu şiir değildi. Kâhin sözüne ise hiç benzemiyordu. Ne diyeceğimi bilemiyorum. O, sözü doğru bir insandır. O'nun okuduklarını dinlerken Âd ve Semûd'un başına gelenlerin bizim de başımıza geleceğinden korktum...⁵¹

c. Başka Sebepler

Aslında bu itiraflar sadece bir iki kişiye münhasır değildi. Umumî vicdanda kanaat hep aynıydı. Fakat korku, tama', hırs ve inat gibi menfî tesirler inanmalarına mâni oluyordu.. evet, hem de bildikleri hâlde inanamıyorlardı.

İşte, Kur'ân-ı Kerim, hem onların bu hâlini anlatma hem de Efendimiz'i tesliye makamında şöyle buyuruyor:

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ

“Onların söylediklerinin, seni üzeceğini elbette çok iyi biliyoruz. Doğrusu onlar seni yalancı saymıyorlar, fakat zalimler, bile bile Allah'ın âyetlerini inkâr ediyorlar.”⁵²

Onlar sana çeşitli isnatlarda bulunuyorlar. Onların bu isnatları da seni üzüyor. Sakın, o bedeninin altında kalıp ezilmişlerin ve alışkanlıklarını terk edemeyen nefsinin zebunu tali'sizlerin dedikleri ve söyledikleri seni üzmesin. Hem aslında onlar seni bizzat yalanlamıyorlar. Evet, onların hiçbiri kalkıp da sana yalan isnat edemiyor. Çünkü onlar da biliyorlar ki, sen yalan söylemekten müberrasin. “Emîn” ismini sana veren onlardır. Bunların akılsızlıklarına bak ki, sana isnat ettikleri şeylere inanmadıkları hâlde, kendi akıl ve muhâkemelerine rağmen, böyle bir şeye cüret ediyorlar. Öyleyse üzülmene ne gerek var!

Evet, üzülmeye gereken birisi varsa, o da dünya ve ukbânın dizginlerini elinde tutan bir Zât'a karşı hem de ışığın etrafında durdukları hâlde, istifade menfezlerini açık istifade edemeyenlerdir.

DİPNOTLAR

³⁴ İbn Hişâm, *es-Sîratü 'n-nebeviyye*, 1/319-322.

³⁵ Mâide sûresi, 5/67.

³⁶ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/353; 6/506.

³⁷ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve 'n-nihâye*, 2/298 vd.; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/615.

³⁸ Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 3.

³⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/451.

⁴⁰ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/118.

⁴¹ Ahkâf sûresi, 46/10.

⁴² Taberî, *Câmiu'l-beyan*, 26/9.

⁴³ Taberî, *Câmiu'l-beyan*, 26/12.

⁴⁴ Bakara sûresi, 2/146.

⁴⁵ İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-azîm*, 1/195; Suyûtî, *ed-Dürrü'l-mensûr*, 1/357; Ebu'ssuûd Efendi, *İrşadü akli's-selîm*, 1/176.

⁴⁶ Bakara sûresi, 2/89.

⁴⁷ Buhârî, *enbiyâ* 1; *menâkıbu'l-ensar* 45.

⁴⁸ İbn Hişâm, *es-Sîratü 'n-nebeviyye*, 2/41-47.

⁴⁹ İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 7/255-256.

⁵⁰ “Eğer yüz çevirirlerse sen şöyle de: ‘Ben, sizi Âd ve Semûd halklarını çarpan kasırga gibi bir kasırganın geleceğini bildirerek uyarıyorum.’ ”

⁵¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve 'n-nihâye*, 3/61-64; İbn Hişâm, *es-Sîratü 'n-nebeviyye*, 2/130-132.

⁵² En'âm sûresi, 6/33.

BEKLENEN VE MÜJDELENEN PEYGAMBER

1. İbrahim'in (aleyhisselâm) Duası, İsa'nın (aleyhisselâm) Müjdesi

Bir gün ashabdan biri Allah Resûlü'ne: "Yâ Resûlallah, biraz kendinizden bahseder misiniz?" der. Cevabının bir kısmında, Allah Resûlü şöyle buyurur: **أَنَا دَعْوَةٌ**

إِبْرَاهِيمَ، وَبُشْرَى عِيسَى "Ben, İbrahim'in duası ve Hz. İsa'nın muştusuyum."⁵³

Kur'ân-ı Kerim iki ayrı âyetiyle bu hususa temas eder:

1) Hz. İbrahim (aleyhisselâm) şöyle dua etmiştir:

**رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ
إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ**

"Rabbimiz! Onlara kendi içlerinden, Senin âyetlerini kendilerine okuyacak, onlara Kitap ve hikmeti öğretecek, onları temizleyecek bir elçi gönder. Yegâne Azîz ve Hakîm Sensin."⁵⁴

2) Hz. İsa'nın (aleyhisselâm) müjdesi:

**وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ
مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا
هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ**

"Hatırla ki, Meryem oğlu İsa, 'Ey İsrailoğulları! Ben size Allah'ın benden evvelki Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek Ahmed adında bir peygamberi de müjdeleyici olarak gönderdiği peygamberiyim.' demişti. Fakat o, kendilerine apaçık deliller getirince 'Bu, aşikâr bir büyüdür.' dediler."⁵⁵

Evet, Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), sürpriz olarak ortaya çıkmış biri değildir. O daha gelmeden asırlarca önce haber verilen ve gelmesi bütün cihan tarafından beklenen bir nebidir.

O'nun nübüvvetine en büyük delil, mucizeliği ebedî olan Kur'ân-ı Kerim'dir. Evet, Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'da yüzlerce âyet, İki Cihan Serveri'nin hak nebi olduğunu dile getirmektedir. O'nu bütünüyle inkâr edemeyen bir kişinin, Efendimiz'in risaletini inkâr etmesi asla mümkün değildir. Ancak biz başlı başına müstakil bir mevzu olan o

hususla şimdilik girmeyeceğiz. Zaten yeri geldikçe, peyderpey delil olarak müracaat ettiğimiz âyetleri arz ederken, bu mevzu da kısmen anlatılmış olacaktır.

2. Tevrat'ın Müjdeleri

Biz bu bölümde, yüzlerce defa tahrife uğramasına rağmen, içinde hâlâ Allah Resûlü'ne işaret ve bişaretler taşıyan, Tevrat, İncil ve Zebur'dan bazı kısımları nakletmek istiyoruz. Meselenin tafsilatını, mevzu ile doğrudan alâkalı müstakil eserlere ve bilhassa, Hüseyin el-Cisr'in "Risale-i Hamîdiye"sine havale ederek, burada sadece mühim gördüklerimizden bazılarını arz edeceğiz.

a. Fârân Dağları

1944 senesinde Londra'da basılan Tevrat'ın Arapça tercümesinden bir âyet: **جَاءَ** **اللَّهُ مِنْ سَيْنَاءَ، وَأَشْرَقَ مِنْ سَاعِيرَ، وَاسْتَعْلَنَ مِنْ جِبَالِ فَارَانَ** "Allah insanlığa Sînâ'da teveccüh etti. Sâîr'de tecellî buyurdu. Fârân dağlarında zuhur edip kemaliyle ortaya çıktı."⁵⁶

Yani Allah'ın (celle celâluhu) rahmeti ve insanlığa olan merhameti, ihsanı, Hz. Musa'nın (aleyhisselâm) Cenâb-ı Hak'la mükâlemede bulunduğu Sînâ'da zâhir olmuştur. Bu rahmet, o devrede Hz. Musa'ya verilen nübüvvettir. Sâîr, Filistin'dir. Orada Cenâb-ı Hak'ın rahmeti vahiy yoluyla gelip Hz. İsa'yı ve çevresindekileri bürümüştür. Aynı zamanda Hz. Mesih, Rabb'in tecellîlerine mazhar büyük bir peygamberdir. Çokları tecellî ile zuhuru birbirine iltibas ettiklerinden bu meselede de karışıklığa düşmüşlerdir. Evet, onda tecellî eden nefha-i ilâhîdir. Fârân dağlarında ise, Cenâb-ı Hak, sırr-ı ehadiyet ve makam-ı ferdiyetle zuhur etmiştir. Fârân Mekke'dir. Çünkü Tevrat'ın başka bir yerinde, Hz. İbrahim'in, oğlu İsmail'i Fârân'da bıraktığı anlatılmaktadır. Öyleyse, Tevrat'ta geçen Fârân'dan maksat Mekke'dir. Sırasıyla bu âyette üç nebiden bahsediliyor. Bunlardan birincisi Hz. Musa, ikincisi Hz. İsa (aleyhisselâm), üçüncüsü ise Son Peygamber, İki Cihan Serveri Hz. Muhammed Mustafa'dır (sallallâhu aleyhi ve sellem).

Tevrat'taki âyetin devamında şu ifadeler var: **وَمَعَهُ أُلُوفُ الْأَطْهَارِ، فِي يَمِينِهِ** **سِنَّةِ النَّارِ** "O'nun yanında binlerce tertemiz, pırlantamıs alâşabı olacaktır. Ve sağ elinde

ateşten iki ağızlı balta bulunacaktır.” Bu ibareden, O’nun cihada memur olacağı anlaşılmaktadır.

Malumdur ki Allah Resûlü, vahyin bidayetinde Hira dağında bir mağaraya çekilir ve orada kendini tefekkür ve ibadete verir. İlk vahiy bu dağda gelmişti.⁵⁷ Fârân eğer Mekke değilse başka neresi olabilir ki, oradan İslâm dini gibi bir din zuhur edip şarka-garba yayılmış olsun. Dünyada böyle bir yer mevcut olmadığına göre, Tevrat’ta geçen Fârân, Mekke’ye işaretir. Ayrıca yukarıda da belirttiğimiz gibi, Tekvin’in 21. âyetinde geçen ve Hz. İsmail’in yerleştiği yeri anlatan **وَسَكَنَ بَرِيَّةَ فَارَانَ** “Fârân’da yerleşti.” ifadesi, dediğimizi ispatlayan en büyük ve en açık bir delildir. Aksini iddiaya da kimsenin gücü yetmeyecektir. Bu mevzuda yapılan itirazlar ilmîlikten uzak, indî mülâhazalardır. Hele âyetin sonundaki ashab ve cihada memur olmaya işaret eden kısımlar hiçbir tereddüt ve şüpheye meydan vermeyecek şekilde, o zâtın Hz. Muhammed Aleyhisselâm olduğunu göstermektedir.

b. Hz. İsmail Soyundan

Tevrat’tan ikinci âyet: **وَسَوْفَ أَقِيمُ لَهُمْ نَبِيًّا مِثْلَكَ مِنْ بَيْنِ إِخْوَتِهِمْ، وَأَجْعَلُ**
كَلَامِي فِي فَمِهِ، وَيُكَلِّمُهُمْ بِكُلِّ شَيْءٍ أَمْرٌ بِهِ Cenâb-ı Hak, Tevrat’ın bu âyetinde Hz. Musa’ya hitaben şöyle demektedir: “Onlar için (İsrailoğullarının) kardeşleri arasında senin gibi bir peygamber çıkaracağım, sözlerimi O’nun ağızına koyacağım ve O’na emrettiğim her şeyi onlara söyleyecek.”⁵⁸

19. âyet de bunu tamamlar mahiyettedir: **وَمَنْ لَمْ يُطِعْ كَلَامَهُ الَّذِي يَتَكَلَّمُ بِهِ**
بِاسْمِي فَإِنَّا أَكُونُ الْمُنتَقِمَ مِنْ ذَلِكَ “Benim isimle söyleyeceği sözlerine itaat etmeyenlerden bizzat Ben intikam alacağım.”

Bu âyetteki İsrailoğulları’nın kardeşi tabiriyle Hz. İsmail’in soyundan gelecek bir peygambere işaret edilmektedir ki, Hz. İsmail’in neslinden geldiği bilinen tek peygamber, Efendimiz Hz. Muhammed Aleyhisselâm’dır. Ayrıca O da Hz. Musa (aleyhisselâm) gibi bir şeriatla gelecektir. Diğer taraftan, bu âyette gelecek peygamberin “ümmî” olacağı belirtilmektedir.

İtaat etmeyenlerden alınacak intikam ise, dine ait müeyyidât ve ukûbat olmak

gerektir ki, bu da ancak İslâm dininde vardır.

Tevrat'ta zikri geçen bu peygamberin Hz. İsa ve Hz. Yûşa (aleyhisselâm) olma ihtimalleri ise kat'iyen mümkün değildir. Zira bu peygamberler İsrailoğullarıdır. Ayrıca birçok meselede Hz. İsa (aleyhisselâm) yeni herhangi bir hüküm getirmemiş, sadece Hz. Musa'ya (aleyhisselâm) ittiba etmiştir. Hz. Yûşa'nın ise Hz. Musa'ya benzemediği gün gibi âşikârdır. Çünkü o yeni bir şeriatla gelmemiştir. Hâlbuki **إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا** **شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا** *“Doğrusu Biz size hakkınızda şahitlik edecek bir Peygamber gönderdik. Nasıl ki, Firavun'a da bir peygamber göndermiştik.”*⁵⁹ âyeti de Hz. Musa ile Efendimiz arasındaki benzerliği beyan etmektedir. Aslında daha ötesinde bir delile de ihtiyaç yoktur.

c. Diğer Özellikleri

Tevrat'tan üçüncü âyet: Abdullah b. Amr b. Âs, Abdullah b. Selâm ve Kâ'bu'l-Ahbâr (radıyallâhu anhüm) ki, bunların üçü de geçmiş kitapları en iyi bilen insanlar olarak şöhret yapmış zatlardır. Kendi devirlerinde, o günkü kadar tahrife uğramamış Tevrat'ta şöyle bir âyet bulunduğunu naklediyorlar: **يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا** **وَنَذِيرًا وَحِرْزًا لِلْأُمِّيِّينَ أَنْتَ عَبْدِي وَرَسُولِي سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكَّلَ لَيْسَ بِفَطْرٍ وَلَا غَلِيظٍ** **وَلَا سَخَابٍ فِي الْأَسْوَاقِ وَلَا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ وَلَكِنْ يَغْفُو وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَقْبِضَهُ** **اللَّهُ حَتَّىٰ يُقِيمَ بِهِ الْمِلَّةَ الْعَوْجَاءَ بَأْنِ يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** *“Ey Nebi! Biz seni şahit, müjdeleyici, uyarıcı ve ümmilere sığınak olarak gönderdik. Sen Benim kulum ve elçimsin. Sana “Mütevekkil” adını verdim. O haşin ve kaba değildir. Çarşılarda yüksek sesle bağırpı çağırılmaz. Kötülüğe kötülükle mukabele etmez. Affeder, bağışlar. Allah O'nunla eğri bir milleti 'Lâ ilâhe illâllah' demek suretiyle doğrultuncaya kadar O'nun ruhunu kabzetmez.”*⁶⁰

Şimdi düşünelim: Tevrat'taki bu hitap kimedir? Derinlemesine bir tahlile ihtiyaç dahi duymadan, âyetin zâhirî mânâsı bu hitabın gelecek bir peygambere ve peygamberler içinde bizzat Hz. Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) yapıldığını göstermektedir. O, bütün insanlığa gönderilmiş bir peygamberdir. Ve bu mevzuda sanki âyet O'na şöyle demektedir:

Seni bütün insanlığa, doğru yolu müjdeleyici ve onları eğri yolun encâmından da sakındırıcı bir beşîr ve nezîr olarak gönderdim. Sen fenalıklara göğsünü gerecek ve insanların, gidip Cehennem çukurlarına düşmelerini engelleyeceksin. Aynı zamanda bu eğri büğrü, dolambaçlı yollarda karanlık içinde kalmışlara, bir ışık olacak ve ellerinden tutup, onları Cennet'e ve Cemalullah'a kavuşturacaksın.

Seni cahiliye devrinin ümmî cemaatine bir hırz, bir sığınak olarak gönderdim. Sana uyandıkları zaman korunacak ve kollanacaklar.. ve yine Sana dayandıkları müddetçe varlıklarını sürdürebilecekler...

Sen Benim kulum ve resûlümsün. –Evet, bizler de Tahiyat'ımızda hep O'nun kulluğunu ve risaletini dile getiriyoruz– Ben sana “Mütevekkil” adını koydum. Cihan senin karşına dikilse ve sen de onlarla yaka paça olmak zorunda kalsan, yine zerre kadar sarsıntı geçirmezsin. Evet, her peygamberin kendine göre bir tevekkül ufku vardır. Ama sen bu hususta bir başkasın. Onun içindir ki, Ben sana “Mütevekkil” dedim.

Sonra da hitap gayba dönüyor ki buna “*iltifat*” diyoruz:

“O öfkeli, etrafını kıran bir nefret insanı değildir. Aksine O bir edep, vakar, ciddiyet ve temkin insanıdır. O, sokaklarda bağırıp çağırılmaz. Çünkü bu tür dikkat çekme gayreti, bir zaaf ve bir gurur alâmetidir ki, O böyle mezmum sıfatlardan münezze ve müberradır.”

Kötülüğe asla kötülükle mukabele etmez. Bir bedevi gelir, cübbesinden tutup sarsar ve küstahça “Hakkımı ver!” derdi de sahabeyi çıldırtan bu türlü hareketler, o şefkat âbidesini tebessüm ettirir ve “*Bu adama istediğini verin!*” buyururdu.⁶¹ Evet O, en affedilmez suçları dahi affederdi. Yeter ki o mevzuda, şeriatın emirlerine muhalefet söz konusu olmasın. Düşünün bir kere, kendisine bunca kötülük yapan Mekkelilere, hem de her şeyi yapabileceği o gün ne demişti: “*Gidiniz, hepiniz hürsünüz!*”⁶²

Eğri bir yolda ve cahiliye hayatı yaşayan insanlar, O'nun getirdiği nurla istikametlerini elde edecekleri âna kadar Allah (celle celâluhu) Habibini yanına almayacaktı ve almadı da. O'nun Refîk-i A'lâ'ya yükselişi, din tamamlanıp O'nun vazifesi sona erince olacaktı. Yetiştirdiği insanlar, hakkıyla O'nu temsil edecek seviyeye gelince, O, insanlar arasından ayrılıp Hakikî Dost'un huzuruna gidecekti. Çünkü dünyaya ait vazifesi ancak o zaman bitmiş olacaktı.

Evet, Tevrat O'nu böyle anlatıyordu, O da vakti gelince hayat-ı seniyyeleriyle bunu temsil ediyordu. Doğrusu orada anlatılanlar, bizzat Allah Resûlü'nün yaşadığı hayat

tarzıydı. Öyleyse Tevrat'ın bahsettiği bu şanı yüce nebi kimdi? Tarihte bu anlatılanlara denk hayatı olan bir başkası var mıydı? Elbette ki hayır! Öyle ise bahsedilen insan ancak Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dı..!

3. İncil'in Müjdeleri

a. Faraklit

Yuhanna İncili'nden bir âyet: *“Mesih: ‘Ben, benim ve sizin Rabbinize gidiyorum. Ta ki size Tevil’i getirecek olan Faraklit’i göndersin.’ dedi.”*⁶³

Faraklit, hakkın ruhu, hak ile bâtılı birbirinden tamamen ayıran mânâlarına gelir. Evet, Allah Resûlü, hakkın ruhudur. Çünkü ölü kalbler ancak O'nun getirdiği hak ile hayat bulmuştur. O, insanların hidayete ermesi için kendini feda edercesine bir mücadele vermiştir ki; hak ile bâtılın birbirinden ayrılması, ancak böyle bir mücadele ve mücahede sonucu vuku bulmuştur. İşte Hz. Mesih'in haber verdiği bir Faraklit gelmiştir. O da Allah'ın (celle celâluhu) son elçisi İki Cihan Güneşi Hz. Muhammed'dir (sallallâhu aleyhi ve sellem).

Yuhanna İncili, 14. bab, 15 ve 16. âyetlerde şöyle deniyor: *“Eğer beni seviyorsanız, emirlerimi tutarsınız. Ben Rabb'e yalvaracağım ve O size başka bir tesellici, hakikat ruhunu (Faraklit) verecektir; ta ki daima sizinle beraber olsun.”*

Şimdi de sırasıyla şu âyetlere bakalım: *“Faraklit, öyle bir Ruhul-Kudüs'tür ki, Rab O'nu benim ismimle (yani peygamber olarak) gönderecektir. O size her şeyi öğretecek ve benim size söylediklerimi de tekrar hatırlatacaktır.”*⁶⁴

*“Faraklit geldiğinde benim için şahitlik edecektir ve siz de bana şahitlik edersiniz.”*⁶⁵

*“Ben size hakkı söylüyorum. Benim gitmem sizin için hayırlıdır. Çünkü ben gitmezsem Faraklit size gelmez. Ama ben gidersem O'nu gönderirim.”*⁶⁶

*“Faraklit geldiğinde bütün âlemi, hataları sebebiyle kınar ve onları terbiye eder.”*⁶⁷

İncil'in ilk gelişi İbranice'dir. Daha sonra Yunanca'ya tercüme edilmiştir. Bizim elimizdeki Arapça tercüme ise, Yunanca'dan yapılan tercümelerdir. “Faraklit” ismi, Yunanca'ya yapılan ilk tercümelerde geçtiği için, İbranice asıllarında bu kelimenin karşılığı

nedir onu bilemiyoruz. Faraklit, Yunanca bu kelimenin Arapça karşılığıdır. Yani ta'rib yoluyla Arapça'ya girmiştir. Ancak biz sadece bu kelime üzerinde durup meselemizi ona bina etmeyeceğiz. Belki, İncil'de müjdelenen gelecek nebinin bütün hususiyetlerinin Efendimiz'de tahakkukunu görmeye çalışacağız:

Peygamber âşığı bir zatın sözlerini serlevha edelim.. evet, Mevlâna Hazretleri ne güzel söyler:

آن سر بیغمبران بحر صفا بود در انجیل نام مصطفی
بو ذکر غزو صوم واکل او بود ذکر حلّیها و شکل او

“Mustafa'nın (sallallâhu aleyhi ve sellem) sıfatları İncil'de vardı

O ki peygamberlerin reisi ve bir bahr-i safâydı

Hilyesi, şemâili, gazveleri, orucu ve yemesi

Hep teker teker İncil'de bulunmaktaydı.”

b. Âlemin Reisi

Yuhanna İncili, Bâb: 14, âyet 30'da şöyle denmektedir:

“Mesih şöyle dedi: Artık ben sizinle çok söyleşmem. Çünkü bu âlemin reisi geliyor. Bende asla O'nun nesnesi yoktur...”

Zebur, 72. bâb, 8. âyet ve devamında şöyle deniyor:

“O denizden denize ve nehirden zeminin müntehasına kadar saltanat sürecektir. Çöl ahalisi O'nun huzurunda diz çöküp düşmanları toprak yalayacaklardır. Tarşış'in ve Adaların melikleri peşkeş (bâc) getirip, Şeba ve Şeba melikleri hediye takdim edecekler. Cümle melikler dahi O'na secde ve hep taifeler O'na kulluk edeceklerdir. Zira feryat eden fakire ve bîçâre ile yardımcısı olmayana O necat verecektir. Muhtaç ve fakire merhamet edip fukaranın canlarını halâs edecektir. Canları zulüm ve zorbalıktan kurtaracak, onların kanı kendi nazarında kıymetli olacaktır. Yaşayacaktır ve O'na Şeba, altınından verecektir. Ve O'nun için daima dua edip, O'nu hergün senâ edeceklerdir. İsmi ebedî olup, ismi güneş durdukça bâki kalacak ve adamlar O'nunla mübarek olacaklar. Milletlerin cümlesi O'na ‘Mübarek’ diyecekler.”

Yukarıda da temas ettiğimiz gibi, biz bu mevzua sadece istitradî olarak ve bir fikir vermek gayesiyle girdik. Meselenin daha fazla tafsilatına da girecek değiliz. Ancak şu

kadarını ilâve etmeden de geçemeyeceğiz:

Haset ve kin, iliklerine kadar işlemiş bazı Yahudi ve Hıristiyanların dünden bugüne bütün tahrif gayret ve çabalarına rağmen yine de eldeki mevcut Tevrat ve İncil’de Allah Resûlü’nün peygamberliğiyle alâkalı bir hayli işaret ve bişaret bulmak mümkündür. İnşâallah, ileride tali’li tarihçilerimizin gayretiyle, Tevrat, İncil ve Zebur’un en az tahrife uğramış nüshaları bulunabilirse, zannediyorum hiçbir tevil ve tefsire ihtiyaç kalmadan Allah Resûlü’ne çok sarîh işaretler bulunduğu, en âmi insanlar tarafından dahi görülecektir. Belki, Hıristiyanlığın tasaffi edeceğini haber veren hadislerde,⁶⁸ bu mânâyâ da işaretler vardır.

Diğer taraftan, Tevrat ve İncil’de bizzat Allah Resûlü ve O’nun ashabından bahsedildiği de Kitap ve Sünnet’le sabittir.⁶⁹ Dolayısıyla, bunu inkâra kalkışmak sapıklık ve küfürdür.

DİPNOTLAR

⁵³ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/262; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 8/175; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/656.

⁵⁴ Bakara sûresi, 2/129.

⁵⁵ Saf sûresi, 61/6.

⁵⁶ Tesniye, Bâb: 33, Âyet: 2.

⁵⁷ Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 3.

⁵⁸ Tesniye Bâb: 18, Âyet: 18.

⁶¹ Buhârî, *farzu'l-humus* 19; *edeb* 68; Müslim, *zekât* 44.

⁶² İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 5/74; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk*, 2/161; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 9/118.

⁶³ Bâb: 14.

⁶⁴ Yuhanna, Bâb: 14, Âyet: 26.

⁶⁵ Yuhanna, Bâb: 15, Âyet: 26-27.

⁶⁶ Yuhanna, Bâb: 16, Âyet: 7.

⁶⁷ Yuhanna, Bâb: 16, Âyet: 8.

⁶⁸ Örnek olarak bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 49; Müslim, *iman* 244, 245, 246, 247.

⁶⁹ **“الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ** Onlar ki yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları o Elçi'ye, o Ümmî Peygamber'e uyarlar...” (A'râf sûresi, 7/157)

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَتْر السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سَوْفِهِ يُعْجِبُ الزَّرَّاعَ لِيغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

“Muhammed Allah'ın resûlüdür. O'nun beraberindeki mü'minler de kâfirlere karşı şiddetli olup kendi aralarında şefkatlidirler. Sen onları rükû ederken, secde ederken, Allah'tan lütuf ve rıza ararken görürsün. Onların alâmeti, yüzlerindeki secde izi, secde aydınlığıdır. Bunlar, Tevrat'taki sıfatları olup İncil'deki meselleri ise şöyledir: Öyle bir ekin ki filizini çıkarmış, sonra da onu kuvvetlendirmiş, derken kalınlaşmış da artık gövdesi üzerinde doğrulmuş. Öyle ki ekicilerin hoşuna gider, kâfirleri de öfkelenendirir. İşte böylece Allah, onlar gibi iman edip makbul ve güzel işler yapanlara bir mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.” (Fetih sûresi, 48/29) Ayrıca bkz.: Buhârî, *büyü* 50; *tefsir* (48) 3; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/174. Tafsilat için bakınız: Süyûtî, *el-Hasâisu'l-kübrâ*, 1/26-44.

O AYRI BUUDLARIN İNSANIDIR

Günümüzün zavallı insanı, nice değer ölçülerini kaybettiği gibi, peygamberlere ve özellikle de peygamberler sultanı Hz. Muhammed Aleyhisselâm'a karşı, bakışı, tavrı, düşüncesi de tamamen alt-üst olmuş durumda. Oysaki O'nu, herhangi bir insan gibi beşerî kriterlerle değerlendirmemiz kat'iyen doğru değildir. Hatta mümkün de değildir. Zira O, yeryüzünü yeniden dizayn etmek ve insanlığa yeni ufuklar açmak üzere müstesna bir ruh ve müstesna kabiliyetlerle donatılarak gönderilmiş bir insandır.. ve O'nu takdir bizim kriterlerimizi aşar. Bu itibarla, kim ne anlatırsa anlatsın O'nu tam anlatmış olamaz. O'nu en iyi anlayanlardan biri olan Hassan b. Sabit'in:

وَمَا مَدَحْتُ مُحَمَّدًا بِمَقَالَتِي وَلَكِنْ مَدَحْتُ مَقَالَتِي بِمُحَمَّدٍ

“Ben sözlerimle Muhammed'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) övmedim. Fakat O'nunla sözlerimi methettim.”⁷⁰ dediği gibi, bütün güzel sözlere güzellik kazandıran, o sözler içindeki O'nun yâd-ı cemîlidir. Yoksa bizim ifadelerimizin O'na kazandıracığı hiçbir şey yoktur. Küçük tasarruflarla aynı sözü Ebû Temmâm da⁷¹ kullanır.. asrın büyük mütefekkeri de Kur'ân için aynı sözleri söyler:

وَمَا مَدَحْتُ الْقُرْآنَ بِكَلِمَاتِي وَلَكِنْ مَدَحْتُ كَلِمَاتِي بِالْقُرْآنِ⁷²

Bütün bunlar bir ölçüde aynı duygu ve aynı düşüncüyü paylaşmanın neticesidir. Hepsi de ilhamlarını aynı kaynaktan almış ve aynı şeyleri, ayrı ibarelerle söylemiş kimselerdir; bazısının mücmel bıraktığını diğeri tafsil edip açıklamış; bazısı daha şairâne gitmiş ama hep aynı mihver etrafında dönüp durmuşlardır. Aynı şekilde bizler de, her yönüyle tahdis-i nimet olan, O'na ümmet olmanın ayrıcalığını yaşıyor ve coşkunluğumuzu haykırıyoruz: Rabbimiz'e ne kadar hamd ve şükretsek azdır ki, bizleri en büyük bir nimetle serfiraz kılmış ve Hz. Muhammed Mustafa'ya (sallallâhu aleyhi ve sellem) ümmet eylemiştir. Bu bir fazl-ı ilâhîdir. O fazlını istediğine ve istediği ölçüde verir. Ancak bize verdiği, hiçbir ölçü ve tartıya gelmeyecek kadar engindir. Evet başkalarına göre bize bahşedilen, sahili olmayan bir ihsan denizidir...

Ancak, meselenin bir de diğeri yönü var ki, sormadan edemeyeceğim: Acaba O Sultan'a lâıyk bir gönül tahtına sahip miyiz? Sultan tahtında ârâm etmekte midir? Gönüllerimiz her an O'na açık mıdır? Otururken, kalkarken, yerken, içerken ve bütün hareketlerimizde Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın mülâhazası kalb ve aklımıza hâkim midir?. ve hayatımız bütünüyle O'nun çizgisinde midir?..

Eğer cevabımız müsbet ise, işte o zaman, turnayı gözünden vurduk demektir. Artık rüya ve hülyalarımızı, hep O'nun güzel yüzlü nur cemali süslüyor ve dolayısıyla da bizler Muhammedî bir cemaat hâline gelmişiz demektir. Ahlâken O'nun ahlâkıyla ahlâklanan, hayatının her safhasını Muhammedî edep ile süsleyen bir cemaat ise, yeryüzünün denge unsurudur. Kanaatim odur ki, henüz bu dengeyi bulamayışımızın bir tek sebebi vardır; o da Muhammedî ruhta istenen seviyeye ulaşamayışımızdır.

O, Allah'ın hususî olarak yarattığı ismarlama bir insandır. Bir insan olarak aramıza katılışı bizler için en büyük bahtiyarlıktır. Çünkü Cennetler bile O'nun teşrifıyla şeref kazanmıştır ve şeref kazanacaktır. Bu itibarla, insanımıza O'nu, hem de kendi kametine uygun anlatabilmek bizim için en büyük vazifedir. Zira insanlık O Sultani anladığında ve O'na tâbi olduğunda hakikî insanlığa erecektir. Ben de buna niyetlendim. Ancak bu meydanın eri, bu hutbenin hatibi olmadığımı ta baştan itiraf ettim. Şu kadar var ki, O'nun anlaşılmasına çalışmam tek arzum.. ve işte, bütün hünerim de bu mevzudaki samimiyetimidir...

Uzun süre kendimi kapısında bir "kıtmîr" olarak düşünmüş, öyle teselli bulmuştum. Fakat gün geçtikçe ümidimi de kısmen kaybettim. Sonra kendime şöyle dedim: Keşke bir insan olarak yaratılacağıma, O'nun mübarek vücudunun bir yerinde bir kıl olarak yaratılsaydım. Evet, Cenâb-ı Hak'ın böyle hususî lütuflarına mazhar bir insana bu kadar yakın olabilseydim.. hep böyle düşündüm durdum. Ancak, böyle bir mazhariyete de liyakatim olmadığını O'nu tanıdıkça daha iyi anladım. Şimdi bütün arzum ve isteğim sadece O'nun ümmeti içinde bulunabilmekten ibarettir. Zira ümidim odur ki, Cenâb-ı Hak, böyle bir cemaat arasında bulunanı O'nun şefaatinde mahrum etmeyecek ve **هُمُ الْقَوْمُ لَا** **يَشْتَقِي بِهِمْ جَلِيسُهُمْ** "Onlar öyle bir topluluk ki, onlarla beraber olan asla mahrum kalmaz"⁷³ diyecek ve beni de o topluma dahil edecektir.

Evet, buna rağmen O Muallâ Zât'ı anlatmaya niyetlendim. Neslimin gönlüne O'na ait sevgi ateşini tutuşturacak bir kıvılcım atabilmek bütün gayretim. Ne diyeyim?. Ben de hacca niyetlenen karınca gibi derim!. Zaten o yolda ölmek bütün emelim...

O, apayrı buudların insanıdır. Bizlere düşen, kendimizi O'nun çizgisine ve frekansına göre ayar etme gayretidir. Bu temin edildiğinde, arada açık ve şifreli konuşmalar başlar. Komutu bizzat Resûlullah verir. İdareyi O ele alır. O'nun idare edeceği bir cemaat ve cemiyetin keyfiyeti ise, melekleri gıptaya sevk edecek derecede ulvî, derin ve

her türlü izah ve tasvirde vârestedir.

Belki bazılarına bu dediklerimiz objektif gelmeyebilir. Ne gam; her gün üç-beş dırahşan çehreli genç mânen Resûlullah'tan bir kısım bişaretler aldıktan sonra!. Ve yine bazıları perdesiz, hicapsız, doğrudan doğruya hem de şهادet âleminde O'nunla münasebete geçtiğini söyledikten sonra!..

O ruhaniyatıyla ve bazılarına göre de nuranîleşen cismaniyetiyle daima aramızdadır. İmam Suyûtî yetmişden fazla bizzat Allah Resûlü'yle açıktan görüşüğünü söyler.⁷⁴ Evet, O, bizim anladığımız mânâda ölmemiş; sadece buud değiştirmiştir. O'nun ölümünü herhangi bir insanın ölmesi gibi anlamak yanlış olur. Zira Kur'ân, peygamberlik makamının iki derece daha aşağısında bulunan şehitlik mertebesine erenlere dahi ölü denilmemesini söylemektedir.⁷⁵ Öyleyse, bizim anladığımız mânâda O'na "Öldü" demek nasıl mümkün olabilir!? Evet, O'nun, sadece ayrı bir buuda geçtiğini söyleyebiliriz. Onun içindir ki, bakışı o buudlara ulaşabilen insanlar, O'nu orada bizzat görüp müşâhede edebilmektedirler...

Beden ve cismaniyetin zindanından kurtulup, kalb ve ruhun hayat derecesine erenler, mazi ve istikbali aynı anda yaşayabilirler. İşte o buudun insanları, şu anda hem sizinle yan yana oturur, hem de Asr-ı Saadet'te Allah Resûlü'yle diz dize bulunurlar. Ehlullahtan "ebdâl" denilen kimseler, aynı anda birçok yerde bulunabilmektedirler. Ya O Sultanu'r-Rusûl, niçin hem ahirette, hem dünyada, hem bizim önümüzde hem de meleklerin ve nebilerin önünde bulunmasın? Bulunuyor ve bulunacaktır da..!

Bütün bu söylenenleri, bundan böyle anlatacaklarıma bir temel yapmak niyetindeyim. Peygamberlere ve Peygamberimiz'e bakarken, bakış zaviyesi ve niyet çok önemlidir. Enbiyâ-i izâm bir yana, evliyâ, asfiyâ, ebrâr ve mukarrabînin sezilip anlaşılması dahi hususî bir ruh safveti ve gönül berraklığı isterse, peygamberler nasıl cismaniyetin sisli-dumanlı ikliminde idrak edilip anlaşılabilir ki?..

Öyle ise, onları anlamaya çalışırken, bütün letâifimizle teveccüh edip dikkat kesilmemiz icap edecektir. Hele bakılıp anlaşılacak istenen Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın şahsiyeti ise, bu dikkat birkaç kere daha artırılmalıdır. Ne var ki, yine de herkes kendi kalb gözünün bakış gücüne göre bir şeyler görüp sezecek.. ve O'nu bütünüyle hiç kimse tam mânâsıyla kavrayamayacaktır. Evet:

وَكَيْفَ يُدْرِكُ حَقِيقَتَهُ قَوْمٌ نِيَامٌ تَسَلَّوْا عَنْهُ بِالْحُلْمِ

"Ömürlerini rüyalarla teselli olmakla geçiren uykudaki insanlar

O'nun hakikatini nasıl idrak edebilirler ki?!"

(Bûsîrî)

DİPNOTLAR

⁷⁰ Ziyaeddin el-Mevsîlî, *el-Meselü's-sâir*, 2/357; Kalkaşandî, *Subhu'l-A'shâ*, 2/321.

⁷¹ Ziyaeddin el-Mevsîlî, *el-Meselü's-sâir*, 2/357; Kalkaşandî, *Subhu'l-A'shâ*, 2/321.

⁷² "Kur'ân'ın hakâik-i i'cazını ben güzelleştiremedim, güzel gösteremedim; belki Kur'ân'ın güzel hakikatleri benim tabiratlarımı da güzelleştirdi, ulvileştirdi." (Bediüzzaman, *Mektubat*, 28. Mektup, 7. Mesele, 4. Sebep)

⁷³ Müslim, *zîkr* 25; Tirmizî, *daavât* 129.

⁷⁴ Nebhânî, *el-Fethu'l-kebir*, 1/7; *Câmiu kerâmâtî'l-evliyâ*, 2/158.

⁷⁵ "Allah yolunda **وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ** öldürülenler hakkında «ölü» demeyin. Bilakis, onlar diridirler, fakat siz bunun farkında değilsiniz." (Bakara sûresi, 2/154). "Allah yolunda **وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ** öldürülenleri sakın ölü zannetme! Bilakis onlar hayatta olup, Rabbilerinin katında yaşarlar, rızıklanırlar." (Âl-i İmrân sûresi, 3/169)

PEYGAMBERLER VE PEYGAMBERİMİZİN ÖZELLİKLERİ

PEYGAMBERLERİN GÖNDERİLİŞ GAYESİ

Peygamberler kendi aralarındaki derece farkıyla beraber⁷⁶ hepsi de Cenâb-ı Hakk'ın Zât'ının tecellisine mazhar seçkin ruhlardır. Allah (celle celâluhu), Kendisine onları mahrem kabul etmiş, ağıyâra kapalı seralarda büyütmüş, geliştirmiş ve gözlerine, Kendinden gayrı başka hayallerin girmesine meydan vermemiştir.

Bütün nebiler gibi onlardan da ileri, Efendimiz'in gözü de Rabbinden başka bir şey görmemiştir. Evet ağıyâr, O'nun bakışını bulandıramamış, başını döndürememiştir. O, gözünü açtığına Rabbini görmüş, gözünü kaparken de yine O'nu müşâhede ile: **اللَّهُمَّ**

الرَّفِيقَ الْأَعْلَى "Allahım! Refik-i A'lâ'yı istiyorum." diyerek kapamıştır. Şimdi hâdiseyi mealen Hz. Âişe Validemiz'den (radıyallâhu anhâ) dinleyelim:

"Allah Resûlü bazen hastalandığında yanıma gelir ve bana 'Dua et.' derdi. Ben de elimle O'nun mübarek elinden tutar ve o elinin bereketi ile şifa bulmasını umarak, elimi o zaman ve mekân üstü başına kor ve dua ederdim.⁷⁷ Son rahatsızlığında da aynı şeyi yapmak maksadıyla elini tutmak isteyince şiddetle çekti ve **اللَّهُمَّ الرَّفِيقَ الْأَعْلَى** diye dua etti."⁷⁸

Belli ki Allah Resûlü, artık yeryüzündeki dostları değil, hakikî dost olan Rabbini arzuluyor ve bir başka buudda O'na ulaşmak istiyordu.

İşte, geliş ve gidişi ile böyle bir hayat yaşayan peygamberler ve hususiyile Peygamberimiz, acaba dünyaya niçin gelmiş ve hangi gayeye binaen gönderilmişlerdi? Bu çok önemli mevzuun tahlili bilhassa iki ana esastan dolayı daha da ehemmiyet arz etmektedir:

Birincisi: Peygamberlik müessesesinin yüce ve muallâ mevkiini görüp, onları sıradan insanlar gibi mütalâa etmemek; ve öyle görüp değerlendirmek isteyenlere de ikna edici cevaplar hazırlamak.

İkincisi: Günümüzde, peygamberliğe ait vazifeyi temsil etme durumunda olanların nasıl bir yol ve sistem takip etmeleri gerektiğini işaret etmek.

Meseleyi hangi yönüyle ele alırsak alalım mevzuun ehemmiyetinin çapı değişmeyecektir. Onun için biz de, sıralamada herhangi bir tercih yapmadan mevzu ile alâkalı düşüncelerimizi birkaç madde hâlinde takdim etmeye çalışacağız:

1. KULLUK

Peygamberin gönderiliş gayesi, insanın yaratılış gayesiyle aynı noktada birleşir. O da Allah'a kul olma çizgisidir.

Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı Kerim'de: **وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ** “Ben cinleri ve insanları ancak Bana kulluk yapsınlar diye yarattım.”⁷⁹ buyurarak bu hususa işaret etmektedir.

Demek oluyor ki, bizim esas yaratılış gayemiz, Allah'ı (celle celâluhu) bilip tanımak ve O'na lâyıkiyla kul olmaktır. Yoksa, yeme-içme, mal ve mülk kazanma veya dünya buudlu ev-bark sahibi olma değildir. Gerçi bunlar da bizim için fitrî ihtiyaçlardır. Ancak yaratılışımızın gayesi değillerdir. İşte peygamberler bize, bu sırlı yolu göstermek için gelmişlerdir.

Âyette: **وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ** “Senden önce hiçbir peygamber göndermedik ki ona; ‘Benden başka ilâh yoktur; o hâlde Bana kulluk edin.’ diye vahyetmiş olmayalım.”⁸⁰ denilerek bu hususa işaret edilmiştir.

Diğer bir âyette de:

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ

“Andolsun Biz, ‘Allah'a kulluk edin, tâğuttan sakının.’ diye her millete bir peygamber gönderdik. Allah o insanlardan bir kısmını doğru yola iletti. Onlardan bir kısmı için de sapıklık hak oldu. Öyleyse yeryüzünde gezin de görün, Hakk'ı yalanlayanların sonu nasıl olmuş?”⁸¹ denilerek, yine peygamberlerin gönderiliş gayesi, putlardan sakınıp Allah'a kul olma yolunda insanlara önderlik yapma hikmetine bağlanmıştır.

Efendimiz'in Farkı

Efendimiz'in durumu ise daha farklıdır. O bütün âlemlere rahmet olarak gönderilmiş olmakla, hem insanları hem de cinleri kulluk yoluna iletmekle vazifelidir. Abdullah b. Mesud (radıyallâhu anh) başından geçen bir hâdiseyi şöyle nakleder:

“Efendimiz ile beraber bir yere gittik. Benim etrafıma bir çizgi çizerek, ‘*Sen buradan ayrılma!*’ dedi ve kendisi benden uzaklaştı. Daha sonra gürültüler duymaya başladım. Allah Resûlü’ne bir şey mi oldu diye ciddî endişe içindeydim. Fakat bana, buradan ayrılma dediği için de yerimden kımlıdayamıyordum. Bir müddet sonra Allah Resûlü döndü. Duyduğum gürültünün sebebini sordum ve: “Yâ Resûlallah! O tarrakalar koparan gürültü neydi?” dedim. Cevaben: ‘*Cin taifesi bana iman edip biatta bulundular. Sonra aralarında münakaşa başladı. İnananlarla inanmayanlar birbirlerine tutuştular. İşte duyduğun gürültü bu idi. Ve ayrıca bana vefatım haber verildi.*’ dedi.”⁸²

Allah Resûlü, son ifadeleriyle şunu haber veriyordu. Benim gönderiliş gayem insanlara ve cinlere hidayete giden yolu açmaktır. Bugün artık cinler de bana iman ve itaat ettiklerine göre, dünyada kalmamın bir mânâsı yok demektir. Öyleyse, bundan böyle artık dünyadan ayrıлып gitsem olabilir...

O böyle düşünüyor ve ifadeleri arasında risaletin gaye ve hedefine ait sırlar veriyordu. Aslında O, bizlere de dünya ile ukbâyı tercih mevzuunda şöyle bir dua talim buyurmuştu:

اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتْ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتْ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي

“Allahım, hayat benim için hayırlı olduğu müddetçe beni yaşat. Vefat benim için daha hayırlı olduğu zaman da ruhumu al ve beni vefat ettir.”⁸³

2. TEBLİĞ

Peygamberlerin gönderiliş gayelerinden bir diğeri ise, dini tebliğdir. Eğer onlar gelmeseydi bizler, ibadete ait meseleleri bilemez, emir ve nehiyleri hiçbir zaman alamaz ve mükellefiyetlerimizi kavrayamazdık. Namaz, oruç, zekât, hac nedir; içki, kumar, zina, ihtikâr ve faiz gibi muharremâtın durumu nasıldır, kat’iyen bilemezdik.

Evet, bütün bunları ve bunlara benzer birçok meseleleri peygamberler vasıtasıyla

öğrenmiş bulunuyoruz. Buna kısaca “risalet vazifesi” de diyoruz ki, bütün peygamberler aynı mesajlarla gelmiş ve teferruatta farklılık olsa bile ana meselelerde hep aynı şeyleri söylemişlerdir.⁸⁴

İşte, nebilere ait bu umumî gaye ve vazife Kur’ân’da şöyle dile getirilir:

الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رَسُولَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا

“Onlar (peygamberler) ki, Allah’ın gönderdiklerini tebliğ ederler, O’ndan korkarlar ve Allah’tan başka kimseden korkmazlar. Hesap görücü olarak Allah yeter.”⁸⁵

Evet işte onlar, böyle bir gayeyi tahakkuk ettirmek için gelmişlerdir. Bu mevzuda karşılıklarına dikilen engel kim ve ne olursa olsun onlara zerre kadar tesir etmez.. onlar korku nedir bilmezler. Çünkü her zaman Allah’tan (celle celâluhu) korkmaktadırlar.

Ve bu mevzuda Efendimiz’e (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle seslenilir:

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رَسُولَتَهُ وَاللَّهُ يَعَصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

“Ey Resûl! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan, O’nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Doğrusu Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez.”⁸⁶

Yani, eğer sen vazifende kusur edersen, bu, senin gönderiliş gayen olan bir vazifede, yani risalet vazifesinde kusur etmen sayılır ki, bu da sadece senin ferdî hayatını ilgilendiren bir kusur değildir; belki bütün insanların ferdî ve içtimaî hayatlarını alâkadar eden bir meseledir. Çünkü senin vazifen bütün insanlığı aydınlatmaktır. Şayet sen bu vazifeyi aksatırsan, bütün insanlık karanlıkta kalacaktır... Aslında O, gönderildiği vazifenin şuurundaydı. Zaten öyle olmasaydı, öyle bir vazife ile gönderilmesi plânlanmaz ve takdir buyurulmazdı.

Allah Resûlü’nde Tebliğ

Allah Resûlü’nün, bu ulvî vazifeyi yüklendikten sonraki bütün hayatı dini tebliğle geçti. O kapı kapı dolaşıyor ve mesajını kendilerine tebliğde bulunabileceği âşina sima ve gönüller arıyordu.

Karşı cephenin infîâlî evvelâ, ilgisizlik ve boykot şeklinde oldu. Daha sonra

istihza ve alayla devam etti. Son sahada ise işkencenin her çeşidiyle sürüp gitti. Gececeği yollara dikenler serpiliyor, namaz kılarken başına işkembe konuyor ve kendisine her türlü hakaret reva görülüyordu. Ne var ki, Allah Resûlü bunların hiçbirisiyle yılmadı ve usanmadı. Çünkü O'nun dünyaya geliş gayesi buydu. Can alıcı hasımları dahil herkese defaatle uğradı. Ve ilâhî mesajı sundu. Evet, Ebû Cehil ve Ebû Leheb gibi din ve iman düşmanlarına bile kimbilir kaç defa gitti, hak ve hakikati anlattı..!

O panayırları dolaşüyor, bir kişinin hidayetine vesile olabilmek için çadır çadır geziyor; gittiği her kapı yüzüne kapanıyor; fakat O bir başka sefer yine aynı kapıya varıyor, aynı şeyleri tekrar ediyordu.. Mekke'den ümit kesilince Taif'e gitti.. Taif mesirelik bir yerdir. Rahat ve rehabetin şımarttığı Taifliler, Mekkelilerden daha baskın çıktı. Bütün sefih ve ayak takımı toplanıp Resûl-i Ekrem'i; evet o, meleklerin dahi yüzüne bakmaya kıyamadığı güneşler güneşini taşıyarak Taif'ten kovdular. Allah Resûlü'nün yanında, evlâdım deyip bağrına bastığı Zeyd b. Hârise vardı. Zeyd, gelen taşlara vücudunu siper ederek, Efendiler Efendisi'ni korumaya çalıştı ama, yine de mübarek vücuduna isabet eden taşlar her yanını kanlar içinde bıraktı.

Bu müsamahasız atmosferden sıyrılıp bir ağacın altına iltica etmişlerdi ki, birdenbire Cibril-i Emin beliriverdi. Ve eğer izin verilirse, çevredeki bir dağ, bu azgın insanların başına geçirebileceğini teklif etti. Allah Resûlü çok rencide olduğu bu dakikalarda bile, onun gibi düşünmüyor ve "Hayır!" diyordu. Evet O, çok ileride bile olsa, eğer bunlardan bazıları imana uyanacaksa, belâlara karşı "Hayır!" diyordu...

Ve sonra ellerini açıp Rabbine niyazda bulundu:

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ أَشْكُو ضَعْفَ قُوَّتِي وَهَوَانِي عَلَى النَّاسِ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ أَنْتَ رَبُّ
الْمُسْتَضْعَفِينَ وَأَنْتَ رَبِّي إِلَى مَنْ تَكَلُّنِي؟ إِلَى بَعِيدٍ يَتَجَهَّمُنِي أَمْ إِلَى عَدُوِّ مَلَكْتَهُ
أَمْرِي. إِنْ لَمْ يَكُنْ بِكَ غَضَبٌ عَلَيَّ فَلَا أَبَالِي، وَلَكِنْ عَافَيْتُكَ هِيَ أَوْسَعُ لِي. أَعُوذُ
بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي أَشْرَقَتْ لَهُ الظُّلُمَاتُ وَصَلَحَ عَلَيْهِ أَمْرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ مِنْ أَنْ
تُنزَلَ بِي غَضَبَكَ أَوْ يُحِلَّ عَلَيَّ سَخَطَكَ. لَكَ الْعُنْبَى حَتَّى تَرْضَى وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ
إِلَّا بِكَ

"Allahım, güçsüzlüğümü, zaafımı ve insanlar nazarında hakir görülmemi Sana şikâyet ediyorum. Yâ Erhamerrâhimîn! Sen hor ve hakir görülen biçarelerin Rabbisin.

Benim de Rabbimsin.. beni kime bırakıyorsun? Kötü sözlü, kötü yüzlü uzak kimselere mi, yoksa işime müdahil düşmana mı? Eğer bana karşı gazabın yoksa, çektiğim mihnetlere, belâlara hiç aldırmam. Ancak afiyetin arzu edilecek şekilde daha ferahfeza, daha geniştir. İlâhî, gazabına giriftar yahut hoşnutsuzluğuna dûçâr olmaktan, Senin o zulmetleri parıl parıl parlatan dünya ve ahiret işlerinin medâr-ı salâhı Nur-u Vechine sığınırım. İlâhî, Sen razı olasıya kadar Senin affını muntazırım! İlâhî, bütün havl ve kuvvet sadece Senin elindedir.”

O böyle dua ederken, yanlarına sessizce biri yaklaşır ve bir tabağa koyduğu üzüm salkımını Allah Resûlü'nün önüne uzatır ve “Buyurun, bundan yiyin!” der. İki Cihan Serveri elini tabağa uzatırken, Allah'ın adıyla mânâsına “*Bismillah*” der. Üzümü ikram eden “Addas” ismindeki köle için bu, beklenmedik bir hâdisedir. Hayretle sorar: “Sen kimsin?” Allah Resûlü cevap verir: “*Son peygamber ve son nebiyim!*” Addas üzerine abanır ve öpmeye başlar.. senelerce gökte aradığını şimdi yerde, hem de hiç beklemediği bir anda karşısında bulmuştur.. ve iman eder.⁸⁷

Eğer bu son hâdise de olmasaydı, O Taif'ten çok mahzun dönecekti. Bu hüznü, kendisine yapılanlardan değildi; hüznü, bir tek insana dahi bir şey anlatamamasındandı. Hâlbuki şimdi sevinçten uçuyordu. Çünkü Addas O'nun eliyle hidayete ermişti.

Evet, tabiri caizse O, nebilerin üveyki idi. Hiç durmadan her yerde hakikate âşına, temiz gönül ve çehreler arıyor, bulunca da onun gönlüne giriyor ve ona ruhunun ilhamlarını fısıldıyordu. Böylece, çevresindeki nurdan hâle ve halka her gün daha da genişliyor ve o genişledikçe de küfür çıldırıyordu.

Bugün, cihanın şarkında, garbında İslâmî tekevvüne karşı küfrün hezeyanlar içinde çıldırması gibi, o devirde de Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın etrafındaki halkaların genişlemesi, küfrü işte böyle çıldırtıyordu...

Bu çılgınlık onları öyle saplantıya sevk etti ki, gün geldi gökteki Güneş'i üflemele söndürmeye yeltenir gibi, toptan bu ilâhî meşaleyi söndürmeye kalktılar. Heyhât..! Güneş sadece bizim için bir teşbih ve benzetme vasıtamız.. yoksa O'nun getirdiği nur Güneş'e fer verecek mahiyettedir. Çünkü o nur Allah'ın (celle celâluhu) nurudur. Âyet onların bu gülünç durumunu şöyle tasvir etmektedir:

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

“Onlar Allah'ın nurunu ağızları ile söndürmek istiyorlar. Kâfirler hoşlanmasalar da, Allah nurunu tamamlamaktan başka bir şey murad etmemektedir.”⁸⁸

O, yirminci asırda da bir meşale yaktı ve içimize âdeta kıvılcım saçtı.. binler-yüz binler O'nun yoluna baş koydu ve O'nun davasını yüceltme istikametinde hizmete koyuldu. Demek Cenâb-ı Hak yeniden bir Muhammedî hâle, bir nur halkası ve yeniden bir altın zincir vücuda getirmeyi murad buyurmuş ki, bunu ne küfrün gayzı, şiddeti, hiddeti ne de şeytan ordularının tehâcümü durduramıyor.. evet ihlâsla saçılmış bu tohumlar bugün olmasa da yarın mutlaka neşv ü nema bulacak ve Allah Resûlü'nün neşrettiği nur hiçbir zaman sönmeyecektir.

Mekke artık, Allah Resûlü'nü barındıramayınca O da Medine'ye hicret etti. Orada nurunu yaymaya devam edecekti. Orada da Yahudi ve münafıklarla uğraşacak, küfre karşı muharebeler düzenleyip bizzat ordunun başında bulunacak, harp meydanlarında dışı kırılacak, yüzü yarılacak.. aç ve susuz kalacak.. çok defa karnına taş bağlayıp öyle dolaşacak, ama hep yoluna devam edecekti.. ve etti de. Evet O, tebliğ vazifesinden bir an dahi dur olmadı. Dinin en küçük meselesine kadar her şeyi izah etti, anlattı, tebliğde bulundu. Medine'de ikamet buyurduğu veya devletlerle kapıştığı devirlerde dahi fertleri irşad etmeyi asla ihmal etmedi: Bir bedevi gelip de o güne kadar yüzlerce defa tekrar ettiği bir meseleyi O'na sorsaydı, hiçbir isteksizlik emaresi göstermeden, hep aynı şevk ve aynı iştiaqla cevap verirdi.

Tebliğ, insanları doğru yola, sırat-ı müstakîme sevk etmek demektir. Ve esasen bu, bütün nebilerin ve Nebiler Sultanı'nın da geliş gayesidir. O sırat-ı müstakîm ki, her mü'min onu çok iyi bilmektedir ve bilmelidir de. Evet biz, günde en az kırk defa namazlarımızda, Rabbimiz'den bizi sırat-ı müstakîme hidayet etmesini diliyoruz. Yani, nebilerin, sıddıkların, şehitlerin geçtiği yoldan geçmeyi ve onların maksuda erdikleri gibi maksuda ermeyi talep ediyoruz. O geniş bir yoldur ve herkesin o yoldan belli bir nasibi vardır. Çünkü son gelen Nebi, âyetin ifadesiyle, bütün âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir.⁸⁹

Ayrıca O, şahit, mübeşşir ve nezîrdir ki, aşağıdaki âyet bunu ifade etmektedir:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا *“Ey Nebi! Biz seni hakikaten bir şahit, bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak gönderdik.”*⁹⁰

Efendimiz, yirmi üç sene, peygamberlik gibi çok ağır bir sorumluluk taşımış ve hiçbir dava adamına nasip olmayacak şekilde de mükellefiyetlerini yerine getirmiş müstesna bir insandı.. ve işte O, bu ruh ve şuurla her gün biraz daha mübarek sona doğru yaklaşıyordu:

Veda Haccındaydı –zaten hayatında bir kere hac yapmıştı–. Umreyle haccı birleştirdiği için biz buna “Hacc-ı Ekber” de diyoruz.⁹¹ İşte bu son haccında, Allah Resûlü son bir kere daha devesine bindi ve söylemesi gereken her şeyi söyleyip bitirmeye çalıştı. Evet, kan davalarından kadın haklarına, ondan da faize, kavim ve kabile aralarındaki münasebetlere kadar her şeyi anlattı. Daha sonra da cemaatine **أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ** “*Dikkat edin, tebliğ ettim mi?*” diye sordu. Her defasında cemaatinden: “Evet, tebliğ ettin.” karşılığını alınca da, Cenâb-ı Hakk’ı şahit tutarak: **اللَّهُمَّ اشْهَدْ** “*Allahım, şahit ol!*” buyurdu.⁹²

O bihakkın vazifesini yapmıştı. Onun için de vicdanen rahat, kalben huzur içindeydi ve adım adım Rabbine gitmeye hazırlanıyordu. Zaten O bir murâkabe insanıydı ve en hassaslardan daha hassastı. Dolayısıyla da bütün hayatını böyle bir hazırlık içinde geçirmiş ve kendi kendine: “Acaba Rabbimin beni gönderdiği asıl gayeye uygun yaşayabildim mi?” diyordu.

3. GÜZEL ÖRNEK

Peygamberlerin gönderiliş gayesi olarak söyleyebileceğimiz diğer bir husus da, onların ümmetlerine güzel birer örnek olma keyfiyetleridir.

Allah (celle celâluhu), Kur’ân-ı Kerim’de: **أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدَاهُمْ أَقْتَدَهُ** “*İşte onlar, Allah’ın hidayet ettiği kimselerdir. Sen de onların yoluna uy!*” demektedir.⁹³

Düşünmeli ki Efendimiz’e dahi, kendinden evvel geçmiş peygamberler isim isim sayıldıktan sonra onlara uyması söylenmektedir. Zaten bizlere de Kur’ân-ı Kerim şöyle seslenir:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

“*And olsun, size, Allah’ı ve ahiret gününü umanlara ve Allah’ı çokça zikredenlere Allah’ın Resûlü’nde güzel bir örnek vardır.*”⁹⁴

Peygamberler bizler için bir önder ve imamdır. Namazda imama uyduğumuz gibi, hayatın her bölümünde de O’na iktida ederiz. Zira bizler için gerçek hayatı O ve diğer nebiler temsil etmişlerdir. İslâm’ın ilk devrini idrak edenler Allah Resûlü’ne milimi milimine iktida etmişlerdi. Onun için de hem onlar hem de onlardan sonrakiler, İki Cihan

Serveri'nin dilinde şöyle ifade edilme bahtiyarlığına ermişlerdi. Evet, Allah Resûlü buyurur:

“İnsanlar üzerine öyle bir zaman gelecek; insanlardan bir cemaat gaza edecekler ve kendilerine:

– *“İçinizde Resûlullah'ı gören var mı?” denilecek. Onlar da:*

– *“Evet!” cevabını verecekler. Bunun üzerine kendilerine fetih müyesser kılınacak. Sonra insanlardan diğer bir cemaat gaza edecek, kendilerine:*

– *“İçinizde Resûlullah'a sahabelik etmiş bir kimseyi gören var mı?” denilecek,*

– *“Evet!” diyecekler, yine kendilerine fetih müyesser kılınacak. Sonra insanlardan bir cemaat daha gaza edecek ve kendilerine:*

– *“İçinizde Resûlullah'a sahabelik edenleri görenlere arkadaş olan var mı?” denilecek. Onlar da:*

– *“Evet!” cevabını verecekler; onlara da kale kapıları açılacak ve fetih müyesser olacaktır.”⁹⁵*

Yine bir hadislerinde Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem):

خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يُلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يُلُونَهُمْ “İnsanların en hayırlısı benimle aynı çağı paylaşanlardır. Sonra onların peşinden gelenler, daha sonra da onların peşinden gelenlerdir.”⁹⁶ buyurarak kendisine yakın olan devirlerin faziletine işaret etmektedir. Çünkü onlar, hayatlarını, duygularını, düşüncelerini Allah Resûlü'nün hayatına, duygusuna, düşüncesine benzetmede çok hassas davranıyorlardı. Aslında, Allah'ın (celle celâluhu) model ve misal olarak seçtiği bu insana benzemek gaye olmalıydı ve oldu da.

Evet, sahabe, tâbiîn ve tebe-i tâbiîn hazerâtı, bu mevzuda hassaslardan çok daha hassastı. Ve onlar bu yönleriyle diğer asırlarda yaşayan insanlardan daha da hayırlıdılar. Hz. Musa: *“Kudsîlerin bayrakları ellerindedir.”⁹⁷* diyordu.

“Kudsîler” sözüyle Efendimiz'in ümmetini kastediyordu. Ve bu büyük bir tebciydi. Zayıf da olsa, bir hadiste de Allah Resûlü: *عُلَمَاءُ أُمَّتِي كَأَنْبِيَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ* “Benim ümmetimin ulemâsı, Benî İsrail'in peygamberleri gibidir.” buyurmaktadır.⁹⁸ Evet, onlar Efendimiz'e iktidada öyle bir çizgiye ulaşmışlardı ki, onun az ötesinde nübüvvet

sınırları başlıyordu.

İşte, kulluk kapısından girerken kapının sövelerini de söküp içeriye giren Ömer (radıyallâhu anh) bunun en çarpıcı örneğidir! O, Peygamber'i kendisine tam bir rehber ve önder olarak kabul etmiş, yaşadığı hayatı bütünüyle O'na benzetmiş; O'nun hayat tarzıyla bezenmiş eşsiz bir insandı. Roma'nın, Bizans'ın kapıları ona ardına kadar açılıp, ülkeler ve hükümdarlar kendisine bende olmayı kabul ederken dahi, onun hayat düzeninde zerre kadar değişiklik olmamıştı. Kudüs –ki, bugün mahzundur, mükedderdir, esirdir ve İslâm âleminin alnında siyah bir lekedir– onun devrinde fethedilmişti. Fiilen askerî hâkimiyet gerçekleştiği hâlde bir süre papazlar, şehrin anahtarlarını vermemekte diretir ve: “Aranızda, bu şehrin anahtarlarını teslim alacak şahsın şemâilini göremiyoruz, onun için de anahtarları veremiyoruz.” derler...

Durum kendisine haber verilince, koca halife yola çıkar.. kendine ait devesi olmadığı için de Beytül mâl'den aldığı ödünç bir deveye, kölesiyle beraber nöbetleşe binerek ta Kudüs'e gider. Kaderin cilvesi, şehre girileceği zaman sıra köleye gelir.. halife deveden iner, kölenin bütün ısrarlarına rağmen onu deveye bindirir ve kendisi deveyi yederek şehre girer...

Manzarayı görenler, mumlar gibi erirler ve: “İşte kitaplarımızda şemâili zikredilen adam.” der, anahtarları ona teslim ederler.

O büyük Ömer, ateşgede İranlının vurduğu hançer darbeleriyle yaralanmış ve koma hâlinde upuzun yatıyordu. Yediği-içtiği dışarıya çıkıyor; ne bir ses veriyor ne de seslere alâka duyuyordu. Hizmetçisi gelip, yemek veya su isteyip istemediğini sorunca, ya cevapsız bırakıyor ya da sadece gözleriyle “Hayır!” deyip geçiştiriyordu. Fakat “Ey mü'minlerin emiri, namaz!” denince, “Ha işte kalkıyorum. Namazı terk edenin İslâm'dan nasibi yoktur.” deyip yaralarından kan aka aka namazını kılıyordu.⁹⁹

Böyle yapıyordu; zira bütün bunları Efendisinden böyle görmüştü. O'na iktida ve ittiba edecek ve arkadan gelenlere de örnek olacaktı. Evet, peygamberin gönderiliş gayelerinden biri de ümmetine örnek olmaktı...

4. DÜNYA-UKBÂ MUVAZENESİNİ TEMİN

Peygamberler dünya ve ukbâ muvazenesini kurmak için gelmişlerdir.

Onların getirdiği muvazene ile insanoğlu ifrat ve tefritten kurtulacak ve istikameti bulacaktır. Evet, ne papazlar ve ruhbanlar gibi bütün bütün dünyayı terk edip manastırlara çekilme, ne de her şeyiyle dünyaya dalıp ona kul-köle olma değil; sürekli orta yolu bulma ve yaşama ki, bu da ancak vahyin aydınlık dünyasında elde edilebilecek bir mazhariyettir. Yoksa akıl ve vicdanla böyle bir denge kurulamaz; hele mücerret ilim asla insanı bu seviyeye yükseltmez.

Kur’ân-ı Kerim bu dengeyi şu şekilde anlatır:

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

“Allah’ın sana verdikleri ile ahiret yurdunun peşinde ol, dünyadan da nasibini unutma! Allah’ın sana ihsanda bulunduğu gibi sen de ihsanda bulun; yeryüzünde fesat peşinde olma. Şüphesiz ki Allah bozguncuları sevmez.”¹⁰⁰

Bu ilâhî dengenin bir tarafında, **وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ** “Rabbinin nimetlerini anlat da anlat.”¹⁰¹ hakikatinin anlattığı kefe, diğer tarafında da **ثُمَّ لِنَسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ** “Sonra kasem olsun, o gün bütün nimetlerden hesaba çekileceksiniz.”¹⁰² âyetinin ikaz dolu ifadesiyle anlattığı kefe vardır. Ve işte muvazene bu ölçüler içinde korunacaktır!

Hız. Ebû Bekir, bütün servetini Allah için harcamış ve bitirmişti. Zira siddîkiyet bunu gerektiriyordu. Halifeliği döneminde kendisine bir bardak soğuk su verildi, içti ve ardından da hıçkırığa hıçkırığa ağladı. Hatta etrafındakileri de ağlattı. O ağlamayı kesti ama etrafındakiler hâlâ ağlıyorlardı.. ihtimal bir süre de onların ağlamalarına ağladı.. sonra yüzünü sildi ve kendine geldi. “Seni bu derece ağlatan neydi yâ Ebâ Bekir?” dediler. Cevap verdi:

“Bir gün Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile beraberken, eliyle bir şeyleri itiyor gibiydi. Ve sanki: ‘Benden uzak dur, benden uzak dur!’ diyordu. Sordum, yâ Resûlallah! Bir şeyleri uzaklaştırıyorsun ama ben kimseyi göremiyorum. Buyurdular ki: ‘Dünya, içindeki bütün debdebesiyle karşımda temessül etti, bana kendini kabul ettirmek istedi; ben de ona (Benden uzak dur!) dedim. O da bir kıyıya çekilirken; ‘Vallahi sen benden kurtulsan da, senden sonrakiler benim elimden kurtulamayacaklar.’ dedi. İşte bu bir bardak su ile dünya bana kendini kabul ettirdi endişesiyle ağladım.”¹⁰³

Evet, o ve onun gibiler, her türlü ferah-feza hayat sürebilme imkânlarına rağmen, hep muvazene içinde bir hayat yaşamışlardı.. zira, Mukteda-yı Küll, Rehber-i Ekmel de öyle yaşamıştı.¹⁰⁴

5. İTİRAZ KAPISINI KAPATMAK

Peygamberler insanların ahirette Cenâb-ı Hakk'a karşı herhangi bir itiraza hakları kalmamasın diye gönderilmişlerdir. Bir âyet bu hususu şöyle anlatır:

رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

“Müjdeleyici ve sakındırıcı olarak peygamberler (gönderdik) ki insanların, peygamberlerden sonra Allah'a karşı bir bahaneleri olmasın. Allah Azîz'dir, Hakîm'dir.”¹⁰⁵

Peygamberlerin dışındaki liderler, kitleleri sürekli inandıramamışlar, inandırmış olsalar bile, mesaj ve teklifleri lâhûtî destekten yoksun olduğu için, sundukları hiçbir mesaj, söyledikleri hiçbir söz ve sergiledikleri hiçbir davranışla beşerîliği aşamamış ve zamanla da çevreleri, hazan vurmuş yapraklar gibi dağılıp gitmiştir.

Hâlbuki peygamberlerin liderlikleri böyle değildir. Daha önce de söylediğimiz gibi, onlar, ısmarlama insanlardır. Onlar ta rahm-i mâderde peygamberdirler. Yaşayışları bir mûsıkî, konuşmaları da âdeta bir şiir gibi âhenklidir. Onlar konuşurken, varlık, bütünüyle kulak kesilir ve onları dinler. Evet, onların gelişleriyle nice hâdiseler seyirlerini değiştirir ve nice gönüller onlara tâbi olur. Kâinatta câri kanunlar, bazen onlar hatırına işlemez olur, bazen de onların isteği ile mecra değiştirirler...

Nebiler Sultanı'na bir kere bakıverin! Taş, ağaç, toprak ve çeşit çeşit hayvanlar, her biri âdeta kendi nev'i hesabına O'nunla münasebete geçmiş ve O'nun nübüvvetini tasdik ediyor gibi bir durum sergilemiş. Bûsîrî'nin de dediği gibi **جَاءَتْ لِذَعْوَتِهِ الْأَشْجَارُ سَاجِدَةً** “Ağaç O'na koşarak geliyor ve lisan-ı mahsusuyla; Sen, Allah'ın Resûlü'sün.” diyordu.¹⁰⁶

Çünkü eşya O'nun gelişle mânâ kazanmış ve varlık kaos olmaktan çıkmıştı.. O, Kur'ân'ın diliyle “O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur, ama siz onların tesbihini anlamazsınız.”¹⁰⁷ diyor ve âdeta her varlığa can ve hayat üflüyordu.

Bizler öğrendiğimiz her şeyi O'ndan öğrendik ve eşya O'nunla hikmet tahtına oturdu.¹⁰⁸ Tabî bu arada insan da, abes ve başıboş olmadığının idrakine vardı.¹⁰⁹

Her peygamber insanları inandırmak ve inanmayanların da bahanelerine meydan vermemek için bir kısım mucizelerle gelmiştir. Efendiler Efendisi ise, bütün peygamberlere ait mucizelerin hepsini getirmiş ve mukteda-yı küll olduğunu göstermiştir.

Evet, her ümmet kendi peygamberine ait nice mucizeleri ya bizzat gördü veya dinledi. Bizler de, Allah Resûlü'ne ait binlerce mucize dinledik. Ve Kur'ân gibi ebedî bir mucizeyi de her zaman görmekteyiz. Artık bundan böyle kimsenin itiraza hakkı yoktur. Allah (celle celâluhu), inanmamızı istediği hakikatleri her zaman desteklediği peygamberiyle gayet açık ve vâzih bir şekilde gözler önüne sermiştir. Zaten bu da, onların gönderiliş gayelerinden biridir. Ayrıca önemli bir nokta da şudur: Cenâb-ı Hak, “Biz peygamber göndermedikçe azap edici değiliz.”¹¹⁰ mânâsına **وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ**

رَسُولًا buyurmaktadır. Demek ki peygamberler gönderildiği için mizan ve terazi kurulacak ve kimsenin mazeretine bakılmadan herkesin hesabı sorulacaktır.

DİPNOTLAR

⁷⁶ Bkz.: Bakara sûresi, 2/253; İsrâ sûresi, 17/55.

⁷⁷ Buhârî, *fedâilü'l-Kur'ân* 14; *megâzî* 83; Müslim, *selâm* 51.

⁷⁸ Müslim, *selâm* 46; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/120.

⁷⁹ Zâriyât sûresi, 51/56.

⁸⁰ Enbiyâ sûresi, 21/25.

⁸¹ Nahl sûresi, 16/36.

⁸² Taberî, *Câmiu'l-beyan*, 24/33 vd.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/449.

⁸³ Buhârî, *merdâ* 19; Müslim, *zıkr* 10.

⁸⁴ **الْأَنْبِيَاءُ إِخْوَةٌ لِعَلَّتِ أُمَّهَاتُهُمْ شَتَىٰ وَدِينُهُمْ وَاحِدٌ** “Peygamberler baba bir kardeşlerdir. Anneleri ise muhtelifdir. Dinleri birdir.” Yani, peygamberler dinin esasında (tevhid) ittifak hâlinde dirler. Teferruatta ise birbirinden farklı şeyler getirmişlerdir. (Buhârî, *enbiyâ* 48; Müslim, *fezâil* 145).

⁸⁵ Ahzâb sûresi, 33/39.

⁸⁶ Mâide sûresi, 5/67.

⁸⁷ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/211-212; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 2/266-269; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 3/136... vd. Hâdisenin bazı kısımları için bkz.: Buhârî, *bed'ü'l-halk* 7; Müslim, *cihad* 111.

⁸⁸ Tevbe sûresi, 9/32.

⁸⁹ Bkz.: Enbiyâ sûresi, 21/107.

⁹⁰ Ahzâb sûresi, 33/45.

⁹¹ Hacc-ı Ekber: Ulemâdan bazılarına göre hacca, bazılarına göre ise umre ile haccın beraber yapılmasına denir. Halk arasında yanlış olarak Arafat'ın cumaya denk gelmesine denir ki, doğru değildir.

⁹² Müslim, *hac* 147; Ebû Dâvûd, *menâsik* 56; İbn Mâce, *menâsik* 76, 84.

⁹³ En'âm sûresi, 6/90.

⁹⁴ Ahzâb sûresi, 33/21.

⁹⁵ Buhârî, *fezâilü'l-ashab* 1; Müslim, *fezâilü's-sahabe* 208-209.

⁹⁶ Buhârî, *fezâilü'l-ashab* 1; Müslim, *fezâilü's-sahabe* 210-216.

⁹⁷ Eski Ahit, Tesniye, Bâb: 33, Âyet: 3.

⁹⁸ Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, 2/83.

⁹⁹ Abdürrezzak, *el-Musannef*, 1/150; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 3/350.

¹⁰⁰ Kasas sûresi, 28/77.

¹⁰¹ Duhâ sûresi, 93/11.

¹⁰² Tekâsür sûresi, 102/8.

¹⁰³ Bezzâr, *el-Müsned*, 1/106, 196; Beyhakî, *Şuabu'l-iman*, 7/365; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 6/164.

¹⁰⁴ Örnek olarak bkz.: Müslim, *eşribe* 140-142.

¹⁰⁵ Nisâ sûresi, 4/165.

¹⁰⁶ Bkz.: Müslim, *zühd* 74; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/223.

¹⁰⁷ İsrâ sûresi, 17/44.

¹⁰⁸ كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّبُكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ “Kendi içinizden, size âyetlerimizi okuyan, sizi temizleyen, size Kitap ve hikmeti ve size bilmediklerinizi öğreten bir Elçi gönderdik.” (Bakara sûresi, 2/151) Ayrıca bkz.: Bakara sûresi, 2/129; Âl-i İmrân sûresi, 3/164; Cuma sûresi, 62/2 ve Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/202 (Hz. Cafer ile Necâşi arasında geçen konuşma.)

¹⁰⁹ Şu âyetler bu mevzuu ne güzel anlatmaktadır: *“İnsan, başıboş bırakılacağı mı sanır?”* (Kıyâmet sûresi, 75/36). *“Bizim sizi boş yere, bir oyun ve eğlence olarak yarattığımızı ve sizin bize döndürülüp getirilmeyeceğinizi mi sandınız?”* (Mü’minûn sûresi, 23/115)

¹¹⁰ İsrâ sûresi, 17/15.

PEYGAMBERLERİN ÖZELLİKLERİ

1. RABBANİLİK

Hiçbir peygamber, düşünüp taşıyıp şöyle bir sistem ortaya koyayım, diyerek işe başlamamıştır ve başlamaz. Risalet mevzuunda doğrudan doğruya Cenâb-ı Hak, insanlar içinden bir kimseyi peygamber yapmayı murad buyurur.. vakti ve zamanı gelince tamamen peygamberlik için yaratılmış bu seçkin insana, vazife, sorumluluk ve peygamberlik vazifesini duyurur, o da peygamberliğini ilan eder.

Her peygamber seviyesine göre, vahiyle gelir, vahiyle yaşar ve vahiy kesilince de gider. Bizim hayatimizimizin devamı için hava, su, ekmek gibi temel maddeler ne ise, peygamber için de vahiy odur. Onlar âdetâ, Allah'tan gelen “üns” esintileriyle beslenirler. Feyz-i akdes ve mukaddesten daima sabâ rüzgarı gibi bir şeyler eser gelir ve onlar da bu esintiler devam ettiği sürece insanların arasında kalmaya katlanırlar. O kesilince de Rabb'e doğru iştiyakla kanat çırpar ve ötelere uçacakları anı beklerler.

Onlar, bütün varlıklarıyla Rablerine teslim olmuşlardır. O neyi söylemelerini isterse ancak onu ve Rablerinin istediği ölçüde söylerler. Getirdikleri din, tamamen Allah (celle celâluhu) tarafından vaz'edildiği için onlar vazifelerinde rabbanîdirler ve böyle rabbanî bir vazifeyi yerine getirmekle mükelleftirler.

Vazifelerini yaparlarken de, muhataplarının kabul veya reddi onları bağlamaz ve alâkadar da etmez. Evet, onların vazifesi sadece tebliğ edip anlatmaktır. Muhaliflerin dedikleri, söyledikleri veya yaptıkları hiç umurlarında değildir. Davaları adına taviz vermeleri ise, kat'iyen düşünülemez. *“Ay'ı bir omuzuma, Güneş'i diğer omuzuma koysalar, vallahi bu davadan vazgeçmem!”*¹¹¹ onların umumî düsturudur.

2. HASBİLİK

Peygamberler yaptıkları hizmet karşılığında maddî-mânevî hiçbir ücret beklemezler. Kur'ân-ı Kerim onların bu hususiyetlerini çeşitli vesilelerle ve muhtelif âyetlerde dile getirmiştir. Hepsinin sözündeki ortak ve odak nokta **إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ** *“Benim mükâfatım ancak Allah'a aittir”*¹¹² hakikatinde toplanmaktadır. Bizler, maddî olmasa da mânevî bir ücret bekleyebiliriz. Hâlbuki nebiler bunu da beklemezler ve bütün yaptıklarını Cenâb-ı Hakk'ın emri olması zaviyesinden değerlendirerek yaparlar. Farzımuhal, neticede Cehennem'in alevlerinde yanacak dahi olsalar, yine onların

düşüncelerindeki berraklık bulanmaz ve hep vazifelerini yapmayı düşünürler...

Peygamberler maddî-mânevî füyûzat hislerinden fedakârlıkta bulunan insanlardır ve bu mevzuda zirve varlıklardır.. Cennet sevdası da Cehennem korkusu da değildir onlara bu çetin ve zorlu vazifeyi yaptıran, bu zorlardan zor hizmeti gördüren.. sadece ve sadece Rabb'in rızasını kazanabilmektir.

Her peygamber hasbîdir. Ancak hasbîlikte doruk nokta Nebiler Sultanı'na aittir. Doğduğu zaman "Ümmetî!" demiş, mahşerde de "Ümmetî, ümmetî!" diyecektir.¹¹³ Bu nasıl hasbîliktir ki, Cennet kapıları ardına kadar açılıp O'nun teşrifini beklerken O, ümmetini de oraya götürebilmek için mahşerin en bunaltıcı anlarını Cennet'e tercih edebilmektedir. Ve yine bu nasıl bir hasbîliktir ki, sadece sıhriyet ve kurbiyet itibarıyla kendine yakın olanları değil; en mücrimi de dahil, bütün ümmetini toptan istemektedir.

Evet onların ruh menfezleri sadece bir noktaya açıktır: Allah'ın (celle celâluhu) rızasına.. bundan başka her şeye onlar kapılarını sürgülemiş ve sürmelemişlerdir.

Bilhassa günümüzde, peygamberliğe ait bir vazife olan tebliğ ve irşad vazifesini omuzlayanların bu noktaya çok iyi dikkat etmeleri ve bu mevzuda çok hassas davranmaları gerekmektedir. Çünkü sözün tesiri, belâgat ve fesâhatında değil, samimî olmasında saklıdır. Bu ise hasbîliği gerektirmektedir.

Bu mânâyâ işaret içindir ki, Kur'ân-ı Kerim'de:

اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ "Sizden ücret istemeyen kimselere tâbi olun, onlar hidayete ermiş kimselerdir."¹¹⁴ denilmektedir.

Evet, onlar hidayet semalarında pervaz edip uçarken, siz de onlara tâbi olun. Çünkü sizden dünyalık namına bir şey talep edip istemiyorlar. Uyup arkasından gideceğiniz insanları iyice düşünüp tartın ve öyle insanlara tâbi olun ki, gece ve gündüzleri, hep hizmet aşkıyla dolu olsun. O, gelecek neslin zafer arabalarının geçeceği yolları hazırlamayı, o dönemin debdebeli ve muhteşem günlerini idrak edip kavuşmaya tercih etsin. Ve onun hasbîlikle yoğrulmuş gönül dünyasına, bu kadar masum bir isteğin gölgesi dahi düşmesin. İşte kendinize böyle önder ve liderler seçin ve onların ardından gidin!

Allah Resûlü hasbî idi. Hayatı boyunca karnını arpa ekmeği ile dahi doyurmamıştı. Bazen günler, haftalar ve aylar geçirdi de, O'nun saadet dolu hanesinde yemek pişirmek için ne bir ocak yanar ne de bir tas çorba kaynardı.¹¹⁵

Ebû Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: “Bir gün Allah Resûlü’nün yanına gittim. Namazı oturarak kılıyordu. Namazını tamamlayınca sordum: Yâ Resûlallah hasta mısınız?”

– *Hayır, açlık.. yâ Ebâ Hüreyre, dedi.*

Ağlamaya başladım. Kâinat kendisi için yaratılmış, Allah’ın en sevgilisi açlık ve gıdasızlık sebebiyle ayağa kalkacak gücü olmadığından namazını oturarak kılıyordu. Benim ağladığımı görünce teselli etti.

– *Ağlama yâ Ebâ Hüreyre! Bu dünyada açlık ızdırabını çeken, diğer tarafta Allah’ın azabından emin olacaktır.*¹¹⁶

Ensardan bir kadın kendisine döşek gibi bir şey getirmiş ve Hz. Âişe Validemiz de (radıyallâhu anhâ) onu Allah Resûlü’nün her zaman üzerinde istirahat buyurduğu hasırın üzerine sermişti. Geldiğinde bu manzarayı gören Allah Resûlü, ne olduğunu sormuş ve aldığı cevap üzerine de şöyle buyurmuştu:

– *Âişe! Onu derhal geriye teslim et. Allah’a yemin ederim ki, eğer istese ve arzu etseydim, Allah benim sağımda ve solumda, altından ve gümüşten dağlar yürütürdü; fakat ben istemiyorum.*¹¹⁷

Evet O, eğer isteseydi müreffeh bir hayat yaşayabilirdi; ama istemiyordu. Bir gün bir melek geldi ve Allah’tan (celle celâluhu) selâm getirdi, sonra da sordu: “Yâ Resûlallah, Cenâb-ı Hakk’ın selâmı var, soruyor: Bir melik peygamber mi olmak istersin, yoksa bir kul peygamber mi?”

Cibril imdada yetişir: **تَوَاضَعْ يَا رَسُولَ اللَّهِ** “Yâ Resûlallah (Rabbine karşı) mütevazi ol!” Ve Allah Resûlü tercihini yapar: “(Bir gün aç kalıp tazarru eden, diğer gün tok olup şükreden) bir kul peygamber olmayı isterim.”¹¹⁸

Oturur, köle ve hizmetçilerle beraber yemek yedi. Bir kadın bu manzarayı görünce: “Oturmuş da köle gibi yemek yiyor.” dedi. Kâinatın Efendisi cevap verdi: “Benden güzel köle mi olur! Ben Allah’ın kölesiyim.”¹¹⁹

Allah Resûlü’nün bütün hayatı hasbîlik tablolarıyla doludur. Şimdilik misallerin tafsilatını, O’nun hayat-ı seniyyesini konu alan binlerce kitaba havale ediyoruz. Evet, O başta olmak üzere ve bütün nebiler hasbî olarak yaşamışlar, yaptıkları hizmet mukabilinde ne dünya ne de ahiret namına hiçbir talepte bulunmamışlardır. Onun içindir ki sözleri müessir olmuştur. Öyle ise, sözlerinin iksir-misal tesirli olmasını isteyenler, evvelâ

hizmetleri karşılığında kimseden hiçbir şey istememeyi öğrenmeliler...

3. İHLÂS

İhlâs, yapılan her şeyi Allah (celle celâluhu) için yapma ve yapılmayanı da yine Allah için yapmama, demektir.

Peygamberler, daha işin başında işte böyle bir ihlâsa erdirilmiş şahsiyetlerdir. Gerçi çalışıp çabalama ile insan, ihlâsta bir noktaya ulaşabilir; ne var ki, diğer insanların varabileceği son nokta, nebiler için sadece bir başlangıç noktasıdır. Onlar, âdeta ihlâsın özü hâline gelmiş ve muhlasından kılınmışlardır. Kur'ân-ı Kerim onların bu hususiyetini bazı peygamberlerde müşahhaslaştırarak şu şekilde anlatır: **وَإِذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا** “Kitab’da Musa’yı da an! Gerçekten o, ihlâsa erdirilmiş, bir resûl ve bir peygamberdi.”¹²⁰

Ve Hz. Yusuf için **إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ** “...Şüphesiz o, ihlâsa erdirilmiş kullarımızdandır.”¹²¹

Ve Allah Resûlü’nün şahsında ümmetine şöyle sesleniyor: **إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ** “Şüphesiz ki Kitab’ı sana hak olarak indirdik, (o hâlde sen de) dini O’na has kılarak Allah’a kulluk et!”¹²²

Yine Allah (celle celâluhu), Habibini şöyle konuşturuyor:

قُلِ اللَّهُ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي “De ki: Ben dinimi sadece O’na has kılarak Allah’a kulluk ederim.”¹²³

Kulluğun sebebi, Allah’ın emridir; neticesi, Cenâb-ı Hakk’ın rızasıdır; meyve ve semeresi ise Rabb’in ahirette verecekleridir. Kulluk bütün bir hayatı içine alır ve mü’minin bütün davranışlarında bir şuur ve iz’an olarak kendisini hissettirir.

Asrımızın büyük mütefekkeri: “Allah için işleyiniz, Allah için başlayınız, Allah için çalışınız ve O’nun rızası dairesinde hareket ediniz.”¹²⁴ derken ihlâsın hem tarifini yapmakta hem de ehemmiyetini dile getirmektedir.

İhlâs, insanın dosdoğru ve müstakîm olmasının adıdır. İhlâslı insanın hayatında

zikzaklar yoktur. Ruhanî seyri hep yukarıya doğru ve dimdiktir. Onun içindir ki, onlar işe başladıkları günkü mahviyetlerini, zirvelere çıktıkları zaman da koruyup muhafaza edebilmişlerdir. Ancak onlar ne kadar azdır!.

İnsanlık tarihinde, bu ufkun zirvesinde sadece bir insan vardır; o da Allah Resûlü'dür. Nasıl olmasın ki, davasını ilk yaymaya başladığı günkü tavrıyla Mekke'yi fethettiği gün arasında mahviyet ve tevazu bakımından zerre kadar değişme göstermemiştir.

Mekke sulhle alınmıştır. Münferit bir iki hâdise olsa bile, bunu umuma teşmil etmek doğru değildir. İki Cihan Serveri, senelerce evvel çıkarıldığı bu mübarek yere girerken fatih bir kumandan edasıyla girmiyordu. O gün merkûba binmiş ve başını o kadar eğmişti ki, mübarek başı neredeyse eğerin kaşına degecekti.¹²⁵

O, Medine'de bulunduğu devre içinde de tavrını hiç değiştirmemişti. Sahabe, O içeriye girdiğinde ayağa kalkardı.. kalkmalıydılar da. Hatta O girdiğinde cenazeler dahi kabirlerinden fırlayıp, O'na ihtiram etmeliydiler.. O bütün bunlara fazlasıyla lâyıktı. Ancak kendisi, sahabenin böyle ayağa kalkmasından ciddî rahatsızlık duyar ve her defasında:

لَا تَقُومُوا كَمَا تَقُومُ الْأَعَاجِمُ "Acemlerin (büyüklerine) ayağa kalktığı gibi ayağa kalkmayın!"¹²⁶ der ve tekdîr ederdi.

Evet O, kudsî vazifeye nasıl başladıysa, öyle de bitirdi.. O'nun hayatı âdetâ bir mûsıkî âhengi içinde geçmişti. Başladığı işi başladığı perdede bitiriyordu ve bu çok üstün muvaffakiyet demektir. Hatta O, bir yönüyle bu ilâhî mûsıkîye pestle başlamış ve neticede arz u semayı velveleye verecek tize ulaşmıştı.

O, bütün hayatı boyunca dini Allah'a tahsis ederek sadece O'na kulluk yaptı.. gönlü sadece O'nun mârifetiyle doldu-taştı.. gözü her yerde O'nun âsârını süzüp durdu.. bütün duyguları O'ndan gelen mânevî zevklerle coştı ve köpürdü.. O, Hakk'a uyanmış, hakikate yelken açmış ve doyma bilmeyen bir iştiha ile hep "Allah" deyip dolaşmıştı. Çünkü O, bir ihlâs insanıydı...

O'ndaki ihsan şuuru da buna ayrı bir buud teşkil ediyordu. Çünkü bizzat O'nun tarifi içinde ihsan, Allah'ı görüyor gibi kulluk yapmaktır.¹²⁷ Meseleyi bir teşbihle anlatacak olursak, başkası kibleye dönüp namaz kılarken, O, namazını Kâbe'nin içinde kılıyordu.

4. MEV'İZE-İ HASENE (GÜZEL ÖĞÜT)

Peygamberler, davalarını neşrederken kat'iyen diyalektiğe girmezler. Onlar insanlara “mev'ize-i hasene” ve “hikmet”le yaklaşırlar. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de Efendimiz'e şöyle ifade edilmektedir:

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِلَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

“*Sen Rabb'inin yoluna hikmetle, güzel öğütle çağır; ve onlarla en güzel şekilde mücadele et.*”¹²⁸

Onlara eşyanın hikmetini, hilkatteki esrarı yumuşak bir şekilde ve inandırıcı bir üslûpla anlat! Yani hissiyatlarını rencide etmeden, kalb ve kafalarını doyurmaya gayret et!

Peygamberler demagoji, diyalektik ve felsefî üslûba hiç mi hiç iltifat etmemişlerdir. Zira, ne dün ne de bugün, demagojiye açık birkaç ahmak istisna edilecek olursa, bu yolla kimseye bir şey anlatılamamıştır. Zaten Cenâb-ı Hak da onları bu türlü abes şeylerle meşgul etmek istememiştir. Onların vazifesi hikmetle ve “mev'ize-i hasene” ile dine ait meseleleri neşredip yaymaktan ibarettir.

İnsan sadece bir zihin ve kafadan ibaret değildir; onun bir de kalbi, ruhu, sırrı, hafîsi, ahfâsı vardır ve bunların hepsi de tatmin ister, tatmin beklerler. İşte nebiler, insanları bütün bu yönleriyle ele alır ve mesajlarını takdim ederken de onları bütün havâslarıyla ikna ve tatmin ederler. İnsana ait hiçbir hususiyet boş bırakılmadan yapılan böyle bir tebliğin neticesi ise, bütün tereddütleri zail olarak muhatabın imandaki vahdete ulaştırılmasıdır ki, bu da insanın varoluş gayesidir.

Onların ders halkasında yetişenlerde bir başka yakîn hâsıl olur. Onların huzurunda, bu âleme bakan gözlerinin yanında kalb gözlerinin kapakçıkları da açılır ve başkasının görmediği, bilemediği meseleler artık, onlar için ayân olur. Gayrı bütün dünya tereddüt ve şüphe ile dolup taşsa, ihtimal onlar sadece bunlara müstehzi bir eda ile güler geçerler. Zira onların vicdanlarında hâsıl olan mârifet peteğine hiçbir şüphe sineği konamaz...

Allah (celle celâluhu), onların bildiği biri, bin yapar, bildiklerine bereket katar ve onlara bilmediklerini de öğretir.¹²⁹ Semadan gelen ilham esintileri onların kalblerini âdeta bir sema hâline getirir.. ve onlar bu bildiklerini harfiyen tatbik etmekle, semaya doğru yükselen “kelime-i tayyibe” merkûbunu bulur ve yükseldikçe yükselir.¹³⁰

Hatta onların arasında, Hz. Ali (radıyallâhu anh) gibi öyleleri yetişir ki, “Perde-i

gayb açılrsa yakînîm ziyadeleşmeyecek.”¹³¹ der ve sır kapılarını aralarlar. Yani, “Gayb perdesi kalksa, ben neticede görmem gerekli olan her şeyi görsem, şu anda inandığımdan fazla bir mârifet ufkuna ulaşacağıma ihtimal vermiyorum; zira yakînîm o ki, ben gaybe imanın doruğundayım.”

Hz. Ali (radiyallâhu anh) gibi bir insanda bu söz, “tahdis-i nimet” makamında söylenmiş bir sözdür. Allah Resûlü, Hakk’ın takdiriyle kıyamete kadar gelecek velilerin babası olarak onu ilân buyurmuştur. Onu, saadet hücrelerine almış, kadınların en güzeli, en incisi, en zarifi, en endamlısı, hurileri geride bırakacak, o nübüvvet bahçesinin çiçeği Hz. Fatıma Anamızla evlendirmiş ve bu kutlu evlilikten de bir güzelle bir de güzelcik, yani Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin dünyaya gelmiş. Ayrıca bütün veliler ve veliler içinde de kutuplar hep bu menbada fışkırıp çıkmış...

Evet, Hz. Ali böyle olduğu gibi, onunla devam eden altın silsilenin hemen hemen her bir halkası da, bu şuuru temsilin birer kahramanı olmuştur.

Evet, bu şuur, iman ve İslâm’ın neticesinde ihsan sırrına erenlerde gelişir.. ve onlar daha dünyada iken: **فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ** “Senden perdeyi kaldırdık, bugün artık gözün keskindir.”¹³² hitabına mazhar olurlar. Batılının entüisyon dediği bu hâl, insanın vicdanında varlığını hissettirmeye başladı mı artık dış dünya susar ve iç sezilerin çığıltıları benliği sarar; derken ruh-efzâ bir hâl olur. Çünkü Mârifet Sultanı gönül tahtına oturmuştur. O’nu dışarılarda aramaya ne gerek var..?

İşte tilmizlerini bu duygu ve düşünceye yükselten Nebi, metot olarak hep en şumullü mânâsıyla mev’ize-i haseneyi esas almış ve irşad binasını da bu temel üstüne kurmuştur.

Bizim bu babda söylemeye çalıştığımız hususları şu âyet, en veciz ve en mucizevî bir üslûpla dile getirmektedir: **كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ** **وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ** “Nitekim, kendi içinizden, size âyetlerimizi okuyan, sizi temizleyen, size Kitab’ı ve hikmeti getirip bilmediklerinizi öğreten bir Resûl gönderdik.”¹³³

İki Cihan Serveri’nin bu mevzudaki hassasiyet ve metodunu çeşitli vesilelerle arz edip misalleştirdiğimizden burada daha fazla bir şey söylemeyi zait görüyoruz. Yine de bir iki cümle ile hulâsa edecek olursak, şöyle demek mümkündür:

O, her zaman muhatabın durum ve seviyesine göre, onun aklını, kalbini, vicdanını doyuracak şekilde, eksik ve fazladan müberra olarak, hikmet çerçevesinde bir usûl ve üslûpla hitap ederdi ki, ekseriyetle O'nu dinleyip de huzurdan ayrılanlar, iman ve itminan elde etmiş olarak ayrılırlardı. Velid b. Muğire ve Utbe b. Rebia gibi bazıları, Hz. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) söylediklerinin hak olduğunu kabullenmekle beraber, gurur ve kibirlerinin esiri olmuş, inanmamış; bazıları da korkularının kurbanı olmuş, inkârda kalmıştır ki, aslında bu da tamamen alıcı durumunda olanlara ait kusurlardandır. Bazen de, Şair A'şâ gibi her şeyi kabul etmekle beraber, eski alışkanlıklarını terk edemeyip mehil isteyenler vardı ki, eğer hidayete ermeden ölmüşlerse, bu, onlara ait kaza ve kaderin, daha önceden sebkât etmesiyle izah edilmelidir. Bunların hiçbirinde Allah Resûlü'ne râci bir eksiklik ve kusur yoktur ve olamaz da!

5. TEVHİDE ÇAĞRI

Kur'ân-ı Kerim'de birçok peygamberin kavmine hitabında, bu nokta ele alınarak şöyle denmektedir: **يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ** "Ey kavimim! Allah'a kulluk edin, sizin için O'ndan başka ilâh yoktur."¹³⁴

Her peygamberin davası bu yüce hakikatle başlar ve onunla noktalanır.

Birbirinden ayrı zaman ve mekânlarda gelen bu mümtaz şahsiyetlerin böyle bir noktada ittifakları ve hep aynı hakikatleri haykırmaları, hiçbir şüphe ve tereddüt bırakmaz ki, bunlar kendilerine ait fikir ve düşünceleri değil, Rabbilerinden aldıkları mesajları tebliğ etmektedirler. Zira aynı meselede ayrı ayrı istidat ve kabiliyetteki insanların, hem de çeşitli yer ve zamanlarda yaşamalarına rağmen ittifak etmeleri aklen mümkün değildir. Siz, aynı ekole mensup bir kısım felsefî akımların, hem de aynı zaman dilimi içinde yaşayanları arasında dahi, çok küçük ve basit meselelerde, pek çok ihtilaf ve farklılıklara şahit olursunuz.

İşte, beşerî düşünce ve mülâhaza kaynaklı cereyanlardaki bu ihtilaf.. ve ilâhî vahiyle serfiraz zatların sundukları sistemlerdeki bu ittifak, öncekilerin heva ve heves kaynaklı, ikincilerin de hidayet edalı olduğunu göstermektedir. Evet, bunlardaki söz birliği ve hepsinin tevhid hakikatiyle gelmesi de yine o müesseseye ait bir hususiyettir. Onun içindir ki Allah Resûlü:

أَفْضَلُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ

“Ben ve benden evvel gelen bütün peygamberlerin söylediği en faziletli söz: ‘Lâ ilâhe illâllahu vahdehû lâ şerike leh’ mânâsına gelen sözdür.” buyurmuşlardır.¹³⁵

DİPNOTLAR

¹¹¹ Bkz.: İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 2/101; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk*, 1/545.

¹¹² Bkz.: Tevbe sûresi, 10/72; Hud sûresi, 11/29; Sebe sûresi, 34/47.

¹¹³ Buhârî, *tevhid* 36; Müslim, *iman* 326-327.

¹¹⁴ Yâsîn sûresi, 36/21.

¹¹⁵ Buhârî, *hibe* 1; *rikâk* 17; Müslim, *zühd* 28-36.

¹¹⁶ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 7/109; 8/42-43.

¹¹⁷ İbn Ebî Âsım, *Kitabu'z-zühd*, s. 14; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, 6/141; Beyhakî, *Şuabü'l-iman*, 2/173.

¹¹⁸ İbnü'l-Mübarek, *ez-Zühd*, s. 264-265; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/231; Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 4/171; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 10/288, 12/348; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 7/48-49; *Şuabü'l-iman*, 1/177; 2/167; 5/107; Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 9/19-20.

¹¹⁹ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, 8/200.

¹²⁰ Meryem sûresi, 19/51.

¹²¹ Yusuf sûresi, 12/24.

¹²² Zümer sûresi, 39/2.

¹²³ Zümer sûresi, 39/14.

¹²⁴ Bediüzzaman, *Sözler*, 1.Söz.

¹²⁵ Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 6/120.

¹²⁶ Ebû Dâvûd, *edeb* 152; İbn Mâce, *dua* 2; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/253.

¹²⁷ Buhârî, *iman* 37; Müslim, *iman* 5, 7.

¹²⁸ Nahl sûresi, 16/125.

¹²⁹ مَنْ عَمِلَ بِمَا يَعْلَمُ وَرَثَهُ اللَّهُ عِلْمَ مَا لَمْ يَعْلَمْ “Kim bildiğiyle amel ederse, Allah ona bilmediklerinin ilmini ihsan eder.” mealinde bir hadise işaret edilmektedir. (Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 10/15).

¹³⁰ إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ “Güzel sözler O'na çıkar, salih amel de onu yükseltir.” (Fâtır sûresi, 35/10).

¹³¹ Ebû Nuaym, *Hilyetü 'l-evliyâ*, 10/203; Aliyyülkârî, *el-Esrâru 'l-merfûa*, s.193.

¹³² Kâf sûresi, 50/22.

¹³³ Bakara sûresi, 2/151.

¹³⁴ A'râf sûresi, 7/59, 65, 73, 85; Hud sûresi, 11/50, 61, 84; Mü'minûn sûresi, 23/23, 32.

¹³⁵ Tirmizî, *daavât* 122; Muvatta, *Kur'ân* 32; *hac* 246. (Lafiz Muvatta'a ait)

PEYGAMBERLERİN SIFATLARI

1. SIDK-DOĞRULUK

Doğruluk, peygamberliğin mihveridir. Peygamberlik, doğruluk yörüngesi üzerinde hareket eder. Peygamberin ağzından çıkan her şey tasdik edalıdır. Çünkü onlar, hilâf-ı vaki hiçbir beyanda bulunmazlar. Kur'ân-ı Kerim bazı peygamberlerin büyüklüğünü anlatırken, bize onların bu vasıflarından söz eder: **وَادْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا**

“Kitab'ta İbrahim'i de an. O dosdoğru (siddîk) bir nebiydi.”¹³⁶

Yani sen o büyük peygamber olan İbrahim'i (aleyhisselâm) Levh-i Mahfuz'da veya onun sabit hakikati ve istinsahı olan Kur'ân'da hatırla ki, o, özü sözü, davranışları, düşüncesi dosdoğru bir nebiydi.

وَادْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا

“Kitab'ta İsmail'i de an, O sözünde dosdoğruydu.. resûl ve nebiydi.”¹³⁷

وَادْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيْسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا * وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا

“Kitab'ta İdris'i de an. O dosdoğru bir nebiydi. Onu yüksek makamlara yücelttik.”¹³⁸

Hz. Yusuf'a (aleyhisselâm) hapishane arkadaşının hitabını Kur'ân nakledeırken, yine aynı vasıftan bahsetmektedir: **يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ** “Ey özü sözü doğru Yusuf!”¹³⁹

Onlar nasıl doğrulukla mücehhez olmaz ki, Allah (celle celâluhu) sıradan insanların dahi doğru olmalarını istiyor ve Kur'ân'da doğru olanları tebcil ediyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ “Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğrularla beraber olun.”¹⁴⁰

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

“Gerçek mü'minler, ancak Allah ve Resûlü'ne iman eden, ondan asla şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla savaşırlardır. İşte doğrular ancak onlardır.”¹⁴¹

a. Sadıklar Övgüye Lâyıktır

Ve sözünün eri sadıklar Kur’ân’da tebcil edilir: **مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَن قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَن يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا**

“Mü’minler içinde Allah’a verdikleri sözde duran nice erler var ki, işte onlardan kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir; kimi de (şehitliği) beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde (sözlerini) değiştirmemişlerdir.”¹⁴²

Bu son âyette bir nebze durmak istiyorum:

Enes b. Mâlik –ki Allah Resûlü’nün hizmetkârıdır. Efendimiz Medine’ye teşrif edince, annesi, henüz sekiz-on yaşlarında olan Enes’in elinden tutup onu Allah Resûlü’ne getirmiş ve “Yâ Resûlallah! Oğlum hayatı boyunca sana hizmet etsin.” demiş ve Enes’i orada bırakıp gitmişti¹⁴³– işte bu Enes b. Mâlik, “Bu âyette kastedilen şahıs, amcam Enes b. Nadr ve emsalidir.” der.¹⁴⁴

Enes b. Nadr, Akabe’de Allah Resûlü’nü görünce O’na büyülenmiş gibi bağlanmış ve delicesine sevmiştir. Fakat her nasılsa Bedir’de bulunamamıştı. Hâlbuki Bedir’in ayrı bir yeri vardı. Hatta Bedir’de bulunanlar ashâb arasında nasıl seçkinse, Bedir’e iştirak eden melekler de gök ehli tarafından öyle seçkin görülürdü. Bu, Bedir’de bizzat bulunmuş ve meleklerle kumandanlık yapmış Cibril’in sözüydü.¹⁴⁵ Gel gör ki Enes b. Nadr bu fırsatı kaçırmıştı ve yanıp yakılıyor, gözüne bir türlü uyku girmiyordu. Geldi derdini Allah Resûlü’ne şerh etti: “Yâ Resûlallah, eğer bir daha onlarla karşılaşmak nasip olursa, işte o zaman kâfirlerin benden çekecekleri var.” Enes’in bu içten duası kabul olmuş ve Uhud’da küffarla karşı karşıya gelmişti...

Uhud.. Uhud deyince insanın içi burkulur. Çünkü orada yetmiş sahabe şehit edilmiştir. Kim bilir, belki de Uhud’daki bu acı hatıradan ötürü ona bir isnadda bulunuruz diye, Allah Resûlü bir gerçeği ifadenin yanında, buna önlem almış ve bir gün Uhud’un yanından geçerken: **أَحَدٌ جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ** “Uhud öyle bir dağ ki, o bizi sever biz de onu severiz.” buyurmuştur.¹⁴⁶

Uhud sarp bir dağdır. Fakat Uhud savaşı o dağdan da sarp cereyan etmiştir. Her nasılsa sahabe geçici olarak nöbet yerini istenen şekilde koruyamamış, hatta mevziini değiştirmiş ve böylece Allah Resûlü’nün gösterdiği tabyanın dışına çıkmıştı. Evet, bu sadece bir strateji ve bir tabye aramayıydı. Bu itibarla da buna bozgun demek doğru değildir.

Bizim sahabeye karşı olan saygı anlayışımız da bu çizgidedir.

Bu muharebede Allah Resûlü de yaralanmış, mübarek dişi kırılmış, miğferi yüzüne batmış ve vücudu kan revan içinde kalmıştı. Ama her şeye rağmen O mağfîret ve rahmet peygamberi, ellerini açmış, dua dua yalvarmış ve: **اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ** “Allahım! Kavmimi bağışla; çünkü onlar bilmiyorlar.” buyurmuştu.¹⁴⁷

Enes b. Nadr oradan oraya koşuyor ve bir sene önce Allah Resûlü’ne verdiği sözü yerine getirmeye çalışıyordu. Çalışıyordu ama, o da çokları gibi sona doğru bir noktada dolaşıyordu. Evet, vücudu delik deşik olmuş, son anlarını yaşıyordu. Dudaklarında son tebessüm, yanına yaklaşan Sa’d b. Muaz’a şu sözleri söylüyordu: “Resûlullah’a benden selâm söyle. Vallahi şu anda Uhud’un arkasından Cennet kokularını duyuyorum.”¹⁴⁸

O gün nice şehitleri tanımak mümkün olmamıştı. Hamza tanınmamış, Mus’ab b. Umeyr bilinememiş, Abdullah b. Cahş’ın vücudunun parçaları bir araya getirilince ancak hakkında “Odur.” diye hüküm verilebilmişti. Enes b. Nadr da aynı durumdaydı. Kızkardeşi gelmiş, kılıcı tutan eline –ki ihtimal tek oradan yara almamıştı– bakıp onu tanımış ve gözleri dolu dolu, “Bu, Enes b. Nadr, yâ Resûlallah!” diyebilmişti.¹⁴⁹

İşte âyet, bu civanmerdi anlatıyordu. O, verdiği sözde durdu. “Ölesiye savaşaçığım.” dedi ve öldü. Ölüm dahi onu sözünde yalancı çıkaramadı.

Âyetin onu anlatması, onun, inananlara da bir örnek olması içindir. Evet, “*Lâ ilâhe illallah*” dedikten sonra, her fert bu denli o kelimenin muhtevasına sadık kalmalıdır ki, din harap, iman serâp, şeâir de pâyimâl olmasın...

Enes b. Nadr ve Enes b. Nadrlar sözlerinde durdular. Sözlerinin eri ve dosdoğru olduklarını ispatladılar. Çünkü onlar derslerini, Kâinatın Efendisi Muhammedü’l-Emîn’den almışlardı. O nasıl doğru ve emindi, dostları da aynı şekilde doğru ve emindiler...

b. Cahiliye O’nu “Emîn” Tanımişti

Mekkeli O’na mücerret adıyla değil, ismine “el-Emîn” sıfatını ekliyor ve öyle hitap ediyordu.. evet, O bu sıfatıyla meşhurdu. Ne mutlu bizlere ki, bizler de sabah akşam söylenmesi müstahsen olan bir virdde O’nu böyle anıyor ve **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ** **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ** diyorumuz.

Kâbe tamir edilmiş ve Hacerü’l-Esved’in (Biz Es’ad: Mutlu Taş diyelim) tekrar eski

yerine konulması büyük bir mesele hâline gelmişti. Kabileler kılıçlarını yarıya kadar sıyırmış ve herkes bu şerefin kendine ait olmasını istiyordu. Sonunda şöyle bir karara vardılar. Kâbe'ye ilk girenin hakemliğini kabul edeceklerdir. Herkes merakla bekliyordu.. ve tabiî, Allah Resûlü'nün hiçbir şeyden haberi yoktu. O'nun dosta-düşmana güven telkin eden gül yüzü görününce, oradakiler sevinçlerinden havaya zıplayıp "Emîn" geliyor, dediler ve O'nun hükmüne kayıtsız şartsız razı olacaklarını söylediler...¹⁵⁰

Zira O'na güvenleri tamdı. Allah Resûlü o gün henüz peygamber olarak vazifelendirilmemişti ama herkesin itimat edeceği bir insandı ve bir peygambere ait bütün vasıfları üzerinde taşıyordu.

Evet, fazilet odur ki, düşmanlar dahi kabul ve tasdik etsin. İşte, –o güne göre– Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) en azılı düşmanı Ebû Süfyan'ın, O'nun doğruluğunu tasdiki:

Allah Resûlü etraftaki hükümdarlara nâmeler gönderiyordu. Bu mektuplardan birini de, Roma imparatoru Hirakl'e (Hiraklius) göndermişti. Hirakl, mektubu baştan sona okudu. O sırada Şam bölgesinde bulunan Ebû Süfyan'ı çağırttı ve aralarında şu şekilde bir muhavere cereyan etti:

- O'na daha ziyade ittiba edenler kimlerdir, zenginler mi fakirler mi?
- Fakirler.
- Hiç O'na inananlardan dönenler oldu mu?
- Şimdiye kadar hayır.
- Artıyorlar mı, eksiliyorlar mı?
- Her geçen gün biraz daha artıp çoğalıyorlar.
- Hayatında hiç yalan söylediğini duydunuz mu?
- Hayır, O'nu hiçbirimiz yalan söylerken duymadık.

Ve işte mektubun tesirinden sonra, henüz Müslümanların en amansız düşmanı olan Ebû Süfyan'dan aldığı bu cevaplarla çarpılan Hirakl, kendini tutamayarak şöyle dedi:

– Bir insanın bunca zaman, insanlara yalan söylemekten kaçınıp da Allah'a karşı yalan söylemesi düşünülemez.¹⁵¹

Sadece mevzumuzla alâkalı yönünü aktarmak için çok kısa temas ettiğimiz bu

hâdisede, Allah Resûlü'nün doğruluğuna iki delil vardır. Birincisi, Bizans İmparatoru Hirakl'dir ki, yukarıda kaydettiğimiz sözü söylemiştir. İkincisi ise, o gün için henüz İslâm'la şereflenmemiş Ebû Süfyan'ın verdiği cevaptır ki, Allah Resûlü'nün doğruluğunu kabullenip tasdik etmiştir. Ne var ki, Hirakl, makam ve mansıp sevdasını aşır, ayağının dibine kadar gelmiş bir hakikî ve ebedî mülkü elde edememiş; Müslüman olup bahtiyarlar zümresine girememiştir. Buna rağmen Allah Resûlü'nün risaletini kabul edip saygılı davranması, onun namına bir basiret jesti, bizim hesabımıza da sevindirici bir itiraf olmuştur.. Resûlullah'ın sıdk u sadakatini itiraf.

Esasen, Hirakl'in söyledikleri çok derindir. Evet, kırk yaşına kadar sıradan insanlara karşı dahi, şakacıktan olsun yalan söylemeyen bir insan, ölüm koridoruna girdiği bir devrede, hem de Allah'a karşı yalan söylemesi nasıl mümkün görülebilir ki..?

Yâsir henüz Müslüman olmamıştı. Oğlu Ammar'a nereye gittiğini sordu. Ammar: Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanına.

Bu cevap Yâsir'e yetmişti.

– O emin bir insandır. Mekkeli O'nu böyle tanır. Eğer O, peygamber olduğunu söylüyorsa doğrudur. Çünkü O'nun yalan söylediğini kimse duymamıştır...

Bu sözler, bu kabullenmeler, sadece birkaç kişiye mahsus değildi.. ıfık çağı ve ona takaddüm eden yıllarda, O'nu tanıyan hemen herkes, hem de ittifakla O'nun doğruluğunu tasdik ediyordu.

c. Hep Doğruluk Tavsiye Etmmişti

O hep doğru olarak yaşadığı gibi ümmetine de daima doğruluğu tavsiye etmiştir. Teberrüken bunlardan birkaçını burada zikretmek istiyorum:

إِضْمَنُوا لِي سِتًّا مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَضْمَنْ لَكُمْ الْجَنَّةَ: أُصَدِّقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ، وَأَوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ، وَأَدُّوا إِذَا أُؤْتِمِنْتُمْ، وَاحْفَظُوا فُرُوجَكُمْ، وَغَضُّوا أَبْصَارَكُمْ، وَكَفُّوا أَيْدِيَكُمْ

“Bana şu altı şey hakkında tekeffülde bulunun (söz verin) ben de size Cennet'i tekeffül edeyim:

– Konuştuğunuz zaman doğru konuşun!

– Vaadettiğiniz zaman yerine getirin!

- Emanette ‘emin’ olun!
- Apışaranızı koruyun!
- Güzlerinizi harama yumun!
- Ellerinizi haramdan uzak tutun.”¹⁵²

Evet, O hep ok gibi doğru yaşamış, doğruluğu tavsiye buyurmuş ve o kendine has doğrulukla âdetâ imkân-vücub arası bir noktaya ulaşmıştı. Öyle bir noktaya ki, onun ötesinde sadece ve sadece Allah sıdkı vardır. Yani Allah Resûlü, doğrulukta da **قَابَ قَوْسَيْنِ**

أَوْ أَدْنَى ufkunda seyrediyordu. Evet O, bir yönüyle imkân dairesindeydi; ancak bir başka yönüyle imkân âlemini aşmıştı. Miraç münasebetiyle Kadı İyâz’ın dediği gibi O, bir yere geldi ki, ayağını nereye basacağını şaşırđı. O’na “Bir ayağını diğerrinin üzerine koy.” dendi. Elbette O, her hususta bir beşerdi. Fakat doğruluk O’nu işte böyle bir seviyeye yükseltmişti. O, bize de aynı tavsiyede bulunmakta ve: “Doğru söylemeye söz verin, hayatınıza yalan karıştırmayın, ben de size Cennet’i söz vereyim.” demektedir.

Başka bir hadislerinde de şöyle buyururlar: **دَعِ مَا يَرِيْبُكَ إِلَى مَا لَا يَرِيْبُكَ، فَإِنَّ** **الصِّدْقَ طَمَآنِيْنَةً، وَإِنَّ الْكُذْبَ رِيْبَةٌ** “İçinde kuşku uyaran şeyleri bırak, terket (kuşkusuz bir iklimde yaşa). Doğruluk insanın içinde itminan ve oturaklaşma hâsıl eder. Yalana gelince, burkuntudur, bulantıdır.”¹⁵⁴

Yine buyuruyor: **تَحَرَّوْا الصِّدْقَ وَإِنْ رَأَيْتُمْ أَنَّ فِيْهِ الْهَلَكَةَ فَإِنَّ فِيْهِ النِّجَاةَ** “Daima doğruluğu araştırın! Doğrulukta helâkinizi görerseniz bile, muhakkak onda sizin kurtuluşunuz vardır.”¹⁵⁵

Başka bir hadiste de şöyle ferman eder:

عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ، فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ. وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصِّدْقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدِّيقًا. وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ، فَإِنَّ الْكُذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يُكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكُذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا

“Doğruluktan ayrılmayınız. Doğruluk sizi berr’e, o da sizi Cennet’e ulaştırır. Kişi doğru olur ve daima doğruyu araştırırsa Allah katında siddıklardan yazılır.

Yalandan sakının. Yalan insanı fücûra (günaha), o da Cehennem’e götürür. Kişi durmadan yalan söyler ve yalan araştırırsa Allah katında yalancılardan yazılır.”¹⁵⁶

Kurtuluş ve necat doğruluktadır. İnsan doğrulukla ölse bile bir kere ölür; hâlbuki her yalan ayrı bir ölümdür.

Kâ’b b. Mâlik (radıyallâhu anh): “Ben doğruluğumla kurtuldum.” der. Evet, doğruluk deyince O’nu hatırlamamak mümkün değildir.

Kâ’b b. Mâlik, kılıcı kadar sözü, sözü kadar da kılıcı keskin bir insandı. Şairdi. Şiirleriyle kâfirlerin moral dünyalarını alt-üst edebilirdi...

Akabe’de gelip Allah Resûlü’ne biat etmişti. Dolayısıyla da Medine’nin ilklerindendi. Fakat Tebuk seferine katılamamıştı. Tebuk zorlu bir savaştı. Bu savaşta bir avuç insan koskoca Roma imparatorluğunun ordularıyla yaka-paça olacaktı. Hem de çölün o kavurucu ve bitirici sıcağında. O düşünceyle gidildi.. o civanmertlik gösterildi.. o sevap alındı ama o korkunç muharebe sadece düşüncelerde kaldı.

Allah Resûlü, bütün askerî harekâtlarını gizli tutarken bu defa açık gitmiş ve herkesi açıktan davet etmişti. İşte, böyle açık bir davete rağmen Kâ’b, bu sefere iştirak edememişti.

Şimdi siyer kitaplarından, kendi serencamesini kendi ağzından icmal ederek anlatalım:

“Herkes muharebeye davet edildi. Çünkü mücadele çetin olacaktı. Fakat Allah takdir etmedi ve sadece tatbikattan ibaret bir hareket olarak kaldı. Böyle olacağı bildirilmiş veya bildirilmemişti ama, Allah Resûlü bu muharebeye ayrı bir ehemmiyet veriyordu.

Herkes gibi ben de hazırlıklarımı tamamladım. Hatta o güne kadar hiç bir harbe bu kadar iyi hazırlanmamıştım. İki Cihan Serveri hareket komutunu verdi ve ordu harekete geçti. Ben kendi kendime: Nasıl olsa onlara yetişirim, diye beraber çıkmadım. Hiç de bir işim yoktu. Fakat kendime olan güvenim beni alıkoyuyordu. Bugün-yarın-öbür gün, derken günler gelip geçiverdi. Artık Allah Resûlü’ne yetişmem mümkün değildi. Mecburen bekleyecektim.. ve bekledim de. Hem de her saati günler süren bir bekleyişle bekledim.

Nihayet, Allah Resûlü’nün seferden dönüşü her yandan duyulmaya başladı. Zaten

her defasında öyle olurdu. Medine, O'nun dönüşüne yakın yeniden bir kere daha canlanırdı. İşte şimdi yine herkesin yüzünde bir beşâset vardı; Allah Resûlü dönüyordu...

Nihayet beklenen vakit geldi. Ordu Medine'ye avdet etti. Efendimiz de mutad olduğu üzere evvelâ mescide uğrayıp iki rekât namaz kılmış ve halkla görüşmeye başlamıştı. Herkes bölük bölük mescide geliyor, ziyaret ediyor ve harekete iştirak etmeyenler de özür beyanında bulunuyorlardı. Benim durumumda olanlardan da çoğu mazeret bildirmiş ve Allah Resûlü tarafından mazeretleri kabul edilmişti. Ben de aynı şeyi yapabiliydim. Zira, içlerinde ikna kuvveti ve söz söyleme kabiliyeti en güçlü olanlardan biriydim. Ama, nasıl olur da hiçbir mazeretim olmadığı hâlde Allah Resûlü'ne yalan söyleyebilirdim. Yapmadım, yapamadım. Karşılaştığımızda, İki Cihan Serveri kalbimi delip geçen bir buruk tebessümle karşıladı beni. Ve

'*Neredeydin?*' dedi. Durumumu olduğu gibi eksiksiz anlattım. Başını çevirdi ve dil ucuyla: '*Kalk git!*' dedi.

Dışarı çıktım. Kavmim etrafımı sardı: 'Sen de bir mazeret söyle, kurtul!' dediler. Dedikleri bir aralık kalbime yatar gibi de oldu. Fakat birden kendime geldim ve sordum: 'Benim durumumda olan başkaları var mı?' 'Var.' dediler ve iki isim söylediler. İkisi de Bedir'e iştirak etmiş namı, şanlı sahabeler arasında bulunuyorlardı: Mürâre b. Rebî ve Hilâl b. Ümeyye. Evet, onlar da hiçbir mazeret beyan etmeyerek doğruyu söylemişler ve benim durumuma düşmüşlerdi. –Estağfirullah– intizar koridoruna girmişlerdi. Benim için kendilerine ittiba edilecek insanlardı ikisi de.. ben de onlara uymaya karar verdim; mazeret ileri sürmekten vazgeçtim.

Üçümüz hakkında bir emir yayınlandı. Artık hiçbir Müslüman bizimle görüşüp, konuşmayacaktı. Diğer iki arkadaşım evlerine kapanıp, durmadan gece gündüz ağlıyorlardı. Ben, aralarında en genç ve kuvvetli olandım. Sokağa, çarşıya, pazara çıkıyor ve namaz vakitlerinde de mescide gidebiliyordum. Ancak benimle kimse konuşmuyordu. Vaktimin çoğunu mescidde geçiriyordum. Allah Resûlü'nden bir tebessüm yakalayabilmek için uzun uzun beklediğim oluyordu.. heyhât ki, her gün evime hicranla dönüyordum; O, yüzünden hiç tebessüm eksik olmayan insan, bir kere olsun, bana bakıp tebessüm etmemişti. Selâm veriyordum; acaba dudakları kımıldayacak mı diye gözlerimi dudaklarına dikiyordum. Gel gör ki en hafif bir kımıldama olmuyordu.

Çok defa namaz kılariken gözümün ucuyla O'na bakıyordum. Namaza başladığımda bana bakıyordu. Fakat namazımı bitirince hemen benden gözünü kaçırıyordu. Tam elli gün

böyle geçecekti. Bütün insanlar ve bulunduğum yer bana öylesine yabancılaşmıştı ki, kendimi yabancı bir ülkede zannetmeye başladım.

Bir gün Ebû Katâde –ki amcamın oğluydu, onu çok severdim, o da beni canı kadar severdi– onun bahçesinin duvarından atlayarak yanına sokuldum. Selâm verdim, selâmımı almadı. Sordum: ‘Allah için söyle, benim Allah ve Resûlü’nü sevdiğime inanmıyor musun?’ O hiç cevap vermedi. Sözümü üç defa tekrar ettim. Üçüncüsünde de: ‘Allah ve Resûlü bilir.’ dedi ve yanımdan ayrıldı. Dünya başıma yıkılmıştı. Ebû Katâde’den bu sözü hiç beklemiyordum. Gözlerim doldu ve hıçkırığa hıçkırığa ağladım.

Yine bir gün Medine sokaklarında yapayalnız dolaşırken; sokaklarda bir adamın beni soruşturduğunu duydum. Sorduğu şahıslar işaretle beni göstermişlerdi. Adam yanıma geldi, elinde de bir mektup vardı. Mektup bana aitti. Gassân Meliki’nden geliyordu. Melik beni, kendi memleketine davet ediyordu. Mektubunda: ‘İşittim ki sahibin seni yalnız bırakmış.. bize gel; senin gibilerin bizim nezdimizde kadri yüksektir...’ gibi sözler ediyordu. “Bu da bir imtihan.” dedim ve mektubu yırtarak ateşe attım.

Kırkıncı gündü. Allah Resûlü bir adam göndermişti. Gelen şahıs bizim, hanımlarımızdan uzak durmamız gerektiğini söylüyordu. ‘Boşayayım mı, ne yapayım?’ dedim. –Ah vefasına kurban olduğum insan!– ‘Sadece uzak dur!’ dedi ve gitti. Hanımına kendi evlerine gitmesini söyledim. Bu arada Hilâl’in hanımı gidip, hizmet etmek kaydıyla izin istemişti. Hilâl yaşlı bir insandı. Kendi işini göremiyordu. Ve Allah Resûlü onun hanımına izin vermişti. Bazıları benim de aynı şekilde izin almamı istediler. Fakat kabul etmedim. Zira, Allah Resûlü’nün böyle bir teklifi nasıl karşılayacağını bilemiyordum.

Derken bir müddet de böyle geçmiş ve tam elli gün dolmuştu. Artık dayanamaz hâle gelmiştim. Dünyam kararmış ve kabir kadar daralmıştı. Her zaman yaptığım gibi evimin damında sabah namazını kılmış, oturuyordum. Birisinin yüksek sesle ismimi söylediğini duydum. Ses: ‘Müjde Kâ’b!’ diyordu. İş anlamıştım. Hemen secdeye kapandım. O gün sabah namazından sonra Allah Resûlü affımızı ilân etmişti. Mescide koştum, herkes ayağa kalkmış beni tebrik ediyordu. Talha boynuma sarıldı, yüzümü, gözümü öpüyordu. Sanki yeniden bir Akabe yaşıyordum. Allah Resûlü’nün huzuruna gelip elini tuttum. O da benim elimi tutmuştu. –O anda Cennet’le müjdelenseydi dahi zannediyorum bu kadar sevinmeyecekti– Allah Resûlü: ‘Allah sizi affetti.’ buyurdular. Ve hakkımızda inen şu âyeti okudular:

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاعَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاعَتْ
عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَن لَّا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ
التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

“Ve (Allah o tevbeleri) geri bırakılan üç kişinin de tevbelerini kabul etti. Yeryüzü, genişliğine rağmen onlara dar gelmiş, vicdanları kendilerini sıktıkça sıkıyordu. Nihayet Allah’tan yine Allah’a sığınmaktan başka çare olmadığını anlamışlardı. Sonra (eski hâllerine) dönmeleri için Allah onların tevbesini kabul etti. Çünkü Allah Tevâb’dır, Rahîm’dır.”¹⁵⁷

O bu âyeti okuduktan sonra Resûlullah’a hitaben, ‘Yâ Resûlallah! Ben doğrulukla kurtuldum.. bundan böyle ömrüm oldukça da doğrudan başka bir şey söylemeyeceğime, söz veriyorum.’ dedim.”¹⁵⁸

Evet, peygamberlik hakikati, sıdk dediğimiz, doğruluk çarkı ve esası üzerine döner durur. Her peygamber doğru söyler. Ve öyle olması da zarurîdir. Zira, gayb âleminden emirler getirerek insanlığa tebliğ eden bu şahıslardan herhangi birinde küçücük bir yanılma veya yanlışlık olsa, her şey altüst olur. İnsanlık adına öğrenmemiz gerekli olan bütün hakikatler, bize onlar vasıtasıyla intikal etmektedir. Bu ise zerre kadar yanılığa tahammülü olmayan çok hassas bir konudur. Onun içindir ki Cenâb-ı Hak, bu mevzuda şöyle buyurur:

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ * لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ * ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ * فَمَا
مِنكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ

“Eğer (peygamber) bize atfen bazı sözler uydurmuş olsaydı, elbette O’nu kuvvetle yakalar; sonra da O’nun can damarını koparırdık (O’nu yaşatmazdık). Sizden hiçbiriniz de buna mâni olamazdı.”¹⁵⁹

O, ilâhî emir ve nehiyeler karşısında gassalın elinde bir meyyit gibiydi. Vahiy, O’nu istediği tarafa evirir-çevirir, O da hep o istikameti kollardı. Kurbiyet kazanıp en son noktayı elde ettiği anda dahi O, bu hassasiyetinden hiçbir şey kaybetmemişti.. kaybetmek bir yana daha da derinleşmiş ve âdeta erişilmez bir duyarlılık kazanmıştı.

d. Sözü'nün Eriydi

Kırk yaşına kadar O’nun hilâf-ı vaki bir söz söylediğini veya sözünde durmadığını

bir kimse ne görmüş ne de duymuştu. Daha sonra sahabe olma şerefine eren bir zat diyor ki: “Cahiliye devrinde Allah Resûlü’yle bir yerde buluşmak üzere anlaşmıştık.” Yukarıda da arz ettim, cahiliye, yaşadığı devrin adıdır. Yoksa O gönlü apaydın insan hiçbir zaman cahiliye devri yaşamamıştır. O hep resûllere has bir hayat çizgisi takip etmiştir. Fakat, diyor bu sahabi: “Ben verdiğim sözü unuttum. Üç gün sonra hatırladığımda koşarak anlaştığım yere gittim.. baktım ki Allah Resûlü orada bekliyor. Bana ne kızdı ne de darıldı. Sadece: “*Ey genç! Bana meşakkat verdin. Üç gündür seni burada bekliyorum.*” dedi.¹⁶⁰

e. Söyledikleri O’nu Tasdik Etmektedir

O, doğuştan Hz. Muhammed Mustafa (sallallâhu aleyhi ve sellem) idi. Onun için, peygamberliğinden sonra da ne dediye herkes gönülden inandı ve tasdik etti. Evet, topyekün cihan O’na: “Doğru söylüyorsun yâ Resûlallah!” diye tasdike koştu. Değil sadece insanlar, mucizeler diliyle, her bir nevi kendi adına temsilci gönderdi. Âdeta O’na biat etti.

Burada bir parantez açıp şunları söylemekte fayda mülâhaza ediyorum: Kur’ân’ın ve Efendimiz’in nurlu beyanları, Cenâb-ı Hakk’ın zât, sıfât ve esmâsı arasındaki münasebete riayet keyfiyetiyle öyle üstün bir dereceye sahiptir ki, ne felsefecilerin akıl yoluyla, ne evliyânın kalb ayağıyla, ne de asfiyânın ruh buuduyla o seviyede bir anlayış ve beyana ulaşmaları mümkün olmamıştır ve olmayacaktır da.

Ancak, bu müterakki ruhların, melekleşmeye doğru tırmanışları, neticede hep şunu göstermiş ve gösterecektir ki, onlar gidecek; gidecek ve gittikleri yerin sonunda hep Kur’ân’ın ve Allah Resûlü’nün beyanlarının doğruluk ve hakkaniyetini anlayacak.. Resûlullah’ın söylediklerini keşif ve müşâhede ile zevk edeceklerdir.

Evet, bugün O’nun, ulûhiyete ait söylediği bütün sözler, o mevzuun ehilleri tarafından da tasdik görmekte ve birer esas olarak kabul edilmektedir. Hatta ulûhiyete, haşır u neşir ve kadere dair incelerden ince öyle meselelerden söz etmiştir ki, –hem de mevzular arası muvazeneyi koruyarak– değil öncekiler ve sonrakilerin akıllarının ermesi; O’nun aydınlık beyanlarını “yok” farz ettiğimiz takdirde, bu hususlarda bir tek kelime söylemeleri mümkün olmayacaktır.

Hz. Ömer ve Amr b. Ahtab (radiyallâhu anhumâ) anlatıyor: “Bir gün Allah Resûlü sabah namazından sonra minbere çıktı. Konuştu, konuştu, konuştu... Öğle ezanı okundu, namazı kıldırıp tekrar çıktı ve ikindi oluncaya kadar konuştu. İkinci namazını eda ettikten

sonra konuşmaya başladı, konuşması akşama kadar sürdü. Neler konuştu, neler anlattı? Hepsini ihata zor ama, o güne kadar söylenmeyen her meseleye temas etmişti denebilir. Evet, ilk hilkattan başlamış, varlığın bağına ilk hilkat tohumunun atılışını anlatmış, kâinatın teşekkülünden, insanın yaratılmasına kadar bütün yaratılışa ait devreleri bir bir sıralamış.. ve daha sonra da kıyamete kadar insanların başına gelecek hâdiseleri teker teker nakletmişti.¹⁶¹

Evet, mazinin derinliklerine dalmış ve Hz. Âdem'e kadar bütün enbiyâyı hem de şemâili ile anlatmış, istikbale nazarını çevirip mahşere, Cennet ve Cehennem'e kadar her şeyi göz önüne sermişti. Hâlbuki O ne bir kitap okumuş, ne birinin ders halkasına katılmıştı. Öyleyse bütün bunları nasıl bilebilirdi? Evet, O'na bütün bunları öğreten biri vardı; O da, hiç şüphesiz, her şeyi bilen Hz. Allah'tı...

O'nun, Arş'tan ferşe, oradan yerin derinliklerine kadar anlattığı bütün meseleleri O'na Mütakellim-i Ezelf'si öğretiyordu. Bunların başka şekilde öğrenilemeyeceği bugünün insanları tarafından da tasdik edilmektedir ki, bu da Allah Resûlü'nün sıdkına ayrı bir delildir.

Evet O, peygamberlerden bahsediyor.. onların tarifini yapıyor; yüz hatlarıyla onları tablolaştırıyor¹⁶² ve o günün Ehl-i Kitab'ı, bütün bunların hiçbirine itiraz etmeden hepsini kabul edip: "Evet, kitaplarımızda, onları bahsettiğiniz şekliyle buluyoruz." diyorlardı.¹⁶³ Tevrat, İncil veya başka bir kitap okumamış bir insanın, oralarda zikredilen veya edilmeyen keyfiyetleriyle bütün kendinden evvel gelmiş-geçmiş peygamberleri hem de böyle tafsilatıyla anlatması ve bu işi bilenlerin de onu tasdik etmeleri, Allah Resûlü'nün sıdkına ve davasında doğruluğuna şahit ve delil değil midir!?

Bir parantez içinde arz etmeye çalıştığımız bu hususların takdimi, benim takatimin çok üzerindedir. Esasen hâli hâlime denk okuyucunun durumu da bundan daha farklı olmasa gerek. Bu gibi meseleleri anlayıp anlatabilmek için, insanın onları tasdik edebilecek seviyeyi kazanması gerektir. Ancak biz, bu seviyeleri ihraz ettiğine inandığımız şahısların sözlerine itimaden diyoruz ki, mertbe mertbe yükseliş kaydeden yüz binlerce evliyâ, asfiyâ ve kafasını ilimle aydınlatan filozof ve bilgelerin, Efendimiz'e ait beyanlarını gördükçe, sürekli o mevzuun zirvesinde, O'na ait beyanın bulunduğunu kabul etmeleri, O'nun sıdk ve doğruluğunun ayrı bir buudunu teşkil etmektedir.

Evet, en seçkin insanların bu tasdikleri de göstermektedir ki, O, hiçbir sözünde hilâf-ı vaki konuşmamıştır. Zaten O'nun konuştukları kendinden değildir ki.. O, hep ilâhî

mesajlarla konuşmuş, vahyin tercümanlığını yapmış, onun için de bütün zamanların ve mekânların Söz Sultanı olmuştur.¹⁶⁴

Bizim burada daha çok üzerinde duracağımız husus, on dört asır evvel O'nun geleceğe ait söylediği bazı hâdiselerin vakti gelince aynen zuhur etmesinin, O'nun sıdk ve doğruluğuna birer delil olması yönüdür. Ancak mevzua girmeden önce, bir meselenin açıklanmasında fayda mülâhaza ediyoruz ki, o da “gayb” ile alâkalı değişik mütalâalardır. Evet, bu mesele de, dikkatle takip edilmesi gereken ince meselelerdendir:

DİPNOTLAR

¹³⁶ Meryem sûresi, 19/41.

¹³⁷ Meryem sûresi, 19/54.

¹³⁸ Meryem sûresi, 19/56-57.

¹³⁹ Yusuf sûresi, 12/46.

¹⁴⁰ Tevbe sûresi, 9/119.

¹⁴¹ Hucurât sûresi, 49/15.

¹⁴² Ahzâb sûresi, 33/23.

¹⁴³ Ebû Ya'la, *el-Müsned*, 6/306; Taberânî, *el-Mu'cemu's-sağîr*, 2/101.

¹⁴⁴ Müslim, *imâre* 148; Tirmizî, *tefsir* (33) 2-3.

¹⁴⁵ Buhârî, *meğâzi* 11; İbn Mâce, *mukaddime* 11.

¹⁴⁶ Buhârî, *zekât* 54; Müslim, *hac* 503-504.

¹⁴⁷ Buhârî, *enbiyâ* 54; Müslim, *cihad* 105; Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'an*, 4/199.

¹⁴⁸ Buhârî, *megâzî* 17; Müslim, *imâre* 148.

¹⁴⁹ Buhârî, *megâzî* 17; Müslim, *imâre* 148.

¹⁵⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/425; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/628; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 1/209.

¹⁵¹ Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 6; Müslim, *cihad* 74.

¹⁵² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/323; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, 8/262; *el-Mu'cemu'l-evsat*, 3/77; Beyhakî, *es-Sünen*, 6/288.

¹⁵³ Necm sûresi, 53/9.

¹⁵⁴ Tirmizî, *kiyâmet* 60; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/200.

¹⁵⁵ İbn Ebi'd-Dünya, *es-Samt*, s. 227; *Mekârimü'l-ahlâk*, s. 51; Hennâd, *ez-Zühed*, 2/635.

¹⁵⁶ Buhârî, *edeb* 69; Müslim, *birr* 105. (Lafız Müslim'e ait.)

¹⁵⁷ Tevbe sûresi, 9/118.

¹⁵⁸ Buhârî, *megâzî* 79; Müslim, *tevbe* 53-55.

¹⁵⁹ Hâkka sûresi, 69/44-47.

¹⁶⁰ Ebû Dâvûd, *edeb* 82.

¹⁶¹ Buhârî, *bed'ü'l-halk* 1; Müslim, *fiten* 25; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/341.

¹⁶² Örnek olarak bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 24; Müslim, *iman* 266-278.

¹⁶³ İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 2/27; Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve* 2/74-100; elHalebî, *es-Sîratü'l-Halebiyye* 1/298.

¹⁶⁴ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ * إِنَّ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ “O hevâdan konuşmaz, o kendisine vahyedilen ilâhî mesajdan başka bir şey değildir.” (Necm sûresi, 53/3-4)

SIDK AÇISINDAN GAYB MESELESİ

“Gayb” kelimesi, Kur’ân-ı Kerim’de çeşitli âyetlerde değişik şekilleriyle ele alınır:

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ
وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ
مُبِينٍ

“Gaybın anahtarları Allah’ın yanındadır. Onun için gaybı ancak O bilir. O, karada ve denizde ne varsa hepsini bilir. O’nun ilmi dışında bir yaprak dahi düşmez. Yerin karanlıkları içindeki tek bir dane, yaş-kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır.”¹⁶⁵

Bu âyette, “gayb”ın tamamen Allah’ın (celle celâluhu) nezd-i ulûhiyetinde olduğu dile getirilmekte ve O’ndan başkasının –Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) de dahil– gaybı bilemeyeceği söylenmektedir.

Ve zaten Allah (celle celâluhu) Efendimiz’i şöyle konuşurmuyor mu?

قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَّبِعُ
إِلَّا مَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ

“De ki: ‘Ben size Allah’ın hazineleri yanındadır.’ demiyorum. Gaybı da bilmem. Size ‘Ben bir meleğim.’ de demiyorum. Ben, bana vahyolunan Kur’ân’dan başkasına uymam. ‘De ki: Körle gören bir olur mu?’ Siz hiç düşünmez misiniz?”¹⁶⁶

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَاسْتَكْنَرْتُ
مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

“De ki: Ben Allah’ın dilediğinden başka, kendime herhangi bir fayda veya zarar verecek güce sahip değilim. Eğer gaybı bilseydim, elbette daha çok hayır yapmak isterdim, bana hiçbir fenalık dokunmazdı, ben sadece inanabilecek bir kavim için uyarıcı ve müjdeleyiciyim.”¹⁶⁷

Cin sûresinde ise şöyle denmektedir:

عَالِمِ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا * إِلَّا مَنِ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْمَعُ
مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا * لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رَسُولَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا
لَدَيْهِمْ وَأَخْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا

“O bütün gaybı bilir. Gayba kimseyi muttali kılmaz, ancak dilediği peygamberler bunun dışındadır. Çünkü O, bunun önünden ve ardından gözcüler salar ki, böylece onların (peygamberlerin) Rabbilerinin gönderdiklerini hakıyla tebliğ ettiklerini bilsin. (Allah) onların nezdinde olup bitenleri çepeçevre kuşatmış ve her şeyi bir bir saymış (kaydetmiş)tir.”¹⁶⁸

Şimdi bu âyetlerin ışığı altında şöyle bir tahlil yapabiliriz:

“Allah Resûlü, mutlak olarak gaybı biliyordu.” demek, bir ifrat; “Bilmiyordu.” demek de bir tefrittir. O kendi olarak gaybı bilmezdi. Ancak Allah’ın bildirmesiyle öyle bir bilirdi ve bilmişti ki, bir ekranın başında durmuş da, kıyamete kadar zuhur edecek bütün hâdiseleri, ana hatlarıyla ve temel esaslarıyla şerh edip insanlığın gözünün önüne sermişti.

Bizim üzerinde hassasiyetle durmak istediğimiz mesele de işte budur. O, kendiliğinden bir şey söylemiyordu; söyledikleri hep vahiy ve Cenâb-ı Hakk’ın bildirdikleriydi. Bildiren Allah (celle celâluhu) olduktan sonra sadece peygamberler ve Peygamberimiz değil, ümmet arasında bir kısım yetişkin kimseler dahi, keramet olarak gayba muttali olabilirler. Nitekim Allah Resûlü: “Benim ümmetim arasında bir kısım mülhemûn vardır.”¹⁶⁹ buyururlar ki, Allah’ın (celle celâluhu) ilhamına mazhar insanlar demektir.

Bu cümleden olarak; minberde hutbe okurken, günlerce uzaklıktaki bir mesafede savaştan İslâm ordusunun, dağ tarafından düşman askerlerince kuşatıldığını gören Hz. Ömer, ordu kumandanı Sâriye’ye hitaben: “Yâ Sâriye! Dağ tarafına!” diye üç defa bağırması, Sâriye’nin de bu sesi duyarak kuşatmayı yarması..¹⁷⁰ Muhyiddin b. Arabî gibi zatların, asırlarca sonra olacak hâdiselere aynen işaretlerde bulunması.. Mevlâna, İmam Rabbânî ve Müştak Efendi gibi yüzlerce zatın gelecekle alâkalı ihbarda bulunması.. bulunurken de Allah Resûlü’ne yürekten bağlılık göstermeleri ve mazhar oldukları bütün vâridâtın Mişkât-ı Muhammedî’den süzülüp geldiğini itirafları, O Zât’ın –Allah’ın izniyle– ne kadar gayba

açık olduğunu gösterir.

Evet, O'nun yetiştirdikleri böyle ilhamlara mazhar ve ilâhî esintilerle hüşyâr olur da bu çapta gayba muttali kılınırlarsa, bütün ümmeti bir kefeye konsa hepsine birden ağır basacak olan İki Cihan Serveri'nin¹⁷¹ bir mucize olarak gayba muttali olması niçin uzak görülsün ki?..

Muteber hadis kitaplarında zikredilen, Efendimiz'in bu kabîl üç yüze yakın mucizesi var ki, verdiği gaybî haberlerin büyük bir kısmı aynen çıkmış, diğerleri de çıkma vaktini beklemektedir. Biz burada bunların hepsini nakledecek değiliz. Sadece, fikir verme bakımından birkaç misalle iktifa etmeyi düşünüyoruz ki; bu misalleri de üç ana grupta toplamak mümkündür:

Birincisi: Kendi devrine ait verdiği gaybî haberler. **İkincisi:** Uzak ve yakın istikbale ait söylediği sözler. **Üçüncüsü:** Sehl-i mümteni üslûpla ifade buyurduğu; ancak ilimlerin inkişafıyla daha sonra hakikati anlaşılabilen mucizevî beyanlar...

GAYBÎ HABERLER

a. Kendi Devrine Ait Olanlar

1. Başta Buhârî, Müslim bütün hadis kitapları ittifakla şu hâdiseyi naklediyorlar:

Bir gün Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) minbere çıkmış.. nazarı gaybî âlemler ufkunda ve öfke şeklinde tezahür eden celâlî tecellîler arasında, cemaatine demet demet vâridât sunuyordu. Bir ara: “*Bugün bana her istediğinizi sorun!*” buyurdu. Herkes soruyor, O da cevap veriyordu. Tam o esnada bir genç ayağa kalktı: “Benim babam kim yâ Resûlallah?” dedi. Herhâlde, az da olsa babası hakkında dedikodu vardı. Böyle bir şâyia ise genci tedirgin ediyordu. O gün bir fırsat bulmuş ve her zaman –Hakk’ın izniyle– gayba gözleri açık Allah Resûlü’ne babasının kim olduğunu sormuştu. Efendimiz cevap verdi: “*Senin baban Huzâfe’dir.*” Genç artık müsterihtti; zira aldığı cevap onu memnun etmişti. Bundan böyle o da aksine ihtimal verilmeyecek şekilde bir babaya nisbet edilecek ve kendisine Abdullah b. Huzâfetü’s-Sehmî denecekti.

İşte böyle, herkesin bir şeyler sorduğu esnada Allah Resûlü’nün o andaki ruh hâletini çok iyi kavrayan biri, evet o koca Ömer (radiyallâhu anh) birden ayağa fırladı ve:

رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا “Biz, Rab olarak Allah’tan, din olarak

İslâm'dan ve peygamber olarak da Hz. Muhammed'den (sallallâhu aleyhi ve sellem) razıyız.” dedi. Onun bu ince, mânidar karşılığı Allah Resûlü'nün sinesinde esen itminan esintilerinin tezahür menfezlerini araladı. Derken celâlî tecellîler yerlerini üns esintilerine bıraktılar.¹⁷²

Bu hâdise o gün mescidi dolduran sahabeler huzurunda cereyan etmişti. Bütün sahabe, Allah Resûlü'nün dediklerini tasdik ediyor ve âdetâ sükûtlarıyla “Sadakte!” diyorlardı.

2. Müslim naklediyor: Hadisin ravisi ise Hz. Ömer (radıyallâhu anh).. buyuruyor ki: “Bedir'de bulunuyorduk. Allah Resûlü, muharebe adına stratejisini tam tespit etmiş ve kavganın cereyan edeceği yerleri dolaşıyordu. Bir ara yine gözleri, aralanan gaybî perdelerin verâsında ve bakışları istikbal ufkunda eliyle bazı yerleri işaret ederek: *'Burası Ebû Cehil'in öldürüleceği yer; şurası Utbe'nin, şurası Şeybe'nin ve şurası da Velid'in sırtının yere geleceği yer...'* Ve daha birçok isim saydı.” Muharebeden sonra Hz. Ömer kase ile diyor ki:

“Allah Resûlü nereyi ve kim için işaret etmişse, hepsini o yerlerde ölü olarak bulduk.”¹⁷³

Evet, hayatlarında Allah Resûlü'nü dilleriyle tasdik etmeyen bu insanlar, şimdi murdar cesetleriyle O'nun sıdkına ve doğruluğuna şehadette bulunuyorlardı. Zira O haber veriyor ve verdiği haberler, santim şaşmadan aynen tahakkuk ediyordu.

3. Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde, şöyle bir hâdisenin nakledildiğini görüyoruz:

Allah Resûlü, ashabıyla beraber mescitte oturuyordu. Bir aralık: *“Biraz sonra buraya nâsiyesi, yüzü temiz bir insan gelecek, şu kapıdan içeriye girecek. O, Yemen'in en hayırlılarından ve alnında, meleğin elini sürdüğü bir iz taşımaktadır.”* dedi. Bir müddet sonra aynen, Allah Resûlü'nün haber verdiği gibi bir insan gelip O'nun huzurunda diz çöktü ve Müslüman olduğunu ilân etti. Tertemiz, pırıl pırıl, görkemli ve edep âbidesi bu insan, Cerîr b. Abdillâh el-Becelî'den başkası değildi.¹⁷⁴

4. Beyhakî'nin *Delâilü'n-Nübüvve*'sinde şu hâdise naklediliyor:

Ebû Süfyan, Mekke'nin fethi esnasında Müslüman olmuş, ancak iman gönlüne tam oturmamıştı. Allah Resûlü, Kâbe'yi tavaf ederken, Ebû Süfyan da orada dolaşıyordu. Bir

ara aklından geçti: “Acaba, yeniden bir ordu toplayıp şunun karşısına çıksam nasıl olur?” Tam o esnada Allah Resûlü, Ebû Süfyan’ın yanına sokuldu ve kulağına eğilerek: “*O zaman yine seni mağlup ederiz.*” buyurdu. Ebû Süfyan, işi anlamıştı.

O ana kadar kalbinde titrek duran iman, birden oturaklaştı.. olduğu yerde havaya zıplayarak: “Allah’a tevbe ve istiğfar ediyorum.” dedi.¹⁷⁵

Ebû Süfyan’ın bir anlık aklından geçenleri, Allah Resûlü’ne kim haber vermişti? İşte Ebû Süfyan, bu davranışıyla gösteriyordu ki, O, Allah’ın Resûlü’ydü ve doğru söylüyordu...

5. Yine muteber hadis kitaplarında şu hâdise naklediliyor: Umeyr b. Vehb –ki, cahiliye devrinin “şeytan adam”ıydı.¹⁷⁶– Safvan b. Ümeyye ile oturup anlaştılar. Umeyr b. Vehb Medine’ye gidecek, Bedir esirleri arasındaki oğlu için geldiğini söyleyecek ve zehir sürdüğü kılıcıyla Allah Resûlü’nü öldürecekti. Buna karşılık da Safvan b. Ümeyye onun borçlarını üzerine alacak ve ona bir şey olursa ailesine bakacaktı.

Umeyr, kılıcını bile di ve yola koyuldu. Medine’ye geldiğinde alıp mescide getirdiler. Fakat sahabenin Umeyr’e hiç itimadı yoktu. Onun için de, kimse onu Allah Resûlü’yle yalnız bırakmaya razı değildi. Heps i etten, kemikten kale gibi Allah Resûlü’nün etrafına dizilmiş onu gözetliyorlardı. Umeyr mescide girince, Allah Resûlü, niçin geldiğini sordu. Umeyr, bir sürü yalan söyledi; fakat hiçbirine de Allah Resûlü’nü inandıramadı. Sonunda İki Cihan Serveri şöyle buyurdu:

“Mademki sen doğruyu söylemiyorsun, o hâlde ben söyleyeyim: Sen Safvan ile şurada şöyle şöyle konuştun ve beni öldürmek için geldin. Buna karşılık da Safvan senin borcunu ödeyip ailene bakacaktı.”

Umeyr, beyninden vurulmuş a döndü, derhal Allah Resûlü’nün ellerine sarılarak Müslüman oldu. Ve daha sonra İslâm’ı i’lâ yolunda öyle çalıştı ki onun vesilesiyle birçok kişi İslâm’la tanıştı.¹⁷⁷

Umeyr ile Safvan arasında geçen bu konuşmayı Allah Resûlü nereden duymuştu? Arada bunca mesafe varken, bu haberi O’na kim ulaştırmıştı?

İnanan-inanmayan herkes bu ve benzeri vak’aları heceleyedursun, biz diğer fasla geçelim...

b. İstikbale Ait Olanlar

ba. Yakın Zamanda

Buhârî ve Müslim, Hz. Üsâme'den naklediyor;

(Üsâme, Zeyd b. Hârise'nin oğludur. Allah Resûlü, Üsâme'yi çok sever ve yanından ayırmazdı. Hz. Hasan veya Hüseyin'i bir dizine oturtursa, çok defa öbür dizine de Üsâme'yi oturturdu. Bir defasında hepsini birden kastederek: “Allahım! Bunlara merhamet et. Çünkü ben de bunlara şefkat ediyorum.” diye dua etmişti.¹⁷⁸ Hayat-ı seniyyelerinin sonuna doğru Bizans'a karşı hazırladığı ordunun başına onu kumandan tayin etmiş ve senelerce önce babasının şehit düştüğü o topraklarda, Allah düşmanlarına hadlerini bildirme vazifesini ona tevdi etmişti.¹⁷⁹ Ancak, Efendimiz'in sıhî durumunun ağırlaştığını gören Üsâme, orduyu durdurmuş ve Allah Resûlü'nün vefatına kadar hareket ettirmemişti.¹⁸⁰)

İşte bu Üsâme (radiyallâhu anh) diyor ki: “Bir gün Allah Resûlü'yle beraber bulunuyordum. O gün Efendiler Efendisi, Medine'nin yüksek binalarından birinin damına çıkmış, etrafı seyrediyordu. Bir ara:

إِنِّي لَأَرَى مَوَاقِعَ الْفِتَنِ خِلَالَ بُيُوتِكُمْ كَمَوَاقِعِ الْقَطْرِ “Şu anda evlerinizin arasında yağmur gibi fitnelerin dökülmekte olduğunu görüyorum.” buyurdular.¹⁸¹

O böyle deyip aramızdan ayrıldı.. O'nun arkasından sokaklar fitne seylâplarıyla inledi. Evet, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali (radiyallâhu anhüm) hep bu fitnelerin kurbanı olarak şehit edildiler. Sanki fitneler de belâ ve musibetlerin diliyle Allah Resûlü'ne “Sadakte!” diyorlardı...

1. Fitneler

Hız. Ömer (radiyallâhu anh), hayatında hep bu fitnelerin zuhurundan korkuyordu. Bir defasında mescitte kalabalık bir insan topluluğu ile otururken sordu: “Allah Resûlü'nün haber verdiği fitneleri duyup da, haber verecek biri var mı?” Huzeyfe: “Ben varım.” deyince, Hz. Ömer: “Sen cesur bir adamsın, söyle.” dedi ve o da: “Kişinin fitnesi ailesinde, malında, nefsinde, çocuğunda ve komşusundadır. Bunlara da oruç, namaz, sadaka, emr-i bi'l-mâruf nehy-i ani'l-münker keffaret olur.” dedi. Ömer: “Hayır, ben bunları sormuyorum.

Deniz dalgaları gibi dalgalanacak fitneleri soruyorum.” dedi.

Huzeyfe: “Yâ Ömer! Onların seninle hiçbir alâkası yok. Seninle onlar arasında kapalı bir kapı var.” dedi. Hz. Ömer daha sonra: “Bu kapı açılacak mı, kırılacak mı?” diye sordu. Huzeyfe: “Kırılacak.” dedi. Hz. Ömer sarsıldı, dudaklarından titrek bir sesle şu cümleler döküldü: “Öyleyse bu kapı, bir daha kapanmayacak.”

Daha sonra sahabe sordu: “Acaba Ömer bu kapının kendisi olduğunu biliyor muydu?” Huzeyfe cevap verdi: “Evet, çünkü geceyi bildiği gibi biliyordu.”¹⁸²

Evet, biliyordu ki, ben gidince Ümmet-i Muhammed’in vahdetiyle alâkalı kapalı bulunan kapılar açılacak, fitne ve fesat alıp yürüyecek.. ümmet içinde çeşitli anlayışlar, muhtelif akım ve cereyanlar zuhur edecek...

Ömer, bunu biliyordu; çünkü bu olacakları haber veren sadık ve masdûk olan İki Cihan Serveri Hz. Muhammed Mustafa’ydı (sallallâhu aleyhi ve sellem).

Ve günü gelince denilenler aynen zuhur etti. Ömer, hain bir İranlı tarafından hançerlendi. Ömer’in hançerlendiği aynı gün, İslâm vahdeti de bağrından derin bir yara aldı. Hasım dünya hedefini çok iyi seçmiş ve insafsız avcı okunu tam hedefine isabet ettirmişti. Evet, onun vefatıyla fitneler âdetâ sel oldu aktı ve İslâm âlemini istila etti. Elbette bu bir yönüyle hicrandı, ızdıraptı; fakat diğer yönüyle de hâdiseler diliyle tıpkı gökte, yıldızlardan “Lâ ilâhe illâllah Muhammedün Resûlullah” yazmak derecesinde bir delil ve burhandı...

2. Muzafferiyet

Buhârî’de ve Ebû Dâvûd’un Sünen’inde de Habbâb b. Eret’in (radiyallâhu anh) anlattığı şu hâdiseye şahit oluyoruz. Şimdi ondan dinlediklerimizi hulâsa edelim:

“Sıkıntılı bir dönemde Allah Resûlü, örtüsünü başına almış Kâbe’nin gölgesinde oturuyordu. Kim bilir yine hangi hakarete maruz kalmıştı.? O öyle bir dönemdi ki, bütün cahiliye âdetleri birer silah gibi Müslümanların aleyhine kullanılıyordu. Ben, o devrede henüz hürriyetine kavuşmamış bir insandım. Sahibimin ve diğer Mekke büyüklerinin bana reva gördükleri cefa ve işkence artık dayanamayacağım kerteğe ulaşmıştı. Allah

Resûlü'nü böyle yalnız görünce yanına yaklaştım ve: Yâ Resûlallah! Dua edip Cenâb-ı Hak'tan nusret ve yardım dilemez misin? dedim.” –Allah Resûlü'nün hemen ellerini açıp dua edeceğini düşünüyordu.. bir de Kureyş'e beddua etse diye bekliyordu.– Fakat Resûlullah, şunları söyledi:

*“Allah'a yemin ederim ki, sizden evvelki ümmetler, daha dehşet verici işkence gördüler. Onlardan bazıları hendeklere yatırılır ve demir testerelerle vücutları ikiye bölünürdü de yine dinlerinden dönmezlerdi. Etleri kemiklerinden ayrılırdı da yine gevşeklik göstermezlerdi. Allah bu dini tamamlayacaktır; ancak siz acele ediyorsunuz. Bir gün gelecek, bir kimse San'a'dan Hadramût'a kadar tek başına yolculuk yapacak da, yolda vahşi hayvanlardan başka hiçbir şeyden endişe etmeyecek.”*¹⁸³

Ve Efendimiz'den benzer bir rivayette bulunan Hz. Adiy b. Hâtim, Allah Resûlü'nün olacağını haber verdiği bu hâdiseleri bizzat gözleriyle gördüğünü söylüyor.¹⁸⁴

3. “İlk Kavuşan Sen Olacaksın”

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), irtihaline sebep olan rahatsızlık günlerinden birinde, incelerden ince, oturuşu-kalkışı ve derin bakışlarıyla aynen kendisine benzeyen Hz. Fatıma Anamız'ı (radiyallâhu anhâ) yanına çağırdı ve eğilip onun kulağına bir şeyler fısıldadı. Hz. Fatıma öyle ağladı, öyle figan etti ki, onun feryadının şiddetinden herkes irkildi. Biraz sonra yine Allah Resûlü, onun kulağına bir şeyler fısıldadı. Bu sefer de öyle sevindi ki, onu görenler kendisine Cennet'in bütün kapılarından girme davetiyesi geldi zannederdi.. aslında ona göre öyleydi de. Evet, böyle bir beşâset ve sürur izhar etmişti.

Bu hâdise Hz. Âişe Validemiz'in (radiyallâhu anhâ) gözünden kaçmadı. Biraz sonra ona bunun sebebini sordu; fakat Fatıma Validemiz; “Bu, Allah Resûlü'ne ait bir sırdır.” dedi ve bir şey söylemedi. Hz. Âişe, Efendimiz'in vefatından sonra tekrar sorunca, Fatıma Anamız şöyle cevap verdi: “Birinci defada kendisinin vefat edeceğini söylemiş; onun için ağlamıştım. (Evet, öyle ağladı, vefat-ı Nebi onu öyle feryada boğdu ki, o gün dudaklarından dökülen şu mısralar cihanı ağlatacak kadar rikkat vericidir:

مَاذَا عَلَيَّ مَنْ شَمَّ تُرْبَةَ أَحْمَدًا أَلَا يَشْتُمُّ مَدَى الزَّمَانِ غَوَالِيَا

صُبَّتْ عَلَيَّ مَصَائِبُ لَوْ أَنَّهَا صُبَّتْ عَلَى الْأَيَّامِ عُدْنَ لَيَالِيَا

‘Hz. Muhammed’in mezarının toprağını koklayan bir insana, başka koku aramaya ne lüzum var? Üzerime öyle musibetler döküldü ki, eğer onlar günler üzerine dökülseydi, günler hep gece olurdu.’¹⁸⁵)

İkinci defa ise bana, ailesi içinde kendisine en erken kavuşacak insanın ben olacağımı müjde etti.. ve işte onun için de sevindim.”¹⁸⁶

Altı ay sonra o da babasına kavuşmuştu..¹⁸⁷ ve Hz. Fatıma’nın bu vefatı da Allah Resûlü’nü tasdik ediyor ve sanki O’na “Sadakte!” diyordu.

4. Sulh

Kütüb-i Sitte ricalinin ekseriyetinin rivayet ettiği bir hadiste Allah Resûlü bir gün hutbede Hz. Hasan’a işaretle şöyle demişti:

إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ، وَلَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

“Bu benim evlâdım Hasan, o seyyittir. Allah (celle celâluhu) onunla iki büyük cemaati birbiriyle sulh ettirecektir.”¹⁸⁸

Evet o, kerîm oğlu kerîmdir. Allah Resûlü’nün evlâdıdır.. efendidir. Birgün kendisine tevdi edilen hilâfet ve saltanatı, sadece ümmet arasında tefrikaya sebebiyet vermemek için terk edecek ve nasıl bir seyyit oğlu seyyit olduğunu gösterecektir. Aradan yirmibeş-otuz sene geçmemişti ki, Allah Resûlü’nün dedikleri bir bir zuhur etti.. Hz. Ali’den sonra Emeviler karşılarında Hz. Hasan’ı buldular. Ancak bu sulh ve sükûn insanı, bütün haklarından feragat ettiğini ilan ederek birbirine girmek üzere olan iki İslâm ordusunun arasını sulha bağladı ve korkunç bir fitneyi muvakkaten dahi olsa önledi.¹⁸⁹ Şair ne güzel söyler:

كَرِيمٌ بِنُ كَرِيمٍ بِنُ كَرِيمٍ وَجَدَّهُ خَيْرُ الْأَنَامِ

“O (Hasan) kerîm oğlu kerîmdir. Nasıl olmasın ki, onun dedesi insanların en hayırlısı ve varlığın mâbihi’l-iftiharıdır.”

Efendimiz, ona ait bu hâdiseyi haber verdiğinde, Hz. Hasan, henüz küçük bir

çocuktı. Belki o gün Allah Resûlü'nün nelere işaret ettiğini dahi anlamamıştı. Yani o, Allah Resûlü, böyle söyledi diye bu işi yapmış değildi. Belki Allah Resûlü, onun öyle yapacağını bildiği için bu sözü söylemişti. Evet, Hz. Hasan da, dedesini tasdik ediyor ve seneler sonra O'na:

“Sen doğru söylüyorsun.” mânâsına “Sadakte!” diyordu.

5. Bir Asır Yaşayacak

Abdullah b. Büsr'ün başına mübarek ellerini koyarak:

“Bu çocuk tam bir asır yaşayacak.” buyuruyor ve ilave ediyorlar: “Yüzündeki şu sevimsiz siğiller de gidecek.” Diyorlar ki: “O zat, tam yüz sene yaşadı ve yüzündeki siğiller de kaybolmuştu.”¹⁹⁰

Allah Resûlü nasıl ki ¹⁹¹ **وَلِلْآخِرَةِ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى** sırrınca her an bir evvelki hâlimden daha mükemmele doğru yükseliyor ve daima bir sonraki hâline göre bir önceki durumunu eksik buluyor ve bundan dolayı da günde yüz defa istiğfar ediyordu;¹⁹² aynen öyle de, her geçen gün ümmeti, O'nu anlama ve tanımada bir adım daha ilerliyor ve O'nun istikbale ait verdiği haberlerin tahakkuk edişi karşısında imanı biraz daha artırıyor ve O'na hitaben “Sen Resûlullah'sın.” diyorlar.

bb. Yakın İstikbal

Zamanlama açısından yukarıda verdiğimiz misallerden Allah Resûlü'nün yaşadığı devreye daha uzak ve bizim yaşadığımız devrelere daha yakın, hatta içinde bulunduğumuz asra bakan ve bizden sonraki asırlarda tahakkuk etmesi beklenen nice misaller vardır; şimdi de bir nebze onlar üzerinde duralım:

1. Hendek'te Verdiği Haberler

Hemen hemen bütün hadis ve siyer kitapları sahabeden şu hâdiseyi naklederler:

“Hendek kazılıyordu. Büyükçe bir kaya vardı ki bütün gayretimize rağmen bir türlü onu yerinden sökmeye muvaffak olamamıştık. Efendimiz de bizimle beraber, hendek kazılıyordu. Hatta bizlerin kuvve-i mâneviyesini takviye için ara sıra:

اللَّهُمَّ لَا عَيْشَ إِلَّا عَيْشُ الْآخِرَةِ فَاعْفِرْ لِلْأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ

“Allahım, ahiret hayatından başka hayat yok. Sen ensar ve muhacirîni bağışla.”¹⁹³ diyor ve sahabe O’nun bu sözleriyle coşuyor:

اللَّهُمَّ لَوْلَا أَنْتَ مَا اهْتَدَيْنَا وَلَا تَصَدَّقْنَا وَلَا صَلَّيْنَا
فَأَنْزِلْ سَكِينَةً عَلَيْنَا وَثَبِّتِ الْأَقْدَامَ إِنِّ لَأَقِينَا

“Allahım, Sen olmasaydın biz hidayete eremezdik, namaz kılamaz, zekât veremezdik. Sen üzerimize sekîneni indir ve düşmanla karşılaşırsak bizim ayaklarımızı kaydırma.” diyerek mukabele ediyorlardı.¹⁹⁴

Onlar, en küçük dertlerini dahi Allah Resûlü’ne söylerlerdi. Bu büyük kayanın durumunu da O’na haber verdiler. Manivelası elinde geldi ve onunla taşı parçalamaya başladı. O, manivelasını taşa indirdikçe ondan kıvılcımlar çıkıyor.. ve sanki aynı esnada Allah Resûlü’nde de vahiy ve ilham kıvılcımları çakıyordu. Her vuruşta şunları söylüyordu: “Bana şu anda Bizans’ın anahtarları verildi. İran’ın anahtarlarının bana verildiğini müşâhede ediyorum... Bana Yemen’in anahtarları verildi. Şu anda bulunduğum yerden San’â’nın kapılarını görüyorum.”¹⁹⁵

Aradan birkaç sene geçiyor; Allah (celle celâluhu), Sa’d b. Ebî Vakkas ve Halid b. Velid gibi büyük kumandanların kılıcıyla oraların fethini Müslümanlara müyesser kılıyor ve bütün bu yerlerin anahtarları Allah Resûlü’nün şahs-ı mânevîsine teslim ediliyor. Bu da, O’nun doğruluğunu ayrı bir tasdiktir. Zaten tasdik etmemeleri de mümkün değildi; zira O, doğruluğu temsil için gelmişti. Farzımuhal, eğer böyle

“Olacak.” dediği şeyler, aslında vuku bulmayacak dahi olsalardı, Allah (celle celâluhu), Habîbini yalancı çıkarmamak için onları yine öldüracaktı.

Nasıl olmasın ki, sahabenin meşhurlarından Berâ b. Mâlik (radıyallâhu anh) için bile **لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لَأَبْرَهُ** “Eğer herhangi bir meselede yemin etse, Allah onu yemininde yalancı çıkarmaz.” denilmişti.¹⁹⁶ Yani Berâ Hazretleri eğer hiç olmayacak bir

şeye, olsun diye yemin etseydi, Allah onu öldüracaktı. Hakikaten de, sahabe muharebelerde onu öne sürüyor ve âdeta onunla galibiyetlerini garantilemeye çalışıyorlardı.¹⁹⁷ Şimdi, sahabeden birine Cenâb-ı Hak böyle bir hususiyet verir de Habîbine vermez mi? Şu kadar var ki O, görüp de söylüyordu. Zira Allah (celle celâluhu) O'na bildiriyor, O da biliyordu...

2. Emniyet ve Zenginlik Müjdesi

Adiy b. Hâtim anlatıyor. (Adiy, Hâtem-i Tâî'nin oğludur. Önceleri hıristiyandı. Aradı ve Allah Resûlü'nü buldu; buldu ve kurtuldu.) Bu şanlı sahabi şöyle diyor: “Bir gün Allah Resûlü'nün huzurunda fakirlikten, yoksulluktan ve eşkıyanın talanından bahsediliyordu. Buyurdular ki: *'Gün gelecek Hîre'den Kâbe'ye kadar bir kadın, tek başına yolculuk yapacak ve Allah'tan başka hiçbir şeyden korkmayacaktır.'*

Adiy diyor ki: Bunları dinlerken; hayret içindeydim. ‘Tay’ kabilesinin eşkıyaları varken, diyordum kendi kendime, bu nasıl mümkün olabilecek? Devam ettiler: *'Bir gün gelecek, Kisra'nın hazineleri sizin aranızda pay edilecek.'* Sordum: Yâ Resûlallah! İran Kisrasının hazineleri mi? *'Evet, İran Kisrasının hazineleri.'* buyurdular. Hayretim daha da artmıştı. –Çünkü bu sözlerin söylendiği devrede İran, en debdebeli günlerini yaşıyordu– ve yine devam ettiler: *'Öyle bir gün gelecek ki, o gün insan elinde zekâtıyla dolaşacak da zekâtını verecek kimse bulamayacak.'* Ben, diyor Adiy: Bunların ilk ikisini gördüm, ömrüm olursa üçüncüyü de göreceğim.”¹⁹⁸

Adiy, bu üçüncü devri göremeyecekti. Fakat gün geldi, o devri görenler de oldu: Ömer b. Abdülaziz devrinde, Allah Resûlü'nün dediği hakikat aynen yaşandı.¹⁹⁹ Şu anda Türkiye hudutları gibi otuz ülkeyi içine alan o büyük devlet, gelir dağılımı bakımından öyle bir düzeye çıkmıştı ki, fakir denen tek bir fert kalmamıştı. Zannediyorum bugün “Amerika ve bazı Batı ülkelerinde mevcut hayat standardı, o devreyle kıyas kabul edilemeyecek kadar düşüktür.” desek mübalâğa etmiş olmayız. Hem bugünkü devletlerin zengin olanlarında gelir dağılımı o kadar dengesizdir ki, çok müreffeh hayat yaşayan fertlerin yanında, izbelerde yaşayanlar da vardır. Hâlbuki o dönemde böyle bir dengesizlik de ortadan kaldırılmıştı.

3. Ammar'ın Şehadeti

Mescid-i Nebi yapılıyor. Herkes harıl harıl çalışıyor. Kimi kerpiç yapıyor, kimi de taşıyordu.. tabî Allah Resûlü de çalışanlar arasında.. evet O da sırtında kerpiç taşıyor. Ammar, bir aralık Allah Resûlü'nün yanına geldi.. sırtında da iki kerpiç vardı.. herhâlde naz makamında “Yâ Resûlallah! Bana iki kerpiç yüklediler.” dedi. Allah Resûlü tebessüm buyurdu ve onun yüzündeki tozu-toprağı mübarek elleriyle silerken de tam otuz sene sonra başına gelecek bir ciğersûz hâdiseyi, **أَبْشِرْ! تَقْتُلُكَ** (veya **وَيَحَاكَ! تَقْتُلُكَ الْفِتْنَةُ الْبَاغِيَّةُ**) diyerek, Hz. Ali'ye başkaldıran bir bâgî cemaat tarafından şehit edileceğini haber verdi ve onu uyardı.²⁰¹

Evet, Sıffin'de Ammar, Hz. Ali tarafındaydı ve o savaşta bu büyük sahabi şehit düşmüştü. Hatta Hz. Ali taraftarları, bunu karşı tarafın haksızlığına delil getirerek onlara “Siz bâgîsiniz.” demişlerdi.²⁰² Evet, gerçi Sıffin'de Hz. Ammar'ın kanı dökülüyordu; ancak yere düşen her bir kan damlası âdeta, Allah Resûlü'ne hitaben “Sadakte!” doğru söyledin, diyordu.

Evet, aziz okuyucu! Allah bildirmezse, insan bunları nasıl bilebilir? Bugün kurgu filmlerde bazı kehanetlerde bulunuyorlar. Bunlar o kadar zor değil, çünkü mukaddimleri, başlangıçları var.. biraz hâdiseleri terkip etme kabiliyetiyle, bu türlü meselelerde tahmin yürütülebilir. Hâlbuki Efendimiz'in gaybdan haber verdiği hususların hiçbirinde başlangıç ve mukaddimât adına bir nokta dahi mevcut değildi. Bu itibarla O'nun söylediklerinin onda birini bile, deha çapında müthiş bir karîhaya sahip herhangi bir insanın söylemesi imkânsızdır. Zira bu gibi meseleler aklın hudutlarını ve bizleri aşan meselelerdir.. yani gayb gözü açık olmadan veya vahiyle müeyyet bulunmadan, bu gibi hususları bilmenin imkânı yoktur. Öyleyse, Allah Resûlü kendiliğinden değil; Allah'ın bildirmesiyle biliyor, söyledikleri de hep doğru çıkıyordu...

4. Din Adına Dinsiz Bir Kavim

Bir gün ganimeti taksim etmiş, orada duruyordu ki, birden, burnu basık, gözleri çukur ve elmacık kemikleri çıkık bir adam çıkageldi. Belki de ileride çıkacak bir topluluğu, o gün için o zat temsil ediyordu. Edepsizce Allah Resûlü'ne şöyle hitap etti: “Bu taksim

adaletli olmadı, âdil ol!” Evet, belki de münafıktı; münafıktı ki, Allah Resûlü’ne böyle hitap edebiliyordu. Allah Resûlü: **وَمَنْ يَعِدِلْ إِذَا لَمْ أَعِدِلْ؟ لَقَدْ خَبْتُ وَخَسِرْتُ إِنْ لَمْ أَعِدِلْ** “Ben de adaletli davranmazsam kim adaletli davranabilir ki? Eğer âdil olmazsam haybet ve hüsrana uğradım, demektir.” buyurdu.²⁰³ Cümledeki **ت** harflerini muhatap sıgasına göre okursak; o zaman da: “Siz, haybet ve hüsrana uğradınız demektir.” mânâsına gelir.

Bununla Allah Resûlü şunu anlatmak istemektedir: Eğer bir peygamber âdil değilse o insanlar adaleti kimden öğrenecekler? Adaletin olmadığı bir zeminde ise insanlar, haybet ve hüsrandır. Öyle ise siz de haybet ve hüsrandasınız demektir. Bir de, eğer ben âdil değilsem, kaybetmiş sayılırım. Hâlbuki Allah (celle celâluhu) beni peygamber olarak gönderdi. Demek ki ben kaybetmedim.. o hâlde ben âdilim.

Hz. Ömer (radıyallâhu anh), Allah Resûlü’ne karşı nasıl konuşulacağını bilmeyen bu küstaha haddini bildirmek için izin ister: “Bırak, şu münafığın kellesini uçurayım!” der. Ancak Allah Resûlü müsaade etmez ve orada mübarek dudaklarından gayba ait şu sözler dökülür:

*“İleride bir kavim zuhur edecek. Ablak yüzlü, basık burunlu ve çekik gözleri çukuruna girmiş bu kavim, Kur’ân okuduğunda kendi okuyuşunuzu küçük görürsünüz. Ancak okudukları gırtlaklarından aşağıya inmez. Okun yaydan fırladığı gibi, dinden çıkarlar, hatta, bunlardan birinin kolunda büyükçe bir et beni vardır.”*²⁰⁴

Seneler hızla geçer. Sanki Allah Resûlü’nü tasdik için günler birbiriyle yarışmaktadır: Nehriyan’da Hz. Ali bütün Haricîleri kılıçtan geçirir. Tam Allah Resûlü’nün tarif ettiği şekilde bir insan getirilir ve Hz. Ali’ye müjde verilir. Demek ki dinden çıkarak, dine karşı kavga verecek insanlar bunlardır.²⁰⁵

Zayıf bir hadiste Efendimiz, Hz. Ali’ye hitaben: “Ben Kur’ân’ın tenzili için savaştım, sen de tevili için kavga vereceksin.”²⁰⁶ buyurmuştur. Yani Kur’ân nazil olmaya başlayınca bütün insanlar bana karşı koydu; ben de bunlarla mücadele ettim. Ve bir gün gelecek, Kur’ân’ı yanlış tevil ve tefsir edenler olacak, sen de onlara karşı kavga vereceksin. Mevsimi gelince o da olmuş, Hz. Ali (radıyallâhu anh) Haricîlere karşı kavga vermiş; okun yaydan çıktığı gibi dinden çıkan bu insanlarla mücadelede bulunmuştur.

Evet, sanki bu burnu basık, elmacık kemikleri çıkık adam, Allah Resûlü'nü tasdik için yaratılmış gibiydi. Öyle ki, onun bu menfî hâli, müsbet mânâda Allah Resûlü'nü doğruluyordu. Tabîî, şeytanın, bir mü'mine musallat olmasıyla, mü'minin ona karşı verdiği kavgada onun sevap kazanmasına mukabil, şeytanın hayır adına bir şey kazanmaması gibi, bu adam da o şekilde öldürülüp Allah Resûlü'nü tasdike vesile olmakla beraber, hiçbir şey elde edemeyecektir. Evet, gerçi biz, onun o çirkin sima kitabında, Allah Resûlü'nün doğruluğunu okumaktayız; ama bu ona hiçbir şey kazandırmamakta. Zira o bu mevzuda sadece tali'siz bir vasıta...

5. Gemilerle Sefer ve Ümmü Haram

Ümmü Harâm binti Milhan, bir rivayete göre Allah Resûlü'nün süttten teyzesi, diğer bir rivayete göre ise, annesinin yakın akrabası olması sebebiyle teyzesi mesabesinde. Allah Resûlü onun evine teklifsiz girer çıkar ve bazen de orada istirahat buyururlardı. Bir defasında yine istirahat için yatmışlardı. Tebessümle kalktılar; Ümmü Harâm binti Milhan sordu: “Yâ Resûlallah, niçin tebessüm ediyorsunuz?” Buyurdular ki, “*Ümmetimden bir topluluğun melikler gibi gemilerle cihada çıktıklarını gördüm.*” Kadın, “Dua etmez misin, ben de onlardan olayım.” deyince, Allah Resûlü: “*Sen onlardansın.*” ferman ettiler. Tekrar istirahata çekildiler. Biraz sonra yine aynı şekilde tebessüm ederek uyanıp Ümmü Harâm'a aynı sözleri söylediler. O da yine: “Dua etmez misiniz onlardan olayım.” dedi. Efendimiz: “*Sen evvelkiler arasında olacaksın.*” dediler.

Seneler geçer. Ümmü Harâm, kocası Ubâde b. Sâmit ile beraber Kıbrıs seferine çıkar ve orada bineğinden düşerek vefat eder.²⁰⁷

O günden bugüne de Müslümanlar, onların kabirlerini ziyaret ediyor, başlarında gözyaşı döküyor. Tabîî dökülen her damla göz yaşı, aynı zamanda Allah Resûlü'nü tasdik mânâsını taşıyor. Çünkü Allah Resûlü gaybî bir haberde bulunmuş ve bu haber milimi milimine doğru çıkmıştır. Bu doğruluğa Kıbrıs, Kıbrıs tarihi ve onların oradaki merkadi tekzip edilmez bir şahittir.

Evet, Allah Resûlü'nün dedikleri, mevsimi gelince bir bir zuhur ediyor, biz de bunları tarih aynasında müşâhede ile O'na şehadetimizi yeniliyor ve her defasında da, vücudumuzu meydana getiren atomlar sayısınca “Doğru söyledin yâ Resûlallah!” diyoruz.

Evet, belki bizim ifadelerimiz, bunu anlatmaya yeterli değil; fakat her mü'minin vicdanında duyduğu ses öyle gürül gürül ki, duymazdan gelmek, bu sesi inkâr etmek imkânsız gibi...

6. Benû Kantûrâ

İslâm âlemine musallat olacak bir milletten bahisle de Allah Resûlü şöyle buyurur:
فَإِذَا كَانَ آخِرُ الزَّمَانِ جَاءَ بَنُو قَنْطُورَاءَ عِرَاضُ الْوُجُوهِ صِغَارُ الْأَعْيُنِ ذُلْفُ الْأُنُوفِ "Ahir zamanda Benû Kantûrâ zuhur edecektir. Bunlar ablak yüzlü, küçük gözlü ve basık burunludurlar."²⁰⁸

Bazı tarih kitapları, bunların Moğollar olduğunu söyler. Zaten Allah Resûlü'nün tarifi içinde İslâm âleminin başına gelen iki büyük ve dehşetli tasallut vardır: Bunlardan biri Endülüs'te, Ferdinand tasallutudur ki, bu her yönüyle tam bir barbarlık içinde cereyan etmiş; insanlar öldürülmüş, kütüphaneler tahrip edilmiş ve kitaplar da yakılmıştır. İkincisi ise Moğol felaketidir. Onlar da Mısır, Suriye ve Anadolu'da ne kadar kültür merkezi varsa hepsini yerle bir etmiş, her tarafı harabeye çevirmiş, sonra da çekip gitmişlerdir.

Allah Resûlü ümmetinin kaderiyle çok alâkadar olduğundan bu gibi haberlerle onların dikkatini çekiyor ve âdeta diyordu ki; Ümmet-i Muhammed cezalandırılmayı hak ettiğinde Allah (celle celâluhu), onlara karşı tedip unsuru olarak zalimleri kullanır. Evet, zalim, Allah'ın kılıcıdır. Önce onunla intikam alır; sonra da döner ondan intikam alır. Yani zalim de zulmünde pâyidâr olmaz; ancak evvelâ Allah (celle celâluhu) bu zalimleri Müslümanların üzerine musallat eder. Sonra da tutar onları sarsar ve yerin dibine batırır.

İşte böyle bir suiakıbetten sakınmaları için, o şefkat âbidesi Allah Resûlü, ümmetini ikaz ediyor, Allah'ın gazabını celbedici hareketlerden kaçınmalarını tavsiye sadedinde başlarına gelecek belâ ve musibetleri, hem de o hâdiselerin tasvirini yaparak haber veriyor.. evet, verdiği bu haberler, kendisinden tam altı-yedi asır sonra meydana gelmekle O'nun hak resûl olduğunu ilân etmektedir...

7. İstanbul'un Fethi

İstanbul fethedilecektir. O günkü adıyla “Konstantiniye” muhakkak Müslümanların eline geçecektir. Hâkim, *Müstedrek*’inde Allah Resûlü’nün bu haberini naklederken, bu muciznüma ihbarı: **لَنُفْتَحَنَّ الْقُسْطَنْطِينِيَّةَ فَلَنَعْمَ الْأَمِيرُ أَمِيرُهَا وَلَنَعْمَ الْجَيْشُ ذَلِكَ الْجَيْشُ** “Konstantiniye elbet bir gün fetholunacaktır; onu fetheden asker ne güzel askerdir; ve onu fetheden kumandan ne güzel kumandandır.” cümleleriyle verir.²⁰⁹

Hemen her devrin büyük kumandanları ve cihangir bahadırları, hem de ta sahabe devrinde başlayarak, bu kutlu habere mâsadak olmak için defalarca İstanbul’a kadar gelmiş ve geriye dönmüşlerdir. İşte Ebû Eyyub el-Ensârî de o gelip dönenlerden geriye kalmış, İstanbul’un bağırında, İstanbul’un gerçek değeri bir inci gibidir. Ben burada herkesin malumu olan bazı hususları tekrar etmekten hem sıkılıyor, hem de zaman israfı sayıyorum ama, yine de hicap duya duya bir iki hususu arz etmeden geçemeyeceğim:

İstanbul fethedildiği gün surlara çıkıp, sancağını diken Ulubatlı Hasan, sıradan bir nefer değildi; o Enderun’da yetişmiş bir zabitti ve aynı zamanda Fatih’in ders arkadaşıydı.

O devrede onlar birkaç kişiydiler. İstanbul’un ilk kadısı Hızır Çelebi, Ulubatlı Hasan ve bir de cihan fatihi Muhammed Han Hazretleri bunlardan sadece üçü. Beraber okumuş, beraber yetişmiş ve aynı ders halkasında talebelik yapmışlardı.

Ulubatlı, surlar aşıldığı gün vücudu bitevî delik deşik olması pahasına, surlara çıkmış ve pek çok yara bere içinde olmasına rağmen bayrağı surlara dikmeye muvaffak olmuştu. Bir müddet sonra da Fatih bu levendin başı ucundaydı. Ulubatlı son anlarını yaşıyordu. Dudağındaki tebessüm Fatih’i hayrete düşürmüştü. Sordu: “Niçin tebessüm ediyorsun?” Cevap verdi: “Biraz evvel buraları Allah Resûlü teftiş ediyordu. O’nun gül cemalini gördüm. Sürûrum bundandır..”

Dokuz asır evvel haber vermişti. Dokuz asır sonra da orayı fethedecek ordunun içinde bulunuyordu. Ben de, buna itimaden, hep diyorum ve hep diyeceğim: “Üç-dört kişi dahi olsa, samimî bir kalble, dine hizmet için bir araya gelseler; muhakkak Allah Resûlü’nün ruhaniyâtı orada hazır olacak, onları ve orayı şereflendirecektir.”

İşte, İstanbul’un fethi de sıdkın diğer şahitleri misillü Allah Resûlü’nün doğruluğunu gösteren delillerden biri olduğu gibi, Ebû Eyyub el-Ensârî de bu şehadetin inandırıcı ayrı bir şahidiydi; zira orasının fethedileceğini ilk duyanlardan birisi de oydu..

ve onun içindi ki, ta Medine'den kalkıp gelmiş ve cesedinin İstanbul'a defnedilmesini vasiyet etmişti.²¹⁰

bc. Uzak İstikbal

1. Vehen (Dünya Sevgisi – Ölümden Korkma)

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) günümüze çok yakın hâdiselerden de haber vermişti. İşte bunlardan biri:

يُوشِكُ الْأُمَّمُ أَنْ تَدَاعَى عَلَيْكُمْ كَمَا تَدَاعَى الْأَكْلَةُ إِلَى قَصْعَتِهَا فَقَالَ قَائِلٌ: وَمِنْ قَلَّةٍ نَحْنُ يَوْمَئِذٍ؟ قَالَ: بَلْ أَنْتُمْ يَوْمَئِذٍ كَثِيرٌ وَلَكِنَّكُمْ غُنَاءٌ كَغُنَاءِ السَّيْلِ، وَلَيَنْزِعَنَّ اللَّهُ مِنْ صُدُورِ عَدُوِّكُمْ الْمَهَابَةَ مِنْكُمْ وَلَيَقْذِفَنَّ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمُ الْوَهْنَ. فَقَالَ قَائِلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْوَهْنُ؟ قَالَ: حُبُّ الدُّنْيَا وَكَرَاهِيَّةُ الْمَوْتِ

“Ümmetler, milletler, insanların birbirlerini sofraya davet etmeleri gibi birbirlerini sizin üzerinize davet edecek ve üzerinize üşüşecekler.” Birisi sordu: “Bizim azlığımızdan mı?” Allah Resûlü: “Hayır, aksine siz o gün çok olacaksınız. Fakat selin sürüklediği çer çöp gibi.. Allah, düşmanlarınızın kalbinden size karşı duydukları korkuyu kaldıracak ve sizin kalbinize de ‘vehen’ atacak” dedi. Yine birisi sordu: “Ey Allah’ın Resûlü, vehen nedir?” Cevap verdi: “Ölüme karşı isteksizlik ve dünya sevgisi!”²¹¹

Bu ifadelerden, ilk bakışta şu mânâları anlıyoruz: Bir gün gelecek, milletler yığın yığın üzerimize çullanacaklar. Sofrada yemeği taksim eder gibi, yeraltı-yerüstü servetimizi aralarında paylaşacaklar. Evet, bütün yeraltı ve yerüstü servetlerimize el koyacak ve gözümüzün içine baka baka âdeta sofralarımızı yağmalayacaklar. Evet biz, lokmayı hazırlayıp önlerine koyacağız, onlar da doymak bilmeyen bir iştiha ile önlerine konan şeyleri yutacaklar.

Bütün bunlar niçin olacak? Çünkü o zaman biz, artık köklü bir ağaç değiliz de ondan. Hatta selin sürüklediği çer çöp gibiyiz de onun için. Evet, bizim mizaç, meşrep,

hizip ve anlayış farklılığı ile birbirimizi yiyip bitirmemize karşılık, onlar dünyevî hasis menfaatler etrafında birleşti, bütünleşti ve bizleri sindirdiler. Önceleri onlar bizden korkuyorlardı. Çünkü biz, onların ölümden kaçtıkları gibi ölümün üzerine gidiyor ve dünyayı istihkar ediyorduk. Hâlbuki şimdi biz ölümden kaçıyor ve dünyayı da onlardan daha çok seviyoruz. Onlar da bizim bu zaafımızı işleterek, bizi en can alıcı yerimizden vuruyorlar.

İlk bakışta haçlı seferlerini hatırlatan bu hadisin, biraz daha derin düşünülürse çok daha yakın bir tarihte cereyan eden hâdiselere de işaret ettiği açıkça görülecektir.

Raif Karadağ “Petrol Fırtınası” adında bir kitap yazdı. Daha sonra o fırtınayı çıkarıcılar tarafından da öldürüldü. Çünkü o kitapta 19. ve 20. asır Türk insanının mâkus tali’i ve gadr u efgânı, mütecavizlerin de “hayhuy”u vardı.

Devlet-i Âliye’nin –ben ona imparatorluk denmesinin karşısındayım. Çünkü o devlet bir imparatorluk değildi. Sahabe ve tâbiîn devrinden sonra, gelmiş geçmiş en muhteşem bir devletti ki, dense dense ona “Devlet-i Âliye” denir– üzerine nasıl bir sofraya gibi üşüşmüştü.! Bütün dertleri, bu geniş ve bâkir toprakların yeraltı-yerüstü zenginliklerini elde edebilmekten ibaretti. Tarih boyu cereyan eden açık haçlı hareketlerinin en ağırı, bu kapalı küfür tecavüzü yanında yine hafif kalırdı. Evet, birbirlerini bir sofraya çağırır gibi çağırmış ve bir ülkenin bütün varlığını aralarında paylaşmışlardı...

Hiz. Osman ve Hiz. Ali’yi (radıyallâhu anhumâ) o devrin hıyanet çarkını çeviren bir zihniyet arkadan vurmuş, Asr-ı Saadet’i kana boyamıştı; Âl-i Osman’ı da onların torunları arkadan vurdu ve İslâm dünyasını başsız bıraktılar. Hazırlanmış ve donatılmış bir sofraya koşuyor gibi üzerimize üşüştü ve Âkif’in ifadesiyle: “Kimi Hindû, kimi yamyam, kimi bilmem ne belâ!” bir araya gelerek Devlet-i Âliye’yi talan ettiler...

Bir kısım saldırganlar bir zamanlar bize belli bir zihniyetle saldırmıştı ve bu, o günün baġnaz Avrupalısının saldırısıydı. İġfal edilmiş bu zavallı yığınlar, akıllarınca Hiz. Meryem’in merkadini kurtarmaya geliyorlardı. Hâlbuki bizim nazarımızda Hiz. Meryem onların düşündüklerinden de, inandıklarından da daha faziletliydi. Çünkü biz onun, Cennet’te Efendimiz’e zevce olacağına inanıyor ve ona mü’minlerin anası gözüyle bakıyorduk.²¹² Aynı zamanda eġer Hiz. Meryem hayatta olsaydı, onu da rahatsız edecek olan, onların bâtil ve köhne düşüncelerine karşı onun gerçek hakikatinin müdafileriydik...

Demek istediğim şudur: Allah Resûlü'nün mevzua esas aldığımız hadislerinde işaret buyurdıkları bu köhne zihniyetin neticesi, hazırlanan haçlı seferleri değildir; belki yakın tarihte bütün dehşetiyle gördüğümüz ve hâlâ görmekte olduğumuz, korkunç bir küfür ittifakıdır ki, henüz İslâm âlemi onlara sofraya olmaktan kurtulabilmiş değildir. Görüldüğü gibi, on dört asır evvel söylenenler, bugün, kelimesi kelimesine tahakkuk etmekte, görülmekte ve yaşanmaktadır.

2. Komünizm Fitnesi

İbn Ömer anlatıyor: “Allah Resûlü, bir gün şark tarafına dönerek”: **أَلَا إِنَّ الْفِتْنَةَ** **هَاهُنَا مِنْ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ** “Dikkat edin fitne bu taraftan, şeytan çağının yayıldığı yerden zuhur edecektir.” buyurdular.²¹³

Çok kuvvetli bir ihtimal ile bu hadisleriyle Efendimiz, günümüzde, garbın zalim ve kâfirlerine alternatif olarak şarkta zuhur edecek olan fitneye işaret buyurmaktadırlar.

Metinde geçen **قَرْنُ** kelimesi boynuz mânâsına geldiği gibi çağ ve asır mânâsına da gelir. Onun için bu kelimeye “boynuz” mânâsından ziyade “çağ” ve “asır” mânâlarını vermek daha muvafıktır. **قَرْنُ الشَّيْطَانِ** “Şeytan Çağı” demektir ki Asr-ı Saadet’in mukabilidir. İnkâr-ı ulûhiyet esası üzerine kurulmuş ateist, ibâhiyeci ve dünden bugüne, şeytanın, nefs-i emmare vasıtasıyla insana fısıldamaya çalıştığı bütün fenalıkların birden hayata geçirilmesi sistemi. Kapitalizmin nesebi gayr-i sahih evlâdı bu ürpertici sistem, günümüzde can çekişiyor olmasına rağmen hâlâ yeryüzünde, din, diyanet, mukaddesat, tarih ve hatta demokrasi düşmanlığının rakip kabul etmez şampiyonluğunu sürdürmekte ve bir korkulu rüya olmaya devam etmektedir ki;²¹⁴ zannediyorum Allah Resûlü de bütün efradı içinde, bilhassa bu sistemin hâkim olduğu döneme “Şeytan Çağı” diyor. Ve bu çağla gelen cihanşümul krizlere karşı ümmetini uyarıyor.

3. Fırat'taki Hazine

Yine buyuruyor:

يُوشِكُ الْفُرَاتُ أَنْ يَحْسِرَ عَنْ كَنْزٍ مِنْ ذَهَبٍ (أَوْ جَبَلٍ مِنْ ذَهَبٍ) فَمَنْ
حَضَرَهُ فَلَا يَأْخُذُ مِنْهُ شَيْئاً “İhtimal Fırat’ın suyu çekilir; ve altın’dan bir dağ zuhur
eder. Kim orada bulunursa bir şey almasın.”²¹⁵

Bugüne dek Fırat’ın başında dünya kadar katliamlar meydana geldi. Yakın tarihten başlayacak olursak, Fırat’a yakın yerde Irak ve İran savaşı oldu. 1958’de yine Fırat’a yakın bir yerde çok ciddî kıyım yapılarak Allah Resûlü’nün torunları katledildi.. ancak, yukarıdaki hadisten, bu iki hâdiseyi çıkarmak uygun olmasa gerek. Belki, daha sonra olması muhtemel bazı hâdiselere işaret aramak daha uygun olur:

Meselâ: Fırat’ın suyu, altın değerinde olacak bir devreye, mecaz yoluyla bir işaret olabileceği gibi yapılacak barajlardan elde edilecek gelirlere de “altın” sözüyle işaret olabilir. Ayrıca, Fırat’ın suyu tamamen çekilerek, altında çok büyük altın ve petrol yataklarının çıkacağı da bildirilmiş olabilir. Ayrıca, toprak çökmeleri neticesinde böyle bir madenin de bulunması mümkündür. Fakat ne olursa olsun o bölgenin, İslâm âleminin bünyesinde, bir dinamit gibi, potansiyel bir tehlike olduğunun anlatılmasında şüphe yoktur. Bunlar bugün zuhur etmiş şeyler değil; ileride zuhur edecek hâdiselerdir.. ve o günleri gören insanlar, Allah Resûlü’ne bir kere daha bütün kalbleriyle “Sadakte – Doğru söyledin!” diyecek ve imanlarını yenileyeceklerdir.

4. İseviyetin Tasaffisi

İki Cihan Serveri, İseviyetin tasaffi ederek Muhammedî ruhla bütünleşeceğini söylemektedir.²¹⁶ Evet, o gün, inkârın temsilcileri, inananları derdest ettikleri esnada, gök kuvvetini elinde tutanlar, Allah’ın yardımıyla Müslümanların mâkus tali’ini bir kere daha değiştirecek ve ilhadın burnu bir kere daha kırılacak.. cihanşümül bu boğuşmada her taraf cenazelerle dolacak ve yeryüzünü dolduran bu cenazeleri de kartallar taşıyacaktır.²¹⁷ Bu kartalların belli bir müesseseye işareti ne kadar mânidardır!

5. Tarımdaki İslahlar

Tarım sahasında ıslahat yapılacak. Yapılan bu ıslahat sayesinde yirmi kişinin ancak

yiyebileceği narlar olacak, bir nar kabuğunun altında bir insan gölgelenebilecek.²¹⁸ Yine buğday taneleri de, o denli büyük olacak. Bunlar bizim şu anda görmediğimiz; fakat ileride muhakkak görülecek hususlardır. Bunlar görülecek ve: “Sen, Allah’ın Resûlü’sün!” denilerek Allah Resûlü’ne olan bağlılık yenilenecek ve kuvvet kazanacaktır. Çünkü asırlar O’nu doğrulamakta ve bütün dedikleri bir bir gün yüzüne çıkmaktadır.

Bizler meşîme’nden doğacak ferdâya hayranız. O öyle bir ferdâdır ki, ondan başka ışık yok..! O bir sönse, hayat artık ebedî leyl-i yeldâdır. Âkif, ruhun şâd olsun!

6. Günümüzdeki Dengesizlikler

Biz yine günümüze bakan işaretlere dönelim. Allah Resûlü buyuruyor: **إِنَّ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ تَسْلِيمِ الْخَاصَّةِ وَفُشْوَى التِّجَارَةِ حَتَّى تُعَيِّنَ الْمَرْأَةُ زَوْجَهَا عَلَى التِّجَارَةِ، وَقَطَعَ الْأَرْحَامِ وَشَهَادَةَ الزُّورِ وَكَيْفَ شَهَادَةِ الْحَقِّ وَظُهُورَ الْقَلَمِ**
“Kıyamete yakın hususî selâmlaşma (yani selâm vermede şahıs belirleme) olur, ticaret revaç bulur. O kadar ki kadın kocasına ticarete yardımcı olur. Sıla-i rahim kesilir. Yalan yere şahitlik yapılırken hak yere şehadet ketmedilir. Kalem teşvik görür.”²¹⁹

Bu hadis, hiçbir tevil ve tefsire tâbi tutulmadan günümüzü bütün çıplaklığı ile ele vermektedir.

Ticaret revaç bulur. Öyle revaç bulur ki, milyarlık, trilyonluk yatırımlar yapılır. Sadece reklâm için milyonlar, milyarlar harcanır. Ve çoğu kere kadın, ticarete reklâm aracı olarak kullanılır. Bazen de kadın doğrudan ticaretin içine girer ve çarşıda-pazarda, panayırdada-fuarda, reklâmı kendilerinden reklâmcılar olarak dolaşır. Bu sözlerimizle sakın ticaretin aleyhinde bulunduğum zannedilmesin; ben sadece Efendimiz’in verdiği haberin doğruluğuna işaret etmek istiyorum.

Sıla-i rahim koparılacak. Anne-baba ve yakın akraba hakları ayaklar altına alınıp çiğnenecek. Ana-baba yaşlanıp işe yaramaz hâle gelince, yani tam şefkat ve ilgiye muhtaç oldukları bir devrede, huzur evlerine gönderilecek ve bu yaşlı insanlar evlerinde yitirdikleri huzuru, orada bulmaya çalışacak.. Cenâb-ı Hak kendinden sonra en büyük hakkı onlara vermesine rağmen²²⁰ O’nun bu emri dinlenmeyecek ve onlara karşı, en vahşi

barbarlara rahmet okutacak en küstahça muameleler reva görülecek. (Anlatılanlar, günümüze uyuyor mu, uymuyor mu, bunu sizin idrakinize ve irfanınıza havale etmekle yetineceğim.)

Kalem teşvik görecektir, matbaalar harıl harıl çalışacak; gazete, dergi ve kitaplar basacak. Kitap ve yayınevleri, durmadan kitap ve ansiklopedi neşrecekler, kütüphanelerin rafları binlerce çeşit kitapla dolup taşacak. Yazmak bir meslek hâline gelecek ve yazarlık revaç bulacak.

Yalan yere şahadet, ortalığı saracak ve doğru şahitliğe kimse yanaşmayacak. Cemiyet, âdeta bir yalan fabrikası hâline gelecek ve hayat büyük ölçüde yalan, hıyanet ve aldatma yörüngeli olacak...

Mesele o kadar açık ve seçik olarak ifade ediliyor ki, burada bazılarının aklına “Acaba bu sözler hakikaten Efendimiz’e ait midir?” diye bir tereddüt gelebilir.

Cevap gayet basittir: Bu sözler, en az on üç asır evvel tedvin edilmiş olan hadis kitaplarında mevcuttur. Eğer bu sözleri Allah Resûlü söylemediyse, ya kim söylemiştir? Kendisinden bu kadar asır sonra meydana gelecek hâdiseleri, gözle görürcesine kim ifade edebilir? Hem, eğer bu sözler Efendimiz’e ait değilse, bu sözlerin sahibinde de, en az Efendimiz kadar bir nurlu bakış olması gerekmez mi? Tarihte Allah Resûlü’ne denk bir ikinci insan var mıdır ki, bu sözler ona isnat edilsin. Hayır; gaybe ait bu ifadeler, Allah Resûlü’ne aittir. Rabbi, O’na öğretmiş, O da bize haber vermiştir. Evet, günümüzde zuhur eden bu hâdiseler, Allah Resûlü’nün, sözlerinde ne kadar doğru olduğunu apaçık göstermektedir.

7. İlmî Yaygınlaşması

Bir hadis-i kudsîde Efendimiz, Cenâb-ı Hakk’ın bir buyruğunu şöyle intikal ettirir:
أَبْتُ الْعِلْمَ فِي آخِرِ الزَّمَانِ حَتَّى يَعْلَمَهُ الرَّجُلُ وَالْمَرْأَةُ وَالْعَبْدُ وَالْحُرُّ وَالصَّغِيرُ وَالْكَبِيرُ “Ahir zamanda ilmi öyle bir neşrecek ki, erkek de öğrenecek kadın da. Hür de öğrenecek, köle de. Küçük de öğrenecek büyük de.”²²¹

Her seviyede açılan okullarda, her sınıf insan, ilmi öğrenecek ve âdeta bu

mevzuda birbirleriyle yarışır hâle gelecekler. Günümüzde açılan bunca okul, kurulan bunca üniversite ve dünya çapında yaygınlaştırılan ilim ve iletişim araçlarının bu mevzuda seferber edilmesi gösteriyor ki; Allah Resûlü, Rabbinden rivayetle söylediği bu sözünde, ilim ve bilim çağına işaret buyurmakta ve bu mevzudaki gelişmeler de O'nu doğrulamaktadır. Sanki kurulan her ilim müessesesi hâl diliyle, Allah Resûlü'ne hitaben: "Sen, doğru sözlüsün!" demektir. Zaten ilim asıl mecrasına döndürülebildiğinde, ilimler bunu bizzat söyleyecektir..!

Ve yine Allah Resûlü günümüze tam uyan bir hadislerinde: **لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّىٰ**
يُجْعَلَ كِتَابُ اللَّهِ عَارًا وَيَكُونَ الْإِسْلَامُ غَرِيبًا "Kur'ân bir utanma mevzuu ve İslâm da garip olmadıkça kıyamet kopmaz." buyuruyorlar.²²²

Kâfir küfrünü açıkça ilan ederken, Müslüman Müslümanlığını sanki utanılacak bir şeymiş gibi utanarak, sıkılarak söyleyecektir. Onlar, kendi düşünce ve kendi neşriyatlarını otobüste, uçakta ve daha başka yerlerde açıkça reklâm etmelerine karşılık, Müslümanlar, Kur'ân'ını açıp okuyamayacaklar. Öyle bir psikolojik baskı altında kalacaklar ki, zâhiren bir yasak konulmasa da o baskı altında Kur'ân yanlısı olmayı ar edip saklayacaklar.

Şimdi bu gerçeği inkâr etmeye imkân var mı? Evet, günümüzde Müslümanın yaşadığı dramlardan birisi de bu değil mi? İslâm, her şeyiyle garip hâle gelmedi mi?

Acınacak durumumuzun tasvirini, daha fazla uzatmadan noktalayalım. Bütün bunları Allah Resûlü, hem de asırlarca evvel aynen olacağı şekliyle haber verdi.. ve verilen haberler de, mevsimi gelince, en küçük teferruatına kadar vuku bulup Allah Resûlü'nü tasdik etti. Bilmem, bütün bunlar, dönüp yeniden O Zât'a biat etmemize yetmiyor mu..?

9. Zaman Mefhumu

Başka bir hadislerinde de, kıyamet alâmeti olarak, Kur'ân'ın utanılacak bir mevzu hâline getirileceğini anlattığı yerde Allah Resûlü, hadisin devamında: "Zaman ve mesafelerde yaklaşma olmadıkça kıyamet kopmaz." buyurmaktadır.²²³

Hadiste geçen "tekarub" kelimesi, iki şeyin birbirine yaklaşması, demektir.

Bununla da Allah Resûlü, hem zamanın izafiliğine, hem de o devreye göre çok uzun zamanda yapılan şeylerin, daha kısa zamanda yapılabileceğine işaretle bulunmuştur. Sanayi ve teknolojiadaki inkılâplarla, hemen her sahada korkunç sürat çağına girildiği artık çocukların bile bedfihî saydığı şeylerdendir. İşte, hadis-i şerifte buna işaret buyrulduğu gibi, bugünün –artık mesafeleri iyice kısaltan– süratli vasıtalarına da işaret edilmektedir. Ayrıca, astronomi ve astrofizikle meşgul olanların anlayabileceği bir meseleye de burada parmak basılmaktadır. Yeryüzü, zamanla elips şeklini almaktadır. Bu değişiklik, zaman üzerine de tesir edecek ve biz farkına varmadan, saatlerimizde, dünyanın durumunda değişikliğe tesirli olabilecektir!

Benim bu hadisten anladığım bir başka mânâ daha var, o da şudur: Zamanın itibarî bir vücudu vardır. Fakat nerede olursa olsun zaman yine zamandır. Meselâ, Boğa burcuna gidiniz ve oradan kırk milyon ışık hızı ötede, saniyede yüz elli bin kilometre hızla uzaklaşan bir nebülöze bakınız; çok farklı zamanlara şahit olacaksınız. Işık hızının yarısı süratinde uzaklaşan bir nebülözde da bu birim bir zaman ölçüsüdür; nispetler mahfuz, daha aşağıdaki seviyedekiler için de...

Evet, bir gün beşer güneş sisteminin dışına çıkma imkânı bulursa, herhâlde şu andaki zaman anlayışı orada tamamen alt üst olacaktır.

İşte sırlı ve sihirli iki kelime ile, ileride bizim zaman anlayışımızla ve çok daha başka zaman ölçülerinin hepsine birden Allah Resûlü “tekarub-u zaman” ifadesiyle işaret ediyor.

Şimdi soruyoruz: Acaba bu sözler, bir beşer sözü olabilir mi? Zaman ve mekân, kudret elinde evrilip çevrilen Zât’tan başka bu hakikatleri kim bilebilir? Rica ederim, bunlar, ümmî bir Zât’ın, ümmî bir devirde bilebileceği şeyler midir? Elbette hayır. Fakat O’na bütün bunları bildiren Allah’tır. O, sadece Cenâb-ı Hakk’ın kendine bildirdiklerini haber vermiştir.

Günler, aylar, yıllar ve asırlar geçiyor. İlim ve teknik, dev adımlarla ilerliyor, neticede varılan hedefte, Allah Resûlü’nün o meseleyle alâkalı asırlarca önce görüp bildirdiği hakikate ulaşıyor ve ilim adamı, bu mevzuda hayranlığını gizleyemiyor, bütün gönlünün coşkunuyla Allah Resûlü’nü tasdik edip: “Sen doğrunun ta kendisisin yâ Resûlallah!” diyor.

10. Faizin Yaygınlaşması

Bir gün, faiz sistemi alabildiğine yaygınlaşacak ve bizzat faiz yemeyene dahi onun tozu toprağı bulaşacaktır. İşte günümüzün en büyük illetlerinden biri olan ve her gün o korkunç buudlarıyla daha da yaygınlaşan bu maraza, Allah Resûlü şu hadisleriyle işaret buyurmaktadır: **لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يَبْقَى مِنْهُمْ أَحَدٌ إِلَّا آكَلُ الرَّبَا فَمَنْ لَمْ يَأْكُلْ أَصَابَهُ مِنْ غُبَارِهِ** “İnsanlar üzerine öyle günler gelecek ki, faiz yemeyen hiç kimse kalmayacak. Yemeyene dahi tozu toprağı bulaşacak.”²²⁴

Hadiste iki hususa dikkat çekiliyor:

Birincisi: Devletin bütün parası, faiz çanağı içinde kaynadığından, bankalarla banka olmayan müesseseler müşterek hareket ettiğinden; insan ne kadar hassas davranırsa davranırsa, muhakkak hayatı kuşatan bu sârî illetten nasibini alacaktır. Yani onun üzerine de bir şeyler sıçrayacaktır. Ancak bu durumda insan, sadece niyetiyle kurtulabilecek ve niyeti onun sığınağı olacaktır.

İkincisi: Arapça’da toza toprağı bulanmanın ayrı bir mânâsı daha vardır. Bir kısım kimseler, faiz yiyecekler, yemeyenler de onun tozuna toprağına maruz kalacaklardır. Kapitalist zümre, faizle servetlerini nemalandırıp, inkişaf ettirirken, proletarya sınıfını da aynı seviyede sefilleştirecek ve bu iki sınıf arasındaki amansız bir mücadele, cemiyeti toza toprağı, yani kargaşaya boğacak ve bir gün herkesi rahatsız edecek seviyeye ulaşacaktır.

Zannediyorum bunların hepsi olmuştur ve olmaktadır. Günümüz insanı her iki yönüyle de hadisin işaret ettiği bu hususları bütün çirkinliğiyle müşâhede etmektedir. Ve yine günümüzde artık faize –dolaylı ve direkt– bulaşmayan bir ticarî kuruluş yok gibidir. Dünya çapında bütün ticaret, bu anlayışın çarkları arasında dönüp durmaktadır ve bütün dünyada faiz muamelesi tıpkı bir mal mübadelesi, bir para alışverişi gibi kabul edilmektedir.

İki Cihan Serveri, günümüz insanının maruz kaldığı faiz krizine çok önceden ümmetinin dikkatini çekmiş ve uyanık davranmalarını, faiz bataklığına düşmemelerini tenbih etmişti ama, gel gör ki, bugün bütün İslâm âlemi gırtlığına kadar faiz bataklığı içinde çırpınıp duruyor ve henüz bu çirkef içinden sıyrılıp çıkma mevzuunda da herhangi

bir gayreti yok gibi... Hâlbuki İslâm, faize karşı harp ilan eden bir dindir.²²⁵

Keşke Müslümanlar, Kur'ân'ın bu mevzudaki tehditkâr ifadelerinin hiç olmazsa bir kısmını anlayabilselerdi, bugün birer faizzede olarak dünyanın en derbeder milletleri arasında bulunmayacaklardı!..

11. Mü'minin Gizleneceği Zaman

Yine günümüzü tabloştıran bir başka hadis: **يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَسْتَخْفِي** Yani: “İnsanların üzerine öyle bir zaman gelecek ki, o günün mü'mini, onların arasında gizlenecek, aynen bugün münafığın sizin içinizde gizlendiği gibi...”²²⁶

O devrede münafık nasıl davranıyordu? Kendisini hissettirmemek için hangi çarelere başvuruyordu; aynen mü'min de onun gibi davranmak, kendini gizlemek, ibadetlerini gizli gizli yapmak ve bu şekilde bulunduğu yeri korumaya çalışmak zorunda kalacaktır.. yoksa onu iflah etmeyeceklerdir. Bu şerr-i mütegalibe, inançlı ve iffetli mü'minleri bağrında barındırmak istemeyecektir. İş yerleri ve devlet kademelerinin bazı kesimleri, onlara tamamen kapalı tutulacak ve onlar cemiyet içinde hor ve hakir görülecektir.

Başka bir hadis de aynı hususu takviye eder mahiyettedir: “Fitneler olacak. O gün kişi namazından dolayı ayıplanacak. Aynen zina eden bir kadının bugün ayıplandığı gibi.”²²⁷

Tabî ki hadiste zina eden kadının ayıplanmasına teşbih, o günün anlayışı baz alınarak yapılmıştır. Hâlbuki günümüzde, hususiyle de bazı yörelerde o bir meslek sayılmaktadır.

Evet, eğer belli bir dönemde gelip geçenler sayılmazsa, namazından dolayı insanların horlandığı, ayıp bir iş yapmış gibi suçlandığı ve şer güçlerin hâkimiyeti altında inim inim inlediği günler de gelecek ve mü'min, bu afeti de, gizlenmek suretiyle geçiştirecektir.

12. Tâlekan'da Petrol

Allah Resûlü buyuruyor:

وَيْحاً لِلطَّالِقَانِ! فَإِنَّ لِلَّهِ فِيهِ كُنُوزاً لَيْسَتْ مِنْ ذَهَبٍ وَلَا فِضَّةٍ

Arapça'da "Veyh" buruk bir tebessüme benzer müjdelere için kullanılır. Hz. Ammar'ın şehit edileceğini bildirdiği zaman da, Allah Resûlü aynı tabiri kullanmış ve *وَيْحُكَ يَا عَمَّارُ* demişti.²²⁸

"Tâlekan" ise, Kazvin'de petrol yatakları bol bir mıntıkanın adıdır. Hadiste, Efendimiz meal olarak: "*Müjde Tâlekan'a! Orada Allah'ın gümüş ve altın cinsinden olmayan hazineleri var.*" demişlerdir.²²⁹

İleride oralarda daha başka madenler de bulunabilir. Bulunan şey, uranyum veya elmas yatakları da olabilir. Ve bunlar neticeyi değiştirmez. Efendimiz, altın ve gümüş cinsinden olmayan bir hazineden bahsetmektedir.. ve günümüzde bunlar ortaya çıkmış durumdadır. Demek ki Tâlekan'da çıkan petrol dahi, Allah Resûlü'nü tasdik etmekte ve O'nun doğruluğunu haykırmakta...

13. Ehl-i Kitab'a İttiba

İslâm âlemi, kendinden evvelki ümmetleri, yani Hıristiyan ve Yahudileri, adım adım, karış karış takip ve taklit edecek; hatta onlardan biri başını bir keler deliğine soksa Müslümanlar da onları aynen takip edip başlarını oraya sokacaklar. Aleyhissâlatü Vesselâm Efendimiz bu hususu, şu veciz ifadeleriyle beyan buyurmaktadırlar:

لَتَتَّبِعَنَّ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ شِبْرًا بِشِبْرٍ وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ حَتَّىٰ لَوْ دَخَلُوا فِي جُحْرٍ ضَبَّ لَاتَّبَعْتُمُوهُمْ. قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى؟ قَالَ: فَمَنْ؟

"Sizden evvelkileri öyle takip ve taklit edeceksiniz ki, karış karış, kulaç kulaç

onların ardından gideceksiniz. Hatta onlar başlarını bir keler deliğine soksalar, siz de aynı şeyi yapacaksınız.”

Sahabe “Sizden evvelkiler” cümlesinden kasdolunanın

Hıristiyan ve Yahudiler mi olduğunu soruyor. Allah Resûlü:

“Başka kim olabilir ki!?” mânâsına فَمَنْ buyuruyorlar.²³⁰

Bugün bizim ve bütün İslâm dünyasının durumu meydanda.. hemen hepimiz şahsiyetini kaybetmiş ve bir kimlik bunalımıyla inlemektediriz. Hâlimiz, hadisin ifadesiyle, iki sürü arasında gelip giden şaşkın koyundan farksız. Bir zaman başka devletleri yıkan, bitiren ve tüketen bütün olumsuz şeyler, bugün ahtapot gibi dört bir yandan bizi sarmış durumda. Biz de taklit sersemliği ile bu ölüm ağrını, yenilik ve medeniyetin turnikeleri sanıyoruz. Evet, dünyanın hiçbir devrinde, hiçbir millet, bizim Batıyı taklidimiz ölçüsünde, taklidi bir tutku hâline getirmemiştir. Bugün Batı dünyasında meydana gelen her yenilik, hiç parola sorulmadan bizde aynen kabul görüyor ve kabul ediş süratinde birçok Batılı ülkeyi bile geride bırakıyoruz. Hâlbuki Allah Resûlü, en küçük hususlarda ve teferruat gibi görünen meselelerde dahi onlara muhalefet ediyordu.²³¹

Ne var ki konu o olmadığı için o kapıyı açmak istemiyoruz.

Şimdi bizim üzerinde durmak istediğimiz husus, bütün bu olacak hâdiseleri Allah Resûlü'nün hem de asırlarca önce haber vermesi ve mevsimi gelince de bunların zuhurudur.

Evet, her hâdiseye, O'nun dilinde bir tebşir ve inzar şeklinde tecellî eder. Vakt-i merhûnu (belirlenmiş zaman) gelince de fasih bir lisan kesilir ve O'nun sıdkına şehadet eder.

c. Çeşitli İlim Dallarına Dair Gaybî Haberler

Bu bölümde Allah Resûlü'nün çeşitli ilim dallarıyla alâkalı meseleler üzerinde söylediği sözlerin, yine O'nun doğruluğuna şehadeti hakkında ve gayet mücmel bir şekilde durmak istiyoruz.

O, on dört-on beş asır evvel bir söz söylemiş; o günden bugüne O'nun söyledikleriyle meşgul olan ilim dalları, dev adımlarla ilerlemiş, baş döndürücü merhaleler katetmiş.. ve neticede Muhbir-i Sadık'ın beyanı, her biri başlı başına kendi sahasının allâmeleri sayılan devâsâ ilim adamları tarafından hem de ilim diliyle tasdik edilmiştir. Evet, bugüne kadar Allah Resûlü'nün bu mevzuda söylediği sözlerden tek bir cümle dahi tekzibe uğramamıştır.

Dev adımlarla ilerleyen fen, teknik ve teknoloji, kendilerine serfurû eden bunca ilimperest varken, onları yüz üstü bırakıp, Allah Resûlü'nün karşısında edeple, saygıyla eğilmekte ve gür bir sadâ ile “Sadakte!” demektedir. Zaten başka türlü olması da mümkün değildir; çünkü O, Allah'ın hak elçisidir.

Bu cümleden olarak, meselenin ilmî tahlillerini, ilgili kitap ve mecmualara bırakarak, seçtiğimiz birkaç misali takdim etmeye çalışalım:

1. Her Hastalığa Çare

Allah Resûlü, Buhârî'nin rivayet ettiği bir hadislerinde şöyle buyururlar:

مَا أَنْزَلَ اللَّهُ دَاءً إِلَّا أَنْزَلَ بِهِ شِفَاءً “Allah, bir hastalık göndermiş olmasın ki, akabinde onun için bir de tedavi yaratmış olmasın!”²³² Yani, ne kadar hastalık çeşidi varsa, muhakkak Allah (celle celâluhu) onlar için bir de çare ve tedavi şekli yaratmıştır. Tıp dünyasında ve ilme teşvik babında, bugüne kadar söylenmiş sözler arasında en câmi ve en şümüllü ifade, Allah Resûlü'nün bu sözü olsa gerek. Bu şu demektir: Eğer bir hastalık varsa, muhakkak tedavisi de vardır. Demek ki, bir gün bütün hastalıklara –tabî Allah'ın tevfik ve inayetiyle– mutlaka şifa bulunabilecektir.

Hadisin bir diğer rivayetinde **لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ** “Her derde deva vardır.” buyrulur.²³³

Başka bir hadis-i şerifte:

تَدَاوُوا فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يَضَعْ دَاءً إِلَّا وَضَعَ لَهُ دَوَاءً غَيْرَ دَاءٍ وَاحِدٍ: الْهَرَمُ

“Dikkat edin, tedavide kusur etmeyin! Allah, bir hastalık göndermişse muhakkak

arkasından tedavi yolunu da göstermiştir. Bir tek hastalığın tedavisi yoktur. O da ihtiyarlıktır.”²³⁴

Hayatı uzatma çaresini bulsalar, insanları geçici olarak belli bir yerde durdursalar ve hatta ölümü geciktirseler de yine beşer kfilesinin mukadder yolculuğunu durduramayacaklardır. O yol ki, ruhlar âleminden gelip çocukluğa, gençliğe, yaşlılığa; ve derken kabre uğrar; oradan da haşre kadar uzar.. ve gider Cennet veya Cehennem’de son bulur... Bu yolun önünü tıkmak mümkün değildir; insanlar, doğacak, büyüyecek, yaşlanacak ve öleceklerdir. Ancak bunun berisinde kalan bütün dertlere deva vardır; yeter ki araştırılıp bulunsun...

İki Cihan Serveri, bu ve buna benzer ifadeleriyle topyekün beşeri ilme teşvik ve bütün ilim adamlarını, bütün ilhama mazhar mülhemûnu ve bütün araştırmacıları da bu mevzuda çare aramaya davet ediyor:

Bütçelerinizden para ayırın, araştırma enstitüleri kurun, ölüm sahiline ulaşacak menzile kadar yürüyün ve bu sınıra kadar uzayan o geniş sahayı mutlaka kontrolünüz altına alın!

Zaten, Kur’ân-ı Kerim de hep bu meseleyi öğütlemiş ve ilme teşvik mevzuunda, peygamberlere ait mucizeleri nazara vermiş ve araştırmaları o mucizelerle idealleştirmiş. Evet, nasıl ki enbiyâ, ruhanî hayatta insanlığa rehber olmuş, onları eğri büğrü yollardan doğru ve selâmetli sahile çıkarmışlardır; öyle de müspet ilimlerde, yani aklın ziyasına medar ilimlerde de beşerin rehberliğini yüklenmiş ve her birisi bir sahanın üstad ve mürşidi olarak onun önüne geçmiş ve ona yol göstermişlerdir. Bundan dolayı denebilir ki beşer, bütün maddî-mânevî terakkinin anahtarlarını enbiyâdan teslim almıştır. Evet, Kur’ân’da peygamberlere ait mucizelerin anlatılması, o mucizelerin ulaşılabilen sınırına kadar ulaşılması yolunda beşeri teşvik içindir.

Meselâ, Hz. Mesih, –Allah’ın izniyle– ölüleri diriltmiştir. Kur’ân da bunu nakleder. Ancak bu, son sınırdır. Beşerin terakkisi orada biter. Niçin? Çünkü âdiyât orada bitiyor ve ondan öte harikalar başlıyor. İnsan kudreti, insan tâkati ve insan iradesiyle yapılabilecekler, fitrî kanunların çerçevesini aşamaz. Evet, ilim ve teknolojinin harikaları ne seviyeye ulaşırsa ulaşınsın, mucize sınırlarını aşamayacaktır. Bu sınırlar, enbiyâ-i izâmın cevelângâhıdır ve ebedlere kadar da öyle kalacaktır. Evet, oralarda ancak peygamber olanlar dolaşabilir. Bunun ötesinde mucizelerin başladığı sınıra kadar beşerin ilerlemesi her

zaman mümkündür ve yapılan bütün teşvikler de zaten bunun için yapılmaktadır.

İşte, Hz. Mesih'in mucizesiyle, Kur'ân teşvik ediyor ve diyor ki; hastaları tedavi yolları ta ölüm sınırına kadar açık.. hatta kanser gibi, AIDS gibi henüz çaresi bulunamamış hastalıkların da muhakkak bir çaresi vardır; arayın ve bulun! Nitekim daha önceleri çaresiz gibi görünen hastalıklar, artık bugün rahatlıkla tedavi edilmekte; çalışırsanız bu hastalıklar için de çare bulabilirsiniz..!

Ve meselâ; Hz. Musa'nın (aleyhisselâm) eliyle beşere takdim edilen mucizede, birtakım cansız şeylere iş ve vazife gördürme mümkün olduğu dersi verilmektedir.. evet, günümüzde bu kapı aralanmıştır. Ama ne bugün ne de yarın beşer, hiçbir zaman elindeki asâyı atıp da onu hakikî bir yılan şekline getiremeyecektir. Çünkü o, harikalar kuşağında cereyan eden bir hâdisedir; bizim yapabileceğimiz ise, âdetler çerçevesi içerisinde cereyan eden şeylerdendir.

Zannediyorum burada, beşer için bir diğer ulaşılmaz ve aşılamaz harika olan Kur'ân'dan bahsetmek de yerinde olur. Evet Kur'ân, baştan sona edebî düşünce için bir son ufuktur ve ulaşılmaması imkânsızdır. En edîbâne, şairâne söylenmiş sözler ve beşeri arkasından sürükleyip götüren beyanlar bir gün Kur'ân kapısına kadar yanaşabilecek, fakat orada, Lebîd gibi, hayret ufkuna ulaşıp duracaklardır. Çünkü beyanda o bir mucizedir ve ne kadar güzel olursa olsun beşere ait bütün sözler, âdiyât sahasında sarfedilmiş sözlerdir.

Bu husus tamamen ayrı ve müstakil bir mevzu olduğu için –temas kabîlinden dahi olsa– dokunmayacak ve o mevzu ile alâkalı fasla bırakacağız.

Peygamberlerin mucizeleri, biraz evvel de ifade ettiğimiz gibi, âdeti belli bir sınır teşkil ediyor ve beşerî ilimlerin ufkunu çiziyor.. aynı zamanda Kur'ân'da zikredilmesiyle de, beşeri teşvik etme vazifesi yerine getirilmiş oluyor; ondan sonrası da insanoğlunun çalışmalarına bırakılıyor.²³⁵

Beşer çalışmalı.. o noktaya kadar ulaşmalı ve âdiyât dairesi içinde her şeyi aşmalı, harikalar sınırına yanaşmalı, bilfarz, ondan öte bir adım daha atsa bile, mucizât meyvelerinin bulunduğu ufuklarda dolaşmalıdır.

Beşerin tıp sahasında ölüme kadar uzanan bir seviyede terakki kaydetmesi mümkündür. İş ölüme gelince, onun çaresi yoktur. Çünkü ölüm, aynen hayat gibi Allah'ın

(celle celâluhu) yaratmasıyla var olan bir mahluktur: ²³⁶ **خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ** âyeti de buna işaret etmektedir.

Evet, ölüm, bir inkıraz, bir çürüme, bir sönme ve bir dağılma değildir. O, Allah'ın (celle celâluhu) emri ve meşîetiyle, o güne kadar verilmiş olanların alınması demektir. İşte ilimler adına teşvik de ancak bu kadar olur. Bütün ehl-i hamiyet ve ehl-i himmet, bu teşvikten istifade etmeli, alınacakları almalı, değerlendirmeli ve insanlığın hizmetine, istifadesine sunmalıdır.

Efendimiz'in bizzat tıpla ve bilhassa "koruyucu hekimlik" denen hijyenle alâkalı olarak söylediği bir hayli söz vardır. Zaten tıbbın büyük bir bölümünü de bu koruyucu hekimlik işgal eder ve etmelidir de. Çünkü esas olan, kişiyi hasta olmaktan korumaktır ve bu, oldukça da kolaydır. Hasta olduktan sonra tedavi ise gayet zor, müşkil ve pahalıdır. Onun içindir ki Efendimiz, evvel emirde bu hususa ehemmiyet vermiş ve tıbbî tavsiyelerinin çoğunu koruyucu hekimlik üzerinde merkezleştirmiştir.

Asr-ı Saadet'te, bilhassa dıştan gelen tabipler, Medine'de kendilerine iş bulamıyorlardı; bunun en önemli sebebi de Efendimiz'in bu mevzuda vaz'ettiği düsturlara tamamıyla riayet edilmesiydi.

Allah Resûlü, bir taraftan kalb ve gönüllerin tabibi olma vazifesini eda ederken, diğer taraftan da cismaniyete ait hususlarda âdeti tabiplik yapıyor ve çevresindeki insanları hem maddî hem de mânevî hastalıklardan koruyabilecek tedbirleri alıyordu.

Veba hastalığı, Efendimiz'in zuhur buyurdıkları dönemlerde önü alınamayan korkunç bir hastalıktı. Günümüzde AIDS ne ise o gün de veba o idi. Vebaya karşı sahabe titizdi, tetikteydi. Çünkü Efendimiz, onları daima bu hastalığa karşı tenbih edip uyarıyordu. Bu nurlu cemaat, kendi içinde, kendi ülkesinde, kendi temizlik ve nezahetiyle yaşıyordu; ama askerî harekâtla Şam, Suriye, Halep ve Antakya gibi yerlere gidince, Bizans'ın hastalıklara açık dünyasında meydana gelen vebaya onlar da maruz kalıyordu. İşte Amvas'taki veba böyle bir vebaydı ve meş'um yerde otuz bin sahabe şehit olmuştu.²³⁷

O gün, ümmetin emini Ebû Ubeyde b. Cerrah da Amvas'ta bulunanlar arasındaydı. Ebû Ubeyde ki, Hz. Ömer seneler sonra bağırından hançerlenip yatağa serilince: "Eğer Ebû Ubeyde hayatta olsaydı onu kendi yerime tavsiye ederdim." diyecektir.²³⁸

Necranlılar, Allah Resûlü'ne müracaat edip, “Bize, kendisine güvenilebileceğimiz birisini gönder.” dediler. Allah Resûlü, ona bakmış ve “*Kalk bunlarla git.*” demişti.²³⁹

Evet o, ümmetin emini ve Cennet’le müjdelenen on kişiden biriydi. İşte o gün bu şanlı sahabi de vebanın insanları kasıp kavurduğu bu yerde bulunuyordu.

Hız. Ömer’in (radıyallâhu anh) hilâfet günlerindeydi. Allah Resûlü’nün halifesi, fethedilen yerleri dolaşıyor ve gelişmeleri yakından takip ediyordu. Amvas’a da gidecekti. Ancak orada veba olduğunu duyunca geri dönmeye karar verdi. Ebû Ubeyde önüne dikildi: “Yâ Ömer! Allah’ın kaderinden mi kaçırıyorsun?” dedi. Ömer: “Evet, Allah’ın kaderinden yine Allah’ın kaderine kaçırıyorum.” dedi. Bu da, Ömer’in bir firasetiydi.

Acaba doğru mu yapmıştı? Geri dönmesi isabetli miydi? Ömer bu endişeye kapılınca, Abdurrahman b. Avf imdada yetişti ve şu hadisi nakletti:

إِذَا سَمِعْتُمْ بِهِ بِأَرْضٍ فَلَا تَقْدَمُوا عَلَيْهِ، وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ وَأَنْتُمْ بِهَا فَلَا تَخْرُجُوا فِرَاراً مِنْهُ

“Eğer bir yerde vebanın olduğunu duyarsanız, sakın oraya gitmeyin! Eğer bulunduğunuz yerde bu hastalık zuhur etmişse ondan kaçmak için oradan dışarıya çıkmayın.”²⁴⁰

Rica ederek soruyorum: Günümüzde, modern tıbbın karantina adına söylediği de aynı şey değil mi? Bunu asırlarca önce Allah Resûlü söylüyor ve günümüzün tıbbı da O’na:

“Elhak, doğru söyledin!” diyor.

2. Cüzzam ve Karantina

Buhârî ve Ahmed b. Hanbel’in rivayet ettiği bir hadiste Efendimiz şöyle buyuruyorlar: *فِرٌّ مِنَ الْمَجْدُومِ كَمَا تَفِرُّ مِنَ الْأَسَدِ* “Aslandan kaçtığı gibi cüzzamlıdan uzak ol!”²⁴¹

Bu hadis-i şerifteki benzetmeli ifadenin, bazılarının zannettiği gibi, ne cüzzam mikrobu, ne de cüzzamlının aslana benzemesiyle hiçbir münasebeti yoktur.

Zannediyorum birçok meselede olduğu gibi, bu benzetmeler başkalarına ait uydurmalarıdır. Ve Allah Resûlü'nün ifadelerinde, kat'iyen böyle bir niyet ve kasıt söz konusu değildir.

Burada tavsiye edilen kaçma meselesi, ayakkabıları alıp firar etmek mânâsına da hamledilmemelidir. Belki İki Cihan Serveri, bu hadisleriyle bize, cüzzam denen hastalıkla mücadele etme ve ondan korunma çarelerini araştırmamızı tavsiye etmektedir. Yani tavsiye edilen, karantina ve bulaşmaya karşı tahşidattır. İnsanlar, aslana karşı çarpıp devrilmeme mevzuunda ne denli titiz davranıyorlarsa cüzzama karşı da o kadar hassas olmalıdırlar. Çünkü Allah Resûlü'nün bütün sözlerinde ayrı bir buud ve ayrı bir derinlik vardır. Evet, O'nun sözlerindeki hakikatlere, ancak çok ciddî gayret ve çalışmalarla ulaşılabilir.

3. Köpeğin Yalaması

İmam Müslim “*Sahih*”inde naklediyor:

طُهُورُ إِنَاءٍ أَحَدِكُمْ إِذَا وَلَغَ فِيهِ الْكَلْبُ أَنْ يَغْسِلَهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ أَوْ لَاهُنَّ بِالتُّرَابِ

“Köpek sizden birinizin kabını yaladığı zaman, onun temizliği, birincisi toprakla olmak şartıyla onu yedi defa yıkamasıdır.”²⁴²

O devirde, bugün bizim bazı eşyayı sterilize etmede kullandığımız maddeler yoktu. Dezenfekte ameliyesi için Allah Resûlü, o gün daha çok toprağı tavsiye ediyordu. Ancak sonradan ilmî çalışmalar neticesinde anlaşılmıştır ki, su gibi toprak da aynı ameliyeyi yapmaktadır. Ayrıca toprak tetralit ve tetrasklin gibi maddeler de ihtiva etmekte ki; bu maddeler bir kısım mikropları dezenfekte etmekte kullanılan maddelerdir. Demek oluyor ki Allah Resûlü, toprakla yıkamayı tavsiye etmekle, o kabın evvelâ sterilize edilmesini emretmiş oluyordu.

Bundan başka, hadis-i şerifte şu hususlara da dikkat çekilmiştir:

Köpekte olması muhtemel bazı hastalıklar, insan vücudunda da yaşama şansına sahiptirler. Bu husus ise, günümüzde oldukça yeni sayılan mevzulardan biridir.

İkincisi: Köpek dışkısı gibi şeyler, bütünüyle insan sağlığına zararlı olabilir. Salyası da bu cümledendir... Belli bir safhadan sonra onlardan bulaşacak hastalıkların

önünü almak da âdeta mümkün değildir. Onun için sterilize çok önemlidir.

Üçüncüsü: İlkini toprakla yıkama emrinin dikkat çeken ayrı bir tarafı da, toprağın o anda sterilize mikrobu hâline gelmesi ve onun da ayrıca, bir rivayete göre altı, diğer bir rivayete göre yedi defa yıkanması gerektiği hususudur. Nitekim bu mevzu, Almanya ve İngiltere’de çıkan bazı mecmualarda dile getirilmiş ve Efendimiz’in doğru beyanı, onlar tarafından da tasdik edilmiştir.

Efendimiz, köpekler mevzuunda o kadar hassas davranmışlardır ki; hatta bir defasında kendi içtihatlarıyla onların öldürülmesini bile emretmiştir.²⁴³ Ancak daha sonra bu emri durdurmuş ve şöyle buyurmuştur: *“Eğer köpekler tek başına bir ümmet olmasalardı, onların öldürülmesini emrederdim.”*²⁴⁴

Bunun mânâsı şudur: Eğer köpek, değişik milletler içinde insan, hayvan, nebatât, cemadât vs. gibi, başlı başına ekolojik dengeyle alâkalı unsurlardan biri olmasaydı ve şeriatı fitriyeye göre varlığında zaruret bulunmasaydı onların öldürülmesini emrederdim. Çünkü köpek, mikrop yuvası bir varlıktır...

Bu son durum itibarıyla Efendimiz’in meseleye yaklaşması da ayrı bir mucize.. zira görülüyor ki, şimdilerde yeni yeni hecelemeye başladığımız tabiattaki nizam veya ekolojik denge, ta o günlerde, ulu orta köpeklerin bile öldüremeyeceği prensibiyle ele alınıyor ve kanunlaştırılıyor. Biz ancak 1400 sene sonra kelaynaklar, balinalar, filler ve gergedanların soylarının tükenmemesini, dolayısıyla tabiattaki dengenin bozulmamasını hecelemeye başladık. Oysaki Allah Resûlü, bin bu kadar sene evvel: *“Eğer köpekler kendi başlarına bir millet ve ümmet olmasalardı...”* derken, çok erken dönemlerde çok hayatî bir meseleyi hatırlatıyordu.

Evet, Allah (celle celâluhu) kâinatı yaratmış ve kâinatı teşkil eden unsurlar arasında umumî bir denge meydana getirmiştir ki:

وَوَضَعَ الْمِيزَانَ * أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ

*“O, bir mizan vaz’etti. Ta ki siz de bu dengeyi bozmayasınız.”*²⁴⁵ âyeti de bu genel prensibi ihtar etmektedir. Evet, Allah Resûlü bir denge insanıydı. Elbetteki dengeyi koruyacak ve yukarıda zikredilen ifadesiyle, köpekleri öldürtmeyecekti. Sadece bu birkaç kelimelik cümlesinde dahi, bizim tespit edebildiğimiz birkaç mucizevî yön var ki, ileride aynı cümle

kim bilir daha nice hakikatlere ilham kaynağı olacaktır. Bu sözün söylendiği tarih itibarıyla, bir insan, bütün hayatı boyunca düşünüp sadece bu tek cümleyi söylemiş olsaydı, bu, onu dâhiler arasında saymamıza yeterdi. Hâlbuki Allah Resûlü'nün bu sözü ve benzeri daha binlerce ifadesi var. Dehayı O'nun kapısındaki dilencilikle baş başa bırakıp bu sözü de noktalayalım:

Kesin bir dille ve hiçbir tereddüte yer vermeden kat'iyen ifade ediyor ve diyoruz ki; hâdiseler ve vâkıalar, o kendilerine mahsus dilleriyle her zaman Allah Resûlü'nü tasdik edip:

“Sen Allah'ın Resûlü'sün ve sen doğru sözlüsün!” demektedirler. Hassasiyet-i ilmiye ilerledikçe bir gün bütün insanların da aynı şeyleri söyleyeceğinde şüphemiz yok. Evet, bugün ilimler tıpkı birer casus gibi varlığın içine dalmış, Efendimiz'in söylediği ve Kur'ân'ın zikrettiği hakikatleri incelemekte ve bu incelemelerin aydınlığında hakikate uyanmış hassas ruhlar, her geçen gün Allah Resûlü'nün doğruluğunu daha da derinden duyup hissetmekte ve O'nu yüz bin minareden cihana duyurmaya çalışmaktalar...

4. Yemekten Önce ve Sonra Elleri Yıkamak

Tirmizî ve Ebû Dâvûd'un rivayet ettiği bir hadiste de Allah Resûlü şöyle buyurmaktadır: **بَرَكَتَةُ الطَّعَامِ الْوُضُوءُ قَبْلَهُ وَالْوُضُوءُ بَعْدَهُ** “Yemeğin bereketi (mübarek olması), yemekten evvel ve yemekten sonra elleri yıkamaktır.”²⁴⁶

Yemekte mübareklik, temizlik, paklık, nezafet arıyorsanız ve o yemeğin sizin için bereket kaynağı olmasını arzu ediyorsanız, hem yemeğin başında hem de sonunda, abdest alıyor gibi, mutlaka ellerinizi yıkayınız!

Allah Resûlü bu ifadeleriyle, temizlik adına prensip ve bir esas vaz'ediyor. Yoksa biz, aklımızla bunları bilemezdik. Hele o günün insanı bir tırnak arasında milyonlarca mikrobun barınabileceğini hiç mi hiç bilemezdi. O günü bırakın, bugün dahi bu meselenin ilmî yönünü kaç kişi bilmektedir?..

Yine temizlik adına, uykudan kalkar kalkmaz elini bir kaba daldırmaması gerektiğini.. evvelâ o elin bir güzel yıkanmasının lâzım geldiğini; çünkü uykuda iken

insanın, kendi elinin nerelerde dolaştığını bilemeyeceğini beyan eden Allah Resûlü,²⁴⁷ bilhassa el temizliğini nazara verip, üzerinde tahşidat üstüne tahşidat yapmaktadır.

Hekimler, bunu tamamıyla ancak bugün anlayıp anlatabilmektedirler. Evet, insan uykuda iken elini, sağında solunda dolaştırır ve hiç farkına varmadan da mikroplara bulaştırır. Ondan sonra da yıkamadan ağzına sokarsa, neleri yuttuğunu söylemeye gerek var mı?

O gün, mikroskop mu, X ışınları mı, laboratuvar mı vardı ki, Allah Resûlü, insanın eline bulaşacak mikropları bilsin ve bu mevzuda ümmetini ikaz etsin? Hayır, bunların hiçbiri yoktu ama, hepsinin ötesinde bir hakikat vardı, o da, bütün bunları O'na vahyin çeşitli dalga boylarıyla öğreten birinin mevcudiyetiydi.. evet O, bildiklerini hep O Muallim-i Ekber'in bildirmesiyle biliyordu. “Metlûv” veya “gayr-i metlûv” vahiyle O'na öğretiliyor, O da bunları ümmetine talim ve tebliğ ediyordu.. onun için de, söylediklerinde zerre kadar uydurma ve hilâf-ı vaki herhangi bir beyan bulmak mümkün değildi.

5. Ağız ve Diş Temizliği (Misvak)

Kütüb-ü Sitte'nin ittifakla rivayet ettikleri ve arkasında kırka yakın sahabenin imzası bulunan, bu yönüyle de mütevatir olan bir hadislerinde de Allah Resûlü: **لَوْلَا أَنْ** **أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لِأَمْرَتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ** “Eğer ümmetime zorluk vereceğimden çekinmeseydim, her namazın başında onlara misvak kullanmalarını emrederdim.” buyuruyorlar.²⁴⁸

Ümmetini zora koşma endişesini taşıdığından dolayı böyle bir emirde bulunmamış. Yoksa misvak kullanmak da, aynen abdest gibi namazın farzlarından olacaktı. Böyle bir şey ise, bu dinin ruhu olan kolaylık prensibine aykırı düşecekti. Çünkü herkes her yerde misvak bulamayabilirdi...

Misvak kullanmak farz değildir; ama mühim bir sünnettir. Eskiler bu mesele üzerine ciltlerle kitap yazmışlar. Yeni araştırmacılarımız da değişik buudlarıyla misvak mevzuunu ilmî tahlillere tâbi tutup araştırdılar. Gelecekte –inşâallah– onları da okuyacaksınız...

Sivak, “diş temizleme” demektir ve bu sadece misvakla olmaz; parmaklarla, tuzla, macunla, daha başka şeylerle de yapılabilir. Evet, isteyen istediği şekilde dişini temizleyebilir; buna kimsenin diyeceği bir şey yoktur. Ancak, misvağın da kendine göre bir kısım hususiyetlerinin bulunduğu gözardı edilmemelidir.

Şimdi, bir din düşünün ki, o dinin mübelliği (Bâni ve kurucusu değil. Çünkü dinin kurucusu ve bânisi sadece Allah’tır (celle celâluhu). Efendimiz, onun tebliğcisidir.) günde beş on defa misvak kullanmayı, hem de bir sünnet olarak misvak kullanmayı emretmektedir. Bu itibarla diyebiliriz ki, bu din; günümüzün diş temizliği, diş hijyeni anlayışını çok gerilerde bırakmaktadır. Halk yığınları bir yana, ben, diş hekimlerinin dahi günde beş-on defa dişlerini fırçalayacağını zannetmiyorum. Hâlbuki Efendimiz’in –en azından– günlük diş temizliği, bu adedi buluyordu. Gece birkaç defa kalkar; namaz kılar ve her namazdan evvel mutlaka misvak kullanırdı.²⁴⁹ Sabah namazında, işrâk ve kuşluk namazlarında, öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarında; namaza durmadan ve abdest alırken sürekli misvak kullandığı gibi, bir şey yiyip içtikten sonra da dişlerini temizlemeyi ihmal etmezlerdi. Şimdi bütün bunları sayacak olursak, zannediyorum verdiğimiz rakamdan daha fazla Allah Resûlü’nün misvak kullandığına, yani dişlerini temizlediğine şahit oluruz.

6. Yeme-İçmede Ölçü

Koruyucu hekimlik adına yine Allah Resûlü şöyle buyurur: “*Yemek yerken, midenin üçte birini yemeğe, üçte birini suya ve diğer üçte birini de havaya bırakın. Allah’ın en çok gazap ettiği kab, dolu bir midedir.*”²⁵⁰

Bu hadisi takviye eden başka hadisler de vardır: Bunlardan birinde Allah Resûlü şöyle buyurur:

أَخْشَى مَا خَشِيَتْ عَلَى أُمَّتِي كِبَرُ الْبَطْنِ وَمُدَاوِمَةُ النَّوْمِ وَالْكَسَلُ وَضَعْفُ الْيَقِينِ

“Ümmetim hakkında en çok korktuğum şeyler: Göbekli olmak, çok uyumak, tembellik ve ‘yakîn’ zayıflığıdır.”²⁵¹

Hadiste anlatılan hususlar, neticede aynı noktada toplanmaktadır. Evet, hayatını murâkibesiz, muhasebesiz ve gafilâne sürdüren, ömrünün çoğunu uykuda geçiren bir insanın semirip yağ bağlaması, yağ bağlayıp şişmanlaması kaçınılmazdır. İnsan,

şışmanladıkça daha çok yiyecek, yedikçe de kendini gaflete salacaktır. Veya ilk sebepten başlarsak, şöyle diyebiliriz: Çok yiyen bir insan, elbette çok uyuyacak, çok uyuyan insanda da kat'iyen yakîn hâsıl olmayacaktır... Neresinden ele alırsanız alınız, bütün bunlar Allah Resûlü'nü ümmeti hakkında endişeye sevk eden hususlardır.

Evet, burada da sözü, tıp dünyasının müstesna simalarına havale ediyor ve sizi onların ilmî tahlilleriyle baş başa bırakıyorum. Onları okuyup değerlendirdikten sonra Allah Resûlü'nün asırlarca evvel söylediklerinin ayn-ı hak ve hakikat olduğunu görecek ve küçük dahi olsa sözlerinde hilâf-ı vaki bir beyanın bulunmadığına şahit olacaksınız...

7. Sürme

Şimdi de başka bir hadise intikal etmek istiyorum: Yine Allah Resûlü buyuruyor: *“Gözlerinize sürme çekin. Çünkü o, gözlerinizi açar ve kirpiklerinizi besler.”*²⁵²

Kalbi ve kafası münevver tabiplerimiz diyorlar ki; göz ve kirpiklerin beslenmesinde, bugüne kadar kullanılan bütün ilaçların en faydalısı, Allah Resûlü'nün de tavsiye ettiği sürmedir. Biz de, kozmetik sahasında gelecek yılların, sürme yılları olabileceğini tahmin ediyoruz. Cildi koruyuculuğu ve antibiyotik tesiriyle Peygamber tavsiyesinden geçmiş, sürme değerinde bir diğer madde de kınadır.²⁵³ Kınanın sterilize gücünün, bugün kullanılan tentürdiyot veya merofsilon gibi maddelerden daha fazla olduğu da bugünkü ilmî gerçeklerden biri.

8. Çörek Otu

Buhârî'de, Ebû Hüreyre'den rivayet edilen bir hadiste de şöyle buyurulmaktadır: *إِنَّ فِي هَذِهِ الْحَبَّةِ السَّوْدَاءِ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ إِلَّا السَّامَ* *Şu habbe-i sevda, yani çörek otu var ya, ölümden başka her derde devadır.”*²⁵⁴

“Her dert” tabiri, Arapça'da kesretten kinaye olarak söylenmektedir. Bununla beraber çörek otu, esaslı bir tahlile tâbi tutulsa ve üzerinde ciddî araştırmalar yapılsa, kim bilir nice hastalıklara çare olduğu ortaya çıkacaktır.

Hadis-i şerifte bilhassa iki hususa dikkat çekiliyor:

Birincisi: Çörek otunun şifalı yönü.

İkincisi ise: Onun bile ölüme çare olmayışı.

Biz, yine meselenin ilmî plânda tahlilini o sahanın uzmanlarına havale edip sadece hatırımımıza gelen bir iki hususu kayda almaya çalışalım:

Hastalıkta, bilhassa nekahet döneminde bol protein çok önemlidir. Ancak bunun yanında kalori ve vitamin zenginliği ve tabiî hazmın kolay olması da aynı ölçüde ehemmiyetlidir. Zannediyorum, hastalık döneminde hekimlerin tavsiye edeceği şeyler de bunlardır. Evet, hastanın yiyeceği şeyler bol proteinli, bol kalorili ve hazmı kolay şeyler olmalıdır ki, hasta bir taraftan kaybettiği gücü kazanırken diğer taraftan da hazımda güçlük çekmesin.

Bugün ilmî araştırmalar ispat etmiştir ki, bütün bu hususiyetler çörek otunda mevcuttur. Bu mevzuda denenmiş, netice alınmış o kadar çok müşahhas misal var ki, saymakla bitmez... Bu demektir ki, Allah Resûlü, kat'iyen ezbere konuşmuyor. Konuştuğu aynen vâki oluyor ve neticeler, hep O'nu tasdik ediyor.

9. Sinek

Yine bir Buhârî hadisiyle mevzumuz devâm edelim. Allah Resûlü buyuruyor: **إِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ فِي إِنَاءٍ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْمِسْهُ كُلَّهُ ثُمَّ لِيَطْرَحْهُ فَإِنَّ فِي أَحَدِ جَنَاحَيْهِ دَاءً** **وَفِي الْآخَرِ شِفَاءً** “Sizden birinizin (su veya yemek) kabına sinek düştüğü zaman, o kişi onun her tarafını batırsın, sonra çıkarıp atsın. Çünkü onun kanatlarının birinde hastalık vardır; öbüründe de şifa vardır.”²⁵⁵

Evvelâ, sineğin mikrop taşıması, o gün insanının bileceği bir şey değildi. Sinek, bir sıvı madde içine düştüğünde, kanatlarından birini ihtiyaten yukarıda tutmaya çalışır. Yani ikisini birden daldırmaz. Zira oradan kurtulduğunda, kuru kalan kanat, onun uçup gitmesini kolaylaştıracaktır. Böylece o uçup gidecek ama, yiyeceğimize, içeceğimize bıraktığı mikroplarla bize de hastalık bulaştırmış olacaktır.

İkinci olarak, böyle bir durumda tavsiye edilen şey şudur: Sinek bütünüyle kaba batırılacak ve sonra da çıkarılıp atılacaktır. Çünkü onun kanatlarının birinde mikrop; diğerinde ise, o mikrobun zararını giderecek panzehir vardır. Sinek, ölüm helecanları içinde çırpınırken onun sırtına dokunuverme, stok ettiği bu panzehir yüklü torbayı patlatacak, böylece sinek, diğer kanadı ile bulaştırdığı mikrobu dezenfekte etmiş olacaktır.

Bu meselenin tahlilini yapan ilim adamları diyorlar ki: Sineğin sırtına bastığımız zaman mikroskopla gördük ki, bir kısım mikro varlıklar sağa sola koşuyorlar. Ve daha sonraki araştırmalarımızda bunların sterilize edici elemanlar olduklarını anladık.

10. İstihâze Kanı

Hiz. Âişe Validemiz (radıyallâhu anhâ) anlatıyor: “Bir gün Fatıma binti Ebî Hubeş, Allah Resûlü’ne gelerek: ‘Yâ Resûlallah! Kanım bir türlü durmuyor, akıntı sürekli oluyor, namazı terk edeyim mi?’ dedi.” Allah Resûlü cevap verdi:

*“Hayır, o hayız kanı değildir, damardaki bir arızadandır.”*²⁵⁶

Evet, aradan asırlar geçiyor.. ve neden sonra biz, istihâze kanının tamamen iç kanamadan kaynaklanmış olduğunu görüyor ve bir kere daha hayret ve hayranlık solukluyoruz. Ancak, günümüzün ilmî araştırmalarıyla tespit edilebilen bu meseleyi acaba Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), o devirde nasıl bilebilmişti? Tabî ki Rabbinin bildirmesiyle.. evet, Rabbi O’na bildirmiş, O da bilmişti. Aradan geçen bunca seneler ise, o söz cevherine daha değişik derinlikler kazandırmıştı. Şimdi ilim adamları diyorlar ki, bu sözü söyleyen, başka değil, ancak nebi olabilir.

11. İçkide Deva Yoktur

Târık b. Süveyd (radıyallâhu anh) anlatıyor: İçki yasak edilmeden evvel, bazı hastalıklarımızın tedavisinde içki kullanırdık. İçki yasak edilince Allah Resûlü’ne geldim ve durumu arz ettim. Ve tedavi için içkiye ruhsat olup olmayacağını sordum. “Hayır, içki kendisi hastalıktır; asla deva olamaz.” mânâsına: ²⁵⁷ **إِنَّهُ لَيْسَ بِدَوَاءٍ وَلَكِنَّهُ دَاءٌ** buyurdular.

Dünyanın çeşitli yerlerinde olduğu gibi Türkiye’de de içki sempozyumları tertip edildi. İlim adamları konuştular, hepsinin ittifakla üzerinde birleştikleri nokta şu oldu: İçkinin bir tek damlası dahi, insanın fizikî ve ruhî yapısında bir kısım deformasyonlar meydana getirmektedir. İşte Allah Resûlü bu meseleye asırlarca önce parmak basmış ve içkinin bizzat kendisinin hastalık olduğunu söylemiştir.

12. Sünnet Olmak

Allah Resûlü, beş şeyi fitrattan sayar. Bunlardan birisi de sünnet olmaktır.²⁵⁸ Günümüzün ilim adamları ne diyor? Onlar da aynı şeyi tespit edip demiyorlar mı: Sünnet derisi, pislik ve mikrop toplaması, yırtılması ve kansere yakalanma ihtimali gibi riske açık bir uzuvcuktur ve yukarıdaki risklerden kurtulmanın tek çaresi de sünnettir.

Görülen odur ki, bu mevzuda da Batı, bizdeki bir kısım körkütük sarhoşların çok önünde yürüyor. Bugün Amerika ve İngiltere’de sünnet olanların sayısı milyonları geçmiş durumda.

Sözün burasında, tedâi ile hatırladığım, çağın devâsâ tanığına ait şu tespiti nakletmememe müsaade edilsin: “*Batı bir gün, bir İslâm evlâdı doğurmaya hamiledir. Nitekim Osmanlı da bir Batılı doğuracaktır.*”²⁵⁹

Bundan yetmiş-seksen sene evvel söylenen bu sözün bir bölümü çıktı.. ve biz şimdi, ümit dolu gözlerle ikinci doğumu bekliyoruz. Sancılar ağırlaşmıştır. Ve yeni doğacak evlâdın müjde dolu çılgınlıkları, çok yakın bir gelecekte –inşâallah– duyulacaktır..! Buraya kadar, Allah Resûlü ve diğer peygamberlerin sadakat ve doğruluğu üzerinde durduk. Her peygamber doğruluk ve sadakatte doruk insandır. Onların hayatlarında yalan, zerre kadar kendine yer bulamamıştır. Zaten kendilerinde zerre kadar eğrilik olsaydı, hiç kimseyi doğru yola erdiremezlerdi. Hâlbuki onlar, insanlığı doğru yola iletmek ve onlara Cennet’e giden şehrahi tarif etmek için gelmişlerdir. Evet, eğer doğruluk mânâsı tecessüm ve tecessüt etseydi, ondan pırl pırl peygamberlerin şemâilleri zuhur edecekti...

Bu arada yine gördük ki, Efendimiz’in doğruluğu ezelebed arası binlerce delille teyit edilmektedir. Biz, Allah Resûlü’nün doğruluğunu üç ana grupta toplamaya çalıştık. Tabî ki meselenin bu şekilde tasnif ve takdimi, bize ait bir keyfiyettir. Yoksa O’nun

doğruluğu, binlerce tasnif ve yüz binlerce delille, başka başka şekillerde de anlatılabilirdi. Zaten bu mevzu ile alâkalı son sözü kim söyleyip noktalayabilir ki..? İncamız o ki, kıyamete kadar O'nun söyledikleri hep doğru çıkacak ve her devrin insanı da, O'nun doğruluğunun ayrı bir buudunu yeniden keşfedecek ve O'nunla ayrı bir derinlikte buluşacaktır.

Zaten ahiret denen âlemde Allah Resûlü'nün doğruluğu, bütün vuzuhuyla ve herkes tarafından görülecek.. evet O'nun Zât, sıfât ve esmâ hakkında dediklerini herkes ruh aynasına göre mutlaka görecek ve O'nun sözlerinin hakkaniyetini idrak edecektir. Evet, Cennet-Cehennem, huri-gılman hep Allah Resûlü'nün bizlere tarif ettiği şekilleriyle karşımıza çıkacak ve onlar da, ebed diliyle O'na “*Sadakte!*” diyeceklerdir...

DİPNOTLAR

¹⁶⁵ En'âm sûresi, 6/59.

¹⁶⁶ En'âm sûresi, 6/50.

¹⁶⁷ A'râf sûresi, 7/188.

¹⁶⁸ Cin sûresi, 72/26-28.

¹⁶⁹ Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'an*, 13/174; İbn Hacer, *Mukaddimetü Fethi'l-Bârî*,

s. 103; *Fethu'l-Bârî*, 6/516; Gazzâlî, *İhyâu ulûmi'd-din*, 3/24. Ayrıca bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 54; Müslim, *fezâilü's-sahabe* 23.

¹⁷⁰ Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk*, 2/553-554; Beyhakî, *el-İtikad*, s. 314.

¹⁷¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/76; Dârimî, *mukaddime* 3.

¹⁷² Buhârî, *ilim* 28-29; *mevâkîtü's-salât* 11; Müslim, *fezâil* 134-138.

¹⁷³ Müslim, *cennet* 76; Nesâî, *cenâiz* 117.

¹⁷⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/359-360, 364.

¹⁷⁵ Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve*, 5/102; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 4/348.

¹⁷⁶ İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 3/212; İbn Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 4/300.

- ¹⁷⁷ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, 17/56-62; İbn Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 4/300-301.
- ¹⁷⁸ Buhârî, *edeb* 22, Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/205.
- ¹⁷⁹ Buhârî, *megâzî* 87; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 6/304-305.
- ¹⁸⁰ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 2/249; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 6/304-305.
- ¹⁸¹ Buhârî, *fezâilü'l-Medine* 8; Müslim, *fiten* 9.
- ¹⁸² Buhârî, *mevâkîtü's-salât* 4; *savm* 3; Müslim, *fiten* 26-27.
- ¹⁸³ Buhârî, *menâkıb* 25; *menâkıbü'l-ensar* 29; *ikrâh* 1; Ebû Dâvûd, *cihad* 97.
- ¹⁸⁴ Buhârî, *menâkıb* 25; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/257.
- ¹⁸⁵ Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 2/134.
- ¹⁸⁶ Buhârî, *megâzî* 83; Müslim, *fezâilü's-sahabe* 98, 99.
- ¹⁸⁷ Buhârî, *megâzî* 38; Müslim, *cihad* 52.
- ¹⁸⁸ Buhârî, *sulh* 9; Tirmizî, *menâkıb* 30.
- ¹⁸⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 8/41; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/72.
- ¹⁹⁰ Taberânî, *Müsnedü's-şâmiyyîn*, 2/17; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/189; Bezzâr, ¹⁹¹ Duhâ sûresi, 93/4.
- ¹⁹² Bkz.: Buhârî, *daavât* 3; Müslim, *zıkr* 41-42.
- ¹⁹³ Buhârî, *megâzî* 29; *menâkıbü'l-ensar* 9; Müslim, *cihad* 126-129. ¹⁹⁴ Buhârî, *megâzî* 29; Müslim, *cihad* 123-125.
- ¹⁹⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/303; Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 5/269; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 4/116. *el-Müsned*, 8/431-432; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/545.
- ¹⁹⁶ Tirmizî, *menâkıb* 54. (Hadiste zikri geçen sahabi, Enes b. Mâlik'in baba-bir kardeşi olan Berâ b. Mâlik'tir.)
- ¹⁹⁷ Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/331; Beyhakî, *Şuabü'l-ıman*, 7/331; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/281.
- ¹⁹⁸ Buhârî, *menâkıb* 25; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/257.
- ¹⁹⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 6/194; İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 13/87.
- ²⁰⁰ Tirmizî, *menâkıb* 34.

- ²⁰¹ İbn Hişâm, *es-Sîratü 'n-nebeviyye*, 3/25; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve 'n-nihâye*, 3/217.
- ²⁰² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve 'n-nihâye*, 7/267.
- ²⁰³ Buhârî, *edeb* 95; *menâkıb* 25; Müslim, *zekât* 142; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/56.
- ²⁰⁴ Buhârî, *edeb* 95; *menâkıb* 25; Müslim, *zekât* 142-148. (Hâdise, bütün teferruatıyla Müslim'in rivayetlerinde geçmektedir.)
- ²⁰⁵ Buhârî, *edeb* 95; Müslim, *zekât* 148; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve 'n-nihâye*, 7/290.
- ²⁰⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/82; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 2/341; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/132.
- ²⁰⁷ Buhârî, *cihad* 3, 8; Müslim, *imâre* 160-162.
- ²⁰⁸ Buhârî, *cihad* 95, 96; Ebû Dâvûd, *melâhim* 9-10.
- ²⁰⁹ Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/468. Ayrıca bkz.: Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/335; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, 2/38.
- ²¹⁰ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/405.
- ²¹¹ Ebû Dâvûd, *melâhim* 5; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/359; 5/278.
- ²¹² Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, 6/52; 8/258.
- ²¹³ Buhârî, *fiten* 16; Müslim, *fiten* 45-50.
- ²¹⁴ Bu yorum, 1989 yılında yapılmıştır.
- ²¹⁵ Buhârî, *fiten* 24; Müslim, *fiten* 30-32.
- ²¹⁶ Bu mevzua işaret eden hadisler için bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 49; Müslim, *iman* 244-247.
- ²¹⁷ Müslim, *fiten* 110; Tirmizî, *fiten* 59.
- ²¹⁸ Müslim, *fiten* 110; Tirmizî, *fiten* 59.
- ²¹⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/407-408, 419-420; Buhârî, *el-Edebü'l-müfred*, s. 360; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/98.
- ²²⁰ Bkz.: Bakara sûresi, 2/83; Nisâ sûresi, 4/36; En'âm sûresi, 6/151; İsrâ sûresi, 17/23; Lokman sûresi, 31/14.
- ²²¹ Dârimî, *mukaddime* 27; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 6/100.
- ²²² İbn Ebi'd-Dünya, *el-Ukûbat*, s. 216.

²²³ Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 7/324. Tekarub-u zamanın kıyamet alâmeti olduğuyla alâkalı diğer rivayetler için bkz.: Buhârî, *edeb* 39; *fiten* 25; Müslim, *ilim* 11,12; Ebû Dâvûd, *fiten* 1; Tirmizî, *zühd* 24; İbn Mâce, *fiten* 26.

²²⁴ Ebû Dâvûd, *büyû* 3; Nesâî, *büyû* 2; İbn Mâce, *ticârât* 58.

225

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ * فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِن تُبْتِغُوا فَلَئِمَّ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَآ تَطْلُمُونَ وَلَا تَطْلُمُونَ

“Ey inananlar, Allah'tan korkun, eğer gerçek mü'minlerseniz faizden kalan mevcut alacaklarınızı bırakın. Eğer böyle yapmazsanız, o hâlde Allah ve Resûlü'nden bir harb (ilan edilmiş) bulunduğunu bilin. Tevbe ederseniz, sermayeleriniz sizindir. Ne haksızlık ederseniz, ne de haksızlığa uğratılırsınız.” (Bakara sûresi, 2/278, 279).

²²⁶ Taberânî, *Müsnedü's-şâmiyyîn*, 1/148.

²²⁷ Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-ummâl*, 11/180. (Nuaym b. Hammâd ve Taberânî'den naklen)

²²⁸ Buhârî, *salât* 63; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/5.

²²⁹ Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-ummâl*, 14/591. (Ebû Ganm el-Kûfî'den naklen)

²³⁰ Buhârî, *enbiyâ* 50; Müslim, *ilim* 6.

²³¹ Örnek olarak bkz.: Ebû Dâvûd, *salât* 88; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/264-265.

²³² Buhârî, *tubb* 1; İbn Mâce, *tubb* 1.

²³³ Müslim, *selâm* 69; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/335.

²³⁴ Ebû Dâvûd, *tubb* 1; Tirmizî, *tubb* 2; İbn Mâce, *tubb* 1.

²³⁵ Tafsilat için bkz.: Bediüzzaman, 20. Sözün 2. Makamı, Mukaddime.

²³⁶ Mülk sûresi, 67/2.

²³⁷ İbn Kesîr, *el-Bidaye ve'n-nihâye*, 7/93.

²³⁸ İbn Kesîr, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-azim*, 4/330; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk*, 2/580.

²³⁹ Buhârî, *fezâilü ashabi'n-Nebi* 21; Müslim, *fezailü's-sahabe* 54-55.

²⁴⁰ Buhârî, *tubb* 30; Müslim, *selâm* 98.

²⁴¹ Buhârî, *tubb* 19; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/443.

- ²⁴² Müslim, *taharet* 89-93; Tirmizî, *taharet* 68.
- ²⁴³ Buhârî, *bed'ü'l-halk* 17; Müslim, *taharet* 93.
- ²⁴⁴ Tirmizî, *sayd* 16; Ebû Dâvûd, *edâhî* 21; *taharet* 37.
- ²⁴⁵ Rahmân sûresi, 55/7,8.
- ²⁴⁶ Ebû Dâvûd, *et'ime* 11; Tirmizî, *et'ime* 39.
- ²⁴⁷ Buhârî, *vudû* 26; Müslim, *taharet* 87-88.
- ²⁴⁸ Buhârî, *cuma* 8; Müslim, *taharet* 42; Ebû Dâvûd, *taharet* 25; Tirmizî, *taharet* 18; Nesâî, *taharet* 7; İbn Mâce, *taharet* 7; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/80.
- ²⁴⁹ Buhârî, *vudû* 73; Müslim, *taharet* 42-48.
- ²⁵⁰ Tirmizî, *zühd* 47; İbn Mâce, *et'ime* 50; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/132.
- ²⁵¹ Suyûtî, *el-Câmi'u's-sağîr*, 1/24 (Dârekutnî'nin *Efrâd'*ından naklen).
- ²⁵² Tirmizî, *libâs* 23; İbn Mâce, *tıbb* 25.
- ²⁵³ Tirmizî, *libâs* 20; *tıbb* 13; Ebû Dâvûd, *tereccül* 18.
- ²⁵⁴ Buhârî, *tıbb* 7; Müslim, *selâm* 88-89.
- ²⁵⁵ Buhârî, *bed'ü'l-halk* 17; *tıbb* 58; Ebû Dâvûd, *et'ime* 48.
- ²⁵⁶ Buhârî, *vudû* 63; Müslim, *hayz* 62.
- ²⁵⁷ Müslim, *eşribe* 12; Tirmizî, *tıbb* 8; Tahâvî, *Şerhu meâni'l-âsâr*, 1/108.
- ²⁵⁸ Buhârî, *libâs* 63; *isti'zan* 51; Müslim, *taharet* 49.
- ²⁵⁹ Bediüzzaman, *Risale-i Nur Külliyyatı*, (Tarihçe-i Hayat) s. 2130.

EMANET-EMİN OLMAK

Peygamberlere ait ikinci sıfat, emanet sıfatıdır. Bu kelime Arapça olup, iman ile aynı kökten gelir. “Mü’min” inanan ve emniyet telkin eden insan demektir. Peygamberler, mü’min olarak zirve insan oldukları gibi, emin olma, emniyet telkin etmede de en baştadırlar. Kur’ân-ı Kerim, onların bu sıfatlarına birçok âyette işaret eder. Şimdi bunlardan birkaçını arz edelim:

كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحِ الْمُرْسَلِينَ * إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ * إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ
أَمِينٌ * فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

“Nuh kavmi de peygamberlerini yalancılıkla itham etti. Hani kardeşleri Nuh onlara şöyle demişti: (Allah’a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Bilin ki ben, size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Artık Allah’a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.”²⁶⁰

Nuh, kavmine şöyle diyor: Hâlâ ittika edip sakınmayacak mısınız? Ben emniyet telkin eden, emanet sıfatı olan, hıyanete tenezzül etmeyen bir elçiyim. İşte bu âyette bir peygamberin dilinden, peygamberliğe ait bu “emanet” sıfatı dile getirilmektedir. Keza:

كَذَّبَتْ عَادُ الْمُرْسَلِينَ * إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ * إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

“Âd kavmi de peygamberlerini yalancılıkla itham etti. Hani kardeşleri Hud onlara şöyle demişti: (Allah’a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim.”²⁶¹ ve:

كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ * إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ * إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

“Semûd (kavmi) de peygamberlerini yalancılıkla itham etti. Hani kardeşleri Salih onlara şöyle demişti: (Allah’a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim.”²⁶² Keza:

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطِ الْمُرْسَلِينَ * إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطٌ أَلَا تَتَّقُونَ * إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ
أَمِينٌ

*“Lut kavmi de, peygamberlerini yalancılıkla itham etti. Hani kardeşleri Lut, onlara şöyle demişti: (Allah’a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim.”*²⁶³

Konuyla alâkalı âyetleri çoğaltmak mümkündür. Bu arada işârî mânâsıyla emniyet ve emaneti anlatan daha birçok âyet vardır ki, biz, bir fikir vermek için zikrettiklerimizle yetinmek istiyoruz.

“Mü’min”, Cenâb-ı Hakk’ın isimlerinden biri olduğu gibi, aynı zamanda O’na inananların da en önemli isimlerindedir. Allah’a (celle celâluhu) niçin “Mü’min” denir? Çünkü O, güven kaynağıdır. Bize güveni veren de O’dur. Bize, damla damla veya şelâleler hâlinde güven hep O’ndan gelir. Peygamberleri güvenli kılan ve onları emniyet sıfatıyla serfiraz eden de yine O’dur. Öyle ise, emniyet, güven, emanet ve iman dediğimiz mesele, bizi peygamberlere ve önemli bir ölçüde peygamberleri de Allah’a bağlar. Nihayet topyekün bu bağlılık bizi Hâlık-mahluk münasebetine götürür. Bütün bu mânâlar, emanet kelimesinin iştikakında mevcut olan mânâlardır ve zaten mevzuun bir önemli yönü de, bu münasebeti kavramaktır.

Peygamberlerin ve Peygamberimiz’in en önemli sıfatı emanet olduğu gibi, Cibril-i Emîn’in de en önemli vasfı yine emanettir. Kur’ân onu bize şöyle anlatır: **مُطَاعٍ ثَمَّ** **أَمِينٍ** *“O, kendisine uyulan, emîn bir elçidir.”*²⁶⁴ Evet, Cibril, Allah’a (celle celâluhu) itaatkâr ve O’nun nezdinde ihraz ettiği vazife itibarıyla da güvenilir bir elçidir. İşte Kur’ân da bize bu güvenilirler kaynağından gelmiştir. Allah “Mü’min”dir. O’nun beyanı emniyet telkin eden bir beyandır. Kur’ân, Allah’ın emin dediği Cibril vasıtasıyla gelmiştir. Ve yine bu Kur’ân, O Emin Peygamber’e ve O’nun emniyeti ihraz etmeye namzet kudsîler topluluğu ümmetine indirilmiştir.

Kur’ân-ı Kerim’den herkes derecesine göre mutlaka istifade etmiştir. Cibril de bu istifade edenler arasındadır. Bir gün kendisi Allah Resûlü’ne şöyle demiştir: *“Allah (celle celâluhu) Kur’ân’ında benim için “Emîn” ifadesini kullanıncaya kadar akıbetimden endişe içindeydim. Bu ifadeyi duyduktan sonra iliklerime kadar emniyetle doldum...”*²⁶⁵

PEYGAMBER EFENDİMİZ'DE EMNİYET

Efendimiz, evvelâ Allah'tan aldığı mesajlara karşı emîndir.. O'nun zerre kadar emanete ihaneti düşünülemez. Sonra bütün mahlukata karşı emîndir. Herkes O'na itimat eder. Çünkü evvelâ O herkese karşı emniyetini göstermiş, emniyet ve güven telkin etmiştir. Daha sonra da bize, emniyet ve güvenin ne kadar lüzumlu olduğunu anlatmış ve bizi ona inandırmıştı. İsterseniz, şimdi de sırasıyla bu hususlar üzerinde bir bir duralım:

a. Risalet Vazifesine Karşı Emniyeti

Allah (celle celâluhu), Resûlü'nü emanete riayet eden bir insan olarak seçmiş ve O da bunun heyecan ve helecânını bütün hayatı boyunca yaşamıştır. Öyle ki, vahiy geldiğinde, olur da bir kelime kaçırırım diye heyecanlanıyor ve daha Cibril bitirmeden O söylenenleri hıfz etmek için durmadan tekrar ediyordu. Hatta bu mevzuda o kadar çok tehâlük gösteriyordu ki, birgün Kur'ân O'na şöyle diyecekti:

لَا تُحْرِكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ * إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ * فَإِذَا قَرَأَهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ
* ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ

“(Resûlüm!) onu (vahyi) çarçabuk almak için dilini kımıldatma! Şüphelenme ki onu toplamak (senin kalbine yerleştirmek) ve onu okutmak Bize aittir. O hâlde, Biz onu okuduğumuz zaman, sen onun okunuşunu takip et. Sonra şüphelen olmasın ki, onu açıklamak da Bize aittir.”²⁶⁶

Kur'ân, O'na bir emanet olarak tevdi edilmişti.. O da bu kudsî emanette emîn olamamaktan korkuyor ve tir tir titriyordu. Onun için de Allah (celle celâluhu) O'nu teselli ediyor ve resûlünü emanette emîn kılacağı teminatını veriyordu.

Allah Resûlü, ömrünü hep aynı heyecanlar içinde geçiriyor, emanette emîn olmaya herkesten daha çok gayret ediyor ve üzerine aldığı bu ağır yükün sıkletini olanca ağırlığıyla sırtında hissediyordu. Onun içindir ki, ümmetine veda ettiği hac mânâsına “Veda Haccı”nda güneş gurûba yaslanırken O da hayat-ı seniyyelerinin gurûba meylettiği şuuruyla, sadık arkadaşlarına, o derin sorumluluğunu bir kere daha solukluyor ve sesini yükseltiyordu: “Yakında beni sizden soracaklar.” Yani o sorudan evvel ben soruyorum,

“Vazifemi tebliğ ettim mi?” Orada bulunanların hepsi birden hem de yeri-göğü çınlatırcasına gürlədiler: “Evet, Sen vazifeni hakkıyla tebliğ ettin ve onu kusursuz yerine getirdin!” Bu sözler üzerine İki Cihan Serveri, ellerini kaldırıyor ve “Allahım, şahit ol!” diyordu.²⁶⁷

Evet, emanette emin olma, bizzat Cenâb-ı Hak'ta başlamış, Cibril'e uğramış ve Allah Resûlü'nde ârâm eylemiş, daha sonra da ümmete intikal etmişti.. ve Veda Haccında tekrar ümmetten bir şehadetle yeniden Allah'a gidip dayandı.

En muteber hadis kitaplarının naklettiğine göre, Allah Resûlü'nün emanet düşüncesiyle alâkalı olarak Âişe Validemiz

(radıyallâhu anhâ) şöyle buyurur: “Eğer Allah Resûlü kendisine inen âyetlerden herhangi birini –farzımuhal– gizleyecek olsaydı muhakkak şu âyeti²⁶⁸ gizlerdi:

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ

Bu âyet şu münasebetle nâzil olmuştu: Allah Resûlü, yanında büyüttüğü, daha sonra da evlât edindiği âzatlî kölesi Zeyd b. Hârise ile halasının kızı Zeynep binti Cahş'ı evlendirmişti. Ancak bu evlilik, istenilen şekilde huzurlu gitmiyordu. Zeynep Validemiz (radıyallâhu anhâ), sırf Allah Resûlü'nün emrine ittiba için bu evliliği kabullenmişti. Evlilik ta baştan isteksizliğe bina edildiği için de kocasına karşı gerekli olan hürmet ve saygıyı göstermiyordu. Zaten Cenâb-ı Hak onun Zeyd'den boşanıp evzâc-ı tâhirât arasına katılmasını çoktan murad buyurmuştu bile. Ancak o güne kadar Araplar arasında cereyan eden bir âdete göre, bir insanın “evlâdım” dediği biri onun öz evlâdı kabul edilirdi. Dolayısıyla da onun hanımı diğerinin gelini durumunda olurdu. Zeynep daha önce annesi tarafından Allah Resûlü'ne teklif edilmişti; ancak Allah Resûlü bu teklifi kabul etmemişti. Şimdi bu evliliği doğrudan doğruya Allah (celle celâluhu) emrediyordu. Zeynep'le evlilik İki Cihan Serveri'ne çok ama çok ağır gelmişti. Ne var ki emir yukarıdandı.

İşte Âişe Validemiz (radıyallâhu anhâ) bu hususa işaretle diyor ki: “Eğer Allah Resûlü kendisine gelen vahiyden herhangi bir âyeti gizleyecek olsaydı, bu izdivacı ihtiva eden âyetleri gizlerdi.” Ancak O, kendisine gelen vahye karşı gayet emindi. Onun için en küçük bir meseleyi dahi gizlemesi söz konusu olamazdı. Âyet mealen şöyle diyordu:

*“Habibim! Allah’ın nimet verdiği, senin de kendisine ikram edip (hürriyete kavuşturduğun) kimseye: ‘Eşini yanında tut, Allah’tan kork!’ diyorsun. Hâlbuki Allah’ın açığa vuracağı şeyi, insanlardan çekinerek içinde gizliyorsun. Oysa asıl korkulmaya lâyık olan, Allah’tır.”*²⁷⁰

Evet, eğer bir âyet ketmetseydi, o âyet işte bu âyet olurdu; fakat O, emanette emindi.. ve bir şey ketmetmesi asla söz konusu olamazdı.

O’nun emanet düşüncesiyle alâkalı diğer bir vak’a: Bedir’de kâfirler esir alınmıştı. Allah Resûlü, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer’le istişare etti. Hz. Ebû Bekir (radiyallâhu anh), esirlerin fidye karşılığında salıverilmesi re’yini ileri sürdü. Hz. Ömer (radiyallâhu anh) ise hepsinin kılıçtan geçirilmesinden yanaydı. Hatta o, herkesin kendi yakınını öldürmesini istemişti. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), Hz. Ebû Bekir’in re’yine meylederek esirleri fidye karşılığında salıvermişti. Şimdi gerisini hep beraber Hz. Ömer’den dinleyelim:

“Ertesi gün Efendimiz’in yanına gittiğimde Allah Resûlü ve Hz. Ebû Bekir’i ağlar buldum. Evet, ikisi de başlarını yere eğmiş, hıçkıra hıçkıra ağlıyorlardı. Sebebini sordum; fakat her ikisinde de bana cevap verecek derman yoktu. Israr ettim: Ne olur söyleyin, ağlanacak bir şey varsa ben de sizinle beraber ağlayayım, dedim. Nihayet Allah Resûlü ağlayarak biraz evvel şu âyetin nazil olduğunu söyledi.²⁷¹ Allah (celle celâluhu) bu âyette şöyle buyuruyordu:

مَا كَانَ لِنَبِيِّ أَنْ يُكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُثْخَنَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَصَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

*“Yeryüzünde ağır basıp (küfrün belini kırıncaya) kadar, hiçbir peygambere esir bulundurması yaraşmaz. Siz geçici dünya malını istiyorsunuz, hâlbuki Allah (sizin için, ebedî olan) ahireti istiyor. Allah Azîz’dir, Hakîm’dir.”*²⁷²

Eğer Allah Resûlü’nün herhangi bir âyeti ketmetmesi düşünülseydi, herhâlde ikinci olarak gizlenmesi gereken âyet bu olurdu. Fakat Allah Resûlü, vahye karşı tam bir emniyet insanıydı. Biz her iki âyeti, ileride Efendimiz’in ismetini anlatırken tekrar ele alacak ve tafsilatıyla, o mevzu ile alâkalı yönünü de arz etmeye çalışacağız.

b. Bütün Varlığa Karşı Emin Olması

Allah Resûlü nasıl risalet vazifesinde Rabbinin gönderdiği mesajlara karşı emindi, öyle de O'nun emniyeti ruhunda öyle kök salmıştı ki, bütün varlığa karşı sürekli emniyet solukluyordu:

İtikâfta olduğu bir gün, Safiyye Validemiz (radıyallâhu anhâ) kendisini ziyarete gelmişti. Biraz oturduktan sonra da kendi hanesine gitmek üzere müsaade istemişti. Allah Resûlü de hanımını uğurlamak için onunla beraber dışarıya çıkmış ve henüz birkaç adım bile yürümemişlerdi ki, o esnada bir iki sahabi hiç duraklamadan yanlarından uzaklaştılar. İki Cihan Serveri derhal onları durdurdu, sonra da Safiyye Validemiz'in yüzünü açarak: “*Bakın, bu benim hanımım Safiyye'dir.*” dedi. Sahabi beyninden vurulmuş gibiydi. “Maazallah, yâ Resûlallah! Senin hakkında nasıl kötü düşünülebilir ki?” dediler. Ancak Allah Resûlü, her davranışıyla olduğu gibi bu davranışıyla da bir ders vermek istiyordu. Buyurdular ki: “*Şeytan, sürekli insanın kan damarlarında dolaşır durur.*”²⁷³ Şeytan insanla bu kadar içli dışlı olduğuna göre onun kafasına çok şey atabilir. Şimdi eğer binde, hatta milyonda bir ihtimal dahi olsa, insanın aklına, “Acaba Allah Resûlü'nün yanındaki kadın kimdi?” şeklinde bir şüphe ve tereddüt ârız olsa, –hafizanallah– o şahsın ebedî hayatını mahvedip iman nurunu söndürür. İşte bundan dolayı O şefkat âbidesi yüce Nebi, derhal duruma müdahale ediyor, hem kendi emniyetini gösteriyor hem de cemaatinin imanını korumuş oluyordu.

İşte O, emniyet ve güvenilirliğe bu kadar önem veriyordu. Zaten O'nun daha peygamber olmadan evvel de ismi “*Emîn*” değil miydi?²⁷⁴ Daha sonra kendisinin amansız düşmanı olanlar bile O'nu hep böyle tanımıyorlar mıydı? O, o kadar emin kabul ediliyordu ki; zannediyorum Ebû Cehil'e gidilip, ırz ve namusu dahil, en kıymetli şeylerini kime emanet edebileceği sorulsaydı, herhâlde “el-Emîn'e” diyecekti. Evet, ilk aklına gelen insan, Muhammedü'l-Emîn (aleyhi ekmelüttehâyâ) olacaktı. Evet öyleydi.. ve Allah Resûlü, bütün hayatını böyle bir emniyet ruhuyla geçirmişti.

O öyle bir emindi ki, bir kadının çocuğunu çağırırken, “Gel, bak sana ne vereceğim!” demesi üzerine, derhal atılıp:

“*Ne vereceksin?*” demişti. Kadın da “Birkaç hurma verecektim yâ Resûlallah.”

deyince: “Eğer ona hiçbir şey vermeyecek olsaydın, yalan söylemiş olacaktın.” buyurmuşlardı.²⁷⁵

Zira Allah Resûlü, yalanı nifak alâmeti sayıyor ve ondan olabildiğince uzak durmaya çalışıyordu. Yalan, münafığın üç alâmetinden biriydi. Diğer ikisi ise, verdiği sözde durmama ve emanete ihanet etme günah ve inhiraflarıydı.²⁷⁶ Nifak, Allah Resûlü’nden nasıl ve ne kadar uzaksa, emanete ihanet etmek de o derece uzaktı...

Allah Resûlü’nün emniyet ruhu ve emniyet anlayışı sadece insanlara karşı değildi. O’nun emniyet kuşağına bütün bir varlık giriyordu. Bir sahabinin, atını yanına getirmek için, sanki elinde atın yiyebileceği bir şey varmış gibi davranması, O’nu öyle rahatsız etmişti ki, bu sahabiye çağırıldı ve azarladı. Evet O, hayvanlara karşı dahi olsa emîn olmaktan vazgeçilmemesi gerektiğini söylüyordu.

Yine bir defasında harpten dönülüyordu. Sahabeden bir ikisi, bir kuşun yavrularını yuvadan almış seviyorlardı. Tam o esnada ana kuş geldi. Yavrularını yuvada göremeyince çırpınmaya başladı. Durmadan gelip-gidiyor ve sağa-sola uçup duruyordu. Allah Resûlü, durumdan haberdar olunca derhal yavruların yerine konulmasını, ana kuşa eziyet edilmemesini emretti. Sanki O, yapılan bu hareketin, yeryüzünde emniyetin temsilcileri olma durumundaki insanlara yakışmayacağını ifade buyuruyordu...²⁷⁷

O’ndan akseden nurlarla nurlanmış o ışıktan hâlesi ashâbı da böyleydi. İşte onlardan biri olan “ümmetin emini” Ebû Ubeyde b. Cerrah!. Hz. Ömer döneminde Şam’da vali bulunuyordu. Heraklius, ordusuyla gelip, Şam’ı tekrar istirdat teşebbüsünde bulunduğu sırada; Ebû Ubeyde’nin yanında az bir insan vardı. Bu itibarla şehri savunmaları da mümkün değildi. Hemen Şam ahâlisini bir araya topladı. Ve şunları söyledi:

“Sizden cizye topladık. Bu cizyeye mukabil sizi korumamız gerekiyordu. Ancak şimdi o güçte değiliz. Dolayısıyla sizi koruyamayacağız; aldığımız cizyenin hepsini tekrar size iade edeceğiz. Zira bunu haksız yere yanımızda alıkoymamız caiz değildir.”

Bunun üzerine, toplanan cizyeler sahiplerine dağıtılır. Bu müthiş manzara karşısında şaşkına dönen ruhban ve papazlar, kiliselere dolar ve Müslümanları başlarından eksik etmesin diye Cenâb-ı Hakk’a dua dua yalvarırlar. Müslümanları uğurlarken de “İnşâallah geri gelir ve bizi Heraklius’un zulmünden kurtaracaksınız.” derler.²⁷⁸

Ebû Ubeyde, emniyet telkin etmiş, emanet sıfatıyla yaşamış ve Hıristiyanların dahi gönlüne taht kurmuş bir rabbaniydi. Bugün Batı, bizi dinlemiyorsa ve Avrupa'ya gönderdiğimiz insanların mesajlarına kulak asmıyorlarsa, bu tamamen bize ait bir eksiklikten kaynaklanmaktadır. Hiç şüphe yok ki, bizde eksik olan en önemli mesele, üzerinde durduğumuz, emniyet ve güven hususudur. Biz, bu hasleti yeniden yakalayabildiğimiz gün, topyekün insanlık güvенеbileceği bir milleti bulmuş olacak. Biz de devletler muvazenesinde yerimizi istirdat adına en çalımlı adımı atmış sayılacağız.

Osmanlı'nın cihan hâkimiyetinde de aynı emniyet atmosferinin tesirini görmek mümkündür.. harbe giderken geçtikleri bağ ve bahçeden yedikleri meyvelerin parasını, meyveyi kopardıkları dala asan ve öyle giden bu emniyet temsilcisi asil ve necip insanlar, ülkeleri kılıçla fethetmeden evvel, gösterdikleri bu emniyet ruhu ve civanmertlikle gönülleri fethetmişlerdi. Yoksa, ne o korkunç haçlı zihniyeti karşısında Avrupa'ya girebilirlerdi; ne de orada mevcudiyetlerini devam ettirebilirlerdi. Şam'da yaşanan Ebû Ubeyde misali, tam dört asır bütün Balkanlar'da ve Avrupa içlerinde yaşanmıştı. Bundan dolayı da, o şanlı i'tilâ döneminde çok az zayıyla ta Viyana kapılarına gidilmiş.. ve asırlar boyu da gidilen yerlerde emniyet ve huzurun temsilciliği yapılmıştı. Zannediyorum, son yarım asrın Türkiye'sinde emniyetin tesisi için dökülen kan, beş asır, hem de yabancı uyruklar arasında asâyiş temini adına dökülmemişti... Evet, yapılan araştırmalar ve istatistikler, altı yüz senelik Osmanlı dönemindeki bütün müsademelerde ölenlerin sayısının, son yarım asırda ölenlerin sayısından daha az olduğunu göstermektedir. Öyleyse, Osmanlı fetihlerinin sırf kaba kuvvete dayandığını iddia etmek kat'iyen doğru değildir. Diğer taraftan, o günkü nakil vasıtaları nazara alınacak olursa, o kadar geniş toprağa dağılmış bir devleti idare etmenin, sadece devlet otoritesiyle ve askerî güçle mümkün olamayacağı bedîhîdir.

Evet, onların kalb ve gönülleri fethetmelerindedir ki, çeşitli ırka mensup insanları, aynı devletin çatısı altında hem de uzun bir süre ve ciddî hiçbir problem çıkarmadan idare edebilmişlerdir. Devrimizin muhabbet fedailerine düşen de, yine aynı usûl ve aynı metot olsa gerek...

c. Ümmetini Emniyete Daveti

Nebiler Sultanı, Allah'tan gelen mesajları emniyet içinde muhafaza ediyor ve bu

emniyet atmosferini de, bütün varlığı içine alacak kadar geniş tutuyordu. Ümmetini de aynı ahlâkla ahlâklanmaya çağırıyor ve onlara, insanlar arasında emin olarak yaşamalarını tavsiye ediyordu. O'nun yanında hıyanetin en küçüğü düşünülemez ve tek bir mü'minin dahi gıybeti yapılamazdı. O, hemen karşısındakini ikaz eder ve ruhuna gıybet gubârının konmasına asla müsaade etmezdi.

“Falan kadının eteği ne kadar uzun!” diyen Hz. Âişe Validemiz’e (radıyallahu anhâ): “Onun gıybetini yaptın ve etini dişledin.” demesi;²⁷⁹ Mâiz’in arkasından konuşan bir başka sahabiye de benzer şekilde karşılık vermesi²⁸⁰ hep O'nun emîn olmasından ve emniyet hâlesi bir atmosferin, ruhlarda hâsıl edeceği itminanı bilmesinden kaynaklanıyordu.

Kendisi daima şu duayı okur ve ümmetine de tavsiye ederdi: **اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ** **الجُوعِ فَإِنَّهُ يُؤْسِ الضَّجِيعُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخِيَانَةِ فَإِنَّهَا بِنُسْتِ الْبِطَانَةِ** “Allah’ım, açlıktan Sana sığınırım; o ne kötü bir arkadaştır. Hıyanetten de Sana sığınırım; o ne kötü sırdaştır.”²⁸¹

Emanete riayet etmek önemli olduğu kadar, hıyanete girmemek de o derece önemlidir ve zaten bunlar birbirinin lâzımı hasletlerdir.

Ahde vefa göstermeyen ve böylece hıyanette bulunan insanlar hakkında söylenen şu ürpertici ifade de, yine Allah Resûlü’ne aittir:

إِذَا جَمَعَ اللَّهُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرْفَعُ لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٍ فَقِيلَ هَذِهِ
غَدْرَةُ فُلَانٍ بِنِ فُلَانٍ

“Allah, kıyamet gününde, evvel-âhir bütün insanları bir araya topladığında her vefasız için bir sancak çekilecek ve: ‘İşte falan oğlu falanın vefasızlığı budur.’ denilecektir.”²⁸²

Allah Resûlü’nün bütün fenalıklara karşı kapanmış, mühürlenmiş bir ruhu vardı. İyiliğin en küçüğüne, hatta teferruat kabul edilenine de alabildiğine sinesini açar ve hep iyilik duygusuyla oturur-kalkardı. O, hayatını hep güven atmosferinde geçirdi. İnsanlık da O’na güvendi, itimat etti. Hâlbuki O’na sırt çevirenler aldandı ve yollarda kaldılar. Ancak

O her zaman bir koruyucu melek gibi ümmetinin üzerine titredi. Kim, ne zaman ve hangi şartlarda O'nun kapısını çaldıysa O'ndan "Lebbeyk!" sesini duydu.

O nasıl güvenilir bir insandı, kendisi de Allah'a öyle güveniyor ve itimat ediyordu. O'nun Allah'a güvenip itimat etmesi, emanet sıfatının nebiden Allah'a urûcu ve yükselmesi demektir. Emanet, Allah'tan nüzûlü ile peygamberde emniyet ve itminan hâlinde zuhur eder. Bu iki kavsiyenin ucu birleştiğinde de umumî emniyet ve itimat hâsıl olur.

Her peygamber Allah'a itimatla serfiraz kılınmıştır. Bu onların ayrılmaz hususiyetlerinden ve yüce sıfatlarından biridir. Kur'ân, bize bunu şu âyetleriyle çok net şekilde anlatır:

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِن كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذِكْرِي بآيَاتِ
اللهِ فَعَلَى الله تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ
اقضُوا إِلَيَّ وَلَا تَنْظُرُونَ

*"Onlara Nuh'un haberini oku. Hani O, kavmine şöyle demişti: Ey Kavmim! Eğer benim (aranızda) durmam ve Allah'ın âyetlerini hatırlatmam size ağır geldiyse, ben yalnız Allah'a dayanıp güvenirim. Siz de ortaklarınızla toplanıp yapacağınızı kararlaştırınız, sonra içinizde ukde, dert olmasın, bundan sonra vereceğiniz hükmü bana uygulayın ve bana mühlet de vermeyin."*²⁸³

Hz. Nuh (aleyhisselâm), Rabbine güveniyor, itimat ediyor ve karşısına aldığı bütün bir küfür cemaatine: "Eğer içinizde bulunuşum, duruşum, mevkiim ve emri tebliğ edişim size ağır geliyorsa, hazmedemiyorsanız dilediğinizi yapınız.. ben bulunduğum durum itibarıyla Allah'a (celle celâluhu) güvenip dayandım; işte siz, işte ben. Sizler yığınla insan, ben ise tek başımayım. Fakat bilin ki, Allah (celle celâluhu), beni size karşı zayi etmeyecektir. Siz şimdi bir araya gelin, kafa kafaya verin, meşveretler yapın ve benim aleyhime çeşitli plânlar kurun; bunu yaparken de bütün şeriklerinizi, ortaklarınızı ve yardımınıza koşacak herkesi bir araya toplayın. Toplayın ki, sonra içinizde bir ukde kalmasın; 'Keşke şunu da yapsaydık!' demeyin ve yapmanız mümkün olan her şeyi yapın, düşündüklerinizin hepsini tatbik edin! Şimdi ben, sizden gelebilecek her şeyi bekliyorum, gelsin!" diyor ve onlara meydan okuyordu.

Hız. Nuh (aleyhisselâm) bunları söylerken, Allah'a fevkalâde bir güven ve itimat içinde söylüyordu. O kat'iyen biliyordu ki, Rabbi onu koruyup muhafaza edecektir. Sefinesine kaç insan bindi, bilemiyoruz; fakat biliyoruz ki –Hz. İbrahim (aleyhisselâm) dahil– nice peygamberler hep O'nun soyundan gelmiştir. Çünkü Kur'ân, Hz. İbrahim'i O'nun milletinden sayıyor ve şöyle diyordu: **وَإِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لِإِبْرَاهِيمَ** “Şüphesiz İbrahim de Nuh'un milletindedir.”²⁸⁴

Hız. İbrahim'in (aleyhisselâm) durumu, teslimiyeti ve tevekkülü şu şekilde dile getirilir:

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنْتَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ

“İbrahim'de ve Onunla beraber olanlarda, sizin için gerçekten güzel bir örnek vardır. Onlar kavimlerine şöyle demişlerdi: ‘Biz, sizden ve sizin Allah'tan başka taptıklarınızdan uzağız. Sizi tanımıyoruz. Siz, bir tek Allah'a inanıncaya kadar, sizinle bizim aramızda sürekli düşmanlık ve öfke belirmiştir.’ Yalnız İbrahim'in babasına: ‘Andolsun ki senin için mağfiret dileyeceğim. Fakat Allah'tan sana gelecek herhangi bir şeyi önlemeye gücüm yetmez.’ demesi hariç. ‘Rabbimiz, Sana dayandık, Sana yöneldik ve dönüş ancak Sanadır.’ dediler.”²⁸⁵

Evet, İbrahim ve yanında bulunanlar da küfre karşı baş kaldırıyor ve kâfirlere meydan okuyorlardı. “Biz” diyorlardı, “Sizin Allah'tan başka taptığınız her şeyden fersah fersah uzağız. Biz, sizi ve bütün tağutlarınızı inkâr ettik. Aramızdaki düşmanlık ise geliştikçe gelişti.” Zaten bu düşmanlık, Hz. Âdem'den günümüze kadar devam edegelmiştir. İman ve küfür, ilk gününden beri birbirinin düşmanıdır. Aynı yer ve mekânı paylaşmaları mümkün değildir. Dolayısıyla, elbette küfür, imana çelme atmak isteyecek ve ondan rahatsız olacaktır. “Rencide olur dîde-i huffaş ziyadan.”; gözleri ışığa alışmadığından dolayı onlar, yarasalar gibi iman ve nübüvvet ışığından rahatsızlık duyacaklardı.

“Evet, siz de bizim gibi Allah’a iman ve itimat etmedikçe aramızdaki düşmanlık hiçbir zaman kesilmeyecektir.” dediler. Çünkü küfrün mahiyetinde sapıklık ve bürüdet vardır. Kâfir, bütün eşyaya düşman nazarıyla bakar. Mü’minin ruhunda ise mürüvvet ve insanlık vardır. O, bütün kâinata bir kardeşlik beşiği olarak bakar. Herkesle bir birleşme çizgisi ve herkesle bir diyalog yolu araştırır. Mü’min böyle olurken, kâfir herkesle dalaşmaktan zevk alır. Hâlbuki, herkes Allah’a iman edip O’na yürekten inandığı zaman, umumî bir sulh ve sükûn hâsıl olacaktır. Bu sulhü, kâfirden ve küfürden beklemek ise tamamen gaflet ve safderûnluk olur. Çünkü küfrün, milletleri birbirleriyle boğuşturmadan başka insanlığa vereceği hiçbir şey yoktur. Onun için Kur’ân-ı Kerim, Hz. İbrahim’in babasına söylediklerini bir istisna olarak zikretmektedir. Hz. İbrahim’in söylediği ise, sadece bir temenniydi ve onun aşırı re’fet ve şefkatinden kaynaklanıyordu. Ancak, o da, Allah katında babasına karşı elinden bir şey gelmeyeceğini açıkça ifade ediyordu. Ve sonra Hz. İbrahim: “*Sana dayandık, Sana yöneldik.*” diyerek, Cenâb-ı Hakk’a karşı olan güven, itimat ve tevekkülünü dile getiriyordu. Zaten bütün peygamberlerin hayatı tetkik ve tahkik edilse, onlarda Allah’a tevekkül ve itimadın çok ağır bastığı müşâhede edilecektir. Onların tevekkülleri, sıradan insanların tevekkül ve itimatları gibi değildir. Hele bu tevekkül, Peygamberler Sultanı’nın tevekkülü ise. Evet, İki Cihan Serverinin tevekkül ve itimadı bütün peygamberlerin itimat ve tevekkülünden daha çaplı ve daha derince idi...

Allah (celle celâluhu), O’na bir kere “*Hasbiyallah*” demesini öğretmişti.²⁸⁶ Allah Resûlü de bütün hayatını O’na itimat, tevekkül ve emniyet içinde geçirmişti. Düşünmeli ki, Hz. Ali (radiyallâhu anh) gibi haydar-ı kerrâr, kahraman ve şecaatli bir insan şöyle demektedir: “Biz harp meydanlarında sıkıştığımız ve içimize bir korku girdiği zaman, derhal Allah Resûlü’nün arkasına sığınır, itminan ve emniyete kavuşurduk.”²⁸⁷

d. Hicretteki Emniyeti

Hicret edeceği zaman, evinin dört bir yanı, kendisini öldürmek için can atan insanlarla kuşatıldığında, O:

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا “Biz onların önlerine de, arkalarına da sed koyduk.”²⁸⁸ âyetini okumuş, onların başlarına bir avuç toprak saçmış ve

hiçbir endişe emaresi göstermeden aralarından yürüyüp gitmişti.²⁸⁹ Evet işte, o kadar fütursuz ve o kadar da korkusuzdu.

Daha sonra yolu, Sevr mağarasına uğruyor.. Sevr, gençlerin bile zor çıkabilecekleri bir zirvede bulunuyordu. İşte O, tam elli üçüncü yaşında bu zirveye tırmanmıştı. Zaten bütün hayatı, çile ve ızdırapla geçmişti; bu da bir sonuncusuydu. Şimdi de bu tali'li mağaranın kendi diliyle ettiği davete icabet ediyor, orada birkaç gün misafir kalıyor ve bu mağarayı kıymetler üstü şerefendiriyordu...

Mekke müşrikleri, mağaranın ağzında bekliyorlardı. Arada bir metrelik mesafe ya vardı ya da yoktu; ve Hz. Ebû Bekir (radiyallâhu anh) telaş içindeydi. Çünkü o esnada Allah Resûlü'nün, kendisine emanet olduğunu düşünüyor ve: "Eğer bu emaneti yerine ulaştıramadan O'na bir şey olursa..." diye endişe ediyordu. Yüzü sapsarı kesilmişti. Hâlbuki Allah Resûlü'nün dudaklarındaki tebessümde en küçük bir değişiklik yoktu. O itminan ve emniyet insanı, dostu Hz. Ebû Bekir'i teselli ederek: "*Tasalanma! Allah bizimle beraberdir.*" diyordu.²⁹⁰ ve tekrar ediyordu: "*İki kişi hakkındaki zannın nedir ki, onların üçüncüsü Allah'tır.*"²⁹¹

e. Muharebe Meydanındaki Emniyeti

Huneyn'in başında İslâm ordusunda bir dağılma baş gösterir. Öyle ki, bütün sahabe, âdeta sağa-sola kaçar; akıbetin yenilgi ve mağlubiyet olduğu herkesçe bir kanaat hâline gelmiştir. İşte tam o esnada beklenmedik bir hâdise olur. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), Hz. Abbas'ın durdurmaya çalıştığı mübarek bineğinin üzerinde, düşman saflarına doğru atılır. O gür ve mehâbet dolu sesiyle şöyle haykırır:

أَنَا النَّبِيُّ لَا كَذِبَ أَنَا ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ "*Ben, Allah'ın Resûlüyüm, bunda yalan yok! Ben Abdulmuttalib'in torunuyum, bunda da yalan yok!*"

O'nun bu davranış ve şecaatidir ki, kısa zamanda İslâm ordusunun derlenip, toparlanmasını sağlar. Ve mâkus tali' yenilerek, idbâr ikbâle döner.²⁹²

f. Baş Döndüren Teslimiyet

Bir ağacın altında istirahat etmektedir. Tam o esnada Gavres isminde bir kâfir, O'nun uykusundan istifade ederek, dala asılı kılıcını alır ve âdeta gırtlığına dayar. Müstehzî bir eda ile de: “Şimdi seni benim elimden kim kurtaracak?” der. Buna karşılık Allah Resûlü, hiçbir panik emaresi göstermez. Çünkü O'nun, Allah'a (celle celâluhu) itimadı tamdır. Kendinden emin bir şekilde “Allah” diye bağırır. O'nun bu gürleyişi âdeta kâfirin ödünü koparmıştır; kılıcı elinden düşer ve olduğu yerde kalakalır. Bu sefer de kılıcı Allah Resûlü eline alır ve sorar:

“Ya şimdi seni kim kurtaracak?” Adam, sıtmalı gibi titremeye başlar. O esnada, Allah Resûlü'nün sesini duyanlar da oraya gelmişlerdir. Gördükleri manzara, onları da hayrete sevkeder. Daha sonra, olup bitenleri öğrenince, Allah'a karşı iman ve itimatları bir kat daha artar; Gavres de orada gördüğü güvenle “el-Emîn”e güven sözü verir ve oradan ayrılır.²⁹³

Batılı meşhur mütefekkir Bernard Shaw diyor ki: “Hz. Muhammed çeşitli yönleriyle insanın başını döndürecek üstünlükleri olan bir insandır. Bu sır insanı tam mânâsıyla anlamak mümkün değildir. Bilhassa O'nun anlaşılamayacak üstünlükte bir yanı vardır ki, o da Allah'a olan güven ve itimadıdır.” Shaw doğru söylüyordu...

O, Allah'a öyle bir itimat ve teslimiyet içindeydi ki, O'nu bildiğimiz kıstaslarla, ne ölçmemiz ne de değerlendirmemiz mümkün değildir. Ve, O'nun Allah indindeki yeri, değeri, nazı da Allah'a güveni ve itimadı ölçüsündedir. Yerinde O'nun isteme, dileme ve iltimasıyla geceler gündüze döner, zulmetler nur olur, kömür elmasa inkılâp eder ve dilencilere sultanlık mülkü bağışlanır. Bu münasebetle Hasan Basrî Hazretlerine müsnet bir hâdiseyi nakletmek istiyorum. Efendimiz'le irtibatlı olmanın ehemmiyeti açısından, bence oldukça mühim bir hâdisi sayılır. Vak'anın, hadis kriterleri açısından tenkidi yapılabilir ama; benzeri vak'alar o kadar çoktur ki, adiyattan sayılabilir ve naklinde hiçbir mahzur yoktur. Hâdisi şudur:

Basralı bir genç, yaşlı babasıyla hacca niyetlenir. Mekke'ye giderken yolda babası vefat eder.. eder ama adam, meshe uğramış ve şeklen sevimsiz bir mahluka benzemiştir. Bu durum zavallı gence o kadar dokunur ki, şaşkına döner ve ne yapacağını bilemez: Şimdi, kimi çağırıp da bu cenazeyi ona gösterecek ve yardım isteyecektir! Bu dertle kıvrılırken, aniden üzerine bir ağırlık çöker.. ve uyku ile uyanıklık arası bir hâlde iken çadır kapısının açıldığını ve güneş yüzlü birisinin içeriye girdiğini görür. Bu gökçek yüzlü zat,

babasının cenazesi başında durur, eliyle onun bütün vücudunu sıvazlar, derken, elinin değdiği her yer eski hâline döner ve babasının cenazesi pırıl pırıl nuranî bir insan hâline gelir. Genç, hayret içinde ve kendinden geçmiştir. Gelen zat, tam çadırdan çıkacağı sırada genç ileriye atılır: “Allah aşkına söyle, sen kimsin?” der.

“*Sen beni tanımadın mı? Ben Muhammed'im.*” Bunu duyan genç, sevinçten uçacak hâle gelir. “Yâ Resûlallah, bu olanlar nedir? Niçin babamın şekli değişmişti?” Allah Resûlü: “*O, devamlı içki içiyordu. Mesholmasının sebebi buydu.*” der. Genç: “Teşrifinizin sebebi?” diye sorunca da, Allah Resûlü şu cevabı verir: “*Çünkü senin baban, ne zaman benim adım anılsa, bana salavat getirirdi...*”

İşte, bu adamın bu kadarcık irtibatı, karşılıksız kalmıyor ve Allah Resûlü, en muhtaç olduğu bir anda onu şefaitle kucaklıyor. Öldüğünü haber alınca ruhaniyeti, Allah'ın izniyle hemen orada hazır oluyor.

Allah Resûlü, insanlar arasında en çok güvenilecek ve kendisine itimat edilecek bir şahsiyettir. Ümmeti de aynı itimada lâyık olmalıdır. Onun içindir ki, bir âyette şöyle buyrulur:

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا

“Gerçekten Allah size, emanetleri ehil olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne kadar güzel öğütler veriyor! Şüphesiz Allah, her şeyi işitici ve her şeyi görücüdür.”²⁹⁴

Bu âyetin nüzul sebebini tefsir kitapları şöyle anlatıyor:

“Mekke fethedilince Efendimiz, Kâbe'nin anahtarlarını, henüz yakın zamanda Müslüman olan Osman b. Talha'dan alıp, Kâbe'yi bizzat kendisi açtı. Derken, Hz. Abbas gelip anahtarları talep etti. İhtimal, Osman b. Talha o emanete daha lâyıktı ve aynı zamanda anahtarların ona verilmesi onun gönlinü İslâm'a daha çok ısındıracaktı. Ve öyle de oldu. Evet, bu âyet nazil olunca Kâbe'nin anahtarları tekrar Osman b. Talha'ya verildi.²⁹⁵ Ancak âyetteki hüküm umumîdir. Zira, Allah Resûlü, emanetin ortadan kalkmasını, kıyamet alâmeti olarak saymakta ve şöyle buyurmaktadır: “Emanet zayi

olduğunda kıyameti bekleyin!” Sahabe sorar: “Yâ Resûlallah! Emanet nasıl zayi olur?” Cevap verir: “İş, ehli olmayana verildiği zaman!”²⁹⁶

Evet, emanet çok önemlidir. İş ehline vermek, bir emanettir, bu da, dünya nizamını ayakta tutacak en mühim âmillerden biridir. Emanetin zayi olması, umumî dengenin ve nizamın ortadan kalkmasıyla aynı mânâyâ gelir. Böyle bir dünyanın ise, varlığı ile yokluğu müsavidir. Başka bir hadislerinde bu hususla alâkalı Allah Resûlü şöyle buyurur:

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ. الْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ. وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا. وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

“Her birerleriniz râî (çoban) ve hepiniz elinizin altındakilerden sorumlusunuz: Devlet reisi bir râî, elinin altındakilerden sorumludur. Her fert, ehl ü iyâlinin râîsidir ve raiyyetinden mesuldür. Kadın, beyinin hanesinin râîsi ve gözetiminde olan şeylerden sorumludur. Hizmetçi, efendisinin malının râîsi ve elinin altındakilerden mesuldür. Her birerleriniz râî ve her birerleriniz raiyyetinden sorumludur.”²⁹⁷

Bu geniş perspektifle anlatılmak istenen şudur ki, burada herkes birbirine emanettir. Varlık, bütünüyle Allah’a emanettir. Kur’ân evvelâ Cibril’e, sonra da Hz. Muhammed Aleyhisselâm’a emanettir. Kur’ân hakikatleri ve Hz. Muhammed Aleyhisselâm’ın dava-yı nübüvveti, ümmete emanettir. Ardından da yine bütün ümmet Allah’a (celle celâluhu) emanettir.

Hayatı meydana getiren ve toplum hayatına hayat olan bütün unsurlar, birbiri içine girmiş daireler gibidir. Bunlardan birinde meydana gelecek en küçük bir arıza, katlanarak diğer dairelere de sirayet edecektir. Zannediyorum bunda kimsenin şüphesi yoktur. Fert plânında bir arıza var ve bu arıza derhal giderilmiyorsa, kısa bir zaman sonra onun tedavi edilmez bir kangrene dönüşeceğiinden şüphe edilmemelidir. Öyle ise her daire, kendi uhdesine aldığı emaneti hakkıyla yerine getirmelidir ki, muhtemel bütün arızaların önü alınabilmiş olsun.

İşte hadis-i şerifte de bu irtibata ve bu bütünlüğe işaret edilmektedir. Bu işaret çerçevesinde, kapıcıdan devlet reisine kadar, milleti meydana getiren bütün fertler, emanet mevzuunda kendi sorumluluklarının şuurunda olurlarsa, insanlık ütopyalarda aradığını bu “emîn”ler topluluğunda bulacaktır.

Emanetin bu her şey sayılan ehemmiyetindedir ki, Allah Resûlü şöyle buyurur: **لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا أَمَانَةَ لَهُ** “Emaneti olmayanın imanı da yoktur.”²⁹⁸ Elinin altında bulunan emanete riayet etmeyen ve emanetin hakkını görüp gözetmeyen kimsenin imanı da tam ve kâmil değildir.

Yani, bir cihetten imanla emanet, birbirine sebep ve netice gibidirler: Emanete riayet etmeyen bir insan, kâmil mü’min sayılamayacağı gibi, kâmil mü’minlerin dışında da sağlam bir emanet düşüncesi bulmak zordur. Evet, eğer insan kâmil bir mü’min ise o, emanette de emin olacaktır; eğer emanette emin olamıyorsa, imanı da kâmil değil demektir.

Başka bir hadislerinde Allah Resûlü, mü’minin tarifini yaparken şöyle buyururlar: **الْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى دِمَائِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ** “Hakikî mü’min odur ki, insanlar malları ve canları hususunda ona karşı emniyet içindedirler.”²⁹⁹

Efendimiz’in sıdkını anlatırken arz ettiğim bir hadisi –meal olarak– mevzumuzla alâkalı gördüğüm için tekrar etmek istiyorum. Allah Resûlü mealen şöyle buyururlar: “Siz bana altı meselede söz verin; ben de size Cennet’i tekeffül edeyim.”³⁰⁰

1. “Konuşurken dosdoğru konuşun!” Evet, davranış ve beyanlarınız dosdoğru olsun.. ve sizler bu mevzuda âdeta birer oka benzeyin!
2. “Vaadettiğinizi yerine getirin!” Zaten bunun aksi münafıklık alâmetidir ki, yukarıda bir nebze bahsedilmişti.
3. “Emanette emin olun!” Bir yerde emin bilindiğinizden dolayı size bir şey emanet edilmişse, sakın sizi böyle zannedeni, zannında yalancı çıkarmayın! Hatta, onların hüsnüzanlarını ahirette dahi yalan çıkarmamaya bakın!
4. “İffetli olun!” Irz ve namusunuzu koruyun; başkalarının irz ve namusunu aynen kendi namusunuz gibi muhafaza edin!

(Bu bahsi ileride iffet bahsini işlerken tafsilatıyla ele alacağız).

5. “Gözlerinizi harama karşı kapayın!” Size ait olmayan şeylere bakmayın ve istifadesine mezun olmadığınız şeylere göz dikmeyin!

Harama bakmak, kalbi ifsat eder. Bir kudsî hadiste şöyle buyrulur: **إِنَّ النَّظْرَةَ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ مَسْمُومٌ، مَنْ تَرَكَهَا مَخَافَتِي أَبْدَلْتُهُ إِيمَانًا يَجِدُ حَلَاوَتَهُ فِي قَلْبِهِ**

“Harama bakmak şeytanın zehirli oklarından bir oktur. (Sizin irade yayınızdan çıkar ve kalbinize saplanır. Veya şeytana ait bu yay, sizin irade elinizdedir). Kim Bana saygısından dolayı o bakışı terk ederse, onun kalbine öyle bir iman salarım ki, onun zevkini bütün kalbinde hisseder.”³⁰¹

6. “Elinizi başkalarına zarar vermekten uzak tutun!” Hiç kimseye ve hiçbir şekilde kötülük yapmayın!

İşte, bir bakıma emniyet insanı olmanın şartları sayılan bu maddelere riayet eden bir insan, emin olarak yaşar, ahiretini de bu şekilde emniyet ve garanti altına almış olur. Zaten bu mevzuda, Allah Resûlü’ne söz verene, O da Cennet sözü vermektedir.

Evet, yeryüzünün güven içinde devamı, emin insanların söz sahibi olmalarına bağlıdır. Eğer topyekün İslâm âlemi, kendine tevdi edilen emanete sahip çıkar, yeryüzünde emniyet ve güvenin temsilcisi hâline gelebilirse, dünya da yeniden muvazene ve dengeye kavuşacaktır. Yoksa şu anda, sadece Türkiye’nin değil, bütün dünyanın hâli yürekler acısıdır. Bu tabloyu Âkif, şu mısralarla ne güzel dile getirir:

Hayâ sıyrılmış, inmiş: Öyle yüzüzlük ki her yerde...

Ne çirkin yüzler örtermiş meğer o incecik perde!

Vefa yok, ahde hüürmet hiç, emanet lafz-ı bî-medlûl;

Yalan rayiç, hıyanet mültezem her yerde, hak meçhûl.

Ne tüyler ürperir, yâ Rab, ne korkunç inklâb olmuş!

Ne din kalmış, ne iman.. din harâb, iman türâb olmuş!

g. Ey Ümit Tomurcukları!

Din hakikatini yeniden yeryüzüne getirip ikame edecek sizlersiniz. Siz öyle bir kökün sürgünleri ve öyle bir ışık kaynağının hüzmelerisiniz ki, onlar, tarihin karanlık bir döneminde cihanları ışığa boğdu ve bir “şecere-i tûbâ” gibi dal, yaprak ve çiçekleriyle her yana yayıldılar. Ve işte o dönemde soylu milletimiz, devletler arası görüşmelerde, her sözü emir kabul edilen hâkim bir devlet hâline gelmişti. –İnşâallah– içinde bulunduğumuz karanlık günleri –ki çok çabuk geçeceğine inanıyorum– atlatarak o aydınlık çağları yine sizler ihya edeceksiniz. Yerin altındakiler de, üstündekiler de sizden bunu beklemekte.. ve bilhassa, ruhaniyatıyla her zaman aranızda dolaşan.. bazen siz hissetmeseniz, görmeseniz de başınızı okşayıp, sırtınızı sıvazlayan Hz. Muhammed Aleyhisselâm da, o ümit dolu bakışlarıyla, her çizgisi şefkat bûsesi tebessümleriyle sizden bunu beklemektedir.

Siz, emin insanlar olarak istikametten ayrılmaz ve çevrenize hep emniyet ve itminan mesajları sunabilirsiniz.. evet, bunu başarabilirsiniz topyekün insanlığın kalb kapıları ardına kadar size açılacak ve ilkler gibi siz de, o kalblerde tahtlar kuracaksınız. Unutmayın ki, bu neticeye, daha doğrusu bu zirveye ulaşabilmenin en önemli şartı da emanette emin olmaktır.

Eğer dünya muvazenesinde yeniden denge unsuru olmak ve dünyanın kaderiyle alâkalı kararlar alınırken gözünün içine bakılır bir millet hâline gelmek istiyorsak –ki, buna mecburuz– o zaman, hakkın, adaletin, istikamet ve güvenin temsilcileri olmalıyız...

DİPNOTLAR

²⁶⁰ Şuarâ sûresi, 26/105-108.

²⁶¹ Şuarâ sûresi, 26/123-125.

²⁶² Şuarâ sûresi, 26/141-143.

²⁶³ Şuarâ sûresi, 26/160-162.

²⁶⁴ Tekvir sûresi, 81/21.

²⁶⁵ Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1/17.

- ²⁶⁶ Kıyâme sûresi, 75/16-19.
- ²⁶⁷ Buhârî, *hac* 132; Müslim, *hac* 147; Ebû Dâvûd, *menâsik* 57.
- ²⁶⁸ Ahzâb sûresi, 33/37.
- ²⁶⁹ Buhârî, *tevhid* 22; Müslim, *iman* 288.
- ²⁷⁰ Ahzâb sûresi, 33/37.
- ²⁷¹ Müslim, *cihad* 58; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/30-33.
- ²⁷² Enfâl sûresi, 8/67.
- ²⁷³ Buhârî, *itikaf* 8; *bed'ü'l-halk* 11; Müslim, *selâm* 24-25; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, 24/72.
- ²⁷⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/425; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/628; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 1/323; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/121.
- ²⁷⁵ Ebû Dâvûd, *edeb* 80; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/447.
- ²⁷⁶ Buhârî, *iman* 24; Müslim, *iman* 107.
- ²⁷⁷ Ebû Dâvûd, *cihad* 112; *edeb* 164; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/404.
- ²⁷⁸ Belâzurî, *Fütûhu'l-büldân*, 1/143.
- ²⁷⁹ Ebû Dâvûd, *edeb* 35; Tirmizî, *kıyâme* 51; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/189.
- ²⁸⁰ Ebû Dâvûd, *hudûd* 23.
- ²⁸¹ Ebû Dâvûd, *vitr* 32; Nesâî, *istiâze* 19, 20.
- ²⁸² Buhârî, *edeb* 99; Müslim, *cihad* 9-16 (Lafiz Müslim'den.)
- ²⁸³ Yunus sûresi, 10/71.
- ²⁸⁴ Sâffat sûresi, 37/83.
- ²⁸⁵ Mümtehine sûresi, 60/4.
- ²⁸⁶ Bkz.: Tevbe sûresi, 9/129.
- ²⁸⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/156; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, 1/258.
- ²⁸⁸ Yâsin sûresi, 36/9.

- ²⁸⁹ İbn Hişâm, *es-Sîratü 'n-nebeviyye*, 3/8-9; Taberî, *Tarihu 'l-ümem ve 'l-mülûk*, 1/567.
- ²⁹⁰ Tevbe sûresi, 9/40.
- ²⁹¹ Buhârî, *tefsir* (9) 9; Müslim, *fedailü 's-sahâbe* 1.
- ²⁹² Buhârî, *cihad* 52; Müslim, *cihad* 76-80.
- ²⁹³ Buhârî, *cihad* 84; *megâzî* 31; Müslim, *fezâil* 13; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/29.
- ²⁹⁴ Nisâ sûresi, 4/58.
- ²⁹⁵ İbn Kesîr, *Tefsiru 'l-Kur'âni 'l-azim*, 1/516-517.
- ²⁹⁶ Buhârî, *ilim* 2; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/361.
- ²⁹⁷ Buhârî, *cuma* 11; *vesâyâ* 9; Müslim, *imâre* 20.
- ²⁹⁸ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/135; Taberânî, *el-Mu'cemü 'l-Kebîr*, 8/195; Beyhakî, *es-Sünenü 'l-kübrâ*, 4/97.
- ²⁹⁹ Tirmizî, *iman* 12; Nesâî, *iman* 8.
- ³⁰⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/323; Taberânî, *el-Mu'cemu 'l-kebîr*, 8/262; *elMu'cemu 'l-evsat*, 3/77; Beyhakî, *es-Sünenü 'l-kübrâ*, 6/288.
- ³⁰¹ Taberânî, *el-Mu'cemü 'l-Kebîr*, 10/173.

TEBLİĞ

Peygamberlerin üçüncü sıfatı tebliğdir. İsterseniz siz buna İslâm hakikatini anlatma veya “*emr-i bi'l-mâruf nehy-i ani'l-münker*” de diyebilirsiniz. Netice değişmez; peygamberliğe ait bu yüce sıfatı anlatmış olursunuz.

Tebliğ, her peygamberin varlık gayesidir. Tebliğ olmasaydı, peygamberlerin gönderilişi de mânâsız ve abes olurdu. Allah (celle celâluhu) insanlara olan lütuf ve keremini, peygamberlerle canlandırmış ve onların hayatlarıyla rahmâniyet ve rahîmiyetini tecellî ettirmiştir. Bunun diğer insanlara aksetmesi ise, ancak tebliğ ile olacaktır.

Nasıl ki, Allah (celle celâluhu) şu her gün bize tebessüm eden güneşi semamıza perçinlemekle bize, rahmâniyetinin bir cilvesini gösteriyor... O güneş ki, ısınacak şeyler için bir soba, pişecek şeyler için bir ocak ve rengârenk güzelliklerin çehresinde âdetâ bir fırça vazifesi görmektedir. Aynen öyle de, peygamberân-ı izâm tıpkı güneş gibi Cenâb-ı Hakk'ın rahmâniyet ve rahîmiyetini gösterirler. Onlar ve bilhassa, hakkında **وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ** “*Seni âlemlere rahmet olarak gönderdik.*”³⁰² denilen Hz. Muhammed Mustafa (sallallâhu aleyhi ve sellem) insanlar içinde Cenâb-ı Hakk'ın rahmâniyet ve rahîmiyetinin temsilcisidir.. yani, O gelmeseydi ve diğer peygamberlerin davasını yenilemeseydi bizim Cenâb-ı Hakk'ın rahmetine mazhariyetimiz hiç mi hiç söz konusu olmayacaktı. Çünkü cehaletin, küfrün ve dalâletin vahşi çöllerinde, hep kimsesiz, şaşkın ve hayret içinde kalacaktık.

İnsanlık vahşet içinde kıvrılırken, Peygamberimiz ve O'nun soluklarında diğer peygamberlerin hayat veren nefeslerini duydu. O nefesleri duyuncadır ki kendini, bin bir baharın cilveleştiği bir Cennet bahçesinde buluverdi. Yoksa, vahşetten, kimsesizlikten çıldırıp ölecekti...

Evet, biz neyiz? Nereden geliyor ve nereye gidiyoruz? Bu müthiş sorular, sürekli bir matkap gibi beynimizi delecekti. Delecekti ve biz, bir cevap bulamayacak ve bu sancıyı bir ömür boyu çekmek zorunda kalacaktık. Hele kabirdeki sadeleşmiş kemikler.. onları hayalen gördükçe ürperecek ve içimizi kapkaranlık korkular saracaktı.. ve bunlardan da öte, yokluk, yok olma düşüncesi ve her geçen dakikanın bizi yok olmaya yaklaştırdığı endişesi, yaşadığımız hayatı bize zehir edecekti.

Peygamberler gelip bize hayatın gayesini ve ölümün hakikatini anlattılar. Bu sayede anladık ki, dünyaya gelişimiz bir gayeye bağlı olduğu gibi, buradan gidişimiz de bir hikmete mebnîdir. Ölüm, yokluk ve hiçlik değil, o sadece bir mekân değiştirmek ve vazifeden terhis edilmektir. Kabir ise, ahiret âlemine açılan bir kapı ve bir bekleme salonudur. Biz, peygamberlerden bunları duyunca vahşetimiz dağıldı, her şey ünsiyete kalboldu. Kalbimizi ve kafamızı dolduran bütün endişeler ve korkular silinip gitti, yerine ünsiyet ve neşe geldi...

İşte, peygamberler, bizlere bu ve benzeri mesajları getirmişlerdir. Ve bu mesajları bize duyurmaları, onların varlık gayeleridir. Biz, tebliğ vazifesini, bir hak ve bir vecîbe olarak görür ve yerine getiririz. Peygamberler ise onu, hayata geliş gaye ve hikmet şuuru içinde yaparlar. Ve derler ki:

“Bizim dünyaya gelişimizde, başka hiçbir gaye yoktur. Allah, bizi şu insanlara gönderdi ki, onların sağ-sol, ön-arka, alt ve üstlerini değişik karanlıklara karşı aydınlatalım.. onlar da böyle bir aydınlık yolda sapmadan yürüyebilsinler. Öyle ki, şeytan hiçbir yönden yol bulup onların ruhuna giremesin ve onlar da bu uzun yolculukta yolda takılıp kalmassınlar...”

Evet, yine tekrar ediyorum: Biz, tebliği bir vazife olarak yaparız; peygamberler ise, yaratılışlarının gayesi olarak bu vazifeyi yerine getirirler.

a. TEBLİĞDE ÜÇ ESAS

Nebinin, mesaj getirmesi, getirdiği mesajları başkalarına ulaştırması, elbette diğer insanlardan çok farklıdır. Zaten mesaj getirme bakımından bir başkasının nebilere benzerliği de söz konusu değildir. Onlar tebliğde bulunurken, bize tebliğ yapmanın ne demek olduğunu ve nasıl yapılması gerektiğini de öğretirler. Bu da onlara ait tebliğin ayrı bir yönünü teşkil etmektedir. Şimdi isterseniz, bu mevzuu üç ana esas üzerine oturarak arz edelim:

aa. Bütünlük

Nebi, Allah'tan getirdiği mesajları ve elçiliğine terettüp eden hususları insanlığa takdim ederken, onu yolunca, usûlünce o işin uzmanı olarak yapar. O, insanı bir bütün

olarak ele alır ve götüreceği mesajları da böyle bir bütünlük içinde takdim eder. Onun için de, nebinin tebliğ vazifesinde, akıl, mantık, kalb, gönül, his ve duygulardan hiçbiri kat'iyen terke uğramaz ve vahyin aydınlatıcı tayfları dışında bırakılmaz... Zira her nebi vahye karşı gassalın elindeki bir meyyit gibidir. Vahiy onları evirir-çevirir ve istediği yöne döndürerek onlara istikamet verir. Öyle ki onlar, en küçük ve en teferruat gibi görünen meselelerde dahi, Cenâb-ı Hakk'ın istediği ne ise, ona muvafık hareket ederler. Zaten bu, onlar için bir mecburiyettir. Böyle olunca da, peygamberler buna fevkalâde bir hassasiyetle riayet ederler...

Bu itibarla da, tebliği, nebilerin tebliğine muvafık düşmeyenler, kat'iyen irşadda muvaffak olamazlar. Meselâ, akıl ihmal edildiğinde tebliğ istenen neticeyi vermez. His ve duyguları terk etmek de, aynı menfî neticeyi doğurur. Hele vahyin sınırları dışına çıkanlar kat'iyen hedefe varamazlar. İşte vahyin dışında yol almak isteyen beşerî sistemlerin, hâl ve durumu, ve işte aldıkları mesafeler! Bir zamanlar, aldatılmış, sefalet ve sefahate itilmiş kitleleri, yığınları arkasından sürükleyen ve birçok fakir ülkelerde gaye-i hayal hâline gelen komünizm, defalarca revizyona tâbi tutulmasına rağmen, yine de yıkılmaktan kurtulamamıştır. Hâlbuki bu sistem ve benzerlerinin kurucuları, bir zamanlar, yalancı birer peygamber gibi arz-ı endam etmişlerdi. Şimdi ise onların yalancı ümmetleri şöyle demektedirler:

“Eyvah bu bâzicede bizler yine yandık,

Zira ki ziyan ortada, bilmem ne kazandık!”

(Ziya Paşa)

Beşerî kaprislerden beslenen sistemleri tatbikte direnen ve diretenlerin, neticede diyecekleri hep aynı şeyler olacaktır. Evet, onlar da bir gün mutlaka, aldandıklarını ilan etmek mecburiyetinde kalacaklardır!

Nebinin tebliğinde akıl, mantık ve hisler omuz omuza ve iç içedir. O, sadece kitlelerin hissiyatlarından yararlanarak; insanları sokaklara dökmeyi düşünmediği gibi, bütünüyle bir nazariyeci kesilip, onları aksiyon ve hamleden mahrum birer uzlet insanı hâline de getirmez.

Ve yine nebi, insanları sokağa döküp, birer anarşist hâline getirmediği gibi, onları

sadece his ve duygularıyla yakalayıp yoz ve bodur hâle de getirmez. O, Allah'tan gelen mesajları insanların gönlüne salar, onlarda aksiyon ruhu uyarır ve onları insanlığın semasına yükseltir, meleklerle diz dize, yüz yüze getirir.

Kur'ân-ı Kerim, bu hususu anlatırken, Allah Resûlü'ne şöyle seslenir: **قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي** “De ki: Bu benim yolumdur. Ben ve bana tâbi olanlar, insanları basiretle Allah'a davet ederiz.”³⁰³

Bu yol, nebilik yoludur. Aklın, mantığın, muhakemenin.. his, kalb ve vicdanın da içinde yerlerini aldıkları ve hiçbirinin ihmale uğramadığı bir yoldur.. bu yol ki nebi ve nebiye tâbi olanlar, insanları işte böyle bir basiret üzere, hakka davet ederler.

ab. Karşılık Beklememek

Nebi, tebliğ karşılığında hiçbir şey beklemez. O, tebliğini sadece ve sadece bir vazife olarak yapar. Zaten bütün peygamberler, **إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ** “Benim ücretim ancak ve ancak Allah'a aittir.”³⁰⁴ diyerek bu hakikate işaret etmişlerdir.

ac. Neticeyi Allah'a Bırakmak

Nebi, tebliğin neticesini ve hüsnü kabulü Allah'a bırakır ve hiçbir zaman neticeye karışmaz. Zira bilir ki, onun vazifesi yalnız tebliğdir; netice ise tamamen Cenâb-ı Hak'a aittir.

Bu üç husus mahfuz; şimdi de, tebliğin peygamberliğe ait nasıl bir sıfat olduğunu ve her devirde bu vazifeyi yerine getiren insanların, hangi usûl ve metotla tebliğde bulduklarını ve bulunmaları gerektiğini arz etmeye çalışalım. Bütün arzumuz, Rabbimiz'in bize de tebliğ vazifesini, rızasına uygun şekilde gördürmesinden ibarettir. İçimize tebliğ şevki salacak da, neticede bizi muvaffak edecek de sadece Cenâb-ı Hak'tır. O'na güveniyor ve O'na dayanıyoruz...

b. TEBLİĞDE METOT

Peygamber, yalnız vazifesini düşünür, dedik. Evet, öyle peygamberler gelmiş geçmiştir ki, bütün bir hayat boyu mücadele etmelerine, tebliğde bulunmalarına rağmen, kendilerine inanan tek bir insan olmamıştır.³⁰⁵ Fakat, onlar, hep itminan içinde kalmışlardır. Zira vazifelerini hakkıyla yerine getirmişlerdir. Onların hayatlarının hiçbir lahzasında itiraz işmam eden şu niçinler yoktur: Niçin hizmet edemedim? Niçin bana inanan yok? Niçin bu iş fiyasko oldu? Niçin bu falsolar birbirini takip edip durdu?..

Evet, her nebi, sadece, vazifesini nasıl yapacağını düşünür. Bunun için de bütün şartları nazara alır ve vazifesini öyle yapar. Kabul ettirmek, kendi vazifesine dahil değildir. O sahada hüküm, Cenâb-ı Hakk'ın dilemesine aittir. Bir âyet, Allah Resûlü'ne hitaben şöyle demektedir: **إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ** “*Sen istediğini hidayete erdiremezsin. Ancak Allah istediğini hidayet eder.*”³⁰⁶ Bu itibarla, nebinin mesajı, hususiyet arz eder. Hiç kimse onu kabul etmese, itibar ve ilgi göstermese de o yine fütûr getirmeden, tereddüt ve paniğe düşmeden, başkalarını kınayıp suçlamalara girmeden vazifesini yapmaya devam eder. Onun içindir ki, bütün peygamberler, her türlü horlanmaya ve hakir görülmeye maruz kalmalarına rağmen, vazifelerinde zerrece bir gevşeklik göstermemişlerdir.

İşte tebliğin bu şekli, sadece peygamberlere ait bir sıfattır. Bütünüyle böyle bir tebliğ keyfiyetini, peygamberlerden başkasında görmek âdetâ mümkün değildir. Başkalarında, böyle durumlarda çok defa küskünlük ve dargınlık görürsünüz.

Ne kadar da olgunlaşırlarsa olgunlaşınsınlar, netice almak arzusundan kurtulamazlar. Alamayınca da küskünlük ve bezginlik gösterirler. Sadece nebilerdir ki, küsmek ve darılmak bilmezler.. ve bu durum onlara ait bir hususiyettir.

Bakınız; Uhud'da başına gelen onca ciğersûz hâdiseler dahi, Allah Resûlü'nü darıltmamış, küstürmemiştir. Dişi kırılmış, miğferin halkaları yüzüne saplanmış, hatta, Ebû Ubeyde bunları, Allah Resûlü'nün yüzünden çıkarabilmek için kendi dişlerinden olmuştur.³⁰⁷ Bütün bunlara rağmen yüzü-gözü kan-revan içinde İki Cihan Serveri sadece şöyle demiştir:

اللَّهُمَّ اهْدِ قَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ *Allahım, kavmime hidayet ver. Çünkü onlar*

bilmiyorlar!”³⁰⁸ (Bilmiyorlar, şayet benim peygamber olduğumu bilselerdi böyle yapmazlardı). Nitekim daha sonra O’nu öğrendiklerinde, onlar da canlarını Allah Resûlü’nün önüne bezledeceklerdi. Demek ki o zaman bilmiyorlardı. Bu ve benzeri hâdiseler, bize Allah Resûlü’nün sadr u sinisinin, ne denli inşirah ve genişlik içinde olduğunu gösteriyor. O ve diğerleri “Dövene elsiz, sövene dilsiz ve gönülsüzdüler.” Başları yarılrsa, dişleri kırılrsa şikâyet mânâsına ağızlarından bir “of” dahi çıkmazdı.

“Yansam da ocak gibi gayra eylemem izhar,

Yakma beni ateşlere ey çarh-ı cefakâr!”

Evet; her nebi, âdeta: “Ağyâr ateşine yakmadıktan sonra ne yaparsan yap, gam izhar etmem.” der ve yoluna devam eder. Hz. Nuh, Kur’ân’ın ifadesiyle kavmine şöyle seslenmektedir: *يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ* *“Ey kavmim! Bende herhangi bir sapıklık yok. Fakat ben, Âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş bir peygamberim.”*³⁰⁹

Hz. Nuh’u böyle konuşturan, hiç şüphesiz kavminin kendisine sapıklık isnat etmesiydi. Onlar, o büyük nebiye saygısızca davranıyor ve: *إِنَّا لَنَرَاكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ* *“Biz seni apaçık bir sapıklık içinde görüyoruz.”* diyorlardı.³¹⁰

Bugün de değişen bir şey yoktur. Denilenler hep aynı mânâyâ gelen yakıştırmalardır. Sen sapıksın, sen mürtecisin, sen asrın gerisinde yaşıyorsun ve daha neler neler!..

Devamındaki âyette, Hz. Nuh kavmine şöyle seslenir: *أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ* *لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ* *“Size Rabbimin vahyettiği gerçekleri tebliğ ediyorum ve size öğüt veriyorum ve ben, sizin bilmediğiniz şeyleri Allah tarafından gelen vahiy ile biliyorum.”*³¹¹

Bende dalâlet olmadığı gibi, sizi dalâlet ve sapıklıktan kurtarmak istiyorum. Çünkü, ben, size Âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş bir rahmet ve bir elçiyim. Size

mesaj sunuyor ve yollarınızı aydınlatıyorum. Çünkü ben, sizin bilmediklerinizi biliyorum...

Aradan geçen asırlar, kâfiri hiç değiştirmiyor. Bu sefer de Hz. Hud, dinsizleşen kavmine şöyle sesleniyor:

يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ * أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي
وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ

“Ey kavmim! Bende beyinsizlik yoktur. Fakat ben, Âlemlerin Rabbi’nin gönderdiği bir peygamberim. Size, Rabbimin gönderdiği gerçekleri tebliğ ediyorum ve ben sizin için güvenilir bir öğütçüyüm.”³¹²

Değişen bir şey olmuyor: Peygamberler ve kavimleri.. kavimlerinin onlara yakıştırmak istedikleri ve onların kavimlerine verdikleri cevaplar.. evet, bir iki kelime farkıyla hep aynı mânâyâ gelen sözler, cümleler...

Diğer peygamberleri böyle umumî bir kaidenin içinde zikrettikten sonra isterseniz sözü Nebiler Sultanı’na getirelim:

Allah (celle celâluhu) O’na hitaben şöyle buyuruyor:

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ * قُمْ فَأَنْذِرْ * وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ

“Ey örtüsüne bürünen adam! Kalk ve inzar et. Ve Rabbini yücelt.”³¹³

يَا أَيُّهَا الْمُرْمِلُ * قُمْ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا * نِصْفَهُ أَوْ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا * أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ
الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا

“Ey örtünüp bürünen (Resûlüm)! Gecenin tamamını değil de, yarısını yahut yarıdan az eksikliğini veya fazlasını, yatmadan ibadetle geçir. Ve Kur’ân’ı tane tane oku!”³¹⁴

Yani, artık örtüye bürünüp yatma zamanı değil; kalk, karanlıkta kalmışların imdadına koş! Şu şaşkınlık ve hayrette kalmış yığınları eğri yolun encamından ve

sapıklığın ürperten neticelerinden inzar et. Ve yeri göğü çınlatırcasına, büyük olan Rabbinin büyüklüğünü bütün gücünle haykır! Yergök senin âvâzınla inlesin! Cin ve ins, senin bu haykırışlarınla Rabbinin ne büyük olduğunu bir kere daha işitsin.

Ey gecede örtüsüne bürünen Dost! Peygamberlik gibi ağır bir yük seni bekliyor, kalk ibadet yap! Zira Senin Allah tarafından şarj olman gerekmektedir. Çünkü yapacağın çok büyük işler var. Sana anlatılacak olan her şeyi insanlara tebliğ etmen gerekiyor. Böyle ağır bir deşarj olma ameliyesini, Rabbinin seni takviyesi olmadan yerine getiremezsin! Bunu temin edecek de ancak ubûdiyet ve kulluktur.

Evet, Efendimiz gibi her nebi de tebliğ için geldiğini ilan etmiştir, hem de hiçbir şey beklemeden, başka şeylere dilbeste olmadan, ağıyâra gönül vermeden, gözleri başka şeylere kaymadan, bakışları asla bulanmadan hep insanlığa mesajlar sunup durmuşlardır. Onların nurlu mesajları olmasaydı, bütün insanlık karanlıkta kalacak ve hayvanlardan farkları olmayacaktı.

İnsanoğlunun kaderiyle peygamberlerin bi'seti öylesine iç içedir ki; bir ülkeye peygamber gönderilmemişse, o yörenin insanları, yaptıklarının bazılarında sorumlu tutulmayabilirler. Ama, peygamber gönderilmiş de dinlememişlerse, hesaba çekileceklerinde şüphe yoktur. İşte, bir ilâhî ferman: **وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا**

“Biz, bir peygamber göndermedikçe kimseye azap edecek değiliz.”³¹⁵

Ve bir başka beyan:

وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى حَتَّى يَبْعَثَ فِي أُمَّهَاتِ رَسُولًا يَنْتَلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَى إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ

“Rabbin, kendilerine âyetlerimizi okuyan bir peygamberi, memleketlerin ana merkezlerine göndermedikçe o memleketleri helâk edici değildir. Zaten Biz, ancak halkı zalim olan memleketleri helâk etmişizdir.”³¹⁶

Demek ki, Allah (celle celâluhu) evvelâ peygamber gönderiyor. Peygamber, vazifesini yapıp insanlar uyarılmalarına rağmen hâlâ inkâr ediyorlarsa Allah (celle celâluhu) da ondan sonra azap ediyor. Her devirde bu böyle olmuştur. Eğer bugün Cenâb-ı Hak, bir kısım kimseleri cezalandıracaksa, bu ancak, mü'minlerin kendilerine düşen

tebliğ vazifesini tam yapıp yapmamalarına göre olacaktır. Kendisine tebliğ yapıldığı hâlde, temerrüdünde devam edenler, işte bunlar cezaya hak kazanmış olanlardır.

Bundan dolayıdır ki, her nebi, bıkmadan, usanmadan, yılgınlık göstermeden ve tebliğin bütün metotlarını kullanarak irşadda bulunmuştur. Hz. Nuh, Kur'ân'ın diliyle şöyle der:

رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا * فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا * وَإِنِّي كُلَّمَا
دَعَوْتُهُمْ لَتَنْغِفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَنْغَسُوا ثِيَابَهُمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا
اسْتِكْبَارًا * ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا * ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا *
فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا

“Rabbim, doğrusu ben kavmimi gece gündüz davet ettim. Fakat benim davetim, ancak kaçmalarını artırdı. Gerçekten de, (imana gelmeleri ve böylece) günahlarını bağışlaman için onları ne zaman davet ettiysem, parmaklarını kulaklarına tıkadılar, elbiselerine büründüler, ayak dirediler, kibirlendikçe kibirlendiler. Sonra ben kendilerine ilan ile davette bulundum. Üstelik onlarla hem açıktan açığa, hem de gizli gizli konuştum. Dedim ki, Rabbinizden mağfiret dileyin; çünkü O, çok bağışlayıcıdır.”³¹⁷

Hz. Nuh: “Rabbim, cemaatimi gece gündüz durmadan çağırdım. Hep kapılarını vurup durdum. Ancak benim davetim, onların kaçmasını ve firarlarını artırdı. Temerrüt ettiler ve beni dinlemediler. Beni dinlememek için âdeta hep yeni yeni usûller buldular. Bazen kulaklarını tıkadı ve duymamazlıktan geldiler, bazen de elbiselerine bürünüp kendilerini görmemezliğe saldılar.”

ba. O'nda Tebliğ Cibilliydi

İki Cihan Serveri'nde ise tebliğ, bir huy, bir cibilliyet hâlindeydi. O, temiz bir gönül bulup da, ona tebliğde bulunamadığı zaman.. bizim yemek yemediğimiz, içecek su bulamadığımız hatta havayı teneffüs edemediğimiz anlardaki sıkıntıya benzer bir sıkıntı içine girerdi ve âdeta yemeye içmeye karşı lâkayt idi. Bazen günlerce üst üste oruç tutardı.³¹⁸ Bazen de ölmeyecek kadar yerdi. Sanki tebliğ sancısı, O'nda iştiha

bırakmamıştı. Melekler nasıl tesbihle yaşıyorsa Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) de tebliğle yaşıyordu. Mesajlarına temiz sine bulabilirse o gün zindeydi. Kur'ân-ı Kerim, O'nun bu durumunu anlatırken şöyle buyurur: **لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا**

مُؤْمِنِينَ “Resûlüm! Onlar iman etmiyorlar diye âdeta kendine kıyacaksın.”³¹⁹

Ve yine başka bir âyette, O'na şöyle ferman eder: **فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ عَلَى**
آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا “Bu Kur'ân'a inanmazlar diye neredeyse
arkalarından kendini harap edeceksin.”³²⁰

Evet, O bir yerde simsiyah, secdesiz bir alın görse iki büklüm olur, burkulur ve gördüğü her imansız insan, O'nun içinde âdeta bir hüznün fırtınası estirirdi. Bu O'nun ruhunda zaten vardı. Peygamberlikle daha da bir derinleşti, buudlaştı.

Dinin emirlerine kılı kırk yararcasına riayet etmek mahfuz.. işte size, O'nun tilmizlerinden biri ve asrın dertlisi! Kendisine niçin evlenmediği sorulunca, cevap verir: “Ümmet-i Muhammed'in bunca dert ve ızdırabını düşünmekten, evlenmeyi düşünmeye hiç vaktim ve fırsatım olmadı!” Evet, işte Nebi ve Nebiye vâris olanların hâli! Zannediyorum bugün dünya da bu türlü dertlileri beklemektedir.

Mevzu buraya gelmişken, çok yerde verdiğim bir misali, tekrar etmek isterim. Çünkü bu misal, aynı zamanda mevzumuzda da ayrı bir buud kazandıracaktır. Almanya'da, bir evde pansiyoner olarak kalan temiz nâsiyeli bir arkadaşımız, taşıdığı Muhammedî ruhla ev halkına müessir olmuş, Cenâb-ı Hak da onların hidayete ermelerine onu vesile kılmış. Önce evin erkeği, sonra hanımı ve derken çocukları aynı havayı teneffüs etmeye başlayınca ev Cennet köşesinden bir köşe hâline gelmiş...

Bir gün evin erkeğiyle bu arkadaşımız karşılıklı oturmuş konuşuyorlar. Bir ara ruhunda hidayetini yeni yeni duygular meydana getirdiği bu zat, arkadaşımıza şöyle der:

“Arkadaş, seni seviyorum. Öyle ki kalbimi açıp, seni oraya sokasım geliyor. Çünkü sen, benim hidayetime vesile oldun. Bana ve aileme ebedî bir hayat kazandırdın. Fakat sana aynı zamanda çok kıızıyorum. Öyle ki şu anda bile yakandan tutup seni tartaklamak geliyor içimden. Şimdi bana, ‘Neden? Niçin?’ diye soracaksın. Anlatayım: ‘Sen gelmeden kısa bir zaman önce, benim babam vefat etti. Hâlbuki o, Müslüman

olmaya bizden daha liyakatlıydı. Tertemiz bir ruhu ve yaşantısı vardı. Eğer sen, o ölmeden evvel buraya gelmiş olsaydın, onun da hidayetine vesile olacaktın. İşte bu gecikmen sebebiyle sana çok kızıyorum.’ ”

Bu sitem bana, bütün Avrupa'nın hatta bütün dünyanın iniltisi gibi gelir. Ben, kendi hesabıma yakamdan tutulup hesaba çekileceğimden çok endişe ederim. Çünkü istenen seviyede oralara İslâm mesajlarını götürüp tebliğ edebilmiş değilim...

bb. Tebliğde Hırs

Allah Resûlü, tebliğde çok hırslıydı. Kendisine hak ve hakikatler anlatılmadık tek insan dahi kalsın istemiyordu. Onun için hiç durmadan ciddî bir tehâlûkle çırpınıyor ve önüne gelen herkese, usûlüne uygun olarak tebliğde bulunuyordu. İşte O'nun son dakikalarını yaşayan amcasının başucundaki hâli!

Ebû Talib'i Daveti

Ebû Talib, kırk seneyi aşkın bir zaman Allah Resûlü'nü himaye etmiş bir insandı. Efendimiz peygamberliğini ilan ettiğinde bütün Mekke müşrikleri, ilk defa karşılarında aşılmaz bir sur gibi Ebû Talib'i bulmuşlardı. Onu çiğneyip geçmeden Allah Resûlü'ne ulaşmaları mümkün değildi.

Allah Resûlü'nün hatırına bütün sıkıntılara göğüs geren, ihtiyarlık ve yoksulluk gibi sıkıntıların yanında bir de üç senelik ambargo dönemine karşı kavga vermek zorunda kalan Ebû Talib, ölüm döşeginde ve son nefeslerini vermektedir. Allah Resûlü fırsat buldukça onun yanına gelir ve ısrarla

“Lâ ilâhe illallah” demesini ister ve: “De ki, ahirette sana şefaate edeyim.” der. Ancak o esnada Ebû Talib'in etrafını saran karanlık ruhlu insanlar, onun hidayetini mâni olurlar. O, son nefesini verirken: *“Abdülmuttalib'in dini üzerine.”* der ve –Allah bilir– gemiyi kaçıtır. Allah Resûlü, hıçkırıklarını tutamaz, hüngür hüngür ağlar ve *“Menedilmediğim müddetçe sana istiğfar edeceğim.”* der. Ancak daha sonra gelen bir âyet, O'nun sinesinde kanayan bu ızdıraptan O'nu meneder.³²¹ O artık, Ebû Talib için

istiğfar da edemeyecektir; zira âyet şöyle demektedir:

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَى مِنْ بَعْدِ
مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

“(Kâfir olarak ölüp) Cehennem ehli oldukları onlara açıkça belli olduktan sonra, akraba dahi olsalar (Allah’a) ortak koşanlar için af dilemek ne peygambere yaraşır ne de inananlara.”³²²

O’nun, Ebû Talib’in hidayeti hususunda ne kadar istekli olduğunu en iyi bilen insan Ebû Bekir’dir. Mekke fethinde, Allah Resûlü’ne iman ettiğini orada ikrar etmesi ve Resûlullah’ın mübarek elinden tutup musafahada bulunması düşüncesiyle yaşlı babası Ebû Kuhâfe’yi İki Cihan Serveri’nin yanına getirir. Gözleri görmeyen bu yaşlı insan, iman ettiğini ilan ederken, Ebû Bekir bir köşeye çekilir ve hıçkırma hıçkırma ağlar. Allah Resûlü, niçin ağladığını sorunca da, mağara arkadaşı O’na şu cevabı verir: “Yâ Resûlallah, babamın hidayete ermesini çok arzu ediyordum ve işte Allah (celle celâluhu) ona bu hidayeti nasip etti. Ancak ben, Ebû Talib’in hidayetini, kendi babamdan daha çok isterdim. Çünkü onu Sen de çok arzu ederdin. Fakat ona hidayet nasip olmadı. İşte bunu hatırladım ve onun için ağladım.”³²³

Vahşî’yi Daveti

Allah Resûlü, nasıl amcası Ebû Talib’in hidayetini istiyor ve bu mevzuda ısrar ediyordu, aynı şekilde, öz amcası, Allah’ın Aslanı Hz. Hamza’yı şehit eden Vahşî’nin hidayetini de istiyor ve onun hidayeti için ısrarda bulunuyordu. İşte, konuyla alâkalı tarihin kaydettiği hâdisenin içyüzü:³²⁴

Allah Resûlü, amcasının kâtili Vahşî’yi doğru yola davet eder, birisiyle mektup gönderir ve hak din olan İslâm’a girmesi için Vahşî’yi yanına çağırır. Ancak Vahşî, gelen şahsa bir mektup yazar verir. Mektupta aşağıdaki âyet-i kerime yazılıdır:

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا * يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا

“Yine onlar ki, Allah ile beraber başka bir ilâha yalvarmazlar, Allah’ın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar ve zina etmezler. Bunları yapan, günahının cezasını bulur. Kıyamet günü azabı kat kat olur. Ve orada alçaltılmış olarak temelli kalır.”³²⁵

Vahşî, bu âyetin altına şu satırları yazmayı ihmal etmemiştir: Sen beni Müslüman olmaya davet ediyorsun ama, ben, bu âyette geçen bütün günahları işledim. Küfür içinde yaşadım. Zina ettim ve bir de senin gözünün nuru amcanı öldürdüm. Benim gibi birisi affolur mu ki, ben de Müslüman olayım?

Allah Resûlü, ikinci bir mektup daha gönderir. Bu defa mektuba şu âyeti yazar:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ
بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا

“Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz. Bundan başkasını dilediği kimse için bağışlar. Allah’a ortak koşan kimse, büyük bir günah ile iftira etmiş olur.”³²⁶

Vahşî, bu defa da, âyette affın kat’î olmadığını, meşîet-i ilâhîye bırakıldığını Resûlullah’a intikal ettirir. Bunun üzerine de O Şefkat Peygamberi, üçüncü bir mektup daha gönderir. Bu mektupta ise şu âyet yazılıdır:

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ
يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

“De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok merhamet edendir.”³²⁷

Vahşî, ancak bu üçüncü mektuptan sonra gelir ve Allah Resûlü’ne biat eder. O da artık sahabe arasında sayılacak ve sonuna “radiyallâhu anh” eklenmeden ismi anılmayacaktır. Ancak o, Hz. Hamza’nın kâtiliydi. Ne kendisinin ne de başkasının bunu unutmaması mümkün değildi. Vahşî, belki ahirette böyle bir günahın hesabını vermeyecekti. Çünkü o, cinayet günü Müslüman değildi ve İslâm’a girmesiyle de bütün geçmiş günahları affolmuştu.³²⁸ Bu yönüyle tali’liydi.. ancak öldürdüğü insan da Hz.

Hamza'ydı!..

Hamza ki, ormanda aslanların ödünü koparan bir efsanevî insanken Resûl-i Ekrem'in önünde dize gelmiş, Müslüman olmuş; hatta İki Cihan Serveri'nin tuttuğu aynı memeyi tutmuş olması itibarıyla Allah Resûlü'ne sütkardeşlik pâyesiyle de serfirazdı.³²⁹ O, İslâm'a gireceği âna kadar Müslümanlar korku içindeydi. Hamza Müslüman olunca onların kükreyişleri, Arap Yarımadası'nı velveleye vermişti. Ve, işte vahşet içinde olduğu bir dönemde Vahşî, bu Hamza'nın kanına girmiş.. Uhud'da elinde taşıdığı tali'siz mızrağını Hz. Hamza'nın bağrına saplamıştı. Hayatı boyunca Allah'tan başka her şeye “**Y**” (Hayır) diyen Hamza, kendisine saplanan mızrak üzerine çökerken yine bir “**Y**” meydana getiriyor ve yere bir “**Y**” gibi yıkılıyordu ki; biraz sonra Allah Resûlü, onu uzuvları paramparça hâlde görecek, başucuna oturacak ve bir çocuk gibi ağlayacaktı. Şehitler yıkanmazdı; ancak Allah Resûlü Hamza'yı yıkadı ve âdeta su yerine de, kevserden daha kıymetli gözyaşlarını kullandı...³³⁰ Evet, Allah Resûlü onun başında bu derece gözyaşı dökmüştü. İşte şimdi bu cinayetin kâtili Vahşî, Allah Resûlü'ne kanlı elini uzatmış biat ediyordu. Allah Resûlü'nün tebliğ anlayışına bakın ki, O, bu eli tutuyor ve Vahşî'nin İslâm'a girişini tebrik ediyordu. Zaten ısrarla Vahşî'yi bizzat kendisi davet etmişti.

Vahşî, iman ettikten sonra Allah Resûlü, onun kulağına eğildi ve şu sözleri fısıldadı: “*Mümkünse bana fazla görünmemeye çalış! Çünkü seni her gördükçe Hamza'yı hatırlar ve sana gereken şefkati gösteremeyebilirim. Böylece sen, tali'sizliğe itilmiş ben de vazifemi tam yapmamış olurum.*”³³¹

Vahşî, bir sahabi şuuru içinde Allah Resûlü'nün bu ricasına ve emrine asla muhalefet etmedi. Daima Allah Resûlü'nden uzakta durdu ve O'na görünmemeye çalıştı.³³² Ancak, her dakika ve her saniyesi de, Allah Resûlü'nden gelecek ikinci bir daveti beklemekle geçti. O, bir direğin arkasından Allah Resûlü'ne bakıyor, O'nun bakışını yakalamaya çalışıyor ve kendi kendine, “Acaba!” diyordu, bir gün gelir de bana: “*Artık görünebilirsin.*” der mi? Vahşî, o mutlu günü bekleyedursun, bir gün kendisine o müthiş ve acı haber ulaştı. Allah Resûlü, gurûb edip aramızdan ayrılmıştı. Vahşî, beyninden vurulmuşa döndü. Zira artık, kendisinin çağrılacağına dair hiçbir ümidi kalmamıştı.

Vahşî'nin bundan sonraki günleri hep günahına keffaret aramakla geçecekti. Nihayet Yemâme harbi patlak verdi. Derhal Halid'in ordusuna girdi ve Yemâme'ye

yollandı. Bu, onun için kaçırılmaması gereken bir fırsattı. İslâm'ın en büyük bahadırlarından birini öldürmüş, bir günaha girmişti. Her ne kadar o günah affolsa bile, Vahşî'nin vicdanı, o günahın tesiriyle Cehennem gibi yanıyordu. Şimdi onun karşısında bir fırsat vardı: İslâm'ın en büyük düşmanı Müseylime'nin halledilmesi.

Vahşî, Hamza'nın bağrından çıkarıp sakladığı paslı mızrağını yanına alarak, Yemâme harbine katıldı. Harp günlerce sürdü. Müseylime ve ordusu, ölüm-kalım mücadelesi veriyordu. Bir ara, kaleden dışarı çıkıp kaçmak isteyen Müseylime, nöbet bekleyen bir sahabi tarafından görüldü. Onu gören sahabi, Vahşî'ye seslendi ve: “*İşte Allah düşmanı gidiyor!*” dedi. Bunu duyan Vahşî, hemen paslı mızrağı eline aldı ve aynen, seneler önce Hz. Hamza'nın bağrına sapladığı gibi, bu defa da Müseylime'nin bağrına sapladı.³³³ Onun attan düşüp yere yıkıldığını görünce, kendisi de secdeye kapandı. Gözyaşları içinde âdeta Allah Resûlü'nün ruhaniyatına hitaben: “*Artık gelebilir miyim, Yâ Resûlallah!*” der gibiydi...

Biz, Allah Resûlü'nün ona ne cevap verdiğini bilemiyoruz. Ama ihtimal ki, Allah Resûlü'nün ruhaniyatı da Yemâme'de hazır bulunmuş ve Vahşî'nin bu denli inkisar dolu yakarışı, O'nu da rikkate getirmiş ve yaptığı civanmertliği tebrik için de Vahşî'yi bağrına basmış ve “*Artık bana görünebilirsin.*” demiştir. Bilemiyoruz. Bu bir buud meselesidir. Bizim bu hâdiseyi nakledişimiz ise, Allah Resûlü'nün tebliği hakkında bir fikir verebilmek içindi...

Evet, görüyoruz ki, Allah Resûlü, en az babası kadar sevdiği ve yine en az öz kardeşi kadar üstüne titrediği Hz. Hamza gibi bir büyük ruhun kâtili için dahi bir rahmet oluyor. Vahşî'nin İslâm'a girmesi için, belki elli yolu deniyor ve Vahşî gibi bir insandan dahi bir sahabi çıkarıyordu. Acaba, O'ndaki tebliğ düşüncesi, O'nun tabiatıyla bütünleşmemiş, O'nun fitratına yerleşmemiş ve ruhunun bir parçası hâline gelmemiş olsaydı, Allah Resûlü'nün Vahşî gibi bir insanı, ısrarla İslâm'a daveti hiç mümkün olur muydu? Hayır, O'nun bu tehâlükünde, tebliğin nebiye ait bir sıfat olma hakikati saklıydı. Bu itibarla da O, başka türlü davranamazdı.

İkrime'yi Daveti

İkrime'nin düşmanlığı, Vahşî'den de artıktı. O, İslâm'ın bizzat kendisinin

düşmanıydı. Yani o, düşmanlığını şuurulu olarak yapıyordu. İkrime'nin neş'et ettiği evde bulunanların hemen hepsinde, İslâm'a karşı cibillî bir düşmanlık vardı. Evin reisi, Ebû Cehil'di. Ondaki cehalet, bütün haneye sirayet etmiş ve Ebû Cehil'in evi, o koyu küfür karanlığıyla âdeta gayya hâline gelmişti. O evde İslâm'a giren herkes, en ağır şekilde eza ve cefaya maruz kalıyor ve kat'iyen rahat bırakılmıyordu.

İkrime, sanki İslâm düşmanlığında babasıyla yarışır gibidir.³³⁴ Babasının katıldığı hemen bütün hiyanet hareketlerine o da katıldı. Küfür gözünü kör etmişti. Mekke fethedildiği hâlde o hâlâ temerrüt ediyordu. Evet, niceleri, Mekke'nin fethiyle birlikte derhal Müslüman olmuş ve nur hâlesine girmişti ama, İkrime'nin husumeti devam ediyordu. Zaten o, Mekke fethi sırasında da Müslümanlara karşı kılıç kullanmış ve sonra da Yemen'e kaçmıştı...³³⁵

Ümmü Hakîm, İkrime'nin hem hanımı, hem de amcasının kızıydı. Bu kahraman kadın, sırf vefa borcunu ödemek için Yemen'e kadar gitti ve kocasını ikna ederek geriye getirdi. Ancak, İkrime'nin, Allah Resûlü'nün huzuruna çıkacak yüzü yoktu. Çünkü yapmadığı düşmanlık ve Allah Resûlü'ne reva görmediği zulüm ve hakaret kalmamıştı. Geçtiği yollara diken serpilecekse, herkesten evvel o koşturmuştu; başına toprak saçılacaksa, en evvel bu işe o sahip çıkmıştı. Ancak Allah Resûlü hırsıyla İkrime'nin de hidayetini istiyor ve Vahşî'ye gösterdiği aynı hassasiyeti ona da gösteriyordu.

İkrime, İki Cihan Serveri'nin huzuruna girdiğinde, Allah Resûlü, kendine yakışır büyüklükle ona hitaben: *“Ey hicret yolcusu Merhaba!”* dedi. İslâmî mânâda hicret bitmişti; ancak, Allah Resûlü, onun uzak yollardan geldiğine telmih için böyle demişti. Bu cümle, İkrime'nin kalbindeki bütün buzları eritmeye yetti. Allah Resûlü'nün ellerine sarılarak O'ndan dua istedi: *“Dua et, Yâ Resûlallah! Ve bütün yaptığım düşmanlıklar için benim namıma istiğfar et!”* dedi. Allah Resûlü de, ellerini kaldırdı dua etti. İkrime coştı, kendinden geçti. Zira, hiç de böyle bir alâka beklemiyordu. Beklemedi, çünkü o âna kadar, Allah Resûlü'nü de herhangi bir insanla kıyas ediyor ve sıradan bir insanın yapabileceği muameleyle karşılaşacağını sanıyordu. O'ndan bu iltifatları görünce, bu zannında hata ettiğini anladı. *“Yâ Resûlallah!”* dedi,

“Bundan böyle, Sana ve İslâm'a düşmanlık uğruna ne kadar mal sarfettiysen, İslâm için bunun iki mislini harcayacağıma söz veriyorum...” Ve Yermük'te sözünde durdu.. ancak orada verdikleri arasında, canı da vardı.³³⁶

İkrime, Yermük Muharebesi'ne hanımı ve çocuğuyla beraber katılır. O bu muharebede yaralanır ve alıp bir çadıra getirirler. Hanımı başucunda ağlarken İkrime, "Ağlama!" der, "Ben zaferi görmedikçe ölmeyeceğim." Bu da ona ait bir keramettir. Biraz sonra çadıra amcası Hâris b. Hişâm girer: "Müjde, der, Allah bize zafer verdi!" İşte o zaman İkrime:

"Beni ayağa kaldırın. Çünkü içeriye Allah Resûlü girdi." der ve Allah Resûlü'nün ruhaniyatına hitaben şunları söyler: "Yâ Resûlallah! Sana verdiğim sözümde durdum mu? Ahdimi yerine getirdim mi?" ve son nefesinde de: **تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي** **بِالصَّالِحِينَ** âyetini³³⁷ okur ve ruhunu Allah'a teslim eder. Âyet meal olarak şöyle demektedir: "Rabbim, beni Müslüman olarak öldür ve salihlere ilhak et!"

Evet, Allah Resûlü'nde, insanların hidayete ermesi mevzuunda bir hırs vardı. O, tebliğde bir erişilmezliği temsil ediyordu. Binlerceye, yüzbinlerceye elini uzatıyor ve binlerceyi, yüzbinlerceyi aydınlık iklimine çekiyor; çekiyor ama yine de doyma bilmiyordu. Zira engin rahmetinden, herkesi istifade ettirmek istiyordu. Evet O, can düşmanı hasımlarına bile şefkat elini uzatıyor ve böylece peygamberlerdeki tebliğ sıfatının nasıl erişilmez bir ufuk olduğunu gösteriyordu.

bc. Tebliğ Sancısı Uykularını Kaçırırdı

Bütün hayatı boyunca Allah Resûlü'nün gözlerine doğru dürüst uyku girmede. Çünkü O, bütün insanlığın derdiyle dertliydi. Evet, "Hayatında gözlerini yumup, rahat bir uyku uyumadı." sözü ancak İki Cihan Serveri'ne isnat edilirse doğru olabilir; zira O'nun hayatı hep tebliğ içinde geçmiştir.

Mekke döneminin ilk yılları, panayır panayır, sokak sokak gezer ve nerede bir pazar kurulsa, Allah Resûlü muhakkak gider ve orada bulunanları Hak Dine davet ederdi. Bu uğurda sayısız hakaretlere maruz kalır, horlanır, başına taştoprak atılır; O bunların hiçbirine takılmadan hedefine yürürdü. Melekler O'nun yüzüne bakmaya kıyamazken gel gör ki, Mekke müşrikleri, o yüze tükürüyorlardı. Güneş, hararetiyle O'nun tenini incitmesin diye bazen bulutu yüzüne bir peçe gibi çekmesine karşılık, yüzü suyu hürmetine yaratıldığımız o dirahşan çehreye hakaretlerin en galizleri savruluyordu...

“En yakın akrabaları inzar et!” mealindeki ³³⁸ **وَإَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ** âyeti nazil olunca O, hemen kendine yakın bütün oymak ve kabileleri topladı ve onlara hitaben şöyle dedi: “Allah (celle celâluhu) bana en yakınlarımı inzar etmemi emretti. Siz de benim en yakınlarımsınız. Fakat, siz, Lâ ilâhe illallah, demedikçe Allah katında, sizin için bir şey yapmam mümkün değildir. Ancak bu kelimeyi söylerseniz ahirette sizin için şahit olabilirim.”

O, böyle dedi ama, orada bulunanlar sanki duvar kesilmiş ve Allah Resûlü’ne tek kelimeyle cevap vermemişlerdi. Sadece öz amcası Ebû Leheb konuşmuş –konuşmaz olsaydı– “Yazık sana, bizi bunun için mi çağırдың?” demiş ve bu söz üzerine de herkes dağılıp gitmişti.³³⁹

Hz. Hatice’nin bütün serveti, Mekke ulularına verilen ziyafetlerle eriyip gitmişti. Allah Resûlü, onları davet ediyor, yediyor, içiriyor ve bu arada “Acaba birkaç kelime bir şey anlatabilir miyim!” diye durmadan didiniyordu. Ama nedense, bir türlü olmuyordu.

Böyle meclislerden birini Hz. Ali (radiyallâhu anh) bize şöyle anlatır: “Yine Allah Resûlü Mekke büyüklerini evine davet etmişti. Yemekler yendi. Bir ara Allah Resûlü, konuşmaya başladı. Kendisinin hak peygamber olduğunu ve en yakınları olarak onların kendisine yardımcı olmaları gerektiğini anlattı. Sözüün sonunda da: “Bu mevzuda içinizde bana yardımcı olacak yok mu?” dedi. Ben o gün, henüz yedi yaşlarında, soluk yüzlü, sımsıkı bünyeli bir çocuktum. Elimde testi su dağıtıyordum. Allah Resûlü’nün sözlerine kimse karşılık vermeyince dayanamadım. Testiyi bırakarak ‘Ben varım, yâ Resûlallah!’ dedim. Allah Resûlü, bu teklifini üç defa tekrar etti. Her defasında da benden başka cevap veren olmadı.”³⁴⁰

Ve işte böyle yıllar ve yıllar Allah Resûlü, yılma ve usanma nedir bilmeden tebliğine devam etti. Yakınları da O’na hiç mi hiç kulak vermediler; O da, daha uzaklardan kendisini dinleyecek kimseler aramaya koyuldu. Ancak oralarda da kalb sahibi insan bulmak, sanıldığı kadar kolay olmadı. Taif’te taşlandı, alaya alındı.³⁴¹ Panayırarda girdiği çadırların çoğundan kovuldu.³⁴² Ne var ki, O’ndaki bu ciddî talep O’nu bir sürprizler âlemine çekiyor gibiydi ve öyle de oldu.

Kader O'nu Akabe'ye sürükledi ve bir kısım temiz insanlarla buluşturdu. Burada altı kişiyle tanıştı. Bunlar ertesi sene Akabe'ye on iki insan olarak geldiler. Allah Resûlü onlara bazı hususları tebliğ etti. Kendisine inanacaklarsa bu şartlar dahilinde inanmalıydılar... Onlar da Allah Resûlü'nün bütün tekliflerini tereddütsüz kabul ettiler. İki Cihan Serveri, onlarla beraber Mus'ab b. Umeyr'i gönderdi. Mus'ab onlara dinlerini öğretecekti. Ertesi sene Mus'ab Akabe'ye yetmiş kişiyle beraber geldi. Bunlar da Allah Resulü'ne biat ettiler. Bu arada Hz. Abbas, onlara düşünerek karar vermelerini tavsiye etti ve böyle bir teklifi kabul etmenin, bütün cihanı karşılına almak olduğunu onlara tafsilatıyla anlattı. İçlerinde dönen olmadı. En ağır şartlarda dahi Allah Resûlü'nü kendilerine tercih edeceklerine söz vererek biat ettiler.³⁴³

bd. Sahabede Tebliğ Aşk

Mus'ab, Mekke'nin en zengin ailesinin biricik çocuğuydu. İslâm'a girdiğinde on yedi yaşlarındaydı. O, sokaklardan geçerken genç kızlar pencerelere üşüşür ve ona mendil sallarlardı. O, yemesine giymesine itina gösteren biriydi. Ancak İslâm'a girdikten sonra, ailesinden yüz bulamadı. Medine'ye giderken üzerinde sadece bir elbisesi vardı ve başka eşyası da yoktu. Ondan sonra da hep böyle yaşadı. Hatta Uhud'da şehit düştüğü zaman bütün uzuvlarını Allah için vermiş.. evet, o gün kütükte doğranır gibi doğranmış, sonra da üzerine örtmek için bir kefen bezi dahi bulunamamıştı.³⁴⁴

İşte Allah Resûlü'nün tilmizi bu şanlı sahabi, Medine'ye varır varmaz hemen irşad ve tebliğe başladı. Medine'de çalmadığı kapı yok gibiydi. O kadar hasbî, samimî ve ihlâslı bir ruha sahipti ki, onun sohbetini dinleyenler, en kısa zamanda küfürden uzaklaşıp İslâm halkasına dahil oluyordu. Onun gelişi, Medine'de bir dalgalanma meydana getirdi. O, âdeta karanlık gönülleri aydınlatan bir nur menbaıydı. Es'ad b. Zürâre (radıyallâhu anh) kendisine ev sahipliği yapıyordu. Es'ad b. Zürâre henüz cuma namazı farz olmamasına ve daha Allah Resûlü de Medine'yi şereflendirmemesine rağmen, bu zat, inanan insanları bir araya toplamış ve onlara cuma namazı kıldırılmıştı.³⁴⁵

Medine'de hatırı sayılır kim varsa, onun evine gelip, Mus'ab'ı dinliyordu. Gelenler, hışımla geliyordu ama, dönüşleri, pek de geldikleri gibi olmuyordu. Sa'd b. Muaz da bu gelip dönenlerdendi. O da bir gün öfkeyle gelmiş ve Medine'de kimsenin fitne

çıkarmasına meydan vermeyeceğini söylemişti.. zira ona, Mus'ab'ın gelişi bir fitne olarak anlatılmıştı. O da, bu fitneyi bertaraf etmeyi kendine vazife edinmişti. Eve girdi. Mus'ab, yine yanındakilere, o kadife gibi mülâyim sesiyle bir şeyler anlatıyordu. Sa'd, önce çok haşin davrandı. Ancak Mus'ab, ona şu teminatı verdi: *“Evvelâ gel otur ve dinle! Anlattığım şeyler hoşuna gitmezse, hoşlanmadığın bu şeye son verir, bir daha seni rahatsız etmem.”* Bu sözler Sa'd b. Muaz'ı eritmeye yetti. Biraz sonra kendisini meleklerin teşyi edeceği makamlara yükseltecek kapının eşliğinden içeri girdi ve kelime-i tevhidi gönlünün derinliklerinden gelen bir edayla haykırdı.³⁴⁶

Evet, Sa'd b. Muaz, Mus'ab b. Umeyr'in önünde diz çökmüş ve Müslüman olmuştu. O günün Medine'sinde, Ömer'in Mekke'de Müslümanlığı kabulüne benzer bir coşku meydana getirmişti Sa'd b. Muaz'ın Müslümanlığı. Yankısı en kısa zamanda civar kabile ve aşiretlerde de mâkes bulan büyük bir hâdise oldu.

Görüldüğü gibi, Allah Resûlü, durmadan, dinlenmeden hak ve hakikatin neşrini yaptığı gibi, O'nun sadık çırak ve tilmizleri de aynı şekilde, cihanın dört bir yanına dağılmış ve hakkı neşretme vazifesini en seviyeli şekilde eda etmeye çalışmışlardı. Cihan, bu meşalelerin tutuşturduğu nurlu kalblerle apaydın olacaktı. Zaten Mus'ab'ı Medine'ye, Talha'yı Dûmetü'l-Cendel'e ve daha sonraki yıllarda, Berâ ve Halid'i Yemen'e sevk eden aynı duygu ve düşünce değil miydi?

Bazen bir sahabi gittiği yerde muvaffak olamazsa, Allah Resûlü, onların yerlerini değiştiriyor ve bu değişiklik de muhakkak surette, müsbet mânâda tesirini gösteriyordu. Meselâ, Halid b. Velid, irşad adına gönderildiği Yemen'de çok muvaffak olmadı. Allah Resûlü, daha sonra oraya Hz. Ali'yi gönderdi.

Berâ b. Âzib, bu hâdiseyi bize şöyle naklediyor:

*“Halid'le günlerce Yemen'de kaldık; Ali gelinceye kadar kimse bize inanmadı ve saflarımıza dahil olmadı. Ancak Hz. Ali'nin gelişiyle her şey birdenbire değişiverdi. İnsanlar, bölük bölük İslâm'a girmeye ve Müslüman olmaya başladılar.”*³⁴⁷

Evet, Yemen'de Hz. Ali muvaffak olmuştu. Zira onun Allah Resûlü'yle uzun bir geçmişi vardı. Ayrıca o, Hz. Hasan ve Hüseyin'den gelen altın halkanın ve kıyamete kadar gelecek bütün kutupların, mukarrabînin, evliyâ ve asfiyânın babaları durumundaydı. Bugün dahi, hak ve hakikat onların himaye kanatları altında temsil

edilmektedir. Ve işte bu Hz. Ali, bütün Yemen'i, yürekleri eriten sözleriyle fethediyordu ki, gün gelip Veda Haccı'nda bunların hepsi gelerek İslâm'a iltihak edeceklerdi.³⁴⁸

c. DEVLET REİSLERİNE NÂMELER

Allah Resûlü, bir taraftan böyle değişik istidatları etrafa gönderip irşad vazifesini sürdürürken, diğer taraftan da devlet reislerine ve meliklere gönderdiği nâmelerle onları hak dine davet ediyordu. Bu da tebliğin ayrı bir buuduydu.

ca. Necaşî

Necaşî, Habeş hükümdarıydı. Allah Resûlü'nü göremediği için sahabi değildi; fakat çok büyük bir insandı. Allah Resûlü, ona Amr b. Ümeyye'yi göndermişti. Necaşî'ye gönderilen mektupta İki Cihan Serveri şöyle diyordu:

مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ إِلَى النَّجَاشِيِّ الْأَصْحَمِ مَلِكِ الْحَبَشَةِ: سَلَامٌ عَلَيْكَ فَإِنِّي أَحْمَدُ
إِلَيْكَ اللَّهُ الْمَلِكُ الْقُدُّوسَ الْمُؤْمِنَ الْمُهَيِّمَنَ، وَأَشْهَدُ أَنَّ عِيسَى رُوحُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا
إِلَى مَرْيَمَ الْبَتُولِ الطَّاهِرَةِ الطَّيِّبَةِ الْحَصِينَةِ... وَإِنِّي أَدْعُوكَ إِلَى اللَّهِ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ
لَهُ

*“Allah’ın Resûlü Muhammed’den Habeş Necaşîsi (hükümdarı) Asham’a; Selâm sana! Ben, senin vesilenle, Melik, Kuddûs, Mü’min ve Müheymin olan Allah’a hamedederim. Ve şehadet ederim ki, İsa, Ruhullah ve Allah’ın iffetli, tertemiz, pâk ve bâkire Meryem’e ilkâ ettiği kelimesidir... Seni şeriki olmayan Bir Allah’a davet ediyorum.”*³⁴⁹

İki Cihan Serveri, evvelâ Necaşî'ye hitaben, doğrudan doğruya “Selâm sana!” demekle, onda bir şeyler gördüğünü îma ediyordu. Evet, sanki, Allah Resûlü, onun hidayete ereceğini gayb-âşına gözüyle görmüştü ki, ona böyle hitap etmişti. İkinci olarak, kullanılan ifade ve üslûp, gayet harikadır. Zira, Allah Resûlü, meseleye yaklaşırken, Necaşî'nin gözünde çok büyük ve saygıdeğer olan Hz. Meryem'le yaklaşmıştır. Zaten bizler için de, Hz. Meryem o denli büyüktür. Çünkü Hz. Meryem, büyük bir peygamberi

dünyaya getiren kadındır ve ilhama mazhardır.

Dikkat edilmesi gerekli olan önemli bir husus, Necaşî bir hıristiyandır ve Allah Resûlü, ona hitap ettiği mektubuna malzeme olarak, Kur'ân'ın o mevzu ile alâkalı âyetlerini kullanmıştır. Bu, Necaşî'nin ruhuna girmek için en müessir ve en sâlim yoldur. Nitekim de öyle olmuştur.

Necaşî, mektubu almak için tahtından inmiş, öpüp başına koymuş, mektubun okunması biter bitmez de davete icabet ederek Müslüman olduğunu ilan etmiş ve hiç vakit geçirmeden kâtiplerine şu mektubu dikte etmiştir:³⁵⁰

إِلَى مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ مِنَ النَّجَاشِيِّ الْأَصْحَمِ... أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ... فَإِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَإِنْ شِئْتَ أَنْ آتِيكَ فَعَلْتُ. يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَإِنِّي أَشْهَدُ أَنَّ مَا تَقُولُ حَقٌّ

*“Allah'ın Resûlü Muhammed'e, Habeş hükümdarı Necaşî Esham'dan... Ben şehadet ediyorum ki, sen Allah'ın Resûlü'sün... Eğer emredersen, hemen oraya gelirim. Ancak ben, sadece kendime sahibim. Şu anda teb'ama hâkim değilim. Yine şehadet ederim ki, Senin dediklerinin hepsi de doğrudur.”*³⁵¹

Necaşî, imanının şuurunda bir insandır. Bir gün yakınlarına şöyle demiştir: *“Keşke şu saltanata bedel, Hz. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hizmetkârı olsaydım.”*³⁵²

Ve aradan bir müddet geçer. Bir gün Allah Resûlü, mescide gelir orada bulunanlara, *“Kalkın!”* der, *“Kardeşimiz Necaşî'ye cenaze namazı kılacağız.”*³⁵³

Fukahâ arasında, gıyabî cenaze namazı ihtilaflıdır. Şâfiî ve Hanbelî mezhebi imamları böyle namazı tecviz ederken, Hanefî ve Malikî mezhebi imamları aksini söylerler.³⁵⁴ Çünkü onlara göre, bir mucize eseri olarak, Necaşî'nin tabutu Allah Resûlü'nün önünde hazır bulundurulmuş ve kılınan namaz, bu şekilde hâzır'a kılınmıştır.³⁵⁵ Bu fikhî bir mevzudur ve tafsil edilmesinin yeri de burası değildir...

cb. Hirakl

Allah Resûlü, ikinci mektubunu Dihyetü'l-Kelbî ile Hirakl'e gönderdi. Hirakl,

Roma İmparatoru idi. Hirakl'e gönderilen mektupta şunlar vardı:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مِنْ مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ: سَلَامٌ عَلَيَّ مِنْ اتَّبَعَ
الْهُدَى.

أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي أَدْعُوكَ بِدِعَايَةِ الْإِسْلَامِ، أَسَلِّمُ تَسَلِّمَ يُؤْتِكَ اللَّهُ أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ.
فَإِنْ تَوَلَّيْتَ فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الْأَرِيسِيِّينَ. وَ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا
وَبَيْنَكُمْ إِلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئاً وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضاً أَرْبَاباً مِنْ دُونِ
اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

“Allah’ın kulu ve resûlü Muhammed’den Rum meliki Hirakl’e; Allah’ın selâmı, hidayete uyanlar üzerine olsun! İmdi, Ben seni İslâm’a davet ediyorum. Müslüman ol selâmeti bul. Böylece Allah, senin ecrini iki kat verir. Eğer yüz çevirirsen, kendi yüz çevirişinin yanında, bütün yüz çevirenlerin vebali de sana yüklenir.

‘Ey Kitap Ehli, gelin aramızdaki müşterek kelimeye birleşelim (Sizinle bizim aramızda mânâsı aynı bir kelimeye geliniz): Allah’tan başkasına kulluk etmeyelim, O’na hiçbir şeyi eş tutmayalım; ve Allah’ı bırakıp da kimimiz, kimimizi ilâhlaştırmayalım. Eğer onlar, yine yüz çevirirlerse işte o zaman: ‘Bizim Müslüman olduğumuza şahitler olun!’ deyiniz.³⁵⁶’

Bu sözler Hirakl'e tesir etmişti. O gün orada, Ebû Süfyan da bulunuyordu.. ve hükümdarla Ebû Süfyan arasında şöyle bir konuşma geçti: Hirakl:

- Bu zatın nesebi nasıldır?
- Soylu ve asil bir nesebe sahiptir.
- Daha evvel atalarından böyle bir iddiada bulunan oldu mu?
- Hayır, olmadı.
- Ataları içinde hiç hükümdar var mıydı?

- Hayır, yoktu.
- Ona tâbi olanlar, zayıflar mı, ileri gelenler mi?
- Ekseriyet itibarıyla zayıflar.
- Cemaati azalıyor mu, çoğalıyor mu?
- Gün geçtikçe çoğalıyor.
- Hiç yalan söylediği oldu mu?
- Hayır, onu hiç yalan söylerken görmedik.
- Hiç vefasızlık ettiği oldu mu?
- Bugüne kadar olmadı; ancak bundan sonrasını bilemem.

İşte, Ebû Süfyan, henüz Müslüman olmamasına ve Allah Resûlü'nün amansız bir düşmanı bulunmasına rağmen, o günkü konuşmasına ancak son cümlesi kadar bir tereddüt sokuşturabilmişti.

Ve Hirakl, Ebû Süfyan'ın verdiği cevapları tekrar ederek, bütün bunların, Allah Resûlü'nün risaletine delil olduğunu söylüyor ve durumu piskoposuna da soruyor, o da aynı kanaati izhar ediyordu. Bir rivayete göre imanını izhar ediyor ve: “Çok yakın bir zaman sonra, şu benim ayaklarımı bastığım yerler, hep O'nun olacak.” diyor³⁵⁷ ve dediği de aynen zuhur ediyordu.

Ancak papazların homurdanmaları sebebiyle Hirakl, sözünün mecrasını değiştiriyor “Ben sizi imtihan ettim, ta ki dininize ne derece bağlısınız göreyim...” Piskopos ise, iman etti ve Allah Resûlü'ne gaybî olarak biatta bulundu.³⁵⁸

cc. Ve Diğerleri

Efendimiz daha birçok yere ve birçok kimseye mektuplar göndermişti. Bunlardan kimisi, davete icabet edip Müslüman olmuş, kimisi de Müslüman olmamakla beraber Allah Resûlü'ne karşı saygılı davranmıştı. Meselâ, Mukavkıs ki, Kıptîlerin hükümdarı ve

bunlardan biriydi. Allah Resûlü, ona Hâtıb b. Ebî Beltea'yı göndermişti. Mukavkıs, gerçi Müslüman olmadı. Ancak Hâtıb'a, orada kaldığı müddet zarfında hep ikramda bulundu ve Allah Resûlü'ne de hediyeler gönderdi. Mâriye Validemiz de bu hediyelerden biriydi. Allah Resûlü, onu zevce olarak kabul buyurmuş ve ondan İbrahim adında bir çocuğu olmuştu.³⁵⁹ Ayrıca bu hediyeler arasında bir de beyaz bir katır vardı. Adı "Düldül" olan bu katır, o gün için Arab'ın gördüğü ilk katırdı.³⁶⁰

Kısra ise, Allah Resûlü'nden gelen mektubu parçalayıp yere atmış.. bu da onun kendi mülkünün parçalanması şeklinde tecellî etmiş ve kısa bir müddet sonra İran parça parça oluvermişti.³⁶¹

Allah Resûlü, hükümdarlara, devlet reislerine ve değişik kabilelerin ileri gelenlerine bir mânâda bütün dünya ile oynamak demek olan şümüllü bir tebliğde bulunuyordu.. ve O, her gün biraz daha sinelere giriyor, gönüllere taht kuruyordu. Sanki, O'nda kudsî bir cazibe vardı da, âdeta bir kısım sırlı iplerle insanları kendine cezbediyordu. O'nun cazibesine kapılan her fert ve cemiyet, aynı zamanda nur âlemiyle de bütünleşmiş oluyordu. O, gönüllere bu şekilde taht kurduktan sonra, artık O'na karşı mücadele etmek, güneşi balçıkla sıvamaktan farksızdı. Buna beyhude bir çırpınış da denebilir.

Nitekim, az sonra, öyle de oldu. O güne kadar direnenlerin hemen hepsi boşuna uğraştıklarının farkına vardı ve O'na dehalet ettiler...

d. TEBLİĞ AÇISINDAN HUDEYBİYE

Hudeybiye, tebliğde ayrı bir fırsat buududur. Allah Resûlü'nün böyle ağır şartları hâvî bir anlaşmayı kabul etmesi, işin başında Hz. Ömer gibi Allah Resûlü'ne bağlılığı müsellemler tarafından dahi, itiraz mânâsına gelebilecek bir reaksiyonla karşılanmış ve o esnada kaybetme sath-ı mailinde buğulu dakikalar yaşanmıştır..³⁶² yaşanmıştır ama ertesi sene Müslümanlar, ellerini-kollarını sallaya sallaya Mekke'ye girmişlerdir. Bu ise Mekke'de bir sene boyu konuşulan mevzu olmuştur. Böylece gönüller İslâm'a karşı yavaş yavaş hazırlanabilmiş.. ve Mekke'nin ileri gelen dev şahsiyetlerinden Halid b. Velid, Amr b. Âs ve onlar gibi kişiler bu arada kendi hür iradeleriyle İslâm dinine

girmişlerdir.³⁶³ Onların izzetleri rencide olmadan İslâm'a girmeleri, ileride yapacakları hizmetler açısından çok mühimdi ve öyle oldu...

Ayrıca, biat esnasında ashabın, Allah Resûlü'ne karşı gösterdikleri bağlılık örneği, Mekkeli murahhasların gözünden kaçmamış³⁶⁴ ve bu da Mekkelilerin İslâm'a karşı yumuşamalarını hızlandırmıştır.

e. FERT PLÂNINDA TEBLİĞ

Allah Resûlü, fethin zirvesinde olduğu dönemlerde dahi ferdî münasebetlere son derece ehemmiyet veriyordu. O bir iki sene içinde bütün Mekke halkının kendisine dehalet edeceğini biliyordu ama, buna rağmen Halid b. Velid'le Amr b. Âs'ın gelişini ayrı bir iltifatla karşılıyor ve onlara teveccüh yağdırıyordu. Evet, yanında bulunan ashabını, bu iki dâhiyi karşılamaya göndermişti ve Halid, teslimiyet mânâsına elini uzattığı zaman Allah Resûlü, ona şöyle iltifatta bulunmuştu: *“Ben de hayret ediyordum; Halid gibi akıllı bir insan nasıl olur da küfür içinde kalır.. ben bir gün gelip, senin Müslüman olacağına kat'iyen inanıyordum.”*³⁶⁵

O hâletteki bir insana, Allah Resûlü'nün söylediği bu sözler, iltifatların en büyüğüdür. Ve işte Halid bu iltifatlarla müstakbel hayatı adına kim bilir nasıl metafizik gerilime geçmiştir?

Bu arada Amr b. Âs da, Allah Resûlü'nün elinden tutmuş, bir türlü bırakmıyordu. Durmadan ısrar ediyor ve: *“Yâ Resûlallah, günahlarım için istiğfar et ve Cenâb-ı Hakk'a yalvar.”* diyordu. “Dua et, Allah beni affetsin!” İki Cihan Serveri, ona da iltifatta bulunuyor ve şöyle diyordu: *“Bilmiyor musun, İslâm, daha önceki bütün günahları siler süpürür... İnsan, İslâm'a girince anasından doğduğu gün gibi tertemiz olur.”*³⁶⁶

Evet, Allah Resûlü artık, gönüllere taht kurmuş ve mübeccel şahsiyetine teveccühü tebliğ adına değerlendiriyor, insanlar da fevç fevç O'na doğru koşuyor, O'nun dinine dehalet ediyordu. Hatta o günkü mevcelenme geldi ta bu günlere ulaştı. Öyle inanıyor ve öyle zannediyoruz ki, Efendimiz'in mübarek mesajı bundan sonra da, kıyamete kadar, kendisine has ihtişamıyla devam edecektir.

Basına yansıyan kadarıyla olsun meseleye baktığımızda, bugün Avrupa’da milyonlarca insan Müslüman olmakta ve dünya Müslümanlığa doğru kaymakta. Evet Avrupa İslâm’a gebedir ve yakında hamlini vaz’edecektir. *İslâm dünyasında ise doğum tamamlanmak üzeredir. Bir de şimdi cihanın şu şarkına, yani nifak düşüncesinin hâkim olduğu yerlere bakın! Aradan yarım asırdan fazla bir zaman geçmesine ve bu yöre insanının korkunç asimilelere maruz kalmalarına rağmen, burada yaşayan Müslümanlar; düşünce ve ruh dünyalarından pek bir şey kaybetmemiş gibi kendi düşünce dünyalarına koşuyorlar. Yakın bir gelecekte en olmaz beldelerin bağrında dahi ezan-ı Muhammedî duyulacak ve orada da fevç fevç İslâmiyet’e dehaletler olacaktır. Allah Resûlü’nün tebliğini temsil edenler, dünyanın hiçbir yerinde, bu tebliğin ulaşmadığı yer bırakmayacak ve bütün bunları yaparken de, birer muhabbet ve şefkat fedaisi gibi davranacaklardır.*

f. İLÂHÎ İLTİFATA MAZHARİYET

Allah (celle celâluhu), Nebisine hitaben bir âyet-i kerimede şöyle buyurur:

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

“Ey Resûl! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O’nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah, seni insanlardan koruyacaktır. Doğrusu Allah, kâfirler topluluğuna rehberlik edip doğru yola iletmez.”³⁶⁷

Allah (celle celâluhu) hiçbir peygambere böyle hitap etmemiştir. Diğerlerine hitap, hep mücerret isimleriyle yapılır; ancak Hz. Muhammed’dir ki (sallallâhu aleyhi ve sellem), O’na hitap edilirken böyle tazimkâr bir ifade kullanılmıştır.

“Ey Resûl!” sözü ile Hak’tan mesaj getiren, haber ulaştıran ve ötelere haberdar insan kastedilmektedir. Bu hitap tarzıyla Allah, O’na çok şerefli bir hususiyet izafe ederken, bizlere de, O Nebi’nin şeref ve kıymetini hatırlatır. Buna, O’nun şerefini ilan da denebilir. Ve O, bu şerefin gölgesi altında, bize sunacağı mesajı sunar. Yani, şu anda size muhatap olan veya sizi muhatap alan zât öyle bir zâttır ki, âdetâ Allah (celle celâluhu) O’na saygı gösteriyor, (tabir caizse) O’na adıyla “Yâ Ahmed, yâ Muhammed,

yâ Mustafa, yâ Mahmud!” demiyor da “*Ey şanı yüce Resûl!*” yani duygu, düşünce ve gönülleri diriltten mesajlarla insanlığın imdadına koşan nebi diyor. Zira Allah, O’nu nurdan bir helezonun zirvesine çıkarmış, O’nu peygamberlikle serfiraz kılmış ve vicâhî olarak konuşulabilecek bir muhatap hâline getirmiştir.

Evet, bu gibi beyanlardan da anlaşıldığı üzere, Allah, O’nu karşısına alıyor ve O’nunla yüz yüze konuşuyor. Nitekim, bazı muhakkıkîn, Efendimiz’in, miraçta Cenâb-ı Hak’la fiilen böyle konuştuğunu söylemektedirler.³⁶⁸ Nasıl, diğer vahiyleri, bazen perdeler ardından; fakat yine bizzat Cenâb-ı Hak’tan telakki etmiştir. Öyle de miraçta bu iş doğrudan doğruya bizzat görüşerek olmuştur.

İşte Hz. Muhammed Mustafa bu zâttır. Allah (celle celâluhu), O’nu seviyeler üstü bu seviyeye çıkarmış ve bu noktaya ve bu seviyeye çıkardığı O Zât’a demiştir ki: “*Sen, sana tevdi ettiğim mesajları insanlığa hiç durmadan duyurmalısın ve bu işte, hiçbir şey de Sana engel olmamalıdır.. evet Sen, hiçbir şeye takılıp kalmamalısın. Ne korku, ne endişe, ne mânialar ne açlık ve susuzluk, ne de dünyaya ait makam ve mansıp seni tebliğden alıkoymamalıdır.*”

Elhak, Resûl-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm, hiçbir engele takılıp kalmamış ve bir an dahi tevakkuf etmeden kendisine tevdi edilen bu vazifeyi yerine getirmiştir. O’na bir risalet kapısı açılmış, O ise bu kapının sövelerini sökercesine rekorlar üstü rekora ulaşmıştır ki, *فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى*³⁶⁹’yi da bir noktada böyle anlamak mümkündür... Evet, O’nun kendisi için bir yükselme sınırı takdir olunmuş; O ise, bu sınırı çok geride bırakmıştır. Zira öyle bir noktaya ulaşmıştır ki, Hz. Cibril o noktadan sonra O’na şöyle demiştir: *Yürü yâ Muhammed! Bundan sonra top senin, çevkan senin, ben parmak ucu kadar daha ilerlesem, Rabbimin azamet nuru beni yakar mahveder!*³⁷⁰

Bu, imkân sahasını zorlama, hatta aşma demektir. Bu ifadeler, bana hep Auguste Comte’u hatırlatır. Fransız filozofu Auguste Comte (1798-1857), pozitivizmin kurucularındandır. Hayatı, hep din düşmanlığı ile geçmiştir. Çünkü ona göre, bilimin tecrübe sahasına girmeyen her şey safsatadır. Ancak, *Tarih-i Murad*’da onunla ilgili şöyle bir hâdise nakledilir:

Bir aralık Comte, Endülüs’e gitmiş; oradaki İslâmî sanat eserlerini hayranlıkla seyretmiş ve İslâm hakkında malumat edinmek için bazı kişilere sorular yöneltmiş... Aldığı

cevaplar arasında bilhassa, Efendimiz'in ümmî oluşu, onu şaşkına çevirmiştir. İnanamamış ve Roma'ya giderek 9. Papa ile görüşmüş ve yemin ettirerek bu mevzuu ona sormuştur. O da söylenenlerin doğruluğunu tasdik edince, filozof şöyle demekten kendini alamamıştır:

“Muhammed bir ilâh değil; fakat beşer de değil...”

Zaten bizim Bûsîrî'miz de şöyle demiyor mu?

فَمَبْلَغُ الْعِلْمِ فِيهِ أَنَّهُ بَشَرٌ وَأَنَّهُ خَيْرُ خَلْقِ اللَّهِ كَلِّهِمْ

“İlmin vardığı son nokta şudur: O, bir beşerdir, ancak Allah'ın yarattığı varlıkların en hayırlısıdır.” Yani O, Âmine'den doğma, Abdullah'ın oğlu, Abdülmuttalib'in torunudur. Evet, O'nun da bir anası, babası ve bir maddî yanı vardır. Ancak madde ile O'nu izah edip anlatmak mümkün değildir. O, peygamberlik semasında tayeran eden bir tavustur. Hâlbuki bizim sözlerimiz, hep O'nun içinden çıktığı yumurta etrafında dönüp durmaktadır. O, miraçta öyle bir noktaya adım atmıştır ki, biz ayağını nereye koyduğunu bile bilmekten âciz bulunuyoruz. Çünkü bu, beşerî idrak ve beşerî şuurla kavranabilecek bir husus değildir.

Tebliğ, o derece lüzumludur ki, kendisine bu derece yakın bulunan en sevgili kulunu Cenâb-ı Hak, bu vazife ile vazifelendirmiş ve eğer tebliğ vazifesini yerine getirmezse bütünüyle risalet vazifesini yerine getirmemiş olacağını da O'na bizzat ihtar etmiştir.

Öyle ise, O'nun ümmeti olan bizlere düşen en lüzumlu vazife de, yine tebliğ vazifesidir. Unutmayalım ki, bütün bir beşeriyeti, hayatın hemen her sahasında yeniden diriltmek, ancak Hz. Muhammed'in diriltici soluklarına ve O'nu soluklayanların soluklarına sığınmakla mümkün olacaktır.

g. TEBLİĞDE ÖNEMLİ BAZI HUSUSLAR

Tebliğde önemli bazı hususlar vardır. Bunlardan bir kısmını yukarıda arz etmiştik. Onların kısa bir özetini vererek, arz etmediğimiz kısmı da bu hulâsaya bina edip tebliğ mevzuunu bitirelim.

Birincisi: Tebliğin bir fetanet yanı vardır ki, buna peygamber mantığı da diyebiliriz.

İkincisi: Tebliğ yapan rehber, tebliğ ettiği meseleyi çok iyi temsil etmelidir. Onun anlatacağı şeyler, hep yaşadığı şeyler olmalıdır. Evet O, başkalarının yaşaması gerekli olan şeyleri değil; kendi yaşadığı hayatı anlatmalı ve davet ettiği kimseleri de böyle bir hayata davet etmelidir.

Üçüncüsü: Tebliğ neticesinde beklenen, sadece Cenâb-ı Hakk'ın rızası olmalıdır. Cennet dahi, tebliğe gaye olmamalıdır. Bu da maddî-mânevî füyûzat hislerinden fedakârlık yapmak demektir.

ga. Fertleri İyi Tanımak

Birincisi: İç fetanettir; Allah Resûlü'nün tebliğinin de bir fetanet yanı vardır. Ama fetanet, bir kuru mantık değildir.

O, zâhirden bâtına, dünyadan ukbâya ulaşan bir mantıktır. İnsanın bir mantık tarafı olduğu gibi, bir de his ve duygu tarafı vardır. Onun sadece mantığına hitap edenler, his tarafından açılacak herhangi bir gedik karşısında iflas ederler. İnsanın sadece his yönünü işletmeyi hedefleyenler ise, mantık karşısında mağlup düşerler. Hâlbuki, Hz. Muhammed Aleyhisselâm, müşâhedeye, muhakemeye ve iç sezîşe birden seslenir. Gözün gördüğü şeylerle insanı ele alır, misallendirir ve ruha bu yolla nüfuz eder. Akli kullanır ve kullandırır. Muhakemeye önem verir ve vicdanlara öyle seslenir ki; vicdanında O'nun sesini duyan herkes bir hamlede sadece vicdan yoluyla hakikate ulaşmak isteyenlerin önüne sıçrar ve hakikate ulaşıverir... Entüisyon (Intuition) yoluyla Allah'ı bulmaya çalışan Paskal ve Bergson gibi kişiler kendi sahaları olan bu mevzuda bile Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın hayat üfleyip yetiştirdiği mü'minlerden çok ama çok geri kalırlar. Zaten mutlak ve umumî fazilette, onları mü'minlerin en küçüğüne dahi kıyas etmek mümkün değildir.

Evet, nasıl hiçbir sahada Hz. Muhammed Aleyhisselâm'a ulaşmak mümkün olmamıştır; bu, fetanet itibarıyla da böyledir. O, evvelâ müşâhede ile hasımlarını dize getirmiştir... Yani parmağını kaldırarak putları göstermiş ve “*Şu taştan, ağaçtan, topraktan ne umuyorsunuz?*” demiş.. sonra da harika mahiyetiyle veya ortaya koyacağı bir mucize ile

önce aklına hitap ettiği muhatabının elinden tutup onu kalbin yanına çekmiştir. Daha sonra da ona huzurun insibağıyla bir merhale daha kazandırmış ve âdeta uhrevîleştirmiştir.

Meselâ: Hz. Ömer'in seyr-i ruhanîsini ele alalım: Ona,

“Senin gibi akıllı bir insan nasıl oluyor da taşrada geziyor? Senin gibi bir insanın, taştan, topraktan ve ağaçtan bir şeyler ummasını, doğrusu aklım bunu bir türlü kabul edemiyor.” diyerek seslenmiştir. Evvelâ bu sözlerde Ömer'i tebcil vardır. Mantığa karşı hürmetli davranılmıştır. Böylece Allah Resûlü, mantık adına Hz. Ömer'i avucunun içine almıştır. Ardından da öteden beri emniyet ve güven telkin etmiş olan o harikulâde durumuyla Ömer'in kalbine nüfuz etmiştir. Üçüncü safhada ise, ubûdiyetteki derinliği ile onu öyle bir hâle getirmiştir ki; o develeri boynundan tutup yere yıkan Ömer, Allah Resûlü'nün önünde edepli bir çocuk gibi diz çöküp saygıyla iki büklüm olmuştur.

Şimdi bu mevzuda müşahhas bir misal verip diğer hususlara intikal etmek istiyorum:

Allah Resûlü'nün huzuruna bir genç gelir. Sahabe, bu gencin ismini sarahaten zikretmez; ancak bazı rivayetleri tevhid edip birleştirdiğimizde, bu gencin Cüleybib (radıyallâhu anh) olduğu anlaşılıyor. Bu genç gelir ve: *“Yâ Resûlallah, zina için bana izin ver, çünkü tahammül etmem mümkün değil.”* der. Orada bulunanların reaksiyonu çeşitli olur. Kimisi ağzını kapamak ister ve *“Resûlullah'a karşı böyle terbiyesizce konuşma!”* îmasında bulunur, kimisi eteklerinden tutup çeker. Kimisi de suratına bir tokat vurmaya niyetindedir. Ama, bütün bu olumsuz davranışlara sadece şanı yüce Nebi, şefkat peygamberi ve merhamet âbidesi susar; onu dinler, sonra da yanına çağırır, dizlerinin dibine alır ve oturtur. Buraya kadar olan muamelesiyle zaten onu büyülemiştir.. ve büyülenmiş bu insana sorar:

- *Böyle bir şeyin senin ananla yapılmasını ister miydin?*
- Anam babam sana feda olsun Ey Allah'ın Resûlü, istemezdim.
- *Hiçbir insan da, anasına böyle bir şey yapılmasını istemez!*
- *Senin bir kızın olsaydı, ona böyle bir şey yapılmasını ister miydin?*
- Canım sana feda olsun yâ Resûlallah, istemezdim.

- Hiçbir insan da, kızı için böyle bir şey yapılmasını istemez!
- Halanla veya teyzenle böyle bir şey yapılmasını ister miydin?
- Hayır, yâ Resûlallah, istemezdim!
- Kız kardeşinle ister miydin bir başkası onunla zina etsin?
- Hayır, hayır, istemezdim.! Ve son söz,
- Hiç kimse de, halasıyla, teyziyle ve kızkardeşiyle zina edilmesini istemez.

Evet, bu muhavere ile akıl mantık plânında Allah Resûlü, bu genci avucunun içine almış ve âdeta teneşir tahtasına uzatmış ve onu bir meyyit hâline getirmiştir. Ve artık sadece yıkaması kalmıştır. Elini bu gencin göğsüne koyar ve şöyle dua eder: **اللَّهُمَّ اغْفِرْ** **ذَنْبَهُ وَطَهِّرْ قَلْبَهُ وَحَصِّنْ فَرْجَهُ** “Allahım, bunun günahını bağışla, kalbini temizle ve namusunu muhafaza buyur.”³⁷¹

Cüleybib, bu duadan sonra iffet âbidesi hâline gelmiştir. Gelmiştir ama, daha önceki hayatı bilindiği için, kimse ona kız vermemektedir. Derken yine Allah Resûlü, araya girer ve Cüleybib evlenir.³⁷² Evlendikten sonra ilk muharebede de şehit düşer. Muharebe sonunda Allah Resûlü, etrafındakilere sorar:

“Hiç eksiğiniz var mı?” Cevap: “Yok, yâ Resûlallah, hepimiz tamamız!” Ama, Allah Resûlü: “Benim bir eksiğim var.” der. Ve Cüleybib’in başucuna gelir. Tam yedi kişi öldürmüş, sonra da o öldürülmüştür. Başını dizine koyar ve şöyle buyurur: **هَذَا مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ** “Bu Cüleybib benden, ben de bu Cüleybib’denim.” Ve Cüleybib, bu pâyeye kavuşarak ötelere uçar.³⁷³

Evet, Allah Resûlü’nün fetanet-i a’zamı, zinakâr bir genci hem de çok kısa bir zaman içinde, öyle bir seviyeye çıkarmıştır ki, akıl bunu anlamaktan âcizdir.

Şimdi acaba, günümüzün bütün terbiyeci ve pedagogları bir araya gelerek Arap Yarımadası’na gitseler, Allah Resûlü’nün, çok kısa bir zamanda gerçekleştirdiği o terbiye, o ahlâkî mükemmelliği, terbiye ve ahlâkî mükemmellik şöyle dursun, ahlâka ait sadece bir

iki prensibi gerçekleştirebilirler mi?

Realite, bize bütün vuzuhuyla cevabın müsbet olmayacağını göstermektedir.

Evet O, öyle bir devirde yaşamıştı ki, ahlâksızlığın her çeşidi o günün insanında âdeta bir fitrat hâline gelmişti. Allah Resûlü, onlardan sadece bu kötü ahlâkı söküp atmakla kalmadı, aynı zamanda onları, ahlâkın en güzeliyle de donattı. Öyle ki, insanlık, ne onlardan evvel öyle bir ahlâkı ve ahlâklı insanları gördü, ne de onlardan sonra.. İslâm tarihi binlerce misaliyle bunun en sadık şahidi olduğu gibi insanları bazı alışkanlıklardan vazgeçirmek için günümüzde sarfedilen gayretlerin neticesiz kalması da apaçık olarak bunu göstermektedir.

İşte bir misal: Koskoca bir devlet, sigaraya karşı mücadele açıyor, bakanlıklar bu meseleyi sahipleniyor, yüzlerce ilim adamı çeşitli vesilelerle bu mevzu hakkında konferanslar veriyor, kitaplar yazıyor ve çeşitli sloganlarla, sigarayı bıraktırma âdeta seferberlik hâline getiriliyor ama, netice yine sıfır, yine sıfır.

Şimdi bir de Allah Resûlü'nün terbiye ettiği cemaate bir bakıverin; söylediği sözler nasıl hemen tatbik görüyor. İşte bir misal:

Hiz. Enes anlatıyor: “Ben, Ebû Talha'nın evinde içki içenlerin kadehlerini dolduruyor, onlara sâkilik yapıyordum. O sırada dışarıdan bir ses duyuldu. Bu ses: “Dikkat edin, içki yasaklandı!” diyordu. O anda bardağı dolu olan bardağını döktü, ağzına götürmüş olan ağzındakini tükürdü ve herkes küplerinde ne kadar içki varsa sokaklara boşalttı, öyle ki, Medine sokaklarında günlerce içki aktı...”³⁷⁴

Evet O, bütün bunları yapmıştır. Bunu görmek istemeyenlere, Arap Yarımadası'nı gösteriyor ve “Haydi, O'nun yaptığının milyonda birini de siz yapın!” diyoruz. Hiçbir zaman yapamayacaklardır...

gb. Tebliğ Edilecek Hususları Önce Yaşamak

İkincisi: Hiz. Muhammed Aleyhisselâm'ın tebliğde kullandığı dinamiklerden biri de, O'nun yaşayışının, temsil ettiği makama tıpatıp mutabakatıdır. Evet O, dediklerini ve söylediklerini öyle temsil ediyordu ki, O'na bakan bir insan, başka hiçbir delile ihtiyaç

duymadan Cenâb-ı Hakk'ın varlığına kanaat getirirdi. Hatta çok defa sadece O'nu görmek, O'nun peygamberliğini kabul etmeye yetiyordu.

Abdullah b. Revâha, ne güzel söyler:

لَوْ لَمْ تَكُنْ فِيهِ آيَاتٌ مُّبَيِّنَةٌ لَكَانَ مَنظَرُهُ يُنْبِئُكَ بِالْخَبَرِ

“Eğer O, apaçık mucizelerle gelmiş olmasaydı, sadece O'nu görmek, O'na inanmaya yeterli sayılırdı.”³⁷⁵

O'nu kabullenenler, O'na dilbeste olanlar ve O'na ‘Yâ Resûlallah!’ diye hitap edenler, kendisinden sonra cihanı idare eden kimselerdir. Yani O, kendisini sadece üç-beş saf insana kabul ettirmiş değildir. O'nun yetiştirdikleri arasında bir Ebû Bekir, bir Ömer, bir Osman ve bir Ali (radıyallâhu anhüm ecmain) vardır ki, her biri, cihanı idare edecek çapta insanlardır. Ve hiçbiri de önüne gelene teslim olacak yaratılıştadır. Eğer O, Allah'ın Resûlü olmasaydı, bunlardan hiçbiri O'na teslim olmazdı. Hem Hz. Ali gibi, kalb gözü açık ve *“Eğer perde açılırdı, yakînimde bir ziyadelik olmayacaktı.”³⁷⁶* diyen ve imanın hakka'l-yakîn mertebesinde bulunan bir insan, O'nu hak nebi olarak kabullenmişse, bu dahi tek başına delil olabilecek çapta bir hâdisedir.

O'nun her hâli uhrevîlik adına öyle büyüleyici idi ki Abdullah b. Selâm gibi bir Yahudi âlimi, sadece bir kere O'nu görmekle: *“Bu simada yalan yok, bu simanın sahibi ancak Resûlullah olabilir.”* diyerek iman etmişti.³⁷⁷

Demek ki, O'nu görmek, kabul etmek için yetiyordu. Hayatını başkalarına bir şeyler anlatmaya adanmış insanlar, bu türlü kabullenmenin ne kadar zor olduğunu herkesten daha iyi anlarlar. Zira bunlardan çoğu bir ömür boyu didinir durur da iki elin parmak sayısı kadar insana bir şey anlatamaz veya kendini onlara kabul ettirip, ruh dünyalarına giremez. Hâlbuki bir de Allah Resûlü'ne bakıverin. Şu anda bir milyara yakın insanın gönüllerine taht kurmuş ikinci bir insan göstermek mümkün müdür? Günde beş defa, bütün cihanı çınlatacak bir coşkuyla ismi minarelerden söylenen bir başkası var mıdır?

Öyleyse insanlık O'nu seviyor ve günde birkaç defa O'na bağlılığını ilan ediyor. Hem de aleyhte çalışan bu kadar insan ve bu kadar sisteme rağmen. Evet, her şeye rağmen Hz. Muhammed Aleyhisselâm, gönüllere taht kurmaya devam ediyor. Zira O,

başkalarına dediklerini ilk olarak kendi nefsinde yaşamış ve her zaman dediklerinin canlı bir misali olmuştur. Onun için de her sözü, kitlelere tesir etmiş, söyledikleri hep tatbik görmüş ve uğruna hırz-u can edilmiştir.

O, insanları Allah'a kulluğa davet ederken her zaman en ufuk noktada yine en güzel kulluğu kendisi temsil etmiştir.

Hz. Âişe Validemiz anlatıyor:

Bir gün geldi ve bana: “*Yâ Âişe, dedi, müsaade eder misin, bu gece Rabbimle beraber olayım?*” ve arkasından da namaza durdu.

O gün sabaha kadar **إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ...** âyetini³⁷⁸ okuyarak namaz kıldı.. gözyaşı döktü.. öyle ağladı ki, seccadesi sıkılsaydı, damla damla gözyaşı damlardı.³⁷⁹

O, ayakları şişinceye kadar namaz kıları. Bir gün kendisine, gelmiş ve geçmiş bütün günahlarının affolduğu hatırlatılıp “*Kendini niçin bu kadar zahmete sokuyorsun?*” dendiğinde “*Rabbime şükreden bir kul olmayayım mı?*” cevabını vermişti.³⁸⁰

O’na şükür kapısı açılmıştı ve bunca didinmesi ondandı.

Yine Âişe Validemiz anlatıyor: “*Gece yarısı kalktım. Allah Resûlü’nü yanımda görmeyince kışkandım. ‘Acaba başka hanımına mı gitti!’ diye düşünmüştüm. Tam yataktan doğrulup kalkacağım sırada elim ayağına dokundu. Dikkat edince O’nun secdede olduğunu anladım ve dediklerine kulak verdim. Şu şekilde dua ediyordu: **سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ** ‘Yâ Rabbi, Sen her türlü noksanlıktan münezzehsin, Sana hamdederim. Senden başka ilâh yoktur.’³⁸¹*

O, isteseydi krallar gibi yer, içer ve yaşardı. Zaten böyle bir hayat O’na – davasından vazgeçmek kaydıyla– daha Mekke’de iken teklif de edilmişti.³⁸² Ancak O, davası uğruna, çileli bir hayatı, rahat bir hayata tercih etmişti. Bir gün aç kalıp tazarru eden, diğer gün tok olup şükreden³⁸³ ve kul peygamberliği melik peygamberliğe tercih eden bir Hak kapısı vefalısıydı zaten.³⁸⁴ O’nun, bu sade yaşayışıydı ki, kitleleri kendisine bende

ediyordu.

Hız. Ömer de esasen çok sade bir hayat yaşıyordu; ancak Allah Resûlü'nün yaşantısı, O'nun dahi gözlerini yaşartıyordu. Bir gün sordu Allah Resûlü: “Ömer niçin ağlıyorsun?” Cevap verdi: “Yâ Resûlallah, şu anda krallar, kuş tüyü yataklarda yatarken, sen hasır üzerinde yatıyorsun ve üzerinde yattığın hasır teninde izler bırakıyor; hâlbuki sen, Resûlullah'sın. Rahat bir hayata herkesten daha çok lâyıksın!” Allah Resûlü, Ömer'e şunları söylüyor: “Razı değil misin yâ Ömer, dünya onların olsun, ahiret bizim?”³⁸⁵

Evet, dünyanın zimamı Müslümanların elinde olmalıydı. Bunu Allah Resûlü herkesten daha çok isterdi. Fakat O, kendi şahsî yaşantısında, sadelerden sade bir hayat yaşıyordu. Daha doğrusu O, yaşamıyor, yaşatıyordu. Zaten O'nun, bütün ruhlara girip, gönüllerde taht kurmasının sırrı da bu şekilde bir temsil keyfiyetinden değil miydi?

Tebliğ vazifesini iş edinenlerin, Allah Resûlü'nün bu tavır ve hareketlerinden alacakları çok dersler vardır. Evet, gönüllere girmenin, başkalarına müessir olmanın ve kalblere taht kurmanın tek şartı, Allah Resûlü'nün yaptığı gibi, söylenen her şeyi, evvelâ söyleyenin kendisinin yaşamış olmasıdır.

Birisine Allah korkusundan gözyaşı dökmenin lüzumunu mu anlatmak istiyorsunuz; evvelâ, gece kalkıp kendi seccadenizi ıslatıncaya kadar ağlamalısınız. İşte o zaman, o gecenin gündüzünde ettiğiniz sözler sizi de hayrete sevk edecek şekilde müessir olacaktır. Yoksa **لَمْ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ** “Niçin yapmayacağınız şeyi söylüyorsunuz?”³⁸⁶ âyetinin tokadını yer ve hiçbir zaman tesirli olamazsınız...

gc. Karşılık Beklememek

Üçüncüsü: Allah Resûlü'nün, yaptığı tebliğ vazifesi karşılığında dünyevî veya uhrevî herhangi bir talepte bulunmayışıydı ki, bu da O'nun peygamberliğine ayrı bir delildir. Zira böyle davranmak, bir peygamber ahlâkıdır. Kendisinden sonra bu ahlâk üzere hareket edenlere gelince, işte asıl tebliğci ve dava adamı onlardır. Kur'ân, kimseden bir ücret beklemeyen bu insanlara tâbi olmayı emretmekte ve “Onlara uyun!” demektedir.³⁸⁷

Hız. Hatice'ye ait servet, hakkı yayma uğrunda eriyip gitmişti ve her şeye rağmen

Allah Resûlü, kendi adına kimseden bir şey talep etmemiştir.

O'nun en yakın arkadaşı, Hz. Ebû Bekir'di ve hicrette de O'na yol arkadaşlığı edecekti. İşte bu Hz. Ebû Bekir'in, Allah Resûlü için hazırladığı bineği, hem de böyle zor şartlar altında, bizlerin düşmanın bizi takip edeceğinden gayri hiçbir şey düşünemeyeceğimiz o hengâmda Allah Resûlü, hazırlanan bineği, ancak ücretini ödemek şartıyla kabul edebileceğini söylemişti.³⁸⁸

İşte bu, O'nun, yaptığı işte ne kadar hasbî davrandığını isbat etmez mi? Bu kadar zor bir anda, böyle ince bir noktayı düşünen insan, daha müsait zamanlarında düşünmez mi? Ve tebliğ insanına, ders olarak sadece bu hâdise yeter zannediyorum.

Ebû Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü'nü gördüm; namazını oturarak kılıyordu. Sordum:

“Yâ Resûlallah, hasta mısınız?” “Hayır yâ Ebû Hüreyre, açım... Açlıktan ayağa kalkacak dermanım kalmadı.” Ben ağlamaya başladım. Allah Resûlü, beni teselli etti: *“Ağlama dedi, hesabın şiddeti aç olanlara dokunmayacaktır.”*³⁸⁹

Zaten açlık O'nun asla değişmeyen çilesiydi...

Yine bir gün Hz. Ebû Bekir ve Ömer'le gecenin yarısı Medine'nin bir köşesinde birbirlerinden habersiz buluşmuşlardı.. ve birbirlerinden soruverdiler: *“Gecenin bu vaktinde sizi dışarıya çıkarana nedir?”* Üçünün cevabı da aynı olmuştu: Açlık... Evet, üçü de Allah için neleri varsa vermişler ve karınlarını doyuracak bir lokma ekmek bulamadıkları için de uyuyamamış, dışarıya çıkmışlardı.³⁹⁰

O gün tebliğ adına kaldırılması gereken bu ağır yükü işte bu güçlü eller kaldırmıştı. Bugün de aynı yükü kaldırmaya namzet olanların, herhâlde aynı güce sahip olmaları gerekir.

Kendi öz kızı Fatıma ki Allah Resûlü onun için: *“Fatıma benden bir parçadır. Onu sevindiren beni sevindirmiş, üzen de beni üzmüş olur.”*³⁹¹ demişlerdir. Evinde ev işlerine yardım edecek kimsesi yoktu. Su taşımaktan, değirmen taşı çevirmekten elleri nasır bağlamış ve omuzları da yara bere içindeydi. Hz. Ali bu duruma çok üzülmüyor; fakat elinden de bir şey gelmiyordu.. ve upuzun bir çile dönemi hep böyle yaşandı.

Zaten o, babasının ahlâkını taşıyordu. Kendi işini kendisinin yapması, babasından irsiyetle ona da geçmişti. Evet, oturduğundan kalkışına kadar o, hep babasına benzerdi.³⁹²

Bir harpte, Müslümanların elde ettiği esir ve ganimetler Medine'ye getirilince, herkes gidip Efendimiz'e ihtiyacını arz ediyor ve durumuna göre de bir şeyler alıp dönüyordu. Hz. Ali'nin teşvikiyle Fatıma Validemiz de gitti. Ancak babası evde yoktu. Niçin geldiğini Allah Resûlü'nün zevcelerinden birine söyledi ve evine döndü.

Efendimiz durumdan haberdar olunca, hemen kızının evine geldi. Hz. Fatıma yatıyordu. Resûlullah içeri girince yatağından doğrulmak istedi. Ancak bu fitrat insanı, hemen yatağın kıyısına oturdu. Öyle ki dizlerinin soğukluğunu, Fatıma Validemiz bağrında duyuyordu: *"Kızım, dedi, Suffe ashabının bütün ihtiyaçlarını görmeden evvel sana bir şey veremem. Ama sana bundan daha hayırlısını öğreteyim. Yatmak için yatağına geldiğinde 33 defa Sübhanallah, 33 defa Elhamdülillah ve 33 defa (bir rivayette 34) Allahü Ekber de. Bu, senin istediklerinden, senin ahiretin hesabına daha iyidir."*³⁹³

Ve yine bir gün Hz. Fatıma'nın elinde altın bir zincir gördü: *"Kızım, insanların, 'Allah Resûlü'nün kızı, elinde Cehennem'den bir zincir taşıyor.' demelerini mi arzu ediyorsun? Derhal onu çıkar!"* dedi ve gitti.

Hz. Fatıma ise, bu bilezikle bir köle aldı ve köleyi Allah için hürriyete kavuşturdu. Az sonra durumu babasına anlatınca, Allah Resûlü bilerseniz ne kadar memnun olmuştu!³⁹⁴

Bu üçüncü bölümün bir yönü de şudur. Allah Resûlü, muhataplarından herhangi bir talepte bulunmadığı gibi, bir de onlardan gelen çile ve ızdıraba katlanmak zorunda kalıyordu. Kaç defa baştan aşağıya toz-toprak içinde bırakılmıştı da kızları Zeynep'ten, Fatıma'dan başka yardımına gelen olmamıştı.³⁹⁵ Ve yine kaç defa geçeceği yollara dikenler serpilmiş, mübarek ayakları kan-revan içinde kalmıştı...

Bir defasında Kâbe'de durmuş namaz kılıyordu. Müşrikler başına üşüştü ve O'nu tartaklamaya başladılar. O anda orada Hz. Ebû Bekir vardı ve yetiştii: *"'Rabbim Allah' dediği için bir insanı öldürecek misiniz?"* diyerek Allah Resûlü'nü müdafaa etti.³⁹⁶ Bütün bunlar aralıksız oluyordu. Ama olup-biten bu hâdiseler asla O'nu yolundan döndüremiyordu. Kızına hitaben O: *"Ağlama kızım, Allah babanı zayi etmeyecektir."*

demişti³⁹⁷ ve Allah (celle celâluhu) da O’nu asla zayi etmemişti. Milyonların gönlünü, O’na ebedî mâkes eylemişti...

Tebliğ mevzuuna bir kere daha göz atıp, sonra başka bir bölüme intikal edelim.

Buraya kadar izah etmeye çalıştığımız gibi tebliğ, Peygamberlerin ve Peygamberimiz’in varlık gayesidir. Onlar tebliğ için yaratılmışlardır. Biz, bu vazifeyi yaparken sadece bir sorumluluğu yerine getirmiş oluruz. Hâlbuki Peygamberler, onu, yaratılış gayeleri olarak yaparlar.

Ayrıca biz, bu mevzuu tahlil ederken nasıl Allah Resûlü’nün getirdiği mesajın şeffaf yüzünde, **مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ** yazılı olduğunu göstermeye çalıştık. Aynı zamanda O’nun getirdiği mesajı tebliğ ederken kullandığı usûl ve metotların; hem O’nun Allah’ın Resûlü olduğunu ispat eden önemli bir delil hem de kendisinden sonra tebliğ vazifesini yapmak isteyenlere, yanılmaz, şaşırtmaz bir yol olduğu hakkında ipuçları vermeye gayret ettik.

Biz kat’iyen inanıyoruz ki, Allah Resûlü’nün tebliğ metodu kullanılmadan, devamlı ve sürekli muvaffakiyetten söz etmek mümkün değildir. Bunun mümkün olmadığını pratikte ispat eden binlerce hâdise vardır. Onun için kat’î bir kanaat ve yakînî bir imanla bir kere daha hatırlatıyoruz ki; insanlara rehber ve imam olmak isteyenler veya bu durumda bulunanlar, bu mihrabın ebedî imamı Hz. Muhammed Mustafa’ya (sallallâhu aleyhi ve sellem) uymalıdır. Hakikî rehber O’dur ve O’nun açtığı yol da, hakikî hidayet yoludur. Zira “*O, kendi hevasından konuşmaz, ne dediye muhakkak vahiydir...*”³⁹⁸

DİPNOTLAR

³⁰² Enbiyâ sûresi, 21/107.

³⁰³ Yusuf sûresi, 12/108.

³⁰⁴ Bkz.: Hud sûresi, 11/29; Şuarâ sûresi, 26/109, 127, 145, 164, 180; Sebe sûresi, 34/47.

³⁰⁵ Buhârî, *rikâk* 50; Müslim, *iman* 374-375.

- 306 Kasas sûresi, 28/56.
- 307 Tayâlisî, *Müsned*, s. 3; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 4/29.
- 308 Kadı İyaz, *eş-Şîfa*, 1/105. Benzer hadisler için bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 54; Müslim, *cihad* 105.
- 309 A'râf sûresi, 7/61.
- 310 A'râf sûresi, 7/60.
- 311 A'râf sûresi, 7/62.
- 312 A'râf sûresi, 7/67-68.
- 313 Müddessir sûresi, 74/1-3.
- 314 Müzzemmil sûresi, 73/1-4.
- 315 İsrâ sûresi, 17/15.
- 316 Kasas sûresi, 28/59.
- 317 Nuh sûresi, 71/5-10.
- 318 Buhârî, *savm* 20; Müslim, *siyam* 55-61.
- 319 Şuarâ sûresi, 26/3.
- 320 Kehf sûresi, 18/6.
- 321 Buhârî, *cenâiz* 81; Müslim, *iman* 39-40.
- 322 Tevbe sûresi, 9/113.
- 323 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 9/40; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 7/237-240.
- 324 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 11/197.
- 325 Furkân sûresi, 25/68-69.
- 326 Nisâ sûresi, 4/48.

- 327 Zümer sûresi, 39/53.
- 328 إِنَّ الْإِسْلَامَ يَجِبُ مَا كَانَ قَبْلَهُ “İslâm kendinden öncekini (küfür ve günahı) keser atar.” (Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/199)
- 329 Buhârî, *şehâdât* 7; Müslim, *radâ*’ 11-14; İbn Hişâm, *es-Sîratü ’n-nebeviyye*, 4/45.
- 330 Taberânî, *el-Mu’cemü ’l-Kebîr*, 3/142; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/130, 3/218-219.
- 331 Taberânî, *el-Mu’cemü ’l-evsat*, 2/222; İbn Hişâm, *es-Sîratü ’n-nebeviyye*, 4/20; İbn Abdilberr, *el-İstîâb*, 4/1565.
- 332 İbn Hişâm, *es-Sîratü ’n-nebeviyye*, 3/76-77; İbn Hacer, *Fethu ’l-Bârî*, 7/370.
- 333 İbn Abdilberr, *el-İstîâb*, 4/1563-1564; Zehebî, *Siyeru a’lâmi ’n-nübelâ*, 1/178; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve ’n-nihâye*, 6/268, 325.
- 334 İbn Abdilberr, *el-İstîâb*, 3/1082; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/538.
- 335 Taberî, *Tarihu ’l-ümem ve ’l-mülûk*, 2/159-160.
- 336 Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/269-272.
- 337 Yusuf sûresi, 12/101.
- 338 Şuarâ sûresi, 26/214.
- 339 Buhârî, *tefsir* (111) 1; Müslim, *iman* 348-356; İbn Sa’d, *et-Tabakâtü ’l-kübrâ*, 1/74.
- 340 Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/159.
- 341 İbn Sa’d, *et-Tabakâtü ’l-kübrâ*, 1/211-212; İbn Hişâm, *es-Sîratü ’n-nebeviyye*, 2/266-267.
- 342 İbn Hişâm, *es-Sîratü ’n-nebeviyye*, 2/270 vd.
- 343 İbn Hişâm, *es-Sîratü ’n-nebeviyye*, 2/276-292.
- 344 Buhârî, *cenâiz* 28; Müslim, *cenâiz* 44.
- 345 Ebû Dâvûd, *salât* 209; İbn Mâce, *ikametü ’s-salât* 78.

- 346 İbn Hişâm, *es-Sîratü 'n-nebeviyye*, 2/285.
- 347 Taberî, *Tarihu 'l-ümem ve 'l-mülûk*, 2/197; Beyhakî, *es-Sünenü 'l-kübrâ*, 2/369.
- 348 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve 'n-nihâye*, 5/120 vd.
- 349 Taberî, *Tarihu 'l-ümem ve 'l-mülûk*, 2/131-132; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve 'n-nihâye*, 3/83.
- 350 İbn Sa'd, *et-Tabakâtü 'l-kübrâ*, 1/258-259; Halebî, *İnsanü 'l-uyûn*, 3/293.
- 351 Taberî, *Tarihu 'l-ümem ve 'l-mülûk*, 2/132; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve 'n-nihâye*, 3/84.
- 352 Bkz.: Ebû Dâvûd, *cenâiz* 56; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/461.
- 353 Buhârî, *cenâiz* 4, 65; Müslim, *cenâiz* 62-67.
- 354 İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 2/195; Cezîrî, *el-Mezâhibü 'l-erbaa*, 1/522.
- 355 Serahsî, *Mebisât*, 2/67; Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi 'l-Kur'ân*, 2/82; İbn Hümâm, *Fethu 'l-Kadîr*, 2/117-118.
- 356 Âl-i İmrân sûresi, 3/64.
- 357 Buhârî, *bed'ü 'l-vahy* 6.
- 358 Buhârî, *bed'ü 'l-vahy* 6.
- 359 İbn Sa'd, *et-Tabakâtü 'l-kübrâ*, 1/260; Taberî, *Tarihu 'l-ümem ve 'l-mülûk*, 2/128.
- 360 İbn Sa'd, *et-Tabakâtü 'l-kübrâ*, 1/134, 260, 491; Taberî, *Tarihu 'l-ümem ve 'l-mülûk*, 2/218.
- 361 Buhârî, *ilim* 7; İbn Hacer, *Fethu 'l-Bârî*, 13/242; Nevevî, *Şerh-i Müslim*, 18/42.
- 362 Buhârî, *şurût* 15; Müslim, *cihad* 94.
- 363 İbn Hişâm, *es-Sîratü 'n-nebeviyye*, 4/238-240.
- 364 Buhârî, *şurût* 15; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/329-330.
- 365 İbn Sa'd, *et-Tabakâtü 'l-kübrâ*, 4/252.
- 366 Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/205.

- 367 Mâide sûresi, 5/67.
- 368 Kadı İyaz, *eş-Şifâ*, 1/202.
- 369 Necm sûresi, 53/9.
- 370 Aliyyülkârî, *Şerhu's-Şifâ*, 1/431. Benzer rivayetler için bkz.: Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, 6/278; Isbahânî, *el-Azamet*, 2/677; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 5/55; Deylemî, *Müsned*, 2/312.
- 371 Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/256-257.
- 372 Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/422.
- 373 Müslim, *fedâilü's-sahabe* 131; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/422.
- 374 Buhârî, *mezâlim* 21; *tefsir* (5) 10; Müslim, *eş-ribe* 3-9.
- 375 Kadı İyaz, *eş-Şifâ*, 1/249.
- 376 Aliyyülkârî, *el-Masnû'*, s.149.
- 377 Tirmizî, *sıfatü'l-kıyâmet* 42; İbn Mâce, *ikametü's-salât* 174.
- 378 Âl-i İmrân sûresi, 3/190.
- 379 İbn Hibbân, *Sahih*, 2/386; İbn Kesîr, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-azim*, 1/441-442; Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'an*, 4/310.
- 380 Buhârî, *teheccüd* 6; Müslim, *sıfatü'l-münafikîn* 79-81.
- 381 Müslim, *salât* 222; Tirmizî, *daavât* 75; Ebû Dâvûd, *salât* 147.
- 382 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 3/62-63.
- 383 Tirmizî, *zühd* 35; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/254.
- 384 Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/231; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, 10/491.
- 385 Buhârî, *tefsir* (66) 2; Müslim, *talak* 31.
- 386 Saf sûresi, 61/2.

387 *إِتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ* “Sizden hiçbir ücret istemeyenlere uyun, Onlar doğru yoldadırlar.” (Yâsîn sûresi, 36/21)

388 Buhârî, *menâkıbü'l-ensâr* 45; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/198.

389 Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 7/109.

390 Müslim, *eşribe* 140; Muvatta, *sıfatü'n-Nebî* 10.

391 Buhârî, *fedâilü'l-ashab* 12; Müslim, *fedâilü's-sahabe* 93-94; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/172.
(Hadisin buraya alınan şekliyle tamamı, Müstedrek'te geçmektedir)

392 Tirmizî, *menâkıb* 60; Ebû Dâvûd, *edeb* 143.

393 Buhârî, *farzu'l-humus* 6; *daavât* 11; Müslim, *zıkr* 80; Tirmizî, *daavât* 24; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/106-107.

394 Nesâî, *zînet* 39; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/278-279.

395 Buhârî, *salât* 109; Müslim, *cihad* 107; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 3/268; İbn Abdilberr, *el-İstîâb*, 3/1381; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 2/264; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk*, 1/554.

396 Buhârî, *fedâilü'l-ashab* 5; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/204, 218.

397 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 3/268; İbn Abdilberr, *el-İstîâb*, 3/1381; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 2/264; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk*, 1/554.

398 Bkz.: Necm sûresi, 53/3-4.

FETANET

Fetamet, akılla akılı aşma demektir. Ona, peygamber mantığı da diyebileceğimizi arz etmişim. Bu mantık; ruh, kalb, his ve letâifi bir araya getirip, mütalâa edilecek şeyi öyle mütalâa etmenin adıdır.

Fetamet, asla kuru bir akıl ve mantık değildir. Onun içindir ki, İslâm'ı böyle bir akıl ve mantığa izafe edip, “İslâm akıl dinidir.”, “İslâm mantık dinidir.” gibi laflar etmek, İslâm'ı bilmemenin de ötesinde büyük bir tahrife ilk adım sayılır. Hayır, İslâm, ne akıl ne de mantık dini değildir; o, doğrudan doğruya bir vahiy dinidir.

İslâmî meselelerin akıl ile, mantık ile mütenakız düşmemesi, bir yönüyle onun “İlm-i Muhit”ten gelip her meselesini akla da tasdik ettirmesinin, diğer yönden de, onu semavîliğe uygun yorumlayan peygamber mantığının şümul ve ihatasındandır. Yani peygamber ilhamı ve peygamber mantığıdır, başka değil... O mantık ki, vahyi telakkî edebilecek bir çapta yaratılmıştır. Ve yine o mantık ki, hisse, muhakemeye, kalbe, letâife ve hikemiyât mânâsına felsefeye de açıktır. O, mantık üstü bir mantıktır veya tek kelime ile “Fetamet-i A'zam”dır.

Cenâb-ı Hak'tan gelen her vahyin evvelâ bu mantıkta aksetmesi bir zaruret ve ihtiyaçtır. Ancak bu ihtiyaç, insanlara yönelik bir ihtiyaçtır. Çünkü, vahiy evvel emirde böyle bir mantığa uğrayıp orada regüle edilmese veya alternatif akımın doğru akıma çevrilmesi gibi bir çeviriye tâbi tutulmadan gelip insanlara ulaşırdı, beşeriyet, o akdes ve mukaddes feyizden meşîet-i âmme ile gelen vahiy ve ilhamlar karşısında cayır cayır yanardı. Nasıl ki, Cenâb-ı Hak, sübuhât-ı vechinden perdeleri kaldırıverse, bütün mevcudat yanıp kül olur; vahyin gönderilmesinde de aynı şey söz konusudur.³⁹⁹

Evet, vahyin yakıcı şahaplarına atmosferlik yapan, peygamberlerin fetametidir. Zaten din dediğimiz de budur. İlâhî tenezzülât, beşerin idraki seviyesine indirilmiştir. Bunu da yapan, peygamberlere ait mantık, yani fetamettir. Onun içindir ki, fetamet, her peygamberde bulunması gereken bir sıfattır ve sadece peygamber olanda bulunan bir mantıktır ki, bu mantığı “deha” kelimesiyle ifade etmek de doğru değildir. Yani peygamberin mantığı, bütün mantıkların üstündedir ve ona da fetamet denir.

Eğer peygamberlerde fetamet olmasaydı, düşmanların itirazlarına, dostların da sorularına maruz kalan bu insanların karşılıklarına çıkan bunca meseleyi izah ve tefsir etmeleri nasıl mümkün olacaktı ki? Böyle bir imkânsızlık da hiç şüphesiz, dinin

anlaşılmaması gibi bir neticeyi doğuracaktı. Bu takdirde ise, dinin tekliflerinin bir mânâsı kalmayacak, dinin teklifleri kalmayınca da, insanın yaratılması abes olacaktı. İşte bütün bu menfî neticelerin olmaması, peygamberlerin harikulâde bir mantıkla donatılmalarına bağlıdır. Evet, peygamberler, bütün müşkülleri gayet rahatlıkla çözen bir fetanetle serfiraz kılınmışlardır.

a. PEYGAMBERİMİZ'İN FETANETİ

Efendimiz'in yaşadığı devri şöyle bir düşünüverelim:

Bir taraftan sahabe, halledemediği şer'î meseleleri Allah Resûlü'ne getirip O'nun halletmesini isterken, diğer taraftan İslâm'a girmek isteyen bazı insanların kafalarındaki tereddüt ve şüpheler de cevap beklemektedir. Bir de buna ilave olarak Allah Resûlü'nü çekemeyen ve kıskanan Kitap Ehli'nin üretip piyasaya sürdüğü şüphe ve tereddütler vardır ki, bütün bunların altından kalkmak ve sorulan sorulara doğru ve isabetli cevaplar vermek, ancak ve ancak peygamber mantığı, yani fetanetle mümkün olabilir.

Ayrıca, Efendimiz'in emir ve tavsiyelerine muhatap olan insanlar da derece derecedir. Bunlardan bir kısmı, din ricalidir. Ruhun derinliklerine dalmış bu insanlar, kilise ve manastırlarda hiç olmazsa belli sahalarda alabildiğine mümârese kazanmış ve derinleşmiş kimselerdir. Muhataplarından bir kısmı, tamamen felsefî meselelere dalmış, âdeta bütünüyle bir mantık ve muhakeme insanıdır.. keza bunların içinde, ticarî ve iktisadî sahada yed-i tûlâ sahibi olanlar; harp meydanlarında yetişmiş nadide kumandanlar; büyük siyasî dehalar ve hatta hatta kültür seviyesi sıfırda seyreden bedevî insanlar vardır.. ve bunların hepsinin de kendilerine göre çözüm bekleyen soruları vardır. Bu durumda Allah Resûlü, öyle söz söylemeli ve öyle izahlar yapmalıdır ki, bedevîsinden en zirvedeki insana kadar herkes bu sözlerden kendine ait hisseyi alabilsin ve âlemşümül bir dinin hususiyeti olarak da bu iş, kıyamete kadar hep böyle devam etsin...

İnsan, konuşan, düşünen bir varlıktır. Bu yönüyle de o, Cenâb-ı Hakk'a ait bir sıfatı temsil etmektedir. Düşünceler, konuşmalara emanet, konuşmalar da yazıya emanet edilebilirse devamlılık kazanır. Konuşulmayan ve yazılmayan düşünceler yaşamaz, sahibiyile birlikte fena toprağına gömülür gider. Düşünebilme kabiliyeti, Cenâb-ı Hakk'ın insanlara büyük bir lütfu olduğu gibi, konuşma ve düşündüğünü beyan etme de aynı şekilde büyük bir lütuftur. Onun içindir ki Kur'ân-ı Kerim, Cenâb-ı Hakk'ın rahmâniyetini anlatma sadedinde, insanın yaratılmasını ifade ettikten hemen sonra, insana "beyan"ın talim

edilmesini zikretmekte ve: **عَلَمَةُ الْبَيَانِ** “Allah insana beyanı öğretti.”⁴⁰⁰ demektedir. Hz. Âdem’den beri insanlar düşünüyor, söylüyor.. ve kıyamete kadar da düşünüp söyleyeceklerdir. Ancak, ne düşünme ne de anlatma ve konuşma tükenip bitmeyecektir. Bu da, Rabb’in sonsuz rahmetinin bir eseridir.

İşte bu rahmete en şümüllü mânâda mazhar olanlar, peygamberler ve onların içinde de en üst seviyede bu işe mazhar olan Hz. Muhammed Aleyhisselâm’dır. Peygamberlerin ve Peygamberimiz’in bu mazhariyeti, ancak onlardaki fetanetle izah edilebilir. Fetanet olmadan bu durumu elde etmek imkânsızdır. Öyleyse fetanet, peygamberlerin çok önemli bir özelliğidir.

Her peygamber, üstün bir idrak gücüne ve bunları beyan melekesine sahiptir. En muğlak ve mu’dil meseleleri dahi, kahvaltı yapma rahatlığı içinde halleder. Anlatırken de ifadelerinde aynı kolaylık vardır.. ve âdeta her beyanları “*sehl-i mümteni*”dir. Yani bu sözü dinleyenler, kendilerinin de aynı şekilde böyle bir söz söyleyebileceklerini zannederler; fakat teşebbüs ettiklerinde görecekler ki, onlar gibi söz söylemek, onlar gibi beyanda bulunmak mümkün değildir. Çünkü, aslında çok zor olan o meseleleri anlatmak, onlara Allah tarafından kolaylaştırılmıştır. Evet, nebilerde açan hitap çiçeğindeki revnak ve güzellik, başkalarında asla bulunmaz!..

Nebinin huzuruna gelen her problem, muhakkak çözüm bulur. O mesele ne kadar bâkir ve ne derece zor olursa olsun, nebi o mevzuda sanki kırk yıllık ihtisası varmış gibi konuşur. Bundan dolayıdır ki, Bernard Shaw, Allah Resûlü hakkında şöyle demek mecburiyetinde kalmıştır: “*Üst üste problemlerin çözüm beklediği şu dönemde, bütün problemleri kahve içme rahatlığıyla çözen Hz. Muhammed’e her devirden daha çok muhtaç bulunuyoruz...*” Evet, asrımızda iktisadî, içtimaî ve siyasî nice problemler var ki, hep çözüm beklemektedir. Ve günümüzde, artık dost düşman herkes anladı ki, Allah Resûlü’nün, pırıl pırıl beyan pınarına müracaat edilmeden bu problemlerin çözülmesi asla mümkün olmayacaktır.

O’nun fetaneti hakkında söylenen birçok söz vardır. Bütün bu sözler bir araya toplansa, hacimli bir kitap olur. Biz, bunlardan bir ikisini naklederek, bu engin mevzuu da noktalamaya çalışalım:

“Ümmetin Fakihi” ve en âlimi unvanlarına mazhar Abdullah b. Abbas hazretleri buyuruyor ki: “*İnsanların en faziletlisi ve yine insanların en akıllısı, sizin nebiniz, Hz. Muhammed Aleyhisselâm’dır.*”⁴⁰¹

Tevrat ve İncil’i didik didik etmiş, tâbiînin âlimlerinden Vehb b. Münebbih de, Allah Resûlü’nün fetanetini şu cümlelerle dile getirir: “*Bütün insanların idraki, Allah Resûlü’nün idrak ve fetanetine nispeten, bir kum tanesinin, bütün dünyadaki kumlara nispeti gibidir...*”⁴⁰²

b. BAZI ÖRNEKLER

Kâbe’nin Tamiri

Cahiliye insanı, âdeti fitnenin çocuğuydu. Sanki onların bütün vazifeleri ve yaratılış gayeleri fitne çıkarmaktı. Üçü bir araya gelse, muhakkak orada bir fitne tutuştururlardı. İşte bu insanları bir araya getirip, onlardan bütün medeniyetlere üstadlık yapacak çapta insanlar yetiştirmek, sadece Allah Resûlü’ne has bir mucizeydi ve bütün bunları o sema buudlu fetanetiyle yapıyordu.

Kâbe’nin tamiri, Efendimiz’in nübüvvetine tekaddüm eden yıllardan birine rastlar. Kâbe tamir edilmiş ve Hacerü’l-Esved’in yerleştirilmesi, kabileler arasında inşikak ve ayrılığa sebep olmuştu. Herkes bu şerefın kendisine ait olmasını istiyordu. O sırada Allah Resûlü henüz risalet vazifesiyle serfiraz kılınmış değildi. Bununla beraber bu vazife henüz çimlenip meyve vermese de O’nun ruhunda bir nüve hâlinde vardı. Ancak bir bahar bekleniyordu ki, bu tohum neşv ü nema bulsun.

Tam o arada, kılıçlar kınından sıyrılmış, oklar sadaktan alınarak yaylarına yerleştirilmiş bir kavga arefesi yaşanıyordu. Eğer çare bulunmazsa, kim bilir kaç sene sürecektir, nice can ve mal kaybına sebep olacak bir iç savaşla burun buruna gelinmişti. İçlerinden biri, her nasılsa bir teklifte bulundu:

“*Kâbe’nin şu kapısından ilk giren insanı hakem tayin edelim ve o ne derse rıza gösterelim.*” dedi. Bu teklif, orada bulunanlarca kabul edildi. Herkes merakla bakıyordu ki ilk görünen insan, Hz. Muhammed Mustafa oldu. “*el-Emîn geliyor.*” dediler ve durumu O’na naklettiler. Allah Resûlü, hiç düşünmedi bile. Hemen “*Büyükçe bir bez getirin.*” dedi, getirildi. Hacerü’l-Esved, bu bezin ortasına kondu. Bütün kabilelerin ileri gelenleri, bezin bir ucundan tutup konulacak yere kadar götürdüler. Allah Resûlü de orada taşı bizzat kendisi alıp yerine yerleştirdi.⁴⁰³

Ve böylece, büyük bir iç harp önlenmiş oldu. Hiç düşünmeden, tereyağından kıl çeker gibi, bu kadar muğlak ve büyütülerek hâdise hâline getirilmiş bir meseleyi,

kendisine daha teklif edilir edilmez, yapacağı icraatı düşünmeden ve en süratli bir intikalle halletmesi, acaba peygamber mantığından başka ne ile izah edilebilir? Daha peygamber değildir ki, vahiyle izah edilsin. Ancak peygamberlik gibi büyük bir hamûleyi yüklenebilecek, ısmarlama bir mantık ve peygamberlere has bir fetanettir ki, rahatlıkla bu işin altından kalkabilmiştir. Evet, O'nda mantık üstü bir mantık, muhakeme üstü bir muhakeme ve idrak üstü bir idrak vardı.. aslında Kur'ân'ı yüklenecek bir insan için de bu şarttı...

Muhatabını İyi Tanıması

Husayn, Allah Resûlü'nün huzuruna gelir. Niyeti O'na akıl vermektir. Allah Resûlü'nü ikna edecek ve O'nu davasından vazgeçirecektir. İki Cihan Serveri, muhatabını tanımada ve O'nun seviyesini tespitinde mucizevî bir yapıya sahiptir. Hiç düşünmediği hâlde, muhatabına öyle kelimelerle hitap eder ki, siz, o kelimelerden bazılarının yerini değiştirseniz veya o karakterde olmayan bir insana, aynı ifadelerle hitapta bulunsanız, her şeyi karıştırır ve kat'iyen hedefe ulaşamazsınız. Hem kelimeleri seçmede, hem de muhatabın seviye ve durumunu tespitinde Allah Resûlü, yektâdır. O'na benzeyen ikinci bir şahıs bulmak da mümkün değildir. Kiminle, nerede ve nasıl konuşulacağını öyle bir süratle tayin eder ki, bir an dahi düşünmez ve ne konuştuysa, neticede, konuşulanların bütününe, konuşulması zarurî olan kelimeler olduğu anlaşılır. O'nun hiçbir konuşmasında isabetsizlik görülmediği gibi, lüzumsuzluk da yoktur. Her sözünü kelime kelime tetkik edin, cümleleri içinde bir tek fazlaya rastlayamazsınız. Bu fetanet değilse ya nedir? Husayn'ı işte bu fetanet, bakın nasıl eritmiştir:

Husayn, sözünü ve diyeceklerini bitirince, Allah Resûlü, edebinden ve nezahetinden hiçbir şey eksiltmeyen, edep ve nezahet yüklü bir ifadeyle sorar:

– *Yâ Husayn, sen kaç ilâha kulluk yapıyorsun?*

– Yedi tane yerde, bir de gökte olmak üzere sekiz ilâha kulluk yapıyorum.

Gökte dediği, sinelerden bir türlü silemedikleri Allah'tır. Allah düşüncesi vicdanlarda kök salmış öyle bir inanç ve düşüncedir ki, upuzun cahiliye dahi onu silip götürmemiştir. Vicdan yalan söylemez. Yeter ki dil, o vicdanın sesine tam ve doğru bir şekilde tercümanlık yapabilsin. Allah Resûlü'nün soruları, Husayn'ın bu sorulara verdiği cevaplarla devam ediyor:

– Sana bir zarar isabet ettiğinde kime yalvarır-yakarırsın?

– Göktekine.

– Malın helâk olduğunda kime yalvarırsın?

– Göktekine.

Allah Resûlü, sorularını böylece sıralıyor ve aldığı cevap hep aynı oluyor. O, ne sorsa Husayn hep “Göktekine” diyor. Husayn, bütün bunların arkasından gelecek cümleden habersizdir. Allah Resûlü ise, son olarak ona şunu söylüyor:

– O, senin dualarına tek başına icabet ediyor, sense O’na hiç gereği yokken ortak koşuyorsun! Ya benim dediğim nedir? İslâm ol kurtul!⁴⁰⁴

Esasen şu konuşmada, bütün cümleler çok sadedir. Ancak muhatabın durumu ve düşünce seviyesi öyle tespit edilmiştir ki, Husayn’ın bu sözlerin sonunda diyecek bir şeyi kalmamıştır. Evet, Allah Resûlü’nün son ifadesinden sonra, muhatabına kalan tek bir cümle vardır, **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ** “*Lâ ilâhe illallah Muhammedun Resûlullah*” cümlesidir. Yani muhatap, ya bu cümleyi söyleyip ebedî kurtuluşa erecektir, ya da temerrüdünde devam edip tek kelime dahi söyleyemeden çekip gidecektir. Başka bir tercih mümkün değildir.

Muhataba Göre Konuşma

Bedevi, çölde yaşayan insandır. Çok defa devesini yitirir, eşyasını bir yerde unuttur veya bir kum fırtınasına tutulur, sonra da feryat ve figan etmeye başlar. Böyle bir insanın ruh hâlini düşünün. Bu insan sıkışıp darda kalınca ne diyecektir? Herhâlde, Hz. Hamza’nın bir gün gelip Allah Resûlü’ne dediklerinden başka bir şey demeyecektir..! Hz. Hamza, hidayete ereceği zaman Allah Resûlü’ne şöyle demişti: “*Yâ Muhammed! Çölde, gecenin koyu karanlığını yaşadığımda anladım ki, Allah, dört duvar arasına sıkıştırılamayacak kadar büyüktür.*”

Evet, Lât’ın, Uzzâ’nın, Hübel’in işe yaramadığını gören hemen herkes aynı şeyi söylüyordu. Çünkü onların derûnunda bu hakikati haykıran vicdandı ve vicdan doğru söylüyordu. İşte Allah Resûlü’nün huzuruna ruh hâletleri bu merkezde niceleri gelmiş, bedevince sordukları sorulara, kendi ruh dünyalarına uygun en güzel cevapları bulup hidayete ermiş ve gökteki yıldızlardan biri oluvermiştir.

Ahmed b. Hanbel, Ebû Temime'den (radiyallâhu anh), o da bir başka sahabiden rivayet ediyor: Bir gün Efendimiz'in huzurunda oturuyorduk. Huzura bir bedevi geldi. Doğrudan Allah Resûlü'ne hitapla: "Sen Muhammed misin?" dedi. Allah Resûlü, gayet mülayim bir ifadeyle: "*Evet, ben Muhammed'im.*"

– Hangi şeye davet ediyorsun?

– *Azîz ve Celîl olan Allah'a davet ediyorum. Ama sadece O'na. Yanında başka şeyleri şerik koşmadan bir ve tek olan Allah'a. O, öyle bir Allah'tır ki, senin başına bir zarar gelse, O'na yalvarırsın.. ve senden bu zararı O giderir. Kıtık ve belâ zamanında O'na dua edersin sadece.. yağmuru O gönderir ve otları O bitirir. Sen, uçsuz bucaksız çölde, herhangi bir şeyini kaybettiğinde O'na el açar, yakarısın ve kaybettiğin şeyi, sana O buldurur."*

Bedeviye söylenen bu sözler ne harikadır! Nasıl bütün cümleler, onun can damarı olan hususlarla alâkalıdır! Kıtık, belâ, musibet ve çöl ortasında çekilen sefalet ne demektir.? Bunu çok iyi bilen bedeviye, bütün bu hâl ve durumlarda tek melce ve mence olacak bir Kudreti Sonsuz'dan bahsediliyor. Esasen, onun vicdanından yükselen de aynı mânâlardır. Fakat bedevi, henüz bu sesin mânâsını kavrayabilmiş değildir. Ama sanki Allah Resûlü bu ifadelerle, sadece onun içinde yükselen bu sesin mânâsını ona talim edip öğretiyordu. Söylenen sözler bedeviye o kadar tesir edip onu öyle kısıkvrak yakalamıştır ki, bedevinin, Allah Resulü'ne teslim olup İslâm'a girmekten başka çaresi kalmamıştır. Kalmamış ve biat edip sahabi olma şerefine ermiştir.⁴⁰⁵ Konuşulan şeyler, çok sadedir. Üslûpta öyle belâgat ve fesahat oyunları yapılmamıştır. Fakat şu bir gerçektir ki, hâlin iktiza ettiği duruma tam mutabık hareket edilmiş ve bedevi dize gelmiştir...

Zaten taş yürekli insanlardan, melekler gibi bir millet hâsıl etmek, yeryüzünde Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dan başka kime nasip olmuştur ki? O, Cenâb-ı Hakk'ın kendisine bahsettiği dinamikleri öyle yerinde ve ustaca kullanmıştır ki, meydana getirdiği inkılâp, hâlâ tarihçilerin ve sosyologların anlayamadıkları bir muammadır. Allah Resûlü'nün içtimaî hayat deryasına fırlatıp attığı cevherlerden meydana gelen dalgalar, gelip ta yirminci asrın sahiline kadar uzanmış ve asrımızın sahillerini dahi tesiri altına almıştır.. ve bu işin kıyamete kadar devam edeceğinde de şüphe yoktur.

Bugün dünyanın her yanında, akın akın İslâm'a dehaletler olmaktadır. Bu, içtimaî hayat deryasına Allah Resûlü'nün attığı cevherlerin meydana getirdiği o büyük dalgalanmaların, asrımızın sahiline vurmasından başka bir şey değildir. Zaten tesir gücü

asırlar süren bu kudsî cazibe başka kime ait olabilir ki? Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dan başka böyle bir cazibeye sahip olan ikinci bir şahıs var mıdır ki onun olsun. Asla ve kat'a. O ki, ferîd-i kevn ü zamandır.. her şey O'nun yüzü suyu hürmetindedir.

Huneyn'de Muhacir ve Ensar'a Hitabı

Nebiler Sultanı, nasıl en zor problemleri gayet kolaylıkla çözüyor ve halledilmez gibi görünen meseleleri rahatlıkla ve fevkalâde süratli bir şekilde hallediyordu; aynen öyle de, nice en dirayetli insanları tereddüde, hatta paniğe sevk edecek ani ve beklenmedik hâdiseler karşısında O, her zamanki vaziyet ve soğukkanlılığından hiçbir şey kaybetmeden süratle harekete geçer, bir hamlede o problemi, o kargaşayı halleder ve duruma hâkim olurdu. Yaptığı her hareket, attığı her adım, söylediği her cümle ve her kelime tetkik edildiğinde de görülecektir ki, O'nun her hareketi, her adımı ve sözlerinin her kelimesi, hassas bir mizan ve ölçü içinde planlanmış ve zamanlama, saniye ve âşirelerine kadar gayet hassas bir ustalıkla ayarlanmıştır. Eğer bir saniyelik bir gecikme söz konusu olsa veya söylenen sözlerden bir tek cümle ihmale uğrasaydı, bu derece muvaffakiyet gerçekleşmezdi. Hâlbuki Allah Resûlü, bu hareketini ölçüp tartmamış ve uzun boylu düşünmeye bile fırsat bulamamıştır. Öyleyse bu gibi vak'aları, O'nun fetanet-i a'zam sahibisi olmasından başka ne ile izah edeceksiniz.?

Evet, O bir peygamberdi ve mantığı da peygamber mantığıydı. Peygamber olarak düşünüyor ve peygamber olarak hareket ediyordu ki, hiçbir teşebbüsünde falso görülüyordu. Falso şöyle dursun muvaffakiyetleri hep zirvedeydi. Yani bir başkasının, O'nun ulaştığı yere ulaşması mümkün değildi. Bu hususla alâkalı yüzlerce hâdise ve vak'a vardır. Ama, biz, içlerinden en önemli gördüğümüz birini nakledeceğiz:

Hâdise, Huneyn Muharebesi'nden sonra cereyan etmektedir. İbn İshak naklediyor; aynı nakli Buhârî ve Müslim'de de görüyoruz:

Huneyn Harbi, Mekke fethinden sonra olmuştur. Burada elde edilen ganimetleri Allah Resûlü, daha ziyade gönüllerini İslâm'a ısındırmak istediği insanlara vermiştir. Bunların çoğu, kavim ve kabileler arasında söz sahibi dedikleri dinlenen insanlardır. Mekke'nin fethinden sonra, böyle insanların gönüllerinin tam oturaklaşmasında, fetihlerin devamlılığı açısından da zaruret vardır. Zira bunların birçoğu, istemeyerek Müslüman olmuştur. Zamanla içlerindeki buzlar eritilmezse bunlar, küfür cephesinde buldukları zamandan daha tehlikeli olabilirler. Evet işin burasında dahi Allah Resûlü'nün fetaneti

açıkça görülmektedir.

O gün, dağıtılması gereken 6000 esir bulunuyordu. Alınan develerin sayısı 24.000; koyun ve keçilerin sayısı ise 40.000'di. Ayrıca 4.000 okka ağırlığında da altın ve gümüş vardı. Bunlar dağıtılırken Allah Resûlü, daha ziyade Mekkelileri gözetir gibi davranmış, ganimetlerin çoğunu onlar arasında dağıtmış, bazı şahıslara hususiyet arz edecek şekilde paylar vermişti. Bunlar, biraz evvel de söylediğimiz gibi kalblerinin İslâm'a ısındırılmasında büyük fayda ve zaruret olan insanlardı. Meselâ, Ebû Süfyan ve ailesine 300 deve, 120 okka da gümüş; Hakîm b. Hizâm'a 200 deve; Nadr b. Hâris'e 100 deve; Kays b. Adiy'e 100 deve; Safvan b. Ümeyye'ye 100 deve; Huvaytîb b. Abduluzza'ya 100 deve; Akra' b. Hâbis'e 100 deve, Uyeyne b. Hısn'a 100 deve ve Mâlik b. Avf'a da yine 100 deve verilmişti. Bunların dışında bazı ileri gelenlere de, durumlarına göre ellişer, kırkar deve dağıtılmıştı.⁴⁰⁶

Verilen, deveydi, altındı, gümüştü; fakat korunmak istenen, dindi ve fertlerin gönüllerinin İslâm'a ısındırılmasıydı. Zira Mekke fethi, çok kısa bir zaman önce gerçekleşmiş ve Mekkelilerin bazılarında bir burukluk hâsıl olmuştu. En azından herkesin az da olsa onuru, gururu kırılmıştı. Mekkelî'nin onuru ise, onların nazarında her şey idi. Cenâb-ı Hak'ın verdiği bu fırsat, Allah Resûlü'nce en güzel şekilde değerlendirilmiş ve muhtemel yaralar böylece sarılmıştı. Ancak bu taksim, ensardan bilhassa gençleri biraz rahatsız etmişti. Hatta bazıları; *"Daha onların kanı kılıçlarımızdan damlıyor, hâlbuki en fazla payı da onlar alıyor."* demişlerdi. Bu ise bir fitne başlangıcıydı. Söyleyen insanların az olması mühim değildi. Eğer bu fitne durdurulamazsa, önu alınamaz bir yangın hâline gelebilirdi. Kaldı ki, Allah Resûlü'ne karşı yapılacak en küçük bir itiraz, insanı dinden-imandan eder ve ebedî hasarete uğrattır. Bu ise, birinci fitneden daha büyük bir musibettir.

Sa'd b. Ubâde, bu durumu derhal Allah Resûlü'ne bildirdi. Gerçi söyleyenler hep gençlerdi; yaşlılardan hiçbirinin aklından böyle bir şey geçmemişti; ancak bu fitnenin önu alınmazsa iş büyüyebilirdi.

Allah Resûlü, hemen ensarın bir yerde toplanmasını ve aralarına başka kimsenin de alınmamasını emretti. Ensar toplandı ve Allah Resûlü, onlara şu hutbeyi irad buyurdu:

"Ey ensar topluluğu! Duydum ki, gönlünüzde bana karşı bir kırgınlık hâsıl olmuş..."

Böyle bir hitap, kitle psikolojisi açısından müthiş bir başlangıçtı. Çünkü hiç beklemedikleri, çoğunun da toplanma sebeplerinin ne olduğundan habersiz olduğu bir

topluma, ilk defa böyle bir sözün söylenmesi, aniden vurulan tokat gibi, herkesi kendine getirici mahiyette idi ve getirdi de.

Sahabe, zaten Allah Resûlü'ne itiraz edemezdi. En fazla, kalblerinde bir burukluk hâsıl olabilirdi ki, bu da peygamberâne bir tedbirle her zaman giderilebilirdi.. ve giderilebileceği hemen hemen bu ilk söz hevengiyle belirmeye başlamıştı bile. Evet, Allah Resûlü'nün bu ilk cümlesi, kalblerinde burkuntu olanlara müthiş bir tesir icra etmişti. Derhal herkeste bir toparlanma oldu ve gözler Resûlullah'a yöneldi. Bundan sonra söylenecek sözler muhakkak çok mühimdi. Herkes dikkat kesilmiş, söylenecekleri merakla bekliyordu. Allah Resûlü'nün bu ilk taarruzu, istenen faydayı temin etmişti ama, üst üste birkaç hamle daha yapması gerekmektedir. Eğer yaptığı hamlelerde isabet kaydetmezse, bu hamleler faydadan çok zarar getirebilir ve istenenin aksi bir durum ortaya çıkabilirdi. Bu itibarla buradaki ölçü çok mühimdi. İşte Allah Resûlü'nün söz adına hamleleri:

“Ben geldiğimde, siz dalâlet içinde değil miydiniz? Allah, benimle sizi hidayete erdirdi mi?”

“Ben geldiğimde, siz fakr u zaruret içinde kıvranmıyor muydunuz? Allah, benim vesilemle sizi zenginleştirdi mi?”

“Ben geldiğimde siz, birbirinizle düşman değil miydiniz? Allah, benimle sizin kalblerinizi telif etmedi mi?”

Efendimiz, her cümle ve soruyu bitirdikçe ensardan topluca şu ses yükseliyordu: *“Evet, evet, minnet Allah'a ve Resûlü'nedir.!”*

Efendimiz, tam zamanında ve yerinde sözün mecrasını çevirdi. Hislerin galeyana geldiği şu hengâmda, derhal ensar namına da yine kendisi konuştu. Onların diyebileceği, en kötü ihtimalle şu sözler olabilirdi ve işte o sözleri Allah Resûlü söylüyordu. Zaten bir Müslüman, kendi peygamberine karşı bu şekilde hitap etmiş olsaydı mahvolur giderdi. İki Cihan Serveri devam etti:

“Ey ensar topluluğu! Dileseydiniz, bana başka türlü de cevap verebilirdiniz. Meselâ şöyle diyebilirdiniz: Mekke'den bize tekzip edilmiş olarak geldin ve biz sana inandık; terk edilmiş olarak geldin, biz sana sahip çıktık; yurdundan kovulmuş olarak geldin, biz sana yuvalarımızı açtık; muhtaç olarak geldin, biz senin bütün ihtiyaçlarını karşıladık! Bana bu şekilde cevap vermiş olsaydınız, doğru söylemiş olacaktınız. Sizi yalanlayan da olmayacaktı.

Ey ensar topluluğu! Müslüman olmalarını istediğim bazı kişilere bir miktar dünyalık verdiğim için kalben gücendi iseniz; herkes evine deveyle, koyunla dönerken, siz evlerinize Resûlullah'la dönmek istemez misiniz? Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, insanların hepsi bir vadiye, ensar da başka bir vadiye gitse, ben hiç tereddüt etmeden ensarın gittiği tarafa giderim. Eğer hicret meselesi olmasaydı, ben ensardan biri olmayı ne kadar arzu ederdim. Ey Allahım! Ensarı, çocuklarını ve torunlarını Sen koru!”

Bu sözler karşısında ağlamayan tek fert kalmamıştı. Herkes, hıçkırık hıçkırık ağlıyor ve güçleri yettiği kadar da “Allah ve Resûlü bize yeter. Biz başka şey istemiyoruz.” diye mırıldanıyorlardı.⁴⁰⁷

Allah Resûlü'nün şu kısa ve özlü konuşması, muhtemel bir fitneyi anında bastırması ve dinleyenlerin kalbini bir kat daha kazanması, öyle müthiş bir hâdisedir ki, bunu izah etmek için zannediyorum “fetanet” kelimesine sığınmaktan başka çare yoktur...

Cümleleri teker teker tahlil edin... İşin zamanlamasını hesaba katın... İlk başlangıç cümlesiyle, beş on satır sonraki bitiş cümlesi arasında sahabenin ruhunda katedilen mesafeyi ölçün.. sonra, bunların hiç düşünülmeden, hiç hesap edilmeden, anında ve irticalî söylenmesini de, yukarıdaki hususlara ekleyin ve vicdanınıza, böyle bir söz sultanının kim olacağını soruverin. Herhâlde alacağınız cevap مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ “Muhammedün Resûlullah” olacaktır. Esasen, vicdanı tefessüh etmemiş her insan aynı cevabı kendi vicdanında duyabilir. Yeter ki temerrüt ve inhisar-ı fikri terk edip, hâdiseleri daha objektif olarak tahlil edebilsin...

Biz şimdi bu kısa konuşmanın bir tahlilini yapıp meselenin tafsilatını, ileride gelecek tali'li psikolog ve sosyologlara bırakalım.. evet bırakalım, hâdiseyi kendi açılarından izah ve tahlil etsinler ve Efendimiz'in fetanetini anlamada, insanımıza bir idrak buudu daha kazandırsınlar...

Evvelâ: Bu konuşma, tamamen ensar topluluğuna yapılmıştır. Zira, Mekkelilerin ve muhacirlerin, böyle bir konuşmaya sebebiyet verecek düşünce ve davranışları olmamıştı. Dolayısıyla böyle bir konuşma, ilk anda onlar tarafından dikkatle benimsenecek bir konuşma değildi. Bu itibarla, dinleyenler arasında onların bulunması, ensar topluluğunda olması gereken konsantreyi menfî yönden etkileyecekti. Bu da o esnadaki hitabet açısından çok mühim bir husustu.

İkincisi: Sadece ensarın bir araya toplanması, onları onore etmiş, Efendimiz'le bir arada olma ve başkalarının bu toplantıya alınmaması, onlarda psikolojik yönden müsbet

mânâda ciddî bir tesir meydana getirmişti.

Üçüncüsü: Konuşulan hususlar arasında Mekkelileri ve muhacirleri rencide edebilecek bölümler olabilirdi. Meselâ: “*İnsanlar davarlarıyla, develeriyle evlerine dönerken*” ifadesi bunlardan biri sayılabilir.

Dördüncüsü: Sözün sonunda ensar methedilmekte ve onlar için dua yapılmaktadır. Yurt ve yuvasını terk ederek hicret eden muhacirîne, böyle bir ayırım yapılması ağır gelebilirdi.

Beşincisi: Bu konuşmanın Arapça orijinali, belâgat ve fesahat açısından da harikulâdedir.

Altıncısı: İfadelerin başında, dinleyenleri sarsıp daha sonra onları iyice yumuşatması; onlar hesabına konuşmakla da onları sadece dinleyici durumunda bırakması, baş döndürücü bir tespittir.

Yedincisi: İdare-i kelâm edilmeyip, bütün söylenenlerin azamî ihlâs ve samimiyet içinde söylenmesi, dinleyenlerde başka bir şey demeye mecal bırakmamıştı ki, bu da neticenin istihsali bakımından çok önemliydi.

Sekizincisi: Söylenen sözlerin, hiç düşünülmeden ve irticalî olarak ifade edilmesi de sözün tesirine apayrı bir buud kazandırıyordu.

Bunlar ve daha akla gelebilecek birçok husus gösteriyor ki, Allah Resûlü kendi hevasıyla değil, aksine O, kendisine bahşedilen fetanetin vahiy ve ilham yüklü mânâlarıyla söz söylüyor ve problem çözüyordu.

DİPNOTLAR

³⁹⁹ *Hicabı nurdur.* (وفي رواية النور) لَوْ كَشَفَهُ لَأُخْرِقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ مِنْ خَلْقِهِ

(Başka bir rivayette ateştir) Eğer onu açmış olsa vechinin sübuhâtı, basarının ihata ettiği bütün mahlukatını yakardı.” (Müslim, iman 293-294; İbn Mâce, mukaddime 13; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/401.)

⁴⁰⁰ Rahmân sûresi, 55/4.

⁴⁰¹ İbn Hacer, *el-Metâlibü'l-âliye*, 3/214.

⁴⁰² Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1/67.

⁴⁰³ İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 2/18-19; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk*, 1/526.

⁴⁰⁴ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/87.

⁴⁰⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/65. (Hadis, küçük farklarla Ebû Dâvûd, *libâs* 25'te de yer almaktadır.)

⁴⁰⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 2/152-153.

⁴⁰⁷ Buhârî, *menâkıbü'l-ensâr* 1-2; *megâzî* 56; Müslim, *zekât* 132-140; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/76-77; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 5/169-177; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 4/355-360.

FETANET AÇISINDAN EFENDİMİZ VE SÖZ

Allah Resûlü'nün fetanetinin ayrı bir buudu da O'nun cevâmiü'l-kelim sahibi oluşuyla ortaya çıkar.

Evet, O bir söz sultanıydı. Nasıl olmaz ki, Cenâb-ı Hak O'nu Kendi kelâmına tercüman olsun diye göndermişti. Bugüne kadar herkesin derecesine göre ve belli ölçüde söylemeye muktedir olduğu bir hayli güzel söz olmuştur; ama, Güzeller Güzeli'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) sözlerinde bir başka derinlik, bir başka lezzet, bir başka halâvet vardır.

O'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) beyanı o kadar tatlı, ifadeleri o kadar büyüleyiciydi ki, O konuşurken başlar döner, bakışlar başkalaşır, kalbler duracak hâle gelir, akıl ve muhakemeler teslîm-i silah eder, insanî duygular dirilir ve ruhlar da âdeta kanatlanırdı. Allah O'nun diline öyle bir güç ihsan etmişti ki, O'nu dinleme bahtiyarlığına erenler, ifadeleri en özlü, beyanları en çarpıcı bir Söz Sultanı'nın huzurunda bulunma mehâbetiyle âdeta dilleri tutulur ve büyülenirlerdi.. ne zaman O'nun dudaklarından hikmet pırlantaları dökülmeye başlasa, akıl ve muhakeme erbabının nutku tutulur; ne zaman O iyiyi, güzeli, doğruyu anlatmaya koyulsa, ağzının şeker-şerbeti dinleyenlerin ruhlarını sarar; ne zaman o âteşin sözleriyle fenalıkları hedeflese, küfür ve münkerâtı kendi çirkinliklerinde boğar.. ve hele davası adına serdettiği hüccet, burhan ve delillerle kükrediği zaman, bütün karanlık ruhların dillerine zincir vurur ve karanlıkları bozguna uğrattırdı...

O (sallallâhu aleyhi ve sellem), bütün bu mazhariyetlerin şuurundaydı ve tahdis-i nimet (şükür niyetiyle Hakk'ın nimetlerini ilân) sadedinde bunları izharda da beis görmezdi: “Ben nebiy-yi ümmî olan Muhammed'im. Benden sonra nebi yok! Ben sözün ilkiyle, sonuyla ve ‘cevâmiü'l-kelim’le serfiraz kıldım.”⁴⁰⁸ diyerek Hakk'ın ihsanlarını sayar-döker.. ve “Ey insanlar, ben ‘cevâmiü'l-kelim’ ve her şeyi hall ü fasl edecek son sözü söylemekle şereflendirildim.”⁴⁰⁹ nurefşân beyanlarıyla da geçmiş ve geleceğin Hatib-i Zîşân 'ı olduğunu ilân ederdi.

Gerçekten O Efendiler Efendisi (sallallâhu aleyhi ve sellem), diriltici soluklarıyla Hak bahçesinin güllerine ilâhîler besteleyen öyle bir bülbül idi ki, O ne zaman şakısa, gönlünü dile getirir ve gönlünün dilinden en büyüleyici nağmeler söylerdi. O'nun bağının taze fidanlarında filizlenmiş o tazelerden taze sözler, başkalarının baharında açılmış tomurcuklara, başkalarının sabahında güneşe uyanmış çiçeklere benzemezdi. O'nun söz

sofrasında her şey bir gonca gibi şebnemi burnunda yepyeni ve turfandaydı.. ve bu turfanda nimetleri bütün derinlikleriyle tadıp tanımak, tanıyıp hazzına ermek de, sadece bu bezmin ilk tali'lilerine müyesser olmuştu.

O Beyan Sultanı (sallallâhu aleyhi ve sellem), söz cevherinden öyle bir kılıç yaptı ki, o kılıcın başlar üstünde bir kere dönüp helezonlar çizmesiyle bütün yalancı ve muzahref beyanlar kaçıp yarasaların tünedikleri yerlerde saklandılar ve bütün masallar, Kafdağı'nın arkasında ankâya sığındılar. O, ifade ve beyandan öyle çeşmeler akıttı ki, bir anda cahiliye sahrasının dört bir yanı Cennet bahçelerine döndü ve öyle çağlayanlar meydana getirdi ki, bütün imana açık gönüller kendilerini sonsuzun okyanusuna akan o çağlayanlar içinde buluverdiler.

O'nun sözleri ötelere kaynaklıydı.. eğer vahiy fitiliyle parlayan O'nun sözleri olmasaydı, cihanlar hep kaos olarak kalır giderdi. O, tabiatın yüzündeki perdeyi söz kılıcıyla delik-deşik etti ve din kitabını da yine söz nakışlarıyla süsledi. Söz O'nun atının terkisine vurulmuş bir metâ, sadağında altın tüylü bir oktur. O, uğradığı her yerde sözden anlayanların eteklerini mücevherlerle doldurdu ve yayını gerip atını karanlıklar üzerine sürdü. Allah, son bir kere daha sözlerle bir yeryüzü devleti kurmak murad buyurunca, bu devletin başbuğluğuna o Beyan Sultanı'nı (sallallâhu aleyhi ve sellem) getirdi; ifade, sikke ve tuğrasını O'nun eline verdi.

Gelmiş-geçmiş ötelere açık bütün söz erleri, tecellî arşını terennüm eden koronun birer ferdiydi.. O, bu bülbüller topluluğunun idarecisi oldu.. nebiler ve veliler gelip gelip bir halka-i zikir teşkil ediyorlardı. O, bu kudsîler halkasının serzâkirliğ i vazifesiyle geldi.. geldi ve o tok sesiyle Arş u ferşi velveleye verdi. O'nun sözlerle donatıp insanlığa takdim ettiği semavî sofrasındaki her yemiş, dost bağının en mahrem noktalarından alınıp, kimseye açılmadan mahfazası içinde O'na sunulmuş eltâf-ı şâhânedan has meyvelerdi. O'ndan evvel o meyveleri ne başkaları bakıp görmüş, ne de onlara el sürülmüştü...

Hele mahremlerden mahrem en has bahçelerin, en has güllerini, en latîf nağmelerle terennüm eden bu Andelîb-i Zîşân 'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) ilham üveyki şahlandığı vakit bütün diller susar, sineler kulak kesilir ve ruhlar O'nun beyan zemzemesi karşısında kendilerinden geçerlerdi.

Evet, O'nun sözleri, her dalgalanışıyla sahilleri incilerle bezeyen birer deniz, gönüllere ürpertiler salarak zirvelerden dökülen birer şelâle ve derinliklerden kopup gelen

fevvarer gibiydi.. ne o deryaları zenginlik ve muhtevasıyla tavsif etmek, ne o çağlayanlara tercüman olmak, ne de o fevvarelerin ulaştığı noktalara ulaşp onları ihata etmek mümkün değildir.

Şimdiye kadar yüzlerce muhakkik ve edip O'nun söz cevheri etrafında dönüp durdu.. binlerce ve binlerce mütefekkir o pırıl pırıl âb-ı hayat kaynağına başvurdu ve nice devâsâ kametler, ömürlerini O'nun derinliklerini kavramada tüketti ama, O hep ulaşılan noktaların ötesinde kaldı. Bir şairimizin Kur'ân hakkında söylediği bir şiirde az bir tasarrufla şöyle desek yerinde olur zannederim:

*“Bikr-i fikri kâinâtın çâk çâk oldu fakat
Perde-i ismette kaldı beyan-ı Resûl henüz”*

Evet, damla, deryayı bütünüyle ifade edemediği, zerre güneşe ait hususiyetleri tamamen gösteremediği gibi, Muhammedî hakikatin birer parçası sayılan ulemâ, evliyâ, asfiyâ da –başkalarına nisbeten kâmil bile olsalar– O'nu tam temsil edemez ve O'nu aynıyla aksettiremezler.

Allah Resûlü, mektep-medrese görmemiş bir mürşid-i kâmildi. Maddî-mânevî yapısının sağlamlığı, duygularının duruluğu, düşüncelerinin rasâneti ve maâliyâta açık vicdanının enginliğiyle, Hakk'ın mesajlarını olduğu gibi almaya, alıp orijinini koruyarak insanlığa aktarmaya müsait ve müstait bir fitratta yaratılmış, özü ve ruh safveti korunmuş, beşerî talim ve terbiyenin, talim ve terbiyedeki beşerî sistemlerin tesirine karşı kapalı kalmış; sonra da vahiyyle donatılarak insanlığa gönderilmiş olma mânâsında, mektep-medrese görmemiş bir mürşid-i kâmil-i mükemmeldir.

O'nun tabiat ve seciyesi, zâhir ve bâtın duyguları, akıl ve muhakemesi, peygamberlik vazifesiyle o denli münasebet içindeydi ki, Hak'tan gelen hiçbir mesaj, hiçbir ilham esintisi en küçük bir değişikliğe uğramadan, kırılmadan, O nurdan menşûrun mahiyet-i nuraniyesinde billûrlaşır, sonra da tenezzülât dalga boyunda gelir hedefine ulaşırdı.

Bu en temiz kaynaktan fışkırıp akan ve gelip temizlerden temiz bir gönüle boşalan; sonra da en latîf, en nazîf, en fasîh bir lisanla beşerî idrake göre seslendirilen her türüyle ilâhî mesaj, O'nun peygamberliğinin emaresi, risaletinin delili olduğu gibi, yürüdüğü o çetrefilli yollarda da zâd u zahîresi, ışığı-burağı ve hasımlarına karşı hücceti ve burhanıydı:

O, muhatablarına Hakk'ın mesajlarını sunarken, aynı zamanda peygamberliğini de haykırır ve elçiliğini ilân ederdi. Keza O, muhataplarının müşküllerini halledip ihtiyaçlarını karşılamada vahyin o sırlı, sihirli cevher hazinelerini kullandığı gibi, hasımlarını ilzam edip susturmada da yine aynı elmas kılıcı istimal ederdi.

Kur'ân O'nun için her şeydi; hava idi, su idi.. silah idi, zırh idi.. kale idi, burç idi.. ve burçlarda dalgalanan bayrak idi... O, Kur'ân'la soluklanır.. onunla bulutlar gibi göklere kadar yükselir.. onunla rahmet damlaları gibi yeniden yerdeki varlıkların imdadına koşar.. onunla zulmetlerle savaşır, onunla şerhlerden ve şerîrlerden korunur.. onunla gürlük ve onunla ışık olur her yana yağardı.

Ancak, hikmetin lisan-ı fasîhi o Beyan Sultanı; hiçbir zaman bitip-tükenme bilmeyen o kenz-i ilm-i ilâhînin yanında kendine teveccüh eden pek çok sual, halledilmesi gerekli olan pek çok müşkil, ümmetiyle alâkalı dinî, içtimaî, iktisadî, siyasî pek çok mesâil vardı ki, sonsuz ilmin mir'ât-ı mücellâsı ve vâridât-ı sübhaniyenin mehbiti, menzili, merkezi, meşcereliği sayılan kalb-i pâk-i Ahmedî ve lisan-ı nezîh-i Muhammedî ile cevaplayıp müşkülleri hall, mübhemleri şerheder ve Kur'ân'la gelen pek çok mutlak emri takyîd, mukayyedi ıtlâk, hususîyi ta'mîm, umumîyi de tahsîs buyurarak, Kur'ân mesajının yanında kendi ifade ve beyanlarının rükniyetini ihtarda bulunurdu. Zaten; cihanşümül peygamberliği ile bütün insanlığı muhatap alan ve bütün insanlara muhatap olan bir mübellîğ, bir mürşid, bir muslih ve bir müceddidin başka türlü olması da düşünülemezdi.

Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem); peygamberlikle serfiraz kılındığı dönemde, ilk muhatapların “çarşı-yı ticaretlerinde en ziyade revaçta olan metâ, fesahat ve belâgat metayıdı.” Daha sonraki dönemlerde, zekâ, söz ve beyan üstünlükleriyle dünyaya hükmeden ve cihanı hâkimiyetleri altına alan bu edib ve zekî millet, ister “vahy-i metlûv” olan Kur'ân'da olsun, ister onun dışındaki mesaj, irşad, hutbe, nutuk ve talimat gibi şeylerde olsun, ilâhî mesajın o mübarek ve münevver mümessiline karşı hep hayranlık duymuş ve O'nu takdir etmişler; O da her zaman kendini dinletmiş, kabul ettirmiş ve hiçbir zaman onlardan tenkit almamıştır. Şayet O'nun söz, beyan ve düşüncelerine karşı en küçük bir tenkit, en önemsiz bir itiraz vuku bulmuş olsaydı, bugüne kadar gelen O'nun düşmanları, böyle bir şeyi değerlendirecek, allayıp-pullayacak, köpürtüp-abartacak; herkese ve dünyanın her yanına onu ulaştırarak bin bir velvele koparmak isteyeceklerdi. İsteyeceklerdi; zira böyle bir durum, O'nu sarsmak, yıkmak, nazardan düşürmek ve çürütmek için en utandırıcı iftiralara kadar her vesileyi meşru sayanların arayıp da

bulamadığı bir şeydi. Oysaki, O'nun ifade, beyan ve kelâm gücü hakkında, Firavun 'un, Seyyidina Hz. Musa için söylediği kadar dahi bir şey söylenmemiştii, söylenememiştii ve söylenemezdi de...

O'nun **أَدَّبْتِي رَبِّي فَأَحْسَنَ تَأْدِيبِي** zirvesinden⁴¹⁰ yükselen öyle gürül gürül bir sesi ve soluğu var idi ki, dost da, düşman da o sese ve soluğa hayranlık duyuyor ve o insanüstü beyan karşısında iki büklüm oluyorlardı.

Ashab-ı kiram arasında, Hz. Lebîd, Hansâ, Kâ'b, Hassan ve İbn Revâha gibi yüzlerce söz üstadı, Hz. Ebû Bekir, Ömer, Ali, Muaviye, Amr b. Âs ve İbn Abbas gibi yüzlerce hatip, yüzlerce hukukşinâs ve yüzlerce hikmet erbabı hemen her meselede O'nu üstad, mürşid ve rehber kabul ettikleri gibi, daha sonraki asırlarda hadisın devâsâ hâfız ve yorumcuları, tefsirin müdakkik dâhî imamları, fıkhnın emsalsiz, beşerüstü müçtehitleri, dinin çağları aşan eşsiz mücedditleri, mâneviyat ikliminin binlerce evliyâ, asfiyâ, ebrâr ve mukarrabîni; kelâm, mantık, muhakeme ve fûnun-u müsbele allâmeleri ve daha yüzlerce değişik sahada binlerce fen ve ilim adamı, O'nun deryalar gibi beyan cevherlerini, her zaman en feyyaz, en bereketli, en duru, en aldatmaz bir kaynak bilmiş, O'na müracaatta bulunmuş, O'na sığınmış ve açlıklarını, susuzluklarını, o semavî sofrada gidererek itminana, doyunluğa ulaşmışlardır.

Evet, O'nun sünneti dünden bugüne, müçtehitlerin en yanılmaz me'hazi, mârifet semasında pervaz edenlerin en güçlü kanadı, ilim adamlarının en duru kaynağı, evliyâ ve asfiyânın da en nuranî vâridât menbaı olmuştur. Şeriatin müteaddit ilimleri, tasavvufun muhtelif yolları, kevnî ve enfüsî ilimlerin özü ve hulâsası hep O'nun o nuranî söz cevherinden fişkırıp çıkmıştır.

O, varlığın bidayetinden nihayetine; insanoğlunun yaratılışından, gidip Cennet veya Cehennem'e ulaşmasına; vicdanların mârifet-i rabbaniye ye uyanmasından, ötede Cemalullahı müşâhede etmelerine; iman ve itikattan, ibadetin en ince teferruatına kadar pek çok mevzuda ve her mevzuun gerektirdiği dil ve eda ile her şeyi o kadar mükemmel anlatmıştır ki, Kur'ân istisna edilecek olursa, O'nun beyanına denk başka bir beyanın bulunduğunu söylemek mümkün değildir.

Allah'ı; zât, sıfât ve isimleriyle, hem de mevzuun gerektirdiği incelik ve hassasiyetle fevkalâde bir muvazene içinde; kıyamet ve haşr ü neşri, hesap ve Cennet ü Cehennem'i,

ümitle gürleyen bir ürperticilik ve hazza inkılâp eden bir dehşet içinde; melâike, ruh, cin ve şeytanı, gaybın esrarenizliği ve buğulu bir kristal arkasında; imanı, ameli, amelde ihlâsı; tohumun istidadı, toprağın kuvve-i inbatıyesi, yağmurun hayatiyeti ve baharın renklerle soluklanması şeklinde öyle bir resmeder ki, insan O'nun çizdiği o muhteşem tabloları seyrederken, temiz fitratların imanla nasıl neşv ü nemaya hazırlandığını, İslâm'la nasıl boy atıp geliştiğini, ihlâsla nasıl bir tûbâ-i Cennet hâlini aldığını âdeta görür gibi olur.

O'nun beyanlarında namaz; oturup-kalkan, insana arkadaş ve yoldaş olan, onun yalnızlığını gideren ve ışığıyla onun yollarını aydınlatan.. abdest; can gibi, kan gibi insanın damarlarında dolaşan, ırmaklar gibi onun kapısının önünde akan, akıp akıp her türlü isi-pası temizleyen.. ezan, kamet; selviler gibi boy atıp salınan, ses şoku yapıp şeytanların ödünü koparan ve bir revh u reyhan olup namaza gidenlerin ruhlarını saran.. zekât, sadaka; tıpkı birer köprü gibi birbirinden kopmuş yığınları bir araya getiren, sağlam bir lehim gibi parçaları bütünleştiren.. oruç; bir kalkan gibi sahibini koruyan, onun Cennet'e girmesine yardım için, Cennet surlarında sırlı bir kapı hâline gelen ve elinde kâsesi bir sâki gibi ona kevserler sunan.. hac; bir terzi gibi yırtıkları yamayan, bir gassal gibi lekeleri yıkayan ve umumî bir meşveret meclisi gibi bütün inananları bir araya getiren.. cihad; bir fedai gibi göğsünü gerip Cehennem'e giden yolları kapayan, bir teşrifatçı gibi Cennet yollarını açıp, insanlara "Buyur!" eden ve şefkatli bir baba gibi inat edenleri zincirlere vurup firdevslere doğru sürüyen.. zikir, dua; telsiz, telefon gibi Yaratan'la yarattığı birbiriyle buluşturan, birbiriyle konuşturan.. emr-i bi'l-mâruf nehy-i ani'l-münker; birer trafik memuru, birer kapıcı gibi, yol başlarını, kapı önlerini tutup, yoldan geçip-geçmeme, kapıdan içeriye girip-girmeme işlerini idare eden.. sila-i rahim; bir anne gibi kucağını açıp bekleyen, insanlarla davalaşan ve mürafaa olan, onlarla konuşan, vaadlerde bulunan, inhıraf edecekleri endişesiyle onları tehdit eden, yakasından tutup hırpalayan birer canlı motif hâline gelir ve dinleyenleri âdeta büyüler.

Evet, O'nun bütün bu hususları bir kanaviçe gibi tasviri, tasvirde kullandığı malzemenin hususiyetleri, beyanındaki hareket, işaret, resim ve mûsikî gücü, bütün edebî sanatları tekellüfsüz ve yerli yerinde kullanması, her biri başlı başına birer mücellet isteyen mevzulardır.

Bu itibarla, O'nun değişik mevzularla alâkalı, değişik tahliller isteyen, değişik söz ve beyanlarını, ilerideki mütefennin araştırmacılara havale ederek, burada sadece, hemen

herkesin bildiği mübarek birkaç sözüne, onlardaki muhteva derinliğine, beyan gücüne, ifade rasanetine işaret edip geçeceğiz.

DİPNOTLAR

408 Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 2/172, 212.

409 Heysemî, Mecmeu'z-zevâid, 1/173, 182.

410 “Bana edebi/edebiyatı Rabbim öğretti.. hem de çok güzel öğretti!” İbnü's-Sem'ânî, Edebü'l-implâ ve'l-istimplâ, 1/88.

BİR DEMET HADİS TAHLİLİ

Efendimiz'e ait bütün sözlerde en bariz hususiyet, konuşulan mevzua ait en câmi sözü söylemiş olmasıdır. Bu mânâda, dediklerimizi müşahhaslaştıracak binlerce misal mevcuttur. Ancak biz bunlardan, herkesin her devirde “cevâmiü'l-kelim” dediği bazılarını nakledeceğiz. Fakat şunu ısrarla ifade etmeliyim ki, Efendimiz'in sözlerinin hepsi bu mânâyâ dahildir.

İşte O'na ait sözlerden bazıları:

1. Tevhidde Zirve Birkaç Söz

Tirmizî, İbn Abbas'tan rivayet ediyor:

يَا غُلَامُ! إِنِّي أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ: احْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظَكَ. احْفَظِ اللَّهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ. إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ،
وَإِذَا اسْتَعْنَيْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ. وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَىٰ أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَّمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا
بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ. وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَىٰ أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَّمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ
اللَّهُ عَلَيْكَ. رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ

“Ey delikanlı! Sana birkaç kelime öğreteyim: Sen Allah'a ait hakları koru ki, Allah da seni muhafaza etsin. Evet Allah'ı gözet ki, O'nu yanında bulasın. İstedğin zaman Allah'tan iste. Yardım isteyecek olursan yine Allah'tan iste ve bil ki; bütün ümmet toplanıp sana bir menfaat dokundurmaya çalışsalar, ancak senin için Allah'ın yazdığı bir şeyin menfaatini dokundurabilirler. Yine bütün insanlar toplansa, sana zarar vermeye gayret etseler, zerre kadar zarar veremezler; ancak Allah'ın takdir edip yazmış olduğu şey müstesna. Artık kalemler kaldırıldı, yazılar kurudu.”⁴¹¹

İşte bu kadar kısa, öz cümleler içine; kadere, teslimiyete ait en girift, en zor meseleler sığdırılmış ve en sade bir üslûpla bu derin mevzu vuzuha kavuşturulmuştur. Aynı zamanda aksiyon ve hamle adına; ibadet mânâsını da dahil ederek söylenebilecek pek çok şey bu birkaç cümlede hulâsa edilmiştir.

2. İnsan Bir Yolcudur

Yine Tirmizî, İbn Ömer'den rivayet ediyor :

كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ وَعُدَّ نَفْسَكَ فِي أَهْلِ الْقُبُورِ

“Dünyada garip gibi yaşa. Veya bir yolcu gibi ol. Kendini (ölmeden önce) kabir ehlinden say!”⁴¹²

İşte üç cümlelik bir söz. Zühd ve takvaya ait, dünya ve ahiret muvazenesini koruma-kollamada söylenebilecek sözlerin en vecizi, en mânâlısı... Ancak bundan daha veciz bir ifade varsa, hiç şüphesiz bu da yine O'na aittir. Bunda kimsenin şüphesi olmasın!.

İnsan, zaten dünyada gariptir. Mevlâna'nın ifadesiyle insan, kamıştan koparılmış bir ney gibidir. Gerçek sahibinden uzaklaştığından dolayı da hep inlemektedir. Onun bu iniltisi, bütün bir hayat boyu devam eder.

İnsan bir yolcudur. Ruhlar âleminden başlayan yolculuğu, anne karnına, dünyaya, çocukluk dönemine, gençlik çağına, yaşlılık hengâmına, kabir ve derken Cennet veya Cehennem'e kadar devam eden bir yolculuktur. Ama acaba insan, bu yolculuğunun ne derece farkındadır? Eğer o, daima kendini bir yolcu gibi görse, yürüyüşünü zorlaştırmaktan başka bir işe yaramayacak olan dünyanın çeşitli güzelliklerine takılıp sendelemeden yürüyüp gidecektir.

İnsan kendini kabir ehlinden saymadıktan sonra, yani “Ölmeden evvel ölünüz.”⁴¹³ diye anlatılan hususu, fiil ve yaşantıya dökmedikten sonra, şeytanın hile ve desiselerinden bütünüyle korunması, kurtulması mümkün değildir. Evet, insan nefsaniyet, cismaniyet itibarıyla ölmelidir ki, vicdan ve ruh itibarıyla dirilmiş olsun. Zaten her şeyi cesede bağlayanlar, cesetlerinin altında kalıp ezilmiş olan zavallılar değil mi?

3. Doğruluk ve Yalanın Neticeleri

Buhârî, Müslim ve Ebû Dâvûd, Abdullah b. Mesud'dan (radiyallâhu anh) rivayet ediyor:

عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ، فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصِّدْقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدِّيقًا. وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ، فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ. وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَابًا

“Size doğruluk yaraşır. Doğruluk insanı iyiliğe, o da Cennet’e çeker götürür. İnsan, kendini bir kere doğruluğa verip, o yola yöneldi mi, hep doğru söyler, doğruyu araştırır; böylece o insan, Allah katında “sıddik” olarak yazılır.

Yalandan sakınınız. Yalan insanı fücura, bataklığa, o da Cehennem’e ulaştırır. Bir insan, kendini bir kere yalana kaptırdı mı, daima yalan söyler, neticede Allah katında “yalancı” olarak yazılır...”⁴¹⁴

Doğruluk, peygamberler şiarı, yalan ise kâfir ve münafık sıfatı. Doğruluk, bugünü yarını kucaklayan önemli bir esas; yalan, zamanın çehresine çalınmış siyah bir leke. Yalan ikliminde mesut yaşamış ve ebedî mutluluğa ermiş bir tek fert gösterilemez.. doğruluğun, ebedî saadet istikametinde uzayıp giden aydınlık yolunda ise, dünya ve ukbâ kaybına uğramış bir tek tali’size rastlanmaz.

Yalan, küfrün en önemli esası, nifakın en bariz alâmeti, Allah’ın bildiğine muhalif iddiada bulunmanın adıdır. Bilhassa günümüzde yalan, bütünüyle ahlâkı tahrip etmiş, dünyayı yalancıların harası hâline getirmiş öyle korkunç bir içtimaî hastalıktır ki, hayatın kapılarını ona açıp yurttayuvada, çarşıda-pazarda, parlamentoda-kışlada ona “serbest dolaşım” hakkı tanıyan hiçbir millet iflâh olmamıştır ve olamaz da. Buna karşılık İslâmiyet’in en ehemmiyetli esası, imanın en bariz hâssası, Muhammedî ahlâkın temel taşı, enbiyâ ve evliyânın en mümeyyiz vasfı, maddî ve mânevî terakkinin biricik mihveri de doğruluktur.

Biri meleklerin, diğeri şeytanların; biri Hakk’ın mükerrem kullarının, diğeri habis ruhların; biri İnsanlığın İftihar Tablosu o en müstesna varlığın –aleyhi ekmelüttehâyâ– diğeri de deccallerin sıfatıdır.

Metinde karşılıklı zikredilen kelimelerden **صِدْقٌ** bütün hayırları ihtiva eden, bütün salihata açık olan öyle şümüllü bir kelimedir ki, doğru düşünce, doğru söz, doğru niyet,

doğru davranış ve doğru yaşayış gibi pek çok mevzuu o başlık altında toplamak ve bütün hayırları ona irca etmek mümkündür.

İkinci kelime olan **فُجُورٌ** ise evvelki kelimenin aksine, bilumum şerleri ihtiva etmesi, bilumum salihata kapalı olması bakımından her türlü sapık düşünce, sapıkça söz ve sapıkça davranışlara ana başlık olabilecek mahiyette, âdeta bir Cehennem çekirdeği gibidir.

Hadis metninde, **كَذَّابٌ** ile **صِدِّيقٌ** arasında da bir mukabele bahis mevzuudur. Bunlardan ilkini, doğruluk kendisinde ikinci bir fitrat hâline gelmiş dosdoğru insan şeklinde tercüme edeceksek; ikincisine, tabiatı yalanla bütünleşmiş profesyonel yalancı demek uygun olur zannedirim. Her iki kelimedede de mübalağa sığası kullanılmış ki; o da, kendini doğruluğa adanmış, doğru düşünen, doğru konuşan, doğru davranan ve doğru oturup-doğru kalkan birinin, bugün olmasa da yarın mutlaka, göklerde ve yerde doğruluk ve Hakk'a yakınlığın remzi; kendini yalana salmış, yalan düşünen, yalan konuşan, yalanla oturup-yalanla kalkan birinin de er-geç yalancılığın sembolü hâline geleceğine işaret buyrulmuştur.

Bu alabildiğine uzun ve kısa, bir hayli aydınlık ve sisli, oldukça tehlikeli ve güvenli ayrı ayrı yolların son durakları da Cennet ve Cehennem. Bu yollardan birinde, her menzilde ayrı bir avans, ayrı bir teşvik primi, yol gidip Cennet'le noktalanıyor, yolcu da Cennet'e ulaşıyor.. diğesinde ise, yol boyu onca dezavantaj, onca handikaptan sonra gidilip ebedî hüsrana kapaklanılıyor.

Bu hadisi, Efendimiz'in "sıdk"ını anlattığımız yerde de zikretmiştik. Ancak burada dikkatle üzerinde durmak istediğimiz husus, doğruluğun dünya ve ahirete ait neticelerini; yalancının, hem ferdî hem de içtimaî hayata getirdiği zararları bu kadar kısa ve özlü cümlelerle ifade edebilmedeki Efendimiz'e ait muvaffakiyettir. Evet, sadece şu hadisi inceleyen adam, kat'iyen bilecek ve anlayacaktır ki, bu kadar uzun, tafsilatlı meseleleri, bu kadar kısa ve can alıcı şekilde anlatma, ancak Allah Resûlü'ne has bir mazhariyettir. Başkasının, bu mevzuları bu şekilde ifade edebilmesi mümkün değildir.

4. Kişi Sevdiği ile Beraberdir

Buhârî ve Müslim, yine Abdullah b. Mesud'dan rivayetle şu hadisi naklediyorlar:

الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ "Kişi sevdiği ile beraberdir."⁴¹⁵

Eğer bu hadis, şerh ve izah edilmeye kalkılsa, en azından bir ciltlik kitap olur. Yürürken yolda kalan.. rehberini tam takip edemeyen.. istediği hâlde yapılması gerekenleri lâayıkıyla yapamayan nice münkesir ve kırık kalbe bir bardak kevser hatta âb-ı hayat sunan bu hadis, insanın, müsbet veya menfî her iki kutupta da daima sevdikleriyle beraber olacağına işaret etmektedir. Kişi, burada da orada da hep sevdikleriyle beraberdir. Öyle ise, nebilerle, sıddîklerle, şehitlerle beraber olmak isteyen, evvelâ onları sevmelidir ki, orada onlarla beraber olabilsin. Veya başka bir ifadeyle, ahirette nebilerle, sıddîklerle, şehitlerle beraber olacak olanlar, burada iken onları sevip maiyyetlerinde bulunanlardır. Kötülükleri temsil edenler için de, yine aynı hadisin hükmü ve mânâsı geçerlidir.

İşte tek cümlelik bir hadis, böyle binlerce mânâ ve ifadeyi hem de bu derece veciz bir şekilde ifade etmektedir ki; böyle bir söz söylemek ancak vahye, ilhama açık bir fetanetin kârı olabilir.

Nuayman, bazen içki içiyor ve Allah Resûlü de, ona hadd-i şer'îyi tatbik ediyordu. Yaptığı bu şey bir günahtı. Dolayısıyla da sahabeden biri, ona kınayıcı bir söz sarf edince, Allah Resûlü, kaşlarını çattı ve: *“Kardeşinize karşı şeytana yardımcı olmayın. Allah'a yemin ederim o, Allah ve Resûlü'nü sever.”*⁴¹⁶ buyurdu.

Allah ve Resûlü'nü sevmek, onlarla beraber olmayı netice vereceğinden, böyle bir insan, her ne kadar günah da işlese, kötü söze muhatap olmaya müstehak değildir; çünkü o Allah ve Resûlü'nü sevmektedir... Bu sevgi ise farzlarını yapan, büyük günahlardan kaçınan birisi için Resûlullah'la beraber bulunmaya yeter. Zira kişi sevdiğiyle beraberdir...

5. Takva

İmam Tirmizî ve Ahmed b. Hanbel, Muaz b. Cebel'den naklediyor:

إتَّقِ اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ وَأَتَّبِعِ السَّبِيَّةَ الْحَسَنَةَ تَمَحُّهَا وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقِي حَسَنٍ

*“Nerede olursan ol, Allah'tan kork! Günahın arkasından hemen iyilik yap onu siliversin. İnsanlarla muamelende güzel ahlâktan ayrılma!”*⁴¹⁷

İnsanı, güzel ahlâkı kadar yükselten ikinci bir unsur yoktur. Güzel ahlâk ki, o bir Allah ahlâkıdır ve güzel ahlâk, insanın Allah ahlâkıyla ahlâklanması demektir.

Ciltlerle ancak anlatılabilecek, takva, takvayı muhafaza ve devamlı surette bu anlayış içinde yaşayabilme yollarını izah eden bir hadisle karşı karşıya bulunuyoruz. Ancak burada, sadece misal vermek için zikrettiğimizden bu yüce hakikatlerin şerh ve izahına girmiyoruz...

6. Nasılsanız Öyle İdare Edilirsiniz

Bir başka hadislerinde de Efendimiz şöyle buyurur:

كَمَا تَكُونُوا يُوَلَّى عَلَيْكُمْ “Nasıl olursanız, öyle idare edilirsiniz.”⁴¹⁸

Keyfiyetiniz ne ise, başınızdakilerin keyfiyeti de o olur. Siz nasıl bir kaynak iseniz, başınızdakiler de o kaynağın mahsulüdür. Bu söz, öyle bir sözdür ki, idare adına kamuslar meydana getirir. İsterseniz, sadece bu hadis üzerinde kısaca duralım:

“Hepiniz çobansınız ve hepiniz güttüğünüzden mesulsünüz.”⁴¹⁹ fehvâsınca, herkesin bir mesuliyet sınırı vardır ta devlet reisine kadar... Devlet reisi de, idare ettiği dairenin bütününden mesuldür. Ancak, “Siz nasıl olursanız, başınızdaki idareciler de öyle olur.” ifadesi, bu hususa, içtimaî hukuk açısından apayrı bir buud kazandırmaktadır.

Evvelâ: Bu hadis, idare edilenlere diyor ki: Siz çok önemlisiniz. Çünkü, başınıza geçecekler, hangi yoldan olursa olsun, sizin kapınızı çalmak zorundadırlar. Yani onlara şekil verecek olan sizlersiniz.

İçtimaînin de kendine göre değişmeyen prensipleri vardır. Nasıl ki fiziğin, kimyanın, astronominin kendine göre değişmeyen ve adına “şeriat-ı fitriye” kanunları denilen prensipleri var, öyle de içtimaînin de kendine göre prensipleri vardır ve bunlar kıyamete kadar da değişmeyecektir. Onun içindir ki, insanlar, şerre, şirretliğe yol veriyor, bağırılarında kötülüklerin barınmasına açık yaşıyorlarsa, o insanları kötüler ve şirretler idare edecektir. Bu, Cenâb-ı Hakk’ın değişmeyen kanunudur.

Evet, şirretlik, insanların bünyelerinde neşv ü nema buluyor mu? Bu bünyelerde

fenalıklar yeşeriyor mu? O zaman Allah (celle celâluhu) onların başına, aynı çamur ve aynı hamurdan insanlar getirir, onları işte bu insanlar idare eder.

İkincisi: Yine bu hadis ifade ediyor ki, kanunlar, nizamlar, satırlardaki şeylerdir. Ve bunların çok tesiri de yoktur. İnsanlar kafa kafaya verip, en muhkem kanunnameler dahi hazırlasalar, önemli olan onun ihtiva ettiği hususlara riayet edilip edilmemesidir. Binaenaleyh, esas olan, idare edilen insanların ahlâkî yapılarıdır. Eğer onlar, ahlâklı, kendilerine düşen problem ve meseleleri halletmiş insanlarsa, onların başına geçecek kimseler de asla problem insanı olmazlar.

Burada yeri gelmişken vâki bir hâdiseyi nakledeyim:

İlk meclis milletvekillerinden Tahir Efendi adında bir zat vardır. Bu zat, ulemâdan, fuzelâdandır. Diğer milletvekilleri meydanlarda nutuk atarken, Tahir Efendi, bir köşede hep susmayı tercih etmektedir. Ancak taraftarları ısrar eder ve hocayı da bir miting meydanına çeker ve bir meydanda konuşmaya ikna ederler. Ancak Tahir Efendi, az fakat öz konuşan bir insandır. Onlara az-öz şunları konuşur:

“Ey cemaat, şunu biliniz ki, siz *“müntehip”*siniz. Ben ise *“müntehab”*ım. Gideceğimiz yer ise *“müntehabün ileyh”*dir. Sizin yaptığınız işe de *“intihap”* denir. İntihap ise *“nuhbe”*den gelir. Nuhbe, kaymak demektir. Unutmayın ki, bir şeyin altında ne varsa kaymağı da o cinsten olur. Yoğurdun üstünde yoğurt kaymağı, sütün üstünde süt kaymağı, şapın üstünde de şap kaymağı bulunur...”

İfadelerdeki Arapça terimleri belki anlamayanlar için, istifadeli olur diye kısaca açıklamak gerekirse; *“müntehip”* seçen, *“müntehap”* seçilen, *“müntahabün ileyh”* kendisi için seçim yapılmış yer, meclis, *“intihap”* da seçmek demektir. Bu kelime ise *“nuhbe”* kelimesinden türemiştir.

Ve bir istidrat daha:

Haccac’a, Hz. Ömer’in adaletinden bahseden şahsa Haccac’ın verdiği cevap, meselemize vuzuh kazandırması bakımından mühimdir. Haccac, cevabında şöyle demektedir: *“Siz Ömer zamanındaki insanlar olsaydınız, hiç şüphesiz ben de Ömer olurdum...”*

Üçüncüsü: Her insan suçu kendinde aramalıdır. Herkes kendinin avukatı olduğu,

suçu hep dışarıda aradığı müddetçe, müsbet mânâda mesafe katetmek mümkün değildir... İnsanlar, iç âlemlerinde, özlerinde kendilerini değiştirmedikçe, Cenâb-ı Hak onları değiştirmez.⁴²⁰ Eğer içte bir bozulma olursa, bu mutlaka zirvelere kadar her tarafa yansır. İnsanların iç istikameti için de aynı şeyleri söylemek mümkündür. Demek oluyor ki, idare edilenlerin durumlarının, idare edenlerin durumlarına, âdeta sebep-netice münasebeti içinde bir müessiriyeti var. Ve bu söz cevherinin ruhunda kim bilir daha neler mündemiç?. Ve erbabı daha neler ve neler seziyordur...

Evet toplum plânında iyi bir yapı ve yapılanmayı bu kadar veciz izah ve ifade eden, aynı zamanda iyi ve güzel yapılanmaya yol gösteren başka bir beşer sözü bulmak mümkün değildir. Fetanet-i a'zam sahibi Hz. Muhammed'dir (sallallâhu aleyhi ve sellem) ki, her sözü böyle beyan semasının bir üveykidir...

Evet, O, bütün insanlar arasında, beyan hususunda en mümtaz ve seçkin bir yere sahiptir. Hiçbir edibin O'na yetişmesi mümkün değildir. Sözleri, Kur'ân değildir ama; bütünüyle ilham yüklüdür. O'nun içindir ki konunun başında da temas ettiğimiz gibi, bütün edipler ve edebiyattan anlayanlar söz söylemede ancak O'nun halâyığı olabilirler.

Hassan b. Sabit, büyük bir şairdir. Buna rağmen, Hansâ, onun dört mısralık şiirinde tam sekiz yanlış bulmuştu. İşte şiirde böyle devleşen bu kadın, Allah Resûlü'nü dinledikten sonra İslâm'a girmiş ve artık bütün işi, Söz Sultanı'nı dinlemek olmuştur. O'nu dinlerken öyle büyülenmiş, öyle kendinden geçmiştir ki, cahiliye devrinde, kardeşinin ölümü üzerine yazdığı mersiyelele dünyayı yasa boğan bu kadın, Kadisiye'de dört oğlunu şehit verirken şikâyet ifade edecek tek kelime söylemediği gibi sadece şunları demişti: “*Ne mutlu bana ki, dört şehidin anası oldum. Allahım, Sana hamdolsun!*”⁴²¹

Hansâ mülhemûndan (*ilhama mazhar*) bir kadındır. Çocuklarından her biri düştükçe, oku bizzat kendi sinesinde hissediyor gibi kıvranmıştır. Fakat Efendimiz'e olan bağlılığı da o denli kuvvetlidir ki, şikâyet ifade eden tek kelimelik bir söz dahi, o ilhamla açılıp kapanan dudaklarına misafir olmamıştır.

7. Ameller Niyetlere Göredir

Buhârî, Müslim ve Ebû Dâvûd, Hz. Ömer'den naklediyor:

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهَجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَتَرَوَّجُهَا فَهَجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ

“Ameller (başka değil) ancak niyetlere göredir; herkesin niyeti ne ise eline geçecek odur. Kimin hicreti, Allah ve Resûlü (rızası ve hoşnutlukları) için ise, onun hicreti Allah ve Resûlü’ne müteveccih sayılır. Kim de nâil olacağı bir dünyalık veya nikahlanacağı bir kadından ötürü hicret etmişse, onun hicreti de hedeflediği şeye göredir.”⁴²²

Bu sözlerin, Allah Resûlü’nden şerefsudur olmasına hicret sebep olduğu için, bu sözde ana tema hicrettir. Zira, rivayete göre İki Cihan Serveri bu sözü şu hâdiseye binaen ifade buyurmuşlardır:

Mekke’den Medine’ye herkes Allah için hicret ediyordu. Ancak ismini bilemediğimiz bir sahabi, sevdiği Ümmü Kays adındaki bir kadın için hicret etmişti.⁴²³ Şüphesiz bu zat bir mü’mindir ama, niyet ve düşüncesi davranışlarının önünde değildir...

O da bir muhacirdir ama, Ümmü Kays’ın muhaciriydi. Ancak Allah için katlanılabilecek bunca meşakkate o bir kadın için katlanmıştı. İsim zikredilmeden, bu hâdiseye, Allah Resûlü’nün yukarıda zikrettiğimiz mübarek sözüne mevzu olmuştur. Sebebin hususiyeti, hükmün umumiyetine mâni değildir. Onun için bu hadisin hükmü umumîdir, her işe ve herkese şâmilidir.

Niyet

Evet, sadece hicret değil, bütün ameller niyete göredir. İnsan hicret etmek istediğinde, niyeti sadece Allah ve Resûlü olursa, bunun karşılığı olarak Allah ve Resûlü’nü bulur. Bu, namazda da, oruçta da, zekâtta da hep böyledir. Yukarıda zikrettiğimiz bir hadiste de ifade edildiği gibi, Allah’ın hakkını gözetken insan, Rabbini hep yanında bulur. Bu buluş, O’nun rahmet, inayet ve keremi şeklinde olur. İnsan bunları bulduğunda coşar, kendinden geçer ve secdeye kapanarak Rabbine yakınlığını arttırmaya çalışır.. ve Rabbine yaklaştıkça da bütün amellerine bu duygu, düşünce hâkim olur. Bu hâkimiyetin gölgesinde, her şeyin değişip başkalaştığı âleme geçtiğinde, yani kabirde, berzahta, haşırde, sıratda da yine Rabbini hep karşısında bulur. Şayet amelleri, onu Livâü’l-Hamd’e ulaştırabilirse, orada da İki Cihan Serveri’ne mülâki olur ve tasavvurlar üstü bir

maiyyete erer.

Hâlbuki, niyeti Allah olmayan bir insan, bütün sa'y ü gayretine rağmen, eğer hicretten maksadı bir kadınsa, bütün o meşakkatler cismaniyete ait zevkler için çekilmiş.. ve bir mânâda katlandığı her şey heba olup gitmiş sayılır.

Hep cismaniyetini yaşayan, hep bedenî hayatla oturup kalkan, hiçbir zaman vicdan ve ruhunun sesine kulak asmayan bir insan, boşa oturup kalkacak, şurada-burada ömrünü beyhude tüketecek ama, kat'iyen hayatını Cenâb-ı Hakk'ın rızasına göre ayarlayan insanların elde ettiği neticeyi elde edemeyecektir. Zaten başka bir hadislerinde de Efendimiz: “Mü'minin niyeti, amelinden hayırlıdır.”⁴²⁴ buyurmaktadır. Zira insan, ne kadar gayret ederse etsin, niyetindeki ameli yakalayamaz. Cenâb-ı Hakk'ın engin rahmetidir ki, yapılan amelden ziyade, içteki niyete göre muamele etmektedir. Dolayısıyla, insanın niyetinin ona kazandırdığı, elbette yaptıklarından daha fazla olacaktır. Evet, işte bu yönüyle de mü'minin niyeti amelinden daha hayırlıdır.

Mevzuyla alâkalı olması yönünden şu hadise de dikkatinizi rica edeceğim. Efendimiz bir hadislerinde: **أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ** “Dikkat edin! İnsanın bünyesinde bir et parçası vardır. Eğer o salah bulursa bütün ceset salah bulur; eğer o bozulursa bütün ceset bozulur. Dikkat edin, o kalbdır.”⁴²⁵ buyurmaktadır.

İhlâsınız olursa zemini bulup serptiğiniz bütün tohumlar hayattar olur. Başlangıçta rüşeymler gibi zayıf ve çelimsizdirler ama, zamanla salınan selviler hâline gelirler. Ve siz, ötede onların gölgesinde yaşarsınız. Evet, onlar, sizin niyetlerinizin sıhhati ölçüsünde serpilir gelişir ve Cennet meyveleri hâlinde karşınızda arz-ı endam ederler.

Niyetle insanın âdet ve alışkanlıkları, birer ibadet hükmüne geçer. Akşam yatarken gece ibadetine niyetli olan bir insanın, uykudaki solukları dahi zikir yerine geçer. Zaten böyle olmasaydı, bu kadar az zamanda, bu kadar az amelle Cennet nasıl kazanılırdı ki?.. Evet, eğer mü'mine ebedî bir hayat verilecekse, bu onun ebedî kulluk niyetine bahşedilmiş bir lütuf olacak ve dolayısıyla da ona ebedî Cennet'i kazandıracaktır. Diğer kutupta kâfir için de durum aynı şekildedir. Yani o da ebedî Cehennem'e müstehak demektir.

Evet biz, niyetimizdeki ebedî kulluk düşüncesiyle Cennet'e hak kazanıyoruz. Kâfir

de niyetindeki ebedî nankörlük azmiyle. Evet, amellerin en küçüğünden bilâ-istisna en büyüğüne kadar bütününe değer ve kıymet kazandıran ve âdeta onlara hayatiyet kazandıran, ancak ve ancak niyettir.

Hatta, iyiliklerde sadece niyetin kazandırdığı çok şey vardır. Meselâ bir insan, bir haseneye niyet etse de onu yapamasa, yine bir sevap alır. Eğer onu yaparsa, durumuna göre bazen on, bazen yüz, bazen de daha fazla sevap kazanır. Hâlbuki kötülükler, niyette kalsa günah yazılmaz, yapıldığı zaman da sadece bir günah yazılır.⁴²⁶ Elbette ki her kötülüğün günahı da kendi cinsinden bir cezayı gerektirir.

Hicret

Bu arada hadiste, hicrete ayrı bir ehemmiyet verildiği de gözden kaçırılmamalıdır. Gerçi hususî mânâsıyla hicret bitmiştir. Zira Allah Resûlü: **لَا هِجْرَةَ بَعْدَ الْفَتْحِ** “*Mekke fethinden sonra hicret yoktur.*”⁴²⁷ buyurmaktadır. Fakat umumî mânâsıyla hicret devam etmektedir ve kıyamete kadar da devam edecektir. Çünkü, hicret, cihadla ikiz kardeşir, beraber doğmuşlardır ve beraber yaşayacaklardır. Cihadın kıyamete kadar devam edeceğini de bildiren yine bizzat Efendimiz’dir. O, bu mevzuda şöyle buyurmaktadır: **الْجِهَادُ مَاضٍ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ** “*Cihad kıyamet gününe kadar devam edecektir.*”⁴²⁸

Evet, anadan, babadan, yârdan, yârândan ayrılıp, muhtaç bir gönüle hak ve hakikati anlatabilme uğruna memleketini terk edip diyar diyar dolaşan her dava adamı, her inanmış insan, hiç bitmeyen bir hicret salih dairesi içindedir ve bunun sevabını da mutlaka görecektir.

Diğer taraftan, Allah ve Resûlü yolunda yapılan hicrete lütfedilecek belli ve muayyen bir sevaptan bahsedilmemektedir. İhtimal ki bu türlü amellerin sevabının ötede birer sürpriz olarak verileceğine işaret içindir. Melekler bu ameli aynıyla yazarlar; mükâfatını da Cenâb-ı Hak bizzat kendisi takdir buyurur.

Hadisin başındaki **إِنَّمَا** hasr’ı ifade eder. Böylece mânâ; “*Ameller, ancak niyetle amel hâline gelir.*” demek olur ki, bu da niyetsiz hiçbir ibadetin makbul olmadığı mânâsına gelir. Nitekim insan, niyetsiz bin rekât namaz kılsa, senelerce aç kalsa, malının hepsini sarf

etse, hacca ait rükünlerin hepsini niyetsiz olarak ve hacı kassetmeden yerine getirirse, bu insan ne namaz kılmış, ne oruç tutmuş, ne zekât vermiş ne de hacca gitmiş olur. Demek ki bütün bu hareket ve davranışları ibadet hâline getiren, insanın niyetidir.

Günahlardan Hicret

Mevzua bir kere daha göz atacak olursak görürüz ki, Allah Resûlü, evvelâ, niyet gibi şümüllü bir mevzuu üç kelime ile izah etmiş; ardından da hicret gibi çok muhtevalı bir hususa iki üç cümleyle işaretle bulunmuştur. Günahları terk etme mânâsına gelen hicretten başlayarak, kıyamete kadar cereyan edecek olan hak yolundaki bütün hicretleri, bütün muhaceretleri, “*sehl-i mümteni*” bir üslûpla hem de bir iki cümleyle sıkıştırarak ifade etmek, ancak beyanı lâl ü güher o Zât’ın işi olabilir.

Şu hususu da açmak yararlı olacak: En büyük muhacir, günahlardan uzaklaşan ve Allah sevgisinin dışında kalan bütün sevgileri kalbinden silip atandır.⁴²⁹ Bir gün İbrahim b. Edhem, Rabbine şöyle dua eder: “*Yâ Rabbi, Senin aşkına tutuldum. Senden gayrı her şeyi terk edip huzuruna geldim. Seni gördükten sonra, bakışlarım başka şey görmez oldu...*”

O, tam bu dualarla dopdolu olduğu ve bu duanın mânevî atmosferi içinde bulunduğu bir sırada, Kâbe’nin kenarında oğlunu görür. Oğlu da onu görmüştür. Senelerin verdiği hasret, ikisini birbirine koşturur. Tam sarmaş dolaş olurlar ki, hâtiften bir ses gelir: “*İbrahim, bir kalbde iki sevgi olmaz!*”

İşte o zaman İbrahim ikinci çığılığı basar: “*Muhabbetine mâni olanı al, Allahım!*” Ve oğlu ayaklarının dibine yığılıvermiştir..⁴³⁰

Rahmet-i İlâhîye Hicret

Günahlardan kaçıp Rabbin kapısını çalma, O’ndan af fermanı gelinceye dek kapıdan ayrılmama.. bu da bir hicrettir. Şu yakarış bunu ne güzel ifade eder:

إِلٰهِي عَبْدُكَ الْعَاصِي اَتَاكَ مُؤِرًا بِالذُّنُوبِ وَقَدْ دَعَاكَ

وَأِنْ تَعُوذُ فَأَنْتَ أَهْلٌ لِدَاكَ وَإِنْ تَطْرُدُ فَمَنْ يَرْحَمُ سِوَاكَ

“İlâhî, günahkâr kulun sana geldi.

Günahlarını itiraf edip sana yalvarıyor.

Eğer affedersen, bu Senin şanındandır.

Eğer kovarsan, Senden başka kim merhamet edebilir!”

Daha önceleri işleyip durduğu günahları terk ettikten sonra, bir daha aynı günaha dönmeyi, Cehennem’e girmekten daha ızdırap verici bulan bir insan, hep hakikî mânâda hicret yolundadır.

Helâl hudutlarının son sınır taşlarını, mayınlı bir tarla gibi görüp oralara yanaşmayan; eline, ayağına, gözüne, kulağına, ağzına, dudağına dikkat eden bir insan, ömrünün sonuna kadar hep hicret ediyor demektir. Bu insan, ister insanlar arasında bulunsun, isterse bir köşede uzlete çekilsin, mukaddes göç gönlünün derinliklerinde onun sadık yoldaşdır. Ancak uzlette, hicretin ayrı bir buudu vardır. İnsan orada “*üns billâh*”a ulaşır ve ilâhî nefehatla serfiraz kılınır.

Ayrıca, hadis-i şerif şu hususlara da delâlet, hiç olmazsa îma ve işaretle bulunmaktadır:

a– Niyet, amelin ruhudur; niyetsiz ameller ölü sayılır.

b– Niyet, hasenâtı seyyiâta, seyyiâtı da hasenâta çeviren nurlu ve sırlı bir iksirdir.

c– Amelin amel olması niyete bağlıdır; niyetsiz hicret, turistlik; cihad, bâğîlik; hac, aldatan bir seyahat; namaz, kültür fizik; oruç da bir perhizdir. Bu ibadetlerin, insanı cennetlere uçuran birer kanat hâline gelmesi ancak niyet mülâhazasıyla mümkün olur.

d– Ebedî Cennet, ebedî kulluk niyeti, ebedî Cehennem de ebedî inkâr ve ebedî küfür kastının neticesidir.

e– İnsan, niyeti sayesinde, çok küçük bir cehd ve az bir masrafla çok büyük ve çok kıymetli şeyler elde edebilir.

f– Niyet kredisini iyi kullanabilenler, onunla dünyalara talip olabilirler.

g– Dünya ve kadın, nimet olmaya müsait yaratıldıkları hâlde, o nimetlerin suiistimali veya onlarla olan münasebetlerin dinî kıstaslara göre ayarlanamaması neticesinde bu nimetler, Allah ve Resûlü'nün hoşnutluğuna alternatif olabilir. Dolayısıyla da kazanç kuşağında insana her şeyi kaybettirebilirler...

İşte, bunlar ve bunlar gibi daha nice meseleler var ki, her biri başlı başına birer kitap mevzuu olduğu hâlde zerrede güneşi gösterebilen ve deryayı damlaya sıkıştırmaya muktedir olan bir Söz Sultanı'nın beyanında, bu koskoca muhtevayı ifade için üç-beş kelime yetmiştir.

8. El ve Dil Belâsı

Yine cevâmiü'l-kelim'den, İmam Buhârî ve Ebû Dâvûd'un naklettiği bir hadiste Efendimiz şöyle buyurmaktadır:

الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ

“Gerçek Müslüman, elinden dilinden Müslümanların emniyet ve esenlikte olup (zarar görmedikleri) kimsedir. Hakikî muhacir de, Allah'ın yasak ettiği şeylerden uzaklaşp onları terk edendir.”⁴³¹

İdeal Mü'min

Şimdi bu hadisi kısaca tahlil edelim:

الْمُسْلِمُ kelimesinin başında, bir lââm-ı tarif vardır. Ayrıca, الْمُسْلِمُونَ kelimesi de, lââm-ı tarifile zikredilmiştir. Bu iki lââm-ı tarifin bize anlattığı bir mânâ vardır. İdeal mü'min, gerçekten silm, selâmet ve güvenlik atmosferi içine girip, o atmosferde kendini eritebilmiş.. ve yine kendisi gibi tam ve hakikî mü'minlere, eliyle veya diliyle kötülüğü dokunmayan mü'mindir. Öyle görünen, öyle olduğunu iddia eden veya nüfus cüzdanında Müslüman yazan kimseler değil; bütün zihinlerde tersim edilen hakikî ve ideal mü'minden bahsediliyor. Biz lââm-ı tarifin “ahd-i zihni” mânâsına geliştinden bunu teşemmüm ediyoruz. Yani, “Mutlak zikir, kemaline masruftur.” kaidesinden çıkış yaparak, mü'min denince ilk

akla gelen, en kâmil mânâdaki mü'mindir ve hadiste kasdolunan mü'min de işte budur.

Bir insanın, normalde dildeki bu inceliği bilmesi mümkün değildir. Zira, işin bu tarafı, ancak mektep, medrese veya bir üstadın rahlesi önünde diz çökmekle öğrenilebilecek dilbilgisi veya gramer bilgisiyle mümkündür. Allah Resûlü için böyle bir tedris söz konusu değildir. Demek ki, O'nun konuştukları kendinden değil; O, Muallim-i Ezelî'nin konuşturduklarını konuşmaktadır. Onun içindir ki, Allah Resûlü'nün ifade ve beyanlarında, dile ait bütün nükteler mevcut olmakla beraber dile ait bir tek kusur dahi mevcut değildir.

Biz yine yukarıdaki hadise dönelim: Hakikî Müslüman, emniyet ve güven insanıdır. Öyle ki, diğer bütün Müslümanlar, zerrece herhangi bir kuşku ve tereddüde düşmeden ona sırtlarını dönebilirler. Zira bilirler ki, ondan kimseye zarar gelmez. Ailelerini birine emanet etmeleri icap etse, gözleri arkada kalmadan ona emanet edebilirler. Çünkü onun elinden ve dilinden asla kimseye zarar gelmez. Onunla bir mecliste beraber bulunduktan sonra o meclisten ayrılan insan, arkasından emindir; zira bilir ki, arkada kalan o insan, ne kendisi gıybet eder, ne de yanındakilerin gıybetini dinler. O, kendi haysiyetine, şerefine düşkün olduğu kadar, bir başkasının haysiyetine, şerefine de o kadar düşkündür. Yemez, yedirir. İçmez, içirir. Yaşamaz, yaşatır. Ve bir başkası için füyûzat hislerinden dahi fedakârlıkta bulunur.

Biz, bütün bu mânâları, lâm-ı tarifin aynı zamanda “*hasr*” ifade etmesinden çıkarıyoruz.

Silm ve Müslüman

Diğer taraftan, bu ifadelerde cinas da vardır. “*Müslim*” kelimesiyle, “*selime*” fiili, ikisi de “*silm*” kökünden gelir. Bazı harflerindeki benzerlikten dolayı, aralarında gayr-ı tam bir cinas mevcuttur. Ancak bu iki kelimenin babları ayrı ayrıdır. Bu benzerlik ve ayrılık, bize şöyle bir mânâyı dahi hatırlatır: Müslüman; her meselesi, *silm*, *selâmet* ve *müslimlik* çizgisinde cereyan eden insanıdır. O, kendisini öyle ilâhî bir cazibeye kaptırmıştır ki; artık bütün hareketleri bu *kuvve-i ile'l-merkeziye* çevresinde cereyan eder.

O, tanıdığı-tanımadığı herkese selâm verir. Böylece kalblerde onun için bir sevgi

vaz'edilir. Namazını bitirirken, selâmla bitirir. İns, cin, melek, bütün şuurlu varlıklar, onun selâmını alır. O, görmediği bu varlıklarla da selâmlaşır. Mü'minin dışında hiç kimse, şimdiye kadar selâmlaşmayı bu denli yaygın hâle getirmiş değildir.

İslâm'a; namaz, oruç, zekât, hac ve kelime-i şehadet gibi rükünleri yerine getirmekle girilir. Bu da Cenâb-ı Hakk'ın "*Topluca silme giriniz.*"⁴³² emrine ittiba ile, silm ve selâmet deryasına yelken açmak demektir. O deryaya kendisini salan insanın ise, her hâli silm ve İslâm kokar. Bu duruma gelmiş bir insandan da, hiç kimse iyiliğin dışında bir hareket ve bir mukabele görmez.

Niçin El ve Dil?

Efendimiz'in her ifadesinde olduğu gibi, söz konusu ettiğim ifadesinde de kullanılan her kelime, dikkatle seçilmiştir. Görülüyor ki burada da yine elden ve dilden bahsedilmektedir. Diğer azaların değil de sadece bu iki uzvun zikredilmesinde elbette birçok nükte vardır. İnsan bir başkasına vereceği zararı iki türlü verir. Bu, ya vicahî, yüz yüze veya gıyabî yani arkadan olur. Vicahî zararı el, gıyabîyi de dil temsil eder. İnsan karşısındakine ya bizzat tecavüzde bulunur ve onun hukukunu çiğner, ya da gıyabında onun gıybetini yaparak, hakir ve küçük düşürerek hukukuna tecavüz eder. Bu iki çirkin durum da mü'minden hiçbir zaman sâdır olmaz. Çünkü o, ister yüz yüze olduğu insanlara, isterse hazır bulunmayanlara karşı hep mürüvvetle davranır.

Ayrıca Efendimiz, lisanı elden önce zikrediyor. Çünkü, elle yapılacak zarara, karşı tarafın mukabele imkânı ihtimal dahilindedir. Hâlbuki, arkadan yapılan gıybet veya atılan iftira, ekseriyetle karşılıksız kalır. Dolayısıyla, rahatlıkla böyle bir hareket, fertleri, cemiyetleri hatta milletleri birbirine düşürebilir. Dille yapılabilecek zararların takibi, vicahî olarak yapılmak istenenlere nisbeten daha zordur. Onun içindir ki, Efendimiz, dili, ele takdim etmiştir. Diğer taraftan, bu ifadede, Müslümanın Allah katındaki değer ve kıymetine de işarette bulunulmuştur. Müslüman olmanın Allah katında öyle bir değer ve kıymeti vardır ki, bir başka Müslümanın ona karşı elini ve dilini kontrol altında bulundurması gerekmektedir. Cihanşümul emniyet ve esenlik düşüncesiyle gelen İslâmiyet'in önemli bir ahlâkî buudu, Müslüman ferdin, maddî-mânevî kendine zarar veren şeylerden uzaklaşması ise, diğer ehemmiyetli bir derinliği de, az dahi olsa başkalarına zarar vermemektir. Zarar vermek bir yana, toplumun her kesiminde emniyet ve güveni temsil

etmektir.

Evet, Müslüman, sinesinde taşıdığı emniyet duygusu ve yüreğinin güvenle atması ölçüsünde hakikî Müslümandır.. ve hakikî bir Müslüman da gezip-dolaştığı, oturup-kalktığı hemen her yerde “*es-Selâm*” kaynaklı bu hisse tercümandır: O, mü’minlere uğradığında selâm verir, emniyet soluklar.. onlardan ayrılırken esenlik diler, ayrılır.. namazın tahiyyatlarını selâmlarla süsler.. ve Hakk’ın huzurundan ayrılırken de mü’minleri selâmlayarak ayrılır. Artık, bütün hayatını böyle selâm yörüngesinde sürdüren bir insanın, kendi temel düşüncesine rağmen, emniyete, güvene, sağlığa ve maddî-mânevî, dünyevî-uhrevî selâmete ters bir yola girmesi, kendine ve başkalarına zarar vermesi herhâlde düşünülemez...

Hadisle alâkalı bu kuşbakışı ilk mülâhazadan sonra, yine onun ruhundan fıskıran şu hususlara da bir göz atıp geçelim:

a– Hakikî Müslüman, yeryüzünde cihanşümül sulhün en emin temsilcisidir.

b– Müslüman, ruhunun derinliklerinde yaşattığı bu yüksek duyguyu her yerde soluklar-gezer.

c– O, eza, cefa etmek ve zarar vermek bir yana, hatırlandığı her yerde emniyet ve selâmetin remzi olarak hatırlanır.

d– Onun nazarında, elle yapılan tecavüz ile gıybet, bühtan, tahkir, tezyif gibi dil ile yapılan tecavüz ve çekiştirme arasında fark yoktur. Hatta bazı durumlarda, ikincisi birinciden daha büyük cürüm sayılır.

e– Bir mü’min bu günahlardan bazılarını irtikâp etse de yine mü’mindir ve dinden çıkmış sayılmaz. Yani akidemizce küfür-iman arası bir mevki söz konusu değildir.

f– Her meselede olduğu gibi, iman ve islâm meselesinde de, himmetler âli tutulup kemâlât-ı insaniyeye yani herhangi bir Müslüman değil, kâmil mü’minliğe talip olunmalıdır... gibi pek çok şey o mu’ciz-beyan lisanda tek bir satıra sığdırılmıştır.

Hadisin, muhacirle ilgili bölümüne yukarıda kısaca temas ettiğimiz için o kadarla iktifa edip, Efendimiz’e ait bir başka nurlu beyana intikal edelim.

9. Mâlâyanîyâtı Terk, İslâm'ın Güzelliğindedir

İki Cihan Serveri buyuruyor ki: **مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَغْنِيهِ**

“Müslümanın islâmiyetine ait güzelliklerindedir mâlâyânîyi terk etmesi...”⁴³³

Elbette ki, sadece böyle bir tercüme ile Efendimiz’e ait bir sözün derinliğini anlamak, bu kısa ifadenin şumulünü kavramak mümkün değildir.

Hadiste; mü’minin islâmiyetinin, ihsan ve itkana ulaşabilmesinin sırrından bahsedilmektedir. Yani pratikte ve dış yönü itibarıyla, sağlam, arızasız ve kusursuz bir seviyeye; iç yönü itibarıyla da ihsan sırrını temsile ulaşmış bir mü’min, mutlak surette, mâlâyânîyâtı terk etmelidir.. terk eder de...

İçteki Ciddiyet Dışa Akseder

Ciddiyetsiz ve laubali insanların ibadetlerinde de ciddiyet yoktur. Böyle bir insan, belki namaza durduğu zaman ciddî gibi görünebilir; fakat eğer iç dünyasında, kalb ve vicdanında ciddîliğe ulaşamamışsa, o sadece yıldız görünme sevdasında bir ateş böceğidir. Uzun zaman da böyle görünebilmesi mümkün değildir. Karakterler gizlenemez. Her insan, er veya geç karakterinin muktezasını mutlaka yerine getirir. Meğer ki ciddiyet onda değişmeyen bir karakter hâline gelmiş olsun! Temrin ve sıkı kontrolle bu seviyeyi yakalamak mümkündür. Eğer böyle bir temrin ve kontrol varsa “olma”, “görünme”nin önüne geçer.. bir serçe uzun müddet tavus kuşu olarak arz-ı endam edemez. Yani insan, şuurunun ve zihin altının çocuğudur. Onlardan kaçıp kurtulamaz.

Meseleyi şöyle toparlayabiliriz: İçte ihsan olmalı ki, dışta itkan olsun! Dış, daima içten destek almalıdır. İnsanın iç dünyası ciddî olmalı ki, bu onun dış dünyasına da sirayet etsin.

Hz. Ömer, hilafet makamına tavsiye edilen büyük bir sahabi için şöyle demiştir: “Denilen kişi her yönüyle hilâfete lâyıktır. Ancak şakası biraz fazladır. Hâlbuki hilafet, bütünüyle ciddiyet isteyen bir meseledir.”⁴³⁴

İnsanları idare durumunda hilafet ciddiyet ister de, yeryüzünde Cenâb-ı Hakk’ın temsilcisi olma mânâsına hilafet ciddiyet iktiza etmez mi?

Allah huzurunda, O'nun boynu tasmalı bir kulu olma mevzuunda gerekli ciddiyeti elde edememiş bir insan, diğer hususlarda nasıl ciddî olabilir ki?

İhsan Şuuru ve Ciddiyet

Cümlelerin başındaki “*Min*” harf-i cerri “*hasr*” ifade eder. Bununla, Müslümanın ihsan sırrına ermesi için gerekli olan bir yoldan bahsedilmektedir. O da laubaliliği terk etmektir. Ciddiyet kazanılıp laubalilik terk edilmedikçe, bir insanın ihsan şuuruna sıçraması mümkün değildir.

Cibril hadisinde, ihsan mertebesi en son merhale olarak ele alınmaktadır. Allah Resûlü'ne gelen Cibril, evvelâ imanı, sonra İslâm'ı sormuş ve bunlara Allah Resûlü'nün verdiği cevapları tasdikten sonra da “*İhsan nedir?*” diyerek ihsanı sormuştur. Efendimiz de ona şu cevapla mukabele etmiştir:

الإِحْسَانُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ “*İhsan, senin Allah'ı görüyor gibi O'na kulluk yapmandır. Her ne kadar sen O'nu görmesen de O seni görmektedir.*”⁴³⁵

Bu mertebeyi yakalama da, ancak a'zamî takva, zühd ve vilâyet ile olabilir. İnsan, evvelâ o noktaya ulaşmayı bir ideal ve gaye hâline getirmeli; sonra da oraya götüren yolları bir bir denemelidir.

Allah, insana şah damarından daha yakındır.⁴³⁶ Bir şairin dediği gibi, insan, O'nu taşrada ararken, O, can içinde candır. “*Ben taşrada ararken, O can içinde can imiş.*” Bir başka şairimiz de şöyle der:

“Mâverâdan bekliyorken bir haber

Perde kalktı öyle gördüm ben beni.”

Evet, insan her şeyi ile, O'nun kudret elinde evrilip çevrilmekte.. ve her şey, O'nun tecellîlerinden ibaret bulunmaktadır. O'nu dışta aramak beyhude yorulmaktır. Zira O, insana kendinden daha yakındır; bu sırrın inkişafı da ihsandır.

Her İste İtkan

İnsanın vicdanını, böyle bir ihsan şuuru sardığında, artık onun davranışlarına itkan hâkim olur. Zaten Cenâb-ı Hak da, işin sağlam yapılmasını istemekte ve sağlam işi sevmektedir.

O, Kur'an'da diyor ki :

وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ
فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

“De ki: Amel edin! Amelinizi Allah da, Resûlü de, mü'minler de görecektir. Sonra görüleni de görülmeyeni de bilen Allah'a döndürüleceksiniz. O da size yapmakta olduklarınızı haber verecektir.”⁴³⁷

Yani yapılan bütün ameller, Allah'ın, Resûlü'nün ve vicdanları hüşyar mü'minlerin teftişinden geçecektir. Onun için her amel, teftişe göre yapılmalıdır ki, sahibini utandırmasın. Bu da, yapılan amelin çok sağlam yapılmasını zarurî kılmaktadır. Böyle bir amele muvaffak olabilmek de, ancak içten “ihsan”a ulaşmakla mümkündür. İnsan, iç âlemi itibarıyla böyle derinleşebildiği ölçüde, davranışları da çok mükemmel olacak ve bu insan, asla laubaliliklere düşmeyecektir. Böylece de İslâm'ın güzelliklerini elde etmiş, başka bir ifadeyle, güzel olan İslâm'ı yaşamış, zatında güzel olan İslâmiyet'in güzelliğine uygun bir kemalât arşına taht kurmuş olacaktır.

“Mâlâyânî”, insanı hiçbir zaman alâkadar etmeyen, gereksiz ve onun ne bugünü ne de yarını için hiçbir faydası olmayan lüzumsuz şeylerle meşgul olması demektir. Öyle ki, meşgul olduğu şeylerin, ne şahsına, ne ailesine ne de milletine hiçbir faydası yoktur.

İşte İslâmiyet'teki güzellikleri yakalayabilmiş biri aynı zamanda laubalilikten de uzaklaşmış demektir. Öyleyse bu hadis, aynı zamanda insana, ne yapması gerektiğini de öğretmektedir. İnsan daima, yüce ve yüksek meselelerle meşgul olmalı, uğraştığı her mesele ya doğrudan doğruya, ya da dolayısıyla, hem kendine, hem ailesine hem de cemiyete faydalı bulunmalıdır. Bir cihetle, ciddî insan olmanın tarifi de budur...

Sözün burasında, hadiste teşemmüm ettiğim ince bir meseleyi de arz etmeden geçemeyeceğim:

Mâlâyaniyât Nedir?

“Mâlâyaniyât” ile meşgul olan bir insan, fırsat bulamaz ki “Mâyanî: kendisini ilgilendiren” şeylerle meşgul olabilsin. Devamlı surette, hiç kendisini ilgilendirmeyen iş ve düşüncelerle dopdolu olan bir insan, kendisi için gerekli ve onu yakından ilgilendiren meselelere vakit bulamaz ki onlarla meşgul olsun...

Henüz kendi çizgisini bulamamış ve frekansını tutturamamış bir insanın, o frekansta doğru bir şeyler yapması düşünülemez. Mâlâyanîlerle dolu olan bir insanın, “mâyanî”ye açık olması mümkün değildir. Evet kalbi ve kafası sakat şeylerle memlû (dolu) bir insan, nasıl ulvî ve sağlam şeylerle meşgul olabilir ki?

İşte Allah Resûlü, bütün bu mânâları üç-dört kelimele ifade ediyor. Ben, onu izah ederken fazla bir şey söylemiş sayılmam. Sadece, o granit yapılı söze, birkaç ifade kazması indirdim. Size gelip ulaşan da ondan kopan bir iki parça oldu. Belki onları da, vicdanlarınıza sindirecek ölçüde beyan edemedim. Ancak, benim ve benim gibilerin bu âcizliği dahi, Allah Resûlü’nün ifade ve beyandaki gücünü ispat etmektedir. Çünkü bizler, Efendimiz’in söylediği bir sözü anlamaktan dahi âciz bulunuyoruz. Hâlbuki O, bu sözleri hiç düşünmeden söylüyordu. Bizim düşünce dünyamızı zorlayan bu muhteva ve bu mânâ yüklü sözler, O’nun normalde konuştuğu sözlerdi. Bu mazhariyet, acaba, fetanetten başka ne ile izah edilebilir? Deha kelimesi böyle bir hasleti anlatmanın yanında ne kadar sönük kalmaktadır!.

10. Sabır

Buhârî ve Müslim müttefikân şu hadisi naklederler:

إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى “Sabır, ilk toslamada olandır.”⁴³⁸

Kabir Ziyareti

Efendimiz, kabristanlarda cahiliyeye ait bazı âdetlerin devam ettirildiğini görünce, mü’minleri kabristanlara gitmekten men etti. Fakat daha sonra bu yasağı kaldırdı ve:

“Ben, sizi kabir ziyaretlerinden men etmişim. Bundan böyle kabirleri ziyaret edin!”⁴³⁹ buyurarak, kabir ziyaretini teşvik etmişlerdi. Çünkü insanları tûl-i emelden kurtaracak en müessir nasihat, kabirlerde saklıdır. Zaten O Mürüvvet Âbidesi de, sık sık kabir ziyaretinde bulunur ve her hafta hiç olmazsa bir kere Uhud şehitlerini ziyaret ederdi.

Kabir ziyaretlerinden birinde, bir kadının, evlâdının kabri başında, feryâd u figân edip ağladığını, üstünü başını yırtıp, uygunsuz sözler sarfetmekte olduğunu gördü.. gördü ve kadına yaklaşarak nasihat etmek istedi. Kadın, Efendimiz’i tanı mıyordu. “Git başımdan!” dedi, “Sen benim başıma gelenleri bilmiyorsun!” Efendimiz de hiçbir şey söylemeden kadının yanından ayrıldı. Orada bulunanlar, kadına onun Allah Resûlü olduğunu söyleyince, kadın daha müthiş bir sarsıntı ile sarsıldı. Çünkü bilmeden Allah Resûlü’ne karşı saygısızlık etmişti. Koşarak Efendimiz’in hanesine geldi. Kapıyı vurmada n içeriye girdi, Efendimiz’den özür diledi. Allah Resûlü de ona, cevap-ı hakîm olarak şunu söyledi: “Sabır, musibetin ilk şokunu yediğin zamandır.”⁴⁴⁰

Allah Resûlü, şu dört kelimelik ifadesiyle, ciltlerle ancak anlatılabilecek bir meseleyi, mucizevî bir belâgatla anlatmış oluyordu.

Sabrın Çeşitleri

Musibete karşı sabır, günahlara karşı direnmede sabır ve ibadet üzere ısrarda sabır...

Her gün beş vakit namaz, senede en az bir ay oruç, muayyen miktarda zekât ve kulluğa müteallik diğer bütün emirler, ancak sabırla yerine getirilebilir. Bunlar, insan ömrünü disipline eder ve ötelere göre bir boya çalar. Böyle bir hayat, bütünüyle nuranîlik çizgisinde geçer; ömür bereketlenir ve Cennet’i semere verir. Onun için insan, dışını sıkacak, ibadetler üzerine sabredek ve böylece hayatını ı şıl ı şıl nurlandıracaktır.

Sabır kelimesiyle “Sabir otu” aynı kökten gelen kelimelerdir. Sabir otunun zehir gibi acı olduğu söylenir. Tıpta ilaç sanayiinde de kullanılmaktadır. İşte sabır, bu sabir otunu yutmak kadar acıdır. Ancak bu acılık, işin başlangıcı itibarıyladır. Neticesi her zaman tatlı olmuştur.

Durum Değiştirmek

Sabretme, dişini sıkma, dayanma, metanet gösterme, sarsılmama, irkilmeme, irade felcine uğramama, her gün zehirzemberek hâdiseleri sineye çekme ve dayanma elbette kolay bir iş değildir. Ancak, bütün bunlar ilk musibet şoku ânında yapılmalıdır. Çünkü, yer değiştirme, başka bir vaziyete intikal etme, psikolojik olarak her zaman insanın ruh hâletinde değişiklik hâsil eder ve onu sarsan hâdiseleri unutturur.

Diyelim ki, başımıza bir musibet geldi. İlk bakışta, bu musibete dayanabilmemiz mümkün değil gibi... Hemen bu şoku atlatmanın çaresine bakmalıyız. Bu da ya bulunduğumuz durumu değiştirerek ki, ayakta isek oturarak, oturuyorsak yatarak.. veya yapmakta olduğumuz işin keyfiyetini değiştirerek; meselâ, abdest alarak, namaz kılarak veya en azından konuştuğumuz mevzudan uzaklaşarak.. veyahut da bulunduğumuz mekândan ayrılarak, başka bir atmosfere sığınmakla olur. Bazen de bir nebze uyumak, şoku atlatmamıza yetebilir. Hangi şekilde olursa olsun, hâl, durum veya mekânda yapılan bu değişiklikler, şokun tesirini kırar ve tahammül edilemez gibi görünen musibeti az dahi olsa hafifletir.

Sabır, ibadetlere devam etme hususunda da çok lüzumludur. İlk anda, yeni namaza başlayan bir insan için, bu ibadet çok ağır gelebilir; fakat biraz sabreder de ruhu namazla bütünleşirse, artık bir vakit namazı kılamama, o insan için dünyanın en büyük ızdırabı hâline gelir. Oruç, zekât, hac gibi ibadetler için de aynı şeyleri söylemek mümkündür.

Düşünün ki, hac gibi meşakkatli bir ibadeti, bir kere îfa edenler, her sene gitmek için âdeta kendilerini yerler. Hatta bazen konulan tahdit, onları çılgına çevirir. Bu denli ibadet sevgisi, bir bakıma onun ilk ağırlık şokunu atlatması demektir. Bu hemen bütün ibadetlerde de böyledir.

İnsan, harama karşı da aynı sabırla mukabele etmelidir. Günah ilk tosladığında gösterilecek mukavemet, ondan gelecek kötü şerareleri kırar, insan da o şoku böylece atlatmış olur. Onun içindir ki Efendimiz, Hz. Ali'ye, "*İlk bakış lehine, gerisi aleyhine.*"⁴⁴¹ buyurmaktadır. Yani, insanın gözü günaha kayabilir. Ama o, hemen gözünü kapar, yüzünü çevirirse, bu onun için günah olarak yazılmaz. Hatta harama bakmadığı için kendisine sevap bile yazılabilir. Fakat ikinci ve daha sonraki bakışlar, zehirli birer ok gibi insanın kalbine ve ruhuna saplanır, insanın hayalinde bulantılar meydana getirir.. iradesi

mânevî gerilimini kaybeder. Zira her harama bakış, bir yönüyle harama girme yollarını kolaylaştıran birer davetiye hükmündedir. Dolayısıyla da her bakış, bir başka bakışı davet eder.. artık o insan, harama yelken açar ve dönüşü çok zor bir yolculuğa açılır.

İşte bu duruma gelmeden, haramın ilk tosladığı anda sabredip haramdan yüz çevirme, harama karşı gözlerini yumma, Allah Resûlü'nün bize tavsiye ettiği altın öğütlerdendir.

Epiktetos'un bir sözü vardır: *“Fena hülyalar, seni hayallerinde yakalayınca, ilk fırsatta hemen uzaklaşmaya çalış. Sonra götürüldüğün yerden geriye dönemezsin.”* Onun bu ifadesi de ilham yüklüdür. Eğer, Allah Resûlü'nden sonra yaşamış olsaydı, mutlaka ilhamını Allah Resûlü'nden aldığını söyleyebilirdik...

İnsan, harama karşı böyle davranırsa, bu onda bir huy, bir karakter hâline gelir. Zira, yaptığı egzersizlerle kalbinde hâsıl olan imanın nuru, Cehennem'den bir kıvılcım durumunda olan günahlara karşı âdeta bir sütte olur. Öyle ki artık harama bakmama, onun asıl ve fitrî davranışları arasına girer. Aksi bir durum aklına gelse, hemen parmağını, gönül peteğindeki iman balına batırır ve bu sağlam mülâhaza sayesinde tattığı aşkın tadıyla kendini bu mânevî atmosferden uzaklaştıran her şeyden kaçır. Bu durumda olan bir insanın, iradî olarak günaha girmesi pek düşünülemez.

Her musibetin kendine göre bir şoku vardır. O atlatıldığı zaman, musibet rahmete, elemeler lezzete, dertler de zevke inkılâp eder... Böyle bir sinede artık ızdırıp dinmiş, yerini de sonsuz bir neşeye terk etmiştir. Ancak bütün bunlar, ilk şok ânının başarıyla atlatılmasına bağlıdır. Bu kadar tafsilatlı, derin bir mevzuu Allah Resûlü sadece dört kelime ile ifade buyurmaktadır: *“Sabır, ilk toslama ânında olandır.”*

11. Yüksek El (Veren) Olmak

Buhârî ve Müslim'in rivayet ettiği bir hadiste de Efendimiz şöyle buyuruyor: **الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى** *“Yüksek el, aşağı elden daha hayırlıdır.”*⁴⁴²

Yed-i ulyânın, veren ve infak eden el, yed-i süflânın da alan el olduğu, yine doğrudan doğruya Efendimiz'in yorumudur.⁴⁴³ Realite olarak, veren elin üst, alan elin de alt

sayılmasının yanında, infak edene râci sevap ve fazilet bakımından, verenin alanın üstünde olduğuna da işaret buyurulmaktadır. İnsanın şeref ve haysiyeti açısından bunlardan biri “*ulvilik*” ise, bazı durumlarda diğerine de “*süflilik*” denebilir ki, selim tabiatları vermeye teşvik ve almadan tenfir etmek bakımından, üslûp fevkalâde ve bu üslûba esas teşkil edecek malzeme de, değiştirilemeyecek şekilde yerli yerindedir.

Ayrıca, verme ameliyesinin havada kalmaması ve mutlaka bir alıcının bulunması lâzım geldiği için de, veren elin hayırlı olmasını ifade ile iktifa edilmiş ve “Alan el şerlidir.” denmemiş.. aksine az hayırlı olduğu ifhâm edilerek; bazı şerâit dahilinde alma ameliyesinin mahzursuzluğuna da tenbihte bulunulmuştur.

Bütün bu mânâlar mahfuz olmakla beraber; bu hadisi, “*Veren el, alan elden üstündür.*” şeklinde tercüme etmek eksiktir. Zira, hadiste kullanılan kelimeler, bizim tercüme ettiğimiz kelimelerin karşılığıdır. Efendimiz, bu ifadelerinde mecazî bir üslûbu tercih etmiştir. Onun için sadece “*veren el*” veya “*alan el*” ifadeleri, bu mânâlardan olsa olsa bir tevcih olabilir; fakat kat’iyen bütünü değildir.

Evvelâ, burada cüz zikredilip küll murad edilmiştir. Yani elden kastedilen, bizzat insanın kendisidir. Bu mânâ ile “*Veren insan, alan insandan hayırlıdır.*” mânâsı kastedilmiştir.

Bazen Alan Hayırlıdır

İkincisi: Arapça’da veren **الْمُعْطِي**; alan ise **الْأَخْذُ** kelimeleriyle ifade edilir. Eğer Allah Resûlü, bu kelimeleri **الْيَدُ** kelimesine sıfat yapsaydı, o zaman “*Veren el alan elden hayırlıdır.*” dememiz uygun olurdu. Hâlbuki Allah Resûlü, “*veren*” veya “*alan*” elden değil de “*üst*” ve “*alt*” elden bahsetmektedir. Bu ifadeden de şöyle bir nükte hatıra gelmektedir: Her zaman veren el, alan elden hayırlı değildir. Bazı hallerde, alan el, çok daha hayırlı olmasa da, mecbur kaldığı için veya verene sevap kazandırmak kastıyla alıp yerinde sarfettiği takdirde veya veren minnet ediyorsa böyle durumlarda hayırlı ve üst el, alanın elidir. Veren zâhiren üstte olsa dahi, hakikatte belli bir ölçüde alttadır.

Öyle insanlar vardır ki, fukara-i sabirîndendir. Saçı başı dağınık ve meclislerde hep irdelenmektedirler. Kapı çalsalar onlara kapılar açılmaz. İki Cihan Serveri’nin beyanı

içinde onlar, herhangi bir mevzuda Allah'a yemin etseler, Allah onları yeminlerinde yalancı çıkarmaz. Berâ b. Mâlik bunlardandır.⁴⁴⁴

Müslümanlar harpte sıkışınca Berâ b. Mâlik'e müracaat eder ve galip gelineceğine dair ona yemin ettirirlerdi. O da yemin ederdi ve galip gelinirdi.⁴⁴⁵ İşte alan el, böyle bir insan da olabilir...

Ashaptan Sevbân, çok fakirdi. Bununla beraber Allah Resûlü ona, hiç kimseden bir şey istememesini tavsiye etmişti. O günden sonra o, kimseden bir şey istemedi. Hatta, devesine binmiş giderken bazen kamçısı yere düşerdi de, o, kimseden istememek için hemen devesinden iner ve kamçısını bizzat alır sonra da tekrar devesine binerdi.⁴⁴⁶ İşte bazen onun gibi bir insana da bir şey verilmiş olabilir.. ve bu, sanki temessül etmiş Cibril'e bir şey vermek gibidir. Hiçbir zaman, alan durumunda olan bu ve bunlar gibi şahıslar, verenlerden daha aşağı değillerdir. Zira, Hz. Âişe Validemiz ve Hz. Ebû Hüreyre'den rivayet edilen bir hadisten anlıyoruz ki, böyle insanlara bir şey verilirken, evvelâ o verilen şey keyfiyetsiz, kemmiyetsiz Cenâb-ı Hak'ın eline konmaktadır. Ve verilen insana o şey, bizzat Cenâb-ı Hak tarafından verilmektedir.⁴⁴⁷

Tavsiyeler

Allah Resûlü, bu ifadeleriyle bize şu tavsiyede de bulunuyor: *“Kendinizi daima aziz tutun. Dilencilikle nefsinizi hor ve hakir kılmayın. Hem fert hem de devlet plânında, hiçbir zaman “alan el” durumuna düşmeyin, her zaman “veren el” olma durumunu korumaya çalışın. Böylece hep üstte olur ve izzetinizi korursunuz. Şunu unutmayın ki, üst daima emniyet içinde döker-saçar, alt ise endişeyle toplar, endişeyle yaşar. Siz, hâkim el olun, mahkûm el olmayın. Üstte olursanız, hâkim el olursunuz.”*

Devletlerarası Ölçü

Bu hadis bizim için, devletlerarası münasebette de, yanılmaz ve yanılmaz bir ölçü durumundadır. Eğer biz, üst el olabilirsek, devletlerarası muvazenede bize de bir yer düşecektir. Böylece süper güçler tarafından sömürülen insanımız belini doğrultma fırsatını bulacak ve kurtulacak; aksine, hep sömürülen, hep hakir görülen insanlar olma durumundan

kurtulamayacaklardır. Günümüzde umumî manzara, arz ettiğimiz hususların en açık belgeleriyle dolu.. süper güçler, göstermelik olarak verdikleri üç-beş kuruşu, o milletlerin kanını emerek, onları iliklerine kadar sömürerek geriye almaktadırlar ve bugün biz, “alan el” olma zilletini acı acı yaşamakta ve çaresizlik içinde yutkunmaktayız. Öyleyse hem fert olarak hem de millet olarak bize düşen şey, çalışma, gayret gösterme ve bütün İslâm âleminin, hatta bir ölçüde bütün insanlığın bizden beklediklerini yapıp edip ortaya koymaktır.

Burada da yine çok kısa ve veciz ifadesiyle Allah Resûlü, anlattığımız bu şeyler gibi kim bilir daha hangi hususlara işaret buyurmaktadır?..

12. İltifat Edilmeyecek Üç Zümre

İmam Müslim’in rivayet ettiği bir hadiste:

ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: الْمُسْنِئِلُ إِزَارَهُ
وَالْمَنَّانُ الَّذِي لَا يُعْطِي شَيْئاً إِلَّا مَنَّهُ، وَالْمُنْفِقُ سَلَعْتَهُ بِالْحَلْفِ الْكَاذِبِ

“Üç zümre vardır ki, Allah kıyamet günü onlarla konuşmaz, onlara bakmaz, onları temize çıkarmaz.. ve onlara can yakıcı bir azap vardır: Elbiselerini sürüyerek yürüyen, yaptığı iyiliği başa kakan ve malına yalan yeminle revaç verip satmaya çalışan...”⁴⁴⁸

Meal Bir Mirsaddır

Arz ettiğimiz bu Türkçe metin yukarıdaki hadisin kısacık bir mealidir. Mealler, sadece bir mirsad ve ölçüdürler. Onlarla hakikat aranır ama onlar hakikatin kendisi olamazlar. Kur’ân’ı dahi mealde arayanlar ne büyük bir yanlış ve yalana takılıp kalmışlardır. Çünkü Kur’ân’ın Allah tarafından indirilen şeklinde mucizelik vardır. Onu meal hâline getirdiğinizde, derisi yüzülmüş bir nesneye benzetmiş olursunuz. Onun için, esas olan, Kur’ân ve hadisin bizzat kendi orijinal lafızlarıdır. Binaenaleyh, biz de yukarıda zikrettiğimiz hadisin lafzı üzerinde bir nebze durarak, anlatılmak istenen hususa zihni yaklaştırmaya çalışacağız. Zaten, bizim bütün yaptığımız, o nur fevvesi etrafında dönüp durmaktan ibarettir. Bu, bir seyr-i aklî ve zihnîdir. Dua ve niyazımız, Cenâb-ı Hakk’ın

bizleri seyr-i ruhânîde muvaffak kılmıştır.

ثَلَاثَةٌ “Üç” mutlak olarak bırakılmıştır. İsterseniz siz buna, erkek veya kadın, isterseniz zümre veya cemaat diyebilirsiniz. Ve yine bu üç kişi veya zümreden maksadın, âlimler ya da cahiller olduğunu söyleyebilirsiniz. Burada esas üzerinde durulması gereken husus, bunların kimliklerinden çok, vasıfları olduğu için, hadiste bu mesele tasrih edilmeyip mutlak bırakılmıştır.

ثَلَاثَةٌ nekre bir kelimedir. Sonundaki tenvin, nekrelilik ifade eder. Demek ki bunlar belirsiz ve meçhul insanlardır. Onlar öyle belirsiz insanlardır ki, onları belli edecek bir kimlikleri yoktur. Onlar hor ve hakir insanlardır. O kadar hor ve hakirdirler ki, onlara değer vermeye değmez. Nasıl ki Cenâb-ı Hak, onların yüzüne bakıp onlarla konuşmaz; öyle de sizler de, merak edip onlarla konuşmaz ve onları tanımayı değerli bulmazsınız. Onlar, kalıplarıyla değil, kalbleriyle yenik düşmüş.. ve vicdanları, cesetlerinin altında kalıp ezilmiş kimselerdir. Yüce ve yüksek yerlere karşı içlerinde zerre kadar istidat yoktur. Süfliyet çukurunda yuvarlanıp durmaktadırlar...

Bu “üç” kelimesinin hemen ardından, üç tane de geniş ve gelecek zamana delâleti olan fiil zikrediliyor. Bu üç fiil, bu üç zümre için karanlık bir tablo çiziyor. İnsan daha üç denince hemen, bu “üç”ün sırtına binip, o üç zümrenin karanlık akıbetini seyrediyor gibi oluyor.

Üç Mahrumiyet

Mükâleme Mahrumiyeti

İlk fiil, لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ cümlesinin başındaki fiil-i muzaridir. Fiil-i muzarinin ise, hem geleceğe hem de geniş zamana delâleti vardır. Kendisinde hitap çiçeği açan ve Allah’a muhatap olma istidadı verilen insanla, Allah konuşmayacaktır. Felaket, işte bu ilk cümle ile başlamaktadır. Rahmân sûresinde; Allah, onda beyanı yarattığını bir nimet, bir minnet olarak söylediği hâlde, gör ki, şimdi Allah (celle celâluhu) bu insanla konuşmayacaktır. Hâlbuki, insanın konuşması, Cenâb-ı Hakk’ın mütekellim oluşunun bir delilidir. Kendi

konuşmasına delil olan ve konuşan insan, öyle bir duruma düşmüştür ki, Allah (celle celâluhu) onu kendisine muhatap kabul edip konuşmamaktadır.

İnsanın, en çok konuşmaya ve derdini anlatmaya muhtaç olduğu bir günde ona, sözünün dinlenmemesinden daha büyük azap olabilir mi? O, medet istemekte ve çırpınıp durmaktadır. Ancak, onun yardımına koşacak yegâne Zât onu hiç mi hiç dinlememektedir. Kur'ân-ı Kerim bu tabloyu anlatırken **قَالَ احْسَبُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ** “Kesin sesinizi ve benimle konuşmayın.” der.⁴⁴⁹ Çünkü sizin konuşma yeriniz dünyada idi.. orada konuşacak ve “üns billâh”ı yakalayacaktınız. Dünyada iken Cenâb-ı Hakk’a enîs olmadınız. Bugün de O, sizin enîsiniz değildir.

Nazar-ı İlâhî Mahrumiyeti

İkinci tablo ise **وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ** “Allah onlara bakmaz.” Onların, en çok rahmet nazarına muhtaç olacakları o günde, Cenâb-ı Hak, onlara kat’iyen rahmet nazarıyla bakmayacaktır. Bazı yüzler beşâşet içinde pırl pırl parlarken, bazı yüzler de o gün asık ve abûs olacaktır.⁴⁵⁰ Hiç şüphesiz, Cenâb-ı Hakk’ın rahmet nazarıyla bakmadıkları, bu ikinci grup insanlardır.

Herkes ismiyle çağrılırken, herkes bir vesileyle kurtuluşa ererken, kendilerine bakılmayan bu insanların durumu ne kadar feci, ne kadar ürperticidir!

Kâ'b b. Mâlik’in, çok kısa bir süre için cezalandırılarak Allah Resûlü tarafından böyle bir muameleye tâbi tutulması, hem ona hem de vak’ayı duyanlara ne kadar giran gelir.⁴⁵¹ Hâlbuki sözünü ettiğimiz kimseler bu akıbeta ebedî olarak müstehak olacaklardır. Aman Allahım! Cehennem dahi bu kadar korkunç olamaz. Rahmeti sonsuz bir Rabb’in, insana bir an dahi bakmaması, ne büyük bir azap, ne korkunç bir akıbettir!.

Ne diyebiliriz ki? İnsanlar, hep yaptıklarının karşılığını bulacaklardır. Hayır yapanlar hayır, şer işleyenler de şerle karşı karşıya kalacaklar.

Tezkiye Mahrumiyeti

Üçüncü durum ise, **وَلَا يُزَكِّيهِمْ** “Allah onları temizlemez veya temize çıkarmaz.”

İnsanlar, burada temizlenip, oraya tertemiz gitmelidirler. Temizleme ameliyesi dünyada yapılır. Ahirette ise, insanı ancak Cehennem temizler. Onun için Cenâb-ı Hak onları tezkiye de etmeyecektir.

İnsanlar, imtihan turnikesine bir kere girer ve on ikiden vurma imkânını bir kere elde ederler. Kendisine verilen bu fırsatı değerlendiren kazanır, ihmal eden de kaybeder. Bunun üçüncü bir şıkkı yoktur.

Hz. Eyyub’un maddî hastalıklarına bedel ruh, vicdan, latîfe-i rabbaniye, sır, hafî, ahfâ, bütün his ve duyguları hırpalanmış, delik deşik olmuş zavallı insan, o gün bu perişan hâline bakacak, acaba temizlenebilir miyim diye ümide kapılacak. Ne var ki, bu üç sınıfa ait insanları Cenâb-ı Hak orada temizlemeyecektir.

Akıbet: Azab-ı Elîm

Ve akıbet: **وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ** “Onlar için can yakıcı bir azap vardır.” Onlar, hemen bir adım daha attıklarında karşılıklarına çıkacak tek şey, o korkunç azaptır. Öyle bir azap ki, can yakan, insanın iliklerine kadar işleyen bir azap. İşte onlar, kendilerini böyle bir azabın gayya ve girdabında bulurlar...

Böyle bir akıbetle dûçâr olacak olan şu üç zümre kimlerdir? Kimdir onlar ki, Allah onlarla konuşmayacak, onların yüzlerine bakmayacak ve onları asla temizlemeyecektir? Ve kimdir onlar ki, onlara can yakıcı bir azap hazırlanmıştır?

Hadisin buraya kadar olan kısmını okuyan bir insanda, müthiş bir merak uyanmıştır.. ve şimdi o, bütünüyle dikkat kesilmiş, bu üç meçhul zümrenin kimliğini öğrenmek için, bütün tecessüs gücünü harekete geçirmiştir. Allah Resûlü sözlerine devamla: **الْمُسْتَلِ إِزَارَهُ** “Eteklerini sürüye sürüye gezen.” demektedir. Bu söz, kibir ve gururdan kinayedir.

Roma, Yunan ve Grek tarihlerinde, eteklerini sürüye sürüye gezen insanların resimlerini görürsünüz. Mevzu ile alâkalı çevrilmiş filmlerde bu daha da açık görülür.

Ancak, esas olan etek sürümek değil, bu işin bir gurur ve kibir alâmeti olarak simge hâline getirilmesidir. Zaten hadiste kastedilen de budur.

Kibir ve Gurur

Gurur ve kibirin nasıl kötü bir illet olduğu ve nasıl kötü neticeler doğurduğu birçok âyet ve hadiste ayrı ayrı ele alınıp işlenmiştir. Meselâ, bir hadislerinde Efendimiz: “Kalbinde zerre miktar kibir bulunan insan Cennet’e giremez.”⁴⁵² buyurmuşlardır.

Çünkü, kalbinde zerre kadar kibir ve gurur bulunana Allah (celle celâluhu) hidayet yollarını tıkamıştır. Cenâb-ı Hak, Kur’ân’ında şöyle buyurmaktadır:

سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا كَلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا
وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ

“Yeryüzünde haksız yere böbürleneni, âyetlerimden uzaklaştıracağım. (Onları anlamayacaklar). Onlar, bütün mucizeleri görseler yine de iman etmezler. Doğru yolu görseler, onu yol edinmezler. Fakat azgınlık yolunu görürlerse, hemen onu yol edinirler. Bu durum, onların âyetlerimizi yalanlamalarından ve onlardan gafil olmalarından ileri gelmektedir.”⁴⁵³

Kibir, basireti kör eden bir perdedir. Kibirle meşbû bulunan bir vicdan, kâinatta sayfa sayfa yazılmış mucizeleri göremez, idrak edip anlayamaz. Zira, basiret körleşince idrak adına basar da hiçbir işe yaramaz.

Büyüklik ancak Allah’a mahsustur. Günde beş defa minarelerden ilan edilen bu hakikatin bir başkasına izafesi nasıl hoş görülebilir ki?

Bir kudsî hadiste Cenâb-ı Hak şöyle buyurur:

الْكِبْرِيَاءُ رِدَائِي وَالْعِظْمَةُ إِزَارِي، فَمَنْ نَازَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا قَذَفْتُهُ فِي النَّارِ

“Kibriya, benim ridâm, azamet ise benim izârımdır. Kim benimle bu mevzuda münakaşaya kalkışırsa onu (başasağı getirir) Cehennem’e atarım.”⁴⁵⁴

“Kibriya”: büyüklük, ululuk demektir, Cenâb-ı Hak’ın bir sıfatıdır. İnsan için, iç ve dış elbiseler ne ifade ediyorsa –keyfiyeti bizce meçhul– Cenâb-ı Hak için de kibriya ve azamet aynı şeyi ifade eder. Bu iki sıfatı Cenâb-ı Hak’la paylaşmaya kalkanı Allah, hakkıyla paylar ve Cehennem’ine atar.

Kibirli kalbe iman taht kuramaz. Başka bir ifadeyle, Allah’tan başkasının taht kurduğu bir kalbe, Allah’a iman gelip oturmaz. Hareket ve davranışlarıyla, kibri, gururu temsil eden adamın da durumu budur. Hadiste böyle bir insan, “eteklerini sürüye sürüye yürüyen” olarak ele alınmaktadır.

Başa Kakma

İkinci insan veya zümre de, “mennân”dır. Allah (celle celâluhu), ona mal ve mülk vermiştir ki, bu nimetlerden kendisi istifade ettiği gibi, başkalarına da infakta bulunsun, Cenâb-ı Hak da ona, bu infakına mukabil, birine binle karşılık versin. Ancak bu insan, hiç oralı olmamış; infakta bulunmadığı gibi, bazen verse de, onu da başa kakmak ve minnet etmekle iptal etmiştir. Oysaki hem o mal, hem de kendisi Allah’ın mülkü ve memlûkü idiler. Onun bütün vazifesi Cenâb-ı Hak’ın malını tevzi etmekten ibaret iken o, asıl mülk sahibi gibi insanlara minnet etme sevdasına düşmüştür. Bu ne büyük bir gaflet, bu ne korkunç bir düşüştür!

Allah (celle celâluhu) ona mülk vermiştir. Ancak bu mülkte, başkalarının da hakkı vardır. Hâlbuki bu insan, cimrilik yapmakta, verdiği zaman da başa kakmaktadır. Kendisini eza takip eden sadakadan ise, hiç vermeyip, isteyeni güzelce savmak daha iyidir ki, Kur’ân-ı Kerim: **قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَدَى** buyurmaktadır.⁴⁵⁵

“Mennân” aynı zamanda cimri insandır. Hâlbuki cimrilik, insanı Allah’tan, Cennet’ten ve diğer insanlardan uzaklaştırır.. uzaklaştırır ve Cehennem’e yaklaştırır. Efendimiz bir hadislerinde cimri hakkında şöyle buyurmaktadır:

الْبَخِيلُ بَعِيدٌ مِنَ اللَّهِ بَعِيدٌ مِنَ الْجَنَّةِ بَعِيدٌ مِنَ النَّاسِ قَرِيبٌ مِنَ النَّارِ

“Cimri, Allah’tan uzaktır.. Cennet’ten uzaktır.. insanlardan uzaktır. Cehennem’e yakındır.”⁴⁵⁶

Fiil Cinsinden Ceza

Hadiste, belâgat kaideleri açısından; “*leff ü neşr-i mürettep*” vardır. Yani, وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ ibaresi, “*mennân*”a bakmaktadır. Zira ikisi de ortadadır. Birinci ve sonuncu ifadeler de yine birbirlerine bakarlar. Durum böyle olunca, bu hadisten şöyle bir nükte anlamak da mümkündür: Nasıl ki, mennân, dünyada iken, insanlara rahmet nazarıyla bakmamış, onlarla ilgilenmemiş, bazen verdiği de başa kakmakla iptal etmiştir; ahirette de, bu yaptıkları cinsinden bir ceza ile karşılaşacak ve Cenâb-ı Hak da ona aynı şekilde muamele edecektir.

Kibir ve gururla yürüyen, eteklerini sürüyen, başkalarıyla konuşmaya tenezzül etmeyen insanlar da, ahirette kendileriyle Cenâb-ı Hakk’ın konuşmayacağını bilmelidirler. Bilmeli ve o cezaya götüren yollarda yürümemelidirler.

Normal zamanda bile yemin etmek doğru değilken, yalan yere ve sırf dünyevî menfaat temini gibi hasis bir duyguya kapılarak yemin etmek ve böylece malına revaç kazandırıp onu satmaya çalışmak, bu da insanı yine karanlık akıbete doğru sürükleyen üçüncü tablodur ki وَلَا يُزَكِّيهِمْ tehdidi de bu hususa bakmaktadır.

Üçüncü zümre وَالْمُنْفِقُ سِلْعَتَهُ بِالْحَلْفِ الْكَاذِبِ ifadesiyle anlatılmaktadır.

Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi bunlar, ticarete yalan söyleyerek kâr etmeyi hesaplamış, yalan yeminlerle halkı kandıracağına inanmış insanlardır. Evet, azaba müstehak olan üçüncü zümre de işte bunlardır.

Allah Resûlü’nün şu “*cevâmiü’l-kelim*”ine bakın ve şöyle deyin: فَصَدَّقَ رَسُولُ اللَّهِ Her hadisten sonra böyle söylemek bize bir borçtur ve O’nun her ifadesi, bize “*Muhammedün Resûlullah*” dedirtmektedir.

13. Dil Belâsı ve İffet

İmam Buhârî’nin *Sahih*’inde rivayet ettiği bir başka hadislerinde Allah Resûlü,

şöyle buyurmaktadırlar:

مَنْ يَضْمَنُ لِي مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ أَضْمَنَ لَهُ الْجَنَّةَ

*“Kim bana, iki çene ve apış arası mevzuunda söz verir, kefil olursa, ben de ona Cennet için kefil olurum.”*⁴⁵⁷

Bunu söyleyen, Allah Resûlü’dür. O, bir insanın neye kefil olup neye olamayacağını herkesten iyi bilir. Cennet’e kefil olacağını söylüyorsa, mutlaka olacaktır. Zira, kardeşim deyip bağına bastığı Osman b. Maz’ûn gibi bir sahâbi hakkında birinin, *“Cennet kuşu oldun gittin.”* gibi sözler sarf etmesine karşı çıkmış ve *“Ben, Allah’ın Resûlü olduğum hâlde nasıl bir muamele göreceğimi bilmiyorum, sen onun Cennetlik olduğunu nereden bildin?”*⁴⁵⁸ demişti.

Demek oluyor ki, ağzına ve apışarasına sahip çıkacağına dair söz veren ve verdiği sözde duran bir insana, Allah Resûlü Cennet sözü verirken, bunu heva ve hevesine göre söylemiyor. Mutlaka Cenâb-ı Hakk’ın bu mevzuda bildirdiği bir şeye binaen böyle bir vaadde bulunuyor.

Zaten O, hiçbir zaman Cenâb-ı Hakk’ı kendi heva ve hevesine göre konuşurmadi. Böyle bir sukuttan O her zaman muallâ ve müberra bulunmaktadır. Öyle ise dedikleri, ayn-ı hak ve hakikattir, vaad ettiği de günü gelince muhakkak olacaktır.

Eğer sen, iki çene arasındaki dilini koruyabilir ve apışaranı muhafaza ile iffetli yaşayabilirsen, hiç tereddüt etmeden söylüyorum ki şayet ahirette, zebaniler seni derdest edip Cehennem’e doğru götürecek olurlarsa, avazın çıktığı kadar bağırip, Resûlullah’ın sana kefil olduğunu haykırabilirsin. Senin bu sadâna: Hz. Muhammed Mustafa’nın (sallallâhu aleyhi ve sellem) şefaati ve kefaleti bir imdat olarak yetişecektir.

Konuşmak Bir Nimettir

Aslında insanın ağzı, beyan nimetine mazhar, değer ve kıymeti ölçülemeyecek kadar büyük bir uzuvdur. Ancak böyle mübarek bir uzuv, kötüye kullanıldığı takdirde, insanı helâkete, felakete götüren en zararlı bir alet hâline gelir ve onu mahveder. Ağız ki, insan onunla Cenâb-ı Hakk’ı tesbih ve takdis eder. Mârufu emir, münkeri nehiy ağızla

yapılır. İnsan ağızla, kâinat kitabını ve onun ezeli tercümesi olan Kur'ân'ı tilâvet eder, âyât-ı beyyinâtı ağızıyla okur ve başkalarına anlatır. Bazen, inanmayan bir insanı, ifade ve beyanı vasıtasıyla imana getirir.. böylece üzerine güneşin doğup battığı her şeyden daha hayırlı bir iş yapmış olur.. ve insan, ağızıyla a'lâ-yı illiyyîne çıkar, sıddikiyetin zirvesine taht kurar.

Ancak aynı ağız, insanın felaketini de hazırlayabilir. Bütün küfür ve küfrana vasıta ağızdır. Allah'a ve O'nun şanı yüce Nebisi'ne ağız dolusu sövenler, bu iğrenç günahı ağızlarıyla işlemektedirler. Yalan, gıybet, iftira hep ağızla yapılır ve insan ağızla, Müseylime'nin yalan çukuruna düşer.

İşte Allah Resûlü, sadece bir kelime söylüyor, bir uzva dikkati çekiyor.. işte bu tek kelimedede, daha yüzlerce dile getirilmemiş hakikat ve bizim bir nebze işaret ettiğimiz hususlar bütünüyle matvî bulunuyor. *“Ağzı meşru dairede kullanın ki, ben de size Cennet'i söz vereyim.”* diyor. Bu, *“Ağzınızı kapayıp bir köşede oturun.”* demek değildir; meşru dairede kullanın demektir.

Konuşmada Edep

Allah Resûlü, mahrem uzvun adını söylemiyor.. onun yerine iki bacak arası tabirini kullanıyor. Bu, O'nun yüce edebinin bir tezahürüdür. Zaten O, her zaman bizler için, gayet tabî ve fitrî olan şeyleri ifade ederken dahi, öyle kendine has derin bir edep içinde olmuştur ki, bazılarımızca en sevimsiz gibi görünen şeyler dahi, birden insanın gözünde sevimli birer tablo hâline gelivermiştir. O; ahlâk, karakter, seciye ve tabiatıyla güzelliklere programlanmış bir insandı.

İşte bak, insanlar arasında zikri utandırıcı olan bir uzuv zikredilecekken, Allah Resûlü, kendine has güzellik içinde bu uzva telmihte bulunuyor, *“iki bacak arası”* tabirini kullanıyor. Ne diyeyim, *“Güzellere peyrev olan elbet güzeldir...”*

Apışarası

Apışarası çok mühimdir. Hz. Âdem'in Cennet'ten çıkmasına vesile memnu meyve,

onun karşısına bu buudda çıkmıştır. Şu anda âyetin uzun uzadıya tahlili mevzumuz dışı olduğundan bu hususa temas edemeyeceğim. Ancak iki bacak arasının ehemmiyetine dikkat çekmek için bu kadarcık bir işaretle bulunup geçeceğim.

Neslin devamı bu yolla olduğu gibi, zina ve fuhuşla, neslin harap olması da yine bu yolla meydana gelmektedir. Zira onun suiistimaliyle soy-sop birbirine karışır ve bütün hukuk sistemlerinde korunması gereken hususların en önemlileri bu sebeple yıkılır gider.

Kim kimin babasıdır? Kim kime miras bırakacak, kim kimden hak talep edecektir? Aile nasıl korunacak, millet nasıl ayakta duracaktır? Bütün bu ve benzeri sorular ancak apışarasında iffetli olmaya bağlıdır. Afif insanlar ve bu insanlardan meydana gelmiş cemiyetler, kendi iç yapılarını kıyamete kadar devam ettirirlerken; zina ve fuhuş bataklığına gömülen fert ve milletler, mevcudiyetlerini bir batın öteye dahi götüremezler.

Esasen her mevzuda olduğu gibi bu mevzuda da helâl dairesi geniştir ve keyfe kâfidir. Harama girmeye hiç lüzum yoktur. İnsandaki o arzu, en güzel şekilde helâl dairesinde de tatmin edilebilir. Onun içindir ki, Allah Resûlü:

“تَنَّاكُحُوا تَكْتَبُوا فَإِنِّي أَبَاهِي بِكُمْ الْأُمَّةَ” Evlenin, çoğalın. Zira ben sizin çokluğunuzla (diğer) ümmetlere karşı iftihar ederim.”⁴⁵⁹ buyuruyor. Zira Allah Resûlü, diğer ümmetlere karşı kendi ümmetinin çokluğu ile övünecektir. O'nun ümmeti, o kadar çok olacaktır ki, diğer ümmetler ona nisbeten gölgede kalacaktır. İşte ümmetin bu kadar çoğalması, yine apışarasına bağlıdır. Evet o neticeye de ancak bu yolla varılır. Nesepsizler de, nesep üstü nesebe sahip olanlar da hep o yolla gün yüzüne çıkmaktadır. Ve orası, iki zıdda da açık böyle münbit bir arazidir.

İnsanın bu mevzuda helâl yol arayışı ona bir vacip sevabı kazandırır. Allah Resûlü, ashabına bu hususu açıklayınca, sahabi hayretle, bunun nasıl olacağını sordu. Allah Resûlü de tebessüm ederek şu cevabı verdi: “Eğer helâl yolla olmasa idi, haram olmayacak mıydı.”⁴⁶⁰ Haramı terk ise vaciptir. Öyleyse helâl yolla mübaşeret insana vacip sevabı kazandırır.

Düşünmeli ki, dış yüzü itibarıyla sözü edilince insanları utandıran bu mevzu, nebilerin dahi gelip geçtiği bir yoldur. Eğer Hz. Âdem'e böyle bir duygu verilmeseydi, Kâinatın İftihar Tablosu olan Hz. Muhammed Aleyhisselâm nasıl vücuda gelecekti? Demek ki, o memnu meyvenin asıl gayesi ve hakikî illeti, Efendimiz'i semere vermesiydi...

“Eğer Hz. Âdem, o memnu meyveye el uzatmakla, Hz. Muhammed Aleyhisselâm’ın dünyaya gelmesi arasındaki münasebeti bilseydi, değil el uzatmak, o ağacı köküyle yerdî...” sözünü coşkun bir vaizimizden dinlemiştîm...

Amûdî Vilâyet

Bilhassa burada çok önemli bir hususa dikkatinizi istirham edeceğim: Allah Resûlü, iki çene ve apışarası hakkında söz verene, Cennet’i vaad ediyor. Cennet’le müjdelenen müstesna kametler malum.. demek onların dışında da bazı kimseler ihraz ettikleri makam ve kazandıkları kurbiyet haysiyetiyle böyle bir mazhariyeti elde etmiş oluyorlar. Buradaki mazhariyet, ağız ve apışarasını korumanın zorluğundan geliyor.. ve mümkün de; zira, şehvetin bütün vücudu sardığı, benliği kavrayıp ruhu sarstığı bir anda, hatta iradenin gevşeyip fenalığın her türlüüne açık hâle geldiği bir zamanda, Hakk’ın hatırı için insanın kendisini frenlemesi o kadar önemlidir ki; insanın amûdî olarak zirveleşmesine vesile olabilir ve böyle bir amele muvaffak olan insan, elbette Allah Resûlü’nün kefaleti altına girip Cennetlere uçabilir.

Evet, ısrarla söylüyorum; nefsinin taşkınlıklarına gem vurabilen, onun her türlü fenalığa açık olduğu demlerde onu zapturapt altına alıp günahlara girmekten alıkoyan ve onlara karşı hep sabırla direnen, hatta bu gibi zaafllara karşı durmadan tahşidat yapan bir insan, başkasının senelerce bir posta oturup postnişinlikle elde edeceği füyûzâtı bir anda elde edebilir. Yine bu, bir başkasının her gece kıldığı bin rekât namazın ona kazandıracığından daha fazlasını hem de bir anda kazandırabilir. Kazandırır ve dikey olarak velilik noktasına ulaştırır. Bunlarla, nafîle namaz ve nafîle orucun hafife alındığı zannedilmesin.. onlar, önemli birer kurbet vesilesidir ve hep öyle kalacaktır. Biz sadece insanı, insânî kemâlâta çıkaracak olan bir diğer vesileyi hatırlatmak istedik.

Cenâb-ı Hak’tan dileyelim, bize, beşeriyet itibarıyla, beş-on insan kuvveti versin ve insanı “*evc-i kemâlât-ı insaniye*”ye yükselme esaslarıyla donatsın ama; her türlü suiistimalatından da muhafaza buyursun!

İnsanın tehlikelere açık bir fitratla, tehlikelere açık bir zeminde çizgisini koruması çok önemlidir. Evet, بِحَسَبِ الْمَغْرَمِ الْمَعْنَمِ fehvâsınca çekilen sıkıntı kadar ganimet ve tehlike ölçüsünde de yükselme mevzuubahistir. Ne kadar tehlike zemininde iyi işler görür

ve ne kadar uçurum kenarında sorumluluk alırsanız, başarılarınıza da o kadar mükâfat verilir.

Biraz daha açalım:

Meselâ, Allah sizin mahiyetinize bazı muzır maddeler koymuş; gazap, kin, nefret ve şehvet gibi... Ancak, bunların hiçbirisi, hiçbir zaman size hükmedememiş. Aksine siz, daima o müthiş iradenizle onları zapturapt altına almışsınız.. almış ve bir irade ve ruh insanı olarak yaşamışsınız. Farz ve sünnetleri yerine getirmiş.. kalb ve ruhun derece-i hayatını takip etmiş.. Cehennem yolunun cazibedâr güzelliklerine takılmamış ve Cennet yolunun zorluklarına katlanarak rabbanîliğinizi korumaya çalışmışsınız.. ve bir de bakmışsınız ki, nebilerle, siddîklerle, şehitlerle beraber aynı iklimi paylaşıyorsunuz.

Zannediyorum, ahir zamanda, şu bin bir fitne içinde, din-i mübine sahip çıkmaya çalışan şu ikinci diriliş cemaatine, Hz. Muhammed Mustafa'nın (sallallâhu aleyhi ve sellem) kemâl-i letâfetle bakmasının arkasında da bu sır vardır... Çarşı-pazar, gayya gibi insanları içine çekip eritmesine mukabil, varlıklarını koruyan, direnen ve dişlerini sıkıp dayanan bu insanlar, gerçekten hemen sahabenin maiyyetinde sayılabilirler. Sahabe, Allah Resûlü'nün arkadaşları, bunlar da O'nun kardeşleridirler. Zira O, asırlar sonra gelecek bu insanlara, kendi yaşadığı devirde iştîyak izhar etmiş, âdetâ "*Kardeşlerime selâm olsun!*" demiştir.⁴⁶¹

Evet, sanki Allah Resûlü, bütün asırlarla beraber, bu asrın insanına da hususî olarak "*Kim ağzını ve apışarasını korumaya söz verirse, Cennet için ona kefil olurum.*" demektedir. Bu söz, öyle insanlara söylenmektedir ki, onlar Cennet'e fevkalâde müştak ve arzulu, Allah ve Resûlü'ne kavuşmaya karşı da alabildiğine sevdalılıdır. Ve onlar, Allah Resûlü'nün müjde dolu bu ifadesine muvafık hareket ederek, inşâallah ipi göğüsleme azmi içindedirler.

İşte Allah Resûlü, en veciz bir ifadeyle, Cennet'e gidecek yolları bu şekilde izah ediyor ve bu kısacık ifadeyle en ideal fert ve cemiyetin tablosunu resmediyor. Bu kadar uzun bir hakikati, bu kadar veciz bir ifadeye sığdırabilmek, acaba Fetanet-i A'zam sahibi olmaktan başka ne ile izah edilebilir. Evet, Söz Sultanı ancak O'dur ve "cevâmiü'l-kelim" de O'nun sözlerine denir.

14. Hataları Silip Dereceleri Yükselten Ameller

Müslim'in naklettiği bir başka hadiste yine Allah Resûlü şöyle buyurmaktadır:

أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ. قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: إِسْبَاحُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ فَذَلِكَمُ الرِّبَاطُ فَذَلِكَمُ الرِّبَاطُ فَذَلِكَمُ الرِّبَاطُ

“Allah’ın, hatalarınızı silip temizleyeceği ve sizi derece derece yükselteceği (önemli) bir hususa delâlet edeyim mi? Ashabı: Evet yâ Resûlallah dediler. O da şöyle buyurdu: (Şartların alabildiğine ağırlaştığı ve) abdestin zorlaştığı durumlarda, eksiksiz, tastamam abdest almak, mescitle (ev arasında gelip) gidip çok yol yürümek ve bir namazdan sonra diğer bir namazı beklemeye koyulmak, işte (sınır boylarında nöbet tutma seviyesinde kendini Hak’la) irtibatlandırma budur.”⁴⁶²

Şimdi, yine gücümüz yettiği ölçüde bu zeberced söz dizisi üzerinde duralım:

Evvelâ, Allah Resûlü, **أَلَا** kelimesiyle, sözünün başında tenbih yapıyor ve muhatapları uyarıyor. Zira hadisin devamında anlatılacak olan meseleler, dikkat isteyen meselelerdir. Zaten onların yapılması, ancak dikkat ve uyanıklıkla mümkündür. Bazı davranışlara insan, uyku hâlinde de muvaffak olabilir. Meselâ, bir insan uyuduğu için zina etmese veya uyuduğu için gıybetle bulunmasa, en azından böyle günahlara girmemiş olur. Fakat bizim üzerinde durmak istediğimiz davranışlar, bizzat uyanıklık isteyen ve ancak uyanık olanların yapmaya muvaffak olacakları amellerdendir. Onun için, sözün başına tenbih edatı olan **أَلَا** getirilmiştir.

“Hata” kelimesi de, hadiste dikkat çeken bir kelimedir. Her insan hata işler. Hatta hatası olmadığını söyleyen bir insan, en büyük hatayı yapmış sayılır. Hata işlememek enbiyâyâ mahsustur; herkes hata işler, hata işleyenlerin en hayırlısı da tevbe edenlerdir.⁴⁶³ İşte burada Allah Resûlü, insanı gıybetle doğru sürükleyen hatalardan kurtulma çaresini haber vermek istiyor.

Sadece hatadan kurtulmak yeterli değil, insanın derece derece yükselmesi ve mesafe alması da çok önemlidir. Aslında hatanın silinmesi de onun bir derece yükselmesi demektir. Diğer yapacağı amellerle de o, ayrı derinliklere ulaşacaktır. Böylece insan

menfî-müsbet bu amelleri sayesinde nurdan bir helezon içine girecek ve sürekli nâmütenâhîliğe doğru pervaz edecektir. Zannediyorum, mârifet-i ilâhiye deryasında yelken açmak da bu olsa gerek...

Bu amellerden birincisi, en zor şartlarda abdest almaktır. Ancak bu abdest, arızasız, kusursuz olmalıdır. Karda, kışta, soğukta, bazen suyun abdest alınmaz gibi olduğu anlarda...

İkincisi, mescit yolunda ömür tüketmektir. Böyle bir ömür, bir gün, çürüyen bir çekirdek gibi, ahirette Cennet meyvesi veren bir ağaç hâline gelecektir. Çok uzak mescitlere gitmek ve ayağın hiç mescidden kesilmemesi, bu da ikinci ameldir.

Hedef: Namaz

Üçüncüsü ise, bir namazın ardından iştîyak içinde diğer namazı beklemektir. Bu da, bir başka hadiste de ifade edildiği gibi,⁴⁶⁴ kalbin mescide bağlı (asılı) olması, demektir.

Namaz, ruhun istirahati, vicdanın tenezzühüdür. Herkesin bir şeye karşı zaaf ve şehveti vardır. Allah Resûlü'nün şiddetli iştîyak mânâsına şehveti ise, namaza karşıdır.⁴⁶⁵ Onun içindir ki, her defasında Bilâl'e seslenir: **أَرْحَنَّا يَا بِلَالُ** "Bilâl, bizi biraz rahatlat! (İçimize su serp!)"⁴⁶⁶ der. Ve **وَجُعِلَ قُرَّةُ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ** "Namaz, bana gözümün aydınlığı kılındı."⁴⁶⁷ buyurarak bu hususa işaret eder. Zannediyorum, bizim Cennet'e girerken duyacağımız arzu ve iştîyakı, Allah Resûlü, her namaza duruşunda hissediyordu ve onun için de, bir namazdan sonra diğer namazı iştîyakla bekliyordu.

Hadiste üç ayrı şey anlatılıyor. Ancak, dikkat edilirse, bütün bu üç şeyin de namaz etrafında dönüp durduğu hemen anlaşılır.

Namaz, insan hayatında, ucu miraca dayanan ve insanı, insanî hakikatlere karşı en güzel şekilde uyaran, tenbihte bulunan önemli bir faktördür ki, mü'minin miracı sayılmıştır.

*Namaz, dinin direğidir*⁴⁶⁸ ve sefine-i dini namaz yürütür. O olmayınca, dinin uzun

süre ayakta durması mümkün değildir. Namaz, nasıl bizatihâ tenbih işidir; öyle de edası da aynı şekilde bir münebbih olarak yerine getirilmelidir. İnsan, namazını kalbi ve duyguları başka bütün meşgalelerden âzâde olarak eda etmelidir. Onun içindir ki, insanın abdest için sıkıştığı bir durumda namaza durması makbul sayılmamıştır.⁴⁶⁹

Evet, insan, kafası böyle şeylerle meşgulken namaza durmamalıdır. Çünkü o anda insanın kafası iki şeyle meşgul olur ve bu gibi durumlarda ise, ekseriyetle çok önemli hususlar kaçırılmış olur. Ayrıca, böyle bir vaziyette namaza durmada, namaza da hakaret vardır. Zira o, hemen geçiştiriliverecek kadar basit bir iş değildir. O, hemen aradan çıkarılıversin diye değil, arayı aydınlatsın diye vardır.

Namaza Hazırlık

Diğer taraftan, huzur-u kalble namaz kılmak için yapacağı bütün ön hazırlıklar da, aynen namaz gibi insana sevap kazandırır. Onun için evvelâ, atması gerekli olan şeyleri atacak ve ibadet turnikesine sadece ibadet duygusuyla girecek ve namazda kendisini meşgul edecek bütün tesirlerden kurtularak, namaza öyle duracaktır. Böylece namaza durma anına kadar geçen her merhale, o insana yine sevap kazandıracaktır. Çünkü onun niyeti, huzur içinde namaz kılmaktır ve mü'minin niyeti amelinden hayırlıdır.⁴⁷⁰ Düşünmeli ki, bir başkası, bu ihtiyacını görürken sadece ihtiyacını görmüş olur; hâlbuki mü'min ıtrahatında dahi sevap kazanır.. evet onun istincası, istibrası hep sevaptır.

Aslında ihtiyacın giderilmesi, abdestin alınması, insanı ruhen namaza hazırlamaları itibarıyla da oldukça ehemmiyetlidirler. İster bu abdest uzuvlarının yıkanması esnasında vücuttaki elektriklenmenin mecra değişikliğine uğramasından, isterse getirilen başka izahlar sebebiyle olsun, netice değişmez. Aslında mü'min abdest alırken, bu gibi hikmetleri hiç de aklına getirmez. O, abdesti ne için alıyorsa sadece onu düşünür. Düşündükleri arasında en birinci sırayı da namaz alır.

Abdest için yapılan hazırlık, tenbihin birincisi, abdest ise ikincisidir. Sonra ezan okunur, bu da üçüncü defa insanı namaz için uyarır. Aslında hem abdest alırken, hem de abdestin sonunda mesnun olan artık suyu içmek, dua okumak gibi sünnetleri yerine getirirken insan, hep metafizik bir gerilime girmektedir. Ardından buna, bir de sünnet olan namazı kılmak eklenir ki, böylece insan farzı kılmaya tam hazır hâle gelir.

Evet, namaz turnikesinde her şey bize namazı hatırlatıyor. Ta işin başında minarelerden yükselen lâhûtî sadâ, gerilimimizi artırabildiğince artırıyor ve biz, Allah'ın büyüklüğünü vicdanımızda duymaya başlıyoruz. Gideceğimiz mescide ulaşmak için, adımlarımızı daha da sıklaştırıyoruz.. böylece ezanla, ötelere gelen bir çağrıya icabet ediyor gibi ritimimizi artırıyoruz. Ezanı okuyan ses, sona doğru erimeye yüz tutarken, biz de vicdan ve ruhumuzla âdeta eriyoruz. Sonra mescide gelip nafil namaza duruyoruz. Bu da, bir bakıma bizim için farzın kapılarını zorlama oluyor. Ve sanki nafilimizle teveccüh ettiğimiz Rabbimize şöyle demek istiyoruz:

Allahım! İstiyorum ki hep Sana teveccüh edeyim.. aradığımı Sende bulayım.. Seni görüp, Seni duyayım.. ve hep Seni soluklayayım. Çünkü Senin dışında başka taraflara bakmak, başkalarını görmek, başka şeylerle meşgul olmak fuzulidir. Ben fuzuli şeylerden kaçıyor, çok önemli bir şeye teveccüh ediyorum.

Nafilede, kapıyı böylesine zorlamak ve Hak kapısının tokmağına dokunmak, farza şuurluca girebilme hâlini yakalamaya çalışmak, farzla konsantre olmak için önemli vesilelerdir.

Abdest, yapacağı tesiri yapmıştı.. ezan da yaptı.. ve nafil ile üçüncü adımı da atmış olduk. İşte tam bu esnada, nağmesi sûzişî bir müezzin kalkıyor, kemal-i samimiyetle Allah'a yöneliyor ve kamet getiriyor. Bizim için bu, artık heyecan adına bardağı taşıran son damla oluyor...

Bu son noktada olsun, vicdan heyecana gelmiyor, Allah'a tam teveccüh edemiyor ve "*Mihrabım neredesin!*" deyip inleyemiyorsa o işte bir noksanlık var demektir.

Müezzin kamet getirmekle, Allah'tan başka insanı meşgul edecek her şeye son darbeyi indirir ve kul da "*Allahü Ekber*" deyip namaza bu mülâhaza ile girer, sonra da rükûa giderken, secdeye varırken hep bu sözü tekrar eder. Böylece her rükünde Rabbinin büyüklüğünü, kendisinin de küçüklüğünü ilan ederek: "*Rabbim, Sen büyüksün, ben de küçük.*" der, Büyük azametiyle durur, küçük de O'nun karşısında tam bir kulluk ve kölelik şuuru içinde serfûrû eder, düşüncesiyle kıvrılır durur. Siz isterseniz buna, namazla konsantre olmanın umumî serencamesi diyebilirsiniz.

İnsan, namazda Allah'a ulaşır.. hem öyle ulaşır ki, Hz. Muhammed Mustafa'nın Miraç'ta Allah'a mülâki olup, verdiği selâmı, o da Tahiyat'ta, doğrudan doğruya Cenâb-ı

Hakk'a yöneltir ve o selâmı tekrar eder.

Hataların Temizlenmesi

Hadis-i şerifte hataların mahvedilmesinden bahsedilerek **يَمْحُو اللَّهُ** "Hataları siler temizler." deniliyor. Burada "mahv" yazılmış bir şeyin silinmesi demektir. Öyle ise, hata bir nüve hâlinde tabiat-ı beşerde var. İnsan bu nüveyi ya nemalandırır veya gelişmesine fırsat vermez. Allah Resûlü'nün tavsiye ettiği hususların yapılmasıyla Cenâb-ı Hak, bu hataları silip süpürür ve kabiliyet-i şerri de kabiliyet-i hayra çevirir.

يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ âyetinde de bu hakikate işaret edilir. Âyet şöyle demektedir: "Allah dilediğini silip iptal eder, (dilediğini de) isbat edip sabit bırakır. Bütün kitapların aslı O'nun yanındadır."⁴⁷¹

Demek oluyor ki, hata istidat olarak insan tabiatından ayrılmayan bir araz ve her insan için çok önemli bir husus... Öyle ise, onun temizlenmesi ve silinmesi de mutlaka herkesi ilgilendirecektir.

Her insan hata işleyebilir, hatta hayatını inhiraflar içinde sürdürebilir. Ancak bu hataların silinerek yerlerine âli derecelerin kaydedilmesi de, her zaman ve herkes için mümkündür. İşte böyle bir bahtiyarlığa mazhar olma yollarından biri de, her şeye rağmen, bütün sıkıntılara katlanarak abdest almaktır.. ikinci olarak ciddî bir arzu ve iştihakla sürekli mescitlere koşmak, sonra da âdetâ kalbi mescide asılı kalmak ve hayatımın diğer parçalarına da nur saçayım diye, yine mescide gelmek niyetiyle mescidden ayrılmak.. ve üçüncü olarak, namazdan sonra başka bir namazı intizar etmek. Bunlar, hem hataları siler, götürür hem de insanı, derece derece arş-ı kemalâta urûc ettirir.

Ribat

Allah Resûlü, bu amelleri "Ribat" olarak takdim buyurmuş ve bu kelimeyi üç defa tekrarlamıştır.

"Ribat", maddî-mânevî bereketin akıp akıp gelmesine denildiği gibi, her türlü belâ

ve musibetin geleceği noktalara karşı uyanık olma ve dikkat kesilmeye.. ve kendini bir işe, bir şeye bağlama ve adamaya da denir. Zaten, tehlike noktalarını beklemek üzere kendini o işe adanmış askere de “*Murâbit*” denilmektedir. “*Murâbit*”ın cem’i “*Murâbitûn*” kelimesidir. Bir zamanlar bu isim adı altında bir devlet de kurulmuştu.

Kur’ân-ı Kerim:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

“Ey iman edenler! Sabredin, sebat gösterin ve (cihad için) hazırlıklı ve uyanık bulunun! Allah’tan korkun ki başarıya eresiniz.”⁴⁷² buyurarak bize işte bu rabıtayı emretmektedir.

Başka bir âyette de: *وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ* “Onlara (düşmanlara) karşı gücünüz yettiğince kuvvet ve cihad için bağlanıp beslenen atlar hazırlayın...”⁴⁷³ buyrulmakla değişik bir zaviyeden “*ribat*”a dikkat çekilmektedir.

Ribat, kendini adama, vakfetme mânâlarına geldiğine göre, insan, tastamam abdest alır.. mescitle evi arasında âdetâ mekik dokur.. sürekli kalbi mescidde evine veya işine bu düşünce ile dönerse o insan, kendini Allah’a adanmış, vakfetmiş demektir.

Bu ifadesiyle Allah Resûlü bir cinas kapısı da açıyor ve diyor ki: Aslında ribat, düşman karşısında, askerlerin ülke sınırlarını korumak üzere kendilerini vakfetmelerine denir. Dış düşmanlara karşı hazırlıklı olmak ve onların gelebileceği noktalara tahşidat yapmak, bu bir ribat olduğu gibi, bir de insanın, şeytan ve nefis denen düşmanlara karşı bir kavgası vardır.. ve bu kavga bir mânâda o cihaddan daha büyüktür.

İnsan ise, bu her iki cihadı da yerine getirmekle mükelleftir. Bunlardan biri küçük cihad (*cihad-ı asgar*), diğeri ise büyük cihad (*cihad-ı ekber*)dir. Düşmanla yaka-paça olurken, insan çok defa nefisine ait aldatıcı şeyleri düşünme fırsatını bulamaz; böyle bir insanın, tenin, cesedin, bedeninin altında kalma ihtimali daha azdır. Zira, bütün benliğini cihad düşüncesi sarmış ve onu bütünüyle meşgul etmektedir. Fakat o, rahata, rehavete çekildiği zaman, ruhunu fena şeylerin sarma ihtimali yüksektir. Onlara karşı ruh dünyasını koruma ve kollama mecburiyetindedir. Bu da bir cihaddır ve bu cihadda kullanacağı en mühim silah da namazdır. Cihad, yerine göre farz-ı kifaye, yerine göre farz-ı ayn olur. Maddî cihadla iç cihad arasında farziyette de bir benzerlik vardır. Onun içindir ki Allah

Resûlü, bir muharebeden dönerken: “*Küçük cihaddan büyük cihada dönüyoruz.*” buyurmuşlardır.⁴⁷⁴

İnsanın kalbinin camiye asılı olması; yani namazla içli dışlı bulunması ve Nebi'nin anlayışıyla namaza şehvet hissiyle bağlanması âdeti onun bir namaz âşığı kesilmesi, kesilmesi ve namazın, o şahıs için göz aydınlığı hâline gelmesi, cephede nöbet bekleyen insanın ameline denk ve müsavi tutulmuştur.

Bu hadis ile ilgili mülâhazalarımıza kısa bir hulâsa getirecek olursak: İkisi daha ziyade davranışlarla, diğeri de niyetle alâkalı öyle üç şey ki, duygu ve düşünce itibarıyla insanı bir çeper içine alıyor, **إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ** “Şüphesiz iyilikler kötülükleri siler-süpürür götürürler.”⁴⁷⁵ inşirah-bahş fermanı gereğince, onu geçmişteki günahlarından arındırıyor ve geleceğin muhtemel hatalarına karşı da, ibadet aşkı, Hak'la irtibat ve niyet gücüyle teçhiz edip savaştırıyor.

Birincisi; su ve hava unsurlarının rahat abdest almaya müsait olmadığı; suyun da, havanın da soğuduğu veya nedretinden dolayı suyun, abdeste sarf edilmeyecek kadar kıymetlendiği durumlarda –tabîî, hayatî ve zarurî ahval müstesna– özene özene abdest almak, çok derin bir hulûs, ciddî bir sevap hırsı ve alabildiğine bir kulluk iştihakı ister ki, yerine getirebilsin.

Eğer bir insan bütün bu derinlikleri göstermenin ifadesi olarak, en ağır şartlar altında abdest alabiliyorsa, gönlü mamur ve O'nunla irtibatlı demektir. Zaten –buradaki “cihet-i câmia” da irtibattır– böyle aydınlık bir dünyada, lekeler kıymık kıymık gidip ruhun derinliklerine sapsansalar bile, kat'iyen kalıcı olamazlar. Abdestin, vücudun elektriğini dengelemesi.. insanın abdestle büyük ölçüde streslerini yenmesi.. ve ruhun günde beş defa metafizik güçle yenilenmesi bizim için mahfuz ve müsellemler olmakla beraber, mevzuun çerçevesini aştığı için geçiyoruz...

İkincisi; bir mânâda miraç.. ve Allah'a ulaşma yolunda gidip gelip mescitlerin yollarını aşındırma. Bedenin zindeleşmesi ve fizikî gücün korunması mahfuz; ruhun, idrakleri aşan neşvelerle şahlanması, kalbin, daha namaza girmeden namaz mülâhazalarına dalması, tam Allah huzuru sayılan mühim bir ibadet için gerekli konsantrasyonun sağlanması ve “çokça adım” sözüyle ifade edilen bu uzun yolda ayrı ayrı buudlarda değişik mülâhazalara dalınması, dalınıp başkalaşılması ve bu başkalaşmalar içinde kara

geçmişlerin nedametlerle silinip, iniltilelerle ak'a boyanıp aklanması, hayrın, yeni hayırlara vesile olması mânâsında öyle salih bir dairedir ki –fasit daire karşılığında kullanıyorum– bu dairede seyahate azmetmiş birinin geçmişi, **لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ** “Neticede Allah senin geçmiş günahlarını yarlıgıyacak.”⁴⁷⁶ beyanından nebean eden vefaya; geleceği de **وَمَا تَأْخُرُ** “Gelecek günahlarını da...”⁴⁷⁷ hısn-ı hasînine emanettir. Onun içindir ki, bu seyahatin her menzilinde gözler, **وَيَرْفَعُ** **وَيَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا** ile açılır-kapanır, gönüller de **بِهِ الدَّرَجَاتِ** bişaretiyle coşar...

Üçüncüsü; âşığın vuslat bekler gibi namaz vakitlerini beklemesi ve o mübarek vakitleri, tıpkı “evkat cetveli” gibi kullanarak, hayat ve faaliyetlerini ona göre tanzim etmesi, öyle tasavvurları aşan bir zaman anlayışıdır ki; insan o sayede, amellerin belli zaman dilimlerine dağılmasından meydana gelen boşlukları, ancak böyle bir niyet buuduyla doldurabilir, namazdaki huzuru ve Hakk'a yakınlığı namaz dışına da taşıyabilir ve bütün dünyevî meşgalelerini Allah'la irtibatlandırıp hepsini ibadet hâline getirebilir. Bu itibarlardır ki, sınırlılığında niyet sayesinde sınırsızlaşan pek çok ibadet gibi, intizar ruhuyla kılınan namaz da, aynen maddî-mânevî cihad gibi **رَبَاطٌ** sözüyle insanın Rabbiyle münasebetinin unvanı olmuştur.

Bu da, abdest ufkunda tüllenip, namazla semavîleşen mü'minin aydınlık dünyasından, küçük bir kesit takdim etme adına, yine O'ndan, alabildiğine kısa fakat derin, oldukça az kelime fakat şümüllü bir söz örneği...

Sözü daha fazla uzatmadan O'nun başka bir nurlu beyanına intikal etmek istiyorum. Bu defaki bir kudsî hadis:

15. Salih Kullara Sürprizler

Buhârî ve Müslim'in rivayet ettiği bu hadiste Cenâb-ı Hak şöyle buyurmaktadır:

أَعَدَدْتُ لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ

“Ben salih kullarıma, ötelerde öyle şeyler hazırladım ki, ne göz görmüş, ne kulak işitmiş ne de kimsenin hayaline gelmiştir.”⁴⁷⁸

Hadiste bir sürprizden bahsedilmektedir. İnsan orada, beklemediği şeylerle hem de beklemediği bir anda karşı karşıya gelecektir. Gerçi Kur’ân’da, Cennet’e ait bazı nimetler anlatılmaktadır. Ancak bu, onlara sadece ad ve unvan, yaklaşma ve bir mirsad-ı tefekkürdür. Yoksa dünyada iken onların hakikatini kavramak mümkün değildir.

İbn Abbas (radiyallâhu anh) وَأَتُوا بِهِ مِثْلَهَا “Onlara, benzer şeyler verildi.”⁴⁷⁹ âyetinin tefsirinde der ki, Cennet’te sizin bildiğiniz nimetlerin sadece adı vardır.⁴⁸⁰ Tattığımız zaman, çeşnişile, “Bu şuna buna benziyor.” diyebilirsiniz ama kat’iyen onun aynı değildir. Çünkü Cennet nimetleri de aynen Cennet’in kendisi gibi, onun ebedî ve bâki oluşuna muvafık yaratılmıştır. Bu dünyaya ait karpuzu, kavunu, elmayı, armudu orada aramak safdillik olur...

Cennet, sürprizler diyarıdır. Başınızı döndürecek, bakışınızı bulandıracak, sizi mest ve sermest edip kendinizden geçirecek ve âdeta ne yaptığınızı bilemez hâle getirecek içinde her çeşit nimetin dizildiği bir ukbâ panayırır Cennet. Ayrıca, binlerce sene Cennet hayatı, bir anlık cemalini seyretmeye mukabil gelmeyen Cenâb-ı Hakk’ı müşâhede de yine Cennet sürprizlerinden. Yani mü’minler Cennet’e girince orada Rabbilerini müşâhede edeceklerdir. Yoksa Cenâb-ı Hak, zaman ve mekândan münezzehtir.. o mekân Cennet ve o zaman Cennet zamanı olsa bile. Evet, salih kullara, Cemalullah’ı seyretme gibi bir sürpriz de hazırlanmıştır.

“Salih”; arızasız, kusursuz iş yapan demektir. Salihât ise, arızasız-kusursuz yapılmış işlere denir. Yapılan işlerin salihâta dahil olup olmadığı ise, ancak ilâhî kıstaslara vurularak anlaşılır. Yani, Allah’ın ölçüleri içinde, namaz nasıl kılınır, oruç nasıl tutulur, zekât nasıl verilir, cihad nasıl yapılır, iç âlem nasıl kontrol altına alınır, vicdana nasıl bakılır, ruh nasıl şahlandırılır, irade nasıl güçlendirilir, his ve duygular nasıl geliştirilir?

Bütün bu “nasıllar”, ilâhî ölçü nasılsa öylece bir değere tâbi tutulur ve öylece değerlendirilir. Bu itibarla, insanın kendini Allah’ın beyanına göre ayarlaması, akort etmesi ve Cenâb-ı Hakk’ın hoşuna gidebilecek şekilde sesler çıkarmaya çalışması salihât adına ilk adım sayılır.

Evet, bir sâzende, çalma faslına geçmeden evvel sazını akort ettiği gibi, siz de, nezd-i ulûhiyette hoşla gidecek, hora geçecek bir ses çıkarmak istiyorsanız mutlaka kendinizi Kur’ân’a göre ayarlamalı ve akord etmelisiniz. Ta sesiniz ötelerde hüsnü kabul görsün.

Yoksa yüzünüze bakılmaz! Cenâb-ı Hak, Semî ve Basîr'dir. Her şeyi görür, her sesi duyar. Ancak, eğer sesiniz o makama uygun değilse, sizi dinlemez. Dolayısıyla siz de sesinizi duyuramamış olursunuz.

Bir diğer mânâda salihât; yapılan amellerin, bizzat Cenâb-ı Hak tarafından gözetildiği ve gözetileceği mülâhazasıyla, özene bezene yapılması demektir. Öyleyse insan, önüne gelen bütün iyilikleri titizlikle yerine getirmelidir. Çünkü hangi amelin kurtuluşa vesile olacağı belli değildir. Onun içindir ki Allah Resûlü, **إَتَّقِ اللَّهَ وَلَا تَحْزَنْ مِنَ الْمَعْرُوفِ** **شَيْئاً** buyurmaktadır. “Allah’tan kork ve hiçbir mârufu küçük görme.”⁴⁸¹

Ayrıca mevzu bahis ettiğimiz hadiste: “Benim salih kullarıma” mânâsına **لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ** denilmektedir. Demek ki salihât onları Allah’a yaklaştırmış ve Allah tarafından sevilen sevgililer hâline getirmiştir. Başka bir hadis-i kudsîde ise Allah tarafından sevilenlerin durumu şu şekilde anlatılmaktadır:

فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا

“Artık onu sevdim mi, onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli ve yürüyen ayağı olurum!”⁴⁸²

Yani, kul, salihâtla Allah’a öyle bir yakınlık kazanır ki, tamamen O’nun boyasıyla boyanır.. ve artık o, gassalın elindeki meyyit hâline gelmiştir; onu sağa sola evirip çeviren hep Cenâb-ı Hak’tır. Bu ne tatlı bir cebirdir ki, Rab onu doğruluk istikametinde sevk etmektedir. Gayri böyle bir insanın ilâhî bir lütuf eseri olarak Hak’tan yüz çevirmesi söz konusu olmasa gerek. Çünkü o, “Benim kullarım” denilebilecek noktayı tutmuş ve mukarrabîne dahil olmuştur.. ve zaten böyle biri: “Tut beni Allahım! Tut ki, edemem Sensiz.” der, inler.

O, iyi ve güzel olan hemen her şeyi yapar ve yaptığı her şeyde de kurtuluşuna vesile arar. Zira o, hangi amelin kurtaracağını bilmediğinden dolayı, önüne gelen hiçbir iyiliği kaçırmaz. Yaptığı bütün bu ameller ahirete bir sürpriz paketi olarak gider ve bir gün Cennet’e girdiğinde, bu paketler onun önünde bir bir açılır ve ona gözlerin görmediği, kulakların işitmediği sürprizleri yaşatırlar.

Bazen, bir köpeğe su vermenin dahi insanı Cennet'e ehil hâle getirdiği ve getireceği, bazen de bir kediyi susuz bırakmanın Cehennem'e sebep olduğu ve olacağı⁴⁸³ hakikatini nazara alarak diyoruz ki; Cennet de, Cennet'te verilecek de bütünüyle sürpriz şeylerdir.

Hem, insan ancak gözünün gördüğü, kulağının duyduğu, hayalinde canlandırabildiği şeyleri bilebilir. Hâlbuki, insan sınırlı olduğu gibi, bu duyguları da sınırlıdır. Dolayısıyla bu duygular vasıtasıyla ancak sınırlı olan şeyler idrak edilebilir; sınırsız bir âlemdeki nimetleri, bunlarla tartmak mümkün değildir.

“İdrak-i meâlî bu küçük akla gerekmez

Zira bu terazi bu kadar sıkleti çekmez.”

(Ziya Paşa)

Diğer bir tevcih de şu olabilir: Cenâb-ı Hak yapılan iyiliklere bazen on, bazen yüz, bazen yedi yüz, bazen yüz bin, bazen bir milyon, bazen de sayısını ancak kendisinin bileceği mükâfat verir. Hiçbir kul, kendisine nasıl bir mükâfat verildiğini bilemez. Ahirette ise, amellerinin karşılığı böyle tasavvurlar üstü sürpriz olarak önüne çıkınca, şaşırır kalır ki, böylece onun hayalinden dahi geçmeyen şeyler, birer hakikat olur.

İşte bu kadar derin hakikati, birkaç kelime ile anlatıveren Allah Resûlü, bizim idrakimizin kavrayış cidarlarını zorlayan bu sözleri, hiç düşünmeden, âniden ve irticalî olarak söylemiştir. Sadece şu söz dahi, O'nun nasıl bir idrak üstü fetanete sahip olduğunu ispata yeter... Ancak biz, O'ndan bahsetmenin verdiği ledünnî hazdan vazgeçemediğimizden, hiç olmazsa birkaç sözünü daha nakletmeyi düşünüyoruz.

16. Cennet Mekârih Cehennem Şehvâtla Kuşatılmıştır

Yine Buhâri ve Müslim'in rivayet ettiği bir hadislerinde Efendimiz şöyle buyurmaktadır: **حُفَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ وَحُفَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ** “Cennet çepeçevre nefsin hoşuna gitmeyen şeylerle sarılmış, Cehennem de (bedenî arzu ve iştihâları kabartan) şehvâtla...”⁴⁸⁴

Cehennem şehvetlerle örtülü, şehvetler bohçasında dürülü ve şehvetler atmosferine açıktır. Cennet ise, aklın zâhirî nazarına göre nâhoş şeyler ve mekârih ile perdelidir. Her şeyi maddede arayanların gözüne, Cennet'lere uzanan yollardakiler hiç de güzel görünecek türden şeyler değildir.

Esasen, hem Cennet hem de Cehennem, bizler için nimettir. Zira istikameti bulmada, birisinin teşvik edici, diğersinin de ürkütücü rolü vardır. İnsan, Cennet'in teşvik edici yüzüne bakınca hep oraya girebilmek için çalışır; Cehennem'in abûs çehresini görünce de, ona düşmeme gayretiyle Cennet'e doğru şahlanır. Böylece, her ikisi de bizim için rahmet olur.

Ancak, Cenâb-ı Hak, hem Cennet'i hem de Cehennem'i birer bohçaya sarmış, bunları insanların amel pazarına takdim buyurmuştur. İnsan kendisine verilen iradeyle bunlardan birini tercih etme durumundadır. İrade ölçüsünde isteyen, "said" olur Cennet'e talip çıkar; isteyen de "şaki" olur, Cehennem yoluna girer.

Evet, Cehennem'in etrafında, şehvetten bir atmosfer vardır ve Cehennem böyle bir atmosferle sarılı bulunmaktadır. Bu atmosfer, dıştan çok cazip görünmektedir; yeme, içme, yatma, nefsin hoşuna giden her şeyi elde etme ve cismaniyet itibarıyla tatmin olma gibi insanın arzularına seslenebilecek ne varsa, hepsi Cehennem'i saran bir haliçe ve bir kanaviçe gibidir. Hâsılı, Cehennem yolu insanın cismaniyetini gıcıklayan bir şehvet mozağıdır.

Cennet ise, etrafı mekârihle sarılı bir sadeftir; abdest almak, namaz kılmak, hacca gitmek, zekât vermek, cihad etmek, Allah yolunda zorluklara katlanmak, yer yer cemiyet içinde bir parya muamelesine tâbi tutulmak, her türlü insanî haklardan mahrum bırakılmak, hapisane hapisane dolaştırılmak, sadece "*Rabbim Allah*" dediği için dayak yemek, sürgüne gönderilmek ve ademe mahkûm edilmeye kadar daha bir sürü aklın zâhirine göre kerih görünen şeyler. Evet, Cennet'i de işte bunlar kuşatmış ve o da böyle bir atmosferle muhât bulunmaktadır. Dıştan bakanlar, hep bu perdelere takılır kalırlar. Perdeler itibarıyla ise, Cehennem iç gıcıklayıcı, Cennet de ürperti verici bir durumdadır. Onun içindir ki, insanların çoğu işin dış yüzüne bakmış ve aldanmışlardır. Dolayısıyla Cehennem'in tâlibi çok, Cennet'in tâlibi ise oldukça azdır.

İnsanların çoğu küçük hesaplar peşindedir. "*Namaz iyidir, fakat günde beş defa kılmak bana zor geliyor.*" diyen bir insan, namazdaki çok küçük meşakkate takılıp

kalmıştır. Kışın abdestin zorluğu, bazılarını yolda bırakmıştır. Hâlbuki, yukarıdaki hadiste gördük ki, aynı abdest, onun bu küçük sıkıntısına katlanan bir başkasını adım adım Cennet'e yaklaştırmaktadır. Oruçta, zekâtta, hacda, cihadda da aynı şeyleri düşünmek mümkündür. Akılları, akıllı davranmalarına mâni olan niceleri, bu küçük engel ve engebeler karşısında gereken sıçrayışı yapamamakta ve Cennet'in etrafında seyrettiği mekârih, onların oraya girmelerine mâni olmaktadır.

Cehennem ise, basit hevesleri kendisine tuzak yapmış bir cadıdır. Çoğu kimse, biraz sonra hayatına mâl olacağından habersiz tıpkı sineklerin bala koşması gibi, bu zehire koşmaktadır. Evet, şehvet, onlar için zehirli bir baldır. Bu insanları, etrafında döne döne yanıp mahvolacağı ateşe doğru giden kelebeklere de benzetebiliriz; Cehennem'in etrafını saran şehvâta doğru akılsızca gider ve kendilerini Cehennem'de bulurlar. Gördükleri perdenin verâsını tam kestiremediklerinden Cehennem'e perde olan şeyler, onların cismaniyetlerini kamçılar ve onları kendine doğru cezbeder.⁴⁸⁵

Hayat yolunda, yolların ayırımındaki Zât'la (sallallâhu aleyhi ve sellem) tanışan, O'ndan aldığı mesaja göre yön ve yol takip eden, kalbi hakikate uyanmış insanlar ise, Cennet yollarının sağını-solunu tutan mekârihin içyüzünü anlayıp kat'iyen zâhirine kanmazlar. Zira onların vicdanlarında bir nüve hâlinde bulunan Cennet her an inkişaf etmekte ve onların ruh dünyalarını sarmaktadır. Başkaları Cennet'i dışarıda ararken, onlar dünyada dahi, içlerinde buldukları bu cennetle âdeta safâ sürmektedirler. Hâlbuki, dünyanın maddî cennetinde yaşayanlar, onların vicdanlarında yaşadıkları cennetin tek dakikasını dahi hatta bütün bir hayat boyu yakalayamazlar. İman, içinde cennet taşıyan bir nüve, küfür ise, içinde cehennem taşıyan ayrı bir tohumdur. Bunlar ötede gelişip dal budak salacak ve hakikî mânâda bir Cennet ve Cehennem'e inkılâp edecektir. Demek ki, mü'min dünyada dahi Cennet hayatı yaşamakta, ama yaşadığı şeyler zâhiren mekârih gibi görünmektedir.

Cennet'e ulaşma iştiağıyla çırpınan ruhlar, her menzili ayrı bir saadet bu yolda, çok defa, ruha rağmen nefsin hoş karşılamayacağı abdest, namaz, oruç gibi bedenî ibadetlerin getirdiği sıkıntılar; zekât, sadaka ve diğer vergi türleri gibi oldukça ağır mükellefiyetler; hac ve cihad gibi malî ve bedenî sorumluluklara katlanırlar. Ama bu sorumluluklar, bazıları için bu yolu âdeta yürünmez hâle getirir.. bu yolda kimileri abdeste, namaza, kimileri açlığa susuzluğa, kimileri mal-can sevgisine, kimileri de bunların birkaçına birden takılır kalır da, dört adım ötede bütün debdebe ve ihtişamıyla onu

bekleyen Cennet'e ulaşamaz.

Evet, Cennet, yukarıda birkaçını zikrettiğimiz, yüzlerce mükellefiyet ve sorumluluğun öbür ucunda, dünya kadar engel ve engebelerle muhât, zirve bir dünya ve her türlü mutluluk tasavvurlarını aşan rengârenk bir rüyalar ülkesi ise, –ki öyledir– buna karşılık Cehennem de, nefsi coşturan, bedenî arzuları şahlandıran yığın yığın istek, iştiha ve şehvetlerle, ebed yolcularının önünü kesmiş; bedene ait her türlü arzu, iştiha ve şehveti köpürten, şişiren, her zaman zayıf ruhların dikkat nazarlarını üzerinde toplayabilen ve kara delikler gibi semtinden geçenleri o müthiş “ile’l-merkez: merkez çekim” gücüyle cezbedip bağrında eriten bir gulyabaniler gayyasıdır.

Cehennem'in o süslü hicap ve fânusuna bakıp büyülenen ve kendini o gayyaya salan, Cennet'in de sırf perde önünü müşâhede edip o ebedî mutluluk diyarından ve o sürprizler âleminde ürküp geriye duran nice insan vardır!

Evet, işin aslına bakılacak olursa, Cennet'i duyup bilenlerin ona iştiyaklarının olmaması, Cehennem'i tanıyanların da ona yaklaşımları düşünülemez. Ne var ki, sırr-ı teklif, gaybe iman ve dünyadaki imtihan gerçeğinden ötürü Cennet, mekârihten bir nikaba, Cehennem de şehvetten bir fistana bürünüp insanların karşısına öyle çıkmışlardır.

Şimdi gel, Peygamber sözündeki kuvvet, büyü ve muhtevaya bak ki, upuzun iki muazzam ve müthiş yolu, bütün saadetleri, bütün muhâtaralarıyla beraber, götürüp ürperten veya inşirah veren iki kat'î neticeye bağlıyor, hem de her işinde olduğu gibi “a'zamî tasarruf” prensibine uyarak bu devâsâ meseleleri anlatmada da sadece dört-beş kelime kullanıyor.

Burada –istidradî olarak– şunu da hemen ifade edeyim ki, biz, mevzumuz itibarıyla, Efendimiz'e ait bu mübarek sözlerin, sadece birer söz pırlantası olduğu yönüne işaret etmekle yetinmek istiyoruz. Yoksa, bu ve benzeri hadislerin, belâgat ve dil bakımından bize anlattığı daha nice nükteler var..! Bir de bu yönüyle Allah Resûlü'nün mübarek sözleri incelenebilseydi, kim bilir daha ne mânâ hevenklerine şahit olunacaktı! Ancak bu husus, tamamen ayrı ve müstakil bir mevzu olması sebebiyle o kapıyı şimdilik açmayacağız.

17. Üç Hak: Allah, Devlet ve Din Hakkı

Bir başka hadisi, İmam Tirmizî naklediyor:

أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ تَأَمَّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ، وَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ فَسَيَرَى اخْتِلافاً كَثِيراً فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ عَضُوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ. وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ

“Size Allah’tan korkmayı tavsiye ediyorum.. ve başınızda bulunan siyahî bir köle dahi olsa, dinleyip itaat etmeyi de. İçinizden ömrü olanlar, ileride pek çok ihtilaflar görecektir. Siz, benim yolumu ve raşid halifelerin yolunu yol edinin ve bu yolu, azı dişlerinizle tutar gibi sımsıkı tutun. Bid’atlardan ise sakının. Muhakkak her bid’at dalâlettir.”⁴⁸⁶

Burada Allah Resûlü, üç haktan bahsediyor. Birincisi, takva ki, Allah hakkıdır. İkincisi, dinleyip itaat etmek ki, o da devleti idare edenlerin hakkıdır. Üçüncüsü ise, sünnete sımsıkı sarılma ki, dinin hakkıdır.

Takva, vikaye kökünden gelen bir kelimedir. Bir bakıma o, şeriat-ı fitriyenin prensiplerine riayet ederek Allah’ın himayesine girme ve böylece şeriat-ı fitriyenin kanunlarına karşı da korunma demektir.

Başınıza seçtiğiniz insan, yani sizin seçerek başınıza getirdiğiniz kişi, saçları kıvrıkcık siyahî bir köle dahi olsa, onu dinleyip itaat etmek şarttır. Bu, demokrasiler üstü bir demokrasidir. İnsanların bir türlü ulaşamadığı ve böyle giderse uzun bir süre daha ulaşamayacağı bir demokrasi ki tam on dört asır evvel bu şekilde dile getirilmiştir. Ancak, bir nebi eliyle gelen bu sisteme demokrasi demek de doğru değildir. Zira, dünyada hiçbir demokrasi anlayışı, bu ufka ulaşabilmiş değildir. En modern ve medenî görünen ülkelerde dahi, böyle bir anlayış ve düşünce henüz yerleşmemiştir. Hâlâ siyahları insan kabul etmeyen ülkeler vardır. Hâlbuki İslâm, eğer insanlar böyle birisini başlarına kendi arzularıyla getirirlerse ona itaat etmeleri gerektiğini asırlarca evvel beyan buyurmuştur. Ayrıca burada, hilafete giden yolun herkese açık olduğu hususuna da dikkat çekilmiştir. Halk arzu eder ve isterse, bir siyahîyi de başa getirebilir. O başa geldikten sonra da herkes ona itaat etmek mecburiyetindedir. Önemli olan, kimin seçildiği değil, sevâd-ı a’zâmın kimi seçtiğidir.

أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ “Bugün dininizi tamamladım.”⁴⁸⁷ mealindeki âyetle din tamamlanmıştır. Artık söylenecek hiçbir söz kalmamıştır. Dinin içine yeni bir şey sokulamaz. Zira dine girecek her bid’at, bir sünnetin öldürülmesi demektir. Onun için de, Allah Resûlü ve O’nun Raşid Halifelerinin sünnetine sınıksız sarılmak icap etmektedir. Bu sarılma ellerle değil, dişlerle olacaktır. O’nun sünneti, bir tali’ kuşudur. Avlanacaksa o avlanmalı ve elde tutulmalıdır. Ayrıca Allah Resûlü’nün sünneti, başkalarına ağızla anlatılacaktır. Bir de sünnete dil uzatanlara, diş gösterilecek, onların sünnet hakkında uluorta konuşmalarına meydan verilmeyecektir...

Burada derme-çatma söylemeye çalıştığımız bu hususları, O Beyan Sultanı’ndan dinleyip anlama imkânımız olsaydı, kim bilir hayal dünyamıza ne zenginlikler akacaktı! O’nun sözlerinde açılan her yaprak, bize apayrı mânâlar fısıldayacaktı. Biz de O’nun sözünün ardından O’nu tasdik mânâsına **فَصَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ** “Resûlullah doğru söyledi.” diyecektik.. ve diyoruz da.

Nasıl demeyelim ki, O’nun sözleri, bir adım daha atsa, Kur’ân’ın i’caz semasına yükselecektir.

18. Bir Delikten İki Kere Isırılmak

Buhârî ve Müslim’in beraberce naklettiği bir hadiste Efendimiz: **لَا يُلْدَعُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ** “Mü’min aynı delikten iki defa sokulmaz, ısırılmaz.”⁴⁸⁸ buyurmaktadırlar.

Geleceğin siyasilerini çok yakından ilgilendiren bu hadis üzerinde fazla bir şey söylemeyecek ve sadece işaret kabîlinden bazı şeylerle iktifa edeceğiz.

Gelecekte kendi kültürüne uyanmış, kendi dünyasını yine kendi dünyasında arayan aydınlık ruhlar, ışık ordusu, bu hadis üzerinde tekrar tekrar durup düşünmeli ve bütün iç ve dış siyasetlerini, bu hadisten alınacak dersler üzerine oturtmalıdırlar; o zaman, muvaffakiyete götüren önemli bir yolu bulmuş sayılırlar. Yoksa siyasî platformdaki aldanma ve aldatmalar hiçbir zaman eksik olmaz ve insanımız hep aldatılmış ve aldanmış olur.

19. İnsanlar Madenler Gibidir

Geleceğin terbiyecileri de, yine Buhâri ve Müslim'in rivayet ettikleri şu hadis üzerinde çalışmalar yapmalıdırlar. Allah Resûlü buyuruyor: **النَّاسُ مَعَادِنُ كَمَعَادِنِ الْفِضَّةِ وَالذَّهَبِ خِيَارُهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُهُمْ فِي الْإِسْلَامِ إِذَا فَقَهُوا** “İnsanlar, aynen altın ve gümüş madenlerine benzerler. Cahiliyede hayırlı olanları, İslâm'a girip, onda derinleşip (onu hazmettiklerinde) yine en hayırlıdırlar.”⁴⁸⁹

Bu ifadeleriyle Efendimiz, sanki bütün pedagog ve psikologları önüne alıyor, onlara şu dersi veriyor:

İnsanları terbiyede, onların karakterlerini tespit çok önemlidir. Fizyonomileri, insanların ruh dünyalarını ele verir. Öyleyse evvelâ, her insanın ruh dünyası anlaşılmalı, daha sonra da her insan eritilebileceği potaya konarak eritilmelidir. Terbiye, bir mânâda ona şekil vermektir. Şekil vermek ise, ancak o insanın belli bir potada eritilebilmesiyle mümkündür.

Bilmeden, gelişigüzel yapılmak istenen terbiyenin hiçbir faydası olmayacağı gibi, büyük zararlara da yol açabilir. Onun için Allah (celle celâluhu) bu işin başını çeken Zât'a şöyle buyurmaktadır: **قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي** “De ki: Bu benim yolumdur. Ben ve bana tâbi olanlar, insanları basiretle Allah'a davet ederiz.”⁴⁹⁰

Evet, bir dava ve düşünceye davet, basiretle olmalıdır. Basiret, yapılan işin bilerek yapılması; kime, neye, ne ölçüde davette bulunulacaksa, bunun belli bir şuurla yapılmasıdır.

Demek oluyor ki, Allah Resûlü, davette kendisine şuurlu yolunu seçmekte, ümmetine de böyle bir yolu yeğlemekte.. zaten bunu emreden de doğrudan doğruya Cenâb-ı Hakk'ın kendisidir.

Kim, kaç derece hararete erir, özünü bulur; kim, hangi potada ele alınır; kim, nerede imbiklere atılır; kime mekikler nasıl gider-gelir; bunlar ancak basiretle keşfedilip bilinebilecek şeylerdir.

Cahiliye devrinde, o günün insanları içinde, şuurulu, basiretli, hakperest ve insafli olanlar, gözleri hak ve hakikate açılıp İslâm'ı anladıktan ve anlayış itibarıyla hakikate uyandıktan sonra da yine en hayırlılardan oldular. Zira, altın, potadan geçtikten sonra yine altın, gümüş ve bakır da, potadan geçtikten sonra yine gümüş, yine bakırdır ve asla başka madene dönüşmezler. Cahiliye devrinde madeni altın olanlar, İslâm'a geçtiklerinde yine altın olacaklardır; fakat bir şartla ki, **إِذَا فَفُّهُوا** ifadesi bunu anlatmaktadır. Dinde fakihleşmeleri, derinleşmeleri kaydıyla...

Onların bu hâle gelebilmesi için de, elbette bir muallimin, bir müşşidin ve bir mânâda bir kimyagerin onlara el atıp, potalarda eritmesi gerekmektedir. Evet, onların vicdanlarına İslâm'ı üflemek, ancak bu şekilde mümkündür; onlar da fıkha ancak bu şekilde ulaşırlar.

20. Zulüm Cezasız Kalmaz

İşaret etmeden geçemeyeceğimiz bir hadis de Efendimiz'in şu beyanıdır:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيُؤْتِي لِلظَّالِمِ فَإِذَا أَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتْهُ ثُمَّ قَرَأَ: وَكَذَلِكَ أَخَذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخَذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ

“ ‘Allah, zalime mehil verir. Bir de onu yakaladı mı, artık iflâh etmez.’ Sonra da Allah Resûlü sözlerine şu âyetle devam ettiler: ‘İşte Rabbinin yakalaması böyledir. O, zalim ahaliyi böyle yakalar. Zira O'nun yakalaması çok can yakıcı, çok şiddetlidir.’^{491,492}

Allah, zalime mehil üstüne mehil verir. Zulmedeni, kendine baş kaldıranı ve kendisine isyan edeni, hep mehillerle karşılar. Ama bir kere de yakaladı mı gayri onu iflâh etmez. Demek ki, yapılan şeyler artık gayrete dokunmuş ve bir son damla gibi bardağı taşırıştır...

Cenâb-ı Hakk'ın kâinatta câri bazı kanunları vardır. Bunlar asla değişmezler. **لَا** **تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ** âyeti de bize bunu anlatmaktadır. “Allah'ın yarattığında değiştirmek yoktur...”⁴⁹³

Bu kanunlardan biri de, zalimin Allah'ın kılıcı olma keyfiyetidir. Efendimiz bu

durumu bildirirken: “Zalim, Allah’ın adaletidir. Onunla intikam alır, sonra da o zalimden intikam alınır.”⁴⁹⁴ buyurmaktadırlar.

Zalim *seyfullah*’tır. Haddini bilmezlere Allah, zalimle haddini bildirir. Sonra da zalimden bir intikam alır ki, siz de şaşar kalırsınız. Zalimler, bugünkü halleriyle, gemi azıya almış gidiyorlar. Ancak sakın siz bu duruma bakıp ümitsizliğe düşmeyin. Nice “karye”lere Allah böyle mehil, müddet vermiş ve âdeti onlara “Yiyin, için, yaşayın!” demiştir; ama bir de bakmışsınız derdest etmiş ve işlerini bitirmiştir.⁴⁹⁵

Şöyle etrafınıza ibretle bir bakıverseniz, arz ettiklerimizin müşahhas manzaralarını siz de apaçık göreceksiniz. Sodom, Gomora ve Pompei, bunun sadece üç misali... Kim bilir daha adını bilmediğimiz veya onlar kadar ibret verici olmadığı için unutulmuş daha nice misaller var ki, hepsi de bu ilâhî kanuna hâl dilleriyle şahitlik yapmaktadır.

Uzağa gitmeye ne gerek var? Bir zamanlar şu üzerinde yaşadığımız topraklarda bir Devlet-i Âliye vardı. Onun yıkılması, rüyalarda bile görülecek şey değildi. Kimsenin aklının köşesinden geçmeyen bu yıkılış, bugün ciğerleri sızlatan acı bir duygu olarak tarihin hafızasına kaydedilmekten kurtulamamıştır. Bugün, bir avuç insan, Misak-ı Millî ile hudutları çizilmiş bu küçük ülkede varlıklarını koruma mücadelesi vermekte.. hatta haricî-dahilî şekavet cereyanları, onlara bu kadarcık hayat hakkını bile çok görmektedir...

... Ve değişmeyen kanun: “İşte Rabbinin derdest etmesi böyledir..!” Hakikî tarihçi ve içtimaiyatçılar, Cenâb-ı Hakk’ın bu değişmeyen kanunundan ve onun tarih mezarlığındaki misallerinden çok istifade edecekler. Belki de bu istifadeleri, onların asırlar boyu canlı kalmalarını sağlayacaktır. Biz, yine ufkumuzu süsleyen O’nun söz cevherine birçok meseleyi havale ettiğimiz gibi, bu hadisin şerh ve izahını da havale edip, bir başka hadise intikal edelim. Allah Resûlü buyuruyor:

21. Arş’in Gölgesinde Yedi Grup

سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: الْأِمَامُ الْعَادِلُ، وَشَابٌّ نَشَأَ بِعِبَادَةِ اللَّهِ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ، وَرَجُلَانِ تَحَابَّبَا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ، وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ

ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ يَمِينُهُ
مَا تُنْفِقُ شِمَالَهُ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ

“Allah yedi kimseyi, Kendi zillinden başka sığınak olmayan (kıyamet) gününde, zilli altında himaye buyuracaktır. (İlki) âdil imam, (ikincisi) ömrünü ibadet neşvesi içinde geçiren genç, (üçüncüsü) mescitlere dilbeste olan kimse, (dördüncüsü) Allah için birbirlerini sevip, Allah için bir araya gelen ve Allah için birbirinden ayrılan iki insandan her biri, (beşincisi) makam ve cemal sahibi bir kadının talep ağında (nefsine başkaldırıp) “Ben Allah’tan korkarım!” diyen adam, (altıncısı) solundakine infak ettiği şeyden, sağındaki bir şey hissetmeyecek şekilde sadakasını gizli eda eden, (yedincisi) yapayalnızken Allah’ı anıp da gözleri yaşlarla dolan.”⁴⁹⁶

İşte, her biri insan iradesi açısından başlı başına birer önem arz eden yukarıdaki hususlar ki, bunların bazıları, îfası çok zor ve çetin işler, bazıları da ruha ciddî birer çelme sayılan ağırlardır. İnsan bu ağırların bazılarından kurtulsa da, her an diğerlerine takılma ihtimaliyle karşı karşıyadır. Ancak Allah’ın himaye ve inayetiyle aşılabilecek olan bu öldürücü tuzaklardan sıyrılabilme ve insan takatini zorlayan hatta bazen onu aşan bu çetin sorumlulukları başarıyla yerine getirebilme de, yine o inayet ve himayeyi celbin en güçlü, en makbul vesilesi sayılan, iradenin hakkını verme ve Allah’la sımsıkı irtibatta bulunma dinamikleriyle olabilir...

İşte, yukarıya aldığımız Peygamber sözü bize, her zaman iradesiyle var olabilmiş ve Allah’la irtibattaki gücü ortaya koymuş kudsîler cemaatinden böyle bir kesitle, ötedenberi ütopyalarda aranan, aranıp da bir türlü bulunamayan vicdan topluluğunu sunmakta ve onları yakalama mevzuunda içlerimizi arzu ile doldurup gönüllerimizi şahlandırmakta...

Evet, güneşin bulutların yerini alıp her yanı kavurduğu, beyinlerin kaynayıp terlerin gırtlığa ulaştığı ve sebeplerin bütün bütün iflas edip her şeyin insanın aleyhine döndüğü o gün, Hakk’ın himaye ve inayetinden başka gölge olmayacak ve olamaz da. Bu gölgenin Arş gölgesi veya başka bir şey olması önemli değil, önemli olan, bildiğimiz düzenin değişmiş, kıstasların altüst olmuş, arz u semanın başkalaşmış olmasıdır.

Bu müthiş günde, kimsenin kimseye destek olamayacağı, himaye ve iltimasların hiçbir işe yaramayacağı muhakkak. Seslerin kesildiği, canların gelip gırtlaklara dayandığı,

başların dönüp bakışların bulandığı o gün, kim kimi koruyabilir ki..?

Evet, işte böyle bir günde tek sığınak vardır; o da Allah'ın himayesinin gölgesidir ve bu gölgeden yararlanacak olanlar da:

a- Dünyada sorumluluğunun şuurunda olan ve uhdesine aldığı emanetlere riayetle hak, adalet ve istikameti temsil eden lider ve devlet reisi.

b- Nefsanîliğin en azgın olduğu dönemlerde, bedenî ve cismanî arzularına rağmen, kendini Hakk'a kulluğa adanmış delikanlı.

c- Kulluk arzusu ve neşvesi, cismanî isteklerinin önünde ve kalbi sürekli meşguliyetle atan ibadet eri.

d- Birbirlerini Allah için seven; bir araya geldiklerinde Allah için bir araya gelen, ayrılırken de Allah için ayrılan, Hak rızasını, Hak sevgisini mihrap edinmiş muhabbet fedailerini.

e- Hayatını hep “mehâfetullah” ve “mehâbetullah” kuşağında sürdürebilen, iffet ve ismetini muhafazada fevkalâde hassas, şehvanî isteklerine karşı alabildiğine kararlı ve nefsin fena tekliflerini, “Ben Allah'tan korkarım!” düşünce ve çığlıklarıyla savabilen babayiğit.

f- Allah'a karşı sadakat ve vefasının remzi olarak, dışinden, tırnağından artırıp Hak rızası için infak ettiği malını, kıskançlığa varan bir ruh hâletiyle, Allah'tan başka kimsenin bilmesini arzu etmeyen.. hem öyle etmeyen ki, sağına infak ettiğini solundakinden saklamaya çalışan ihlâs ve civanmertlik kahramanı.

g- Yalnızlık anlarını tefekkür ve murâkabe ile buudlaştıran, yer yer gönlünde bestelediği duygularını gözyaşlarıyla seslendiren, her zaman irade gücünü Allah'tan alan ve bir dalgakıran mahiyetindeki o müthiş iradesiyle mâsiyet arzularını kırıp darmadağınık eden his ve gönül erleridir.

Evet, başka hadislerde de ifade edildiği gibi, adaletle hükmeden hâkimin ötede nurdan minberler üzerine kurulup Hakk'ın ard arda gelen iltifatlarını yudumlaması;⁴⁹⁷ gençliğinde, gençliğini aşmış delikanlının Hakk'ın hoşnutluğu ile mükâfatlandırılması;⁴⁹⁸ hayatını mescid-ev-iş yeri arasında bir dantela gibi örmeye muvaffak olmuş ibadet erinin

ilâhî himayeye alınması,⁴⁹⁹ kâinata “mehd-i uhuvvet” nazarıyla bakıp, ömürlerini, Allah için severek, sevilerek geçirenlerin mahşerde ilâhî muhabbetle mükâfatlandırılmaları,⁵⁰⁰ dünya hayatını mehâbet ve mehâfet atkıları üzerinde örgüleyen gönül insanının ötede korktuğundan emin bulunması,⁵⁰¹ sadakasını, sadakat nişanesi ölçüsünde tediye eden vefa erinin, o En Vefalı’dan, tasavvurlar üstü mukabeleye mazhar olması,⁵⁰² nihayet, zâhiri mânâlı, bâtını derin, âlemin kendisini bildiği yanlarıyla onlara en mükemmel örnek, Dost’la halvetinde de gözyaşlarıyla O’na içini dökabilen o duygu ve gönül insanının, bütün badireleri aşıp umduklarına nail olması⁵⁰³ gibi, uhrevî ödüllendirmeleri ifade etmenin yanında, aynı zamanda ideal bir toplumun kesiti sayılan böyle bir tablo ile mükemmel bir millet olmanın çerçevesi verilmekte ve insanları ona taşıyacak esaslar gösterilmektedir.

Bilmem, artık böyle ciltlerle anlatılabilecek derin bir muhtevanın birkaç satıra sıkıştırılarak, âdeta deryanın damla ile ifadelendirildiğini tekrar etmemize gerek var mı..?

22. Dünya Bir Gölgektir

Bir başka hadis:

مَا لِي وَمَا لِلدُّنْيَا مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلَّا كَرَائِبٍ اسْتَنْظَلْتُ تَحْتَ شَجَرَةٍ ثُمَّ رَاحَ وَتَرَكَهَا

“Dünya ile benim ne alâkam var. Ben dünyada, bir ağaç altında gölgelenip de bırakıp giden bir yolcu gibiyim.”⁵⁰⁴

Dünya nedir? İnsan fani ve geçici olan şeylere karşı nasıl bir durum ayarlaması yapmalıdır? Hem insan, bu dünyaya niçin gelmiştir ve nereye gitmektedir?

İşte felsefenin en birinci mevzuları ve haklarında asırlardır söz söylenen mevzular.. görüldüğü gibi, Allah Resûlü tarafından çok veciz bir ifadeyle vuzuha kavuşturulmakta. Başkalarının kitaplık çapta eserlerle, kesin ve net bir şekilde ortaya koyamadığı bu ve benzeri meseleler, Allah Resûlü’nün lâl ü güher beyanları içinde, nasıl da en net şeklini almaktadır! Evet, bütün insanlık, O’nun ifadelerindeki vecizliğe hayrandır...

23. Öncekilere Verilmeyen Beş Şey

أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي: نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ، وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا فَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكْتُهُ الصَّلَاةَ فَلْيُصَلِّ. وَأَجَلْتُ لِي الْغَنَائِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي، وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ، وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً

“Bana, benden evvel hiç kimseye verilmedik beş şey verilmiştir: Bir aylık (gibi uzun) bir mesafeden (düşmanın kalbine) korku salmakla (ilâhî) nusrete mazhar oldum. Yeryüzü bana namazgâh ve sebep-i taharet kılındı. Bu itibarla, ümmetimden namaz vaktini idrak eden herkes (bulunduğu yerde) namaz kılsın! Ganimet, benden evvel kimseye helâl sayılmadığı hâlde bana helâl kılındı. Ve bana şefaât (hakkı da) verildi. (Yine benden evvel) her peygamber sadece kendi kavmine gönderiliyordu; ben bütün insanlığa elçi olarak gönderildim.”⁵⁰⁵

Allah’ın küllî mânâda herkese, hususî mânâda da her ümmet ve her nebiye ayrı bir lütfu, ayrı bir ihsanı olmuştur:

Hiz. Âdem ve evlâdına, safvet ve esmâya mazhariyet; Hiz. Nuh’a, mücadele, kararlılık ve azîmet; Hiz. İbrahim’e, pek çok nebiye baba olma mazhariyeti, tevhid aşkı ve hillet; Hiz. Musa’ya, talim, terbiye, içtimaî ilimler ve içtimaiyatta dirayet; Hiz. İsa’ya, beşerî münasebetlerde yumuşaklık, sabr u tahammül, müsamaha, şefkat ve muhabbet; zaman ve mekânın efendisi Hiz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve O’nun ümmetine ise, enbiyâ-i sâlifeye lütfedilen hususlara ilâve olarak irade, hikmet, muvazene, telif, terkip gibi mükemmellik ve cihanşümül olmanın özellikleri bahşedilmiştir.

Bu itibarla, İslâm dininin, diğerlerine nisbeten daha külfetli, daha mesuliyetli olmasına karşılık, daha latîf, daha yüksek, daha bereketli ve daha beşerî olduğu söylenebilir. Bu da onun cihanşümül hususiyetlerinden biri sayılır.

Yukarıya aldığımız hadis-i şerif ise, İslâm Peygamberi ve O’nun âlemşümül mesajını, daha çarpıcı, daha rengin bir üslûpla ele alır ve gözlerimizin önüne serer.

Bu âlemşümül din ve âlemşümül davanın Şerefli Mübelliği ve ilk temsilcileri, bu cihanşümül sistemi dünyanın dört bir yanına taşırken, vazifelerinin şuurunda ve mesuliyetlerini de müdrük bulunuyorlardı. Topyekün dünyayı teshîr için cepheden cepheye

koşuyor, Allah yolunda cihad ediyor, öldürüyor, ölüyor; Cennet'e girmeye ve Cemalullah'ı görmeye liyakatlarını ortaya koyuyorlardı.. gönül verdikleri dava uğrunda hayatı istihkar ediyor; en az başkalarının yaşama arzusu kadar, Allah'a mülâki olma iştiağıyla yanıp-tutuşuyor ve yeryüzü hilafetini gerçekleştirmeye çalışıyorlardı ki, hayatlarını böyle ötelelele irtibatlı bir yörüngede sürdürenlerle savaşmaya kimsenin gücü yetmezdi. Yanılarak, bilmeyerek kendilerini böyle muhataralı bir yola atma bahtsızlığına dûçâr olanlar da, mesafeleri aşan bir korku ile tir tir titrer ve daha yolun başında felç olur giderlerdi. Hele bir de iman cephesinin Allah'ı tazimi dönüp mü'minlerde bir mehâbet hâlini almışsa. Hakikî imanı elde edenler için: **نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ** ne müthiş bir silah, ne müstahkem bir kale...

Arzın, bu dinin müntesiplerine bir mescid hâline gelmesi, isteyen her Müslümanın, istediği yerde, mâbede, namazgâha ihtiyaç duymadan ibadetini eda edebilmesi, İslâm dininin cihanşümül olmasının bir buudu; kıyamete kadar devam edecek olan cihad vazifesinin, hiçbir şeye takılmadan devam ettirilebilmesi için ganimetin meşru kılınması ayrı bir buudu.. ötede “şefaati-uzmâ” unvanıyla, belli ölçüde herkesin elinden tutularak belli bir selâmet seviyesine ulaştırılması da ayrı bir buudu.. ve her peygamberin kendi kavmine hususî elçiliğine mukabil, O'nun bütün insanlara gönderilmesi de, bu işin sarahat buudu...

Ayrıca bu hadis-i şeriften, herhangi bir tekellüfe girmeden şu hususları istinbat etmek de mümkündür:

a– Peygamberlik ve onunla gelen mesaj, öyle ilâhî bir mevhibedir ki, kat'iyen ceht ü gayretle elde edilemez.

b– Bu beş hususiyet tamamen mazhariyet-i Muhammediye olup, başka hiçbir nebi ve mürsele verilmemiştir.

c– Belli bir mesafeden düşmanların kalbine korku salma, peygamberane bir hâlin tezahürüdür ve ancak o kuşakta yaşayanlara ilâhî bir armağandır.

d– İbadetin, mâbedlere ve din adamlarına bağlı olmayışı ise bu dinin cihanşümül bir buudunu teşkil ettiği gibi, her yerde, her zaman Hâlık-mahluk alâkasıyla Mâbud'la münasebete geçme kolaylığını da ifade etmektedir. Burada İslâm mesajıyla gelen ve kaydedilmesi yararlı bulunan bir diğer husus da, su gibi toprağın da temizleyiciliği

keyfiyettir. Bilmem ayrıca İslâm'da yıkanmanın önemi, suyun temizleyicilik ve hayatiyeti, toprağın istihale ettiriciliği üzerinde durmamıza gerek var mı..?

e- Ganimetin zatında haram olmadığı, o mevzudaki yasağın zamanla alâkalı bir imtihan olduğu, Efendimiz döneminde ise, yasağa esas teşkil edecek hususların aşıldığı veya ortadan kalktığı, hususiyle de, ganimetin en önemli ve birinci kaynağı olan cihad, ⁵⁰⁶ **فَهْوَسَ فِيهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ** fehvâsınca, kıyamete kadar devam edecek bir amel olduğu için ganimet, bu işe kendini adanmış olanlara hem bir medar-ı maîşet, hem müşevvik bir prim hem de düşman cephesini mâlî yönden sarsma, zayıf düşürme, toparlanmalarına fırsat vermeme bakımından fevkalâde önemlidir.. ve önemli olduğu için de, vacip olmasa bile, mübah kılınmıştır ve aynı zamanda, i'lâ-yı kelimetullahta önemli bir esas olan ihlâsa da mâni değildir.

f- Şefaatin hak olduğu.. Allah'ın izniyle herkesin şefaate edebileceği.. ancak, şümulü, ihatası ve keyfiyeti itibarıyla bir ölçüde herkesi alâkadar eden “şefaati-uzmâ”nın (ahiretteki büyük şefaati) sadece O'na lütfedildiği de yine hususiyet-i Ahmediye'den biri.. tabî bizim için de iftihar ve sürur vesilesi...

g- Önceki peygamberlerin dar dairede, kavim ve kabilelerine, Peygamberler Sultanı'nın ise topyekün insanlığa, hatta bütün varlığa elçi olarak gönderilmesi, dolayısıyla da değişik cemaat ve kabilelere gönderilen peygamberlerin elçiliklerinin, o cemaat ve kabilelerin devamıyla kayıtlı olmasına karşılık, bütün varlığı alâkadar eden bu büyük risaletin dünya durdukça sürüp gideceğine de işaret buyrulmaktadır.

İşte, muhteva ve ifadedeki güç, rasanet ve şümul bakımından çok önemli bir cihet-i câmia etrafında örgülenmiş ışıktan bir söz dizisi daha..!

24. Mü'min Mesuliyet İnsanıdır

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ. الْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ. وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا. وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

“Her birerleriniz râî (çoban) ve hepiniz elinizin altındakinden sorumlusunuz:

Devlet reisi bir râî ve elinin altındakilerden sorumludur. Her fert, ehl ü iyâlinin râîsidir ve raiyetinden mesuldür. Kadın, beyinin hanesinin râîsi ve gözetiminde olan şeylerden sorumludur. Hizmetçi, efendisinin malının râîsi ve elinin altındakilerden mesuldür. Her birerleriniz râî ve her birerleriniz raiyetinden sorumludur.”⁵⁰⁷

Râî, herhangi bir şeyi görüp-gözeten, koruyup-kollayan mânâsına gelir. Çobana “râî” denmesi de, kendine emanet edilen hayvanları en emin, en müsait yerlerde otlatması, onları kurda-kuşa kaptırmaması, herhangi bir şeye maruz kaldıklarında onlarla içten alâkadar olması, bu kudsî vazifeyi îfa ederken de fitrî safvetiyle, her zaman hasis ihtiraslardan uzak kalabilmesi ve sürüsüne karşı duyduğu derin şefkat, beslediği engin merhamet hissiyle, onların elemeleriyle müteellim, lezzetleriyle de mütelezziz olması gibi önemli hususlardan ötürüdür.

Ve işte, bir mânâda devlet reisi ile teba arasında da böyle bir münasebet söz konusudur. Devlet reisi ve derecesine göre değişik dairelerdeki onun temsilcileri, ellerinin altındakileri görüp gözetmek, onların elem ve lezzetlerini paylaşmak, onlara mutlu gelecekler hazırlamak ve onların sıkıntılarını göğüslemekle sorumludurlar...

Hane reisi ile aile fertleri arasında da aynı münasebet bahis mevzuudur; hane reisi, nafaka, elbise ve onları uygun bir yerde iskân etme gibi hususlarda birinci derecede sorumlu olduğu gibi, talim, terbiye, hüsnü muaşeret, dünya ve ukbâ saadetini temin gibi meselelerde de sorumludur.

Aynı durum, kadının kocasıyla olan münasebetlerinde de geçerlidir; kadın evinin işlerini tedvirde, kocasının malını, ırz ve namusunu muhafazada, sürüsünden mesul bir çoban gibi sorumludur.

Hizmetkârın, efendisinin malını-mülkünü; evlâdın, babanın servet, şeref ve haysiyetini koruyup kollamadaki durumları, hep bu “râî” ve “raiyyet” mülâhazasıyla alâkalıdır. Denilebilir ki, din nazarında râî ve mer’î olmadık hiçbir mükellef yoktur. Bir yönüyle herkes tıpkı bir çoban, diğer yönüyle de güdülen raiyyet mesabesinde. Hatta bir râî için güdülecek herhangi bir raiyyet olmasa bile o yine sorumludur. Evet, herkes kendi nefsinin, aklının ve bütün duygularının, bütün uzuvlarının birer emanet gibi koruyup kollama mecburiyetindedir.

İslâm, bildiğimiz bütün sistemler ve dinler içinde, devlet reisinden, evlerimizde

çalışan hizmetçilere kadar, hem de, henüz demokrasi rüyalarının görülmediği bir dönemde, herkesin sorumluluğunu en ince teferruatına kadar belirleyip ilân eden biricik hayat nizamıdır ve bu mevzuda ona rakip bir başka sistem göstermek de mümkün değildir.

İslâm Peygamberi, “Devlet reisi mesuldür” der, onun sorumluluğunu, sorumluluk sınırlarını, vazife ve mükellefiyetlerini bir bir sıralar.. kadın ve erkeğin mesuliyetlerini hatırlatır ve ayrı ayrı sahalarda, her ikisine de belli sorumluluklar yükler.. babanın evlâda, evlâdın babaya karşı mesuliyetlerinden söz eder ve her iki tarafın da hak ve mükellefiyetlerine dikkat çeker.. hatta bu mevzuda, dünyadaki gelişmeler nazar-ı itibara alınacak olursa, çok erken sayılabilecek bir dönemde, hizmetçi ve işçilerin hak ve mesuliyetlerinden bahisler açarak, beşer tarihindeki içtimaî çalkantılardan çok önce sosyal bir probleme çözüm teklif eder.

İşte size, devlet reisi ve tebanın karşılıklı haklarından –ki, çoğu “*Ahkâm-ı Sultaniye*”lerde beyan edilmiştir– evlâd ve anababa haklarına, ondan karı-koca ve işçi-işveren haklarına kadar, fıkıh kitaplarında, ahlâk ve terbiye risalelerinde, içtimaiyat ve hukuk eserlerinde oldukça hacimli birer yer işgal eden onca meselenin üç-beş kelime ile peygamberâne bir ifadesi daha..!

25. Bazı Haram ve Mekruhlar

إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ عُقُوقَ الْأُمَّهَاتِ وَوَادَ الْبَنَاتِ وَمَنْعاً وَهَاتِ وَكَرِهَ لَكُمْ قَيْلَ وَقَالَ وَكَثْرَةَ
السُّؤَالِ وَإِضَاعَةَ الْمَالِ

“Allah size, analara isyanı, kız çocuklarının diri diri gömülmesini, (eda edilecek hukuk ve borçların) eda edilmemesini, (hak edilmedik şeylerin de) alınmasını haram kılmıştır. Güft u gûyu (dedikodu), çokça sual sormayı, (şurada-burada) servet tüketip (israf etmeyi de) kerih görmüştür.”⁵⁰⁸

Anaya İsyân

Annelere karşı serkeşlik etme, عُقُوقُ الْأُمَّهَاتِ sözüyle ifade ediliyor ki, sanki

annesine baş kaldıran evlât, onunla arasındaki bütün hukukî münasebetleri kesip onu yalnızlığa atıyor gibi bir mânâyı hatırlatıyor. Babaya isyan da aynı ölçüde haram olduğu hâlde, sadece annenin zikredilmesinin sebebi olarak; kadınların himayeye ihtiyaçları, bir kısım zaafı, şefkate erkeklerin önünde bulunmaları ve bu arada fitratlarındaki incelik ve mukavemetsizlikten ötürü serkeşlikten daha çok ve daha çabuk müteessir olmaları söylenebilir. Aynı zamanda bu ifade ile annenin sahip olduğu aynı haklara sahip bulunması itibarıyla, babaya karşı gösterilen isyanın da bir isyan olduğu, fakat anneye karşı yapılanlarla kat'iyen mukayese edilemeyeceği de hatırlatılmaktadır.

Kız Çocuklarını Diri Diri Gömme

Cahiliyede kız çocuklarının diri diri gömülmesi **وَأُدُّ الْبَنَاتِ** sözüyle ifade ediliyor. Cahiliye devrinde, belli yörelerde ve toplumun belli kesimlerinde, dünyaya gelen kız çocukları büyük çoğunluğu itibarıyla diri diri toprağa gömülürdü. Bu vahşice âdeti, kimileri tuhaf bir cahiliye gayretiyle, kimileri geçim sıkıntısı sevkiyle, kimileri de servet ve sâ mânlarının, kızları vasıtasıyla başkalarının eline geçeceği endişesi ve kabile hırsıyla yapıyorlardı. Hangi sebebe istinat ettirilirse ettirilsin, hangi sâikle yapılırsa yapılsın, bu bir vahşetti ve mutlaka önlenmeliydi, önlendi de.. ve önlenme istikametinde Kur'ân-ı Kerim ve Sünnet-i Sahihada bir hayli emir, saadetnüzûl ve şerefsudûr oldu...

Emanete Hıyanet

Eda edilmesi gerekli olan hukuk ve borçların ödenmemesi **مَنْع** kelimesiyle; alınması ve istenmesi memnu bulunan şeyleri değişik yollarla isteme, alma da **هَات** sözüyle ifade edilmiştir ki, her ikisi de, yani verilmesi gerekli olan şeyi vermemek ve alınmaması lâzım gelen şeyi de almak haramdır.. ve bu haramın çizgisi de ana-babaya baş kaldırma, kız çocuklarını diri diri gömme çizgisidir. Aynı zamanda bu kelimelerden birincisini, ferdin, zekât, sadaka ve sair iânât gibi, uhdesindeki, fukarâyaya ait hakları yerine getirmemesi, ikinci kelimeyi ise, dilencilik ve tese'ülde bulunması şeklinde anlamak da mümkündür. Bulduğumuz noktadan ileriye doğru bir adım daha atarak birinci kelimedenden; doğrudan doğruya zimmete geçirilen hakların inkâr edilip üzerine oturulmasından, çek ve senetlerin

karşılığının ödenmemesine, ondan da hileli iflas ve her türlü spekülâsyona kadar bütün gayri meşru yollarla elde edilen haksız kazançları ve sonra da bu haksızlıkların giderilmemesini, hatta haksızlıkta temerrüt edilmesini; ikinci kelimedenden de; basit dilencilikten, milletin dinî ve millî hislerini istismara, ondan resmî-gayri resmî, bir kısım mütegalibenin açık-kapalı, millettten hakk-ı temettu taleplerine ve ondan da büyük-küçük mafya örgütlerinin, bin bir türlü yollarla, yığınları soyup-soğana çevirmelerine kadar ızrâr edici her çeşit “alma” gayretini istinbat etmek kabildir.

Bu kısa ve muhtevalı hadiste, evlâtların, anne ve babalarına karşı sıla-i rahimi bırakıp kopukluğa düşmelerine, anne ve babaların da, fitratlarında mündemiç bulunan şefkat ve merhameti görmezlikten gelerek, hatta onu inkâr tavrına girerek çocuklarına karşı merhametsiz ve gayri insanî davranmalarına ve daha büyük bir aile sayılan toplumda, bir kısım egoist kimselerin şahsî çıkar ve menfaatlerini değerler üstü tutarak, emniyet, güven, hak ve adalet düşüncesini, dolayısıyla da içtimaî nizamı sarsmalarına, aradaki fasl-ı müşterekten ötürü haram deyip geçildikten sonra, aynı ölçüde olmasa bile, yine de yasaklanan diğer üç hususa temas ediliyor ki, onlar da: **كَثْرَةُ** dedikodu; **قِيلَ وَقَالَ** yerli-yersiz sual sorma veya dilencililiği sanat hâline getirme; **إِضَاعَةُ الْمَالِ** malını şurada-burada saçıp savurmadır.

Dedikodu

قِيلَ وَقَالَ dedikodu ve *güft u gû* demektir. Kelimelerin asılları hakkında söylenecek sözleri geçerek muhtevaları üzerinde durmak istiyoruz. Kîl ü kâl, dünyevî-uhrevî hiçbir yararı olmayan, fuzulî muhavere ve lüzumsuz konuşmalara denir. Bu türlü bir konuşma, ister Türkçe'deki “laklâkiyât” türünden, ister üzerimize lâzım olmayan şeyleri ifade cinsinden, isterse yasaklar sınırında dönüp dolaşan beyanlar nev'inden olsun, dedikodu yapanların içtimaî seviyelerine ve dedikodunun intişar sahasının genişliğine göre (gazete, mecmua, radyo ve televizyonla yayılması gibi) fertleri âtil, yığınları şuursuz ve ufuksuz toplumlarda içtimaî bir hastalıktır. İslâm'ın iki dudak arası günahlardan saydığı ne kadar öldürücü levsiyât varsa, hepsi bu kîl ü kâl meşcereliğinde çimlenir-gelişir. Onun içindir ki, Allah Resûlü, bir çizgi üzerinde sıraladığı üç şey arasına, konuşma veya konuşmamayı da sokarak şöyle buyurur:

“Allah’a ve ahiret gününe iman eden kimse, komşusuna eziyet etmesin! Allah’a ve ahiret gününe inanan her fert, misafirine ikramda bulunsun! Allah’a ve ahiret gününe imanı olan herkes ya hayır söylesin veya sussun..!”⁵⁰⁹

Çok Soru

كَثْرَةُ السُّؤَالِ Yerli-yersiz sual sorma veya ihtiyacı olmadığı hâlde dilenme, hatta dilenmeyi âdet hâline getirme şeklinde yorumlanabilir ki, ikisi de mezmum, ikisi de zararlıdır. Kur’ân-ı Kerim ve Sünnet-i Sahihada, mecburiyet ve ihtiyaç hâli dışında dilenmek kınandığı gibi, uluorta her zaman sual sorup durma da zemmedilmiş ve hemen her fırsatta insanların duygu ve düşünceleri yararlı şeyleri öğrenmeye yönlendirilmiştir. Mamafih, Kur’ân-ı Kerim’de, makbul ve mezmum olmak üzere suallerin iki kısma ayrıldığını görürüz. Makbul ve müstahsen suale misal olarak: **يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ** “Ashabın Sana neyi infak edeceklerini sorarlar.”⁵¹⁰ âyetini, mezmum ve hoş karşılanmayan suale de **وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ** “Sana ruhun hakikatinden soruyorlar.”⁵¹¹ nazm-ı celîlini gösterebiliriz.

Sual sorma veya sormama, dilencilik yapma veya yapmama, bir zarurete dayanıp-dayanmama veya bir ihtiyaçtan kaynaklanıp-kaynaklanmamasına göre, ef’âl-i mükellefîn arasında çizginin altında veya üstünde yerlerini alarak, vacip, haram veya mübah olurlar. Bu itibarla da, ayrı ayrı gibi görünen bu iki meselenin, işaret ettiğimiz “cihetü’l-vaḥdet” etrafında müşterek mütalâa edilmelerinin ve müşterek yorumlanmalarının daha isabetli olacağı kanaatindeyim.

Mal Saçıp Savurma

إِضَاعَةُ الْمَالِ Maddî-mânevî, dünyevî-uhrevî herhangi bir fayda gözetilmeden servetin şuraya-buraya saçılıp savrulması şeklinde tarif edilebilir ki, hem ferdî hem de içtimaî bir hastalıktır. Evet, bir insanın, kendi servet ve kendi malını olmayacak yerlerde zayi etmesi, evvelâ, sadece ferde ait bir zarar gibi görünse de, kendi malının zımında millî serveti de heba etmesi bakımından, topyekün bir milleti alâkadar eden bir hâdisedir

ve topyekün toplumun ızrâr edilmesi söz konusudur.

Günümüzde bir hayli önem arz eden ve gelecekte daha da arz edeceğe benzeyen bu iktisat ve tasarruf ihtivalı son meseleyi de noktalarken, bir kere daha, Söz Sultanı'nın, seçip istimal ettiği kelimelere, kullandığı yerler itibarıyla kazandırdığı derinlikleri, vüs'at ve televvünü hatırlatmak istiyoruz.

26. İhsan

الإِحْسَانُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ “İhsan, senin Allah’ı görüyor gibi O’na kulluk yapmandır; sen O’nu görmesen bile O seni görüyor...”⁵¹²

“İman”ın “İslâm”la bütünleşmesi, “İslâm”ın “İhsan” kutbunda yaşanması, kâmil mü’minlerin şiarı. Mü’minin, iman ve İslâm içinde, iman ve İslâm üstü bir buuda ulaşması ve ulaştığı bu son noktanın hakkını eda etmesi bir ihsan, hayrın hayır doğurması esasına göre, Cenâb-ı Hakk’ın bu samimî teveccühe, azametine uygun mukabelesi ise, مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ “Gözün görmediği, kulağın işitmediği ve beşerin kalbine hutûr etmemiş.”⁵¹³ sürprizler faslından ayrı bir ihsan... Zaten “İhsanın karşılığı da ancak ihsandır.”⁵¹⁴

Ama, kulun ihsanı kendi derinliği ölçüsünde ihlâs, edep, saygı ve haşyet şeklinde; Allah’ınki de Kendi azamet ve servetine göre ve binbir vâridâtla kulunun gönlünü inançla donatıp ilhamlarla coşturma, gözünden perdeyi kaldırıp eşyanın hakikatine muttali kılma, ağzını mâlâyâniyattan koruyup lisanını hikmetle konuşurma ve hislerini uyarıp onu tecellî meşrûklarında dolaştırma şeklinde...

Varlığın perde arkasının aralandığı bu noktaya ulaşan mü’min, O’nu “bî kem u keyf” görüyor gibi olur. Ne var ki O: لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ “Basar ve basîretler O’nu ihata edemez.”⁵¹⁵ hakikatinin sahibi olduğundan, O’nun kendisini görüp bildiği yakîniyle, O’nu görmenin zevkinden, O’nun tarafından görülmenin mehâbetiyle bîhûş olur; taat, ihlâs, hudû ve huşû televvünatıyla rü’yet-i tâmme-i âcile (ahiretteki görme) adına, rü’yet-i nâkîsa-i âcileden, tıpkı oruçlu olan birinin oruçlu olduğu saatlerde, oruçla beraber iftar dakikalarının da hazzını ruhunda duyduğu gibi, dünya savm-ı visâlinin “eyyâm-ı

ma'dûde'sinde, Dost'la vuslat âşirelerinin kat kat olmuş hazlarını duyar ve bir yaşamışlık içinde bin yaşamışlığı birden zevk eder.

Evet kul, O Ezel ve Ebed Sultanı'nı görmek, görüp, görmenin zevkine ermek kadar, görülüp bilinmekten de, yani Efendisine hizmetlerinde O'nun tarafından murâkabe edilip müşâhedeye tâbi tutulmaktan da derin bir zevk duyar.. zevk duyar da, o uğurda yaptığı şeylerin en küçüğünü dahi engin bir ibadet neşvesi içinde yerine getirir.

İşte peygamber sözlerine doğru hafif aralanmış minik bir menfez.. işte Söz Sultanı'ndan lâl ü güher gibi mübarek üç-beş kelime.. ve işte mücelletlere sığmam diyen engin muhteva..!

İşte deryadan bir damla, güneşten bir zerre ve yıldızların kol gezdiği âlemlerden de birkaç şûle..! Hakikat-i Ahmediye'nin mir'ât-ı mücellâsı olan o nurefşân sözler üzerinde durup onların kadrine tercüman olmak, herhâlde söz bilmez nâdanların işi olmasa gerek.. gerçi, biz de şu anda, bile bile böyle bir saygısızlığı irtikâp etmiş durumdayız.. evvelen ve âhiren O'na dehalet ediyor ve Allah'tan cür'etimizi bağışlamasını diliyorum.

O'nun nurlu sözlerini, bütün buuduyla şerh etmenin bizi aştığını ta baştan arz etmiş ve bu işin erbabının zuhurunu intizarda bulunduğumuzu da açıklamıştık. Bütün bunlara rağmen, yine de bazı cür'etkârlıklarda bulunmuş ve bazı hadislerin bazı yanlarını tahlil etmeyi denemişsek, tahliline cür'et ettiğimiz husus, hadisin o engin dünyasından sadece birkaç nurlu söz; onların da sadece muhteva derinliği, ifade rasaneti ve beyan gücüyle alâkalı olmuştur. Hem de bir avam lisanıyla...

Allah'ın bizi affetmesini, erbab-ı nazarın da kusurlarımıza nazar-ı müsamaha ile bakmalarını dilerim.

DİPNOTLAR

⁴¹¹ Tirmizî, *kıyâme* 59.

⁴¹² Tirmizî, *zühd* 25. (Hadisin bir kısmı Buhârî'de de (rikâk 3) geçmektedir)

⁴¹³ Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, 2/384.

⁴¹⁴ Buhârî, *edeb* 69; Müslim, *birr* 103-105; Ebû Dâvûd, *edeb* 80. (Lafız Müslim'den)

- ⁴¹⁵ Buhârî, *edeb* 96; Müslim, *birr* 165.
- ⁴¹⁶ Buhârî, *hudûd* 4-5.
- ⁴¹⁷ Tirmizî, *birr* 55; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/153.
- ⁴¹⁸ İbn Cemî', *Mu'cemü 'ş-şüyûh* s. 149; Deylemî, *Müsned*, 3/305.
- ⁴¹⁹ Buhârî, *cuma* 11; Müslim, *imâre* 20.
- ⁴²⁰ Bkz.: Ra'd sûresi, 13/11.
- ⁴²¹ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 7/615-616.
- ⁴²² Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 1; *eymân* 23; Müslim, *imâre* 155; Ebû Dâvûd, *talak* 10.
- ⁴²³ Taberânî, *el-Mu'cemü 'l-kebîr*, 9/103; İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 1/10.
- ⁴²⁴ Taberânî, *el-Mu'cemü 'l-kebîr*, 6/185.
- ⁴²⁵ Buhârî, *iman* 39; Müslim, *müsâkât* 107.
- ⁴²⁶ Bkz.: Buhârî, *rikâk* 31; Müslim, *iman* 203-208.
- ⁴²⁷ Buhârî, *cihad* 1; Müslim, *imâre* 83-86.
- ⁴²⁸ Taberânî, *el-Mu'cemü 'l-evsat*, 5/96. (Aynı mânâyı farklı lafızlarla ifade eden başka hadisler için bkz.: Buhârî, *cihad* 44; Ebû Dâvûd, *cihad* 4)
- ⁴²⁹ Bunu ifade eden **الْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ** hadisi, aşağıda açıklanacaktır.
- ⁴³⁰ Ferîdüddin Attâr, *Tezkiretü'l-evliyâ*, İbrâhim b. Edhem'in hayatı kısmı.
- ⁴³¹ Buhârî, *iman* 4; Ebû Dâvûd, *cihad* 2.
- ⁴³² Bakara sûresi, 2/208.
- ⁴³³ Tirmizî, *zühhd* 11; İbn Mâce, *fiten* 12.
- ⁴³⁴ Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk*, 2/581; İbn Asâkir, *Tarih-i Dimeşk*, 44/438, 45/453; İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye fi garîbi'l-hadîs*, 2/118.
- ⁴³⁵ Buhârî, *iman* 37; Müslim, *iman* 1-7. (Bu hadise ileride kısaca temas edeceğiz.)
- ⁴³⁶ Kâf sûresi, 50/16.

- ⁴³⁷ Tevbe sûresi, 9/105.
- ⁴³⁸ Buhârî, *cenâiz* 106; Tirmizî, *cenâiz* 60.
- ⁴³⁹ Müslim, *cenâiz* 32; Müslim, *cenâiz* 14, 15.
- ⁴⁴⁰ Buhârî, *cenâiz* 32; Müslim, *cenâiz* 15.
- ⁴⁴¹ Tirmizî, *edeb* 28; Ebû Dâvûd, *nikâh* 42.
- ⁴⁴² Buhârî, *zekât* 18; Müslim, *zekât* 94-97; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/4.
- ⁴⁴³ Buhârî, *zekât* 18; Müslim, *zekât* 94.
- ⁴⁴⁴ Tirmizî, *menâkıb* 54; Beyhakî, *Şuabü'l-ıman*, 7/331.
- ⁴⁴⁵ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/281.
- ⁴⁴⁶ Ebû Dâvûd, *zekât* 27; İbn Mâce, *zekât* 25.
- ⁴⁴⁷ Buhârî, *zekât* 8; Müslim, *zekât* 63-64; İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 3/279.
- ⁴⁴⁸ Müslim, *ıman* 171-174; Tirmizî, *büyü* 5; Ebû Dâvûd, *libâs* 25.
- ⁴⁴⁹ Mü'minûn sûresi, 23/108.
- ⁴⁵⁰ Bkz.: Âl-i İmrân sûresi, 3/106-107; Kıyamet sûresi, 75/22-25; Abese sûresi, 80/38-41.
- ⁴⁵¹ Bkz.: Buhârî, *meğâzi* 79; Müslim, *tevbe* 53-55.
- ⁴⁵² Müslim, *ıman* 147-149; Tirmizî, *birr* 61; Ebû Dâvûd, *libâs* 26.
- ⁴⁵³ A'râf sûresi, 7/146.
- ⁴⁵⁴ Müslim, *birr* 136; Ebû Dâvûd, *libâs* 26. (Lafız Ebû Dâvûd'dan alınmıştır.)
- ⁴⁵⁵ "Bir tatlı söz, bir kusur bağışlama, peşinden incitme gelen sadakadan çok daha iyidir." (Bakara sûresi, 2/263)
- ⁴⁵⁶ Tirmizî, *birr* 40; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-ıvsat*, 3/27.
- ⁴⁵⁷ Buhârî, *rikâk* 23.
- ⁴⁵⁸ Buhârî, *cenâiz* 3; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/237, 6/436; Taberânî, *el-Mu'cemü'lkebir*, 5/139; 9/37.
- ⁴⁵⁹ Abdürrezzak, *el-Musannef*, 6/173. (Benzer mânâyı ifade eden hadisler için bkz.: Ebû Dâvûd, *nikâh*

3; Nesâî, *nikâh* 11; İbn Mâce, *nikâh* 1)

⁴⁶⁰ Müslim, *zekât* 53; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/167-168.

⁴⁶¹ Müslim, *tahâret* 39; Nesâî, *tahâret* 110; İbn Mâce, *zühd* 36.

⁴⁶² Müslim, *tahâret* 41; Tirmizî, *tahâret* 39.

⁴⁶³ Bkz.: Tirmizî, *kıyâme* 49; İbn Mâce, *zühd* 30.

⁴⁶⁴ Buhârî, *ezan* 36; Müslim, *zekât* 91.

⁴⁶⁵ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 12/84; Deylemî, *Müsned*, 1/172.

⁴⁶⁶ Ebû Dâvûd, *edeb* 78; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/364, 371.

⁴⁶⁷ Nesâî, *işretü'n-nisâ* 1; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned* 3/199.

⁴⁶⁸ Beyhakî, *Şuabü'l-iman*, 3/39.

⁴⁶⁹ Tirmizî, *tahâret* 108; İbn Mâce, *tahâret* 114.

⁴⁷⁰ Bkz.: Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 6/185.

⁴⁷¹ Ra'd sûresi, 13/39.

⁴⁷² Âl-i İmrân sûresi, 3/200.

⁴⁷³ Enfâl sûresi, 8/60.

⁴⁷⁴ Beyhakî, *ez-Zühdü'l-kebir*, 2/165; Bağdâdî, *Târîh-i Bağdat*, 13/523.

⁴⁷⁵ Hud sûresi, 11/114.

⁴⁷⁶ Fetih sûresi, 48/2.

⁴⁷⁷ Fetih sûresi, 48/2.

⁴⁷⁸ Buhârî, *tevhid* 35; Müslim, *cennet* 2-5.

⁴⁷⁹ Bakara sûresi, 2/25.

⁴⁸⁰ Taberî, *Câmiu'l-beyan*, 1/174.

⁴⁸¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/63; Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 5/486; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 7/63.

⁴⁸² Buhârî, *rikâk* 38.

⁴⁸³ Bkz.: Buhârî, *müsâkât* 9; Müslim, *selâm* 151-155.

⁴⁸⁴ Buhârî, *rikâk* 28; Müslim, *cennet* 1. (Lafız Müslim'den alınmıştır.)

⁴⁸⁵ Bu hususu Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) şu temsille anlatmaktadır:

إِنَّمَا مَثَلِي وَمَثَلُ أُمَّتِي كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَوْفَدَ نَارًا فَجَعَلَتْ الدَّوَابُّ وَالْفَرَاشُ يَقَعْنَ فِيهَا فَأَنَا آخِذٌ

بِحُجْرِكُمْ وَأَنْتُمْ تَقْحَمُونَ فِيهِ “Benimle ümmetimin misali ancak ve ancak, ateş yakan bir adamın misali gibidir ki, hayvanlar ve pervâneler onun içine düşmeye başlarlar. Ben sizin eteklerinizden tutuyorum, sizse onun içine atılıyorsunuz.” (Buhârî, *rikâk* 26; Müslim, *fedâil* 17-19. (Lafız Müslim'den alınmıştır.)

⁴⁸⁶ Tirmizî, *ilim* 16; Ebû Dâvûd, *sünnet* 5; Beyhakî, *es-Sünenü 'l-kübrâ*, 10/114.

⁴⁸⁷ Mâide sûresi, 5/3.

⁴⁸⁸ Buhârî, *edeb* 83; Müslim, *zühd* 63.

⁴⁸⁹ Buhârî, *menâkıb* 1; Müslim, *birr* 160. (Lafız Müslim'den alınmıştır.)

⁴⁹⁰ Yusuf sûresi, 12/108.

⁴⁹¹ Hud sûresi, 11/102.

⁴⁹² Buhârî, *tefsir* (11) 5; Müslim, *birr* 61.

⁴⁹³ Rûm sûresi, 30/30.

⁴⁹⁴ Aclûnî, *Keşfü 'l-hafâ*, 2/64-65.

⁴⁹⁵ Bkz.: Hac sûresi, 22/48.

⁴⁹⁶ Buhârî, *ezan* 36; Müslim, *zekât* 91.

⁴⁹⁷ Bkz.: Müslim, *imâre* 18; Nesâî, *âdâbü 'l-kudât* 1.

⁴⁹⁸ Bkz.: Ebû Nuaym, *Hilyetü 'l-evliyâ*, 4/139; Deylemî, *Müsned*, 4/112.

⁴⁹⁹ Bkz.: Buhârî, *salât* 28; Müslim, *mesâcid* 261-262.

⁵⁰⁰ Bkz.: Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/229, 233, 236, 239; Taberânî, *el-Mu'cemü 'lkebir*, 20/80-81.

⁵⁰¹ Bkz.: İbn Mübârek, *ez-Zühd*, s. 51; Taberânî, *Müsnedü 'ş-Şâmiyyîn*, 4/339; Hakîm Tirmizî, *Nevâdiru 'l-usûl*, 1/418.

⁵⁰² Bkz.: Buhârî, *zekât* 8; Müslim, *zekât* 63-64.

⁵⁰³ Tirmizî, *fedâilü 'l-cihad* 8; Nesâî, *cihad* 8.

⁵⁰⁴ Tirmizî, *zühd* 44; İbn Mâce, *zühd* 3.

⁵⁰⁵ Buhârî, *teyemmüm* 1; Müslim, *mesâcid* 3.

⁵⁰⁶ Taberânî, *el-Mu'cemü 'l-evsat*, 5/96. (Aynı mânâyı farklı lafızlarla ifade eden başka hadisler için bkz.: Buhârî, *cihad* 44; Ebû Dâvûd, *cihad* 4)

⁵⁰⁷ Buhârî, *cuma* 11; Müslim, *imâre* 20.

⁵⁰⁸ Buhârî, *istikraz* 19; *edeb* 6; Müslim, *akziye* 12, 14.

⁵⁰⁹ Buhârî, *edeb* 31; Müslim, *iman* 74-77.

⁵¹⁰ Bakara sûresi, 2/215.

⁵¹¹ İsrâ sûresi, 17/85.

⁵¹² Buhârî, *iman* 37; Müslim, *iman* 1-7.

⁵¹³ Buhârî, *tevhid* 35; Müslim, *cennet* 2-5.

⁵¹⁴ Rahmân sûresi, 55/60.

⁵¹⁵ En'âm sûresi, 6/103.

ÜSLÛP VE BEYAN AÇISINDAN EFENDİMİZ'İN DUA KUŞAĞI

Bu arada bir de Efendimiz'in bir iki duasına dikkatinizi çekmek istiyorum. O'nun dualarında kullandığı kelimeler ve bu dualardaki derinlik de, apayrı ve başkalarının ulaşamayacağı kadar ulvî bir zenginlik arz etmektedir. Şunu hiç tereddüt etmeden söylemeliyim ki, Allah Resûlü'nün her duası, bir kitap kadar (ihtiva ettiği mânâ bakımından) hacimlidir. Nasıl O'na ait sözler, bütün beşerî sözlerden üstündür; O'na ait dualar da, bütün insanların yaptıkları, yapacakları beşerî dualardan çok çok derindir. Çünkü, Cenâb-ı Hakk'ı en çok bilen, O'ndan en çok korkan Allah Resûlü'dür. Öyleyse en derin ve seviyeli duayı da yine O yapacaktır. O'nun duası da bir bitirimdir. Efendiler Efendisi, bize şöyle bir dua talim ediyor: *“Yatağınıza gideceğinizde namaz abdesti gibi bir abdest alın, sonra da şöyle dua edin:*

اللَّهُمَّ أَسَلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَاللَّجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ
رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، أَمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي
أَرْسَلْتَ

Allahım! (Rahmetini) umarak, (azabından) korkarak kendimi Sana teslim ettim, yüzümü Sana çevirdim, işimi Sana ısmarladım, sırtımı Sana dayadım. Senden başka sığınak, Senden başka dayanak yoktur. İndirdiğin kitabına, gönderdiğin Peygamberine iman ettim.”⁵¹⁶

Şu duada kullanılan kelimeler, öyle baş döndürücü, o derece müthiştir ki, daha üstünde söz söylemek mümkün değildir.

İleride, ayrı bir bölüm hâlinde Allah Resûlü'nün dualarından bahsederken bu duaları arz edeceğimiz için burada tafsilattan sarf-ı nazar ediyor ve sadece ifadedeki vecizliğe dikkat çekmek istiyoruz.

Başka bir duası da şöyledir:

اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنْ خَطَايَايَ
كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ

“Allahım! Benimle günahlarımın arasını, doğu ile batının arasını ayırdığın gibi ayır. Allahım! Beni hatalardan, beyaz elbisenin kirden temizlendiği gibi temizle.”⁵¹⁷

Şu duadaki ifadeler, kitaplarla ancak izah edilebilir.. ve diyecek başka söz de bulamıyorum. Evet, duanın da sultanı, ancak O’dur.

İşte bir duası daha:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ...؛ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ

“Allahım! Senden bildiğim bilmediğim şu anda lütfedilen, ileride lütfedilecek bütün hayırları istiyorum. Allahım, bildiğim bilmediğim şu anda gelip çatan, ileride başa gelecek olan bütün şerlerden Sana sığınırım.”⁵¹⁸

İşte bu cümleden olarak, Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) cevâmiü’l-kelim dualarından birkaç inci mercan daha:

اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ دَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجُدُّ

“Allahım, Senin ihsan ettiğine mâni olacak yoktur. Senin vermediğini de lütfececek yoktur. Senin yanında ve Sana bedel hiçbir servet sahibine serveti fayda veremez.”⁵¹⁹

اللَّهُمَّ مَا قُلْتُ مِنْ قَوْلٍ أَوْ حَلَفْتُ مِنْ حَلْفٍ أَوْ نَذَرْتُ مِنْ نَذْرٍ أَوْ عَمَلْتُ مِنْ عَمَلٍ فَمَشِيئَتُكَ بَيْنَ يَدَيْ ذَلِكَ كُلِّهِ. مَا شِئْتَ كَانَ وَمَا لَمْ تَشَأْ لَمْ يَكُنْ. وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ. إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. اللَّهُمَّ مَا صَلَّيْتُ مِنْ صَلَاةٍ فَعَلَى مَنْ صَلَّيْتُ، وَمَا لَعَنْتُ مِنْ لَعْنٍ فَعَلَى مَنْ لَعَنْتُ، إِنَّكَ وَلِيِّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَالْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ

“Allahım, bir söz söylemiş, bir yemin etmiş, bir nezir yapmış veya bir amel işlemiş olmayayım ki, hepsini Sen önceden dilemiş olmayasın. Neyi ki diledin, o olmuştur; olmamasını dilediğin şey de olmamıştır. Güç ve kuvvet ancak Sendendir, şüphesiz Senin her şeye gücün yeter. Allahım, yaptığım her dua, Senin rahmet ettiğin; ettiğim her lânet de Senin lânet ettiğin kimsenin üzerine olsun. Sen, dünyada ve ahirette benim dostum ve velimsin; beni Müslüman olarak öldür ve salih (kul)ların arasına ilhak buyur.”⁵²⁰

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الرِّضَا بَعْدَ الْقَضَاءِ وَبَرْدَ الْعَيْشِ بَعْدَ الْمَوْتِ وَوَدَّةَ النَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ وَشَوْقاً إِلَى لِقَائِكَ مِنْ غَيْرِ ضَرَاءٍ مُضِرَّةٍ وَلَا فِتْنَةٍ مُضِلَّةٍ، وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ أَوْ أَعْتَدِيَ أَوْ يُعْتَدَى عَلَيَّ أَوْ أَكْسِبَ حَاطِيَةً أَوْ ذَنْباً لَا يُغْفَرُ

“Allahım, Senden, muzır bir şeye ve saptırıcı bir fitneye uğramaksızın, kazaya rıza, ölümden sonra rahat bir hayat, cemaline bakma lezzeti ve Sana kavuşma şevki istiyorum. Ve zulmetmekten ya da zulme uğramaktan, başkalarının hakkına tecavüz etmekten ya da hakkıma tecavüz edilmesinden ve bağışlanmayacak bir günaha girmekten Sana sığınırım.”⁵²¹

إِنَّكَ إِنْ تَكَلَّنِي إِلَى نَفْسِي تَكَلَّنِي إِلَى ضَعْفٍ وَعَوَازَةٍ وَذَنْبٍ وَخَطِيئَةٍ. وَإِنِّي لَا أَتَّقِي إِلَّا بِرَحْمَتِكَ فَاغْفِرْ لِي ذُنُوبِي كُلَّهَا إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

“Beni nefsimle baş başa bırakırsan, (bu takdirde) beni zaafa, muhtaçlığa, günaha ve hataya itmiş olursun. Ben ancak Senin rahmetine güveniyorum; günahlarımın hepsini bağışla, zira günahları ancak Sen bağışlarsın. Tevbemi kabul et, zira Sen tevbeleri kabul eden ve çok merhametli olansın.”⁵²²

اللَّهُمَّ أَنْتَ أَحَقُّ مَنْ ذَكَرَ وَأَحَقُّ مَنْ عُبِدَ وَأَنْصَرُ مِنَ ابْتِغَايِ وَأَرْأَفُ مَنْ مَلَكَ وَأَجْوَدُ مَنْ سُئِلَ وَأَوْسَعُ مَنْ أَعْطَى أَنْتَ الْمَلِكُ لَا شَرِيكَ لَكَ وَالْفَرْدُ لَا نِدَّ لَكَ، كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَكَ، لَنْ تُطَاعَ إِلَّا بِإِذْنِكَ وَلَنْ تُعْصَى إِلَّا بِعِلْمِكَ. تُطَاعُ فَتَشْكُرُ وَتُعْصَى فَتَغْفِرُ، أَقْرَبُ شَهِيدٍ وَأَدْنَى حَفِيظٍ. حُلَّتْ دُونَ النُّفُوسِ وَأَخَذَتْ بِالنَّوَاصِي وَكَتَبَتْ الْأَثَارَ وَنَسَخَتْ الْأَجَالَ، الْقُلُوبُ لَكَ مُفْضِيَةٌ، وَالسِّرُّ عِنْدَكَ عَلَانِيَةٌ، الْحَلَالُ مَا أَحَلَلْتَ، وَالْحَرَامُ مَا حَرَّمْتَ وَالِدَيْنِ مَا شَرَعْتَ، وَالْأَمْرُ مَا قَضَيْتَ، وَالْخَلْقُ خَلْقُكَ وَالْعَبْدُ عَبْدُكَ وَأَنْتَ اللَّهُ الرَّؤُفُ الرَّحِيمُ. أَسْأَلُكَ بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي أَشْرَقَتْ لَهُ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ بِكُلِّ حَقٍّ هُوَ لَكَ وَبِحَقِّ السَّائِلِينَ عَلَيْكَ أَنْ تُقِيلَنِي فِي هَذِهِ الْعُدَاةِ وَفِي هَذِهِ الْعَشِيَّةِ وَأَنْ تُجِيرَنِي مِنَ النَّارِ بِقُدْرَتِكَ.

“Allahım, Sen, adı anılmaya en lâyık olansın.. ibadet edilmeye ancak Sen lâyıksın.. Sensin kendisinden yardım istenilenlerin en çok yardım edeni, güç ve saltanat sahiplerinin en şefkatlisi, kapısında bir şeyler dilenilenlerin en cömerdi ve verenlerin en eli açığı.. Sensin her şeyin sahibi ve hâkimi, Senin ortağın yoktur.. Sensin eşi ve benzeri

olmayan yegâne varlık. Senden başka her şey helâke mahkûmdur. Sana, ancak Senin müsaaden ile itaat edilir ve yine ancak malumatın dahilinde isyan edilir. Sana itaat edilir, karşılığını verirsin; Sana isyan edilir, affedersin. Her şeye en yakın şahit Sen, en yakın koruyucu da Sensin. Nefislerin (arzularının) önüne geçersin; ve ense köklerinden yakalarsın. (İnsanların) yaptıklarını yazdın ve ecellerini takdir ettin. Kalbler Sana akar; gizli, Senin yanında ayândır. Helâl, Senin helâl kıldığın, haram da haram kıldığındır. Din, Senin teşrî buyurduğun; emir, Senin hükmettiğin; mahluk, Senin mahlukun; kul, Senin kulundur. Sen, Rauf ve Rahim Allah'sın. Göklerin ve yerin onunla parıldadığı yüzünün nuru hürmetine, Senin olan her bir hak hürmetine ve Senden isteyen kulların hürmetine, Senden beni şu sabah ve şu akşam affetmeni ve kudretinle ateşten korumanı diliyorum.”⁵²³

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ * وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ

“Allahım, nebin Hz. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) Senden istediği her hayrı Senden istiyor, yine nebin Hz. Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) Sana sığındığı her şeyden de Sana sığınıyoruz.”⁵²⁴

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا

“Allahım, fayda vermeyen ilimden, ürpermeyen kalbden, doymayan nefisten, icabet edilmeyen duadan Sana sığınırım.”⁵²⁵

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ النَّبَاتَ فِي الْأَمْرِ وَأَسْأَلُكَ عَزِيمَةَ الرُّشْدِ وَأَسْأَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ وَحُسْنَ عِبَادَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ لِسَانًا صَادِقًا وَقَلْبًا سَلِيمًا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَعْلَمُ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ مِمَّا تَعْلَمُ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

“Allahım, Senden işimde sebatı diliyorum, doğru yolda azim istiyorum. Senden nimetine şükretmeyi ve Sana güzelce ibadet etmeyi istiyorum. Ve sadık bir dil, selim bir kalb istiyorum. Bildiğin şeylerin şerrinden Sana sığınıyorum. Bildiğin şeylerin hayrını Senden istiyor ve bildiğin şeylerden Sana istiğfar ediyorum. Şüphesiz Sen, Allâmü'l-Guyûb'sun.”⁵²⁶

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَتَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ وَحُبَّ الْمَسَاكِينِ وَأَنْ تَغْفِرَ لِي وَتَرْحَمَنِي،
وَإِذَا أَرَدْتَ فِتْنَةَ النَّاسِ فَتَوَفَّنِي غَيْرَ مَفْتُونٍ. وَأَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَحُبَّ عَمَلٍ يُقَرِّبُنِي
إِلَى حُبِّكَ

“Allahım, Senden hayırlı işler yapmayı; kötülükleri terk etmeyi ve fakirleri sevmeyi, beni bağışlamayı, bana merhamet etmeni ve insanların fitnesini murad buyurduğunda, fitnelere dûçâr olmadan beni vefat ettirmeni dilerim. Senden, Senin sevgini, Senin sevdiklerinin sevgisini ve Senin sevgine beni yaklaştıracak amellerin sevgisini dilerim.”⁵²⁷

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ فَوَاحِشَ الْخَيْرِ وَخَوَاتِمَهُ وَجَوَامِعَهُ وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ، وَظَاهِرَهُ وَبَاطِنَهُ وَالذَّرَجَاتِ
الْعُلَى مِنَ الْجَنَّةِ. آمِينَ

“Allahım, Senden hayrın başını ve sonunu, en kapsamlı olanlarını, evvelini ve âhirini, açığını ve gizlisini ve Cennet’te en yüksek dereceleri istiyorum. Âmin!”⁵²⁸

اللَّهُمَّ اعْنِي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ

“Allahım, Seni zikir, Sana şükür ve güzelce ibadet etmemiz için bize yardım et.”⁵²⁹

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتَّقَى وَالعَفَافَ وَالعِنْيَ

“Allahım, Senden hidayet, takva, iffet ve (gönül) zenginliği dilerim.”⁵³⁰

اللَّهُمَّ أَحْسِنْ عَاقِبَتَنَا فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا وَأَجِرْنَا مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الْآخِرَةِ

“Allahım, bütün işlerimizde akıbetimizi güzel yap, dünyada rezil-rüsva olmaktan ve ahiret azabından bizi koru.”⁵³¹

Şu ifadeler içinden, bir kelime dahi kaldırmak mümkün değildir. Sözün akışındaki insicam bir harikadır. Duanın buudunu yakalamak ise imkânsızdır. Evet, Allah Resûlü’nün duada dahi eşi-menendi yoktur.

Bütün büyük veliler, münacat ve yakarışlarına, Allah Resûlü’nün dualarından iktibaslarla renk ve can katmaya çalışmış ve Cenâb-ı Hakk’ın kapısını O’nun dua eliyle çalmışlardır. Efendimiz’in dualarında öyle bir ifade, üslûp ve öyle bir nuraniyet vardır ki,

diğerlerinin sözleri arasında hemen tefrik edilir ve “*Bu, Hz. Muhammed Mustafa’ya ait bir sözdür.*” denilir...

Ben şahsen, Hasan Şâzilî, Ahmed Bedevî, Ahmed Rifâî ve Şâh-ı Geylânî gibi zatların münacat ve dualarını okurken kendimden geçer, hatta bazı yerleri okurken tahammül dahi edemem. Onların duaları da çok müthiştir! Fakat hepsi de Efendimiz’in bazı dualarından iktibaslar yapmış ve O’nun dualarını kendi ifadeleri arasına katarak o ifadelerle zenginliğe ulaşmışlardır. Nitekim, bizler de bu büyüklere ait duaları kendi dualarımıza şefaatchi yapıyor ve rahmet kapısını, bu dualardaki makbuliyet ümidiyle çalıyoruz.

Son olarak diyoruz ki, Allah Resûlü’nün ifadelerinin bütünü, O’nun fetanetine bir delildir. Bazı sözleri ise, “cevâmiü’l-kelim” olması itibarıyla, bir başka ehemmiyeti haizdir. O’nun dualarındaki ifade ve üslûp da bu gruba dahildir. Öyleyse hem sözleri hem de duaları, O’nun peygamber mantığını yani aklın ukbâ buudlusunu ve ilham kaynaklısını gösterir. Dolayısıyla O, başka değil ancak bir nebi ve Nebiler Sultanı’dır...

DİPNOTLAR

⁵¹⁶ Buhârî, *daavât* 6, 9; Müslim, *zıkr* 56-58.

⁵¹⁷ Buhârî, *ezan* 89; Müslim, *mesâcid* 147.

⁵¹⁸ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/147.

⁵¹⁹ Buhârî, *ezan* 155; Müslim, *salât* 205; Ebû Dâvûd, *salât* 139.

⁵²⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/191; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebîr*, 5/119, 157; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/697.

⁵²¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/191; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebîr*, 5/119, 157; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/697.

⁵²² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/191; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebîr*, 5/119, 157; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/697.

⁵²³ Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebîr*, 8/264.

⁵²⁴ Tirmizî, *daavât* 88.

⁵²⁵ Müslim, *zîkr* 73; Ebû Dâvûd, *vitir* 32; Tirmizî, *deavât* 68.

⁵²⁶ Tirmizî, *daavât* 23; Nesâî, *sehiv* 61.

⁵²⁷ Tirmizî, *tefsir* (38) 2, 4; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/243.

⁵²⁸ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 23/316; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/701.

⁵²⁹ Ebû Dâvûd, *vitir* 26; Nesâî, *sehiv* 60.

⁵³⁰ Müslim, *zîkr* 72; Tirmizî, *daavât* 72.

⁵³¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/181; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 2/33.

FETANET AÇISINDAN EFENDİMİZ'İN (s.a.s.) DİĞER BAZI VASIFLARI

da. RAHMET VE ŞEFKAT

Allah Resûlü'nün rahmet ve şefkati de O'nun fetanetinin bir buudunu teşkil eder. O'nun şefkat ve rahmetinde, aynı zamanda muhteşem bir kavrayışın ayrı bir derinliği gizlidir. Evet, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), Cenâb-ı Hakk'ın rahmâniyet ve rahîmiyetinin yeryüzündeki biricik temsilcisi olarak, bu iki mübarek sıfatın tesirini bir iksir gibi kullanmış ve bütün gönüllerde taht kurmuştur. Zaten, şefkat, re'fet, yumuşaklık, yürekten ve samimî olmak kadar insanı kitlelere kabul ettiren ikinci bir vesile yoktur. İşte, Allah Resûlü iç inceliği, kabiliyet-i fevkalâdesi ve fetanetiyle, rahmet ve şefkati fetanetinin ayrı bir buudu olarak çok iyi değerlendirmiştir ki, bu da O'nun peygamberliğinin ayrı bir delili sayılır.

Allah (celle celâluhu), O'nu bütün âlemlere rahmet olarak göndermiştir. Evet O, pırıl pırıl Hak rahmetini aksettirmektedir. Sanki O, çöl ortasında bir su menbaı, bir kevser havuzudur da, kabını eline alıp gelen herkes o havuzun başına varmış, hem kabını doldurmuş hem de kana kana içmiştir. İşte O, rahmet buuduyla böyle herkese açık bir kevser kaynağı gibidir.. isteyen her fert O'ndan istifade edebilir.

Şu kadar var ki, O, muhteşem fetanetiyle, mahiyetindeki bu rahmeti, o rahmete muhtaç ruhlara, âdeta Cennet'e götüren bir nurlu tuzak yapmıştır. Kim o tuzağın büyüleyici atmosferine girerse kendini zirvelerde bulur. İşte "rahmet", Allah Resûlü'nün elinde böyle sihirli bir anahtardır. O, paslanmış küflenmiş ve açılmaz zannedilen bütün kilitleri bu anahtarla açmış ve her sinede bir iman meşalesi yakmıştır.

Evet, bütün insanlar arasında, bu altın anahtar, altın ruhlu ve madeni som altın Hz. Muhammed Mustafa'ya (sallallâhu aleyhi ve sellem) teslim edilmiştir. Zira, beşer içinde o anahtarı almaya en lâyık O'dur. Evet, Allah, her zaman emaneti ehline verir. İnsanlara emanet olarak verdiği kalbin anahtarını da, o işe en ehil olan İki Cihan Serveri'ne vermiştir.

Evet, Allah (celle celâluhu), O'nu âlemlere rahmet olarak göndermiş, O da bu rahmeti fevkalâde muvazene içinde en iyi şekilde değerlendirmiştir. Rahmette muvazene de çok önemlidir.

Rahmette İfrat ve Tefrit

Her meselenin bir ifrat ve tefriti olduğu gibi, rahmeti kullanmanın da ifrat ve tefriti vardır. Rahmetin suiistimale uğramasının en tipik misalini, hümanist geçinen bazı grupların düşünce ve davranışlarında görmek mümkündür. Onlar, bir yanda dengesiz bir sevgi ve hümanizmden söz etmekle, diğer yandan da hiçbiri, bir mü'min ve mütedeyyine karşı samimî bir alâka duymamakla, bu hususta en canlı örnek teşkil ederler. Evet, ellerinden gelse Müslüman ve dindar insanları bir kaşık suda boğmak isterler. Onların sevgileri sadece kendilerine ve kendileri gibi düşünenleredir. Aslında bu sevgi de, bizim anladığımız mânâda hasbî değil, menfaat üzerine kurulmuştur. Hâlbuki İki Cihan Serveri'nin rahmeti bütünüyle istikamet içinde cereyan etmiş ve sadece insanlığı değil bütün varlığı kuşatmıştı ve kuşatmaktadır da...

Allah Resûlü'nün temsil ettiği rahmetten, mü'minler istifade eder. Çünkü O, mü'minlere karşı "Raûf" ve "Rahim"dir.⁵³² İctendir, yumuşak yüreklidir ve çok merhametlidir. O'nun temsil ettiği rahmetten mü'minlerin yanında, kâfir ve münafıklar da istifade eder. Hatta bu rahmetten Cibril'in dahi kendisine has bir istifadesi vardır.⁵³³ Bu rahmetin enginliğini şununla ölçün ki, şeytanın dahi bu rahmete bakıp ümitlendiği olmuştur.⁵³⁴

O'nun temsil ettiği rahmet, belli insanlara ve belli gruplara inhisar etmez. O, bazılarının yaptığı gibi rahmeti istismar vesilesi olarak da kullanmaz.

Hümanizm Aldatmacası

Günümüzdeki bir kısım cereyanların, insanı aldatmak için onu paravan olarak kullandıkları bir gerçektir. Rica ederim; bunun insanı sokmak için onun yanına sokulan yılanın, çıyanın yakınlığından farkı nedir? Allah Resûlü'nün temsil ettiği sevgi kat'iyen bu türlü sevgi anlayışıyla karıştırılmamalıdır. Evet, İslâm'ın sevgi anlayışı da, bütün meselelerde olduğu gibi kendine mahsus, dünya-ukbâ buudlu ve dengelidir.

Hz. Muhammed Aleyhisselâm, bir mesaj olarak bütün insanlığı ve bütün varlığı içine alan bir sevgiyle insanları kucaklamıştır. Ancak, yukarıda da arz ettiğimiz gibi, O'nun bu engin şefkati ve derin rahmeti, bu meseleleri istismar edenlerin sevgi ve şefkat anlayışlarında olduğu gibi sadece bir düşünce olarak ve kitap sayfalarında kalmamış; aksine en kısa zamanda pratiğe dökülmüş ve bütün derinlikleriyle temsil edilmiştir.

Zaten, Efendimiz'in tatbiki sunulmayan hiçbir düşüncesi yoktur. O, bütünüyle bir aksiyon ve hamle insanıdır.

Allah Resûlü, bütün varlığı ihata eden o engin rahmet anlayışını en içten, en samimî şekilde ve varlığın sinesinden yükselen bir mânâ olarak ortaya koyduğundan, söylenenler hep tatbik görmüştür. Meselâ O, hayvanlara karşı şefkatli davranmayı şöyle ibretli ve müşahhas misallerle anlatır. Allah Resûlü'nün anlattığı bu iki örnek unutulacak gibi değildir:

“Allah (celle celâluhu) bir köpek yüzünden, ahlâksız bir kadını affedip Cennet'ine aldı. Köpek bir kuyunun başında, susuzluktan dili sarkmış bir vaziyette soluyup duruyordu. Tam o esnada oradan geçmekte olan bu kadın, köpeğin hâlini görünce dayanamadı. Hemen belinden kemerini çıkarıp ayakkabısına bağladı, bununla kuyudan su çıkarıp köpeğe içirdi, böylece köpek ölümden kurtuldu. İşte bu kadının bir köpeğe karşı bu davranışı onun affına vesile oldu ve Allah (celle celâluhu), onu Cennet'ine koydu.”⁵³⁵

Aksi kutupta ikinci örneği de Allah Resûlü şöyle anlatıyor:

“Bir kadın bir kedi yüzünden Cehennem'e girdi. Ne o kediye yedirdi, içirdi ne de salıverdi. Ve kedi açlıktan öldü. O kadın da bu yüzden Cehennem'e girdi.”⁵³⁶

Allah Resûlü, bu engin rahmet mesajının tebliği vazifesiyle gelmiştir. O, “Menhelü'l-azbi'l-mevrûd”dur. Yani bir tatlı su kaynağıdır; kim O'na idrak kovasını daldırursa O'nda rahmet bulur. O'nun elinden âb-ı hayat içen ise, mânen ölümsüzlüğe erer.

Keşke, cebrî-lütfî bu kevser havuzunun başında bulunanlar O'nun kadrini bilselerdi!

Söylediğimiz sözleri mücerret bırakmamak için birkaç müşahhas misal arz etmek istiyorum. Ancak, ondan evvel, burada şu hususa da dikkatinizi çekmeden edemeyeceğim:

O, Her Şeyde Zirvedir

İnsanların arasında bazı mesleklerde ileriye gidenler, ileriye gittikleri mesleklerinin hilâfına, başka sahalarda o oranda, göze çarpacak kadar geridirler.

Meselâ, bir erkân-ı harp, bir muharip, her ne kadar askerlik mesleğinde muvaffak ve başarılı bir erkân-ı harp olsa da, bazen başka sahalarda bir çoban kadar anlayışlı, duyarlı ve şefkatli olamayabilir. Hatta bazen böyle birinin tabiatı öldürme ile bütünleştiğinden

dolayı, bu insan hiç şefkatli de olmayabilir. Zira öldüre öldüre, hisleri belli bir ölçüde körelmiştir ve artık o, herhangi bir insanı öldürmekten duyduğu teessürü duymayabilir.

Bir siyasî, siyasette çok muvaffaktır. Ancak o oranda doğruluktan taviz verebilir ve insanların hukukuna saygıda kusur edebilir. Yani, siyasî sahada başarısı nisbetinde, doğrulukta, mürüvvette her zaman bir gerileme söz konusu olabilir. Bu, bir yerde sivrili zirveleşirken, diğer yerde dibe doğru inmek demektir.

Yine kendisini pozitivism akımına kaptırmış ve her şeyi deneye, tecrübeye dayandırma peşinde koşup duran bir insan görürsünüz ki, kalbî ve ruhî hayatında sıfırı aşmamıştır. Hatta bazen, akıl plânında Everest Tepesi gibi yükselirken, kalbî hayatında Lut Gölü gibi çukurlaşanlar da vardır.

Her şeyi maddeye irca etmeye çalışan, akı gözüne inmiş nice insanlar vardır ki, vahyin mantığı karşısında aptallardan aptal ve mânâya karşı âdeta kördürler.

Bu kısa izahtan da anlaşıldığı gibi bazı kimseler, belli sahalarda muvaffak olmalarına karşılık, ondan daha hayatî ve mühim sahalarda hiç mi hiç başarılı olamamışlardır. Yani, insanlarda bulunan birbirine zıt vasıflar, âdeta bir diğerinin aleyhine işlemektedir. Biri gelişip inkişaf ederken, öbürü dumura uğramakta ve güdük kalmaktadır.

Hâlbuki, Allah Resûlü'nde bu durum hiç de öyle değildir. O bir muharip olmanın yanı başında, engin bir şefkat insanıdır.. bir siyasîdir.. ve bir o kadar da mürüvvet sahibi ve sımsıcaktır.. müşâhedeye, tecrübeye ehemmiyet verirken, ruhî ve kalbî hayatın da ta zirvelerindedir.

Uhud muharebesinde bunun en çarpıcı misallerini bulmak mümkündür. Düşünün ki, orada Allah Resûlü'nün canı kadar sevdiği amcası ve sütkardeşi Hz. Hamza şehit edilmiş.. şehit edilmenin de ötesinde vücudu paramparça ve lime limedir.⁵³⁷ Yine orada, halasının oğlu Abdullah b. Cahş kütükte doğranan et gibi doğranmıştır.⁵³⁸ Hatta bu arada kendi mübarek başı yarılmış, dişleri kırılmış, vücudu kan revan içinde kalmıştır.⁵³⁹ Düşmanlarının gayz ve öfkeyle üzerine çullandığı ve bütün gayretleriyle O'nu öldürmek istedikleri bu hengâmede, o yüceler yücesi insan, kanı yere akarsa Allah onları mahveder endişesiyle tir tir titremekte ve:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ “Allahım, kavmimi bağışla; çünkü onlar (beni) bilmiyorlar!” demektedir.⁵⁴⁰

Bu ne müthiş bir şefkat anlayışıdır ki, O'nu öldürmek isteyenlere O, dua dua

yalvarmakta, tel'in ve bedduaya kapalı kalmaktadır.

Mekke'nin fethine kadar, düşmanlarının O'na yapmadığı tek kötülük kalmamış gibidir. Düşünün bir kere; size karşı boykotaj yapacak, sizi evinizden, yuvanızdan edecek, bir çöl ortasına bırakacak, sonra da zehir zemberek bir ahidnâmeyi Kâbe'nin duvarına asacak ve diyecekler ki: “Kovduğumuz bu insanlarla çarşı-pazarda alışveriş etmek, onlardan kız alıp vermek yasaktır...” Ve sizi bu ağır şartlar altında üç sene o çölde tutacaklar.. yakınlarınız bile yardım edemeyecek ve siz orada ağaç-ot yiyerek hayatınızı sürdürmeye çalışacaksınız.. çocuklar, yaşlılar açlıktan ölecekler.. hiç mi hiç insanlık ve mürüvvet görmeyeceksiniz.. bunlar yetmiyormuş gibi, sonra öz vatanınızdan çıkarılacak ve başka yerlere sürüleceksiniz.. hatta orada da rahat bırakılmayıp çeşitli hile ve desiselerle her gün ayrı bir tehdit altında bulundurulacaksınız.. sonra Bedir'de, Uhud'da, Hendek'te defaatle onlarla yaka-paça olacak ve hep iz'âc edileceksiniz.. hatta, Kâbe'yi ziyaret gibi en tabî haklarınızdan mahrum bırakılacaksınız.. bundan da öte, aleyhinizde zâhiren en ağır şartları kabul ederek geriye döneceksiniz ve ardından Cenâb-ı Hak lütufta bulunacak, büyük bir ordunun başında Mekke'yi fethedip oraya hâkim olacaksınız...

Acaba onlara karşı muameleniz nasıl olurdu? “*Gidin, hepiniz hürsünüz, bugün size kınama yoktur!*”⁵⁴¹ diyebilir miydiniz?

Ben, kendi hesabıma, eğer O'ndan bu dersi almış olmasaydım, kat'iyen onlara bu şekilde davranamazdım. Tahmin ediyorum ki, hemen hepiniz benimle bu düşünceyi paylaşıyorsunuzdur. Ama O, sırtında zırhı, başında miğferi, elinde kılıcı, terkinde okları, atını mahmuzlamış Kâbe'ye girerken aynı zamanda bir şefkat kahramanıydı. Mekkelilere sordu: “*Benden nasıl bir muamele bekliyorsunuz?*” Hepsi birden cevap verdi:

“*Sen Kerîmoğlu Kerîmsin? Senden ancak kerem beklenir!*”

O da, Hz. Yusuf'un kardeşlerine dediği⁵⁴² gibi dedi: “*Bugün size kınama yoktur. Allah sizi bağışlasın, O Erhamürrâhimîn'dir.*”⁵⁴³

O, hayatında, tedbirde hiç kusur etmemişti. O'nun kadar tedbirle tevekkülü yan yana ve sınıksız telif eden ikinci bir insan yoktur.

Bedir'e çıkarken ashabını denedi. Her biri bir atom bombası gibiydi.. ve tek başlarına bir orduya güç yetirecek gerilimi taşıyorlardı. Sa'd b. Muaz: “*Sen atını Berk-i Gıvâd'a kadar sür yâ Resûlallah! Bizden tek kişi dahi geride kalmayacaktır.*” derken işte bu gerilimin örneğini veriyordu. Hele bu zatın devamla şöyle demesi ne kadar

mânidardır: “Canımız işte burada, istediğin canı al yâ Resûlallah! Malımız işte burada, isteğin kadarını al ve istediğin yere ver yâ Resûlallah!”⁵⁴⁴

Asker hazırды. Hepsi de âdeta birer Sa’d b. Muaz’dı. Ama bununla beraber, Allah Resûlü tedbirde kusur etmiyor, bir muharebe için gerekli olan bütün ön hazırlıkları eksiksiz yerine getiriyordu. Bu fiilî duadan sonra da ellerini açıyor ve kalbinin ta derinliklerinden yükselen bir yakarıyla Cenâb-ı Hakk’a dua ve niyaza başlıyordu. Hem de öyle kendinden geçercesine dua edip yalvarıyordu ki, üzerindeki ridâsı yere düşüyordu da bundan haberi bile olmuyordu. Bu manzarayı seyreden Hz. Ebû Bekir, dayanamamarak yanına sokuluyor, ridâyı üzerine koyuyor ve: “Yeter ey Allah’ın Resûlü. Allah Seni kat’iyen mahzun etmeyecektir, bu kadar yalvarış ve yakarış yeter.” diyordu.⁵⁴⁵

Evet, bir taraftan bu denli tedbir, diğer taraftan da bu seviyede Rabb’e tevekkül, ancak bu zirve insana müyesser olan apayrı bir hususiyetti...

Evrensel Rahmet

Sözün başında da ifade ettiğim gibi, Allah Resûlü, mü’min, kâfir ve münafık, herkesin kendisinden istifade ettiği rahmet timsali bir insandı. Mü’min O’ndan istifade eder; çünkü O, “Ben mü’minlere, kendilerinden daha yakınım..” buyurmaktadır.⁵⁴⁶ Gerçi müfessirler **النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ** âyetine⁵⁴⁷ istinad ederek: “Allah Resûlü, mü’minlere kendi canlarından daha azizdir.” derler. Fakat, aslında her iki mânâ da birbirine yakındır. Biz O’nu kendi canımızdan daha çok severiz; Allah Resûlü de kendisine bu denli muhabbet besleyenleri aynı ölçüde sever; çünkü O, en büyük mürüvvet insanıdır.

Bu bir muhakeme ve mantık sevgisidir. Bu sevginin hissî yanı olsa da daha çok mârifet buudlu ve mantık derinliklidir. Şayet kurcalanıp işlettirilebilse insanda öyle bir kökleşir ki; insan, Mecnun’un Leyla’sını aradığı gibi her yerde Resûlullah’ı arar durur. Arar durur da her adımı anışta burnunun kemikleri sızlar ve O’nsuz geçen hayatı kendisi için bir hicran kabul eder.. ve O’nun için bir ney gibi inler gezer.

Evet, Allah Resûlü bize kendi nefislerimizden daha yakındır. Nasıl olmasın ki, biz nefislerimizden çok kere kötülük görürüz. Hâlbuki O’ndan hep kerem, iyilik, merhamet, şefkat ve mürüvvet gördük. O, Allah’ın rahmetinin temsilcisidir. Öyleyse elbette bize bizden daha yakındır.

O: “Ben mü’minlere kendilerinden daha yakınım.” İsterseniz şu âyeti okuyun: **أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ** diyor ve sonra da sözüne şöyle devam ediyor: “Kim bir mal bırakırsa o akrabalarındadır. Fakat kim de bir borç bırakır ve öyle giderse o banadır.”⁵⁴⁸

Bu hadisin arkasında şöyle bir hâdise var:

Bir gün bir cenaze getirildi. Namazı kılınacaktı. Allah Resûlü sordu: “Bunun borcu var mı?” Orada bulunanlar: “Evet, yâ Resûlallah, çok borcu var!” dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü: “Siz arkadaşınızın namazını kılın, ben borçlunun namazını kılamam.” buyurdular. Ancak bu durum kendisine de çok ağır gelmişti. Daha sonra Allah Resûlü bir kısım imkânlarla ulaşınca, ölen mü’minler hakkında: “Onun mevlâsı benim, alacaklılar bana gelsin.” derdi.⁵⁴⁹

Dünya ve ahirette Allah Resûlü, mü’minlere kendilerinden daha yakın olma keyfiyetiyle bir rahmettir. O’nun bu rahmet yönü ebedlere kadar da devam edecektir.

O, münafıklar için de bir rahmettir. Münafıklar, bu engin rahmet sayesinde dünyada azap görmediler. Camiye geldiler, Müslümanların içinde dolaştılar ve Müslümanların istifade ettiği bütün haklardan istifade ettiler. Allah Resûlü onlar hakkında perdeyi yırtmadı. Onların çoğunun iç yüzünü biliyordu. Hatta bunları Hz. Huzeyfe’ye (radiyallâhu anh) söylemişti de.⁵⁵⁰

Rivayete nazaran, bundan dolayı da Hz. Ömer, Huzeyfe’yi takip eder, onun kılmadığı cenaze namazını o da kılmazdı.⁵⁵¹

Bununla beraber İslâm onları fâş etmedi. Onlar hep mü’minler arasında bulundular ve mutlak küfürleri en azından şüpheye, tereddüte dönüştü. Böylece, dünya zevkleri de bütün bütün acılaşmadı. Zira yok olup gideceğine inanan bir insanın dünyadan lezzet alması mümkün değildir. Ama, “Belki ahiret vardır.” diyecek kadar, küfürleri şüpheye bürününce, ihtimal, hayat o zaman bütün bütün acılaşmaz. İşte bu yönüyle Allah Resûlü, münafıklara da bir ölçüde rahmet olmuştur.

Kâfir de Allah Resûlü’nün rahmetinden istifade etmiştir. Zira, Cenâb-ı Hak, daha önceki millet ve kavimleri küfür ve isyanları sebebiyle toptan helâk etmiş olmasına karşılık, Allah Resûlü’nün bi’setinden sonra toptan helâk etmeyi kaldırdı, dolayısıyla da insanlar, böyle bir azap çeşidinden kurtulmuş oldular. Bu da kâfirler için dünya adına büyük bir rahmettir.

Bu mevzuda Cenâb-ı Hak, Habibine hitaben şöyle buyurmaktadır: **وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ** “*Sen onların içlerinde bulunduğun hâlde, Allah onlara azap edecek değildir. Ve onlar mağfiret dilerken de Allah onlara azap edecek değildir.*”⁵⁵²

Evet, Efendimiz’in hürmetine Cenâb-ı Hak toptan helâk etmeyi kaldırmıştır. Hz. Mesih: “*Eğer azap edersen, onlar Senin kulların.*”⁵⁵³ derken, Efendimiz’in Allah indindeki kadrine, kıymetine bakın ki, Cenâb-ı Hak O’na: “*Sen onlar arasında bulunduğun sürece Allah onlara azap edecek değildir.*” buyurmaktadır.

Yani, Sen onların sinesinde yaşadığın sürece Allah onlara azap etmeyecektir. Sen yeryüzünde anıldığın ve dillerde yâd edildiğin sürece.. yani insanlar Senin yoluna baş koyduğu müddetçe Allah onların altını üstüne getirmeyecektir. Kâfirin Allah Resûlü’nün rahmetinden istifade yönlerinden biri de Allah Resûlü’nün **إِنِّي لَمْ أُبْعَثْ لَعَنًا وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً** buyurmasıdır. “*Ben rahmet olarak gönderildim, lânet isteyen olarak değil.*”⁵⁵⁴

Ben herkes için Allah’tan bir rahmet olarak geldim. İnsanların başına belâ ve musibet yağdırılsın diye beddua edip lânet isteyen bir insan olarak gönderilmedim. Onun içindir ki Allah Resûlü, en büyük İslâm düşmanlarının dahi hep hidayetini istemiş ve onun için çırpınıp durmuştur.

Allah Resûlü’nün getirdiği nurdan, Cibril dahi istifade etmiştir. Bir gün Efendimiz, Cibril’e sorar: “*Senin için de Kur’ân bir rahmet midir?*” Cibril cevap verir: “*Evet yâ Resûlallah! Çünkü ben de akıbetimden emin değildim. Ne zaman ki **مُطَاعِ نَمِّ أَمِينٍ** ‘Göklerde ona itaat edilir, vahiyler ona emanet edilir.’⁵⁵⁵ âyeti nazil oldu, ben de emniyete erdim.*”⁵⁵⁶

Ve yine bir başka hadislerinde Allah Resûlü şöyle buyurur: **أَنَا مُحَمَّدٌ وَأَحْمَدُ وَالْمَقْفِيُّ وَالْحَاشِرُ وَنَبِيُّ التَّوْبَةِ وَنَبِيُّ الرَّحْمَةِ** “*Ben Muhammed’im, Ben Ahmed’im, Ben Mukaffî –son peygamberim– Ben Hâşir’im. (Benden sonra haşir gelecek, araya başka bir peygamber girmeyecektir. Allah insanları benim önümde haşredecektir.) Ben tevbe ve rahmet peygamberiyim.*”⁵⁵⁷

Tevbe kapısı kıyamete kadar açıktır.⁵⁵⁸ Zira Allah Resûlü bir tevbe peygamberidir ve hükmü de kıyamete kadar sürecektir.

O, yerinde ağlayan bir çocuk görse oturur, onunla ağlar. İnleyen ananın ızdırabını vicdanında duyar. İşte Hz. Enes’in rivayet ettiği bir hadis ve O’nun dillere destan şefkati:

*“Ben namaza duruyor ve onu uzun kılmak istiyorum. Sonra bir çocuk ağlaması duyuyorum. Annesinin ona duyacağı heyecanı bildiğim için hemen namazı hızlı kılıp bitiriyorum.”*⁵⁵⁹

Allah Resûlü, namazlarını oldukça uzun kılardı. Bilhassa nafîle namazları, sahabinin bile tâkatini aşacak mahiyette idi.⁵⁶⁰ İşte O, böyle bir namaz kılma niyetiyle namaza duruyor, sonra da namaz esnasında bir çocuk ağlaması duyunca, hemen namazı hızlandırıyor. Çünkü o günlerde kadınlar da Allah Resûlü'nün arkasında namaz kılmak için cemaate iştirak ediyorlardı. Efendimiz, ağlayan çocuğun annesi mescitte olabilir mülâhazasıyla namazı hızlandırıyor ve böylece kadını rahatlatıyordu.

İşte O, hemen her meselede böyle bir şefkat âbidesiydi. Bir çocuğun ağlaması O'nu dilgîr eder ve ağlatırdı. Ne var ki O, bu engin şefkatine rağmen dengeliydi. Meselâ, O'nun bu baş döndüren şefkati, hiçbir zaman dinî hadleri tatbikine mâni olamamış ve cezanın şekli ne olursa olsun onu mutlaka tatbik etmişti...

Mukarrin'in evlâtlarından biri hizmetçisini dövmüştü. Hizmetçi kadın, ağlayarak Allah Resûlü'nün yanına geldi. Efendimiz, bu hizmetçinin sahiplerini çağırdı: *“Onu haksız yere dövdünüz, azat edin.”* dedi. Ashab: *“Yâ Resûlallah, başka hizmetçileri yok.”* dediler. Bunun üzerine: *“Onlara hizmet etmeye devam etsin. Ancak ona ihtiyaçları kalmadığında salıversinler gitsin!”* buyurdu.⁵⁶¹ Evet, bu haksız tokatın karşılığı ahirete kalacak olursa, oranın tokatları çok daha şiddetli olacaktır. Binaenaleyh; tokatın bedeli hürriyet olmalı ki, ötedeki Cehennem azabının diyeti olsun...

Çocuklar

Hele, O'nun kendi çocuklarına karşı şefkati bütün bütün farklıydı. Çok defa, oğlu İbrahim'in süt emdiği ailenin yanına gelir, onu kucağına alır ve uzun müddet severdi.⁵⁶²

Akra' b. Hâbis, Allah Resûlü'nün, Hz. Hasan'ı kucağına alıp sevdiğini görünce: *“Benim on çocuğum var; daha hiçbirini öpmüş değilim.”* dedi. Allah Resûlü şöyle cevap verdi:

*“Merhamet etmeyene merhamet olunmaz.”*⁵⁶³

Diğer bir rivayette ise verdiği cevap şöyledir: *“Allah senin kalbinden merhamet duygusunu almışsa, ben sana ne yapabilirim ki?”*⁵⁶⁴

Bir başka hadis: **ارْحَمُوا مَنْ فِي الْأَرْضِ يَرْحَمَكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ** “Siz yerdekilere merhamet edin ki, göktekiler de size merhamet etsin.”⁵⁶⁵

Allah Resûlü, akrabalarına karşı olduğu gibi yakın-uzak dostlarına karşı da muhabbet ve rahmet hissiyle dopdoluydu.

Abdullah b. Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor:

Sa’d b. Ubâde hastalanmıştı. Allah Resûlü, bu vefalı dostunu ziyarete gitti, yanında bazı sahabiler de vardı. Sa’d b. Ubâde’nin hazin hâli öylesine rikkatine dokundu ki hıçkırıklarını tutamadı ve ağladı. Onun ağlaması, orada bulunanları da ağlattı. Bu ağlamanın başka türlü değerlendirilmemesi için de şöyle buyurdu: **إِنَّ اللَّهَ لَا يُعَذِّبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ وَلَا بِحُرْنِ الْقَلْبِ وَلَكِنْ يُعَذِّبُ بِهَذَا** “Allah asla gözyaşından ve kalb üzüntüsünden dolayı azap etmez. Ancak şundan azap eder.” dedi ve dilini gösterdi.⁵⁶⁶

Evet, Allah gözyaşından dolayı azap etmez; aksine bazı gözyaşları sebebiyle azabı kaldırır da. Allah Resûlü bir başka hadislerinde şöyle buyurmaktadır: **عَيْنَانِ لَا تَمْسُهُمَا النَّارُ: عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ** “İki göz vardır ki, Cehennem ateşi onlara dokunmaz. Allah korkusundan ağlayan (insanın) gözü, bir de gecesini Allah yolunda, nöbet tutarak geçiren göz.”⁵⁶⁷

Bu gözlerden biri “ruhban” a diğeri de “fürsân” a aittir. Geceleri bir rahip gibi kendini ibadete veren ve gözyaşı döken; gündüzleri de birer aslan kesilip küfürle yaka- paça olan insanların gözleri, yani hakikî mü’minin gözleri... Zaten sahabi de bize anlatılırken öyle anlatılmaktadır: Onlar geceleri birer rahip gibi ibadetle meşguldürler; gündüzleri de her biri birer aslan kesilir ve dört bir yanı velveleye verirler.⁵⁶⁸

Osman b. Maz’ûn vefat edince Allah Resûlü ona da koşarak gitti. O, Allah Resûlü’nün kendisine kardeş yaptığı şanlı bir sahabyıdı. Cenazesinin üzerine o kadar ağladı, o kadar gözyaşı döktü ki, sanki cenaze Allah Resûlü’nün gözyaşıyla yıkanmış gibi oldu.⁵⁶⁹ Tam o esnada biri, Osman b. Maz’ûn’u kastederek: “Kuş oldu, Cennet’e uçtu.” gibi bir ifade kullandı. Allah Resûlü hemen kaşlarını çattı ve: “Ben Allah’ın Resûlü’yüm, ne muamele göreceğimi bilmiyorum, sen onun Cennet’e gittiğini nereden biliyorsun!” dedi.⁵⁷⁰

Evet, O, denge insanıydı. Şefkati, ağlaması, asla bir yanlış düzeltmesine mâni olmuyordu. Hıçkırıklarıyla, kardeşim deyip bağına bastığı insanı sararken ve gözyaşlarıyla yuyup yıkarken, söylenen mübalağalı bir söz, O’nun uygunsuz bulduğu bu

söz sahibini ikazına mâni olmuyordu. Vefa başkaydı, hak başka; Uhud şehitlerini her hafta ziyaret ediyordu ama, “Uçup Cennet’e gittiniz.” demiyordu. Biz “Onlar da Cennet’e gitmeyecekse...” desek bile, bu böyle..

Yetimleri himaye edenlere verdiği pâyeye, O’nun nasıl bir şefkat âbidesi olduğunu ispata yetmez mi? Bakın ne buyuruyor: **أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا** “Ben ve yetimi gözetene Cennet’te şöleyiz.” diyor, sonra iki parmağını yan yana getiriyor ve yetimi görüp gözetene ne kadar yakın olduğuna işaret buyuruyor.⁵⁷¹

Sanki Allah Resûlü, yetimi görüp gözetene ve onu himaye edenle benim arama Cennet’te kimse giremez, diyordu.

Hayvanlara da Şefkat

O’nun şefkati hayvanları da içine alıyordu. Yukarıda bir kadının bir kedi yüzünden nasıl Cehennem’e girdiğini; yine ahlâksız bir kadının bir köpeğe su içirmesiyle nasıl Cennet’e “Buyur!” edildiğini arz etmişim. Bir başka hâdiseyi de nakledip bu hususu da noktalayalım:

Bir muharebeden dönülüyordu. Dinlenme vaktinde, sahabeden bazıları bir kuş yuvası görmüş ve yuvadaki yavruları alıp sevmeye başlamışlardı. Tam o sırada anne kuş geldi ve yavrularını onların elinde görünce, orada çırpınıp pervaz etmeye başladı. Allah Resûlü bu duruma muttali olunca fevkalâde celâllendi ve hemen yavruların yuvaya konulmasını emir buyurdu.⁵⁷²

Evet, O’nun rahmeti hayvanları da kuşatıyordu. Zaten Allah, geçmiş peygamberlerden birini karınca yuvası yüzünden itap etmemiş miydi? Bu peygamber farkına vararak veya varmayarak karıncaları yakmış.. arkadan da Allah’tan azar işitmiştir.⁵⁷³ Şimdi bu ve emsali vak’aları bize nakleden Allah Resûlü’nün başka şekilde davranması mümkün mü?

Sonra, O’nun ümmetinden öyleleri yetişecektir ki, adları “Karınca çiğnemez efendi” olacaktır. Çünkü onlar ayaklarına zil takacak ve yolda böyle yürüyeceklerdir. Ta haşerele zilin sesiyle uzaklaşsın ve ayak altında kalıp ezilmesinler...

Aman Allahım! Bu ne derin, bu ne cihanşümül bir şefkat ve merhamet örneğidir. Evet, O’nun rahmet dairesinden karıncalar dahi istisna edilmemiştir. Karıncayı bile

ezmeyen bu insanlar acaba başkalarına zulmedebilirler mi? Hayır, bilerek ve kasıtlı onların haksızlık yapmaları mümkün değildir!..

İbn Abbas anlatıyor: “Allah Resûlü’yle bir yere gidiyorduk. Birisi, kesmek üzere bir koyunu bağlamış, koyunun gözü önünde bıçağını biliyordu. Allah Resûlü bu şahsa: **أَثْرِبُ** **أَنْ تُمِيتَهُ مَوْتَاتٍ** “Onu defalarca mı öldürmek istiyorsun?”⁵⁷⁴ buyurdu. Bu; bir bakıma o şahsa itaptı.

Abdullah b. Mesud ve Ya’lâ b. Mürre (radıyallâhu anhümâ) anlatıyor: “Allah Resûlü, yanında birkaç sahabiyle zayıf mı zayıf bir deve gördü. Deve, Allah Resûlü’nü görünce sicim gibi gözyaşı dökmeye başladı. İki Cihan Serveri hemen devenin yanına gitti. Bir müddet o devenin yanında kaldı, sonra devenin sahibini çağırarak, deveye iyi bakması hususunda onu gayet sert ikaz etti.”⁵⁷⁵

Günümüzdeki hümanistlerin iddia ettikleri sevgi ve şefkatin çok ötesinde merhametle dopdolu olan Allah Resûlü, bu cihanşümül rahmetini de her türlü ifrat ve tefritten korumasını bilmiş ve o her şeye yeten fetaneti sayesinde hiç mi hiç ifrat ve tefrite düşmemiştir.

Evet, O, hiçbir zaman hoşgörü adı altında, kötülöklere müsamaha ile bakmamış, kötölük ve günah seraları kurmamıştır. O, bir canıye ve bir canavar ruhluva, şefkat adına gösterilecek müsamahanın, binlerce masum insanın hukukuna tecavüz olduğunu çok iyi bilmekteydi. Üzölerek ifade etmeliyim ki, günümüzde işlenen bu türlü haksızlıklar her devirden çoktur. Anarşiste, ecdat ve mazi düşmanlarına gösterilen müsamahanın memleketi ne hâle getirdiğini yakın tarihimiz itibarıyla acı acı gördük ve hâlâ da kısmen görmekteyiz. Sevgi, şefkat, dengeli kullanılamazsa, fert için de cemiyet için de önü alnamayacak neticeler doğabilir. Hâlbuki Allah Resûlü için, menfî mânâda böyle tek bir hâdise dahi göstermek mümkün değildir.

Evet O, kendisini telef edecek kadar insanları seviyordu. Yer yer Kur’ân-ı Kerim’in O’nu tadil etmesi bunun delilidir. Kur’ân: “Onlar Kur’ân’a inanmıyorlar diye, nerede ise kendini bitirip tüketeceksin.”⁵⁷⁶ diyordu. Zaten nübüvvet atmosferi benliğini sarmaya başlayınca, O kendini bir mağaraya hapsedmemiş miydi? Vahiy de ilk defa O’na orada geldi. Demek ki O, insanları seviyordu ve bu yola baş koymuştu.

Esasen Allah Resûlü’nün cihad anlayışı da O’nun bu rahmet yanından kaynaklanıyordu. Evet, insanlar cihad sebebiyle belki dünya namına bazı zararlar

göreceklendir; fakat ebedî hayatları adına kazanacakları o kadar çok şey olacaktır ki, onların bu zararlarını hiçe indirecektir! Allah Resûlü, taşıdığı kılıcının ucuyla Cennet'e giden yolları açıyordu. Bu da O'nun âlemlere rahmet oluşunun ayrı bir buudu...

db. SABIR

O, sabrı da fetanetiyle yerli yerinde ve iç içe kullandı. Bu sayede nice ulaşılmaz zannedilen zirveler ayaklar altında kaldı, nice aysbergler gibi katı yürekler, buz gibi ruhlar o Sabır Güneşi karşısında eriyip hidayete erdi. Ebû Süfyan, İkrime ve daha niceleri.. eğer O'ndaki bu denli sabır ve tahammül olmasaydı, bunlar hiç İslâm'a dehâlet edebilirler miydi?

Evet, O, Rahmeten li'l-âlemin'dir. Rahmetinin dengesi ise fetanetinin bir başka delilidir...

dc. HİLM (Peygamberimiz'in Yumuşak Huyluluğu)

Bundan evvelki bölümde, Efendimiz'in, Cenâb-ı Hakk'ın rahmâniyet ve rahîmiyetine en mücellâ, en parlak bir ayna olduğunu arz etmeye çalıştık. O'nun, rahmâniyet ve rahîmiyette nasıl bir denge tuttuğunu ve bunu fetanetiyle nasıl hallettiğini, kamet-i kıymetine göre olmasa da, ufak çapta ve fikir vermeye yetecek keyfiyette anlatmaya gayret ettik. Bu bölümde de, yine Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) rahmâniyet ve rahîmiyetiyle alâkalı ve bir cihetle de onların ayrı bir buudu sayılan, Ruh-u Seyyidi'l-Enâm'ın hilmini, yumuşak huyluluğunu takdime gayret edeceğiz.

Hilm, Allah Resûlü'ne verilmiş ayrı bir altın anahtar durumundadır. O, bu anahtarla pek çok gönlü açmış ve onlara taht kurmuştur. Eğer O'nun bu hilmi olmasaydı, pek çok hazımsız gönül bir kısım sertliklerle karşılaşacak ve şimdi olduğunun aksine, kimileri İslâm'a cephe alacak, kimileri de belki bir hisle O'ndan uzaklaşacaktı. Ancak Allah Resûlü'nün hilmiyle ki, bütün bunların önü alındı.. ve koşan koşana herkes gelip İslâmiyet'e dehalet etti.

Evet hilm, Cenâb-ı Hakk'ın Habibine verdiği en mümtaz sıfatlardan biriydi.. ve olduğu gibi rahmeti aksettiriyordu. Bu hususu anlatan bir âyette Cenâb-ı Hak aynen şöyle buyuruyor:

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

“O vakit, Allah’tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın. Şayet Sen, kaba, katı yürekli olsaydın, hiç süphesiz onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Şu hâlde onları affet, bağışlanmaları için duada bulun! (Umuma ait) işlerde onlara danış. Artık kararını verdiğin zaman da Allah’a dayanıp güven! Çünkü Allah, kendisine tevekkül olanları sever.”⁵⁷⁷

Âyetten de anlaşıldığı üzere hilm, rahmetten geliyor. Eğer Allah Resûlü, kaba ve haşin olsaydı –ki değildir– etrafında bulunanların hepsi dağılıp gidecekti. Cenâb-ı Hakk’ın engin rahmetidir ki, O’nu yumuşak huylu kıldı. Yani O’nun mâyesini öyle mükemmel ve mahiyetini de öyle halîm kıldı ki, O’na dokunan eller dahi hiçbir zaman incinmedi ve diken bekledikleri anlarda gül buldular. Nerede kaldı ki gönüllerine girdiği ve sinelerine taht kurduğu insanlar O’ndan incinmiş olsun!

Bu âyet, Uhud muharebesi münasebetiyle nazil olmuştu. Allah Resûlü, ashabına, her türlü harp taktiğini ve tekniğini hem de en ince teferruatına kadar anlatmış olmasına rağmen, bazılarının emri dinlemedeki inceliği tam kavrayamayışı ve buldukları mevzii, emir gelmeden terk edişleri, Müslümanların muvakkat mağlubiyetini netice verdi. Belki netice itibarıyla buna tam bir mağlubiyet denemezdi ama mutlak bir galibiyet olmadığı muhakkaktı...

Allah Resûlü’nün öldürüldüğü şâyiası Müslümanların pek çoğunu paniğe sürüklemişti. Bu arada o gün orada Enes b. Nadr gibi düşünenler de vardı. Onlara: “Resûlullah’ın öldüğü yerde siz niye duruyorsunuz?” diye kükremiş ve gidip canlarını Allah için vermişlerdi.⁵⁷⁸ Zaten yol da buydu; Resûl-i Ekrem’in öldüğü yolda koşup ruhlarını feda etmeliydiler.

Şayet Peygamber emri istikametinde hareket edilseydi ihtimal muvaffakiyete gidilecek ve başarı elde edilecekti. Hâlbuki gösterilen az bir muhalefet, neticeyi ne kadar değiştirmiş ve ne kadar vahim hâle getirmişti!

Şimdi bu noktada bir lahza durup düşünelim: Eğer bu cemaatin başındaki lider, Allah Resûlü değil de başka bir insan olsaydı, acaba emir dinlemeyen veya emre muhalefet eden bu insanlara karşı tavrı ne olurdu? Onlara karşı hiçbir şey olmamış gibi davranabilir miydi? Bir de o, onların maddî ve mânevî liderleri ise...

Evet onlar, bütün doğruları O'ndan öğrenmişlerdi. Hayatlarında yüzlerce defa O'nun her meselede isabet ettiğine şahit olmuşlardı. İşte bu zat, daha işin başında onlara, ısrarla yerlerini terk etmemelerini ihtar etmişti. Şimdi O'nun sözünü dinlememenin cezasını acı acı çekiyorlardı. Verilen onca şehidin yanında yaralanmayan da yok gibiydi. Bizzat, Allah Resûlü'nün başı yarılmış, dişi kırılmış ve vücudu da kan revan içinde kalmıştı.

Evet, Allah Resûlü'nün yerinde bir başka lider olsaydı, en azından yüzünde bir sinirlilik veya yine en azından *“Ben size şöyle yapın demedim mi?”* gibi maziye hatırlatma kabîlinden bir söz, bir davranış sâdır olmaz mıydı? Bu en nazik noktada, Kur'ân, O'nun içinden geçmesi muhtemel düşüncelere karşı bir set oluşturuyor ve O'na, yukarıda zikrettiğimiz âyetle hitap ediyordu.

Bu öyle bir an ve öyle nazik bir durumdu ki, liderden sâdır olabilecek en küçük jest, mimik ve hareket dahi, bu psikolojik hava içinde, normal zamandakilerden çok daha değişik tesirler icra edebilirdi. Onları kırıp gücendirebilecek en küçük bir hareketten dahi kaçınılması gereken böyle bir dönemde, Kur'ân, Allah Resûlü'ne hitaben: *“Eğer onlara karşı sert ve kaba olsaydın –ki kat'iyen öyle değilsin– senin etrafından dağılıp gideceklerdi.”*⁵⁷⁹ Hâlbuki sahabi eski tavrını hiç mi hiç değiştirmiş değildi; Allah Resûlü'nün etrafında pervane gibi dönüp duruyorlardı.

O'nun ahlâkı Kur'ân'dı.⁵⁸⁰ Aslında Kur'ân'ın bize anlattıkları da işte bu ilâhî ahlâktı. Görülmüyor mu ki, insanlar sürekli Allah'a baş kaldırıp isyan ettikleri hâlde O onlara bol bol rızık ihsan ediyor. Onlar Allah'a oğul ve eş isnat edip daha ne iftiralarda bulunurken, Allah rahmâniyetiyle onlara çeşitli lütuflarda bulunuyor. Güneş her gün ısı ve ışığıyla, bulutlar yağmur denen gözyaşıyla hep insanların imdadına koşuyor, yer her zaman onlara çeşit çeşit bitki ve meyveleriyle bağrını açıyor; onlar ise bütün bu nimetlere karşı akla hayale gelmedik nankörlüklerle mukabele ediyorlar.

Evet, insanlar, kendilerine verilen bunca nimetin milyonda birine dahi şükür ve minnettarlıkla mukabele etmiyorlar. Ne var ki, Halîm olan Allah (celle celâluhu) onları hemen cezalandırmıyor, işlenen hatalar yüzünden ilâhî âdetini değiştirmiyor, hep veriyor ve durmadan veriyor...

Hz. Muhammed Aleyhisselâm da Cenâb-ı Hakk'ın bu ismiyle isimlenmiş, bu ahlâkıyla ahlâklanmış olduğundan bu mevzuda Cenâb-ı Hakk'ın sıfat ve isimlerine tam âyinedarlık yapıyor. Zaten Kur'ân da O'na: **بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ** *“Mü'minlere karşı çok*

şefkatli ve merhametli.” demiyor mu?⁵⁸¹

Sadece O değil, dedesi Hz. İbrahim de anlatılırken yine hilmile anlatılıyor.. evet, O'nun hakkında da Kur'ân şöyle diyor:

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ “Muhakkak ki İbrahim, yumuşak huylu, içli ve kendini Allah'a vermiş biri idi.”⁵⁸²

İbrahim, seviyeler üstü seviyede yumuşak huylu bir insandı. Kendini ateşe atan insanların dahi başına bir belâ gelir endişesiyle tir tir titriyordu. O, sabahlara kadar âh u vâh eden, inleyip duran bir insandı.. ve münîbdi, her lahza, ayrı bir var oluş ve dirilişle Allah'a dönüşün menfezlerine yönelir, durmadan taptaze ve heyecan dolu bir yürekle Rabb'in kapısında inler ve iki büklüm olurdu.

Allah Resûlü, kendisini hep Hz. İbrahim'e benzetir.⁵⁸³ Evet O, hilm u silimde de dedesi İbrahim'e benzerdi.

Bütün Hak dostları için de hilm çok mühim bir esastır. İnsan, her köşe başında kendisini kin ve nefretle bekleyen kimselere dahi yine hilmle muamele etmelidir. Hallac, ellerini-kollarını kesenlere hakkını helâl eder; kan gölü içinde

Asrın Çilekeşi, kendisini bir cani gibi sürgünlere gönderenlere, hapisane hapisane dolaştıranlara beddua etmek şöyle dursun, hep imanlarını kurtarmaları için hayır duada bulunur.. bulunur ve hilmin ne derece yüksek bir pâyeye olduğunu onlara gösterir. Keşke, sonradan gelenler de hilmindeki bu büyüü anlayabilselerdi!

Yine Hz. İbrahim'e dönüyoruz: Hasımları onu ateşe atıyor, ve Cenâb-ı Hak da ateşe emrediyor: “Ey ateş, İbrahim üzerine berd ü selâm, yani ne buz ne de ateş, ikisi ortasında ‘selâm ol!’” diyordu.⁵⁸⁴ Zira, İbrahim evvelâ âleme karşı kendi içini öyle donatmıştı. Ne öfkeleniyor ne de insanlara karşı soğuk davranıyordu. O bir “selâm” insanıydı. Cenâb-ı Hak'tan da aynı şekilde muamele gördü. İbrahim, Allah ahlâkıyla ahlâklanır da, Allah (celle celâluhu) ona başka türlü muamele eder miydi? Asla! “Selâm” bizzat Cenâb-ı Hakk'ın ismiydi.. ve ateş de İbrahim'e karşı “selâm” oluyor ve “selâm” duruyordu.

Hız. İbrahim'in başlattığı bu hilm ahlâkını Allah Resûlü zirveye çıkardı. Düşmanlarını yerle bir ettiği ve bütün imkânları elinde topladığı devrede dahi Allah Resûlü mürüvvetten kıl kadar ayrılmadı. O, suçluları cezalandırmış olsaydı, O'na karşı gelecek mi vardı? Hayır. Belki Hz. Ömer gibi yüzlercesi, O'nun gözünün içine bakıyor ve

O'nu üzen bir hâdise karşısında aslanlar gibi kükreyerek, baş almak için müsaade istiyorlardı. Hâlbuki her defasında O, ashabını yatıştırıyor ve *hilm ü silm* tavsiye ediyordu.

Bir gün, iffetine kat'iyen inandığı mübarek hanımına çamur atılmıştı. Hangi Müslümana kaşıyla işaret etse, pek çok münafığın başı gidebilirdi.. ve herkes bunu seve seve yapardı. Oysa ki Allah Resûlü, günlerce diken yutar gibi söylenen sözleri yutuyor, yutkunuyor, vicdanında ızdırapların en tahammül-fersâsını yaşıyor ama kat'iyen ses çıkarmıyordu. Bu durum, muhteremler muhteremi Âişe-i Sıddîka'nın Kur'ân'la beraati tescil edileceği âna kadar devam etti. Bütün sahabe O'nun iki dudağı arasından çıkacak bir çift söze bakıyordu.

Bazen O'nun karşısına çıkıp kaba-saba hareket eden ve hakarete bulunan insanlar olurdu. O, parmağını hafif indirip kaldırsaydı yüz kılıç birden o adamın kellesi üzerinde iner kalkardı. Ancak O, bu kaba-saba hareketleri hep mülâyemetle karşılamaya kararlıydı. O, kimseyi korkutmamaya o kadar çok dikkat ediyordu ki, vereceği kılıç veya bıçağı, kabza ve sap tarafıyla uzatıp öyle veriyordu. Böyle bir insan nasıl olur da haksız yere bir insanın canına kıyabilirdi?..

O, incelerden ince bir insandı. Karşısındaki insanların kabasaba davranışlarından fevkalâde rahatsız olurdu. Ancak O, bu tür davranışları, kendi hilm denizine atar, eritir ve her şeye rağmen yumuşak davranırdı. His dünyası böylesine genişti. Zaten hastalık ve diğer rahatsızlıkları, bizim duyup hissettiklerimizi kat kat aşıyordu. O kadar ki, hasta olduğu bir gün, Abdullah b. Mesud (radiyallâhu anh) O'na: "*Yâ Resûlallah, bir fırın gibi yanıyor sun!*"⁵⁸⁵ demişti. Evet, Allah Resûlü'nün sinir sistemi o kadar gelişmişti ve O, o kadar duyarlıydı. İhtimal, O'nun parmağına batan bir iğne, bir başkasına saplanan mızraktan belki on kat daha ızdıraplı oluyordu. Bu hassasiyet O'na, vazifesinin icabı duyarlı olabilmek için de verilmiş olabilir.

Her ne olursa olsun. Bu kadar hassas bir insanın, çevresindeki kaba-saba hareketlerden rahatsızlığı da o ölçüde fazladır zannediyorum. Bir başkası o nispette hassas olsa, her gün etrafını birkaç kere yıkar devirir ve bulunduğu yerde fırtınalar koparır. Ne var ki Allah Resûlü hiç böyle yapmamıştı ve yapmıyordu da; çünkü O bir hilm insanıydı. Şu kadar var ki, O'nun hilmi de gayet dengeliydi. Bir kâfirin küfrü O'nu iki büklüm eder, ağlatırdı. O, bir insanın hidayete erebilmesi için elinden gelen her şeyi yapardı. Fakat bir ceza ve haddin tatbiki bahis mevzuu olduğu yerde de kat'iyen taviz vermez; kim olursa olsun mutlaka cezayı tatbik ederdi. Ancak O'nun ceza verdiği suçlardan hemen hiçbiri

kendisine karşı işlenmiş suçlardan değildi. Aksine O'nun, kendisine karşı işlenmiş suçlardan affetmediği görülmemiştir.

Dini yaşamada da O, aynı şekilde davranırdı: Kendisine daima en ağırını seçer, başkalarına ise hep hafif olanını yüklerdi. Hatta ümmetine zorluk olmaması ve farz gibi telakki edilmesine meydan verilmemesi için, sünnetleri hep evinde ve yalnız olarak kılardı. Ayrıca, O'nun kıldığı nafil namazların uzunluğuna dayanabilecek ikinci bir insan da yoktu. Bazen oruçlarını da öyle birbiri üstüne tutardı –ki buna “savm-ı visâl” denir.–⁵⁸⁶ O, bu çok ağır ve sadece kendinin götürebileceği işlerde hep yalnız yürürdü. Aslında Cenâb-ı Hak, O'nun gelmiş geçmiş bütün günahlarını affetmişti.⁵⁸⁷

Bunun bir mânâsı şu olsa gerek: Allah O'ndaki günaha girme istidadını daha baştan yok etmişti. Zaten kendisi de bir defa çocukluğunda, bir defa da miraç öncesi mânevî birer ameliyattan geçirildiğini haber veriyor ve çocukluğunda olan ameliye sırasında meleklerin sinesinden kesip attıkları bir parçadan söz ediyor⁵⁸⁸ ki nefsanîliğe ait bir şey olması kaviyyen muhtemeldir.

Allah Resûlü'nden, kat'iyen günah sayılabilecek bir fiilin suduru görülmemiştir. Buna rağmen, günde yetmiş defadan fazla tevbe ve istiğfar ediyordu.⁵⁸⁹ Evvelâ O, mahviyet, murâkabe ve muhasebe insanıydı. Her adımda, Cenâb-ı Hakk'a doğru bir önceki adıma nisbetle daha fazla yaklaşmış olduğundan, kazandığı bu yeni durum zaviyesinden eski ve mercuh hâline bakıp istiğfar ediyordu. Yani her yeni gününde O, bir evvelki günü istiğfarla anıyordu. Bu denli günahsız bir insanın, insanlar arasında bulunmaya sabretmesi dahi O'nun hilminin enginliğini göstermeye yeter zannederim. Hâlbuki O, aynı zamanda nice saygısızca hareketlere maruz kalmış, bunlara da yine hilmle mukabelede bulunmuştur.

Buhârî ve Müslim, Ebû Said el-Hudrî'den rivayet ediyorlar: Zü'l-Huveysıra adında birisi Resûl-i Ekrem Aleyhisselâm'a geldi. Bu şahıs, hadis ve siyer kitaplarında bize şöyle resmediliyor: Gözleri çukurca.. elmacık kemikleri biraz dışarıya fırlamış.. burnu basık, yüzü de ablak ve yuvarlaktı.. âdetâ dövülmüş bir kalkan hissi veriyordu. Allah Resûlü o esnada mal taksiminde bulunuyordu. Efendimiz'e hitaben küstahça şöyle demişti: **اغْدِلْ يَا مُحَمَّدُ** “*Yâ Muhammed, adaletli ol!*.” Bu söz bizden birisine söylenmiş olsaydı, zannediyorum ciddî bir sarsıntı geçirirdik. Oysa ki biz, hakikaten adaletsizlik de etmiş olabiliriz. Fakat kendisine bu söz söylenen zât, dünyaya adaleti getirmeye memur edilmiş bir peygamberdi.

O sırada orada bulunan Hz. Ömer, bu saygısızca hitap karşısında birden kükrer ve: **دَعْنِي فَأَقْتُلْ هَذَا الْمُنَافِقَ** “Bırak beni, şu münafığın başını alıvereyim yâ Resûlallah!” der.

Allah Resûlü, Hz. Ömer’i ve onun gibi düşünenleri teskin ettikten sonra bu adama döner ve şöyle seslenir: **وَيْلَكَ! وَمَنْ يَغْدِلُ إِذَا لَمْ أَغْدِلْ؟** “Yazık sana! Eğer ben de âdil olmazsam, başka kim âdil olabilir ki?”

Hadisin bazı rivayetlerinde Efendimiz şunu da ekler: **لَقَدْ خَبْتُ وَخَسِرْتُ إِنْ لَمْ أَكُنْ أَغْدِلُ** “Eğer ben adaletli değilsem, yandım, mahvoldum demektir.” Başka bir rivayette bu söz muhatabınadır: **لَقَدْ خَبْتُ وَخَسِرْتُ إِنْ لَمْ أَكُنْ أَغْدِلُ** “Eğer ben adaletli olmazsam, sen yandın, mahvoldun demektir.”⁵⁹⁰

Yani, ben ki bir peygamberim.. ve sen ki her şeyinde bana uymak zorundasın. Eğer ben bir istikamet insanı değilsem –hâşâ– sen yandın, demektir. Çünkü o zaman sen de istikamette olamazsın...

Allah Resûlü, her zaman olduğu gibi onu öldürmek isteyenlere izin vermiyordu. Çünkü O, tepeden tırnağa bir hilm insanıydı.

Ancak ileride önemli bir fitneye karışacak bir haricî tipini o gün, Zü'l-Huveysıra'nın şahsında resmetmeyi de ihmal etmemişti. Evet, Allah Resûlü, bu ırkın ileride fitne çıkaracağını, ümmetinin başına gaileler açacağını Allah'ın bildirmesiyle biliyordu. Nitekim, daha Hz. Ali devrinde, Allah Resûlü'nün haber verdikleri aynen zuhur etti. Nehrivan'da Hz. Ali'ye karşı gelen Haricîlerin içinde Allah Resûlü'nün resmettiği insan bulunmuştu...⁵⁹¹

Evet, İki Cihan Serveri işte bu adama da bir şey dememişti. Eğer başını kımıldatsa veya Hz. Ömer'den gelen teklife bir an sessiz kalsaydı, bu densiz insanın öldürülmesi kaçınılmazdı. Ancak Allah Resûlü, Cenâb-ı Hakk'ın kendisine talim buyurduğu üzere hareket ediyor ve bu türlü cahillere takılıp kalmıyordu. Zira Kur'ân O'na **وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ** diyordu: “Sen cahillerden yüz çevir.”⁵⁹² Onlara takılıp kalma, yani onların yaptıklarından rahatsız olma. Cahil cahilce davranır. Sen ise asla cahil değilsin. Öyleyse, onların sana davrandıkları gibi onlara mukabelede bulunamazsın. Sen hilm sahibisin, yumuşak huylusun. Ve sen bu hilminle gönüllere taht kurmaya namzetsin. Nitekim öyle de olmuştur. Allah Resûlü, hilmi sayesinde hem de hiç ümit edilmeyen insanların gönlünde taht kurmuştur.

Birçok sahabi müttefikan haber veriyor: Hayber fethi sonrası bir kadın, bir koyunu

kızartmış, içine de biraz zehir koymuş ve Allah Resûlü'nü yemeğe davet etmişti. Sofrada bulunanlardan Bişr İbn Berâ isimindeki sahabinin henüz sofradan kalkmadan rengi değişmiş, bir müddet sonra da vefat etmişti. Demek ki bu kadın çok tesirli bir zehirle Allah Resûlü'nü öldürmek istemişti... Bu meselenin mucize yönü şu andaki mevzumuz değil.. Allah Resûlü lokmayı ağzına götürürken, koyunun bir yanının, kendisine, zehirli olduğunu haber vermesi üzerine yemek sofradan kaldırılarak, kadın derdest edilip huzura getirilmiş.. ve suçunu itirafla, Allah Resûlü'nü öldürmek için böyle bir yola başvurduğunu ifade etmiştir. Hatta rivayetlerde kadına şöyle bir söz de izafe edilir:

Kadın, Allah Resûlü'nün huzuruna getirilip de bunu niçin yaptığı kendisine sorulunca şöyle demiştir: *“Eğer sen hakikaten Allah'ın gönderdiği bir peygambersen, bu zehir sana tesir etmeyecektir. Yok eğer peygamber değilsen, insanlığı senin şerrinden kurtarmak istedim.”*

Sahabi, derhal bu kadının öldürülmesi talebinde bulunur. Ancak Allah Resûlü kendi adına kadını affeder. Fakat ölen sahabi Bişr (radiyallâhu anh) adına bir şey demez.

Kadının akıbeti hakkında iki rivayet vardır: Birincisi, Bişr'in vârisleri, kısas yaparak kadını öldürmüşlerdir. İkincisi ise, kadın ihtida edip Müslüman olduğundan Peygamber Efendimiz onu affetmiş ve Müslümanlığı, kadının kurtuluş sebebi olmuştur.⁵⁹³

Burada bizim, üzerinde durmak istediğimiz husus, Allah Resûlü'nün hilmiyle alâkalıdır ki, Allah Resûlü, canına kastetmek isteyen bu yahudi kadını dahi affetmiştir. Hilmde zirveyi yakalama adına bu ne güzel bir örnektir.. evet, kâmil mânâda Hz. İbrahim'in başlattığı hilm dönemi, Nebiler Sultanı'yla zirveleşmiştir.

Ebû Dâvûd ve Nesâî, Ebû Hüreyre'den rivayet ediyorlar: Allah Resûlü, mescitte ashabıyla sohbet etmiş ve tam hücre-i saadetine çekilmek üzere iken bir bedevinin, Allah Resûlü'nün cübbesini arkadan çekerek:

يَا مُحَمَّدُ، اِحْمِلْ لِي عَلَى بَعِيرِي هَذَيْنِ فَإِنَّكَ لَا تَحْمِلُ مِنْ مَالِكَ وَلَا مِنْ مَالِ أَبِيكَ

dediği duyuldu. Yani: *“Yâ Muhammed! İki devemi de yükle. Zira sen, ne kendi malından ne de babanın malından veriyor değilsin.”*

Bu ne küstahlık, bu ne terbiyesizlikti! Allah Resûlü'ne mücerret ismiyle hitap etmekle başlayan bu saygısızlık, diğer dedikleriyle devam etmişti. Derken yine sahabe kükredi; belki Hz. Ömer'in sesi tın tındı, âdeta tansiyon yükseltmek için *“Bırak, şunun başını koparayım yâ Resûlallah!”* diyordu. Ancak, Allah Resûlü'nün, ashaba hitaben: *“Bu*

adama istediğini verin.” buyruğu, onları yatıştırmıştı.⁵⁹⁴

Düşünün ki, Allah Resûlü’nün, o insanı incelerden ince hâle getiren sohbetinden sonra böyle bir davranış, davranış sahibinin nasıl bir kalb katılığına ve nasıl bir karaktere sahip olduğunu göstermesi bakımından yeter. Zira, Allah Resûlü’nün sohbetleri, ne bir veli ne de bir müridin sohbetine asla benzemez. Aslında bu ham söz ve bu yırtık beyanla o sohbetteki ferah-fezâ havayı duyurabilmemiz mümkün değildir. Fakat herkesin bilebileceği bir hakikat vardır ki, o da, Allah Resûlü’nün, sohbetlerinde, kendi varlık atmosferinin üstünden bir menfez açıp, Hak’tan gelen tecellilere ayna hâline getirdiği vicdan ve kalbiyle, huzurunda oturanları bir hamlede, bir nefhada, o değiştirici insibağ yoluyla zirvelere çıkarmasıdır. Evet, çok kısa dahi olsa O’nun huzurunda bulunabilenler, beşerin ulaşabileceği en seçkin yerlere sıçramışlardır.

O’nun huzurunda tasavvurlar üstü insibağ vardı ve oraya bir kere giren âdeta melekleşir öyle çıkardı. Hem de sinelerinde hiçbir kötülük kalmazdı.

Bir İnsibağ Örneği

Hiçbir velinin sahabeye yetişememesindeki sırlardan en mühimi de işte bu insibağ hakikatidir. Bu insibağla alâkalı asrımızdaki bir büyük zat mealen şöyle diyor: *“Ben kendi kendime, acaba Muhyiddin İbn Arabî gibi zatlar sahabe derecesine neden yükselemiyorlar diye düşünüyordum. Bir gün namaz kılarken Cenâb-ı Hak bana, sahabi gibi bir “secde” nasip eyledi. Anladım ki sahabe derecesine çıkmak mümkün değildir.”*⁵⁹⁵

İhtimal ki bu büyük zat için pencere açıldı ve ettiği bu secdenin sahabe secdesi olduğu da ona duyuruldu. Ne var ki burada işin fezlekesi önemlidir. O da şudur: Bu zat, bir rekât böyle bir namaza, bir senelik ibadetini verebileceğini söylemektedir. Hâlbuki bu zatın yetiştirdiklerinden, onu takliden namaz kılan bir talebesinin namazını gördüğümde, kendi kıldığım namazlardan hayâ edip utanmıştım. İşte sahabi, sohbet-i nebevîde böyle bir zirvenin adıdır. Bizim bir rekâtına muvaffak olamadığımız namazı, onlar devamlı o derinlikte eda ederler.

Çünkü onlar, derslerini bizzat Allah Resûlü’nden alıyorlardı. Hem o devirde dinin bütün meseleleri terütaze ve orijinaldi. Bir gün kulakları tın tın ezan duyuyor ve bu belli bir müddet onların heyecan ve coşkunluğuna yetiyor.. bir başka gün ayrı ilâhî bir sofraya ile, dinin diğer bir hükmü âdeta turfanda bir meyve gibi onların önüne konuluyor, bu

defa da, bu semavî sofrada onlarda yeni bir gerilim hâsıl ediyordu...

Her şeye rağmen bu şart ve atmosferde dahi erimeyen kalbler vardı ve bunlar Allah Resûlü'ne karşı kabaca, saygısızca davranabiliyorlardı... O incelerden ince zat, bu tür davranışlara müsamaha ile bakıyor ve hilminin okyanusunda âdeta eritemediği bir sertlik kalmıyordu.

Evet, O, bugünü, yarını, yarınları hesap ederek öyle davranıyordu. Eğer şiddet göstermiş olsaydı, Kur'ân'ın ifadesiyle⁵⁹⁶ etrafında bulunanların hepsi dağılıp gidecekti. Demek ki onların gitmemesi, bir cihetle Allah Resûlü'nün hilmi sebebiyleydi. O, insanları kırıp geçirmek, toplumu dağıtmak için değil, bütün insanları dünya ve ahiret saadetine erdirmek için gelmişti. İnsanlık, ebedî hayatı, O'nun gösterdiği yolda elde edecekti. Öyleyse O'nun perspektifinde ebediyet vardı. O da davranışlarını böyle bir zamanüstü anlayışa göre plânlıyordu.

Hız. Halid, Uhud'da Müslümanlara büyük zararı dokunmuş bir insandı. Hâlbuki Allah Resûlü'nün huzuruna gelip teslim olduğunda öyle bir muamele görmüştü ki, ertesi gün kendini neredeyse Allah Resûlü'nden bir parça kabul ediyordu. Hatta, bu esnada ilk muharebeye götürülmeyişi ona çok ağır gelmiş ve sabaha kadar hıçkırarak hıçkırarak ağlamıştı. Bu da onun, bir hamlede Allah Resûlü'yle ne seviyede bütünleştiğini göstermesi bakımından çok mânidardır.

Ashaptan Amr b. Âs ve İkrime, her ikisi de önceleri Allah Resûlü'ne çok kötülük yapmışlardı. Allah Resûlü'nün hilmi onları da öyle bir eritti ki, daha sonra her ikisi de âdeta küfrün başına çekilmiş birer İslâm kılıcı oldular. Eğer onların ileride kazanıp ihraz edecekleri bu seviye nazara alınmış olmasaydı, hiç mi hiç bu insanları sahabe arasında görmek mümkün olmayacaktı.

Ve Hâris İbn Hişâm ki, onu herkes bilir. Ebû Cehl'in kardeşi, İkrime'nin de amcası ve kayınpederi olan bu sahabe, Efendimiz'in vefatından az evvel Müslüman olmuştu. Müslüman oluncaya kadar hep küfür cephesinin hem de ileri saflarında vazife alan Hâris, İslâm'a girdikten sonra da hep ileride ve daha ileride bulunmuştu. Nihayet Yermük'te tıpkı kütükte doğranan bir et gibi doğranmış, şehit düşüp Rabbine yürümüştü. Son dakikalarında kendisine su getirilir. İçmek maksadıyla matarayı dudaklarına götüreceği sırada, biraz ileriden bir ses duyulur. Bu cılız ses de su istemektedir. Hâris hemen matarayı dudaklarından iter ve işaretle suyun ona götürülmesini ister.. hâdisenin tafsilatı herkesin malumu.. bu ikinci şahıs da tam matarayı ağzına götüreceği sırada

başka bir sesin “Su!” diye inlediği duyulur. Derken ikinci şahıs da üçüncüye işaret eder.. ve ona ulaşılmıncaya kadar o vefat etmiştir.. dönüp geri gidelim derken üçü de, bir yudum su içmeden hayata gözlerini yummuşlardır.⁵⁹⁷

Diğergâmlık.. Allah Resûlü'nün mümtaz hasleti. Ve sahabe de Allah Resûlü'nden insibağla diğergâmlık denen bu yüce haslette ilerilerin ilerisinde. Evet O, başkasına hayat vermek için yaşıyor ve akıllara durgunluk verecek fedakârlıklarda bulunuyordu. O öyle olduğu gibi, ashabı da öyleydi. Yukarıda verdiğimiz misal ise binlerceden sadece biri...

Zeyd b. Sa'ne anlatıyor:

“Allah Resûlü benden borç para almıştı. Ben, o gün henüz Müslüman değildim. Gününden evvel geldim, alacağımı istedim. Hatta O'na: ‘Siz Abdülmuttalip evlâtları borcunuzu vermekte çok tembelsinizdir!’ dedim. Benim bu sözüme Ömer kükreyerek: ‘Ey Allah düşmanı, eğer Yahudilerle aramızda anlaşma olmasaydı, senin kelleni uçururdum! Allah Resûlü'ne karşı terbiyeli konuş!’ dedi. Allah Resûlü bana bakarak tebessüm etti. Ve Ömer'e hitaben de: ‘*Yâ Ömer, bu adama hakkını ver. Ve korkuttuğun için de ona yirmi sa' ilave et.*’ buyurdu.”

Hz. Ömer Allah Resûlü'nün emri üzerine kalktı, Zeyd b. Sa'ne'ye verilmesi gerekenleri vermek üzere onunla yola koyuldu, vereceklerini verdikten sonra Zeyd ona, hiç beklemediği şu sözleri söyledi:

“Yâ Ömer! Biliyorum benim davranışına kızdın. Ancak ben Tevrat'ta, son peygamber hakkında söylenenlerin hepsini O'nda gördüm. Sadece Tevrat'ta bir âyet şöyle diyordu: *يَسْبِقُ حِلْمُهُ جَهْلَهُ وَلَا تَزِيدُهُ شِدَّةُ الْجَهْلِ عَلَيْهِ إِلَّا حِلْمًا* “O'nun hilmi cehline sebkat etmiştir. O'na karşı takınılan cehaletin şiddeti, O'nun ancak hilmini artırır.” Ben acaba O'nun hilmi, Tevrat'ta söylendiği gibi midir, bunu öğrenmek istemişim ve dediklerimi de bunun için demiştim. Şimdi inanıyorum ki, O, Tevrat'ın geleceğini haber verip müjdelediği peygamberin ta kendisidir. Şu andan itibaren ben de O'nun son nebi olduğuna iman edip şehadet getiriyorum.”⁵⁹⁸

Allah Resûlü, yahudi âlimi Zeyd b. Sa'ne'nin gönlünü de yine hilm u silmiyle yumuşatmış ve onun hak din olan İslâm'a girmesine sebep olmuştu.

Evet, Allah Resûlü, başkasının tahammül edemeyeceği ölçüde halim ve yumuşak huyludur. Ancak O'nun bu hilmi de ayrı bir denge ve istikamet buudluydu. Kendi şahsına yapılan her türlü hakarete karşı hilmle davranan Allah Resûlü, bir başkasına karşı

yapılan haksızlık karşısında kükreyen bir aslan gibi celâllenir ve hak yerini buluncaya kadar da hiddeti bir türlü dinmek bilmezdi. Haksızlık kime karşı, kim tarafından yapılırsa yapılsın, İki Cihan Serveri'nin tavrı hep aynıydı. Ve hele dinî emirlerin ihmale uğraması O'nu öylesine ayaklandırırdı ki, artık durup-dinlenme bilmezdi; bu da O'nun nasıl bir denge insanı olduğunun en açık ifadesidir.

Birbirine zıt gibi görünen bu iki hareket tarzı, Allah Resûlü'nün mümtaz şahsiyetinin semavî yanlarındandı. Şimdi bir fikir vermek için, söylediğimiz hususlara müşahhas bir iki misal arz etmeye çalışalım:

Buhârî ve Müslim, Ebû Mesud el-Ensârî'den naklediyorlar: “Bir gün Allah Resûlü'nün huzuruna bir sahabi geldi. Bu sahabi, Allah Resûlü'nün gönderdiği ve mescide gelemeyenlere namaz kıldırmasını emrettiği şahıstan şikâyet ediyordu. Çünkü imam olan bu zat, sabah namazlarını çok uzatıyordu. Şikâyete gelen sahabi Allah Resûlü'ne aynen şöyle diyordu:

“Yâ Resûlallah! Falan yüzünden nerede ise cemaate gitmeyeceğim. Çünkü namazları çok uzatıyor.” Onun bu sözü üzerine Allah Resûlü kaşlarını çattı, celâllendi ve minbere çıkarak orada bulunanlara şunları söyledi:

*“Ey insanlar! Siz insanları nefret ettiriyorsunuz. İçinizden kim namaz kıldırırsa, namazı hafif tutsun. Çünkü aranızda, hasta, yaşlı ve ihtiyaç sahibi insanlar var...”*⁵⁹⁹

Bizzat kendisi de buna riayet ederdi. Bazen namazı uzun kıldırır bazen de cemaatin durumuna göre oldukça kısa keserdi.

Allah Resûlü, Muaz b. Cebel'i çok severdi. Ancak onun yatsı namazlarını çok uzun kıldırıldığı şikâyeti kendisine ulaşınca yine celâllendi ve çok sevdiği bu sahabiye: **أَفْتَانُ** **أَنْتَ، أَفْتَانُ أَنْتَ، أَفْتَانُ أَنْتَ** “*Sen fitne misin, sen fitne misin, sen fitne misin?*” diyerek itapta bulundu.”⁶⁰⁰

Üsâme b. Zeyd, kumandanı bulunduğu seriyenin başında bir muharebede: “Tamam, kabullendim.” diyerek Müslüman olduğunu ifade etmek isteyen şahsı, korkusundan böyle söylediğine hükmederek öldürmüştü. Diğer bir rivayete göre bu adam şehadet de getirmişti. Ancak birinci sözü söylediyse zaten Müslüman olmamıştı. Yok, şehadet getirdiyse bunu korkusundan yapmıştı. Hz. Üsâme böyle düşünüyordu ama, dönüşte hâdise Allah Resûlü'ne haber verilince, İki Cihan Serveri, derhal Üsâme'yi huzuruna aldı. Onu istintak etti, Üsâme de hiçbir şey ketmetmeden vak'ayı olduğu gibi

anlattı. Bunun üzerine Allah Resûlü, o derece celâllendi ki durmadan: “*Yarıp da kalbine mi baktın!*” diyor ve çok sıkıldığını ortaya koyuyordu. Hatta bu sözü o kadar tekrar etmişti ki, Hz. Üsame: “Keşke bugüne kadar Müslüman olmasaydım da, bu sözleri duymasaydım.” diyecek kadar bunalmıştı.⁶⁰¹ Hâlbuki Üsame, Allah Resûlü’nün kucağında büyüyen ve Allah Resûlü tarafından Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin kadar sevilen bir insandı.

Bir gün Ebû Zerr, Bilal’e hitaben: “*Ey siyah kadının oğlu!*” demişti. Bilal de gelip Allah Resûlü’ne şikâyetle bulununca Allah Resûlü Ebû Zerr’e karşı gadaplanmış: “*Sende hâlâ cahiliye emaresi var.*” sözüyle ona tevbihte bulunmuştu.⁶⁰²

Hz. Ebû Bekir’le Hz. Ömer arasında geçen bir küçük tartışmada, Hz. Ebû Bekir’i rencide eden Hz. Ömer muhatap alınmış ve Hz. Ebû Bekir’in hakkı, Ömer’de bırakılmamıştı.⁶⁰³ Hâlbuki İki Cihan Serveri Hz. Ömer’i de çok seviyordu.

Bu ve benzeri yüzlerce misalden anlıyoruz ki, Allah Resûlü’nün hilmi de diğer sıfatları gibi yine denge buudluuydu. Evet, bütün meselelerde olduğu gibi, O, bu hususta da tam sırat-ı müstakîmi temsil ediyordu. Kendi şahsına yapılan en uygunsuz hareketlere karşı engin bir müsamaha ve hilm insanı olan İki Cihan Serveri, bir başkasına yapılan zerre kadar haksızlığa asla rıza göstermiyor, haksızlık yapan kim olursa olsun mutlak onu karşısına alıyor ve ihkak-ı hak ediyordu.

dd. KEREM VE TEVAZUU

Mevzua girmeden önce küçük bir hatırlatma yapmak istiyorum. “*Allah Resûlü’nün muhteşem fetaneti*” ana başlığı üzerinde duruyorduk. Söz buraya gelmişken bir kere daha tekrar edelim: Fetanet; karşısında aklın dilinin tutulduğu, iflas ettiği vahiy buudlu peygamber mantığı demektir.

Bütün mantıklar bir yerde takılıp kalabilir.. ilimler belli bir noktayı aşamayabilir.. ancak, yukarıdaki tarif içinde peygamber mantığı ve fetanetidir ki, üveyik gibi kanatlanır ve aşılmaz gibi görünen zirveleri aşar. Bu durum da O’nun peygamberliğine ayrı bir delildir.

Zaten anlatmaya çalıştığımız hususların hemen hepsinde O’nun peygamberliğini yakalamaya çalışıyoruz. O’ndaki sabrı görüp de O’nun resûlullah olduğunu tasdik etmemek mümkün değildir. O sabrın çehresinde “*Muhammedün Resûlullah*” hakikati yazılıdır.. ve bütün insaf dünyası da bu yazıyı okumaktadır. Mehâliki böyle göğüsleyen, belâlara karşı bu

anlayışla göğüs geren, olsa olsa Allah'ın Resûlü olabilir.

O'nu rahmetiyle takip ettiğimiz zaman yine karşımıza güneş gibi aynı hakikatin nurefşân çehresi çıkar. Zira Allah Resûlü, sonsuz denecek kadar şefkate açık bir insandır.. ve yağmur yüklü bulutlardan, rahmet yönüyle daha yüklü, daha vâridatlıdır. Sözün özü, O, başka değil, ancak “rahmeten li'l-âlemîn”dir.

O'nun rahmeti sadece insanlığa da münhasır kalmamıştır. Belki bütün kâinat bu rahmetten istifade etmiştir ve etmektedir. Kıyamete kadar da edecektir. Evet, biz de, vicdanında âdeta yavrularını kaybetmiş bir güvercin heyecanı duyan bu engin rahmet sahibine dönüp dönüp baktık ve O'nun çehresinde, O'nun risaletini görmeye, göstermeye çalıştık.

En son olarak da O'nun hilmini arz etmeye çalışmış ve onu, rahmetinin bir buudu olarak hatırlatmıştık. Ancak bunların hepsi O'nun fetanetinin birer buududur. Fetanet bu ayrı ayrı buudlarıyla ele alınırsa anlaşılabilir olur.

Keremden Bir Kesit

Rahmetin, dolayısıyla fetanetin ayrı bir buudu da, Allah Resûlü'nün keremidir. Şimdi de bu hususu biraz açalım: Kerem; iyilikseverlik ve ikram etme hasleti demektir.

Araplarda kerem, çok mergup bir sıfattır. Hatta cahiliye şiirini kurcaladığınız zaman, o devir Arab'ının şu hususlarla övündüğünü görürsünüz: Biz, misafirlerimize, şu kadar koyun, şu kadar sığır, şu kadar deve boğazlayıp ikram ettik. Evet, misafire gösterilen cömertçe ikram, onların birer övünç vesilesiydi ki, bu hususta kabile ve oymaklar âdeta birbirleriyle yarışlıydı. Tabii bunlar yaptıkları her şeyi bencillik hesabına yapıyorlardı.

İşte, cömertlik ve keremin böyle revaçta olduğu bir zamanda, onlar arasında kerimlerden kerim bir Zât zuhur etti. O'nun keremini görünce herkesin dili tutuldu. Bu kerim Zât, yaptığını sadece Allah için yapıyor, birisine dünyayı bağışlasa ondan tek kelime dahi bahsetmiyordu. Hatta, şiirlerinde O'nun cömertliğini anlatan mısralara yer veren şairlerin bu ifadelerini dahi hiç mi hiç kabullenmiyor ve onların sözlerini, “*Ekremü'l-Ekremîn*” olan Allah'a izafe ve havale ediyordu. O bir mir'ât-ı mücellâ idi ki, Cenâb-ı Hakk'ın “*Kerîm*” ismi O'nda tecellî ile kendini gösteriyordu. O, her mevzuda olduğu gibi bu mevzuda da Cenâb-ı Hakk'ın en zirvede bir halifesiydi.. ve yeryüzünde

O'ndan daha kerim bir ikinci insan gösterilemezdi.

Hız Muhammed Aleyhisselâm, keremin; kerem ise Cennet'in yoludur. Kur'ân'ın, "şuuh"⁶⁰⁴ dediği cimrilik ise, insanı Cehennem'e götüren bir yoldur. İki Cihan Serveri'ni uzaktan görenler dahi, O'nu vasıflarından hemen tanır ve "Bu O'dur." derlerdi. Asrın büyük mütefekkeri, O'na "Yâver-i Ekrem" der. O, insanlık, dolayısıyla da Cennet yolunun biricik rehberidir. O'na sorulmadan Cennet'e gidilemez. O hesaba katılmazsa bütün hesaplar alt üst olur. Hız Muhammed Aleyhisselâm, bütün beşerî hesapları karıştıran bir hesap tuzağı ve karışık hesapları çözen bir hesap-küşâdır. Biz O'na, Yaratan'ın bir unvanını alıp Ekremü'l-Ekremîn diyoruz. Zira O, keremiyle beşerî normları aşmış bir insandır.. ve keremde Rabbinin biricik çırağıdır.

O, daha önce bahsi geçen vasıflarıyla giremediği gönüllere keremiyle girmiştir. Âdeta rahmeti, bir bulut gibi buharlaşmış, yükselmiş, çiy noktasına ulaşmış; sonra da kerem hâlinde kâinatın bağına yağmıştır. Yağmış ve bütün katılıkları yumuşatmış, her yerde rüşeymlerin, filizlerin boy atıp gelişmesine zemin hazırlamıştır. Yani, hilmi ile ruhları fethetmiş, keremi ile de gelip bu ruhlara taht kurmuştur. Bu ikisini beraber mütalâa etmezseniz, O'nun önemli bir yanını anlayamazsınız.

O isteseydi dünyanın en zengin insanı olurdu. Zaten daha nübüvvetini ilan ettiği ilk günlerde Kureyş O'na, davasından vazgeçmesi şartıyla böyle bir teklifte bulunmamış mıydı?⁶⁰⁵

Daha sonra da, bütün Müslümanların Allah yolunda verecekleri şeyler hep O'nun elinden geçiyordu. Hükümdarlardan gelen hediyelerin haddi-hesabı yoktu. Fakat O, şahsı adına bunlardan hiçbirine sahip olmayı düşünmedi.. hatta aklının köşesinden dahi geçirmede.

O, kendisini daima bir yolcu telakki ediyor ve yakın bir gelecekte göç edeceği mülâhazasıyla yaşıyordu. O'na göre uzun bir yolculuk esnasında, gölgelenmek için muvakkaten altında dinlenen bir ağacı dünya...⁶⁰⁶

Öyleyse O, bu uzun yolculukta, gerçekten ehemmiyet verilmesi gereken hususlarla kalbini meşgul etmeliydi. Bir de, O'nun insanlığa giden yolları insanlara öğretmesi gerekiyordu. Kaldığı kadar bu ağacın altında kalacak, daha sonra da yoluna devam edecekti. Gaye ve hedef ulvîydi. Allah'a ulaşmak O'nun en birinci gayesiydi.. ve insanları aynı hedefe ulaştırabilme vazifesi... İşte O, bunun için yanıp tutuşuyordu.

Böyle bir durumda olan insan için dünya malının ne ehemmiyeti olabilirdi ki? Elbette ki hiç.. hiç ise gönül bağlamaya değmezdi...

O, kendi ferdî hayatı için fakirliği seçmişti. Bu, herkesin de fakir olmasını istemesi demek değildir. Ancak hiç kimsenin, midesinin altında ezilip kalmasını da hoş görmüyordu. Zaten O büyük insanın sayesinde Müslümanlar, çok kısa zamanda dünyanın en zengin milleti hâline gelmişlerdi. Kendi aralarında, sadaka ve zekât kabul edecek insan bulamıyorlardı. Evet, kişi başına düşen gelir dağılımı o kadar yüksekti. Ama onların içinde öyle zahidler de bulunuyordu ki, evinde bir günlük yiyeceği var ise, getirilen yeni bir şey ne kadar da cazip olsa onu kabul etmiyordu. Bu bir diğergâmlık, bir ruh yüceliği meselesidir.. yaşatma aşkıdır.. yaşama zevkini terk etme idealidir. Bu his ve duygularla dolup taşamamış insanların bunları anlamaları da mümkün değildir.

Bir iftar sofrasında, Hz. Ebû Bekir'e bir bardak soğuk su ikram edilir. Suyu dudağına götürünce, hıçkırıkları boğazında düğümlenir. Yanındakiler ne olduğunu sorarlar. Cevap verir:

“Bir gün Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile beraberdik, eliyle bir şeyleri itiyor gibiydi. Sebebini sordum, buyurdular ki: *“Dünya, bütün debdebesiyle karşımda temessül etti, bana kendini kabul ettirmek istedi; ben de ona ‘Benden uzak dur!’ dedim. O da: ‘Sen kurtulsan da senden sonrakiler benim elimden kurtulamayacaklar.’ dedi.”* İşte bu bir bardak su ile dünya bana kendini kabul ettirdi endişesiyle ağladım.”⁶⁰⁷

Hâlbuki Hz. Ebû Bekir gayet sade ve fakirane bir hayat yaşıyordu. Vereceği hesap gayet hafifti. Halife iken uzun zaman başkalarının koyunlarını sağarak ailesinin nafakasını temin etmeye çalıştı. Neden sonra kendisine maaş bağlandı ama bu defa da verileni çok buldu. O, Medine'nin en fakir insanının geçimini kendine ölçü kabul etmişti. Bu itibarla da artan parayı bir testiye atıyor ve orada biriktiriyordu. İki buçuk senelik hilafeti süresince, aldıklarını hep böyle biriktirmişti. Vefat edeceği zaman da, kendisinden sonra gelecek halifeye teslim edilmek üzere bu testiye vasiyet ediyordu. Hz. Ömer, halife olup da testiye kırdırınca içinden küçük küçük paracıklar çıktı.. ve bir de mektup vardı. Bu mektupta, yeni halifeye hitaben şöyle deniyordu: *“Bu paralar, bana verilen maaştan arta kalanlardır. Ben Medine'nin en fakirini kendime ölçü kabul etmişim. Artan miktarı bu testiye koydum. Binaenaleyh bu paralar hazineye aittir ve oraya konulmalıdır.”*

Hz. Ömer mektubu okuyunca ağladı ve: *“Kendinden sonrakilere çok ağır bir yük*

bırağın yâ Ebâ Bekir!” dedi.

Hız. Ebû Bekir, böyle zahidâne yaşamayı Hız. Muhammed Aleyhisselâm’dan öğrenmişti. Zira Allah Resûlü, pratikte böyle yaşamının mümkün olduğunu bizzat kendi yaşantılarıyla ona ve bütün ashabına talim buyurmuştu.

Düşünün ki, Efendimiz, bütün ganimetlerin, bir kısım ulemâya göre yirmi beşte birine, bir kısmına göre ise beşte birine hem de Cenâb-ı Hak’ın fermanıyla sahip bulunuyordu.⁶⁰⁸ Yani ganimetlerin humusu Allah Resûlü’nün şahsî tasarrufundaydı. Onu istediği gibi kullanma selahiyeti, doğrudan doğruya Cenâb-ı Hak tarafından O’na tevdi edilmişti. Hâlbuki, Hız. Ömer bir gün O’nun saadet hücreğine girecek ve hıçkırma hıçkırma ağlayacaktı, Efendimiz niçin ağladığını sorunca da o koca Ömer şöyle diyecekti:

– Yâ Resûlallah! Dünya kralları, Kisralar servet içinde yûzüyorlar. Senin ise altına sereceğin bir sergin bile yok.. yatağın hasır.. ve teninde yattığın zeminin izleri.. hâlbuki kâinat senin için yaratıldı.

Allah Resûlü şu cevabı verir: “İstemez misin yâ Ömer, dünya onların, ahiret de bizim olsun!”⁶⁰⁹ Allah Resûlü, bunları söylerken, başka türlü yaşaması mümkün olmayan bir fakirin, bir düşkünün çaresizlik içinde söylediği sözler türünde bir söz olarak da söylemiyordu. Yukarıda da temas ettiğimiz gibi, o isteseydi, dünyanın en zengin insanı olabilirdi. Bakın; bir fikir vermesi bakımından, sadece Huneyn’de elde edilen ganimeti arz etmek istiyorum:

40.000 koyun, 24.000 deve, 6.000 esir, 4.000 okka gümüş ki, bir okka dört kilo demektir.⁶¹⁰ Diğer muharebelerde elde edilen ganimetlerle, krallardan gelen hediyeler de düşünülecek olursa, Efendimiz’in en müreffeh bir hayat yaşamasına mâni hiçbir şey yoktu. Ancak O, en fakir bir insanın yaşadığı hayatı yaşamaktaydı. Eline geçenleri ise, bütünüyle halka dağıtıyordu. Zira O, tecessüm etmiş bir “kerem”di.. bu kadar kerem sahibi bir insan ise, ancak Resûlullah olabilir...

Allah Resûlü, dış-iç münasebetleri açısından en dengeli bir insan tipini temsil ediyordu. O’nun dış görünüşü, nasıl bir mehâbet arz ediyor ve güzelliği âdeta insanları büyülüyordu; iç dünyası itibarıyla da aynı ölçüde insanları teshir ediyordu. Hız. Enes: “Allah Resûlü, insanların en güzeliydi.” der.⁶¹¹ Evet, hem sîret hem de sîret itibarıyla O, insanların en güzeliydi.

Hız. Cabir b. Semure ise bu mevzu ile alâkalı intibalarını şöyle anlatır: “Bir gün

mescitte oturuyorduk. Ayın tam on dördüydü. Tepemizde Ay, ıslıl ıslıl parlıyordu. O sırada mescide Allah Resûlü girdi. Ben bir aya, bir de Allah Resûlü'nün yüzüne baktım. Kasem ederim ki, Allah Resûlü'nün yüzü aydan daha parlaktı."⁶¹²

Hiz. Âişe Validemiz de O'nunla alâkalı bir hissini şöyle anlatıyor: *"Mısır kadınları, Yusuf'u görünce ellerini kestiler. Eğer benim Efendimi görmüş olsalardı, ellerindeki bıçakları sinelerine saparlardı."*

Nedim: "İstanbul'un bir sengine yekpâre acem mülkü fedadır." der. Eğer istenilen ölçüde Allah Resûlü'nü tanısaydı şöyle diyecekti: Allah Resûlü'nün tek saç teline bütün cihan fedadır...

O, insanların en güzeliydi.. ve Enes'in sözü devam ediyor: "O insanların en cömertiydi."⁶¹³ Sûret ve cemal yönüyle "*ahsenü'n-nâs*" (insanların en güzeli) olan Allah Resûlü, kalb ve iradesiyle "*ecvedü'n-nâs*" (insanların en cömerdi) idi.

İbn Abbas'ın ifadesiyle, bilhassa Ramazan ayında O, önüne kattığı her şeyi sürükleyip götüren bir rüzgâr gibi cömert kesilirdi.⁶¹⁴ Yani elinde-avucunda kalan en son şeyleri de dağıtıverirdi. Bu, bir ruh ve irade meselesiydi. O, kendi için yaşamaz, hep ağyâr için yaşardı. Sürekli başkalarının mutluluğunu düşünmekten ömrü boyu kendini düşünmeye fırsat bulamamıştı. Zaten insanları mesut görmek kadar O'nu mesut edecek bir başka zevk de yoktu. Diğergâmlığında en son sırayı da kendi hanesi, kendi yakınları teşkil ediyordu. Yani O, evvelâ kendisine uzak olanlardan başlayıp ilgisini-alâkasını bezlediyor, en sonunda sıra kendi yakınlarına geliyordu. Ganimet mi taksim edilecek, Bedir ve Uhud'da bulunup şehit düşenlerin ailelerine öncelik tanıyordu. Ve sık sık kendi hanesindekilere: "*Ben onlara vermeden size hiçbir şey veremem.*" diyordu.⁶¹⁵

Yine hilm.. evet, hilminin ve diğer ulvî duygularının anahtarlarıyla açılmayan nice kapalı gönüller, O'na kerem anahtarıyla açılıvermişti. İşte Safvan b. Ümeyye de bunlardan biri:

Allah Resûlü, Huneyn'e giderken, bu şahıstan ödünç olarak silah almıştı. Huneyn'de elde edilen ganimetlere Safvan hayran hayran ve hırsıyla bakıyordu. O'nun bu durumu Allah Resûlü'nün dikkatini çekmişti. "*Bakıp beğendiğin o develer senin olsun.*" dedi. Ardından daha birçok şey verdi. Safvan bu cömertlik karşısında şaşırıldı kaldı. Kalbi Allah Resûlü'ne karşı buğz ve kinle dolu olan bu adam, birdenbire değişivermişti. Evet, Allah Resûlü'nün bu keremi, onu bu kin ve buğzundan uzaklaştırmış ve İki Cihan Serveri

onun için insanların en sevgilisi hâline gelivermişti. Safvan'ı kazanmak elbette binlerce deve ve sığırdan daha mühimdi. Allah Resûlü de en mühim olanı yapmıştı. Nitekim Safvan'a karşı gösterilen bu cömertlik neticesiz kalmamıştı. "Bu ölçüde bir kerem ancak bir nebiden beklenebilir." demiş, hemen kelime-i şehadet getirerek Müslüman olmuştu.⁶¹⁶

O, kendisinden bir şey istenildiğinde, varsa verir, olmadığı takdirde de vaad ederdi. Bazen üzerine giydiği tek elbisesini bile isteyen olur, O da hiç çekinmeden hemen verirdi.

Bir şahıs gelip O'ndan bir şey istemişti, Allah Resûlü ona istediği şeyi vermişti. Bir başkası gelip istemiş, O yine vermişti. Başka biri istediğinde ise, verecek bir şey kalmadığı için Allah Resûlü vaad etmişti. Yani mal eline geçtiği ilk fırsatta ona verecekti. Bu durum Hz. Ömer'i fevkalâde üzmüş, Allah Resûlü'nün bu derece rahatsız edilmesinden rahatsız olmuştu. Dizleri üzerine doğruldu ve: **سُئِلَتْ فَأَعْطَيْتَ ثُمَّ سُئِلَتْ فَأَعْطَيْتَ ثُمَّ سُئِلَتْ فَوَعَدْتِ** "İstediler verdin. Bir daha istediler yine verdin. Bir daha istediler vaad ettin. Yani, kendini bu kadar eziyete sokma yâ Resûlallah!" dedi. Ancak bu sözler, Allah Resûlü'nün hiç hoşuna gitmemişti. Kaşlarının hafif çatıldığını gören Abdullah b. Huzâfetü's-Sehmî ayağa kalkmış ve: **أَنْفَقُ يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَلَا تَخْشَنَ مِنْ ذِي الْعَرْشِ إِفْلَاحًا** diyerek tesellide bulunmuştu. Yani: "Ver ey Allah'ın Resûlü, sakın Allah'ın seni fakir bırakacağını ve senden nimetlerini kesivereceğini zannetme!" İki Cihan Serveri bir müddet sükût buyurdu ve ardından şöyle dedi: **بِذَلِكَ أَمَرْتُ** "İşte Ben de bununla emrolundum."⁶¹⁷

Ferazdak ne güzel söyler:

مَا قَالَ لَا قَطُّ إِلَّا فِي تَشْهَدِهِ لَوْلَا التَّشْهَدُ كَانَتْ لَأُوهُ نَعَمٌ

"O, teşehhüdün dışında asla "Hayır" demedi.

Eğer teşehhüd olmasaydı O'nun "Hayır" sözü de "Evet" olurdu."

O, "Evet"lerle bu kadar bütünleşmiş bulunuyordu. Şer'i daire içinde O'ndan ne istense hemen icabet eder ve isteyene istediğini verirdi.

Evet, Nebiler Sultanı'nın cömertlikte de benzeri yoktu.. tekti.. bu ölçüdeki bir cömertlik de ancak peygamberlikle izah edilebilirdi.

Hem eğer cömertlik Allah'a yaklaştıran bir huy ise, Allah Resûlü nasıl cömert olmaz ki; hâlbuki O, Allah'a yakınlıkta, Cibril'i bile geride bırakmıştı...

Zaten bizzat kendisi de şöyle buyuruyordu:

السَّخِيُّ قَرِيبٌ مِّنَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْجَنَّةِ قَرِيبٌ مِّنَ النَّاسِ بَعِيدٌ مِّنَ النَّارِ وَالْبَخِيلُ بَعِيدٌ مِّنَ اللَّهِ بَعِيدٌ مِّنَ الْجَنَّةِ بَعِيدٌ مِّنَ النَّاسِ قَرِيبٌ مِّنَ النَّارِ

“Cömert; Allah’a, Cennet’e ve insanlara yakın, Cehennem’e uzaktır. Cimri ise; Allah’a, Cennet’e ve insanlara uzak, Cehennem’e yakındır.”⁶¹⁸

Kitaplar, Tûbâ ağacını, kökü yukarıda, dalları aşağıda olarak resmederler. Hakikaten Tûbâ ağacı öyle midir, bilemiyorum, fakat Allah Resûlü, Cennet’ten, bizim üzerimize sarkan işte böyle bir “sehâ (cömertlik)” ağacıdır ve bundan da zerre kadar şüphemiz yoktur. O ağaca sığınan, o ağacın dallarına tutunan, bir üveyik olur ve Cennet’e uçar.

Bu mevzuda yine Allah Resûlü şöyle buyururlar:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ اللَّهَ قَدْ اخْتَارَ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا فَأَحْسِنُوا صُحْبَةَ الْإِسْلَامِ بِالسَّخَاءِ وَحُسْنِ الْخُلُقِ

“Ey insanlar! Allah sizin için din olarak İslâm’ı seçti. Öyleyse siz de İslâm’la olan arkadaşlığınızı, cömertlik ve güzel ahlâkla bütünleştirin.”⁶¹⁹

İslâm, güzel ahlâk ve cömertlik yörüngesinde yürür. Kemalâta medar hiçbir yanınız olmasa da siz yine güzel ahlâkla zirveleri tutabilirsiniz. Cömertlik ise o ahlâkın disiplinlerinden biridir. “Güzel ahlâk ve cömertlikle dininizi güzelleştirin! Cömertlik bir ağaç gibidir. Kökü Cennet’te, dalları ise dünyaya sarkmıştır. Her kim, o ağacın altında yaşar ve cömertçe davranırsa, er-geç o ağacın dallarından birine tutunur ve o ağacın kökünün bulunduğu Cennet’e yükselir.”⁶²⁰

Cimrilik, bir dengesizlik, bir ifratsa, yok yere saçıp savurma da bir tefrittir.. ve ikisi de birer dengesizliktir. Peygamber fetaneti, cömertliği İslâm dinini i’lâda kullanır. O, rahmet ve yumuşak huylulukla kalblere girdiği gibi, Allah’ın kendisine ihsan ettiği şeyleri kullanmak suretiyle de kalblere girmiş ve en açılmaz zannedilen kalbleri açmıştır.

Hz. Hatice Validemiz, İslâm’a en erken uyanan kadındır. Zaten Hatice, kelime mânâsıyla da “erken doğan” demektir. O, Efendimiz’den on beş sene erken doğmuş ve İslâm’a da herkesten erken uyanmıştır. Onda aynı zamanda böyle bir isim-müsemma uygunluğu da var. Mekke’nin en zenginlerinden olan bu kadın bütün servetini Allah ve Resûlü uğruna harcıyıp tüketmiş.. öyle ki vefat ettiği zaman belki bir kefen bezi alacak kadar dahi varlığı kalmamıştı. İhtimal Allah Resûlü, borç bulduğu para ile ona kefen bezi almıştı ki, bence, o büyük kadın için en uygun ölüm şekli, ölüm sonrası hâli de böyle olmalıydı. Hâlbuki O, İslâm’a girmeden önce zenginliğiyle dillere destandı. Bu koca servet, son kuruşuna kadar dinin i’lâsı uğruna sarfedilmişti. Bu da ayrı bir sırat-ı müstakîm

örneğiydi. Allah Resûlü, keremini öyle bir fetanetle kullanmıştı ki, yaptığı cömertliğin zerresi dahi boşa gitmemiş ve İslâm gücü olarak geriye dönmüştü...

Ve O'nun Tevazuu

O'nun mahviyet ve tevazuu da, fetanetinin ayrı bir buudu olarak yıldız gibi parlamaktadır. O, şöhreti artıp herkes tarafından kabul edildikçe, mahviyeti daha da derinleşmiştir. Tevazu ve mahviyet âdeta O'nunla beraber doğmuş gibiydi.. ömrünün sonuna kadar da gelişerek devam etti. **مَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَهُ اللَّهُ** “Kim Allah karşısında mütevazi olursa Allah onu yüceltir.”⁶²¹ diyen ve dediğini en iyi şekilde tatbik ve temsil eden, Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dır.

O, her zaman kendisini insanlardan herhangi bir insan olarak görmüş ve hiçbir zaman kendini onlardan ayrı tutmamıştır. **كُنْ عِنْدَ النَّاسِ فَرْدًا مِنَ النَّاسِ** şeklinde Hz. Ali'ye isnat edilen hoş bir söz vardır ki, O, hayatını hep o çizgide sürdürmüş ve insanlardan bir insan olarak kalmaya fevkalâde özen göstermiştir.

Evet, dünyevî makam ve mansıplar insanı şımartmamalı ve ona kendini unutturmamalıdır. İnsan, kral da olabilir, kır bekçisi de. Bunlar, insan olmakta müşterektir. Öyleyse bir insanın üzerine aldığı mükellefiyetin keyfiyeti, onu bir başka varlık hâline getiremez. Dolayısıyla da insan, her zaman ve zeminde kendisini insanlardan bir insan olarak kabul etmelidir.

Eğer demokrasi denilen sistem, bazılarının kabul ettiği gibi yeryüzünde en zirve bir sistem ise, İslâm bu zirveyi hem de asırlar önce yakalamıştır. Fakat biz, İslâm tam bir demokratik sistemdir, diyemeyiz.

İşte sistemin mükemmeliyetini gösteren içtimaîde bazı kesitler:

Hz. Ali, bir zimmî ile muhâkeme olmak için mahkemeye geldiğinde Kadı Şüreyh, oturması için ona yer gösterir. Hz. Ali bu ilgiden memnuniyetsizliğini izhar eder. Zira hasmı ile aynı şartlarda olmalıdır. Düşünün ki, o gün Hz. Ali, büyük bir devletin halifesi, yani devlet reisidir.⁶²²

Allah Resûlü hayatla kaynaşmış, bir fıtrat insanı olmuştu. Çok kere O'nun meclisine ilk gelenler, Peygamberin kim olduğunu bilemezler; ancak sahabinin tavırlarıyla veya O konuşmaya başlayınca Allah Resûlü olduğunu fark edebilirlerdi. Hicret esnasında, Medinelilerden o güne kadar Allah Resûlü'nü görmemiş olanların pek çoğu o gün Hz. Ebû

Bekir'in elini öpmeye koşmuşlardı. Yani onu Allah Resûlü sanmışlardı. Ancak o, kalkıp ridâsıyla Efendimiz'e gölge yapınca Allah Resûlü'nün kim olduğu anlaşılmıştı.⁶²³ Böyle olmuştu, zira Allah Resûlü kendisini Ebû Bekir'den ayıran herhangi bir davranışta bulunmuyordu.

Mekke'yi fethedip şehre girerken nasıl bir mahviyete büründüğü dillere destan. Biniti üzerinde o denli iki büklüm idi ki, neredeyse başı, bindiği hayvanın eğer kaşına değecekti. O şanlı Nebi, o şanlı beldeye işte böyle bir mahviyet ruhuyla girmişti.⁶²⁴

Başta Hz. Âişe Validemiz olmak üzere birçok sahabiden rivayet edilen bir hadis bize şunları anlatır: *“Allah Resûlü, evinde, herhangi bir insan gibi davranırdı. Kendi elbisesini yamar, ayakkabılarını tamir eder ve ev işlerinde hanımlarına yardımda bulunurdu.”*⁶²⁵ Bunları yaptığı sırada O'nun adı cihanın dört bir yanında anılıyor; herkes O'ndan ve getirdiği dinden bahsediyordu. O, zamanını öyle ayarlamıştı ki, bu kadar mühim sorumlulukları arasında, bu gibi işlere de fırsat bulabiliyordu. O, her güzel hasletin zirvesinde oturmaya lâıyktı ve öyle de oldu...

İnsanlar Arasındaydı

Büyüklerde büyüklüğün alâmeti tevazu ve mahviyettir. Küçüklüğün emaresi ise tekebbürdür. Allah Resûlü, insanlar içinde en büyük insandır. Öyle ise tevazuu da öyle olmalıydı...

Mescit yapımında herkes gibi kerpiç taşıyan,⁶²⁶ hendek kazımında herkes karnına bir taş bağlarken iki taş bağlayan,⁶²⁷ karşısına gelen ve mehâbetinden dolayı sıtmalı gibi titreyen bir adama: *“Kardeşim, korkma, ben de senin gibi, anası kuru ekmek yiyen bir insanım.”*⁶²⁸ diyen Allah Resûlü hiç şüphesiz insanların en mütevazisiydi.

Meclislerde otururken, büyüklük alâmeti olarak ayak ayak üstüne atıp öyle oturanlar, psikiyatrinin hangi dalında cinnetle bütünleşirler bilemem ama; onların ruhî yönlerinde ciddî bir eksiklik olduğunu kesinlikle söyleyebilirim. Allah Resûlü herkes gibi oturur ve herkes gibi davranırdı. Evet, O'nun her hareketi belli bir edep dairesi içinde cereyan ederdi. O, büyüklüğünü, her zaman yüzünü yere koymak ve seccadede gerilmek suretiyle gösterirdi.

مَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَهُ اللَّهُ وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللَّهُ “Kim Allah için tevazu gösterirse Allah onu

yüceltir. Kim kibirlenirse Allah onun burnunu yere sürter.”⁶²⁹

Tevazu ve mahviyet, insana iki kanat gibidir; onu yüceler yücesi bir âleme doğru pervaz ettirirler. Allah Resûlü, tevazuu sayesinde aşılmazları aşmış ve ebedlere kadar insanlığın lideri olmuştur. Zaman ve mekânın dar buudlarını aşan bu mümtaz ve seçkin liderin karşısına insanlar çok rahatlıkla çıkar ve söyleyeceklerini de rahatlıkla söylerlerdi. Çünkü kendisi de çok rahat bir insandı.

Müslim ve Ebû Dâvûd naklediyor: “Bir gün aklından zoru olan bir kadın geldi, Allah Resûlü’ne, ‘*Yâ Resûlallah, Seninle bir işim var.*’ dedi. Allah Resûlü onunla beraber yolun bir kenarına çekildi, sıkıntısını dinledi ve problemini çözdü.”⁶³⁰

Buhârî’nin Hz. Enes’ten rivayet ettiğine göre ise bir cariye gelir, Efendimiz’in kolundan tutarak çeker, O’na bir işini gördürmek isterdi de Efendimiz gayet rahat bir şekilde gider, ona yardım eder gelirdi.⁶³¹

Bu iş, belki bir ev süpürmek, belki de yıkanmış çamaşırları sıkmaktı. İşin keyfiyeti ne olursa olsun, Allah Resûlü bu işi yapardı. Zira O bir fitrat insanıydı ve O’nun bu hareketi asla zillet de değildi. Zillet, O’nun rüyalarına bile girememişti. Nasıl girer ki, O, küfür ve isyan karşısında kükremiş bir aslan gibiydi. Ve yukarıda da söylediğimiz gibi, O, insanların en şecaatlisiydi. Hz. Ali der ki: “*Biz muharebe meydanında korktuğumuz zaman Allah Resûlü’nün arkasına sığınır ve O’nunla korunurduk.*”⁶³² Hatta O’nun atmosferi, çevresindekilere emniyet ve güven verirdi. Öyle ise böyle bir insan, bu şekilde bir mahviyet gösteriyorsa, bu sadece O’nun tevazuundandır.

Fitrîliği

Tevazu zillet olmadığı gibi, kibir de vakar değildir. Allah Resûlü, tevazuunda da mutlak bir ölçü ve denge içindeydi. Evet, O’nun bu sıfatı da bizlere “*Muhammedün Resûlullah*” dedirtir.

Bir hâkim, mahkemede ciddî olmalıdır. Bu, vakardır. Ancak, aynı tavır evinde çocuklarına karşı kibir olur. Zira insan, hanesinde, hane halkından biri gibi davranmalıdır. Bunlar birer Kur’ânî düsturdur ve en güzel tatbikçisi de Allah Resûlü’dür. Daha sonrakilerinki O’na imtisal ve O’nu taklittir.

Herkes O’nu büyüklerden daha büyük görebilir; fakat O şöyle demektedir: “*Hiç*

kimse kendi ameliyle Cennet'e giremez." "Sen de mi?" diyenlere de: "Evet, ben de.. eğer Allah (celle celâluhu) rahmetiyle sarıp sarmalamazsa."⁶³³

Evet işte O, bu sözü söyleyecek kadar tabî ve fitrî bir insandı. Kendisini insanlar arasında bir fert ve bir parça olarak görüyor, sonra da davranışlarını bu anlayışa göre ayarlıyordu.

Bir gün Hz. Ömer gelip, Allah Resûlü'nden umre için izin istemişti. Umre için de O'ndan izin alınıyordu. Zira onlar, disiplin insanlardı. Her işlerinde, her müşkillerinde Allah Resûlü'nün yanına koşar, iş ve müşkillerini hep O'na arz ederlerdi. Evinde gelinlik kızı olan O'na gelir: "Yâ Resûlallah, evimde gelinlik kızım var. Evlendirmek istediğin biri varsa emir buyur." der.. bir başkası, bahçesini vakfetmek istiyorsa gelir durumu evvelâ Allah Resûlü'ne arz eder.. itikâfa girmek isteyen, sefere çıkmak murat eden hep Allah Resûlü'ne gelir ve O'ndan izin alırdı. İşte şimdi Hz. Ömer de gelmiş, umre için izin istiyordu. Allah Resûlü onun bu talebini geri çevirmediği gibi, Hz. Ömer'i hayatının sonuna kadar heyecanlandırıp coşturacak bir talepte de bulunacaktı:

يَا أَخِي أَشْرِكْنَا فِي دُعَائِكَ وَلَا تَنْسَنَا "Kardeşim, duana bizi de ortak et, bizi unutma."⁶³⁴ Bu münasebetle Hz. Ömer bir gün şöyle diyecektir: "O gün dünyalar benim olsaydı, o kadar sevinmezdim."⁶³⁵

Tevazuu ve Kulluk Buudu

O'ndaki bu tevazu ve mahviyet, fethettiği gönülleri bir daha fethediyordu. Bu fetihlerle O, ümmetinin elinden tutup, onları nurdan helezonlarla mânânın zirvelerine çıkarıyordu. Ömer, ilk hamlesiyle zaten alacağı mesafeyi almıştı. Ama Allah Resûlü onları yukarılara ve daha yukarılara çıkarmak istiyordu ve öyle de yaptı. Bedevi bir toplumdaki muallim ve mürşit bir cemaat meydana getirdi. O, insanları zirvelere doğru yükseltirken, kendisi de amûdî olarak yükseliyordu. Ne var ki O'nun, katettiği merhalelerle doğru orantılı olarak sadece tevazu ve mahviyeti artıyor; nefesine bakan yönüyle ise, kendini kullardan bir kul görme hissiyle dolup taşıyordu.

Mevsuk hadis kitapları rivayet ediyor:

"Allah Resûlü, Cibril'le oturmuş sohbet ediyordu.. ve kim bilir kaç gündün beri ağzına bir şey koymamıştı. Cibril O'nun en sadık dostuydu. Zayıf bir rivayette Allah Resûlü'ne şöyle demişti: "Ben, Senden sonra yeryüzüne ancak birkaç defa ineceğim."

Çünkü Hz. Muhammed Aleyhisselâm'sız bir dünya Cibril'e de hicran olur. (Nitekim, seneler var ki bu dünya bize de hicran olmuştur.) Ve Cibril'e bu durumunu söyledi: “Günlerdir ağzıma bir şey koymadım.” Birden gök gürültüsü gibi ses duyuldu. Bir melek iniyordu. (Taberânî'deki rivayet onun İsrâfil Aleyhisselâm olduğunu söyler.) Cibril, Efendimiz'e bu meleğin dünyaya ilk defa indiğini haber verir. Melek Cenâb-ı Hak'tan selâm getirmiştir.. Allah (celle celâluhu) sormaktadır: “Melik bir peygamber mi, yoksa kul bir peygamber mi olmak istersin?” Allah Resûlü, Cenâb-ı Hak'tan gelen bu teklif karşısında tahayyürle Cibril'e bakar. (O, belli bir noktaya kadar Cibril'den mârifet dersi alırdı. Hatta miraçta, Efendimiz, Cibril'in Cenâb-ı Hakk'a karşı olan kurbiyet tavrına hayran kalmıştı.. ve bunu bir münasebetle de zikrederler.⁶³⁶ Evet, Cenâb-ı Hakk'ı, Cibril gibi bir meleğin bilmesi ölçüsünde bilmek mümkün değildir.) Cibril Allah Resûlü'ne işaret eder ve şöyle der: **تَوَاضَعْ لِرَبِّكَ يَا مُحَمَّدُ** “Ey Allah'ın Resûlü! Rabbine karşı mütevazî ol!”

Zaten, bizzat Cenâb-ı Hak da Kur'ân diliyle, Resûlü'ne tevazuu emretmiyor mu: **وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ** “Sana tâbi olan mü'minlere tevazu kanatlarını indirebildiğin kadar indir.”⁶³⁷ gibi nice âyetler var Kur'ân'da.

Ve, Allah Resûlü de aynı şeyi talep etti: **بَلِّغْ عِبَادًا رَسُولًا** “Kul bir peygamber olmayı isterim.”⁶³⁸

O kulluğu tercih edince, Allah (celle celâluhu) da O'nun kulluğunu O'na baş tacı yaptı. Kur'ân O'nu birçok yerde hep kulluğu ile anlatır. Müslümanlar da şehadet getirirken, O'nun, Allah'ın kulu ve resûlü olduğuna şahitlik ederler. Evet O, evvelâ Allah'ın kulu sonra da resûlüdür. Kulluk risaletten önce gelir.

Herkes birilerinin kulu olabilir ve onlara ait bir tasmayı boynunda taşıyabilir. Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) ise evvel-âhir hep Allah'ın kulu ve kölesi olmuştur. O, hayatının hiçbir devresinde, hiçbir safhasında başkasına boyun büküp bel kırmamıştır. Ubûdiyet O'nun aslî vasıflarındandır.

O, kuldur. Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı Kerim'de O'nun kulluğunu nazara vererek: **وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَانُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا** “Allah'ın kulu namaz kılmak için kalktığında, (cinler O'nun ibadetini görmek için) birbirine girercesine etrafında toplanıverdiler.”⁶³⁹ der.

İster bu Allah Resûlü'nün başına üşüşme işi cinlere, ister Mekke müşriklerine izafe edilmiş olsun, bizim için mühim olan, O'nun Kur'ân'da “Abdullah” unvan-ı âlisiyle

zikredilmiş olmasıdır.

Kur'ân'ın Allah kelâmı olduğunu anlatan ve bu mevzuda şüphesi olanları muarazaya davet eden şu âyetinde de O'na yine "Kul" denilmektedir:

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّنْ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

*"Kulumuz Muhammed'e indirdiğimiz Kur'ân'dan şüphe ediyorsanız, siz de onun benzeri bir sûre meydana getirin. Eğer doğru sözlü iseniz, Allah'tan başka güvendiklerinizi de yardıma çağırınız. Yapamazsanız -ki yapamayacaksınız- o takdirde, inkâr edenler için hazırlanan ve yakıtı insanlarla taşlar olan ateşten sakının."*⁶⁴⁰

Yine Kur'ân-ı Kerim, O'nu en çok yükseldiği nokta itibarıyla ele alırken, kulluğuyla ele alır:

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

*"Kulu Muhammed'i bir gece Mescid-i Haram'dan, kendisine bir kısım âyetlerimizi göstermek için Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. Doğrusu O, Semî'dir, Basîr'dir (İşitir ve görür)."*⁶⁴¹

Boycot hâdisesi, sonra Hz. Hatice ve Ebû Talib'in vefatları, âdetâ Allah Resûlü'nü insanlar arasında hâmisiz hâle getirmişti. Sebepler bütünüyle sukut edip ve O'na destek olan payandalar bir bir kırılınca, kırılıp da tutunacak dal kalmayınca, Müsebbibü'l-Esbab (sebepleri elinde tutan Allah) ehadiyet burcunda, kemal-i rahmetle tecellî etti. Çağın büyük mütefekkirinin beyanı içinde; ehadiyet nuru, tevhid burcunda görüldü.⁶⁴² ve Allah Resûlü, Rabbini, Mâlikini ve Hâlıkını bizzat görmek üzere semalar ötesine davet edildi.. ve oralarda en şerefli bir misafir olarak ağırlandı.

Burada asıl gayemiz miracı anlatmak değildir. Bu itibarla o fasla hiç girmeyeceğim. Ne var ki bir hususa dikkatinizi çekmek için bu girizgâha girme mecburiyetinde kaldım, o da şudur:

Allah (celle celâluhu), böyle mühim bir mucizeyi anlatma sadedinde, Efendimiz'i, ne Kur'ân'daki, ne İncil'deki, ne de Tevrat'taki isimleriyle, yani, Muhammed, Ahmed ve Ahyed'le anmıyor da, O'nun kulluğundan bahisle "Abduhû" diyor. Sanki O: "Ben kul oldum." deyince, Allah (celle celâluhu) da O'na diyor ki: "Madem sen kul oldun; Ben de kulluğu en büyük bir değer ve kıymet hâline getirdim.. ve yeryüzünde en büyük değer

olarak kulluğu kabul ediyorum. Onun için, nerede senin değer ve kıymetinden bahsetmek istersem, orada senin kulluğunu nazara vereceğim. Hem öyle bir nazara vereceğim ki, her Müslüman şahadetinde senin risaletinden evvel kulluğunu ifade edecek ve dünyanın dört bir yanı onların bu âvâzlarıyla lerzeye gelecek...” Evet, dünyanın her tarafı senin kul olduğunu haykıracak.

Ve Bir Hulâsa

Şemâil kitaplarında Allah Resûlü bütün yönleriyle anlatılır. Fizikî yönüyle O nasıl mükemmel bir insandır, ruh ve karakter yönüyle de öyle mükemmeldir. Bunlardan Hz. Ali’ye dayanan bir sözde, Allah Resûlü bize şöyle anlatılır:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ أَجْوَدَ النَّاسِ كَفَاءً، وَأَشْرَحَهُمْ صَدْرًا، وَأَصْدَقَ النَّاسِ لَهْجَةً، وَأَلْيَنَهُمْ عَرَبِيَّةً وَأَكْرَمَهُمْ عِشْرَةً. مَنْ رَأَاهُ
بَدِيهَةً هَابَهُ وَمَنْ خَالَطَهُ مَعْرِفَةً أَحَبَّهُ

“Allah Resûlü, insanların en cömerdiydi. İnsanların hilm u silmi en geniş olanı, en geniş sinelisiydi. (Dünya kadar ağır yükleri yüklenmiş ve ‘Of’ demeden kaldırıp taşımış.. akla hayale gelmedik tahammül-fersâ işleri göğüslemiş ve her türlü cefa, işkence ve mürüvvetsizliğe karşı hep mürüvvetle muamele etmişti.)

O, lehçe yönüyle insanların en isabetlisiydi. (Yani sözü en doğru olanıydı. O’ndan, şaka yaparken bile bir kelimenin kırkta biri kadar hilâf-ı vaki beyan sâdır olmamıştır. Rüyasında dahi ağzından yalan çıkmamıştır. Doğru oturmuş, doğru kalkmış, doğru konuşmuş, doğru düşünmüş, doğru söylemiş ve doğruluğa davet etmiştir.)

O, fevkalâde tabî bir insandı. (Yanında otursaydınız hiç rahatsız olmazdınız. Bir arkadaşınızla oturuyor gibi sizi rahat ettirirdi. Öyle bir tabiatı, öyle yüksek bir ruhu vardı ki, hiçbir insan O’nun seviyesine çıkamaz, O’nun gibi oturamaz, O’nun gibi düşünemez ve O’nun gibi olamazdı. O, tenezzülen meclistekilerin seviyesine iner, yanındakileri hiçbir zaman aradaki farkla ezmez ve rahatsız etmezdi. Bir yerde O’nun gibi yürüyemeyen bir insan görse en zayıfın yürüyüşüyle yürürdü. Zaten böyle yapılmasını da emreden yine O idi.⁶⁴³ Hayatın bütün ünitelerine şâmil bu prensip O’nda her zaman ve zeminde tatbik bulurdu.)

O, insanların en kibarı, en nezaketlisiydi.

O’nu ilk defa gören biri, heybetinden ürkerdi; biraz O’nunla beraber bulunup tanıma imkânı elde eden ise O’na dilbeste olurdu.”⁶⁴⁴

Hele yakınında bulunanlar, O'nu herkesten daha fazla severlerdi. Hz. Ebû Bekir O'na herkesten yakındı ve O'nu herkesten çok seviyordu.

Ne O'ndan evvel ne de sonra O'nun gibi sevilen bir ikinci insan göstermek mümkün değildir. Kimisi diliyle kimisi de hâliyle ama bütün inananlar bütün içtenlikleriyle durmadan şöyle demişlerdir ve diyeceklerdir de:

“*Sana Cânân gönül hayran nedendir?*

Cemalin gün gibi rahşân nedendir?”

Evet, öyledir. Çünkü O, Âlemlerin Rabbi'nin sevgilisidir...

DİPNOTLAR

532 Tevbe sûresi, 9/128.

533 Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1/17.

534 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 3/168.

535 Buhârî, *enbiyâ* 54; Müslim, *selâm* 153-155.

536 Buhârî, *müsâkât* 9; Müslim, *selâm* 151-152.

537 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 4/44-45.

538 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 4/47.

539 Buhârî, *megâzî* 24; Müslim, *cihad* 101-104.

540 Buhârî, *enbiyâ* 54; Müslim, *cihad* 104-105; Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân*, 4/199-200.

541 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye* 5/74; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 9/118.

542 Yusuf sûresi, 12/92.

543 Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 9/118.

544 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 3/264.

545 Müslim, *cihad* 58; Tirmizî, *tefsir* (8) 3.

546 Buhârî, *kefalet* 5; *istikraz* 11; Müslim, *cuma* 43; *ferâiz* 14-16.

547 Ahzâb sûresi, 33/6.

548 Buhârî, *istikraz* 11; Müslim, *ferâiz* 14-16.

- 549 Buhârî, *kefalet* 5; *istikraz* 11; Müslim, *cuma* 43; *ferâiz* 14-16.
- 550 İbn Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 1/468.
- 551 İbn Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 1/468.
- 552 Enfâl sûresi, 8/33.
- 553 Mâide sûresi, 5/118.
- 554 Müslim, *birr* 87.
- 555 Tekvir sûresi, 81/21.
- 556 Kadı İyâz, *eş-Şifa*, 1/17.
- 557 Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/395; Müslim, *fedâil* 126.
- 558 Bkz.: Tirmizî, *deavât* 98; Ebû Dâvûd, *cihad* 2.
- 559 Buhârî, *ezan* 65; Müslim, *salât* 192.
- 560 Bkz.: Buhârî, *teheccüd* 9; Müslim, *müsâfirîn* 203-204.
- 561 Müslim, *eymân* 31-33; Ebû Dâvûd, *edeb* 123.
- 562 Buhârî, *edeb* 18; Müslim, *fedâil* 62-63; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/112.
- 563 Buhârî, *edeb* 18; Müslim, *fedâil* 65.
- 564 Buhârî, *edeb* 18; Müslim, *fedâil* 64.
- 565 Tirmizî, *birr* 16; Ebû Dâvûd, *edeb* 58.
- 566 Buhârî, *cenâiz* 45; Müslim, *cenâiz* 12.
- 567 Tirmizî, *fedâilü'l-cihad* 12.
- 568 Taberî, *Câmiu'l-beyan*, 15/26; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 10/89; Deylemî, ⁵⁷¹ Buhârî, *talak* 25; *edeb* 24; Müslim, *zühd* 42.
- 572 Ebû Dâvûd, *edeb* 163; *cihad* 112; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/404. *Müsned*, 2/400.
- 569 Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 5/481.
- 570 Buhârî, *cenâiz* 3; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/237, 6/436; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 5/139; 9/37.
- 573 Buhârî, *cihad* 153; Müslim, *selâm* 148-150.
- 574 Abdürrezzak, *el-Musannef*, 4/493; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/257, 260; Beyhakî, *esSünenü'l-kübrâ*,

9/280.

- 575 Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/173; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, 9/81.
- 576 Kehf sûresi, 18/6.
- 577 Âl-i İmrân sûresi, 3/159.
- 578 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 4/31-32.
- 579 Âl-i İmrân sûresi, 3/159.
- 580 Müslim, *müsafîrîn* 139; Ebû Dâvûd, *tatavvu* 26.
- 581 Tevbe sûresi, 9/128.
- 582 Hud sûresi, 11/75.
- 583 Buhârî, *enbiyâ* 24; Müslim, *iman* 272.
- 584 Enbiyâ sûresi, 21/69.
- 585 Buhârî, *merdâ* 3,13; Müslim, *birr* 45.
- 586 Buhârî, *savm* 20; Müslim, *stâyâm* 55-61.
- 587 Bkz.: Fetih sûresi, 48/2.
- 588 Çocukluğunda kalbinin yıkanması hâdisesi için bkz.: Müslim, *iman* 261; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/149; İbn Hibban, *Sahih*, 14/242. Miraç öncesinde kalbinin yıkanması için bkz.: Buhârî, *tevhid* 37; Müslim, *iman* 263.
- 589 Buhârî, *daavât* 3; Müslim, *zîkr* 41-42.
- 590 Buhârî, *menâkıb* 25; *edeb* 95; Müslim, *zekât* 142-148.
- 591 İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 7/290-297.
- 592 A'râf sûresi, 7/199.
- 593 Hâdisenin farklı kaynaklardaki farklı rivayetleri için bkz.: Buhârî, *hibe* 28; Müslim, *selâm* 45; Ebû Dâvûd, *diyât* 6; Ma'mer b. Râşid, *Câmi'*, 11/28-29; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 8/46-47; Kadı İyâz, *eş-Şifa*, 1/316-318; Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 8/46-47; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 4/208-212.
- 594 Ebû Dâvûd, *edeb* 1; Nesâî, *kasâme* 23.
- 595 Bediüzzaman, *Sözler*, 27. Söz'ün Zeyli.
- 596 Âl-i İmrân sûresi, 3/159.
- 597 İbn Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 1/421.

598 İbn Hibbân, *Sahih*, 1/521-524; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 5/222-223; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/700; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/361.

599 Buhârî, *ilim* 28, *ezan* 61; Müslim, *salât* 182.

600 Buhârî, *ezan* 60, 63; Müslim, *salât* 178-179.

601 Buhârî, *megâzî* 45; Müslim, *iman* 158-160; İbn Abdilberr, *İstîâb*, 3/1386.

602 Buhârî, *iman* 22, *edeb* 44; Müslim, *eymân* 38-39; Beyhakî, *Şuabü'l-iman*, 4/288; İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 1/86.

603 Buhârî, *tefsir* (7) 3.

601 Buhârî, *megâzî* 45; Müslim, *iman* 158-160; İbn Abdilberr, *İstîâb*, 3/1386.

602 Buhârî, *iman* 22, *edeb* 44; Müslim, *eymân* 38-39; Beyhakî, *Şuabü'l-iman*, 4/288; İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 1/86.

603 Buhârî, *tefsir* (7) 3.

604 Bkz.: Nisâ sûresi, 4/128; Tegâbun sûresi, 59/9; Haşir sûresi, 64/16.

605 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 1/131, 133; Taberî, *Câmiu'l-beyan*, 15/164.

606 Buhârî, *rikâk* 3; Tirmizî, *zühd* 44; İbn Mâce, *zühd* 3.

607 Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/344; Beyhakî, *Şuabü'l-iman*, 7/365; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 1/30-31.

608 Bkz.: Enfâl sûresi, 8/41; Taberî, *Câmiu'l-beyan*, 9/175-176; Mergînânî, *el-Hidâye*, 2/148.

609 Buhârî, *tefsir* (66) 2; Müslim, *talak* 30-31.

610 İbn Sa'd, *et-Tabakâtu'l-kübrâ*, 2/152.

611 Buhârî, *cihad* 24; Müslim, *fedâil* 48.

612 Dârimî, *mukaddime* 10; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 2/206; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/207.

613 Buhârî, *cihad* 24; Müslim, *fedâil* 48.

614 Buhârî, *savm* 7; Müslim, *fedâil* 50.

615 Ebû Dâvûd, *harac* 19, *edeb* 99.

616 Vâkîdî, *Megâzî*, 2/854-855; İbn Asâkir, *Tarih-i Dimeşk*, 24/114. Ayrıca bkz.: Müslim, *fedâil* 59; Tirmizî, *zekât* 30.

617 Tirmizî, *Şemâil*, s. 294; Taberî, *Tehzîbü'l-âsâr*, 1/54.

- 618 Tirmizî, *birr* 40.
- 619 İbn Asâkir, *Tarih-i Dimeşk*, 50/289.
- 620 İbn Asâkir, *Tarih-i Dimeşk*, 50/289.
- 621 Müslim, *birr* 69; Tirmizî, *birr* 82; Bezzâr, *el-Müsned*, 3/161; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, 5/140. (Lafiz el-Mu'cemü'l-evsat'tan.)
- 622 İbn Asâkir, *Tarih-i Dimeşk*, 23/23-24; 42/487.
- 623 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 3/20; Taberî, *Tarihu'l-ümem ve'l-mülûk*, 1/571.
- 624 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 5/63.
- 625 Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/256; Kadı İyaz, *eş-Şifa*, 1/132.
- 626 Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/381.
- 627 Tirmizî, *zühd* 39.
- 628 İbn Mâce, *et'ime* 30.
- 629 Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/76; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, 5/140. (Lafiz el-Mu'cemü'l-evsat'tan.)
- 630 Müslim, *fedâil* 76; Ebû Dâvûd, *edeb* 12.
- 631 Buhârî, *edeb* 61; İbn Mâce, *zühd* 16.
- 632 İbn Ca'd, *Müsned*, s. 372; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, 1/258; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/155.
- 633 Buhârî, *rikâk* 18; Müslim, *sıfâtü'l-münâfikîn* 71-78.
- 634 Tirmizî, *daavât* 109; Ebû Dâvûd, *vitr* 23.
- 635 Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/29.
- 636 İbn Ebî Âsım, *es-Sünne*, 1/276; Hakîm Tirmizî, *Nevâdiru'l-usûl*, 2/127; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, 5/64.
- 637 Şuarâ sûresi, 26/215.
- 638 Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/231; Abdürrezzak, *el-Musannef*, 3/183-184; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, 7/88; Beyhakî, *Şuabü'l-iman*, 1/177.
- 639 Cin sûresi, 72/19.
- 640 Bakara sûresi, 2/23-24.
- 641 İsrâ sûresi, 17/1.

⁶⁴² Bediüzzaman, *Lem'alar*, 1. Lem'a.

⁶⁴³ Bkz.: Ebû Dâvûd, *salât* 39; Nesâî, *ezan* 32.

⁶⁴⁴ Tirmizî, *menâkıb* 8; *Şemâil*, s. 33.

İSMET

a. GENEL MÂNÂDA İSMET

aa. İsmetin Lügavî ve İstılâhî Mânâsı

Peygamberlerin sıfatlarından birisi de, onların masum ve günahsız olmalarıdır. Buna biz, “ismet” diyoruz.

İsmet, lugatte “menetme, engelleme veya himayeye alınmış, korunmuş” mânâlarına gelir. İstılahta ise ismet, peygamberlerin küçük-büyük bütün günahlardan – Cenâb-ı Hakk’ın inayetiyle– korunmuş olmaları demektir. Yani Allah (celle celâluhu), peygamber olarak göndereceği kuluna asla günah işleme fırsatı vermez.. ve O, peygamberlerine günah işletmez.

Bu kelime Kur’ân-ı Kerim’de de çeşitli vesilelerle zikredilir. Bu cümleden olarak şu misalleri verebiliriz:

Hiz. Nuh (aleyhisselâm) oğluna hitaben: **يَا بُنَيَّ أَرْكَبْ مَعَنَا** “Gel yavrum, sen de bizimle beraber gemiye bin!” dediğinde oğlu **سَأْوِي إِلَى جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ** “Bir dağa sığınırım, o, beni sudan korur.” cevabını verir. İşte bu âyette geçen **يَعْصِمُنِي** fiili “ع ص م” kökünden gelir ki, “ismet”le aynı mânâyadır ve korunmak demektir. Hiz. Nuh (aleyhisselâm) da, oğluna verdiği cevapta aynı kökten gelen bir kelime ile mukabele eder: **لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ** “Bugün Allah’ın emrine karşı koruyacak yoktur!” der.⁶⁴⁵ “Âsım”, ister kendi mânâsına isterse “Masum” mânâsına kullanılmış olsun, çok fazla fark etmez.

Her ikisinde de biri “koruyan”, diğeri “korunmuş” olmak üzere “ismet” kökü etrafında döndüğünü görürüz.

Zeliha, Yusuf’un iffet ve ismetini anlatırken **وَلَقَدْ رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ** “Ondan kâim almak istedim, o ise iffetli davrandı.” der.⁶⁴⁶ Âyette geçen **اسْتَعْصَمَ** “Korundu, kaçındı, imtina etti.” gibi mânâlara da gelir.

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا âyetinde⁶⁴⁷ geçen **اعْتَصِمَ** sınıksız sarılmak ve kopup gitmemek için bir şeye sağlam tutunmak demektir ki, bu da, Allah’ın ipine tutunmayı emirdir. O ipe tutunan, düşmekten ve sapmaktan korunmuş olur.

وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ “Allah seni insanlardan koruyacaktır.”⁶⁴⁸ âyetindeki

يَعِصْمُكَ fiili de aynı mânâyadır.

ab. Her Peygamber Masumdur

Bütün peygamberler (aleyhimüsselâm) masumdur. Onların hayatında kasdî herhangi bir inhiraf söz konusu değildir. Onlar, seçkin ve kudsî olarak yaratılmış müstesna insanlardır. Sadece hayırlı değil, hayırlılar içinde de en seçkinlerinden daha seçkindirler. Ve onlar bütün bir hayat boyu da bu seçkinlik ve kudsiyetlerine zerre kadar gölge düşürmemişlerdir.

Nebilerin fitratları sâfi, ruhları ulvî, iradeleri sağlam ve gönülleri de pırıl pırıldır. Allah'tan (celle celâluhu) gelen tecellîler onlarda, geldiği keyfiyet üzere tebellür eder ve kendi buudlarıyla görülür ve sezilir. Onlar güneş şualarını aksettiren ve aynen yansıtan bir sızıntı, bir reşha gibidirler; onların gönüllerinde ışık kırılması veya renk istihalesi olmaz.!

Evet, öyledir; mantıken de öyle olması gerekir. Çünkü nebiler, tebliğ vazifesiyle aramızda bulunurlar... Onların varlık gayesi, sadece ve sadece tebliğdir. Yani, Cenâb-ı Hakk'ın emir ve buyruklarına ilk muhatap onlardır.. ve aldıkları emirleri insanlara olduğu gibi aktarırlar. Eğer peygamberler, böyle dupduru bir ruh yapısına sahip olmasalardı, gelen ilâhî mesajları, geldiği gibi intikale muvaffak olamazlardı. Hem de, ilâhî vahiy onların saydam olmayan mahiyetlerine, duru olmayan gönüllerine, saf olmayan vicdanlarına çarpar, âdeta ışık gibi kırılır ve ışığın kırılıp başkalaşması misillü, bu mat satıh ve bünyeler her şeyi kendi his, duygu ve düşüncelerinin alaca karanlığında değerlendirir, isteyerek veya istemeyerek çarpıtırlar. Böylece Cenâb-ı Hakk'ın istek ve emirlerine uygun keyfiyeti de kaybolur gider.

Nebiler, aynı zamanda, Zât-ı Akdes ve Mukaddes'e ait esrarı bize intikal ettirmek için birer ayna vazifesi görürler. Bu aynanın tertemiz olması gerekir ki, vicdanlara aksettirdiği hakikatler yanıltıcı olmasın.

İnsan; iman, itikat ve amele ait bütün dinî hükümleri peygamberler vasıtasıyla öğrenir. İnsan, onlarda dini en kâmil ve mükemmel hâlde görmelidir ki, onlara ittiba ile dünya ve ahiret saadetini elde edebilsin.. insanlara kudve ve imam olan küllî rehberler, eğer günah işleyecek olsalar, onlara ittiba nasıl caiz olabilir ki? Onlara ittiba, insanda istikamet arayışı düşüncesine bağlıdır. İnhiraf edebilen insanların arkasından gitmek, insandaki bu arayış düşüncesine terstir. Hayır, hiçbir peygamber günah işlememiş ve hepsi

de bütün hareket ve davranışlarında en güzel, en mükemmel bir hayat yaşamış ve hayatlarını hep aynı istikamette geçirmişlerdir. Kendisi Cennet'e ehil olmayan bir insanın, insanların elinden tutup onları Cennet'e ehil hâle getirebileceğine inanmak ne kadar zordur. Evet, hâlbuki Cenâb-ı Hak, bütün peygamberleri, insanları Cennet'e ehil hâle getirsinler diye göndermiştir.

Peygamberlerin masumiyetindedir ki, ilâhî vahye dayanan din ile, beşerî sistem ve teoriler arasında, kıyas kabul etmeyecek ölçüde, dine ait bir üstünlük göze çarpmaktadır. Eğer durum böyle olmasaydı, netice de böyle olmazdı.

Elbette, peygamberlerin hususiyle de nübüvvetten evvel, kendilerine göre bir idealleri vardı.. ve bunun böyle kabul edilmesinde de bir mahzur yoktu. Her hâlde ondandı ki, Allah Resûlü, insanlığın kurtuluşu için kıvranırsa O'nun nübüvvet öncesi, Nur Dağı'nda yaşadığı sancılar bu kabîl gaye-i hayal buudlu hafakanlardı. Evet, O'nda bir ideal ve bir gaye vardı; o da; bu insanlar, bu bataklıktan muhakkak kurtarılmalıydı. Ne var ki; onun sınırı işte burada bitiyordu. İnsanlığın kurtarılma reçetesi O'na ve O'nun düşüncesine ait değildi. O reçete doğrudan doğruya vahiy kanalıyla Cenâb-ı Hak'tan gelecekti.

İşte, idealizmle vahiy yolu burada birbirinden ayrılır: Biri tamamen beşerî, diğeri ise tamamen ilâhîdir. Öyleyse, o ilâhî sistemi yüklenecek nebi de, diğer idealistlerden tamamen ayrı bir ruh yapısına sahip olmalıdır ve öyle olmuştur.

Burada şunu da kaydetmeden geçemeyeceğim: Nasıl ki, nebiler idealistlerden ayrılmıştır ve nebiler masumiyetle donatılmıştır. Öyle ise, nebiye ittiba eden ümmet de aynı yapıya ve aynı masumiyete sahip olmalıdır. Nebi cemaatini diğer yığınlardan ayıran özellik de bence işte budur!

Şüphesiz, herkesin bir ideali olmalıdır. İdealsiz insanlar başıboş ve yörüngesiz sayılırlar. Onun içindir ki, bir söz sultanı:

“Gaye-i hayal olmazsa ya nisyan veya tenasi edilse ezhân enelere döner.”⁶⁴⁹ demektedir. Gaye-i hayal, eski bir tabirdir ki, bugün mefkûre ve ideal kelimeleriyle karşılamaya çalışıyoruz.

Peygamberlerin masumiyet ve günahsızlıkları, onlarda fitrat ve yaratılış hâline gelmiş ve âdeta günahsızlık onların yapılarının bir buudu olmuştur. Ayın yüzünde, güneşin bağrında bir kısım siyah lekeler bulunabilir; fakat bir nebinin ruhunda, günahın gölgesi dahi

misafir olamaz.

Bir veli günah işlese, meselâ, farkında olmadan ağızından hilâf-ı vaki söz çıksa, o veli bütün bir ömür boyu vicdanında bunun ızdırabını yaşar. Hâlbuki, farzımuhal, böyle bir söz, nebinin dudaklarından dökülecek olsaydı, onun vicdan azabı mahşerde de devam ederdi. Onun içindir ki, Hz. İbrahim (aleyhisselâm), hayatında söylediği üç târiz⁶⁵⁰ cümlesinin (Târiz, yalan değildir. O, doğruyu ifade etmekle beraber “Limaslahatin” muhataba mantûk dışı bir mânâyı ilhamdır ki hep yaparız.) ızdırabını mahşerde de çekmekte, kendisine şefaât etmesi için başvuranları Hz. Musa’ya (aleyhisselâm) göndermektedir.⁶⁵¹

Evet, hem O hem de bütün peygamberlerin vicdanı günaha karşı bu derece duyarlı ve âdeta kapalıdır. Biz, bu konuyu tahlil etmeyi düşünürken, Efendimiz’in masumiyetini anlatmak istiyorduk. Ancak, bütün nebiler, Allah Resûlü’nün ifadesiyle “Ebnâü allât”⁶⁵² yani aynı babanın evlâtlarıdır.. evet, onların hepsi de aynı babanın terbiyesinde yetişmiş evlâtlar gibidir. Onun için biz de, bütün peygamberlerin masumiyetine kısa da olsa temas etmeden geçemeyeceğiz. Hatta, o yüce ruh ve müstesna kametlerden, bilhassa, muharref kitaplar vasıtasıyla üzerlerine çamur atılmak istenenleri, bizzat inceleme mevzuumuza dahil edecek ve Kur’ân’ın aydınlık tayfları altında onlara atılan iftiraların iğrençliğini gözler önüne sermeye çalışacağız. Ancak yukarıda da temas ettiğimiz gibi bizim esas konumuz, Allah Resûlü’dür ve O’nun masumluğu da bu faslın ana mihveridir.

Evet, her peygamber masumdur. Hz. Muhammed Mustafa (sallallâhu aleyhi ve sellem) ise, Masumlar Masumu’dur. Zira O’nun mahiyeti bütünüyle ilâhî tecellîlerle yoğrulmuş ve O’nun gönül aynasında daima Allah (celle celâluhu) mütecellî olmuştur. Böyle bir mahiyet ve böyle bir gönüle sahip olan o yüce Ruh, elbette Masumlar Masumu olacaktır...

Allah (celle celâluhu), hususî ve çok büyük bir dava için, o davayı anlatmak üzere hususî ve ısmarlama insanlar seçmiştir ki, işte bunlar peygamberlerdir. O, bu peygamberleri, hususî durumları itibarıyla, hususî olarak hep korumuştur. Bu da, onları ismet sıfatıyla donatması ve masumiyet ufkunda tutması demektir. Çünkü onlar, her zaman, o muallâ ve müberra mevkilerini korumalıdırlar ki, bütün insanlığa rehber ve imam olabilsinler. Onların cübbe ve sarıkları her türlü çamur ve pislikten korunmuş olmalı ki, imamına bakıp ona göre vaziyet alma durumunda olanların gözleri, başka yerlerle meşgul olmasın. Onlar, insanlığı Allah’a ve Allah’ın rızasına götürmek için yol rehberi ve seyahat garantörleridir.

Hâlbuki hiçbir günahta hatta en ufağında dahi, Allah'ın rızası ve hoşnutluğu yoktur. Kendisi Allah'ın rızasından mahrum bir kimse, nasıl başkalarını O'nun rızasına kavuşturacak ki? Bu kat'iyen mümkün değildir. Öyleyse peygamberlerin günah işlemeleri de mümkün değildir.

ac. Peygamberler Küçük-Büyük Günahlardan Masumdur

Cumhura göre, peygamberler, günahın küçüğünden de büyüğünden de korunmuştur. Onlar, günahın en küçüğünü dahi işlememişlerdir. Bazı peygamberlere isnat edilen sürçme ve hatalar ise, evvelâ günah değildir; ikinci olarak da onların bu sürçmeleri, peygamberliklerinden evvel vuku bulmuştur. Her iki durumda da peygamber, peygamber olarak masumdur. Hem “zellât” dediğimiz sürçmeler, onların makam ve durumlarıyla alâkalıdır. Yani bu zelleler, normal ve sıradan insanlar için hata değil; onlar, Allah'a (celle celâluhu) herkesten daha yakın olan mukarrabîn için birer hata sayılmıştır.

Dolayısıyla, tamamen onların makamlarıyla alâkalı bu sürçme tabirini sıradan bir mesele olarak değerlendirmenin yanlış olacağı kanaatindeyim.

Onlar nasıl masum olmaz da günah işleyebilirler ki, bizler bile beşerî ölçüler içinde, üç paralık bir yere memur tayin edeceğimiz insanlar için güvenlik tahkikatı yaptırıyoruz. Bir de o şahsa tevdi edilecek vazife peygamberlik gibi önemli bir vazifeyse.. evet, onun güvenlik tahkikatı yedi göbek ötesine kadar uzatılmalıdır!

Bu kadar basit ve tamamen dünya ile alâkalı hususlarda dahi insan seçiminde, bu derece hassas davranılır da, en ulvî.. ve hem dünya hem de ukbâyı kucaklayan bir vazife, bir memuriyet ve bir kurmaylık için, o vazifenin çapıyla mütenasip hassas davranılmaz mı? Ve o vazifenin tevdi edileceği insanda, o vazifeye liyakat aranmaz mı?

Düşünün ki, nebiye vahiy getirecek olan melek dahi, melekler arasında emniyetiyle temayüz etmiş ve kendisine böyle bir vazife, bu vasfından dolayı verilmiştir. Kur'ân-ı Kerim, Cibril (aleyhisselâm) hakkında **مُطَاعٌ تَمَّ أَمِينٍ** “Orada kendisine itaat edilir, o emîndir.”⁶⁵³ demektedir. O, hem Allah'a (celle celâluhu) karşı çok mûtî hem de vahiy taşımaya en emindir.

Şimdi, vahye aracı olan melekte bu vasıflar aranır da, vahyi temsil edecek olan peygamberde aynı vasıflar aranmaz mı?

Evet, Allah (celle celâluhu), böyle kudsî ve bir o kadar da nezih bir vazifeyi bir sahtekâr, bir hırsız, bir sarhoş, bir ırz ve namus düşmanıya asla temsil ettirmez. Böyle âdî ve düşük zaafı, sıradan insanlar bile iğrenç bulurken, nasıl olur da bunlar bir peygamberde bulunabilir.? Ve böyle ayıp ve kusurları peygambere yakıştırabilen müfterilere nasıl insan ve nasıl akıllı denebilir? Evet kirlî insan, pâklığın ve berraklığın temsilcisi olamaz. Ve öyle insanlara da peygamber denemez. Tabî peygambere böyle bir kirlilik isnat edene de insan denmez..!

Evet, akıl peygamberlerin masum olmasını gerektirir. Ve yine akıl nebilerin davasını omuzlamayı kendisine şîâr edinen kudsîlerin de ismet ve günahsızlığı gaye-i hayal hâline getirmelerini iktiza eder. Hem öyle iktiza eder ki, onlara, günaha girmek Cehennem'e girmekten daha ızdırap verici olmalıdır!..

İsmet çok önemlidir. Aslında, enbiyâ-ı izâm da, âdeta hayatlarıyla hep ismetlerini sergilemişlerdir. Muharref kitapların "hezeyan" diyebileceğim birkaç sözü istisna edilecek olursa, zaten peygamberlere günah isnat eden de yoktur. Kur'ân-ı Kerim, onları o yüce kametlerine uygun ele almış ve her zaman birer nezahet âbidesi olarak gözler önüne sermiştir.

Gökte Cebrail, Azrail, Mikâil ve İsrâfil ne ise, yerde de peygamberler odur. Ancak biz, bu yüce kametlerden sadece, Kur'ân'ın bize bildirdiklerini bilebiliyor ve isimleriyle yalnız bunları söyleyebiliyoruz. İbrahim Hakkı, onları şiirleştirir ve şöyle anlatır:

*Nebiler ismini bilmek dediler bazılar vacip,
Yirmi sekizin bildirdi Kur'ân'da bize Allah.
Biri Âdem, biri İdris, Nuh u Hud ile Salih
Hem İbrahim u İshak ile İsmail Zebîhullah
Dahi Yakup ile Yusuf, Şuayb u Lut ile Yahya
Zekeriyya ile Harun ehî Musa Kelîmullah
Ve Davud u Süleyman ve dahi İlyas u Eyyub'dur
Birisi Elyesa'dır, dahî İsa'dır o Ruhullah
Birin ismi Zülkişl ve biri Yunus Nebi'dir hem
Hâtemi ol Habîb-i Hak Muhammed Resûlullah*

Üzeyr u Lokman u Zülkarneyn... içinde ihtilaf olmuş

Ki bazı “enbiyâdır” der, ve bazı der: “veliyyullah”.

Bu peygamberlerin hemen hepsi, üzerlerine dıştan bir nokta dahi konmamış beyaz kağıt gibidirler. Onlara ne yazıldıysa hepsini Cenâb-ı Hak, kudret eliyle ve kader kalemile insanlara rehber olmaları için yazmış ve insanlığın müşâhede, takdir ve istifadelerine sunmuştur.

Yukarıda da söylediğimiz gibi, bazı âlimler, onların peygamberlikten önce zellelere maruz kalabileceklerini kabul etmişlerse de, bu görüş az bir grubun görüşü olmaktan öte geçmemiş mercûh, dolayısıyla da mecrûh bir görüştür. İslâm âlimlerinin kâhir çoğunluğu peygamberlerin çocukluk dönemlerinde dahi korunduklarını kabul etmektedirler. Bu görüşü teyit eden birçok nass vardır.

ad. Peygamberlerin Masum Olduklarına Deliller

Cenâb-ı Hak, minnet sadedinde Hz. Musa’ya (aleyhisselâm) şöyle der: **وَأَلْقَيْتُ**
عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِّنِّي وَلِئَصْنَعُ عَلَى عَيْنِي “Ey Musa! Gözümlün önünde yetişesin diye seni
sevimli kıldım.”⁶⁵⁴

Bu âyetten anlaşılıyor ki, Allah (celle celâluhu), Hz. Musa’yı (aleyhisselâm) Firavun’un sarayına yerleştirmekle, onun terbiyesini ne Firavun’a ne de Musa’nın (aleyhisselâm) anasına bırakmıştı. Allah (celle celâluhu), onun gözüne başka hayaller girmesin, ruhunu yabancı düşünceler sarmasın diye onun terbiyesini bizzat kendisi yapmış ve Hz. Musa’yı (aleyhisselâm) bizzat kendisi yetiştirmiştir. Böyle bir gözetimle yetişen nebi, masum olmaz da başka ne olur ki? Çocukluğundan itibaren o, Allah’ın (celle celâluhu) gözetimi altındadır ve en iyi bir terbiye ile terbiye edilmiştir.

Efendimiz bir hadislerinde şöyle buyurur: “Bütün doğan çocuklara şeytan temas eder. Ancak bundan Hz. İsa (aleyhisselâm) ve annesi istisna edilmiştir.”⁶⁵⁵ Yani şeytan, o doğarken ona dokunamamıştır. Hz. İsa (aleyhisselâm) doğarken dahi Cenâb-ı Hakk’ın koruması altına alınmış bir peygamberdir. Öyleyse, böyle bir nebi hakkında nasıl günah tasavvur olunabilir ki?

Allah Resûlü hayatında iki defa düğüne gitmeye niyetlenmiş, ikisinde de Cenâb-ı Hak, O’na bir uyku hâli vermiş ve yolda uyuyup kalmıştır.⁶⁵⁶

Gitseydi gözlerinin harama bakması muhtemeldi. Demek ki, Allah (celle celâluhu), O’nu, böyle muhtemel günah sınırına dahi yanaştırmıyor ve koruyordu. Hâlbuki bu hâdiselerin olduğu sırada O, henüz peygamber olarak vazifelendirilmemişti.

O, daha çocuktü. Kâbe’nin tamiri işinde yardım etmeye çalışıyordu. Amcalarına taş ve kerpiç taşıyor ve sırtında taşıdığı taş ve kerpiçler çıplak olan tenini acıtıyordu. Tabii O da bu durumdan rahatsız oluyordu. Hz. Abbas (radiyallâhu anh), O’na eteğini kaldırıp omuzuna koymasını tavsiye etti. O devirde bu, herkesin gayet normal saydığı bir hareketti. Efendimiz de öyle yaptı ve dizinden yukarısı biraz açıldı. Daha bir adım dahi atmamıştı ki, sırt üstü düştü ve gözlerini bir noktaya dikti, olduğu yerde donakaldı. Cibril, O’na, bu yaptığının doğru olmadığını anlatmış ve “Böyle yapmak sana yakışmaz.” demişti.⁶⁵⁷

Çünkü O, bir gün gelecek, o etekleri örtmek vazifesiyle de vazifelenecekti. İnsanlık O’ndan hayâ ve edep dersi alacaktı. Küçücük bir çocuk da olsa O, Cenâb-ı Hakk’ın hususî terbiyesi altında yetişiyordu.. evet Allah (celle celâluhu), çocukken dahi, Habîbi’ni gûnahtan, hem de günahın en küçüğünden dahi koruyordu...

Nasıl geleceğin erkân-ı harpleri, daha harp okullarında iken sicilleri itina ile tutulur. Sağa-sola kayıp kaymadığı hassasiyetle takip edilir. Evet, kırk sene sonra belli bir noktaya getirilecek bir insan, bütün bu kırk sene boyunca, kırmızıya mı boyandı, maviye mi boyandı, turuncuya mı boyandı, pembeye mi boyandı, bütün hâl ve davranışlarında gözetime tâbi tutulur, öyle de Cenâb-ı Hak, beşerî irşad kurmaylarını, ta çocukluklarından itibaren böyle takip eder, korur ve onlara günah işletmez. Cumhur dediğimiz âlimlerin ekseriyetinin görüşü bu merkezdedir.

Onlar insanlığın hayırlıları ve insanî faziletlerin de öz ve kaymağıdırlar. Bu kaymak, süt kaymağıdır ve süt içinden süzülerek alınır. Kur’ân-ı Kerim **المُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارَ** tabiriyle⁶⁵⁸ bize bunu anlatır. “Hayırlılar içinden seçilmiş.”, demektir. Yani nebiler, daha işin başında, insanların en hayırlılarıdırlar. Fakat en hayırlıların hepsi, nebi değildir; nebiler, onlar arasında da, en mümtaz olanlardan seçilir.

ae. Peygamberler Dışında İsmet

Meselenin bir başka yönü de “ismet”, peygamber olmayanlar için de söz konusu olabilir mi? Yani, peygamberlerin dışında, bazı seçkin insanları da Allah (celle celâluhu),

günah işlemekten korur mu? Yine âlimlerin çoğunluğunu teşkil eden cumhurun bu mevzudaki görüşü, “Peygamberlerden başkasının masum olamayacağı” merkezindedir. Herkes, büyük veya küçük bir günah işleyebilir. Masumiyet, sadece peygamberlere hastır. Efendimiz’in bir hadisi de bu görüşü teyit etmektedir. Bu hadislerinde Allah Resûlü şöyle buyurur: **كُلُّ بَنِي آدَمَ خَطَّاءٌ، وَخَيْرُ الْخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ** “Bütün insanlar hata işlerler. Hata işleyenler içinde en hayırlıları da tevbe edenlerdir.”⁶⁵⁹

Ancak burada bir noktaya dikkat etmek icap eder. Bir insanın farazî ve takdirî olarak hata ve günah işleyebileceğini söylemek, onun bilfiil günah işlediğini söylemek anlamına gelmez. Onun için, peygamberlerin dışında insanlığa kudve ve imam olacak dinî lider ve büyüklerin de Cenâb-ı Hak tarafından korunabileceğini söyleyebiliriz. Bunun Şia’ya ait, “İmam masumdur.” düşüncesiyle de uzaktan yakından alâkası yoktur. Meselâ, İmam Rabbânî günah işleyebilir mi, sorusuna hepimiz, “Evet, işleyebilir.” deriz. Çünkü İmam Rabbânî, peygamber değildir ve farazî olarak da günah işlemesi mümkündür. Fakat acaba İmam Rabbânî, hayatında hiç günah işlemiş midir? İşte bu soruya verilecek cevap yukarıdaki cevap olmayacaktır. Çünkü hiç kimse İmam Rabbânî’nin işlediği küçük bir günahı dahi göstermeye veya ispat etmeye muktedir değildir. Demek oluyor ki, zatında günah işleyebilir olmak, günah işlemiş olmak demek değildir. Cenâb-ı Hak, bu mânâda evliyâyı, asfiyâyı ve kendisine yakın mukarrabîni de korur, onlara da günah işletmeyebilir.

Abdülkâdir Geylânî Hazretleri, evliyânın şâhı ve bütün büyüklerin sertâcıdır. Allah (celle celâluhu) bu büyük İslâm önderini de korumuş ve muhafaza etmiştir. Nitekim ona ait menkıbelerde şu anlatılır:

Yevm-i şekde insanlar mütehayyirdirler. Acaba yarın oruç tutulacak mı, tutulmayacak mı? Gelir bunu bir veliye sorarlar. O da onlara şöyle der: “Gidin bu gece Geylân’da bir çocuk dünyaya geldi. Anasına sorun, imsak vaktinden sonra eğer o çocuk süt emmişse, bayram yapın, emmemişse orucunuza devam edin.” Giderler ve çocuğun anasına sorarlar. Kadın: “Bu çocuk bugün niçin emmiyor?” diye hayıflanıp durmaktadır. Oradakiler: “Ana korkma, bu çocuk hasta falan değil, sen öyle bir evlât doğurdun ki, o, âleme baba olacak.” derler ve oruçlarına devam ederler...⁶⁶⁰ Bu bir menkıbedir ve edille-i şeriye açısından da kritiğe tâbi tutulmamalıdır. Yine, aynı zatın, yalan söylememek için, kendisini soyan eşkiyaya parasının yerini söylediği de rivayet edilir.

Allah, kendi yolunda olanları korur, muhafaza eder, onların günaha bulaşmasına

mâni olur ki, bir âyette şöyle denilmektedir: **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ** **فُرْقَاناً وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ** “Ey iman edenler! Allah’tan (celle celâluhu) sakınırsanız, O size iyiyi kötüden ayırt edecek bir anlayış verir, kötülüklerinizi örter, sizi bağışlar. Allah (celle celâluhu) büyük ve bol nimet sahibidir.”⁶⁶¹

Âyetten de açıkça anlaşılıyor ki, takva dairesinde hareket edenlere Cenâb-ı Hakk’ın hususî bir koruması söz konusudur. O, müttakilere öyle bir hâssa vermiştir ki, onlar bu hâssa ile derhal iyiyi kötüden ayırt edip günaha girmekten uzak kalabilirler.

Başka bir âyette de şöyle denilir:

أَوْ مَنْ كَانَ مَيِّتاً فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُوراً يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

“Ölü iken kalbini diriltip, insanlar arasında yürürken önünü aydınlatacak bir nur verdiğimiz kimsenin durumu, karanlıklarda kalıp da çıkamayan kimsenin durumu gibi midir? İşte böyle kâfirlere işledikleri güzel gösterilmiştir.”⁶⁶²

Allah’ın (celle celâluhu) dinine omuz veren ve onun yücelmesini hayatına gaye edinen insanlar, bu ahid ve sözlerinde durdukları müddetçe: **وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ** “Siz Bana verdiğiniz sözde durun ki Ben de sözümü yerine getireyim.”⁶⁶³ ilâhî düsturu muvacehesinde bir muameleye tâbi tutulacak ve Cenâb-ı Hak tarafından korunacaklardır. Zira Cenâb-ı Hak, ayrı bir yerde de **إِن تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ** “Siz Allah’ın dinine yardımcı olursanız, Allah da size yardım eder ve ayaklarınızı sabit kılar, sizi kaydırmaz.”⁶⁶⁴ buyurmaktadır.

İşte bu türlü teminatla –inşâallah– ihlâs ve samimiyet içinde, Kur’ân ve iman hizmetinde bulunanlar, büyük günahlara girmez; hatta bazen küçüğünden de korunurlar. Fakat onlar hakkındaki teminat, şart ve takdire bağlıdır. Hiçbir kimse hakkında (peygamberlerin dışında) kesin teminat olduğu söylenemez. Ancak, bu türlü koruma ve muhafaza etmeler birer vak’a hâline gelirse, şahıslar hakkındaki ismet tasdiki ancak o zaman olur... Ve biz o zaman; “Falan şahsı Cenâb-ı Hak, günaha girmekten korudu, muhafaza buyurdu.” deriz. Evet, enbiyânın dışındakiler için istikbale ait teminat yoktur. Peygamberlere gelince onların korunmaları, mazi ve istikbal, bütün zaman dilimlerini kuşatmıştır.

Bir de tecrübe ve müşâhede ile sabit olan masumiyet var ki, Cenâb-ı Hakk'ın makbul kullarının Cenâb-ı Hak tarafından sıyanet ve koruma altına alındıkları görülür ve hissedilir.

Büyük insanlar bir yana, hepimiz, kendi hayatımıza dikkat etsek, şartları hazırlanmış nice günahlardan, hem de hiç ümit etmediğimiz saiklerle nasıl korunduğumuzu ve nasıl o günahlardan uzaklaştırıldığımızı görür hayret ve hayranlıkla dehşete düşeriz.

Ayrıca, sahabe ve sahabe yolunu takip eden insanların mazide işledikleri büyük hayırlar, sanki gelecek adına kurulmuş barikatlar gibi, onları günahattan korur ve korunmalarına vesile olabilir ve âdetâ, **لِيُعْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ** âyetinin⁶⁶⁵ mânâsına onlar da dahil edilir. Bunlar bir bakıma, mazideki faziletli davranışlarının hatırına, Cenâb-ı Hakk'ın onları teminat altına alması demektir. Meselâ, bir şahıs belki günah işleyecek veya günaha ait bir yere gidecektir. Allah (celle celâluhu) onun ayağını kırar ve onu o günah mahalline göndermez. Gözüyle günah işleyecekse gözü görmez, eliyle işleyecekse bu defa da eli tutmaz olur. Bütün bu hâdiselerle ve engellerle Allah'ın (celle celâluhu), sevdiği o kulunu koruduğu anlaşılır. Dünya adına gelen o musibetler ise, ukbâsını kurtardığı için bir hiç hükmündedir.

Bir hadis-i kudsîde, mevzumuzla alâkalı olarak, şöyle buyrulur:

**وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ
بِالنَّوَافِلِ حَتَّىٰ أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ وَيَدَهُ الَّتِي
يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا**

*“Kulum Bana, kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevgili olan bir şeyle yaklaşamaz. Kulum nafîlelerle Bana yaklaştırmaya devam eder. Nihayet Ben onu severim. Ben kulumu sevince de artık onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum.”*⁶⁶⁶

Bunun bir mânâsı şudur: Ben ona, hayrı, güzeli, iyiyi gösterir ve onu hep şer, kötü ve fena şeylerden korurum. Gözü olurum, onun gördüğü de, hep hayır olur. İçine mârifet damlar ve içinde daima bir hüşyarlık, bir uyanıklık hisseder. Daima Allah'ı (celle celâluhu) düşünür ve bu düşünce onun içinde âdetâ yeşerir. O hep hayrı işitir, iradesi hep hayır tarafına meyleder ve o yönde çalışır. Önünde hayra mâni olacak ne kadar engel

varsa ona bu engelleri aşmayı da kolaylaştırırım. O Bana yakındır, günahlarla onun kalbinin ve diğer duygularının yara almasını istemem.

Bu hadis-i kudsî şu sözlerle bitiyor: **وَإِنْ سَأَلْنِي لِأَعْطِيَهُ وَلَئِنْ اسْتَعَاذَنِي لِأَعِيذَنَّهُ**
“Eğer o Benden bir şey isterse hemen veririm, iki etmem. Ve bir şeyin şerrinden Bana sığınursa onu korur muhafaza ederim.”

Demek ki, ister enbiyâ, isterse Allah’ın (celle celâluhu) salih kulları hakkında – diğerlerinin dediği gibi– günah, farazî ve takdirî olarak kabul edilse de peygamberlerin hepsini, salih kullarından da dilediğini Cenâb-ı Hak, korur ve onlara günah işletmeyebilir.

Hiz. Ömer devrinde bir genç vardı. Bu genç mescitten hiç ayrılmazdı. Sanki o bir mescit kuşuydu. İbadetine dikkatli, nafileleriyle de Allah’a (celle celâluhu) yaklaşanlardan olduğu her hâlden belliydi. Bir ara, Hiz. Ömer (radıyallâhu anh) bu genci mescitte göremez olur.

Zaten, cemaatin bazı mezheplere göre farz, bazılarına göre namazdan bir rükün ve en azından sünnet-i müekkede olmasının ve bir imam arkasında namaz kılmanın hikmetlerinden biri de bu değil mi? İmam, arkasına dönüp cemaatini süzecek ve gelmeyen varsa onu soracak.. bir derdi, bir sıkıntısı olup olmadığını öğrenecek.. hele bu imam Hiz. Ömer (radıyallâhu anh), cemaat de ashab olursa.. Ömer, cemaat ne kadar kalabalık olursa olsun cemaatini çok iyi tanır ve âdeta her gün onları kontrol ederdi.

İşte bu genci görmeyince de böyle sormuştu: “Acaba falan gence ne oldu, bir iki gündür mescitte göremiyorum.” Cemaat önce cevap vermek istememiş ve herkes gözlerini yere çevirmişti. Ömer’le göz göze gelmemek için. Hiz. Ömer (radıyallâhu anh), cemaatteki bu garipliği görünce sorusunu tekrar eder ve içlerinden biri cevap verir: “Ey Mü’minlerin Emiri! Onu, uygunsuz bir yere giden yolda ölü olarak bulduk. Seni üzmemek için hemen namazını kılıp gömdük.”

Hiz. Ömer, işi anlar. Sanki Ömer’in gözünden perde kalkmış ve genci asıl mahiyetiyle görmüş gibidir. Hâdisenin aslı şudur:

Bu genç mescide gelip giderken, evi o yolun üzerinde olan bir kadın, gence musallat olmuştur. Genç bekârdır ve kadın, onu yoldan çıkarabilmek için şeytanın bütün oyunlarını kullanmaktadır. Ancak her defasında genç, ondan gelen tekliflere karşı mukavemet eder, dayanır ve günaha girmekten kurtulur.

Ne var ki her insanın bir de zayıf ânı olur. İşte o gün de o gencin zayıf ânıdır.

Kadın bütün âşüfteliğiyle ona işaret edince genç dayanamaz ve o eve doğru bir iki adım atar. Birden dudaklarında, gayr-i ihtiyarî bir âyetin temessülünü hisseder. Yani genç gayr-i ihtiyarî olarak bu âyeti devamlı ve ısrarla okumaya başlar. Önce farkına varmadan diline dolanan bu âyet, farkına vardığında onun işini bitirmeye yetmiştir. O semavî saika gibi gelen âyet şudur:

إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ

“Onlar ki takva dairesi içinde yaşarlar, kendilerine şeytandan bir tayf, vesvese geldiği zaman hemen Allah’ı hatırlar ve gözlerini hakka açarlar.”⁶⁶⁷

Genç sanki gökten kendisine bu âyetler yeniden nazil oluyor gibi bir ruh hâleti içine girer: Niyet ettiği işten dolayı Rabbinden çok utanır, hayâ eder.. Rabbinin ona olan bunca ihsanını unutup bir an dahi olsa günaha meybinden dolayı ürperir.. ve hele sürçme ânında bile Rabbinin onu nefsiyle baş başa bırakmayıp diline saldıği âyetle onu kendisine çevirmesi bu ışık insanı öylesine heyecanlandırır ki, kalb balansı bu lâhûtî heyecana dayanamaz; O’nu anar ve ötelere yürür.

Hz. Ömer (radıyallâhu anh), gencin serancâmesini öğrenince hemen onun kabrine koşar. Kabre doğru eğilir ve sesi çıktığınca bağıırır: **يَا فَتَى! وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ** “Ey genç! (Rabbinden korkanlar için iki Cennet vardır.)” der. Tam bu esnada Ömer’in (radıyallâhu anh) sesine denk gür bir ses daha duyulur ve âdeta makber lerzeye gelir. Bu ses, o gence aittir ve şöyle demektedir: “Ey Mü’minlerin Emiri! Allah bana senin dediğinin iki katını lütfetti.”⁶⁶⁸ Bu ses, ister bu gence ait olsun, isterse onun yerine bir melek konuşmuş bulunsun veya bunların hiçbirisi olmasın da, sema lerzeye gelip bu sözleri söylesin, fark etmez. Genç, Allah’tan (celle celâluhu) korkmasının mükâfatını iki kat olarak görmüştür.

Bu hâdisenin bizim mevzumuzla alâkalı yönü şudur: Şayet bu genç, günah işleyip yıkılsaydı, günahı sadece kendisiyle sınırlı kalırdı. Zira kudvelik ve önderlik gibi bir sorumluluğu yoktu. Hâlbuki bir peygamber günah işlese cihan yıkılır. Çünkü onlar, cihanları temsil etme mevkiinde bulunuyorlar. Bir genci gûnahtan koruyan Allah (celle celâluhu), böyle bir durumda hiç peygamberini korumaz mı?

Efendimiz bir hadislerinde, imanın tadını tatmış olan insanları anlatırken “Küfre girmek kendisine Cehennem’e girmekten daha kötü gelen insan, imanın tadını tatmıştır.”⁶⁶⁹ der. Sıradan bir insan düşünün ki, o insanı, Allah (celle celâluhu), küfürden

ve isyandan kurtardıktan sonra, tekrar geriye dönüşü, Cehennem'e girmekten daha nâhoş, daha kerih karşılamaktadır. Onu, bu reaksiyona ve günaha karşı tavır almaya sevkeden âmil de onun imanından aldığı lezzet ve tattır. Acaba, peygambere günah isnat eden tali'sizler, peygamberin imanını, bu sıradan insanın imanı kadar da mı görmüyorlar ki, ona böyle bir isnatta bulunabiliyorlar? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ ki, peygamberlerdeki iman, günaha mâni olacak seviyede olmasın!.

Değil peygamberlerin, nice velilerin dahi böyle korunduğunu görmek isteyenler “*Nefehâtü'l-Üns*” veya Şârânî'nin *Tabakât*'ına bir göz atsalar bu onlara yetecek ve yüzlerce velinin, günahlardan nasıl korunduklarını apaçık misalleriyle görecektir. Meselâ, bir velinin önüne yemek getirilir. Fakat yemeğe haram karışmıştır. Veli, lokmayı ağzına alır ve dakikalarca çiğner, fakat bir türlü yutamaz. Anlar ki, bu lokmaya haram karışmıştır. İşte Allah (celle celâluhu), bir veli kulunu dahi bir tek lokmalık haramından bu şekilde korursa, Nebisini korumayacağını düşünmek, ne kadar anlayışsızlık ve idraksizliktir, onu siz kıyas edin!.

Evet, “ismet”, peygamberlerden ayrılması mümkün olmayan, peygamberliğe ait bir sıfattır. Her peygamber bu sıfatla serfiraz olarak dünyaya gelir. Veya başka bir ifadeyle, kendisinde bu sıfat olmayan, peygamber de olamaz.

Peygamberlerin ismetini ispata geçmeden evvel, onların ismetine gölge düşürmek isteyen muharref Tevrat ve İncil'den bazı misaller arz edip, sonra da meselenin, Kur'ân düsturlarına göre tahliline geçerek, müfterilere gereken cevabı vermeye çalışacağız. Ancak burada bir iki hususa dikkatinizi çekmeden geçemeyeceğim:

af. İsmet Açısından Geçmiş Kitaplar ve Kur'ân-ı Kerim

Tevrat, İncil ve Zebur gibi aslı ilâhî olduğu hâlde tahrife uğrayıp, içlerine beşer kelâmı karışan bu kitaplarla, doğruyu bulmak ve bunlarla fikrî istikameti korumak imkânsızdır. Dolayısıyla, bunlarda peygamberlere ait anlatılan, hatta sıradan bir insana dahi yakışmayan kötü tablolar, tamamen bu kitapların tahrif edilmiş olmalarından kaynaklanmaktadır. Yani, bir mânâda, bu kitapların tahrif edildiğine başka hiçbir delil olmasa, bu iftira dolu tablolar, onların tahrif edildiğine delil olarak yeter.

Cenâb-ı Hak, bu kitaplara koruma teminatı vermemiştir. Hâlbuki Kur'ân hakkında: **إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ** “Kur'ân'ı Biz indirdik ve onu mutlaka Biz

koruyacağız.”⁶⁷⁰ buyurarak hem bir ilâhî referanstan hem de korumadan söz edilmektedir. Onun içindir ki, Kur’ân’ın hükümleri kıyamete kadar bâki kalacağına icma edilmiştir. Çünkü o teminat altındadır. Demek oluyor ki, peygamberler hakkında müracaat edilecek esas kaynak Kur’ân-ı Kerim’dir. Diğerleri tahrife uğradığından, Kur’ân’ın dediğine ve söylediğine mutabık olmayan bu söylentilerin bütünü hükümsüzdür. Çünkü o kitaplara, beşerî his ve düşünceler karışmıştır. Peygamberlik ve ismet mevzuunda ise hiçbir beşerin söz söyleme selâhiyeti yoktur. Sadece peygamberlerdir ki, maziye ait bu gibi gaybî meseleler hakkında vahye müstenit olarak konuşurlar. Efendimiz’den sonra konuşacak bir başka peygamber de yoktur. Çünkü son peygamber, ne konuşulacaksa hepsini konuşmuştur. Hz. İsa (aleyhisselâm) dahi sözü O’na bırakmış ve: “*Ben gidiyorum ki, Âlemlerin Efendisi gelsin.*” demiştir.⁶⁷¹

Bâtılı tasvir bana hiç hoş gelmiyor. Fakat zaruret ölçüsünde, bu tahrif edilmiş kitaplardan birkaç iftira örneği verip geçecek, sonra da mevzuyla alâkalı Kur’ân hükümlerini arz etmeye çalışacağız. İstemeyerek de olsa zikretmek zorunda kaldığımız bu birkaç misalden dolayı, yine o pâk ve tertemiz nebilerin ruhaniyatlarına sığınyor ve beni affetmelerini diliyorum. Onların ismetlerini ispat için bazı bâtil şeyleri nakletmeye mecbur oldum.

ag. Geçmiş Kitaplarda Peygamberlere Atılan Çirkin İftiralar

Sifru’t-Tekvin’in 228’inci sayfasında Hz. Lut Aleyhisselâm’ın kızlarıyla münasebette bulunduğu, içki içtiği, zina ettiği ve neslinin kızlarından devam ettiği gibi hezeyanlardan bahsedilir.⁶⁷²

Düşünün ki, bu peygamberi dinlemedikleri için Sodom ve Godom, ahaliyle yerin dibine batmıştır. Allah (celle celâluhu) Hz. Lut (aleyhisselâm) gibi bir nezahet âbidesini onlara göndermiş ve onlar da onun nezahetiyle alay etmişlerdir. Bundan dolayı da milletçe cezaya çarptırılmışlardır. Acaba, başka hiçbir delil bulunmasa, Hz. Lut’un (aleyhisselâm) –ki Hz. İbrahim’in (aleyhisselâm) yeğenidir– nezahetine, şu yerin dibine geçirilen şehirlerin enkazları ve evlerinin yıkık duvarları, delil olarak yetmez mi? Şimdi; içinde böyle satırları barındırabilen bir kitaba ilâhî kitap demek mümkün müdür?

Yine, Sifru’t-Tekvin’in 38’inci bâbının 228’inci sayfasında, peygamber olma ihtimali olan Hz. İshak Aleyhisselâm’ın oğlu Yahoza’dan bahsedilir. Anlatılana göre,

Yahoza, kendi öz oğlunun hanımıyla zina etmiş ve Hz. Davud (aleyhisselâm), Hz. Süleyman (aleyhisselâm) ve diğer İsrail peygamberlerinin nesli, işte bu münasebetsiz münasebetten türemiş ve devam etmiştir.⁶⁷³

Bütün peygamberlere atılan bu iğrenç iftira, elbette asılsız bir yalan ve uydurmadan ibarettir. Efendimiz, kendi neslinin Hz. Âdem'den (aleyhisselâm) başlayarak hep nikâhla devam ettiğini beyan buyurmuşlardır.⁶⁷⁴ Ve yine başka bir hadislerinde “*Bütün peygamberler aynı babanın çocuklarıdır.*”⁶⁷⁵ demişlerdir. Mademki Efendimiz'in altın nesli içinde hiç zina yoktur, öyleyse bu hüküm bütün peygamberler için de geçerlidir. Zaten Allah Resûlü, Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) torunu değil midir? Bahsi geçen Yahoza da yine Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) torunudur.. Peygamber hanesinde zina olmaz. Başkası varken, zinadan doğmuş birinin namazda imameti dahi kerih görülmüştür.⁶⁷⁶ Kaldı ki o insan, bütün insanlara imam, yani peygamber olsun. Bu hiç olacak şey mi?

Ve yine Sifru'l-Mülûk'un 11'inci bâbında, Hz. Süleyman'ın (aleyhisselâm) hayatının sonuna doğru irtidat ettiği, putlara taptığı söyleniyor.⁶⁷⁷ Bir insan ki, peygamberdir ve Allah (celle celâluhu) ona hem dünya hem de ukbâ saltanatı vermiştir. O da verilen her nimet karşısında şükürünü artırmış ve o her nimete mukabil Rabbine, gece-gündüz şükretmekle kendine yakışır ibadette bulunmuştur ki, Kur'ân-ı Kerim, Hz. Mesih'e (aleyhisselâm) “Ruhu'l-Kudüs” ile müeyyet,⁶⁷⁸ ilâhî nefha ile dünyaya gelen;⁶⁷⁹ Hz. İbrahim'e (aleyhisselâm) “Allah'ın dostu”;⁶⁸⁰ Hz. Musa'ya (aleyhisselâm) “Kelîmullah – Allah'ın kendisiyle konuştuğu insan” demenin yanında;⁶⁸¹ Davud (aleyhisselâm) ve ailesine de “*Ey Davud ailesi! Kendinize yakışır şekilde Allah'a şükredin.*”⁶⁸² diyor ve onları da bu vasıflarla anıyor.

Ahd-i Atik'te, Hz. Davud'un (aleyhisselâm) ordusunun kumandanlarından Urya'yı öldürtüp onun karısını aldığından bahsedilir.⁶⁸³ En âdî insanların bile, rüyalarında görseler tevbe edecekleri böyle âdî bir davranışı, Kur'ân-ı Kerim'in: **نِعْمَ الْعَبْدُ** “*Ne güzel kul.*”⁶⁸⁴ dediği bir peygambere isnat eden kitap, nasıl ilâhî kitap olabilir ki, buna zerre kadar ihtimal vermek, peygamberi de peygamberliği de hiç bilmemenin ifadesidir. O Davud ki, gözyaşları yüzünde izler meydana getiren insandır. Her gün onun meclisinde, kalbi Allah aşkından çatlayıp ölen sayısız insan vardır. Davud (aleyhisselâm) hep ağlar ve ağlatırdı. O Evvâh'tı. Daima “Ah!” eder ve inlerdi. Münîbti. Yüzünü Mevlâ'dan asla ayırmamıştı. Sürekli

kullukta bulunma onun şîârı olmuştu. Tuttuğu oruç, en faziletli oruç olarak Allah Resûlü tarafından takdir edilmiştir. Allah Resûlü, ısrarla nafîle orucun en faziletlisini arayan sahabeye, Davud Aleyhisselâm'ın orucunu tavsiye eder. Davud Aleyhisselâm, bir gün yer ve bir gün oruç tutardı.⁶⁸⁵

O, bir kraldı. Devletin hazinesi her zaman emrindeydi. Fakat hiçbir zaman devlet hazinesinden bir lokma dahi istifade etmeyi düşünmedi. O, el emeğiyle nafakasını temin eder ve evinin ihtiyaçlarını da kendi şahsî kazancıyla karşıladı.⁶⁸⁶

Ağzına girecek lokmaya dahi bu kadar hassas davranan ve kulluğu, O'nun mümeyyiz vasfı olan bir Nebi'ye, muharref kitaba bakın ki, en âdî ve en iğrenç bir davranışı yakıştırmaktadır! Davud Aleyhisselâm'ın hayal dünyası dahi, böyle bir hareketi, bir an bile olsa ruhunda misafir etmekten, muallâ, müberra ve münezzehtir. Değil ki, O, böyle bir davranışa fiilen teşebbüs etmiş olsun...

Ve yine Ahd-i Atik'in akıl almaz iddia ve yakıştırmaları arasında şunu da görürüz; “İsrail, Allah'la gürüşti ve O'nu yendi.”⁶⁸⁷ Onların İsrail dedikleri, Yakup Aleyhisselâm'dır. Batılının aklı gözüne inmiş o materyalist felsefesi, bu kitaplara da o derece sirayet etmiştir ki –hâşâ– Allah'ı (celle celâluhu) bir beşer gibi düşünüp peygamberiyle gürüşirmektedir.

Hz. Hamza (radıyallâhu anh), daha müslüman olmadan, Efendimiz'e gelip söylediği bir sözle sanki bunlara cevap vermiştir. Şöyle der: “Ey kardeşimin oğlu! Çölde yapayalnız kaldığım zaman anladım ki, Allah (celle celâluhu) dört duvar arasına girmeyecek kadar büyüktür.” Şimdi ilâhî olduğu iddia edilen bir kitap düşünün ki, bu kitap, İslâm'a girmeden evvel Allah Resûlü'ne gelip Cenâb-ı Hak hakkında böyle diyen Hz. Hamza'nın (radıyallâhu anh) şuur seviyesine dahi çıkamamıştır. Allah (celle celâluhu) anlayışı bu kadar kısır olan kitaba nasıl ilâhî bir kitap nazarıyla bakılabilir ki? Şimdi siz gelin de bunların peygamberler için söyledikleri şeylere inanın!.. Hayır, hem Tevrat hem de İncil, Allah'a (celle celâluhu) ve O'nun makbul ibâdı peygamberlere karşı iftira ve inhiraflarla doludur... Evet, bunlardan biri iftira kaynağı, diğeri de inhiraf ağıdır.

Kur'ân-ı Kerim, peygamberlere yapılan bütün iftiraları reddeder. Zira Kur'ân, mutlak olarak peygamberlere ittiba etmeyi emretmektedir. Onlar, bütünüyle uyulması gereken önder ve imamlardır ki, Kur'ân da insanlara bunu emretmektedir. Peygamberlerin hepsi, Allah'ın (celle celâluhu) rızasını bize aksettiren aynalardır. Onlarda zerre kadar gubâr ve toz bulmak mümkün değildir. İşte bu mânâyâ işaret ederek Kur'ân-ı Kerim bize hep onlara ait güzellikleri anlatır ve Peygamberimiz'e de anlatmayı emreder.

Yer yer Kur'ân-ı Kerim'de, bazı peygamberlerle ilgili söylenenler yanlış anlaşılıymış, bu peygamberlere günah ve hata isnadı olarak değerlendirilmiş ve böyle bir düşünce; zaman zaman taraftar da bulmuştur. Tabî ki bu hataya düşenler, ekseriyetle lafızların dar kalıplarına takılıp kalanlar ve biraz da görüş ufku dar olanlardır. Onlar da biraz dikkat ve teemmül, biraz peşin fikirlerden sıyrılma, biraz da İsrailiyata karşı hazırlıklı olabilselerdi, aynen cumhur-u ulemâ gibi düşünecek ve enbiyâ-i izâma karşı daha saygılı olacaktı.

DİPNOTLAR

645 Hud sûresi, 11/42-43.

646 Yusuf sûresi, 12/32.

647 Âl-i İmrân sûresi, 4/103.

648 Mâide sûresi, 5/67.

649 Bediüzzaman, *Sözler*, Lemeât.

650 Bu üç târiz cümlesi, ileride Hz. İbrahim'in ismeti bölümünde açıklanacaktır.

651 Buhârî, *tefsir* (17) 5; Müslim, *iman* 326.

652 Buhârî, *enbiyâ* 48, Müslim, *fedâil* 144.

653 Tekvir sûresi, 81/21.

654 Tâhâ sûresi, 20/39.

655 Buhârî, *enbiyâ* 44; Müslim, *fedâil*, 146-147.

656 İbn Hibbân, *Sahih*, 14/169-170; Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve*, 2/33-34.

657 Buhârî, *hac* 42; Müslim, *hayz* 240; Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve*, 2/32-33.

658 Sâd sûresi, 38/47.

659 Tirmizî, *kıyâme* 49; İbn Mâce, *zühd* 30.

660 Nebhânî, *Câmiu kerâmâti'l-evliyâ*, 2/203.

661 Enfâl sûresi, 8/29.

662 En'âm sûresi, 6/122.

663 Bakara sûresi, 2/40.

- 664 Muhammed sûresi, 47/7.
- 665 “Bu, Allah’ın, senin geçmiş ve gelecek kusurlarını bağışlaması içindir.” (Fetih sûresi, 48/2)
- 666 Buhârî, *rikâk* 38; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/256.
- 667 A’râf sûresi, 7/201.
- 668 İbn Kesîr, *Tefsiru’l-Kur’âni’l-azim*, 2/280.
- 669 Buhârî, *iman* 9; *edeb* 42; Müslim, *iman* 67.
- 670 Hicr sûresi, 15/9.
- 671 Kitab-ı Mukaddes (Türkçe tercüme), Yeni Ahit, Yuhanna, Bâb: 16, Âyet: 7.
- 672 Kitab-ı Mukaddes (Türkçe tercüme), Eski Ahit, Tekvin, Bâb: 19, Âyet: 31-38.
- 673 Kitab-ı Mukaddes (Türkçe tercüme), Eski Ahit, Tekvin, Bâb: 38, Âyet: 12-30.
- 674 İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 6/303; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-evsat*, 5/80.
- 675 Buhârî, *enbiyâ* 48; Müslim, *fedâil* 144.
- 676 Merginânî, *el-Hidâye*, 1/56.
- 677 Kitab-ı Mukaddes (Türkçe tercüme), Eski Ahit, 1. Krallar, Bâb: 11, Âyet: 3-12.
- 678 Bakara sûresi, 2/87, 253; Mâide sûresi, 5/110.
- 679 Nisâ sûresi, 4/171; Enbiyâ sûresi, 21/91; Tahrîm sûresi, 66/12.
- 680 Nisâ sûresi, 4/125.
- 681 Nisâ sûresi, 4/164; A’râf, 7/143.
- 682 Sebe sûresi, 34/13.
- 683 Kitab-ı Mukaddes (Türkçe tercüme), Eski Ahit, 2. Samuel, Bâb: 11, Âyet: 2-26.
- 684 Sâd sûresi, 38/30.
- 685 Buhârî, *teheccüd* 7; *savm* 59; Müslim, *siyâm* 182.
- 686 Buhârî, *büyû’*, 15; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebîr*, 20/267.
- 687 Kitab-ı Mukaddes (Türkçe tercüme), Eski Ahit, Tekvin, Bâb: 32, Âyet: 24-30.

İSMET VE DİĞER PEYGAMBERLER

Mevzu ile alâkalı âyetlere geçmeden kısaca bazı hususlara dikkatinizi rica edeceğim:

Zelle Meselesi

Birincisi: Peygamberler, iki şeyden birini tercih durumunda kaldıklarında, aliyyüla'lâ (iyilerin en iyisi) dururken a'lâyı (iyiyi) seçmişlerse, bu onlar için bir zelle kabul edilebilir. Fakat bu sürçme veya hata bizim ölçülerimiz içinde bir sürçme veya hata değildir. Zira seçtiği, “a'lâ”, yani iyidir. Fakat bir peygamber böyle bir tercihle karşı karşıya geldiğinde, mukarrabîn olmasının gereği olarak “aliyyüla'lâ”yı seçmeliydi, denebilir –tabî biz diyemeyiz– kimse bu tercihi günah olarak da vasıflandıramaz.

Şimdi bir misalle bu hususu zihne yaklaştırmaya çalışalım: Bir insan düşünün ki, Kur'ân-ı Kerim'i hatmetmek istiyor. Ancak, Kur'ân'ı kaç günde hatmetmeli? İşte bu hususta karşısına iki alternatif çıkıyor: Birincisi, Kur'ân'ı düşünün düşünün, teemmül ede ede on günde okumam daha iyi olacak, alternatifi ki, ancak bu şekilde mânâyâ dikkat etmek ve Kur'ân'ın derinliklerine inmek mümkün olacaktır. İkincisi, Kur'ân'ı yedi günde hatmetmeli; zira böyle yapılması Rabbimiz'in kelâmına karşı daha fazla hâhişkâr olmamanın ifadesidir. Sonra da Kur'ân'ı on günde okumaya karar veriyor ve başlıyor...

Şimdi, farazî olarak diyelim ki, Cenâb-ı Hakk'ın rızası, onun Kur'ân'ı yedi günde okumasındaydı. Fakat bu insan kendi içtihadıyla on günde okumaya karar verdi. Cenâb-ı Hakk'ın rızası “aliyyül-a'lâ”dır. Fakat bu insanın yaptığı da en azından “a'lâ”dır. Bu itibarla da, ortada günah yok ki, bu insana “Hata işledin, günaha girdin.” denilebilsin. Belki en son söylenecek şey, o şahsın, en iyi dururken, iyi ile meşgul olduğunu söylemektir. Günah isnat etmeye gelince bu kat'iyen doğru değildir.

İşte peygamberlerin, kendi içtihatlarıyla tercih edip yaptıkları işlerin durum ve keyfiyeti de böyledir. Öyleyse onlara, bu yaptıklarıyla günah isnat etmek nasıl caiz olabilir? İleride, yeri geldikçe, tekrar bu hususa döneceğiz.

İkincisi: Her şeyden evvel nebiler, müçtehitler müçtehididirler. Onlar, Cenâb-ı Hak'tan mesaj almadıkları hususlarda ki, bu ister ahkâma ait, ister onların şahsî hayatlarına ait, isterse hayat-ı içtimaiyeye ait olsun, içtihat eder ve bir görüş bildirirler. Onların bu içtihatlarının bazıları ilâhî murada tam muvafık olabileceği gibi, bazıları da o ölçüde olmayabilir. Ancak, onların bütün içtihatları, ilâhî murad çerçevesi içerisinde

cerayan eder. Şimdi, eğer içtihatları ilâhî murada tam muvafık gelmedi ise, bunlar sarayın gözdeleri olmaları, gözlerinde perde bulunmaması, kader kaleminin sesini duymaları gibi seviyelerine kıyasla bir hata işlemiş sayılırlar. Çünkü onlara düşen, murad-ı ilâhîye yüzde yüz muvafık olanı bulmaktır. Fakat içtihatlarındaki bu yanılma asla günah değildir ve onların ismetlerini ihlâl etmez ki, bu sebepten sorgulanabilsinler. Muhalfarz öyle bir şey olsa da, zannediyorum o da, kapıkullarına düşmez.

Üçüncüsü: Bu gibi sürçmeler, onların peygamberliklerinden evvel olmuştur. Ancak kelimeye dikkat edecek olursak, bunlara sürçme tabirini kullanıyoruz. Sürçme, yere kapaklanıp kalma değildir. Yüzü daima secde de olanlar yere kapaklanmazlar. Sürçmede hafif bir sendeleme söz konusu olsa bile, yere düşme söz konusu olmaz ki ondan bir günah diye bahsedilsin.

Şimdi, arz ettiğimiz bu hususları müşahhas misallerinde takip etmeye çalışalım. Evvelâ, dikkatinizi, insanlığın babası Hz. Âdem Aleyhisselâm'a çevirmek istiyorum:

ba. Hz. Âdem (aleyhisselâm)

Kur'ân-ı Kerim, bir yerde Hz. Âdem'in (aleyhisselâm) durumunu anlatırken şöyle der:

وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ ﴿٦٨٨﴾ ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ

“Âdem Rabb'ine baş kaldırdı ve yolunu şaşırды. Sonra da Rabbi onu seçip tevbesini kabul etti, ona doğru yolu gösterdi.”⁶⁸⁸

Âyette “ictiba” tabiri kullanılıyor. İctiba, dibe çöküp, tortu hâline gelmekten, köpükler gibi sağa-sola atılmaktan kurtarma ameliyesidir. Cenâb-ı Hak, Hz. Âdem'i (aleyhisselâm) böyle bir duruma düşmekten kurtardığını bildirmektedir. Tercümede, “baş kaldırma” dediğimiz hususu ileride ele alacak ve bu davranışa bir baş kaldırma denemeyeceğini ispat edeceğiz. Şimdi yine dikkatlerimizle Hz. Âdem'i (aleyhisselâm) izlemeye devam edelim.

İtaati, Hz. Âdem'den (aleyhisselâm) öğrenmek lâzımdır. O daha sürçer sürçmez kendisini düşmekten koruyan Rabbi'ne teveccüh edip şöyle demiştir:

قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

“Rabbimiz, ikimiz de nefsimize zulmettik. Eğer Sen bize mağfiret etmez, rahmetinle muamelede bulunmazsan biz hüsrana uğrayanlardan oluruz.”⁶⁸⁹

Bu, bir zelledir. Fakat Allah (celle celâluhu), O'nu, bu zelleden sonra hemen

doğru yola ulaştırmış ve hidayet etmiştir. Bundan da anlıyoruz ki, Hz. Âdem'in (aleyhisselâm) zellesi, "ıctiba"dan evvel olmuştur. Âdem'e (aleyhisselâm) bu devrede az hazan isabet etmiş, yaprakları hafif sararmış, ancak kat'iyen yaprak dökümüne uğramamıştır. O, belki ekin gibi rüzgâr önünde yatmış; rüzgâr durunca da eskisi gibi doğrulmuş ve saf ruhuyla buluşmuştur. Zaten Allah Resûlü, mü'mini ekine benzetir. O'na göre kâfir ise çınar gibidir. Önce gürül gürül görünür. Fakat bir de devrildi mi, artık doğrulup eski hâline gelmesi mümkün değildir.⁶⁹⁰ İşte, bu üçüncü tevcih kabul edilecek olursa, Hz. Âdem'in (aleyhisselâm) bu durumu peygamberliğinden öncedir. Diğerleri de buna kıyas edilebilir.

Hem, Hz. Âdem'inki (aleyhisselâm) bir nisyan ve bir unutmaydı. Cenâb-ı Hak, kase ve tekitle bize Hz. Âdem'in (aleyhisselâm) bu durumunu haber verir ve şöyle der:

وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ فَتَنِيَّ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا

"Andolsun ki, daha önce Âdem'e ahd vermiştik, fakat unuttu, onu (hatasında) azimli bulmadık."⁶⁹¹ Bu, bu âyetteki tevcihlerden biridir.

Bir başka yerde Allah (celle celâluhu): "Âdem ile sözleştik. Ben ona, 'Her şeyden bol bol yiyin için, fakat şu ağaca dokunmayın, sonra zalimlerden, haddi aşanlardan, nimetlerden mahrum kalanlardan olursunuz.' demiştim."⁶⁹² Fakat o, bunu unuttu. Zaten unutmak beşeriyetin gereğidir. Efendimiz, bu mevzuu tahlil ederken: "Âdem (aleyhisselâm) unuttu, evlâtları da unuttu."⁶⁹³ buyururlar. İnsan fitratını en güzel anlayan Efendimiz, bunu bu sözleriyle en güzel şekilde izah etmişlerdir. İnsan unuttur. Âdem (aleyhisselâm) insandır, öyle ise o da unuttur ve unuttu. Ayrıca Efendimiz'in yukarıda zikrettiğimiz sözünde, insan karakterinde irsiyetin tesiri de mevzu edilmektedir. Bu sahanın uzmanları için bu da bir ipucu.. demek ki unutmaya, bize babamızdan intikalle gelmiştir. Allah (celle celâluhu), Âdem'in (aleyhisselâm) mahiyetine ve kromozomlarına bunu yerleştirmiştir, biz bunu mahiyetimizden söküp atamayız. Cenâb-ı Hak: فَتَنِيَّ "Unuttu." demekle Hz. Âdem hakkında yapılacak suizannı kesip atıyor ve ardından da: وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا "Biz onu günah işlemekte azimli bulmadık."⁶⁹⁴ diyor. Nasılsa yol, çekti onu ve oraya götürdü; ama o, bunu unutarak yaptı, kasıtlı ve azimli olarak yapmadı.

Bu memnû meyve neydi? Hakkında o kadar çok ve çeşitli görüş var ki hepsini sıralamak, burayı manava benzetmek olacağından biz onların hepsini saymayacağız. Arpa, buğday, pirinç, hurma, üzüm vs. Zaten hangisi olursa olsun hiçbirini tercih, neticeyi değiştirmez. Mühim olan, bu memnû meyveden sonra vâki olan durum ve problemdir.

Bununla beraber bizim kanaatimiz, bugüne kadar söylenenden biraz farklıdır.

Memnû meyve, Hz. Âdem (aleyhisselâm) için karşısında dayanılması mümkün olmayan, onun beşerî duygularıdır. Bu duygu sayesinde ki, insanoğlu çoğalacak ve neslini devam ettirecektir. Aynı duygu, Hz. Havva Validemiz için de geçerlidir. Allahu a'lem “Şecere”ye dokunmak, neslin devamını sağlayacak muamelede bulunmak demektir.

Bununla beraber, “En isabetli görüş budur.” demiyoruz. Ancak, şimdiye kadar söylenegelen ihtimaller arasında bu ihtimalin de düşünülmesinde fayda olacağı kanaatindeyiz. İsalet varsa, bu Rabbimiz’in lütfudur, hata ise, O’nun engin rahmetine sığınırız.

Unutma ve hatanın dinî hükmüne geçmeden, burada bir hususu da hatırlatmak istiyorum. Kur’ân-ı Kerim’de kıssalar anlatılırken, kopuk kopuk hâdiseler terkip edilir ve öyle anlatılır. Burada da durum aynıdır. Bir devrede Hz. Âdem (aleyhisselâm) ve Havva’ya memnû meyveye dokunmamaları söylenmiştir. Ancak onlara bu emir verildikten sonra ne kadar vakit geçmiştir, bu kat’iyen belli değildir. Belli olan şudur ki, Hz. Âdem’in (aleyhisselâm) bu emri unutabileceği kadar bir vakit geçmiştir. Ve memnu meyveye dokunma, bu unutmanın akabinde olmuştur.

Unutma ise, kalemin günah yazmadığı bir durumdur. Allah Resûlü bu hususta şöyle buyurur: **رُفِعَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأَ وَالنِّسْيَانَ وَمَا اسْتَكْرَهُوا عَلَيْهِ** “Şu üç şeyden kalem kaldırılmıştır. Unutma, hata ve bir de zorlanma.”⁶⁹⁵ Zaten, Kur’ân da bize, bu gibi durumlarda, işlediklerimizden af dilemeyi talim edip öğretmiyor mu? Âyet şöyle demektedir: **رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا** “Rabbimiz, eğer unutacak veya yanılacak olursak bizi sorumlu tutma.”⁶⁹⁶

Bu dua, her gece yatmadan evvel vird-i zebanımız değil mi? Hz. Âdem (aleyhisselâm), unutmuş, hata ile o memnû, meyveye dokunmuş, kadının zorlaması da, buna yardımcı olmuştu. Yukarıdaki hadise göre, bu durum, kalemin kaldırılıp, günahın yazılmadığı nişyan anında vuku bulmuşsa ki, öyle olmuştur. O zaman, Hz. Âdem’in (aleyhisselâm) günaha girmiş olduğuna nasıl hükmedeceksiniz.

Sıradan insanlar bile, Allah’ın zulüm dediği, isyan dediği şeylerden ictinap ederken, Allah’ın (celle celâluhu) seçip peygamber kıldığı seçkinlerin ictinap etmemesi düşünülemez. Aksini söylemek büyük gaflettir. Hatta, büyüklerimiz, yukarıdaki âyeti, bu mülâhaza ile okumayı doğru bulmamışlardır. Bir insan, tefsir sadedinde **وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ**

فَغَوَى âyetini⁶⁹⁷ okuyup, mânâsını söyleyebilir. Fakat belli bir gayeye matuf olmadan,

fantezi olsun diye ve su-i tefehhümlere sermaye verecek şekilde onu tekrar etmek mahzurludur. Çünkü Hz. Âdem (aleyhisselâm), bir peygamberdir. Zaten bir peygamber hakkında, sıradan bir insandan bahsediyor gibi bahsetmek doğru değildir.

Ayrıca, Kur'ân'ın onlar hakkındaki üslûbu, onların davranışları açısından değil Allah'la münasebetleri ve kurbetleri zaviyesindedir ki, eskiler bunu: **حَسَنَاتُ الْأَبْرَارِ** **سَيِّئَاتُ الْمُفْرَبِينَ** “Ebrara ait iyilikler, mukarrabîne göre kötülük sayılır.”⁶⁹⁸ şeklinde ifade ederlerdi.

Evet, beşer kanunlarında da, devlet memuru suç işlerse ceza artırılıyor. Suçu işleyen hâkim, savcı veya avukat gibi hukuku bilen insanlarsa katlanabiliyor.

Peygamberler ki, Cenâb-ı Hakk'ın memurlarıdır ve günahın neticesini herkesten iyi bilmektedirler; elbette bu durumdaki insanların işleyecekleri günah, daha şiddetli olacaktır.

Hem, Kâbe'de işlenen günah, başka yerlerde işlenenden daha şiddetli kabul edilmiyor mu?⁶⁹⁹ Kur'ân-ı Kerim, peygamber zevcelerine eğer günah işlerse, cezalarının iki kat olacağını söylemiyor mu?⁷⁰⁰ Çünkü, Kâbe, Allah'a (celle celâluhu) komşuluğun simgesidir. Oradaki insan, Allah'ın (celle celâluhu) misafiri sayılır. Peygamber zevcesi olmak da, yine Cenâb-ı Hakk'a yakın olmanın bir ifadesidir. Zira peygamber hanesi, her an, içinde vahyin soluklandığı, Cibril'in girip çıktığı bir evdir. Böyle bir yerde ve böyle bir evde işlenecek günahların cezası da elbette daha şiddetli ve muzaaf olacaktır. **الْمَعْرَمُ بِحَسَبِ الْمَعْنَمِ** kaidesi de⁷⁰¹ bunu gerektirir. Elbetteki ganimet nispetinde meşakkat de fazlalaşacaktır.

Peygamberlerin durumu da böyledir. Onlar, huzurla müşerref olmuş seçkinlerdir. Vahiy meleği her an onlarla görüşmekte ve onların kalbi, her an vahyi kabule hazır bulunmaktadır. Durum böyle olunca, elbette onların maruz kaldıkları zelleler dahi, günah görünümünde olacak ve günah unvanıyla anlatılacaktır. Çünkü buldukları mevkie göre muamele bunu gerektirmektedir. Ancak, yine tekrar etmek zorundayım ki, bu günah ve ceza bizim ve bir velinin günah ve ceza anlayışı zaviyesinden değerlendirilecek bir günah ve ceza değildir. Bu, tamamen peygamberlerin kendi hususî durumları açısından günah görünümünde bir zelledir. Öyleyse ona günah demek doğru değildir.

Ayrıca, diyelim ki Allah (celle celâluhu), Hz. Âdem'e (aleyhisselâm), hemcinsine karşı oruç tutmayı emretmişti.. ve Hz. Âdem (aleyhisselâm) de her şeyin isimleri kendisine talim edilmiş olmakla bir mânâda başına geleceği de biliyordu. Evet, biliyordu ki içine

girdiği turnike, onu evirip çevirip –tabî bir meyelan şart-ı âdisiyle– programlanan noktaya getirecektir. İnsan iradesi ve ilâhî meşîetin, bir sırlılık içinde kesiştiği, kesişip neticeye müessir olduğu bir ânı, nisyan değilse –ki Kur’ân nisyan diyor– mulâyemetle karşıladı ve malum sürçme oldu.. rica ederim buna “günah” demeye imkân var mı?

Söz buraya gelmişken Buhârî ve Tirmizî’nin rivayet ettikleri şu hâdiseyi nakletmekte yarar görüyorum: Efendimiz buyuruyorlar ki:

Semada, Hz. Âdem ile Hz. Musa karşı karşıya geldiler. Hz. Musa (aleyhisselâm): “*Sen ki beşerin babasısun. Aldın bizi Cennet’ten yere indirdin.*” Âdem (aleyhisselâm) de ona:

“*Sen ki, Allah’ın (celle celâluhu) kendisiyle bizzat konuştuğu ‘Kelîm’sin. Tevrat’ta şu ibareyi görmedin mi ki, Âdem, o meyveyi yemeden kırk sene evvel kaderinde bu yazılıydı.*” şeklinde cevap verdi. Efendimiz, Berzah âlemine ait bu görüşmeyi naklettikten sonra üç defa: “*Âdem (aleyhisselâm), Musa’yı (aleyhisselâm) susturdu.*” buyurur.⁷⁰² Bu, bir cihetle, Hz. Âdem’in (aleyhisselâm) haklılığını bildirmektir. Bu da şu demektir: Âdem (aleyhisselâm), işlediği o fiille günaha girmiş değildir.

Bütün esmâ –dolayısıyla müsemma– Hz. Âdem’e talim edilmiştir. O, hayatını, esmâsının sırlı dünyasında, âdetâ büyüğü gibi yaşıyordu.. böyle birinin, iradî ve kasdî günah işleyebileceğine ihtimal vermek en münasebetsiz bir ihtimal ve bir dikkatsizliktir. Bundan başka ihtimal, o meyvenin yasak oluşu, geçiciydi ve Âdem (aleyhisselâm) da, bunu biliyordu. Ancak içtihat etti ve meyveye vaktinden evvel el uzattı; uzattı ve orucunu bozdu. Evet, bugün meşru dairede yapıldığında sevap sayılan bu muamele o gün, o mevkide bulunan Hz. Âdem (aleyhisselâm) için, geçici olarak yasaklanmıştı. Veya bu yasak O’nun Allah’a (celle celâluhu) yakınlık durumuna göre idi. Bundan dolayı da davranışı bir sapma, bir zelle sayılmıştı.

Hz. Âdem (aleyhisselâm) hakkında arz etmeye çalıştığımız ölçü, diğer peygamberlerin durumunu anlamamızda da bize yardımcı olacaktır. Evet, anlayacağız ki, peygamberler, ismet sıfatıyla muttasıfdırlar, onlara isnat edilen zelle ve hatalar da hiçbir zaman bizim anladığımız mânâda günah değildir.

bb. Hz. Nuh (aleyhisselâm)

Hz. Nuh (aleyhisselâm), oğlunun kurtulması için Rabbine münacatta bulunur ve ikaz edilir. İlk bakışta bu da, bir nebi için zelle gibi görülür. Şimdi de beşerin ikinci babası Hz. Nuh’un (aleyhisselâm) durumuna dikkatlerimizi teksif edip, Kur’ân’ın ışığı

altında, bu büyük insanı da hiç olmazsa bu vak'a çerçevesinde yakından tanımaya çalışalım:

Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Nuh'un (aleyhisselâm) duası ve Cenâb-ı Hakk'ın ona verdiği cevap ve ona olan ikazı şöyle anlatılır:

وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ

“Nuh, Rabbine niyaz etti: ‘Rabbim! Oğlum benim ailemdendir. Doğrusu Senin vaadin haktır. Sen, hükmedenlerin en iyi hükmedenisin.’ dedi.”⁷⁰³

Hz. Nuh (aleyhisselâm), ümmetinin başına gelen bu muntazar hâdiseden dolayı heyecan ve helecan içindedir. Hususiyle de, oğlunun akıbetiyle endişeli ve endişesi de bir insanı sarsacak kadardır. Acaba onun bu heyecanı, oğlu boğulacağı için midir, yoksa oğlu küfür içinde öleceğinden dolayı mıydı? Her hâlde, ukbâyı, ebedî saadeti, ebedî azabı gören ve Allah'ın (celle celâluhu) gazap ve rahmetini müşâhede eden Hz. Nuh'un (aleyhisselâm) endişeleri, oğlunun beden, cismaniyet ve dünyasından dolayı değildi. Kaldı ki, hangi baba vardır ki, bu ölçüde ürperticiliğiyle evlâdının helâketi karşısında inlemez? “Rabbim, bana ehlimi helâk etmeyeceğine dair söz vermiştin. Hâlbuki bu gemiye binmemek helâkettir ve oğlum da, onlar içinde bulunmaktadır.” İşte Hz. Nuh'un (aleyhisselâm) dediği budur.

O'nun bu inleyişine karşı Cenâb-ı Hak, işin hakikatini ona şu şekilde talim buyurmakla onu teskin eder:

قَالَ يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلَنِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ

“Ey Nuh! O, senin ailenden sayılmaz, çünkü o, kötü bir iş işlemiştir. Öyleyse bilmediğin şeyi Benden isteme, işte sana öğüt, bilgisizlerden olma.”⁷⁰⁴

O, senin ehlinde değildir. Evet, o senin sulbünden, senin hanımından dünyaya gelmiş.. ve sizin beşiğinizde, sizin ninnilerinizle büyümüştür. Ama, senin ehlin, senin yolunda olandır. Çünkü o, salih olmayan bir iş işledi ve fasit daireye girdi. Sana baş kaldırdı.. kâfirlerin içine girdi. Onlar, onu suda boğulmaya, suda boğulma da, onu ebedî boğulmaya çekti götürdü. Çok iyi bilmediğin şey hakkında benden talepte bulunma! Cahillerden olmaman için sana nasihat ediyorum. Sen bilgi, mârifet ve muhabbet insanısın. Sen, Allah'ı (celle celâluhu) bilip tanıyorsun. Senin gibi mukarreb ve Bana yakın bir nebiye bu talep ve dua yakışmaz.

İşte 950 senelik hayatında Hz. Nuh'a (aleyhisselâm) isnat edilen zelle de sadece

bundan ibarettir. Oğlu boğulurken Cenâb-1 Hakk'a, onu kurtarması için yalvarmıştır. Acaba Hz. Nuh (aleyhisselâm), niçin dua etmiş ve niçin yalvarmıştır?

Birincisi: Âyette de anlatıldığı üzere Cenâb-1 Hak, ona gemiye ehlini ve iman edenleri bindirmesini söylemiştir ki, âyet bu hususu şöyle hikâye eder:

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ

“Buyruğumuz gelip de tandırdan sular kaynamaya başlayınca, ‘Her cinsten birer çifti ve aleyhine hüküm verilmiş olanların dışında kalan çoluk çocuğunu ve inananları gemiye bindir.’ dedik.”⁷⁰⁵

Bu, Hz. Nuh’un (aleyhisselâm) Cenâb-1 Hak’tan aldığı vaaddir. İşte o, bu vaade binaen Cenâb-1 Hak’tan böyle bir talepte bulunmuştur. O, o âna kadar oğlunun aleyhinde hüküm verildiğini bilmemektedir. Dolayısıyla Hz. Nuh’un (aleyhisselâm) istediği, Cenâb-1 Hakk’ın vaadinden başka bir şey değildir.

O, bu gemiyi Allah’ın (celle celâluhu) vahyi ile yapmış ve insanları oraya yine Cenâb-1 Hakk’ın emriyle davet etmişti. Davet ettikleri arasında elbette aile fertleri de vardı. Zaten Allah da (celle celâluhu), ona aile fertlerini, yani ehlini de gemiye bindirmesini söylemişti. Söylemişti ama, işte gözünün önünde oğlu dalgalarla boğuşuyordu. Bütün kurtuluş yollarının kapandığı bu zorlu anda o, bütün düğümlerin kendisinde çözüleceği Zât’a müracaat etti ve oğlunun kurtarılması için O’na yalvardı. Zaten yapacak başka bir şeyi, duadan başka tutunacak bir dalı da kalmamıştı.

Onun kendi ehlinden olmadığı haberini duyunca, beyninden vurulmuşa döndü.. döndü zira bilmiyordu ve onu, evlâdı diye, ehlinden kabul ediyordu. Bu aynen böyleydi; çünkü, ikazı duyar duymaz hiç vakit geçirmeden hemen tevbe edip Rabbine döndü.. ve şöyle yakarışa geçti:

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنُ مِنَ الْخَاسِرِينَ

“Rabbim! Bilmediğim şeyi Senden istemekten Sana sığınırım. Beni bağışlamaz ve bana merhamet etmezsen kaybedenlerden olurum.”⁷⁰⁶

Belli ki, Hz. Nuh (aleyhisselâm), isterken bilmiyordu. Bildiği zaman da hemen isteğinden vazgeçti ve istiğfar etti. Rica ederim, insan vicdanının bir ufuk deyip temenna durmak istediği bu davranışa hata demeye imkân var mı?

İkincisi: Hz. Nuh’un (aleyhisselâm) istediği neydi? Eğer o, Allah’tan (celle

celâluhu), oğluna hidayet istiyor ise, bir baba için bundan daha normal ne olabilirdi? Hele öyle bir baba ki, o aynı zamanda bir nebidir ve bütün insanların hidayeti için çırpınıp durmaktadır. Şefkati bu kadar engin olan birinin, kendi evlâdına şefkat edip dua etmesi ve onun ebedî hayatının kurtulmasını istemesi, gayet normal, bir o kadar da faziletli bir davranış değil midir?

Evet, burada bir peygamber şefkatiyle karşı karşıyayız. Onlardaki bu şefkat, bizim idrak buudlarımız dışında ve çok farklı olmasaydı, nübüvvet yükünü omuzlayıp götürmeleri mümkün değildi. Herhangi bir anayı düşünün, evlâdını bağrına basıp onun her istediğine koşabilmesi için, fevkalâde bir şefkatle donatılmıştır. Ya bu, bütün insanlığa bağrını açan ve onların dünyevî-uhrevî meşru bütün isteklerini yerine getirebilmek için çırpınıp duran bir nebi, hatta nebilerin de büyüklerinden ise...

Kur'ân-ı Kerim, Efendimiz'i anlatırken, O'nun inkârcılar karşısındaki ruh hâlini şöyle analiz eder:

فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ عَلَىٰ آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا

“Bu söze (Kur'ân) inanmıyorlar diye neredeyse kendini telef edip bitireceksin.”⁷⁰⁷

Ve Allah Resûlü de kendi durumunu şöyle izah eder ve bu hususta şöyle bir temsil irat buyurur:

إِنَّمَا مَثَلِي وَمَثَلُ أُمَّتِي كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَوْقَدَ نَارًا فَجَعَلَتِ الدَّوَابُّ وَالْفَرَاشُ يَقَعْنَ فِيهَا، فَأَنَا آخِذٌ بِحُجْرَتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَقَحَّمُونَ فِيهَا

“Benim ve ümmetimin misali, ancak ve ancak ateş yakan bir insanın durumu gibidir. (Ateşi gören) haşerat ve pervaneler onun başına üşüşmeye başlarlar. Evet ben, sizin eteklerinizden tutup çekiyorum, siz ise burnunuz doğrultusunda ateşe doğru gidiyorsunuz.”⁷⁰⁸

Eğer peygamber şefkati bu ise, Hz. Nuh (aleyhisselâm) da bir peygamberdir ve o da aynı şefkati taşımaktaydı...

Ne var ki o, ikazı duyunca, derhal Allah'a inâbede bulunup duadan vazgeçti ve Rabbinden mağfiret diledi.

Şimdi de Hz. Nuh'un (aleyhisselâm) ettiği dua ile Hz. Âdem'in (aleyhisselâm) ettiği dua ve yalvarış arasındaki benzerliği görelim: İkisi de hata ettiklerini anlayınca Rabb'e yönelmiş ve aynı hava, aynı üslûp ve aynı edayla dua etmişlerdir. Çünkü onlar, aynı mayanın, aynı karakterin insanlarıydılar. Aynı medresede okumuş ve aynı Üstad'dan ders almışlardır. Onun için hatadan rücû etmeleri de aynı şekilde olacaktı. Kur'ân, bu iki

zatın inâbe veya evbelerini, farklı kelimelerle olsa bile aynı üslûpla verir.

Üçüncüsü: Dinde bir prensip vardır: “Biz zâhire göre hükmederiz.”⁷⁰⁹ Bu prensipten dolayıdır ki, Allah Resûlü, münafık olduğunu bildiği hâlde Abdullah b. Übey b. Selûl’ün cenazesine iştirak ettiği gibi daha pek çok münafığı da teşyi ederek perdeyi yırtmamıştır.⁷¹⁰ Çünkü, bunlar zâhiren, namaz kılıyor, oruç tutuyor ve dinî vecibelerini de yerine getiriyorlardı.

İşte, Hz. Nuh’un (aleyhisselâm) oğlunun da, aynı durumda olması muhtemeldir. Belki o, hep mü’min gibi görünmüştü ama aslında bir münafıktı. Veya nifakı orada ve o anda hortlayıvermişti. Hz. Nuh (aleyhisselâm) da, onun zâhirî durumuna göre hüküm vermiş ve onu ehinden kabul etmişti. Zâhire göre hüküm vermek ise, hiçbir zaman günah değildir. Durum böyle olunca, Hz. Nuh (aleyhisselâm), asla günah işlememiştir; o kendine düşeni yapmıştır. Düşünün ki; o koca nebi, 950 sene didinmiş, çırpınmış, alaya alınmış, kendisine deli denilmiş fakat hiç mi hiç sarsılmamıştır. Kendisine inanan insanların ne kadar az olduğunu, bizzat Kur’ân-ı Kerim söylemekte ve: **وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ** “Pek az bir insan onunla beraber inanmıştı.”⁷¹¹ demektedir.

Hz. Nuh’u (aleyhisselâm) anlamak isteyen, Nuh sûresinde onu takip etmeye çalışsın. O zaman anlayacaktır ki, o şanı yüce nebi, günah işlemekten, Arş’ın ferşten uzaklığı nispetinde uzaktır ve berîdir. Cenâb-ı Hak, bizi Efendimiz’in ve onun şefaatine nail etsin.. (Âmin)

bc. Hz. İbrahim (aleyhisselâm)

...Ve nebiler babası Hz. Halil.. korku bilmeyen ve gözünü hiçbir şeyden kırpmayan insan. Ateşe atılırken, ateşin içinde berd ü selâm bulan büyük ruh. Cenneti içinde taşıyan ve gittiği her yeri –Cehenem de olsa– cennete çeviren seçkinler seçkini. Herkes Allah Resûlü’ne intisapla sevinirken, O, Hz. İbrahim’e olan benzerliğiyle sevinmekte ve “Ben atam İbrahim’e benziyorum.” demektedir.⁷¹² İsterseniz şimdi de onun ismetinin sınırları etrafında seyahat edelim.. ve ismetin ne olduğunu bir de onda görelim.

Yıldızlar, Ay ve Güneş

Hz. İbrahim (aleyhisselâm), hayatının hiçbir bölümünde yıldızlara tapma gibi bir şirk içine girmemiştir. Onun yıldıza, aya ve güneşe bakıp, teker teker bunlara **رَبِّي**

demesinin, şirkle veya bunlara tapınmakla uzaktan-yakından alâkası yoktur.

Şimdi hâdiseyi yine Kur’ân’ın bu mevzu ile alâkalı âyetlerinden takip edelim:

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْأَفْلِينَ * فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ
بَارِغًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِن لَّمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ * فَلَمَّا رَأَى
الشَّمْسَ بَارِغَةً قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ

“Gece basınca o bir yıldız gördü, ‘İşte benim rabbim(!)’ dedi. Yıldız batınca ‘Ben batıp gidenleri sevmem.’ dedi.

Ay’ı doğarken görünce, ‘İşte bu benim rabbim(!)’ dedi. Batınca, ‘Rabbim beni doğruya eriştirmeseydi, and olsun ki, sapıklardan olurdum.’ dedi.

Güneşi doğarken görünce, ‘İşte bu benim rabbim(!), bu daha büyük.’ dedi. Batınca, ‘Ey milletim! Doğrusu ben, ortak koştuklarınızdan uzağım.’ diye gürlledi.”⁷¹³

Hz. İbrahim (aleyhisselâm) doğarken hanîf olarak doğmuştu. Âyette geçen yıldız, ay ve güneşe onun hakikî mânâda “Rabbim” demesi asla düşünülemez. Zaten böyle bir iddiada bulunmak için, bu âyetlerin evvelinde yer alan şu âyeti yok saymak icap eder. Âyet şöyle demektedir:

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ أَرَزَرَأْتَتَّخِذُ أَصْنَامًا آلِهَةً إِنِّي أَرَأكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

“İbrahim, babası Azer’e: ‘Putları tanrı olarak mı benimsiyorsun? Doğrusu ben, seni ve milletini apaçık bir sapıklık içinde görüyorum.’ demişti.”⁷¹⁴

Devamındaki âyette de şöyle denilir:

وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ

“Yakînen bilenlerden olsun diye İbrahim’e yerin ve göğün melekûtunu bu şekilde gösterdik.”⁷¹⁵

Şimdi bu duygu, bu düşünce ve bu türlü metafiziğe açık bir nebinin, yıldızlara – muvakkaten dahi olsa– “Rabbim” demesi mümkün değildir. İçi üstûre dolu kitaplar ne derlerse desinler, bizim kanaatimiz budur. Hem Hz. İbrahim’e (aleyhisselâm) sadece mülk değil, melekût âlemi, yani varlığın perde arkası da gösterilmişti.. ve O, bu sayede, yakîne erenlerden idi. Hatta yakînin son merhalesi olan, hakka’l-yakîn yörüngeliydi. Binaenaleyh, başta ilk iki âyet, Hz. İbrahim’in, Hak’la nasıl bütünleştiğini, yakîne nasıl açık olduğunu anlattıktan sonra, belli ki, bu âyetlerin anlattığı hâdisede o, kavmine bir şeyler anlatmak istiyordu. Öyle ise, meseleyi bu noktadan ele alıp yeniden tahlil etmemiz gerekir.

Evvelâ; Hz. İbrahim'in kavmi yıldızlara tapıyordu. Nitekim cahiliye insanı da, bir dönemde Şi'râ yıldızı denen "Sirüs"e tapıyordu. O günkü astronomik bilgilere göre çok büyük ve parlak olduğundan Şi'râ da bir mâbud hâline getirilmişti. Eski Bâbil'de de yıldız tapma vardı. İşte Hz. İbrahim (aleyhisselâm), evvelâ uzaktan çok küçük görünen bu yıldızla baktı. Dikkatleri onun üzerine çevirdi. Mâkul olan ve zâhire mutabık bulunan bir beyan içinde, onlara küçük bir tenbihte bulundu. Konuştuğu hep doğrudu ve yalan malzeme kullanmıyordu. Hatta o, her delil getirişte, onların taptığı gökteki bir ilâhı ve onların yerdeki temsilcisi bir putu yıkıyordu. Evet, Hz. İbrahim (aleyhisselâm), akıl ve mantık planında onların putlarını bir bir deviriyordu ki, zaten o, putları devirmek için gelmişti.

Bazı müfessirler **هَذَا رَبِّي** cümlesinin başına bir istifham-ı inkârî edatı takdir ederler;⁷¹⁶ ve o zaman da mânâ: "Benim Rabbim bu mu?" şeklinde olur ki, "Hayır, değil." demektedir. Bu da, bu husustaki tevillerden biridir. Ancak bizim dikkat çekmek istediğimiz tevil şekli şudur:

Hız. İbrahim, kullandığı malzeme itibarıyla, sanki onların put olarak kabul ettiği şeylere değer veriyor gibi yapmış ve onları kendi münazara zeminine çekmiştir. Başka türlü onları, o zemine çekmesi de mümkün değildi. "Bizim ilâhlarımızdan bahsediyor." diye onu dinlediler ve onlar farkına varmadan başlayan bu münazara, Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) son söyledikleriyle bitti ki, bu da iman cephesinin, küfür cephesine galebesiydi.

Evet, onları yıldızda, ayda, güneşte gezdirdi.. ve hepsinin sonunun üfûl (batıp gitmek) olduğunu ihtar etti. Yani hepsi geldi, doğdu, yükseldi ve battı. Binaenaleyh, belli kanunlar altında ve belli kanunlar çerçevesinde, doğan, batan, var olduktan sonra yok olan şeyler, kâinata hükmedemezler. Gelip gidenler, yine kendileri gibi gelip gidenlere nasıl hükmedecekler ki?

İlk cümlede, yıldızın batıp gitmesi karşısında söylenen "Batıp gidenleri sevmem." sözü, ilk ihtar idi. Batıp gidenler, kalpte yer tutmamalı. Hele arkalarından sürüklenip gitmeye hiç de layık değiller; çünkü batıp gidiyorlar. Bana üfûl etmeyen bir sevgili lâzım. O öyle birisi olmalı ki, bana benden daha yakın olsun ve kalbimin bütün arzularını bilsin. Bildiği o arzularımı da yerine getirmeye gücü yetsin.

Sonra bir adım daha atıyor. Ayı gösteriyor. Halbuki biraz sonra o da kaybolup gidecektir. Ve sözün burasında, cemaati muhatap almadan, onların zalimliğini de bir iğneliyor ve "Eğer Rabbim, bana hidayet vermeseydi, ben de zalimlerden olurum." diyor.

Üçüncü merhalede ise güneşe bakıyor. Zaten güneş, onların itikadına göre en büyük ilâhtır. Evvelâ küçükten başladı, sırasıyla ilk iki putu devirdi. Şimdi sıra en büyüklerine geldi. O da batıp gidince, bizzat orada bulunanların vicdanlarına seslenerek “Ben, sizin şirk koştuklarınızdan uzağım.” diyecektir. Evet, artık sıra son söze gelmiştir.. ve Hz. İbrahim (aleyhisselâm) bütün samimiyetiyle gürledi:

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

“Doğrusu ben, yüzümü yeri ve gökleri Yaratan’a hanîf olarak çevirdim. Ben, asla müşriklerden değilim.”⁷¹⁷

Bu son cümleyi baştan söylemiş olsaydı, Hz. İbrahim’i dinleyen olmayacaktı. Önce, onların seviye ve anlayışlarına mümâşatta bulundu. Onlar da onu dinlemeye koyuldular. Her hâlde sözlerinin dozunu böyle “tedrîcilik” esasına göre ayarlamasaydı, bu kadar müessir olamazdı.

İşte Hz. İbrahim (aleyhisselâm), لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ hakikatini her sineye duyurabilmek için böyle fetanetin gerektirdiği bir yol takip etti. Hz. İbrahim’in bu metodu, esasen Kur’ânî mantığa da tıpatıp uygundur. Nasıl olmasın ki, O da, aynı vahiy menbaından istifade etmekte ve aynı gerçeğe tercüman olmaktadır.

Burada bir noktaya daha dikkatlerinizi istirham edeceğim. Dikkat edilirse Hz. İbrahim: إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ “Ben sizin şirk koştuklarınızdan uzağım.” diyor ki, Arapça’da bu cümle, isim cümlesidir. İsim cümleleri ise, sebat ve devamlılık ifade eder. Bunun mânâsı şudur: Ben, hem işin başında hem de şu andaki maslahatlar yumağı davranışlarımda sizin şirk koşageldiklerinizden uzağım.

Öyleyse Hz. İbrahim, hiçbir zaman şirk işmam edecek söz ve davranışta bulunmamıştır.. ve bu ifadeler, yukarıda da ispat ettiğimiz gibi onun fetanetin eserdir. Evet, bu sözlerde onun ismetine dokunacak hiçbir taraf yoktur.

Ölüleri İhya

Hz. İbrahim (aleyhisselâm) için, zelle olarak gösterilen ikinci husus ise, onun Allah’tan ihya talebidir. Kur’ân-ı Kerim, bu hâdiseyi şöyle anlatır:

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ أَوْلَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلَىٰ وَلَٰكِن لِّيَطْمَئِنَّ قَلْبِي

“İbrahim: ‘Rabbim, ölüleri nasıl diriltiyorsun, bana göster.’, dedi. Allah (celle celâluhu): ‘İnanmıyor musun?’ deyince de ‘Hayır, inanıyorum; fakat kalbimin itminanı artsın.’ buyurdu.”⁷¹⁸

Hız. İbrahim (aleyhisselâm), mârifet-i Sanî adına bir türlü doymak bilmeyen bir “hel min mezid” kahramanıdır. Evet, kalbi sürekli mârifete açık bu büyük nebi, Cenâb-ı Hakk’ın, ölüleri nasıl dirilttiğini müşâhede ile mârifet adına yeni merhaleler ve yeni buudlar kazanmak peşindedir ve bu hususta durmadan: “Daha yok mu?” demektedir.

Hız. İbrahim’in, ihya mevzuunda şek ve şüphesi mi vardır? Hayır asla! Zaten O, Cenâb-ı Hakk’a, ihyanın keyfiyetini göstermesi için yalvarmaktadır. Yoksa “Acaba Sen ölüleri diriltmeye muktedir misin?” gibi bir tereddüt ve şüphenin cevabını aramakta değildir.

Cenâb-ı Hak da, onun talebini yerine getirir ve âyette anlatıldığı üzere dört kuş alıp, bunları kendisine alıştırmasını, sonra da hepsini kesip, her bir parçasını birer dağın tepesine koymasını emreder. Ardından da bunları çağırdığında, bunların kendisine koşarak geleceğini haber verir.⁷¹⁹

Esasen burada, Cenâb-ı Hak, her baharda binlerce misalini gösterdiği ihya mucizesinden sadece birisini göstermiştir. Ama bir yüce nebisine iltifatla, itminan kâsesini ona hususî olarak sunmuştur. Zaten Hız. İbrahim’in derdi de, o kâsedan doya doya mârifet şerbeti içmektir. “Yandıkça yandım bir su ver.” diyen Hız. İbrahim, kendisine bu şerbet uzandıkça içecek, yine içecek ve bir türlü kanmayacaktır. Bu itibarla, şekten, tereddütten, şüpheden berî yaşamının remzi olan Hız. İbrahim (aleyhisselâm), ölüleri diriltmenin keyfiyetini soruyordu. Yoksa onun sorusu: **هَلْ تَقْدِرُ أَنْ تُحْيِيَ الْمَوْتَى أَمْ لَمْ تَقْدِرْ** mânâsına değildi. Yani, “Bana göster, Sen ölüleri diriltmeye kadir misin, değil misin?” gibi, müteaddiyane ve mütereddidane değildi.

Bu, aynen bir insanın, çok beğendiği bir ressama, “Benim yanımda bir tablo çiz de nasıl çizdiğini bir göreyim?” veya mahir bir hattata, “Yaz da, nasıl yazdığına bir bakayım?” demesi gibidir. Bu suallerin hiçbirinde, muhatabın acziyetini ihsas edecek bir davranış yoktur. Tam aksine, sanatkârın mükemmelliğini ilan ve itiraf vardır. Çünkü burada onun sanat eserini, her safhasında hayranlıkla seyretme talebi ve temayülü vardır. Evet, burada sorulan, ihyanın keyfiyetidir, yoksa ihya olup-olmayacağı meselesi değildir.

İkincisi: Cenâb-ı Hakk’ın Halîm, Selîm, Evvâh, Halîl gibi vasıflarla tanıttığı Hız. İbrahim (aleyhisselâm), (Seyyid Kutup’un dediği gibi) O Yüce Sanatkâr’ın icraatı karşısında bir doyasıya ağlamak istemektedir.⁷²⁰ Sanki bu dost ses dostuna şöyle demektedir: “Allahım, baharı ihya ettiğin gibi, gözümün önünde ölüleri ihya et, et de, sanatın içinde icraatını göreyim, müşâhede edeyim ve bir daha coşup kendimden geçeyim.”

Ayrıca, Hz. İbrahim (aleyhisselâm), kendi tatmin seviyesine göre doymak istiyordu. Ümmî bir insan, kendi irfan kubbesine başı değdiğinde, artık varılacak son noktaya vardığını zanneder, zanneder de bundan öteye yol yoktur, diyebilir. Muhyiddin İbn Arabî, şatahâtı içinde, enbiyânın hatemine, evliyânın hateminden ders aldırır. Neden? Çünkü kendisi için mukadder olan kubbeye başı değmiş, girmekle mükellef olduğu kapıdan girerken söveleri sökmüş götürmüş.. ne var ki o büyük saraya nispeten bu kapı, yine de küçük bir hücreye açılmaktadır. Hâlbuki, Hz. İbrahim'in girdiği kapı, bir sur kapısı ve bir şehir kapısıdır. Onun kubbesi, semadır ki, orada ayı, güneşi ve yıldızları seyretmektedir. Allah (celle celâluhu) onun tepesinde öyle bir irfan kubbesi yükseltmiştir ki, en büyük velilerin irfan ufukları, onun yanında sönük bir damla kalır. Yani biz, bir kova su ile doyabiliyorsak O, ummanlarla dahi doymak bilmeyen bir enginliğe sahip.. evet mârifet ufku, o kadar geniş.. onun içindir ki, o yüce kamet, ilâhî icraatı gördükçe, kendinden geçer ve bir çocuk gibi hıçkırma hıçkırma ağlardı.

Muhyiddin Arabî, Mevlâna'ya sorar: **مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ يَا مَعْرُوفُ** “*Seni hakkıyla bilemedik ey Mâruf!*” diyen Hz. Muhammed (Aleyhisselâm) mi, yoksa: **سُبْحَانِي** “Ben kendimi tesbih ederim, benim şânım ne yüce!” diyen Beyazid-i Bistâmî mi daha büyüktür?

Mevlâna'nın cevabı müthiştir: “Bu iki söz dahi, Efendimiz'in, Beyazid'den ne kadar büyük olduğunu gösterir. Allah Resûlü'nde öyle bir gönül ve mârifet havzı vardı ki âdeta okyanuslar gibiydi. Nasıl okyanuslar bir türlü dolmak ve doymak bilmezler. O'nun gönlü de öyle. Hâlbuki Beyazid'in gönlü ibrik gibiydi ve hemen dolup taşmıştı.” Mevlâna bu cevabı verdiğinde, sokakta oynayan bir çocuktur. Ve İbn Arabî ondaki derinliği ta o zaman sezmiştir..

Hz. İbrahim (aleyhisselâm) da, doyma bilmeyen bir insandı. Binaenaleyh, onun talebi, şekkin, tereddütün, şüphenin ifadesi değil, belki **هَلْ مِنْ مَزِيدٍ** yolunun yolcusu olarak, “Daha yok mu Allahım, ver bana, mârifet adına ne varsa.” diyordu. Onun içindir ki, Efendimiz, Buhârî ve Müslim'in rivayet ettiği bir hadislerinde şöyle buyururlar: **نَحْنُ أَحَقُّ بِالشَّكِّ مِنْ إِبْرَاهِيمَ** Hz. İbrahim'inki şek ise, o şek, ondan çok bizim hakkımızdır.”⁷²¹ Yani eğer bizde, ölümlerin dirileceğine dair şek ve şüphe yoksa –ki yoktur– öyleyse Hz. İbrahim'de evleviyetle yoktur.

H. İbrahim'in Üç Târizi

H. İbrahim'in (aleyhisselâm) ismetini anlatırken, ona isnat edilen üç yalandan daha doğrusu üç târizden de bahsetmek uygun olacaktır. Çünkü konumuz, umumî mânâda peygamberlerin masumiyetidir. Oysaki yalan büyük bir günahdır. Dolayısıyla bir peygamberin yalan söylemesi, onun ismetine ve güvenilirliğine zıttır. Evet “Yalan bir lafz-ı kâfirdir.” ve imanla meşbu sinelerde barınmaz.

Bir hadis-i şeriflerinde Efendimiz: “*İbrahim bütün hayatı boyunca üç kezibde bulundu.*” buyururlar.⁷²² Buradaki “kezib”, yalan mânâsına değil, “târiz” mânâsındadır. Evet, bu mânâyı, lügat açısından söylememiz tekellüflü görülebilir. Ancak, neticede anlatılmak istenen mânâ bakımından yerindedir. Nitekim, mevzuu izah esnasında bu husus açıkça görülecektir.

İfadeye çok dikkat etmek gerekir. H. İbrahim için “Yalan söyledi.” denemeyeceği gibi, “kezib” tabiri de lügat mânâsı kastedilerek söylenemez. Bunlar ilk bakışta hilâf-ı vaki gibi görüldüğü hâlde, biraz dikkat edilince dosdoğru sözler olduğu anlaşılacaktır ki, biz bu gibi sözlere “târiz” diyoruz.

Efendimiz, mizah yapmıştır. Ama kullandığı malzeme hep doğrudur. Meselâ, H. Enes'e “*Ey iki kulaklı!*”⁷²³ demiştir. Elbette Enes (radıyallâhu anh), iki kulaklıdır. Bir kadına “*Ey kocasının gözünde ak bulunan!*” demiş, kadın da “*Yâ Resûlallah, benim kocamın gözünde ak yok.*” karşılığını verince de, Allah Resûlü, “*Her insanın gözünde ak olur.*” diyerek latifesinde söylediği doğruya işaret etmiştir. Yine yaşlı bir kadın geldi: “*Yâ Resûlallah! Dua et Cennet'e gireyim.*” isteğinde bulununca, Allah Resûlü latîfe ile “*Yaşlılar Cennet'e giremez.*” buyurdu. Kadın bu sözdeki espriyi anlayamayınca üzüldü.. ve tam ayrılacağı sırada Efendimiz, sözündeki nüktelyi izah ederek, bu defa da onu sevindirdi: “*Yaşlılar, Cennet'e yaşlı olarak girmeyecek, genç olarak girecekler...*”⁷²⁴

Peygamber, espri yaparken dahi kullandığı malzemeye çok dikkat buyururlardı.. evet onların bulunduğu makamın, yalanın şakasına dahi tahammülü yoktur. Onlar, insanların önünde ve bütün hareketleriyle örnek olma mevkiindedirler. Onların söyleyeceği şaka dahi olsa, onun içinde hilâf-ı vâkî bir söz, diğer insanlara yalanın ciddisini söylemeye cesaret verir ki, bir peygamber için, böyle kötü bir örnek olmak asla söz konusu değildir.

H. İbrahim (aleyhisselâm), doğuştan hanîf ve put düşmanıdır. Henüz peygamber olarak vazifelendirilmediği devrede dahi o, hep putlarla ve putçulukla mücadele etmiştir. Hatta, bir gün kendi kendine karar verip, bütün putları kırıp geçirmiştir.

O günün inançlarındandı ki hâdiseleri değerlendirmede, yıldızlara bakar ve onların değişik münasebetlerinde değişik hükümler çıkarırlardı. Zira, o günün telakkisine göre ilâhlar, gökte ve yıldızlar arasındaydı. İnsanlara hâkim olan da yine onların düşüncesine göre yıldızlardı. Hz. İbrahim (aleyhisselâm) de, devrin telakkisine göre yıldızlara bakar. Fakat bu bakış, sadece oradakileri ikna ve esas düşüncesini tahakkuk ettirebilmek içindi. Yoksa Hz. İbrahim (aleyhisselâm), asla kavim ve kabilesi gibi düşünüyor değildi.

Yıldızlara baktıktan sonra “Ben hastayım.” mânâsına **إِنِّي سَقِيمٌ** der.⁷²⁵ Bu, birinci hâdis ve birinci târizdir. Nasıl ve niçinini –inşâallah– izah edeceğiz. İkinci târiz de şudur: Putları kırar ve baltayı en büyüğünün boynuna asar. Kendisine “İlâhlarımıza bu işi kim yaptı?” diye sorulunca da, büyük putu gösterir ve “Belki bu! Büyükleri o, ona sorun!” der.⁷²⁶ Üçüncüsü ise, bizzat Kur’ân’da zikredilmez. Hanımına: “Sana kim olduğun sorulunca benim kızkardeşim olduğunu söyle!”⁷²⁷ buyurur. Hz. İbrahim’in (aleyhisselâm) söylediği üç târiz, bunlardan ibarettir. Şimdi, bu hâdiseleri biraz daha açalım ki, onun ismetini, bir de bu hâdiselerin çehresinde okuyalım.

1. “Ben Hastayım!”

Birinci hâdis Kur’ân-ı Kerim’de şöyle anlatılır:

وَإِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لِإِبْرَاهِيمَ * إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ * إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ * أَنْفُكَآ
آلِهَةً دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ * فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ * فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ * فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ *
فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ

“İbrahim de şüphesiz onun (Nuh’un) yolunda olanlardandı. Nitekim Rabbine temiz bir kalb ile geldi. İbrahim, babasına ve milletine şöyle demişti: ‘Allah’ı bırakıp, uydurma tanrılar mı istiyorsunuz? Âlemlerin Rabbi hakkındaki zannınız nedir?’ İbrahim yıldızlara bir göz attı ve ‘Ben rahatsızım.’ dedi. Onu bırakıp gittiler.”⁷²⁸

Hız. İbrahim (aleyhisselâm), bu “Ben hastayım.” cümlesiyle esas rahatsız olduğu noktayı kastediyordu. O, doğduğundan beri putlardan rahatsızdı. Onları ortadan kaldırmadıkça da, onun bu rahatsızlığı geçecek gibi değildi. O, “Ben rahatsızım.” dedi, yanındakiler de onu bedenen hasta zannederek çekip gittiler. Yoksa ısrarla onu da dinî törenlerine götürmek istiyorlardı. Zaten onlar gider gitmez, hemen putların başına binmekle, Hız. İbrahim (aleyhisselâm), hakikî rahatsızlığının ne olduğunu ortaya koymuş oluyordu. Ne var ki, târiz yapıp, onların başka türlü anlayacakları bir malzeme kullandı.

Ancak, sözlerinde kullandığı bu malzeme asla yalan değildi. Sadece İbrahim'in (aleyhisselâm) gayesinden habersiz olanlar, onu yanlış anlamışlardı. Zaten anlayışları bu derece kıt olmasaydı, hakka kulak verir, onu da anarlardı. Evet, onlar bir ömür boyu direttiler, direttiler de bir gün olsun hak ve hakikati dinlemeye yanaşmadılar; işte asıl yanlışlık da buradan kaynaklanıyordu...

Hiz. İbrahim'in (aleyhisselâm) ifadesi bir târizdi ama o, o derece doğru idi ki, yaptığı bu târiz onu, vicdanen mahşerde bile rahatsız edecek ve kendisine gelip şefaaf için müracaat edenlere “*Ben hayatımda üç defa yalan söyledim. Onun için şefaata ehil değilim.*”⁷²⁹ diyecektir.

Hiz. İbrahim'in (aleyhisselâm), hayatında bir kere söylediği “Ben rahatsızım.” gibi târizi, günümüzün hizmet erleri, (başkalarını söylemeye gerek yok) günde birkaç defa, kendini mecbur bilerek veya bilmeyerek söyledikleri nazara alınacak olursa Hiz. İbrahim'in (aleyhisselâm) târizinde ne derece masum olduğu –zannediyorum– daha iyi anlaşılacaktır. Hâlbuki bugün, yalanla doğru arasında gidip gelmeler çok kolaylaştığından, târize dahi (yalana değil) cevaz verirken, çok iyi düşünmek gerekir. Çünkü yalanla doğru aynı dükkânda satılır olmuş ve âdeti iç içe girmiş gibidirler.

İstiradî olarak arz edeyim, durum böyle olunca, Efendimiz'in yalana cevaz verdiği üç yer⁷³⁰ mevzuunda dahi dikkatli olmamız gerekmektedir. Zira, Asr-1 Saadet'te yalanla doğru arasında büyük uçurum vardı. Sahabi efendilerimiz doğruyu, Müseylime ve adamları da yalanı temsil ediyorlardı. Doğru ile yalan arasındaki mesafe bu kadar genişti. Şimdi ise durum oldukça farklı...

Evet, hakkı temsil eden insanlar, ister içtimaî hayatlarında ister ferdî yaşantılarında kat'iyen yalana yer vermemelidirler. Bu, emniyet insanı olmanın ilk şartıdır. Yalan bizden, biz de ondan olabildiğince uzak bulunmalıyız. Şimdi, biz, bu meseleye bu kadar hassasiyet gösterirsek, doğruyu kendilerinden öğrendiğimiz nebilerin, ne denli hassasiyet göstereceklerini siz düşünün. Hele o nebi, doğrular doğrusu Hiz. Muhammed Aleyhisselâm'ın cediti, Hiz. İbrahim (aleyhisselâm) ise...

2. “Belki O Yaptı”

İkincisi: Bu hâdise de Kur'ân-ı Kerim'de şöyle anlatılır:

وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ * إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ * قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ * قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

* قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّائِعِينَ * قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَىٰ ذَلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ * وَتَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ * فَجَعَلَهُمْ جُدَادًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ * قَالُوا مَنْ فَعَلَ هَذَا بِآلِهَتِنَا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ * قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذُكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ * قَالُوا فَأْتُوا بِهِ عَلَىٰ أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ * قَالُوا أَأَنْتَ فَعَلْتَ هَذَا بِآلِهَتِنَا يَا إِبْرَاهِيمُ * قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا فَاسْأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ

“Andolsun ki, daha önce İbrahim’e de akla, vicdana uygun olanı (rüşdü) göstermiştik. Biz onu biliyorduk. İbrahim, babasına ve milletine: ‘Bu tapınıp durduğunuz heykeller nedir?’ demişti. Onlar da ‘Babalarımızı onlara tapar bulduk.’ demişlerdi. İbrahim, ‘Andolsun, siz de babalarınız da apaçık bir sapıklık içindediniz.’ deyince, ‘Sen bize gerçeği mi getirdin yoksa şaka mı ediyorsun?’ dediler. O da şöyle dedi: ‘Hayır, Rabbiniz, yerin ve göğün Rabbidir. Onları O yaratmıştır. Ben de buna şahitlik edenlerdenim.’ Allah’a yemin ederim ki, siz ayrıldıktan sonra, putlarınıza bir tuzak kuracağım.’ Sonra hepsini paramparça edip, içlerinden büyüğünü ona başvursunlar diye sağlam bıraktı. Milleti: ‘Tanrılarımıza bunu kim yaptı? Doğrusu o zalimlerden biridir.’ dediler. Bazıları: ‘İbrahim denen bir gencin onları diline doladığını duymuştuk.’ deyince, ‘O hâlde bunların şahitlik edebilmeleri için onu halkın gözü önüne getirin.’ dediler. İbrahim gelince ona: ‘Ey İbrahim! Bunu tanrılarımıza sen mi yaptın?’ deyince de İbrahim: ‘Belki o yapmıştır, işte büyükleri, konuşabiliyorlarsa sorun (bakalım) onlara...’ dedi.”⁷³¹

Hız. İbrahim’e (aleyhisselâm) soruluyor: “Ey İbrahim! Bunu ilâhlarımıza sen mi yaptın?” Cevap veriyor: “Belki o yaptı.” Ve sözün burasında duruyor. Zaten Kur’ân-ı Kerim’de de **بَلْ فَعَلَهُ** sözünde vakıf vardır. Sözün burasında durulacaktır.

Hız. İbrahim (aleyhisselâm), “ه” zamiriyle, onların, “İbrahim” diye seslendikleri şahsı yani kendisini kastediyor. Fakat söz söyleme ustalığı ile onların dikkatlerini büyük puta çekiyor. Esasen burada iki ayrı cümle söylenmiştir; ancak telaffuzda bu iki cümle, tek cümle hâline getirilmiştir ki, zaten muhataplar da bundan dolayı, onu düşüncelerinde yakalayamamışlardır. Birinci cümle “Belki o yaptı!”, ikinci cümle ise “İşte büyükleri.” Şimdi bu iki cümle birleştirilince: “İşte büyükleri, o yaptı.” şeklinde anlaşılıyor.. ve bu bir târiz oluyor. Ayrıca, burada küfürle, putçulukla bir istihza vardır.

“Büyükleri şu.” derken Hız. İbrahim (aleyhisselâm), onların bu basit anlayışlarıyla istihza etmiştir. Fakat onlar kafalarını öyle putçuluğa takmışlar ki, bunu dahi anlayacak

durumda değillerdir. O, onların putlarına “Büyük” dedi ya, ne kastedtiği umurlarında bile değil...

Veyl putperestliğe! Veyl saplantıya! Veyl dumura uğramış beyinlere ve Allah’a kapalı sinelere!

3. “Kardeşim”

Üçüncü hâdisede ise, onda yalanın zerresi dahi söz konusu değildir. Hatta, buna, târiz bile denmez. Olduğu gibi doğru, hem de apaçık bir doğru... Eğer Nemrut veya adamları sorarlarsa, Sârâ Validemiz: “Ben onun kardeşiyim.” diyecektir. Veya Hz. İbrahim’e (aleyhisselâm) sorarlarsa Sârâ için “Kardeşim” diyecektir. Zira, Hz. İbrahim (aleyhisselâm), onun zevcesi olduğunu söylese, Sârâ Validemiz’e kötülük yapmaları muhtemeldir. Muhtemeldir ki zevcesiyle Hz. İbrahim’i (aleyhisselâm) zor durumda bırakacaklar.. ve belki de oraları terk etmeye mecbur edeceklerdi. Ancak, Hz. İbrahim’in (aleyhisselâm) bu hususta söylediği de yine vâkıa mutabıktır. Zira Cenâb-ı Hak, mü’minleri bütünüyle kardeş saymaktadır.⁷³²

İnanan insanların ilk birleşme noktaları, iman bağıdır. Bu bağla birbirine bağlanmayanlar, aynı anadan-babadan dahi olsalar kardeş sayılmazlar. Oysaki, zaman ve mekân ayrılıkları bile iman kardeşliğine mâni değildir. İnananlar bütünüyle birbirlerinin kardeşleridirler ve bu mevzuda, kadın-erkek ayırımı da yoktur. Diğer bütün yakınlıklar ise, bu kardeşlikten sonra gelir. İnsan karısını boşarsa, karı-kocalık bağı ve yakınlığı ortadan kalkar; fakat iman kardeşliği yine devam eder.

İşte Hz. İbrahim (aleyhisselâm), esas olan bu yakınlığa dikkat çekmiş ve Sârâ Validemiz’e “Kardeşim” demiştir. Bu söz, doğrunun ta kendisidir. Ve târiz dahi değildir. Ancak, gözüne perde inmiş olanlar ve kulakları bu türlü inceliklere kapalı bulunanlar bunu hiçbir zaman anlayamayacaklardır.

Bu mevzuun bize vermek istediği mesaj şudur: 1) Hz. İbrahim (aleyhisselâm), asla yalan söylememiştir. 2) Nebilerin yolunu tutup giden hizmet erleri de hep yalana kapalı kalmalıdır. Aslında, hakikî mü’min, gözüne isabet eden bir haram veya dudaklarından dökülen bir yalan karşısında bütün bir ömür boyu ızdırap çeker ve gözyaşı döker. Ne seviyede olursa olsun bütün rehberlere, hayatlarını ruhanîler gibi geçirmek düşer.

Babasına Duası

Şimdi son olarak da, Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) babası için yaptığı dua ile alâkalı zellesine bir göz atalım:

Acaba, Hz. İbrahim (aleyhisselâm), dalâlette olan babası için neden Cenâb-ı Hak'tan mağfîret talebinde bulunmuştu? Onun gibi bir peygamber, getirdiği mesajları kabul edenlerle iktifa etmesi gerekmez miydi? Niçin inanmayan babasının arkasına bu kadar düştü ve ardından, onun affedilmesi için Cenâb-ı Hakk'a onca dua ve niyazda bulundu? Bu bir hata mıydı? Hata ise ufku hatalara kapalı bir nebiyle nasıl telif edilebilirdi?. Bu böyle olunca onların başka hususlarda da hata etmediklerini nereden bileceğiz?. Bileceğiz de gönül itminanıyla arkalarından gideceğiz?

İşte dünkü mülhitlerin, bugünkü modern kâfir ve şüphecilerin dile doladıkları istifhamın esası! Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) duasında: **وَاعْفِرْ لِأَبِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ الضَّالِّينَ**

“Babamı da bağışla. Şüphesiz o, sapıklardandır.”⁷³³

Hz. İbrahim'i (aleyhisselâm) bu duaya sevk eden âmili de Kur'ân-ı Kerim şöyle anlatmaktadır:

مَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَّهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ

“İbrahim'in, babası için mağfîret dilemesi, sadece ona verdiği bir sözden ötürü idi. Allah'ın düşmanı olduğunu anlayınca da ondan uzaklaştı. Doğrusu İbrahim çok içli ve yumuşak huylu idi.”⁷³⁴

Hz. İbrahim (aleyhisselâm), babasına nasıl söz vermişti. Kur'ân buna temas eder:

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ

“İbrahim (aleyhisselâm) ve onunla beraber olanlarda, sizin için uyulacak güzel bir örnek vardır. Onlar milletlerine şöyle demişlerdi: ‘Biz sizden ve Allah'tan başka taptıklarınızdan uzağız; sizin dininizi reddediyoruz. Artık bizimle sizin aranızda, Allah'a inanmanıza kadar ebedî düşmanlık ve öfke başgöstermiştir.’ Yalnız İbrahim babasına: ‘Andolsun ki senin için mağfîret dileyeceğim, fakat sana Allah'tan herhangi bir şeyi savmaya da gücüm yetmez.’ demişti.”⁷³⁵

Bu âyette, imanla küfür arasındaki düşmanlığın ebedî oluşuna açıkça delâlet

vardır. Küfrün ruhunda, imana karşı nefretin ve bunun küfrün tabiatı olduğuna işaret eder. Bu itibarla kâfirin, müslümanı bir türlü sevmeyişini bu noktada aramak icap eder.

Kur'ân-ı Kerim, Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) babasının dalâlette olduğunu gösteriyor. Babasının böyle olması, Hz. İbrahim (aleyhisselâm) için bir nakîse ve kusur da değildir. Efendimiz'in cedleri içinde de tam tevhide ulaşamayanların olduğu söylenebilir. Abdülmuttalip, Hâşim ve Lüey nasıl bir tevhid anlayışına sahiplerdi bilemeyeceğim. Ancak, fetret devrinde yaşamış olduklarından dolayı, fetret devri insanları gibi muamele göreceklərini rahatlıkla söyleyebiliriz. Bununla beraber onlarda olması muhtemel kusurların, Efendimiz'in risalet vazifesiyle gönderilmesine mâni olması da söz konusu değildir.

Evet, evvelâ bilinmelidir ki, eğer, Âzer, Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) babası ise ve Hz. İbrahim (aleyhisselâm) de ona dalâlette diyorsa, bunun Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) peygamberliğine hiçbir zararı yoktur. Bazen Cenâb-ı Hak, Âzerlerden İbrahim (aleyhisselâm), bazen da Hz. Nuh (aleyhisselâm) gibi nezih ruhlardan Kenanlar yaratır. Avam ifadesiyle söyleyecek olursak, yer yer velidlerden pelitler, pelitlerden de velidler meydana gelebilir. Evet, bazen, şeytan gibi insanlar, melekler için kuluçkaya yatarlar, bazen da melek gibiler şeytana kuluçkalık yaparlar.

Allah (celle celâluhu), ölüden diriye, diriden de ölüyü çıkarır. O'nun kudreti her şeye yettiği gibi, kimse O'na hesap da soramaz. Evet, O, Âzer gibi bir ölüden, Hz. İbrahim (aleyhisselâm) gibi, insanlara hayat üfleyen bir diriye de yaratabilir.. yaratır ve onu iki altın silsilenin mebdei yapabilir.

Evet, Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) iki oğlu da peygamberdir. Hz. İshak'ın (aleyhisselâm) soyu Hz. İsa Aleyhisselâm'la noktalanırken, Hz. İsmail Aleyhisselâm'ın nesli de İki Cihan Serveriyle varlığa gaye olma ufkuna ulaşır.

İkincisi: Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) babasına dua etmesi, tamamen fitrî ve insanî bir harekettir. Nitekim Efendimiz de, amcası Ebû Talib'i yana yakıla tevhide davet etmiş; ardından da: *“Eğer men olunmazsam, senin için hep istiğfar edeceğim.”*⁷³⁶ demiştir. Ebû Talip ki, O'nu tam kırk yıl bağrına basmış ve her zaman O'nun yanında olmuştur. O'nunla bütün sıkıntılarını paylaşmış, hatta Kureyş'in ilan ettiği boykotta bile O'nu yalnız bırakmamıştır. Allah Resûlü'ne, hayatı boyunca bu kadar hizmet eden ve O'nu hep himaye etmeye çalışan amcasına, ısrarla dini telkin etmesi ve onun müslüman olmasını istemesi ne derece mâkul ve fitrî ise, Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) yaptığı dua da o derece tabîdir. Çünkü babası, onun vücuduna sebeptir. Belli bir devreye kadar onu

büyütüp yetiştirmiştir. Ayrıca düşünceleri ne olursa olsun, din, onlara, (yani ana-babaya) “üf” bile dememeyi emretmektedir.⁷³⁷

Üçüncüsü: Tebliğ, peygamberlerin varlık gayesidir. Hidayete erdirmek ise onların elinde değildir. Onların vazifesi hak ve hakikati sürekli anlatmak ve bu mevzuda meşru olan her vesileyi kullanmaktır. İşte Hz. İbrahim (aleyhisselâm) de, bu mânâda babasını yumuşatıp, onun gönlünü hidayete hazırlamanın gayretini göstermektedir. Ona vaad ettiği dua da, bu cümleden olsa gerektir. Zira dua da hidayet vesilelerindedir ve kimsenin hidayeti hususunda ümitsizliğe düşmemek lâzımdır. Düşmemek lâzımdır; zira: **إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَلَّذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ** âyeti,⁷³⁸ saraheten bazı kâfirlerin hidayete ermeyeceğini söylemesine rağmen Efendimiz, Ebû Cehil, Ebû Leheb, İbn Ebî Muayt gibi kâfirlerin yanına sık sık gitmiş ve onları doğru yola davet etmiştir. Hidayet Allah’ın (celle celâluhu) elindedir.. ve Hz. İbrahim (aleyhisselâm) buna çok iyi inandığı için, dua vesilesine kadar babasına karşı her yolu denemiştir. Evet, onun içindir ki, babasının hidayeti için Cenâb-ı Hakk’a dua edip yalvarmıştır. Bunda da Cenâb-ı Hakk’a iman ve itminan vardır. Ancak o, meşîet-i ilâhiyeye vâkıf olunca, derhal duadan vazgeçmiş, âdeta **فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ** “Hâkim irade Allah’a aittir.”⁷³⁹ demiştir.

Hem Hz. İbrahim (aleyhisselâm), Efendimiz’e uzanan yolda âlemşümül bir mesajla gelmişti. Onun vazifesi, herkese tebliğdi ve babasını istisna etmesi için de hiçbir sebep yoktu. Bir de buna, cibillî yakınlık eklenince elbette hem bir evlât, hem de bir nebi olma durumu, onu babasının hidayetinde ısrar etmeye itiyordu. Kur’ân-ı Kerim, onun babası karşısında nasıl yanıp tutuştuğunu ve ondan gördüğü kabalıklara hiç aldırmadan nasıl “Babacığım, babacığım!” dediğini ve onu doğru yola davet ettiğini şu âyetleriyle ne güzel dile getirir:

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا * إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا * يَا أَبَتِ إِنَّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا * يَا أَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا * يَا أَبَتِ إِنَّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا

“Kitapta, İbrahim’e dair anlattıklarımızı da an; o, şüphesiz dosdoğru bir peygamberdi. Babasına şöyle demişti: ‘Babacığım! İştmeyen, görmeyen ve sana bir faydası olmayan şeylere niçin tapıyorsun? Babacığım! Doğrusu sana gelmeyen bir ilim bana geldi. Bana uy, seni doğru yola eriştireyim. Babacığım! Şeytana tapma. Çünkü şeytan,

Rahmân'a baş kaldırmıştır. Babacığım! Doğrusu sana Rahmân katından bir azabın gelmesinden korkuyorum ki, böylece şeytanın dostu olarak kalırsın.”⁷⁴⁰

Evet, Hz. İbrahim (aleyhisselâm), başkalarına sunduğu nurlu mesajı, babasının geçeceği yollara da serpiyor ve onun için âdeta yollara dökülüyordu. Hangi evlât vardır ki, babasının hidayeti için böyle yürekten, kemal-i ciddiyetle ve samimî olarak gayret göstermez. Hele o insan, Hz. İbrahim (aleyhisselâm) gibi Halîm, Selîm ve Evvâh bir peygamber olursa...

Dördüncüsü: Bazı tefsirciler, Arapça'da **أَب** kelimesinin “ata” mânâsına da geldiğine dikkati çekerler ve Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) **يَا أَبْت** diye hitap ettiği şahsın, onun öz babası değil de dedesi, amcası veya bir başka yakını olabileceği ihtimali üzerinde de dururlar.⁷⁴¹ **أَب** kelimesinin çoğulu olan **آبَاء** Kur'ân-ı Kerim'de de geçer ve “Atalar” mânâsına kullanılır.

Meselâ Hz. Yusuf (aleyhisselâm): **وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ** der. “Atalarım, İbrahim, İshak ve Yakub'a uydum.”⁷⁴² Görüldüğü gibi **آبَائِي** kelimesi bu âyette “atalarım” mânâsına kullanılmıştır. Hele **آبَاؤُنَا الْأَوْلُونَ** tabiri Kur'ân'da çok sıkça geçer ki; “O ilk atalarımız.” demektir.⁷⁴³ Durum böyle olunca, ihtimal ki Hz. İbrahim (aleyhisselâm), Âzer'in oğlu değil de onun torunu veya yeğenidir. Nitekim bir rivayete göre o, Târah'ın oğludur.⁷⁴⁴ Bir başkasının da olabilir. Mülâhaza dairesi böyle açık olunca, Hz. İbrahim (aleyhisselâm), ne babasının gölgesinde kalan bir insandı, ne de onun dalâletini bildikten sonra, onun için istiğfar edecek bir insandı. Kur'ân-ı Kerim, onun bir duasını da bize şu şekilde naklederek onu bize de talim buyurmak istemiştir: **رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ** “Rabbimiz, beni, anne-babamı ve mü'minleri hesabın görüldüğü gün mağfiret buyur.”⁷⁴⁵ Burada ise ana-baba mânâsına **وَالِدَيَّ** “Valideyye” tabiri kullanılmaktadır.

Meseleye, arz ettiğimiz hususlar zaviyesinden bakacak olursak, açıkça görülür ki, Hz. İbrahim (aleyhisselâm), nezihti, temizdi, masumdu, günahsızdı ve ismet sahibi yüce bir nebiydi.. O, her zaman hak söylemiş ve daima hakkın yanında olmuş kutlulardan bir kutluydu.

Hz. İbrahim tam bir tevhid insanıydı ve teslimiyet, onda zirvede idi. Onun içindir ki “hillet”, ona tahsis edilmiş ve “Allah İbrahim'i dost edinmişti.”⁷⁴⁶ mealindeki âyet bu hilleli

anlatmaktadır. O, Cenâb-ı Hakk'ın emirlerinden ne pahasına olursa olsun, zerre kadar inhiraf etmemiş; hatta O'na “*Evlâdını kes!*” deyince bile, zerre kadar tereddüt geçirmemişti.⁷⁴⁷ “*Hanımını ve çocuğunu ıssız bir çölde bırak!*” emri geldiğinde, hemen emri yerine getirmiş.. sonra da arkasına bakmadan çekip gitmişti.⁷⁴⁸ Başka bir seferinde o, kendi canıyla imtihan olmuş.. onun için hazırlanan cehennemî bir ateşin içine atılmış; ama zerre kadar endişeye kapılmamıştı.. hatta, bu arada melek gelip de yardım teklifinde bulununca, O Hak dostu bu teklifi reddetmiş ve “O biliyor ya!”, demişti. Tabî onun için “berd ü selâm” hâline getiren bu teslimiyet, ateşi de “berd ü selâm”⁷⁴⁹ etmişti.

Hz. İbrahim (aleyhisselâm), işte böyle bir nebiydi ve Rabbiyle münasebeti bu kadar kuvvetliydi. Bütün bunlara rağmen, onun günaha girebileceğini düşünmek, başka değil, sadece onu bilmemenin, tanımamanın, daha açık bir ifadeyle kapkara bir cehaletin ifadesidir...

Evet o, bir şefkat âbidesiydi.. ve işte bu şefkat âbidesi, babasının hidayetini talep etmişti.. etmişti ama onun hakikî mahiyetini öğrenince de derhal bu isteğinden vazgeçmişti. Bir rivayette; ahirette de Allah (celle celâluhu) babasını ona, bir keler şeklinde temessül ettirecek ve o, bu manzarayı gördükten sonra, babasına olan cibillî alâkasından da vazgeçecektir.⁷⁵⁰

Her şeyin en iyisini Allah (celle celâluhu) bilir.

bd. ...Ve İffet Âbidesi Hz. Yusuf (aleyhisselâm)

Tevrat, Hz. Yusuf'la (aleyhisselâm) alâkalı iftiralarla doludur. Akla-hayale gelmedik ne kadar iftira varsa, hepsi malzeme olarak kullanılmış ve –hâşâ– Hz. Yusuf (aleyhisselâm), âdî bir insan durumuna düşürülmüştür. Hâlbuki o, sîretiyile-sûretiyile pâk ve nezih bir nebidir. Ve her peygamber gibi o da ismet sıfatıyla donatılıp techiz edilmiştir.

Ancak, burada üzülererek itiraf etmeliyim ki, bizim tefsircilerimizden bazıları da dikkatsizce Tevrat'tan veya daha umumî mânâda İsrailiyattan yaptıkları alıntılarla, o Yüce Nebi'ye yakışmayacak ve onun ismetine dokunacak yakıştırmalarda bulunmuşlardır. Biz yine, mevzu edindiğimiz diğer peygamberlerde olduğu gibi, Hz. Yusuf'la (aleyhisselâm) ilgili hâdiseleri de Kur'ân'dan takip ederek, Hz. Yusuf'un (aleyhisselâm) iffet ve ismetini Kur'ân âyetleri içinde bulmaya çalışacağız. Tabî ki, bu çalışma, sadece mevcudu ortaya çıkarma gayretidir. Yoksa Kur'ân'da bu husus gayet sarih ve açık olarak belirtilmektedir. En âmî bir insan dahi, Yusuf sûresini, bir kere –tabî mânâsına inerek– okusa, arz

edeceğimiz hususları rahatlıkla bulabilecektir. Yeter ki, ona peşin fikirliliğin körelttiği bir gözle bakmış olmasın..

Hiz. Yusuf (aleyhisselâm), çocukluğunda kardeşleri tarafından kuyuya atılmış ve sonra da köle gibi satılmıştı. Onu Mısır’da bir vezir satın almış, sonra da bir evlâtlık gibi bağırılarına basmışlardı. Ancak, Yusuf çocukluk devresini aşır, gençlik çağına girince, vezirin hanımı, Yusuf’a karşı başka duygular beslemeye başlamıştı. Derken, Kur’ân’ın anlattığı gibi, bir gün kapıları sıkıca kapatır ondan kâm almak istemişti. Ancak, gelen tekliften ürperen ve o güne kadar aklının, hayalinin ucundan dahi geçirmediği bir şeyle karşılaşan Hiz. Yusuf (aleyhisselâm), derhal oradan uzaklaşmak istedi ama, kadın arkasından yetişip gömleğinden çekince, Hiz. Yusuf (aleyhisselâm) yakalandı, gömleği de yırtıldı. Tabîi, bu arada kapı açılınca, birden bire vezirle karşılaştılar.. ve Hiz. Yusuf’a bir imtihan yolu daha göründü.. zira, kadın, kocasını görünce derhal iftiraya başladı ve “*Karına kötülük yapmak isteyeninin cezası nedir? Hapis veya işkence değil midir?*” dedi.⁷⁵¹ Bu bir iftiraydı ve iftira her yönüyle kendisini ele veriyordu.

Şimdi naklettiğimiz hâdiseyi bir de, âyetlerin satır aralarında takip ederek Hiz. Yusuf’un (aleyhisselâm) ismetine delâlet eden hususları yakalamaya çalışalım:

وَرَأَوْتُهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

“Evinde bulunduğu kadın onu kendine çağırır, kapıları sıkı sıkı kapadı ve “Gelsene!” dedi. Yusuf: ‘Maâzallah! Doğrusu senin kocan benim efendimdir, bana iyi baktı. Haksızlık yapanlar kat’iyen başarıya ulaşamazlar’ dedi.”⁷⁵²

Evvelâ, Kur’ân, gıybet etmiyor. Kadının ismini vermiyor, onu sadece “evin hanımı” unvanıyla ele alıyor. Bütün kapıları kapatan, kadındır. Bu arada ilk ses de, bütün şûhluğuş ile kadından gelir. Arkadan o iffet âbidesinden de bir ses yükselir: “Maâzallah!” Yusuf (aleyhisselâm), bu hareketiyle kıyamete kadar gelecek bütün gençlere ne büyük bir irade timsalidir!

Âyette, sarıhan Hiz. Yusuf’un (aleyhisselâm), gelen teklif karşısında kat’î bir tavır belirttiği açıktır. Hiz. Yusuf (aleyhisselâm) “Rabbim” derken kimi kastediyor? Ya bu ifade ile kasdı Cenâb-ı Hak’tır ki, günaha girmek, O’nun kendisine bunca bahşettiği nimetlere karşı nankörlükle mukabele etmek demektir. Nankörler ise asla kurtuluşa eremezler. Ya da kadının kocasıdır ki, daha önce geçen **أَكْرَمِي مَثْوِيَهُ** “Ona iyi bak.” ifadesine bir telmihtir. Hakikaten kadının kocasının, Yusuf’a çok büyük iyilikleri

dokunmuştur. Bütün bu iyiliklere karşı Yusuf, nasıl nankörlükle mukabele edebilirdi ki?

Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir husus da, Hz. Yusuf'un (aleyhisselâm) günahtan kaçınması, hiçbir zaman efendisinin veya Cenâb-ı Hakk'ın kendisine olan ihsan ve lütuflarından dolayı değildir. Bu, sadece meselenin temel esaslarından biridir ve kadının anlayış seviyesine göre bir tenezzüldür. Hâlbuki Hz. Yusuf'un günahtan kaçınma sebebi, daha ağzından dökülen ilk cümlede gizlidir: “Maâzallah – Allah’a sığınırım!” Demek ki onun günahtan kaçınması doğrudan doğruya Allah (celle celâluhu) korkusu, Allah mehâbetiyle alâkalıdır ki, makbul olan takva da budur.

Günah, nasıl bir netice doğurur, Hz. Yusuf (aleyhisselâm) bunun da şuurundadır. Günah bir zulümdür, bir haddi tecavüz etmektir ve bir fasit daireye girmektir. Neticesi ise hem dünyada hem de ahirette hüsrandır.

Hz. Yusuf (aleyhisselâm) hakkında yanlış anlama ve anlatmalara sebep olan âyet ise, hemen bu âyetin ardından gelen **وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهٍ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهٍ** âyetidir.⁷⁵³

Âyete mânâ vermeden önce bazı kelimeler üzerinde durmamız yararlı olacaktır: Bu âyette, yanlış-doğru anlamalar üzerine nirengi kelime **هَمَّ** kelimesidir.

هَمَّ fiili mazî bir kelimedir. Bu kelimenin çeşitli mânâları vardır ve failin durumuna göre, bu mânâlardan birini tercih etmemiz gerekir. Lügat ilminde de bir kaide vardır (eğer aksi bir delil yoksa veya mevzua mutabakatsızlığı söz konusu değilse) kelime için esas ve hakikî mânâ ilk sıradaki mânâdır. Bölge farklılıkları mahfuz, bu mevzuda lügatçilerin referansı önemlidir. **هَمَّ** kelimesine, lügatte verilen ilk mânâ, **أَفْلَقَ** ve **حَزَنَ** mânâlarıdır. **أَفْلَقَ**: “Gönül ızdırabına düşme, hafakanlara girme, hasretle yanıp tutuşma, yanıp yakılma ve mahzun olma.” demektir.

Bu fiil, Zeliha'ya nispet edildiğinde, “Zeliha, Yusuf'tan (aleyhisselâm) ötürü kalaktan kalağa girdi, sıkıntıya düştü, hüzne gömüldü.” mânâlarına gelir. Tabî Hz. Yusuf (aleyhisselâm) da kendi dünyası adına bir kalak ve hüzne boğuldu. Çünkü o, bu evde bir esirdir. Kaçsa bile yakalanıp geri getirilecektir. Ayrıca bu kadın da ona musallattır. Öyle ise, kadın, onun için yanıp yakılırken üzüldüğü gibi Hz. Yusuf (aleyhisselâm) da, ismet ve iffeti adına ızdırıp çekmektedir. Rabbi ona burhanını göstereceği âna kadar da, teminat altında olduğunu tam bilememektedir.

Evet, Allah (celle celâluhu), ona çamur atırmayacaktı. O, Yusuf'un (aleyhisselâm) etrafını burhanlarla karantinaya almıştı. Ancak bunlara tam uyanacağı âna

kadar dehşet, endişe ve ürperti yaşayacaktı. Bence evvelâ üzerinde durulması gereken husus da budur. Mevzu ile alâkalı tefsirler, bu noktadan çıkış yapılarak tekrar gözden geçirilmelidir.

İkincisi: Zeliha, sürekli bir gayret, azim ve kararlılık içindeydi.. evet o, kendisine bir hedef seçmişti; Yusuf (aleyhisselâm) mutlaka onun olmalıydı ve onun bütün derdi buydu. Nitekim, başka bir âyette onun durumu anlatılırken: **قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا** “Aşkı kalbini delmişti.” deniyor.⁷⁵⁴ Hz. Yusuf’un (aleyhisselâm) durumu ise: **كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ** âyetiyle: “İşte ondan kötülüğü ve fenalığı böylece engelledik. Çünkü o, bizim ihlâs kesilmiş kullarımızdandı.”⁷⁵⁵ iffetâmiz, ihsan buudlu sözlerle anlatılmaktadır.

Âyette geçen “muhlas” tabiri de çok mühimdir. Evet, bir “muhlis” vardır, bir de “muhlas”... Hz. Yusuf (aleyhisselâm), bu ikinciden yani muhlas olanlardandır. Her peygamber muhlastır. Muhlis, ihlâslı insan demektir. O, yaptığı her işi Allah (celle celâluhu) için yapar ve bütün yaptıklarında, sırf Cenâb-ı Hakk’ın rızasını gözetir. Bu itibarla, safvet ve samimiyet içinde, hep Allah’a (celle celâluhu) bağlılığı araştıran insana biz, “muhlis” diyoruz. Fakat görüldüğü gibi o, daha araştırma safhasındadır ve henüz yoldadır. Yani tasavvufî ifadesiyle “seyr ilallah” mertebesindedir. Allah’a (celle celâluhu) doğru giderken, amel ve davranışlarında istikamet mücadelesi vermektedir. Muhlas ise, bütün endişelerden kurtulmuş, ihlâsın zirvesinde taht kurmuş bir babayiğittir. O, “muhlis”in gitmekte olduğu yolları çoktan aşmış ve yolculuğunu “seyr minallah”la taçlamıştır bile. İşte böyle bir insan için, artık, yer yer bizim içine düştüğümüz varta ve sürçmeler söz konusu değildir ki, Yusuf (aleyhisselâm) da bunlardandır. Öyle ise, bir muhlise dahi yakışmayacak davranış veya düşünce, muhlas olan Hz. Yusuf’a (aleyhisselâm) nasıl yakışır?

Ayrıca Kur’ân: **وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ** “İşte biz muhsinleri böyle mükâfatlandırırız.”⁷⁵⁶ diyerek Hz. Yusuf’un (aleyhisselâm), muhsinlerden olduğuna da işaret etmektedir. Bizler, iman yoluyla amele, amelle de iman-ı tahkikîye ulaşır, yolun sonunda da ancak ihsan mertebesine çıkabiliriz. Bizler için kavs-i urûçta mukadder bu son basamak, bir nebi için, işin başı ve yolculuğunda ilk kaldırım taşıdır.

İhsan; **أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَاتِّبِعْ يَرَاكَ** hadisinde de anlatıldığı gibi, Allah’ı (celle celâluhu) görüyor gibi, O’na kulluk yapmaktır.⁷⁵⁷ İşte, bizler için son ve

ufuk nokta olan bu merhaleye peygamberler, daha işin başlangıcında mazhar edilmiş.. ve onların yolculuğu, bir ölçüde bizler için münteha sayılan bir noktadan başlamıştır. Öyleyse peygamberlerin durumunu tahlil ederken, meselelere hep bu perspektiften bakmak icap edecektir. Aksine, onları kendimizle kıyas edersek, hep yanılırız ve doğruya da bir türlü varamayız.

Zeliha ile Hz. Yusuf (aleyhisselâm), tamamen ayrı iki dünyanın insanıdır. Biri, aşkından gözü dönmüş, iradesi felce uğramış, kendi hislerini yaşayan bir insandır, diğeri de, gözü ötelere açılmış, ihsan şuuruna ermiş ve ihlâsın özü hâline gelmiş bir nebi.. tabî, o da hep kendi iklimine doğru kanat çırpmakta.

Bunlardan her ikisi için de هَمَّ kullanılır. Fakat kullanılan bu kelimenin mânâsı, her ikisinin gaye ve hedefi ölçüsünde birbirinden farklıdır.. evet, هَمَّ kelimesine, onların himmetlerinin düşünce yapılarının, bilgi birikimi ve kültürlerinin farklılığına göre mânâ verilmelidir. Zaten aradaki fark, biraz sonra meydana gelecek tablodan da anlaşılacaktır. Yusuf (aleyhisselâm), ismet ve iffete doğru, Zeliha ise, şehvet ve günaha doğru koşmaktadır.. ve ikisi de âdeta yarışmaktadır. Yusuf (aleyhisselâm) kaçıyor, diğeri kovalıyordu. Eğer Yusuf'ta (aleyhisselâm), zerre kadar meyil olsaydı, böyle bir kovalama olmazdı ki! Demek ki, Yusuf'un azmi, niyeti ve hedefi tamamen başkaydı. Ve o, o yüce hedefe doğru koşmaktaydı. Zaten ikisi arasında cereyan eden mücadeleyi izlerken de bu kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Evet, Hz. Yusuf, Zeliha'dan öyle kaçmaktadır ki, kadın, arkasından çekip odadan çıkmasına mâni olmak isteyince, Yusuf'un (aleyhisselâm) gömleği arkadan yırtılmıştır. Tam bu sırada Yusuf (aleyhisselâm) kapıyı açar ve dışarıya fırlar, kadın da arkasındadır. Ve bu kovalamaca ile vezirin karşısına çıkılır. Böyle bir durumda, ne diyeceğini, ne yapacağını şaşırılmış olan kadın hemen kendini müdafaaya geçer ve Hz. Yusuf'a isnatta bulunur.. bulunur ama, dediklerine, ne kendisi ne de kocası inanmıştır. Zaten ortada bir de şahit vardır. Suskun hâliyle, en büyük hatipleri dahi susturacak bu şahit, şüphesiz Yusuf'un (aleyhisselâm) yırtılan gömleğidir. Ve kadının akrabasından birisi veya henüz konuşmasını bilmeyen bir çocuk da bu şehadete imza atar.

Mesele anlaşılmıştır; ve Yusuf (aleyhisselâm), zerre kadar günaha bulaşma meyli göstermemiştir. Çünkü gömlek arkadan yırtılmıştır. Eğer niyet Yusuf'ta (aleyhisselâm) olsa ve kadın korunmak isteseydi, gömleğin yırtığı, ön taraftan olmalıydı. Yusuf (aleyhisselâm), burhanlardan birini orada hemen görmüştü. İşte Rabbi, bir yırtık gömlekle onu korumuş ve muhteşem geleceğe doğru bir adım daha attırmıştı.

Bu itibarla, Hz. Yusuf'un (aleyhisselâm) “hemm”i, düşüncesi, kendi sevdası; Zeliha'nınki de kendi sevdası istikametindeydi. Cenâb-ı Hak'la halvete ermiş bir insanın ve daima Allah (celle celâluhu) murâkabesiyle yaşayan bir nebinin “hemmi”ni, gözü şehvetten başka bir şey görmeyen bir kadının hemmiyle aynı teraziye koyup tartan ve ikisinin düşüncesini de cismaniyetin sis ve dumanları içinde ele alan bir kısım müfessirler, bu inceliği göremediklerinden büyük yanılğı içindedirler. Bence, Kur'ân ve Sünnet-i Seniyyeden referanslı olmayan bütün yorumlar bir daha gözden geçirilmelidir. Yeniden yapılacak bu düzeltme –öyle zannediyorum ki– o samimî, fakat İsrailiyat kurbanı büyüklerimizi de memnun edecektir; zira onlar, bu hatalarından dolayı kim bilir ne füyûzattan mahrum kalmışlardır..?

Evet, kat'iyen inanıyoruz ki nebiyi, herhangi bir beşer gibi değerlendirip tartmak isteyenler, onun mânevî atmosferinden ve diriltici ikliminden mahrum kalırlar.

“Hz. Yusuf (aleyhisselâm), tam gönlüyle Zeliha'nın teklifine meyledecekti ki, Yakup Aleyhisselâm'ı gördü. Eli dudağında Yusuf'a hayretle bakıyordu.” gibi safsatalar, nebinin ismetine, muharref kitapların attığı iftira çamurları cümlesindedir ve bunlar bizim kitaplarımızdan mutlaka silinmelidirler!..

Abdülaziz Debbâğ isimli büyük veli **وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا** âyetinin tefsirinde: “Zeliha kendi düşünce ve tasavvuruna göre harekete geçti, Yusuf (aleyhisselâm) onu bu işten vazgeçirmek için harekete geçti, belki Zeliha'yı dövecek, ona elini kaldıracaktı.” demekte ve **هَمَّ** kelimesini bu şekilde izah etmektedir.⁷⁵⁸ İlâhî nefahatın, ümmiyet ufkunu ağartarak ona söylediği daha nice pırlantalar var!

Hem zaten, başka türlü nasıl düşünülür ki, Allah Resûlü kendisine “Sen kerîmsin” diyenlere:

إِنَّ الْكَرِيمَ بْنَ الْكَرِيمِ بْنِ الْكَرِيمِ يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ yani: “*Kerîmoğlu, kerîmoğlu, kerîmoğlu kerîm, İbrahim Halîlullahoğlu, İshakoğlu Yâkuboğlu Yusuf'tur.*”⁷⁵⁹ dediği bir yüce kamet. Onun büyük dedesi Hz. İbrahim, dedesi İshak ve babası Yakup'tur. İşte Yusuf, böyle kerîmoğlu kerîmdir.. ve Allah Resûlü, bu ifadeleriyle Hz. Yusuf'u (aleyhisselâm) öyle bir noktada işaretlemektedir ki, biz hayallerimizle bile oraya ulaşamayız.

Bizim gibi sıradan ve varlığın özünden değil de, tortusundan yaratılmış insanlar bile, böyle bir günahı aklından geçirmezken, o pâk dâmen, o büyük nebinin böyle şeylere tenezzül edeceğine ihtimal vermek, akıl harici bir safsatadır. Ne akıl ne de nakil böyle bir

safsatayı kabul edemez.

O nebi ki, kadınların fettanlığı artıp, kullanılan oyunlar ayrı buudlar kazanmaya başlayınca, Rabbine “*Rabbim, hapishane benim için bunların teklifini yapmaktan daha iyidir.*”⁷⁶⁰ der, ve saraydaki zevk ü safa dolu bir hayatı terk edip, hapishanenin ufûnetli, tahammül edilmez hayatına iffeti adına razı olur. Evet, dokuz seneye yakın bir mihnet dolu hayatı, sırf ismet ve iffeti uğruna göğüslemesi, onun ismetini ispata yetmez mi? O kadınlar ki, onun güzelliği karşısında kendilerinden geçmiş ve ellerini kesmişlerdi.⁷⁶¹ O kadınlar ki, onu zor durumda bırakmak için, Zeliha’nın ona olan tutkusunu yaymış.. ve ona yakın olabilmek için nice oyunlar denemişlerdi.⁷⁶² Ne var ki her defasında karşılarında, bu granit imanlı genci bulmuş ve ondan bir dirhem dahi meyil koparamamışlardı.

Dua etti. Fasit daireye girmemek için, Rabbine yalvardı. Rabbi de, onun duasını kabul etti ve onu hapishanede garantiye aldı. Ardından her devrin çilekeşleri için, hapishane kapıları hep açık kaldı ve hapishaneler, iman ve Kur’ân hizmetkârları, hakikat işçileri için birer “Medrese-i Yusufiye” oldu.

O iffetine o kadar düşkün idi ki bir gün geldi, ona “Hapisten çık.” dediler. O, diretti ve “*İffetim herkesçe bilinmedikçe hapisten çıkmam.*” dedi.⁷⁶³ İffetli yaşamak ayrı bir iş, onun ispatı da ayrı bir işti.. bunların ikisi de, onun gelecekteki misyonu adına büyük önem taşıyorlardı. O, hapisten çıkmadı.. Zeliha herkesin bulunduğu bir yerde suçunu itiraf etti. Ardından da onun nasıl bir iffet âbidesi olduğunu söyledi.⁷⁶⁴

Zeliha bile günahını itiraf edip onun ismetini ilan ederken, hâlâ o şanı yüce bir nebiye günah isnat edenlere bilmem ki ne demeli?.

DİPNOTLAR

⁶⁸⁸ Tâhâ sûresi, 20/121-122.

⁶⁸⁹ A’râf sûresi, 7/23.

⁶⁹⁰ Buhârî, *merdâ* 1; *tevhid* 31; Müslim, *munâfikûn* 58-60.

⁶⁹¹ Tâhâ sûresi, 20/115.

⁶⁹² Bakara sûresi, 2/35; A’râf sûresi, 7/19.

⁶⁹³ Tirmizî, *tefsir* (7) 3.

⁶⁹⁴ Tâhâ sûresi, 20/115.

⁶⁹⁵ Taberânî, *el-Mu’cemü’s-sağîr*, 2/52; Beyhakî, *es-Sünenü’l-kübrâ*, 10/60; İbn Hacer, *Fethu’l-Bârî*, 3/102; Aclûnî, *Keşfü’l-hafâ*, 1/522.

- 696 Bakara sûresi, 2/286.
- 697 Tâhâ sûresi, 20/121.
- 698 Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, 1/428.
- 699 Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'an*, 3/49.
- 700 Ahzâb sûresi, 33/30.
- 701 Serahsî, *Mebûât*, 22/67.
- 702 Buhârî, *kader* 11; Müslim, *kader* 13.
- 703 Hud sûresi, 11/45.
- 704 Hud sûresi, 11/46.
- 705 Hud sûresi, 11/40.
- 706 Hud sûresi, 11/47.
- 707 Kehf sûresi, 18/6.
- 708 Buhârî, *enbiyâ* 40; Müslim, *fedâil* 17. (Lafiz Müslim'den)
- 709 Râzî, *Mahsûl*, 5/538; Âmidî, *İhkâm*, 1/343; İbn Kesîr, *Tuhfetü't-Tâlib*, 1/174; İbn Hacer, *Telhîsu'l-Habîr*, 4/192.
- 710 Buhârî, *tefsir* (9) 12, 13.
- 711 Hud sûresi, 11/40.
- 712 Buhârî, *tefsir* (21) 8; Müslim, *iman* 270-272.
- 713 En'âm sûresi, 6/76-78.
- 714 En'âm sûresi, 6/74.
- 715 En'âm sûresi, 6/75.
- 716 Bkz.: Taberî, *Câmiu'l-beyan*, 7/250; Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur'an*, 2/285; 7/26.
- 717 En'âm sûresi, 6/79.
- 718 Bakara sûresi, 2/260.
- 719 Bakara sûresi, 2/260.
- 720 Seyyid Kutup, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, 1/301-302.
- 721 Buhârî, *enbiyâ* 11; Müslim, *iman* 238.
- 722 Buhârî, *enbiyâ* 8; Müslim, *fedâil* 154.
- 723 Tirmizî, *menâkıb* 45; Ebû Dâvûd, *edeb* 92.
- 724 Tirmizî, *Şemâil*, s. 199; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, 5/357.
- 725 Sâffât sûresi, 37/89.
- 726 Enbiyâ sûresi, 21/63.
- 727 Buhârî, *enbiyâ* 8; Müslim, *fedâil* 154.
- 728 Sâffât sûresi, 37/83-90.

- 729 Buhârî, *enbiyâ* 9; Müslim, *iman* 327-328.
- 730 Müslim, *birr* 101; Tirmizî, *birr* 26.
- 731 Enbiyâ sûresi, 21/51-63.
- 732 Hucurât sûresi, 49/10.
- 733 Şuarâ sûresi, 26/86.
- 734 Tevbe sûresi, 9/114.
- 735 Mümtehine sûresi, 60/4.
- 736 Buhârî, *cenâiz* 81; *menâkibu'l-ensar* 40; Müslim, *iman* 39-40.
- 737 Bkz.: İsrâ sûresi, 17/23.
- 738 Bakara sûresi, 2/6.
- 739 En'âm sûresi, 6/149.
- 740 Meryem sûresi, 19/41-45.
- 741 Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb*, 13/38-40.
- 742 Yusuf sûresi, 12/38.
- 743 Bkz.: Mü'minûn sûresi, 23/24,68; Sâffât sûresi, 37/17,126; Vâkıa sûresi, 56/48; Şuarâ sûresi, 26/26; Duhân sûresi, 44/8; Kasas sûresi, 28/36.
- 744 Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb*, 13, 37-40.
- 745 İbrahim sûresi, 14/41.
- 746 Nisâ sûresi, 4/125.
- 747 Sâffât sûresi, 37/102-103.
- 748 İbrahim sûresi, 14/37. Hâdisenin tafsilatı için bkz.: Buhârî, *enbiyâ* 9; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 5/98.
- 749 Enbiyâ sûresi, 21/69. Hâdisenin tafsilatı için bkz.: Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur'an*, 11/303-304.
- 750 Buhârî, *enbiyâ* 8; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/260.
- 751 Yusuf sûresi, 12/15-25.
- 752 Yusuf sûresi, 12/23.
- 753 Yusuf sûresi, 12/24.
- 754 Yusuf sûresi, 12/30.
- 755 Yusuf sûresi, 12/24.
- 756 Yusuf sûresi, 12/22.
- 757 Buhârî, *iman* 37; Müslim, *iman* 1-7.
- 758 Abdülaziz ed-Debbağ, *el-İbrîz*, s. 212.
- 759 Buhârî, *enbiyâ* 18-19; *menâkıb* 13; Tirmizî, *tefsir* (12) 1.

760 Yusuf sûresi, 12/33.

761 Yusuf sûresi, 12/31.

762 Yusuf sûresi, 12/30.

763 Yusuf sûresi, 12/50.

764 Yusuf sûresi, 12/51.

...VE EFENDİMİZ'İN İSMETİ

Bütün nebiler masumdur. Nebiler Serveri ise, masumlar üstü masumdur. Çünkü O, nebilerin sultanı, efendisi ve bütün varlığın yaratılış gayesidir. Peygamberlik şiirine bir kâfiye gerekiyordu. Allah (celle celâluhu), en sevdiğini, âdeta o şiire kâfiye olarak yarattı. Nübüvvet semasında henüz pervaz edecek tavus yoktu. O, bu semanın tavusu oldu. Her peygamber, belli bir zaman ve mekân dilimine gönderilmişti.. hâlbuki O'nun gönderildiği yer, bütün kâinat ve zamanı ebed-müddetti. Muhatabı ise varlığın hepsiydi.⁷⁶⁵

Evet, hiçbir peygamber O'nun gibi, küllî, umumî ve câmî bir mânâda varlığın hakikatini şerh ve izah edebilmiş değildir. Zaten bu, onların vazifesi de değildi. Zira, o devirlerde henüz ilimler inkişaf etmemiş ve varlık henüz didik didik didiklenmemişti. Bu, Hz. Muhammed Aleyhisselâm'ın devrinde olacaktı ve oldu da.. evet O'nun dediklerinden hiç biri, doğru ilim ve doğru buluşlarla çatışmadı...

Diğer peygamberler de, nur neşreden birer yıldızdılar ama güneşi görünce, ışıklarını toparlayıp sinelerinde sakladılar. Çünkü gelen güneşler güneşi ve varlığın ilk mâyesi olan gerçek nurun sahibiydi. Bûsîrî ne güzel der:

فَإِنَّهُ شَمْسٌ فَضْلٍ هُمْ كَوَاكِبُهَا يُظْهِرْنَ أَنْوَارَهَا لِلنَّاسِ فِي الظُّلْمِ

“O bir fazilet güneşi, diğerleri ise yıldızdır,

Yıldızlar insanlara ışıklarını ancak geceleri sızdırırlar.”

Evet, O Masumlar Masumu'dur. Dolayısıyla da, O'nun ismeti bütün ismetlerin; iffeti de, bütün iffetlerin üstündedir.

En azılı düşmanları, O'nun iffet ve ismetine dokunacak tek kelime bulamamış ve O'nu bu yönüyle ta'n edememişlerdir.. ebedlere kadar da edemeyeceklerdir. Çünkü O, bir iffet heykeli ve bir ismet burcuymuştu. O'nun eteklerinde gubâr, dâmeninde çamur düşünmek nasıl mümkün olurdu ki, O nezahetin hulâsası “Mustafa” olarak yaratılmıştı.

Hasımları O'na her türlü iftirayı attılar. Meselâ; O'na “mecnun” dediler.⁷⁶⁶ Vâkıa O, bir ölçüde Hakk'ın mecnunuydu.. ve bu uğurda bütün varlığını da pazara koymuştu. İsteyen talan edebilirdi. Bu işin harmanı ise, Cennet ve Cemalullah'a ermekti...

Ve, yine O'na sihirbaz dediler..⁷⁶⁷ evet, en muannit insanlar dahi O'nun huzurunda eriyor ve içlerinden küfür adına ne varsa hepsi temelinden sarsılıyordu. Zaten O'na

büyülenip kendini O'nun yolunda bezledenlerin sayısı hudutsuzdu. Aklı gözüne inmiş kâfirlere gelince, diyecekleri başka bir şey yoktu. “Bütün bu pervaneler sihir ateşiyle dönüyor.” diyor, bir safsatada teselli arıyorlardı. Hâlbuki onları pervaneler gibi döndüren imanın gücü, kemalin cilvesi ve cemalin cazibesiydi..

O'na kâhin yakıştırmasında da bulunmuşlardı.⁷⁶⁸ Öyle ya oturmuş, kıyamete kadar olacak her şeyi haber veriyordu. Onlar, o güne kadar bu tür sözleri hep kâhinlerden dinlemişlerdi. Oysaki, az dikkat etselerdi, sözleri yalanlarla dolu kâhinlerle O'nu çok rahatlıkla tefrik edebilirlerdi. Evet, Efendimiz ise, hep doğru söylüyordu ve başka değil sadece gördüğünü haber veriyordu.

Eğer O mecnunsa –hâşâ–, dünyada akıl diye bir şey yok demektir. Kehanet ve sihir gibi ciddiyetten uzak şeyler ise, O'nun rüyasına dahi girememişlerdir. Çünkü O'nun rüyaları da hayatı kadar ciddîdir. O'nun hayatının ötelere açık yamaçlarından kopup gelen bu mübarek esintiler O'nun mesajından bir bölüm teşkil ederler.⁷⁶⁹

Evet, akılla, mantıkla, muhakeme ile çarpışan bu muzahref sözlerin hepsini söylediler ama, hiç kimse, O'nun ismet ve iffetine dair bir şey söylemeye cesaret edemedi. Çünkü bu mevzuda söylenecek her söz, sahibini rezil ederdi. Bunu dost da düşman da çok iyi biliyordu..

Şimdiye kadar, binlerce insan, yüz binlerce kitap hep O'nu anlattı. Bunlar arasında, o ateşin pervanesi olanlar olduğu gibi, ışıktan rahatsız olan yarasalar da vardı. Ancak, görüşleri, hatta dinleri muhtelif bu insanlar, bir noktada birleşiyorlardı. İşte o nokta, Allah Resûlü'nün iffet ve ismetini tasdik noktasıydı.

Bir mânâda biz de o ateşe pervane olanlardanız. Sözüümüzü hep O'nun iffet ve ismeti etrafında dolaştırıp duruyoruz. Bu bir kadirşinaslık da değil; hak gibi, vecibe gibi, umumî takdir gibi cebri anlayış ve anlatıştır; ancak, şunu da itiraf etmeden ve hatırlatmadan geçemeyeceğim: Bu satırların okurları sakın, O'nu ve O'nun iffetini, benim ifadelerim içinde aramasınlar. Bu mevzuda onlara asıl rehber, selefin kitaplarıyla, onların tertemiz ve dupduru vicdanları olsun. O vicdan ki, onda hep Hak görünür. Hakk'ın o en nezih temsilcisi ise, işte ancak bu vicdanlarla bilinir.

Gönlümüzle beraber vicdanlarımız da, O'na ebedî bir otağdır. O ne ulvî otağdır ki, onda Nebiler Sultanı ârâm etmektedir. İşte sözün burası, benim için âdeta bir bam telidir; elimde değil, dert mızrabı dokundukça bana şöyle dedirir:

Ey Masum Nebi! On dört asır evvel zuhur ettiğin gibi bir kere daha zuhur et. Arap'ın karanlık dünyasını aydınlattığın gibi, dokuz asırdır dinine hizmet eden ve bu kudsî vazifenin bayraktarlığını yapan şu asil ve necip milletin iklimine de uğra, orayı da aydınlat! Ne olur atını mahmuzla, bir de bizim ülkemize gel! İnan ki yetişen ışık süvarileri artık seni yalnız bırakmayacaktır. Senden görecekları tek bir işaret, tek bir tebessüm onların, bütün varlıklarını istihkar etmelerine yetecektir.

ca. O'nunla Alâkalı İkazlardan Bir Kesit

Kur'ân-ı Kerim'de doğrudan Efendimiz'i muhatap alan bazı ikazlar vardır. Bu ikazlar, zâhiren O'nun masumiyetine ve günahsızlığına dokunuyor gibi görünür. Bazı kimseler, "Hata olmadan böyle ikaz olmaz." diye düşünebilirler. Hâlbuki (ısrarla söylediğimiz gibi), bu ikazlar, kat'iyen bir hata ve günaha matuf varit olmamışlardır. İhtimal Efendimiz'e bazı içtihatlarında en güzel dururken güzeli tercih etmesinin, O'nun gibi en güzelin temsilcisine düşmeyeceği dersi verilmiş, ikaz edilmiş ve hatırlatılmıştır.

Bizim, menba suyu dururken, içtihatlarımızla, o ölçüde pâk veya sterilize edilmemiş bir suya karşı ikaz edilmemiz gibi... Evet nebiler, kevser dururken zezem içmenin hatalı olduğu ikazını alabilirler. Biz, ayağımız kayıp da gayyaya yuvarlanırsak – Allah korusun!– itap görürüz. Onlar ise, aynı itabı, semalarda yüzerken yer değiştirmeden ötürü bile alabilirler. Onun için, kat'iyen bir nebiyi, bizim dünyamıza göre değerlendirip, hakkında hüküm vermemiz doğru değildir. Onlar ki saraya alınmış, huzurla müşerref olmuş insanlardır. Dışarıda kalmış, bahçe kapısına dahi yanaşamamış insanlarla nasıl bir olur ve nasıl aynı terazide tartılabilirler? Dışarıdakinin tebessümü bile sadakadır. Huzurdakinin tebessümü ise isâet olabilir. Evet ölçü ve kıstaslar tamamen farklıdır. Dolayısıyla, Kur'ân-ı Kerim'de Efendimiz'e yöneltilen ikazları da, bu açıdan değerlendirmek icap eder.

Nelerdir bu ikazlar? Ve Efendimiz bu gibi ikazlara niçin muhatap alınmıştır? Şimdi, sırasıyla bu hususlara temas edip ve ikaz gibi görülen bu türlü hitapların alt yüzündeki iltifatı ve günah gibi görünen ameldeki sevap ve fazileti beraber mütalâa etmeye çalışalım. Sonunda da, O'na: "İffet ve ismette de senin eşin ve menendin yoktur." deyip, bir de ismet açısından nübüvvetini ilan edelim.

cb. Kur'ân'da Efendimiz'e Yapılan İkazlar ve Onların Perde Arkası

Bedir Esirleri

Bedir esirleri münasebetiyle nazil olan şu âyet, Efendimiz için bir ikaz gibi görünür. Âyet şöyle demektedir:

مَا كَانَ لِنَبِيِّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُثَخَّنَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ
الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ * لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ * فَكُلُوا
مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالاً طَيِّباً وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

“Yeryüzünde savaşırken, düşmanı tam yere sermeden esir almak, hiçbir peygambere yaraşmaz. Geçici dünya malını istiyorsunuz, hâlbuki Allah (celle celâluhu), ahireti kazanmanızı ister. Allah güçlüdür, Hakîm’dir. Daha önce Allah’tan verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldıklarınızdan ötürü size büyük bir azap erişirdi. Elde ettiğiniz ganimetleri temiz ve helâl olarak yiyin; Allah’tan sakının, doğrusu Allah bağışlar ve merhamet eder.”⁷⁷⁰

Nebi esir sahibi olamaz. Eski peygamberler de olmamışlardı. Esir sahibi olamayınca esirler üzerinde ne gibi bir tasarrufta bulunacaktır?

Nebi, ayaklarını yere sağlam basacağı, desteksiz ve kendi kendine ayakta duracağı, kendi olarak varlığını sürdüreceği, birine dayanmadan, dava ve düşünce olarak kendini ispat edip anlatacağı âna kadar, böyle yapmamalıydı. Yani, esirleri kurtuluş fidyesi mukabilinde dahi salıvermemeliydi. Belki bununla mü’minlerin bellerinin doğrultulması sağlanmalı, onların muvazenedeki yerlerine ulaşma hızları artırılmalı ve tam bir güç olma hedeflenmeliydi.. zaten senin müstesna tabiatının temayülü de bu istikamettir. Zira, senin dünyaya ait tek tutkun dünyada dini ikame etmektir. Yanındakilerin duygu ve düşüncesi de budur. Evet, ortada bir tasarruf var; bu daha iyi de olabilirdi. Yani sizin yaptığınız hasen ise, bir de bu işin ahseni var. Allah (celle celâluhu) da işte onu istemektedir.

Eğer sebkât etmiş bir yazı, size itap etmeyeceğime dair bir hüküm ve onların işledikleri bu fiil sebebiyle, onlara azap etmeyeceğim şeklindeki kaderî bir tespit olmasaydı, size bir azap dokunabilirdi. Fakat, böyle bir hüküm, böyle bir yazı ve böyle bir tespit olduğu için artık size azabın dokunması söz konusu değildir.

Allah Resûlü, Bedir’de düşmanı tersyüz edip hezimetle uğrattınca, mü’minlerin gönlüne serin bir su serpilmiş oldu.

Bu, âdeta onların gönlündeki 15 senelik yangını söndürmeye yetmişti. Çünkü, bu 15 senelik zaman zarfında, kâfirlerden görmedikleri haksızlık, zulüm ve ızdırap kalmamıştı. Evvelâ, canları kadar sevdikleri Mekke'den ayrılmış, Medine'ye gelmişlerdi. Fakat bu dahi Mekke müşriklerini tatmin etmemiş, şimdi de onların bu yeni vatanlarına taarruz etmeye başlamışlardı. Mü'minler her şeyi sinelerine çekiyor ve mukabelede bulunmuyorlardı. Bedir'e kadar, onlar ne yaparlarsa yapsınlar, mü'minlerin, fiilî mukabelede bulunmaları yasaktı. "Dövene elsiz, sövene dilsiz kalblerini kırıp gönüllerini darmadağın edenlere de gönülsüz gerek." diyor ve bu ölçü içinde hareket ediyorlardı.

İşte Cenâb-ı Hak, şimdi onlara da izin vermişti.⁷⁷¹ Artık mü'minler de, fiilî mukabelede bulunabilecekler.. ve en azından kendilerini müdafaa edebileceklerdi. Bedir, ilk kavgaydı. Müslümanlar muzaffer olmuş ve hasımlarını da esir etmişlerdi. Aynı zamanda böyle bir hâdise ilk defa vuku buluyordu. Bu, hakkında ilâhî bir açıklama olmayan her meselede olduğu gibi Allah Resûlü, bu meselede âdetleri üzere istişare etmişlerdi. Esirlere ne yapılması gerekiyorsa, bu, meşveret yörüngeli olacaktı.

Evvelâ, kendisinin ruh hâli ve Kur'ân'ın O'na talim ettiği ahlâk gereği, İki Cihan Serveri, bu esirlerin affedilmesine taraftardı. Çünkü şimdiye kadar Kur'ân-ı Kerim hep O'na:

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ "Sen şimdi hoşgörüyle muamele et."⁷⁷² ve: **فَأَصْفَحَ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ** "Sen, Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle davet et."⁷⁷³ demiş ve O'nu bu yola sevk etmişti.

Affetme, O'nda bir karakter ve bir tabiat hâlini almıştı. Öyleki Allah Resûlü'nü, bu asil duygudan ayrı düşünmek mümkün değildi. Mümkün değildi, çünkü bizzat Kur'ân, O'na: **وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ** "Sen en yüce ahlâk üzeresin."⁷⁷⁴ diyordu. Herkesin ahlâktan belli bir nasibi vardır. O ise küllî ahlâkın vârisidir. Zira Efendimiz, Allah ahlâkıyla ahlâklanmış olmanın doruğundadır. O ahlâk, Kur'ân'ın satır, sayfa ve sûrelerinden fıskırmaktadır. Böyle bir ahlâkı tam temsil eden müşahhas örnek ise Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dır.⁷⁷⁵ O'ndaki af ruhuna şu hâdise adesiyle bakın ki, Mekke'yi fethettiği gün, o güne kadar kendisine kan kusturanlara O, âdeta kızılılık şerbeti ikram etmiş: **لَا**

تَثْرِيْبَ عَلَيْكُمْ الْيَوْمَ "Bugün kınama yoktur!"⁷⁷⁶ demiş.. ve ardından da umumî af ilan etmiştir.⁷⁷⁷

O'nun kendi ruh hâli ve kendi kanaati, daima af tarafındadır. Bununla beraber meseleyi istişare eder. Önce Hz. Ebû Bekir'e (radıyallâhu anh) kanaatini sorar. Ondan şu cevabı alır: "Yâ Resûlallah, bunlar senin kavmin, kabilen ve senin milletindir. Gerçi sana ve Müslümanlara etmedik kötülük bırakmadılar. Fakat sen, af yolunu tutar ve bunları affeder, boyunlarını vurmaz ve bunları serbest bırakırsan, gönüllerini kazanır ve bunların hidayete ermesine vesile olursun. Benim kanaatim, bunların affedilmesi yönündedir."

Allah Resûlü bir de Hz. Ömer'e (radıyallâhu anh) sorar. O ise şu cevabı verir: "Yâ Resûlallah! Şu anda elimizdeki esirler, Mekke'nin ileri gelenleridir. Bunlar öldürülürse, bir daha küfür, belini doğrultup bizim karşımıza çıkamaz. Dolayısıyla bunların öldürülmesi gerekir. Hatta, her müslümana, kendi yakınını ver, onu bizzat o öldürsün. Ver Akîl'i, Ali (radıyallâhu anh) öldürsün.. Abdurrahman'ı ver, babası Ebû Bekir (radıyallâhu anh) öldürsün. Falan akrabamı da bana teslim et, onu da ben öldüreyim."⁷⁷⁸

Kanaatler belli olmuştur. Sıddîk, esirlerin salınmasına, Faruk ise öldürülmesine taraftardır. Ve Allah Resûlü, önce Hz. Ebû Bekir'e (radıyallâhu anh), sonra da Hz. Ömer'e (radıyallâhu anh) teveccüh eder ve şöyle buyurur:

وَأَنَّ مَثَلَك يَا أَبَا بَكْرٍ كَمَثَلِ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ. وَمَثَلَك يَا أَبَا بَكْرٍ كَمَثَلِ عِيسَى قَالَ: إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"Yâ Ebû Bekir! Sen aynen atam Hz. İbrahim'e (aleyhisselâm) benziyorsun. (Nasıl ki, kavmi ona her türlü kötülüğü yapmış, hatta onu ateşe atmıştı. Hâlbuki o ellerini kaldırıp Rabbine) şöyle dua etmişti: 'Rabbim! فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ' Kim bana tâbi olur uyarırsa o bendendir. Kim de bana isyan eder yüz çevirirse, (ne diyeyim) Sen Gafûr ve Rahîm'sin."⁷⁷⁹

Ve yine sen İsa'ya (aleyhisselâm) benziyorsun. (Kavmi, ona her türlü eza ve cefayı reva gördü. Hâlbuki onun duası da şuydu): 'Rabbim! 'Eğer onlara azap edersen, onlar Senin kulların. Eğer affedersen, Azîz Sensin, Hakîm Sensin."^{780,781}

Bir gün Allah Resûlü, aynen bu sözleri tekrar eder ve şöyle der: "Havzın başında, oraya gelmekte olan bir grup insanın, su başından kovulan develer gibi kovulduklarını görürüm أَصِيحَابِي أَصِيحَابِي 'Ashabçıklarım, ashabçıklarım!' der Allah'a yalvarırım. O zaman bana لَأَتَدْرِي مَا أَحَدْتُوا بَعْدَكَ 'Sen onlardan ayrıldıktan sonra, onların neler

karıştırdıklarını bilmiyorsun.’ denir. Ben artık ne diyeyim, salih kul İsa (aleyhisselâm) gibi derim: ‘Eğer azap edersen onlar Senin kulların. Eğer affedersen, Gafûr Sensin, Hakîm Sensin.’⁷⁸²

Hz. Ebû Bekir Allah Resûlü’nün ilk çırağıdır. Düşüncesi, yapısı aynen Allah Resûlü’ne benzemektedir. Bu benzeşim onların kararlarında da hissedilecek şekilde barizdir.

Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), Hz. Ömer’e (radıyallâhu anh) döner, diğer ulü’l-azm iki nebiye benzetir: **وَإِنَّ مَثَلَكَ يَا عُمَرُ كَمَثَلِ نُوحٍ قَالَ: رَبِّ لَا تَذَرْنِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا** ‘Yâ Ömer! Sen de Nuh (aleyhisselâm) gibisin ki, O şöyle demişti: ‘Rabbim, yeryüzünde bir tek kâfir dahi bırakma.’⁷⁸³ Ve sen aynı zamanda Musa (aleyhisselâm) gibisin ki O da şöyle demişti **رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَى قُلُوبِهِمْ** ‘Rabbimiz! (Firavun ve taraftarlarının) mallarını yok et, kalblerini sık; çünkü onlar, can yakıcı azabı görmedikçe inanmazlar.’^{784,785}

Her iki peygamber de kavim ve kabilelerinin ve diğer Allah düşmanlarının nice eza ve cefasına sabretmişlerdi ama onlardaki inat ve temerrüdün, her gün biraz daha arttığını ve bir türlü durmak bilmediğini görünce, her iki peygamber de, Allah’a (celle celâluhu) yukarıdaki âyetlerde anlatıldığı şekilde yalvarmışlardı. Celâlî tecellilere istihkakı olan bu cemaatlerin başında, mâyeleri celâlî esintilerle yoğrulmuş bu iki büyük temsilci, kalanlara da zarar, ölenlere de zarar küfür babalarının helâklerini isteyerek, arkada kalacak küfürzede yetimlere, İslâmî vesâyet hazırlama mülâhazasıyla böyle bir duada bulunmuşlarsa, hayrı çok bir iş yapmışlar demektir. Onun için de Cenâb-ı Hak, ezelde verdiği “kahır” hükmünü lâyezelde infaz buyurarak takdir ve istihkakla gebertilecek ölüleri peygamber dua ve dileği ile helâk etmiştir.

Nihayet Allah Resûlü, o güne kadarki genel tavrı, yüce ahlâkından kaynaklanan mülayemeti ve affediciliğiyle karar verdi ki, bu aynı zamanda Hz. Ebû Bekir’in (radıyallâhu anh) düşüncesi istikametinde karar verme demektir. “Bunları öldürmeyelim. İslâm’la tanışsınlar ve hakikî hayata kavuşsunlar.” diye karar verilmişti.

Şimdi; hâdisenin gerisini bizzat Hz. Ömer’den (radıyallâhu anh) dinleyelim: “Karar verildi. Ben bir iş için oradan ayrılmıştım. Ertesi gün geldiğimde bir de ne göreyim, Resûlullah ve Ebû Bekir hıçkırığa hıçkırığa ağlıyorlar. Sordum: ‘Niçin ağlıyorsunuz?’ Cevap verecek halleri yoktu. Durmadan ağlıyorlardı. Israr ettim: ‘Söyleyin ben de ağlayayım.’

dedim.” Ve bana Enfâl sûresinin 67, 68 ve 69. âyetlerini okudu.

İşte o itap görünümlü ikaz âyetleri bu münasebetle nazil olmuştu...”⁷⁸⁶ Allah (celle celâluhu), O’na içtihat etme kabiliyet ve selâhiyeti vermişti. O da içtihat etmiş ve güzeli yakalamıştı. Ama Allah (celle celâluhu), O en güzel kuluna güzeli yakıştıramıyor ve âdeta, “Sana yakışan en güzeli bulmaktı.” diyordu. Ve en güzele değil de güzele temayül ettiğinden dolayı, O’nu ikaz ediyordu. Ortada günah veya hata yoktu. Allah Resûlü, hep güzeller arasında dolaşıyordu.

Evet, meseleyi önce böyle anlamalıdır.. sonra da âyetteki ifade tarzına dikkat etmelidir ki, bu ifadelerde Allah Resûlü’ne karşı nasıl mütebessim, tatlı ve yumuşak davranıldığı anlaşılabilirsin...

İşte latîf ikaz mesajı: **لَوْلَا كِتَابٌ مِّنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ**
“Eğer bir kaderî kitapta bu işin böyle cereyan edeceği ve sizin aldığınız ganimetleri kullanacağınız yazılmasa idi, size azap dokunurdu..”⁷⁸⁷

Arapça’da **لَوْلَا**, **إِمْتِنَاعُ الشَّيْءِ لَوْجُودِ غَيْرِهِ**, yani, “Bir şeyin olmasıyla diğer şeyin olmaması.” mânâsına kullanılır. O zaman âyetin mânâsına iyi dikkat etmek gerekir. “Eğer sebkat etmiş bir kitap olmasaydı.” demek, ezelde bu hüküm verilmiş, o hükme göre siz ganimet alacak ve ondan istifade de edeceksiniz. Demek ezelde verilen böyle bir hüküm, lâyezelde, haricî vücut nokta-i nazarından ortaya çıkıyordu.

O hâlde Allah (celle celâluhu) ganimet ve esirleri –ki esirler de ganimete dahildir– içtihattan sonra da, haram kılmayacaktı ama her şey bir imtihan çizgisinde cereyan ediyordu. Hz. Âdem meselesinde olduğu gibi, daha sonra olacak bir hâdise, vaktinden evvel öne çekilmiş ve o mevsim itibarıyla “ahsen”in yerine “hasen” ikame edilmişti ki, Bedir aşıldıktan sonra zaten öyle olacaktı. Zannediyorum, başka bir âyetteki şu hüküm de bu düşünceyi destekliyor:

فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا أَثَخِنْتُمُوهُمْ فَاسُدُّوا أَلْوَتَاقَ فَإِمَّا مَنًّا بَعْدُ وَإِمَّا فِدَاءً حَتَّىٰ تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذَلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَانتَصَرَ مِنْهُمْ وَلَكِن لِّيَبْلُوَ بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ

“Savaşta, inkâr edenlerle karşılaştığınızda boyunlarını vurun. Sonunda onlara üstün geldiğinizde onları esir alın; savaş sona erince, onları; ya karşılıksız ya da fidye ile salıverin. Allah dilemiş olsaydı, onlardan başka türlü de ölç alabilirdi, bunun böyle olması,

kiminizi kiminizle imtihan etmek içindir. Allah, kendi yolunda öldürülenlerin işlerini boşa çıkarmaz.”⁷⁸⁸

Sanki Efendimiz, o anda Allah’ın (celle celâluhu), daha sonra bildireceği bu hükmü sezmiş gibidir. Fakat, bu hüküm daha sonra bildirileceği için onu öne alma hasen, hükmü beklemek ise ahsendi.

Ayrıca, Efendimiz, başkalarına verilmeyen ve sadece kendisine has kılınan beş şeyi sayarken bunlardan biri olarak ganimetin helâl kılınmasını da sayar.⁷⁸⁹ Bedir’e kadar helâl olmayan ve daha önceki peygamberler için de helâl sayılmayan ganimet, o gün Müslümanlara helâl olacaktır. Ve tam bu işin arefesinde, Efendimiz’e zâhiren itap gibi görünen böyle bir ikaz gelmiştir. Bundan başka, hükmün Allah Resûlü’nün içtihadı üzere gelmesi de dikkat edilmesi gereken bir husustur. İsabeti de adem-i isabeti de sevap olan böyle bir kararda Allah ahlâkıyla yetişmiş ve bizzat Cenâb-ı Hak tarafından terbiye edilmiş Allah Resûlü, başka türlü de içtihat edemezdi.. edemezdi; çünkü O’nun genel ahlâk ibresi, içtihat ettiği noktayı gösteriyordu. Nitekim daha sonra gelen hüküm de O’nun içtihadı üzere gelmişti.

Ganimetin helâl oluşu, dinî nasslarla sabittir. Aynı zamanda ihlâs ve samimiyete, cihadın Allah için yapılmasına da mâni değildir. Niye olsun ki, düşmanla yaka paça olunduktan sonra, onların ellerindeki malî imkânlara el koymak, düşmanı zayıf, Müslümanları da kuvvetli kılacaktır. Ayrıca ihlâsta o seviyeye ulaşmamış olanlar için de ganimetin teşvik edici bir yanı vardır ki, sürekli mücadele edenler onu gaye hâline getirmeme kaydıyla, geçimlerini o yolla temin edebilirler. Ancak hiç kimse ganimet almaya da zorlanamaz. İsteyen Amr b. Âs (radiyallâhu anh) gibi davranır ve: “Ben ganimet için müslüman olmadım.”⁷⁹⁰ diyebilir. Ne var ki, böyle bir fedakârlık herkesten istenemez. Zaten, fedakârlık istenmez, yapılır.

Bu mevzuu noktalarken, Hz. Âdem’in (aleyhisselâm) memnû meyveye dokunması meselesinde arz ettiğim bir hususu yeniden hatırlatmak istiyorum: Nasıl ki, Cenâb-ı Hak, zaten ileride mübah kılacağı memnû meyve ile Hz. Âdem’i (aleyhisselâm) imtihan etmişti. Zannediyorum ganimet mevzuunda da aynı durum söz konusu. İleride mübah olacak ganimet, Bedir’den hemen sonra bir imtihan vesilesi olmuş, sonra da bu mevzudaki esas hükümler bildirilmiştir. Burada da, esas hükme uygun hareket edilmiş olduğundan, ortada herhangi bir günah yoktur. Sadece insan fıtratının dünya malına olan meyline dikkat çekilmiş ve bu meylin aşırı gitmesine fırsat verilmemesi istenmiştir.

Aslında burada verilmek istenen ders ve ikaz bütün Müslümanlardır. Allah Resûlü'ne gelince, zaten, ne O'ndan önce ne de O'ndan sonra dünyaya karşı hiçbir meyli olmamıştır. İkaz, kendisinde dünya meyli olmayan Allah Resûlü'nün şahsında herkese yapıldı ki, hem ibret alsınlar, hem de rencide olmasınlar. Burada ilâhî terbiye metodunda, muhatabı ele alırken ne derece hassas davranıldığına da işaretler bulmak mümkündür.

Tebuk Hâdisesi

Tebuk, ciddî bir savaş hazırlığı içinde gidilip de, savaş olmadan geriye dönülen, Bizans'a karşı girişilmiş bir sindirme harekâtı ve savaş buudlu bir tatbikattır. Tebuk'e, ciddî bir savaş olacağı mülâhazasıyla çıkıldı. Onun için de Allah Resûlü, Müslümanları açıktan cihada davet etti ve bir umumî seferberlik havasıyla yola çıkıldı. Ancak, bu arada bazı kimseler gelip mazeret beyan etti ve Resûlullah'tan izin istediler. O da verdi. Bunlar, harbe izinli olarak iştirak etmeyeceklerdi. İşte Allah Resûlü'ne, görünüş itibarıyla ikaz mahiyetini taşıyan âyetlerden ikincisi de, bu münasebetle geldi. Âyet O'na şöyle diyordu: **عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذْنَبْتَ لَهُمْ حَتَّى يَتَّبِعَنَّ لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَافِرِينَ** “Hay Allah affedesi Nebi, doğrular sana belli olup, yalancıları bilmeden önce niçin onlara izin verdin?”⁷⁹¹ mealıyla verdiğimiz âyetteki **عَفَا اللَّهُ عَنْكَ** cümlesi ki “Allah seni affetsin!” şeklinde verilen bir karşılıkla bakıldığı zaman, işlenmiş bir günah hissini verebilir ki, bu meal oldukça kaba ve bir o kadar da dikkatsizcedir. Bu cümleyi kanaatimizce “Affolası!”, “Affa mazhar olası!” veya âyetin mealinde söylediğimiz gibi: “Hay Allah affedesi!” şeklinde Türkçe'ye çevirmek, Efendimiz'e karşı âyette dikkat olunan incelik ve nezakete daha uygundur.

Evvelâ, Cenâb-ı Hakk'ın, âyete böyle bir cümleyle başlaması, tamamen O'nun gönlünü almak içindir. Saniyen, ikaz edici görünen cümle daha sonraya bırakılmış.. böylece, her tarafından tebessüm gülleri açan bir hitapla söze başlanmıştır. Birçok müfessir ve dil üstadı bu âyeti Allah'ın Efendimiz'e bir bir iltifatı olarak anlamışlardır.⁷⁹²

Nasıl, canı kadar sevdiği evlâdının, iltifat kabîlinden kulağını çekmek isteyen şefkat dolu bir baba, o kulağı incitmemek için hassas davranır; hatta evlâdı bunu ceza zannetmesin diye onun yüzüne tebessüm de yağdırır; öyle de, rahmetin tebessümleri altında burada da ikaz görünümü öyle bir iltifat sezilmektedir.. ve kat'iyen bu ifadede, Efendimiz'e herhangi bir itap söz konusu değildir.

İhtimal bu âyette Allah Resûlü'ne şu hususlar hatırlatılmak istenmiştir:

Gelen, izin aldı gitti, Sen de bir şey demedin. Biliyorsun ki, o izin alanlar arasında iç ve dış bütünlüğüne sahip olmayan münafıklar da var. Bunlar zâhiren müslüman görünüyorlar ama, içlerinde her türlü fitne ve fesat kol geziyor. Onlara niçin izin verdin? Tekrar be tekrar (bunu teceddüt ifade eden fiil cümlesinden anlıyoruz) sadakat ve doğruluklarını Sana ispat eden o doğru oğlu doğrularla; sözleri yalan, vaidleri aldatıcı, sineleri hıyanetle çarpan münafıklar birbirinden ayrılacaklardı; sen de o münafıkları bütünüyle bilmiş olacaktın. Sen ki zaten, **إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا اتُّمِّنَ خَانَ** “(Münafık) konuştuğu zaman yalan söyler, vaadettiği zaman sözünde durmaz, kendisine bir şey emanet edildiğinde hıyanet eder.”⁷⁹³ sözlerinde onların çerçevesini çizmiştin. Şimdi de fert fert onların hepsini bilecektin. O, yine onları bilecekti, ama, af ve mülayemeti sadece onu biraz geciktirdi.

Görülüyor ki, bu hitapta sadece bir hatırlatma var ve kat’iyen itap yok.. itap olması şöyle dursun bir tebci, takdir ve sena bile seziliyor. Şunu kabul etmeliyiz ki, Allah Resûlü, bu âyetle de yine en güzele irşad olunmaktadır. Çünkü O güzele değil, en güzele yakışır.

Zemahşerî, “Afdan bahsedilen bir yerde, günah da vardır.” der.⁷⁹⁴ Ancak Fahreddin Râzî böyle bir tevcihi kat’iyen kabul etmez ve “Belki bizler için aftan bahsedilen yerde bir günah söz konusu olabilir; ancak enbiyâ için affın sadece iltifat ifade ettiğini.” söyler.⁷⁹⁵ Durum böyle olunca bu âyet, baştan sona Efendimiz’e iltifatla doludur.

Yukarıda da arz edildiği üzere Efendimiz fetanet-i a’zam sahibidir. Neyin ne olacağını, hangi işin nasıl yapılacağını çok iyi bilir. Burada da o fetanete göre bir alternatif sunulmaktadır. Şöyle ki: Münafıklar Müslümanlardan tam mânâsıyla ayrılıncaya dek, izin verilmemeliydi.. ve münafıklar, izinle ayrılıp gitme gibi masum bir pozisyona sokulmamalıydı. Çünkü onlar, Allah Resûlü izin vermeseydi de, yine ayrılıp gideceklerdi ve böylece münafık oldukları açıkça ortaya çıkacaktı.. Cenâb-ı Hakk’ın muradı bu istikametteydi.. ve Efendimiz’den istenen de böyle bir yaklaşımdı. Gerçi Cenâb-ı Hak, O’na münafıkları bildiriyor ve Habîbini her şeyden haberdar ediyordu. Ancak onları bir de böyle tespit etmek ve kısıkvrak yakalamak vardı.

İşte Kur’ân’a göre Allah Resûlü, izin vermekle böyle bir fırsatı kaçırmış.. ve daha bir sürü afv u muâfât soluklamış oluyordu.. Zaten bu davranış O’nda aranan, O’nda görülen, O’nun genel ahlâkının bir tezahürüydü: Meselâ O, hayatının hiçbir devresinde

perdeyi yırtacak harekette bulunmamıştı. Ferdî hataları, ferdin kendisini direkt muhatap alarak söylememiştir, şahsı tasrih etmeden, toplum içinde, herkese ibham, ona tembih ve i'lam esasına göre ifade etmişti. Evet, pek çok müşahhas misaliyle O hep böyle davranmıştı. Böylece hata giderilmiş, sahibi de rencide edilmemiş olurdu. İşte bu Efendimiz'in ahlâkıydı. Herkes kendi karakterinin gereğini yaptığı gibi O da, kendi ulvî seciyesinin gereğini yapıyordu. Bir nebi, asla perdeyi yırtıp, muhatabının helâkına zemin hazırlamazdı.. hele O, bildiği hâlde hiçbir kusuru, sahibinin yüzüne vurmaz ve onu mahcup etmeyi düşünmezdi.

Meselâ: Allah Resûlü, ihtimal, teker teker bütün münafıkları ve onlara reislik yapan insanı biliyordu; ama hiçbir zaman bu durumu fâş etmemişti. Fâş etmek bir yana, onlara da diğer mü'minlere davrandığı gibi davrandı. Hatta bir gün münafıklardan biri gelip nedametini bildirdi. İçindeki nifak, tamamen silinmiş ve hâlis bir mü'min olmuştu. Bu şahıs kendi nedametinden sonra Allah Resûlü'ne: "Yâ Resûlallah! Benim durumumda olan niceleri var. Sana onları söyleyeyim mi?" dediğinde İki Cihan Serveri, yine aynı prensiple hareket etmiş: *"Hayır. Bize senin geldiğin gibi gelen için, sana ettiğimiz gibi istiğfar ederiz; günahında ısrar edeni de Allah'a havale eder, kimseyle aramızdaki perdeyi yırtmayız."*⁷⁹⁶

Evet O, perdeyi yırtmıyor ve onları huzuruna alıp mahcup etmiyordu. Abdullah b. Übey b. Selûl, O'nun amansız düşmanıydı. Ne var ki hep müslüman görünüyordu. Allah Resûlü de, onu hep gördüğü gibi görmek istiyordu. Sonuna kadar da hiç ümidini kesmedi. Ancak Allah (celle celâluhu), onun hidayetden nasibini kesmişti ve o münafık olarak ölecekti. Ölüm döşeğinde, üzerinden bu nifak töhmetini atabilmek için Allah Resûlü'ne oğlunu gönderdi ve O'nun gömleğini istedi. Gayesi, "Eğer münafık olsaydı, Resûlullah ona gömleğini vermezdi." dedirtmekti. Ve Allah Resûlü de bunu herkesten iyi biliyordu. Buna rağmen yine perdeyi yırtmadı ve gömleğini çıkarıp verdi. Cenaze namazına da iştirak etti.⁷⁹⁷

Çünkü oğlu da kızı da iyi birer müslümandı. Allah Resûlü onların hatırına, o münafiğin bütün yaptıklarına katlanmıştı.

Yine bu mevzuda, bir fikir vermesi açısından şu küçük misali de arz edeceğim: Sahabeden biri, kölesini satacaktı. Ancak velâ hakkının kendisinde kalmasını istiyordu. Hâlbuki İslâm'a göre velâ hakkı, o köleyi kim hürriyete kavuşturursa, onun olurdu. Din böyle derken bunun aksini söyleme bir cürümdü. Belki o sahabe, henüz bu mevzudaki dinin

hükümünü bilmediği için böyle bir teklifte bulunmuştu. Hâdise, Efendimiz'e intikal ettirildi. Allah Resûlü yine o şahsı hedef almadı. Minbere çıktı ve umum halka hitaben dinin bu mevzudaki hükümünü açıkladı. Sonunda da: **الْوَلَاءُ لِمَنْ أَعْتَقَ** "Velâ, azat edenindir." buyurdu.⁷⁹⁸

Daha bunlar gibi yüzlerce misal göstererek diyebiliriz ki, Allah Resûlü, yüce ahlâkının gereği hiçbir mücrimin cürmünü yüzüne vurmamış ve hiçbir kimseyi günahlarıyla mahcup duruma düşürmemiştir.

İşte bu izin meselesinde de, yine O'nun bu ahlâkı rol oynamıştı.. O, perdeyi yırtmamak için, kendisinden izin almaya gelenlerin esas niyetlerini yüzlerine vurmamış ve hepsine izin vermişti. Evet, O'nun sinesi çok geniştir. O: **أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ** "Sineni açıp ruhuna genişlik vermedik mi?"⁷⁹⁹ sırrına mazhar bir Nebiy-yi âlişandı. Münafıklar, kendi karakterlerini ortaya koyup yalan söyledikleri bir meselede, Efendimiz de, onların ortaya koyduğu yalanlarının üzerine bir perde çekiyor ve onlara Nebi ahlâkını gösteriyordu. Evet O, ne şanı yüce bir nebidir ki, Kur'ân, Tevrat ve İncil yarış edercesine O'nun şanınin yüceliğini ilan etmektedirler.

Abese Sûresi

Abese sûresi, ilk bakışta Efendimiz'i ikaz ve O'nu itap ediyor gibi görünür. Biz, mevzuun tahliline girmeden, herkesçe bilinen yönüyle bu sûrenin nüzulüne sebep olan hâdiseyi nakledeyim. Sonra da âyetlerin ifade ettiği mânâlara dikkat çekerek, Efendimiz'in masumiyetine gölge düşürülmek istenen bir mevzuda, yine Allah Resûlü'nün masumiyetinin, nasıl güneş gibi zâhir olduğunu göstermeye çalışalım.

Allah Resûlü, Utbe ve Ebû Cehil gibi, Kureyş'in ileri gelenleriyle oturmuş onlara, dini tebliğ ediyordu. O, tam mevzu ile konsantre olmuş, onlara bir şeyler anlatıyordu ki; gözleri görmeyen Abdullah İbn Ümmi Mektum (radıyallâhu anh) içeriye girdi ve Allah Resûlü'ne: **أَرَشِدْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ** "Yâ Resûlallah, beni irşad et!" dedi. O, bu sözünü birkaç kere tekrar edince, Allah Resûlü de yüzünü ekşitti ve ona sırtını döndü.. döndü ve biraz evvel konuşmakta olduğu mevzua devam etti...⁸⁰⁰ Umumiyetle bu mevzuda anlatılan nüzul sebebinin hulâsası budur.

Meseleyi, bu anlayış ekseni etrafında çözecek olursak; gelen sahabe eğer âmâ değil

de gören bir insan olsaydı, Allah Resûlü'nün davranışı, hiçbir zaman ilâhî ikaza mevzu olmazdı. Gelen âmâ olduğu için, Efendimiz'in de, onu müsamaha ile karşılaşması gerekirdi. Onun için de, yüzünü ekşitip ondan yüz çevirmesi ikaza bâdi oldu.

Bu sathî bakışla varılan hüküm budur. Biraz derinlemesine incelenirse, hakikatin diğer yüzünü görmek de mümkün olacak ve verilen evvelki hükümde ne kadar acele edildiği anlaşılacaktır.

Evvelâ, her huzurun kendine göre bir âdâbı vardır. Bu itibarla Allah Resûlü'nün huzuruna herhangi bir insanın huzuruna varıldığı gibi varılmaz ve O'nun huzurunda da herhangi bir insanın yanında durulduğu gibi durulamaz. Nitekim, Kur'ân-ı Kerim'in birçok âyetinde Müslümanlara bu huzurun âdâbı talim edilmişti. Efendimiz'in yanına ne zaman girilecek, yanında ne kadar oturulacak⁸⁰¹ ve ses tonu nasıl ayarlanacak,⁸⁰² bütün bunlar mü'minlere bizzat Cenâb-ı Hak tarafından talim ediliyordu.

Huzur akdi yapıldıktan sonra, aynı şeyler Cenâb-ı Hak için de söz konusudur. Namaz kılanın önünden geçmemek buna güzel bir misaldir. Bir mü'min, Cenâb-ı Hakk'ın huzurunda namaza durunca, bir başkası onun huzurunu ihlâl ederek önünden geçmeye kalksa, Hanefî mezhebine göre o insan ikaz edilir, diğer mezheplerin bazılarında ise, o adamın geçmemesi için mücadele edilir. Hatta adam geçmekte ısrar ediyorsa göğsüne bir yumruk dahi vurulur.⁸⁰³

Zira, namaz kılan, Sultanlar Sultanı'nın huzurundadır ve O'nunla konuşuyor demektir. Sıradan iki insan dahi birbiriyle konuşurken, aralarından geçmek edep dışı bir hareket kabul edilirse, bunun nasıl edep dışı bir hareket olduğunu varın düşünün? Onun içindir ki Efendimiz *“Eğer namaz kılanın önünden geçen, işlediği cürmün şuurunda olsaydı, kırk sene bekler yine o insanın önünden geçmezdi.”*⁸⁰⁴ buyurmaktadır. Nasıl ki, Sultanlar Sultanı olan Cenâb-ı Hakk'ın huzurunda bulunmanın, kendine göre âdâp ve kaideleri var; öyle de, O Sultan'ın Yaveri'nin huzurunda bulunmanın da kendine göre disiplinleri var.

Efendimiz o esnada ne yapıyordu? İki kalbi katı insanın vicdanlarına, gönlünün ilhamlarını boşaltmaya çalışıyordu. O ki, insanların hidayeti hususunda olabildiğince hırslıydı. Kur'ân bu mevzuda O'nu anlatırken *“Kendini öldürme!”*⁸⁰⁵ tabirini kullanıyor. Evet O, inanmayan bir insan gördüğünde, kendisini bitirip tüketecek şekilde mahzun ve mükedder oluyordu. İşte O, tam bu atmosfer içinde konuşurken, biri gelip konuşmaya

karşıyor ve şerare yapıyor, mevzuu dağıtıyor ve huzuru işgal ediyordu. Gerçi O'na gelenin bir meşru mazereti vardı, zira gözü görmüyordu. Hâlbuki Allah Resûlü, şayet yüzünü ekşitmiş ve yüz çevirmişse (şartlı söylüyorum) en az on tane meşru mazerete sahipti. Öyleyse, böyle meşru bir zeminde O'nun bu tür davranışını hata saymak –bununla peygamberi ta'n etmek isteyenleri kastediyoruz– hatanın ta kendisidir.

Hâdise bu şekilde cereyan etmişse, çözümü ve cevabı bu.. kaldı ki, dünden bugüne, elimizdeki hadis kitaplarından Buhârî, Müslim, İbn Mâce, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, Ahmed b. Hanbel'in Müsned'i, Hâkim'in Müstedrek'i gibi muteber hiçbir hadis kaynağında bu hâdise, tefsirlerde anlatıldığı şekilde senarize edilerek anlatılmamıştır. Tefsirlerde anlatılan senaryoda, kahramanlardan biri Efendimiz, diğeri de İbn Ümmi Mektum'dur (radiyallâhu anh). İki de figüran vardır: Ebû Cehil ve Utbe. Hâlbuki, muhakkik tefsirciler, Efendimiz'e gelen şahsın kimliği hakkında çeşitli isimler ileri sürmüşlerdir. Hatta, gelen şahıs hakikaten âmâ mıdır, yoksa bu bir mecaz mıdır? Bu dahi kesin değildir. Öyleyse burada mülâhaza dairesini açık tutmak icap edecektir.

Bu hâdise münasebetiyle, İbn Ümmi Mektum'la (radiyallâhu anh) beraber, yedi insandan daha bahsedilir ki, cem'an sekiz insan olur ve İbn Ümmi Mektum'u (radiyallâhu anh) diğerlerine tercih ettirici ve oraya oturmasını mecbur kılıcı herhangi bir sebep de yoktur. Hatta bu şanlı sahabe –ki İslâm'a ilk girenlerdendir– Efendimiz onu iki defa Medine'de kendi yerine kâim-i makam bırakmıştır. Daha sonra da kavî bir ihtimalle Kadisiye'de şehit olmuştur. Zaten Hz. Hatice Validemiz (radiyallâhu anhâ) kanalıyla, Allah Resûlü'ne bir yakınlığı da vardı. Evet, İbn Ümmi Mektum, Hz. Hatice Validemiz'in (radiyallâhu anhâ) dayısının oğludur.⁸⁰⁶ Bu itibarla da girdiği bu mecliste yadırganacak, istiskal edilecek bir durumu yoktur. Âmâ olmasına rağmen, Allah Resûlü'ne vekâlet ettiğine göre, sözünü, sohbetini bilen bir insandır.. dolayısıyla da mezkur isimler arasında en son düşünülmesi gereken bir insandır.

Kim bilir, belki de gelen âmâ, münafıklardandır ve Allah Resûlü de onun nifakını bilmekteydi. İrşad talebinde samimî olmadığı ve yapılmakta olan bir irşada mâni olduğu için de Allah Resûlü, yüzünü ekşitmiş ve ondan yüz çevirmişti ki, bu da, gayet normal bir hareketti. Ancak biz bu tevcihi söylerken, hâdisenin böyle olduğuna kesin gözüyle bakıyor da değiliz.. evet, böyle bir iddiamız yok. Ancak, hâdisenin kahramanı olarak İbn Ümmi Mektum'u (radiyallâhu anh) gösterenlerin de rivayet açısından görüşleri, bizim bu tevcihte arz ettiğimizden daha kesin değildir. Öyleyse her iki tevcihe de –düşünce âdâbı gereği– eşit seviyede bakmak gerekir.

Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da şudur: Bazı tefsirciler عَبَسَ ve تَوَلَّى fiillerinin fâili olarak, Efendimiz’i değil, Velid b. Muğire’yi kabul ederler. عَبَسَ fiili Kur’ân-ı Kerim’de iki yerde geçer. Birisi bu sûredeki عَبَسَ fiilidir. Diğeri de Müddessir sûresinde geçen عَبَسَ fiilidir.⁸⁰⁷ Şimdi düşünün; Kur’ân-ı Kerim, bu kelimeyi Müddessir sûresinde, bir kâfir için kullanmıştır. İster o kâfir, Velid İbn Muğire olsun, isterse bir başkası. “Yüzünü ekşitti, ekşidi.” gibi tabiri Kur’ân, bir yerde kâfir için kullanırken diğer yerde nasıl olur da Allah Resûlü için kullanır? O Allah Resûlü ki, daima mütebessimdir ve dudağından tebessüm hiç eksik olmamıştır.⁸⁰⁸

تَوَلَّى fiili için de durum farklı değildir. Kur’ân bu ifadeyi de Firavun için kullanmakta ve: فَتَوَلَّى فِرْعَوْنُ demektedir.⁸⁰⁹ Gerçi bu fiil, sadece Firavun için kullanılmamıştır. Ancak, Kur’ân’ın bu üslûpla yaklaşımı hep Firavunlar için olmuştur.⁸¹⁰

Şimdi Kur’ân, nasıl olur da birbiri ardına böyle iki fiille, Habîbullah’ı anlatmış olur ve bu fiilleri O’na isnat eder? Ve yine nasıl olur da, kâfire geçirdiği aynı külâhı bir de Efendimiz’e geçirir?

Bu son mülâhazayı ileri sürenlerin görüşlerine de bir ihtimal hakkı vermek gerekir. Bu görüşe göre عَبَسَ ve تَوَلَّى fiillerinin fâili, Efendimiz değil, gözü mânâyâ karşı kör olan kâfirdir.

Kör gibi gelmiş, Efendimiz’e karşı yüzünü ekşitmiş, sonra da çekip gitmiştir ki, enbiyâ-i izâmın ismetlerinin tercih ettiriciliği de nazara alınarak, buna da “muhtemel” denebilir. Ve aslında rivayet açısından bu düşüncüyü nakzedecek bir rivayet de hatırlamıyorum. Siyak ve sibaka da mânâ uygun düştükten sonra, bu mânâ melhuz olmaması için hiçbir sebep yok...

Bizim, “muhakkak” ve “muhtemel” diyerek naklettiğimiz bu şeyleri aktarmadaki maksadımız; Efendimiz hakkında itap ve ikaz adına nazil olan âyetleri sathî olarak ele alıp, dinin önemli bir kaynağı hakkında yakışsız beyanlarda bulunarak, ilâhî referansı hiçe saymak, peygamberlik kredisini, o krediyi inananların nazarında esassız, zayıf ve alternatifli gibi göstermelere karşı, o me’hazin kudsiyetini bir kere daha ilan ve i’lamdır. Yoksa inananlar O’nu, Allah indindeki gerçek değeriyle çok iyi biliyorlar.

Evet, O, müstesna bir insandı. Allah’ın (celle celâluhu), O’nunla müstesna bir

kuşakta bir diyalogu, bir konuşması vardı. Allah (celle celâluhu) vahyeyiyor, O da bu ilâhî mesajı alıp tebliğde bulunuyordu. O'nun bu hususiyetini emniyetini, ismetini, Cenâb-ı Hak, devamlı korudu. Bir borç, bir hak, bir vecibe ve en azından bir vefa borcu olarak bizim de korumamız icap eder. Gösterdiğimiz heyecan ve tahâlûkün ana sebebi budur. Günümüzde, O kâmet-i bâlâyı herhangi bir insan gibi değerlendirip, tenkit masasına yatırmak isteyen haricî ve dahilî, gizli ve açık bir sürü ne idüğü belirsiz insan var.. O'nun ismet ve iffetini, kendi namus ve şerefimizden daha üstün bilerek, korunması, müdafaa edilmesi gerektiğine inanıyoruz. Ancak, gücümüzün sınırlı olduğunu da biliyoruz. Evet, dünden bugüne O'nun etrafında kıyametler koparmaya çalışan her din ve iman düşmanıya, bilerek veya bilmeyerek onlara maşalık yapanlarla, her seviyede cedelleşmeye imkânlarımız yeterli değil. Değil, çünkü onlar, tahrip yapıyor, biz ise tamir; onlar korkunç dünya medya gücünü kullanıyor; biz ise bu mini neşir vasıtalarını.. ancak ilim ve akıl planında, onlar her zaman ve devirde mağlup düştükleri gibi, bundan sonra da aynı kaderi yaşamaya devam edeceklerdir. Zira yaptıkları, güneşi balçıkla sıvamaktan farksızdır. Gerçi, onların her istifhamına teker teker cevap veremiyoruz... Aslında bu şart da değil. Büyüklerimiz, bu gibi durumları çok güzel vecizelendirmiş ve şöyle demişlerdir: “Her havlayana bir taş atsam, yeryüzünde taş kalmazdı.” Biz de, aynı şeyi bir kere daha tekrar ederiz.

Burada önemli bir hususu daha hatırlatmadan edemeyeceğim. Aslında arz edeceğim konu da yine bir “müşir” lambası ve bir ibre gibi tirtir titreyerek O'nu göstermektedir.

Efendimiz, ötelere ait verdiği haberler ve istikballe alâkalı söylediği şeyler de, âdeta günümüzü görmüş ve öyle söylemiş gibidir. Buyururlar ki, “*Ahir zamanda bir duman zuhur edecek. Bu duman kâfirleri öldürecek mü'minleri de zükkâm (nezle) yapacaktır.*”⁸¹¹ Hak ve hakikati kabul etmeyen maddeci felsefe, ilhad ve küfür dünyasının insanını, mânâ plânında öldürdü; Müslümanlar arasına da şüphe ve tereddüt soktu. Bugün elde mendil, burnunu silenlerin durumu ve mahiyeti bundan ibarettir.

Arapça'yı bilmediklerinden ve dilin inceliklerine vâkif olmadıklarından dolayı, bu cehaletlerini bir urba ile örtmeye çalışan ve “Bize meal yeter, hadise ne lüzüm var!” gibi hezeyanlar savuran günümüzün insanının vaziyetini, bilmem ki bundan daha güzel resmetmek kabil olur muydu..? Bu mesele görüldüğü kadar basit de değildir. Ebû Cehillerle, Utbelerle, Şeybelerle başlayan.. Batılı müsteşriklerle devam ettirilmeye çalışılan.. Goldziherlerle sözde ilmîleştirilen.. Volterlerle piyesleştirilen bu küfür senaryosu, evet

başka dünyalarda hazırlanıyor ve sokakta gezen içimizdekilere de figüranlığı yaptırılıyor. Ya bir cehalet, ya şöhret düşüncesi veya ellerine tutuşturdukları, beş kuruşluk menfaatle, onlara “Bir görünün.” diyorlar, onlar da verilen emri yerine getirmek için bu çirkin senaryoda figüranlık yapıyorlar. “Bize Kur’ân yeter. Her şey tercüme ile halledilir. Arapça bilmeye ne lüzum var? İnsan sadece meal okumakla da müçtehit olabilir.” Bu ve benzeri sözler, hazırlanan daha büyük bir senaryonun, sahneye sürülmüş küçük bir iki sahnesi ve bu sahnede bir iki figürana söylettirilen sözlerdir. Tabî, bunun ardında, koca bir küfür dünyası, zemin yoklaması yapmaktadır. Müsait zemin bulduklarında –bulamasınlar inşaallah– söyleyecekleri, bugünkü söyledikleriyle de sınırlı kalmayacaktır.

Bu itibarla, sahabenin, Efendimiz’e karşı gösterdiği saygıyı diriltmeye, her zamandan daha çok muhtacız. Muhtaç olduğumuz bu hususu, bir şuur ve bizden ayrılmaz bir karakter hâline getirebilmek için de, Allah Resûlü’nün ismet ve emniyetini çok iyi bilmemiz ve aksine, zerre kadar ihtimal vermeyecek ölçüde kabullenmemiz gerekmektedir.

Sahabe diyor ki: “Biz Allah Resûlü’nü dinlerken, başımızda kuş var da onu kaçırmak istemiyormuşuz gibi gayet dikkatle dinlerdik.”⁸¹² Hz. Ebû Bekir (radıyallâhu anh) ve Hz. Ömer’in (radıyallâhu anh), Allah Resûlü’nün huzurunda konuştukları, çok mahdut ve sınırlıdır. Zira onlar, vahiy müeyyet bir Nebi’nin huzurunda bulduklarının şuurundadırlar. O’nu dinlemek, Mütakellim-i Ezelî’yi dinlemek gibidir. Çünkü gelen vahiy, Allah Resûlü’nün o tertemiz vicdanından ve dupduru gönlünden, aynen, geldiği nezahetiyle aksetmektedir. Bu itibarla da O’nu bilenler, O’nun karşısında sadece susar ve O’nu dinlerlerdi. Söz Sultanı’nın yanında söylenen sözler, kim tarafından söylenmiş olursa olsun baş yarar. Bizler de, sahabe anlayışına ulaştığımızda aynı şeyleri yapacak ve sadece O’nu ve O’nun lâl-ü güher sözlerini dinleyecek.. ve asırlık dertlerimize, bunlarla çare bulmaya çalışacağız.

O’nun sözlerine karşı saygısızlık ve sünneti inkâr, küfre doğru uzatılmış bir köprüdür. O köprünün üzerinde dolaşmayı âdet hâline getiren ve orada gezip duranlar, bugün olmasa da yarın, Hz. Muhammed Aleyhisselâm’ın silkinden ve dairesinden kopar, Ebû Cehillere iltihak ederler.

Bu şekilde düşünce tarzı çok tehlikeli, bu tehlikeyi bertaraf etmenin yolu da, bütün yönleriyle Allah Resûlü’nü bilip tanımaktan geçmektedir ki, O’nun en mühim yanlarından biri de, hiç şüphesiz O’nun masumiyetidir. Din, bütünüyle âdeta O’nun masumiyetiyle bütünleşmiş gibidir. Orada bir gedik açmak, dinde en büyük tahribe tevessül mânâsınadır.

Onun içindir ki bu mevzu üzerinde hassasiyetle durma lüzumunu duyduk.

Sakîflilerin Teklifi

Efendimiz’i ikaz mahiyetinde görünen bir başka âyet de şudur:

وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أُوحِيَنا إِلَيْكَ لِتَفْتَرِي عَلَيْنَا غَيْرَهُ وَإِذَا لَا تَأْخُذُوكَ خَلِيلاً * وَلَوْلَا
أَنْ نَبَيِّنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنُ إِلَيْهِمْ شَيْئاً قَلِيلاً * إِذَا لَا دَفْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ
لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيراً

“Seni, sana vahyettiğimizden ayırıp, bize karşı başka şeyi uydurman için uğraşırlar. O zaman güya seni dost edinecekler. Sana sebat vermemiş olsaydık, andolsun, az da olsa onlara meyledecektin. O zaman sana, hayatın da, ölümün de kat kat azabını tattırırdık. Sonra bize karşı bir yardımcı da bulamazdın.”⁸¹³

Sakîf kabilesi, O’ndan Müslümanlığın bedeli olarak imtiyaz istiyordu. Bunlar, Allah Resûlü’ne müracaatla, kendilerinin bazı vecibelerden muaf tutulmalarını talep ettiler. Eğer, başkaları böyle bir imtiyaza itiraz edecek olursa, Efendimiz’e getirdikleri basit ve çocuksu teklife göre Allah Resûlü, “Rabbim bana böyle emretti.” diyecektir.⁸¹⁴ İşte âyetler, onların durumunu ve onlar karşısında Allah Resûlü’nün takındığı bir kesin tavrı ortaya koymaktadır. Ve, ısrarla söylüyoruz ki, bu âyetlerde de Efendimiz’in ismetine ve günahsızlığına gölge düşürecek tek bir ifade, tek bir nokta dahi yoktur.

Onlar, Allah Resûlü’nü baştan çıkaracakları zan ve zehâbına kapılarak çocukça bir maceraya girmişlerdi. Vahyin ve nübüvvetin ne demek olduğunu bilmeyen bu nâdanlar, kendi kendilerince kurdukları hayal ürünü senaryolarla, bu kadar insanların hidayetine ve İslâm dinine girmelerine arzu ve istekli olan bir insanın, elbette bizim İslâm’a girmemizle alâkalı bu teklifimize de “Hayır!” demez ve hidayetimiz hatırına, bizi bir kısım sorumluluklardan muaf tutar kuruntusuna kapılmışlardı.

Bu onlara ait bir beklenti idi. Allah Resûlü’ne gelince O’nun aklından değil hayalinden dahi böyle bir taviz geçmemişti ve geçmezdi de. Din, bir bütündür. Onu bölüp parçalamak, sonra ona yine din demek mümkün değildir. Efendimiz, nübüvvetinin ilk günü kendisini dinleyenlere ne dediyse, son günü de aynı şeyi söylemiştir. O bir istikamet insanıdır. İslâm da zaten, insanları istikamete sevk etmek için gelmiştir. Onda tenakuz ve birbirini yıkan hükümlerin bulunması düşünülemez! Böyle bir düşüncenin, ilimle, mantıkla

uzaktan yakından alâkası yoktur.

Böyle bir teklifi değil Efendimiz, Hz. Ebû Bekir (radiyallâhu anh) dahi kabul etmemiş ve irtidat hâdiselerinde; namaz kılarız, fakat zekât vermeyiz diyenlere harp ilan etmiştir.⁸¹⁵

Demek oluyor ki, bu âyette Efendimiz'e hata adına isnat edilen hiçbir şey yoktur. Âyette anlatılan, kendini bilmez bir kısım insanların, Allah Resûlü'yle, uzaktan yakından alâkası olmayan, kendi düşünce ve kendi kuruntularıdır. Efendimiz ise, onların bu düşüncelerinden münezze ve müberradır.

İkinci âyette ise: **وَأُولَٰئِكَ لَئِن تَبَيَّنَّاكَ لَفَدَّتْ وَكُنَّ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا** denilmektedir. Bunun mânâsı şudur: *“Eğer Biz seni yüce ve yüksek dağlar gibi tespit etmeseydik, evet, aynen o dağlar gibi, hakikatin içine bu kadar gömülü bulunmasaydın, az da olsa bunlara meyledebilirdin.”*⁸¹⁶

Farzımuhal çerçevesi ve şartı içinde söylenen bu söz, esasen Efendimiz'in yüce kametini göstermesi bakımından ele alınmalıdır. Demek ki, Allah Resûlü, öyle sağlam bir iman zeminine oturmaktadır ki, O'nun bulunduğu yerde bir zemin çökmesinden bahsetmek mümkün değildir.

Eğer O, –farzımuhal– nübüvvetle serfirâz olmayan, mücerret bir ideal ve aksiyon adamı olsaydı, kendisine dehalet etmek isteyen bu insanların düşüncelerine mümâşat ve mülayemet gösterebilir ve onları kendine bağlamaya çalışabilirdi. Çünkü insan fitratında bu türlü zaafklar vardır. Fakat, Allah Resûlü, her türlü zaaftan korunmuş bir Nebi'dir. İnsanları kendine değil, Allah'ın (celle celâluhu) dinine bağlamaya çalışmaktadır. Dini bütünüyle kabul etmeyen bir insanın, dine bağlanmasından söz edilemeyeceğine göre, Allah Resûlü onlara niçin taviz versin ve onların hatırına dinin ahkâmını niye değiştirsin? Hem O, sadece Cenâb-ı Hakk'ın emir ve yasaklarını tebliğ eden bir elçidir. Hükmü veren, emir ve yasakları koyan doğrudan doğruya Allah'tır (celle celâluhu).

“Onlara meyledebilirdin.” ifadesinden şu mânâları anlamak da mümkündür:

Eğer, Biz seni tespit edip, bütün davranışlarını vahyin kontrolü altına almasaydık, sen de, başkaları gibi, dini tebliğde akıl ve mantık yolunu tutup gitmiş olsaydın, senin de şöyle düşünmen ihtimal dahilindeydi: Ben, bunları böylece kabul edeyim; sonra da onları yavaş yavaş dine ısındırır, tam ve kâmil mü'min olmalarını sağlarım.

Evet, senin aklından kat'iyen böyle bir düşünce geçmiş değildir; ancak böyle bir

düşünceye meyletmemen, Bizim tespitimiz sayesinde. Biz, seni bir an dahi kendi başına bırakmış değiliz ki, sen böyle bir düşünceye meyletmış olarsın..

Bir diğer mânâ da şudur: Sen, cibilliyet itibarıyla, onların hidayetine karşı çok hırslısın. Onlar inanmıyorlar diye nerede ise canına kıyacaksın.

Sen ki sinesi herkese açık bir insansın. Onlara da sineni açmak istemen, senin bu engin şefkatinin muktezasıdır. Sende böyle bir sine ve böyle bir şefkat varken, onların hidayeti adına, getirdikleri teklifi kabul eder ve onları hidayet kapısından geri çevirmezdin. Fakat Biz sana bütün duygularında istikamet ve ölçü verdik. Böylece seni ifrat ve tefritten korumuş olduk. Şefkatin ifratı, seni onlara meylettirebilirdi; fakat Bizim korumamız sayesinde sen, onlara meyletmedin. Çünkü senin şefkatin ölçülüdür. “Kime, ne zaman ve ne ölçüde şefkatli davranılır?”, bunu sen çok iyi bilmektesin. Onun için sen, merhametini ilâhî merhametin önüne geçirerek bir sapık düşünceye taviz verecek değilsin...

Mevlâna'ya isnat edilen bir söz var: “Gel! Gel! Ne olursan gel!” Mevlâna'nın bu sözü, mânâ olarak doğrudur ve esas itibarıyla da Efendimiz'in fiiliyatından mülhemdir. Allah Resûlü, öyle bir gönüle sahiptir ki, tek bir insanı bile istisna etmeden, bütün insanların hidayetini istemektedir. Yeryüzündeki bütün insanlar müslüman olsa ve sadece bir iki insan, bu ilâhi mesaja kapalı kalsa, Allah Resûlü, onların hidayeti için de tehâlük gösterir ve onlara da bir şeyler anlatma uğrunda hiçbir fedakârlıktan geri kalmazdı. Evet O, öyle bir kalbî yapıya sahiptir ki; sema kapıları gibi herkese açık bu sine, eğer ilâhî tespit ve koruma olmasaydı, belki sadece **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** diyenleri de kendi safında kabul eder ve onları kanatlarının altına almaya çalışırdı. Ama, Allah (celle celâluhu) O'nun his ve duygularına bir ölçü ve denge koyup, O'nu korumuş ve kollamıştı. Bu sayede O da, asla hataya düşmemişti.

“Az meylederdin.” demek, meylettin demek değildir. Mümkünü vâki kılacak hiçbir hâdise yokken, Efendimiz'de böyle bir zaaf aramak, düşünce zaafı olsa gerek. Allah (celle celâluhu), ezelde O'nu tespit edip korumuştur. O da, lâyezelde asla kaymayacaktır. Çünkü O'nun varlığı, hak ile bütünleşmiş, hareketleri vahiy ile perçinlenmiş, kalbi de Allah marziyatıyla dopdoluydu. Böyle bir Sultanlar Sultanı, semalara taht kurmuş otururken, O'nun topuğuna çamur bulaşacağına ihtimal vermek ya çamurun, ya da semalara taht kurmanın ne demek olduğunu bilmemektir. Ne diyeyim, Allah (celle celâluhu) böyle sefil düşüncelere de istikamet bahşetsin!.

Hele âyetin siyakı, yani bu âyetlerden sonra gelen şu âyet, Allah Resûlü'nün asla onlara meyletmediğini apaçık göstermektedir ki, âyet şöyle buyurur: **وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكَ** **مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خِلافَكَ إِلَّا قَلِيلًا** “Memleketinden çıkarmak için, neredeyse seni zorlayacaklardı. O takdirde senin ardından onlar da çok az kalabilirlerdi.”⁸¹⁷

Fakirlere Karşı Tavır

Tenbih buudlu diğer bir iltifat da, Kureyş'in şu müracaatı münasebetiyle şerefñuzul olmuştu. Kureyş, Allah Resûlü'ne gelerek: “Senin yanında şu fakir ve miskin insanlar, şu köleler oturuyorlar. Biz, onlarla aynı mecliste oturamayız. Ya bize hususî bir gün ayır. Ya da biz geldiğimizde onları yanından uzaklaştır.”⁸¹⁸ dediler. Bunun üzerine şu âyet nazil oldu:

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ

“Sabah akşam, Rablerinin rızasını isteyerek O'na yalvaranları kovma. Onların hesabından sana bir sorumluluk yoktur. Senin hesabından da onlara bir sorumluluk yoktur ki, onları kovarak zulmedenlerden olasın.”⁸¹⁹

Ayrıca, Kehf sûresinde de aynı mânâyı ifade eden şu âyet vardır:

وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَن ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا

“Sabah akşam, Rablerinin rızasını dileyerek O'na yalvaranlarla beraber olmaya sabret. Dünya hayatının güzelliklerini isteyerek, gözlerini o kimselerden ayırma. Bizi anmasını kendisine unutturduğumuz ve işinde aşırı giderek hevesine uyan kimseye uyma!”⁸²⁰

Allah Resûlü, tebliğ vazifesine başladığı andan itibaren, kendisine teslim olup, bağlanan nice kimseler vardı ki, bunlar fakirdi, yoksuldu. O günün kâfir düzeni içinde, fakirlik, yoksulluk da bir ayıp ve kusur kabul ediliyordu. Hâlbuki Allah Resûlü, öyle bir dinle gelmişti ki, o din, üstünlüğü sadece takvaya ve Allah'tan (celle celâluhu) korkmaya

bağlıyordu.⁸²¹ O dine göre, zenginin fakire karşı herhangi bir üstünlüğü söz konusu değildi.

Efendimiz, *“Cennet dört insana müştaktır.”*⁸²² Bu dört insanın hepsi de fakirdi. Ammar fakirdi, Selman fakirdi, Mikdad fakirdi ve Hz. Ali (radıyallâhu anh) fakirdi. Herkes Cennet’e, Cennet de bu insanlara müştaktı. Sanki gelsinler diye, günleri iple çekiyor gibiydi. Onlar ki, kalbleri Allah’a (celle celâluhu) saygı ile dopdoluydu. Gece gündüz Rablerini anıyorlar ve hep O’nun huzurunda gibi yaşıyorlardı. Onları Allah Resûlü, yanından nasıl uzaklaştırırdı ki, Allah (celle celâluhu) onları yakınlığa göre programlamıştı.

Bir Nebi ki, Bilal’e (radıyallâhu anh) *“Ey siyah kadının oğlu!”* diyen Ebû Zerr’e (radıyallâhu anh) *“Sende hâlâ cahiliye kalıntısı var.”*⁸²³ demiş, onu azarlamış ve ona şu ölümsüz sözlerle nasihatte bulunmuştu:

*“Emriniz altında çalışanlar, sizin kardeşlerinizdir. Onlara yediğinizden yedirin, giydiğinizden giydirin ve onlara güçlerinin üstünde yük yüklemeyin. Eğer yüklerseniz, onlara yardımcı olun.”*⁸²⁴

Bir Nebi ki, tevazu kanatlarını yerlere kadar sermişti. O’nun huzuruna herkes teklifsiz girip çıkabiliyordu. Zaten O’nun dininin ruhunda da bu prensipler vardı. Mü’minler zengini-fakiri, kölesi-asili, emiri-hizmetçisi aynı mescitte ve aynı saflarda durup, kullukta bulunmuyorlar mı? Öyleyse, bu dinin temsilcisi Yüce Nebi, nasıl olur da sırf fakir oldukları için, bazı insanları huzurundan kovabilirdi? *“Allahım, beni fakir olarak yaşat, fakir olarak vefat ettir, fakirlerle beraber haşret.”*⁸²⁵ diyen bizzat kendisi değil miydi? Bunu diyen bir insanın fakir dostlarını huzurundan uzaklaştırması düşünülebilir mi? Hayır, sonsuz defa hayır, Allah Resûlü, hiçbir fakiri huzurundan kovmadı, onları meclisinden uzaklaştırmadı.. ve böyle bir düşünceyi, aklının ucundan dahi geçirmedi.

Bununla beraber O, bir nebiydi. Herkesin hidayetini aynı ölçüde istiyor ve bekliyordu. Hasen veya zayıf bir hadiste, Hz. Ömer’in (radıyallâhu anh) İslâm’a girmesi için dua edip yalvardığı rivayet olunur. Hatta bazı rivayetlerde asıl adı Amr b. Hişâm olan Ebû Cehil de bu duaya dahil edilmiştir.⁸²⁶ Allah Resûlü bu duasında şöyle demiştir: *“Allahım, bu dini Ömer b. Hattab (radıyallâhu anh) ile teyit buyur, kuvvetlendir.”*⁸²⁷

İhtimal ki, Allah, Habibi’ne ileriye matuf çok hakikatleri gösterdiği gibi, Ömer’in (radıyallâhu anh) yapacağı fütûhatı da göstermişti.. Efendimiz de bunu bildiği için onun İslâm’a bir an evvel girmesini arzulamış ve dua etmişti. Veya Allah Resûlü, müstesna firasetiyle, Hz. Ömer’in çehresinde onun İslâm’a açık olduğunu okumuş ve onun için de

dua etmişti.

Kureyş'in ileri gelenlerinin de İslâm'a girmesi, Allah Resûlü'nün en büyük arzusuydu. Onları defalarca evine davet etmiş, ikramda bulunmuş, gönül ve kalblerine girmeyi denemişti; ancak, her defasında onun bu arzusuna cevap-ı red verilmişti. Kureyş'ten her birinin, başında bu tali' kuşu kim bilir kaç defa uçmuştu.. ve kim bilir bu tali'sizler ona karşı kaç defa lakayt kalmışlardı..?

O, şimdi bunlardan bir görüşme teklifi almıştı. O'na "Seninle görüşmek istiyoruz.", diyorlardı. Acaba İslâm'a girmeye niyetleri var mıydı? Gerçi bu henüz belli değildi. Ancak, yüzde bir ihtimalle dahi olsa, Allah Resûlü'nü ümitlendirmişti. Nasıl ki, Hz. Ömer'in (radiyallâhu anh) hidayeti için hırs göstermiş ve onun İslâm'a girmesiyle gelişen hâdiseler, Allah Resûlü'nün ne kadar isabet ettiğini ispat etmişti; eğer bu insanlar da İslâm'a girseler, İslâm fütûhatı adına herhâlde çok farklı şeyler olacaktı.!

Şu kadar var ki, onların getirdiği teklif, İslâm'ın ruhuna zıttı. İşte Allah Resûlü, böyle bir teklifle geldikleri için onlar adına üzülmüş ve hayıflanmış olabilir. Çünkü kendisine getirilen bu teklif, daha evvel geçen bütün peygamberlere de getirilmişti. Onlar, böyle bir teklifi nasıl reddettilerse, Allah Resûlü de reddedecekti. Fakat üzülmekten edemiyordu. Kapılarına kadar gelen hidayeti, bu insanlar, boş bir gurur uğruna tepiyorlardı. İşte Allah Resûlü, onların bu hüsrana mahzun oluyordu ki, âyet de, O'nu teselli ediyor ve "*Onların hesabından sana bir mesuliyet yoktur.*" diyordu.

Efendimiz'in kararı, fakirleri yanından uzaklaştırmama şeklindeydi. Ne var ki O, diğerlerinin hidayete ermesi için de çareler aramaktaydı. Acaba O, bu kararında isabetli miydi? Hemen âyet geliyor ve O'na, kararında isabetli olduğunu haber veriyordu. Zira O, dostlarını kovmama kararındaydı; âyet de O'na, fakirleri yanından kovma, diyordu.

Bir Hatırlatma

Burada, bir diğer hususa da dikkatinizi istirham edeceğim: Kur'ân-ı Kerim'de, Efendimiz ve bütün mü'minler muhatap alınarak verilen yüzlerce emir vardır. Verilen bu emirler ve getirilen yasaklar, birer hüküm bildiren ifadelerdir. Yoksa, söylenenlerin aksinin yapıldığını haber veren ifadeler değildir. Meselâ, Kur'ân, Efendimiz'e "Namaz kıl, oruç tut, zekât ver." der. Bu cümleler birer emir cümlesidir, dolayısıyla da, Efendimiz'in, bunları

yapmamasına karşı getirilmiş birer ihtar kabul etmek doğru değildir. Aynen bunun gibi, Kur'ân, Efendimiz'e "*Fakirleri yanından kovma!*" demiştir. Fakat bu, hiçbir zaman "Niçin fakirleri yanından kovdun veya kovuyorsun!" demek değildir ki, Allah Resûlü'nün ismet ve günahsızlığına muhalif bir mânâ olsun. Yani Allah Resûlü'nde, bu emre muhalif hiçbir hareket emaresi görülmemiştir ki, bu emir, o emareye binaen gelmiş kabul edilsin. Öyleyse bu emir, Efendimiz'in içinden geçirdiği kararın doğruluğunu tasdik için gelmiş bir emirdir ki, Allah Resûlü'nün, hem fetanetini hem de ismetini ilan eder, ele verir ve kör gözlere de gösterir...

Söylediklerimiz, Kehf sûresinde yer alan âyette, daha açık görülmektedir. Çünkü Allah, bu âyette, İki Cihan Serveri'ne: "*Gece gündüz Rabbini ananlarla beraber sen de sabret.*" demektedir. Sabır, tavır değiştirmemek mânâsına gelir. Zerre kadar tavır değiştirme söz konusuysa, orada sabırdan bahsedilemez. Meselâ, bir insan ibadette sabırlı davranır; ibadetten ayrılmaz, bildiği ölçüde hep ibadet eder. Ve yine bir insan musibete karşı sabreder; gelen musibet onda bir tavır değişikliği de meydana getirmez ve o insan sanki hiçbir şey olmamış gibi davranır. Günah karşısında sabretmek de aynı şekildedir. Günaha girmemek için eski hâlin devam ettirilmesi lâzımdır. Öyleyse, Efendimiz'e "Sabret!" denirken, "Bulduğun hâl ve aldığın karar üzere dur.", demek istenmiştir. Bu da Allah Resûlü'nün ilk tavrının, Cenâb-ı Hakk'ın rızasına uygun bir tavır olduğunu göstermektedir. Zira sabır, çizgi yenileme değil, bulunduğu çizgide kalmanın adıdır.

Bu itibarla da burada, Allah Resûlü'nü tebci vardır, O'nun yaptığıının, Allah (celle celâluhu) tarafından güzel görüldüğü müjdelenmekte ve âdetâ, "Dünya hayatına dilbeste olanlara teveccüh etme. Zaten Sen onlara teveccüh etmezsin. Çünkü onlara teveccüh senin ufkunu karartır. Hâlbuki sen nezhler nezhisin. Senin ufkunda bir tek gubâr yoktur." müjdesi verilmektedir.

O, böyledir, böyle kalmıştır ve Rabbinin huzuruna da bu nezahetiyle gitmiştir. Günaha karşı O, bulunduğu çizgiyi öyle korumuştur ki, doğduğu gün nasıl tertemizdir, vefat ederken de aynı temizlik içindedir.

Efendimiz'in Hz. Zeynep'le İzdivacı

Eski-yeni din düşmanları, Allah Resûlü'nün, Zeynep Validemiz'le (radiyallahu anhâ) evlenmesini de dillerine dolayıp, onunla Allah Resûlü'ne çamur atmak istemişlerdir. Ancak, attıkları çamurun hepsi de kendi suratlarına çalınmış ve Allah Resûlü'nün pâk

dâmenine bir zerre bile bulaşmamıştır.

Bu hâdise, Kur'ân-ı Kerim'de şöyle anlatılır:

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا

*“Allah’ın nimet verdiği, senin de nimetlendirdiğin kimseye: Eşini bırakma, Allah’tan sakın diyor, Allah’ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyorsun. İnsanlardan çekiniyorsun; oysa asıl kendisinden korkulması gereken Allah’tır. Zeyd, o kadından ilişkisini kesince, Biz, onu sana nikâhladık ki, (bundan böyle) evlâtlıkları, karlılarıyla ilişkilerini kestikleri zaman, o kadınlarla evlenmek hususunda mü’minlere bir güçlük olmasın. Allah’ın emri yerine getirilmiştir.”*⁸²⁸

Allah Resûlü, Zeyd’i (radıyallâhu anh) çok severdi. Başkasını değil de sadece onu evlât edinmişti. Zeyd (radıyallâhu anh), Allah Resûlü’ne o kadar yakın biliniyordu ki, herkes ona sanki Efendimiz’in öz evlâdıymış gibi bakıyor, onu Efendimiz’in öz evlâdı gibi görüyorlardı. Evet o, kendini Allah Resûlü’nün yoluna feda etmiş; Allah Resûlü de ona, sevgisinin kapılarını ardına kadar açıvermişti.

Zeyd (radıyallâhu anh), azatlı bir köleydi. Efendimiz onu hürriyete kavuşturmuş ve evlât edinmişti.. o günün âdetine göre de, Zeyd’den bu azatlı köle olma vasfını silip atmak mümkün değildi. Bu düşünce, âdeta cemiyetin içine işlemiş bir illet ve bir hastalıktı. Bir insan azat edilmiş olsa dahi ikinci sınıf vatandaş olarak kabul ediliyordu. Bu düşüncenin temelinden yıkılması ve cemiyetin bu hastalıktan kurtarılması gerekiyordu. Allah Resûlü’nü derin derin düşündüren bu mesele de çare bekliyordu...

Ancak getirilecek çözüm, evvelâ pratikte de hüsnü kabul görmeliydi. Onun için Allah Resûlü, alınlarında esaret damgası taşıyan bu insanlara apayrı bir metodla yaklaştı.

Hürriyet çok mühimdi ama o en kıymetli hususu kaçırmamak, elde tutabilmek daha mühimdi. Hürriyeti taşıyamayacak bir insan, ne kadar hürriyete kavuşsa da, yine de hür bir insan gibi yaşayamaz. Nitekim Amerika’da esirler hürriyete kavuşturulduğunda, bu problem acı acı yaşanmış ve gerçek çözüm, yıllar almıştı. O gün henüz hürriyet havasını teneffüs etmeye alışmamış bu insanlar, ellerine verilen imkânları satıp, tekrar eski

efendilerinin yanlarına dönmüşlerdi. Çünkü o gün için şartlar henüz hürriyet atmosferine göre hazır hâle getirilememişti. Ne fertler ruhen bu işe hazır, ne de cemiyet. Dolayısıyla da hürriyete kavuşturma gayretleri beklenen neticeyi vermemişti.

Allah Resûlü ise, bir taraftan onları ruhen hür düşünceye, hür harekete alıştıran, diğer taraftan da cemiyeti hazırlıyor ve bu insanları cemiyetin birer parçası hâline getirmeye çalışıyordu. Dün onlar birer ev eşyası gibiydiler, bu gün ise hepsi, cemiyetten birer uzuv hâline gelmişlerdi.

Efendimiz, cemiyete yerleşmiş bu köhne zihniyete son darbeyi vuracağı fırsatı kolluyordu. Çok zor, çok çetin bir işti ama, Allah Resûlü, rahatlıkla onun da altından kalkabilecekti.

O, nasıl, cephenin en zor yerine evvelâ kendi yakınlarını sürüyordu, burada da aynı şeyi yapacaktı. Asillerden asil bir kadını, öz halasının kızını, Abdullah b. Cahş'ın (radıyallâhu anh) kızkardeşini, azatlı köle Zeyd'le (radıyallâhu anh) evlendirecekti.

Allah Resûlü, bu akraba evine her zaman girip çıkardı. Bu ev O'nun halasının eviydi.. ve bu hane aynı zamanda senelerden beri, Allah Resûlü'nden bir teklif bekliyordu. Zira Allah Resûlü'nün zevceleri arasına girmek, her kadının en büyük idealiydi ve bunda yadırganacak bir şey de yoktu.

Daha önce de arz ettiğim gibi, Hz. Sevde'yi (radıyallâhu anhâ) Efendimiz boşamak isteyince, büyük kadın gelmiş ve Allah Resûlü'ne âdeta yalvarmış.. gününü Âişe'ye (radıyallâhu anhâ) verdiğini ortaya koymuş.. tek isteğinin Peygamber zevcesi olarak vefat etmek olduğunu ifade etmişti ki, bunlar, Allah Resûlü'nün nikâhı altında kalabilmek için yapılan fedakârlıklardı.⁸²⁹ Hz. Ömer (radıyallâhu anh), hayatı boyunca bu haneye akraba olabilmek için çırpınıp durmuş ve Hazreti Fatıma Validemiz'e (radıyallâhu anhâ) talip olmuş; ancak, Allah Resûlü onu Hz. Ali'ye (radıyallâhu anh) verince, Hz. Ömer'e Hz. Ali'nin kızı Ümmü Gülsüm'ü bekleme kalmıştı. Bu mübarek kadın Hz. Ömer'in nikâhı altına girdiğinde henüz çocuk yaştaydı; çocuk yaştaydı ama bu, Hz. Ömer'in (radıyallâhu anh) Efendimiz'e akraba olma rüyasıydı. Ömer'in tek düşüncesi Efendimiz'e akraba olmaktı.⁸³⁰

Bir halanın, yeğenine kızını vermek istemesi ve bu husustaki beklentisi gayet normaldi. Hem, Hz. Zeynep (radıyallâhu anhâ), her yönüyle bir peygamber hanımı olmaya lâyıktı. Belki o da Efendimiz'i istiyordu...

Allah Resûlü, halasının evine gitti: “Zeyneb’e talibim.” dedi. Ev halkı sevinçten uçacak hâle gelmişlerdi... Demek senelerce bekledikleri an gelmişti. Resûlullah, Zeyneb’e talip oluyordu. Firaset-i A’zam, talebinin yanlış anlaşıldığını derhal anladı.. ve tashih etti: “Ben, Zeyneb’i Zeyd için istiyorum.” Hepsi donup kalmıştı. İsteyen Allah Resûlü olmasaydı, teklif hemen reddolunurdu. Ama Allah Resûlü’ne itiraz etmeleri mümkün değildi. Bu evlilik, sırf Allah Resûlü’nün emri olduğu için kabul edildi ve isteksiz bir yuva kuruldu. Ne var ki, toplum hayatı adına gerçekleştirilmek istenen şey de gerçekleşmişti.

Kadın, asil ve soyluydu. Yetişme tarzı da ona göre olmuştu. Zeyd (radıyallâhu anh) ise, Allah Resûlü tarafından çok sevilse bile, o günkü anlayış içinde hürriyetini sonradan elde etmiş bir köleydi. Sıradan bir aileden gelmişti; dolayısıyla da imtizaçları mümkün görünmüyordu. Daha doğrusu, Hz. Zeyd (radıyallâhu anh), mânevî âleme açık firasetiyle, kendini bu kadına küfüv ve denk görmüyordu. Zeynep’de (radıyallâhu anhâ), apayrı bir gönül, apayrı bir kalb ve apayrı bir irade vardı.. ve nübüvvet hanesine ta’lik edilmeye namzet bir pırlantaydı.

Zeyd; bu mevzu ile alâkalı defaatle Allah Resûlü’ne müracaat etmiş ve hanımından ayrılmak istediğini söylemişti; Allah Resûlü de, her defasında ona: “*Hanımını tut! Allah’tan kork!*” deyip onu savmıştı. Efendimiz’in bir tek düşüncesi vardı; bu evlilikle, cahiliyeye ait bir düşünceyi kökünden yıkacaktı. O, bu mülâhaza ile yola çıkmış ve bir evliliğe sebep olmuştu. Ancak her geçen gün huzursuzluk daha da artıyordu ki, artık kopma kertesine gelmişti.

Gerçi boşanma ufuktaydı ama, Allah Resûlü, pratikte, bir köle ile, bir asil kadının evlenebileceğini de göstermişti. Allah Resûlü, bir rehberdi. Rehber, dediği ve diyeceği herşeyi evvelâ kendisinde ve yakınlarında tatbik etmeliydi. Bu da Allah’ın izni ve sevkiyle öyle olmuştu ama; şimdi vahiy ufkunda, encâmı ağır ve tahammülfersâ hâdiselerin emareleri belirmişti.

Allah Resûlü, Cenâb-ı Hakk’ın bildirmesiyle, bir gün Zeyneb’in (radıyallâhu anhâ) kendi hanımı olacağını da biliyordu. Açıklama emri olmadığı için de bunu hep gizliyordu. Zaten Hz. Âişe Validemiz’in (radıyallâhu anhâ) ifadesiyle, eğer Allah Resûlü, kendisine gelen vahiyden bir şey gizleyebilseydi, işte bu izdivaçla alâkalı âyeti gizlerdi.⁸³¹ Evet, Zeynep (radıyallâhu anhâ) ile evlenme Allah Resûlü’ne o kadar ağır gelmişti. Ancak ezelde kıyılmış bir nikâhı reddetmek kimin haddineydi. Allah (celle celâluhu): **رَوَّجْنَاكَهَا** diyordu. “*Onu sana nikâhladık.*” Bu nikâh, doğrudan doğruya Cenâb-ı Hak tarafından

kıyılmıştı. Bu nikâhın şahitleri de, Mele-i A'lâ'nın sakinleriydi. Bu bedeli çok ağır nikâhla, Allah (celle celâluhu), bir hüküm daha bildiriyordu: “Evlâtlıklar, insanın öz evlâdı gibi değildir.” Hanımlarını boşarlarsa, baba durumunda olanların onları alması caizdir. Hâlbuki, cahiliye devrinde evlâtlık, öz evlât gibi kabul ediliyor ve onlar, ölse veya hanımlarını boşasalar, onların hanımlarıyla evlenmek caiz görülüyordu. Cahiliyeye ait bu telakki de yıkılmalıydı; yıkılıyordu da; ancak, bu koca enkazı âdeta tek başına Resûlullah omuzlarında taşıyordu. Bu ağır imtihanın önemli unsurlarından:

Zeynep Validemiz'in (radıyallâhu anhâ) şu tali'ine bakın ki, yaptığı iki evlilikle, cahiliyeye ait iki bâtil düşüncenin yıkılmasına sebep oluyordu.

Bazı tefsirlerde uydurma bir hâdise nakledilir:

Efendimiz, güya bir gün Zeynep Validemiz'i (radıyallâhu anhâ) görmüş.. hem de nikâhlı olduğu bir dönemde.. onun güzelliği karşısında **سُبْحَانَكَ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ** demiş.. bunu da Zeynep Validemiz duymuş (vs.)... İsrailiyat kaynaklı bu türlü muzahref söz ve düşünceler, maalesef bir kısım Ehl-i Sünnet âlimleri üzerinde de tesirli olmuştur. Bunlardan ismini arz edemeyeceğim mühim bir müfessir: **عَادَ زَيْدٌ إِلَى الْبَيْتِ فَاطَّلَعَ** “Zeyd eve gelince manzarayı çaktı.(!)” şeklindeki bir ifadeye yer vermiştir ki, böyle bir düşünce, ancak bir din düşmanının uydurabileceği iğrençlikte bir düzmedir. Ben, o müfessirimize saygımın ifadesi olarak “Dilin kurusun!” demiyorum; ama, bu sözü bilerek ve inanarak söyleyen, kim olursa olsun, onun dili kurumalıdır.

Evvelâ: Efendimiz, Zeyneb'i (radıyallâhu anhâ) ilk defa görüyor değildi ki.. Zeynep (radıyallâhu anhâ), O'nun gözü önünde büyümüşü.

İkincisi: Eğer Allah Resûlü'nün içinde Zeyneb'e (radıyallâhu anhâ) karşı zerre kadar temayül olsaydı, onu niçin Zeyd'le (radıyallâhu anh) evlendirsindi ki; gidip kendisi için talip olurdu.

Üçüncüsü: Ev halkının bütünüyle, Zeyneb'in (radıyallâhu anhâ) Allah Resûlü'ne zevce olmasını cân-u gönülden istediklerini yukarıda arz etmiştik. Allah Resûlü'nün, onu almasına mâni ne idi ki, Zeyd'le (radıyallâhu anh) evlenmesini istedi de kendine nikâhlanmadı?

Demek ki, Allah Resûlü'nün, Zeynep Validemiz'le (radıyallâhu anhâ) evlenmesi tamamen bir emir gereği idi. Allah (celle celâluhu) emretti ve Allah Resûlü de bu emre icabet etti. Diğer söylenen uydurma sözlerin hepsi, dünkü Volterlerin, yakın tarihteki

Goldziherlerin ve daha bilmem kimlerin hazırladıkları senaryolardır; iftira ve yalan olmaktan başka da, hiçbir mânâları yoktur. Allah Resûlü, o Allah Resûlü olacak; Zeynep, o Zeynep olacak; Zeyd de, o Zeyd olacak da; onların dediği gibi bir hâdise cereyan edecek. Aman Allahım! Bu ne korkunç iftira, bu ne korkunç yalan, bu ne korkunç bir cehalet ve bu ne korkunç bir din düşmanlığıdır!

Esefle ifade edeyim ki; bugün bu malzemeleri, kendini onlara kaptırmış, içimizdeki figüranlar da kullanmaktadır. Zannediyorum onları, tamamen aşağılık duygusu ve aşağılık kompleksi böyle aşağılık bir iş yapmaya ve söz söylemeye sevk etmiştir?. Ne diyebiliriz ki, hidayet Allah'ın (celle celâluhu) elindedir. Rabbim onlara da hidayet etsin!

Konuya, “Her nebi masumdur, Allah Resûlü ise masumlar masumudur.” diyerek başladık ve müşahhas misallerle, Allah Resûlü'nün masumiyetini göstermeye gayret ettik. Ancak şunu da itiraf etmeliyiz ki, O'nun masumiyeti, bizim anlatabildiğimizin de çok üstünde ve ötesindedir. Biz, bu mevzuu ancak, kendi kapasitemiz ölçüsünde aktarabildik...

Buraya kadar söylediklerimiz, doğrudan doğruya Allah Resûlü'nün ismet ve iffetiyle, yani günahsız oluşuyla alâkalıydı. Şimdi de O'nun masumiyetini başka bir zaviyeden arz etmek istiyorum. O'ndaki zühd, takva, Allah korkusu, kulluk şuuru ve ibadet anlayışı zaviyesinden İki Cihan Serveri'nin masumiyetini bütün buudlarıyla görüp anlamak ve O'nu tanımak isteyenlerin, O'nun ötelere ve Rabbiyle irtibatının bir unvan ve bir buudu olan, aşağıdaki hususları bilmeleri zarurîdir:

DİPNOTLAR

⁷⁶⁵ Buhârî, *teyemmüm* 1; Müslim, *mesâcid* 3.

⁷⁶⁶ Hicr sûresi, 15/6; Sâffât sûresi, 37/36; Duhân sûresi, 44/14; Kalem sûresi, 68/51.

⁷⁶⁷ Yunus sûresi, 10/2; Sâd sûresi, 38/4.

⁷⁶⁸ Müslim, *fedâilü's-sahâbe* 132; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/17, 5/174; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 3/62.

⁷⁶⁹ Buhârî, *tâbir* 1-5; Müslim, *rüya* 6-9.

⁷⁷⁰ Enfâl sûresi, 8/67-69.

⁷⁷¹ Hac sûresi, 22/39.

⁷⁷² Hicr sûresi, 15/85.

- 773 Nahl sûresi, 16/125.
- 774 Kalem sûresi, 68/4.
- 775 Müslim, *müsafirîn* 139; Ebû Dâvûd, *tatavvu* 26.
- 776 Yusuf sûresi, 12/92 âyetinden iktibas.
- 777 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 5/74; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 9/118; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 4/301.
- 778 Müslim, *cihad* 58; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/32-33.
- 779 İbrahim sûresi, 14/36.
- 780 Mâide sûresi, 5/118.
- 781 Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/383; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 7/359; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 6/321.
- 782 Buhârî, tefsir (5) 14; Müslim, *tahâre* 37; *fezâil* 40.
- 783 Nuh sûresi, 71/26.
- 784 Yunus sûresi, 10/88.
- 785 Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/383; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 7/359; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 6/321.
- 786 Müslim, *cihad* 58; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/31-33.
- 787 Enfâl sûresi, 8/68.
- 788 Muhammed sûresi, 47/4.
- 789 Buhârî, *teyemmüm* 1; *salât* 56; Müslim, *mesâcid* 3.
- 790 Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/197.
- 791 Tevbe sûresi, 9/43.
- 792 Bkz.: Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 16/73-74; Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur'an*, 8/154; Seyyid Kutup, *Fî Zılâli'l-Kur'an*, 3/1662.
- 793 Buhârî, *iman* 24; Müslim, *iman* 106-110.
- 794 Zemahşerî, *Keşşâf*, 2/153-154.
- 795 Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 16/73-74.

- 796 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 4/5.
- 797 Buhârî, *cenâiz* 23; Müslim, *fedâilü's-sahâbe* 25.
- 798 Buhârî, *salât* 70; Müslim, *itk* 5-15.
- 799 İnşirah sûresi, 94/1.
- 800 Tirmizî, *tefsir* (70) 1; Taberî, *Câmiu'l-beyan*, 50/51.
- 801 Ahzâb sûresi, 33/53.
- 802 Hucurât sûresi, 49/2-5.
- 803 Bkz.: Cezîrî, *el-Mezâhibü'l-erbaa*, 1/272-273.
- 804 Buhârî, *salât* 101; Müslim, *salât* 261.
- 805 Kehf sûresi, 18/6; Şuarâ sûresi, 26/3.
- 806 İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/600-601.
- 807 Müddessir sûresi, 74/22.
- 808 Tirmizî, *menâkıb* 10; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/190-191.
- 809 Tâhâ sûresi, 20/60.
- 810 Bkz.: Bakara sûresi, 2/205; Tâhâ sûresi, 20/48; Necm sûresi, 53/33; Meâric sûresi, 70/17; Gâşiye sûresi, 88/23; Leyl sûresi, 92/16; Alak sûresi, 96/13.
- 811 Taberî, *Câmiu'l-beyan*, 5/114; İbn Kesîr, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-azim*, 4/140.
- 812 Buhârî, *cihad* 37; Ebû Dâvûd, *tbb* 1.
- 813 İsrâ sûresi, 17/73-75.
- 814 İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 5/222; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/312-313.
- 815 Buhârî, *i'tisam* 2; Müslim, *iman* 32.
- 816 İsrâ sûresi, 17/74.
- 817 İsrâ sûresi, 17/76.
- 818 Müslim, *fedâilü's-sahâbe* 45; İbn Mâce, *zühd* 7. (Hâdisi tam olarak İbn Mâce'de geçmektedir.)
- 819 En'âm sûresi, 6/52.
- 820 Kehf sûresi, 18/28.

821 Bkz.: Hucurât sûresi, 49/13.

822 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 6/215; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 1/142; Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 9/307.

823 Buhârî, *iman* 22; *edeb* 44; Müslim, *eymân* 38.

824 Buhârî, *iman* 22; *utk* 15; Müslim, *eymân* 40.

825 Tirmizî, *zühd* 37; İbn Mâce, *zühd* 7.

826 Tirmizî, *menâkıb* 17; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/95.

827 İbn Mâce, *mukaddime* 11; el-Hâkim, *Müstedrek*, 3/83; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 6/370.

828 Ahzâb sûresi, 33/37.

829 Buhârî, *nikâh* 48; Müslim, *radâ* 47.

830 İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 8/463; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 8/293-294.

831 Buhârî, *tevhid* 22; Müslim, *iman* 288.

ZÜHD VE TAKVASIYLA EFENDİMİZ

Allah Resûlü, zahidlerin en zahidiydi. O'ndaki verâ, yani kaba mânâsıyla şüpheli şeylerden kaçınma, –o seviyede olmak şartıyla– ikinci bir insanda yoktu. O, bütün tavır ve hareketlerini, bu çizgiye göre ayarlamıştı. Allah'tan öyle korkardı ki, sanki kalbi duracak gibi olurdu.. o kadar hassas, o kadar duyarlı idi ki; gözyaşlarının akmadığı ve ürpermediği zaman çok azdı. O, coşarken âdeta bir derya, dururken de umman gibiydi.

Şimdi, hayatını bu çerçeve içinde geçirmiş bir insana, yukarıda arz ettiğim âyetleri yanlış değerlendirerek, dünyaya temayül ve günaha meyil urbası biçmek, büyük bir saygısızlık ve korkunç bir aldanmışlıktır. Allah (celle celâluhu), O'nu öyle bir yücelik semasına oturtmuştur ki, yerde havlayanların sesi, O'na hiçbir zaman ulaşamayacaktır. Nerede kaldı ki, attıkları çamur O'na sıçrayabilsin. Zira O'nun zühdü, takvası, Allah'tan (celle celâluhu) korkması ve günahlara karşı fevkalâde derecede hassas davranması, O'nun günah işlemeye meyli olmasıyla kat'iyen bağdaştırılamaz.

İşte şimdi de kuşbakışı, O'nun bu derinliklerine temas etmek istiyoruz:

Evvelâ, zühd; dünya ona verilse sevinmeme, bütün dünya elinden gitse üzülmemeye hâlidir. Bu hâl, Allah Resûlü'nde doruk noktadadır. Bütün dünya O'nun olsaydı, her hâlde bir arpa tanesi bulmuş kadar sevinmezdi. Bütün dünya, bir anda elinden gitseydi, yine bir arpa tanesi kaybetmiş kadar üzülmezdi. O, dünyayı kalben bu şekilde terk etmişti. Ancak bu terk, hiçbir zaman kesben de dünyayı terk etmek değildir. Zira, kazanç yollarının en mantıkîsini ve en güzelini bize gösteren, yine Hz. Muhammed Aleyhisselâm'dır. O'nun kesben dünyayı terk etmesi veya insanları buna teşvik etmesi düşünülemez. Dünyayı terk, kalben olmalıdır. Buna en güzel delil de yine Allah Resûlü'nün kurduğu İslâm Site Devleti'nin, kısa zamanda dünyanın en zengin ve en güçlü devletlerinden biri hâline gelmesidir. Bir Batılı düşünürün dediği gibi, Allah Resûlü'nün kurduğu bir büyük devletten, daha sonra tam 25 tane imparatorluk ölçüsünde devlet doğmuştur. Osmanlı Devlet-i Âliyesi bunlardan sadece bir tanesidir. Evet, zühdde temel düşünce bu olmalıdır.

Allah Resûlü, peygamberliğin aydınlık iklimine adımını attığı andan, dünya bütün debdebe ve ihtişamıyla O'nun ayağının önüne serildiği âna kadar hiç tavrını değiştirmede. Hatta O, dünyaya geldiği anda sahip olduğu mal varlığına, vefat ederken sahip değildi. Çünkü neyi var, neyi yoksa hep dağıtmış ve infak etmişti. Bakın

metrûkâtına, sadece birkaç keçi ve bir de hanımlarının içinde buldukları küçük odalar. Onlar da yine millete ait sayılırdı ki, analarımız vefat edince, hepsi de mescide dahil edilmişti. Oraya giden herkesin de bilebileceği gibi, bu hücreler mescidin bir köşesine sıkışacak kadar dar bir yer işgal ediyordu.⁸³²

da. Hasır Üzerinde Yatması

Hz. Ömer (radıyallâhu anh), bir gün Allah Resûlü'nün huzuruna girdi. Efendimiz yattığı hasırın üzerindeydi ve yüzünün bir tarafına, hasır iz yapmıştı. Odasının bir yanında işlenmiş bir deri, bir diğer köşesinde de, içinde birkaç avuç arpa bulunan küçük bir torba vardı. İşte Allah Resûlü'nün odasında bulunan eşyalar bundan ibaretti. Hz. Ömer (radıyallâhu anh), bu manzara karşısında rikkate geldi ve ağladı. Allah Resûlü niçin ağladığını sorunca da Ömer (radıyallâhu anh):

“Yâ Resûlallah! Şu anda kisaralar, krallar saraylarında kuş tüyünden yataklarında yatarken, (kâinat, yüzü suyu hürmetine yaratılmış olan) sen, sadece kuru bir hasır üstünde yatıyorsun ve o hasır, senin yüzünde iz bırakıyor. Gördüklerim beni ağlattı.” cevabını verir. Bunun üzerine Allah Resûlü, Ömer'e (radıyallâhu anh) şu karşılıklıta bulunur: “İstemez misin, yâ Ömer! Dünya onların, ahiret de bizim olsun.”⁸³³ Başka bir rivayette ise Efendimiz şöyle buyururlar: **مَا لِي وَمَا لِلدُّنْيَا مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلَّا كَرَاحٍ إِسْتِظْلًا تَحْتِ شَجَرَةٍ ثُمَّ** **رَاحَ وَتَرَكَهَا** “Dünya ile benim ne alâkam var. Ben bir yolcu gibiyim. Bir ağaç altında gölgelenen bir yolcu.. sonra da orayı terk edip yoluna devam eden...”⁸³⁴

O, dünyaya bir vazifeyle gelmişti. Duygu ve düşüncede insanlara diriliş solukları getirmiştir. Vazifesi bittiği zaman da dünyayı terk edecekti. Dünya ile bu kadar alâkasız bir insanın, dünya adına bazı şeylere temayül edeceğine ihtimal vermek, aklın kabul edeceği şeylerden değildir. Evet, O, asla dünyaya meyletmedi, ve O, hiçbir zaman inhirafa yelken açmadı...

db. Sadaka Hususundaki Hassasiyeti

“Akşam yatmış, fakat sabaha kadar dönüp durmuş, bir türlü uyuyamamıştı. Sağına dönüyor, soluna dönüyor, “uf”layıp duruyordu. Sabah, hanımı sordu: “Yâ Resûlallah, bu

gece rahatsız mıydınız? Çok ızdırap çektiniz.” Ve Allah Resûlü’nün cevabı şu oldu: *Yatağımı hazırlarken, yere düşmüş bir hurma buldum. Onu ağzıma koydum. Fakat sonra aklıma geldi ki, Bizim evde sadaka ve zekât hurmaları da bulunuyor. Ya bu hurma, onlardan ise! İşte sabaha kadar bunu düşündüm, bunun ızdırabıyla sağa sola dönüp durdum. Bir türlü gözüme uyku girmedi.”*⁸³⁵

Sadaka ve zekât O’na haramdı. Ancak bu hurma, kendine ait hediye hurmalardan da olabilirdi. Hatta bu ihtimal, diğer ihtimalden daha kuvvetliydi. Çünkü O’nun hanesinde, sadaka veya zekât malları gecelemez, geldiği gibi dağıtılırdı. Şüphenin en küçüğüne karşı böyle davranan ve hayatını hep böyle hassasiyet içinde geçiren bir insanın, kesin haram olan bir işe yanaşması mümkün müdür? O, en küçük ve şüpheli bir şeyle dahi, ruh dünyasını kirletmeme mevzuunda fevkalâde hassastı. Böyle bir irade, nasıl olur da kesin bir günah karşısında gevşerdi? Hayır, O hiçbir günah karşısında gevşemedi ve ruhunda hiçbir günaha yol vermedi. Ruhu ve iradesi her zaman nezih, tertemizdi, öyle yaşadı ve Refik-i A’lâ’ya da öyle yükseldi.

dc. “Beni Hud Sûresi İhtiyarlattı”

Hz. Ebû Bekir (radıyallâhu anh), Allah Resûlü’ne sorar: “Yâ Resûlallah! Saçınızda ak görüyorum. Birdenbire ihtiyarladınız; bir derdiniz mi var?” Ve İki Cihan Serveri cevap verir: *شَيْبَتِي هُوَ وَالْوَأَقَعَةُ وَالْمُرْسَلَاتُ* “Beni Hud, Vâkıa, Mürselât sûreleri ihtiyarlattı.”⁸³⁶ Hud sûresinde O’na: *فَاسْتَقِمَّ كَمَا أُمِرْتُ* “Emrolunduğun şekilde dosdoğru ol!”⁸³⁷ denmişti. Bu doğruluk, Cenâb-ı Hakk’ın, Habîbi için çizdiği doğruluktur. Ve O’ndan, bu çizginin korunması isteniyordu...

Mürselât, Cennet ve Cehennem’in, zümre zümre ayrıldığını, insanların dehşet içinde iki büklüm olduğunu anlatıyordu. Vâkıa, yine bu zümreleri gösterip teşhir ediyordu. Bu sûrelerde anlatılanlar, Allah Resûlü’nü dehşette bırakıyor ve ihtiyarlatıyordu...

dd. Ahirete Bakışı

Bir sahabi, evinde Kur’ân okuyordu. Aynı zamanda okuduğu Kur’ân, dışardan da

duyuluyordu. Tam bu sahabi: **إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَجِيمًا * وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا**⁸³⁸ okurken, Allah Resûlü oradan geçmekteydi. Birden rengi sarardı ve diz üstü yere çöktü. Sanki âyetler, O'nu ırgalıyor gibiydi. Evet, O, bu âyetlerin tehdidinden öyle korkmuştu.⁸³⁹

Bu âyetler: *“Hiç şüphesiz bizim nezdimizde (onlar için hazırlanmış) boyunduruklar, yakıcı bir ateş, boğazdan geçmez bir yiyecek ve elem verici bir azap var.”* diyordu.

Aslında, bu gibi ifadelerden hiç endişe etmemesi gereken birisi varsa, o da Allah Resûlü'ydü. Ancak O, bize edep, terbiye ve Allah (celle celâluhu) karşısında takınılacak tavır adına ders veriyordu...

de. Nazar-ı İlâhî Karşısında Efendimiz

Abdullah b. Mesud anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü bana,

“Kur’ân oku da dinleyeyim.” dedi. Ben de: *“Yâ Resûlallah! Kur’ân Sana nazil olup dururken, ben sana nasıl Kur’ân okurum!”* dedim. *“Ben başkasından dinlemeyi severim.”* buyurdular. Bunun üzerine Nisâ sûresinin başından okumaya başladım ve: **فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَىٰ هَؤُلَاءِ شَهِيدًا** âyetine⁸⁴⁰ gelmişim ki *“Yeter, yeter!”* dediler. Döndüm baktım, Allah Resûlü ağlıyor ve gözyaşları çağlıyordu. Kalbi çatlayacak gibi olmuş ve dayanamama kertesine ulaşmıştı.⁸⁴¹

Âyet, O'na, ahiretteki dehşetli bir tabloyu sergiliyor ve şöyle diyordu: *“Her ümmetten bir şahit, seni de bunlara şahit getirdiğimiz zaman nice olur.”*

df. O'nun Tefekkürü

Bir gece Allah Resûlü bana hitaben *“Yâ Âişe! Müsaade eder misin, bu gece Rabbime ibadet edeyim.”* dedi. Ben de *“Seninle olmayı severim, fakat senin hoşuna gidecek olan her şeyi de severim.”* dedim.

Allah Resûlü kalktı ve namaza durdu. O gece sabaha kadar **إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ**

“*وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لآيَاتٍ لِأُولِي الْأَبْصَارِ*” *Göklerin ve yerin yaratılışında, gecenin ve gündüzün gidip-gelişinde elbette akıl sahipleri için ibretler vardır.*”⁸⁴² âyetini okudu ve gözyaşı döktü. Sabah olunca ezan okumaya gelen Hz. Bilal kendisine: “Yâ Resûlallah! Kendini niçin bu kadar zora koşuyorsun? Allah (celle celâluhu) senin geçmiş ve gelecek bütün günahlarını affetti.” dedi. Bunun üzerine Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem): **أَفَلَا** **أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا** buyurdu. “*Bana bu kadar ihsanda bulunan Rabbime ihsanı ölçüsünde şükreden bir kul olmayayım mı?*”⁸⁴³

Meğer Allah Resûlü ne için gözyaşı döküyormuş? O, kendi çizgisi içinde, şükür zirvesini tutturamamaktan korkuyor ve bunun için ağlıyor! Böyle bir Zât’ın günah işleyeceğini veya günaha meyletmış olabileceğini düşünebilir misiniz?..

Efendimiz, Allah’ın (celle celâluhu) yasak kıldığı şeyleri yapmamakta ne kadar hassas, günaha girmeme mevzuunda ne derece dikkatli davranıyordu ise, emirleri dinleme konusunda da aynı derecede hassas, emre âmâde ve titizdi. O’nun masumiyet ve nezahetine sadece bu zaviyeden bakılsa, zannediyorum başka delil aramaya ihtiyaç olmayacak.

Aslında, O’nun yaşadığı gibi bir hayat yaşamaya kimse güç yetiremezdi. Ferdî ibadetlerinde, kendine karşı çok disiplinli ve nefesine karşı da çok ciddiydi. Âdeta O’nun bütün hayatı, ibadete göre programlanmış gibiydi.. âdeta ibadet etmediği bir an yoktu. Tabî ki ibadeti sadece bildiğimiz, namaz, oruç vs. şeklinde sınırlandırmamak lâzım. O yaptığı her işi, ibadet şuuruyla yapıyordu.

Biz O’na “Zahitler Zahidi” derken, kelime yetersizliğinden dolayı dedik. Yoksa O’nun zühdünü bir başka kelime ve bir başka lafızla ifade etmek gerekirdi.

dg. Hayırdaki Sürati

Bir gün mescide geldi, cemaatinin önüne geçti ve namaza durdu. Ardından hemen namazını bozdu ve odasına doğru telaşla yürüdü. Öyle bir heyecan ve telaş içindeydi ki, O’nu gören, yangına gidiyor zannedirdi. Biraz sonra geldi. Eski heyecanından eser yoktu. Geçti namazı kıldırdı. Namazdan sonra sahabe, biraz evvelki heyecan ve tehâlükünün sebebini sorunca, şu cevabı verdi: “*Biraz evvel bana, fakirlere dağıtılmak üzere bir*

şeyler getirildi. Ben, dağıtmayı unuttum. Tam namaza durduğum sırada hatırladım. Evimde böyle bir mal varken, namaz kılmak hoşuma gitmedi. Gidip Âişe'ye (radıyallâhu anhâ), o malı dağıtmasını söyledim.”⁸⁴⁴ İşte buna zühd denir, işte buna incelik denir, işte buna takva denir ve işte buna O'nun dünya ile alâkası denir...

Defalarca, dünya O'na temessül etmiş, kendini kabul ettirmek istemişti de O, her defasında elinin tersiyle onu itmişti.⁸⁴⁵

dh. Günlerce Aç ve Susuz Kalışı

O'nun, günlerce ağzına bir tek lokma koymadığı çok olurdu. Zaten hayatı boyunca, arpa ekmeğiyle dahi, karnını bir kere doyurduğu vâki değildir. Aylar geçer, O'nun evinde bir çorba kaynatmak için ateş yanmazdı.⁸⁴⁶

Bir gün namazını oturarak kılıyordu. Kıldığı nfile bir namazdı. Ebû Hüreyre (radıyallâhu anh), namazdan sonra sordu: Yâ Resûlallah! Bir hastalığınız mı var? Namazı oturarak kılıyorsunuz? Verilen cevap cihanı ürpertecek şekildeydi: “Yâ Ebâ Hüreyre, günlerdir ağzıma götüreceğim bir şey bulamadım. Açlık takatimi kesti, ayakta duracak dermanım kalmadı, onun için namazımı oturarak kılıyorum.”

Ebû Hüreyre diyor ki, bunu duyunca ağlamaya başladım. Allah Resûlü kendi durumunu unutmuş, bana teselli veriyordu: “Ağlama yâ Ebâ Hüreyre! Burada çekilen açlık, insanı ahiret azabından kurtarır.”⁸⁴⁷

O, bir liderdi. Raiyyetinin arasında günlerce aç kalanlar vardı. İşte, Allah Resûlü de kendi hayat standardını onlara göre ayarlamıştı.

Tebası içinde, maddî hayat itibarıyla en fakirâne hayatı O yaşıyordu.. hem de bunu kendi ihtiyarıyla yapıyordu. İsteseydi müreffeh bir hayat yaşayabilirdi. Bu, O'nun için hiç de zor değildi. Zira, sadece kendisine hediye olarak gelenleri dağıtmayıp yanında bırakmış olsaydı, o gün için en mesudâne bir hayat yaşamasına kâfi gelirdi; ama O böyle yapmayı hiç düşünmedi.

Bu, kat'iyen O'nun ve yetiştirdiği cemaatinin dünyaya küsmüşlüğü veya dünyayı terketmişliği mânâsına alınmamalıdır. Mesele bir kısım şom ağızların, “Bir lokma, bir hırka”

deyip Allah Resûlü'ne ait bir ahlâk ölçüsünü alaya aldıkları gibi değildir. İsteyen, kazanır, zengin olur ve Allah'ın (celle celâluhu) emrettiği ölçüde zekâtını verir, infakta bulunur; evet kimse böyle bir kazancın karşısında değildir.. hatta helâlinden kazanmak İslâm'da teşvik bile görmüştür. Bununla beraber, Allah Resûlü'nün ve O'nun has dairededeki bir kısım arkadaşlarının, yukarıda müşahhas misallerini verdiğimiz anlayışa ve idrake sadık kalmaları gerekir. Aksi hâlde, her gün hızla büyüyen, Mekke ve Medine sınırlarını çoktan aşan bu cemaati, ilk günkü safvet ve duruluğunda tutmak mümkün değildir. Bu cemaat, sırf bir beden ve cismaniyet cemaati değildir. Bu cemaat, aynı zamanda, ruh, kalb, irade ve vicdan cemaatidir. Ve işte Allah Resûlü, cemaatini bu dinamiklerle ayakta tutmaya çalışıyordu. Onlardan istediği her fedakârlığı da, evvelâ kendisi gösteriyor ve her meselede olduğu gibi bu meselede de çıraklarına örnek oluyordu. İşte, en çarpıcı örneklerden bir tablo:

Gecenin yarısıydı. Açlık Allah Resûlü'nün bütün dermanını tüketmiş ve artık gözüne uyku da girmez olmuştu. Belki biraz uyuyabilseydi, açlığın o şiddetli ızdırabından geçici de olsa kurtulacaktı. Ne var ki açlık, O'nu terk edeceğe benzemiyordu. Evinden çıktı, bir tarafa doğru yürümeye başladı. Biraz sonra da bir karartı hissetti. Gelen biri vardı. Dikkatini oraya çevirdi.. tanıdı.. Bu, hayatının hiçbir ânında O'ndan ayrılmayan insandı. Düşüncede, aksiyonda hep O'nunla beraber olmuştu. Şimdi de gecenin yarısında, Medine'nin bu تنها köşesinde randevulaşmış gibiydiler. Gelen, Hz. Ebû Bekir'di (radıyallâhu anh) ve Allah Resûlü, ona selâm verdi. Ardından da sordu: “*Yâ Ebû Bekir! Gecenin bu vaktinde seni dışarıya çıkararak nedir?*” Ebû Bekir (radıyallâhu anh), Allah Resûlü'nü görünce derdini unutuvermişti. Zaten o, hep öyle idi. Hani Mekke'de Allah Resûlü'nü kurtarmak için girdiği kavgada komalık olmuş.. bir gün baygın kalmış ve gözlerini ilk açtığı anda “Allah Resûlü'ne ne oldu?” diye sormuştu. Anası Ümmü Ümâre kızmış: “Ölüyorsun; fakat hâlâ O'nu düşünüyorsun!”⁸⁴⁸ demişti. O, bilmiyordu ki, Ebû Bekir (radıyallâhu anh), O'nu düşünmediği zaman ölürdü. Çünkü Allah Resûlü, onun hayat kaynağıydı. İşte şimdi de O'ndan ayrı kalamamış ve bilemediği bir his, onu buraya kadar sürüklemişti. Sürüklemişti ve Resûlullah'ın sorusuna “Açlık!” diye cevap veriyordu. “Evde yiyecek bir şey bulamadım, gözüme uyku girmedi ve dışarıya çıktım.” Aynı dünya..!

Hemen ardından ekledi: “Anam babam Sana feda olsun yâ Resûlallah, Sen niye çıktın?” Cevap aynıydı. Allah Resûlü de açlıktan dolayı çıkmıştı.

Tam bu esnada bir karartı daha belirdi. Belli ki bu uzun boylu, görkemli insan

Ömer'di. Zaten, tablonun tamamlanması gerekiyordu. Allah Resûlü, sağ tarafına Hz. Ebû Bekir'i (radıyallâhu anh) almıştı; ama, henüz sol tarafının her zamanki konuğu yoktu; sanki tabloyu yarım bırakmamak için o da koşup geliyordu. Evet, gelen Hz. Ömer'di (radıyallâhu anh). Karşısında bu iki dostu görünce O da şaşırıp kalmıştı. Selâm verdi, selâmı alındı. Ve Söz Sultanı, Ömer'e (radıyallâhu anh) de niçin çıktığını sordu. O da, aynı cevabı verdi:

“Açlık, ey Allah'ın Resûlü, açlık beni dışarıya çıkardı.” dedi. Efendimiz'in hatırına Ebû'l-Heyssem (radıyallâhu anh) geldi. Evi o taraflardaydı. İhtimal gündüz de onu bağında görmüştü. Hiç olmazsa onlara hurma ikram eder ve açlıklarını yatıştırırlardı. “*Gelin Ebû'l-Heyssem'e gidelim.*” dedi.

Ebû'l-Heyssem'in (radıyallâhu anh) evine vardılar. Ebû'l-Heyssem (radıyallâhu anh) ve hanımı uyuyordu. Evde, bir de küçük bir çocukları vardı. Yaşı, beş veya altıydı. Önce kapıyı Hz. Ömer (radıyallâhu anh) çaldı. O gür sesiyle “*Yâ Ebe'l-Heyssem!*” diye seslendi. Ne Ebû'l-Heyssem (radıyallâhu anh) ne de hanımı sesi duymadı. Fakat, yatağında mışıl mışıl uyuyan o yavru, birden yatağından fırladı, “Baba! Kalk Ömer geldi.” dedi. Ebû'l-Heyssem (radıyallâhu anh), çocuğunu rüya görüyor sandı. “Yat oğlum, gecenin yarısı, bu vakitte burada Ömer'in işi ne!” Çocuk yattı. Kapı açılmayınca, bu defa da o nârin sesli Ebû Bekir (radıyallâhu anh), gelip seslendi:

“*Yâ Ebe'l-Heyssem!*” Çocuk yine fırladı, kalktı ve “Baba! Ebû Bekir geldi.” diye bağırdı. Babası onu tekrar yatırdı. Fakat son gelen, sesi soluğu cenazeleri dahi diriltiren Allah Resûlü'ydü. O, “*Yâ Ebe'l-Heyssem!*” diye seslenince, çocuk, artık yayından fırlayan bir ok olmuştu. Hem kapıya doğru koşuyor, hem de “Baba kalk, Resûlullah geldi!” diyordu.

Ebû'l-Heyssem (radıyallâhu anh), neye uğradığını şaşırmıştı. Hemen kapıya koştu. Gözlerine inanamıyordu. Gecenin bu saatinde, hanesine, Sultanlar Sultanı nüzul etmişti. Hemen onları içeri aldı. Gidip bir oğlak boğazladı. Bu şeref, insana hayatta belki bir kere nasip olurdu. Hayatının en mesut anını yaşıyordu. Canını bile sofraya koysa azdı. Hurma getirdi, süt getirdi, et getirdi ve bu aziz misafirlerine ikram etti...

Açlıklarını bastırarak kadar yediler. Ardından da yine Allah Resûlü'nün gözleri dolu dolu oldu. Ve her hâdiseye ayrı bir buud ve derinlik kazandıran dudaklarından şu sözler döküldü:

“Allah’a kasem ederim, işte şu nimetlerden yarın hesaba çekileceksiniz.” Ardından da şu âyeti okudu: **تَمَّ لِنُسْأَلَنَ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ** “O gün, muhakkak bütün nimetlerden hesaba çekileceksiniz.”⁸⁴⁹

İşte O, hayatını bu kadar hassas ve bu kadar derin ölçüler içinde geçiren müstesna bir insandı. Böyle bir insanın hayatında inhiraf bulmaya çalışmak, ya garaz, ya da cehalettir.

Hz. Ömer (radıyallâhu anh) O’na en yakın olanlardandı ve O’nun hayatının zühd yanını şöyle anlatıyordu: “Allah’a yemin ederim, ben, Resûlullah’ın, sabahtan akşama kadar kıvrandığını bilirim. Zira, hurmanın en kötüsü olan (dakal) denen hurmayı dahi bulup karnını doyuramıyordu.”⁸⁵⁰

Hâlbuki O, kimden isteseydi, O’nun için en mükellef sofralar hazırlardı. Hem buna ne hacet? Kendisine gelen hediyeler, her gün O’na ve ailesine, müreffeh bir hayat yaşatacak ölçüdeydi. Ancak O, geleni dağıtıyor ve yarınlar için bir şey bırakmıyordu.⁸⁵¹

Kendisine, niçin dünya nimetlerinden istifade etmediği sorulunca da O, şöyle cevap veriyordu: “Dünya nimetlerinden istifadeyi nasıl düşünebilirim ki, İsrâfîl sûru eline almış, Cenâb-ı Hakk’ın emrini beklemektedir. Böyle bir durumda olan insan, gelişigüzel, dünya nimetlerinden nasıl istifade eder ki?”⁸⁵²

DİPNOTLAR

⁸³² Buhârî, *ferâiz* 3; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 5/306.

⁸³³ Buhârî, *tefsir* (66) 2; Müslim, *talak* 31.

⁸³⁴ Tirmizî, *zühd* 44; İbn Mâce, *zühd* 3; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/301.

⁸³⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/193; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/17.

⁸³⁶ Tirmizî, *tefsir* (56) 6.

⁸³⁷ Hud sûresi, 11/112.

⁸³⁸ Müzzemmil sûresi, 73/12-13.

⁸³⁹ Beyhakî, *Şuabü'l-iman*, 1/522.

⁸⁴⁰ Nisâ sûresi, 4/41.

⁸⁴¹ Buhârî, *tefsir* (4) 9; Müslim, *müsâfirîn* 247-248.

⁸⁴² Âl-i İmrân sûresi, 3/190.

⁸⁴³ İbn Hibbân, *Sahih*, 2/386; İbn Kesîr, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-azim*, 1/441-442; Kurtubî, *elCâmi' li ahkâmi'l-Kur'ân*, 4/310.

⁸⁴⁴ Buhârî, *ezan* 158; Nesâî, *sehiv* 104.

⁸⁴⁵ Beyhakî, *Şuabü'l-iman*, 7/365; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 1/30.

⁸⁴⁶ Buhârî, *rikâk* 17; Müslim, *zühd* 20-36.

⁸⁴⁷ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 7/109.

⁸⁴⁸ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 3/30.

⁸⁴⁹ Tekâsür sûresi, 102/8.

⁸⁵⁰ Müslim, *zühd* 36; İbn Mâce, *zühd* 10.

⁸⁵¹ Buhârî, *bed'ü'l-vahy* 5-6; *zekât* 50; *rikâk* 20; *savm* 7; Müslim, *zekât* 124; *fedâil* 50.

⁸⁵² Tirmizî, *kıyâmet* 8; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/326, 3/7.

EFENDİMİZ'İN TEVAZUU

Allah Resûlü, fevkalâde bir tevazu insanıydı. Zaten büyüklerde, büyüklüğün alâmeti tevazu; küçüklerde küçüklüğün alâmeti ise, gurur ve tekebbürdür.⁸⁵³ O, tevazuu nispetinde büyüyordu. Evet O büyüktü, onun için de mütevazi idi. **مَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَهُ اللَّهُ،** *“Kim tevazu ederse, Allah (celle celâluhu), onu yüceltir; kim de büyüklenirse, Allah (celle celâluhu) onu zelil eder, alçaltır.”*⁸⁵⁴ diyor ve bunu hayatında da gösteriyordu. Herkes O’ndaki engin tevazua bakıyor ve büyüklüğün ne demek olduğunu anlıyordu.

Kibirlenenleri, çalım satanları Allah (celle celâluhu) hep yerin dibine batırmıştır. İşte Karun, işte Sa’lebe, işte Firavun, işte Nemrut ve işte bütün şeddatlar!

Tevazu edeni, yüzünü yere koyanı da O yüceltmıştır. İşte Musa (aleyhisselâm), işte İsa (aleyhisselâm), işte İbrahim (aleyhisselâm) ve işte Hz. Muhammed Mustafa (sallallâhu aleyhi ve sellem)...

O’nda mahviyet, bir baş döndürücü derinlikteydi. O, Allah’ın kulu ve resûlüydü. Gece, gündüz Rabbine kullukta bulunur, kullukta bulunurken de itidali korur ve şöyle buyururdu: **سَدِّدُوا وَقَارِبُوا** *“İstikametten ayrılmayın, itidali koruyun ve devamlı istikamete yaklaştırmaya çalışın.”*⁸⁵⁵ İbadet de olsa, ifrat ve tefrit, Allah Resûlü’nün yolu değildi. O, tam bir itidal ve istikamet insanıydı. Zaten, istikamet, mü’minin beş vakit namazında, Cenâb-ı Hak’tan talep ettiği yol değil mi? O yol ki, nebilerin sıddıkların ve şehitlerin yoludur. Ahirette onlarla beraber olmak isteyenler, dünyada onların gittiği yoldan gitmelidirler.

Dinin ruhu, kolaylıktır. Onu ağırlaştıran, neticede kendisi mağlup olur ve dini yaşanmaz bir mükellefiyetler yığını hâline getirir. Hâlbuki, istikamet dairesinde yaşanan din, kolaylığın ta kendisidir. Başka bir hadis-i şerifte de şöyle buyrulur: **إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ، وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلَّا غَلَبَهُ** *“Şüphesiz ki bu din kolaylıktır. Kim bu dini zorlaştırırsa din ona galip gelir.”*⁸⁵⁶

Allah Resûlü, dini nasıl yaşadı ve nasıl yaşanmasını istedi ise, insanın güç yetirebileceği dinî hayat, işte odur!

وَاعْلَمُوا أَنَّهُ لَنْ يُنْجَوْ أَحَدٌ مِنْكُمْ بِعَمَلِهِ

“Bilin ki, sizden hiçbiriniz ameliyle kurtulamaz.”

Bir insan, gece gündüz ibadet etse, Esved b. Yezid en-Nehaî, Mesruk veya Tavus gibi kullukta bulunsa, bu ameller, onun kurtuluşu için yetmeyebilir.

Sahabe, Allah Resûlü'nden, yukarıdaki hadisi duyunca, hemen akıllarına Efendimiz gelir. Çünkü onlar için, Allah Resûlü'nün durumu hem bir kıtas hem de emniyet ağırlıklıdır. Bu itibarla da, hemen O'nun akıbetini sorarlar: **وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ** "Sen de mi (amelinle kurtulamazsın) yâ Resûlallah?"

İşte mahviyet, işte Allah (celle celâluhu) karşısında kulun takınması gereken tavır ve kendi büyüklüğü ölçüsünde müthiş bir cevap: **وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَّعَمَدَنِي اللَّهُ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ** "Evet, ben de. Eğer Rabbim beni katından bir rahmet ve lütufla kucaklamazsa..."⁸⁵⁷

Mahviyet, demiştik; işte O'nda mahviyet, bu kadar derin ve bu kadar köklüydü.

O'nun bir mahviyet örneği olduğunu bir kere daha hatırlatıp, ibadetteki derinliğine intikal etmek istiyorum:

O, bir hadislerinde: **شَفَاعَتِي لِأَهْلِ الْكِبَائِرِ مِنْ أُمَّتِي** "Benim şefaetim, ümmetimden büyük günah işleyenleredir."⁸⁵⁸ buyururlar.

Allah (celle celâluhu), O'nun şefaati hakkını ötelede böyle değerlendirecektir. Zaten bizim bütün ümidimiz de bu değil mi? Sonsuz günah işledik, ama, yine de boyunlarımızda tasma, O'nun, azat kabul etmez köleleri olduğumuzu itiraf ediyor, bizi de şefaati içine almasını istiyoruz.

Günahkârız, ancak başka kimseye kulluk yapmadık. Olduksa O'nun kapı kulları olduk ve bu hissimizi Mevlâna'nın sözleriyle dile getiriyoruz:

من بنده شدم بنده شدم بنده شدم من بنده بخدمت سرافکنده شدم
هر بندکه آزاد شود شاد شود من شاد از آنم که ترابنده شدم

"Kul oldum, kul oldum, kul oldum! Ben Sana hizmette iki büklüm oldum.

Kullar azat olunca şâd olur; Ben Sana kul olduğumdan dolayı şâd oldum."

Ve inanıyoruz ki, bizim bu yalvarış ve yakarışlarımız, Cenâb-ı Hak tarafından duyulup is'af buyrulduğu gibi şefaati arzumuz da mevsimi gelince, Allah Resûlü tarafından lütfedilecektir. Bu mülâhaza ile kapısının tokmağına bir kere daha dokunuyor ve "Şefaati yâ Resûlallah!" diyoruz.

Allah Resûlü, büyük günah işleyenlere şefaati edecektir. Biz de, daha buradayken O'na adres bırakıyor, bize de şefaati etmesini istiyoruz. İcinizde, böyle bir talebi

olmayacak birinin varlığını düşünemiyorum. Öyleyse herkes, O'na şimdiden dehalet edip, adres bırakmalıdır. Bu müracaatı O'nun duyacağından da kimsenin zerre kadar şüphesi olmasın. Görmüyor musunuz ki, namazda “Tahiyyat” okurken, **السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ** diyor ve doğrudan O'na hitap ediyoruz. O duymasa, O'na hitap edilir mi? Demek ki, duyuyor ve Cenâb-ı Hak da bizim, namazda O'na doğrudan selâm vermemizi istiyor!

İşte, şefaath dairesini bu kadar geniş tutan Allah Resûlü, bakın başka bir hadisinde –ki zaten bizim üzerinde durmak istediğimiz hadis de budur– önce en uzak daireden başlayıp, en yakın daireye kadar, kavim ve kabilesine seslenerek şöyle buyuruyor: ⁸⁵⁹

“Ey Kâ'b b. Mürreoğulları! Nefsinizi Allah'tan satın almaya bakın; zira ben, ahirette sizin adınıza bir şey yapamam!”

Ey Abdimentafoğulları! Nefsinizi Allah'tan satın almaya bakın; zira ben, ahirette sizin adınıza bir şey yapamam!”

Ey Abdülmuttalipoğulları! Nefsinizi Allah'tan satın almaya bakın; zira ben, ahirette sizin adınıza bir şey yapamam!”

O gün, değişik kabile ve kavimler, içlerinden çıkan şair ve muhariplerle övündüğü ve bunları birer gurur vesilesi yaptıkları bir dönemde, Allah Resûlü'nün bu sözleri, mahviyet ve tevazu adına çok mühimdir. O ki, bir şair, bir muharip değildir. O, Kâinatın Efendisi ve son peygamberdir. Buna rağmen, kavim ve kabilesine, Allah (celle celâluhu) huzurunda bir şey yapamayacağını söyleyerek, onların, “Nebi bizden çıktı.” deyip kendilerini başkalarından üstün görme ihtimalini, daha işin başında söküp atıyor ve onlara sorumluluklarını hatırlatıyordu.

Kendisine en uzak kabile ve oymaktan başlayıp tedelli yoluyla en yakınlarına geldi ve: **يَا صَوِيَّةُ عَمَّةُ رَسُولِ اللَّهِ! لَا أُغْنِي عَنْكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئاً** *“Ey Allah Resûlü'nün halası Safiyye! (Sen de nefsini Allah'tan (celle celâluhu) satın almaya bak, zira ahirette senin adına da bir şey yapamam!”* buyurdu.

O Safiyye (radiyallâhu anhâ) ki, Hz. Hamza'nın (radiyallâhu anh) kız kardeşiydi. Uhud'da Hamza (radiyallâhu anh) şehit olunca, kardeşini görmek istemiş, Allah Resûlü de, dayanamaz diye mâni olmaya çalışmış; fakat bu yiğit kadın, Allah'a ulaşmış bir ruhu görmek için mi, hınçla bilenmek için mi.. gitmiş o paramparça olmuş cesedi doya doya

seyretmişti.. evet güçlü ve iradeli bir kadındı. Ancak bir erkek O'nun kadar metin olabilirdi. Safiyye (radiyallâhu anhâ) ki, Allah Resûlü'nün "*Havarim*" dediği Zübeyr'in (radiyallâhu anh) de anasıydı. Safiyye (radiyallâhu anhâ) ki, zalim Haccac'a karşı Kâbe'yi müdafaa ederken, asılmak suretiyle şehit olan Abdullah b. Zübeyr'in babaannesiydi. Ve bütün bunlardan öte, o Safiyye (radiyallâhu anhâ) ki, Allah (celle celâluhu) Resûlü'nün öz halasıydı. Buna rağmen İki Cihan Serveri, ona da böyle diyordu...

Evet, Allah Resûlü bir temkin, tedbir ve denge insanıydı; bazı kendini bilmezlerin yaptığı gibi, ahirette herkese el uzatabileceğini söylemiyordu. Hatta el uzatacağını söyleyemedikleri arasında, kendi kızı, çiğerpâresi, peygamberlik günlerinin tek gönül meyvesi, Hz. Fatıma (radiyallâhu anhâ) da vardı ve işte şimdi ona da aynı şeyleri söylüyordu: **يَا فَاطِمَةُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ! لَا أُغْنِي عَنْكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا** "*Ey Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) kızı Fatıma! (Sen de nefsinin Allah'tan (celle celâluhu) satın al; zira ahirette senin adına da bir şey yapamam.*"

O Fatıma (radiyallâhu anhâ) ki, gözüne ve hayaline hiçbir günah girmeden, Hz. Ali (radiyallâhu anh) ile evlenmişti. Zaten yaşı 25 olmadan da vefat edip gitmişti. Arkadan gelen bütün evliyâ, asfiyâ onun nurlu neslinin semeresiydi... O ki, sağanak sağanak vahiy yağan Nebi evinde yetişmişti. O ki, Allah Resûlü, onun hakkında "*Fatıma benden bir parçadır.*"⁸⁶⁰ buyurmuştu... Ve yine o ki, Cennet kadınlarının efendisi olduğu bildiriliyordu.⁸⁶¹ Ama ona da Allah Resûlü, evet bu Fatıma'ya (radiyallâhu anhâ) da "*Kendini Allah'tan satın almaya bak! Nefsinin ipoteğini çözdürmeye çalış!*" diyordu.

Hayatını bu ölçüler içinde geçiren, Allah'a (celle celâluhu) karşı edep ve saygıda zerre kadar kusur etmeyen ve kendisini, büyüklüğünün alâmeti olarak, bir "hiç" gören ve amellerine bel bağlamayan bu Zahidler Zahidi, bu insanların Allah'tan en çok korkanı ve bu, ahiretin ne demek olduğunu herkesten iyi bilen zat, hiç imkân ve ihtimal var mı ki, günah işlesin, inhiraf etsin, çizgisini kaybetsin! Sonsuz defa hâşâ!

DİPNOTLAR

⁸⁵³ Bediüzzaman, *Lemeât*.

⁸⁵⁴ Müslim, *birr* 69; Tirmizî, *birr* 82; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, 5/140. (Lafiz el-Mu'cemü'l-Evsat'tan)

⁸⁵⁵ Buhârî, *iman* 29; Müslim, *münâfikîn* 78.

⁸⁵⁶ Buhârî, *iman* 29; Nesâî, *iman* 28.

⁸⁵⁷ Buhârî, *rikâk* 18; *merdâ* 19; Müslim, *münâfikîn* 71-78.

⁸⁵⁸ Ebû Dâvûd, *sünnet* 23; Tirmizî, *kıyâme* 11.

⁸⁵⁹ Buhârî, *vesâyâ* 11; *tefsir* (26) 2; Müslim, *iman* 348-352.

⁸⁶⁰ Buhârî, *fedâilü 'l-ashab* 12, 16; Müslim, *fedâilu 's-sahabe* 93-94.

⁸⁶¹ Buhârî, *fedâilü 'l-ashab* 29; Tirmizî, *menâkib* 30.

UBÛDİYET VE KULLUĞU İLE EFENDİMİZ

Hele ibadeti, hele ibadeti! O'nun ibadetine bakan insan, sanki O, hayatında başka hiçbir iş yapmamış da, hep ibadet etmiş zannedirdi. Evet O, kulluğunda bu kadar derindi. Zaten, bütün güzelliklerde de O, öyle değil miydi? Hangi sahada, O'na kim yetişebilmişti ki? Hayır, hiçbir sahada, hiç kimsenin O'na ulaşması mümkün değildi.!

O, namazında kulluğunu o denli derin temsil ediyordu ki neredeyse ürperip ağlamadığı namaz yok gibiydi. Sahabe, namaz kılariken O'nun sinisinin değirmen taşının ses çıkardığı gibi ses çıkardığını söylemektedir.⁸⁶² İçinde dönen boyunduruklar ve kulluğun o ağır mükellefiyetleri O'nu kaynayan bir kazana çeviriyordu. Elbetteki bu hâl, O'nun en yüksek seviyede, kulluğunu ifa edebilme gayretinden ileri geliyordu.

Namaz O'nun âdeta şehvetle arzuladığı bir işti. Başka hiçbir zevk, O'na namazın verdiği zevki vermiyordu. O'nun içindir ki, bir gün şöyle buyurmuştu: **حُبِّبَ إِلَيَّ: النِّسَاءُ،** *“Bana (üç şey) sevdirdi: Kadın, güzel koku; namaz ise benim gerçek göz aydınlığım.”*⁸⁶³

Kadın, bir erkeğin alâka duyması için en önemli unsurlardandır. Hz. Âdem (aleyhisselâm) yaratılırken, bu duygu ile yaratılmıştır. Bu alâkanın fazlalığı şehvettir. Şehvet ise, neslin devam etmesine verilen avans ve ücret demektir. Böyle bir unvan verilmeseydi, hiçbir insan, neslini devam ettirmeyi düşünmezdi. Zira, diğerleri sadece angarya kabul edilecek mükellefiyetlerdir. Tek başına çocuk sevgisi de, neslin devamı için yeterli değildir. Onun için Allah (celle celâluhu), erkeğin kadına, kadının da erkeğe alâka duyması için şehveti yarattı.

İnsan mahiyetinde var olan ve yaratılışla gelen bu duyguyu aşmak mümkün değildir. Mümkün olsaydı, bunu başta Hz. Âdem (aleyhisselâm) aşardı. Ve işte Efendimiz de bu fitratı ve fitrî olanı konuşuyor, anlatıyor ve *“Bana kadın sevdirdi.”* buyuruyordu. O, fitratla, tabiatla iç içe olduğunu bilen bir peygamberdi. O'nun getirdiği dinde ruhbanlık yoktu. Kendilerini ibadete vermek ve vakitlerinin bütünü, Allah'a (celle celâluhu) kullukta geçirebilmek gayesiyle hadımlaşmak isteyen ashabına O şöyle diyordu: *“Allah'ı (celle celâluhu) en çok bileniniz ve O'ndan en çok korkanınız benim. Ama ben ibadet ediyorum, hanımlarımla da bulunuyorum. İstirahat ediyorum, gece ibadetini de yapıyorum. Oruç tutuyorum, yemek de yiyorum. Bu, benim yolumdur. Benim yolumdan yüz çeviren ise benden değildir...”*⁸⁶⁴

O, tam bir denge insanıydı ve objektif prensiplerle gelmişti. O'nun getirdiği din, bir hanîfiye-i semha idi ve herkesin rahatlıkla yaşayıp, tatbik edebileceği bir sistemin de adıydı. O, sadece belli bir gruba hitap etmek için gelmemişti.. herkes içindi ve mesajı da herkesi kucaklıyordu.

Güzel kokuya gelince, seçkin ruhlar, güzel kokudan hoşlanırlar. Allah Resûlü, ruhaniyâtıyla öyle incelmış ve cismaniyeti o derece rikkat kesbetmişti ki, âdeta ruhuyla atbaşı gidiyor ve meleklerle bütünleşiyordu.

Ruhiyat başkadır, ruhaniyat başkadır. Hem ruhiyat, hem de ruhaniyat sahibi olanlar, aynı zamanda “nefs-i sâfiyât”ın da sahibidirler. Sâfiyeye ancak nebiler ulaşabilir. Bu makamın zirvesinde de, yine Efendimiz vardır. Düşünün ki, O'nun bedeni, miraçta dahi ruhuyla olan yarışını bırakmamış, ruh nerelere çıkmışsa, Efendimiz'in bedeni de ruhuyla beraber orada olmuştur.

Ben, burada miracın keyfiyeti üzerinde yapılagelen münakaşaları tekrar edecek değilim. Cumhur-u ulemânın bu husustaki görüşü, Efendimiz'in miraca ruh ve bedeniyle beraber çıktığı şeklindedir.⁸⁶⁵ O'nun bedeni o kadar ruhaniyat ve nuraniyet kesbetmiştir ki ruhunun adımını attığı her yerde, bedeninin temâşa ve nazarı da vardı. Başkaları ruhlarıyla veya rüyalarında miraç yapabilirler. Ancak, ruh ve cesetle miraç yapmak, sadece Efendimiz'e nasip olmuştur. O işin eri ve o yolun şehsuvarı, O'dur.

Güzel koku, meleklerin ve ruhanilerin gıdasıdır. Allah Resûlü de, onlarla hem ruh hem de ceset itibarıyla iç içe girdiğinden ve onlarla çok ciddî bütünleştiğinden dolayı, güzel kokudan son derece hoşlanmaktaydı ki, güzel koku O'nun içine âdeta inşirah vermekteydi.

İşte Allah Resûlü, “*Bana kadın ve güzel koku sevdirdi.*” derken ruh ve cesedinin ihtiyacını, bir çırpıda, bu “cihet-i câmia” ile ilan ediyor, kendisine ait hususiyetleri anlatmış oluyordu...

Ancak, bu ilk iki mesele, tabîî, fitrî ve beşer olmanın gereğidir ki, bunlarda, başkaları da Allah Resûlü'ne iştirak edebilirler. Yani, kadını ve güzel kokuyu sevmek, sadece Efendimiz'e mahsus değildir. Çünkü bunlar, Cenâb-ı Hakk'ın insan fitratına yerleştirdiği duygularla sevilirler. Ve bu husus az-çok herkeste vardır.

Üçüncü hususa gelince, işte orada biraz durmak icap eder; zira Allah Resûlü: “*Namaza gelince, o benim göz aydınlığım, o benim yavuklum ve o benim şehvetimdir.*” der.

Bizden birine, en çok sevdiğimiz insanlardan birinin geldiği müjdelense, nasıl sevinir ve kendimizden geçeriz; Allah Resûlü de, namaza duracağı zaman bizim bu duyduğumuz sevinçten yüzlerce kat fazlasıyla sevinç ve coşkunluk duymaktaydı. Hani, uzun bir müddet Fatıma'dan (radıyallâhu anhâ) ayrı kalsaydı, sonra da O'na Fatıma (radıyallâhu anhâ) geliyor denseseydi, O, ne kadar sevinir, nasıl mesrur olurdu; işte namaz vaktinin geldiğini haber veren sesi duyduğunda da O, daha çok sevinir, daha çok mesrur olurdu. Çünkü namaz O'nun sevgilisi, namaz O'nun mâşukası ve namaz O'nun gözdesiydi.

Bu hadisi takviye eden Taberânî'nin rivayet ettiği başka bir hadislerinde de Efendimiz şöyle buyurmaktadır: **إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ لِكُلِّ نَبِيٍّ شَهْوَةً، وَإِنَّ شَهْوَتِي فِي قِيَامِ اللَّيْلِ** “Allah her nebiye bir arzu, istek ve şehvet vermiştir. Bana gelince, benim şehvetim, gece namaz kılmaktadır.”⁸⁶⁶

Bunun mânâsı şudur: “Siz, cismaniyetinize, bedeninize ait değişik zevkleri adım adım takip edersiniz; size, o zevkler adına gelen sinyaller, sizi tutar kendine cezbeder; siz de, o zevklerin ardına düşersiniz. Bana gelince, ben, vicdan denen vaizin ‘Kalk namaz vaktidir!’ sesini duyunca, beni bu sinyal, öyle ardına düşürür ve öyle kendimden geçirir ki, namazsız edemem. Gece namazı kılmadığım, gece kalkmadığım anlar, benim için en hüznün verici anlar ve dakikalardır. Ve benim için en zevkli ve saadetbahş olan anlar da, namazda olduğum anlardır.”

Allah Resûlü'nün, kulluğu ve Cenâb-ı Hak'la olan irtibatı ve aynı zamanda tevhid-i ulûhiyeti ilan ve itirafı öyle derindi ki, şimdiye kadar bu derinliğe çok kimse akıl erdirememiştir. İşte yukarıda naklettiğimiz hadis de bunun en açık örneğidir.

Hz. Âişe Validemiz (radıyallâhu anhâ) anlatıyor:

“Bir gece uyandığında, Allah Resûlü'nü yanımda göremedim. Aklıma, diğer hanımlarından birinin yanına gitmiş olabileceği ihtimali geldi. El yordamıyla etrafı yokladım. Elim ayağına dokundu. O zaman Allah Resûlü'nün namaz kılmakta olduğunu anladım.. başı secdedeydi. Kulak verdim, hıçkırma hıçkırma ağlıyor ve şöyle yakarıyordu:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لَا أَحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَنْثَيْتَ عَلَيَّ نَفْسِكَ (عَزَّ جَارُكَ وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ وَلَا يُهْزَمُ جُنْدُكَ وَلَا يُخْلَفُ وَغَدَاكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ)

“Allahım! Senin gazabından Senin rızana sığınırım. İkabından affına sığınırım. Allahım! Başka değil, Senden yine Sana sığınırım. (Celâlınden cemaline, gazabından

rahmetine, azamet ve heybetinden, şefkat ve re'fetine sığınırım.) Zâtını senâ ettiğin ölçüde, Seni senâ etmekten âciz olduğumu itiraf ederim.”⁸⁶⁷ “Senin komşuluğun, yakınlığın, azizliktir. (Sana mücavir olan, aziz olmuştur.) Senin senâ ve övülmen, yücedir. Senin ordun mağlup edilemez. Sen vaadettiğin şeyde, vaadinden dönmezsin. Senden başka ilâh, Senden başka mâbud da yoktur.”⁸⁶⁸

Evet, O'nun namaza yaklaşması, âdeta bir şehvet yaklaşmasıydı. İsterseniz şimdi de Ebû Zerr'i (radıyallâhu anh) dinleyin. Diyor ki: “Bir gece sabaha kadar namaz kıldı. (Dua âyetleri geldiğinde, o duaları ısrarla tekrar eden Allah Resûlü, namazını saygı, huşû ve taatin mozayîği hâline getirirdi. Nafîle namazlarında, secdede, rükûda, kıyamda okuduğu çeşitli ve çok uzun dualar vardır. O gün sabaha kadar:

إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ âyetini⁸⁶⁹ okudu ve ağladı.”⁸⁷⁰ O, namaza bir türlü doyma bilmiyor, âdeta hiç doyum noktasına varamıyordu.

Şimdi de İbn Mesud'u (radıyallâhu anh) dinleyelim: (İbni Mesud, Kûfe'nin yüzünün akı, şanlı sahabe.. Hanefi mezhebi, ona çok şey borçludur. Alkameler, İbrahim Nahaîler, Hammad b. Ebî Süleymanlar –ki Ebû Hanife'nin hocasıdır– hep onun altın ikliminde yetişmişlerdir. Sahabe onu Ehl-i Beyt'ten zannederdi. Evet, O, Allah Resûlü'nün hanesine öyle teklifsiz girer çıkardı.⁸⁷¹ Efendimiz, ona Kur'ân okutur, dinler ve ardından da, “Kur'ân'ı indiği gibi dinlemek isteyen İbn Ümmi Abd'den (İbn Mesud) dinlesin.”⁸⁷² buyururlardı. Hz. Ömer (radıyallâhu anh), onu Kûfe'ye gönderirken, hicran ve üzüntüsünü şöyle dile getirmişti: Kûfeliler! Eğer sizi nefsim tercih etmeseydim, Abdullah b. Mesud'u (radıyallâhu anh) kat'iyen yanımdan ayırmazdım.⁸⁷³ Kısa boylu, sıska bacaklıydı.⁸⁷⁴ Ama o, bir ilim dağarcığı, daha doğrusu bir ilim okyanusuydu.

İbn Mesud (radıyallâhu anh) diyor ki: Bir gün Allah Resûlü'yle beraber gece namazı kılmaya azmettim. Geceyi O'nunla geçirecek ve O'nun yaptığı ibadeti ben de yapacaktım. Namaza durdu, ben de durdum. Fakat bir türlü rükûa gitmiyordu. Bakara sûresini bitirdi, “Şimdi rükûa gider.” dedim; fakat O, devam etti; sonra Âl-i İmrân'ı, sonra da Nisâ sûresini okudu ve ardından rükûa vardı. Namaz esnasında o kadar yorulduğum ki, bir ara aklıma kötü düşünceler geldi. (Bu kötü düşünce ne olabilirdi? İlk anda acaba Hz. Süleyman (aleyhisselâm) gibi Allah Resûlü'nü kıyamda iken vefat etti mi zannetti, diye akla gelebilir.) Onun için dinleyenler arasından biri sordu: Ne düşünmüştün? İbn Mesud (radıyallâhu anh): “Namazı bozup, O'nu namazıyla baş başa bırakmayı düşünmüştüm.”⁸⁷⁵

Abdullah b. Amr da şu hâdiseyi naklediyor: Bir gece Allah Resûlü'nün arkasında

namaza durdum. Durmadan şu âyeti okuyor ve hıçkırarak hıçkırarak ağlıyordu:

رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

“Allahım, muhakkak onlar insanların çoğunu saptırmıştır. Kim bana tâbi olursa bendendir. Kim de isyan ederse, Gafûr sensin, Rahîm sensin.”⁸⁷⁶

Ve, yine böyle hüznü olduğu bir gündü. Ağlıyor, ağlıyor, durmadan ağlıyordu. Cibril geldi, Allah’tan (celle celâluhu) selâm getirdi. Ve Cenâb-ı Hak, “Muhammedim niçin ağlıyor acaba?” diye soruyor, dedi.

O, Allâmü’l-Guyûb’dur. İlmi, bütün şeyayı kuşatmıştır. Zaten hiç kimse O’nun ilim, kudret ve iradesinin dışında olamaz.. ama soruyor... Bu sormadan maksat ister işhad, ister O’nun numuneliğini ilan olsun farketmez.

Allah Resûlü, ağlamaktan cevap veremiyordu. Sadece dudaklarından şu kelime dökülebildi: “Ümmetî, ümmetî!” Dert, ızdırıp belliydi: O’nun ümmeti... Cibril durumu âdeta rapor edip götürdü. Ve, Cenâb-ı Hak, onu ikinci bir selâmla daha gönderdi ve onu şu sözlerle teselli buyurdu:

اِذْهَبْ إِلَى مُحَمَّدٍ فَقُلْ لَهُ: إِنَّا سَنُرْضِيكَ فِي أَمْتِكَ وَلَا نَسُوؤُكَ

ve de ki: Muhakkak ümmetin hakkında seni razı edecek ve seni asla tasa ve keder içinde bırakmayacağız.”⁸⁷⁷

O, ömrünü kullukla geçirmişti. Namaz, O’nun en sevdiği gözdesiydi. Gece gündüz namaz kıldı ve hep öyle yaşadı. Nasıl yaşanırsa öyle ölüneceğini zaten O söylememiş miydi?⁸⁷⁸ Ve her fâni gibi O da ölecekti. Ama o, namaz demiş yaşamıştı ve namaz deyip hayata veda edecekti...

Son günleriydi. Gözlerini açacak dermanı dahi kalmamıştı. Başından aşağıya bir kova soğuk su dökülünce gözlerini açıyor, şayet bir tek kelime söyleyecek kadar dermanı varsa, “Cemaat namazı kıldı mı?” diye soruyordu. Ancak bu kadarcık dahi, enerji sarfı, efor, O’nun dermanını tüketiyor ve yine bayılıyordu. Dökülen soğuk suyla kendine gelince sorduğu soru yine aynı soruydu “Cemaat namazı kıldı mı?”

Hayır, cemaati saatlerden beri O’nu bekliyordu. Gözler hep kapısında idi. Ne zaman perde aralanacak ve mescide yine güneş doğacaktı.. işte bunu gözlüyorlardı. Çoğu, O Güneşin batmak üzere olduğunun farkındaydılar; ancak buna bir türlü inanmak istemiyorlardı. Bu arada, Allah Resûlü, artık namaz kıldırarak takatinin olmadığını anlayınca “Ebû Bekir’e söyleyin namazı kıldırsın.” buyurdu. Biraz kendinde iyileşme

hissedince de mescide doğru yürüdü. Bir kolundan amcası Abbas (radıyallâhu anh), diğerinden de amcasının oğlu ve aynı zamanda damadı Hz. Ali (radıyallâhu anh) tutmuş, ayakları sürünerek mescide götürülmüştü. Her hâlinden ve her hâllerinde namazın ihtişamı, namazın değeri, namazın büyüleyiciliği dökülüyordu... Kendisinden sonra imam olacak zatın arkasına durdu ve namazını oturarak kıldı. O, bu şekilde mescide sadece iki defa gelebildi. Birinde namazı Allah Resûlü kıldırdı, Hz. Ebû Bekir (radıyallâhu anh) de arkadakilere onun sesini duyurdu.⁸⁷⁹ Diğerinde ise, namazını Hz. Ebû Bekir'in (radıyallâhu anh) arkasında kıldı.⁸⁸⁰ Cemaatine kendisinden sonra gelecek imamı âdeta iş'âr buyurdu.

Bir kere daha, evet O, namazla ve cemaatle bu derece bütünleşmişti. Son ânına kadar da cemaati terketmemişti.. hatta, ayaklarını sürüye sürüye mescide gelmiş ve namazını cemaatle kılmıştı...

Ahmed b. Hanbel'e göre, cemaat "farz-ı ayn"dır.⁸⁸¹ Zira Allah (celle celâluhu), "*Rükû edenlerle beraber rükû edin.*"⁸⁸² buyurmaktadır. İmamlardan bazıları, cemaati namazın sıhhat şartlarından sayarlar. Cemaatsiz namaz, onlara göre namaz değildir.⁸⁸³ İmam Şâfi'ye göre cemaat farz-ı kifâyedir.⁸⁸⁴

Hanefi mezhebinde ise, sünnet-i müekkededir.⁸⁸⁵ Hanefî imamlardan bazıları ise cemaati vacip kabul etmektedir...⁸⁸⁶

Biz, burada meselenin fikhî tahlilini yapacak değiliz. Sadece küçük bir hatırlatma olsun diye, bu kadarcık temas ettik. Esas konumuz, Allah Resûlü'nün ubûdiyeti, kulluğunda gösterdiği titizlik ve namazındaki derinliğidir.

Sıradan bir insan dahi, şuuruna ererek namaz kılsa, bu namaz, onu fuşşiyattan ve münkerattan alıkoyar.⁸⁸⁷ Bir namaz ki, onu kılan Allah Resûlü'dür; O'nu nasıl günaha bırakır!.. Hayır hiç bırakmamıştır.. bırakmaz!

O'nun kıldığı namazı, Hz. Âişe Validemiz (radıyallâhu anhâ) anlatırken: "Öyle kıyamda dururdu ki, sorma gitsin. Öyle rükûa varırdı ki, sorma gitsin ve öyle secde ederdi ki, sorma gitsin!"⁸⁸⁸ der ve Allah Resûlü'nün kıldığı namazın güzelliğini bu ifadelerle anlatmaya çalışır.

Cenâb-ı Hakk'ın varlığına başka hiçbir delil olmasa, Allah Resûlü'nün kıldığı namaz, delil olarak yeter. Çünkü O'nun, bütün namazında, namazının rükünlerinde âdeta Cenâb-ı Hak tecellî ederdi. Hiç namazı böyle olan bir insan günaha meyleder mi?

O'nun ibadeti, bir bütünlük arz ediyordu. Namazı en mükemmel şekliyle eda ederken, başka bir ibadet çeşidi olan meselâ orucu da ihmal etmiyordu. Haftanın bir iki gününü mutlaka oruçlu geçiriyor; hatta bazen de o kadar uzun süre oruç tutuyordu ki, sanki hiç iftar etmiyor zannedilirdi.⁸⁸⁹ Bazen da işi fitrî seyrinde bırakır ve herkes gibi iftar ederdi. Ancak oruçlu olduğu günler, diğerlerine kıyasla daha çoktu.⁸⁹⁰

O, zaman zaman savm-ı visâl yapardı. Yani hiç iftar etmeden birkaç gün üst üste oruç tutardı. Sahabe O'nun orucuna özenir ve O'nu taklit etmek isterlerdi ama, bu çok zordu. Bir defasında, Ramazan'ın son günleriydi ki, Efendimiz savm-ı visâle niyetlenmişti. Sahabe de aynı şekilde niyet ettiler. Ancak, oruç birkaç gün uzayınca, hepsinin dermanı kesildi. Bereket bayram gelmiş ve herkes sevinmişti. Zira, bayram, bir gün daha gecikmiş olsaydı, âdeta hepsi dökülecekti. Allah Resûlü, onların bu durumunu görünce tebessüm buyurdu ve “*Eğer bayramın gelmesi gecikseydi, ben yine oruca devam edecektim.*” dedi. Ardından da kendisinin güç yetirdiği bu ibadete, onların gücünün yetmeyeceğini söyledi. “*Çünkü Allah bana, sizin anlamayacağınız tarzda yedirir, içirir.*” buyurdu.⁸⁹¹

Bilhassa, Ramazan ayının son günlerinde Allah Resûlü, paçaları sıvar ve bütün gününü ibadetle geçirirdi.⁸⁹² Sanki bu günlerde O'nun sırtı hiç yere değmezdi.

Yazın en şiddetli günlerinde de Allah Resûlü oruç tutardı. Birçok muharebede O, hep oruç tutmuştu. Hele bazen harp öyle şiddetlenirdi ki, bunlardan biri itibarıyla kendisiyle beraber Abdullah b. Revâha'dan (radiyallâhu anh) başka oruç tutan kalmamıştı.⁸⁹³ O, “*Oruç, insanı günaha karşı koruyan bir zırhtır.*”⁸⁹⁴ demişti. Ve bu zırhın en sağlamını da kendisi giymiş ve korunmuştu..

DİPNOTLAR

⁸⁶² Ebû Davud, *salât* 161; Nesâî, *sehv* 18.

⁸⁶³ Nesâî, *işretü'n-nisâ* 1; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/128, 199, 285.

⁸⁶⁴ Buhârî, *nikâh* 1; Müslim, *nikâh* 5.

⁸⁶⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 3/113 vd.

⁸⁶⁶ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 12/84; Deylemî, *Müsned*, 1/172; Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 2/271.

⁸⁶⁷ Müslim, *salât* 221-222; Ebû Dâvûd, *salât* 148.

⁸⁶⁸ Tirmizî, *daavât* 90; Ebû Dâvûd, *edeb* 97; Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 10/124.

- ⁸⁶⁹ Mâide sûresi, 5/118.
- ⁸⁷⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/149.
- ⁸⁷¹ Buhârî, *fedâilu 'l-ashab* 27; Müslim, *fedâilu 's-sahabe* 110-111.
- ⁸⁷² Buhârî, *fedâilu 'l-ashab* 27; Müslim, *fedâilü 's-sahabe* 116-117.
- ⁸⁷³ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü 'l-kübrâ*, 3/157.
- ⁸⁷⁴ İbn Abdilberr, *el-İstîâb*, 3/990.
- ⁸⁷⁵ Buhârî, *teheccüd* 9; Müslim, *müsafirîn* 204.
- ⁸⁷⁶ İbrahim sûresi, 14/36.
- ⁸⁷⁷ Müslim, *iman* 346.
- ⁸⁷⁸ Müslim, *cennet* 83.
- ⁸⁷⁹ Buhârî, *ezan* 51; Müslim, *salât* 90-97.
- ⁸⁸⁰ Tirmizî, *salât* 151; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/159.
- ⁸⁸¹ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 2/3; Cezîrî, *el-Fıkh ale 'l-mezâhibi 'l-erbaa*, 1/405.
- ⁸⁸² Bakara sûresi, 2/43.
- ⁸⁸³ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 2/3; Merdâvî, *el-İnsaf*, 2/210.
- ⁸⁸⁴ Cezîrî, *el-Fıkh ale 'l-mezâhibi 'l-erbaa*, 1/407.
- ⁸⁸⁵ Merğınânî, *el-Hidâye*, 1/55.
- ⁸⁸⁶ İbn Âbidîn, *Hâşiyetü Reddi 'l-Muhtâr*, 1/552.
- ⁸⁸⁷ Bkz.: Ankebût sûresi, 29/45.
- ⁸⁸⁸ Buhârî, *teheccüd* 16; Müslim, *müsafirîn* 125.
- ⁸⁸⁹ Ebû Dâvûd, *savm* 53; Tirmizî, *savm* 43; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/91.
- ⁸⁹⁰ Buhârî, *savm* 53; Müslim, *sıyâm* 178.
- ⁸⁹¹ Buhârî, *savm* 49; Müslim, *savm* 59.
- ⁸⁹² Buhârî, *leyletu 'l-kadr* 5; Müslim, *i'tikaf* 7.
- ⁸⁹³ Müslim, *sıyâm* 108-109; Ebû Davud, *sıyâm* 45.
- ⁸⁹⁴ Buhârî, *savm* 2; *tevhid* 35; Müslim, *sıyâm* 162-163.

ALLAH RESÛLÜ’NÜN DUA İKLİMİ

Dua, bir ibadettir,⁸⁹⁵ dua kulluğun özüdür,⁸⁹⁶ dua Rabbe dönüş ve yönelişin adıdır. Kulluktan bahsedilen bir yerde, duadan bahsetmemek mümkün değildir. Zaten, Allah (celle celâluhu) da “*Duanız olmazsa ne ehemmiyetiniz var!*”⁸⁹⁷ buyurmuyor mu? ve “*Dua edin kabul edeyim.*”⁸⁹⁸ diyen de bizzat Kendisi değil mi?

Dua, Allah’la (celle celâluhu) kul arasında kuvvetli bir bağıdır. Başka bir ifade ile, kulun düşüncesinin Rabbe takdim edilmesi şeklindedir. Kul erişemeyeceği ve iktidarıyla elde edemeyeceği her şeyini, mutlak iktidar sahibi olan Kadîr-i Mutlak’tan ister; işte bu isteğin adıdır dua. O, helezonlar hâlinde kuldun Rabbe yücelen tatlı bir nağmedir ta arşa kadar...

Günümüzde, sadece beş vakit namazın veya belli bir kısım ibadetlerin sonuna sıkıştırılarak küçültülen dua, gerçekte hayatın ve hayat ötesinin en büyük lâzımıdır. Hayatı, duasız düşünmek mümkün değildir. Yaşadığımız hayat, baştan sona kadar duadan ibarettir. Dua, rıza-i ilâhînin şifresi ve Cennet yurdunun da anahtarıdır. Yine dua, “abd”den Rabbe yükselen kulluk nişanı, Rabden “abd”e inen rahmet simgesidir. Daha doğrusu o, Allah’la (celle celâluhu) kul arasında olan münasebetin tam odak noktasıdır. Dua, bir cihetten ibadet, bir başka cihetten imkân âlemi ile lâhût âlemini birleştiren ulvî bir miraçtır. İnsanı merdiven merdiven Hakk’a yücelten mukaddes bir miraç..!

Rahmet elinin üzerimizde dolaşması, dua sayesinde. Dua, aynı zamanda gazabın da paratoneridir. Evet, hakkımızda rahmeti ve rızayı celb, gazap ve öfkeyi def edecek olan müessir bir ubûdiyettir dua. Çok defa beşer imkânının tükendiği noktada dua şuuru –Keşke ta baştan olsa!– başlar. Haddizatında, ona başlangıç ve bitiş noktası tespit etmek, ya yoktur veya imkânsızdır. Çünkü, duadan müstağni olacak bir ânı yoktur insanın. O hâlde kul, kendisinden tecellîleriyle bir an dîr olmayacağı Rabbine, duadan da bir an dîr olmaması lâzımıdır. Zira, Rabbin kapısına dua ile varılır, o kapıda dua ile konuşurlar ve rahmeti hakkımızda sağanak sağanak celbeden de duadır.

Bize bakan yönüyle dua, istemektir. Biz maddî-mânevî ihtiyaçlarımızı isteriz Rabbimiz’den. Ne var ki, çok defa istediğimiz şeyi de, isteme şeklini de bilemeyiz; bilemeyiz de istemede bile suidede bulunuruz Zât-ı Zülcelâl’e karşı. İstenilen şeyleri, Mutlak İrade sahibinin iradesi istikametinde görmek istemeyip, kendi arzumuz istikametinde diler dururuz. Bundan dolayı da her istediğimizin âcilen yerine

getirilmesini, yerine getirilmeyen arzularımızın da reddedildiğini düşünerek me'yus oluruz. Daha açık bir ifade ile, mutlak iradeyi, her zaman kendi cüz'î irademizin peyki olarak görmek isteriz. Bütün bunlar, dua âdâp ve terminolojisine zıt olan şeylerdir. Bu niyetle yapılan dualar, Allah'la (celle celâluhu) kul arasında rabîta olmaktan çok uzaktır. Onun âdâp ve erkânına riayet ise, icabete vesile olacak şartlardan birisi, belki de en birincisidir.

Dua, bazan ciddî bir istek ve iştîyak hâlinde sırf bir mülâhaza olarak kalbten yükselir. Bu durumda kul, hiçbir şey söylemez. Belki dudakları bile kıpırdamaz; ama, O Allâmü'l-Guyûb'un, hâline nigahbân olduğunu bilerek, tam bir tevekkül içinde bulunmaya çalışır ve bulacağını bulur. Tıpkı Hz. İbrahim Aleyhisselâm'ın ateşe atıldığı andaki durumu gibi. Bütün imkânların kesildiği ve sebeplerin sükut ettiği bu noktada: **يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا** **وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ** "Ey ateş! İbrahim üzerine soğuk ve selâmet ol (İbrahim'i yakma)." ⁸⁹⁹ ilâhî fermanı ona hiç umulmadık şekilde medet kaynağı olmuştur.

Kalbteki duyguların, lisan yoluyla Rabbe ulaştırılması; bu da duanın ikinci bir şeklidir. Burada kul, sadece hâlini arz eder, fakat isteğini dile getirmez. Bazen de, hem hâlini arz eder hem de isteğini dile getirir. Kur'ân, peygamber dualarından her ikisini de misal olarak seçmiştir ki, birinciye Hz. Eyyub Aleyhisselâm'ın: **رَبِّي إِنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ** "Yâ Rabbi! Zarar bana dokundu ve Sen Erhamü'r-Râhimînsin." ⁹⁰⁰ duasıyla, Hz. Yunus Aleyhisselâm'ın: **لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ** "Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Hakikat ben haksızlık edenlerden oldum." ⁹⁰¹ duası gibi.. ikinci duruma da Hz. Zekeriya Aleyhisselâm'dan misal verilmiştir ki, O da, Rabb'ine **رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ** "Ey Rabbim! Bana yüce katından temiz bir nesil bağışla. Muhakkak ki Sen duaları işiticisin." ⁹⁰² diyerek duada bulunmuştu.

Ayrıca Kur'ân-ı Kerim'in, dua mevzuu üzerinde ısrarla durması ve yapılacak duaları Efendimiz'e bizzat talim buyurması, meselenin ehemmiyetini göstermesi bakımından çok önemlidir. Böyle olmasaydı, Kur'ân-ı Kerim, yüzlerce âyet-i kerime ile, dua meselesi üzerinde ısrarla durur muydu? Bunun dışında, Efendimiz'den rivayet edilen, yüzlerce, hatta binlerce hadis-i şerif de duanın ehemmiyeti hakkında hem tahşidat yapıyor, hem de hayatın her faslında, yapılması gereken duaları bu ümmete talim buyuruyor. O hâlde insan, duygu ve düşüncelerini birer istek hâlinde takdim ederken, bunu en iyi şekilde ifade etmek ve az sözle çok mânâ dile getirmek ister ki, bu hususta da

ona en büyük yardımcı da başta Kur'ân-ı Kerim, ikinci derecede de hadis-i şeriflerde öğretilen dualardır.

Öyledir, çünkü, bize istemeyi veren Zât, o dualarda nasıl isteyeceğimizi de öğretmektedir. Kendisine en güzel ve en müessir dualar öğretilen de, hiç şüphesiz Allah Resûlü'dür. Zira, dua ile kapısı çalınan Zât'ı en iyi bilip tanıyan O'dur.

O, bir istikamet insanıdır. Zaten kulluk da istikamet demektir. Cenâb-ı Hak: **وَأَنْ** **اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ** “Bana kulluk edin. Müstakim yol budur.”⁹⁰³ derken bu hakikate işaret buyurmaktadır. Allah Resûlü'nün bütün hareketlerinde, bir ölçü ve denge vardır. O, cihanı fethedecek orduları şuraya buraya sevk ederken, bir karıncayı dahi incitmeme prensibini de her zaman korumuştur. Hep sebeplere tevessül etmiştir; ama duayı da hiçbir zaman ihmal etmemiştir.

Gece-gündüz münacaat ve inleme içinde geçen bir ömür görmek isteyen, Resûlullah'ın hayatına baksın! Baksın ve insanlık, duanın ne demek olduğunu, dua etmenin âdâbını ve duanın, insana maddî-mânevî kazandırdıklarını görsün, görsün ve ibret alsın.

Yüzlerce insan, Efendimiz'in dualarını bir araya getirip, dua mecmuaları telif etmişlerdir. Cenâb-ı Hak, böyle bir lütfu, şu satırların yazarından da esirgemedi.. zaten O esirgemez! “*Mecmuatü'l-Ed'iyeti'l-Me'sûre*” adı altında, Efendimiz'in duaları bir araya getirildi. Mümkün mertebe, bu eser ebat olarak küçük tutulmaya çalışıldı. Bu mini esere bakanlar dahi görecektir ki, duada dahi Allah Resûlü'ne ulaşmak mümkün değildir. Sanki O, hayatının her ânını dua ile geçirmiş gibidir. Bir insan, başka hiçbir iş yapmasa ve sadece dua etse, onun bir ömrü dolduran duası, ancak Allah Resûlü'nden mervî dualar kadar olabilir...

Allah Resûlü, dualarını hayatının içine paylaştırmış ve hep bu nurdan kristaller üzerinde yürümüştür. Dua, O'nun dudaklarından eksik olmayan virdi, gönlünde tütüp duran âh u efgânıydı. O, bir an dahi duasız olmamış, dudaklarını ıslatan bu kevser dolu kadeh, hiçbir zaman elinden düşmemiştir. Aksiyon adamıydı, muhakeme insanıydı; fakat ibadet ve duada da eşi-menendi yoktu.

Sahabe de bir ibadet topluluğuydu. Ancak O'nunla yürümeye kalktıkları zaman dökülüp kalırlardı. –O dökülüp kalanlara kıtmirin ruhu feda olsun!– O ise yorulma nedir

bilmeden hep yürürdü. Çünkü Allah (celle celâluhu), O’nu hep ileriye doğru yürüsün ve hep önde bulunsun diye yaratmıştı. Miraçta Cibril bile O’nunla yürümeye kalkmış da, nihayet bir noktadan sonra onun da dermanı kesilmişti.. kesilmişti de “Yürü yâ Resûlallah! Top senin çevkan senin!” demişti.. evet O âdeti meleklerle maraton yapan bir insandı.

O, ibadet şuurunun ve dua burcunun en zirvesindeydi. Allah’ın (celle celâluhu) büyüklük ve azametini en yüksek ufuklardan seyrediyor, vâridâtla dolup taşıyor ve doyma bilmeyen masum bir hırsıyla: **مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ يَا مَعْرُوفٌ** diyor⁹⁰⁴ ve Rabbini tam bilememekten –O bilememe gerçek bilmektir ki, Hz. Ebû Bekir (radiyallâhu anh): **الْعَجْزُ الْإِدْرَاكُ** diyor. “Anlamaktan âciz olduğunu anlamak, işte hakikî idrak budur.”⁹⁰⁵ – dert yanıyor.. ve “Hel min mezîd?” diyor kendi kudsî ufkuna göre...

Dualarından Bir Demet

O’nun bütün dualarını, burada ele alıp inceleyecek değiliz. Zaten biz bu mevzua da sadece Allah Resûlü’nün duadaki büyüklüğüne bir işaret olsun diye temas ettik. Şimdi O’nun binlerce duasından birkaç numune zikredip bu mevzuu noktalamak istiyorum.

ga. Uykudan Önce

Uyku ölümün küçük kardeşidir.⁹⁰⁶ İnsan uykuya girerken bu şuur içinde girmelidir. Zira bu göz kapayış, onun için dünyaya ait bir son da olabilir. Öyle ise gafletle değil de yatağa uyanık ve dikkatli girmelidir.

Allah Resûlü yatağa girmeden evvel şunları okurdu: Bakara sûresinin başı ve son üç âyeti.⁹⁰⁷ Âyete’l-Kürsî,⁹⁰⁸ Yâsîn sûresi,⁹⁰⁹ Secde sûresi,⁹¹⁰ Mülk sûresi,⁹¹¹ sonra üçer defa olmak üzere İhlâs ve Muavvizeteyn sûrelerini ve bir defa da Kâfirûn sûresini okur;⁹¹² sonra da ellerini birleştirerek avucuna üfürür ve ellerini vücudunun ulaşabildiği her noktaya sürerdi.⁹¹³ Daha sonra da birçok dua okurdu ki, zikri uzun süreceğinden biz bunları yukarıda ismini verdiğimiz esere ve daha başka dua mecmualarına havale ediyoruz. İsteyen, o duaların neler olduğunu oralardan bulup öğrenebilir ve hayatlarını o dualarla nurlandırır.

gb. Yatağa Girdiğinde

Yatağına girdiği zaman 33 defa Sübhanallah, 33 Elhamdülillah ve 33 (Bir rivayette 34) Allahu Ekber der ardından da birçok dua okurlardı.⁹¹⁴ Bu dualardan birisi de şudur:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسَلْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ، وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً
وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، أَمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ، اللَّهُمَّ قِنِي
عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ، بِاسْمِكَ أَمُوتُ وَأَحْيَا

“Allahım, kendimi Sana teslim ediyorum, yüzümü Sana çeviriyor ve işlerimi Sana havale ediyorum. Hem korkarak hem de ümit ederek sırtımı Sana dayıyorum. Senden ancak yine Sana sığınılır, başka sığınak yoktur. Allahım, indirdiğin Kitab’a ve gönderdiğin Nebi’ye iman ettim. (Peygamberin kendi peygamberliğini tasdik etmesi şarttır.) Allahım, kullarını dirilteceğin o gün, beni azabından koru. Ben, ancak Senin adınla ölür yine Senin adınla dirilirim.”⁹¹⁵

Sağ elini başının altına koyar, dizlerini hafif kıvrır ve sağ tarafına doğru yatar.⁹¹⁶ Bu, kalkmak için bir yatmaydı. Zira O, hep gece kalkmanın heyecanını yaşardı.

gc. Teheccüde Kalktığında

Teheccüt namazı için kalkışını da şu dua ile süslerdi:

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيِّمُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ
فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ

“Allahım, Sana hamdolsun. Sen semaları, yeri ve içindekileri ayakta tutan ‘Kayyüm’sun. Sana hamdolsun. Sen semaların, yerin ve içindekilerin hakikî sahibi olan Melik’sin. Ve Sana hamdolsun, Sen semaların, yerin ve içindekilerin Nurusun.”⁹¹⁷

Gecenin yarısında bu duanın okunması çok mânidardır. Sema bütün ihtişam ve görkemiyle gecede gözükür. Yıldızlar ışıltılı göz kırpar ve oralardan insanın gönlüne neler neler akar gelir. Yeryüzü de aynı âhenge dilbestedir. Ve işte ihtişam, debdebe ve

âhenk içinde, gökyüzünü ve yeryüzünü ayakta tutan Allah'a (celle celâluhu), bu duada hamd edilmektedir.

“Kayyûm” çoklarına göre, İsm-i A'zam'dandır. Efendimiz Cenâb-ı Hakk'a hamdederken, çok defa bu ismin cilve ve tecellîlerini şefaatçi yaparak hamdetmektedir.

Mülk de Milk de Allah'ındır (celle celâluhu). Öyle ise Melik de Mâlik de yalnız O'dur.

O'ndaki şu ahd ü peymâna, şu sadakata bakın ki, iki-üç saat evvel ahd ü peymânını yeniledi, uykuya girdi. Kalkarken de ilk iş olarak yine ahd ü peymânını yeniliyor. Çünkü uykuda gezip dolaştığı âlemlerden, şهادet âlemine yeni dönmüştür, ahd ü peymânın da yenilenmesi gerekir.

Ardından da aynı duayı şu şekilde devam ettirir:

وَلَاكُ الْحَمْدُ أَنْتَ الْحَقُّ وَوَعْدُكَ الْحَقُّ وَلِقَائُكَ حَقٌّ وَقَوْلُكَ حَقٌّ وَالْجَنَّةُ حَقٌّ وَالنَّارُ حَقٌّ وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ
وَمُحَمَّدٌ رَحْمَةٌ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ حَقٌّ. اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ
وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ فَاعْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، أَنْتَ
الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

“Sana hamdolsun, Sen Hak'sın. Vaadin haktır. Sana kavuşmak haktır. Senin sözün haktır. Cennet de, Cehennem de haktır. Nebiler ve Hz. Muhammed Aleyhisselâm haktır. Kıyamet günü de haktır.

Allahım, Sana teslim oldum. Sana iman ettim. Tevekkülüm Sanadır ve bütünüyle Sana yöneldim. Yalnız Senin inayetinle mücadele ettim, yalnız Senin hakemliğine başvurdum. Sen benim geçmiş ve gelecek hatalarımı bağışla. (Gelecekte bana günah işletme ve benim için günah kapılarını kapat). Gizli işlediklerimi de açık işlediklerimi de affet. Ve bunlardan da öte Senin benden çok daha iyi bildiğin günahlarımı da bağışla. (Çünkü ben kalbimden geçeni bilebilirim; fakat sır, hafî ve ahfamdandır geçenleri bilemeyebilirim. Eğer ben bilmeden bu duygularımda bir kopukluk oldu ise, Sen ondan dolayı da beni affet). Öne geçiren de, geride bırakan da Sensin. Senden başka ilâh yoktur. Havl ve kuvvet sadece Allah'ındır.”⁹¹⁸

“Hak” deyince “Mutlak zikir, kemaline masruftur.” gerçeğine binaen akla ilk gelen Allah'tır (celle celâluhu). Ve Efendimiz, Hak olan Allah'tan (celle celâluhu) gelen her şeyin,

hak olduğunu, bu duasında gürül gürül dile getirmektedir.

Yatmadan evvel teslimiyetini Cenâb-ı Hakk'a arz etmişti, daha uykudan kalkar kalkmaz yine teslimiyetini arz ve imanını ilan ediyor.. ediyor ve bir yeni hayata böyle bir iman ile böyle derin bir teslimiyet şuuruyla başlıyor. Ve bu duasını O, “Lâ havle velâ kuvvete illâ billah” diyerek bitiriyor. Zira insan, Cenâb-ı Hakk'ın güç ve kuvvetine dehalet etmezse, omuzuna yüklenen ağır yüklerin altından kalkamaz; iman, tevekkül, teslimiyet, hep Allah'ın (celle celâluhu) dilemesiyle olur. O dilemedikçe ve yardımcı olmadıkça, kim O'nu bulup, O'na vâsıl olabilir ki? Öyleyse herkes, kendi seviyesi ölçüsünde, Allah'ın (celle celâluhu) havl ve kuvvetine sığınmak zorundadır. Efendimiz, bu duygu ve düşünce içinde, işte böyle mânevî bir atmosfer meydana getirdikten sonra, namaza duruyor ve gecenin siyah zülüfleri, O'nun gözyaşıyla ıslanıyordu.

O, bilhassa tek başına kıldığı nafîle namazlarda, duayı çok yapıyor ve namazı da uzattıkça uzatıyordu.⁹¹⁹ Namaza durunca Fatiha'dan önce şu duaları okurdu: **اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ** “Allahım, benimle günahlarımın arasını, doğu ile batının arasını ayırdığın gibi ayır.”

اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبَ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ “Allahım, beyaz elbisenin kirlerden temizlendiği gibi Sen de beni günahlardan temizle.”⁹²⁰

Bunlardan sonra da “Sübhanek”yi okur ve bunca tesbih ve takdisten sonradır ki, Fatiha'ya geçerdi. Gerçi daha Allah Resûlü'nün, bu arada okuduğu birçok dualar vardır ama, biz, yine okuyucumuzu, dua mecmualarını tetkike havale ediyor ve bu kadarla yetiniyoruz.

gd. Sabah Kalkınca

O'nun sabah olunca dudakları şu dua ile ıslanırdı:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أَشْهَدُكَ وَأَشْهَدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمَلَائِكَتَكَ وَجَمِيعَ خَلْقِكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ

“Allahım, ben, şunu ikrar ederek sabahladım; Seni, Arşının hamelelerini,

meleklerini ve bütün mahlukatı şahit tutuyorum ki, Sen Kendisinden başka ilâh olmayan Allah'sın ve Muhammed Aleyhisselâm Senin kulun ve resûlündür."⁹²¹

Şahit tutuyor ve onları konuşturuyorum. Ağaçların hemhemesini, yaprakların demdemesini, suların şırıltı, şakırtı ve çağlamasını, kendi şehadetime katıyor, senfoniden yükselen bir ses gibi gürül gürül bütün bunları Sana takdim ediyorum.

Efendimiz'in bu takdimi, şuur ve idrakinin vüs'ati, derinliği ve hakla olan münasebeti ölçüsündedir. Aynı cümleleri söylemiş olsa da bir başkası aynı keyfiyeti aynı derinliği yakalayamaz.

Efendimiz, bütün varlığı, hususiyle Allah'a (celle celâluhu) en yakın melekleri ve varlığa nezaret eden sekene-i semavatı kendisine şahit tutmakta.. ve Cenâb-ı Hakk'a takdim edeceği hamdini, onların soluklarına katıp öyle takdim etmektedir. Biz, Efendimiz'in duasına, meleklerin soluklarıyla girmesinden şunu anlıyor ve şunu hissediyoruz ki, büyüklerin kapıları çalınırken, evvelâ tokmağa dokunacak bir el aranmalıdır.. O'nun içindir ki, büyük firaset adamı Hz. Ömer (radıyallâhu anh), Medine'de kıtlık olunca, Hz. Abbas'ı (radıyallâhu anh) elinden tutup bir tepeye çıkarmış ve o elleri havaya kaldırarak dua etmişti.. duasında da şöyle yalvarmıştı: "Allahım, şu Sana kalkan eller, Senin Habibinin amcasının elleridir. Bu el hürmetine yağmur ver!" Ve daha el aşağıya inmeden şakır şakır yağmur inmeye başlamıştı."⁹²² Bu bir Ömer (radıyallâhu anh) firasetidir ve dersini, Efendimiz'in duasına ve yakarışlarına meleklerin soluklarını katmasından almıştır.

Asrımızın Büyük Çilekeşi de aynı şuurla şöyle dua eder:

إِلٰهِي الدُّنُوبُ أَخْرَسَتْني وَكَثْرَةُ الْمَعَاصِي أَخْجَلَّتْني وَشِدَّةُ الْعُقَلَةِ أَخْفَتَتْ صَوْتِي فَأَدُقُّ بَابَ رَحْمَتِكَ وَأُنَادِي فِي بَابِ مَغْفِرَتِكَ بِصَوْتِ سَيِّدِي وَسَيِّدِي الشَّيْخِ عَبْدِ الْقَادِرِ الْكَيْلَانِي...

"Allahım, günahlar dilimi tuttu, mâsiyetimin çokluğu beni hacil etti. Ve ben, Senin rahmet kapını, Şeyh Abdülkâdir Geylânî Hazretlerinin sesi ve soluğu ile çalıyorum..."

Allah Resûlü'nün sabah yaptığı dualar arasında şu da vardır:

اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، فَإِنِّي أَعْتَدُ إِلَيْكَ فِي هَذِهِ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَأَشْهَدُكَ وَكَفَى بِكَ شَهِيداً

“Ey semavat ve yeri yaratan, gayb ve şehadet âlemini bilen, celâl ve ikram sahibi Allahım! Sana şu dünya hayatında bağlılığımı ilan ediyor ve Seni buna şahit tutuyorum, Sen şahit olarak yetersin.”⁹²³

Bu duada “Fâtır” isminin kullanılması mânidardır. Çünkü aynı kelimenin müradifi olan: **الْجَاعِلُ – الْخَالِقُ – الْبَارِئُ** gibi kelimeler de vardır. “Fâtır” demekle şu mânâlar kasdolunmuştur: “Gökleri ve yeri fitrata göre yaratan, onları fitrat kanunlarına açık hâle getiren Sensin. Bu fitrat kanunları içinde, tıbbın, fiziğin, kimyanın, astrofiziğin, astronominin hep kendilerine göre kanunları vardır. Sanki her sabah bu kanunlar yenileniyor ve varlığa açık hâle geliyorlar. Bunlara, bu düzeni ve bu temiz çehreyi veren Sensin!”

ge. Akşam Olduğunda

Güneş doğarken, sabahın ilk vakitlerini bu ve benzeri yüzlerce dua ile süsleyen Allah Resûlü, güneş batarken ve ortalığa karanlık çökerken de şu duayı okur.. okur da, âdeta bu dualar O’nun gündüzünün, gecesinin güneşi olurdu. Efendimiz’in geceleri de, gündüzleri kadar aydınlı. Dualar, O’nun gecesinin semasında âdeta nurlu kandillerdi. Ve O, bu kandilleri yakmayı hiç mi hiç ihmal etmezdi:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَمْسَيْتُ أَشْهَدُكَ وَأَشْهَدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمَلَائِكَتَكَ وَجَمِيعَ خَلْقِكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ

“Allahım, Senden başka ilâh olmadığına birliğine ve şerikin olmadığına ve Hz. Muhammed’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) Senin kulun ve resûlün olduğuna, Seni, Hamele-i Arşını, meleklerini ve bütün mahlukatını şahit tutarak akşamladım.”⁹²⁴

O’nun namazının her rüknü, Arş’a yükselen nuranî bir merdiven gibidir. Onun basamakları da duadan inşa edilmiştir.

Namaza hazırlık safhasında teşekkül eden nuranî atmosferin de, namaz içindeki

nuraniyetle sıkı bir münasebeti vardır.

O, helâyaya girerken dua ederek girer, çıkarken dua ederek çıkar. Abdeste başlarken yaptığı bir dua, uzuvlarını yıkarken de yaptığı ayrı dualar vardır. Abdest almayı tamamladığında, yine ayrı dualar okur. Ezandan sonra okuduğu bir dua vardır. Namaza başlayacağı sırada da ayrı bir dua, mescide giderken, içeriye girerken, mescitten çıkarken hep okuduğu dualar vardı.

Namaza durunca, hemen iftitah tekbirinden sonra dua okur. Rükûsunda, secdesinde, kıyamında, iki secde arasında, oturduğunda, selâm verdikten sonra ayrı ayrı duaları vardı ve Allah Resûlü, elden geldiğince bu duaların hiçbirini ihmal etmezdi...

gf. Namazın İçinde

İftitah tekbirinden sonra:

وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفاً مُسْلِماً وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ، إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ. اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمَلِكُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَنْتَ رَبِّي وَأَنَا عَبْدُكَ، ظَلَمْتُ نَفْسِي وَاعْتَرَفْتُ بِذُنُوبِي فَأَعْفِرْ لِي ذُنُوبِي جَمِيعاً إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ...

“Ben yüzümü yeri ve gökleri yaratan Zât’a, O’ndan başka her şeye sırt dönerek ve O’na teslim olarak çevirdim. Ben, asla müşriklerden değilim. Muhakkak ki, benim namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm hep Âlemlerin Rabbi olan Allah (celle celâluhu) içindir. O’nun şeriki yoktur. Ben bununla emrolundum. Ve ben müslümanlardayım. Allahım, Sen Meliksin. Senden başka ilâh yoktur. Sen, benim Rabbimsin, ben de Senin kulunum. Ben nefsimi zulmettim. Günahlarımı itiraf ediyorum. Sen, benim bütün günahlarımı affet. Senden başka günahı affedecek yoktur...”⁹²⁵

Ve, rükûda okunan dualardan biri:

اللَّهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَلَكَ أَسَلْتُ، خَشَعْتُ لَكَ سَمْعِي وَبَصَرِي وَمُجِّي وَعَظْمِي وَعَصَبِي وَمَا اسْتَقَلَّتْ بِهِ قَدَمَيَّ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

“Allahım, Sana rükû ettim, Sana inandım, Sana teslim oldum. Kulağım, gözüm,

iliklerim, kemiğim ve sinir sistemim ve ayaklarımın taşıdığı her şey, âlemlerin Rabbi Allah'a boyun eğmiş ve itaat etmiştir.”⁹²⁶

Rükûdan doğrulunca (kavemede):

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمَوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ وَمِلْءَ مَا بَيْنَهُمَا وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ

“Allahım, hamd Sana mahsustur. Semavat, yer ve ikisi arasını dolduracak kadar hamdolsun Sana. Ve bundan sonra dileyip (yaratacağın) her şeyin dolusu kadar Sana hamdolsun...”⁹²⁷

Secdede:

اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَلَكَ أَسْلَمْتُ سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ تَبَارَكَ اللهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ. اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ دِقَّةً وَجَلَّةً وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ وَعَلَانِيَةً وَسِرَّهُ

“Allahım, Senin için secde ettim, Sana inandım ve Sana teslim oldum. Yüzüm, kendisini yaratan, şekil veren, kulağını ve gözünü yarıp çıkarana secde etti. Takdir edenlerin en güzeli Allah ne yücedir!”⁹²⁸ Allahım, benim günahlarımın hepsini, küçüğünü, büyüğünü, evvelini, âhirini, gizlisini, açığını, hepsini affet...”⁹²⁹

Bir insan ibadetin dışında neler yapar? Yer-içer.. yatarkalkar.. güler-ağlar.. üzülür-sevinir.. evlenir, çocuk sahibi olur.. yeni bir elbise giyer.. yolculuğa çıkar veya yolculuktan döner.. cihad eder, savaşır, savaştan döner.. birinden acı veya tatlı bir haber alır.. sevdiği bir dostuyla karşılaşır.. hastalanır, hastalıktan kurtulur.. uyur.. sevindirici veya korkulu bir rüya görür ve daha yüzlerce iş yapar, yüzlerce hâle girer. İşte Allah Resûlü, böyle durumların hemen her birinde, o hâle mahsus olmak üzere dua okur ve beşeriliğini böylece âdetâ lâhûtîleştirirdi.

Bir de insanın kendi dışında cereyan eden hâdiseler vardır. Bu hâdiseler, onu dolaylı olarak ilgilendirmektedir. Meselâ, kıtlık, kaht u galâ, yağmursuzluk, yangın, sel, kasırğa gibi bütün âfetler, doğrudan ferde mahsus zararları olmasa bile, dolayısıyla yine zarardırlar. İşte hem cemiyetle bütünleşme hem de bu durumlarda Rabbe yönelme adına, Efendimiz'in okuduğu dualar.

Ayrıca Ehl-i Beyt kanalıyla geldiği için, Sünnî imamlar tarafından pek iltifat görmeyen; fakat bütün büyüklerin kendilerine vird edindikleri ve okumayı asla terk

etmedikleri Cevşen.. evet, Cevşen'e bakan bir insan, Allah Resûlü'nün duadaki derinliğini orada çok daha net görebilir.

Sözün başında dediğimiz gibi, Allah Resûlü'nün dualarını aktarma gayesiyle bu mevzua girmedik.. maksadımız, duada dahi, O'nun eşi-menendi olmadığını ve hayatının her ânını dua ile geçirdiğini göstermek idi. Elbette ki, o duaların hepsine bakmadan, bu neticeye hakka'l-yakîn muttali olmak mümkün değildir. Fakat bir fikir vermesi bakımından, o duaların binde birkaçını sunmaya çalıştık. Bizim yaptığımız, su sızıntısının, su menbâna delil olması şeklinde kabul edilmelidir.

Evet, tasdik ediyor, inanıyor ve iman ediyoruz ki, hiçbir faziletin, hiçbir bölümünde O'nun eşi-menendi yoktur. Ve, O, bütün yüce hasletlerin en zirvesinde bir zirve insandır. Biz de bu eserin ta başından buraya kadar, bu imanımızı ispata ve yenilemeye çalıştık. Kusur varsa, o bizim anlayış ve anlatışımızla ilgilidir. O ise kusurdan ve noksandan münezze ve müberradır. Çünkü O, Hz. Muhammed Mustafa'dır (sallallâhu aleyhi ve sellem).

Hayatının her ânını, Rabb'e teveccühle nurlandıran bu Zât'ın hayatında, karanlık ve zulmetli bir ânın bulunması mümkün değildir. O'nun hayatı, bütünüyle bir dua ve yakarıştır. Doğduğu gün “*Ümmetî, ümmetî!*” demiş, mahşerde de yine öyle diyecektir.⁹³⁰ Evet, O'nun bütün derdi “*ümmetî*”dir.

DİPNOTLAR

⁸⁹⁵ Tirmizî, *tefsir* (2) 16; Ebû Davud, *vitr* 23.

⁸⁹⁶ Tirmizî, *dua* 1.

⁸⁹⁷ Furkân sûresi, 25/77.

⁸⁹⁸ Mü'min sûresi, 40/60.

⁸⁹⁹ Enbiyâ sûresi, 21/69.

⁹⁰⁰ Enbiyâ sûresi, 21/83 âyetinden iktibas.

⁹⁰¹ Enbiyâ sûresi, 21/87.

- ⁹⁰² Âl-i İmrân sûresi, 3/38.
- ⁹⁰³ Yâsîn sûresi, 36/61.
- ⁹⁰⁴ Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, 2/402; Âlûsî, *Rûhu'l-meânî*, 4/79, 17/202.
- ⁹⁰⁵ Kuşeyrî, *er-Risâletü'l-Kuşeyriyye*, s. 300; İmam Gazzâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn*, 4/252, 305; *el-Maksadü'l-esnâ*, s. 54. (Lafız bu şekilde İhyâ'da geçmektedir.)
- ⁹⁰⁶ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, 1/282, 8/342; Beyhakî, *Şuabü'l-ıman*, 4/183.
- ⁹⁰⁷ Dârimî, *fedâilu'l-Kur'ân* 14.
- ⁹⁰⁸ Tirmizî, *fedâilu'l-Kur'ân* 2; Dârimî, *fedâilu'l-Kur'ân*.
- ⁹⁰⁹ Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 7/97; İbn Hacer, *el-Metâlibu'l-âliye*, 3/361.
- ⁹¹⁰ Tirmizî, *fedâilu'l-Kur'ân* 9; *daavât* 22; İbn Hacer, *el-Metâlibu'l-âliye*, 3/358.
- ⁹¹¹ Tirmizî, *fedâilu'l-Kur'ân* 9; *daavât* 22.
- ⁹¹² Ebû Dâvûd, *edeb* 108; Tirmizî, *daavât* 22.
- ⁹¹³ Tirmizî, *daavât* 21-22.
- ⁹¹⁴ Buhârî, *fedâilu's-sahabe* 9; *daavât* 11; Müslim, *zîkr* 80.
- ⁹¹⁵ Buhârî, *daavât* 6-7; Tirmizî, *daavât* 16.
- ⁹¹⁶ Ebû Dâvûd, *edeb* 98; Nesâî, *sıyâm* 70; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/400, 414.
- ⁹¹⁷ Buhârî, *teheccüd* 1; *tevhid* 8, 35; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/358.
- ⁹¹⁸ Buhârî, *teheccüd* 1; *tevhid* 8, 35; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/358.
- ⁹¹⁹ Buhârî, *teheccüd* 16; Müslim, *müsafirîn* 125, 203-204.
- ⁹²⁰ Buhârî, *ezan* 89; *daavât* 39; Müslim, *mesâcid* 147.
- ⁹²¹ Ebû Dâvûd, *edeb* 110; Tirmizî, *daavât* 78.
- ⁹²² Buhârî, *istiska* 3; *ashâbu'n-Nebî* 11; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/377.
- ⁹²³ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/191; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 5/119.
- ⁹²⁴ Tirmizî, *daavât*, 78; Ebû Dâvûd, *edeb* 100.

⁹²⁵ Müslim, *müsâfirîn* 201; Tirmizî, *daavât* 32; Ebû Dâvûd, *salât* 118; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/94.

⁹²⁶ Müslim, *müsâfirîn* 201; Tirmizî, *daavât* 32; Ebû Dâvûd, *salât* 118; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/119. (Duanın bu şekliyle tam metni Müsned'de geçmektedir.)

⁹²⁷ Müslim, *müsâfirîn* 201; Tirmizî, *daavât* 32; Ebû Dâvûd, *salât* 118.

⁹²⁸ Müslim, *salât* 216; Ebû Davud, *salât* 147.

⁹²⁹ Müslim, *müsâfirîn* 201; Ebû Dâvûd, *salât* 118; Tirmizî, *daavât* 32.

⁹³⁰ Buhârî, *tevhid* 36; *fiten* 1; Müslim, *iman* 326, 327.

KURAN EZBER

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ ﴿١﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ﴿٢﴾ النَّجْمُ الثَّاقِبُ ﴿٣﴾
إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ﴿٤﴾ فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ﴿٥﴾ خُلِقَ مِنْ
مَاءٍ دَافِقٍ ﴿٦﴾ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ﴿٧﴾ إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ
﴿٨﴾ يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ ﴿٩﴾ فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ﴿١٠﴾ وَالسَّمَاءِ
ذَاتِ الرَّجْعِ ﴿١١﴾ وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ ﴿١٢﴾ إِنَّهُ لَقَوْلُ فَضْلٍ ﴿١٣﴾
وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ ﴿١٤﴾ إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ﴿١٥﴾ وَأَكِيدُ كَيْدًا ﴿١٦﴾ فَمَهْلٍ
الْكَافِرِينَ أَمْهَلُهُمْ رُوَيْدًا ﴿١٧﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ﴿١﴾ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ﴿٢﴾ وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ ﴿٣﴾
قَتَلَ أَصْحَابُ الْأَخْذُودِ ﴿٤﴾ النَّارِ ذَاتِ الْوُقُودِ ﴿٥﴾ إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ
﴿٦﴾ وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ﴿٧﴾ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَن
يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٨﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ
عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ
يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ﴿١٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ
﴿١١﴾

إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ﴿١٢﴾ إِنَّهُ هُوَ يُبْدِي وَيُعِيدُ ﴿١٣﴾ وَهُوَ الْعَفُورُ
الْوَدُودُ ﴿١٤﴾ ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ﴿١٥﴾ فَعَالٌ لِمَا يُرِيدُ ﴿١٦﴾ هَلْ أَتَاكَ
حَدِيثُ الْجُنُودِ ﴿١٧﴾ فِرْعَوْنُ وَثَمُودُ ﴿١٨﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ
﴿١٩﴾ وَاللَّهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ ﴿٢٠﴾ بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ ﴿٢١﴾ فِي لَوْحٍ
مَحْفُوظٍ ﴿٢٢﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ ﴿١﴾ وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ
 ﴿٣﴾ وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ﴿٤﴾ وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٥﴾ يَا أَيُّهَا
 الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ ﴿٦﴾ فَمَا مِنْ أُوتِي كِتَابَهُ
 يَمِينِهِ ﴿٧﴾ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ﴿٨﴾ وَيَنْقَلِبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ
 مَسْرُورًا ﴿٩﴾ وَأَمَا مِنْ أُوتِي كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ﴿١٠﴾ فَسَوْفَ يَدْعُو ثُبُورًا
 ﴿١١﴾ وَيَصْلِي سَعِيرًا ﴿١٢﴾ إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا ﴿١٣﴾

إِنَّهُ ظَنَّ أَنْ لَنْ يَحُورَ ﴿١٤﴾ بَلَىٰ إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا ﴿١٥﴾ فَلَا أُقْسِمُ
 بِالشَّفَقِ ﴿١٦﴾ وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ﴿١٧﴾ وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ ﴿١٨﴾ لَتَرْكَبُنَّ
 طَبَقًا عَنْ طَبِقٍ ﴿١٩﴾ فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾ وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا
 يَسْجُدُونَ ﴿٢١﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكَذِّبُونَ ﴿٢٢﴾ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ
 ﴿٢٣﴾ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٤﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٢٥﴾

MEAL

KUR'ÂN-I HAKÎM'İN AÇIKLAMALI MEALİ

(Şuat Yıldırım)

KASAS SÛRESİ

Mekke'de nâzil olmuş olup 88 ayettir. Hz. Mûsâ (a.s.)'ın kıssasının Kur'ân-ı Kerim'de en tafsilatlı anlatıldığı bir sûre olması itibariyle el-Kasas adını almıştır. Gerçekten, bu sûre-i şerifede Hz. Mûsâ (a.s.)'ın doğumu, Mısır'dan çıkmaya mecbur kalması, Medyen'e hicreti, orada evlenmesi, kendisine ve kardeşi Harun (a.s.)'a risalet verilmesi, Firavun'a gidip ona tebliğde bulunmaları, Firavun'un sihirbazları toplaması, onların yarışta mağlup olup Hz.Mûsâ'yı tasdik etmeleri, Karun kıssası, Hz. Mûsâ'nın İsrailoğullarını kurtarıp Mısır'dan çıkarması, onları takip eden Firavun ve ordusunun denizde boğulmaları anlatılır.

Kur'ân, Hz. Peygamber (a.s.)'ı Hz. Mûsâ'ya benzeter. Hz. Mûsâ'ya inanmanın, Hz. Peygamber (a.s.)'a da imanı gerektirdiğini vurgular. 48-52 pasajı, bu hususu açıklar. Sûre, son kısmında, Hz. Peygamberin tebliğinin muzaffer olacağını açıkça haber verir.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

1 – Tâ. Sîn. Mîm

2 – İşte şunlar gerçeği açıklayan kitabın ayetleridir.

3 – İnanacak kimseler için, sana Mûsâ ile Firavun'un arasında geçen olayların bir kısmını, gerçeğe tam uygun olarak anlatacağız.

4 – Doğrusu Firavun, ülkesinde (Mısır'da) zorbalık yaptı, büyüklük tasladı. Halkını çeşitli fırkalara ayırdı. Onlardan bir topluluğu, erkek evlatlarını kesmek, kız evlatlarını ise hayatta bırakmak suretiyle özellikle zayıflatmak istiyordu. O, bozguncunun teki idi.

Mısırlılar, İbranîlerin dıştan gelecek bir tehlike ile işbirliği yapacağı endişesi ile İbranî nüfusunu azaltıyorlardı. [12,43]

5-6 – Biz ise o ülkedeki güçsüzlere ihsanda bulunmak, onları dünyada örnek şahsiyetler yapmak ve ülkeye onları vâris kılmak, onlara dünya hâkimiyeti vermek; Firavun'u, Haman'ı ve onların ordularını ise korktuklarına uğratmak istiyorduk. [7,137; 26,59; 29,39; 40,24]

Haman, muhtemelen, özel bir isim olmayıp eski Mısır dininde tanrı Amon'a mensup başrahibe verilen Ha Amen ünvanının Arapçasıdır. Bu sûrenin 38. âyeti ile 40,36-37. ayetleri de bunu destekler.

7 – Bunun içindir ki Mûsâ dünyaya gelince annesine şöyle ilham ettik:

“Onu bir süre emzir, şayet onun başına bir şey geleceğinden endişe edersen, ırmağa bırak, hiç endişe etme, hiç üzülme!

Zira Biz onu sana kavuşturacağız ve onu resullerden yapacağız.”

8 – Firavun’un ailesi onu, kendilerine ileride bir düşman ve başlarına bir dert olması için ırmakta bulup yanlarına aldılar.

Doğrusu Firavun da, Haman da, askerleri de yanılıyorlardı.

9 – Firavun’un hanımı onu sandıktan çıkarınca, kocasına:

“Bana da, sana da neşe kaynağı olacak sevimli bir çocuk! Öldürmeyin onu, olur ki bize fayda sağlar, bakarsın biz onu evlat da ediniriz” diyordu.

Kendileri açısından, yanlış bir iş yaptıklarının farkında değillerdi.

Son cümledeki zamir Firavun ailesine ait olabileceği gibi genel olarak insanlar, özellikle saray mensuplarına da ait olabilir. Bu son ihtimale göre, maksatları şu idi: “Halk, işin farkına varmaz, bizim çocuğumuz sanırlar.”

10 – Mûsâ’nın annesi, çocuğunun Firavun’un eline geçtiğini öğrenince akli başından gitti, onun dışındaki her şeyi unuttu.

Eğer, Biz vâdimize inananlardan olması için kalbine sabır kuvveti vermeseydik, neredeyse işi açığa vuracak, gidip çocuğa sahip çıkacaktı.

11 – İşte bu haldeyken annesi, Mûsa’nın kızkardeşine: “Sen, çaktırmadan onu izle!” dedi.

O da, kendisini ele vermeksizin kardeşini uzaktan gözetledi.

12 – Biz daha ilk günden itibaren, onun süt emziren kadınların memelerinden emmesini önlemiştik.

Kız kardeşi bu durumu öğrenince onlara:

“Ona güzelce bakabilecek, onun iyiliğine olan her işi yapacak bir aile tavsiye etmemi ister misiniz?” dedi.

13 – Böylece onu annesine kavuşturduk ki gözü aydın olsun, tasalanmasın ve Allah’ın vâdinin gerçek olduğunu, fakat insanların çoğunun bunu anlamadıklarını öğrensin.

14 – Mûsâ yiğitlik çağına erip olgunlaşınca Biz ona hikmet ve ilim verdik.

Biz iyilik edenleri işte böyle mükafâtlandırırız.

15 – Mûsa, bir gün, halkın habersiz olduğu bir sırada şehre girdi.

İki adamı, birbiriyle kavga eder vaziyette gördü. Onlardan biri kendi kavminden, öbürü ise düşmanın kabilesinden idi.

Hemşehrîsi, düşman olana karşı yardım istedi.

Mûsa da eliyle vurur vurmaz adamı öldürdü.

Arkasından: “Bu,” dedi, “şeytanın işindedir, kötü bir iştir. O gerçekten sapırtıcı açık bir düşmandır.” {KM, Çıkış 2,11 vd.}

16 – “Ya Rabbî, ben kendime yazık ettim, affeyle beni!” dedi.

Allah da onu bağışladı. Çünkü O gafurdur, rahîmdir.

17 – “Ya Rabbî!” dedi, “bana lütfettiğin bu nimetler hakkı için, artık suçlulara asla arka çıkmam.”

18 – Sabaha kadar endişe içinde, etrafı kontrol ederek geceyi geçirdi.

Sabahleyin, bir de baktı ki dün kendisinden yardım isteyen soydaşı, yine imdadına çağırıyor. Mûsa ona: “Belli ki sen azgının tekisin!” dedi.

19 – Bununla beraber Mûsa, hem kendisinin hem de soydaşının hasmı olan adamı tutup onları ayırmak isterken soydaşı (kendisini yakalayacağını sanrak):

“Ne o, Mûsa!” dedi, “dün bir adam öldürdüğün yetmemiş gibi bugün de beni mi öldürmek istiyorsun?”

Senin tek isteğin ülkede bir zorba olmaktır, asla ıslah etmek, ara bulmak istemiyorsun.”

20 – Çok geçmeden, şehrin öte başından bir adam koşarak geldi ve dedi ki:

“Ne yapıyorsun Mûsa? Yetkililer idam istemi ile senin hakkında karar vermek üzere toplantı halindedir. Beni dinlersen derhal şehri terket!”

Ben, hakikaten senin iyiliğini isteyen biriyim!”

21 – Hemen oradan ayrılıp, hep etrafını kontrol ederek endişe içinde şehirden çıktı ve:

“Şu zalimler güruhunun elinden beni halas eyle ya Rabbî!” diye yalvardı.

22 – Medyen tarafına yönelince: “Umarım Rabbim beni doğru yola yöneltir.” dedi.

23 – Medyen’in su kuyularına varınca orada davarlarını suvaran bir grup insan buldu.

Onların gerisinde de, kendi hayvanlarını uzakta tutmaya çalışan iki kadın gördü

“Siz niçin bekliyorsunuz?” diye sordu.

Onlar da: “Çobanlar hayvanlarını suvarıp ayrılmadıkça, biz suvarmayız.

Babamız da hayli yaşlı olduğundan iş bize kalıyor” diye cevapladılar. {KM, Çıkış 2,16}

24 – Bunun üzerine onların davarlarını suvardı, sonra gölgeye çekilip: “Ya Rabbî! Bana lütfedeceğin her türlü nimete muhtacım!” diye dua etti.

25 – Az sonra o iki kızdan biri utangaç bir tavırla yürüyerek çıkageldi ve

“Bize sunduğun suvarma hizmetinin ücretini vermek üzere babam seni dâvet ediyor” dedi.

Mûsâ onun yanına girip başından geçen olayları anlatınca o zat:

“Endişe etme, o zalimlerin elinden artık kurtuldun!” dedi.

26 – Kızlardan biri: “Babacığım!” dedi, “bunu işçi olarak tut! Zira senin çalıştıracağın en iyi adam, böyle kuvvetli ve güvenli biri olmalıdır.”

27 – Babaları ona: “Kızlarımdan birini seninle evlendirmek istiyorum.

Buna karşılık sen de sekiz yıl yanımda çalışırsın; şayet süreyi on yıla çıkarırsan, o da senin ikramın olur.

Ben seni zahmete sokmak istemem. İnşallah benim dürüst bir insan olduğumu göreceksin.”

28 – Mûsâ: “Bu seninle benim aramızdaki bir sözleşmedir.

Bu iki müddetten hangisini yerine getirirsem buna itiraz edilemez.

Yaptığımız bu sözleşmeye Allah da şahit olsun.” dedi.

29 – Mûsâ müddeti tamamlayıp ailesiyle Mısır tarafına doğru yolda giderken, dağ tarafında bir ateş fark etti.

Ailesine: “Durun!” dedi, “ben bir ateş farkettim.

Gideyim belki yol hakkında bir bilgi alır,

veya bir ateş koru getiririm de ateş yakıp ısınma imkânı bulursunuz.” [20,10]

{KM, Çıkış 3,1}

Hz.Mûsâ kıssasında geçen dağ, Sina dağıdır.

30 – Oraya varınca kutlu mekândaki vâdinin sağ tarafında bulunan ağaçtan şöyle nida edildi:

“Ey Mûsâ! Rabbülâlemin olan Allah Ben'im.”

31 – “Haydi asânı yere bırak.”

Mûsâ onun çevikçe hareket eden bir yılanı dönüştüğünü görünce derhal kaçtı, bir kere olsun dönüp arkasına bile bakmadı.

“Gel Mûsâ! Endişe etme, çünkü sen güven içinde olanlardansın.”

32 – “Elini koynuna sok! Şimdi çıkar:

İşte kusursuz, pırıl pırıl ışık saçıyor.

Yılanı karşı korkudan ötürü tavır alma saikiyle kanat gibi açılan kollarını kendine çekip toparlan, korkma artık!

İşte bunlar, Rabbin tarafından Firavun ile onun ileri gelen yetkililerine gönderilen iki mucizedir.

Onlar gerçekten iyice yoldan çıkmış bir gürûhtur.”

33 – “Ya Rabbî!” dedi, “Ben yanlışlıkla onlardan bir adam öldürdüm, bu yüzden beni öldürmelerinden korkuyorum.”

34 – “Kardeşim Harun’un ifadesi benimkinden daha düzgündür, onu da benimle beraber yardımcı olarak görevlendir ki beni tasdik etsin, Doğrusu beni yalancı saymalarından endişe ediyorum.” [20,26-30]

35 – Allah Teâla şöyle buyurdu: “Seni kardeşinle destekleyeceğiz, size öyle bir kudret vereceğiz ki ayetlerimiz sayesinde onlar size el uzatamayacaklardır.

Siz de size tâbi olanlar da, mutlaka galip geleceksiniz.” [20,36; 19,51; 5,67; 33,69; 58,21; 40,51-52]

36 – Mûsa o açık belgelerimizle, mucizelerimizle onlara geldiğinde: “Bu,” dediler, “sırf uydurma bir sihir!

Hem böylesi bir iddianın, peygamberlik dâvasının veya sihrin, önce yaşamış atalarımız zamanında bulunduğunu da işitmemiştik!”

37 – Mûsa da: “Kimin Kendi tarafından hidâyet getirdiğini ve bu dünya hayatının sonunda hayırlı âkıbetin kime nasib olacağını Rabbim pek iyi biliyor.

Şu bir gerçektir ki zalimler iflah olmazlar. Allah’ın cezasından kurtulamazlar.

38 – Firavun da dedi ki: “Ey benim danışmanlarım ve devlet adamlarım!

Ben sizin benden başka bir ilahınız olduğunu bilmiyorum.

Hâman! Haydi benim için tuğla ocağını tutuştur, balçığı pişir, fazlaca tuğla imal ettirip benim için öyle yüksek bir kule yap ki,

belki de onun vasıtasıyla yükselip Mûsâ’nın (varlığını iddia ettiği) Tanrısını görürüm!

Aslında, ben onun yalancının biri olduğu görüşündeyim ya, neyse!” [26,29; 43,54; 79,23-24] {KM, Tekvin 11,3-4}

Merhum Elmalılı M. Hamdi Yazır bu âyetin tefsirinde şöyle der: “Firavun çok iyi bilirdi ki şu mahlûkatı yaratan kendisi değildir, kendisini de bir yaratan vardır. Fakat uluhiyetin yalnız Allah’ın olduğunu tanımıyor. Yaratmak ve yaratıcılık kavramlarına haksızlık ediyor. Hukuk ve yasama yetkisi kendi iradesinden ibaret imiş, hukuku kendisi koyarmış ve kendi dilediği gibi yaparmış, ne isterse o olurmuş, hükmünü ve idaresini bozacak üst bir makam ve kuvvet yokmuş gibi gösteriyor.

Bu sebepten, insanlar onun idaresine boyun eğmekten başka bir şey tanımasın, hep onu sevsin, hep ondan korksun, hep ona kul olsun, ona tapsın

istiyor, hem mâbudluk iddia ediyor, hem de sizin için benden başka ilahınız olduğunu bilmiyorum” diye insafli görünmek istiyor. Göklerin ve yerin Rabbi, sanki gökyüzünü araştırmakla görünmesi gereken bir cisim ve cismi varmış gibi zannettirerek halka karşı ilim ve fen yolunda bir oyun ve tuzak yapmak üzere kule yapmayı emrediyor.”

39 – Böylece o ve orduları, haksız yere ülkede büyüklük tasladılar ve huzurumuza dönüp hesap vermeyeceklerini zannettiler. [85,13-14]

40 – Biz de kendisini de, ordularını da yakalarından tuttuğumuz gibi denize fırlatıverdük.

İşte bak, zalimlerin sonunun ne olduğunu gör!

41 – Onları insanları ateşe çağıran önderler yaptık.

Bu dünyada halkı çalıştırıp desteklerini sağlasalar da, kıyamet günü en ufak bir yardım bile görmeyeceklerdir.

42 – Bu dünyada arkalarına bir lânet taktık, kendilerine lânet yağdırılıyor.

Kıyamette, o büyük duruşma gününde ise, en çok nefret edilenlerden olacaklardır. [85,13-14; 47,13; 11,98-99]

43 – Biz daha önceki bazı nesilleri imha ettikten sonra,

insanların vicdanlarını aydınlatacak, basiretlerini açacak bir delil, bir hidâyet rehberi ve bir rahmet tezahürü olmak üzere

Mûsa’ya Tevrat’ı verdik ki düşünüp ibret alsınlar. Ama bunu yapmadılar.

44 – Sen ise ey Resulüm, Mûsa’ya emrimizi vahyettiğimiz sırada sen o vâdinin batı tarafında bulunmuyordun.

O devirde olup bitenlere şahit olanlardan da değildin. [3,44; 12,102; 11,49]

45 – Bilakis, Biz seninle onlar arasında birçok nesiller yarattık

ve onlardan sonra birçok çağlar geçip gitti.

Sen Medyen halkı arasında oturmuş da, âyetlerimizi onlardan okuyarak öğrenmiş de değilsin.

Fakat seni resul olarak Biz gönderdik ve bunları Biz vahyettik de o sebeple biliyorsun.

46 – Hem Biz Mûsa’ya seslendiğimiz zaman sen dağın yanında da değildin, fakat düşünüp ders alsınlar diye, daha önce kendilerini uyarmak üzere peygamber gelmemiş olan bir halkı uyarıp aydınlatman için,

Rabbin tarafından bir rahmet eseri olarak seni resul yapıp orada cereyan eden şeyleri sana bildirdik. [26,10; 79,16; 19,52]

47 – Eğer senin halkın inkâr ve isyanları yüzünden kıyamet günü duruşmasında kendilerine azap verildiğinde:

“Ey Ulu Rabbimiz, dünyada iken bize de peygamber göndermiş olsaydın, biz de âyetlerine uyarak müminler arasına dahil olurduk!” demesinler diye seni elçil gönderdik. [6,156-157; 5,19; 4,165]

48 – Buna rağmen yine de kendilerine tarafımızdan hakikat, (yani Kur’ân ve Peygamber) gelince:

“Mûsa’ya verilen mucizelerin benzeri ona da verilse ya!” diyorlar.

Oysa daha önce Mûsâ’ya verilen vahyi de inkâr etmemişler miydi?

Ve hatta: “Bunlar, birbirini destekleyen iki sihir (aldatmaca), biz hepsini reddediyoruz” demişlerdi. [10,78; 23,48; 74,24]

49 – De ki: Bu iddianızda tutarlı iseniz, bu iki kitaptan daha doğru, daha müteber olup,

Allah tarafından gelmiş olan başka bir kitap gösterin ona tâbi olayım!” [6,91-92; 6,155; 5,44; 46,30]

50 – Eğer senin bu dâvetini kabul etmezlerse, bil ki onlar sadece heva ve heveslerine uymaktadırlar.

Halbuki Allah tarafından bir delil olmaksızın kendi heva ve hevesine tâbi olandan daha şaşkın ve sapkın kimse olabilir mi?

Allah, zulmü kendine meslek edinen kimseleri hidâyet etmez, emellerine ulaştırmaz.

51 – Düşünüp ibret almaları için Biz, buyruklarımızı birbiri ardından getirdik.

52 – Daha önce kendilerine kitap verdiğimiz ilim sahipleri buna da, Kur’âna da inanırlar. [2,121; 3,199; 17,107-108; 5,82-83]

53 – Kendilerine Kur’ân okununca şöyle derler:

“Ona iman ettik, O Rabbimizden gelen gerçeğin ta kendisidir.

Biz zaten daha önce de Allah’a teslim olmuş kimselerdik.”

54 – İşte onlar, gösterdikleri sabır ve sebatan dolayı çifte mükâfat alırlar.

Onlar kötülüğe iyilikle mukabele eder ve kendilerine nasib ettiğimiz mallardan, Allah yolunda harcarlar.

55 – Anlamsız, çirkin sözler işitince yüzlerini çevirip uzak durur ve şöyle derler:

“Bizim işlerimiz bize, sizinkiler de size aittir.

Selam olsun size, hoşça kalın!

Cahillerle arkadaşlık etmeyi arzulamayız biz” [25,72]

56 – Sen dilediğin kimseyi doğru yola eriştiremezsin!

lâkin ancak Allah dilediğini doğruya hidâyet eder.

O, hidâyete gelecek olanları pek iyi bilir. [2, 272; 12,103] {KM, Yuhanna 6,44}

57 – “Doğru söylüyorsun, ama biz sana tâbi olup o doğru yolu tutarsak, yerimizden yurdumuzdan olur, burada barınamayız” dediler.

Oysa tarafımızdan bir rahmet olarak Biz, onları her türlü ürünün getirilip toplandığı, güvenli, dokunulmaz bir yere (Mekke-i Mükerreme’ye) yerleştirmedik mi?

Ne var ki onların çoğu bu nimetin kadrini bilmezler.

Kureyşliler, İslâm’a girmeleri halinde diğer kabileler tarafından dinlerinden dönmekle suçlanarak ülkelerinden çıkarılacaklarını zannediyorlardı.

Onların bu sözü, bütün dönemlerde, yeni bir çağrının isabetli olduğunu farketmekle beraber çevresi ile arasını açacağını düşünen insanların hakkı tanımakta gösterdikleri tereddüdü de ifade eder.

58 – Bununla beraber Biz, kazançlarının çokluğu sebebiyle şırmamış pek çok memleketi helâk ettik. İşte yerleri!

Kendilerinden sonra oralarda pek az oturuldu.

Bütün onlara Biz vâris olduk (hepsi geçti, bâki Biz’iz).

59 – Senin Rabbin ülkelerin anakentlerinde halka âyetlerimizi okuyan bir elçi göndermedikçe o ülkeleri imha etmez.

Biz zaten, ahali zulmü meslek edinmiş olandan başkasını imha etmeyiz. [6,92; 7,158; 42,7; 46,27]

60 – Size verilen nimetler, geçici dünya metâı, dünyanın süsüdür.

Allah’ın size sakladığı âhîret mükâfatı ise daha hayırlı, daha devamlıdır. Hâla aklınızı çalıştırmayacak mısınız? [16,96; 3,198; 13,26; 87,16-17; 2,166,167; 16,52-53]

61 – Kendisine güzel bir vaadde bulunduğumuz ve ona kavuşacak olan mutlu kimsenin hali, dünyada geçici olarak yaşatmamızın ardından

kıyamet günü hesap ve azap için tutuklu olarak getirilen kimsenin haline hiç benzer mi?

62 – O gün Allah müşriklere:

“Nerede Benim ortaklarım olduğunu iddia ettiğiniz şerikler?” diye seslenir. [6,94; 19,81; 46,5-6; 29,25]

63 – (Şeytanlardan ve insanlardan putlaştırılmış oldukları için) kendileri hakkında azap hükmü kesinleşmiş olanlar:

“Ulu Rabbimiz! İşimiz meydanda, azdırdığımız kimseler işte karşımızda, inkâr edemeyiz.

Ama sırf kötülük olsun diye değil, kendimiz azdığımız gibi onları da azdırdık. Onları zorlamadık.

Onların iddiaları ile, onların bizi putlaştırmaları ile hiçbir ilişkimiz olmadığını ilan ediyoruz,

Sana sığınıyoruz. Zaten aslında onlar bize tapmıyorlardı, kendi hevalarına tapıyorlardı.”

Ebu’s-suûd efendi azap hükmü kesinleşmiş olanlarla ilgili olarak der ki: Bunlar şeytanlardan olan şerikleri veya Allah’tan başka rab edindikleri liderler ve önderleridir. Onları rab saymaları, verdikleri her emirde, yasakladıkları her hususta kendilerine itaat etmeleridir.

64 – Bu defa onları putlaştıranlara hitaben:

“Haydin, şeriklerinize yalvarın da onlardan yardım isteyin!” denir.

Yalvarırlar ama onlar bunlara cevap veremezler.

Fakat cevap olarak, karşılıklarına çıkan azabı görürler.

Ne olurdu yani, dünyada iken bu gerçeği anlayıp hakkı kabul etselerdi!..

65 – Nitekim o gün kâfirlere Allah: “Size gönderilen resullere ne gibi bir cevap vermişsiniz, tutumunuz ne olmuştu?” diye seslenir.

66 – Birden dünyaları kararır, bir tek kelime ile olsun cevap veremezler; birbirlerine soracak halleri de kalmaz.

67 – Ama inkârdan dönüş yapıp iman eden, güzel ve makbul işler yapan kimseler felah bulanlardan olmayı umabilirler.

68 – Senin Rabbin dilediğini yaratır, dilediğini seçer. Onların ise seçme hakları yoktur.

Allah, onların uydurdıkları şeriklerden münezzehtir, yücedir. [33,36]

Müfessirlerin ekserisi böyle anlarken, Taberî ile Zemahşerî şöyle mâna verirler: “Senin Rabbin dilediğini yaratır ve insanlar için en iyi olanı seçer.”

69 – Senin Rabbin onların gerek kalplerinin gizledikleri, gerek açıkladıkları her şeyi bilir. [13,10]

70 – O’dur Allah. O’ndan başka yoktur İlah.

Başta da sonda da, dünyada da âhirette de bütün hamdler, güzel övgüler O’nadır.

Hüküm yetkisi O'nundur.

Sonunda varacağınız yer de O'nun huzurudur.

71 – De ki: “Söyleyin bakalım, eğer Allah geceyi ebedî olarak uzatıp kıyamete kadar karanlık yapsa,

Allah'tan başka size gündüzü getirecek tanrı var mıdır?

Hâla dinleyip kabul etmeyecek misiniz?”

72 – De ki: “Söyleyin bakalım! Gündüzü ebedî olarak uzatıp kıyamete kadar gündüz yapsa,

Allah'tan başka, koynunda istirahat edip sükûnet bulacağınız geceyi getirecek tanrı var mıdır?

Hâla gerçeği görmeyecek misiniz?”

73 – O, rahmetinin eseri olarak gece ile gündüzü var etti ki, geceyin istirahat edesiniz, gündüzün de hayatınız için çalışıp Allah'ın lütfundan nasibinizi arayasınız ve O'nun nimetlerine şükredesiniz. [25,62]

74 – Allah'ı bir tanımayıp O'na şükür yerine şirke girenlere ise gün gelecek O, şöyle seslenecek:

“Ortağım olduğumu iddia ettiğiniz şerikleriniz nerede, ortaya çıksınlar bakalım!”

75 – O gün her ümmetten birer şahit çıkarırız.

Resulleri yalancı sayanlara da:

“Haydi bakalım, varsa delilinizi ortaya koyun!” deriz.

O zaman onlar, hak ve hakikatin Allah'a ait olduğunu kesinlikle anlar ve uydurdukları tanrılar ise ortada görünmez olur.

76 – Yoldan sapanlardan biri olan Karun da Mûsa'nın ümmetinden olup onlara karşı böbürlenerek zulmetmişti.

Ona hazineler dolusu öyle bir servet vermiştik ki o hazinelerin anahtarlarını bile güçlü kuvvetli bir bölük zor taşırdı.

Halkı ona: “Servetine güvenip şımarma, böbürlenme! Zira Allah böbürleneni sevmez” demişti. {KM, Sayılar 16. bölüm}

77 – “Allah'ın sana ihsan ettiği bu servetle ebedî âhiret yurdunu mâmur etmeye gayret göster, ama dünyadan da nasibini unutma! (ihtiyacına yetecek kadarını sakla).

Allah sana ihsan ettiği gibi sen de insanlara iyilik et, sakın ülkede nizamı bozma peşinde olma! Çünkü Allah bozguncuları sevmez.”

78 – Karun “Ben bu servete ilmim ve becerim sayesinde kavuştum.” dedi.

Peki şunu da bilmiyor muydu ki Allah, daha önce kendisinden daha güçlü ve serveti daha fazla olan kimseleri helâk etmişti?

Ama suç işlemeyi meslek edinen sicillilere artık suçları hakkında soru sorulmaz. [39,49; 41,50]

79 – Karun bir gün, yine bütün ihtişam ve şatafatıyla halkının karşısına çıktı.

Dünya hayatına çok düşkün olanlar:

“Keşke bizim de Karun’unki gibi servetimiz olsaydı.

Adamın amma da şansını varmış, keyfine diyecek yok!” dediler.

80 – Âhirete dair ilimden nasibi olanlar ise:

“Yazıklar olsun size! Bu dünyalıkların böylesine peşine düşmeye değer mi?

Oysa iman edip güzel ve makbul işler yapanlara Allah’ın cennette hazırladığı mükâfat elbette daha hayırlıdır.

Buna da ancak sabredenler nail olur.”

81 – Derken Biz onu da, sarayını da yerin dibine geçiriverdik.

Ne yardımcıları Allah’a karşı kendisine yardım edip, onu kurtarabildi, ne de kendi kendisini savunabildi.

Krş. KM, Sayılar, 16

82 – Daha dün onun yerinde olmaya can atanlar bu sabah şöyle dediler:

“Vah bize! Meğer Allah dilediği kimsenin rızkını bol bol verir, dilediğinin rızkını kısarmış!

Şayet Allah bize lütfedip korumasaydı, bizi de yerin dibine geçirirdi.

Vah vah! Demek ki gerçekten kâfirler iflah olmazmış!”

83 – Ama âhiret diyarına gelince:

Biz orayı dünyada büyüklük taslamayanlara, fesatçılık ve bozgunculuk peşinde olmayanlara veririz.

Hayırlı âkıbet, günahlardan sakınanlarındır.

84 – Kim iyilik yaparsa, âhirette ondan çok daha iyi bir karşılık görür.

Kim kötülük işlerse, bilesiniz ki kötülük işleyenler ancak yaptıkları kötülük kadar ceza görürler. [27,90]

85 – Kur’ânı sana indirip onu okumanı, tebliğ etmeni ve muhtevasına göre hareket etmeni farz kılan Allah, elbette seni varılacak yere döndürecektir.

De ki: “Kimin hidâyet getirdiğini, kimin besbelli sapıklık içinde olduğunu Rabbim pek iyi bilmektedir.” [7,6; 5,109; 39,69]

Bu âyet, halkının azgın önderleri tarafından zulme mâruz bırakılarak hicrete mecbur kalan Hz. Peygamber (a.s.m)'in, muzaffer olarak Mekke'ye kavuşacağını müjdelemektedir.

86 – Sen bu kitabın senin kalbine indirileceğini hiç ümid etmiş değildin.

O, ancak Rabbinden bir rahmet eseri olarak gönderildi.

O halde sakın kâfirlere arka çıkma!

87 – Allah'ın âyetleri sana indirildikten sonra, sakın onlardan seni hiç kimse vazgeçirmesin.

Sen insanları Rabbine ibadet etmeye dâvet et ve sakın müşriklerden olma!

88 – Allah ile beraber başka hiçbir ilaha yalvarma! Ondan başka ilah yoktur.

O'nun vechi (zâtı) hariç, her şey yok olacaktır. Hüküm O'nundur ve hepiniz O'nun huzuruna götürüleceksiniz. [55,26-27]

ANKEBÛT SÛRESİ

Mekkî dönemde nâzil olmuş olup 69 âyettir. Bazı müfessirler sûrenin başında münafıklardan bahseden on âyetin (2-11) varlığı sebebiyle, bunların Medine döneminde indiğini düşünürler. Halbuki burada Medine'dekinden farklı olarak kâfirlerin uyguladığı baskıdan korkup ikiyüzlü bir tutum izleyen kimseler sözkonusudur. Bu ise Mekke'de mevcut idi. Müminlerin Mekke'de en fazla tazyik edildiği dönemde bu sûrenin indiği anlaşılıyor. Müşrikler kötü âkıbet ile tehdit edilmektedirler. Müminlere, baskıya dayanmaları, zor gelirse hicret etmeleri hatırlatılmaktadır. Tevhid ve âhiretin güçlü delilleri de sûrede serdedilmektedir.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

1 – Elif, Lâm, Mîm

2 – Müminler sadece “İman ettik” demeleri sebebiyle kendi hallerine bırakılıvereceklerini, imtihana tâbi tutulmayacaklarını mı zannettiler? [9,16; 2,214]

3 – Biz elbette kendilerinden önce yaşamış olanları denedik.

Allah elbette şimdiki müminleri de imtihan edip iman iddiasında sadık olanlarla, samimiyetsiz olanları elbette bilecektir.

Fahreddin Razî der ki: Müfessirler, bu âyeti zahirî şekliyle anlamamın, Allah'ın ilminde değişme ve yenilenme gerektireceğini zannederler. Zira Allah Teâla imtihan etmeden önce de neticeyi bilmektedir. Bu düşünce ile âyetteki “Allah bilecek” kısmını “Allah gösterecek, ortaya çıkaracak, ayırd edecek” diye açıkladılar. Biz de deriz ki: âyeti zahirî şekliyle anlamak, daha uygundur. Çünkü Allah'ın ilmi, bir sıfattır ki onda, her şey vâki olduğu gibi zuhur eder. Mesela imtihandan önce Allah bilir ki “Zeyd itaat edecek, Amr ise isyan edecek. Sonra imtihan sırasında da bilir ki birinci itaatli, ikinci âsi. İmtihandan sonra bilir ki Zeyd itaat etti, Amr ise isyan etti. Her üç durumda da O'nun ilmi değişmez. Değişen sadece ilmin konusudur.”

İbnu'l-Muneyyir ise şöyle der: “Gerçekten, Allah'ın ilmi birdir. Her mevcuda, var olduğu sırada veya önceki ve sonraki şekliyle nasıl ise öyle taalluk eder.” Fakat unutmamak gerekir ki burada sebebin zikredilmesinden maksud, müsebbebe dikkat çekmektir. Yani “bilecek” demekten maksat “hak ettiği ödülü veya cezayı verecek” demektir.

4 – Kötülükleri işleyenler hükmümüzden kaçıp kurtulacaklarını mı zannettiler? Ne fena hükmediyorlar!

5 – Kim Allah'a kavuşmayı ümid ediyorsa bilsin ki Allah'ın tayin ettiği vâde mutlaka gelecektir.

O her şeyi hakkıyla işitir ve bilir.

6 – Kim de cihad ederse sırf kendi nefsi hesabına cihad eder.

Muhakkak ki Allah, âlemlerden ve özellikle insanlardan müstağnidir, kimseye ihtiyacı yoktur. [45,15]

7 – İman edip güzel ve makbul işler yapanların elbette günahlarını örteceğiz ve onların yaptıkları çalışmalarını en güzel şekilde mükâfatlandıracağız. [4,40]

8 – Biz insana, yapacağı en hayırlı iş olarak, annesine ve babasına iyi davranmasını bildirdik.

Ama bununla beraber, onlar senden, hakkında bilgin olmayan bir şeyi, Bana şirk koşmanı isterlerse, itaat etme!

Hepinizin dönüşü Bana'dır ve Ben de yapageldiğiniz şeyleri bir bir bildirip karşılığını vereceğim. [17,23-24; 31,14-15] {KM, Matta 10,34-37}

9-10 – İman edip güzel ve makbul iş yapanları elbet hayırlı insanlar arasına dahil edeceğiz.

Kimi insanlar vardır ki “Allah’a iman ettim” der, fakat Allah yolunda olduğu için işkence edilince halkın bu baskısını, Allah’ın azabı gibi sayar.

Şayet senin Rabbinden zafer ve galebe gelirse “Biz sizinle beraberdik” diyeceklerdir.

Oysa Allah, insanların kalplerinin neleri sakladığını pek iyi bilmektedir. [22,11; 5,22; 4,141]

11 – Elbette, Allah iman edenleri bilip ortaya çıkaracak, elbette münafıkları da bilip ortaya çıkaracaktır.

12 – Kâfirler müminlere:

“Bizim yolumuza tâbi olun, günahlarınız bizim boynumuza, yükünüzü biz taşıyız” derler.

Oysa bunlar, ötekilerin hiçbir günahını yüklenmezler.

Onlar açıkça yalancıdırlar. [35,18; 70,10-11]

13 – Ama onlar mutlaka kendi yükleri ile beraber başka yükleri de yani başkalarını saptırmanın vebalini de taşımak zorunda kalacak ve kıyamet günü uydurdukları iftiraldan sorguya çekileceklerdir. [16,25]

14 – Çok önce Biz Nûh’u halkına elçi olarak gönderdik.

O da aralarında bin yıldan elli yıl eksik kaldı.

Netice de onlar zulümlerine devam ederken tufan onları boğdu. {KM, Tekvin 9,29}

15 – Onu ve gemide bulunanları kurtarıp

o gemiyi ve o hadiseyi bütün insanlara ibret vesilesi yaptık. [54,15; 69,11-12; 36,41-44]

16 – İbrâhimi de elçi olarak gönderdik.

“Ey benim halkım!” dedi, “yalnız Allah’a ibadet edin ve O’na karşı gelmekten sakının.

Eğer bilerseniz, böyle yapmanız sizin için daha hayırlıdır.”

17 – Siz Allah’tan başka bir takım putlara tapıyorsunuz.

Bunları Allah’a ortak yapmakla, açıkça yalan uyduruyorsunuz.

Oysa Allah’tan başka ibadet ettiğiniz putlar, sizin rızıklarınızı yaratıp sizi rızıklandırmaya güç yetiremezler.

O halde rızıkınızı Allah nezdinde arayın, yalnız O’na ibadet edin ve O’na şükredin, sonunda yine O’nun huzuruna götürüleceksiniz.”

18 – “Şayet siz beni yalancı sayarsanız, sizden önceki birtakım ümmetler de resullerini yalancı saymıştı.

Elçinin görevi imana zorlamak değil, sadece açıkça tebliğ etmektir.”

19 – Peki o inkâr edenler dünyada gezerek

Allah’ın, mahlukat yoktan nasıl yarattığını,

sonra da onu nasıl yenilediğini görmüyorlar mı?

Şüphesiz ki bu işler, Allah’a göre kolaydır. [30,27; 52,35-36]

20 – De ki: “Dünyayı gezin dolaşın da,

Allah’ın yaratmaya nasıl başladığını anlamaya çalışın!

Sonra, Allah tekrar yaratmayı da (ölümden sonra diriltmeyi de) gerçekleştirecektir.

Allah elbette her şeye kadirdir.”

21 – O, dilediğini cezalandırır, dilediğine merhamet eder.

Hepiniz O’nun huzuruna götürüleceksiniz.

22 – Sizler ne yerde, ne gökte Allah’ın hâkimiyetinin dışına kaçarak kurtulamazsınız.

Sizi Allah’tan başka ne koruyan, ne de size yardım eden bulunur.

23 – Allah’ın âyetlerini ve âhirette O’na kavuşmayı inkâr edenler, işte onlar, Ben’im merhametimden ümitlerini kesenlerdir.

Onlara gayet acı bir azap vardır.

24 – Halkının ona verdikleri cevap:

“Öldürün onu!” veya “Ateşe atın!” demekten başka bir şey olmadı.

Ateşe attılar ama Allah onu ateşten koruyup kurtardı.

Elbette bunda iman edecek kimseler için ibretler vardır. [37,97-98].

25 – İbrâhim onlara şöyle dedi:

“Siz dünya hayatında Allah’tan başka birtakım sevgili putlar edindiniz.

Ama sonra kıyamet günü gelince

birbirinizi red ve inkâr edecek,

birbirinize lânet edeceksiniz.

Barınacağınız yer ateş olacak

ve kendinize hiçbir yardımcı bulamayacaksınız. [7,38; 43,67]

26 – İbrâhim’in söylediklerine Lût iman etti.

İbrâhim: “Ben” dedi, “Rabbimin emrettiği yere hicret edeceğim.

O, azîz ve hakîmdir (mutlak galiptir, tam hüküm ve hikmet sahibidir).”

27 – Biz İbrâhim’e (evlat ve torun olarak) İshak ile Yâkub’u ihsan ettik.

Onun neslinden gelenlerde, peygamberliği ve vahyi devam ettirdik. Ona dünyada mükâfatını verdik. O âhirette de elbette salihlerden olacaktır. [2,130; 21,7; 19,49]

28 – Lût’u da halkına resul olarak gönderdik.

Onlara dedi ki: “Nedir bu haliniz?

Siz dünyada sizden önce hiç kimsenin yapmadığı pek iğrenç bir şey yapıyorsunuz.

29 – Allah’ın bu uyarmasından sonra

siz hâla şehvetle erkeklere varacak,

yolu kesecek

ve toplantılarınızda edepsizlik yapmaya devam edecek misiniz?”

Halkının ona cevabı şundan ibaret oldu:

“Doğru söylüyorsan bizi tehdit ettiğin, Allah’ın o azabını getir de görelim!”

30 – “Ya Rabbi!” dedi, “bu müfsitler, bu bozguncular gürûhuna karşı bana Sen yardım eyle!”

31 – Melaikeden olan elçilerimiz İbrâhim’e,

(İshak’ın doğumuna) dair müjde getirdiklerinde:

“Haberin olsun,” dediler, “biz bu şehrin halkını imha edeceğiz, çünkü oranın halkı büsbütün zalim kimselerdir.”

32 – İbrâhim: “Ama Lût da orada!” deyince onlar şöyle cevap verdiler:

“Orada bulunanları biz pek iyi biliyoruz.

Onu ve yakınlarını kurtaracağız,
yalnız eşi geride kalıp helâk edilenler arasında olacak.”

33 – Elçilerimiz Lût’a gelince, onları, halkının tecavüzlerinden koruyamayacağı düşüncesiyle üzüldü, eli kolu bağlanıp göğsü daraldı.

Onlar dediler ki: “Bizden yana endişe etme, üzülme!

Biz seni ve yakınlarını kurtaracağız, yalnız eşin geride kalanlar arasında yer alacaktır.”

34 – “Büsbütün yoldan çıkmaları sebebiyle, biz bu şehir halkının üzerine gökten bir azap indireceğiz.”

35 – Biz aklını kullanıp düşünen kimseler için, o memleketten âşikâr bir ibret vesilesi (harabe) bıraktık. [37,137-138]

36 – Medyen halkına da kardeşleri Şuayb’ı gönderdik, onlara dedi ki:
“Ey benim halkım! Yalnız Allah’a ibadet edin, âhîret gününü bekleyin
ve ülkede fesatçılık yaparak düzeni bozmayın!”

37 – Fakat onlar kendisini yalancı saydılar.

Bunun üzerine müthiş bir zelzele, kendilerini kısıkıvrak yakalayiverdi, oldukları yerde çökekaldılar.

38 – Âd ve Semûd halklarını da imha ettik.

Siz ey (Mekke’liler) bunu, kalan ev harabelerinden anlıyorsunuzdur.

Şeytan onlara yaptıkları kötü işleri süsledi ve onları yoldan çıkardı.

Halbuki onlar akli fikri yerinde, açık göz kimselerdi.

39 – Karun’u, Firavun’u ve Haman’ı da helâk ettik.

Mûsa kendilerine belgelerle, mûcizelerle geldi, ama onlar o ülkede kibirlendiler, büyüklük tasladılar, fakat hükmümüzden kurtulamadılar. [28,76-81]

{KM, Sayılar 16. bölüm}

40 – Onlardan her birini kendi suçu sebebiyle cezaya çarptırdık:

Kiminin üzerine taş yağdıran bir kasırga gönderdik,

kimini korkunç bir gürültü bastırırverdi,

kimini yerin dibine geçirdik,

kimini de suda boğduk.

Allah onlara zulmetmedi, onlar asıl kendi kendilerine zulmettiler.

41 – Allah’tan başka hâmi, sığınacak tanrı edinenlerin durumu,

tıpkı kendine yuva yapan örümceğin haline benzer.

Halbuki en çürük yuva, örümcek ağıdır.

Keşke bu gerçeği bir bilselerdi!

42 – Allah, onların Kendisinden başka hangi varlıkları tanrılaştırıp yalvardıklarını elbette bilir.

O, aziz ve hakîmdir (mutlak galiptir, tam hüküm ve hikmet sahibidir).

43 – İşte bazı gerçekleri anlatmak için,

Biz bu kabil temsiller getiriyoruz, ama bunları, ancak ibret almasını bilenler anlar.

44 – Allah gökleri ve yeri, gayesiz değil, hak ve hikmetle, gerçek bir gaye ile yarattı.

Elbette bunda iman edecek kimseler için alınacak dersler vardır. [53,31]

45 – Sana vahyedilen kitabı okuyup tebliğ et, namazı hakkıyla ifa et!

Muhakkak ki namaz, insanı, ahlâk dışı davranışlardan, meşrû olmayan işlerden uzak tutar.

Allah'ı namazla anmak, elbette en büyük fazilettir.

Allah bütün işlediklerinizi bilir.

46 – Zulmedenleri hariç, Ehl-i kitab ile en güzel olan şeklin dışında bir tarzda mücadele etmeyin ve onlara şöyle deyin:

“Biz, hem bize indirilen kitaba, hem size indirilen kitaba iman ettik.

Bizim İlahımız da sizin İlahınız da bir ve aynı İlahtır ve Biz O'na gönülden teslim olduk.” [16,125; 20,44; 57,25]

47 – Biz, işte sana da bu kitabı indirdik.

Daha önce kitap verdiğimiz kimseler buna da iman ederlerdi. Şunlardan da ona iman edenler vardır.

Bizim âyetlerimizi kâfirlerden başkası inkâr etmez.

Daha önce kitap verilenlerden Hz. Peygamber (a.s.)'dan önceki dönemde yaşamış Ehl-i kitab, “ve min haülai” (şunlardan da) kısmından maksat ise Hz. Peygamberin çağdaşı olan Ehl-i kitab kastedilmektedir.

48 – Ey Resulüm! Sen vahyimizden önce kitap okuyan veya yazı yazan bir insan değildin; eğer böyle olsaydı, batıl iddia peşinde olanlar şüphe edebilirdi. [7,157; 5,6]

Hz. Peygamber (a.s.)'ın ümmîliğin yaygın olduğu bir topluma mensup olduğu bilinmektedir. Kendisinin de ümmî, yani öğrenim görmemiş, okur yazar olmayan bir zat olduğu, tarihî bir gerçektir. Halbuki Kur'ân-ı Kerimde çok çeşitli bilim dallarına ait bilgiler, ilmî prensipler, neticeler, atıflar veya işaretler vardır. Sadece Yahudi ve Hristiyan dinlerine ve kutsal kitaplarına dair bilgileri gözönünde bulunduracak olursak

büyük bir yekün teşkil eder. Bu konulara girmek, hele hele o alanın ilim adamları arasındaki ihtilafli konularda görüş bildirmek, eleştiri yapmak, karar verip hükme bağlamak, bilgi sahiplerinin bile yanaşamayacağı bir iştir.

Şu halde Kur'ândaki bu bilgilere bir merci lâzımdır. Kur'ânı tebliğ eden ve kırk yıllık ömrünü kendi hemşehrilerinin arasında geçiren Hz. Muhammed'in; okul, öğretmen görmediği, hatta yazma bile bilmediği kesindir. Zira Kur'ân, sayısız muhaliflere karşı bu âyeti bildirmiş, hiçbir düşman çıkıp da onun yazı bildiğini ileri sürememiştir. Öyleyse Kur'ân'ın her şeyi bilen Allah Teâla tarafından gönderildiği kesinlik kazanmaktadır.

49 – (Şüpheye en ufak yer yok) O, kendilerine ilim nasib edilenlerin kalplerini aydınlatan parlak âyetlerdir.

Evet, Bizim âyetlerimizi zalimlerden başkası inkâr etmez. [10,96-97]

50 – Onlar diyorlar ki: “Ona Rabbinden âyetler (mûcizeler) indirilseydi ya!

De ki: “Âyetler sadece Allah'ın nezdindedir.

Sizin keyfinize göre değil, kendi hikmeti gerektirdiğinde Peygamberine verir.

Ben ancak gerçek durumu bildiren, uyarıcı bir elçiyim.” [17,59]

51 – Hem kendilerine okunan bu kitabı indirmemiz onlara kâfi gelmiyor mu?

Elbette bunda iman edecek kimseler için bir rahmet ve yeterli bir ders vardır. [26,197; 17,92]

52 – De ki: “Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter.

O, göklerde ve yerde olan her şeyi bilir.

Gerçek ortada iken, batıla iman edip Allah'ı inkâr edenler,

işte asıl ziyana ve hüsrana uğrayanlar onlar olacaktır.” [69,44-47]

53 – Senden çarçabuk başlarına azabı getirmeni istiyorlar.

Eğer belirlenmiş bir vâdesi olmasaydı azap onlara muhakkak gelmişti bile!

Fakat hiç farkına varmadıkları bir sırada o kendilerine anızın gelecektir. [8,32]

54 – Senden çarçabuk başlarına azabı getirmeni istiyorlar.

Ama ne diye böyle sabırsızlanıyorlar ki?

Zaten cehennem kâfirleri kuşatmış bulunuyor.

Burada sebebin hâli, müsebbebin hâli durumunda gösterilmiştir. Zira cehenneme girme sebebi olan inkâr ve isyan, şimdiden, kâfirleri kuşatmış bulunmaktadır.

Şöyle de denilmiştir: Kûfür ve isyanlar, gerçekte cehennemdir. Ama bu dünyada bu surette tezahür etmiştir.

55 – O gün azap onları hem üstlerinden hem ayaklarının altından kaplayacak da,

Allah onlara: “yaptıklarınızı tadın bakalım!” buyuracak. [7,41; 39,16; 21,39; 54,48-49; 52, 13-16]

56 – Ey iman eden kullarım! Benim sizi yerleştirdiğim dünyam geniştir.

(Bir yerde dininizi uygulayamazsanız başka yere hicret edebilirsiniz.)

Onun için yalnız Bana ibadet ediniz.

57 – Her can ölümü tadacaktır.

Sonunda Bizim huzurumuza getirileceksiniz.

58 – İman edip güzel ve makbul işler yapanları, cennetin yüksek köşklarine yerleştireceğiz.

İçinden ırmaklar akan o cennetlere, onlar devamlı kalmak üzere gireceklerdir.

İyi iş yapanların mükâfatları ne güzel!

59 – Onlar, sabreden ve yalnız Rab’lerine dayanıp güvenen müminlerdir.

60 – Nice canlı mahlûk var ki rızıklarını kendileri taşıyamazlar.

Ama sizi de, bütün onları da rızıklandıran Allah’tır.

O her şeyi hakkıyla işitir ve bilir.

61 – Eğer onlara: “Gökleri ve yeri kim yarattı?

Güneşi ve ayı kim hizmetinize âmade kıldı?” diye sorarsanız elbette “Allah!” diyeceklerdir.

Öyleyse nasıl oluyor da bu gerçekten uzaklaştırılıyorlar?

62 – Allah kullarından dilediğine bol rızık verir, dilediğinin nasibini de kısar.

Muhakkak ki Allah her şeyi bilir.

63 – Eğer onlara: “Gökten su indirip ölümünden sonra yeri canlandıran kimdir?” diye sorsanız elbette: “Allah’tır!” diyeceklerdir.

De ki: “Hamd olsun Allah’a ki, (kâfirler bile O’nun bu vasıflarını inkâr edemiyorlar.)

Bütün hamdler, güzel övgüler aslında Allah’a mahsustur, fakat onların ekserisi bunu düşünüp anlamıyorlar.”

64 – Düşünseler şunu da anarlardı ki: bu dünya hayatı geçici bir oyun ve eğlenceden başka bir şey değildir ve ebedî âhiret diyarı ise, hayatın ta kendisidir.

Keşke bunu bir bilselerdi!

65 – Gemide yolculuk yaparken boğulma tehlikesine düşünce bütün kalpleriyle yalnız Allah’a yalvarırlar.

O da onları kurtarıp karaya çıkarınca bir de bakarsınız ki yine müşrik oluvermişler! [17,67; 31,32]

66 – Neticede kendilerine verdiğimiz nimetlere nankörlük edip, güya geçici bir zevk alırlar.

Alsınlar bakalım, yakında öğrenirler!

67 – Görmüyorlar mı ki etraflarında bulunan insanlara saldırılırken, can güvenlikleri yokken,

Biz Mekke’yi güvenli, emin bir belde yaptık.

Hâla mı batıla inanıp Allah’ın nimetlerini inkâr edecekler? [106,1-4; 28,57; 14,35; 90,1; 14,28]

68 – Uydurduğu yalanı Allah’a isnad edenden veya kendisine gelen hakikati yalan sayandan daha zalim kim olabilir? Kâfirler için cehennemde yer mi yok!

69 – Bizim uğrumuzda gayret gösterip mücadele edenlere elbette muvaffakiyet yollarımızı gösteririz.

Muhakkak ki Allah iyi davrananlarla beraberdir.

RÛM SÛRESİ

60 âyet olup Mekke’de nâzil olmuştur. Sûrenin, Bizansın İranlılara yenildiği 615 yılında nâzil olduğu anlaşılıyor.

Burada Rumların mağlub edilip daha sonra zafer kazanacaklarını bildirdikten sonra, âhiret hayatının zarurî ve mâkul olduğuna dair deliller getirilir. Daha sonra şirk iptal, tevhid tesis edilir. Ölmüş, kurumuş arzı dirilten Allah’ın, dilediği takdirde dalâletteki insanlığı da kurtarıp diriltebileceğine işaret edilir.

Sûrenin son kısmında, hakkı kabul etmemekte ısrar eden kâfirler körlere benzetilir. Sonunda kaybedenlerin onlar olacağı, Hz. Peygamber (a.s.)’ın ve müminlerin sabır ve sebat göstermeleri neticesinde muzaffer olacakları müjdelenir. Böylece sûrenin başlangıcı ile sonu güzel bir uyum ortaya koyar.

Bismillahirrahmanirrahim.

1 – Elif, Lâm, Mîm

2-3 – Rumlar yakın bir yerde mağlub oldular.

Ama bu yenilgilerinden sonra galip gelecekler.

Edna’l-ard: “Arap diyarının Rumlara en yakın yerinde” demektir. Zira Araplar arasında malum olan “arz” bundan ibarettir. Bu en yakın yer ise Şam bölgesidir. Yahut “Rum ülkesinin Araplara en yakın yeri” demektir.

Bi’setin 5. yılında Mekke müşriklerinin müminlere tazyikleri artmıştı. Müslümanlar Habeşistan’a hicrete yönelmişlerdi. Sasaniler de Bizansı çok müthiş bir şekilde mağlup etmiş Ürdün, Filistin, Mısır, hatta Anadolu’yu onlardan alarak İstanbul boğazına Kadıköy’e dayanmışlardı.

Gerek müslümanların, gerek Rumların üç-beş sene gibi bir zamanda düşmanlarını yenecekleri, hiç kimsenin hayal edemeyeceği bir şeydi. Böyle iken 2-5. âyetler iki gaybî müjde verdi: Rumların galip geleceği sırada müslümanların da zafer kazanacakları müjdelendi. Herakliyus 624’de Azerbaycana kadar ilerlediğinde, müslümanlar da Bedir zaferini kazandılar. 627’de en büyük darbeyi vurup nihaî zaferi kazanırken, müslümanlar Hudeybiye zaferini gerçekleştirdiler.

4-5 – Birkaç yıl içinde. Çünkü işleri karara bağlama yetkisi, başında da sonunda da Allah’a aittir.

O gün, müminler de, Allah’ın verdiği zafer sayesinde sevinecekler.

Allah dilediğini muzaffer kılar. Zira O, azîzdir, rahîmdir (mutlak galiptir, sınırsız merhamet ve ihsan sahibidir). [5,82-83]

6 – Bu, Allah’ın vâdidir. Allah verdiği sözden caymaz, fakat insanların ekserisi bunu bilmezler.

7 – Bildikleri, sadece dünya hayatının dış görünüşüdür; ama âhiretten habersiz, gafildirler.

8 – Onlar azıcık olsun kendi başlarına kalıp düşünmediler mi ki:

Allah gökleri, yeri ve ikisinin arasında olan bütün varlıkları gerçek bir gaye ile, belirli bir vâdeye kadar yaratmıştır.

Ama insanların birçoğu, Rab'lerinin huzuruna çıkacaklarını inkâr ediyorlar.

9 – Onlar dünyayı hiç dolaşmıyorlar mı ki,

kendilerinden önce yaşayanların âkıbetlerinin nasıl olduğuna bakıp anlasınlar?

Onlar, kendilerinden daha güçlü idiler.

Toprağı altüst etmiş, sular, maden, ekin gibi nimetlerden yararlanmış ve şimdikilerin yeri imar edişlerinden daha fazlasıyla imar etmişler, resulleri de kendilerine aşikâr, parlak deliller getirmişlerdi.

Ama hakikati reddettiler ve sonuçta yok olup gittiler.

Allah onlara asla zulmetmedi,

lâkin onlar kendi öz canlarına zulmettiler.

10 – Sonra, o fenalık yapanların âkıbetleri, en fena bir âkıbet oldu.

Çünkü Allah'ın âyetlerini yalan saydılar.

Bir taraftan da onlarla eğleniyorlardı. [6,110, 61,5; 5,49]

11 – Allah, kâinatı yaratmaya ilkin başlayan,

sonra onu tekrar yapan, öldürdükten sonra diriltendir.

İşin sonunda da hesap vermek üzere O'nun huzuruna götürüleceksiniz.

12 – Kıyamet koptuğu gün, o suçlu kâfirler ümitlerini tamamen kesip susarlar.

13 – Ortaklarından kendilerine bir tekşefaatchi dahi bulunmaz, zaten onlar ortaklarından de redd edeceklerdir.

14 – Kıyamet saati gelip çattığında,

işte o gün, müminlerle kâfirler birbirlerinden ayrılırlar.

Müminler cenneti, kâfirler ise cehennemi dolduracaklardır.

15 – İman edip güzel ve makbul işler yapanlar cennet bahçelerinde ağırlandı ve neşelenirler.

16 – İnkâr edip âyetlerimizi ve öldükten sonra dirilmeyi,

Allah'ın huzuruna çıkmayı yalan sayanlar ise, tutuklanıp azaba atılmak üzere getirilirler.

17 – Haydi siz akşama girerken, sabaha çıkarken

Allah'ı takdis ve tenzih edin, namaz kılın. [11,114; 20,130]

18 – Göklerde ve yerde hamd, güzel övgü O'na mahsustur.

İkinci vaktinde de, öğleye girerken de,

O'nu takdis ve tenzih edin, namaz kılın! [91,3-4; 92,1-2; 93,1-2]

19 – O, ölüden diriye çıkarır, diriden ölüyü çıkarır ve ölmüş toprağa hayat verir.

İşte siz de öldükten sonra böylece diriltileceksiniz. [36,33-34; 22,5-7; 7,57]

20 – O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri:

Sizi topraktan yaratmış olmasıdır.

Sonra dünyaya yayılmış beşeriyet haline geldiniz.

21 – O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de:

Kendilerine ısınmanız için, size içinizden eşler yaratması,
birbirinize karşı sevgi ve şefkat var etmesidir.

Elbette bunda, düşünen kimseler için ibretler vardır. [7,179]

22 – O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de: Gökleri ve yeri yaratması, lisanlarınızın ve renklerinizin farklı olmasıdır.

Elbette bunda bilen ve anlayan kimseler için ibretler vardır. [4,1; 29,43; 49,13; 78,8]

23 – O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de:

Geceleyin veya gündüzün uyumanız ve O'nun geniş lütfundan geçim vesilelerini aramanızdır.

Elbette bunda işiten kimseler için ibretler vardır.

24 – O'nun delillerinden biri de:

Gâh korku, gâh ümit vermek için size şimşeği göstermesi, gökten bir su indirip ölmüş toprağa onun sayesinde hayat vermesidir.

Elbette bunda aklını çalıştıran kimseler için ibretler vardır.

25 – O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de: göğün ve yerin, Kendisinin buyruğu ile kaim olmaları,

belirlenen yerde sapsağlam işlerinin başında bulunmalarınıdır.

Sonra sizi yattığınız yerden bir çağırdı mı, birden kabirlerinizden çıkarırsınız! [35,41; 22,65; 17,52; 79,13-14; 36,53]

26 – Göklerde ve yerde kim varsa O'nundur.

Onların hepsi, isteyerek veya istemeyerek O'na itaat ederler.

27 – Mahlûkları ilkin yoktan yaratan, ölümden sonra da diriltten O'dur.

Bu diriltme O'na göre pek kolaydır.

Göklerde ve yerde en yüce sıfatlar O'nundur.

Gerçekten O azîz ve hakîmdir (mutlak galiptir, tam hüküm ve hikmet sahibidir).

28 – Bakın, Allah size kendi hayatınızdan bir temsil getiriyor:

Hiç, elinizin altındaki köle ve hizmetçilerden, size nasib ettiğimiz servette, onların payları da sizinki ile eşit olacak derecede,

kendinize ortak yaptığımız, kendinize itibar ettiğiniz kadar onlara da itibar edip saydığımız

ortaklarınız var mıdır?

İşte Biz aklını kullanan kimseler için âyetlerimizi böyle açıklıyoruz.

29 – Fakat zalimler bir bilgiye dayanmaksızın, körükörüne heva ve heveslerine tâbi oldular.

Allah'ın şaşkırttığını artık kim doğru yola getirebilir? Bu işte onlar hiç bir yardımcı bulamazlar.

30 – O halde sen, batıl dinlerden uzaklaşarak yüzünü ve özünü, hak din olan İslâm'a yönelt.

Yani Allah'ın insanları yaratmasında esas kıldığı o fitrata uygun hareket et.

Allah'ın bu hilkatini kimse değiştiremez. İşte dosdoğru din budur.

Fakat insanların ekserisi bunu bilmezler, anlamazlar. [17,172; 12,103; 6,116]

31-32 – Başka her şeyden geçerek O'na tam gönül verin,

O'na karşı gelmekten sakının, namazı hakkıyla ifa edin.

Ve asla dinlerini parça parça edip

kendileri de öbek öbek olan o müşriklerden olmayın.

Öyle ki her hizip, kendi yanındakiyle böbürlenmektedir [6,159].

33-34 – İnsanlar bir derde düşünce başka her şeyi unutarak

yalnız Rab'lerine gönülden yalvarırlar;

Sonra Allah onlara nezdinden bir rahmet ve bolluk tattırınca,

bir de bakarsın ki onlardan bir kısmı Rab'lerine eş, ortak koşuyor

ve böylece Allah'ın nimetlerine nankörlük ediyorlar.

De ki: “Bir süre eğlenin bakalım, yakında öğrenirsiniz!”

35 – Yoksa Biz onlara bir ferman indirmişiz de,

o ferman mı Allah'a şirk koşmalarını bildiriyor?

36 – İnsanlara bir nimet, bir bolluk tattırdığımızda onunla sevinip şımarırlar.

Şayet kendi yaptıkları sebebiyle başlarına bir fenalık gelirse, hemen ümitsizliğe düşerler. [2,95; 4,78-79; 11,10]

37 – Görüp anlamıyorlar mı ki Allah dilediği kimsenin nasibini bol bol verir, dilediğinin nasibini kısar.

Elbette bunda iman edecek kimseler için alınacak ibretler vardır.

38 – O halde yakınlarına, yoksula ve yolcuya hakkını ver.

Allah'ın rızasına nail olmak isteyenler için böyle yapmak daha hayırlıdır. Felaha erenler de işte onlardır.

39 – Şunu unutmayın:Başkalarının mallarıyla artış sağlasın diye faize verdiğiniz para, zahiren fazlalaşsa da Allah'ın nezdinde artmaz.

Ama Allah'ın rızasını arzularak verdiğiniz zekâtlar,

O'nun nezdinde bereketlenir.

İşte böyle yapanlar ödülleri kat kat artırır.

40 – Allah O yüce Rabdir ki sizi yaratır, sonra rızıklandırır, sonra tayin ettiği vâde geldiğinde sizi öldürür, sonra da diriltir.

Düşünün bakalım:Sizin, ibadette Allah'a ortak yaptığınız putlar içinde bunlardan herhangi bir şeyi yapabilen var mı?

Allah onların iddia ettikleri ortaklardan münezzehtir, yücedir.

41 – Allah'ın buyruklarını umursamayan şu insanların

kendi tercihleri ile yaptıkları işler yüzünden karada ve denizde (bütün dünyada) bozukluk ortaya çıktı, nizam bozuldu.

Doğru yola ve isabetli tutuma dönme fırsatı vermek için,

Allah, yaptıklarının bazı kötü neticelerini onlara tattırır. [7,168] [21,35; 2,155]

42 – De ki: “Dünyayı gezin de daha önce geçmiş toplumların âkıbetlerinin nasıl olduğuna bakıp anlayın.

Onların da ekserisi müşrik idiler.”

43 – Öyleyse Allah tarafından, o geri çevirilmesi mümkün olmayan gün gelmeden önce,

sen yüzünü, özünü dürüst bir şekilde dosdoğru dine yönelt.

O gün insanlar zümre zümre ayrılacaklardır.

44 – Kim inkâr ederse inkârının zararı kendisinedir.

Kimler de güzel ve makbul işler yaparlarsa, onlar da kendileri lehine iyi bir hazırlık yapmış olurlar.

45 – Zira Allah iman edip güzel ve makbul işler yapanları lütfu ile ödüllendirecektir.

O kâfirleri asla sevmez.

46 – O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de:

Size rahmet eserlerini tattırması, emri ile gemilerin akıp gitmesi ve O'nun lütfundan nasip aramanız ve şükretmeniz için, rüzgârları müjdeci olarak göndermesidir.

47 – Ey Resulüm! Biz senden önceki ümmetlere de elçiler gönderdik.

O peygamberler ümmetlerine parlak deliller getirdiler, ama çoğu iman etmedi.

Biz de o suçlulardan intikam aldık.

Çünkü müminleri desteklemek, Bize düşen bir borç idi. [10,103; 6,12]

Mûcizeler, bu parlak delillerin bir kısmıdır. Allah'ın kâfirlerden intikam alması ise, onları cezalandırarak o zalimlerden, müminlerin intikamını alması demektir.

48 – Allah o azamet sahibidir ki rüzgârları gönderir, rüzgârlar bulutları kaldırır.

Sonra o bulutları gökte dilediği gibi yayar ve parça parça dağıtır.

Bir de bakarsın ki aralarından yağmur akıp duruyor!

Derken onu kullarından dilediklerine ulaştırınca, derhal yüzleri gülüverir. [7,57]

49 – Halbuki onlar, daha önce Allah'ın üzerlerine yağmur indireceğinden tamamen ümitsiz idiler.

50 – İşte bak, Allah'ın rahmetinin eserlerine!

Ölmüş toprağa nasıl hayat veriyor!

İşte bunları yapan kim ise, ölüleri de O diriltecektir.

O, her şeye hakkıyla kadirdir.

51 – Eğer Biz onlara sıcak, kavurucu bir rüzgâr göndersek, onlar da o yeşillikleri sararmış, kavurulmuş görseler, ondan sonra nankörlük etmeye koyulurlar. [56,63-67]

Daha önce Allah'ın kendilerine ihsan ettiği sayısız nimetleri unuturlar. Menfaatlerinin zedelendiğini görünce hemen o yüce Yaratıcıyı itham etmeye kalkışırlar.

52 – Şunu bil ki: Sen ne ölülere sesini duyurabilirsin, ne de arkasını dönüp uzaklaşan sağırlara bu dâveti işittirebilirsin. [63,36; 67,10]

53 – Sen, körleri de şaşkınlıktan, yanlış yola girmekten kurtaramazsın.

Sen ancak, âyetlerimize iman etmeye yatkın kimselere çağrını duyurabilirsin. Çünkü onlar hakka teslim olurlar.

54 – Allah o kadirdir ki sizi bir zaaftan yaratmakta, sonra zaafın ardından bir kuvvet yaratmakta, müteakiben kuvvetten sonra bir zaaf ve ihtiyarlık yapmaktadır.

O dilediğini yaratır. Her şeyi bilen, her şeye kadir olan, yalnız O'dur.

55 – Kıyamet saati gelip çatığında suçlu kâfirler yemin ederek dünyada sadece bir saat kaldıklarını ileri sürerler.

Onlar dünyada iken de doğruluktan yalana işte böyle döndürülüyorlardı.

56 – Kendilerine ilim ve iman nasib edilenler ise derler ki:

“Siz Allah’ın kitabınca ba’s (dirilme) gününe kadar durdunuz.

İşte bugün dirilme günüdür, fakat siz bunu bilmiyordunuz.”

57 – O gün zalimlere, mazeretleri fayda vermeyeceği gibi, onlardan tarziye vermeleri de istenilmez.

Dünyaya gönderilip Allah’ı razı etme, imanlı bir hayat sürme fırsatı verilmez.

58 – Biz gerçekten bu Kur’ân’da insanlar için nice meseller getirdik.

Eğer sen onlara karşı istedikleri bir mucizeyi getirmiş olsan dahi, o kâfirler: “Siz ancak, batıl iddialar peşindesiniz” derler. [10,96-97; 6,111; 15,14-15]

59 – İşte Allah, ilim peşinde olmayan, gerçeği aramayanların kalplerini böyle mühürler.

60 – O halde sabret!

Çünkü Allah’ın vâdi kesindir.

Sakın ona inanmayanlar seni paniğe düşürmesin, seni dayanıksız bulmasın ve seni endişelendirmesinler.

LOKMAN SÛRESİ

Mekke’de nâzil olmuş olup 34 âyettir. Sure-i şerifenin konuları arasında en dikkate değer bölüm Hz. Lokman’ın oğluna yaptığı nasihatları nakleden kısım olduğundan, bu hakikatlerin önemini göstermek üzere sûreye Lokman adı verilmiştir. Lokman, Kur’ân’da adı geçen tek hekim olmaktadır.

Önce Kur’ân’ın hikmet dolu olan bir kitap olduğu vurgulanır. Sonra Allah’ın kâinattaki kudret, hikmet ve birliğine dair bazı deliller zikredilir. Peşinden Lokman’ın hikmetin ta kendisi olan tavsiyeleri bildirilir. Böylece akıl ve tefekkürün gayesi olan hikmet, beşeriyet için bir ideal olarak gösterilir. Daha sonra bazı vahdaniyet delilleri, insanın Rabbine ve O’nun dinine olan ihtiyacı bildirilip, bilgisi ne kadar ilerlerse ilerlesin, insan için gayp olarak kalacak bir alanın hep mevcut olacağı hatırlatılır.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

1 – Elif, Lâm, Mîm.

2 – Şunlar hikmet dolu kitabın âyetleridir.

3 – İyi davrananlar için hidâyet rehberidir, rahmettir.

4 – Onlar namazı hakkıyla ifa ederler, zekâtı verirler, âhirete de tam olarak iman ederler.

5 – İşte onlardır Rab’lerinden bir hidâyet üzere olanlar ve işte onlardır felah bulanlar!

6 – Öyle insanlar vardır ki hiçbir delile dayanmaksızın,

halkı Allah yolundan saptırmak ve onunla alay etmek için laf eğlencesi satın alırlar.

İşte onları zelil ve perişan eden bir azap vardır. [39,23]

Nadr İbn Hâris adında Mekkeli bir müşrik, İran’la yaptığı ticaret esnasında acem masalları ihtiva eden kitaplar satın almış ve Mekkeli hemşehrilerine getirerek şöyle demişti: “Muhammed size Âd ve Semûd halklarının masallarını anlatıyor. Ben de size Rum ve Acem masallarını söyleyeceğim.” Bunları okuyarak, akli sıra halkı, Kur’ân’dan uzak tutmaya çalışırdı.

Bazı müfessirler *lehv*’i, “Allah yolundan alıkoyan şarkı” olarak tefsir ederler. Nüzul sebebi olarak zikredilen bu olaylarla beraber, âyetin beyanının genel olup Kur’ân’la alay edenlerin hepsini kapsadığı meydandadır.

7 – Kendisine âyetlerimiz okunduğunda, sanki onları işiten kendisi değilmiş gibi, sanki kulaklarında ağırlıklar varmış gibi,

son derece kibirli olarak sırtını dönüp uzaklaşır. Onlara gayet acı bir azap verileceğini müjdele!

8 – İman edip, güzel ve makbul işler yapanlara naim cennetleri vardır.

9 – Ebedî kalmak üzere oralara girerler;

Allah'ın vâdi haktır, gerçektir. O, azîz ve hakîmdir (mutlak galiptir, tam hüküm ve hikmet sahibidir).

10 – O gökleri, gördüğünüz gibi, direksiz yarattı.

Yere de, sizi sarsmaması için, ağır baskılar, yani ulu dağlar koydu ve orada her türlü canlıyı üretilip yaydı.

Gökten de bir su indirdik orada her güzel çifti yetiştirdik. [51,49]

Diğer muhtemel mâna: “O, gökleri, görebileceğiniz direkler olmaksızın yarattı.”

11 – İşte bunlar Allah'ın yarattıklarıdır. Peki, gösterin bakalım O'ndan başkası ne yaratmış! Doğrusu, o zalimler besbelli bir sapıklık içindedirler.

12 – Biz Lokmana “Allah'a şükret” diye hikmet verdik.

Kim şükrederse kendisi için şükreder.

Kim nankörlük ederse bilsin ki Allah müstağnidir, hiçbir şeye muhtaç değildir, her türlü övgüye lâyıktır. [17,7]

13 – Lokman oğluna nasihat ederken: “Evladım!” dedi, “sakın Allah'a eş, ortak uydurma. Çünkü şirik pek büyük bir zulümdür.” [6,82; 17,23]

14 – Biz insana, annesine babasına iyi davranmasını emrettik.

Zira annesi onu nice zahmetlerle karnında taşımıştır.

Sütten kesilmesi de iki yıl kadar sürer.

İnsana buyurduk ki: “Hem Bana, hem de annene babana şükret!

unutma ki sonunda Bana döneceksiniz.” [2,233; 46,15; 17,24]

15 – “Eğer onlar seni, şerik olduğuna dair hiçbir bilgin olmadığı şeyleri,

Bana ortak saymaya zorlarsa sakın onlara itaat etme!

Ama o durumda da kendileriyle iyi geçin, makul bir tarzda onlara sahip çık!

Bana yönelen olgun insanların yolunu tut!

Sonunda hepinizin dönüşü Bana olacak

ve Ben işlediklerinizi tek tek size bildirip karşılığımı vereceğim.” [29,8]

“Kendileriyle iyi geçin, mâkul bir tarzda onlara sahip çık!” demek günaha iştirak etmeksizin İslâm'ın razı olacağı iyilik ve insanlığın gerektireceği şekilde beraberlerinde bulun! Mesela; yemek, içmek, giymek gibi ihtiyaçlarını düzene

koymak, eziyet etmemek, ağır söylememek, hastalıklarını tedavi ettirmek, vefatlarında defnetmek gibi dünyaya ait yardımlarda bulunmak demektir.

16 – “Evladım, yapılan iş; bir hardal tanesi kadar küçük de olsa, bir kayanın içinde saklı da olsa, yahut göklerin veya yerin herhangi bir noktasında bile bulunsa, mutlaka Allah onu meydana çıkarır.

Allah öyle latîf, öyle habîrdir (ilmi gizliliklere pek kolay bir tarzda nüfuz eder). [21,47; 99,7-8] {KM, Luka 8,17; Matta 10,26; Markos 4,22}

17 – Evladım, namazı hakkıyla ifa et, iyiliği yay, kötülüğü de önlemeye çalış, ve başına gelen sıkıntılara sabret!

Çünkü bunlar azim ve kararlılık gerektiren işlerdendir.

18 – Kibirli davranarak insanlara yüzünü dönme, yerde çalımlı çalımlı yürüme!

Çünkü Allah kibirle kasılan, kendini beğenmiş, övünüp duran kimseleri asla sevmez. [17,37]

19 – Yürürken ölçülü, mûtedil yürü!

Konuşurken sesini ayarla, bağırarak konuşma!

Unutma ki seslerin en çirkini, avazı çıktığınca bağırın eşeklerin sesidir.

20 – Görmüyor musunuz ki Allah göklerde ve yerde olan şeyleri sizin hizmetinize vermiş.

Görünen görünmeyen bunca nimete sizi garketmiş?

Yine de, öyle insanlar var ki hiçbir bilgiye, yol gösterici bir rehberine veya aydınlatıcı bir kitaba dayanmaksızın Allah hakkında tartışıp durur.

21 – Kendilerine: “Gelin, Allah’ın indirdiği buyruklara uyun!” denilince:

“Hayır, biz babalarımızdan ne görmüşsek onu uygularız, sadece onlara uyarız” derler.

Peki şeytan atalarını o harlı ateş azabına çağırmış olsa da mı onların peşinden gidecekler? [2,170; 43,22]

22 – Kim etrafına hep iyi davranarak yüzünü ve özünü Allah’a teslim ederse o kimse, en sağlam tutamağa sarılmıştır.

Bütün işlerin sonu Allah’a raci olur. (Kararlar onun divanından çıkar.)

23 – Her kim de dini inkâr ederse, onun küfrü seni üzmesin.

Sonunda Bize dönecekler ve Biz de onlara yaptıkları her şeyi bir bir bildirip karşılığını vereceğiz.

Allah kalplerden geçen düşünceleri dahi bilir. [10,70]

“Bildireceğiz” demekten maksat, yaptıkları bütün kötülükleri bildirip onların ikrarlarını almaktır.

24 – Biz onlara kısa bir süre ömür sürme imkânı verimiz, ondan sonra da şiddetli bir azaba mahkûm ederiz.

25 – Şayet onlara: “Gökleri ve yeri yaratan kimdir?” diye soracak olursan, elbette “Allah’tır” diye cevap vereceklerdir.

De ki: “el-Hamdü lillah ki müşrikler bile O’nu inkâr edememektedirler!

Fakat onların ekserisi bunun anlamını bilmezler (yani o müşrikler bu itiraflarıyla, çelişki içine girdiklerini fark etmezler).”

26 – Göklerde ve yerde ne varsa Allah’ındır.

Muhakkak ki Allah müstağnîdir, hamîddir (hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, her türlü övgüye lâyıktır).

27 – Eğer Allah’ın kelimelerini yazmak üzere, dünyadaki bütün ağaçlar, kalem olsaydı ve denizlere de yedi deniz daha katılıp bütün onlar da mürekkep olsaydı, bunlar tükenir yine de Allah’ın sözleri tükenmezdi.

Allah, öyle azîz, öyle hakîmdir (üstün kudret, tam hüküm ve hikmet sahibidir). [3,39-45; 4, 171; 18,109; 54,50; 79,12-13]

28 – Ey insanlar! Sizin hepinizi yaratmak veya hepinizi öldükten sonra diriltmek bir tek kişiyi diriltmek gibidir.

Allah semîdir, basîdir (her şeyi hakkıyla işitir ve görür). [36,82; 54,50]

29 – Bilmiyor musun ki Allah geceyi gündüze katıyor, gündüzü geceye katıyor, böylece sürelerini uzatıp kısaltıyor.

Güneşi ve ayı, hizmete koşmuş, her biri belirlenen bir vâdeye kadar akıp gidiyor. Gerçekten Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır. [22,61.70; 65,12]

30 – Bu, böyledir. Çünkü Allah gerçeğin, hakkın ta kendisidir.

Müşriklerin O’ndan başka yalvardıkları tanrılar ise batıldır. Gerçekten Allah çok yücedir, çok büyüktür.

31 – Görmez misiniz ki gemiler Allah’ın lütfu ile denizde yüzüyor.

Bu, Allah’ın varlığının ve kudretinin bazı delillerini göstermek içindir.

Elbette bunda pek sabırlı, çok şükürlü olanlar için ibretler vardır.

32 – Denizde iken onları dağlar gibi dalgalar kapladığında, bütün kalpleriyle yalnız Allah’a yalvarırlar.

Fakat O, onları kurtarıp karaya çıkarınca bir kısmı işi gevşetir, imanla inkâr arasında ortada kalır.

Bizim âyetlerimizi gaddar ve nankör olandan başkası inkâr etmez. [17,67; 29,65; 35,32]

33 – Ey insanlar! Rabbinize karşı gelmekten sakının!

Öyle bir günden çekinin ki o gün hiçbir baba evladına asla fayda veremez, evlat da babasına fayda sağlayamaz.

Allah'ın vâdi elbette gerçektir. O halde sizi dünya aldatmasın ve çok hilekâr şeytan da sizi Allah ile aldatmasın, Allah'ın affına güvencirmesin! [4,120; 14,22] {KM, Hezekiel 18,20; Galatya 6,5}

34 – Kıyamet saatinin ne zaman geleceğini yalnız Allah bilir. Yağmuru da O indirir, rahimlerde olanı O bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Hiç kimse nerede öleceğini de bilemez. Herşeyi mükemmel tarzda bilen ve her şeyden haberdar olan Allah'tır. [6,59]

Bazı âlimlerimiz bu âyetteki beş bilinmeyen konuya *mugayyebat-ı hamse* derler. Bir hadis-i şerifte de bunu teyid etmek üzere “Beş şey vardır ki onları Allah'tan başkası bilemez” buyurulduktan sonra bu âyet zikredilmiştir. Münavi'nin dediği gibi, hadisın mânası: “Bu beş şeyi Allah'tan başkası, bütün özellik ve incelikleriyle. bilemez.” Şu halde bu hadis Allah Teâlânın bazı makbul kullarına, hatta bu beşten bazı gaybî şeyleri bildirmesine mani değildir. Çünkü bu, sınırlı gayblardandır. Mu'tezilenin bunu inkâr etmesi de mânasızdır.

Bir de şuna dikkat etmek gerekir. Gayb, mutlak gayb ve izafî gayb diye iki çeşittir. Âyet, mutlak gaybın, başkası tarafından bilinmesini reddediyor. İzafî gayb, bazı şartlara, bazı durumlara, bazı şahıslara göre gayb iken bazılarında göre gayb olmayan hususlara denir. Mesela İstanbul'daki insan, Tokyo'da cereyan eden hadiseyi bilemez. Ama vasıtalara sahip olan kimse, televizyon teknolojisi sayesinde görebilir. Bir sene sonra yağmurun ne zaman, ne kadar yağacağı mutlak gaybdır. Ama Allah, dünya atmosferinde yağmurun sebeplerini varettikten sonra, diğer insanlar için yağmur zamanını bilmek gayb olduğu halde, meteoroloji uzmanları tahmin raporu verebilir.

Diğer bir konu ana karnındaki ceninin cinsiyetini bilme işidir. Son dönemde ultrason gibi cihazlarla bunu tesbit mümkündür. Âyet-i kerime “Rahimlerde olanı yalnız Allah bilir” buyuruyor. “Mâ” Arapçada en umumi bir lafızdır. Kapsamı son derece geniştir. Doğacak çocuğun her türlü maddî özelliklerine, genetik özelliklerine şamil olduğu gibi bütün istidatları, kabiliyetleri, hayat mukadderatı, ta cennete veya cehenneme girinceye kadar bütün özellik ve ayrıntıları dahildir ki bu gaypların yanında, kız mı erkek mi olacağı meselesi zikre bile değmez. Geçen asırlardaki müfessirler için, cinsiyeti bilmek mutlak gayb durumunda olduğundan, bazıları bilinmeyecek şeylere misal verme kabilinden bunu söz konusu etmişlerdir.

SECDE SÛRESİ

Mekke’de indirilmiş olup 30 âyettir. 15. âyetinde, âyetleri dinleyen müminlerin secdeye kapandığını ifade etmesinden ötürü bu sûreye Secde sûresi denilmiştir. Bu âyet, tilavet secdesi âyetlerindedir.

Sûrenin gayesi, iki bölüm halinde yer almıştır. Birincisi:Kur’ân’ın, Allah’ın sözü olup, onu kabul edenlerin ve etmeyenlerin âkâbetlerini bildirmek. İkincisi:Hz. Mûsa (a.s.)’a da böyle bir hak kitap verilerek İsrailoğullarının doğru yola ve zafere ulaştırılması. Sûre, âhirette gerçekleşecek bazı durumlar bildirip, müminleri müjdeleyerek sona erer.

Bismillâhirrahmânirrahîm

1 – Elif, Lâm, Mîm.

2 – Bu kitabın, âlemlerin Rabbi tarafından indirildiğinde hiçbir şüphe yoktur.

3 – Yoksa: “Onu uydurdu” mu diyorlar?Bilakis, o gerçeğin ta kendisidir.

Senden önce kendilerini uyarın hiçbir peygamber gelmemiş olan bir toplumu, doğru yolu bulmaları ümidiyle uyarman için

Rabb’in tarafından gönderilmiştir. [30,41]

İsmâiloğulları içinde çıkan tek Peygamber, Hz. Muhammed (a.s.)’dır.

4 – Allah o hak mâbuddur ki gökleri, yeri ve ikisinin arasındaki varlıkları altı günde yaratmış, sonra da arşına kurulmuş mutlak hükümandır. [7,54]

Sizin O’ndan başka ne hâminiz, ne şefaatiniz vardır. Hâla gereğince düşünmez misiniz?

5 – Gökten yere kadar her işi düzenleyip yönetir.

Sonra bütün bu işler, sizin hesabınıza göre bin yıl tutan bir günde O’na yükselir. [65,12]

Bu âyet, sırlarla dolu bir âyet olup akrebiyyet ile kurbiyyetin farkına işaret ediyor. Allah kulunda dilediği anda tasarruf eder, ona “Şahdamarından daha yakındır” Nasıl ki güneşin ışınları bütün parlak şeylere bir anda ulaşır. Kul ise ondan çok uzaktır, ona yükselmesi ömürlere sığmaz. Nitekim, yerdeki parlak şeyler güneşe yükselemezler. Âyette geçen “emr” iş demek olup maksat, kâinattaki bütün hadiselerdir.

6 – İşte gaybı ve şهادeti, görünmeyen ve görünen âlemleri bilen, mutlak galebe ve kudret, mutlak rahmet sahibi O’dur.

7 – Yarattığı her şeyi güzel ve muhkem yapıp insanı ilkin çamurdan yarattı.

8 – Sonra onun neslini, önemsiz bir suyun özünden, menîden üretti.

9 – Sonra ona en uygun şeklini verdi, ona ruhundan üfledi.

Size kulaklar, gözler, gönüller verdi.

Ne az şükrediyorsunuz! [4,171; 17,85]

10 – Bir de: “Â! Toprağın dibinde toz olup kaybolduğumuz zaman, gerçekten bu hale gelmiş olan bizler mi yeniden yaratılacağız!” derler.

Hatta onlar Rab’lerinin huzuruna varacaklarını da inkâr ederler.

11 – Sen de ki: “Sizi, canınızı almakla görevlendirilen ölüm meleği vefat ettirecek,

sonra da Rabbinizin huzuruna götürüleceksiniz.”

12 – Bir görseydin o suçluları: Rab’lerinin huzurunda, mahçupluktan başları önlerine eğilmiş şöyle derken:

“Gördük, işittik ya Rabbenâ! Ne olur bizi dünyaya bir gönder!

Öyle güzel, makbul işler yaparız ki!

Çünkü gerçeği kesin olarak biliyoruz artık!” [19,38; 67,10; 6,27-29]

13 – Eğer dileseydik bütün insanlara hidâyet verir, doğru yola koyardık.

Lâkin “Cehennemi cinlerden ve insanlardan bir kısmıyla dolduracağım” hükmü kesinleşmiştir. [10,99]

14 – “Öyleyse, siz nasıl bugünkü buluşmayı unuttunuz ve bu unutmayı ömür boyu sürdürdüyseniz,

Biz de bugün sizi unuttuk.

Yaptıklarınızdan ötürü, tadın bakalım sürekli azabı!” [45,34; 78,27-30]

15 – Bizim âyetlerimize ancak o kimseler inanır ki kendilerine o âyetler hatırlatıldığında, derslerini hemen alır, secdeye kapanır, Rablerine hamd, O’nu takdis ve tenzih ederler, asla kibirlenmezler.

16 – Teheccüd namazı kılmak için yataklarından kalkar, cezalandırmasından endişe ederek, rahmetinden ümid içinde olarak Rab’lerine dua edip yalvarırlar ve kendilerine nasib ettiğimiz mallardan Allah yolunda harcarlar.

17 – İşte onların dünyada yaptıkları makbul işlere mükâfat olarak gözlerini aydın edecek, gönüllerini ferahlatacak hangi sürprizlerin, hangi nimetlerin saklandığını hiçkimse bilemez. [4,22; 10,26] {KM, II Korintos 12,4}

Bu âyet, cennet nimetlerini pek güzel tavsif etmektedir. Hiç kimse kendisine saklanan nimetleri bilemez. Çünkü bu nimetler maddî gözlerden saklıdır. İbn Abbas’ın dediği gibi, bu dünyada, cennete dair bileceğimiz şeyler, sadece birtakım isimlerden ibarettir. Onların gerçek mahiyetleri dünyadaki hallerinden farklıdır. Allah Teâla hadis-i kudsîde şöyle buyurmuştur: “Salih kullarıma öyle nimetler

hazırladım ki: ne göz görmüş, ne kulak işitmiş, ne de beşerden birinin hatırından geçmiştir.”

18 – Öyle ya, mümin olan, hiç fâsık gibi olur mu? Bunlar asla bir olmazlar. [45,21; 38,28; 59,20]

19 – İman edip, güzel ve makbul işler işleyenlere, yaptıklarına karşılık konukluk olarak Me’va cennetleri vardır.

20 – Yoldan çıkmış fâsıkların ise barınakları cehennemdir.

Her ne zaman oradan çıkmak isteseler yine oraya itilirler.

Onlara: “Cehennem azabını yalan sayıyordunuz. Tadın da görün bakalım!” denir. [22,22]

21 – O kâfirlerin dönüş yapmaları ümidiyle, onlara en büyük azaptan önce, dünyada açlık, musîbet, esaret, ölüm gibi peşin bir azap tattıracağız.

22 – Rabbinin âyetleri ile kendisine nasihat edildiğinde sırtını dönüp uzaklaşan kimseden daha zalim kimse olur mu?

Biz o suçlulardan elbette intikam alıp onları cezalandıracağız.

23-24 – Şu bir gerçektir ki, sana verdiğimiz gibi Mûsâ’ya da kitap vermiş, sana vahyettiğimiz gibi ona da vahyetmiştik.

Dolayısıyla onun da böyle bir vahiy aldığından hiç tereddüdün olmasın.

Biz ona verdiğimiz kitabı, İsrailoğullarına rehber kıldık.

Onlar sabrettiği ve âyetlerimize kesin olarak inandıkları müddetçe,

Biz, emir ve irşadımızla onlardan doğru yolu gösteren önderler tayin ettik. [17,2]

Âyet-i kerime, Hz. Mûsâ (a.s.)’a, Hz. Muhammed (a.s.)’ın dünyayı şerefliendireceğine dair bilgi ihtiva eden bir kitabın gönderildiğini ifade etmektedir.

Yahut maksat şudur: İlahî vahiy yalnız Hz. Muhammed (a.s.)’a verilmiş değildir. Daha önce Hz. Mûsâ’ya da verilmişti. Onun için bu hususta şüpheye düşmek akıl kârı değildir.

25 – Senin Rabbin kıyametteki büyük duruşma günü ihtilaf ettikleri hususlarda onlar arasında kesin hükmü elbet verecektir. [45,16-17]

26 – Yurtlarında dolaştıkları nice nesillerin hayatlarını sona erdirmemiz, onları doğru yola irşad etmiyor mu?

Elbette bunda ibretler vardır.

Hâla nasihat dinlemeyecekler mi? [19,98; 7,92; 27,52; 22,45-46]

27 – Görmüyorlar mı ki biz otsuz, kır araziye su sevk ediyoruz, onun sayesinde, hayvanların ve kendilerinin yiyecekleri ekinleri yetiştiriyoruz.

Hâla bunları görmeyecekler mi?

28 – Bir de: “Eğer iddianızda doğru iseniz bu fetih (zafer veya kesin hüküm) ne zaman? derler.

29 – De ki: “Fetih günü, kâfirlere imanları fayda vermez, onlara mühlet de verilmez.” [4,84-85]

30 – Şimdi sen onları kendi hallerine bırak.

Yardımlarımızı veya onların helâk edilmelerini bekle!

Çünkü onlar da senin helâk olmanı bekliyorlar. [52,30; 11,93; 44,59]

AHZÂB SÛRESİ

Medine’de hicri 5. yılın sonlarında nâzil olmuştur. 73 âyettir. “Birleşik düşman grupları (Ahzab) veya Hendek savaşı bu sûre-i şerifenin en çok yer ayırdığı bir konu olduğundan, sûre bu isimle adlandırılmıştır. Bu sûre birtakım içtimaî esasları, özellikle Hz. Peygamber (a.s.)’ın örnek aile hayatını vesile ederek bildirir. Tebennî (evlat edinme), zıhar gibi bazı gelenekleri kaldırır. Peygambere karşı müminlerin davranışı, kadınların örtünmeleri, aile hayatı, gerçek müminlerin vasıfları, münafıkların karakteristik davranışları anlatılır. İnsanın büyük emaneti yüklenip, müminlerin buna sadık kaldıkları, münafık ve kâfirlerin ise hıyanet ettikleri bildirilerek sûre sona erdirilir.

Ahzab: Grup, bölük, parti mânasına gelen hizb’in çoğuludur. Hicri 5. yılda Mekke müşrikleri, diğer müşrik kabilelerle güç birliği yaparak Medine şehrini kuşatıp İslâmiyeti imha etmeye teşebbüs etmişlerdi. Neticede umduklarının aksi oldu, perişan olup kaçtılar. Bu tarihten sonra müslümanlara bir taarruz hareketi yapamadılar.

Büyük çoğunluğu h. 5. yılda bu hadiselerin olduğu sıralarda nâzil olan sûre, İslâmiyet aleyhinde, çokça kullanılmak istenen iki silahı söz konusu eder. Birincisi: maddî silahları, ikincisi ise: Hz. Peygamberin aile hayatının temizliğine dokunmaktır. Sûre bu emelde olanların sonlarının hüsrân olduğunu bildirmektedir. Onun hayatındaki nezahet ve sadelik, bu itirazlara karşı en kuvvetli cevaptır. Ahzab harbinin vaki olduğu sıralarda İslâm toplumu kuvvet kazanma yoluna girmişti. Refah vesileleri ortaya çıkmıştı. Ezvac-ı tahirat da bu refahtan yararlanmak istediler. Hz. Peygamber yaşadığı sade hayattan ayrılmadığı gibi, ev halkının da bu prensibe sadık kalmalarını istiyordu. O, kendisinin ve ailesinin geçim seviyesinin, yoksul müminlerin hayat standardından yukarıda olmasını hiç uygun bulmadı. Dolayısıyla, dünya refahını tercih edecek eşlerinin kendisiyle yaşamaktan vazgeçmeleri gerekiyordu. Onları bu hususta serbest bıraktı. Onun bütün Arap yarımadasına hükmettiği sırada bile yaşadığı bu sade hayat ve eşlerine karşı olan bu tutumu, onun ruhanî ve manevî faziletlere, Rabbine ve âhîret mutluluğuna nasıl kuvvetle bağlı olduğunun müşahhas delilidir.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

1 – Ey Peygamber, Allah’a karşı sorumluluklarını yerine getirmeye devam et, kâfirlere ve münafıklara itaat etme! Muhakkak ki Allah her şeyi bilir, tam hüküm ve hikmet sahibidir.

2 – Rabbinden sana vahyolunan buyruklara uy, Allah ne yapıyorsanız onların hepsinden haberdardır.

3 – Yalnız Allah’a dayanıp güven! Koruyucu olarak Allah yeter.

4 – Allah, hiçbir adamın içinde iki kalb yaratmamıştır. Kendilerine zıhar yaptığımız eşlerinizi anneleriniz kılmamıştır. Evlatlıklarınızı da öz oğullarınız kılmamıştır. Bunlar ağızlarınızla söylediğiniz mânasız sözlerden ibarettir. Allah gerçeği söyler ve doğru yola iletir. [58,2; 33,37-40; 4,23]

Bu âyet Cahiliye devrinin iki âdetini kaldırmaktadır. Bunlardan biri zıhar olup Mücadile sûresinde daha geniş şekilde yer alacaktır. *Zıhar*“sırt, arka” anlamına gelen zahr’dan gelip, kocanın eşine “Senin sırtın, annemin sırtı gibi olsun” diyerek bir nevi boşaması idi. O devirde bu durumdaki kadınla zevciyet ilişkisi kalmaz, bununla beraber kocasının evinden ayrılma hürriyeti de olmadığı için, kadın iyice zor durumda kalırdı. Kaldırılan ikinci âdet tebenni (evlat edinme) kurumu olup, müteakip âyet onu bildirmektedir.

5 – Öyleyse evlatlara babalarını esas alarak isim verin! Böyle yapmak Allah nezdinde daha doğrudur. Eğer babalarını bilmiyorsanız, bu takdirde onları kardeş veya mevlâ olarak kabul edin! Yanılarak isimlerde yaptığımız hatalardan ötürü size vebal yoktur, ama kalplerinizin kasden yaptıklarında vebal vardır. Allah gafurdur, rahîmdir (çok affedicidir, merhamet ve ihsanı boldur). [2,286]

Mevla kelimesi birçok anlama gelir. Burada: “köle iken hürriyetine kavuşmuş, âzatlî” mânasındadır.

6 – Peygamberin müminler üzerinde haiz olduğu hak, onların bizzat kendileri hakkında haiz oldukları haktan daha fazladır. (O, bir baba konumunda olduğundan) onun eşleri de müminlerin anneleridir. Akrabalar miras bakımından Allah’ın kitabında, birbirlerine diğer müminlerden ve muhacirlerden daha yakındırlar. Ancak dostlarınıza bir iyilik yapmanız müstesna, yani dostunuza vasiyetle bir mal bırakabilirsiniz. Bunlar kitapta yazılıdır. [4,65; 8,72]

7-8 – Bir vakit, Biz peygamberlerden, kuvvetli bir söz almıştık: Senden, Nuh’tan, İbrâhim’den, Mûsâ’dan ve Meryem’in oğlu İsa’dan.

Evet onlardan pek sağlam söz almıştık ki vakti gelince O, sadıklara sözlerine bağlılıklarını sorsun. Kâfirlere ise gayet acı bir azap hazırladı. [3,81; 42,13; 5,109; 7,6]

Bu söz, elçilik görevini yerine getirmek, dinî tebliğ ve öbür peygamberleri tasdik etmek konusundadır. Allah risaletlerini tebliğ ve ifa etme konusunda sözlerine gösterdikleri bağlılığı, ümmetleri önünde açıklayacaktır.

9 – Ey iman edenler! Allah’ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani birleşik ordular üzerinize saldırmıştı da, Biz onlara karşı, bir rüzgar ve sizin göremediğiniz ordular göndermiştik. Allah yaptığınız her şeyi görüyordu.

Hicretin 5. yılında Kureyş, bütün Arap yarımadasındaki gayr-i müslimleri Medine şehir devletinde yerleşmiş olan müslümanlar aleyhinde harekete geçirerek, akli sıra, kesin imha işini planlamıştı. Gatafan, Eşca, Mürre, Fezare, Süleym, Sa'd ve Esed kabileleri bu koalisyona girmişti.

Medine'de oturmaları itibariyle Müslümanlarla aynı kaderi paylaştıklarına dair kesin akitleri olan Benî Kurayza Yahudileri de bu kuvvetlerin, müslümanların işlerini bitireceği fikrine kapıldıklarından, bilahere onlar da, hıyanet edip düşman saflarına geçtiler. Böylece birleşik düşman askerleri 12.000'den fazla oldular. Müslümanların sayısı ise 3.000'i geçmiyordu.

Hz. Peygamber Medine çevresine hendek kazdırıp çıkan toprağın arkasına askerlerini mevzilendirdi. Bir ay kadar süren kuşatma sırasında yardım alamayan müslümanlar iyice bunaldılar. Allah Teâlânın gönderdiği soğuk fırtına düşman güçlerinin çadırlarını söktü, ateşlerini söndürdü, karargâhlarını darmadağın etti. Canlarının derdine düşerek dağılıp gittiler. Görünmeyen ordular, müslümanlara itminan veren melaike ordularıdır.

10 – O vakit onlar hem üstünüzden, hem alt tarafınızdan gelmişlerdi. Gözleriniz şaşkınlıktan ötürü kaymış, yüreğiniz ağzınıza gelmişti.

Siz de Allah hakkında türlü türlü zanlar beslemeye başlamıştınız.

11 – İşte orada müminler çetin bir imtihana tâbi tutulmuş, şiddetle silkelenmiş ve kuvvetli bir şekilde sarsılmışlardı.

12 – Hani münafıklar ve kalplerinde hastalık (şüphe) olanlar: “Allah ve Resulünün bize zafer vâd etmesi, meğer bizi aldatmak içinmiş!” diyorlardı.

13 – Bir kısmı: “Ey Yesribliler! Burada düşmana karşı koyamazsınız, mevzilerinizi bırakıp evlerinize dönünüz!” diyordu.

Onlardan bir başka bölük: “Evlerimiz korunmasız!” diyerek Peygamberden izin istiyorlardı.

Halbuki gerçekte evleri tehlikeye mâruz değildi, onlar sadece savaştan kaçmak istiyorlardı.

Hicrete kadar Medine'nin ismi Yesrib idi. Daha sonra *Medinetu'n-Nebî* (Peygamber'in şehri) oldu.

14 – Demek Medine'nin her tarafından hücum edilseydi ve kendilerinden İslâm'dan dönmeleri istenseydi, hiç tereddüt etmeksizin, bunu derhal yapacaklardı!

15 – Halbuki daha önce, düşmandan kaçmayacaklarına dair Allah'a yemin ederek, söz vermişlerdi. Allah'a karşı verilen o ahitlerin hesabı elbette sorulacaktır.

16 – De ki: Eğer ölümden veya öldürülmekten kaçırıyorsanız, kaçmak asla size fayda vermez. Faraza başarsanız bile hayatta kalacağınız süre, nihayet çok sınırlıdır. [4,77-78; 62,8]

17 – De ki: “Allah size bir felaket dilese, sizi Allah’a karşı korumak kimin haddine düşmüş?”

Yahut o size bir rahmet dilese, bunu kim engelleyebilir ki?

Onlar, kendileri için Allah’tan başka ne bir koruyucu, ne de bir yardımcı bulabilirler.

18 – Allah içinizden bozgunculuğa meyledip savaştan alıkoymak isteyenleri ve kardeşlerine: “Bize gelin” diyenleri elbet biliyor. Zaten bunlardan ancak pek az bir kısmı savaşa geliyorlardı.

19 – Savaşa katıldıklarında da size karşı pek cimri ve kıskanç davranırlar. Hücum eden düşmanın ortalığa saldığı büyük korku gelince, ölüm sekeratına düşmüş kimsenin bakışı gibi, gözleri dönmüş bir tarzda sana baktıklarını görürsün.

Korku hali geçince, Allah yolunda harcamada cimrice bir tavır içinde, keskin dilleriyle sizi incitirlerdi.

İşte onlar iman etmemişler, Allah da onların yaptıkları bütün işleri boşa çıkarmıştır. Bu, Allah’a göre kolaydır.

20 – Münafıklar birleşik kuvvetlerin çekilip gitmediklerini sanıyorlardı.

Şayet birleşik kuvvetler tekrar gelecek olsa, çok isterler ki çöldeki göçebeler içinde bulunsunlar da sizin savaşınız hakkındaki haberleri uzaktan sorsunlar.

Esasen, yanınızda bulunsalardı dahi, onlardan pek azı savaşırlandı.

21 – Hakikaten, Allah’ın Resulünde sizler için, Allah’a ve âhiret gününe kavuşmayı bekleyenler ve Allah’ı çok zikredenler için en mükemmel bir nümune vardır.

Peşin hükümlü bazı müsteşrikler, Kur’ân’ın toplum hayatını düzenleyen kurallar ihtiva etmesini akıllarına sığdıramazlar. Hz. Peygamber (a.s.m)’in Mekke’de müşriklerin baskı ve takibatına mâruz kaldığı zaman asil bir örnek olduğunu, fakat Medine’ye hicretten sonra savaşlar, birçok evlilik, ganimet, dünya hâkimiyeti ile manevî tarafının azaldığını ileri sürerler.

Fakat Resul-i Ekrem’in gelmesinden maksat, hislerine mağlup insanları memnun etmek, onlara pratik kıymetten mahrum birtakım esaslar öğretmek değildi. Hz. Muhammed’in görevi, bu dünyada yaşayan, çalışan insanlara yaşayışlarında uygulayabilecekleri kuralları öğretmek, onlara bu kuralları kendi yaşayışıyla izah ve tarif etmektir.

Ordu kurmasa, yaptırım gücü kazanmasa, hükümler koymasa, evlenmese, dâvaları hükme bağlamasa, düşmanları mağlup ettikten sonra onları affetmese, insanlara tam örnek olamazdı. Asıl bu gibi bütün beşerî faaliyetleri yapması, onların her birinde örnek tutumun ne olduğunu sözleriyle ve uygulamalarıyla göstermesi ile en mükemmel nümune olmuştur.

22 – Müminler saldıran o birleşik kuvvetleri karşılarında görünce: “İşte bu,” derler, “Allah ve Resulünün bize vâd ettiği zafer!”

Allah da, elçisi de elbette doğru söylemişlerdir.” Müminlerin, düşman birliklerini görmeleri onların sadece, iman ve teslimiyetlerini artırdı.

23 – Müminlerden öyle yiğitler vardır ki Allah’a verdikleri sözü yerine getirip sadakatlarını ispat ettiler.

Onlardan kimi adağını ödedi, canını verdi, kimi de şehitliği gözlemektedir. Onlar verdikleri sözü asla değiştirmediler.

24 – Allah, böylece sadık kalanları, doğruluklarına karşılık ödüllendirecek, münafıkları da dilerse azaba uğratacak veya tövbe nasib edip tövbelerini kabul buyuracaktır. Çünkü Allah gafurdur, rahîmdir (çok affedicidir, merhamet ve ihsanı boldur). [3,179; 47,31]

25 – Allah, o kâfirleri, elleri boş olarak, kin ve öfkeleriyle geri çevirdi.

Müminlerin savaşmasına hacet bırakmadı. Herkes anladı ki Allah pek kuvvetlidir, mutlak galiptir.

26 – O kâfir düşmanlara içeriden destek vererek hıyanet eden Ehl-i kitaptan Beni Kurayza’yı da kulelerinden indirdi ve kalplerine korku saldı, bir kısmını öldürüp, diğer bir kısmını da esir aldınız. {KM, Tesniye 20,10-14}

Kurayza Yahudilerinin Hz. Peygamberle yaptıkları anlaşmaya göre Kureyş ve müttefikleri Medine’ye hücum ederlerse Kurayza bu saldırıya karşı koyacaktı. Fakat Kurayza savaş ortasında hıyanet etti. İçeriden düşmanları destekledi. Kuşatmacı düşman çekilince, Yahudiler hıyanet suçunun cezasını çekeceklerini beklediklerinden, zaten savaş vaziyetine geçip Medine civarındaki kalelerine girmişlerdi. Hz. Peygamber, düşman çekilince, müslümanlar daha dinlenmeden Kurayza üzerine yürüme emri verdi. Onları kuşatma ise 25 gün kadar sürdü.

Sonunda Ensarın önderlerinden Sa’d İbn Muaz’ı hakem seçip hükmüne razı olacaklarını bildirdiler. Hz. Peygamberin hükmüne razı olsalardı, o daha önce Benî Kaynuka Yahudi kabilesine uyguladığı cezayı uygulardı. Sa’d onlara kendi Tevrat şeriatlarının hükmünü uyguladı (Tesniye, 20,10-15). Savaşa katılanların öldürülmelerine, geride kalan kadın, çocuk ve yaşlıların esir edilmelerine hükmetti. Onlardan 400 kadar savaşçı öldürülüp arazileri müslümanların eline geçti.

27 – Onların arazilerine, yurtlarına, mallarına, hatta sizin ayak bile basmadığınız topraklara sizi vâris yaptı. Allah her şeye kadirdir.

28 – Ey Peygamber, eşlerine de ki: “Eğer dünya hayatını ve süsünü istiyorsanız, gelin size boşanma bedellerinizi vereyim ve sizi güzelce boşayayım!”

29 – “Yok, eğer Allah’ı, Resulünü ve âhîret mülkünü isterseniz, haberiniz olsun ki Allah sizin gibi iyi hanımlara büyük mükâfat hazırlamıştır.”

Sûrenin tefsirinin baş tarafında belirttiğimiz gibi, bu tarihlerde, yani hicretin 5. yılından sonra, müslüman toplumunun maddî şartları nisbeten iyileşti. Ezvac-ı tahirat da bu refahtan biraz yararlanmak istediler. Hz. Peygamber isteseydi bunları temin ederdi. Fakat o zühd prensibini, yoksul müslümanların hayat standartlarını esas aldığından, ilahî irşadla buna razı olmadı. Hatta ciddî bir imtihan geçirdi. Bu âyetin talimatıyla bütün eşlerini boşamak durumu ile karşı karşıya geldi. Onları ya alışageldikleri sade hayata devam, ya da boşanma arasında muhayyer bıraktı. Onlar neticede dünya refahını değil, Hz. Peygamberle olan beraberliği tercih ettiler.

30 – Ey peygamber hanımları! İçinizden kim çirkinliği aşikâr bir günah işlerse, onun cezası, iki kat olur. Bu, Allah’a göre kolaydır.

31 – Ama kim Allah’a ve Resulüne itaat eder, güzel ve makbul işlere devam ederse

ona da mükâfatını iki misli verir ve ona cennette kıymetli bir nasip hazırlarız.

32 – Ey Peygamber hanımları! Siz herhangi bir kadın gibi değilsiniz.

Takvâ sizin sıfatınız olduğuna göre, namahrem erkeklere hitab ederken tatlı ve cilveli bir eda ile konuşmayın ki

kalbinde hastalık bulunan bir şahıs, şeytanî bir ümide kapılmasın.

Ciddi, ölçülü konuşun.

33 – Hem vakarla evinizde durun da,

daha önceki Cahiliye döneminde olduğu gibi süslenip dışarı çıkmayın,

namazı hakkıyla ifa edin, zekâtınızı verin,

hülâsa Allah’a ve Resulüne itaat edin.

Ey Peygamberin şerefli hane halkı, ey Ehl-i beyt!

Allah sizden her türlü kiri giderip sizi tertemiz yapmak istiyor.

Âyette geçen Ehl-i beyt, Resulullahın ev halkıdır. Yani ezvac-ı tahirat (eşleri), evlatları, damadı Hz. Ali ile torunları Hasan ile Hüseyin (r.anhüm) buna dahildirler.

34 – Oturun da evlerinizde okunan Allah’ın âyetlerini ve (Resulullahın) hikmetlerini anın.

Allah muhakkak ki latif ve habirdir (ilmi en gizli şeylere bile nüfuz eder).

35 – Allah’a teslim olan erkekler ve teslim olan kadınlar,
İslâm dinine iman eden erkekler ve iman eden kadınlar,
taate devam eden erkekler ve taate devam eden kadınlar,
dürüst erkekler ve dürüst kadınlar,
sabreden erkekler ve sabreden kadınlar,
mütevazi erkekler ve mütevazi kadınlar,
hayır yolunda infak eden erkekler ve infak eden kadınlar,
oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar,
ırzlarını koruyan erkekler ve ırzlarını koruyan kadınlar,
Allah’ı çok zikreden erkekler ve çok zikreden kadınlar var ya,
işte Allah onlara mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır. [49,14; 39,9;
2,238; 3,43; 30,26]

36 – Allah ve Resülü herhangi bir meselede hüküm bildirdikten sonra,
hiçbir erkek veya kadın müminin, o konuda başka bir tercihte bulunma
hakları yoktur.

Kim Allah’a ve elçisine isyan ederse

besbelli bir sapıklığa düşmüş olur. [4,65; 24,63]

37 – Hani hem Allah’ın nimet ve ihsanına, hem de senin iyiliğine nail olmuş
olup da hanımını boşamaya karar vermiş olarak sana danışmaya gelmiş olan kişiye
sen:

“Eşini yanında tut Allah’tan kork!” demiştin.

Allah’ın açığa çıkaracağı bir durumu içinde saklamıştın, çünkü insanlardan
çekinmiştin.

Halbuki asıl Allah’tan çekinmen gerekirdi.

Neticede, Zeyd eşini boşayıp onunla ilişkisini kestikten sonra,

Biz onu sana nikâhladık ki, bundan böyle evlatlıkları, eşleriyle ilişkilerini
kestikleri, onları boşadıkları zaman, o kadınlarla evlenmek hususunda müminlere
bir güçlük olmasın.

Allah’ın emri her zaman gerçekleşir. [4,23]

Allah’ın ve Peygamberimizin ihsanlarına nail olan şahıs, Zeyd ibn Harise
(r.a)’dır. Çocuk iken esir düşüp köle olarak satılan Zeyd’i Hz. Hatice (r.a) almış,
daha sonra Hz. Peygamber (a.s.) ile evlendiği zaman ona hediye etmişti. Bilahere
ailesi fidye vererek geri almak istedi. Peygamberimiz, isterse fidyesiz olarak

ailesine gitmesi hususunda onu muhayyer bıraktı. O ayrılmak istemeyince Hz. Muhammed (a.s.m.) onu evlat olarak ilan etti.

Hz. Peygamber, Zeyd'in, halası Ümeyme'nin kızı Zeyneb ile evlenmesine vesile oldu. Fakat Zeyneb, köle asıllı olan Zeyd'i kendisine denk saymadığından, işin başından beri onunla uyum sağlayamadı. Sonunda Zeyd Hz. Peygambere gelip evliliğe son vermek istediğini söyledi. Durumu izleyen Hz. Peygamber (a.s.m) bu neticeyi yerinde bulmakla beraber Zeyd'in yüzüne karşı söylemek de istemedi. "Eşini yanında tut!" diye asıl temennisini dile getirdi.

Zeyd boşayıp iddetini doldurunca Zeyneb serbest kaldı. Peygamberimiz çekinmesine rağmen, Allah onunla evlenmesini emretti. Böylece evlatlık kurumunu ilga işinde Hz. Peygamber, kendi nefsinden örnek vermek imtihanı ile karşı karşıya kaldı. Hz. Peygamberin, bir gün Zeyneb'in güzelliğinin farkına varması neticesinde Zeyd'in onu boşadığı zannını uyandıran ve nakil yönünden de sahih olmayan rivayetin, muhtevası da makul değildir. Zira halası kızı olarak öteden beri tanıyıp evlenmelerinde de tam bir aracılık yapan Hz. Peygamber'in onu yeni fark ettiği iddiasını doğru bulmak mümkün değildir.

38 – Allah'ın, kendisine takdir edip helâl kıldığı bir hususu yerine getirmekte Peygambere herhangi bir güçlük yoktur.

Sizden önce gelip geçen peygamberler hakkında da Alahın kanunu böyle cari olmuştur. Allah'ın emri, mutlaka yerini bulan bir kaderdir.

39 – Onlar öyle seçkin kimselerdir ki Allah'ın buyruklarını tebliğ ederler, O'nu sayıp çekinirler, O'ndan başka kimseden çekinmezler. Hesaba çeken olarak Allah yeter. [6,124]

40 – Muhammed içinizden hiçbir erkeğin babası değildir, lâkin Allah'ın elçisi ve peygamberlerin sonucusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilir.

41-42 – Ey iman edenler! Allah'ı çok zikredin, O'nu sık sık anın. Sabah akşam O'nu takdis ve tenzih edin. [30,17-18]

43 – O'dur ki sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için feyiz ve rahmet indirir, melaikesi de sizler için dua ederler. O, müminlere gerçekten pek merhametlidir. [2,151-152; 40,7-9]

44 – Allah'a kavuşacakları gün: "Selam!" iltifatı ile karşılanırlar.

O, onlara pek değerli ve cömertçe, bir mükâfat hazırlamıştır. [36,58; 10,10]

45-46 – Ey şanlı Peygamber! Biz seni insanlar hakkında şahit, müjdeci, uyarıcı, Allah'ın izniyle O'nun yoluna dâvet eden bir peygamber ve aydınlatan bir lamba olarak gönderdik. [2,143]

47 – Sen, müminlere Allah'tan büyük bir lütfâ nail olacaklarını müjdele!

48 – Sakın kâfirlere, münafıklara itaat etme, onların verdikleri sıkıntılara şimdilik aldırma ve yalnız Allah’a dayan. Koruyucu olarak Allah yeter.

49 – Ey müminler! Mümin kadınlarla nikâh akdi yapıp da onlara dokunmadan kendilerini boşayacak olursanız, onların iddet beklemelerini isteme hakkınız yoktur.

Bu durumda onlara müt’alarını vererek güzel bir şekilde boşayın. [2,236-237]

Müt’a: Koca tarafından boşadığı karısının gönlünü almak için vermesi gereken mal, para, elbise gibi şeylerdir.

50 – Ey Peygamber! Biz, şu gruplara dahil kadınları sana helâl kıldık:

Mehirlerini verdiği eşlerin,

Allah’ın sana harp esîri olarak verdiği cariyeleri, seninle beraber hicret eden amcan kızlarını, halan kızlarını, dayın ve teyzen kızlarını,

Bir de mehir istemeksizin kendisini Peygambere hibe eden ve Peygamberin de kendisini nikâhlamak istediği mümin kadını, diğer müminlere değil, sadece sana mahsus olmak üzere helâl kıldık.

Bizim, müminlerin eşleri ve ellerinin altındaki cariyeler hakkında gerekli kıldığımız mehir gibi hususlar, zaten malumumuz olup onları bildirmiştik.

Hibe yoluyla mehirsiz evlenmeyi sana mahsus kılmamız, nikâh konusunda senin için bir güçlük olmaması içindir. Allah gafurdur, rahîmdir (çok affedicidir, merhamet ve ihsanı boldur).

Bildirilen hükümler: İznin en fazla sınırının dört hanım ile sınırlandırılması, velisiz, şahitsiz, mehirsiz evlilik akdi yapılmamasıdır. Diğer taraftan evlenmede şartlar müsait olursa, bir erkek en fazla dört kadınla evlenebilir. Kur’ân’ın indirildiği toplumda olsun, Yahudi ve Hıristiyan şeriatlarında olsun, sınırsız kadınla aynı anda evlenme imkanı dörde indirilmiştir. Şayet birden fazla kadınla evli olursa adaleti uygulama farzı getirilmiştir. Bildirilen evlilik hükümleri özetle bunlardır.

51 – Ey Peygamber, eşlerinden dilediğini bir süre ihmal edip dilediğini de yanına alabilirsin! Kendisinden bir süre uzak durduğun eşlerinden birini tekrar yanına almanda sana bir vebâl yoktur.

Bu hal onların sevinmeleri, mahzun olmamaları, yaptığın muameleden hepsinin hoşnud olmaları yönünden daha münasiptir.

Allah kalplerinizde olan her şeyi bilir. Allah alîmdir, halîmdir (her şeyi hakkıyla bilir, müsamahası boldur).

Birden çok eşi olan kocanın, vaktini onlara eşit olarak paylaşırması farzdır. Buna kasm (nöbet uygulaması) denilir. Bu âyet, kasm’ın Hz. Peygambere farz

olmadığını bildiriyor. Farz olmaksızın, Hz. Peygamber (a.s.)'ın, tercih hakkını kullanması, eşlerini sevindirme gayesini daha çok gerçekleştirirdi. Bununla beraber İmam Ahmed Müsned'inde Hz. Aişe (r.a.)'dan şu hadisi nakleder: "Hz. Peygamber eşleri arasında kasm uygular ve şöyle dua ederdi: "Ya Rabbî, ben elimden geleni yapıyorum. Öyleyse elimde olmayıp yalnızca Senin kudretinde bulunan bir şeyi yapamadığımdan dolayı beni sorumlu tutma."

52 – Bundan böyle artık başka kadınlarla nikâhlanman, bunları başka hanımlarla değiştirmen, kendilerini güzel bulup beğensen bile, sana helâl değildir.

Ancak elinin altındaki cariyeler bunun dışındadır. Allah her şeyi gözetlemektedir.

53 – Ey iman edenler! Yemeğe izin verilmeksizin, vaktine de bakmaksızın, Peygamberin evine girmeyiniz. Fakat dâvet edildiğinizde girin.

Yemeği yiyince hemen dağılın, yemekten sonra sohbete dalmayın.

Çünkü bu hareketiniz Peygamberi rahatsız ediyor, lâkin utandığından, size karşı bir şey söylemiyordu.

Oysa Allah, gerçeği açıklamaktan çekinmez.

Eğer müminlerin annelerinden bir şey soracak veya isteyecek olursanız, onu perde arkasından isteyiniz.

Böyle yapmanız, hem sizin hem de onların kalpleri yönünden daha nezihtir.

Sizin Allah'ın Resulünü rahatsız etmeniz

ve kendisinin vefatından sonra onun eşlerini nikâhlamanız asla helâl değildir.

Çünkü bu, Allah katında büyük bir günahdır.

54 – Herhangi bir şeyi açığa vursanız da, gizleseniz de bilin ki Allah her şeyi pek iyi bilir. [40,19]

55 – Peygamberin eşlerine ve mümin kadınlara:

Babaları, oğulları, kardeşleri,

kardeşlerinin oğulları, kızkardeşlerinin oğulları,

müslüman kadınları ve malik oldukları köleler

hakkında bir günah yoktur.

Bunlar onların evlerine gelebilir ve onlarla karşılaşabilirler.

Bununla beraber, ey Peygamber eşleri, Allah'a karşı gelmekten sakının, çünkü Allah her şeye şahittir. [24,31]

56 – Muhakkak ki Allah ve melekleri Peygambere hep salat ederler.

Ey iman edenler! Siz de ona salat edin ve tam bir içtenlikle selam verin. [33,41-43; 2,157]

Allah'ın salata: Nebîsini rahmetine mazhar etmesi, onun şanını yüceltmesidir. Meleklerin salata Hz. Peygamber'in şanını yüceltme, müminler için duadır. Müminlerin salata da, duadır. Selamları ise ona güven verme, ona kendileri tarafından vâki olabilecek zarar, saygısızlık gibi olumsuz durumlardan teminat verme anlamına gelir.

Demek ki salat-u selam, Hz. Peygamber'in Allah Teâla tarafından getirdiği ne kadar ahkâm varsa hepsini kabul edip, devamlı sûrette ona verilen biatı yenileme mânasına gelir. Evet, her salavat bir tecdid-i biattır.

Hatıra gelen bir soru da, Hz. Peygamber'in salata, dua ve rahmete ihtiyacı olmadığı halde bunun üzerinde önemle durmanın sebebidir. Cevap olarak şöyle denilebilir: Ümmetin Hz. Resulullah'a ihtiyacı fazladır. Hele bu ihtiyaç, uzun ve tehlikeli, meşakkatli âhiret hallerinde son derece fazla olacaktır. Resul-i Ekrem (a.s.m)'in bu itibarı, tabir caiz ise Allah Teâla nezdindeki bu kıymeti, ne kadar artarsa, bu imkânların kullanılması o derece fazlalaşacaktır. Her bir müslümanın ondan istifadesi daha da artacaktır. Demek ki salavat, nihayetsiz ümmetin, nihayetsiz ihtiyaçları ile ilgili olduğu için, ne kadar yapılsa yeridir.

Ayrıca salavatla müminler Hz. Peygamber'e karşı görevlerini daha sık hatırlamakta, onun buyruklarıyla irtibata geçme ve ona olan sevgilerini artırma vesilesi bulmaktadırlar.

57 – Allah ve Resulünü çirkin iddia ve davranışlarıyla incitenlere Allah dünyada da, âhirette de lânet etmiş ve onları zelil eden bir azap hazırlamıştır.

58 – Mümin erkek ve mümin kadınlara haksız yere, kötü söz ve hareketleriyle eziyet edenler,

bir iftira ve aşikâr bir günah yüklenmişlerdir.

59 – Ey Peygamber! Eşlerine, kızlarına ve mümin kadınlara söyle:

Ev dışına çıktıkları zaman dış elbiselerini üzerlerine salıversinler.

Böyle yapmaları onların iffetli tanınmaları ve kendilerine sarkıntılık edilerek incitilmemeleri yönünden en uygun bir davranıştır. Allah gafurdur, rahîmdir (çok affedicidir, merhamet ve ihsanı boldur). [24,31] {KM, I Korintos 11,5-6}

Cahiliye araplarında kadınlar örtünmeye dikkat etmezlerdi. Erkeklerin dikkatlerini çekecek tarzda açılıp saçılan kadınlar fazla idi. Böyle kadınlar erkeklere ümit verdiklerinden, onlar tarafından ilgi görürlerdi. İslâm kadının haysiyetini yüceltmek ve ahlâksız erkekler tarafından rahatsız edilmelerini önlemek için, iffetlerinin bir alameti olarak örtünmelerini emretti. Cilbab (dış

elbise) gözler açık olsa da yüzün büyük kısmını, gerdanı ve bütün bedeni örten elbisedir.

60-61 – Münafıklar, kalplerinde bir hastalık bulunanlar ve şehirde müminlerin kusurlarını arayarak kötü haber yayanlar, bu hallerinden vazgeçmezlerse,

Biz onlara karşı sana veririz de sonra orada ancak az bir zaman sana komşuluk edebilirler. Lânetlenirler, nerede rastlanırlarsa yakalanıp öldürülürler.

62 – Allah’ın daha önce gelip geçenler hakkındaki nizamı budur. Allah’ın nizamında asla bir değişiklik bulamazsın.

63 – İnsanlar senden kıyamet saatini sorarlar.

De ki: ona dair bilgi Allah’ın nezdindedir.

Ne bilirsin belki de o saat yakındır! **[16,1; 54,1; 21,1]**

64 – Allah kâfirlere lânet etmiş ve onlara harlı bir ateş hazırlamıştır.

65 – Onlar onun içinde devamlı kalacak

ve kendilerini koruyan veya yardımcı olan kimse bulamayacaklardır.

66 – Yüzleri ateşte gâh bu yana, gâh öbür yana çevirileceği gün:

“Ah!” derler, “ah ne olurdu!

Keşke Allah’a itaat etseydik,

keşke Peygambere itaat etseydik!” **[25,27-29]**

67 – “Ey ulu Rabbimiz!” derler, “sözün doğrusu, biz önderlerimizin ve büyüklerimizin dediklerine uyduk, ama onlar bizi yoldan saptırdılar.”

68 – “Ey ulu Rabbimiz! Onlara azabın katmerlisini ver, en dehşetli lânetle lânet et onlara!”

69 – Ey iman edenler! Mûsâ’ya eziyet edenler gibi olmayın.

Eziyet ettiler de, Allah onu, onların dediklerinden akladı, beri olduğunu ortaya koydu.

O, Allah nezdinde pek itibarlı bir kişi idi.

70-71 – Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakının

ve hep doğru söz söyleyin ki

Allah da işlerinizi ve hallerinizi düzeltsin,

günahlarınızı affetsin.

Kim Allah’a ve Resulüne itaat ederse, pek büyük bir mutluluk ve başarıya nail olur.

72 – Biz emaneti göklere, yere, dağlara teklif ettik de

onlar bunu yüklenmekten kaçındılar.

Zira sorumluluğundan korktular, ama onu insan yükledi.

İnsan (bu emanetin hakkını gözetmediğinden)

cidden çok zalim, çok cahildir.

Emanet: farzlar, yükümlülükler, Allah'a itaat, akıl ve düşünme kabiliyeti tarzlarında tefsir edilmiştir. Kader sırrı yani Allah'ın takdirine razı olmaktır, diyenler de vardır. İnsana verilen benlik de emanetin bir unsurunu teşkil eder. Benlik bütün mahlûklar içinde yalnız insana verilmiştir. Eğer insandaki ene (ben) gerçek mahiyetini anlayıp Rabbine yönelmezse dünyayı zulüm, inkâr ve şirkin dehşeti ile dolduran bir mahiyete dönüşür. Vallahü a'lem

73 – Bunun varacağı sonuç da, Allah'ın münafık erkekleri ve münafık kadınları, müşrik erkek ve müşrik kadınları cezalandırması, mümin erkek ve mümin kadınların ise tövbelerini kabul buyurması olacaktır.

Allah gerçekten gafurdur, rahîmdir (çok affedicidir, merhamet ve ihsanı boldur).

SEBE' SÛRESİ

Mekkî olup 54 âyettir. Bu sûre-i şerife, ihtiva ettiği konulardan biri olan ve 15. âyette geçen Sebe' halkı sebebiyle bu ismi almıştır. Diğer birçok Mekkî sûre gibi tevhid, nübüvvet ve âhiret esaslarını hatırlatmayı gaye edinir. Bu hakikatler bazı peygamber kıssaları ile de desteklenir. Ezcümle: Hz. Davud (a.s.) ile Hz. Süleyman (a.s.)'a Allah Teâla'nın verdiği iktidar, onların çağdaşı olan Sebe' medeniyeti anlatılırken, nimetin ancak şükürle devam ettiği dersi verilir. Müşriklerin şüpheleri izale edilir. Sûre kâfirleri tevhide dâvet ederek sona erer.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

1 – Bütün hamdler, güzel övgüler gerçek ilah olan Allah'a mahsustur ki göklerde ve yerde olan her şey O'nundur.

Âhirette de hamdler O'na mahsustur.

O hakîmdir, habîrdir (tam hüküm ve hikmet sahibidir, her şeyden hakkıyla haberdardır). [92,13]

2 – Yere giren ve oradan çıkan, gökten inen ve oraya yükselen ne varsa O, hepsini bilir. O rahîmdir, gafurdur (merhamet ve ihsanı boldur, çok affedicidir).

3 – Kâfirler: “Kıyamet saati bize gelmez, böyle bir şey yok!” diye iddia ettiler.

De ki: “Hayır! Rabbim hakkı için o gelecektir!

O gaybları bilen öyle bir Zattır ki O'nun ilminden göklerde ve yerde zerre miktarı birşey bile kaçamaz.”

Zerreden daha küçük ve daha büyük hiçbir şey yoktur ki her şeyi açıklayan kitapta (levh-i mahfuzda) bulunmasın. [7,187; 20,15; 10,53; 64,7]

4 – Böylece Allah, iman edip güzel ve makbul işler yapanları ödüllendirir.

İşte onlara bir mağfiret ve çok değerli bir nasib vardır. [59,20; 38,28]

5 – Âyetlerimize karşı koymak için çalışanlara,

hükümümüzden kurtulacaklarını sananlara,

iğrenç ve gayet acı bir azap vardır.

6 – Kendilerine ilim nasib edilenler,

sana indirilen kitabın, Rabbin tarafından gelen gerçeğin ta kendisi olduğunu

ve o mutlak kudret sahibi, bütün güzel övgülere lâyık olan Allah'ın yolunu gösterdiğini bilirler. [7,43; 36,52; 30,56]

7 – Böyle iken kâfirler kendi aralarında şöyle dediler:

“Siz ölüp de tamamen parçalandıktan ve çürüdükten sonra

size yeniden yaratılacağınızı söyleyerek peygamberlik iddia eden bir adam gösterelim mi?

8 – “Yalan uydurup onu Allah’a mı mal ediyor; yoksa kendisinde delilik mi var?” bir türlü anlayamadık.”

Hayır, öyle değil, âhirete inanmayanlar azap içinde ve derin bir sapıklık içindedirler.

9 – Onlar gökte ve yerde önlerinde ne var, arkalarında ne var bakmadılar mı? Eğer dilersek onları yerin dibine geçiririz, yahut üzerlerine gökten parçalar düşürürüz. Elbette bunda Rabbine yönelen her kul için ibret vardır. [51,47-48; 36,81; 40,57]

10-11 – Biz Davud’a tarafımızdan bir imtiyaz verdik: “Ey dağlar! Ey kuşlar! Onunla beraber tesbih edin, şevke gelip Allah’ın yüceliğini terennüm edin.” dedik.

Ayrıca demiri ona yumuşattık (demiri şekillendirme kudreti verdik) “Bütün bedeni örtecek uzun zırhlar yap, onları dokumada intizama dikkat et ve siz de ey Davud ailesi! Hepiniz faydalı ve makbul işler yapınız, çünkü Ben yaptıklarınızı görüyorum.” buyurduk. [21,80] {KM, Mezmurlar 96,11-12; 97,5; 114,4}

Demir madenini işletmeyi eskiden yalnız Hititliler ve Filistinliler biliyor ve bunun sırrını saklıyorlardı. Davud (a.s.) zamanında İsrailoğulları da işletmeye başlayıp, büyük bir kuvvet elde ettiler.

Bu âyetten itibaren, Cenab-ı Allah, bazı peygamberlere lütfettiği birtakım mûcizelerden bahsetmektedir. Kur’ân’ı Kerim’in âyetlerinin, birden fazla irşad vecihleri ihtiva ettiği, müfessirlerin ittifakiyle sabittir. Dolayısıyla bu âyetlerin bildirdikleri çeşitli mânalar arasında bir de, bilimsel ve teknolojik gelişmelere teşvik işareti sezilmektedir.

Peygamberler hidâyet rehberi olarak gönderildikleri gibi, onları yaptıkları her işte örnek almaya çalışıp, rehberliklerinden yararlanmak da müminlere düşen bir görevdir. Allah Teâla Peygamberlere mûcize olarak verdiği nimetlerle onların nübüvvetlerini ispat etmenin yanısıra, kâinata koyduğu bilimsel kanunlardan istifade işinde de onların örnek alınmalarını, işaret yoluyla teşvik etmektedir. Hatta denebilir ki manevî kemalat gibi maddî kemalatı da, beşeriyete ilkin mûcize eli hediye etmiştir. Bu gerçeğe bir işaret olarak geleneksel san’atlar, peygamberlerden birini san’atlarının piri ve önderi saymışlardır: (gemiciler Hz. Nuh’u, saatçılar Hz. Yusuf’u, terziler Hz. İdris’i gibi (aleyhimü’s-selam).

Davud (a.s.)’ın dağları konuşturmasında gramafon, plak, teyp tekniğine; demirin yumuşatılması ve erimiş bakırın sel gibi akıtılmasında, madenleri işletip sanayii geliştirmeye; Süleyman (a.s.)’ın bir günde iki aylık mesafeyi havaya binerek kat etmesinde uçak teknolojisine, Mûsa (a.s.)’ın değneği ile taştan,

topraktan su çıkarmasında artezyene, İbrâhim (a.s.)’i, ateşin yakmamasında ateşe dayanıklı maddelerden elbise yapmaya, İsâ (a.s.)’ın felçlileri hatta ölmüşleri tedavi edip diriltmesinde tıbbî tedavinin en ileri noktalarına; Süleyman (a.s.)’ın ilimde ileri gitmiş vezirinin, takriben iki bin km. uzaklıktan Belkıs’ın tahtını getirmesinde televizyona hatta daha ileri seviyelere teşvik sezilmektedir.

12 – Süleyman’ın emrine de rüzgârı verdik. Onun sabah gidişi bir aylık mesafe, akşam dönüşü de bir aylık mesafe idi.

Onun istifadesi için, erimiş bakırı kaynağından sel gibi akıttık. Rabbinin izniyle cinlerden bir kısmı, onun önünde çalışırlardı. Onlardan kim emrimizden sapsa, onu zelil ve perişan eden bir azap tattırırdık. [21,81] {KM, I Krallar 7. bölüm; II Tarihler 4,6}

13 – O cinler ona kaleler, heykeller, havuz büyüklüğünde çanak ve leğenler, sabit kazanlar gibi istediği şeyleri yaparlardı.

Ey Davud hanedanı, şükür gayreti içinde olun! Kullarımdan gereği gibi şükredenler çok azdır.

Timsal: Canlı veya cansız bir şeyin biçimine benzer yapılan herhangi bir şekile denir. Onun için Razî bunun izahında “nakışlar” demekle yetinmiştir. Canlıların tasvirleri hadislerle yasaklanmış ise de, bir şeriatte mahzurlu olan şeyin bir başkasında mübah bırakılması mümkündür. Fakat Hz. Süleyman (a.s.) Tevrat ahkâmına bağlı idi. Tevratla ise sûret yapmak yasaklandığından (Çıkış 20,4) Hz. Süleyman (a.s.)’ın yaptırdığı resimlerin cansızlara aid manzaralar ve nakışlar olduğu ihtimali ağır basmaktadır.

14 – Süleyman’ın ölüm fermanını çıkarmamızdan sonra, cinler ve çevresindekiler onun öldüğünü, ancak dayandığı esasını bir ağaç kurdunun yemesi sonucunda, kendisinin yere yıkılmasından sonra anlayabildiler.

O, yere düşünce cinler kesin olarak anladılar ki şayet gaybı bilmiş olsalardı kendilerini zelil ve perişan eden angarya işlerde devam edip gitmezlerdi.

15 – Gerçekten Sebe’ halkına, oturdukları diyarda bir ibret dersi vardı. Onların meskenleri sağdan soldan iki bahçe ile çevrili idi. Peygamberleri kendilerine dedi ki: “Allah’ın nimetlerinden yiyiniz, içiniz, O’na şükrediniz. Ne hoş bir diyar! Ne iyi, ne müsamahalı ve bağışlayıcı bir Rab!”

Sebe’: Yemen’de yerleşmiş bir kabile adı olup başkentleri Ma’rib, bu günkü San’a civarında yer alıyordu. Kurdukları üstün medeniyet dillere destan idi. Hz.Süleyman (a.s.) vesilesiyle mânen de yükselen bu millet, daha sonra şirke ve tefrikaya mâruz kaldı. M. Ö. 5. asırda ünlü Ma’rib barajının çöküşü ile bu ülkenin yıldızı da söndü.

16 – Fakat onlar bu dâvete sırtlarını döndüler, Biz de onların üzerlerine kükremiş, hırçın mı hırçın, bendleri yıkan bir sel gönderdik.

O güzelim bahçelerini, içinde sadece buruk yemişli, ılgınlık, biraz da diken çok, meyvesi az ağaçlardan ibaret bozulmuş bahçelere çevirdik.

17 – Biz inkâr ve nankörlükleri sebebiyle onları böylece cezalandırdık. Zaten nankörlükte çok ileri gidenden başkasını cezalandırır mıyız?

18 – Onların diyarlarıyla, feyz ve bereket verdiğimiz kutlu beldeler arasında sırt sırta vermiş, biri birinden görülebilen nice kasabalar var ettik ve bunlar arasında düzenli ulaşım imkânları sağladık.

“Oralarda geceler ve gündüzler boyunca, güven içinde gezin dolaşın!” dedik.

Meskûn yerlerin birbirine yakınlığı, ülkenin refah ve bereketini gösteriyordu. Feyz ve bereket verilen şehirler ise Şam şehirleridir.

19 – Fakat onlar: “Ya Rabbena, seferlerimizin arasını uzaklaştır (şehirlerimiz birbirine çok yakın, bunların arasını uzat, daha uzun mesafelere gidelim, ülkemizi genişlet) diye dua ettiler ve böylece kendilerine yazık ettiler.

Biz de onları dillere destan olan, hayret ve ibretle bahsedilen masal haline getirdik, başka yerlere göç etmeleri suretiyle darmadağın ettik. Bunda elbette çok sabırlı, çok şükürlü olan kimselerin alacakları hayli ibretler vardır. [28,581; 16,112]

Onlar kazanç hırsıyla, fakirleri daha çok soymak için yol konaklarının aralarının uzaklaştırılmasını bilfiil temenni ettiler.

İngiliz müsteşrik Muir, o zaman Yemen ile Şam arasında ticaretin çok mühim olup iki tarafı da zenginleştirdiğini anlattıktan sonra Hadramut ile Eyle arasında yetmiş konak bulunduğunu, bu konakların bugünkü konaklara uyduğunu belirtir.

Sebe’lilerin darmadağın olmaları darbimesel haline geldi. Öyle ki bugün bile Araplar, bir topluluğun darmadağın olmasından bahsederken: “Sebe’liler gibi darmadağın oldu” derler.

20 – Hakikaten İblis onlar hakkındaki zan ve temennisini gerçekleştirdi, muradına erdi. Müminlerden bir kısmı hariç, onun peşine düştüler. [7,17; 17,62]

Yemen’de tevhide inanan bir cemaatin devam ettiği, bu âyetten anlaşılabilir olup, tarihi ve arkeolojik bulgular da bunu desteklemektedir.

21 – Aslında şeytanın onlar üzerinde bir sultanı, zorlayıcı gücü yoktu. Ancak âhirete iman edeni, o konuda şüphe eden kimselerden ayırt edip ortaya çıkaralım diye ona bu fırsatı verdik. Rabbin her şeyi hakkıyla gözetlemektedir.

22 – De ki: “Allah’tan başka, tanrılığını iddia ettiğiniz şeylere istediğiniz kadar yalvarın durun bakalım, ele ne geçireceksiniz? Onların ne göklerde ne yerde, size verecekleri zerre kadar bir fayda yoktur.

Onların oralarda en ufak bir ortaklıkları yoktur. Allah’ın onlardan bir yardımcısı da yoktur. [35,13]

23 – Allah’ın huzurunda, O’nun izin verdiğinden başkasının şefaati fayda vermez.

Nihayet o kıyamet saati dehşetinden duydukları korku gelince:

O dirilenler birbirlerine “Rabbimiz neye hükmetti?” diye sorarlar.

Ötekiler: “Hak ve adalet neyi gerektiriyorsa o hükmü verdi” derler. “O, yüceler Yücesi, büyükler Büyüğüdür.” [2,255; 53,26; 21,28]

24 – Söyle onlara: “Göklerden, yerden sizi rızıklandıran kimdir?

(Onların cevaplarını beklemeden:) “Allah’dır” de!

O halde ya biz veya siz, ikimizden biri doğru yol üzerinde veya besbelli bir sapıklıktayız.”

Bu âyet, münazarada insaf prensibine işaret etmektedir. Hakikate sahip olan kimse, başlangıçta bunu iddia etmeyecek, hakikat karşısında rakibi ile kendisini eşit mesafeye yerleştirecektir. Delilini ortaya koyan, netice alacaktır. Aksi halde tartışma gerçekleşemez.

25 – De ki: “Siz bizim suçlarımızdan sorguya çekilecek değilsiniz, biz de sizin yaptıklarınızdan sorgulanacak değiliz.” [10,41; 109,1-5]

26 – De ki: “Rabbimiz kıyamet günü hepimizi bir araya toplayacak sonra da aramızdaki hükmü verecektir.

O, tam adaletle hükmeden ve her şeyi bilen bir hâkimdir.” [30,14-16]

27 – De ki: “O’na ortak saydıklarınızı bana gösterin bakayım!

Hayır, öyle şey yok!

Doğrusu şu ki Allah, azîz ve hakîmdir (mutlak galip olup tam hüküm ve hikmet sahibidir).

28 – Ey Resûlüm, Biz seni bütün insanlığa rahmetimizin müjdecisi, azabımızın uyarıcısı olarak gönderdik,

lâkin insanların ekserisi bunu bilmezler. [7,158; 25,1; 6,116; 12,103]

Bu âyet Hz. Muhammed (a.s.)’ın risaletinin belirli bir millet, dil ve coğrafya ile sınırlı olmayıp evrensel, yani bütün zamanlar ve mekânlar için geçerli olduğunu açıkça gösterir.

29-30 – Bir de: “Eğer doğru söylüyorsanız vâd ettiğiniz kıyamet ne zaman gerçekleşecek?” derler.

De ki: “Sizinle öyle bir buluşma günümüz var ki ondan ne bir saat ileri geçebilirsiniz ne de bir saat geri kalabilirsiniz!” [42,18; 71,4; 11,104-105]

31 – Kâfirler: “Biz ne bu Kur’ân’a, ne de bundan öncekilere inanırız” derler. O zalimleri; sen, Rab’lerinin huzuruna duruşma için getirildiklerinde, birbirlerine laf atarken bir görseydin!

Zebûn edilen, dünyada güçsüz bırakılanlar o kibirli olan önderlerine:

“Ah! Sizin yüzünüzden bu hallere düştük, siz olmasaydınız biz de iman edecektik!” diyecekler.

32 – Öte yandan dünyada iken kibirlenenler o zebûn edilenlere, ezilenlere:

“Size hidâyet geldikten sonra, biz mi sizi ondan uzaklaştırdık.

Bilakis, siz zaten suçlu kimselerdiniz!” [7,38-39; 14,21; 40,47-48]

33 – Ezilenler de kibirlilere:

“Hayır! İşiniz gücünüz, gece gündüz dolap!

Siz daima Allah’a nankörlük etmemizi,

Ona birtakım şerikler uydurmamızı bizden isterdiniz” derler.

Ve böyle atışırken hepsi, azabı gördükleri o esnada, pişmanlıklarını içlerine atarlar...

O inkârcıların boyunlarına ateşten demir halkalar takarız.

Bu, yaptıklarının adil bir karşılığı değil midir?

34 – Uyarmak üzere Peygamber gönderdiğimiz hiçbir belde yoktur ki

onların ileri gelen, varlıklı ve şımarık olanları:

“Biz sizinle gönderilen şeyleri reddediyoruz, bunu böyle bilirsiniz!” demiş olmasınlar.

35 – Ve ilave ettiler: “Bizim malımız da, evladımız da sizinkinden daha fazla, sizden daha güçlüyüz.

Biz öyle iddia ettiğiniz gibi azaba falan da uğrayacak değiliz!” [26,111; 11,27; 6,53; 9,55; 7,4]

36 – De ki: “Rabbim dilediği kimsenin, nasibini bollaştırır, dilediğinin nasibini kısar.

Ama insanların ekserisi bu gerçeği bilmezler.”

37 – Bizim nezdimizde size değer kazandıran şey, mallarınızın veya evlatlarınızın çokluğu değildir.

Şu var ki, iman edip güzel ve makbul işler yapanlara

bu gayretlerinden ötürü kat kat mükâfat verilecek ve onlar cennetin yüksek köşklerinde güven ve huzur içinde olacaklardır. [17,21]

38 – Âyetlerimize karşı koymak için Peygamberlerimizle mücadele edenler ve elimizden kaçıp kurtulacaklarını zannedenler ise zorla getirilip azabın içine atılacaklardır.

39 – De ki: “Rabbim dilediği kimsenin rızkını, nasibini bollaştırır, dilediğinin nasibini de kısar.

Siz hayır yolunda her ne harcarsanız Allah onun yerini doldurur.

O rızık verenlerin en hayırlısıdır.”

40 – Gün gelecek, hepsini mahşerde toplayacak, sonra da melaikeye: “Şunlar size mi tapıyorlardı?” diye soracaktır. [5,116; 25,17]

41 – Onlar: “Müşriklerin iddialarından Seni tenzih ederiz. Bizim dostumuz, koruyucumuz onlar değil, sadece Sensin!

Hayır, onlar bize değil, cinlere tapıyor ve ekserisi onlara inanıyorlardı.” diye cevap verirler. [4,117]

42 – İşte bugün kiminiz kiminize fayda veya zarar vermeye güç yetiremezsiniz.

O kâfirlere de diyeceğiz ki: “Yalan saydığınız o ateş azabını tadın da yalan mıymış gerçek miymiş söyleyin bakalım!”

Aslında sadece fayda söz konusu olup, zarar bahis mevzuu olmamasına rağmen böyle buyurulması şöyle açıklanabilir:

1. Aczlerinin tam olduğunu göstermek 2. Müşriklerin ibadet etmeleri halinde şeriklerin fayda, ibadeti terketmeleri halinde ise onlara zarar veremeyeceklerini bildirmek içindir. 3. Ebu’s-suûd gibi bazı müfessirlerin izahına göre fayda celbetme veya zararı savma kastedilmektedir. Yani zarar kelimesinin başında hazf-i muzaf vardır.

43 – Kendilerine parlak deliller halinde âyetlerimiz okunduğunda o zalimler:

“Bu, başka değil, sırf sizi atalarınızın ibadet ettiği tanrılarınızdan uzaklaştırmak isteyen bir adam!” dediler.

Ve yine dediler ki: “Bu Kur’ân başka değil, sırf bir iftira!”

Ve yine kâfirler, gerçek kendilerine geldiğinde “Bu besbelli bir büyüden başka birşey değil!” dediler.

44 – Biz onlara Kur’ân’dan önce, okuyacakları kitaplar vermedik, keza senden önce onları uyarmakla görevli bir peygamber de göndermedik.

45 – Kendilerinden, (Mekke müşriklerinden) öncekiler de hakkı yalan saymışlardı.

Halbuki bunların güç ve kuvveti onlarınkinin onda biri kadar bile değildir.

Buna rağmen azabı engelleyemediler.

elçilerimi yalan saydılar ama, inkârlarına karşı Benim reddedişim nasıl olurmuş, iyice gördüler! [46,26; 40,82]

46 – De ki: “Size bir tek nasihat edeceğim: İkişer ikişer veya teker teker Allah hakkı için durup düşünmenizi,

hem sonra bu arkadaşınızda delilikten eser olmadığını iyi anlamanızı istiyorum.

O, ancak şiddetli bir azaptan önce sizi sakındırmak için gelen bir elçidir.”

47– De ki: “Sizden bu hizmetim için hiçbir ücret istemiyorum, ücret sizin olsun!

Benim ücretim yalnız Allah’a aittir ve O, her şeye şahittir.”

48 – De ki: “Rabbim hakkı, gerçeği, yerli yerine kor.

O bütün gaybları, bütün gizlileri bilir.”

49 – De ki: “İşte gerçek geldi, bütün açıklığıyla ortaya çıktı. Yalan ve sahte olan ise sönüp gitmeye mahkûmdur.” [17,81]

50 – De ki: “Eğer ben yoldan saparsam, kendi aleyhime olarak saparım. Şayet doğru yolu bulursam, bu da Rabbimin bana vahyetmesi sayesinde. O herşeyi işitir, kullarına pek yakındır.”

51 – Kıyamet günü o kâfirler can kaygısına düştükleri zaman bir görsen! Artık kaçacak hiç bir yerleri yoktur ve cehenneme yakın bir yerde yakalanmışlardır.

52 – İş işten geçtikten sonra “Peygambere inandık” demektedirler; ama uzak yerden, ta dünyadan iman nasıl alabilsinler? [32,12]

Maksat şudur: Dönüş ve tövbeleri dünyada kabul edilirdi. Halbuki dünya hayatı, çoktan geçmiş durumda. Dünya, şimdi âhiretten o kadar uzak ki!

Bu, muhali taleb etmektir: Âhiretteki inanmalarının, dünyada iken müminlere imanlarının temin ettiği faydayı sağlamasını beklemektedirler.

53 – Halbuki daha önce onu inkâr etmişlerdi ve uzak bir yerden gayba atıp tutuyorlardı! [18,22; 45,32]

54 – Neticede, tıpkı daha önce benzerlerine yapıldığı gibi, kendileriyle arzu ettikleri şey arasına sed çekilir.

Çünkü onlar, kıyamet hakkında gerçekten insanları kötü zanna düşüren bir şüphe içindeydiler.

Kâfırların arzuları, o günkü imanlarının geçerli olup, cehennemden kurtularak cennete girmeleri idi. Fakat bu temennileri gerçekleşmeyecektir.

FÂTİR SÛRESİ

Mekke’de indirilmiş olup 45 âyettir. Allah Teâla’nın yaratıcılığını bildiren ve ilk âyette geçen Fâtır isminden dolayı bu isimle adlandırılmıştır.

Bu sûrede Allah’ın varlığına, birliğine, hikmet ve kudretine delalet eden çeşitli deliller gözler önüne serilir. Allah’ın yarattığı tabiatı iyi inceleyenlerin O’nu lâyıkiyla tanıyıp tazim edecekleri, bir sonuç halinde bildirilir (âyet: 28). Şirk çürütülür. Bu gerçekler, bazı meseller aracılığı ile de müşahhas hale getirilir. Vahye kulak verip âhirete hazırlananları bekleyen mutluluk ile kâfirleri bekleyen kötü âkıbet hatırlatılır. İnsanların çoğunun nankörlüğüne rağmen Allah’ın onlara mühlet verdiği hatırlatılarak onlar, bu fırsatı değerlendirmeye çağırılır.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

1 – Hamd, gökleri ve yeri yaratan ve melaikeyi iki, üç, dört... kanatlı elçiler yapan Allah’a mahsustur. O, yaratıklarından, istediğine, dilediği kadar fazla özellikler verir, Çünkü O herşeye kadirdir. {KM, İşaya 6,2; Hezekiel 1,6}

Buradaki kanat sayıları, tahsis için olmayıp, çokluğu beyan etmek için misal kabilindedir. Zaten hemen peşinden gelen “yaratmada dilediği kadar fazla özellikler verir” kısmı da bunu teyid etmektedir. Kanatlar, meleklerin sür’atlerini ve güçlerini ifade eder.

Nitekim hadis-i şerifte, Peygamber Efendimizin Cibril’i ufku kaplayan altıyüz kanadıyla gördüğü bildirilmiştir.

Âyet hilkatteki çeşitliliğe işaret buyurmaktadır: Mesela: güzel yüzler, güzel sesler, güzel saçlar, güzel hatlar, gözlerde güzellik, boy ve endamda hoşluk, incelik, biçimde uyumluluk, organlarda tamamlık, güçte şiddet, akılda keskinlik, görüşte ve düşüncede verimlilik ve bereket, kalbte cesaret, ruhta hoşgörü, dilde güzel ifade, konuşmada yeterlilik, çeşitli kabiliyetler, işte beceriklilik ve maharet... ve daha bunlar gibi nice mükemmellikler sadece insan yaratılışıyla ilgili çeşitliliğe misal kabilindedir. Bunlara kuşlar, balıklar, kelebekler, atlar, aslanlardan, dünyayı yaldızlayan türlü türlü çiçekler ve bitkiler âlemini, zerrelere, atomlardan galaksilere kadar makrokozmu dolduran çeşitlilikleri ilave edersek bu âyetin ne geniş bir âleme pencere açtığını anlayabiliriz.

2 – Allah’ın insanlara göndereceği herhangi bir nimeti engelleyip tutacak güç bulunmaz. Onun vermediğini ise gönderecek kuvvet yoktur. O, öyle azîz ve hakîmdir (mutlak galiptir, tam hüküm ve hikmet sahibidir). {KM, Eyub 12,14; İşaya 22,22}

3 – Ey insanlar! Allah’ın üzerinizdeki nimetlerini hatırlayın: Düşünün: göklerden ve yerden sizi rızıklandıran Allah’tan başka bir yaratıcı mı var?

Ondan başka tanrı yoktur. Böyle iken nasıl oluyor da (imandan inkâra) çevriliyorsunuz?

4 – Eğer seni yalancı sayarlarsa buna üzülme. Senden önceki peygamberler de yalanlandı. Bütün işler nihaî hüküm için Allah’a götürülür.

5 – Ey insanlar! Allah’ın vâdi elbette gerçektir, öyleyse sakın dünya hayatı sizi aldatmasın; o çok hilekâr şeytan da Allah’ın kerem ve merhametini ileri sürerek sizi aldatmasın. [31,33; 57,14]

Şeytan birçok kere insanı: “Allah kerîmdir, senin ibadetine ihtiyacı yoktur. O gafurdur, rahîmdir” diyerek günahlara veya “O herşeye vekildir” diyerek tembelliklere sürükleyip, imkânlarını kötüye kullanmaya sevk etmek ister.

Gerçi Allah’ın bu vasıfları vardır. Fakat öyledir diye mağrur olup aldanmak, Allah’a saygı göstermemek, Onun izzet ve celalini hesaba katmamak, Allah’ın cezasını tanımamak gibi bir cinayet işlemek olmaz. Keza Allah’ın iman edip makbul işler işleyen kullarına verdiği imkân ve derecelerden de göz göre göre bir mahrumiyete kimsenin razı olmaması gerekir.

6 – Şeytan sizin düşmanınızdır, öyleyse siz de onu düşman kabul edin!

O kendi taraftarlarını, cehennemlik olmaya dâvet eder. [18,50; 36,60]

7 – Kâfirlere şiddetli bir ceza vardır.

İman edip güzel ve makbul işler yapanlara ise bir mağfîret ve büyük bir mükâfat vardır.

8 – Hiç kötü işleri kendisine güzel görünen kimse, iyilik edip dürüst işler işleyen kimse gibi olur mu?

Allah dilediğini sapıklık içinde bırakır, dilediğini doğru yola iletir.

O halde insanlardan ötürü üzülüp kendini mahvetme! Çünkü Allah onların bütün yaptıklarını bilir.

9 – Allah o yüce Zattır ki rüzgârlar gönderir. Onlar bulutu kaldırır, derken onu ölü bir beldeye sevkederiz ve onunla ölümünden sonra dünya yüzüne hayat veririz.

İşte ölülerin diriltilmesi de böyledir.

10 – Kim izzet istiyorsa bilsin ki izzet tamamıyla Allah’ındır.

Güzel ve temiz sözler O’na yükselir. Amel-i salihî, güzel ve makbul işi de Allah yükseltir.

Kötü işleri gizlice tasarlayıp kuranlara şiddetli azap vardır.

Onların kurdukları bütün tuzaklar mahvolur. [4,139; 10,65; 63;8]

Âyette muhtemel olan birkaç anlam vardır.

1. Mealde tercih ettiğimiz durum: Güzel söz doğrudan Allah'ın katına çıkar. Amel-i salih ise Allah'ın onu yükseltmesine bağlıdır. 2. Güzel sözü yükselten amel-i salihdir. Söz ancak eylemle değer kazanır. Hadiste Hz.Peygamber (a.s.m) “Allah sözü amelsiz kabul buyurmaz” buyurmuştur. 3. Amel-i Salih, amilini yükseltir. kim izzet istiyorsa, amel-i salih işlesin, zira kula şeref ve izzet veren, budur.

Kısacası, izzet elde etmek hem sözde, hem de işte ortaya çıkan itaatla olur, yoksa gurur, tembellik, şeytanlık ve kötülüklerle değil.

11 – Allah sizi (atanız Âdemi) topraktan, sonra(ki nesilleri de) nutfeden yarattı. Sonra sizi çift çift yaptı.

Onun bilgisi dışında hiçbir dişi ne hamile kalır, ne de doğurur.

Herhangi bir canlının ömrünün uzaması veya kısaltılması da mutlaka bir kitapta yazılıdır.

Bütün bunlar, Allah'a göre, elbette pek kolaydır. [6,59; 3,8-9]

12 – (Allah sınırsız miktarda birbirinden farklı varlıkları yaratabilir. Bu cümleden olarak) iki denizin suyu bir olmaz: şu tatlı, içimi âfiyetli, boğazdan kayıverir, o ise tuzlu, acıdır. Bununla beraber her iki denizden de taptaze et yersiniz ve takındığınız inci gibi süs eşyası çıkarırsınız.

Allah'ın lütfundan nasip arayıp bulmak için gemilerin suları yardığını, denizlerde devamlı dolaştıklarını görürsün. Umulur ki bütün bu nimetlere şükredersiniz. [55,22-23]

13 – O gâh gündüzü kısaltarak geceyi uzatır, gâh geceyi kısaltarak gündüzü uzatır.

Güneş ve ayı emri altında hizmete koşturan da O'dur.

Bunlardan her biri belirlenmiş bir vâdeye kadar akıp gider.

İşte bütün bunları yapan, Rabbiniz olan Allah'tır.

Hakimiyet O'nundur. Ey müşriklerSizin O'ndan başka yalvardığınız putlar ise bir çekirdek zarına bile hükmedemezler.

14 – Şayet siz onlara seslenirseniz çağrınızı işitemezler, eğer işitseler bile icabet edemez, size cevap veremezler.

Kıyamet günü ise sizin kendilerini, ibadette Allah'a ortak saymanızı reddedeceklerdir.

Hiç kimse sana, herşeyi bilen Allah'ın gerçekleri bildirmesi gibi haber veremez. [46,5-6; 19,81-82]

15 – Ey insanlar! Siz hepiniz Allah'a muhtaçsınız.

Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, her türlü övgülere ve hamdlere lâıık olan ise ancak Allah'tır.

İnsanın nazik bir yaratılışı olduğundan (4,28) hangi mertebede olursa olsun Allah'a muhtaç olmaktan kurtulamaz. Emaneti taşıyan insan ruhunun duyduğu ihtiyaçlar o kadar çoktur ki, onun yanında diğer mahlûklara fakir bile denmez. İnsanın bu sınırsız ihtiyaçlarını tatmin edecek Allah'tan başka mâbud bulunmaz.

16-17 – O dilerse sizi ortadan kaldırır ve yerinize başka mahlûklar yaratır. Bunu yapmak Allah'a zor değildir.

18 – Hiç kimse bir başkasının günahını yüklenmez.

Eğer çok ağır bir yük altında ezilen biri, taşıma işinde başkasını yardıma çağırırsa, yükünden az bir kısmını bile taşımayı kabul etmez.

İsterse yardıma çağırdığı onun yakın bir akrabası olsun!

Sen ancak Rab'lerini görmedikleri halde O'nu tazim eden ve namazlarını hakkıyla ifa edenleri uyarırsın (yani senin uyarman, peşin hükümlü inatçılara değil, ancak böyle yapmaya yatkın olanlara fayda verir).

Kim günahlarından temizlenir, arınırsa kendi lehine olarak arınır. Hepinizin dönüşü Allah'adır.

“*Bi'l-gayb*” hakkında başka muhtemel tefsirler de vardır: 1. İnsanlardan uzak, yalnız iken de Allah'ı tazim ederler. 2. Azabını görmedikleri halde, Rab'lerinin azabından korkarlar.

Bu âyet 29,13 âyetine aykırı değildir. Çünkü o âyet sapmadan başka, başkalarını saptırmak günahının cezasını bildirmektedir. Saptırma günahı da, sapma günahı gibi insanın kendi günahı olduğundan kendisine yüklenecektir.

19-22 – Görenle görmeyen (âma) bir olmaz.

Karanlıklarla aydınlık,

gölge ile sıcak,

dirilerle ölümler de bir olmaz! (müminlerle kâfirler bir olmaz).

Allah, dilediği kimseye hakkı işittirir, Sen kabirde olanlara sesini elbette işittiremezsin. [11,24]

23 – Sen sadece uyarıcı bir peygambersin.

24 – Evet, Biz seni gerçeğin ta kendisine malik olarak, rahmetle müjdeleyen ve kâfirleri azapla uyarıcı bir elçiler olarak gönderdik.

Zaten uyarıcı bir peygamber gelmiş olmayan hiçbir ümmet yoktur. [16,36; 13,7]

25 – Eğer seni yalancı sayarlarsa, üzülme. Bu yeni bir şey değil.

Onlardan öncekiler de gerçeği yalan saymışlardı. Resulleri onlara parlak deliller, kitaplar ve özellikle aydınlatıcı bir kitapla gelmişlerdi. (Amma nafîle!)

26 – Sonra da Beni inkâr edenleri tutup cezaya çarptırdım. Benim reddedişim nasıl olurmuş, görsünler bakalım!

27 – Görmez misin ki Allah gökten bir su indirir. Onunla rengârenk, çeşitli meyveler yetiştiririz.

Dağlardan da beyaz, kıvı, siyah ve türlü türlü renklerde yollar var etmişizdir.

28 – İnsanlardan, hayvanlardan ve davarlardan yine böyle türlü renklerde olanlar vardır.

Kulları içinde ancak âlimler, Allah'ı lâzım geldiği tarzda tazim ederler. Muhakkak ki Allah, azîz ve gafurdur (mutlak galiptir, çok affedicidir).

Kur'ân, Allah'ı tanıtırken kalbe hitab ettiği gibi birçok defa da akla hitab eder. İçinde yaşadığımız âlemin fizik yapısının iyice incelenmesini ister. Böylece Allah'ın rahmet, kudret, hikmet ve san'atının oradaki görünümelerini de dikkat nazarlarına sunar.

Bu iki âyette muhataplar, bitkiler âleminde, yer küresinin kabuğunda, dağlarda ve topraklarda, insanlar ve hayvanlar âleminde tezahür eden muazzam ve muhteşem çeşitliliği incelemeye dâvet edilmektedirler. Aynı su ile sulanan, aynı toprakta yetişen, aynı güneşten yararlanan bitkiler âleminde birbirinden güzel desenler, renkler, şekiller, tatlar, kokular, özellikler ve faydalar...

Madenlerin depoları olan damar damar dağlardaki farklı toprak yapıları, renkler, çeşitler, özellikler, faydalar... Sadece bir petrolün milyonlarca yıllarla ifade edilen oluşumunu, mermer damarlarında Nakkaş-ı Ezelinin tecellilerini düşünelim: O harika renkler, şekiller, sağlam, muhkem özellikler.

İnsanların ihtiyaçları için hazırlanmış demir, bakır, altın, gümüş, krom, çinko, kurşun, fosfat, kalay, uranyum, volfram, kömür, boraks... filizleri ve yatakları... Trilyonlarca yaratığın yüzbinlerce yıl boyunca muhtaç oldukları ne varsa hazırlanmış. Tesadüfe en ufak bir yer bulunabilir mi? Azıcık bilen buna ihtimal vermesi mümkün değil. O, sadece bu âyette bildirildiği gibi Yüce Yaradan'ın azametini hayranlık duymaktan başka bir şey yapamaz. Böylece Kur'ân fizik, kimya, jeoloji, botanik, zooloji gibi tabiat bilimlerini bu ve başka birçok âyetle teşvik eder, ta ki kâinat kitabının okunmasına kapılar aralsın.

29 – Allah'ın kitabını okuyup ona uyanlar, namazı hakkıyla ifa edenler ve kendilerine nasib ettiğimiz imkânlardan, gizli ve aşikâr olarak hayır yolunda harcayanlar, ziyan ihtimali olmayan bir ticaret umarlar.

30 – Çünkü Allah onlara mükâfatlarını tam tamına verecek, üstelik lütfundan onlara fazlasını da ihsan edecektir. Zira o gafurdur, şekûr'dur (kusurları bağışlar, kulların amellerini ve şükürlerini kabul edip fazlasıyla karşılık verir).

31 – İlahî kitaplar içinde sana vahyettiğimiz bu kitap da, daha önceki kitapları tasdik eden ve gerçeğin ta kendisi olan bir kitaptır.

Allah kullarının bütün yaptıklarından haberdar olup onları görmektedir.

32 – Sonra Biz, kitabı seçtiğimiz kullarımıza miras verdik.

Kullarımızdan kimi nefsine zulmeder. Kimi mûtedildir, orta yolu tutar. Kimi de Allah'ın izniyle hayırlarda öne geçer. İşte büyük lütuf budur.

33 – (Onların mükâfatları) Adn cennetleridir. Oraya girerler, orada altın bilezikler, incilerle süslenirler, elbiseleri de ipektendir.

34 – Şöyle derler: Hamdolsun bizden her türlü endişeyi gideren Allah'a. Gerçekten Rabbimiz gafurdur, şekûrdur (çok affedicidir, kullarının amellerini ve şükürlerini kabul edip mükâfatlarını fazlasıyla verir). {KM, Vahiy 7,17; 21,4}

35 – Çünkü O, lütfu ile bizi devamlı kalınacak olan yerde yerleştirdi. Burada artık bize ne yorgunluk olacak, ne de usanç gelecek.

36 – Kâfirlere ise cehennem ateşi var. Ne ölüm hükmü verilir ki ölsünler, ne de ateşin azabı hafifletilir.

Biz işte Allah'ı ve nimetlerini inkâr eden her nankörü böyle cezalandırırız. [20,74; 43,74-77; 17,97; 78,30]

37 – Onlar orada imdad istemek için şöyle feryad ederler:

“Ey Ulu Rabbimiz! Ne olur, çıkar bizi buradan, dünyaya geri gönder de, daha önce yaptıklarımızdan başka, güzel ve makbul işler yapalım!”

Allah onlara şöyle buyurur: “Biz, size, düşünüp ibret alacak, gerçeği görece kimsenin düşüneneceği kadar bir ömür vermedik mi?

Hem size peygamber de gelip uyardı.

Öyleyse tadın azabı! Zalimlerin hiç bir yardımcısı yoktur!” [40,11-12] [43,77-78; 17,15; 67,8-9]

Tecrübe ve imtihan zamanı olan bu süreyi yaşayan kimse için, Yaradan'ını bilmemekte bir özür kalmamıştır. Bu süre hakkında çeşitli rivayetler vardır. Bir hadis-i şerif bunu altmış yaş olarak belirler: “Kıyamet günü “altmış yaş yaşayanlar nerede?” diye nida edilir. Zira Allah Teâla'nın bu âyetindeki “ömür”den kasdedilen müddet budur”

Bir hadiste de: “Allah bir insana altmış sene ömür verince, artık bu hususta o kulunun mazeret ileri sürmesine imkân bırakmamıştır” buyrulur.

Bu hadis çokça vâki bir durumu bildirmek içindir. Daha az görülen başka durumlar da vardır. Başka yaş bildiren rivayetler var ise de, Allah’u a’lem: “Büluğdan sonra her ölen hakkında, bu süre gerçekleşmiş demektir.” Altmış, Hz. Peygamberden rivayet edildiği üzere en üst sınır demektir. Yani bundan sonra kâfirliğe hiç mazeret kalmıyor demektir.

38 – Allah göklerin ve yerin gaybılarını bilir. O insanların kalplerinde olanları da tamamen bilir.

39 – Sizi dünyada halifeler, yani yöneticiler yapan O’dur.

Kim inkâr ederse onun küfrü kendi aleyhinedir.

Kâfirlerin inkârı, Rab’leri nezdinde kendilerine gazaptan başka bir şey artırmaz.

Kâfirlerin inkârı onların sadece zararlarını fazlalaştırır. [35,39; 6,165]

Mekke’de bu sûrenin nâzil olduğu zaman düşünülürse âyetin bir mucize ihtiva ettiği anlaşılır. Zira âyet ümmet-i Muhammed’in dünyevî hakimiyetini bildirmektedir.

40 – De ki: Baksanıza, Allah’tan başka yalvardığınız şu şeriklerinize!

Gösterin bakalım bana: Dünyanın nerelerini yaratmışlar?

Yoksa göklerin yaratılmasında mı Allah’a ortaklıkları var?

Yoksa Biz onlara bir kitap verdik de onlar onun aydınlığında mı bulunuyorlar?

Sözün doğrusu şu ki: Zalimler birbirlerine sadece yalan, dolan ve aldanma vâd ederler.

41 – Gerçek şu ki: Gökleri ve yeri yok olmaktan koruyan, Yüce Allah’tır.

Şayet onlar yıkılacak olursa onları Allah’tan başka kimse tutamaz.

Doğrusu O halîmdir, gafûrdur (müsamahalıdır, cezalandırmada aceleci değildir, çok affedicidir). [22,65; 30,25; 35,1]

42 – Kendilerini uyaracak bir peygamber geldiği takdirde,

ümmetler içinde, hidâyette en ileri derecede yer alacaklarına dair var güçleri ile yemin ettiler.

Ama kendilerine bir peygamber gelip uyarınca bu, onların sadece nefretlerini artırdı. [6,156]

43 – Sebebi ise: dünyada sırf böbürlenip büyüklük taslamak

ve bir de kötü bir tuzak kurmak istekleriydi.

Halbuki kötü tuzak, sadece hazırlayanın ayağına dolanır, sadece onu perişan eder.

Onlar daha öncekilerin uğradıkları fecî âkıbetten başka bir şey mi bekliyorlar?

Sen Allah'ın nizamında hiçbir tebdil, hiçbir değişiklik bulamazsın! [13,11; 17,77; 48,23]

44 – Dünyada hiç dolaşp da, kendilerinden önce yaşamış ümmetlerin âkıbetlerinin nasıl olduğuna bakmadılar mı?

Onlar, bunlardan daha güçlü idiler.

Ne göklerde ve ne de yerde Allah'ı engelleyecek bir şey yoktur.

Çünkü O alîmdir, kadirdir (her şeyi hakkıyla bilir ve her şeye gücü yeter).

45 – Eğer Allah insanları işledikleri günahlar yüzünden cezalandıracak olsaydı, dünyada tek bir insan bile bırakmazdı; ama Allah onların cezasını belirlenmiş bir vâdeye kadar erteler.

O vâdeleri geldiği vakit hükmünü yerine getirip onları cezalandırır. Çünkü Allah kullarını tamamen görmektedir. {KM, Mezmurlar 130,3}

Bazı tefsirler, “İnsanın günahlarının uğursuzluğu yüzünden bir tek hayvan bile kalmazdı” demişlerse de, “Deprenir bir insan bırakmazdı” mânasına olması daha mâkuldür. Çünkü âyetteki “onlar” zamirinin akıllı varlıklar hakkında kullanılması, akla daha yatkındır.

YÂSİN SÛRESİ

Mekke devrinin ortalarında inmiş olup 83 âyettir. İsmi Kur'ân-ı Kerim'in en kısa âyeti olan ilk âyetinden almıştır. Sûre, Kur'ân'ın dört esas maksadından üçü olan tevhid, âhiret ve risaleti ayrıntılı denecek derecede ele alır. Şöyle ki: 1. Allah Teâlânın gökyüzünde tezahür eden kudreti, güneş ve ayın hikmetleri, gece ve gündüzün oluşumu, bitkiler ve hayvanlar âleminde, insanın yaratılışında tezahür eden deliller hatırlatılarak bütün bunların tek olan Yüce Yaratıcıyı gösterdiği zihinlere yerleştirilir. 2. Ölmüş yeryüzünün her sene bahar mevsiminde diriltilmesi, insanın bir damla sudan yaratılması, ölümlerin diriltilmesinin delili olarak anlatılır. 3. İnsanlık tarihinde risaletin öteden beri mevcut olup Hz. Muhammed (a.s.) ile devam ettiği, mahiyet olarak beşerden başka bir şey olmayan elçilerin sadece ilahî mesajı tebliğ ile görevli oldukları, onların bu ağır vazifeden ötürü insanlardan hiçbir karşılık beklemedikleri bildirilir.

Sûre bu gerçekleri çok öznlü, etkili ve düşündürücü bir üslupla anlatır. Hz. Peygamber (a.s.): "Yâsîn Kur'ân'ın kalbidir" buyurmuştur. Gerçekten bu sûre, kirlenen ruhlara ve canlara, temizlenmiş kanla sürekli olarak hayat bahşeden, çarpıp duran manevî bir kalp durumundadır. Hz. Peygamber: "Ölmek üzere olanların yanında Yasin sûresini okuyunuz" buyurmakla, onun ölümcül durumda olanlara bile hayatîyet vereceğini bildirmiştir. Gerçekten âhirete doğru yolculuğun sonunda bu hakikat dersini dinlemek pek önemlidir. Bazı alimler ise ölümlerin bile ondan faydalanacaklarını, kabrin başında okunmasının hadiste yeri olduğunu kabul etmişlerdir.

Bismillâhirrahmânirrahîm

1 – Yâ sîn,

2 – Hikmetli Kur'ân'a andolsun:

3 – Sen elbette gönderilen resullerdensin.

4 – Dosdoğru yol üzerindesin.

5-6 – O, azîz ve rahîmden indirilen bir tenzil olup, ataları uyarılmamış, hâliyle, kendileri de gaflette giden, bir topluluğu uyarmak için gönderilmişsin.

7 – Onların çoğunun hakkında ilahî hüküm hak olarak kesinleşti. Artık imân etmezler onlar...

8 – Boyunlarına öyle boyunduruklar koyduk ki onlar çenelerine dayanmaktadır. Boyunları yukarı, çeneleri kalkık, gözleri havada bir durumdadırlar.

Kâfirler, gidişatlarına uygun bir şekilde cezalandırılmışlardır. Mağrur, burunları havada olmaları sebebiyle, o şekilde kelepçelenmişlerdir. Sağ ve sol el,

sağ ve sol çene altlarından birer dikme gibi tutturulduktan sonra, üstünden çeneye kadar varan kelepçe dolandır. Bu durumda olan şahıs, önünü göremez, gözleri havada olduğundan boynu şiddetli şekilde ağrır.

9 – Hem önlerinden hem arkalarından bir set yaparak, öylesine çepeçevre sardık ki,

artık hiç göremezler onlar...

10 – Kendilerine müsavidir: ha uyardın onları, ha uyarmadın, artık iman etmezler onlar...

11 – Sen ey Resulüm, şu kimseyi uyar:

İrşâda can kulağıyla tâbi olur,

görmediği Rahman’a saygı duyup O’ndan çekinir.

Müjdele onu: Mağfiret onun, şerefli mükâfat onun...

12 – Ölülere diriltecek Biz’iz.

Yaptıkları her şeyi ve bütün izlerini bir bir kaydeden Biz’iz.

Velhasıl her bir şeyi, apaçık bir kitap’ta sayıp döken Biz’iz.

13 – Sen şimdi onlara bir misâl getir:

Mâlum şehir halkını, hani onlara da elçiler gelmişti.

Âyette herhangi bir işaret olmamakla beraber, tefsirlerin çoğuna göre, buradaki elçiler, Hz. İsa’nın havarîleri, muhataplar Roma İmparatorluğunun hâkimiyeti altında yaşayanlar, şehir ise Antakya veya o civarda bir başka şehirdir. Hz. İsa’nın dâveti karşısında müşrik Romalılar nasıl söndüyse, Kur’ân’ın dâveti ile de şirkin hakimiyetinin yıkılacağına îma edilir.

14 – Evet, iki resul gönderdik onlara,

“Yalancı!” dediler onlara.

Bunun üzerine, güçlendirdik onları bir üçüncü resulle,

Dediler hep birden: “Biz Allah’ın elçileriyiz size!”

15 – Ahali dedi ki: “Doğrusu Rahman’ın indirdiği bir şey yok!

Siz de bizim gibi bir beşersiniz, evet evet... siz sadece yalancısınız!”

16 – Resuller dediler: “Elbette biliyor Rabbimiz,

Size gönderilen elçileriz biz”

17 – “Açıkça tebliğden başka bir şeyle yükümlü değiliz biz.”

18 – Ahâli dedi ki: “Uğursuzsunuz siz, şayet vazgeçmezseniz, sizi taşlarız,

acı mı acı bir azap size dokundururuz.”

19 – Resuller cevap verdiler:

“Uğursuzluğunuz sizinle beraber, çünkü siz imânsızsınız,
irşâd edildiniz diye mi böyle söylüyorsunuz?

Haddi aşan toplumun tekisiniz siz!”

20 – Derken... şehrin öte başından,
koşarak bir adam geldi ve onlara dedi ki:

“N’olur ey kavmim! Gelin siz bu resullere uyun!”

Bu zat, Habib-i Neccar diye bilinir.

21 – “Sizden bir ücret istemeyen, sizden hiç menfaat beklemeyen, dosdoğru
yolda yürüyen bu kimselere uyun.”

22 – “Hem ne olmuş ki bana? Neden tapmayayım beni yaratana?
Hem sizlerin de dönüşü olacak O’na!”

23 – “Hiç O’ndan başka tanrı edinir miyim!
Zirâ Rahman bana zarar vermek dilerse,
onların şefaati fayda etmez, hem kurtaramazlar da...”

24 – “O durumda ben, besbelli bir sapıklıkta olurum.

25 – Amma bakın:

Ben Rabbinize inanıyorum, sizler de bunu işitmiş olun!”

26 – Ona “Buyur cennete gir!” denildi.

O ise halkını hatırlayarak: “Ah halkım bir bilseydi!” dedi.

27 – “Ah bir bilseler: Rabbimin beni affettiğini, beni ikramlara garkettiğini!”

28 – Onun vefatından sonra, kavminin üzerine, gökten bir ordu indirmedik,
zaten bu âdetimizden de değildi.

29 – (Orduya ne lüzum?), bir tek ses yeter! Bir de bakmışsınız: Sönüp
kalmışlar...

30 – Yazıklar olsun o kullara ki, kendilerine gelen her elçi ile, mutlaka alay
ederlerdi.

31 – Kendilerinden önce nice nesilleri imhâ ettiğimizi, ve onların da
kendilerine dönmediğini görmezler miydi?

32 – Hiç kimse hariç kalmamak üzere, hepsi huzurumuza toplanacaklar!

33 – Delil mi isterler? İşte ölmüş yer!

Hayatı ona Biz veriyoruz.

Oradan onların yiyecekleri habbeleri çıkarıyoruz.

Kendileri de ondan yiyip dururlar.

34 – Orada üzüm bağları ve hurmalıklar yaptık, orada pınarlar fişkirttik.

35 – Ta ki onun meyvelerinden yesinler,
O meyveleri onlar yapmadılar,
Hâla şükretmez mi onlar?

Burada *mâ* edatı *mevsule* olabileceği gibi *nâfiye* de olabilir. Meâlde tek mânâyı tercih etme mecburiyetinden ötürü, daha kuvvetli görünen nefy anlamını tercih ettik.

36 – Münezzehtir o Allah, her noksandan münezzehtir!
Yerin bitirdiği her şeyi,
ve kendilerini,
ve daha nice bilmedikleri şeyleri
çift yaratan, münezzehtir, Yücedir!

Zevc: çift mânasına geldiği gibi çeşit ve kısım mânasına da gelir. Allah'ın bütün çeşit ve sınıflarıyla âlemi yarattığını ifade eder. Bu âyet, çift kavramının insanlar gibi bitkilerde de erkek ve dişi unsurlar ile câri olduğunu, hatta insanların çeşitli dönemlerde bilmedikleri birçok şeylerde de çift unsurun bulunduğunu ifade eder: elektrikte artı ve eksi yük, cisimler arasında itme ve çekme kuvveti, maddenin temeli olan atomlarda pozitif ve negatif elektronlar, bu âyetin mûcizevî olarak haber verdiği şeyler arasındadır. Bütün bunlardan maksat da, her şeyi çift yaratan, bunca çeşitliliği ile kâinatı yaratan Allah'ın tek olup eş ve ortaktan münezzehtir olduğunu vurgulamaktır.

37 – Onlara bir delil de gecedir ki,
Biz ondan gündüzü sıyrıp soyarız, birden karanlığa gömülürler...

38 – Güneş de bir delildir onlara,
akar gider yörüngesinde...

O azîz ve alîmin (o üstün kudret sahibinin ve her şeyi bilen), yaratması böyle olur işte!

Kur'ân'ın muhataplarına vermek istediği ders şudur: Çok mükemmel ve en ufak aksaklık göstermeyen bir nizam vardır. Her tarafı birbiriyle tam irtibatlı bu nizam, bu sistem de, nizamın sahibinin tek olduğunu gösterir. Bunun misallerinden biri güneşin hareketidir. Güneşin hareketi kendi etrafında olabilir. Dünyanın etrafında olabilir, güneş sistemi olarak olabilir, içinde bulunduğu Samanyolu galaksisi olarak saniyede 18 km. veya daha fazla hızlı bir hareketle olabilir. Âyetin aslında öyle bir cümle yapısı vardır ki bütün bunları ifade etmesi mümkündür. Fakat önemli olan şudur ki, nizam fikri, bütün ihtimallerde mevcuttur. Allah'ın bu mûcizeli, çevik, muazzam, pek marifetli ve maharetli hizmetkârı olan güneş, herbiri ayrı ayrı yörüngede, muazzam faaliyetlerine rağmen hiçbir uyumsuzluğa yol açmamakta, en ufak bir aksaklık göstermemektedir.

39 – Ay için de birtakım safhalar, duraklar tâyin ettik; dolaşa dolaşa, nihayet eski hurma salkımının çöpü gibi kuru, sarı, kavisli bir hâle gelir.

40 – Ne güneş aya kavuşabilir, ne gece gündüzün önüne geçebilir.

O gök cisimlerinden her biri, birer yörüngede akar, durur....

41 – Bir delil daha onlara:

Nesillerini dopdolu gemilerde taşımamızdır.

Eski tefsirlerimizin çoğu burada Hz. Nuh (a.s.)'ın gemisini düşünürler. Merhum Elmalı'lı M. H. Yazır ise, nesillerin ana rahimlerinde boğulmaksızın, emniyetle taşınmasını düşünür. Bu mânâ -tek tek bütün insanlarla ilgili olup, hepsinin devamlı görüp durduğu bir hâdise olması itibariyle- daha münasip sayılabilir.

42 – Biz, onlar için, gemiye benzer, daha nice binekler yaratırız...

Birçok çağdaş tefsirde belirtildiği gibi burada, ulaşım aracı olmak bakımından gemiye benzeyen yolcu nakil vasıtalarından tren, otobüs, uçak gibi binekler, açıkça haber verilmektedir.

43 – Şayet dileseydik onları boğardık

Ne feryatlarına koşan bir kimse bulabilir, ne de başka türlü kurtarılırlardı.

44 – Sadece Biz'den ulaşacak bir rahmet ve onları bir vâdeye kadar yaşatma irademizle hayatta kalabilirler.

45 – Onlara ne zaman: “Önünüzde ardınızda bulunan hâllerden sakının, böylelikle merhamet edilmeye müstehak olun!”

denilse, yüz çevirirler...

Bu haller hakkında şu ihtimaller düşünülmüştür:

“Dünya azabı ve âhiret azabı”; “Şimdiki zaman veya istikbaldeki tehlikeler”, “Görünen veya görünmeyen kaza ve belalar”

46 – Ne zaman Rab'lerinin âyetlerinden bir âyet, gelse, yüz çevirirler...

47 – Onlara ne zaman: “Allah'ın size lütfettiğinden, siz de muhtaçlar için harcayın!” denilse,

kâfirler müminlere şöyle derler:

“Size kalsa Allah'ın dilediği takdirde bol bol rızıklandıracağı kimseyi doyurmak bizim mi işimiz?”

Siz, böyle ne sapık düşünürsünüz!”

48 – Ve yine derler ki: “Eğer doğru söylüyorsanız, bizi tehdid ettiğiniz bu mezarlardan kalkma ne zaman?”

49 – Onların beklediği: Sadece bir ses!..

Çekişip dururlarken kendilerini çarpacak bir ses...

50 – İşte o zaman...

Ne vasiyette bulunabilir, ne de evlerine dönebilirler...

51 – Sura üflendi, “Kalk!” borusu çaldı!..

İşte mezarlarından kalkıp, Rab’lerinin huzurunda duruşmaya koşuyorlar...

52 – “Eyvah bize! Kim kaldırdı bizi yatağımızdan?” diyorlar...

“İşte Rahmân’ın vâdi: Resuller doğru söylerler!”

53 – Bütün olay, bir çağrıdan ibâret!

İşte hepsi duruşma için toplanmışlar...

54 – Artık bugün, kimseye zulmedilmez, hakkınızdan başka size bir karşılık verilmez.

55 – Amma bugün cennetlikler, zevk ve eğlence içindedirler...

56 – Hem kendileri, hem eşleri gölgeliklerde, tahtlarına kurulurlar.

57 – Orada turfanda yemişler onlara,

hâsılı istedikleri her şey onlara...

58 – Rabb-i Rahim’den sözle olan bir selâm yine onlara...

59 – “Fakat bugün sizler,

şöyle bir tarafa çekilin ey mücrimler!”

60 – “Ey Adem’in evlatları!

Size emretmemiş miydim:

“Şeytana tapmayın sakın!”

“Çünkü o size âşikar düşman...

61 – Lâkin Bana tapın!

İşte sırat-ı müstakim!”

62 – O, içinizden nice nesilleri saptırdı.

Bunu düşünmeli değil miydiniz?

63 – İşte tehdid edildiğiniz cehennem!

64 – İnkârınız sebebiyle bugün oraya girin.

65 – Bugün mühür vuracağız ağızlarına,

elleri Bize söyler, ayakları şahitlik eder, kendi yaptıklarına.

66 – Eğer dileseydik gözlerini dümdüz, silme kör ederdik,

o zaman yola dökülüp dururlardı.

Fakat o takdirde nasıl görebilirlerdi?

“İmana gelmeleri için, ille de kendilerini böyle sakat, çarpık çurpuk etmemizi mi bekliyorlar? Dileseydik böyle yapardık, Ama o zaman da imâna koşmak için yarışmak isterlerdi. Fakat bu vaziyette nasıl görebileceklerdi ki?” demektir.

67 – Eğer dileseydik, oldukları yerde, hemen başüstü, mâhiyetlerini değiştirir, çirkin mi çirkin, tersyüz ederdik...

Artık ne ileriye devam edebilir, ne de geriye dönüş yapabilirlerdi.

68 – Onlardan hayatta bıraktığımız kimsenin ise, hilkatini tersyüz ederiz.

Hâlâ akıllanmazlar mı?

Tefsirlerin çoğunluğunda bulunmayan bu anlam ve irtibat *Tefsiru't-Tahrir ve 't-Tenvir'*den alınmıştır.

69 – Biz Resûl'e Kur'ân öğrettik, şiir öğretmedik, o zaten ona yaraşmaz.

O sırf bir irşâd ve parlak bir Kur'ân'dır.

70 – Yaşayan her kişiyi uyarsın diye,

böylece ilahî hüküm kâfirler hakkında kesinleşsin diye,
gönderilmiştir.

71 – Şunu da görmediler mi:

Ellerimizle yaptığımız eserlerden kendileri için uysal, evcil hayvanlar yarattık da onlara mâlik bulunuyorlar.

72 – Onları emirlerine âmade kıldık. Onlardan hem binek edindir, hem de yerler,

73 – Onlardan içecekler elde ederler,

daha nice menfaatlerinden yararlanırlar.

Halâ şükretmezler mi?

74 – Tuttular, Allah'tan başka tanrılar peşine düştüler, güyâ ki yardıma nâil olacaklar!

75 – O putlar kendilerine yardım edemezler, nasıl olur?

Zaten bunlar, onlar için hazırlanmış askerler!

Şirkin asıl çelişkisi şuradadır: Müşrik, putundan yardım bekler; amma aslında müşriğin yardımı olmasa put varlığını devam ettiremez. Hazır kuvvet halinde nöbettarlık, bekçilik eden putperesttir ki, şirki devam ettirir. Yani o ona asker, öbürü buna asker! Âyet-i kerime bu iki anlamı mükemmel bir tarzda toplamaktadır.

76 – O halde ey Resulüm, üzülme sen onların laflarına,

onların gizlediklerini de iyi biliriz, açıkladıklarını da, sen hiç tasalanma!

77 – İnsan şunu hiç görüp düşünmedi mi:

Biz kendisini bir nutfeden yaratmışken, yaman bir hasım kesildi Bize.

78 – Nasıl yaratıldığını unutarak, bir de misâl fırlattıBize:

“Çürümüş vaziyetteki o kemikleri kim diriltecek!” diye.

79 – De ki: “Onları ilk defa yaratan diriltir, hem O, yaratmanın her türlüünü bilir.”

Burada “halk”, Türkçedeki mef’ul mânâsında olmayıp, masdar mânâsındadır. Yani “Allah, yaratmanın her türlüünü, hayale bile gelmez şekillerini, mekanizmalarını bilir” demektir.

80 – O’dur ki sizin için yeşil ağaçtan bir ateş yaratır, siz de onu tutuşturup durursunuz.

Tefsirlerin çoğu bundan, yaş iken birbirine sürtülmekle ateş çıkaran çöl ağacı *merh* ve *afâr*’ın kastedildiğini bildirirler. Çağdaş müelliflerden, petrolü oluşturan ağaçları düşünenler de vardır.

81 – Gökleri ve yeri yaratan, onlar gibisini yaratmaya olmaz mı kadir!

Elbette kadir!

Hallâk O’dur, alîm O’dur!

(Her şeyi yaratan, her şeyi bilen O’dur).

82 – Bir şeyi dilediğinde O’nun buyruğu, sadece “Ol!” demektir, hemen oluverir...

83 – Sübhandır, münezzehdir o Zât ki, her şey üzerinde hâkimiyet elindedir.

Ve... hepinizin de dönüşü,

O’na olacaktır.

SÂFFÂT SÛRESİ

Mekke’de indirilmiş olup 182 âyettir. İsmi ilk ayetinde geçen kelimedenden almıştır. Bu sûrede önce melaikeden, daha sonra cinlerden bahsedilir. Cahiliye arapları arasında yaygın olan ve cinleri Allah’ın kızları sayan şirk inancı iptal edilir. Müteakiben, insanların ölümden sonra dirilip hesap verecekleri vurgulanır. Hz. İbrâhim, Hz. İsmâil, Hz. Mûsâ, Hz. Harun, Hz. İlyas, Hz. Lut (aleyhimü’s-selam) gibi peygamberlerin tebliğleri hatırlatılır, müminlere kesin bir zafer vaad edilir.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

1 – Yemin ederim o saf saf dizilenlere,

Müfessirlerin çoğuna göre ilk üç âyette bildirilen işleri yapanlar melaike topluluklarıdır. Birinci âyette emirleri yerine getirmek için hazır kıta bekleyen; ikinci âyette yağmurun yağmasını düzenleyen, üçüncü âyette ise peygamberlere vahiyleri, salih kullara ise ilhamları getiren melaike toplulukları kastedilmiştir.

2 – Sevk-u idare edip menedenlere,

3 – Kitap okuyanlara ki [77,5-6]

4 – Sizin ilahınız bir tek İlahtır.

5 – O, hem göklerin, yerin ve ikisi arasında olan bütün varlıkların, hem de güneş’in bütün doğuş yerlerinin Rabbidir. [70,40; 55,17]

Güneş ufukta her gün farklı yerlerden doğar, böylece birçok doğuş sözkonusu olur. Bu sayede güneşin, dünyanın bütün bölgelerinde muhtelif zamanlarda görülmesi mümkün olur.

6 – Biz dünyaya en yakın semayı yıldızlarla süsledik. [67,5; 15,16-18]

Gökler sınırsız olmayıp birtakım sınırları vardır. Hiçbir âsi şeytan o hudutları aşamaz. Hiçbir gök cismi kendi eksenini dışına çıkamaz. Onların yollarına da başka cisim giremez. Uzay boş sanılır, ama oradaki sınırlar çok kesin hatlarla çizilmiştir. İnsanın ay’a gitmesinin ne kadar zorluklardan sonra gerçekleştiği pek iyi bilinmektedir. Oysa dünyanın uydusu olan ay, bize en yakın gök cismidir.

7 – Ve orayı her türlü şeytandan koruduk.

8 – Onlar Mele-i Âla’ya yükselip dinleyemezler ve her taraftan bombardımana tutulurlar.

9 – Dinlemeye kalksalar kovulup atılırlar. Hem onlar için devamlı bir azap vardır.

10 – Ne var ki içlerinden birisi bir söz kırıntısı kapmayı başarır, derhal yakıcı ve delici bir ışın onu kovalar. [15,8-12]

Cahiliye arapları arasında kehanet pek yaygın idi. Kâhinlerin cinlerle irtibatlı olarak gaybî haberler getirdiklerine inanırlardı. Hz. Peygamber (a.s.)'ı da öyle nitelendirdiler. Allah, şeytanların Mele-i Âlaya yaklaşır yaklaşmaz, delici bir ışın tarafından kovalandıklarını bildirir.

11 – Onlara bir sor bakalım: Kendileri mi yaratılışça daha güçlü kuvvetli, yoksa Bizim diğer yarattıklarımız mı? Doğrusu Biz onları, yapışkan bir çamurdan yarattık. [40,57]

Bunlar: Melaike-i kiram, gökler âlemi, yer ve ikisi arasındakiler, şihablar ve diğer mahlûklardır. “Men” ism-i mevsûlü akıllı varlıkları tağlib için olup, onlarla beraber şuursuz ve cansızlar da dahildirler.

12 – Ne var ki sen onların haşri inkâr etmelerine şaşırıyorsun, onlar ise seninle alay ederler.

13 – Kendilerine nasihat edildiğinde uyardıkları dikkate almazlar.

14-17 – Gerçeği gösteren bir delil veya bir mûcize görseler, başkalarını da onunla alay etmeye çağırır ve “Bu,” derler, “besbelli bir sihir! Demek biz öldükten, hem de çürümüş kemik ve toz toprak haline geldikten sonra, biz mi dirilecekmışiz! Gelmiş geçmiş babalarımız ve dedelerimiz de mi dirilecekler!”

18 – De ki: “Evet, diriltilecek, hem de zelil ve perişan bir vaziyette diriltileceksiniz!

19 – Bu iş için sadece bir tek emir yeter! Bir de bakarsınız ki hepsi dirilmiş, etraflarına bakınıyorlar.

20 – “Eyvah, bize!” derler, “İşte bize bahsedilen hesap günü!”

21 – Melekler de: “Evet, evet bu, sizin yalan saydığınız hüküm günüdür!” derler.

22-24 – Yüce Allah meleklere şöyle emreder: “O zalim müşrikleri, yoldaşlarını ve Allah’tan başka putlaştırdıkları nesnelere toplayın ve hepsini doğru cehennem yoluna dizin! Hem tutuklayın onları, çünkü sorguya çekilecekler!” [17,97]

25 – Ne oldu size, neden birbirinize yardım etmiyorsunuz?

26 – Doğrusu bugün onlar birbirini yardımdan mahrum bırakıp azaba teslim etmişler, acz içinde kıvrınmaktadırlar.

27 – Birbirlerine dönüp itham ederek karşılıklı soru yöneltirler. [40,47-48; 34,31-33]

28 – Tâbi olanlar önderlerine: “Siz, derler, bize (en çok önem verdiğimiz taraftan), sağ cihetten gelir, ısrarla size tâbi olmamızı isterdiniz?”

29-32 – “Hayır, bilakis!” derler, “öbürleri, siz zaten iman eden kimseler değildiniz.

Hem bizim, sizi zorlayacak bir gücümüz yoktu ki! Bilakis, siz azgın bir gürûh idiniz!”

“Ne dersek boş! Artık Rabbimizin azap hükmü hakkımızda kesinleşti. Biz hak ettiğimiz cezayı mutlaka tadacağız. Evet, sizi biz kışkırttık, çünkü biz de azmış durumdaydık.”

33 – O halde o gün hepsi azap çekmekte müşterektirler.

34 – İşte Biz suçlulara böyle davranırız.

35-36 – Çünkü onlara “Allah’tan başka ilah yok!” denildiğinde, kibirlenip kafa tutarlar ve: “Deli bir şairin sözüne bakarak hiç biz ilahlarımızı bırakır mıyız, olacak iş mi bu?” derlerdi.

37 – Hayır! o deli değildir. O size gerçeğin ta kendisini getiren ve bütün peygamberleri tasdik eden bir resuldür. [41,433; 21,92]

38-39 – Siz yarın âhirette elbette o acı azabı tadacaksınız.

Ama aslında siz sadece yaptıklarınızın karşılığını göreceksiniz (yoksa size bundan fazla bir azap verilmeyecek).

40 – (Lâkin Allah’ın) ihlâsa erdirdiği kulları, yaptıklarının mükâfatını, kat kat fazlasıyla alacaklardır. [103;1-3; 95,4-6; 19,71-72; 74,38]

İstisna burada munkatı olup “lâkin” mânâsına gelir.

41-42 – Onların, tarife hacet olmayan, her yönden mükemmel bir nasipleri vardır, onlara meyveler vardır. Ve onlar hep izzet ve ikramla ağırlanırlar.

Cennette meyveler, sadece lezzet için yenir. Cennette acıkma duygusu olmayacaktır.

43-47 – Naim cennetlerinde, karşılıklı tahtlar üzerinde otururlar.

Kaynağından taze doldurulmuş, berrak mı berrak, içenlere pek hoş gelen, içinde zararlı ve sersemletici şey olmayan, sarhoş da etmeyen içecekler, dolu dolu kadehlerle etraflarında fır dönen hizmetçiler tarafından ikram edilir. [56,17-19; 78,34]

Başka yerlerden, cennette hizmet edenler arasında çocukların da bulunduğu anlaşılmaktadır (52,24; 76,19). Bâliğ olmamış müşrik çocukları cennetlik olup, annesi babası cehenneme gitmiş bu çocuklar, mutlu olsunlar diye, cennetliklere hizmet etmek üzere vazifelendirilirler.

Dünya içkilerinin kokusu ve tadı pis olup mideyi olumsuz yönde etkiler. Daha sonra beyne tesir edip baş döndürür, karaciğerin çalışmasını aksatarak bünyeyi harap eder.

48-49 – Yanlarında, kocalarından başkasının yüzüne bakmayan, yumuşak bakışlı, güzel gözlü, gün yüzü görmemiş yumurtanın pembe beyaz renginde eşleri de olacaktır.

50 – Birbirleriyle sohbeta girerler.

51-53 – Derken biri der ki: “Sahi, benim de yakın bir arkadaşım vardı.

Yanıma gelir, iğneli iğneli “Sen de mi,” derdi, “bu masala inananlar arasında yer alıyorsun? Yani biz ölüp çürümüş kemik, toz toprak haline geldikten sonra, biz mi dirilip hesap vereceğiz, buna da inanılır mı?”

54-57 – “Şimdi ister misiniz onu size göstereyim?” dedi. Onlar da arzu edince, derhal bir tarama yapıp onu cehennemnin tam ortasında buldu.

“Vallahi,” dedi “nerdeyse beni de düştüğün o helâke sürükleyecektin!

Rabbimin hidâyet nimeti yetişmeseydi, eli kolu kelepçeli getirilip o azaba atılanlardan olacaktım!” [7,43]

58-61 – Sonra cennetteki arkadaşlarına dönerek: “O ilk ölümümüzden sonra artık bize burada ölüm olmayacak değil mi, o azap bize hiç ulaşmayacak değil mi?

Ne güzel! Şükürler olsun! İşte kurtuluş, işte büyük başarı diye buna derler.

Çalışanlar, asıl, böyle bir başarı elde etmek için çalışınlar!”

62-65 – “Şimdi iyi düşünün.” buyurur Yüce Allah,

“Sonuç olarak böylesi bir mutluluk mu iyidir, yoksa zakkum ağacı mı?

Biz onu zalimler için bir dert ve azap yaptık.

O öyle bir ağaçtır ki cehennemnin ta dibinden çıkar. Meyveleri: sanki şeytanların başları!” [23,20; 56,51-52; 17,60]

Zakkum: Tadı çok acı, pek fena kokan bir bitki olup ondan çıkan sıvı, bedene bulaşması halinde deriyi tahriş eder.

İnsanlar şeytanları görmediklerinden bu benzetmeyi anlayamayanlar bulunabilir. Fakat bu kabil teşbihler dile yerleşmiştir. Nasıl ki temiz ve nuranî bir insan meleş, güzel bir kadın periye, çirkin bir kadın cadıya benzetilir.

66 – İşte o zalimler bunları yer ve karınlarını tıka basa doldururlar.

67 – Zakkum yemeğinin üstüne, barsakları parçalayan irin karışık kaynar su içerler.

Hamîm (kaynar su) cehennemnin dışındadır; Zira “Onlar, cehennemle hamîm arasında gider gelirler.” (55,44) âyetinden bu anlaşılmaktadır.

68 – Sonra dönüşleri, şüphesiz ateşe olacaktır.

Yedikleri zakkum boğazlarına durunca ve acıtınca bu acıyı dindirmek için su veya meşrubat ararlar. Ama irinli kaynar sudan başka bir şey bulamazlar.

69 – Onlar atalarını haktan sapmış durumda buldular.

70 – Bunlar da onların izlerinde koşmaya can atıyorlar.

71-72 – Daha önce yaşayan insanların ekserisi de yoldan sapmışlardı.

Biz de onları uyarıp gerçeği gösteren peygamberler göndermiştik.

73 – İşte bak ve düşün: O uyarılanların âkıbeti nice oldu?

74 – Ancak, içlerinden Allah'ın imana ve ihlase muvaffak kıldığı kullar, elçileri dinleyip o kötü âkıbetten kurtuldular.

75 – Nitekim Nûh Bize yalvardı da, Biz onun duasını ne de güzel kabul buyurduk!

76 – Onu, ailesini ve yanındaki müminleri o müthiş felaketten kurtardık!

77 – Hayatta kalıp payidar olmayı da onun soyuna has kıldık.

78 – Sonraki nesiller içinde de ona iyi bir nam bıraktık:

79 – “Bütün milletler içinden selam var Nûh'a!”

80 – Biz iyileri işte böyle ödüllendiririz!

81 – Gerçekten o, Bizim tam inanmış has kullarımızdandı.

82 – Sonra da öbürlerini, o zalim kâfirleri suda boğduk.

83 – İbrâhim de, şüphesiz onun taraftarlarından biriydi.

84 – O, Rabbine tertemiz bir kalb ile yöneldi.

85-87 – Babasına ve halkına şöyle dedi: “Nedir bu tapındığınız nesnelere? İlle de bir iftira, bir yalan olsun diye mi Allah'tan başka mâbud arıyorsunuz!

Siz Rabbülâlemin'i ne zannediyorsunuz?

Onun sıfatlarını iyice biliyor musunuz?

88-89 – Bir bayram günü, İbrâhim halkın içinde iken yıldızlara bir göz atıp: “Ben, galiba hastayım!” dedi.

“Yıldızlara bakma” düşünmeyi ifade eden bir deyimdir. Nitekim bir şey düşünen kimse gayr-ı ihtiyarî bakışlarını gökyüzüne çevirir.

Halk hastalıktan korktuğu için, kendilerine de bulaşmasın diye, onun yanından uzaklaştılar.

90 – Derhal onun yanından uzaklaştılar.

91-92 – O da çaktırmadan putların yanına sokuldu. Onlara takdim edilmiş öylece duran yemekleri görünce: “Buyursanıza, neden yemiyorsunuz? Neyiniz var, neden konuşmuyorsunuz?” dedi.

93 – Hiddetini tutamıyarak iyice yaklaşıp putlara kuvvetli bir darbe indirdi.

94 – Bunu haber alan halk telaşla ve sür'atle onun yanına gittiler.

95-96 – O da: “Â! Siz ellerinizle yonttuğunuz bu heykellere mi tapıyorsunuz? Halbuki sizi de yaptığınız şeyleri de yaratan Yüce Allah’tır.” dedi.

97 – Sonunda: “Haydin,” dediler, “onun için bir odun yığını hazırlayın da onu ateşin içine atın!”

98 – Ona tuzak hazırlamak istediler, ama Biz heveslerini kursaklarında bıraktık. Asıl kendilerini perişan ettik.

99 – İbrâhim dedi ki: “Ben, Rabbimin gitmemi emrettiği yere doğru gidiyorum, O elbet bana yol gösterecektir.”

100 – “Ya Rabbî, salih evlatlar lütfet bana!”

101 – Biz de ona akli başında bir oğul müjdeledik.

Bu duadan Hz. İbrâhim (a.s.)’ın o zaman çocuğu olmadığı sonucu çıkarılabilir. Hz. İsmâil ile Hz. İshak’ın iyice yaşlandığı sırada verildiği (14,39) bilinince, duasına uzun yıllar sonra icabet edildiği anlaşılır.

102 – Çocuk büyüüp yanında koşacak çağa erişince bir gün ona: “Evladım!” dedi, “ben rüyamda seni boğazlamaya giriştiğimi görüyorum, nasıl yaparız bu işi, sen ne dersin bu işe!”

Oğlu: “Babacığım!” dedi, “hiç düşünüp çekinme, sana Allah tarafından ne emrediliyorsa onu yap. Allah’ın izniyle benim de sabırlı, dayanıklı biri olduğumu göreceksin!”. [19,54-55] {KM, Çıkış 13,2; Sayılar 3,13; Tekvin 22,1-14}

Hz. İbrâhim oğlunu kurban ettiğini değil, kurban etmeye giriştiğini görmüştü.

103-105 – Her ikisi de Allah’ın emrine teslim olup, İbrâhim oğlunu şakağı üzere yere yatırıp, Biz de ona: “İbrâhim! Rüyanın gereğini yerine getirdin (onu kurban etmekten seni muaf tuttuk)” deyince (onları büyük bir sevinç kapladı). Biz iyileri işte böyle ödüllendiririz!

Bu âyetlerden, Peygamberlerin rüyasının vahiy şekillerinden biri olduğu anlaşılıyor. Aksi takdirde Allah onu uyarır ve Kur’ân’da böylesine bir yanlış anlaşılmaya engel olurdu.

Kurbanlık çocuğun adı Kur’ân’da açıklanmaz. Müfessirlerden İsmâil diyenlerin yanında İshak olduğunu söyleyenler de vardır. Ekseriyet birinci görüştedir. Yahudi-Hıristiyan geleneği ise İshak olduğunu söyler.

106 – Bu, gerçekten pek büyük bir imtihandı. [53,37]

107 – Oğluna bedel ona büyük bir kurbanlık verdik.

108 – Sonraki nesiller içinde ona da iyi bir nam bıraktık: ki o da, bütün milletler tarafından şöyle denilmesidir:

109 – “Selam olsun İbrâhim’e!”

110 – Biz iyileri işte böyle ödüllendiririz!

111 – Gerçekten o Bizim tam inanmış has kullarımızdandı.

112 – Biz de ona, salih kişilerden, üstelik peygamber olacak bir evladı, İshak'ı müjdeledik.

113 – Kendisine de İshak'a da feyiz ve bereketler verdik. Onların neslinden gelenler arasında iyi davranan da var, kendi nefesine açıkça zulmeden de!

Bu âyetle kurban kıssasının anlatılış hikmetine işaret ediliyor. Hz. İbrâhim (a.s.)'in iki oğlu Hz. İshak (a.s.)'dan Yahudi ve Hıristiyanların mensub olduğu İsrailoğulları, Hz. İsmâil (a.s.)'dan ise Araplar ve diğer müslümanlar dünyaya yayılmışlardır. Dünyadan nice soy ve sülale geçip gitmiş, onların isimleri bile kalmadığı halde Allah Hz. İbrâhim'in nesline bu bereket ve şerefi vermiştir. Allah Teâla bu kıssayı anlatmakla onlara şöyle demek istiyor: “Sizin ecdadınız İbrâhim, İsmâil ve İshâk (aleyhimü's-selam), ihlasları ile bu şerefe yükseldiler. Siz de onlar gibi olmak isterseniz bu ihlası kazanmaya çalışın. Yoksa, önderlik soydan ileri gelmez. Nitekim onların soylarından iyiler gibi, zalimler de bulunmaktadır.”

Yirminci asrın son çeyreğinde Batı Hıristiyanlık dünyası başta olarak birçok yerde “Hz. İbrâhim'de birleşme” temennileri dile getirilmeye başlamıştır. Bu üç ümmet Hz. İbrâhim'e lâyük nesiller oldukları nisbette dünyada hayır ve faziletin ağır basacağı rahatlıkla söylenebilir.

114 – Biz Mûsa ile Harun'a da nübüvvet vererek ihsanda bulunduk. [21,48]

115 – Onları da, milletlerini de müthiş bir gaileden kurtardık.

116 – Hem onlara yardım ettik de, galip gelenler onlar oldular.

117 – Kendilerine gerçekleri apaçık gösteren o kitabı verdik.

118 – Onları doğru yola ilettik!

119 – Sonraki nesiller içinde onlara da iyi bir nam bıraktık.

120 – “Selam olsun Mûsâ ile Harun'a”

121 – Biz iyileri işte böyle ödüllendiririz!

122 – Gerçekten onlar, Bizim tam inanmış has kullarımızdandı.

123 – İlyas da şüphesiz resullerdendi.

Hız. İlyas İsrailoğullarından olup, M. Ö. 9. asırda Filistin bölgesinde yaşamıştır. Dinler Tarihi araştırmalarının bulgularına göre, Babil'den Mısır'a kadar geniş bölgede Ba'l adı ile Allah'a ibadet edilmiştir. Bu kelime: Efendi, Sahip, lider bazan da koca anlamına gelir. Onlar başlangıçta hak Tanrıya bu isim ile ibadet ederken, sonraları şirke bulaştıkları anlaşılıyor.

124-126 – Hani o halkına şöyle demişti:Siz hâla şirkten ve fenalıklardan sakınmayacak mısınız? Sizin de, gelip geçmiş atalarınızın da Rabbi olan Allah'ı, o

en güzel Yaradanı bırakıp hâla Ba'l'e tapmaya mı devam edeceksiniz?" {KM, I Krallar 18,24-40}

127 – Fakat bunlar onu yalancı saydılar. Bundan ötürü de, onlar tutuklanıp hesap günü mutlaka yargılanacak ve cehenneme götürüleceklerdir.

128 – Ancak Allah'ın ihlâsa erdirdiği kulları böyle olmaz.

129-130 – Sonraki nesiller içinde ona da iyi bir nam bıraktık. "Selam olsun İlyas'a!"

Hayatında çok kötü davranışlara mâruz bıraktıkları Hz. İlyas (a.s.)'a İsrailoğulları vefatından sonra Hz. Mûsâ'dan sonra, en büyük saygıyı beslemişlerdir. Onun göğe kaldırılıp dünyaya yeniden doğacağı inancı İsrailoğullarında yaygındı (Tevrat, II. Tarihler 21,12-15; I. Krallar 17,18; 19,21; II. Krallar 1,2).

131 – Biz iyileri işte böyle ödüllendiririz!

132 – Gerçekten o bizim tam inanmış has kullarımızdandı.

133 – Lût da şüphesiz, resullerdendi.

134-135 – Onun suçlu kentini cezalandırırken, geride kalanlar arasında yer alan yaşlı eşi hariç, kendisini ve ailesini kurtardık.

136 – Sonra da ötekileri imha ettik.

137-138 – Siz de sabah akşam onların diyarlarına uğrarsınız. Hâla aklınızı kullanmayacak mısınız?

139 – Yûnus da şüphesiz resullerdendi.

140 – Hani o, Rabbinden izinsiz kaçıp yolcusunu doldurmuş gemiye kendini atmıştı.

141 – Kur'a çekmiş, kur'ada kaybedenlerden olunca denize atılmıştı.

142 – O yaptığından ötürü pişman bir vaziyette iken balık onu yutuverdi.

143-144 – Şayet Allah'ı çok zikreden, ibadetli kimselerden olmasaydı, tâ mahşere kadar onun karnında kalırdı.

Hz. Yunus (a.s.)'ın kıssası için bkz. 21,87.

Allah Teâla, inkârlarında ısrar eden bu halka, elçisi Yunus (a.s.) vasıtasıyla helâk edici azap vaad etti. Bununla beraber, onların bu azapla imha edilmemeleri ihtimali de vardı. Dolayısıyla Yunus (a.s.) için, evla yani en iyi tutum, halkını dine dâvete devam etmesi idi (Razî). Azap gelmek üzere olduğundan o ayrılıp gemiye bindi. Daha matlub olan tutumu terk ettiğini görerek çok üzüldü. Daha sonra Allah onu kurtarıp o da sahile çıktığında, ahaliden iman edenler olduğunu görünce bu içtihadında isabet etmediğini anlamıştı. Bu kıssada esas hedef, tövbenin af sebebi olduğunu bildirmektir. Vallahu a'lem.

Bazı rasyonalistler, balığın onu yutmasını tevîl etmek isterler. Bu olay bir mûcize olarak pekâla gerçekleşmiştir. Kaldı ki mûcize olmaksızın bile normal şekilde şöyle bir olay cereyan etmişti: 1891’de İngiltere’de balina avında bir balıkçı denize düşmüş ve bir balina da onu yutmuştu. Bir iki gün sonra o balık ölü olarak bulununca, yutmasından 60 saat geçtiği halde o kişi balığın karnından canlı olarak çıkartılmıştı (Urdu Digest, Şubat, 1964’den Mevdudî, *Tefhim*, bu âyetlerin tefsirinde).

145 – Derken Biz onu ağaçsız çıplak bir sahile attık, o bitkin bir halde idi.

146 – Üzerine gölge yapması için, orada asma kabak cinsinden bir ağaç bitirdik.

147 – Biz onu yüz bin nüfuslu bir şehre göndermiştik, hatta gittikçe nüfusları artıyordu da. {KM, Yunus 4,11}

“Bu âyette: “Biz onu, yüz bin veya daha çok kişiye peygamber olarak gönderdik.” diye de mâna verilebilir. Allah Teâla dileyseydi, elbette o halkın sayısını tam olarak bildirirdi. Maksat: Bir kişi oraya girdiğinde yüz bin veya daha fazla olduğunu tahmin ederdi.” demektir.

148 – Yûnus onları tekrar hakka çağırınca, bu sefer iman ettiler. Biz de belirli bir süreye kadar onları hayattan istifade ettirdik.

149 – Onlara (Mekkelilere) sor bakalım: (hâla şirklerine devam edip) kız evlatları senin Rabbine, erkek evlatları da kendilerine mi isnad edecekler? [16,58; 53,21-22; 43,19; 17,40]

150 – Yoksa Biz melekleri dişî yaratmışız da onlar buna şahit mi olmuşlar?

151-152 – Haberiniz olsun ki onlar sırf iftira ederek “Allah doğurdu” derler. Onlar yalancılardan ta kendileridirler.

153 – Allah kızları oğullara tercih mi etmiş?

154 – Ne olmuş size, aklınızı mı kaybettiniz? Ne biçim hüküm veriyorsunuz öyle!

155 – Hâla düşünüp Allah’ın bundan münezzeh olduğunu anlamayacak mısınız?

156 – Ne o, yoksa sizin açık bir deliliniz mi var?

157 – Eğer iddianızda tutarlı iseniz getirin o kitabınızı!

158 – Bir de tutup Allah ile melekler arasında bir soy bağı uydurdular!

Ama o melekler, bunu iddia eden müşriklerin yargılanıp cehenneme tıklacaklarını pek iyi bilirlere.

159 – Ve şöyle derler: “Allah onların iddia ettikleri şeylerden münezzehdir, çok yücedir.”

160 – Ancak Allah’ın ihlâsa erdirdiği kulları böyle olmaz, cehenneme götürülmezler.

161-163 – “Ey müşrikler! Ne siz, ne de sizin Allah’tan başka ibadet ettikleriniz,

-ille de cehenneme girmek isteyen kimseler hariç-

Allah’a yönelmek isteyen herhangi bir kulu yoldan çıkaracak bir kuvvete sahip değilsiniz.”

164 – “Bizim her birimizin belli bir makamı ve yeri vardır.

165 – Saf saf dizilenler biziz.

166 – Allah’ı zikredip O’nu tenzih edenler biziz.” [21,26-29]

167-169 – Müşrikler önceleri: “Eğer, derlerdi, daha önceki ümmetlere verilen kitap gibi bir kitap bizde de olsaydı, Biz de yalnız Allah’a ibadet eden halis kullarından olurduk.” [35,42; 6,156-157]

170 – Ama şimdi onu red ve inkâr ettiler;

Fakat yakında öğrenirler!

171-173 – Şu kesindir ki, Biz elçi olarak gönderdiğimiz kullarımıza söz verdik ki onlar yardımımıza mazhar olacaklar ve Bizim ordumuz mutlaka galip gelecektir. [58,21; 40,5]

Âyette geçen “ordumuz”, yani Allah’ın ordusundan maksat Resûlullah (a.s.) ile birlikte mücahede eden ve onun tebliğ ve cihadını devam ettiren müminlerdir. Ayrıca Allah tarafından müminleri desteklemekle görevlendirilen gaybî ordular da olabilir. Ancak bu, müminlerin her zaman siyasî sahada galibiyet sağlayacakları mânasına gelmez. Esasen galip gelinecek sahalardan çoktur ve siyaset bunlardan sadece biridir. Nitekim peygamberler siyasî yönden galip gelmedikleri yerlerde, ahlâk ve faziletle başarı sağlamışlardır. Ancak, Cahiliyye düşünceleri bir süre üstün çıksa bile, kısa bir zaman sonra silinip gitmişlerdir. Fakat peygamberlerin getirdikleri gerçekler, binlerce yıldan beri hakikat olarak devam etmektedir. Demek ki müminler, hüccet yönünden her zaman üstündürler (Mevdûdî, *Tefhim*).

174 – Artık bir süre sen onlardan uzak dur.

175 – Onları gözetle. Zaten kendileri de başlarına geleceği yakında göreceklerdir.

176 – Şimdi onlar azabımızın çarçabuk başlarına gelmesini gerçekten istiyorlar mı?

177 – Eğer öyleyse, şunu bilsinler ki, azap onların yurtlarına inerse,

o uyarılıp da yola gelmeyenlerin varacakları sabah çok fena bir sabah olacaktır!

178 – Artık sen bir süre onlardan uzak dur.

179 – Başlarına inecek azabı gözetle. Zaten kendileri de yakında gerçeği göreceklerdir.

180-182 – İzzet ve kudret Rabbi olan senin Rabbin onların bütün batıl iddialarından münezzehtir, yücedir.

Selam bütün peygamberleredir.

Bütün hamdler âlemlerin Rabbi Allah'adır.

SÂD SÛRESİ

Mekke’de indirilmiş olup 88 âyettir. Adımı başındaki sâd harfinden alır. Sûrenin asıl gayesi, Allah’ın elçilerini dinlemeyenleri uyarmaktır. Müteakiben Peygamberimize itaat konusu üzerinde özellikle durulur, müteaddit peygamberlerin tebliğleri pek kısa bir şekilde anlatılır.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

1 – Sâd. Bu şanlı şerefli Kur’ân hakkı için:

2 – (Kâfirler) Bu Kur’ân’ı onda şüpheye yer verecek herhangi bir taraf olduğundan değil, ama asıl kendileri Allah’a karşı kibir ve muhalefet taşıdıkları için inkâr ediyorlar.

3 – Biz onlardan önce nice nesilleri silip süpürdük. O zaman ne çılgınlık, ne feryatlar kopardılar! Ama kurtuluş zamanı çoktan geçmişti! [21,12-13]

4-5 – İçlerinden kendilerini uyarıp irşad edecek birinin gelmesinden her nedense şaşırıldılar ve o kâfirler: “Bu bir sihirbaz, bir yalancı! İşte tutmuş bunca ilahı bir tek ilah yapmış! Bu gerçekten şaşılacak, çok tuhaf bir şey!” dediler. [10,2]

En makul ve münasip olan, peygamberin, kendi toplumunun mensuplarını uyarıp eğitmesidir. İnsandan başka melek gibi bir varlık gelseydi insanlarla ilişki kuramazdı, onlarla beraber yaşayamaz, onlara örnek olamazdı. Başka bir millettten biri çıkıp gelseydi, tanımamaları sebebiyle, asıl onun hakkında şüphe etmeleri gerekirdi.

6 – İçlerinden önde gelen eşraf takımı derhal harekete geçip “Hâla mı duruyorsunuz, kalkın yürüyüp gösteri yapın ve ilahlarınız konusunda direnip dayanacağınızı ilan edin. Bu, cidden yapılması gereken bir şeydir.” dediler.

7 – “Doğrusu biz bu tevhid inancını son dinde de görmedik. Bu sırf bir uydurma!”

8 – Biz bu kadar eşraf dururken, kitap gönderilecek bir o mu kalmış!”

Hayır, hayır! Onlar Benim buyruklarım hakkında tam bir şüphe içindedirler, doğrusu onlar azabımı henüz tatmadılar. [43,31-32]

9 – O mutlak galip, her nimeti ve özellikle peygamberliği dilediğine ihsan eden Rabbinin rahmet hazineleri yoksa onların mı yanında? [4,53-55; 17,100]

10 – Yoksa göklerin, yerin ve ikisi arasında olan varlıkların hakimiyet ve yönetimi onlara mı ait? Haydi, ellerinden geliyorsa sebep ve vasıtalarını temin etsinler de göğe çıksınlar (âlemi oradan yönetsin, vahyi de isteklerine göre indirsinler!)

11 – Bunu yapmaları şöyle dursun, onlar birtakım döküntü bölüklerden oluşup buracıkta bozguna uğratılacak başı bozuk bir ordu!

İslâm’a karşı Arap yarımadasındaki başlıca grupların birleşik kuvvetler halinde birleşip Medine’yi kuşatacaklarını önceden haber verip tarihe Ahzab (birleşmiş gruplar) harbi diye geçen savaşta onların perişan olacaklarını müjdelemektedir. [33,22]

12-13 – Onlardan önce Nûh, Âd toplumları ve ordular sahibi Firavun toplumu da Peygamberleri yalancı saydılar.

Semûd ve Lût toplumları, Eykeliler de öyle yaptılar. İşte bunlar, peygamberlere karşı toplanan hiziplerdi.

Zu’l-evtad: Saray ve saltanat sahibi, ordular sahibi, yahut cezalandırdığı kimseleri kazıklara bağlayarak işkence yaptırması mânalarına gelebilir. “Yere kazık gibi çakılan ehramlar” sahibi anlamı da düşünülebilir.

14 – Bunların her biri peygamberlere yalancı demiş ve cezalarını hak etmişlerdi.

15 – Onların kabirlerden dirilmeleri sadece bir tek çağrıya bakar. Ses yayılır yayılmaz hemen kalkarlar.

16 – Bir de o kâfirler alayla şöyle dediler: “Ey bizim Rabbimiz, bizim azap payımızı hesap günü gelmeden çabuklaştır!”

17 – Onlar ne derlerse desinler sen sabret ve güçlü kuvvetli bir kulumuz olan Davud’u hatırla! Çünkü o daima Allah’a yönelirdi.

Hz. Davud (a.s.)’in “ze’l-eyd” sıfatı bedenî kuvvet, askerî ve siyasî kuvvet, ahlâkî kuvvet veya ibadet kuvveti yönlerinden düşünülebilir.

18-19 – Biz sabah akşam kendisiyle zikir ve ibadet etmeleri için dağları, toplu haldeki kuşları onun hizmetine vermiştik.

Her biri onun âhengine katılır, beraber zikrederlerdi. [34,10]

20 – Biz onun hakimiyetini güçlendirdik, ona hikmet, nübüvvet, isabetli karar verme ve meramını güzelce ifade etme kabiliyeti verdik.

21-22 – O mahkemeleşen hasımların olayından haberin oldu mu?

Onlar mâbedin duvarına tırmanıp Davud’un yanına birden girince o, onlardan ürktü.

Onlar da “Korkma!” dediler, “biz sadece birbirimize hakkı geçen iki dâvalıyız.

Senden dileğimiz: Aramızda adaletle hükmet, haktan uzaklaşma ve bize tam doğruyu göster!” {KM, II Samuel 11; Mezmurlar 2,7}

23 – “Benim Şu din kardeşimin doksan dokuz koyunu var, benimse bir tek koyunum!

Böyle iken “onu da bana bırak!” dedi ve çenesiyle beni bastırđı.”

24 – Dâvud: “Doğrusu, senin tek koyununu, kendi koyunlarına katmak istemekle o sana haksızlık etmiştir.

Zaten malda ortak olanların çoğu birbirlerine haksızlık ederler.

Ancak gerçekten iman edip makbul ve güzel davranışlarda bulunanlar böyle yapmazlar. Onlar da o kadar azdır ki!”

Davud kendisini imtihan ettiğimizi anladı, derhal Rabbinden mağfiret diledi, eğilip secdeye kapandı ve Allah’a yöneldi.

22. âyette bahsi geçen iki kişi, muhtemelen Davud (a.s.)’a suikast için gizlice duvardan tırmanıp atlayan kimselerdi. O’nun yanında başkaları bulunduğundan asıl maksatlarını gizleyip böyle bir sun’î mesele uydurdular (Razî).

Bazı müfessirlerin, İsrailiyattan alınan Urya kıssasını, hafifleterek nakletmeleri büyük çapta tenkid edilmiştir. Bu izahı, bazı müfessirler zorlamalı bulurlar. İbnu’l-Arabî *Ahkâmu’l-Kur’ân*’da şöyle der: Davud (a.s.) bir şahsa, eşini boşaması halinde onunla evlenmek istediğini söylemişti. Şahsın kabul veya reddettiği bildirilmiyor. Böyle bir teklif o toplumda geçerli olmakla beraber, en uygun davranış biçimi olmadığından Allah Teâla onu böylece uyardı. 99 sayısı çokluktan kinayedir. Gerçek durumu ancak Allah bilir.

Bu âyetin okunması ve dinlenilmesi halinde tilavet secdesi yapılması vaciptir.

25 – Biz de ondan bunu affettik. Muhakkak ki onun Bize yakınlığı ve güzel bir âkıbeti vardır.

26 – “Davud! Biz seni ülkede hükümdar yaptık, sen de insanlar arasında adaletle hükmet, keyfine uyma ki seni Allah yolundan saptırmasın. Allah yolundan sapanlar, hesap gününü unuttukları için, kendilerine şiddetli bir azap vardır.”

27 – Biz göğü, yeri ve ikisinin arasındaki varlıkları gayesiz, boşuna yaratmadık. Bu sadece kâfirlerin bir zannı ve iddiasıdır. Artık o ateşten vay haline o kâfirlerin!

28 – Biz hiç, iman edip makbul ve güzel iş yapanlara, ülkede fesat çıkararak nizamı bozanlarla aynı muameleleri yapar mıyız? Yahut Allah’ı sayıp kötülüklerden sakınanları, yoldan çıkanlarla bir tutar mıyız?

29 – Biz sana feyizli ve bereketli bir kitap indirdik ki insanlar onun âyetlerini iyice düşünsünler ve aklı yerinde olanlar ders ve ibret alsınlar.

30 – (Bunları belirttikten sonra tekrar Davud’un kıssasına döneelim:) Davud’a evlat olarak Süleyman’ı ihsan ettik. Süleyman ne güzel kuldu! Hep Allah’a yönelirdi. [27,16]

31 – Hani bir gün ikinci vakti ona, durduğunda sakın, koştuğu zaman ise süratli safkan koşu atları gösterilmişti.

32-33 – Onlarla ilgilenip “Ben Rabbimi hatırlattıkları için güzel şeyleri severim.” dedi ve onlar gözden kayboluncaya dek onları seyredip durdu.

Sonra: “Onları tekrar bana getirin!” deyip bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı.

Hz. Süleyman (a.s.) savaşta istifade etme ve daha başka gayelerle atların hazırlanmasını ve eğitimleri için koşturulmalarını emrederek, bazan bu işe bizzat nezaret ediyordu. “Ben bunları nefsimin haz duyması için değil, Allah’ın dinini güçlendirmek arzumdan dolayı seviyorum.” demişti.

34 – Biz Süleyman’ı denemeye tâbi tuttuk ve tahtının üzerine bir cesed bıraktık. Sonra o, Allah’a sığınıp tekrar tahtına döndü.

Hz.Süleyman (a.s.) Mescid-i Aksa’yı yaptırdığı sırada, getirttiği sanatkârlar içinde, sanatların hilelerini bilen birtakım şeytanların kurdukları bir ihtilal yüzünden bir süre nüfuzunu kaybetmiş, yahud tahtından ayrı kalmış, böylece tahtında ya kendisi güçsüz bir cesed halinde hükümsüz kalmış, yahut tahtı da işgal edilip ona kırk gün kadar, heykel gibi birisi oturtulmuştu. (Elmalılı M. Hamdi Yazır). Farklı diğer yorumlar içinde, biz bunu tercih ettik. Doğrusu, bu âyet, tefsiri en zor olan nadir yerlerdendir. Gerçeği her yönü ile yalnız Allah bilir.

35 – “Ya Rabbî!” dedi, “affet beni ve bana, benden sonra hiç kimseye nasib olmayacak bir hakimiyet lutfet. Çünkü Sen, lütufları son derece bol olan vehhabsın!”

36 – Biz rüzgârı onun emrine verdik. Rüzgâr, onun emriyle istediği yere tatlı tatlı eserdi.

37-38 – Bina yapan, dalgıçlık yapan her şeytanı, bukağılarla bağlı olan başkalarını da onun hizmetine verdik.

Bukağılarla bağlamaktan maksat, kötülük ve bozgunculuklara meydan verilmeyecek bir şekilde sıkı bir kontrol ve takip altına alınmış olmalarıdır.

39 – Buyurduk: “Süleyman! İşte bu, sana ihsanımızdır. İster dağıt, ister yanında tut, bu hesapsızdır.”

“Bu konuda yetki sana verilmiştir, yaptığından dolayı sana bir hesap sorulmayacaktır” mânâsındadır.

40 – Muhakkak ki onun Bize yakınlığı ve güzel bir âkıbeti vardır.

Allah kibirlileri sevmez. Hata işleyen kimse, uyarıldıktan sonra yine de inat ve ısrarla günahında devam ederse, İblisin durumuna düşer. Hatasını kabul edip Rabbine yönelirse atası Hz. Âdem’i örnek almış olur. Allah da Davud ve Süleyman (a.s.) gibi onu da bağışlar, hatta hiçbir kuluna vermediği yetki, servet ve saltanatı ona verir.

41 – Kulumuz Eyyûb’u da hatırla! Hani o Rabbine: “Ya Rabbî, şeytan bana bir yorgunluk ve işkence dokundurdu.” diye yalvarmıştı.[65,3]

42 – Eyyûb’a: “Ayağını yere vur!” dedik, “İşte sana kullanıp yıkanacağın ve içeceğin soğuk bir su!”

43 – Nezdimizden bir rahmet ve sağduyu sahiplerine bir ibret olmak üzere ona; ailesini, çevresini ve onların bir mislini lütfettik.

44 – Bir de ona: “Eline bir demet sap al, onunla vur! Yemininden dönen durumuna düşme” dedik.

Doğrusu Biz onu pek sabırlı bulduk. Ne güzel kuldu o! O, gerçekten Allah’a yönelirdi. {KM, Eyub 2,8; 1,21-22}

Denildiğine göre, Hz. Eyyub (a.s.), bir hadise dolayısıyla eşine yüz değnek vuracağına dair yemin etmişti. Böylece bir demet yaparak vurmakla yeminin yerine geleceği kendisine bildirilmişti (Bu, belki de bu hususî durum ve benzeri durumlara mahsus bir fetvadır. Mesela eşi buna takat getiremezdi, yahut bu kadar ağır bir cezayı hak etmemiş olabilirdi).

45 – (Ey Resulüm) Kuvvetli ve basiretli olan o zatları; kullarımız İbrâhim, İshak ve Yâkub’u da an!

46 – Biz onları özellikle âhiret yurdunu düşünen ihlaslı kişiler kıldık.

47 – Üstelik onlar Bizim yanımızda seçkin ve hayırlı zatlardı.

48 – İsmâil’i, Elyasa ve Zülkifl’i de hatırla. Onların hepsi hayırlı insanlardı. [21,85; 6,86]

Elyasa (a.s.), İlyas (a.s.)’ın İsrailoğulları üzerine halifesi olup, sonra kendisine peygamberlik verilmiştir. Zülkifl (a.s.) hk. 21,85 âyetine bkz. Son cümle, peygamberlerin günahsız olduklarının delilidir.

49 – İşte bu bir zikirdir, bir hatırlatmadır. Şüphesiz Allah’a karşı gelmekten sakınanlara güzel bir âkıbet vardır.

50 – O güzel yer: Kapıları yalnız kendilerine açılmış olan Adn cennetleridir.

51 – Onlar orada kanapelere dayanarak birçok meyveler ve içecekler isterler. [56,18]

52 – Onların beraberinde, gözleri kocalarından başkasını görmeyen yumuşak bakışlı, aynı yaşta güzeller vardır.

53 – Bunlar, hesap günü için size vâd olunan şeylerdir.

54 – Gerçekten bu, Bizim ihsan ettiğimiz bir nasiptir ki onun asla biteceği yoktur. [16,96; 11,108; 41,8; 13,35]

55-56 – İşte bu, mutlulardır. Ama azgınlara kötü bir âkıbet vardır ki o da girip yanacakları cehennemdir. Ne kötü bir yataktır o!

57 – Bu böyledir! İşte tatsınlar bakalım o kaynar suları ve irinleri!

58 – Bu böyledir! Daha bunlara benzer başka azaplar da vardır.

59 – İşte şunlar dünyada körü körüne maiyetinizde koşup giden güruhtur!

“Merhaba!” olmasın, rahat yüzü görmesin o zalimler!

Zira onlar cehenneme gireceklerdir.

60 – Tabi olanlar, onlara: “Hayır, asıl size merhaba olmasın, rahat yüzü görmeyin sizler! Bu azabı bize getiren sizsiniz. O ne kötü yerdir!” derler.

61 – Sonra hep birden dua edip derler ki:

“Ya Rabbena, kim bunları önümüze yığıdı ise, Sen onun azabını kat kat artır!” [7,38]

62-63 – Azgınlara: “Neden acaba, derler, dünyada kendilerini değersiz saydığımız birtakım adamları burada görmüyoruz? Aklımız sıra, onlarla alay ederdik!

Yoksa gözlerimiz onlardan kaydı da onun için mi kendilerini göremiyoruz?”

64 – İşte bu, yani cehennemliklerin dâvalaşması kesin bir gerçektir.

65 – De ki: “Ben sadece uyaran bir peygamberim.

Şu kesin bir gerçektir ki tek hakim olan Allah’tan başka ilah yoktur.

66 – O göklerin, yerin ve ikisinin arasındaki varlıkların Rabbidir. Mutlak galiptir, çok mağfiret edendir.

67 – De ki: “Bu Kur’ân pek mühim bir mesajdır.

68 – Ama siz ona sırtınızı dönüyorsunuz.

69 – Mele-i Âla sakinleri tartışırken kendi aralarında neler konuştuklarına dair bilgim yoktur.

70 – Şu var ki: Bana sadece, açıkça uyarmak için gönderilen bir elçi olduğum vahyolunuyor.”

71 – Bir vakit Rabbin meleklerle: “Ben,” dedi, “çamurdan bir beşer yaratacağım.”

72 – Onu iyice biçimlendirip ona Rûhumdan üfleyince hep birden, **hürmet göstermek için ona secde ediniz.**”

73 – Meleklerin hepsi secde ettiler.

74 – Lâkin İblis secde etmedi.

O kibirlendi ve kâfirlerden oldu.

75 – Allah buyurdu: “İblis! Benim ellerimle yarattığım mahlûkuma neden secde etmedin?”

Gururlandın mı, yoksa kendini çok yükseklerde mi görüyorsun? {KM, Mezmurlar 119,73}

Kur’ân-ı Kerîm’de Allah Teâlâya *yed* (el) kelimesi bazan tekil olarak (*yedullah*, 48,1) bazan çoğul olarak (*eydina* 36,71), bazan da burada olduğu gibi tesniye olarak (iki el, *yedeyye*) izâfe edilir. Bunların her birinde Allah’ın şanına yaraşan bir mâna kastedilmiştir. Bu durum, bir yönden de şuna delâlet eder: Allah mutlaktır, beşer ifadesindeki kayıtlar onun vasıflarını ve icraatını anlatmaya yetmez.

Birçok müfessire göre burada Allah Teâlâ’nın bu tabiri kullanması, ihtimamla yaratmasından kinayedir. Yahut biri bedeni biçimlendirmeye, öbürü ruh üflenmesine işaret olmak üzere insanın ruh ve bedeni cem eden varlığını da hatıra getirebilir.

76 – İblis: “Ben ondan üstünüm, çünkü beni ateşten, onu ise topraktan yarattın” dedi.

77-78 – Allah: “Defol oradan! Sen artık kovulmuş birisin. Lânetim de, hesap gününe kadar senin üstündedir.” dedi

79 – İblis: “Ya Rabbî, bana insanların dirileceği güne kadar mühlet verir misin?” dedi.

80 – Allah şöyle buyurdu: “Haydi sana mühlet verildi!”

81 – “Sen belirli bir vakte kadar izinlisin.”

82-83 – İblis: “Öyle ise” dedi, “senin izzetine yemin ederim ki ben de onların hepsini şaşırtacağım. Ancak Senin ihlusa erdirdiğin kullar bundan müstesnadır.” [17,62-65]

84-85 – Allah buyurdu: “İşte bu doğru! Ben de şu hakikati söyleyeyim ki cehennem, gerek senin cinsinden, gerek insanlardan sana uyanlarla dolduracağım.”

Bu sûre, bir bakıma, Kureyş önderlerinin “Kitap gönderilecek bir o mu kalmış!” iddialarına, 9-10. âyetlerdeki kısa cevaptan sonra verilen uzun bir cevap olup özetle şöyledir: “Muhammed’i elçi seçmeme itiraz eden sizler, Âdem’i kabul etmeyen İblis durumundasınız.”

86 – De ki: Ben de irşad ve risalet hizmetinden dolayı sizden bir ücret istemiyorum ve ben size kendiliğinden bir iddia içinde bulunan biri de değilim!” [32,13; 17,63]

87 – Bu Kur’ân, ancak bütün milletler için bir derstir.

88 – Onun verdiği haberin doğruluğunu bir süre sonra siz de pek iyi öğrenirsiniz. [6,19; 11,17]

ZÜMER SÛRESİ

Mekke’de nâzil olmuş olup 75 âyettir. Sûre adını 71. ve 73. âyetlerinde geçen ve “bölükler” anlamına gelen kelimedenden almıştır.

Bu sûre Mekke müşriklerinin, müminlere şiddetli bir baskı ve düşmanlık uyguladıkları bir dönemde indirilmiştir. Tevhid inancının gerekliliği, şirkin batıllığı, saçmalığı ve kötü sonuçları bu sûrede vurgulanan temel fikirlerdir. İyice zorlanan müminlere hicret kapısını da açar (âyet: 10). İman dâvasından geri adım bekleyen müşriklere Hz. Peygamber (a.s.)’ın kararlılık bildiren ifadeler kullanması emredilerek, kâfirlerin bu konuda ümitleri kesilir (âyet: 39). Kıyamet, dirilişten sonra mahşerde hesap verme, cennet ve cehenneme yapılan sevkıyat bildirilerek insanlar uyarılır.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

1 – Bu kitabın vahyolunup parça parça indirilmesi, azîz ve hakîm (mutlak galip, tam hüküm ve hikmet sahibi) Allah tarafından. [26,192-195; 41,42]

2 – Biz sana kitabı gerçeğin ta kendisi olarak indirdik. O halde sen de yalnız Allah’a ibadet et!

3 – İyi bilin ki halis din, yani bütün gönlüyle candan itaat, yalnız Allah’a yapılır. Allah’tan başka birtakım hâmiler edinerek: “Biz onlara sırf bizi Allah’a yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz” diyenlere gelince, elbette Allah, onların hakkında ihtilaf ettikleri hususlarda aralarında hükmünü verecektir. Allah yalancılığı, nankörlük ve kâfirliği huy edinenleri hidâyet etmez, emellerine kavuşturmaz. [16,36; 21,25; 18,110; 34,40-41]

Buradaki son cümle ile Allah Teâla, ezeli ilminde kâfirliği tercih edeceklerini bildiği kimseleri kasdetmektedir.

4 – Eğer Allah evlat edinmek isteseydi yarattıklarından dilediğini seçerdi. Ama o bunu dilememiş, evlat edinmemiştir. O bundan münezzehtir, yücedir. Tek hâkimdir. [21,17; 43,81; 19,90]

Evladı olmak, eşi olmayı da gerektirir. O, eşten münezzehtir. Evlat ihtiyacı noksanlığın, âcizliğin de alâmetidir. Fani varlıklar, öldükten sonra isimlerini ve nesillerini devam ettirmek ihtiyacı ile evlat isterler. Allah bütün bunlardan münezzehtir. Faraza evlat edinmek isteseydi bile, yeryüzündeki insanlar ve diğer mahlûklara gelinceye kadar, semadakilerden, melaikelerden edinirdi. Ama böyle bir şey varit değildir.

5 – O, gökleri ve yeri hikmetle ve ciddî bir maksatla yarattı. Devamlı sûrette geceyi gündüze dolar, gündüzü geceye dolar. Güneş ve ay’ı da sizin hizmetinize veren O’dur. Onlardan her biri belirli bir süreye kadar akarcasına hareket eder. İyi

bilin ki O, azîz ve gafurdur (üstün kudret sahibi olup, aynı zamanda çok affedicidir). [7,54; 3,190]

Bu âyette geçen *tekvir*: “Baş gibi yuvarlak bir cismin etrafında bir şeyi, mesela sarığı dolaştırıp sarmak” demektir. S. Kutub der ki: “Bu tekvir tabiri, arzda görünen müşahhas bir durumu tasvir etmektedir. Yerküre, güneşin karşısında kendi mihverî etrafında dönmektedir. Arzın yuvarlak olan sathından, güneşe karşı olan kısmını aydınlık kaplar ve gündüz olur. Fakat bu aydınlık kısım devam etmez; çünkü arz dönmektedir. Yer hareket ettikçe gece başlar ve üzerinde gündüz bulunmayan kısım karanlığa bürünür. Arzın sathı yuvarlak olduğu için, üstünde gündüz olan yerler de yuvarlaktır. Tabiatıyla onu takib eden gece olan yerler de yuvarlak olacaktır. Bir süre sonra öbür taraftan gündüz başlar ve gecenin üzerine dolanır. Ve bu hareket böylece devam eder: “Geceyi gündüze, gündüzü geceye dolar.” Kullanılan kelime, şekli çizmektedir (...) Yer’in küre şeklinde oluşu ve dönmesi, tekvir tabirini son derece dakik bir tarzda tefsir etmektedir.”

6 – O, sizi bir tek candan yarattı. Ayrıca ondan da eşini meydana getirdi.

Size etlerini yemeniz için deve, sığır, koyun ve keçiden erkekli ve dişili olmak üzere sekiz çift hayvanın helâl olduğunu vahiyle bildirdi.

O sizi analarınızın karnında üç karanlık içinde, peş peşe yaratır. İşte gerçek İlah olan Allah, bunları yapan Rabbinizdir. Bütün mülk ve hakimiyet O’nundur. O’ndan başka tanrı yoktur. Hâla nasıl oluyor da hak yoldan vazgeçiriliyorsunuz? [6,143-144]

Bu âyette *sümme* (sonra) edatı zamanda olmayıp, beyanda, bir sıralama ifade eder. Dolayısıyla Hz.Havvanın diğer insanlardan sonra yaratıldığı gibi bir düşünceye yer yoktur.

“Üç karanlık perde” ana karnı, ana rahmi ve cenini saran zar (plâsentâ) olabilir. Maksat şudur: Bütün bu işleri çekip çevirenin Allah olduğunu bilince, nasıl olur da başkalarını tanrılaştırabilirsiniz?”

Âyetin sonunda batıla çağıranlara değil, onların çağrısına uyanlara hitap edilerek onlar uyarılıyor. Onlar kesin tercihlerini yapmış, sapıklıkları ile çıkarları artık birleşmiştir. Gerçeği görseler bile, sırf çıkarları yüzünden dalâleti bırakmazlar. Ancak öbür insanların, bu menfaat şebekesinin etkilerinden kurtulmaları mümkündür. Çünkü onlar kandırılmışlardır. Zaten şirkten elde edecekleri menfaat da yoktur.

7 – Eğer inkâr edecek olursanız bilin ki Allah sizden müstağnidir, hiç kimseye ve hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, ama kullarının inkâra sapmalarına razı olmaz. Eğer şükrederseniz, bundan hoşnut olur. Hiçbir kimse başkasının günah yükünü taşımaz. Sonunda hepinizin dönüşü Rabbinize olacak ve O da

yaptıklarınızı size tek tek bildirecek ve dilerse bunların karşılığını verecektir. Gerçekten O, kalplerin en derin yerinde olan şeyleri dahi bilir.

Allah Teâla'nın rızası ile iradesi ayrı ayrı şeylerdir. Allah'ın iradesi dışında hiçbir şey vuku bulamaz. Fakat O'nun razı olmadığı bazı şeyler cereyan edebilir. Allah böylelerine mühlet verir. Mesela haram yoldan rızkını arayana Allah fırsat verir. Fakat Allah, buna razı olmadığını açıkça bildirmiştir.

8 – İnsanın başı derde girince, gönülden O'na yönelerek Rabbine yalvarır. Ama sonra Allah kendi tarafından ona nimet ve imkan verince, daha önce bütün acziyle gönülden O'na yalvardığını unuttur ve Allah yolundan kendisini saptırması için O'na birtakım şerikler uydurur. De ki: “İnkârınla biraz oyalan, biraz zevk al bakalım! Nasılsa sen kesin olarak cehennemliklerdensin!” [17,67; 10,12; 14,30; 31,24]

9 – Şimdi iyi düşünün: Böyle olanın durumu mu iyi, yoksa gece saatlerinde, âhiretten endişe edip Rabbinin rahmetini umarak gâh secdede, gâh kıyamda ibadet edenin durumu mu iyi? De ki: “Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Ancak akl-ı selim sahipleri, sağduyulu olanlar düşünüp ibret alır. [3,113]

10 – Benden naklen onlara de ki: “Ey iman eden kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Bu dünyada iyi işler yapanlar, mutlaka iyilik bulurlar. Allah'ın dünyası geniştir. Sadece Hak yolunda sabredenlerdir ki ücretleri hesapsız bir tarzda ödenir.”

11 – De ki: “Bana, din ve ibadetimi yalnız Allah'a has kılarak gönülden O'na kulluk etmem emredildi.

12 – Ve yine bana Allah'a teslim olan müslümanların ilki olmam emredildi.”

13 – De ki: “Rabbime isyan ettiğim takdirde müthiş bir günün azabından endişe ederim.”

14 – De ki: “Ben ibadetimi yalnız O'na has kılarak yalnız Allah'a kulluk ederim.”

15 – Siz O'ndan başka dilediğinize kulluk edin! Asıl ziyan edenler, asıl hüsrana uğrayanlar, büyük duruşma günü olan kıyamette hem kendilerini hem de ailelerini hüsrana uğratanlardır. Unutmayın ki besbelli hüsrana budur!

16 – Onların hem üstlerinde, hem altlarında ateşten kat kat örtüler vardır. İşte Allah böyle bir azabın varlığını bildirerek, kullarını korkutur.

Ey kullarım! Bana karşı çıkmamızdan ötürü azabıma uğramaktan sakının. [7,41; 29,55]

17-18 – Tağuta ibadet etmekten kaçınıp gönülden Allah'a yönelenlere müjdeler var!

O halde sözü dinleyip sonra da en güzelini tatbik eden kullarımı müjdele! İşte onlardır Allah'ın hidâyetine mazhar olanlar ve işte onlardır akl-ı selim sahibi olanlar. [7,145]

Tağut: Azgınlık mânasına gelen bir masdardır. Belagatta sıfat yerine masdar kullanmak, o sıfatla nitelendirmenin pek ileri bir derecede olduğuna delalet eder. Biri hakkında “güzel” demekle, bir başkası hakkında “güzelliğin ta kendisi” demek arasındaki fark pek bârizdir. Allah'tan başkasına ibadet eden tağî (âsi, azgın) ise, kendisini tanrılaştırıp başkalarını kendisine kul edinen tağut olur.

“En güzeli tatbik”ten maksat şudur: Dini meselelerden: vacib ile mendub arasında kaldıklarında vacibi, mübah ile mendub arasında kaldıklarında mendubu seçerler. Hasılı, Allah nezdinde ağırlığı en fazla olanı tercih ederler. Yahut çeşitli sözleri dinleyip en güzel olan Kur'ân'a uyarlar.

Yahut *kavl'*den maksat Allah'ın emri olup “Allah'ın emrine kulak verip, en güzeline uyarlar” yani mesela, kısas ile af karşısında, af tarafını tercih ederler.

Yahut hem iyi hem kötü tarafı olan sözün, iyi tarafını söyleyip, kötü tarafını terkederler, şeklinde yorumlanmıştır.

19 – Hakkında azap hükmü kesinleşmiş kimseyi, ateşte olan kimseyi sen mi kurtaracaksın?

20 – Lâkin Rab'lerini sayıp kötülüklerden sakınanlar için, içinden ırmaklar akan, üstüste odalar ihtiva eden yüksek köşkler vardır. Bu Allah'ın bir vâdidir. Allah ise vâdinden asla caymaz.

21 – Görmüyor musun ki Allah gökten bir su indirir de onu yerdeki birtakım kaynaklara sevkedip depolar.

Sonra da onunla rengârenk çeşit çeşit ekinler çıkarır. Daha sonra onlar kurur, sen onu sararmış vaziyette görürsün. Sonra da onu kuru bir kırıntı yapar. Elbette bunda akl-ı selim sahibi olanların alacağı ibretler vardır. [25,48; 18,45]

Bu âyet yer altında kaynakların oluşumuna, yağmur sularının depolanışına, oradan çeşmelerden çıkışına işaret etmektedir.

22 – Hiç Allah'ın, göğsünü İslâm'a açması sebebiyle, Rabbi tarafından nûra kavuşan kimse, kötü tercihinden ötürü fitratını değiştiren, kalbi katılaştıran, göğsü daralan kimse gibi olur mu? Yazıklar olsun, kalpleri Allah'ı anmak hususunda katılaştırmış olanlara! İşte onlar besbelli bir sapıklık içindedirler. [6,122-125]

Bu nûr ilahî bir lütuftur ki tekvinî (kâinat kitabındaki) ve tenzilî (Kur'ân kitabındaki) âyetlerin müşahede edilmesi ile insana feyizler verir; onu Hakk'a sevkeder, Cenab-ı Hak da kendisine tevfik ihsan eder.

23 – Allah sözlerin en güzelini indirmiştir. Allah'ın vahiy yolu ile gönderdiği bu söz, her tarafı birbirini tutan, gerçekleri, farklı üsluplarla tekrar tekrar beyan eden bir kitaptır. Rab'lerini tazim edenlerin derileri onu okuyup dinlerken ürperti duyar. Sonra derileri ve kalpleri Allah'ı anmakla ısınıp yumuşar, sükûnet bulur. İşte bu, Allah'ın hidâyetidir ki onunla dilediğine yol gösterir. Ama Allah'ın şaşırttığı kimseyi ise hiç kimse doğru yola koyamaz. [8,2-4; 25,73]

Âyette geçen “*kitabın müteşabih*” şunu ifade eder: Kur'ân-ı Kerîm'in âyetleri gerçeklikte, muhkemlikte, hakka ve sıdka istinad etmede, insanlara gerek dünya gerek âhiret mutluluğunu temin etmede, fesahat bakımından lafızlarının birbirine uyum sağlamasında, mûciz üslubunda birbirine benzer. Yani bu hususlarda âyetler müşterektir. Kur'ân 23 senelik risalet boyunca çok farklı zamanlarda, farklı mekânlarda, farklı şartlarda nâzil olduğundan âyetleri arasında irtibatsızlık, uyumsuzluk olması için her türlü sebep mevcut sayılırdı. Beşer eseri olsaydı bunlar kaçınılmaz olurdu. Fakat âyetler hep birbirini tasdik ve te'yid eder. Nüzul sebepleri, vakitleri, sorular çok fazla olduğu halde Kur'ân adeta tek soruya verilen ve bir defada indirilen tutarlı bir cevap durumundadır. Ayrıca *mesanî* özelliği vardır: Yani Kur'ân, önemli konuları farklı üsluplarla tekrar tekrar anlatır.

24 – Büyük duruşmanın olacağı kıyamet gününde (elleri kelepçeli olduğundan), kendisini en şerefli uzvu olan yüzü ile azaptan korumak için çabalayan kimsenin hali ile güven içinde olan müminin durumu hiç bir olur mu? Zalimlere: “Kazandığınız şeylerin meyvesini tadın bakalım!” denilir. [67,22; 54,48; 41,40]

Son derece âcizliğe işaret eder. Az çok gücü yeten insanlar, eli, kolu gibi diğer organlarını siper ederek yüzlerini korumaya çalışırlar. Ancak çaresiz olan insanlar yüzlerine darbe alırlar.

25 – Kendilerinden önce geçmiş bazı halklar da peygamberleri yalancı saydılar da hak ettikleri azap onlara hiç farkına varmadıkları, hiç ummadıkları bir yerden geliverdi.

26 – Allah onlara dünya zilletini tattırdı. âhiret azabı elbette daha müthiştir. Bunu bir bilselerdi!

27 – Gerçekten Biz, insanlar düşünüp akıllarını başlarına alsınlar diye bu Kur'ân'da, her türlüşünden temsiller getirdik. [30,28; 29,43; 18,54]

28 – Fenalıkların bütün nevilerinden sakınmaları ümidiyle her türlü tenakuz ve çelişkiden uzak, dosdoğru ve Arapça bir Kur'ân olarak indirdik.

29 – İşte şimdi Allah bir temsil daha getiriyor: İki adam var, bunlardan birincisi, birbirine rakip, birbiriyle hep çekişen ortakların emrinde, diğeri ise

sadece bir kişinin emrinde çalışıyor. Bu ikisinin durumu hiç bir olur mu? Olmaz elhamdülillah! Fakat çokları bu gerçeği bilmezler.

Bu âyette tevhidin gerekliliği şirkin ise imkânsızlığı pek sade bir şekilde tasvir ediliyor. Fakat burada putları sadece cansız varlıklar, birtakım timsaller olarak düşünmemelidir. Allah'ın razı olmadığı zıt yönlere çekilen, şahsiyetlerini parçalamaları istenen insanların şirk ortamında çektikleri zorluklar ve şirk düzenindeki mantıksızlıklar belirtilmektedir. Âyetin son kısmında “el-hamdu lillah!” şu anlamı ifade eder: “red ve inkâr üslubu ile soruya muhatap olan müşrik o kadar zor durumdadır ki ağzını açma cesareti bile gösterememiştir. Bu durum karşısında mümin; “Hamd-u senalar olsun Allah'a ki bütün gerçek O'nundur!” bu gerçek karşısında şirk kaçacak delik aramaktadır” deyip coşku ve sevincini haykırmaktadır.

30-31 – Hiç şüphe yok ki sen de öleceksin, onlar da ölecekler. Sonra da büyük duruşmanın olacağı kıyamet gününde Rabbinizin huzurunda birbirinizle dâvalaşacaksınız.

32 – Uydurduğu yalanı Allah'a mâl eden,
yahut yanına kadar gelen gerçeği yalan sayan kimseden
daha zalim biri olabilir mi?

Kâfirler için cehennemde yer mi yok?

33 – Ama, hak ve gerçeği getiren ve onu tasdik edenler var ya,
işte her türlü fenalıktan korunanlar onlardır.

34 – Âhirette Rab'leri nezdinde onlara istedikleri her şey vardır.
İşte iyiliği huy edinenlerin mükâfatı budur.

35 – Böylece Allah onların yaptıkları en kötü işi bile affeder
ve yaptıkları makbul işlerin karşılığını en güzel şekilde verir. [46,16]

36 – Allah kuluna kafi değil midir?

Kalkmışlar da seni O'nun altında birtakım başka şeylerle korkutmaya çalışıyorlar.

Allah kimi şaşırırsa artık onu yola getiren olamaz.

Müşrikler müminleri “Tanrılarımıza ilişmeyin, yoksa onlar sizi çarpar” diye korkutmaya çalışıyorlardı. Hz. Peygamber Halid b. Velid'i, Uzza putunu kırmak için gönderdiğinde putun bekçileri: “O öfkeli biridir, sakın başına bir iş gelmesin” demişlerdi. Halid hiç tereddüt etmeden onun burnunu kırmış, hiç bir şey yapamayacaklarını ona tapanlara da göstermişti.

37 – Ama kime de Allah yol göstermişse onu saptıran olamaz.

Allah, (mutlak galip ve istediği anda hakkını alan, dilediğinin hakkından gelen) “Azizün Zü’ntikam” değil midir?

38 – Eğer onlara: “gökleri ve yeri yaratan kimdir?” diye sorarsan “Allah yarattı” derler.

De ki: “Peki öyleyse, şimdi baksanıza Allah’tan başka ibadet ettiğiniz şu nesnelere:

Şayet Allah bana bir musîbet verirse bunlar o musîbeti giderebilirler mi?

Yahut bana rahmet ve nimet vermek isterse o rahmeti engelleyebilirler mi?”

Şu halde sen şöyle de: “Allah bana kâfidir.

Güvenecek yer arayanlar da, yalnız O’na dayanıp güvensinler. [11,54-56; 67,29; 65,3]

39-40 – Hem de ki: “Ey halkım! Siz elinizden gelen fenalığı yapın, ama ben de işime devam edeceğim.

Zelil ve rezil eden azabın dünyada kime geleceğini, âhirette ise devamlı azabın kimin başına ineceğini yakında öğrenirsiniz.”

41 – Biz bu kitabı, insanların faydası için sana hak ve gerçek olarak indirdik.

Artık kim doğru yola girerse kendi yararına olarak girer, kim de yoldan saparsa kendi aleyhine olarak sapar.

Sen onlar üzerinde bekçi değilsin. [11,12; 13,40]

42 – Ama gerçek koruyucu Allah, insanların ruhlarını ölümleri sırasında, ölmeyenlerin ruhlarını ise uykuları sırasında alır.

Hakkında ölüm hükmü verdiği rûhu tutar, vermediği rûhu ise belirli bir süreye kadar salıverir.

Muhakkak ki bunda, düşünen kimseler için alacak ibretler vardır. [6,60-61]

43 – Bilakis onlar kalkmış, Allah’tan başka birtakım sözümona şefaathiler bulmuşlar!

De ki: “Onların hiçbir yetkileri olmasa, akıl ve şuurdan mahrum olsalar da mı onlara ibadet edeceksiniz?” [2,255]

44 – De ki: “Şefaatin tamamı Allah’a aittir. Çünkü göklerin ve yerin mülk ve hâkimiyeti de O’nundur.

Sonunda da O’nun huzuruna götürülecek, O’na hesap vereceksiniz.”

45 – Böyle iken Allah bir olarak anılınca âhirete iman etmeyenlerin yürekleri burkudur da,

O’nun altında başka birtakım ortaklar da anıldığında, derhal yüzleri güler. [37,35]

46 – Sen şöyle dua et:

“Allah’ım! Ey gökleri ve yeri yaratan!

Ey görünen görünmeyen ne varsa bilen.

Hakkında ihtilaf ettikleri her meselede kulların arasında Sen elbette hükmedeceksin.

Ben bu güven içinde bekliyor ve sabrediyorum.”

Hiz. Peygamber (a.s.) gece uykudan kalkıp teheccüd namazını kıldığında, duasının başında bu ilâhî vasıflara yer verirdi.

47 – O zalim kâfirler, dünyanın bütün malları ve imkânları kendilerinin olsa, hatta onların bir misli daha bulunsaydı, kıyamet gününde azabın kötülüğünden kurtulmak için, derhal fidye olarak verirlerdi.

O gün onların hiç hesaba katmadıkları öyle şeyler Allah tarafından ortaya dökülür ki tariflere sığmaz!

Hiç hesaba katmadıkları şeyler, Cenab-ı Hakkın gazap ve azabıdır ki insanlar bunu hatırlarına bile getirmiyorlardı. Bazı âlimler de iyi ve sevaplı zannıyla yapıldığı halde, gerçekte günah olduğu anlaşılan şeyler olduğunu söylerler.

48 – İşledikleri pis işler ortaya çıkar

ve Allah’ın dini ve Peygamberleriyle yaptıkları alayların cezası

kendilerini her taraftan sarıverir.

49 – İnsanın başı derde girdi mi Biz’e yalvarır, ama sonra ona tarafımızdan nimet verince: “Ben bilgi ve becerim sayesinde bu serveti elde ettim” der.

Hayır! Bu bir imtihandır, ama çokları bunu anlamazlar. [28,76-78; 34,35]

Dünya nimetleri bakımından zengin veya yoksul olma, Allah’ın kulunu sevip sevmediğinin ölçüsü değildir. Zira herkes bilir ki Allah’ın nice makbul kulları yoksulluk çekerken, nice azgın kimseler nimetler içinde yüzmektedirler.

50 – Kendilerinden önce gelip geçenler de böyle dediler,

ama kazandıkları servet, mukadder âkıbetlerini önlemede kendilerine hiç fayda etmedi.

51 – İşledikleri fenalıkların cezası başlarına geçti.

Aynen onun gibi, senin çağdaşlarından olan zalimler de yaptıkları fenalıkların cezasına çarptırılacaklar

ve elimizden kaçıp kurtulamayacaklardır.

52 – Hâla şunu anlamadılar mı ki Allah dilediği kulunun nasibini bollaştırır, dilediğinin nasibini ise daraltır.

Elbette bunda inanacak kimseler için alacak ibretler vardır.

53 – De ki: “Ey çok günah işleyerek kendi öz canlarına kötülük etmede ileri giden kullarım!

Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyiniz.

Allah dilerse bütün günahları mağfiret eder. Çünkü O, gafur ve rahîmdir (çok affedicidir, merhamet ve ihsanı fazladır).” [5,73-74; 85,10; 19,60; 9,104; 4,110]

Bu âyet, Kur’ân-ı Kerîm’deki en ümit verici âyet sayılabilir. Bununla beraber, yine de tövbeyi kabul etme, Allah’ın dilemesine bağlıdır. Bu âyeti günah işlemeye teşvik sebebi saymak, Kur’ânı maksadı dışına çekmektir. Maksat tövbeye teşviktir. Müteakip âyet, günahların affını tövbenin yanında, Allah’ın gönderdiği hidâyeti kabul etmenin de lüzumu ile birlikte düşünmemizi telkin etmektedir.

Hz. Peygamber (a.s.)’dan şöyle dediği nakledilir: “Bu âyeti, dünyaya ve dünyada bulunan bütün şeylere değişmem”

54 – Size azap gelip çatmadan önce, Rabbinize dönün ve O’na teslim olun, O’na itaat edin.

Yoksa yardım göremezsiniz.

55 – Size azap farkına varmadığınız yerden ansızın gelip çatmadan önce,

Rabbiniz tarafından size gönderilen hükümlerin en güzeline tâbi olun.

“İndirilenin en güzeli” “Kur’ân-ı Kerîm” olarak tefsir edilir. Ayrıca: 1. Nehyedilen, yasaklanan şeyler değil, emredilen şeyler. 2. Ruhsatlar değil de azimetler. 3. Mensuh değil de nâsîh hükümler diye de tefsir edilir.

56 – Ta ki kişi şöyle demeye mecbur kalmasın:

“Rabbime karşı yaptığım bunca kusurdan dolayı yazıklar olsun bana!

Yazıklar olsun bana ki ben O’nun diniyle, kitabıyla alay edenler arasında yer aldım!”

57 – Yahut: “Allah bana hidâyet verseydi, ben de Allah’a karşı gelmekten sakımanlardan olurum.”

58 – Yahut azabı göreceği sıra: “Ah! Elime bir fırsat geçse de iyilerden olsam!”

59 – Yüce Allah şöyle buyurur:

“Hayır! âyetlerim sana geldi de sen onları yalan saydın,

onları kabul etmeyi kibirine yediremedin,

büyüklik tasladın ve kâfirler zümresine dahil oldun!”

60 – Uydurduğu şeyleri Allah’a mal edip

O’nun adına yalan söyleyen kimselerin kıyamet günü yüzlerinin kapkara kesildiğini görürsün.

Allah'a karşı böyle kibirli davrananlar, büyüklük taslayanlar için cehennemde yer mi yok?

61 – Allah, Kendisine karşı gelmekten sakınan takvâ ehlini ise, iman ve takvâları sayesinde, o cehennemden kurtarıp muratlarına kavuşturur.

Onlara hiçbir fenalık dokunmaz. Onlar asla üzülmezler de.

62 – Her şeyi yaratan Allah'tır.

Her şey O'nun tasarruf ve yönetimindedir.

63 – Göklerin ve yerin hazinelerinin anahtarları O'nun nezdindedir.

Allah'ın âyetlerini inkâr edenler var ya, işte asıl hüsrana, en büyük kayba uğrayanlar onlardır.

64 – Sen de ki: “Ey cahil topluluk! Böyle iken, siz ne cesaretle benden Allah'tan başkasına ibadet etmemi istiyorsunuz?

65 – Halbuki sana da, senden önceki peygamberlere de şu gerçek vahyolunmuştur ki:

“İyi dikkat et! Şirke düşersen yaptığın bütün makbul işler boşa gider ve sen âhirette kaybedenlerden olursun!”

66 – “Bilakis, sen yalnız Allah'a kulluk et ve O'na şükredenlerden ol!”

67 – Ama onlar, Allah'ın kudret ve azametini hakkıyla takdir edemediler, O'na lâıyk tazimi göstermediler.

Halbuki bütün bir dünya kıyamet günü O'nun avucunda, gökler âlemi de bükülmüş olarak elinin içindedir.

Böyle bir azamet ve hâkimiyet sahibi olan Allah, onların uydurdukları ortaklardan yücedir, münezzehtir.

Hz. Peygamber (a.s.) bir gün hutbe verirken bu âyeti okuyup şöyle buyurdu: “Allah, o gün gökleri ve yıldızları, bir çocuğun elinde topu çevirdiği gibi, çevirir ve şöyle buyurur:” İlah Ben'im! Hükümdar Ben'im! Cebbar Ben'im! Büyüklük Ben'imdir! Nerede dünya hükümdarları? Nerede dünyadaki zorbalı, mütekebbirler!”

68 – Sûra üflenir; Allah'ın diledikleri dışında, göklerde ve yerde kim varsa çarpılıp cansız yere düşer.

Sonra ona bir daha üflenir: Bir de bakarsın bütün insanlar,

kabirlerinden ayağa kalkmış, etrafa bakınıp duruyorlar! [79,13-14; 17,52; 30,25]

Bu âyette sûra iki kere üfleneceği bildirilmiştir. Neml, 87. âyetinde bu ikisinden önce bir kere daha üfleneceğinden söz edilmiştir. Onun için Hz.

Peygamber (a.s.) sûra üç üfleme bildirmiştir. 1. *Nefhatü'l feza'* (dehşetli bir ses) 2. *Nefhatu's-sa'k* (öldüren ses) 3. *Nefhatu'l kıyame*(diriliş üflemesi)

İstisna edilenler: En büyük dört melektir. Bazı müfessirler ayrıca, Hamele-i Arş, yahut rıdvan melekleri, huriler, Malik (cehennem sorumlusu) ve Zebanileri de sayarlar.

69 – Mahşer yeri Rabbinin nûru ile ışıltı ışıltı aydınlanır. Amel defterleri, hesap kitap ortaya konur, derken... peygamberler ve şahitler getirilir.

Haklarında tam adaletle hükmedilir ve onlara asla haksızlık yapılmaz. [21,47; 4,40]

Şahitler: ilk hatıra gelenler: Allah'ın buyruklarını getiren peygamberlerdir. Hafaza melekleri, veya diğer hayırlı insanlar da olabilirler.

70 – Herkese, yaptığığın karşılığı tam tamına ödenir. Zaten Allah, onların yaptıklarını pek iyi bilmektedir.

71 – Kâfirler bölük bölük cehenneme sürülür.

Nihayet oraya varıp da kapılar açılınca cehennem bekçileri onlara şöyle sorar:

“Size Rabbinizin âyetlerini okuyan

ve Allah'ın huzuruna çıkacağınız bu günü bildirerek,

sizi uyaran peygamberleriniz gelmedi mi?”

“Evet geldiler” derler, “fakat kâfirler hakkında azap hükmü kesinleşti, şimdi ne desek boş!” [52,13; 19,85-86; 17,97; 67,8-10]

Buradan, yükümlülüğün vahiy ile başladığı anlaşılır. Zira meleklerin azarlamasına esas olan şey, peygamber ve kitapların gelmesi olmuştur.

72 – “Cehennem kapılarından orada ebedi kalmak üzere, girin!”

Allah'a karşı büyüklük taslayanların barınakları ne fena bir yer!” denilir.

73 – Rab'lerine karşı gelmekten sakınanlar ise bölük bölük cennete sevkolunurlar.

Nihayet oraya varıp da kapıları açılınca cennet bekçileri “Selam olsun sizlere, ne mutlu size! Haydi, ebediyyen kalmak üzere, giriniz oraya!” derler.

Takvâ din dilinde: Kişinin, âhirette kendisine zarar verecek şeylerden sakınmasıdır. Başta şirk ve küfürden, haram ve günahlardan, hatta tenzihen mekruh şeylerden sakınma, buna dahildir.

74 – Onlar şöyle karşılık verirler: “Hamd-ü senalar olsun o Allah'a ki sözünde durdu ve dilediğimiz yerinde oturacağımız şekilde bizi cennete yerleştirdi.

Çalışanların mükafatları ne güzelmiş! [3,194; 7,43; 35,34-35; 21,105]

75 – Sen o gün melekleri de Arş'ın etrafını çevrelemiş

Rablerine zikir, tenzih ve hamd eden vaziyette görürsün.

Derken, aralarında adaletle hükmolunur ve “Hamd-ü senalar Rabbülâlemin olan Allah’a mahsustur.” diye bitirilir. [40,7] {KM, Vahiy 5,11; 7,11}

MÜ'MİN SÜRESİ

Mekke döneminin sonlarında inmiş olup 85 âyettir. Sürenin meşhur olan iki adı vardır. *el-Mü'min* isminin sebebi, 28. âyette geçen mümin zattır. *Gâfir* ismi ise sürenin üçüncü âyetinde yer alan ilahî sıfattan gelmektedir. *Havâmim* diye çoğul şekli yapılan 40-46. sûrelerin (7 Hâmim'ler) hepsine birden Havamîm ismi verilmektedir.

Bu sûre önce Allah'ın bazı vasıflarını, kâfirlerin O'nun yolundan saptıklarını, daha önce bazı sapkınların cezaya uğratıldıklarını, Hz. Mûsâ (a.s.)'in tebliği, ona olan imanını uzun süre gizlemiş olan üst düzey devlet yetkilisi müminin gerçeği ortaya koyup tebliğ ve irşadda bulunması, Allah'ın kudret ve hikmetini gösteren bazı kevnî âyetlerden sonra, hakkı yalan sayanların fecî âkıbetlerini bildirerek sona erer.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

1-2 – Hâ, Mîm. Bu kitabın vahyolunup bölüm bölüm indirilmesi, azîz ve alîm (üstün kudret sahibi, her şeyi en mükemmel tarzda bilen) Allah tarafındandır.

Hâ, Mîm, İbn Abbas (r.a)'dan nakledildiğine göre Allah Teâlanın ism-i âzamıdır.

3 – O, aynı zamanda günahları bağışlar, tövbeleri kabul buyurur, ama cezalandırması da çetin olup, lütuf ve ihsanı pek geniştir.

Ondan başka tanrı yoktur.

Dönüş yalnız O'na olacaktır. [15,49-50; 14,34; 13,41]

4 – Allah'ın âyetleri konusunda kâfirlerden başkası tartışma çıkarmaz.

Fakat onların kazanç sağlayarak şehir şehir dolaşmaları seni aldatmasın!

Şunu iyi bilmelidir ki; kâfirlerin girişmek istedikleri kısır tartışmanın ötesinde, Kur'ân'ın hakikatlerini açıklamak, müşkillerini gidermek, mütaşabihlerini aydınlatmak, inkârcıların onun aleyhindeki itirazlarını cevaplandırmak, mümine yakışır tarzda mücadele etmek, taatlerin başında gelir.

5 – Kendilerinden önce Nûh halkı, onlardan sonra gelen daha birtakım gruplar da dini yalan saydılar.

Her toplum tartaklamak için, resullerine karşı harekete geçtiler ve hakkı yıkmak için birtakım batıl şeyleri ileri sürdüler, ama Ben de onları kısıkıvrak yakalayiverdim.

İşte düşünün: Benim cezalandırmam nasılmış, bir görün! [3,196-197; 31,24]

6 – İnkârcıların cehennemlik olduklarına dair hüküm böylece kesinleşti.

7 – Arşı taşıyan, bir de onun çevresinde bulunan melekler devamlı olarak Rab’lerini zikir ve O’na hamd ederler.

O’na gerçekten iman ederler ve müminler için şöyle mağfiret diler ve dua ederler:

“Ey Ulu Rabbimiz, senin rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır!

O halde tövbe edenleri ve Senin yoluna tâbi olanları, affet

ve onları cehennem azabından koru!” [69,17]

Hamele-i Arş dört olup, 69,17 âyeti gereği, kıyamet günü sekize çıkarılacaklardır. Arşı yüklenmeleri; onların koruma ve organizasyon ile görevli olduklarını, mecazî olarak bildirmeden ibarettir. Yahut arş sahibi olan Allah’a yakınlıklarına da îma olabilir.

8 – “Ey bizim ulu Rabbimiz! Sen, onları ve onlarla birlikte

babalarından, eşlerinden ve nesillerinden iyi kimseleri

kendilerine vâd ettiğin Adn cennetlerine yerleştire.

Muhakkak ki Sen azîz ve hakîmsin (üstün kudret, tam hüküm ve hikmet sahibisin). [52,21]

9 – Hem onları kötülüklerden, günahlardan koru!

Sen kimi dünyada kötülüklerden korursan, muhakkak ki ona (ukbada) merhamet edersin.”

İşte asıl kurtuluş ve büyük mutluluk da budur.

Seyyiat üç anlama gelebilir ki burada üçü de kasdolunmuştur: 1. Yanlış inanç, kötü ahlâk ve kötü işler, 2. Dalâlet ve kötü işlerin vebali. 3. Dünyada, berzahta ve kıyamet günündeki âfetler ve eziyetler.

10 – Kâfirlere şöyle nida edilir: “Allah’ın size gazabı, sizin kendinize olan buğzunuzdan daha şiddetlidir.

Zira siz imana dâvet edildiğinizde red ve inkâr ederdiniz.”

11 – Onlar ise: “Ya Rabbenâ!” derler, “Sen bizi iki defa öldürdün, iki defa dirilttin.

İşte günahlarımızı itiraf ettik.

Şimdi, telafi etme için buradan çıkmaya bir yol yok mudur?” [32,12; 35,37; 23,107-108]

Bu âyet ile 2,28’den çıkan duruma göre insan dört safhadan geçer: 1. Ölü (yani yokluk) hali. 2. Hayata mazhar olup dünyaya gelmesi. 3. Ölüm 4. Ölümünden sonra diriliş. Kâfirler ilk üç safhayı mecburen kabul ederken, Peygambere inanmadıklarından sadece son safhayı inkâr ediyorlardı.

12 – Onlara şöyle cevap verilir:

“Bu hale düşmenizın sebebi şudur ki: Allah’ın birliğine inanmaya çağırıldığınızda reddederdiniz, ama O’nun eşinden, ortağından bahsedildiğinde inanırdınız.

Artık şimdi hakkınızdaki karar o çok ulu ve yüce Allah’a aittir.” [6,27-28]

13 – Size kudret ve hikmetine dair delillerini gösteren, gökten size rızık indiren O’dur.

Fakat ancak gönülden Allah’a dönen kimse düşünüp ibret alır.

14 – O halde kâfirler hoşlanmasalar da siz, ibadeti gönülden ve yalnız Allah’a yaparak O’na dua edin.

15 – O, dereceleri yükselten, arş sahibi olan Allah, o büyük buluşma gününün dehşetini haber vermek için,

kullarından dilediğine emrini tebliğ için rûhu indirir. [70,3-4; 16,2; 26,192-194]

Rûh kavramı ile: vahiy ve nübüvvet kastedilmiştir.

16 – O büyük buluşma günü, bütün insanların mezarlarından kalkıp meydana çıkarıldıkları bir gündür.

Öyle ki onların işlerinden ve hallerinden bir tek şey bile Allah’a saklı kalamaz.

Allah onlara şöyle hitab eder: “Bugün mülk ve hâkimiyet kimin?

Mutlak galip, tek hâkim olan Allah’ın!”

17 – Bugün her kişi, ne işlemişse onun karşılığını alır, bugün kimseye haksızlık edilmez.

Muhakkak ki Allah hesapları pek çabuk görür. [31,28; 54,50]

18 – Onları, yaklaşan müthiş güne karşı uyar!

Yürekler ağza gelir, yutkunur da yutkunurlar.

O zalim kâfirlerin ne dostları, ne de sözüne itibar edilir şefaathileri olabilir. [53,57-58; 54,1; 21,1; 16,1; 67,27; 78,38]

19 – O, gözlerin hain bakışını ve kalplerin sakladığı bütün şeyleri dahi bilir.

20 – Allah hakkı ve adaleti gerçekleştirir.

Müşriklerin yalvardıkları putlar ise hiçbir şeyi yerine getiremezler.

Çünkü Allah her şeyi hakkıyla işitir ve görür. [53,31]

21 – Hiç dünyada dolaşıp da kendilerinden önce gelip geçenlerin âkıbetlerinin nasıl olduğunu görmüyorlar mı?

Onlar gerek kuvvet, gerekse dünyada bıraktıkları eserler yönünden kendilerinden daha güçlü idiler.

Öyle iken Allah onları günahları sebebiyle yakalayıp cezalandırdı

ve Allah'a karşı kendilerini koruyan da çıkmadı. [46,26; 30,9]

22 – Böyle oldu... Zira peygamberleri kendilerine açık açık delillerle geldikleri halde bunlar onları red ve inkâr ettiler.

Allah da onları yakalayıp cezalandırdı. Çünkü O pek kuvvetlidir, cezası da çetindir.

Beyyinat (açık deliller) şu üç anlama gelebilir: 1. Allah tarafından gönderilen Peygamberler. 2. Peygamberlerin getirdikleri mesaj. 3. Dünya hayatı hakkında vaz edilen kurallar.

Bu kurallar, dürüstlüğü öğreten ve hep dürüst yaşayan bir insanın, yalancı ve menfaatçi olmadığının açık bir delilidir.

23-24 – Gerçekten Biz Mûsa'yı âyetlerimiz, mucizelerimiz ve apaçık bir yetki ile Firavun'a, Hâman'a ve Kârûn'a gönderdik de onlar:

“Bu yalancı bir sihirbazdır” dediler. [51,52-53]

25 – Mûsa onlara Bizim tarafımızdan gerçeği getirince,

“Onun yanında bulunan müminlerin oğullarını öldürün, kızlarını ise hayatta bırakın” dediler.

Fakat kâfirlerin hile ve tuzakları boşa çıkar. [14,6; 2,49]

Hz. Mûsâ'nın doğumundan önce de Firavun böyle bir uygulama yaptırmış, bilahere bu uygulamaya son vermişti.

Fakat Hz. Mûsâ peygamber olarak gönderilince, öncekinin yerine geçen yeni Firavun da aynı endişelerden hareketle, tekrar erkek çocukları öldürtmeye başladı.

26 – Firavun: “Bırakın beni, şu Mûsâ'yı öldüreyim. O da varsın Rabbine yalvarsın, bakalım O kendisini kurtaracak mı? Zira bu gidişle onun, sizin dininizi değiştireceğinden veya ülkede anarşi çıkaracağından endişe ediyorum.” dedi.

Burada dinden maksat: Mısır toplumunun tuttuğu yol ve medeniyettir. Firavun aslında kendi saltanatının yıkılacağından korktuğu halde, birçok politikacı gibi, güya halkı düşündüğü için, onlar namına Mûsâ'yı yok etmeye giriştiğini ileri sürüyordu.

27 – Mûsâ da şöyle dedi: “Ben, âhirete, hesap gününe inanmayan her kibirli ve zorbadan benim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a sığınırım.”

28-29 – Firavun hanedanından olup o zamana kadar iman ettiğini saklayan biri çıkıp şöyle hitap etti: “Ne o, siz bir insan “Rabbim Allah'tır” dedi diye kalkıp

onu öldürecek misiniz? Halbuki o Rabbiniz tarafından açık belgeler ve mûcizeler de getirdi.

Eğer yalan söylüyorsa, yalanı zaten kendisinin aleyhinedir. Ama şayet doğru söylemişse, en azından onun sizi tehdit ettiği şeylerin bir kısmı başınıza gelecektir.

Şu bir gerçektir ki Allah haddi aşan, yalancı kimseleri iflah etmez.

Ey benim sevgili halkım! Bugün hakimiyet sizindir, ülkede üstünlük sizdedir. Ama yarın Allah'ın azabı başımıza gelir çatarsa, söyler misiniz hangi kuvvet bizi kurtarabilir?"

Buna karşılık Firavun: "Ben size sadece kendimce uygun bulduğum görüşü bildiriyor ve size tutulması gereken doğru yolu gösteriyorum" dedi.

"Firavunun sarayındaki mümin" kıssası, Tevrat ve Talmudda yer almayan bir kıssa olup, İsrail tarihi ile ilgili olarak Kur'ân'ın dünya tarihine bir armağanıdır.

Bu zat hissiyattan uzak, tarafsız konuştuğu intibamı vermeğe ihtimam göstermekte ve münazarada insaf prensibini uygulamaktadır. Zira önce onun yalancı olma faraziyesini, sonra vâd ettiği her şey olmasa dahi, bir kısmının gelme ihtimalinin bile onları nasıl düşündürmesi gerektiğini anlatmak istemiştir.

Bu zat imanını belirtmeksizin müphem bir ifade ile şöyle demek istiyor: "Sizler Mûsâ'nın dürüst olduğunu tesbit etmekle beraber yalancılıkla itham ediyorsunuz. Bu iki zıt vasıf bir arada bulunamaz. Şu halde insanlara bile yalan söylemeyen bir kimse, Allah'ın elçisi olmadığı halde hiç Allah adına yalan uydurur mu? "O, beni size elçi olarak gönderip şöyle şöyle dedi" diyerek en müthiş, en tehlikeli yalanı söyler mi?" Yahut muhataplarına şunu anlatmak istemektedir: "Siz haddi aşp Mûsâ'yı öldürürseniz bilin ki Allah böyle yapanları asla iflah etmez!"

Öyle anlaşılıyor ki Firavun, kabinesindeki bu zatın iman ettiğini farketmemişti. Zira ona kızdığına dair bir alâmet zikredilmiyor. Bununla beraber, sözlerinin gereğini yapma cihetine de gitmiyor.

30-31 – O imanlı zat bunun üzerine: "Ey benim halkım" dedi, "Ben sizin hakkınızda, Nuh halkının, Âd halkının, Semûd halkının ve ondan sonraki milletlerin başına gelen âkıbetin sizin de başınıza gelmesinden endişe ederim. Yoksa suçsuzlara azab etmek sûretiyle Allah kullarına zulmetmek istemez."

32 – "Ey benim halkım! Ben sizin hakkınızda o feryad-u figan gününden, birbirinizden imdad isteyeceğiniz günden endişe ediyorum."

33 – "O gün arkanızı dönüp kaçmak istersiniz ama ne çare! Sizi Allah'ın azabından koruyacak hiç kimse bulunmaz. Evet Allah kimi şaşırtırsa, artık ona yol gösteren olmaz."

34 – "Daha önce Yusuf da size açık açık delillerle gelmiş,

siz onun getirdiği gerçek hakkında da Şüphe edip durmuŐtunuz.

Nihayet vefat edince: “Ondan sonra Allah artık hiçbir peygamber göndermez” demiŐtiniz.

İŞte Allah haddi aşan, Őüpheci kimseleri böyle Şaşırtır.

Bundan maksat Şudur:

“Sizin selefleriniz de vaktiyle Mûsâ’nın ecdadından Yusuf’u reddetmiŐlerdi. Fakat sonra onun faziletini kabule mecbur kaldılar ve onun ülkeye büyük faydasını gördüler. Ona o derece makam verdiniz ki “Artık onun üzerine peygamber olamaz!” diye başka peygamberleri reddetmeye bile bahane yaptınız. Öyleyse dikkat edin, bu sefer göz göre göre yanlış bir iş yapmayın!”

35 – Kendilerine ulaşmış hiçbir delile dayanmaksızın

Allah’ın âyetleri hakkında ileri geri tartışanların bu hareketleri, hem Allah indinde, hem de iman edenler yanında pek büyük bir gazaba yol açar.

İŞte Allah, her kibirli ve zorbanın kalbini böylece mühürler.

36-37 – Firavun: “Haman! benim için bir kule inşa et,” dedi,

“Umarım ki böylece yükselebilir, göklere yol bulur da Mûsâ’nın Tanrısına ulaşırım.

Gerçi ben onun yalancı olduğunu zannediyorum ya, neyse!”

İŞte böylece, Firavun’un kötü gidiŐatı kendisine cazip göründü ve yoldan çıkarıldı.

Sonuç itibariyle Firavunun hilesi ve düzeni de tamamen boşa ıktı [28,38]

Firavun bir gözetleme kulesi yaptırarak teknik bir teŐebbüste bulunmak ve bu Şekilde Hz. Mûsâ’yı güya yalancı çıkarmak için bir Őarlatanlık yapmak istiyordu. Bunda Şu iki düŐünceden biri vardı: Ya halka diyecekti ki, “İŞte gökleri gözetledik, orada Mûsâ’nın dediği İlahî göremedik, olsaydı görünmesi gerekirdi” veya diyecekti ki: “Bakınız! Biz bu kadar malî imkânlarımızla göklere çıkmanın yolunu bulamadık, o halde Mûsâ nereden çıktı da bize onların Rabbi tarafından görevli olduğunu söylüyor?”

Müteakip âyet, Firavun’un bu husustaki aptallığına ve kötü tutumuna işaret eder: Zira Allah’ın varlığını gökler, yer ve yerdeki bunca varlık gösterirken, gökte bir yıldız arar gibi O’nu aramak akıl kârı değildir.

38 – İman eden zat Şöyle devam etti:

“Ey benim halkım, gelin bana uyun ki size doğru yolu göstereyim.”

39 – “Ey benim halkım! Bu dünya hayatı, basit bir metâ’dan, geçici bir eğlenceden ibarettir.

Âhiret ise, işte asıl yerleşecek yer orasıdır.”

40 – “Kim bir kötülük işlerse, sadece o kadar cezalandırılır.

Ama, mümin olarak, ister erkek ister kadın, kim makbul ve güzel bir iş yaparsa, işte onlar cennete girer ve orada hesapsız nimetlere nail olurlar.”

41 – “Ey benim sevgili halkım, nedir bu başıma gelen?

Ben sizi kurtuluşa dâvet ederken, siz tutup beni ateşe çağırıyorsunuz!”

42 – “Çünkü benim, Allah’ı inkâr etmemi ve O’nun ortağı olduğuna dair hiçbir bilgim olmayan şeyleri,

Kendisine şerik yapmamı teklif ediyorsunuz.

Ben ise sizi (üstün kudret sahibi ve mağfireti pek bol olan) o azîz ve gaffâr’ın yoluna dâvet ediyorum.”

“Rububiyette değil de, mâbudiyette şerik olduğuna dair hakkında hiçbir ilmim olmayan şeyler” demektir. Burada ilmi nefyetmekten maksat, mâlumu reddetmektir. Ve bir de şuna işaret vardır: Uluhiyet, yani İlah olmak için, mutlaka onun hakkında bilgi sahibi olmayı icabettirecek delil lâzımdır.

43 – “Hiç şüphe yok ki sizin beni tapmaya dâvet ettiğiniz putların, ne dünyada, ne de âhirette, asla kendilerine ibadete dâvet yetkileri yoktur.”

“Şu kesin ki: hepimizin dönüp varacağı yer Allah’ın huzurudur ve haddi aşanlar cehennemi boylayacaklardır.” [46,5-6; 35,14]

44 – “Size söylediğim şu sözleri yakında hatırlayacaksınız.

Artık ben işimi Allah’a bırakıyorum.

Çünkü Allah kullarını pek iyi görmektedir.”

45 – Allah onu, o kâfirlerin tuzaklarının şerrinden korudu.

Firavun hanedanını da kötü azap kuşatıverdi.

Öyle anlaşılıyor ki bu zat çok muteber bir mevkide olduğundan, bu sözlere rağmen Firavun ona ilk merhalede bir zarar veremedi. Fakat en yakın çevresinin bile Mûsâyı kabul ettiğini görerek, ondan etkilenenleri tasfiye etme planlarına girişti. Bu arada Hz. Mûsâ’ya hicret emri geldi. Peşine düşen Firavun suda boğuldu.

46 – Onlar sabah akşam ateşin karşısına getirilirler. Kıyamet koptuğunda da: “Haydi, Firavun hanedanını en şiddetli azaba sokun!” denilir.

Âyet kabir azabına işaret eder. Kabirde azap ruhlarıdır. İbn Mes'ud (r.a)'dan rivayet edildiğine göre kâfirlerin ruhları siyah kuşların bedenine girip sabah akşam cehenneme karşı tutulurlar, bu iş kıyamet gününe kadar böylece devam eder.

Buharî ve Müslim tarafından nakledilen bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber (a.s.) ister cennetlik, ister cehennemlik olsun, ölen kişiye kabirde, sabah akşam gideceği yer gösterilip “İşte dirildikten sonra gideceğin yer!” denileceğini bildirmiştir.

47 – Ateşin içinde birbirleriyle tartışırken zayıflar, dünyada büyüklük taslayanlara:

“Biz bunca zaman size tâbi olduk, bari ateş azabının bir kısmını olsun kaldırabilir misiniz?”

48 – Büyüklük taslayanlar da: “Bizim hepimiz ateşin içindeyiz.

Allah kulları arasında vereceği hükmü verdi, iş bitti!”

49 – Ateşte olanlar bu sefer, cehennem bekçilerine:

“Ne olur, Rabbinize bizim için yalvarın. Bir gün olsun, azabımızı hafifletsin!” derler.

50 – Onlar: “Peygamberleriniz size açık açık delillerle gelmediler mi?” deyince:

“Evet!” diye cevap verirler.

Bu defa onlar: “O halde siz kendiniz yalvaracaksınız yalvarın (biz sizin durumunuzdaki kimseler için dua etmeyiz.)” derler.

Kâfirlerin duaları ise neticesiz kalır.

51 – Biz resullerimize ve iman edenlere, hem dünya hayatında, hem de şahitlerin çağırılıp dinlendiği günde, elbette yardım ederiz.

52 – O gün zalimlere mazeretleri fayda sağlamaz.

Onlara sadece lânet vardır! Onlara sadece kötü bir yurt vardır!

53 – Biz gerçekten Mûsâ'ya doğru yolu gösteren rehberi verdik ve İsrail evlatlarını kitaba vâris yaptık.

54 – O kitap, akl-ı selim sahipleri için bir hidâyet rehberi ve öğüt kaynağıdır.

55 – O halde, sen sabret! Çünkü Allah'ın vaadi gerçektir.

Hem günahından istiğfar et, sabah akşam Rabbine hamd ederek zikir ve ibadete devam et.

Hz. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem günah işlemekten korunmuştur. Ümmetine örnek olmak için ve ümmetinin fertlerinin günahları için istiğfar etmesi sözkonusudur.

Yahut burada hitap, Hz. Peygamber (a.s.m)’a olmayıp dolaylı şekilde ümmete hitap edilmektedir. İma yolu ile, ümmetin af dilemesi emredilmektedir.

56 – Kendilerine ulaşan hiçbir delil olmaksızın

Allah’ın âyetleri hakkında ileri geri tartışanların içlerinde olan duygu, sırf bir büyüklük kompleksinden başka bir şey değildir, ama onlar o özendikleri dereceye asla ulaşamazlar.

Sen onların şerrinden Allah’a sığın.

Çünkü O, her şeyi tam mânasıyla işitir ve bilir.

57 – Gökleri ve yeri yaratmak, insanları yaratmaktan daha büyük bir iştir, ama insanların çoğu gerçeği bilmezler. [46,33]

58 – Görmeyenle gören bir olmaz.

İman edip makbul ve güzel işler yapanlarla

hep kötülük yapanlar da bir olmaz.

Ne de az düşünüyorsunuz!

Âyet âhiretin varlığının aklî deliline işaret eder. Şöyle ki: Âhiret olmazsa mümin ile kâfir, iyi ile kötü bir olur. Kötülükler teşvik edilmiş olur. Ahlâk denilen kavram ortadan kalkar.

59 – Kıyamet saati mutlaka gelecektir.

Bunda hiç şüphe yok.

Fakat insanların ekserisi buna inanmazlar.

60 – Rabbiniz buyurdu ki: “Bana dua edin ki size karşılık vereyim.

Zira Bana ibadet, yani dua etmeyi kibirlerine yediremeyenler, zelil ve rezil olarak cehenneme gireceklerdir.” {KM, Yeremya 33,3; Matta 7,7; Markos 11,24}

Bu âyetten “Duanın ibadetin rûhu” olduğu anlaşılmaktadır. Dua etmek, Allah’a yönelmenin ta kendisidir. Nitekim Hz. Peygamber (a.s.): “Dua, tam tamına ibadettir” ve yine: “Dua, ibadetin başıdır,” “Dua, ibadetin özüdür” buyurmuştur.

“Allah, kendisine dua etmeyen kuluna azab eder” “Dua, başınıza gelmiş ve gelecek olan musîbetlerden sizi korur. Ey Allah’ın kulları! Dua ediniz” buyurmuştur. Çünkü Allah’ın yardımı olmaksızın, bizim tedbirimiz fayda sağlamaz.

61 – Allah, sükunet bulup dinlenmeniz için geceyi yarattı.

Etrafınızı görüp çalışabilmeniz için de aydınlık olan gündüzü var etti.

Doğrusu Allah, insanlara büyük lütuf sahibidir, fakat insanların ekserisi şükretmezler.

62 – İşte Rabbiniz, bütün bunları yapan, her şeyi yaratan Allah'tır. O'ndan başka ilah yoktur.

Böyle iken nasıl oluyor da bu gerçeği kabul etmektен vazgeçiyorsunuz?

63 – Gerçek durumu bile bile Allah'ın âyetlerini inkâr edenler, aynı şekilde, haktan yüz çevirmişlerdi.

64 – Allah o yüce Zattır ki sizin için yeryüzünü yerleşme yeri, göğü de kubbeli bir çatı yapmış, size sûret verip sûretlerinizi de güzel kılmış ve sizi helâl hoş nimetlerle rızıklandırmıştır.

İşte sizin Rabbiniz olan Allah bu Zattır.

Demek âlemlerin Rabbi olan Allah ne Yücedir!

Dünyanın etrafını, portakalın kabuğunun meyve kısmını sarması gibi saran atmosfer küresi, kubbeli çatı durumundadır. Uzaydan gelen zararlı ışınlar, meteorlar gibi dış tesirleri önlemek suretiyle dünyadaki hayatın devamını sağlamaktadır.

Bu âyet insanlar için dünyanın nasıl elverişli halde hazırlandığını, Allah'ın onlara tam münasip bir yaratılış, her türlü organ ve sistemler, birçok nimet ve gıdalar, bitmek tükenmek bilmez imkânlar verdiğini düşündürmektedir.

65 – Tam mânasıyla Diri olan yalnız O'dur.

Ondan başka tanrı yoktur.

Öyleyse ibadeti gönülden olarak ve yalnız O'na yapın, yalnız O'na yalvarın.

Bütün hamd ve övgüler âlemlerin Rabbi Allah'adır.

66 – De ki:Rabbimden bana açık deliller gelince sizin Allah'tan başka ibadet ettiklerinize tapmam yasaklandı ve bana âlemlerin Rabbine teslim olmam emredildi.

67 – O'dur ki sizi (atanız Âdemi)toprakdan, sonra tek tek siz insanları da bir menîden, sonra alakadan (embriyodan) yarattı.

Sonra sizi analarınızın karnından bebek olarak çıkarır, derken sizi güçlü kuvvetli bir çağa eriştirir, sonra ihtiyarlığa varacak kadar yaşatır.

İçinizden kimi daha da önce öldürülür,

kiminizin ömrü bir vâdeye kadar uzatılır.

Olur ki aklınızı kullanıp bunları düşünürsünüz diye böyle yapar.

68 – Hayatı veren ve hayatı alıp öldüren O'dur.

Bir işin olmasına hükmedince, sadece "Ol!" der, o da hemen olur.

69 – Baksanıza Allah'ın âyetleri hakkında tartışanlara, ileri geri konuşanlara!

Nasıl oluyor da haktan vazgeçiyorlar?

70 – Kitabı ve elçilerimizle gönderdiğimiz buyrukları yalan sayanlar, suçlarının neticesini yakında öğreneceklerdir. [77,15; 55,43-44; 37,68]

71-72 – Boyunlarında demir halkalar, ayaklarında zincirler olarak önce kaynar suya sürüklenecek, sonra da ateşte cayır cayır yakılacaklardır. [56,41-44]

73-74 – Sonra da kendilerine şöyle denilecektir:

“Allah’tan başka O’na şerik saydığımız putlar nerede?”

Onlar: “Bizden uzaklaşıp ortadan kayboldular.

Daha doğrusu, biz, taptıklarımızın bir hiç olduğunu, şimdi anladık.

Meğerse bizim taptıklarımız, bir hiçten ibaretmiş.”

İşte Allah, kâfirleri böyle şaşırtır. [6,23]

75 – Bu şaşırtmanın sebebi, dünyada haksız yere şımarıp kibirlenmeniz ve taşkınlık yapmanızdır.

Haksız yere (bi gayri hakk): “şirk ve azgınlık yaparak” demektir.

76 – Haydin, içinde devamlı kalmak üzere cehennem kapılarından girin.

Kibirlilerin yeri, ne kötü bir yerdir!

77 – Sabret! Çünkü Allah’ın vâdi gerçektir.

Biz onlara vâd ettiğimizin bir kısmını sana göstersek de,

yahut senin ruhunu yanımıza alsak da, onlar mutlaka sonunda dönüp huzurumuza geleceklerdir.

78 – Biz senden önce de birçok elçil gönderdik.

Onlardan bazısını sana anlattık, bazısını ise anlatmadık.

Hiçbir peygamber, Allah’ın izni olmaksızın bir mûcize getiremez.

Allah’ın emri gelince de hak ve adaletle hükmolunur ve batıl yolda olanlar, (özellikle ısrarla, resulün azap getirmesini isteyenler) hüsrana uğrarlar.

Bir hadis-i şerife dayanarak müfessirler Allah Teâlânın çeşitli devirlerde ve yerlerde 124.000 peygamber gönderdiğini söylerler. Kur’ân’da isimleri ve tebliğleri bildirilen peygamberlerin sayısı 28’dir.

Müşrikler, kendilerinin tehdid edildikleri azabı pek ciddiye almadıklarından, Hz. Peygamber (a.s.)’a: “Haydi, göster bakalım!” diye acele ediyorlardı. Âdeta bir oyun ve seyir merakı ile teklifte bulunuyorlardı. Allah Teâla ise şunu bildirmek istiyordu: “Mûcize bir oyun değil, bir gösteri değil, bir son fırsattır. Mûcizeden sonra, imana gelmezlerse, fecî sonları geldi demektir.”

79 – Allah O Yüce Zattır ki, sizin binmeniz için hayvanlar yaratmıştır, hem onların bazılarının etlerini de yersiniz.

80 – Sizin onlarda birtakım başka menfaatleriniz de vardır. Ayrıca içinizden hissettiğiniz bir ihtiyacı onlara binerek ve yükünüzü yükleyerek giderirsiniz. Karada onların, denizde gemilerin üzerinde taşınırsınız.

Yerkürenin dörtte üçü su, dörtte biri ise topraktır. Birbirinden denizlerle ayrılan kıtalar arasında ticaret ve sair gayelerle seferler için, su ve rüzgâra ihtiyaç vardır. Ayrıca geceleyin denizde yol alan gemiler, yollarını bulmada gökteki yıldızlardan yararlanırlar. Bunca imkânı, insanın emrine veren Allah, elbette bir hesap soracaktır.

81 – Allah böylece size kudretinin alâmetlerini gösterir.

Artık Allah’ın hangi delillerini inkâr edebilirsiniz?

82 – Onlar hiç dünyayı gezip dolaşmadılar mı ki kendilerinden önceki ümmetlerin âkıbetlerinin nasıl olduğunu görüp ders alsınlar?

Oysa onlar, kendilerinden gerek kuvvet, gerek ülkede bıraktıkları eserler bakımından daha ileri idiler.

Ama onların elde ettikleri bu özellikler kendilerine fayda vermedi. Fecî âkıbetlerini önleyemedi. [40,4-5; 30,9]

Bu âyet, önceki kısmın özeti olup 4-5 ve 21. âyete bir daha göz atılırsa iyi olur.

83 – Resulleri onlara açık açık delilleri getirdikçe, bunlar kendilerinde bulunan bilgi ile şımarıp böbürlendiler (Peygamberlerin getirdiği hidâyetle alay ettiler).

Sonunda alaya almalarının cezası, kendilerini her taraftan kuşatıverdi.

84 – Onlar Bizim azabımızın şiddetini görür görmez

“Allah’ın birliğine iman ettik, ona şerik saydığımız putları da red ve inkâr ettik” dediler.

85 – Fakat şiddetimizi gördüklerinde iman etmeleri kendilerine fayda sağlamadı.

Allah’ın kulları hakkında carî âdet ve tutumu hep böyle olmuştur.

İşte kâfirler burada hüsrana uğramışlardır.

FIKIH

BÜYÜK İSLAM İLMİHALİ

İSTİHSAN VE KERAHET BÖLÜMÜ

Bazı Dinî Deyimler

1- İstihsan, bir şeyi güzel saymak ve güzel sanmaktır. Fıkıh usulünde, "Zahiren kıyası bırakıp insanların ihtiyacına daha uygun olanı almaktır." Diğer bir ifade ile: "Kolaylık için güç olanı terk etmek ve herkesin alışık olduğu işlerde, din yönünden bir müsaadeye bağlı, kolaylık tarafını arayıp benimsemek" demektir. Burada İstihsan'dan maksad, çok gerekli ve çok güzel birtakım dinî meseleleri açıklamaktır. Dinimizin güzel gördüğü ve müstahab saydığı şeylerden her birine "Müstahsen" denir. Bunun karşıtı da "Gayr-i müstahsen"dir.

2- Kerahiyet, lûgat anlamı bakımından, zahmet, meşakkat, şiddet ve bir şeyi fena görmektir. Din deyiminde ise, yapılmaması daha iyi olan bir şeyin terk edilmeyip yapılması demektir. Buna "Kerahet" de denir. (Mükelleflerin İşleri Bölümüne bakılsın.)

3- Hazer, lûgat anlamı bakımından engellemek demektir. Mahzur yerinde kullanılır ki, yasak anlamındadır. Din yönünden yapılması yasak olan şeylere denir. Çoğulu "Mahzurat"dır.

4- İbaha, mubah kılmak, bir şeyin yapılmasını ve yapılmamasını eşit tutup caiz görmektir. Bir şeyin yapılmasına verilen izin, bir ibahadır. Bir yemekten bir kimsenin yemesine yetkili zatın verdiği iznine de "İbaha" denir. (Mükelleflerin İşleri Bölümüne Bakılsın.)

5- Zühd, birşeyden yüz çevirmek ve kaçınmak anlamındadır. Dünyaya yönelmeyip ibadet ve hayır işleri ile fazla uğraşmak demektir.

6- Vera', harama düşmek korkusu ile şüpheli şeylerden kaçınmak demektir. Buna "Takva ve ittika" da denir. Vera ve takva sahibine de "Müteverri" ve Müttakî" denir.

7- Met'umat, yenen ve içilip tadılan şeylere denir. Her yenen şeye "Taam" denir. Bunun çoğulu "Et'ime"dir.

8- Meşrubat, içilen sıvı şeylerdir. Lûgatta her içilen sıvıya "şarab" denilir. Bunun çoğulu "Eşribe"dir. Din deyiminde ise şarab, sarhoşluk veren herhangi bir sıvı demektir. "Hamr" denilen içkiye de "Şarab" denegelmiştir. (Helal, haram, mubah ve mekruh tabirleri için "Mükelleflerin İşleri" bölümüne bakılsın.)

Her Müslüman İçin Öğretme ve Öğrenmenin Gerekliliği

9- İlim elde etmek, her müslüman erkek ve kadın için bir görevdir. Şöyle ki: Her müslümanın yapmakla yükümlü bulunduğu din görevlerini yerine getirmek, hak ile batılı, helal ile haramı ayırmak için yeterince bilgi sahibi olması üzerine farzdır.

Bir hadis-i şerifte buyurulmuştur: "Her müslüman erkek ve kadına ilim öğrenmek bir farzdır." Başkalarına muhtaç oldukları şeyleri öğretmek için ilim öğrenmek de sünnettir, bir ibadettir. Bundan fazlasını bir kemal ve bir şeref olmak üzere öğrenmek de mubahtır. Başkalarına karşı öğrenmek, mücadele edip büyükmek için ilim elde etmek ise mekruhtur.

10- İlim öğrenmek aslında hem ferdler için, hem de cemiyet için gereklidir. Bu bir zarurettir. Böyle zaruret miktarı ilim öğrenmek, bir İslam toplumunun bütün ferdlerine yönelen bir farzdır. Ancak ilimlerin bir kısmı, her kişi için gerekli olduğundan bu kısmın öğrenilmesi bir farz-ı ayndır. Herkesin öğrenip bilmesi ve onu yapması gerekir. İlimlerin bir kısmı da, her ferd için değil, cemiyet hayatı için gerekli olduğundan bunun öğrenilmesi de bir farz-ı kifayedir. Tıp, hesap, harb ve teknik ilimleri gibi... Bu ilimleri herkes elde edemez. Bunlarla toplumun bazı kişileri meşgul olabilirler. Bunları bir kısım şahıslar öğrenirse, bu farz yerine getirilmiş olur. Fakat bu ilimlerle, İslam toplumunu meydana getiren şahısların hiç biri meşgul olmazsa, o toplumun bütün ferdleri Allah yanında sorumlu olurlar.

11- İslam dininde ilmin kıymeti pek büyüktür. İlim bir nurdur, bir hayattır, bir cemiyetin yaşamasına ve yükselmesine sebebedir. Cahillik ise, bir karanılıktır, bir ölüm, bir felakettir. Resûlü Ekrem Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Lokman Hekîm'in oğluna şöyle bir öğüt vermiş olduğunu buyurmuştur: "Yavrum! Alimlerin meclisine devam et, hekimlerin sözlerini dinle. Çünkü Yüce Allah yeryüzünü çisinti ile dirilttiği gibi, ölü bir kalbi de şübhesiz hikmet nuru ile diriltir."

12- İslamda her meslek sahibi için, o meslekle ilgili dinî meseleleri bilmek bir farzdır, önemli bir görevdir. Ticaretle uğraşacak kimselerin ticaretle ilgili helal ve haram gibi işleri önce öğrenmeleri gerekir. Böylece yapacakları işlemlerde dine aykırı bir şey bulunmamış olur.

13- İslam kadınları, abdest, namaz ve oruç gibi dinle ilgili bir kısım meseleleri ya kocaları ve mahremleri aracılığı ile öğrenir veya kocalarının izni ile ara sıra bir ilim meclisine giderek öğrenmeye çalışırlar. Fakat kocalarının rızası olmadıkça bir ilim meclisine çıkıp gidemezler. Ancak bir kadına dinle ilgili bir meseleyi öğretmek gereği yüz gösterirse, bakılır: Eğer kocası bu meseleyi çözer veya ehlinden öğrenip kendisine bildirirse maksad elde edilmiş olur. Fakat kocası bunu çözemez ve sorup öğrenmekten çekinirse, kadın o meseleyi gidip ehlinden öğrenmek yetkisine sahibdir. Yeter ki o kadın, İslam adabına uygun hareket etmiş olsun.

14- İlim alanında hakka yardım için, bir hakkın açıklanmasını ortaya çıkarmak için, ilim üzerinde bilgilerin artmasını sağlamak için yapılan karşılıklı görüşmeler ve münazaralar caizdir. Bunlar ibadetten sayılır. Fakat bir müslümanı aşağı düşürmek ve mahcub etmek için, bir mala veya bir rütbeye kavuşmak için yapılacak etkili ve fazla konuşmalar ve tenkidler haramdır, İslam ahlakına aykırıdır.

15- İlim alanında "Mira Mücadele" denilen söz söyleme şekli asla caiz değildir. "Mira" başkasının sözlerinde veya anlamında görülen bir noksandan dolayı hemen ona itiraz edivermektir. Bu itiraz, kendini büyük görmekten ve göstermekten ileri gelir. Onun için söylenen bir sözü hemen düzeltmeye kalkışmamalıdır. Ancak din yönünden bir yarar varsa, o zaman yumuşaklıkla ve kibarca hareket etmelidir. Bir hadis-i şerifde şöyle buyurulmuştur: "Kul, haklı olduğu halde bile mirâyı (yersiz mücadeleyi) terk etmedikçe, imanın hakikatını tamamlamış olmaz." Hak olan şeyde ısrarla direnmek ve büyüklük taslamak asla caiz değildir. Böyle bir durum, gösterişten, kinden, çekememezlikten ve hırsdan ileri gelir. Bu, insan için pek büyük bir noksanlıktır. "Kabul edilmeğe en layık olan hakdır."

İslâmda Va'zın ve Öğüt Vermenin Önemi

16- İslam dininde va'z etmek ve öğüt vermek pek önemli bir görevdir, bir farz-ı kifayedir. Kürsülerde ve minberlerde insanlara öğüt kasdi ile söylenen sözler (hutbeler) sünnettir. Peygamberimizin yoludur. Din hükümlerine uygun olarak ihtiyaca göre tatlı ifadelerle yapılan konuşmalardan, verilen öğütlerden herkes faydalanır. Bunlar birer uyarmadır. Bu uyarmalar mü'minler için çok yararlıdır.

17- Nasihat (öğüt), aslında hayır istemektir. Bir hadis-i şerifde şöyle buyurulmuştur:

"Şübhe yok ki din, Allah için, Allah'ın kitabı ve Peygamberi için, müslümanların imamları için ve hepsi için hayır istemekten, (öğüt vermekten) ibarettir." Doğrusu Allah'ın dinine hizmet için çalışmak, başkalarının hidayete ermelerine, mutluluğa kavuşmalarına ve selametlerine hizmet için uğraşmak ne büyük bir hayırseverliktir, ne yüksek bir harekettir!.. Bunun içindir ki, bir hadis-i şerifde buyurulmuştur: "Yüce Allah'ın bir kimseyi, senin aracılığınla hidayete erdirmesi, senin için, güneşin üzerine doğduğu ve battığı şeylerin hepsinden daha hayırlıdır."

18- Nasihat, gerçekten bir hayır işidir, çok sevimli bir hizmettir. Yalnız baş olmak sevgisi ile veya mala ve insanların takdirine kavuşmak maksadıyla yapılan öğütler ve konuşmalar, sahipleri için birer günahdır. İyi niyet bulunmadığı için de, Yüce Allah katında makbul değildir.

19- Allah rızası için bir hayır olarak yapılan öğütü kabul etmemek, ilmi üstün olan kimsenin hakka bağlı emir ve tavsiyelerine boyun eğmekten kaçınmak ise temerrüd (İnatçılık) denen kötü bir huydur. Bu da, kıskanmaktan, kendini beğenmekten ve nefsin arzusuna uymaktan ileri gelir.

20- İslamda iyiliği emretmek ve kötülükten alıkoymak da bir öğüt ve hayır dilemekten ibaret çok önemli bir görevdir. Müslümanlar bu görevi gereği üzere yerine getirmiş olmakla diğer milletlerden seçkin bir millet olmuşlardır. Kur'an-ı Kerim'de de övülmüşlerdir.

21- Maruf yaratılışa uygun ve dince güzel görülen şeydir. Münker de, aksine yaradılışa aykırı ve dince çirkin bulunan şeydir. Onun için her müslüman kendi din kardeşi hakkında ve bütün insanlık hakkında hayır ister, iyiliği emreder ve öğüt

verir. Kötülüklerden sakındırmayı da bir din görevi bilir. Ancak bu görevin dereceleri vardır. Şöyle ki: Bu yol gösterme görevinin yapılmasında, karşı taraftan bir kötülüğün ortaya çıkacağı düşünülüyorsa, bu görev işe el koymakla, değilse sözle yapılır. Bu da tehlikeli ise, yalnız kalb ile yapılır. İyiliğin yapılması, kötülüğün de terk edilmesi için kalb ile dua yapılır.

22- Bir müslüman yapacağı iyiliği tavsiye ve kötülükten alıkoma görevinin zararlı olarak kabul edileceğini üstün görüşü ile anlamış olursa, bu görevi yapmak ona vacib olur, bunu terk edemez. Fakat bu yüzden döğülme ve sövülme gibi bir tepki göreceğini anlarsa, bu görevi bırakması daha iyidir. Sözünün benimsenmeyeceğini bilmekle beraber böyle bir tepki de olmayacağını anlarsa, serbestir; isterse öğüt verir, isterse vermez. Fakat öğüt vermesi daha iyidir. Bu yolda bazı zorluklara katlanmak bir mücahededir.

23- Bir kimsenin emrettiği veya yasakladığı şey, hakka ve ihtiyaca uygun ise, kabul edilmelidir. Öğüt veren, söylediklerini yapmamış olsa bile, doğru olan şey kabul edilir. Şu da gerçektir ki, bir emir ve yasağın ruhlara tesir edebilmesi için, bu görevi yapmaya çalışan kimse şu beş vasfı kendisinde bulundurmalıdır:

- 1) Bilgi sahibi olmalıdır. Çünkü bilgisi olmayan kimse bu görevi güzelce yapamaz.
- 2) Söylediği şeyle kendisi de amel etmelidir. Değilse: "Niçin yapmadığınız şeyi söylersiniz?" azarına muhatab olur.
- 3) Bütün sözlerinde Yüce Allah'ın rızasını ve müslümanların yükselmelerini gözetmelidir. Bunu hedef edinmelidir.
- 4) Dinleyiciler hakkında şefkat göstermeli, irşad görevini tatlılık ve yumuşaklıkla yapmalıdır.
- 5) Sabırlı ve iyi huyu olmalı. Sertlikten ve şiddetten kaçınmalıdır. Şunu da ekleyelim ki, halk tabakasından olan kimselerin, ilim ve irfan sahibi şahıslara iyiliği emretmeleri ve kötülüğü yasaklamaları uygun değildir. Böyle bir davranış edebe aykırıdır. Kendi haklarında bilmeyerek bir zarara sebep olabilir.

Mukaddesata Hürmet ve Saygı

24- Yüce Allah ile ilgili olan, din yönünden pak ve temiz bulunan manevî büyüklüğü kazanan şeylere Mukaddesat (Kutsal şeyler) denir. Yüce Allah mukaddes olduğu gibi, onun bütün isimleri de mukaddesdir. Öyle ki, bir yüce ismi de "Kuddüs"dür. Yine, Yüce Allah'ın kitabları, Peygamberleri ve velileri de birer kudsiyet kazanmışlardır. İslam ibadetleri birer mukaddes görevdir, İslam mabetleri de mukaddes ve mübarek yerlerdir.

25- Biz müslümanlar, bütün mukaddes varlıklara son derece saygı ve hürmetle mükellefiz. Mukaddesata saygı ve hürmet etmeyen kimse, ruhu sönmeye başlamış, yüksek duygulardan yoksun kalmış, gaflet içine düşmüş bir insan demektir. İnsanlık değerini kaybetmiş olur.

26- Mukaddesata yapılacak hürmet ve saygının şekli, mukaddesatın hüviyet ve mahiyetine göre değişir. Biz burada bunların bir kısmına işaret edeceğiz. Şöyle ki:

27- Herhangi mukaddes bir ibadete veya hayırlı bir işe başlayacağımız zaman, Yüce Allah'ın adını anarak Besmele okumamız gerekir. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur:

"Herhangi hayırlı bir işe Bismillah sözü ile başlanmazsa, o iş bereketsizlikdir, güdüktür."

28- Biz mukaddes mabudumuzun mübarek isimlerini anarken "Teala, Celle Celâlühu" gibi bir ifade kullanırız. Allah Teala, Hak Celle ve Alâ deriz. Veya "Rabbimiz Celle Celâlühu Hazretleri" deriz. Bunları söylemek, birer İslam terbiyesi gereğidir.

29- Büyük Peygamberimizin yüksek isimlerinden biri anılınca salat ve selam okuruz. "Hazret-i Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem," deriz. Mübarek isimlerinden birini yazdığımız zaman da "aleyhissalatü vesselam, sallallahu aleyhi ve sellem" diye yazar veya okuruz. Diğer Peygamberlerin mübarek adlarını da "Selam" ile anarız. "Adem aleyhisselam, İbrahim aleyhisselam" deriz, iki peygamber anılırsa: "aleyhimesselam", ikiden çok olurlarsa, "aleyhimüsselâm" denilir.

30- Peygamberlerden başka kimseler, yalnız başına oldukları zaman salat ve selam ile anılmazlar. Ancak bunlar peygamberlerle beraber anılınca, salat ve selam'a katılabilirler. Ebû Bekir aleyhissalatü vesselam veya aleyhisselam, demeyiz. Yine Allah Teala Ashab-ı kirama salat ve selam buyursun, demeyiz. Ancak şöyle deriz: "Allah Teala, Hazret-i Muhammed'e, onun âl ve ashabına salat ve selam buyursun."

Peygamberlerle onlara uyan ashabı kiramın aralarını ayırmak ve saygıdaki farka işaret etmek için böyle yapmak, İslam adabından olarak bütün alimler arasında kabul edilmiştir.

31- İsimleri yalnızca anılan seçkin ashab hakkında, "radıyallahü anh" deriz. Bunlardan iki kişi için, "radıyallahü anhüma" ve ikiden çok kimseler için de. "radıyallahü anhüm" deriz. Diğer alimler için, "rahmetullahi aleyh, rahmetullahi aleyhima, rahmetullahi aleyhim" denilir. Evliya-i kiramdan tanınmış zatlar için: "Kaddesallahü Esrarehü, esrarehüma, esrarehüm" denilebilir. Bütün bunlar, İslam adabı gereğidir.

32- Bütün ashabı kiram ve din büyüklerini hayırla anmak, hepsine karşı sevgi ve saygı göstermek, hiç birine dil uzatmamak gerekir. Onlar arasında geçen bazı olayları ileri sürerek haklarında hürmete aykırı sözler söylemek hiç bir müslümana yakışmaz, ve asla caiz olmaz.

33- Kur'an-ı Kerimi okumaya "Euzü çekerek ve Besmele okuyarak" başlanır. Rabbimizin bu mukaddes kitabından gereğince yararlanmak için her halde yüce varlığına sığınmamız ve kendisinden yardım dilememiz lazımdır.

34- Bir Kur'an-ı Kerim ele alınarak okunacağı zaman abdestli bulunmak gerekir. Okurken kıbleye dönmeli, toparlanıp saygılı bir duruma geçmelidir. Abdestsiz kimse kılıfsız (bir mahfaza içinde olmayan) Kur'an-ı Kerimi ele alamaz. Kutsal kitabı ancak temiz ve abdestli olan eller tutabilir.

35- Kur'an-ı Kerim, temiz yerlerde, avret yerleri kapalı olan kimselerin yanında, onu dinlemeleri şartı ile, açıkça okunabilir. Pis yerlerde veya avret yerleri açık olanlarla başka işle uğraşanlar yanında açıkça okunması mekruhtur. Dışarda bulunup okunan Kur'an-ı Kerime karşı saygılı bir vaziyet takınmayacak kimselerin işitecekleri şekilde aşikare Kur'an okunması uygun değildir. Bu durum, Kur'an-ı Kerime saygısızlığı ve halk için de manevî sorumluluğu gerektireceğinden buna sebebiyet vermemelidir.

36- Hattat olan bir yazar, yazacağı Kur'an-ı Kerim'in yapraklarını yüksekçe tutup ince olmayan bir kalemle ve temiz bir mürekkeble beyaz kağıt üzerine yazmalı, satırlarını seyrekçe bırakmalıdır. Kur'an-ı Kerim nüshalarını pek küçük boyda ince kalemlerle yazmak, tenzihen mekruhtur. Bu mübarek nüshaların altın veya gümüşle süslenmesi, bir saygı ifade ettiğinden caiz görülmüştür.

37- Kur'an Kerim'i, Hacer-i Esved'i, Kabe'nin eşîğini hürmet için öpmek caizdir. Buna "Diyânet öpmesi" denilir. Mübarek bir adamın elini öpmeye de "Tahiyye Öpmesi" denir. (İmam Şafî'ye göre ekmeği öpmek, mubah veya hasen olan bir bid'attır. Bu öpmek, Hanefîlerce de mubah görülebilir.)

38- Kur'an-ı Kerimle, diğer din kitapları ile, kaşında (yüzüğün taşında) Kur'andan bir şey yazılı yüzüğü dinde taşıyarak, bir zaruret bulunmadıkça, helaya (tuvalde) girilmez, hürmete aykırıdır. Bunları helaya girmeden önce çıkarmalı ve temiz bir yere bırakmalıdır.

39- Bir Kur'an-ı Kerim okunamayacak hale gelince, temiz bez parçası içine konup ayak basılmayacak bir yere gömülmelidir. Bu, Kur'an'ı bir küçümseme değil ona bir ikramdır. Bununla beraber üzerine toprak atılmamalı, tahtadan bir çatı yapılmalıdır. Bu gibi Kur'an-ı Kerimleri yakmak caiz değildir. Kur'an'dan başka diğer din kitapları eskিয়েnce hem gömülebilir, hem de akar suya bırakılabilir, hem de içlerindeki mukaddes isimler silindikten sonra yakılabilirler. Bu gibi kitapların kağıtlarına bir şey sarmak dine ve ilme karşı hürmetsizliği doğuracağından caiz olmaz.

Yine, içlerinde Yüce Allah'ın veya Resül-ü Ekrem'in isimleri yazılı kağıt parçalarına da, bu isimler silinmeksizin bir şey sarılması mekruhtur.

40- Mabedlere karşı saygılı olmak da vacib olan bir görevdir. Bir cami veya mescide hürmetle girilir. Bunların içinde edeb ve saygı ile oturulur. Biçimsiz ve yersiz hareketlerden gereksiz konuşmalardan kaçınılır. (Mescidlere ait hükümler bölümüne bakılsın!...)

41- Kur'an-ı Kerim'e, din ve imana, Peygamberlerden herhangi birine Peygamberin bir sünnetine, bir hadis-i şerife, bir İslam mabedine -Allah korusun- sövmek, hakarete bulunmak veya bunlardan birini küçümseyip hiçe saymak küfürdür. Bundan hemen tövbe etmek, Allah'dan mağfiret dilemek ve böylece imanı ve

nikahı tazelemek icab eder. Bir insanın sarhoş halinde böyle çirkin bir işte bulunması, küfrünü gerektirmez. Çünkü küfür inanç bölümündedir, aklın gitmesiyle beraber küfür gerçekleşmez. Böyle bir kimse için gerekli olan günahından tevbe etmek ve içkiye son vermektir. Böyle bir harama devam etmemektir.

42- İnsan, aslında en güzel şekilde yaratılmış olan muhterem bir yaratıktır. Hiç bir kimseye sövülmemesi gerekir. Hele ağza sövülmesi büyük bir günahdır. (Hakimin takdir edeceği ölçüde) tazir cezasını ve tevbe etmeyi gerektirir. Öyle ki, bazı fıkıh alimlerine göre, bir müminin ağızına sövülmesi küfrü gerektirir. Çünkü müminin ağızı iman ve Kur'an yeridir. Onun ağızına söven, Kur'ana dil uzatmış gibidir. Onun için böyle yapan kimsenin imanını ve nikahını tazelemesi gerekir.

43- Kur'an-ı Kerimi veya herhangi bir din kitabını bilerek temiz olmayan bir yere atmak, Kur'an-ı Kerim ayetlerini ve kelimelerini sihir (büyü) gibi bir maksadla temiz olmayan şeylerle yazmak ve yine bu maksadla hürmete aykırı sözler söylemek küfrü gerektirir. Onun için bu gibi sözlerden son derece kaçınmak gerekir.

44- Sihir (büyü), bedenlere, ruhlara ve gönüllere tesir eden, insanı hasta bırakan, öldüren, karı-koca arasını açan birtakım dökümlerden, yazı, dua ve efsunlardan ibarettir ki, bütün din alimlerince (müctehidlerce) kesinlikle haramdır. Böyle bir şey, fasık kimselerin ellerinden çıkabilir. Öyle ki, bazı müctehidlere göre, sihri öğrenip başkalarına öğreten kimseler, dinden çıkmış olurlar; öldürülmeleri gerekir. Ancak bu işin cevazına inanmayarak yalnız kendisini büyüünün fenalığından korumak için sihir yapmayı öğrenen kimse, dinden çıkmış olmaz.

45- "Büyücüler ve şeytanlar her istediklerini yaparlar" diye bir inanca sahip olmak da küfrü gerektirir. Sihrin (büyünün) bir gerçek tarafı var mıdır, yoksa bir sanattan, bir göz bağcılıktan ibaret midir? Üç imama göre, sihrin gerçek bir yönü vardır. Bazı büyüler Yüce Allah'ın dilemesiyle tesir ederler. Fakat İmamı Azam'dan rivayet edildiğine göre, sihrin ne hakikati vardır, ne de eşya üzerinde bir tesiri vardır. Bazı olaylar bir rastlantı eseri olabilir. Bununla beraber sihrin çeşitleri vardır. Bir çeşidi sadece bir sanattan ibarettir, bir üstünlüğü yoktur.

46- Sihir yapanların tevbeleri, bazı müctehidlere göre kabul olunur, bazılarına göre olmaz. Muhakkak dünyada ceza görmeleri lazımdır. Çünkü bu bir zındıklıktır.

47- Kehanette bulunmak (gaybdan haber vermek), yıldızlardan birtakım hükümler çıkarmak, "Remil" atmak da haramdır. İslam dini bu gibi işleri kesinlikle yasaklamıştır. Bunlarla zaman öldürmek, aydın ve düşünen insanlara asla yakışmaz.

Din ve Muamelâtta Sözleri Kabul Edilecek ve Edilmeyecekler

48- Sadece dinle ilgili Allah'la kul arasındaki bir ibadet işinde adaletli olan kimselerin sözleri kabul edilir. Fasıkların ve gayr-i müslimlerin sözleri kabul edilmez. Bir suyun temiz olmadığını adalet sahibi bir müslüman haber verir de,

başka su bulunmazsa, teyemmüm caiz olur. Fakat bunu fasık veya ne olduğu bilinmeyen veya gayr-i müslim bir kimse haber verirse, araştırma yapmak gerekir. O suyun gerçekten temiz olup olmadığı araştırılır. Sonunda kuvvetli görüşe göre işlem yapılır. Şöyle ki: Eğer bu haber veren kimsenin doğru söylediğine kuvvetli bir zan hasıl olmuşsa, yalnız teyemmüm yapılır. Yalan söylediği hakkında kuvvetli zan varsa, o su ile abdest alınır ve ihtiyat olarak da teyemmüm edilir.

49- Bir suyun temiz olduğunu bir adil müslüman ve temiz olmadığını, diğer adil bir müslüman haber verse, bu suyun temiz olduğuna hükmedilir. Çünkü suda asıl olan temiz olmaktır. Fakat ölü bulunan bir hayvanın boğazlanmış olduğunu bir adil ve boğazlanmamış olduğunu da diğer bir adil şahıs haber verse, burada en kuvvetli olan kanaata göre işlem yapılır.

50- Bir gayr-i müslimin ihtida ettiğini (İslamı kabul ettiğini) bir müslüman haber verse, onun üzerine cenaze namazı kılınması caiz olur.

51- Alım-satım ve benzeri muamelelere gelince, bunlarda adalet şart değildir. Fasıkların ve gayr-i müslimlerin sözleri de bu işlerde kabul edilir. Hatta bunların bu muameleler içinde saklı helal ve harama ait sözleri de geçerlidir. Misal: Bir gayr-i müslim, yanında bulunan bir et hakkında: "Ben bunu bir müslümandan veya bir kitab ehlinden aldım" dese, o eti bir müslümanın yemesi helal olur. Aksine olarak "bir Mecûsiden aldım" dese, helâl olmaz. Muamelat denilen işler, çok geniş ve çok kapsamlıdır. Onun için bu işlerde gayr-i müslimlerin de sözlerini kabul etmek sosyal bir zarurettir.

İslâmda Aile ve Akrabalık İlişkileri

52- Müslümanlar arasında bir din kardeşliği vardır. Bu, din bakımından genel bir yakınlık ve akrabalıktır, en kuvvetli bir bağıdır. Bu yönden müslümanlar, herhangi ırka, herhangi yurda bağlı olurlarsa olsunlar, birbirine bağlıdırlar, birbirini sever, birbiri hakkında hayır isterler. Bir ayet-i kerimede buyurulmuştur. "Mü'minler şübhe yok ki, kardeşirler." Bundan başka müslümanlar arasında birbirinden farklı derecelerde bir soy, bir neseb, bir hısımlık ve akrabalık vardır. Bu bakımdan da aralarında birtakım görevler haklar ve hükümler bulunur. Bunların gözetilmesi dinimizce gereklidir.

53- Müslümanların çoğalmaları ve kuvvetlenmeleri, yurdlarını ve varlıklarını savunabilmeleri aralarında aile ocağının gelişmesine bağlıdır. Bu yönü ile aile kurmak ve bu ailenin devamına çalışmak İslam'da önemli bir görevdir. Şöyle ki: Aile yuvası kurmaya gücü yeten ve kendisinde kuvvetli bir meyil bulunan müslüman için evlenip aile sahibi olmak vacib veya farzdır. Nefsi taşkın olmayan bir müslüman için de bir müekked sünnettir. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur: "Evleniniz, çoğalınız; çünkü ben, kıyamet günü ümmetlere karşı sizinle öğünürüm."

Fakat kadına zulüm ve eziyet edileceği bilinerek zevce haklarını çiğneyecek olan kimsenin evlenmesi haramdır. Çünkü bu durumda aile hayatından beklenen yararlar elde edilemez.

54- Talak (boşama) işine gelince: Bu bir yönden meşru ise de, diğer bir yönden yasaktır ve sakıncalıdır. Şöyle ki: Aile hayatından beklenen şeyler elde edilmeyince veya iffet ve geçim bakımından bir fenalık yüz gösterirse, boşama meşrudur, müstahsendir. Fakat böyle bir gerek ve zaruret bulunmadıkça boşama kötüdür, müstahsen değildir. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur: "Allah katında helal olan şeylerin en sevimsizi boşanmaktır." Onun için aile hayatını yaşatmaya çalışmalı, gereksiz olarak ayrılma ve boşama olaylarına meydan vermemelidir. Bunun sorumluluğundan çekinmelidir.

55- Her müslüman için aile hayatı ile ilgili din meselelerini yeteri kadar bilip onları uygulamak da bir görevdir. Kimlerin birbiri ile evlenemeyeceğini, kimlerin evlenebileceğini ve kimler arasında mahremiyet bulunduğunu bilmek gerekir.

56- Nikah denilen evlenme akdi (sözleşmesi) karı-koca olacak müslümanlar veya bunların velileri veya vekilleri arasında iki mü'min erkeğin veya bir erkekle iki mü'min kadının şahidlikleri ile gerçekleşir. Çiftlerden biri tarafından teklif ve diğeri tarafından kabul olur. Şöyle ki: "Ben seni zevce edindim" diye yapılan teklife, karşı taraf da "Kabul ettim" der. Çiftlerin veli veya vekilleri de şöyle der: "Ben falanın kızı falanı, velisi veya vekili olduğum falan için zevce kabul ettim," diye yapılan teklife karşı: "Ben de falan kimseyi, velisi veya vekili bulunduğum falancaya veli veya vekil olarak evlendirdim." der. Buna da şahitler şahadet ederler. Böylece icab ve kabul tamamlanıp akid yapılmış olur. Ayrıca kadına "Mehir" adı ile emsaline kıyasla bir mal verilmesi veya anılması gerekir. Bu "mehir" her iki tarafın rızası ile daha önce de tayin edilebilir. Kadın bu mehrini sonra kocasına bağışlayabilir.

57- Babalar, dedeler, anneler, nineler, erkek ve kız kardeşler, amcalar, dayılar, halalar ve teyzeler arasında bir soy yakınlığı ve ebedî bir mahremlik vardır. Bunlar arasında nikah asla caiz değildir. Bir kimse, hiç bir zaman bunlardan herhangi birini nikahlayamaz. Yine, bir kimse, kendi kardeşinin kızını ve bunun torunlarını da alamaz. Fakat bir kimse, amcasının, halasının veya teyzesinin kızını alabilir. İki kardeş çocukları birbirleriyle evlenebilirler. Bunlar arasında akrabalık varsa da mahremiyet yoktur.

58- Süt emme ile meydana gelen mahremiyet de, soyla sabit olan mahremiyet gibidir. Onun için bir kimse ile süt babası, süt anası, süt dedesi, süt ninesi, süt kardeş evladı, süt halası, süt teyzesi arasında ebedî bir mahremiyet vardır. Bunlar birbirleri ile evlenemezler. Süt mahremiyetinin gerçekleşmesi için, süt emen çocuğun iki buçuk yaşından küçük olması ve emdiği sütün boğazından geçmiş olması şarttır. Bu iki buçuk yıldan sonra emilen veya içilen süt ile süt evladlığı veya kardeşliği olmaz. Bu müddet İmam Azam'a göredir. İki İmama göre süt emme müddeti iki senedir.

59- Zevcenin kocasının bazı akrabaları ile ve kocasının da zevcesinin bazı akrabaları ile Sıhriyet (Hısımlık) bakımından mahremiyetleri olur. Bu ise nikahın cevazına engeldir. Şöyle ki: Bir kimse, kendi karısının anasını, ninesini, başka kocasından olan kızını veya torununu asla nikahlayamaz. Karı koca arasındaki evlilik kalkmış olsa bile... Bir insan eğer bunlardan birine, helal olmadıkları halde

yaklaşmış olsa veya bunların bir uzvunu, harareti duyurmayacak bir engel olmaksızın şehvetle tutsa veya öpse, bunun karısı kendisine ebedî olarak haram olur. Buna "Hürmet-i Müsahere" denir.

60- Bir kadın da kendi kocasının babası ile veya başka zevcesinden olan oğlu ile, torunu ile evlenemez. Bunların arasında da ebedî bir hürmet vardır. Eğer aralarında helal olmayan bir yakınlık (temas) veya şehvetli bir ilişki (dokunma) meydana gelse, bu zevce ebediyyen kocasına haram olur.

61- Bir erkekle, kendi karısının kız kardeşi, halası veya teyzesi arasında geçici olarak bir hürmet vardır. O erkeğin zevcesi ile boşama gibi bir sebeble nikah (zevciyet) kalkınca, iddet çıktıktan sonra bunlardan herhangi birini nikahlayabilir.

62- Bir kimse, üvey annesi ile, kendi oğlunun veya torununun karısı ile asla evlenemez. Nikah kalksa bile bu caiz olmaz. Bunlar arasında da "Hürmeti müsahere" vardır. Eğer bir kimse oğlunun veya torununu zevcesine veya babasının zevcesine gayr-i meşru ilişkide bulursa veya şehvetle dokunsa, bu kadın kocasına ebedî olarak haram olur.

63- Hısımlıktan doğan haramlık, meşru olmayan ilişki ile de meydana gelir. Şöyle ki: Bir kimse, gayr-i meşru surette ilişki kurduğu veya şehvetle tuttuğu veya öptüğü veya tenasül organına şehvetle baktığı bir kadının neseb veya süt yönünden anasını, ninesini, kızını, torununu asla alıp nikahlayamaz. Bunlarla kendisi arasında ebedî bir haramlık bulunmuş olur. Bu yapmış olduğu haram işin bir nevi cezasıdır.

64- Bir müslüman başkasının nikahında veya iddetinde bulunan bir kadını alamaz. Yine, bir müslüman Kitab Ehli denilen bir Yahudî ve Hıristiyan kadınla evlenebilirse de, bir Mecusî veya putperest kadını nikah edemez. Ancak kadın şirkini terk ederse, o zaman caiz olur. Müslüman bir kadın ise, hiç bir gayr-i müslimle evlenemez. Bu İslam dininde kesinlikle haramdır. Böyle bir durum, İslam şerefine, İslam yararına, müslüman kadının selamet ve mutluluğuna aykırıdır.

65- Müslümanların karşılıklı olarak birbirleriyle ilişkilerinde bir hürmet ve nezaket vardır. Bir müslüman, başkasının evine rızası olmadan giremez. Başkasının evi içine, izni olmadan dışardan bakamaz. Sözleri ile kimseyi rahatsız edemez. Erkekler, göbekleri altından diz kapakları altına kadar olan yerleri müstesna olmak üzere, birbirlerinin diğer bütün organlarına bakabilirler.

66- Kadınların birbirlerine veya kocaları olmayan erkeklere bakmaları da, erkeklerin birbirlerine bakmaları gibidir. Onun için müslüman kadın, diğer bir kadının veya bir erkeğin göbeği altından diz kapakları altına kadar olan kısmına bakamaz, diğer uzuvlarına bakabilir. Ancak bir şehvet duygusu, kalben bir istek ve meyil bulunmamalıdır.

67- Bir erkek, kötü bir niyet olmaksızın yabancı olan (kendisine nikah düşen) bir kadının yalnız yüzüne ve ellerine bakabilir. Fakat kendisine ebedî olarak haram bulunan anasının, kızının ve teyzesi gibi kimselerin yüzlerine, başlarına,

göğüslerine, kulaklarına ve baldırlanna, yine aralarında şehvet korkusu olmamak şartı ile bakabilir.

68- Erkekle zevcesi arasında özel durum olduğundan bunlar şehvetle veya şehvetsiz olarak birbirlerinin bütün vücutlarına bakabilirler. Yalnız cinsel organlara bakılmaması daha iyidir, edebe uygun olan budur.

69- Bir doktor tedavisinde bulunan bir kadının hasta olan herhangi bir organına zaruret miktarı bakabilir. Fakat onun tedavisini bir kadına öğretmek ona yaptırması daha uygundur.

İslâmda Kazancın (Kesbin) Önemi

70- İslamda kazanç (geçim sağlama) alanına atılmak, aslında ilim gibi bütün müslümanlar için pek önemli bir görevdir. Bir hadis-i şerifde şöyle buyurulmuştur: "Çalışarak kazanç sağlama yollarını aramak, müslüman olan her erkek ve kadın için bir farzdır." Çünkü her müslüman, yükümlü olduğu görevleri kazanç sayesinde yerine getirebilir. Bu görevlerin yapılması kuvvet ve sağlığa bağlıdır. Kuvvet ile sağlık da gıdaya ve diğer ihtiyaçlara bağlıdır. Bunlar da ancak kazançla sağlanabilirler. Onun için kazanç alanına atılmak önemli bir görevdir, bir farzdır. Şöyle ki:

71- Herhangi bir müslüman kendi nefsinin ve geçimlerini üzerine gerekli olan kimseleri geçindirmeye ve borçlarını ödemeye yetecek kadar helaldan kazanmakla yükümlüdür, bu bir farzdır. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur: "Her müslüman üzerine helali aramak vacibdir."

72- Fakirlere yardım, düşkünlere iyilik etmek için yetecek miktardan fazla kazanç sağlamak memduhtur (iyidir). Böyle bir kazanç nafîle ibadetten daha faziletlidir. Çünkü bunun yararı başkalarına dokunur.

73- Geniş bir dirliğe ermek ve fazla nimetlenmek için daha fazla kazanç sağlamak mubahtır. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur: "Salih (iyi ve dürüst) insan için, yararlı mal ne güzeldir."

74- İnsanlara karşı büyüklenmek ve övünüp gururlanmak için yapılan kazançlar haramdır. Helal yoldan kazanılmış olması fark etmez. İnsanlara karşı serveti ve mevki ile çalım satan kimseler ahirette Yüce Allah'ın gazabına uğrayacaklardır.

Çeşitli Kazanç Yollarının Üstünlük Dereceleri

75- Çeşitli kazanç yolları vardır. Bunlardan en faziletlisi, cihad yoludur. Sonra sırası ile ticaret, ziraat ve san'attır. Bazılarına göre, ziraat ticaretten daha faziletlidir. Şöyle ki:

76- Müslümanlar için gerektiğinde cihada koşmak, İslamiyeti yüceltmek, İslam yurdunu ve varlığını korumaya çalışmak farzdır. Bu farz duruma göre genişler. Eli silah tutan müslümanların bir kısmına ve yetişmezse hepsine yönelen bir farz olur.

Bu uğurda düşman ile çarpışan ve düşmanı sindiren İslam mücahidleri gazi ve ölenler de şehidlik rütbesini kazanırlar. Şehidlere ölü denilmesi doğru değildir. Onlar ebedî bir hayata sahibdirler. Onlar Yüce Allah'ın manevî huzurunda rızıklanır dururlar. Onun için şehidlik büyük bir rütbedir. İşte bu cihad sonunda müslümanların galip gelerek mal elde etmeleri, en faziletli bir kazançtır. Çünkü bu sayede İslam üstün kılınmış olarak maddeye de sahib olunur. Bu mallar İslam devlet başkanı tarafından bir ölçü içerisinde mücahidlere bölünür. Bu malları mücahidlerin kendilerinin almaları, karışıklığa sebep olacağı, diğer mücahidlerle hazinenin haklarına aykırı düşeceği için helal değildir.

77- İslamda ticaret de pek önemli bir kazanç yoludur. Çünkü ticaret cemiyetlerin yükselmesine ve mutluluğuna sebebidir. Bir hadis-i şerifde: "Rızkın onda dokuzu ticarettedir." buyurulmuştur. Diğer bir hadis-i şerifde şöyle buyurulmuştur. "Muamelesi doğru müslüman bir tacir, peygamberlerle, siddiklarla, şehidlerle bir arada bulunur."

78- İslamda ziraat da pek önemli bir kazanç yoludur. Bunun yararı çok geniştir. Ekincilik insanlarla beraber doğmuştur. Bununla ilk uğraşan zat, Hazret-i Adem aleyhisselam'dır. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur: "Rızkı yerin altında bulunan şeylerde arayınız." Bu yüksek emir, hem ziraat, hem de madencilik için geçerlidir.

79- İslam'da san'at da, pek geçerli bir kazanç yoludur. Birçok san'atlar vardır. Bunların bir kısmı cemiyet hayatı için gereklidir. İnsan kendine, en yararlı ve seçkin san'atlardan birini seçmelidir. Bir hadis-i şerifin anlamı şöyledir: "San'at, fakirlikten koruyan bir güvencedir."

80- İslam'da dilenme aslında bir kazanç yolu değildir. Az çok kazanabilmeye gücü yeten bir müslüman için dilenme haramdır. Müslüman yüksek bir şerefe sahib olduğu için onun ruhu dilenmeye tenezzül etmez. Ancak kazançtan tamamen aciz kalan bir kimse için dilenme gerekli olur. Böyle aciz bir kimse, dilenmeyi bırakıp açlıktan ölecek olsa, günah işlemiş olur. Çünkü kendisini tehlikeye atmış ve bir nevi intihar etmiş sayılır. Bu durumda dilenmek bir mecburiyet olduğu için zillet sayılmaz. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur: "Dilenme, kulun en son kazancıdır."

81- Bir fakir dilenemeyecek durumda olursa, halini anlayan her müslüman için ona bizzat yardım edip yedirmek veya başkasını vasıta kılmak ve böylece onun hayatını kurtarmak farz olur. Bu farz yapılmazsa, durumundan haberi olan müslümanlar günaha ortak olurlar. Şu da bilinmelidir ki, bir günlük yiyeceği olan bir fakirin dilenmesi helal değildir.

Alış-Verişin Çeşitleri ve Kâr (Kazanç) Mikdarı

82- Satış, "Malı malla değişmek" demektir. Bir kimse, elindeki malını aza çoğa satabilir mi? Bu mesele açıklanmaya muhtaçtır. Şöyle ki: Satış işlemi başlıca dört kısma ayrılır:

1) Bir malı maliyet fiyatına satmaktır. Buna "Tevliye" denir ve caizdir. Bir satıcı, bazan elindeki malını hiç kâr gözetmeksizin aldığı fiata satar. Bu kendi hakkıdır.

Ancak burada gözetilecek şey, maliyet fiyatını doğru söylemektir. Değilse, satıcı Allah katında sorumlu olur. Alıcı da, dilerse alış muamelesini bozdurur, dilerse fazla bedeli geri alır.

2) Bir malı maliyetinden noksana satmaktır. Buna da, "Vazı'a" denir. Burada da doğruyu söylemek gerekir. Burada alıcıya düşen ahlakî bir görev vardır. Şöyle ki: Eğer malını böyle noksan fiyatla satmakta olan kimse fakirse, onun zararına meydan vermemeli, o malı değeri ile satın almalıdır. Bu bir yardım ve sadaka yerine geçer.

3) Bir mala masraflarını ilave ederek maliyetini çıkardıktan sonra bir miktar fazlası ile satmaktır. Buna da "Murabaha" denir. Sermayenin ve masrafların hepsini tam olarak tayin eden bir tüccar, elindeki malı az çok bir kârla satabilir, bu caizdir. Ancak alıcının o mala olan ihtiyacından faydalanmaya kalkışmamalı, insafi elden bırakmamalıdır. Aksi halde, böyle bir muamele kerahetten ve sorumluluktan kurtulmaz.

4) Bir malı, maliyetini söylemeksizin az çok istenilen bir bedel karşılığında satmaktır. Buna da "Müsaveme" denir. Böyle bir satış da caizdir. Hatta yalan söylemiş olmak ve sermayenin tayininde hataya düşmüş olmak tehlikesinden kurtulmak için bu tür satış iyidir. Ancak satıcı alıcıyı aldatırsa, onun piyasayı bilmemesinden faydalanarak o malın başka bir yerde bulunamayacağını ve malın çok kıymetli olduğunu söyleyerek aldatırsa ve böylece o malı Gabn-i Fahiş (aşırı aldanma) ile satarsa bu yaptığı iş helal olmaz. Satıcı Allah katında sorumlu olur. Alıcı da, böyle bir aldatmadan dolayı o malı geri verebilir. Gabn-i fahiş (aşırı aldanma), mal ve eşya cinsinden olan bir şeyi değerinden yüzde yirmi fazlasıyla, hayvanı yüzde on fazlasıyla, emlak ve akarı da yüzde beş fazlasıyla veya daha çoğa satmaktır. Fakat böyle bir aldatma bulunmayınca yapılan satış muamelesi zorla bozulamaz.

İhtikârın Mahiyeti ve Hükümleri

83- İhtikârın lûgat anlamı, azalsın ve kıymetlensin diye bir malı saklamaktır. Din deyiminde ise: "İnsanların ve evcil hayvanların yiyecek ve içecekleri olan maddeleri ucuz yerlerden alıp kıymetleri yükselsin diye kırk gün bekletmektir." Böyle yapan kimseye "Muhtekir" denir. İhtikârın kırk gün ile bağlanması, dünyaca yapılacak ceza bakımındandır. Yoksa bir gün bile ihtikâre meydan veren kimse günahkar olup ahiret azabına hak kazanır.

84- Bir beldeye dışardan gelecek malları, şehirde serbest satılmaması için şehir dışında karşılayarak satın almak da bir nevi ihtikârdır.

85- İhtikâr, tarifinden de anlaşıldığı gibi, İmam Azam'a göre yalnız yenecek ve içilecek maddelerde olur. Fakat İmam Muhammed'e göre, elbiselik mallarda da ihtikâr olur. İmam Ebû Yusuf'a göre de, topluma zarar veren her hangi bir maddede ihtikâr olur. Altın, gümüş, demir ve diğer maddeler gibi...

86- İhtikârın hükümlerine gelince: Topluma zararlı olan bir ihtikâr, tahrimen mekruhtur. Yüce Allah katında sorumluluğu gerektirir. İhtikârın sonu iflastır. İhtikâr yapan, kendi adi yararı için toplumu zarara ve sıkıntıya sokuyor. Bunun sonucu olarak da toplumun hayatına kasdetmiş oluyor. Onun için yetkili idareci, ihtikâr mallarını satmasına hüküm verebilir. Eğer satmaz da karşı çıkarsa, uygun şekilde cezalandırılır ve o mallar ihtikârcının adına satılır.

87- İhtikar zamanında yetkili olan idareci eşyaya kıymet koyabilir. Şöyle ki: İdareci veya yetkili kıldığı kimse, bir zaruret görülmedikçe, ticaret mallarına kıymet biçemez. Bu durumda mallara "Fiat koymak" mekruhtur. Çünkü ticaretin gelişmesine engel olabilir. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur: "Gerçekte kıymet takdir buyuran, daraltan, genişleten ve rızık veren Yüce Allah'dır." Fakat bu malların sahipleri aşırı giderlerse ve böylece en az iki kat fiyatla satmaya başlarsa, idareci veya yetkili kılacağı kimse, bu konuda bilgi sahiblerinin fikirlerini alarak mallara fiyat koyabilir. Bunda bir sakınca yoktur. Hatta İmam Malik'e göre, kıtlık yıllarında fiatları belirlemek, vali bulunan zat üzerine vacib olur; İsterse fiatlarda bir aşırılık bulunmasın.

88- Bir kimse, kendi arazisinin ürünlerini hapsedmekle ihtikâr yapmış sayılmaz. Çünkü bu ürünler kendisinin katıksız bir hakkıdır. Buna toplumun hakkı girmez. Bir kimse, kendi arazisini ekmebilir. Bunun için ürününü de satmayabilir. Ancak kıtlık ve pahalılık zamanını beklediği için günaha girer. Çünkü müslümanlar için kötü bir niyette bulunmuş olur.

89- Başka bir memlekette kendi memleketine getirmiş olduğu bir malı hapseden kimse, İmam Azam'a göre ihtikâr yapmış sayılmaz. Çünkü toplumun hakkı, buldukları memlekette veya o memleketin çevresinden toplanan mallarda olur. Bununla beraber dış memleketlerden getirilen malları satmak müstahabdır. Bunları hapsedmekte kerahet bulunur.

İmam Ebû Yusuf'a göre, bu kimse de ihtikâr yapmış sayılır. Bunun hakkında muhtekir işlemi uygulanır. İmam Muhammed'e göre ise, adete uygun olarak dışardan getirilen malları hapsedmek (bekletmek) mekruhtur. Fakat adete aykırı olarak pek uzak yerlerden getirilen malları bekletmek mekruh değildir. Çünkü bunlarda toplumun hakkı bulunmaz. Sonuç: İhtikârda hayır yoktur. Bu, şefkat ve merhamet duygularına aykırıdır. İnsanlık ve hayırseverlik duygularına karşı olduğundan bundan kaçınmalıdır.

Ribanın Mahiyeti ve Nevileri

90- Riba'nın lûgat anlamı ziyade demektir. Din deyiminde, alış-verişlerde bir karşılık olmaksızın akidler arasında ziyade bir miktarı şart koymaktır. On dirhem gümüşü, on bir dirhem gümüş karşılığında satmak gibi.

91- Riba, tartı ile satılan altın ve gümüş gibi mallarla ölçüle satılan buğday, arpa, hurma, tuz, kuru üzüm gibi şeylerin alış-verişinde olur. (Malikîlere göre riba,

yalnız altın ile gümüşte ve geçim sağlanan erzakta olur. Şafilere göre de, yalnız altın ve gümüşle, yiyecek sayılan şeylerde olur.)

92- Riba, iki nevidir: Riba-i Fazl ve Riba-i Nesîe. Riba-i Fazl, tartılan veya ölçülen bir cins eşyanın kendi cinsi karşılığında peşin olarak ziyadesi ile satılması şeklinde olur. Onun için altın, gümüş, bakır, buğday, arpa ve tuz gibi bir madde, kendi cinsi ile hemen değiştirilecek olsa, miktarları birbirine eşit olması gerekir. Birinin miktarı biraz fazla olunca, bu bir riba olmuş olur. Bu fazlalık haramdır. Allah yanında cezası pek büyüktür. Aynı cinsten olan bu iki kısım eşyadan biri, sanat ve kıymet bakımından veya bir diğerinden iyi olma bakımından farklı olsalar bile, yine riba olur. Altın ile gümüş, sanat bakımından veya darb edilmiş para haline geçmekle tartıya bağlı olmaktan çıkmazlar. Ağırlıkları ile işlem görürler. Çünkü bunların tartıya bağlı olmaları dinin bir hükmüdür. Misal: On gram altın, yine on gram altın karşılığında peşin olarak satılır. On bir gram karşılığında satılamaz. Bu bir gram fazlalık riba olur. Yine, on kile buğday, on kile buğday karşılığında peşin olarak satılabilir. Fakat dokuz veya on bir kile karşılığında satılamaz. Ziyade olan miktar ribadır.

93- Riba-i Fazl'den kurtulmak için, bir cinsten olan riba ile ilgili mallardan her birini ya tamamen veya kısmen kendi cinslerinden başkası ile değiştirmelidir. Misal: On gram altın, yüz gram gümüş karşılığında ve on kile buğday, on beş kile arpa karşılığında peşin olarak satılmalıdır. Yine on gram altın, dokuz gram altın ile bir miktar gümüş ağırlığı karşılığında veya on kile buğday, beş kile buğday ile sekiz kile arpa karşılığında peşin olarak değiştirilebilir.

94- Riba-i Nesîe'ye gelince: Bu da tartılan ve ölçülen şeyleri, birbiri karşılığında veresiye olarak değiştirmektir. Miktarları eşit olsa bile, haramdır. Örnek: On gram gümüş, bu ağırlıktaki gümüş para karşılığında veresiye olarak satılamaz. Çünkü bunların cinsleri ve miktarları birdir. Biri peşin, diğeri veresiyedir. Bu şekilde aralarında bir fark vardır. Onun için bu bir riba işlemidir ve günahdır. Yine, eldeki bir kile buğday ile sonradan harman zamanında verilecek bir kile buğday satın alınamaz. Bunlar iyi veya düşük cins olma bakımından farklı olsalar da yine ribadır. Çünkü cinsleri ve miktarları aynıdır. Böyle olmakla beraber biri peşin, diğeri veresiyedir. Veresiye ise, peşine karşılık olamaz. Arada bir fazlalık bulunmuş olur.

95- Tartıya bağlı olan şeyler, cinsleri değişik olsa da, birbirleri ile veresiye olarak değiştirilemezler. Şu kadar kilo demir karşılığında, o kadar kilo bakır veresiye olarak satılamaz. Çünkü bunlar ağırlığa bağlı olmak bakımından birdirler. Yine, şu kadar kile buğday o kadar kile arpa karşılığında veya tuz karşılığında veresiye olarak satılamaz. Çünkü bunlar ölçüğe bağlıdır. Bu esastan yalnız nakid para müstesnadır. Şöyle ki: Nakid paralar karşılığında, nakid cinsinden olmayan tartılır ve ölçülür şeyler peşin olarak alınabileceği gibi, veresiye olarak da alınabilir. Çünkü alış-veriş için buna ihtiyaç vardır.

İstikraz (Ödünç Alma) Meseleleri

96- İstikraz (borç alıp verme) muamelesi, altın ve gümüş gibi yalnız misliyat denilen tartılır şeylerde, ölçüğe bağlı buğday ve arpa gibi şeylerde ve taneleri arasında kıymet değiştirecek derecede fark bulunmayan yumurta ve ceviz gibi sayıya bağlı şeylerde olur. Hayvanlarda ve kumaş gibi değere bağlı şeylerde olmaz.

97- Gerek altından ve gümüştan ve diğer maddelerden olan nakid paralar, gerekse diğer tartılan veya ölçülen şeyler, sonradan yalnız misilleri alınmak üzere borç olarak alınıp verilebilir. Buna "Karz-ı Hasen" denilir. Sosyal bir yardım olduğundan büyük bir sevabdır. Fakat bunun karşılığında fazla bir şey verilmesi şart kılınırsa, bu bir faiz olur ki, riba hükmündedir. Borç verenin bir veya birkaç kişi olması arasında bir fark yoktur.

98- Borç alınan şeyler, sonradan kendi misilleri ile ödenir. Borç alınan bir altın para, yine aynı bir altın para olarak ödendiği gibi, bir altın para ile bir miktar buğday, yine fazlalık yapmaksızın aynı altın para ve aynı ölçek buğdayla ziyade yapmaksızın ödenir. Ancak borç alınan para, geçer kağıt para iken sonradan piyasada bulunmasa veya geçmez bir hale gelse, kabul edilen fetvaya göre, son geçerli olduğu tarihteki kıymeti ile ödenir.

99- Bir kimse, borç verdiği para ve başka şeylerin tamamını veya bir kısmını borçlusuna bağışlayabilir. Borç alanda, arada bir şart olmaksızın alacaklı olan kimseye hediye verebilir. Sonuç: İstikraz işlemlerinde iki taraftan birine şart kılınan bir menfaat helal değilse de, şart koşulmayan bir menfaat helaldir. Onun için bir borçlu, borcunu ödemekle beraber kendiliğinden, bir adet olmayarak, bir miktar fazla verse, bu helal olur.

100- Bir kimsenin bir parayı, başka bir yerde bulunan bir adama ödemek şartı ile borç alması mekruhtur. Fakat böyle bir parayı aralarında bir şart bulunmaksızın, borç verenin izni ile, başka bir yerde bulunan bir adama götürüp vermesi mekruh değildir. Hatta böyle bir şart ve adet bulunmaksızın, biraz da fazla vermesinde bir haramlık yoktur. Bu, bir bağış olur.

101- Bir kimsenin bir adama, her ay veya her yıl belli bir miktar ödemek üzere para vermesi caiz değildir. Verilen bu ödünç paraya karşı alınan fazla paralar riba olmuş olur. Fakat belli bir parayı muayyen işte kullanıp elde edilecek kârından belli bir nisbette, üçte bir veya dörtte bir gibi, vermesi şartı ile para verilmesi caizdir. Çünkü bu bir ticaret ortaklığı işlemidir. Bu durumda o kimsenin zarara da sermayesi nisbetinde ortak olması gerekir.

102- Komşular arasında ekmekler, ister sayı ile ve ister tartı ile borç alınıp verilebilir. Bu husustaki işlem bir kolaylık ve zaruret esasına bağlıdır. Bu, İmam Muhammed'in görüşüdür ve fetva da buna göredir.

103- Faizin dinde yasak olmasının birçok hikmetleri vardır. Önce, muhtaç bir kimseye verilen bir paradan, daha sonra fazla bir şey alınması sosyal yardımlaşma görevine aykırıdır. Sonra bir paranın bu şekilde artırılması, çok kere insanın çalışma gayretini azaltır. Onu tenbelliğe sevk edebilir. Bununla beraber borç alınan paradan borç alanın bir kazanç elde edip etmeyeceği kesin değildir. Bir ihtimalden

ibarettir. Çok kere alınan borç paralar boşuna harcanarak karşılığında birçok zararlara katlanmak gerekir. Rehin verilen nice kıymetli malların bu yüzden hiç bahasına elden çıktığı daima görülür. Oysa ki, verilecek fazla miktar belli ve kesindir. Onun için düşünülen bir kazanç, kesin ve belli olan bir mala karşı tutulamaz.

Aslında kesin bir lüzum görülmedikçe, borç alınmamalıdır. Borç huzuru ve rahatı kaçıır, hürriyeti kısıtlar. Borç verecek durumda olanlar da, ellerinden gelen yardımı muhtaçlardan esirgememelidirler. Sadece Allah rızası için "Karz-ı Hasen" sureti ile borç verip mükafatını Allah'dan beklemelidir. Yerinde olarak verilen borç para, sadaka vermekten daha faziletlidir. Bununla beraber borç alacak olanlar da, güvenilir ve sözünde durur, ilk fırsatta borcunu öder kimselerden olmalıdırlar. Bu gibi iyi duygulardan yoksun olmak, yardımlaşma görevini de bozar.

İslâmda Yapılması Yasak Şeyler

104- Ferdlerin ve cemiyetlerin selametine, selamet ve mutluluğuna aykırı olan şeyler, İslam dininde yasaktır, haramdır. Bunların yapılması, hem dünyaca, hem, de ahiretçe sorumluluğu gerektirir. Bunlara: "Günah, masiyet, ism" denir.

105- Günah olan şeyleri bizzat yapmak caiz olmadığı gibi, o gibi şeylere razı olmak ve bir zorlama olmadıkça yardım etmek de caiz değildir. Misal: Bir kimse, bir eşya çalamaz, bu haramdır, cezayı gerektirir. Bir kimse bir şeyin çalınmasına razı da olamaz, ona yardım da edemez. Bu da haramdır, yasaktır.

106- Günah olan şeylere razı olmak veya yardım etmek, yerine göre ya haram, ya da mekruh olur. Bu, dinde bir esastır. Bunun üzerine çeşitli binlerce mesele bina edilebilir.

Misal: Bir kimse, herhangi bir haksızlığı geçerli kılmak için bir kimseden bir mal alamaz. Bu rüşvettir, haramdır. Onun için bir haksızlığı geçerli kılmak için bir insan bir mal veremez ve böyle bir malın verilmesine aracı da olamaz. Bunlar da haramdır, yasaktır. Çünkü böyle alınması yasak olan bir şeyin, verilmesi de, verilmesine aracı olunması da haramdır, yasaktır. Bir hadis-i şerifde buyurulmuşur: "Yüce Allah rüşvet alana da, rüşvet verene de, bunların arasında rüşvete aracı olana da lânet etsin."

107- Bir kimse, murisinin (miras bırakanının) gayr-i meşru bir sebeble elde etmiş olduğu malından veraset hissesi almamalıdır, iyi olan budur. Bu bir takva ve zühd faziletidir. Böyle bir hisseyi almak, helal olmayan bir harekete razı olmak demektir.

Bunun için insan helal olan hisse ile yetinmeli. O malın asli sahibi biliniyorsa, ona geri verilmelidir. Bilinmiyorsa, fakirlere sadaka olarak dağıtılmalıdır. Çünkü böyle kötü bir maldan kurtulmanın çaresi, sahibine çevrilme imkanı olmayınca sadaka olarak vermektir.

108- Alacağı bir gıda maddesini haram hale getireceği veya alacağı genç bir köleye fena muamelede bulunacağı veya satın alacağı silahı kötülükte kullanacağı anlaşılan bir kimseye bunları satmamalıdır. Bu satış tenzihen mekruhtur.

Yenip İçilmesi Helâl Olan ve Olmayan Şeyler

109- Eşyada yenip içilme bakımından asıl olan mubah olmaktır. Bütün eşya, aslında insanların yararlanmaları için yaratılmıştır. Onun için aslında temiz olan, akla ve sağlığa zararlı olmayan bir kısım hayvan elleri ve buğday, arpa, pirinç gibi ürünler, sebzeler, meyveler ve sıvılar helaldir. Bunlar yenip içilebilir. Fakat bazı şeyleri yeyip içmek, insanlara zararlı, hikmet ve ihtiyaca aykırı olduğu için İslam dininde haramdır.

110- Hayvanlardan yaratılış gereği iğrenç olanların, dişleri veya tırnakları ile kendilerini savunup başkalarına saldıranların etleri haramdır. (Eti Yenen ve Yenmeyen Hayvanlar bölümüne bakılsın.)

111- Bitkilerden insanı öldüren veya aklını gideren, vücudu zehirleyen veya herhangi bir şekilde sağlığa zararlı olan şeyleri yemek haramdır. Misal: Afyon, haşhaş, penç gibi sarhoşluk veren ve akli bozan şeyleri yemek caiz değildir. Bunlardan sarhoş olanlar için, İslam ahkâmına göre, tazir cezası gerekir. Tazir ise, yetkili hakim tarafından uygulanacak hapis, döğme, azarlama ve uyarı gibi cezalardır.

112- Sıvılardan bedene zararlı olan, insana sarhoşluk veren şeyleri içmek haramdır. Çünkü sarhoşluk veren bir sıvının azı da, çoğu da müctehidlerin çoğunluğuna göre haramdır. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur. "Çoğu sarhoşluk veren şeyin azı da haramdır." Bu gibi sıvıların içilmesindeki zararlar, herkes tarafından bilinmektedir. Bu içkilerin cemiyet bünyesinde açtığı yaralar çok acıdır. Bunların ahiretteki sorumlulukları ise çok daha büyüktür. Hele hamr (şarab) denilen içkinin bir damlasını bile içmek ittifakla haram olup dinde had denilen cezayı gerektirir. Sonuç; Bu pek zararlı olan şeylerden kaçınmalıdır. Bunlardan kaçınmak, gerek ferdler, gerekse cemiyet için selamettir.

113- Temiz olan içilecek bir sıvı, bedene zarar verecek bir hale gelmedikçe bozulması ile haram olmaz. Fakat etler kokunca yenmesi haram olur. Süt, tereyağı, zeytinyağı kokmakla haram olmaz. Yiyeceklere gelince, bunlar bozulurda keskinleşirse temizliklerini yitirir. Onun için yenmeleri haram olur.

114- Hamamların ve benzeri yerlerin pis sularını sebze bahçelerine akıtmak mekruhtur. Fakat bu gibi pis sularla sulanan bostanların sebzelerini yemek haram değildir. Birçok alimlere göre, mekruh da değildir. İnsan pisliğini satmak mekruhtur; fakat başka maddelerle karıştırılmış olan pislikleri ve herhangi bir hayvan gübresini satmak mekruh değildir.

115- Pâk olmayan, kokmuş et gibi şeyleri yiyebilecek olan hayvanlara yedirmek caiz değildir.

116- İçine temiz olmayan bir şey düşen veya akıtılan belli bir ölçüdeki sıvı temizliğini kaybederek içilmesi haram olur. Belli bir ölçünün üstünde bulunan geniş havuzlarda da, içine düşen pisliğin tad, koku ve renginden biri kendini

gösterirse yine temiz olmaktan çıkar. Artık içilmesi haram olur. (İkinci Kitaba bakılsın.)

117- Yukarda haram oldukları yazılan şeyler zatları bakımından haram (haram liaynihi) dir. Bir de başka bir sebeble haram olan (haram liğayrihi) şeyler vardır ki, onlar da başkalarına ait olan mallardır. Şöyle ki: Başkasının malını rızası olmaksızın haksız yere almak haramdır. Aksi halde mal hürriyeti kalmaz, insanların mülkiyet ve tasarruf haklarına sahip olarak cemiyetle yaşamaz.

118- Bir baba, muhtaç olmadıkça, yaratılıştaki kötü davranışlı olan evladının malını kendi kendine yiyemez. Fakat bir ihtiyaç bulunmasa bile, iyi olan evladının malını alıp yiyebilir. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur: "Sen de, senin malın da babanıdır."

119- Tedavi için temiz olan ilaçları yiyip içmek ve kullanmak caizdir. Çünkü Peygamber Efendimiz buyurmuştur: "Ey Allah'ın kulları! Tedavi olunuz; çünkü Yüce Allah yarattığı her hastalık için bir deva (ilaç) yaratmıştır. Yalnız bir tane müstesnadır ki, o da ihtiyarlıktır."Onun için birçok hastalıklar tedavi sebebiyle giderilir. Allah'ın düzeni böyle devam edegelmiştir. Bununla beraber şifayı ilaçtan değil, yüce Allah'dan bilmelidir.

120- Helal ve temiz olmayan şeylerle tedavide bulunmak esas olarak caiz değildir. Ancak bazı fıkıh alimlerine göre, başka bir ilaç bulunmayınca müslüman ve ehliyet sahibi bir doktorun göstereceği lüzum üzerine caiz olabilir. Şöyle ki: Bir hastalığın veya bir hastalığa sürükleyecek bir halsizliğin tedavisi için mubah (helal) bir ilaç bulunmazsa böyle bir doktorun "şifa ümidi vardır" diye tavsiyesi üzerine, aslında haram olan bir şeyle zaruret miktarı tedavi caiz olur. Fakat yalnız görünüşle yararı olan semizleme gibi bir şey için böyle bir ilacı kullanmak caiz değildir. Bunda tedavi mahiyeti yoktur. Onun için bunun haram olduğunda ittifak vardır. Görülen lüzum üzerine, bir organında ameliyat yapılacak olan bir kimseye, aklını giderecek temiz bir ilaç içirilmesinde bir sakınca görülmemektedir.

Yiyip İçme Mikdarı ve Bunların Edepleri

121- Ölmeyecek kadar yiyip içmek farzdır. Çünkü böyle bir yemekle insan oruç tutmaya ve ayakta namaz kılmaya güç kazanabilir. Öyle ki, insan canını helak olmaktan kurtaramayacak kadar helal bir şey bulamazsa, haram olan bir şeyden ölmeyecek kadar yiyebilir. Yine, boğazında kalan bir lokmayı gidermek için başka bir su bulamayınca, yeteri kadar haram bir içkiden içebilir. Fakat fazlasını yiyip içemez. Çünkü zaruretlere, kendi mikdarlarına göre değerlendirilir.

122- Bir insan kuvvetlenmek ve kuvvetini artırmak için doyuncaya kadar yiyip içebilir, bu mubahtır. Bundan daha çok yiyip içmek haramdır. Bunun ölçüsü, mideyi bozacağına üstün kanaat hasıl olacağı mikdardır. Bununla beraber ikram için veya ertesi gün tutacağı oruca kuvvet kazanmak için biraz fazla yiyip içmekle bir sakınca yoktur.

123- Misafir için veya her birinden bir miktar yemek suretiyle ihtiyaca yetecek şekilde gıda alabilmek için, sofrada çeşitli yemek bulunmasında bir sakınca yoktur. Bununla beraber gereğinden fazlası israf sayılacağından uygun olmaz. Sofrada çeşitli yiyeceklerin bulunmasında da bir sakınca yoktur. Fakat yapılmaması daha iyidir. Fazla çeşitli şeyler mideyi bozabilir. Sonuç: Mubah olan şeyleri bir gerek olmaksızın çoğaltmak da israf sayılır, bundan kaçınılmalıdır. Sofra üzerinde gereğinden fazla ekmek bulundurmamak da böyledir.

124- Ayakta su içilmemesi daha iyidir. Fakat yürürken su içilmesi zararlı olduğundan uygun olmaz. Suyu bir nefeste içmek sağlık bakımından zararlı görülmektedir.

125- Farz olan ibadetleri yapamayacak şekilde yiyip içmeyi azatıp riyazette bulunmak caiz değildir. Fakat orta bir şekilde yapılacak bir riyazet mubahtır.

126- Yiyip içmenin edeblerine gelince: Yemekten önce ve sonra eller yıkanmalıdır. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur: "Yemekten önce el yıkamak bir hasenedir. Yemekten sonra ise iki hasenedir, iki kat sevabdır."

127- Cünüb olan erkekler ve kadınlar için, ellerini ve ağızlarını yıkamadan yiyip içmek mekruhtur. Adet görmekte olan kadınların da yemekten önce ellerini ve ağızlarını yıkamaları iyidir.

128- Yemeklerin başında "Besmele" okunmalı, sonunda da "Elhamdülillah" demelidir. Bu nimeti bize veren, bu nimetten yararlanma kuvvetini bize ihsan eden merhameti geniş ve ikramı bol olan Allah'ımıza bu sebeple hamd ederek şükretmelidir. Yemeğin başında Besmele unutulursa, hatırlanınca "Bismillâhi alâ evvelihi ve ahirihi" denilmelidir.

129- Yemeğe başlarken, Besmeleyi sofrada bulunanların işitebileceği şekilde okunmalıdır. Bu bir uyarma ve hatırlatma olur. Fakat yemek sonunda işililecek bir sesle "Elhamdülillah" denilmesi uygun değildir. Ancak sofradakilerin hepsi yemeklerini tamamlamış ise söylenir.

130- Yemeklere az bir tuzla başlamak ve tuz ile tamamlamak yararlıdır, sünnettir. Ekmek parçalarına hürmet etmeli, bunların üzerine bir eşya koymamalı, bunlara parmakları, ağız ve bıçakları silip atmamalıdır. Yemekler pek sıcak olarak yenmemelidir. Yemekler koklanmamalı, yemeklere ve sulara üflenmemelidir. Bunları yapmaktan edebe aykırıdır.

131- Yemek yerken konuşulmaması mekruhtur. Yemek yerken iyi kimselerin hallerini anlatmalıdır. Güzel bir şekilde konuşmalıdır. Hele misafirlerin yanında ev sahibinin susması hiç doğru değildir. Ev sahibi misafirlerin yanından ayrılmamalı, bizzat onlara hizmet gayretinde bulunmalı ve hizmetçisini misafirlerin yanında azarlamamalıdır. Yemek arasında ısrar etmeksizin "buyurunuz" demekle yetinmelidir. Böyle davranmak müstahabdır.

132- Ev sahibi, misafirlerine ağırlık verecek olan kimseleri, misafirlerle beraber bulundurmamalıdır. Misafirlerde, ev sahibinin rızası bilinmedikçe başkalarını beraberlerinde davete getirmemelidirler. Ziyafetten sonra ev sahibinden izin

istemeden ve "Allah'a ısmarladık, Allah'a emanet olunuz" gibi sözler söylemeden çıkıp gitmemelidirler.

Giyilmesi ve Kullanılması Gerekli ve Caiz Olup Olmayan Şeyler

133- Her müslüman için avret yerlerini örtecek şekilde sıcaktan ve soğuktan korunacak kadar elbise giymek farzdır. Bu elbiselerin etekleri, erkeklerde bacakların yarısına kadar, kadınlarda ayaklarının yüzlerine kadar uzamalı, kollar da parmak uçlarına kadar uzun bulunmalıdır.

Erkeklerin elbisesi kırmızı veya sarı olmamalı, siyah veya beyaz renkte olmalıdır. Bu renkler müstahabdır. Yeşil renk de sünnete uygundur.

134- Elbise ne çok yüksek, ne de çok bayağı olmalı, orta derecede bulunmalıdır. Çünkü her şeyin hayırlısı orta halde olanıdır. Bununla beraber Yüce Allah'ın verdiği nimeti gösterip şükretmek için süs olarak yeterinden fazla elbise edinmek müstahabdır. Peygamber Efendimiz buyurmuştur:

"Allah sana ihsan edip nimet verdiği gibi, sen de nefsine ikramda bulun." Diğer bir hadis-i şerif'de şöyle buyurulmuştur: "Şüphe yok ki Yüce Allah nimetinin eserini kulunun üzerinde görmeyi sever."

135- Cuma ve bayram günlerinde, toplantılarda iyi ve güzel elbise giymek mubahtır. Fakat böyle elbiselerle daima bezenip durmak uygun değildir. Bu bir gurur eseri olur ve çok kere muhtaç durumda olanların kinini çeker. Böbürlenmek ve büyüklenmek için elbise giymek ise mekruhtur.

136- Büyüklenmek maksadı ile yapılan her şey mekruhtur. İnsaniyete yakışmaz. Onun için başkalarına karşı böbürlenmek ve zorba kılığına girmek maksadı ile pek kıymetli elbiseler giyilmesi ve pek yüksek binalar yaptırılması mekruhtur. Hele böyle bir davranış israf derecesine varırsa harama dönmüş olur. Akli kemal üzere olan kimse, yalnız gururlanmak için ve yalnız gösteriş için israfa düşmez. Parasını boş şeylere harcayarak tutuma ve tedbire aykırı hareket etmez. Başkalarına kötü örnek olacak şekilde, cemiyet hayatında gedikler açılmasına sebebiyet vermez.

137- Fakirlerin veya geçimleri orta halde olanların büyük zenginleri taklid ederek israfa düşmeleri caiz değildir. Bu çok acınacak bir haldir. Bir zengin için giyilmesi mubah olan bir elbise, bir fakir için mekruhtur, hatta haram olabilir. Herkes haline ve servetine göre hareket etmeli, takdire rıza göstermelidir. Din ölçüleri içinde hayatını düzenlemeye çalışmalıdır.

138- İpek kumaşlardan elbise giymek kadınlar için caizdir; erkekler için caiz değildir. Beden ile elbise arasında bir engel bulunsun veya bulunmasın eşittir. Fakat yalnız uzatma iplikleri ipek olan veya üzerinde dört parmak eninde ipek işlemeler, saçaklar ve kenarlar bulunan kumaşlardan elbise giymek erkekler için de caizdir. Bir de erkeklerin savaş halinde ipekli elbise giymeleri, iki İmam'a göre caizdir. Bu gibi elbiseler mücahidleri düşmana karşı heybetli gösterir ve kılıç darbelerine karşı dayanıklı bulunur.

139- Erkekler için ipek kumaşlar ve ipek takkeler mekruhtur. Erkek çocuklara da, ipekli ve altın sırmalı kumaşlar giydirmek kerahetten kurtulmaz. Fakat bir erkek ağrıyan gözüne ipekli bir mendil bağlayabilir, bunda bir sakınca yoktur.

140- İpekli eşyadan başka bir şekilde yararlanılabilir. İbrişimden dokunmuş bir seccade üzerinde namaz kılınabilir, bunda bir kerahet yoktur. Yine evin iç kısmını ipekli kumaşlarla süslemek de caizdir. Fakat bunlar bir övünme için olmamalıdır. Yüzleri ipek kumaştan yapılan minderler üzerine oturmak ve böyle yataklarda yatmak da İmamı Azam'a göre helaldir.

141- Üzerinde "Maşallah" veya "Elhamdülillah" gibi bir yazı işlenmiş bir seccadeyi veya herhangi bir döşemeyi yere sermek mekruhtur. Yazıların araları açılmış ve bazı harflerin üzerine örgü örülmüş olsa bile fark etmez, keraheti vardır. Çünkü tek başına yazılan harflere de saygı göstermek gerekir. Harflerdeki bitişikliği kaldırmak keraheti gidermez.

142- Altın-gümüş ve diğer mücevherat ile kadınların süslenmeleri caizdir. Erkekler ancak süs maksadı olmaksızın gümüşten halkalı mühür kullanabilirler. Süs için olsa bile, gümüşlü kemer, altın yaldızlı ve işlemeli kılıç kullanabilirler. Fakat altından, demirden, tunçtan, şişeden ve taştan halkalı mühür kullanamazlar; bu haramdır.

Mühürde kaşa değil, halkaya itibar edilir. Mühürün kaşı taştan akîkden, yakuttan ve diğer şeylerden olabilir. Ancak ihtiyaç olmadıkça mühür kullanılmaması daha iyidir.

143- Yalnız süs maksadı ile evlerde altın ve gümüş kaplar, tabla ve benzeri şeyler bulundurmamak caizdir. Fakat altın ve gümüş kaplardan yemek yenmesi, su içilmesi, yağlanması ve koku sürünülmesi hem erkeklere, hem de kadınlara mekruhtur. Gümüş veya altın çatal-kaşıkla yemek yenmesi de böyledir. Gümüş veya altın kalem veya hokka kullanmak da kerahetten boş değildir. Ancak altın veya gümüş bir kap içinde bulunan bir yiyeceği başka bir kaba aktararak sonra yemek, içmek ve kullanmakla bir kerahet yoktur. Yine gümüşle süslenmiş kaplardan su içilmesi de mekruh değildir. Yeter ki gümüşlü tarafı ağza alınmasın.

144- Kalaylanmamış bakır ve tunç kaplardan yemek yenmesi mekruhtur. En iyi olan porselen cinsi kaplardır. Şişeden, billurdan ve akîkden yapılmış kapların kullanılmasında bir kerahet yoktur. Bunların temizlenmesi kolaydır. Bunlar, sağlık yönünden madenî kaplardan daha iyidirler.

145- Sallanan bir dişi gümüş bir tel ile bağlamak caizdir. Fakat altın bir tel ile bağlamak, İmamı Azam'a göre caiz değildir. İmam Muhammed'e göre, her ikisi ile de bağlamak caizdir, bunda bir kerahet yoktur. Bir rivayete göre, İmam Ebû Yusuf'un içtihiadı da böyledir. Yine, çıkan bir dişi yerine koyarak gümüş veya altın bir tel ile bağlamak, İmamı Azam'dan bir rivayete göre mekruhtur, çünkü bu diş ölünün dişi hükmündedir. Bunun yerine besmele ile boğazlanmış bir koyunun dişi gümüş bir tel ile bağlanabilir. Bunun yerine gümüşten bir diş de edinilebilir. Fakat İmam Ebû Yusuf'a göre, çıkan bir dişi yerine koyarak gümüş veya altın bir tel ile bağlamakta veya onun yerine gümüşten bir diş edinilmesinde bir sakınca

yoktur. Çıkan bir dişin yerine konulmasına İmamı Azam'ın da katıldığı, İmam Ebû Yusuf'dan rivayet edilmiştir. İmam Muhammed'e göre ise, çıkan dişin yerine gümüşten de, altından da diş konulabilir. Düşmüş veya kesilmiş bir burun yerine altından burun yapılabilir. Fena kokacağı için gümüşten yapılmaz.

146- Nazar değmesin diye, çocukların elbisesine boncuk işlenmesi ve nazarlıklar takılması caiz değildir. Bunlar cahiliyet devrine ait adetlerdir. Fakat ekin tarlalarda ve bostanlarda birer değnek üzerine hayvan kafası takılmasında bir sakınca yoktur. Bunlar hem birer korkuluktur, bazı zararlı kuş ve hayvanların buralara sokulmasına engel olur, hem de göz değmemesine sebep olabilir. Çünkü göz değmesi, çok kez olagelen bir afettir. İnsana da, hayvana da, mala da değebilir. Onun için tarlaya ve bostana bakacak kimselerin gözleri, önce bu yüksek korkuluklara değer. Artık ondan sonra ekin ve diğer şeylere dokunmasında bir zarar kalmayabilir.

147- Nazardan (göz değmesinden) Yüce Allah'a sığınmalıdır. Peygamber Efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurmuştur: "Bir kimsenin kendisinin veya kardeşinin bir şeyi hoşuna giderse, bereketle ona dua etsin çünkü göz değmesi hakdır."

Bereketle dua ise şöyle yapılır: "Şekil verenlerin en güzeli olan Allah ne yücedir! Allah'ım, buna bereket ver." Bizlerce: "Maşallah Tebarekallah" denilmesi adet olmuştur. Bir hadis-i şerifde de: "Her kim hoşuna giden bir şeyi görünce, "Maşallah lâ kuvvete illâ billâh" derse, ona göz zarar vermez" diye buyurulmuştur.

Lukataların (Bulutlu Malların) Mahiyeti ve Hükümleri

148- Bir yerde bulunan ve sahibi bilinmeyen yitik bir mala "Lukata" denir. Bunu o yerden alıp kaldırmaya "İltikat" ve bunu kaldırıp alan kimseye de "Mültakıt" denir. Başkalarının rızası olmaksızın mallarını haksız yere almak haram olduğu gibi, yitik malları alıp benimsemek de haramdır.

149- Bir kimse bir yerde yitik bir miktar para veya eşya bulsa, bunu sahibine vermek üzere, oradan alıp kaldırabilir. Fakat kendisi için alıp kaldıramaz. Bu bir hırsızlık sayılır.

150- Yitik eşyayı alıp kaldırmakta şu hükümler vardır:

- 1) Görüldüğü yerde alınmayıp bırakıldığı zaman zayi olmasından korkulmayan bir yitiği alıp kaldırmak mubahtır.
- 2) Alınmayıp bırakıldığı takdirde zayi olmak ihtimali bulunan bir yitiği almak ve sahibi için saklamak mendubdur.
- 3) Zayi olacağı anlaşılan bir yitiği almak ve saklamak vacibdir.
- 4) Herhangi bir yitiği sahibine vermeyip kendisine mal edinmek maksadı ile almak haramdır.

151- Bir kimse, bir yitiği bulunca bunu sahibine vermek üzere aldığına başkasını şahid tutar, sonra sahibi çıkınca, kendisine ait olduğunu isbat edince malı ona

teslim eder. Sahibine verilmek üzere şahitlik huzuruna alınıp saklanan bir yitik, onu bulanın yanında bir kusuru olmaksızın zayi olsa, sahibine bedelini ödemesi gerekmez.

152- Yitikleri hükümete teslim etmek de caizdir. Hele gayrimüslimlere ait olduğu anlaşılan yitikler, devlet hazinesine konmalıdır. Sahipleri çıkarsa, aynen kendilerine verilir, eğer satılmışlarsa, bedelleri ödenir. Sahibleri çıkmazsa, toplumun ihtiyaçlarına harcanır.

153- Yitiği bulan, kendisindeki yitiği uygun bir şekilde ilan eder ve yitiğin kıymetine göre uygun bir müddet bekler. Sahibi çıkmazsa onu fakirlere sadaka olarak verir. Onu bulan fakir ise, bundan faydalanabilir. Fakat sonradan sahibi çıkarsa bedelini borçlanır. Sahibinin aramayacağı anlaşılan pek az şeyler ise, bir müddet beklemeye gerek yoktur. Bir kuruş, bir meyve, adi bir mendil gibi...

154- Yollarda, bostanlarda, ağaçların altlarında bulunan başaklarla meyveler hakkına da yitik hükümleri uygulanır. Bu konuyu açıklamak gerekir. Şöyle ki: Yazın şehirlerde ağaçların altlarına dökülen meyveler, açık olarak veya adeta bağlı olarak herkesin faydalanmasına bırakılmışsa, bunlar alınıp yenilebilir; değilse, yenilemez, haramdır. Şehirlerde bahçe ve bostan içinde bulunan meyveler, ceviz gibi bozulmayıp kalabilecek şeylerden, sahiblerinin açık izni bulunmadıkça yenmez. Çabuk bozulacak şeylerden ise, sahih görülen görüşe göre, açıkça veya adet bakımından yasaklık yoksa alınıp yenilebilir. Diğer bir görüşe göre de, sahiblerinin rızaları bilinmedikçe alınıp yenmez. Bu durum köylerde olunca bakılır: Eğer meyveler bozulmayıp kalabilecek şeylerden ise, sahiblerinin izinleri bilinmedikçe, onlar alınıp yenmez. Fakat bozulacak şeylerden olurlarsa, sahih görüşe göre, yasaklandığı bilinmedikçe (ortaya çıkmadıkça) alınıp yenilebilir. Ağaç üzerinde bulunan meyvalara gelince, bunlar her nerede bulunurlarsa bulunsun, sahiblerinin izinleri bulunmadıkça, iyi olan alınıp yenmemesidir. Ancak çok bol olurda, yenmesi sahiblerine ağır gelmezse, yenilebilir. Bu durumda o meyvalardan bir miktar alınıp orada yenilebilir. Fakat toplanıp başka bir yere götürülemez, bu caiz değildir.

155- Akar ırmak suları üzerinde bulunan meyveleri, çok olsa da, toplayıp yemek caizdir. Çünkü bunlar, bu halde bırakılırlarsa çabuk bozulurlar. Onun için bunları toplamaya hal delâleti ile izin vardır. Fakat böyle bir su üzerinde bulunan ağaçlara gelince, bakılır: Eğer sudan çıkarılacakları zaman kıymetleri yoksa, alınmaları helal olur. Fakat kıymetli şeyler ise, alınmaları helal değildir, bunlar üzerinde yitik işlemi uygulanır.

156- Bahçe ve bostanların içinde, duvarların diplerinde değil de, başka yerlerde dağınık veya toplu olarak bulunan meyveler hakkında da yitik eşya hükmü uygulanır. Sahipleri biliniyorsa onlara, bilinmiyorsa fakirlere verilir. Bunları bulan kimse fakir değilse, onlardan kendisi faydalanamaz.

157- Yollara dökülmüş olan ağaç yaprakları, eğer dut yaprakları gibi kendisi ile yararlanacak şeyler ise, bunları başkalarının toplaması caiz değildir. Yoksa

bunların değerini ağaç sahibine ödemek gerekir. Fakat bunlar, yararlanılmayacak şeyler ise, toplanıp alınabilirler, ödenmeleri gerekmez.

158- Ekin ve bostan tarlalarında ekinler ve bostanlar alındıktan sonra, başkalarının toplamasına adet olarak izin verilmişse, arta kalan ekin veya kavun, karpuz, hıyar gibi döküntü şeyleri, başkalarının toplaması caizdir.

159- Sünnet veya düğün toplantılarında şeker veya para serpmekte bir sakınca yoktur. Bu serpilene şeyleri, orada bulunanlar toplayıp alabilirler. Bunları almak için avuçlarını ve eteklerini açanlar, avuçlarına veya eteklerine düşen şeylere sahip olurlar, bunları başkaları alamazlar. Alırlarsa, kendilerinden geri alınabilirler.

İslamda Eğlence ve Yarışmaların Hükümü

160- İslamda meşru sayılan eğlenceler mubahtır. Oyun ve eğlence denilen birtakım zararlı ve faydasız eğlenceler ise caiz değildir. Bunların bir kısmı haramdır. Bir kısmı da harama yakın mekruhtur. Bunlar aslında boş şeylerdir. İnsanın hayatı ise çok kıymetlidir, daima yararlı şeylerde harcanmalıdır. Zararlı ve faydasız şeylere harcanması doğru olmaz. Örnek: Kumar oyunu haramdır. Çünkü bunun zararı herkesçe bilinen şeydir. Kumar yüzünden kurtuluşa eren kimse gösterilemez. Fakat kumar yüzünden helak olmuş, perişan olmuş, acı ve kederler içine düşmüş binlerce insan ve aile gösterilebilir. Tavla, satranç gibi oyunlar harama yakın mekruhtur. Bunlar kıymetli zamanın kaybolmasına sebep ve kumara itici olacağı için, iyi şeyler değildir. Yalnız İmam Şafî Hazretleri, bir rivayete göre de İmam Ebû Yusuf Hazretleri satrancın mubah olduğunu söylemişlerdir. Fakat satrancın bu mubah görülmesi, kumar şeklinde oynanmadığı ve bir vacibi terke sebep olmadığı takdirdedir. Değilse, ittifakla haramdır.

161- Bir hadis-i şerife: "Üç oyundan başka diğer bütün oyunlar (eğlenceler) müslümana haramdır. Bu üç şey, ailesi ile eğlenmesi, atını eğitmesi ve oku ile yarışmasıdır."

Bunlar yararlı olan meşru eğlencelerdir. Aile ile eğlence, aile hayatının bir muhabbet ve neşe içinde devamını sağlar. Binek atlarını terbiye edip savaşa hazırlamak ve silah eğitimi görmek İslam yurdunun korunması için çok gerekli bir hizmettir. Bu önemli yararlarından dolayı bunlar caiz bulunmuştur.

162- Boş bir eğlence ve kumar maksadı olmaksızın savaş için spor ve kuvvet kazanmak için yapılan birtakım yarışmalar caizdir. Bunlarla yararlı bir gayeye ulaşmak imkanı elde edileceği için, bunlar oyun ve eğlence sayılmazlar. Bunlar birer alışma ve cihad için hazırlıktır. Güreşler, silah atmalar, piyade ve binitli olarak yapılan yarışmalar hep bu kısımdandır. Bu yarışmalara katılanlara mükafat olarak para ve hediye verilmesi caizdir. Bunlar cihad yapmaya bir hazırlık ve teşviktir.

İslamda İnsanların Hayat ve Organ Dokunulmazlığı

163- İnsanların bedenleri ve organları hayatta olduğu gibi, öldükten sonra da hürmet edilmeye layıktır ve dokunulmazlığı vardır. Onun için herhangi bir insanın hayatına haksız yere kastedilmesi haramdır, bir cinayettir. Yine bir insanın herhangi bir organını, kendi hayatına ait bir zaruret bulunmaksızın haksız yere kesmek ve yarmak da haramdır, bir suçtur. Bir insanı hadım etmek, haksız yere döğmek de caiz değildir.

164- İnsan hürmete değer bir yaratık olduğundan onun organlarından hiçbiri ile kopararak faydalanılamaz. Onun saç, tırnak ve çekilmiş diş gibi, herhangi bir parçası satılamaz, bunları gömmek gerekir. Onun için bir kadının saçları alınıp başka bir kadının saçlarına katılamaz. Böyle bir davranış insanın şerefine bir tecavüzdür, bir nevi uydurmacılıktan ibarettir. İnsanoğlunun bir parçası ile faydalanmak demektir. Öyle ki, bir kadın kendi saçlarına, kendisinin dökülmüş olan saçlarını da ilave edemez, bu da kerahetten beri değildir. Fakat insandan başka temiz bir yaratığın saçlarını ilave edebilir.

165- Yiyecek bir şey bulamayıp çaresiz kalan bir insan, kendi vücudundan et koparıp yiyemez. Başka birinin organlarından da, onun izni ile kesip yiyemez. Böyle bir emir ve müsaade doğru değildir. Fakat böyle çaresiz kalan kimse, bulacağı bir ölüden, hayatını kurtaracak kadar yer. Eğer yemez de ölürse, günaha girmiş olur. Oruç tutan kimse de, aynı şekilde ölünceye kadar bir şey yemezse, günah işlemiş olur. Yine, yiyecek bir şey bulunduğu halde, ondan yemeyip açlıktan ölen kimse de günahkar olur.

166- Ana rahminde bulunan bir bebeği düşürmek de caiz değildir, keraheti vardır ve bir nevi cinayettir. Ancak henüz canlı hale gelmemiş bulunan bir yavru, gerçek bir zarurete dayanarak tıbbî bir danışma sonunda düşürülebilir. Bir de gebe bulunan bir kadın, vücudunun sağlığı için ilaç içebilir. Bunun etkisi ile düşecek bebekten dolayı sorumlu olmaz.

167- Çocuk olmasın diye azilde bulunmak (geri çekilerek korunmak) uygun değildir. Fakat zevcesinin muvafakatı ile caizdir. Ancak bir hastalık ve fesad korkusu ile (zevce muvafakatı olmadan) azil yapılabilir. Netice olarak, İslam nüfusunu azaltacak şeylere başvurmak doğru değildir.

168- Bir müslüman için intihar, ahirette büyük bir azabı gerektirdiği gibi, kendi ölümünü istemek de caiz değildir. Bir öfke veya geçim sebebiyle ölümü istemek mekruhtur. Bir hadis-i şerifde buyurulmuştur: "Sizden biriniz, kendisine dokunacak bir zarardan ve felaketten dolayı ölümü istemek zorunda kalırsa; Ey Rabbim! Benim hakkımda yaşamak hayırlı ise beni yaşat, eğer ölmek hayırlı ise beni öldür, diye dua etsin."

169- Bazı hayatî zaruretlerden dolayı insanlar üzerinde ameliyat yapılması caizdir. İçinde taş bulunan bir mesaneyi usulüne göre yarmak veya bütün vücuda dağılacak olan bir hastalıktan dolayı bir organı kesmek caizdir, bunda sakınca yoktur.

170- Ölen bir kadının rahminde diri bir bebek bulursa, bu çocuğu kurtarmak için, o kadının karnını sol taraftan yarmak gerekir. Yine, ana rahminde bulunan bir çocuk, parçalanmaksızın çıkarılamayacak şekilde bulunuyorsa, bu durum ana için bir tehlike arz eder. Onun için bakılır: Eğer çocuk hayatta değilse, parçalanarak çıkarılır. Eğer hayatla ise, böyle parçalanarak çıkarılması caiz değildir. Çünkü bir hayat sahibini kurtarmak için diğer bir günahsız parçalamak gerekecektir.

171- İnsanlara yararlı ve temizliğe yardımcı olduğundan dolayı Hitan (sünnet) işlemi, öteden beri bir sünnettir. Bilindiği gibi, erkek çocukların sünnet edilmelerine "Hitan" denilir. Bu, bir İslam alametidir. Bunun müstahab olan zamanı, çocuğun yedinci yaşından on ikinci yaşına kadardır. Daha önce de sünnet yapılması caizdir. Büluğa ermiş bir kimse sünnet edilmemişse, ya bizzat kendisi veya başarabiliyorsa zevcesi tarafından sünnet edilir. Bu da mümkün olmayınca bir sünnetçiye baş vurulur.

172- İhtida eden (İslamı kabul eden) bir gayrimüslim, yaşlılığı sebebiyle sünnete dayanamayacağı, yetkililer tarafından haber verilirse, sünnet yapılmayabilir. Çünkü bir özre dayanarak vacibin bile terk edilmesi caizdir. O halde sünnetin terki daha elverişli olur.

Hayvanlara Yumuşak Davranmanın Gereği

173- İslam dininde bütün yaratıklara şefkatle muamele yapılması bir görevdir. Özellikle hayvanlara zulüm yapılmayıp iyi bakılması gerekir. Hayvanları fazla yormamalıdır, dövmemelidir. Hayvanlara eziyet cezası ağırdır. Çünkü hayvanların Allah'dan başka yardımcısı ve koruyucusu yoktur. "Allah'dan başka yardımcısı bulunmayanlara zulmedenler hakkında Hak Teala'nın gazabı pek şiddetli olacaktır" diye buyurulmuşur.

174- Hayvanların gözetilecek hakları vardır. Bir kısmı: Evcil hayvanların yiyecek ve içeceklerini zamanında vermek, tımarlarına bakmak, onlara yumuşak davranıp iyi muamele yapmak gerekir. Her cins hayvan ayrı bir hizmet için yaratılmıştır. Buna aykırı davranmamalıdır. Misal: Sığır cinsi öküzler, arabalara koşulmak ve tarlalarda çalıştırılmak için yaratılmıştır. Bunlara binilmemeli, yük vurulmamalı, merkeb gibi kullanılmamalıdır.

175- Zararlı olmayan serçe ve hüdhüd gibi kuşları ve hayvanları boş yere öldürmemelidir. Hiçbir hayvanın yüzüne vurmamalıdır, yüzünü dağlamamalıdır. Hiçbir hayvanı nişan almak için hedef edinmemelidir. Kuşların yuvalarına geceleyin gitmemelidir. Geceler, onlar için bir güven ve istirahat zamanıdır.

176- Zararlarını kaldırmak için, yılan, akrep, fare, çaylak, kara karga, kudurmuş köpek gibi hayvanlar öldürülür. Bununla beraber hiçbir hayvanı ateşe almak suretiyle öldürmek caiz değildir.

177- Öldürülecek bir yılanın veya akrebin eşi intikam alır, diye söylenen sözün aslı yoktur. Bunların intikamından korkmak, fazla bir korkaklık eseridir, erkeklere yakışmaz.

İslâmda Maddî ve Manevî Temizlik

178- İslam dini, hem maddî, hem de manevî temizliğe büyük bir önem vermiştir. Bu iki kısım temizlik arasında büyük bir ilgi vardır. Bunlardan biri diğerinden ayrılmaz. Öyle ki bunlardan her biri, bir bakımdan maddî ise, diğer bir bakımdan da manevîdir. Abdest gibi...

179- İslamda, maddî şeylerle kirlenen bir vücudu, bir elbiseyi, bir yeri temizlemek bir görev olduğu gibi, günah denilen manevî kötülüklerle kirlenmiş bulunan bir ruhu temizlemek de bir vazifedir.

180- Başlıca maddî temizlikler şunlardır:

1) İslamda, maddî şeylerle kirlenen bir vücudu, bir elbiseyi, bir mekanı (yeri) ve diğer şeyleri su ile temizlemek esastır. Bu temizleme işlemi, temizlenecek şeyin durumuna göre farz, sünnet ve müstahabdır.

2) İslamda namaz kılabilmek için abdest almak ve gerekince gusletmek farz olan bir temizlik görevidir.

3) Müslümanlar için, yüzde, kulakta, burunda, tırnaklarda ve saç-sakallarda bulunan kirleri gidermek, saçları tarayıp bağlamak ve insanların tiksinsmesine meydan vermemek sünnet olan bir temizlik görevidir.

4) Her müslüman için haftada bir kez olsun, vücudunu yıkamak müstahabdır. Fazileti çok olan cuma gününde yıkanmaktır. Çünkü cuma, müslümanların bir bayramıdır, bir toplantı zamanıdır. O gün her yönden temiz olmak pek güzeldir.

5) Müslümanlar için, uzayan tırnakları ve fazla uzayan bıyıkları kesmek müstahabdır. Sakalda sünnet olan bir kabza miktarı uzun olmaktır. Ondan fazlasını kesmekte bir sakınca yoktur.

6) Koltuklarla kasıklarda bulunan tüyleri yolmak veya traş etmek müstahabdır. Bunlar haftada veya on beş günde bir temizlenmelidir. Bunu kırk güne kadar uzatmak harama yakın mekruhtur.

7) Erkeklerin veya kadınların, temizlenmek için özel hamamlara girmelerinde bir sakınca yoktur. Genel bir ihtiyaçtan dolayı bu caiz görülmüştür. Yeter ki avret yerlerini örtsünler. Erkeklerin kendi aralarında, kadınların da kendi aralarında peştemal tutmayarak açık bir halde yıkanmaları haramdır. Hatta bir kimse yalnız başına bir yerde yıkanacağı zaman bir peştemal tutmalıdır. Edebe uygun olan budur. Tenha bir yerde peştemalı sıkmak veya temizlik yapmak için az bir zaman peştemalsız durmak caiz olabilir.

8) Hamamda vücudun baştan göbeğe kadar ve dizlerden topuklara kadar olan kısmını tellaka ovdurmakta bir sakınca yoktur. Fakat bazı alimlere göre, bir zaruret bulunmadıkça ovdurmak mekruhtur. Göbek ile dizler arasındaki kısmı ovdurmak ise, caiz görülemez. Ayakları ovdurmak da edebe aykırıdır. İhtiyacından dolayı bu hizmeti gören kimseyi küçültmemelidir.

181- Başlıca manevî temizlikler de şunlardır:

1) Kalbleri güzel ahlakla, güzel niyetlerle temizleyip süslemeye ve nurlandırmaya çalışmalıdır. Manevî temizlik bunlarla ortaya çıkar.

2) Günahlarla kirlenen kalbleri tevbe ve istiğfarla temizlemeye çalışmalıdır. Bilindiği gibi, günahlar büyük ve küçük diye iki kısımdır. Büyük günahların başlıcaları şunlardır: Yüce Allah'ı inkar etmek, Yüce Allah'a ortak koşmak, kesinlikle sabit olan bir dinî hükme inanmamak. Bu üçü, Allah korusun, küfürdür. Allah'ın rahmetinden ümidi kesmek, Allah'ın azabından ve mekrinden emin olmak. Günah üzerine devam edip ısrar etmek (herhangi bir günahı devamlı olarak işleyip durmak). Namazı, orucu terk etmek. Allah yolunda cihaddan kaçınmak. Anaya ve babaya asî olmak. Yalan yere şahidlikte bulunmak ve yemin etmek. Bir kimseyi haksız yere öldürmek. Bir kimsenin bir organını haksız yere kesmek veya işlemez hale sokmak. Faiz yemek, hırsızlık etmek ve rüşvet almak. Yetim malı yemek. Zina ve livata denilen çirkin işleri yapmak. İffetli kadınlara fuhuş isnad etmek. İşte bunlar, dereceleri farklı olan birer büyük günahdır. Diğer bir çok günahlar da küçük günahlardır.

3) Günahların bir kısmı, yalnız Allah Teala'nın hakkına aiddir. Diğer bir kısmı da insanların hakları ile ilgilidir. Birinci kısım günahlar için insan kalbi ile pişman olup Yüce Allah'dan af dilemeli ve bir daha öyle bir günah işlememeye kesinlikle karar vermelidir. O günah küfrü gerektiren bir iş ise, hemen imanı yenilemeli ve nikahı tazelemelidir. Namaz ve oruç gibi, kazası gereken bir ibadetin terkinden ibaret ise, hemen onu kazaya çalışmalıdır. Günahların insanlarla ilgili kısmında ise, yine kalben bir pişmanlık duyarak hem Yüce Allah'dan af dilemeli, hem de hakkına tecavüz edilen kimseden mümkünse, helallik istemelidir. Hak sahibini razı etmeye ve tecavüz edilen hakkı ödemeye çalışmalıdır. Ruhların seyyiat (kötülükler) denilen günah kirlerinden temizlenmesi, ancak böyle yapmakla olabilir.

182- Görülüyor ki, kutsal İslam dini, hem maddî hem de manevî temizlikleri birer dinî hükme bağlamış, bunları yalnız insanların keyiflerine bırakmamıştır. Peygamber Efendimiz de: "Temizlik imandandır" buyurarak temizliğe büyük önem vermiş, onun değerini göstermiştir. Diğer bir hadis-i şerifde de şöyle buyurmuşlardır: "Şüphe yok ki Yüce Allah temizdir, temizliği sever. İkrâmı boldur, ikramı sever. Cömerttir, cömertliği sever. Artık evlerinizin çevresini temiz tutun; Yahudilere benzemeye çalışmayın."

183- Bilindiği gibi, Yüce Allah bizi imtihan için yaratıp bu dünyaya getirmiş ve birtakım görevlerle yükümlü tutmuştur. Bizim mutluluğumuz ancak bu görevleri yapmakla olur. Bu görevleri yapmayanlar, Yaratıcımızın kutsal emirlerine aykırı davranmış olurlar. Böyle bir kimsenin kıymeti alçalmış, kalbi kararmış, ruhu kirlenmiş ve kendisi azaba hak kazanmış olur. Artık bu durumda yapılacak şey tevbedir. Allah'dan mağfiret dilemektir. İlahî emirlere göre hareket etmektir. Kirlenen bir ruhun temizliği, ancak bunları yapmakla olur.

184- İnsan, temiz ve günahsız olarak dünyaya getirilmiştir. Artık kirli ve günahkar bir halde ahirete gitmekten sakınmalıdır. İnsan şöyle bir düşünmelidir: Kendisini

yaratan Yüce Allah'ın kutsal emirlerine karşı nasıl karşı çıkabilir! İnsanın ruhu böyle bir isyandan dolayı sızlamalı değil mi? İnsan, kudret ve büyüklüğüne nihayet olmayan O büyük yaradanından korkmalı, O'nun tükenmez nimetlerine kavuştuğunu düşünerek utanmalı değil mi? İnsan, insanlık gereği olarak günden kurtulamıyor, bu bir gerçektir. Fakat insanın kalbi bu günden dolayı sızlasın, ruhunda pişmanlık duysun, hemen Allah'a yönelsin. Günahının bağışlanmasını ve örtülmesini dilesin, daha tevbe imkanları elde iken günahlardan kurtulmaya çalışsın.

Allahü Teala Hazretleri buyuruyor: "Ey müzminler! Hepiniz Allah'a tevbe ediniz ki, kurtulasınız." Resûlü Ekrem Efendimiz de: "Günahından tevbe eden, günah işlememiş kimse gibidir," buyurmuştur. Artık bizim görevimiz, günahlarımızdan dolayı, için için yanarak hakka dönmek ve istiğfarın başı denilen şu mübarek cümle ile Hak Teala Hazretlerinden tevbe ve istiğfar ederek, af ve kerem dilemektir.

"Hayy olan, Kayyûm olan, kendisinden başka bir İlâh bulunmayan Yüce Allah'dan mağfiret dilerim." Ya Rabbi! Bizi uyandır, bizim dualarımızı ve tevbelerimizi kabul buyur, amîn... Vel-hamdü leke ya Rabbe'l-alemîn (Hamd sana mahsustur, ey bütün âlemlerin Rabbi!)

HADİS

RIYÂZUS-SÂLIHÎN

(İmam Nevevî)

BÖLÜM: 145

HASTAYA DUA ETMEK

901 – عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، كَانَ إِذَا اشْتَكَى الْإِنْسَانَ الشَّيْءَ مِنْهُ، أَوْ كَانَتْ بِهِ قَرْحَةٌ أَوْ جُرْحٌ، قَالَ النَّبِيُّ، بِأُصْبُعِهِ هَكَذَا، وَوَضَعَ سَفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ الرَّأْيِيَّ سَبَابَتَهُ بِالْأَرْضِ ثُمَّ رَفَعَهَا وَقَالَ: بِسْمِ اللَّهِ، تُرْبَةٌ أَرْضُنَا، بِرِيقَةٍ بَعْضُنَا، يُشْفَى بِهِ سَقِيمُنَا، بِإِذْنِ رَبِّنَا .

901: Aişe (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre bir kimsenin bir tarafı ağrıdığı veya yara bere olduğunda peygamber parmağıyla şöyle yapar –Ravi Süfyan Uyeyne şahadet parmağını yere dokundurup kaldırarak peygamberin nasıl yaptığını gösterdi- ve: “Bismillah, bu bizim arzımızın toprağıdır, bazımızın tükürüğü ile Rabbimizin izni ile hastalarımız şifa bulur.” buyururdu. (Buhari, Tıb 38, Müslim, Selam 54)

902 – وَعَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، كَانَ يَعُودُ بَعْضَ أَهْلِهِ يَمْسَحُ بِيَدِهِ الْيَمْنَى وَيَقُولُ: اللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ، أَذْهَبِ الْبَأْسَ، وَاشْفِ أَنْتَ الشَّيْءَ لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ، شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا .

902: Yine Aişe (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) aile ferdlerinden bazısı hastalandığında sağ eliyle hastayı sıvazlar ve şöyle buyururdu: “Allahım! Sen bütün insanların hayatlarını programlayansın, Rabbimizsin. Bu hastanın ızdırabını gider, şifa ver, şifayı veren ancak sensin. Senin şifandan başka şifa verecek yoktur. Buna hiçbir hastalık izi bırakmayacak şekilde şifa ver.” (Buhari, Merda 20, Müslim, Selam 46)

903 – وَعَنْ أَنَسٍ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ لِثَابِتٍ رَحِمَهُ اللَّهُ: أَلَا أَرَقِيكَ بِرُقِيَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: بَلَى، قَالَ: اللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ، مُذْهِبِ الْبَأْسِ، اشْفِ أَنْتَ الشَّيْءَ لَا شِفَاءَ إِلَّا أَنْتَ، شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا .

903: Enes (Allah Ondan razı olsun)'den: Tabiinden olan Sabit'e şöyle dedim. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in hastaya okuduğunu sana da okuyayım mı? – Oku diye cevap verdi. Bunun üzerine ben: “Ey insanların Rabbi ve bütün ızdırapları gideren Allah'ım! Şifa ver şifa verensin, senden başka şifa verecek yoktur. Bu hastaya hiçbir hastalık izi bırakmayacak şekilde şifa ver.” (Buhari, Tıb 38)

904 – وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ ﷺ، قَالَ: عَادَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ اشْفِ سَعْدًا، اللَّهُمَّ اشْفِ سَعْدًا، اللَّهُمَّ اشْفِ سَعْدًا .

904: Sa'd ibni Ebu Vakkas (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Hastalandığımda Rasûlullah beni ziyaret etti ve üç defa: "Allahım! Sad'a şifa ver" diye dua buyurdu. (Müslim, Vesaya 8)

905 - وعن أبي عبد الله عثمان بن أبي العاصِ رضي الله عنه ، أنه شكَا إلى رسولِ الله ﷺ ، وجَعَأَ يَجِدُهُ فِي جَسَدِهِ ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : ضَعْ يَدَكَ عَلَى الَّذِي تَأَلَّمُ مِنْ جَسَدِكَ وَقُلْ : بِسْمِ اللَّهِ -ثَلَاثًا - وَقُلْ سَبْعَ مَرَّاتٍ : أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللَّهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ وَأُحَاذِرُ

905: Ebu Abdullah Osman ibni Ebul As (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre vücudunda hissettiği bir ağrıdan dolayı Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e şikayette bulundu. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'de ona: "Vücudunun ağrıyan yerine elini koy ve üç kere "bismillah" de. Yedi kere de "Allah adıyla uğradığım ve uğrama korkusu çektiğim her dertten Allah'ın izzet ve kudretine sığınırım" de." buyurdu. (Müslim, Selam 67)

906 - وعن ابن عباسٍ رضي الله عنهما ، عن النبي ﷺ ، قال : مَنْ عَادَ مَرِيضًا لَمْ يَخْضُرْهُ أَجَلُهُ ، فَقَالَ عِنْدَهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ : أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيكَ : إِلَّا عَافَاهُ اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ الْمَرَضِ .

906: İbni Abbas Ebu Hüreyre (Allah Onlardan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Her kim henüz eceli gelmemiş bir hastayı ziyaret eder de, onun başucunda yedi kere: Büyük arşın Rabbi olan yüce Allah'tan sana şifa vermesini dilerim, derse. Allah onu o hastalıktan kurtarır." (Ebu Davud, Cenaiz 8, Tirmizi, Tıb 32)

907 - وعنه : أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ ، دَخَلَ عَلَى أَعْرَابِيٍّ يَعُودُهُ ، وَكَانَ إِذَا دَخَلَ عَلَى مَنْ يَعُودُهُ قَالَ : لَا بَأْسَ ، طَهُورٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ .

907: İbni Abbas (Allah Onlardan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hasta bir bedeviyi ziyaret etmişti. Herhangi bir hastayı ziyaretinde olduğu gibi ona da: "Geçmiş olsun, zararı yok. Hastalığınız inşaallah günahlarınızı temizlenmektedir, yani günahlarınıza keffaret olur" buyurdu. (Buhari, Tevhid 31)

908 - وعن أبي سعيدٍ الخُدْرِيِّ رضي الله عنه ، أن جَبْرِيْلَ أتَى النَّبِيَّ ﷺ ، فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ اشْتَكَيْتَ ؟ قَالَ : نَعَمْ . قَالَ : بِسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ ، مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يُؤْذِيكَ ، مِنْ شَرِّ كُلِّ نَفْسٍ أَوْ عَيْنٍ حَاسِدٍ ، اللَّهُ يَشْفِيكَ ، بِسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ .

908: Ebu Said el Hudri (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Cebrail (a.s.) Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e gelerek: Hastalıktan şikayetini mi var? diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'de evet dedi. Cebrail (a.s.): "Allah'ın ismiyle seni rahatsız edecek her şeyden, her bir canlının zararından hasetçinin gözünün şerrinden, seni okuyup sana dua ederim. Allah sana şifa versin. Allah'ın adıyla sana dua edip nefes ederim." (Müslim, Selam 40)

909 - وعن أبي سعيد الخُدْرِيّ وأبي هريرة رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا، أَنَّهُمَا شَهِدَا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ: مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ، صَدَّقَهُ رَبُّهُ، فَقَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَأَنَا أَكْبَرُ. وَإِذَا قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، قَالَ: يَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَحْدِي لَا شَرِيكَ لِي. وَإِذَا قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا لِي الْمُلْكُ وَلِي الْحَمْدُ، وَإِذَا قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِي وَكَانَ يَقُولُ: مَنْ قَالَهَا فِي مَرَضِهِ ثُمَّ مَاتَ لَمْ تَطْعَمَهُ النَّارُ.

909: Ebu Said el Hudri ve Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre bunlar Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğuna şahid oldular.

* Bir kimse Allah'tan başka ilah yoktur ve Allah en büyüktür derse Allah onu doğrulayarak Benden başka ilah yoktur ben en büyüğüm buyurur. Kul:

* Allah'tan başka ilah yoktur, o tekdir, ortağı yoktur dediğinde yine Allah o kulunu tasdik ederek Benden başka ilah yoktur, ben tekim, eşim ortağım yoktur buyurur. Kul:

* Allah'tan başka ilah yoktur, mülk de onun, eksiksiz övgüler de ona mahsusdur, dediğinde Allah: Benden başka ilah yoktur, mülk benimdir, eksiksiz övgüler de bana aittir, buyurur. Kul:

* Allah'tan başka ilah yoktur, güç kudret yalnız Allah'ındır dediğinde Allah: Benden başka ilah yoktur, kuvvet ve kudret ancak benimdir ve benim iznimlidir, buyurur. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sözüne devamla:

"Bu duaları bir kimse hastalandığında söyler de sonra o inanç üzere de ölürse cehennem ateşi onu yakıp yiyemez." (Tirmizi, Deavat 36)

BÖLÜM: 146

HASTANIN HALİNİ YAKINLARINDAN SORMAK

910 - عن ابن عباس رضي الله عنهما ، أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ ﷺ خَرَجَ مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ ، فِي وَجَعِهِ الَّذِي تُوْفِّي فِيهِ ، فَقَالَ النَّاسُ: يَا أَبَا الْحَسَنِ، كَيْفَ أَصْبَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ؟ قَالَ: أَصْبَحَ بِحَمْدِ اللهِ بَارِتًا.

910: İbni Abbas (Allah Onlardan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Ali ibni Ebu Talib (Allah Ondan razı olsun) Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in vefat ettiği hastalığı zamanında yanından çıktı. Sahabiler: - Ey Ebul Hasan Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nasıl oldu, geceyi nasıl geçirdi? Dediler. O da: "Allah'a hamdolsun iyi geçirdi" dedi. (Buhari, Megazi 83)

BÖLÜM: 147

ÖLECEĞİNİ ANLAYANIN YAPACAĞI DUA

911 - عن عائشة رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ مُسْتَنِدٌ إِلَيَّ يَقُولُ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي، وَأَلْحِقْنِي بِالرَّفِيقِ الْأَعْلَى .

911: Aişe (Allah Ondan razı olsun)şöyle demiştir: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana yaslanarak: “Allah’ım beni bağışla, bana merhamet et ve beni Refiki A’la’ya = Yani yüce dostun makamı olan kendi katına kavuştur” diye dua ettiğini duydum. (Buhari, Merza 19)

912 - وعن عائشة قَالَتْ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ بِالمَوْتِ، عِنْدَهُ قَدْحٌ فِيهِ مَاءٌ، وَهُوَ يُدْخِلُ يَدَهُ فِي القَدْحِ، ثُمَّ يَمْسَحُ وَجْهَهُ بِالمَاءِ، ثُمَّ يَقُولُ: اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى غَمَرَاتِ المَوْتِ وَسَكَرَاتِ المَوْتِ .

912: Yine Aişe (Allah Ondan razı olsun) şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)’i ölüm döşeginde yanı başındaki su kabına elini daldırıp yüzüne sürerken gördüm. O böyle yapıyor sonra da: “Allah’ım ölümün şiddet ve baygınlıklarına karşı bana yardım et” diye dua ediyordu. (Tirmizi, Cenaiz 7)

BÖLÜM: 148

HASTAYA VE ÖLÜMÜ YAKIN OLDUĞU TAHMİN EDİLENLERE İYİ MUAMELE ETMEK

913 - عن عمران بن الحصين t، أن امرأة من جُهَيْنَةَ أَنْتِ النَّبِيِّ ﷺ وَهِيَ حُبْلَى مِنَ الزُّنَا، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَصَبْتُ حَدًّا فَأَقْمُهُ عَلَيَّ، فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَلِيِّهَا، فَقَالَ: أَحْسِنُ إِلَيْهَا، فَإِذَا وَضَعَتْ فَأَتِنِي بِهَا. ففَعَلَ، فَأَمَرَ بِهَا النَّبِيُّ ﷺ، فَشَدَّتْ عَلَيْهَا ثِيَابَهَا. ثُمَّ أَمَرَ بِهَا فَرَجَمَتْ، ثُمَّ صَلَّى عَلَيْهَا.

913: Imran ibni Husayn (Allah Onlardan razı olsun)’dan rivayet olunduğuna göre Cüheyne kabilesinden bir kadın zina sonucu gebe kalmış olduğu halde Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)’e geldi ve:

- Ey Allah’ın Rasulü had cezasını gerektiren bir suç işledim, cezamı ver, dedi.

Bunun üzerine Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o kadının velisini çağırıp getirtti ve ona: “Bu kadına iyi bak çocuğunu doğurunca bana getir” buyurdu.

Adam bu işleri gereği gibi yaptı ve doğumdan sonra kadını getirdi. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kadının üzerine elbisesinin iyice bağlanmasını emretti. Sıkı sıkı

bağladılar. Sonra da peygamberin emri üzerine taşlanarak öldürüldü. Sonra da Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kadının cenaze namazını kıldı. (Müslim, Hudud 24))

BÖLÜM: 149

HASTANIN HASTALIĞININ ŞİDDETİNİ ANLATMASI

914 - عن ابن مسعود رضي الله عنه قال : دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ يُوعَكُ ، فَمَسَسْتُهُ ، فَقُلْتُ : إِنَّكَ لَتُوعَكُ وَعَكًا شَدِيدًا ، فَقَالَ : أَجَلُ إِنِّي أُوعَكُ كَمَا يُوعَكُ رَجُلَانِ مِنْكُمْ .

914: İbni Mes'ud (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet olunmuştur. Bir gün Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına girdim. Sıtmadan titriyordu. Elimi vücuduna dokundurdum ve: Şiddetli ateşiniz var, sıtma nöbetine tutulmuşsunuz, dedim.

- Evet sizden iki kişinin yakalandığı sıtmanın şiddeti kadar sıtmaya yakalandım ve ızdırap çekiyorum, buyurdular. (Buhari, Merda 13, Müslim, Birr 45)

915 - وعن سعد بن أبي وقاص رضي الله عنه قال : جَاءَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعُودُنِي مِنْ وَجَعِ اشْتَدَّ بِي ، فَقُلْتُ : بَلَّغْ بِي مَا تَرَى ، وَأَنَا ذُو مَالٍ ، وَلَا يَرِثُنِي إِلَّا ابْنَتِي ، وَذَكَرَ الْحَدِيثَ .

915: Sa'd ibni Ebu Vakkas (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir. Yakalandığım şiddetli bir hastalık dolayısıyla Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ziyaretime geldi. Ona "Gördüğün gibi çok rahatsızım ve zengin bir adamım bir tek kızımdan başka mirasçım da yok..." (Hadisin tamamını anlattı) (Buhari, Cenaiz 36 Müslim, Vesaya 5)

916 - وعن القاسم بن محمد قال : قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا : وَأَرَأْسَاهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : بَلْ أَنَا وَأَرَأْسَاهُ . وَذَكَرَ الْحَدِيثَ .

916: Kasım ibni Muhammed (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir. Aişe (Allah Ondan razı olsun) bir keresinde şiddetli bir baş ağrısına tutulduğundan dolayı: "Vay başıma ölüyorum" demişti. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'de: Asıl ben vay başım demeliyim, buyurdu. (Buhari, Merda 16)

BÖLÜM: 150

ÖLMEK ÜZERE OLANA KELİME-İ TEVHİD TELKİN ETMEK

917 - عن معاذٍ رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: مَنْ كَانَ آخِرَ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ

الْجَنَّةَ .

917: Muaz (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Kimin son sözü “Allah’tan başka gerçek tanrı yoktur = La ilahe illallah” olursa o kişi cennete girer.” (Ebu Davud, Cenaiz 20)

918 - وعن أبي سعيدٍ الخُدْرِيِّ رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا

اللَّهُ .

918: Ebu Said el Hudri (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Ölmek üzere olanlarınıza la ilahe illallah demeyi telkin ediniz.” (Müslim, Cenaiz 1)

BÖLÜM: 151

ÖLÜNÜN GÖZÜ KAPATILDIKTAN SONRA NE SÖYLENİR

919 - عن أمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى أَبِي سَلَمَةَ وَقَدْ شَقَّ

بَصْرُهُ، فَأَغْمَضَهُ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ الرُّوحَ إِذَا قُبِضَ، تَبِعَهُ البَصْرُ فَضَجَّ نَاسٌ مِنْ أَهْلِهِ، فَقَالَ: لَا تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ إِلَّا بِخَيْرٍ فَإِنَّ المَلَائِكَةَ يُؤْمِنُونَ عَلَى مَا تَقُولُونَ ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِأَبِي سَلَمَةَ، وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ فِي المَهْدِيِّينَ، وَاخْلُفْهُ فِي عَقِبِهِ فِي الغَابِرِينَ، وَاغْفِرْ لَنَا وَلَهُ يَا رَبَّ العَالَمِينَ، وَافْسَحْ لَهُ فِي قَبْرِهِ، وَنَوِّرْ لَهُ فِيهِ .

919: Ümmü Seleme (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmiş olan Ebu Seleme'nin yanına girdi. Gözleri açık kalmıştı. Onları kapatıp şöyle buyurdu: “Ruh çıkınca gözler onu izler.” Tam bu sırada Ebu Seleme'nin ailesinden bir grup çılgık koparıp ağlamaya başladılar. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

“Kendisine hayırla dua ediniz. Çünkü melekler duanızı amin derler” buyurdu ve şöyle devam etti: “Allah’ım Ebu Seleme’yi başıyla derecesini hidayete ermişler seviyesine yükselt. Geri kalanlar arasından hayırlı kimseler bırak. Ey alemlerin Rabbi, bizi de onu da başıyla, kabrini genişlet ve aydınlat.” (Müslim, Cenaiz 7)

BÖLÜM: 152

ÖLÜNÜN BAŞINDA SÖYLENECEK SÖZ

920 - عن أم سلمة رضي الله عنها قالت: قال رسول الله ﷺ: إذا حضرتم المريض، أو الميت، فقولوا خيراً، فإن الملائكة يؤمنون على ما تقولون. قالت: فلما مات أبو سلمة، أتيت النبي فقلت: يا رسول الله، إن أبا سلمة قد مات، قال: قولي: اللهم اغفر لي ولله، وأعقبني منه عقيباً حسناً. فقلت، فأعقبني الله من هو خير لي منه: محمداً ﷺ.

920: Ümmü Seleme (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Hasta ve ölünün başında bulunduğunuzda güzel sözler söyleyiniz. Zira melekler sizin dualarınıza amin derler.” Ümmü Seleme (Allah Ondan razı olsun) dedi ki: Ebu Seleme vefat edince Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e geldim ve: Ey Allah'ın Rasulü, Ebu Seleme öldü, dedim. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Allah'ım beni ve onu bağışla, onun yerine ondan daha iyisini ver diye dua et” dedi. Ben de peygamberin dediği gibi yaptım da Allah buna Ebu Seleme'den daha hayırlı olan Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem)'i eş olarak verdi. (Müslim, Cenaiz 6)

921 - وعن عائشة قالت: سمعت رسول الله ﷺ يقول: ما من عبدٍ تُصيبُهُ مُصِيبَةٌ، فيقول: إنا لله وإنا إليه راجعون: اللهم أوجرنِي في مصيبتِي، وأخلف لي خيراً منها، إلا أجره الله تعالى في مصيبتِهِ وأخلف له خيراً منها. قالت: فلما تُوفِّي أبو سلمة، قلت كما أمرني رسول الله ﷺ، فأخلف الله لي خيراً منه رسول الله ﷺ.

921: Yine Ümmü Seleme (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayete göre şöyle demmiştir. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i şöyle buyururken dinledim. “Herhangi bir kul sıkıntıya düşer de inna lillah ve inna ileyhi râciûn = Biz Allah'ın mülkündeyiz ve ona döneceğiz. Ey Allah'ım uğradığım musibetin ecrini ver ve bana bunun daha hayırlısını lutfet diye dua ederse Allah, onu uğradığı sıkıntıdan dolayı mükafatlandırır ve ona kaybettiğinden daha hayırlısını verir.”

Ümmü Seleme dedi ki: Ebu Seleme öldüğü vakit ben Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in öğrettiği gibi dua ettim. Allah ta bana Ebu Seleme'den daha hayırlısını yani, Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i eş olarak verdi. (Müslim, Cenaiz 4)

922 - وعن أبي موسى ﷺ، أن رسول الله ﷺ قال: إذا مات ولد العبد، قال الله لملائكته: قبضتم ولد عبدي؟، فيقولون: نعم، فيقول: قبضتم ثمرة فؤاده؟، فيقولون: نعم. فيقول: فماذا قال عبدي؟، فيقولون: حمدك واسترجع، فيقول الله تعالى: ابنوا لعبدي بيتاً في الجنة، وسموه بيت الحمد.

922: Ebu Musa (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: Bir kulun çocuğu ölünce Allah meleklerine şöyle der:

- Kulumun çocuğunun ruhunu mu kabzettiniz? buyurur. Melekler:

- Evet, derler. Allah:

- Kulumun ciğerparasını gönlünün meyvesini mi kopardınız? Buyurur. Melekler:

- Evet, derler. Allah:

- Peki kulum ne dedi, buyurur. Melekler:

- Sana hamdetti ve inna lillah ve inna ileyhi râciûn = Biz senin mülkündeyiz ve sana döneceğiz dedi, derler. Bunun üzerine Allah:

- O halde kulum için cennette bir ev yapın ve adını da hamd evi koyun, buyurur. (Tirmizi, Cenaiz 36))

923 - وعن أبي هريرة رضي الله عنه ، أن رسول الله ﷺ قال: يقولُ اللهُ تعالى: ما لعبدي المؤمن عندي جزاء إذا قبضتُ صفيهُ من أهل الدنيا، ثم احتسبهُ إلا الجنة .

923: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Allah'ın şöyle buyurduğunu söylemiştir: "Mü'min bir kulumun dünyada sevdiklerinden birini aldığım zaman buna sabredip sevabını Allah'tan beklerse onun mükafatı ancak cennettir." (Buhari, Rikak 6)

924 - وعن أسامة بن زيد رضي الله عنه قال: أرسلت إحدى بنات النبي ﷺ إليه تدعوه وتُخبره أن صبيًا لها، أو ابنًا، في الموت فقال للرسول: ارجع إليها، فأخبرها أن لله تعالى ما أخذ وله ما أعطى، وكلُّ شيءٍ عنده بأجلٍ مسمى، فمرها، فلتصبر وتحتسب .

924: Üsâme ibni Zeyd (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir. Rasûlullah'ın kızlarından biri olan Zeyneb Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e adam göndererek çocuğunu veya oğlunun ölmek üzere olduğunu haber verdi. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) haber getiren kimseye:

"Ona dön ve şunu bildir ki, veren de alan da Allah'tır. Onun katında her şeyin belli bir vakti vardır. Sabretsin ve Allah'tan ecrini beklesin" buyurdu. (Buhari, Cenaiz 33, Müslim Cenaiz 9)

BÖLÜM: 153

BAĞIRIP ÇAĞIRMADAN ÖLÜYE AĞLAMAK

925 - عن ابنِ عُمَرَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عادَ سَعْدَ بْنَ عُبَادَةَ وَوَمَعَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ، وَسَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ رضي الله عنه، فَبَكَى رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَلَمَّا رَأَى الْقَوْمَ بَكَاءَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بَكَوْا، فَقَالَ: أَلَا تَسْمَعُونَ؟ إِنَّ اللَّهَ لَا يُعَذِّبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ، وَلَا بِحُزْنِ الْقَلْبِ، وَلَكِنْ يُعَذِّبُ بِهَذَا أَوْ يَرْحَمُ وَأَشَارَ إِلَى لِسَانِهِ .

925: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Abdurrahman ibni Avf, Sa'd ibni Ebu Vakkas ve Abdullah ibni Mes'ud (Allah Onlardan razı olsun) bulunduğu halde Sa'd ibni Ubade'yi ziyaret etti onu ağır hasta görünce Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ağladı. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in ağladığını gören Ashab da ağladılar. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Bilmez misiniz, gerçekten Allah gözyaşı ve kalbin elemi sebebiyle kişiye azap etmez fakat -dilini işaret ederek- bunun yüzünden ölüye ya azab eder ya da merhamet" buyurdu. (Buhari, Cenaiz 44, Müslim Cenaiz 2)

926 - وعن أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، رُفِعَ إِلَيْهِ ابْنُ ابْنَتِهِ وَهُوَ فِي الْمَوْتِ، فَفَاضَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ لَهُ سَعْدٌ: مَا هَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟! قَالَ هَذِهِ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللَّهُ تَعَالَى فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ، وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ الرَّحْمَاءَ .

926: Üsame ibni Zeyd (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayete göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e kızının ölüm halinde bulunan oğlunu getirdiler Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in gözleri doldu. Bunun üzerine Sa'd ibni Ubade:

- Ey Allah'ın Rasûlü bu ne haldir? deyince Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

- Bu Allah'ın kullarının kalbine koyduğu acıma duygusudur. Rahmettir. Allah ancak yumuşak kalbli kullarına merhamet eder. buyurdu. (Buhari, Cenaiz 33, Müslim Cenaiz 9)

927 - وعن أنسٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم دَخَلَ عَلَى ابْنِهِ إِبْرَاهِيمَ وَهُوَ يَجُودُ بِنَفْسِهِ فَجَعَلَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم تَدْرِفَانِ. فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ رضي الله عنه: وَأَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ: يَا ابْنَ عَوْفٍ إِنَّهَا رَحْمَةٌ. ثُمَّ أَنْبَعَهَا بِأُخْرَى فَقَالَ: إِنَّ الْعَيْنَ تَدْمَعُ، وَالْقَلْبَ يَحْزَنُ، وَلَا نَقُولُ إِلَّا مَا يُرْضِي رَبَّنَا، وَإِنَّا بِفِرَاقِكَ يَا إِبْرَاهِيمَ لَمَحْزُونُونَ .

927: Enes (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ruhunu teslim etmek üzere olan oğlu İbrahim'in yanına girince gözlerinden yaşlar boşanmaya başladı bunun üzerine Abdurrahman ibni Avf -Ey Allah'ın Rasulü sizde mi? ağlıyorsunuz diye sordu Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'de ona: "Ey ibni Avf bu gördüğün gözyaşları rahmet ve şefkat eseridir" cevabını vererek şunları ilave etti "Göz

yaşarır kalb hüzünlenir. Biz ancak Rabbimizin razı olacağı sözleri söyleriz. Ey İbrahim seni kaybetmekten dolayı gerçekten üzgünüz. (Buhari, Cenaiz 43)

BÖLÜM: 154

ÖLENİN HALİNİ GİZLEMEK

928 - عن أبي رافع أسلم مولى رسول الله ﷺ أن رسول الله ﷺ قال: مَنْ غَسَلَ مَيِّتًا فَكَتَمَ عَلَيْهِ، غَفَرَ اللَّهُ لَهُ أَرْبَعِينَ مَرَّةً .

928: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)in azad ettiği Ebu Rafi Eslem (Allah Ondan razı olsun)den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Bir kimse ölüyü yıkar da onda görülen hoşa gitmeyen halleri gizli tutarsa Allah o kimseyi kırk kere bağışlar.” (Hakim Müstedrek I, 362)

BÖLÜM: 155

CENAZE NAMAZI KILMAK

929 - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: مَنْ شَهِدَ الْجِنَازَةَ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا، فَلَهُ قِيرَاطٌ، وَمَنْ شَهِدَهَا حَتَّى تُدْفَنَ، فَلَهُ قِيرَاطَانِ قَيْلٍ: وَمَا الْقَيْرَاطَانِ؟ قَالَ: مِثْلُ الْجَبَلَيْنِ الْعَظِيمَيْنِ .

929: Ebu Hureyre (Allah Ondan razı olsun)den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Kim bir cenazede, cenaze namazı kılincaya kadar bulunursa bir ölçek, gömülünceye kadar kalırsa iki ölçek sevap alır” İki ölçek ne kadardır? diye sordular Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “İki büyük dağ kadardır” cevabını verdi. (Buhari, Cenaiz 59, Müslim Cenaiz 52)

930 - وعنه، أن رسول الله ﷺ قال: مَنْ اتَّبَعَ جِنَازَةَ مُسْلِمٍ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، وَكَانَ مَعَهُ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا، وَيُفْرَغَ مِنْ دَفْنِهَا، فَإِنَّهُ يَرْجِعُ مِنَ الْأَجْرِ بِقَيْرَاطَيْنِ. كُلُّ قَيْرَاطٍ مِثْلُ أُحُدٍ، وَمَنْ صَلَّى عَلَيْهَا، ثُمَّ رَجَعَ قَبْلَ أَنْ تُدْفَنَ، فَإِنَّهُ يَرْجِعُ بِقَيْرَاطٍ .

930: Yine Ebu Hureyre (Allah Ondan razı olsun)den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Kim sevabına inanarak karşılığını da sadece Allah’tan bekleyerek bir müslüman cenazesi ile birlikte gider ve namazı kılınıp gömülünceye kadar beklerse her biri Uhud dağı kadar olan iki ölçek sevabla döner. Yine bir kimse cenaze namazını kılıp defnolunmadan ayrılırsa bir ölçek sevabla döner.” (Buhari iman 35)

931 - وعن أم عطية رضي الله عنها قالت: نُهيينا عن اتِّباع الجنائز، ولم يُعزم علينا .

931: Ümmü Atiyye (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir. “Biz kadınlara cenazeyi takip etmek yasaklandı fakat kesin olarak da haram kılınmadı.” (Buhari Cenaiz 29, Müslim Cenaiz 34)

BÖLÜM: 156

CENAZE NAMAZINDA SAFLARIN DURUMU

932 - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : مَا مِنْ مَيِّتٍ يُصَلَّى عَلَيْهِ أُمَّةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَبْلُغُونَ مِائَةَ كُلُّهُمْ يَشْفَعُونَ لَهُ إِلَّا شُفِعُوا فِيهِ .

932: Aişe (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)şöyle buyurdu: “Bir müslüman ölüye sayıları yüze varan bir cemaat namaz kılar ve ölü hakkında hayırlı şahidlikte bulunup şefaath ederlerse onların bu duaları kabul olunur.” (Müslim Cenaiz 58)

933 - وعن ابن عباس رضي الله عنهما قال: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَا مِنْ رَجُلٍ مُسْلِمٍ يَمُوتُ، فَيَقُومُ عَلَى جِنَازَتِهِ أَرْبَعُونَ رَجُلًا لَا يُشْرِكُونَ بِاللَّهِ شَيْئًا إِلَّا شَفَعَهُمُ اللَّهُ فِيهِ .

933: İbni Abbas (Allah Onlardan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken dinledim dedi. “Bir müslüman ölür de cenaze namazını Allah’a şirk koşmayan kırk kişi kılsa Allah onların cenaze hakkındaki dualarını kabul eder.” (Müslim Cenaiz 59)

934 - وعن مرثد بن عبد الله اليزني قال: كان مالك بن هبيرة رضي الله عنه إذا صلى على الجنائز، فتقال للناس عليها، جزأهم عليها ثلاثة أجزاء، ثم قال: قال رسول الله ﷺ : مَنْ صَلَّى عَلَيْهِ ثَلَاثَةَ صُفُوفٍ، فَقَدْ أُوجِبَ .

934: Mersed ibni Abdullah el-Yezeni'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir. Malik ibni Hübeyre (Allah Ondan razı olsun) cenaze namazı kılacağı zaman cemaati az bulursa onları üç saf haline getirir ve şöyle derdi: Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) “Üç saf cemaatin cenaze namazını kıldığı kişi cenneti hak etmiştir.” Buyurdu. (Ebu Davut Cenaiz 39, Tirmizi Cenaiz 40)

BÖLÜM: 157

CENAZE NAMAZINDA OKUNACAK DUALAR

935 - عن أبي عبد الرحمن عوف بن مالك رضي الله عنه قال: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى جِنَازَةٍ، فَحَفِظْتُ مِنْ دُعَائِهِ وَهُوَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، وَارْحَمْهُ، وَعَافِهِ، وَاعْفُ عَنْهُ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ، وَوَسِّعْ مَدْخَلَهُ وَاعْسِلْهُ بِالمَاءِ وَالتَّلْجِ وَالبَرْدِ، وَنَقِّهِ مِنَ الخَطَايَا، كَمَا نَقَّيْتَ التُّوبَ الأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلًا خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ، وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجِهِ، وَأَدْخِلْهُ الجَنَّةَ، وَأَعِزَّهُ مِنْ عَذَابِ القَبْرِ، وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ حَتَّى تَمْنَيْتُ أَنْ أَكُونَ أَنَا ذَلكَ المَيِّتَ .

935: Ebu Abdurrahman Avf ibni Malik (Allah Ondan razı olsun)den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir cenaze namazı kıldı onun şöyle dua ettiğini duydum ve ezberledim:

“Allah’ım onu bağışla, ona rahmet, et onu azap ve sıkıntılardan koru kusurlarını affet, cennetten nasibini ikram et, gireceği yeri (kabrini) genişlet, su, buz ve kar ile onun günahlarını yıka tertemiz yap, beyaz elbiseyi kirden temizler gibi onu hatalarından temizle, kendi evinden daha hayırlı bir ev, ailesinden daha hayırlı bir aile, eşinden daha hayırlı bir eş, ver onu cennete koy, kabir ve cehennem azabından koru.”

İbni Avf diyor ki: Bu güzel duaları duyunca “keşke ölen ben olaydım” diye içimden geçirdim. (Müslim Cenaiz 85)

936 - وعن أبي هريرة وأبي قتادة، وأبي إبراهيم الأشهلي عن أبيه - وأبوه صحابي رضي الله عنه - عن النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ صَلَّى عَلَى جِنَازَةٍ فَقَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا، وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا، وَذَكَرِنَا وَأُنثَانَا، وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا. اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا، فَأَحْيِهِ عَلَى الإِسْلَامِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا، فَتَوَفَّهُ عَلَى الإِيمَانِ، اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ، وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُ.

936: Ebu Hureyre, Ebu Kafade, ve İbrahim el Eşheli oda babasından (babası sahabidir) (r.anhüm)den rivayet edildiğine göre peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir cenaze namazı kıldı ve şöyle dua etti.

“Allah’ım dirilerimizi ve ölülerimizi, küçüklerimizi ve büyüklerimizi, erkeklerimizi ve kadınlarımızı, burada bulunanlarımızı ve bulunmayanlarımızı bağışla. Allah’ım bizden hayatta bırakacaklarını İslam üzere yaşat, öldüreceklerini iman üzere öldür. Bizi bu cenazede bulunmanın sevabından mahrum etme ve ondan sonra da bizi fitneye düşürme.” (Tirmizi Cenaiz 38)

937 - وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِذَا صَلَّيْتُمْ عَلَى المَيِّتِ، فَأَخْلِصُوا لَهُ الدَّعَاءَ .

937: Ebu Hureyre (Allah Ondan razı olsun)den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken dinledim demiştir. “Cenaze namazını kıldığınız zaman ölen kimseye samimi bir kalble dua ediniz.” (Ebu Davut Cenaiz 56)

938 - وَعَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الصَّلَاةِ عَلَى الْجَنَازَةِ: اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبُّهَا، وَأَنْتَ خَلَقْتَهَا، وَأَنْتَ هَدَيْتَهَا لِلْإِسْلَامِ، وَأَنْتَ قَبَضْتَ رُوحَهَا، وَأَنْتَ أَعْلَمُ بِسِرِّهَا وَعَلَانِيَتِهَا، جِئْنَاكَ شُفَعَاءَ لَهُ، فَاعْفِرْ لَهُ

938: Yine Ebu Hureyre (Allah Ondan razı olsun)den rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir cenaze namazında şöyle dua etmiştir.

“Allah’ım bu cenazenin Rabbi sensin. Bunu sen yarattın, islama sen ulaştırdın şimdi onun ruhunu da sen aldın. Onun gizli ve açık hallerini en iyi sen bilirsin. Biz ona şefaathçi olabilmek hayırlı şahitlikler yapmak için geldik. Sen onu bağışla.” (Ebu Davut Cenaiz 56)

939 - وَعَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ ﷺ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنَّ فُلَانَ ابْنَ فُلَانٍ فِي ذِمَّتِكَ وَحَبْلِ جِوَارِكَ، فَكِهِ فِتْنَةَ الْقَبْرِ، وَعَذَابَ النَّارِ، وَأَنْتَ أَهْلُ الْوَفَاءِ وَالْحَمْدِ، اللَّهُمَّ فَاعْفِرْ لَهُ وَارْحَمَهُ، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ .

939: Vâsile ibnül Eska (Allah Ondan razı olsun)den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize müslümanlardan birinin cenaze namazını kıldırması. Onun şöyle dua ettiğini duydum: “Allah’ım falan oğlu falan sana emanettir ve senin güvencen altındadır. Onu kabir fitnesinden ve cehennem azabından koru sen sözünde duran ve hamde layık olansın. Allah’ım onu bağışla ve ona merhamet et, şüphesiz sen tek bağışlayan ve merhamet edensin.” (Ebu Davut Cenaiz 56)

940 - وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، أَنَّهُ كَبَّرَ عَلَى جِنَازَةِ ابْنَةِ لَهُ أَرْبَعِ تَكْبِيرَاتٍ، فَقَامَ بَعْدَ الرَّابِعَةِ كَقَدْرِ مَا بَيْنَ التَّكْبِيرَتَيْنِ يَسْتَغْفِرُ لَهَا وَيَدْعُو، ثُمَّ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَصْنَعُ هَكَذَا. وَفِي رِوَايَةٍ: كَبَّرَ أَرْبَعًا، فَمَكَثَ سَاعَةً حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيَكْبُرُ خَمْسًا، ثُمَّ سَلَّمَ عَنِ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ. فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْنَا لَهُ: مَا هَذَا؟ فَقَالَ: إِنِّي لَا أَزِيدُكُمْ عَلَى مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَصْنَعُ، أَوْ: هَكَذَا صَنَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ .

940: Abdullah ibni Ebu Evfa (Allah Ondan razı olsun)’dan rivayet edildiğine göre O kızının cenaze namazında dört defa tekbir aldı dördüncü tekbirden sonra iki tekbir arasında durduğu kadar durup, kızının bağışlanmasını diledi ve ona dua etti. Sonra da Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) böyle yapardı dedi.

*Başka bir rivayette şöyledir. Dört tekbir aldıktan sonra o kadar bekledi ki biz onun beşinci defa tekbir alacağını sandık, sonra sağına ve soluna selam verdi. Namazdan sonra Bu yaptığın nedir? dedik. O da bize Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)’in yaptığını gördüğüm şeye bir ilave yapmış değilim, ya da Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) böyle yapardı diye cevap verdi. (Hakim el Müstedrek, I, 360)

BÖLÜM: 158

CENAZEYİ HIZLICA TAŞIMAK

941 - عن أبي هريرة رضي الله عنه ، عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: أَسْرِعُوا بِالْجِنَازَةِ، فَإِنْ تَكُ صَالِحَةً، فَخَيْرٌ تُقَدِّمُونَهَا إِلَيْهِ، وَإِنْ تَكُ سَوَى ذَلِكَ، فَشَرُّ تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ . وفي روايةٍ مُسَلِّمٍ: فَخَيْرٌ تُقَدِّمُونَهَا عَلَيْهِ .

941: Ebu Hureyre (Allah Ondan razı olsun)den rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu “Cenazeyi hızlıca götürün, eğer o iyi bir kimse ise bu onun için bir hayırdır onu bir an evvel kabirdeki hayır ve sevabına kavuşturmuş olursunuz. Eğer iyi bir kişi değilse bu da bir şerdir, onu çabucak omuzlarınızdan atmış olursunuz.” (Buhari Cenaiz 51, Müslim Cenaiz 50)

*Müslimin diğer bir rivayetinde “Hayra onu kavuşturmuş olursunuz.” denilmiştir.

942 - وعن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال: كَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: إِذَا وُضِعَتِ الْجِنَازَةُ، فَاحْتَمَلَهَا الرَّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ، فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً، قَالَتْ: قَدِّمُونِي، وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ، قَالَتْ: لِأَهْلِهَا: يَا وَيْلَهَا أَيْنَ تَذْهَبُونَ بِهَا؟ يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ، وَلَوْ سَمِعَ الْإِنْسَانُ لَصَعِقَ .

942: Ebu Said el Hudrî (Allah Ondan razı olsun)den rivayet edildiğine göre peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Ölü tabuta konulup ta erkekler onu omuzlarına aldıkları zaman eğer o iyi bir kişi ise: “beni bir an önce yerime ulaştırınız!” der. Eğer iyi biri değilse, eyvah beni bu tabut ile nereye götürüyorsunuz diye feryad eder. Ölü'nün bu seslenişini insanlardan başka her yaratık duyar. Eğer insan bu sözleri işitecek olsaydı dehşetten düşüp bayılırdı.” (Buhari Cenaiz 50)

BÖLÜM: 159

CENAZENİN BORCUNU HEMEN ÖDEMEK

943 - عن أبي هريرة رضي الله عنه ، عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ بِدَيْنِهِ حَتَّى يُقْضَى عَنْهُ .

943: Ebu Hureyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu “Müminin ruhu borcu ödeninceye kadar ona bağlı kalır.” (Tirmizi Cenaiz 74)

944 - وعن حُصَيْنِ بْنِ وَحَّوحٍ رضي الله عنه ، أَنَّ طَلْحَةَ بْنَ الْبَرَاءِ رضي الله عنه مَرِضٌ ، فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَعُودُهُ فَقَالَ: إِنِّي لَا أَرَى طَلْحَةَ إِلَّا قَدْ حَدَثَ فِيهِ الْمَوْتُ فَأَذِّنُونِي بِهِ وَعَجِّلُوا بِهِ ، فَإِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِحَيْفَةِ مُسْلِمٍ أَنْ تُحْبَسَ بَيْنَ ظَهْرَانِي أَهْلِهِ .

944: Husayn ibni Vahvah (Allah Ondan razı olsun)dan rivayet edildiğine göre Talha ibni'l-Bera ibn-il Azib (Allah Ondan razı olsun) hastalanmıştı peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu ziyarete geldi çıkarken şöyle buyurdu "Talha'ya ölümün yaklaştığını görüyorum, ölecek olursa bana haber verin, defn ve tekfin işini çabuklaştırın, çünkü bir müslümanın ölüsünün ailesi önünde uzun zaman bekletmek uygun değildir." (Ebu Davut Cenaiz 34)

BÖLÜM: 160

KABİR BAŞINDA ÖĞÜT VERMEK

945 - عن علي رضي الله عنه قال: كُنَّا فِي جِنَازَةٍ فِي بَقِيعِ الْغَرْقَدِ فَأَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَعَدَ ، وَقَعَدْنَا حَوْلَهُ ، وَمَعَهُ مِخْصَرَةٌ فَكَسَّ وَجَعَلَ يَنْكُتُ بِمِخْصَرَتِهِ ، ثُمَّ قَالَ: مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ كُتِبَ مَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ وَمَقْعَدُهُ مِنَ الْجَنَّةِ ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا نَتَكَلَّمُ عَلَى كِتَابِنَا؟ فَقَالَ: اْعْمَلُوا ، فَكُلُّ مَيْسَرٍ لِمَا خُلِقَ لَهُ . وَذَكَرَ تَمَامَ الْحَدِيثِ .

945: Ali (Allah Ondan razı olsun)den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir.

Bakû'l Garkad kabristanında bir cenazenin defni için bulunuyorduk bu arada Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elinde baston olduğu halde yanımıza geldi oturdu. Biz de çevresine oturduk. Başını eğip düşündü. Bastonuyla yere bir şeyler çizmeye başladı ve sonra şöyle diyordu "Sizden hiçbir kimse yok ki cennet ve cehennemde yerleri yazılı olmasın."

- Ey Allah'ın Rasûlü biz hakkımızdaki o yazıya güvenip hayırlı amelleri bırakalım mı?dediler. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

- Hayır siz hayırlı ameller işleyerek görevinizi yapmaya bakınız. Herkes ne için yaratıldı ise onu kolayca elde eder." Buyurdu. Ravi hadisin tamamını anlattı. (Buhari Cenaiz 83, Müslim Kader 8)

BÖLÜM: 161

DEFİNDEN SONRA KABİR BAŞINDA DUA

946 - عن أبي عمرو - وقيل: أبو عبد الله، وقيل: أبو ليلى - عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رضي الله عنه قال: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا فَرَغَ مِنْ دَفْنِ الْمَيِّتِ وَقَفَ عَلَيْهِ، وَقَالَ: اسْتَغْفِرُوا لِأَخِيكُمْ، وَسَلُّوا لَهُ التَّثْبِيتَ، فَإِنَّهُ الْآنَ يُسَأَلُ .

946: Ebu Abdullah veya Ebu leyla künyesiyle de bilinen Ebu Amr Osman ibni Affan (Allah Ondan razı olsun)dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir ölü defnedildikten sonra kabri başında durdu ve şöyle buyurdu: “Kardeşinizin bağışlanmasını isteyiniz Kabir sorularına cevap vermekte ona başarılar dileyiniz çünkü o şu anda sorgulanmaktadır.” (Ebu Davut Cenaiz 9)

947 - وعن عمرو بن العاص رضي الله عنهما قال: إِذَا دَفَنْتُمُونِي، فَأَقِيمُوا حَوْلَ قَبْرِي قَدْرَ مَا تُنْحَرُ جَزُورٌ، وَيُقَسَّمُ لِحْمُهَا حَتَّى أَسْتَأْنِسَ بِكُمْ، وَأَعْلَمَ مَاذَا أُرَاجِعُ بِهِ رُسُلَ رَبِّي .

947: Amr İbn-il Âs (Allah Onlardan razı olsun)den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir. “Beni kabrime defnettığınız zaman, bir deve kesip etini parçalayacak kadar mezarımın başında bekleyin ki sizin varlığınızla yeni hayatıma alışma imkanı bulayım ve Rabbimin elçilerine vereceğim cevapları hazırlayayım.” (Müslim İman 192)

BÖLÜM: 162

ÖLÜ İÇİN SADAKA VERİP DUA ETMEK

قال الله تعالى: ﴿وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ﴾

“Muhacir ve Ensar denilen ilk müslümanlardan sonra gelenler: Ey Rabbimiz! diye yalvarırlar: “Bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla.” (59 Haşr 10)

948 - وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: إِنَّ أُمَّيْ افْتُلْتُ نَفْسَهَا، وَأَرَاهَا لَوْ تَكَلَّمْتُ، تَصَدَّقْتُ، فَهَلْ لَهَا أَجْرٌ إِنْ تَصَدَّقْتُ عَنْهَا؟ قَالَ: نَعَمْ .

948: Aişe (Allah Ondan razı olsun)’dan rivayet edildiğine göre peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)’e bir adam: - Annem ansızın öldü. Zannediyorum ki eğer konuşabilseydi sadaka verilmesini vasiyet ederdi. Şimdi ben onun adına sadaka versem sevabı ona varır mı? diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)’de: Evet, cevabını verdi. (Buhari, Cenaiz 95, Müslim, Zekat 51)

949 - وعن أبي هريرة رضي الله عنه ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ: صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ .

949: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Bir insan ölünce ameli kesilir, defteri kapanır. Ancak şu üç grubun defterleri kapanmaz;

(1) Sadakai cariyeye: Kullanım ve sevabı devam eden sadakalar, vakıflar (çeşme, cami, yol, köprü, vs. gibi)

(2) Kendisinden istifade edilen ilim

(3) Ölünün ardından dua eden hayırlı evlat.”

BÖLÜM: 163

MÜSLÜMAN ÖLÜLERİ HAYIRLA ANMAK

950 - عن أنس رضي الله عنه قال: مَرُّوا بِجِنَازَةٍ، فَأَثْنُوا عَلَيْهَا خَيْرًا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: (وَجَبَتْ). ثُمَّ مَرُّوا بِأُخْرَى، فَأَثْنُوا عَلَيْهَا شَرًّا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: (وَجَبَتْ)، فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضي الله عنه: مَا وَجَبَتْ؟ قَالَ: هَذَا أَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ خَيْرًا، فَوَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَهَذَا أَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ شَرًّا، فَوَجَبَتْ لَهُ النَّارُ، أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ .

950: Enes (Allah Ondan razı olsun) şöyle demiştir: Günün birinde Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanından cenaze ile geçtiler. Sahabe de onu hayırla andılar. Bunun üzerine peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): “Kesinleştii” buyurdu. Sonra bir cenaze daha geçti. Onun da fenalığını söylediler. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine “Kesinleştii” buyurdu. Bunun üzerine Ömer ibnül Hattab: Ne kesinleştii Ya Rasûlallah, diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'de şöyle buyurdu:

“Önce geçen cenazeyi hayırla yadettiniz, bu sebeple onun cennete girmesi kesinleştii, ve diğer geçen cenazeyi kötülüğüyle yadettiniz, bu sebeple onun cehenneme girmesi kesinleştii. Çünkü siz mü'minler yeryüzünde Allah'ın şahitlerisiniz.” (Buhari, Cenaiz 86, Müslim, Cenaiz 60)

951 - وعن أبي الأسود قال: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ، فَجَلَسْتُ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه فَمَرَّتْ بِهِمْ جِنَازَةٌ، فَأَثْنِي عَلَى صَاحِبِهَا خَيْرًا، فَقَالَ عُمَرُ: وَجَبَتْ، ثُمَّ مَرَّ بِأُخْرَى، فَأَثْنِي عَلَى صَاحِبِهَا خَيْرًا، فَقَالَ عُمَرُ: وَجَبَتْ، ثُمَّ مَرَّ بِالثَّالِثَةِ، فَأَثْنِي عَلَى صَاحِبِهَا شَرًّا، فَقَالَ عُمَرُ: وَجَبَتْ، قَالَ أَبُو الْأَسْوَدِ: فَقُلْتُ: وَمَا وَجَبَتْ، يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ قَالَ: قُلْتُ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ أَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ، أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ فُقِلْنَا: وَثَلَاثَةٌ؟ قَالَ: (وَثَلَاثَةٌ) فُقِلْنَا: وَاثْنَانِ؟ قَالَ: (وَاثْنَانِ) ثُمَّ لَمْ نَسْأَلْهُ عَنِ الْوَاحِدِ.

951: Ebul Esved (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Medine'ye geldiğinde Hz. Ömer'in yanında otuyordum. Yanımızdan bir cenaze geçti. Bu kimse hayırla anıldı. Bunun üzerine Ömer "Kesinleştii" dedi. Sonra bir başka tabut daha geçti. Onun içindeki de hayırla anıldı. Ömer yine "Kesinleştii" dedi. Daha sonra üçüncü bir tabut geçti, o da kötülükle anıldı. Ömer yine "Kesileştii" dedi. Bu defa ben kendisine: Ne kesinleştii ey mü'minlerin emiri! dedim. O da şöyle cevap verdi: Ben Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in buyurduğu gibi söyledim. Çünkü o: "Bir müslüman hakkında dört kişi hayırla şahitlikte bulunursa Allah onu cennete kor" buyurmuştu. Biz kendisine: Peki üç kişi şahadet ederse? dedik. "Üç kişi şahadet ederse de aynıdır" buyurdu. Ya iki kişi şahadet ederse? dedik. "İki kişi de şahadet etse yine aynıdır" buyurdu. Artık bir kişinin şahidliğini de sormadık. (Buhari, Cenaiz 86)

BÖLÜM: 164

KÜÇÜK ÇOCUKLARI ÖLENİN KAZANACAKLARI SEVAP

952 - عن أنسٍ رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: ما من مسلم يموت له ثلاثة لم يبلغوا الحنث إلا أدخله الله الجنة بفضل رحمته إياهم .

952: Enes (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Henüz ergenlik çağına ulaşmamış üç çocuğu ölen herhangi bir müslümanı Allah çocuklara olan şefkat ve merhametinden dolayı cennetine koyar." (Buhari, Cenaiz 6, Müslim, Birr 153)

953 - وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: لا يموت لأحد من المسلمين ثلاثة من الولد لا تمسه النار إلا تحلة القسم

953: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Herhangi bir müslümanın ergenlik çağına ulaşmadan üç çocuğu ölürse o kimseye cehennem ateşi ancak yemin yerini bulacak kadar bir süre dokunur." (Buhari, Cenaiz 6, Müslim, Birr 150)

954 - وعن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال: جاءت امرأة إلى رسول الله ﷺ فقالت: يا رسول الله ذهب الرجال بحديثك، فاجعل لنا من نفسك يوماً نأتيك فيه تعلمنا مما علمك الله، قال: اجتمعن يوم كذا وكذا فاجتمعن، فأتاهن النبي ﷺ فعلمهن مما علمه الله، ثم قال: ما منكن من امرأة تقدم ثلاثة من الولد إلا كانوا لها حجاباً من النار فقالت امرأة: واثنين؟ فقال رسول الله ﷺ: واثنين .

954: Ebu Said el Hudri (Allah Ondan razı olsun) şöyle demiştir: Bir kadın Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e geldi ve: -Ey Allah'ın Rasulü, senin sözünden hep erkekler

istifade ediyor. Biz kadınlara da bir gün ayır, o gün toplanalım, Allah'ın öğrettiklerinden bize de öğret, dedi. Peygamberimiz (sallallahu aleyhi vesellem):

- Peki şu gün şurada toplanınız, dedi.

Kadınlar toplandılar. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gidip Allah'ın kendisine öğrettiklerinden onlara da öğretti. Sonra onlara:

“Sizden ergenlik çağına ulaşmamış üç çocuğunu kim ahirete göndermişse Allah o çocukları anneleri için cehenneme karşı siper yapar”, dedi. Kadınlardan biri: Bu durum iki çocuk gönderenler için de geçerli midir? dedi. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'de: “Evet iki çocuk için de geçerlidir” cevabını verdi. (Buhari, İlim 36, Müslim, Birr 152)

BÖLÜM: 165

ZALİM VE AZABA UĞRAYANLARIN YAKINLARINDAN GEÇERKEN KORKUP AĞLAYIP ALLAH'A SİĞİNMAK

955 - عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِأَصْحَابِهِ يَعْزِي مَا وَصَلُوا الْحِجْرَ: دِيَارَ ثَمُودَ: لَا تَدْخُلُوا عَلَى هَؤُلَاءِ الْمُعَذِّبِينَ إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ، فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا بَاكِينَ، فَلَا تَدْخُلُوا عَلَيْهِمْ، لَا يُصِيبُكُمْ مَا أَصَابَهُمْ. وَفِي رَوَايَةٍ قَالَ: لَمَّا مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ بِالْحِجْرِ قَالَ: لَا تَدْخُلُوا مَسَاكِنَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ أَنْ يُصِيبَكُمْ مَا أَصَابَهُمْ إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ. ثُمَّ قَنَّعَ رَسُولُ اللَّهِ رَأْسَهُ وَأَسْرَعَ السَّيْرَ حَتَّى أَجَازَ الْوَادِي.

955: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Semûd kavminin ülkesi olan Hicr denilen yere varınca şöyle hitap etti:

“Siz Azaba uğrayan bu kavmin yurdundan çabucak ağlayarak geçin. Ağlamayacaksanız girmeyiniz de onların başına gelen azab size de gelmesin.” (Buhari, Salat 53, Müslim, Zühd 39)

Başka bir rivayette Hicr'e vardığı zaman Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğu bildirilmektedir. “Kendilerine zulmedenlerin yurduna ağlayarak girin. Yoksa onların başına gelen sizin de başınıza gelebilir.” Sonra Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) başını örttü ve vadiyi süratle geçti. (Buhari, Enbiya 17, Müslim, Zühd

YOLCULUK EDEBLERİ KİTABI

BÖLÜM: 166

YOLCULUĞA PERŞEMBE GÜNÜ VE ERKEN ÇIKMA GEREĞİ

956 - عن كعب بن مالك رضي الله عنه، أن النبي صلى الله عليه وسلم خرج في غزوة تبوك يوم الخميس وكان يحب أن يخرج يوم الخميس . وفي رواية في (الصحيحين) : لقلما كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يخرج إلا في يوم الخميس .

956: Ka'b ibni Malik (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Tebuk Gazvesine Perşembe günü çıktı. zaten genellikle Perşembe günü sefere çıkmayı severdi. (Buhari, Cihad 103)

* Buhari ve Müslim'in değişik bir rivayeti şöyledir: Perşembe gününden başka günlerde Rasûlullah'ın sefere çıktığı pek nadirdir. (Buhari, Cihad 103, Müslim, Cihad 77)

957 - وعن صخر بن وداعة الغامدي الصحابي رضي الله عنه، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: اللهم بارك لأمتي في بكورها، وكان إذا بعث سرية أو جيشاً بعثهم من أول النهار، وكان صخر تاجراً، فكان يبعث تجارته أول النهار، فأثرى وكثر ماله .

957: Sahabi Sahr ibni Vedaa el-Gamidi (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah'ım ümmetimin erken kalkıp işine gücüne gidenlerin işlerinde ve rızıklarında bereketler ihsan eyle." Ravi diyor ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Seriyeye veya ordu gönderdiği zaman sabah erkenden gönderirdi. Sahr'da tüccardı, ticaret mal ve kervanlarını sabah erkenden yola çıkarır, işine erkenden başladılar. Bu sebeple malı çoğaldı ve büyük servet sahibi oldu. (Ebu Davud, Cihad 78, Tirmizi, Büyu 6)

BÖLÜM: 167

YALNIZ YOLCULUK YAPMAMAK

958 - عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : لو أن الناس يعلمون من الوحدة ما أعلم، ما سار راكبٍ بديلٍ وحده .

958: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "İnsanlar yalnız başına yolculuk yapmanın ne

kadar sakıncalı olduğunu bir bilselerdi hiçbir binek sahibi gece yolculuğuna yalnız çıkmazdı.” (Buhari, Cihad 135)

959 - وعن عمرو بن شعيب، عن أبيه، عن جدّه ﷺ قال: قال رسول الله ﷺ: الرَّاَكِبُ شَيْطَانٌ، وَالرَّاَكِبَانِ شَيْطَانَانِ، وَالثَّلَاثَةُ رَكْبٌ .

959: Amr ibni Şuayb (Allah Ondan razı olsun)'ın babası yoluyla dedesinden rivayet ettiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Bir yolcuya bir şeytan arkadaş olur. İki yolcuya iki şeytan arkadaş olur. Üç yolcu ise bir kervandır.”

960 - وعن أبي سعيدٍ وأبي هُرَيْرَةَ رضي الله عنهما قالا: قال رسول الله ﷺ: إِذَا خَرَجَ ثَلَاثَةٌ فِي سَفَرٍ فَلْيُؤَمِّرُوا أَحَدَهُمْ .

960: Ebu Said ve Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Üç kimse yolculuğa çıkarsa aralarında birini başkan seçsinler.” (Ebu Davud, Cihad 80)

961 - وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قال: خَيْرُ الصَّحَابَةِ أَرْبَعَةٌ، وَخَيْرُ السَّرَايَا أَرْبَعُمِائَةٍ، وَخَيْرُ الْجِيُوشِ أَرْبَعَةُ آلَافٍ، وَلَنْ يُغْلَبَ اثْنَا عَشَرَ أَلْفًا مِنْ قَلَّةٍ .

961: İbni Abbas (Allah Onlardan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Arkadaşlığın en hayırlısı dört kişiden oluşandır. Harbe gönderilen birliklerin en hayırlısı dört yüz kişi olandır. Orduların en hayırlısı ise dört bin kişiden meydana gelendir. Mevcudu on iki bine varan ordunun mağlubiyeti sayısının azlığından değil başka sebeplere bağlıdır.” (Buhari, Cihad 83)

BÖLÜM: 168

YOLCULUKTA YÜRÜMEK VE KONAKLAMAK

962 - عن أبي هُرَيْرَةَ ﷺ قال: قال رسول الله ﷺ: إِذَا سَافَرْتُمْ فِي الْخِصْبِ فَأَعْطُوا الْإِبِلَ حَظَّهَا مِنَ الْأَرْضِ، وَإِذَا سَافَرْتُمْ فِي الْجَدْبِ، فَاسْرِعُوا عَلَيْهَا السَّيْرَ، وَبَادِرُوا بِهَا نَقِيهَا، وَإِذَا عَرَسْتُمْ، فَاجْتَنِبُوا الطَّرِيقَ، فَإِنَّهَا طُرُقُ الدَّوَابِّ وَمَأْوَى الْهَوَامِّ بِاللَّيْلِ .

962: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Otu bol olan yerlerde yolculuk yaptığınız zaman otlardan istifade etmeleri için hayvanlarınıza da imkan verin. Kurak zamanlarda ve bölgelerde yola çıkmışsanız hayvanlarınızı gideceği yere çabucak varmaları için hızlıca sürün. Gece yatmak için mola verecek olursanız yoldan ayrılıp bir kenara çekilip istirahatınızı yapın zira yol üzeri geceleyin hayvanların güzergahı ve haşeratın sığınağıdır. (Müslim, İmara 178)

963 - وعن أبي قتادة رضي الله عنه ، قال: كان رسولُ الله ﷺ إذا كان في سفرٍ، فعرَّسَ بِلَيْلٍ اضْطَجَعَ عَلَى يَمِينِهِ، وَإِذَا عَرَّسَ قُبَيْلَ الصُّبْحِ نَصَبَ ذِرَاعَهُ، وَوَضَعَ رَأْسَهُ عَلَى كَفِّهِ.

963: Ebu Katade (Allah Ondan razı olsun) şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuğa çıkar da geceleyin konaklayacak olursa sağ yanının üzerine yatar. Sabaha karşı mola verirse sağ dirseğini diker, başını avucunun içine koyardı. (Müslim, Mescid 313)

964 - عن أنسٍ رضي الله عنه ، قال: قال رسولُ الله ﷺ : عَلَيْكُمْ بِالذُّجَّةِ، فَإِنَّ الْأَرْضَ تُطَوَّى بِاللَّيْلِ .

964: Enes (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Geceleyin yolculuk yapmaya bakınız. Çünkü gece yolculuğunda rahatça yol alınır, yol kısaymış gibi gelir.” (Ebu Davud, Cihad 57)

965 - وعن أبي ثعلبة الخشني رضي الله عنه قال: كان الناسُ إذا نزلوا منزلاً تفرقوا في الشعاب والأودية. فقال رسولُ الله ﷺ : إن تفرقكم في هذه الشعاب والأودية إنما ذلكم من الشيطان. فلم ينزلوا بعد ذلك منزلاً إلا انضم بعضهم إلى بعض .

965: Ebu Sa'lebe el Huşenî (Allah Ondan razı olsun) şöyle demiştir: Sahabiler bir yerde konakladılar mı dere boylarına ve dağ yollarına dağılırlardı. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “Sizin bu şekilde dağ yollarına ve dere boylarına dağılmanız şeytanın vesvese ve aldatmasındandır” buyurdu. O günden sonra sahabiler konakladıkları yerlerde birbirlerinden hiç ayrılmadılar. (Ebu Davud, Cihad 88)

966 - وعن سهل بن عمرو - وقيل: سهل بن الربيع بن عمرو والأنصاري المعروف بابن الحنظلية، وهو من أهل بيعة الرضوان رضي الله عنه ، قال: مر رسولُ الله ﷺ ببيعيرٍ قد لحق ظهره ببطنه، فقال: اتقوا الله في هذه البهائم المعجمة، فاركبوها صالحةً، وكلوها صالحةً .

966: Rıdvan beyatında bulunan Hanzaliyye oğlu diye anılan Sehl İbni Rebi ibni Amr el-Ensari (Allah Ondan razı olsun) şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) karnı sırtına yapışmış, böğürleri göçmüş bir devenin yanından geçti ve: “Konuşamayan bu hayvanlar hakkında Allah'tan korkunuz. Besili ve semiz olarak binin ve yine besili ve semiz olarak kesip yiyin” buyurdu. (Ebu Davud, Cihad 44)

967 - وعن أبي جعفر عبد الله بن جعفر رضي الله عنهما ، قال: أَرَدَفَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، ذاتَ يَوْمٍ خَلْفَهُ، وَأَسْرَأَ إِلَيَّ حَدِيثًا لَا أُحَدِّثُ بِهِ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ، وَكَانَ أَحَبَّ مَا اسْتَتَرْتُ بِهِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لِحَاجَتِهِ هَدْفٌ أَوْ حَائِشٌ نَخْلٍ . يَعْنِي: حَائِطٌ نَخْلٍ . رواه مسلم هكذا مختصراً .

وزاد فيه البرقاني، بإسناد مسلم بعد قوله: حَائِشٌ نَخْلٍ: فَدَخَلَ حَائِطًا لِرَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَإِذَا فِيهِ جَمَلٌ، فَلَمَّا رَأَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ، جَرَجَرَ وَذَرَفَتْ عَيْنَاهُ، فَأَتَاهُ النَّبِيُّ ، فَمَسَحَ

سَرَاتُهُ - أَي: سَنَامَهُ، وَذِفْرَاهُ فَسَكَنَ، فَقَالَ: مَنْ رَبُّ هَذَا الْجَمَلِ، لِمَنْ هَذَا الْجَمَلُ؟ فَجَاءَ فَتَى
مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ: هَذَا لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ: فَقَالَ: أَفَلَا تَتَّقِي اللَّهَ فِي هَذِهِ الْبَهِيمَةِ الَّتِي مَلَكَكَ اللَّهُ
إِيَاهَا؟ فَإِنَّهُ يَشْكُو إِلَيَّ أَنْكَ تُجِيعُهُ وَتُدْبِبُهُ .

967: Ebu Cafer Abdullah ibni Cafer (Allah Onlardan razı olsun) şöyle demiştir: Günün birinde Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni terkisine = Binit hayvanının arkasına aldı ve kimseye söylemeyeceğim bir sır verdi. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in abdest bozmak için saklanacağı en uygun yer tepe arkası veya hurma bahçelerinin duvarlarının arkası idi. (Müslim böylece kısa olarak nakletti. Müslim, Hayz 79)

Rasûlullah, Ensardan bir adamın bahçesine girdi. Baktı ki orada bir deve var. Deve peygamberi görünce inledi ve gözleri yaşardı. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) devenin yanına gidip kulak ve hörgücünü şefkatle okşadı. Deve inlemesini kesti, bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):

- Bu devenin sahibi kimdir? Veya bu deve kimindir? Diye sordu. Ensardan bir genç geldi ve bu deve benimdir, dedi. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'de:

- Allah'ın sana verdiği bu deve hakkında Allah'tan korkmuyor musun? O senin kendisini aç bıraktığını ve çok yorduğunu bana haliyle şikayet ediyor" buyurdu. (Ebu Davud, Cihad 44)

968 - وعن أنسٍ رضي الله عنه ، قال: كُنَّا إِذَا نَزَلْنَا مَنْزِلًا، لَا نُسَبِّحُ حَتَّى نَحُلَّ الرَّحَالَ .

968: Enes (Allah Ondan razı olsun) şöyle demiştir: Bir yerde konakladığımız zaman develerin yüklerini çözüp eğerlerini alıp onları rahatlatmadan namaza durmazdık. (Ebu Davud, Cihad 44)

BÖLÜM: 169

YOLCULUK ARKADAŞINA YARDIM ETMEK

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : (وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ .)

Peygamber efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem) buyururlar ki; "Kim mü'min kul din kardeşinin yardımında olduğu sürece Allah da o kulun yardımındadır." (Müslim, zikir 38)

وقال رسولُ اللهِ ﷺ : (كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ .)

Peygamber efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem) buyururlar ki; "Dine dayalı her güzel iş sadaka sevabı kazandırır." (Buhari Edeb 33)

969 - وعن أبي سعيدٍ الخُدْرِيِّ رضي الله عنه ، قال: بَيْنَمَا نَحْنُ فِي سَفَرٍ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ عَلَى رَاحِلَةٍ لَهُ، فَجَعَلَ يَصْرِفُ بَصْرَهُ يَمِينًا وَشِمَالًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : مَنْ كَانَ مَعَهُ فَضْلٌ ظَهَرَ، فَلْيَعُدْ

به على من لا ظهر له، ومن كان له فضل زاد، فليعد به على من لا زاد له. فذكر من أصناف المال ما ذكره، حتى رأينا، أنه لا حق لأحد منا في فضل

969: Ebu Said el Hudri (Allah Ondan razı olsun) şöyle demiştir: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'le bir yolculukta bulunduğumuz sırada devesine binmiş bir adam çıkageldi. Sağına soluna bakınmaya başladı. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Yanında fazla binek hayvanı olan hayvanı olmayana versin. Fazla azığı olan da olmayana versin" diyerek her çeşit malı saydı. İşte o zaman biz müslümanın ihtiyacından fazla bir şey buldurmaya ve saklamaya hakkı olmadığını anladık. (Müslim, Lukata 18)

970 - وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، أَنَّهُ أَرَادَ أَنْ يَغْزُوَ ، فَقَالَ : يَا مَعْشَرَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ إِنَّ مِنْ إِخْوَانِكُمْ قَوْمًا ، لَيْسَ لَهُمْ مَالٌ ، وَلَا عَشِيرَةٌ ، فَلْيُضَمَّ أَحَدُكُمْ إِلَيْهِ الرَّجُلَيْنِ ، أَوِ الثَّلَاثَةِ ، فَمَا لِأَحَدِنَا مِنْ ظَهْرٍ يَحْمِلُهُ إِلَّا عُقْبَةٌ كَعُقْبَةِ ، يَعْنِي أَحَدِهِمْ . قَالَ : فَضَمَمْتُ إِلَيَّ اثْنَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةً مَا لِي إِلَّا عُقْبَةٌ كَعُقْبَةِ أَحَدِهِمْ مِنْ جَمَلِي .

970: Cabir (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gazaya çıkmak istediğinde bize "Ey Muhacirler ve Ensar topluluğu malı ve akrabası bulunmayan kardeşlerimiz vardır. Bundan dolayı sizden biriniz onlardan iki veya üç kimseyi yanına alsın" buyurdu.

Aslında bizlerin de ancak bir kişi ile nöbetleşerek binecek devemiz vardı. Cabir dedi ki: "Ben nöbetleşe binmek üzere iki veya üç kişi aldım. Benim de ancak onlardan biri gibi deveme nöbetleşe binme hakkım vardı." (Ebu Davud, Cihad 34)

971 - وَعَنْهُ قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، يَتَخَلَّفُ فِي الْمَسِيرِ ، فَيُرْجِي الضَّعِيفَ وَيُرْدِفُ وَيَدْعُو

له .

971: Yine Cabir (Allah Ondan razı olsun) şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuk esnasında arkadan yürür, zayıf hayvanları sürer, yürümekte güçlük çeken insanları tergisine bindirir ve onlara dua ederdi. (Ebu Davud, Cihad 94)

BÖLÜM: 170

YOLCULUKTA YAPILACAK DUALAR

قال الله تعالى : ﴿ وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْفُلْكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ لِيَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ﴾

" Ve Allah bütün karşıt çiftleri de yaratandır ve bindiğiniz hayvanları ve gemileri de yaratan Odur ki böylece onların üzerlerine binip yerleşince Rabbinizin bunca nimetlerini

hatırlayıp; bütün bunları bizim emrimize ve hizmetimize veren Allah ne yücedir, onu tüm noksanlıklardan tenzih ederiz, yoksa biz bunlara güç yetiremezdik, diyebilirsiniz.” (43 Zuhruf 12-13)

972 - وعن ابن عمر رضي الله عنهما: أن رسول الله ﷺ، كان إذا استوى على بعيره خارجاً إلى سفر، كبر ثلاثاً، ثم قال: سبحان الذي سخر لنا هذا وما كنا له مقرنين، وإنا إلى ربنا لمنقلبون. اللهم إنا نسألك في سفرنا هذا البر والتقوى، ومن العمل ما ترضى. اللهم هون علينا سفرنا هذا واطو عنا بعده. اللهم أنت الصاحب في السفر، والخليفة في الأهل. اللهم إني أعوذ بك من وعاء السفر، وكآبة المنظر، وسوء المنقلب في المال والأهل والولد وإذا رجعت قائلهم وزاد فيهن: آيبون تائبون عابدون لربنا حامدون .

972: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuğa çıkarken hayvanı üzerine binip iyice yerleşince üç tekbir alıp şöyle dua ederdi: “Bu biniti bizim hizmetimize vereni tesbih ve takdis ederiz yoksa biz buna güç yetiremezdik. Şüphesiz dönüp dolaşıp ona varacağız. Allah’ım bu yolculuğumuzda senden iyilik takva ve razı olacağın ameller işlemeyi nasib etmeni dileriz. Allahım bu yolcuğumuzu kolay kıl, uzağını yakın et. Allahım yolculuğumuzu kolaylaştır, yolumuzu kısalt, uzağını yakın et. Allahım yolculukta yardımcımız sensin, geride bıraktığımız çoluk çocuğumuzun koruyucusu da sensin. Allahım yolculuğun zorluklarından üzücü şeylerle karşılaşmaktan ve dönüşte malımızda çoluk çocuğumuzda kötü haller görmekten sana sığınırım” der, dönüşünde de bunları okur ve şu cümleleri ilave ederdi: “Biz yolcular tevbe ederek Rabbimize ibadet ederek ve hamdederek dönüyoruz.” (Müslim, Hac 425)

973 - وعن عبد الله بن سرجس رضي الله عنه قال: كان رسول الله ﷺ إذا سافر يتعوذ من وعاء السفر، وكآبة المنقلب، والحرور بعد الكون، ودعوة المظلوم، وسوء المنظر في الأهل والمال .

973: Abdullah ibni Sercis (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuğa çıkarken: “Yolculuğun güçlüklerinden, üzücü manzaralarla karşılaşmaktan, yükselişten sonra düşüşten, mazlumun bedduasından ve dönüşte aile ve maldaki kötü görünümünden Allah’a sığıncıydı.” (Müslim, Hac 426)

974 - وعن علي بن ربيعة قال: شهدت علي بن أبي طالب رضي الله عنه أتى بدابة ليركبها، فلما وضع رجله في الركاب قال: بسم الله، فلما استوى على ظهرها قال: الحمد لله، ثم قال: ﴿سبحان الذي سخر لنا هذا، وما كنا له مقرنين وإنا إلى ربنا لمنقلبون﴾ ثم قال: الحمد لله، ثلاث مرات، ثم قال: الله أكبر، ثلاث مرات، ثم قال: سبحانك إني ظلمت نفسي فاغفر لي فإنه لا يغفر الذنوب إلا أنت، ثم ضحك، فقيل: يا أمير المؤمنين، من أي شيء ضحكت؟ قال: رأيت النبي ﷺ فعل كما فعلت، ثم ضحك، فقلت: يا رسول الله من أي شيء ضحكت؟ قال: إن ربك يعجب من عبده إذا قال: اغفر لي ذنوبي، يعلم أنه لا يغفر الذنوب غيري .

974: Ali İbni Rabia (Allah Ondan razı olsun)'dan, şöyle demiştir: Ali ibni Ebi Talibi gördüm. Binmesi için hayvanı getirdikleri zaman ayağını üzengiye koyunca, Bismillah dedi. Hayvanın üzerine yerleşip doğrulunca: Elhamdulillah dedi ve sonra şöyle dedi; "Bunu bizim hizmetimize vereni tesbih ve takdis ederiz, yoksa biz buna güç yetiremezdik. Biz şüphesiz Rabbimize döneceğiz", dedi üç defa Elhamdulillah, üç defa Allahü ekber dedi sonra da: "Ey Rabbim seni tesbih ederim. Ben kendime zulmettim, beni bağışla çünkü senden başka günahı bağışlayacak olan yoktur" ayetini okudu ve güldü. Bunun üzerine ey mü'minlerin emiri niçin güldün? dediler. O da şu cevabı verdi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in benim yaptığım gibi yaptığını ve benim güldüğüm gibi güldüğünü görmüş ve Ey Allah'ın Resülü niçin güldün? diye sormuştum: "Yüce Rabbin benden başka günahları bağışlayacak bir kimsenin olmadığını bilerek günahlarımızı bağışla diye dua eden kulundan razı olur" buyurmuştur, dedi. (Ebu Davud, Cihad 74, Tirmizi, Deavat 46)

BÖLÜM: 171

YOLCULUKTA TEKBİR VE TESBİH GETİRMEK

975 - عن جابرٍ رضي الله عنه قال: كُنَّا إِذَا صَعِدْنَا كَبَّرْنَا، وَإِذَا نَزَلْنَا سَبَّحْنَا .

975: Cabir (Allah Ondan razı olsun) şöyle demiştir: Biz yolculukta rampalara çıkarken "Allahü ekber", vadilere inişlerde de "Süphanallah" derdik. (Buhari, Cihad 132)

976 - وعن ابنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ ﷺ وَجِيُوشُهُ إِذَا عَلَوْا الثَّنَائِيَا كَبَّرُوا، وَإِذَا هَبَطُوا سَبَّحُوا .

976: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun) şöyle demiştir: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ve askerleri tepelere çıkarırken "Allahüekber", düzlüklere indiklerinde de "Süphanallah" diye tesbih ederlerdi. (Ebu Davud, Cihad 72)

977 - وعنه قال: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا قَفَلَ مِنَ الْحَجِّ أَوْ الْعُمْرَةِ كُلَّمَا أَوْفَى عَلَى ثَنِيَّةٍ أَوْ فَدْفَدٍ كَبَّرَ ثَلَاثًا، ثُمَّ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. آيُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ. صَدَقَ اللَّهُ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ .

وفي روايةٍ لمسلم: إِذَا قَفَلَ مِنَ الْجِيُوشِ أَوْ السَّرَايَا أَوْ الْحَجِّ أَوْ الْعُمْرَةِ.

977: Yine İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun) şöyle demiştir: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Hac ve Umre'den dönerken her yokuş ve yüksek yere çıktığında üç kere "Allahüekber" der, sonra: "Allah'tan başka ilah yoktur, onun ortağı yoktur, mülk onundur, hamd ona mahsustur, onun her şeye gücü yeter. Artık dönüyoruz, günahlarımızdan tevbe, Allah'a ibadet, secde ve hamd ederiz. Allah verdiği sözü yerine getirdi, kuluna yardım etti

ve o kudretiyle düşman ordularını hezimete uğrattıp perişan etti” buyururdu. (Buhari, Cihad 158)

* Müslim’in değişik bir rivayetinde; “Büyük ve küçük harblerden veya hac ve umreden döndüğünde” kaydı yer almaktadır. (Müslim, Hac 428)

978 - وعن أبي هريرة رضي الله عنه ، أن رجلاً قال: يا رسول الله، إنني أريد أن أسافر فأوصيني، قال: عَلَيْكَ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَالتَّكْبِيرِ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ. فَلَمَّا وَلَّى الرَّجُلُ، قَالَ: اللَّهُمَّ اطْوِلْهُ الْبُعْدَ، وَهَوِّنْ عَلَيْهِ السَّفَرَ .

978: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)’den rivayete göre bir adam Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)’e: -Ey Allah’ın elçisi sefere çıkmak istiyorum, bana öğüt ver, dedi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)’de ona: “Allah’tan kork , her yüksek yere çıktığında Allahüekber de.” buyurdu. Adam gittikten sonra arkasından: “Allahım ona uzakları yakın et ve bu seferi ona kolay kıl” diye dua etti. (Tirmizi, Deavat 45)

979 - وعن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه قال: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ، فَكُنَّا إِذَا أَشْرَفْنَا عَلَى وَادٍ هَلَلْنَا وَكَبَّرْنَا وَارْتَضَعَتْ أَصْوَاتُنَا، فَقَالَ النَّبِيُّ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ ارْبِعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمًّا وَلَا غَائِبًا. إِنَّهُ مَعَكُمْ، إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ .

979: Ebu Musa el Eş’ari (Allah Ondan razı olsun) şöyle demiştir: Biz bir yolculukta Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)’le beraberdik. Tepelere çıktıkça “Allahü ekber la ilahe illallah” diye yüksek sesle tekbir ve tehlil getirdik. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): “Ey insanlar kendinizi zorlamayınız. Zira siz sağıra ve yanınızda bulunmayan birine dua etmiyorsunuz. Allah daima sizinle beraberdir, işitir ve size sizden daha yakındır” buyurdu. (Buhari, Cihad 131)

BÖLÜM: 172

YOLCULUKTA DUA ETMEK

980 - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمَسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ .

980: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)’dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Üç dua vardır ki kabul edilmesinde şüphe yoktur. Mazlumun duası, yolcunun duası, ana babanın çocuğuna olan duası.” (Ebu Davud, Vitir 29, Tirmizi, Birr 7)

BÖLÜM: 173

KORKU ANINDA DUA ETMEK

981 - عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه، أن رسول الله ﷺ كان إذا خاف قوماً قال: اللهم إنا نجعلك في نحورهم، ونعوذ بك من شرورهم .

981: Ebu Musa el Eş'ari (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir topluluktan kuşkulandığı zaman şöyle dua ederdi: “Allahım senin himayeni onlara karşı kalkan yapıyor bizi onlardan korusun ve onların verecekleri zarardan da sana sığınıyoruz.” (Ebu Davud, Vitir 30)

BÖLÜM: 174

KONAKLAMA YERİNDE YAPILACAK DUA

982 - عن خولة بنت حكيم رضي الله عنها قالت: سمعت رسول الله ﷺ يقول: من نزل منزلاً ثم قال: أعوذ بكلمات الله التامات من شر ما خلق، لم يضره شيء حتى يرتحل من منزله ذلك .

982: Havle binti Hakim (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken dinledim, dedi:

“Kim bir yerde konaklar da sonra tüm yarattıklarının şerrinden Allah'ın mükemmel ve tam olan kelimelerine (isim ve sıfatlarına) sığınırım derse konakladığı o yerden ayrılıncaya kadar hiçbir şey ona zarar veremez.” (Müslim, Zikir 54)

983 - وعن ابن عمر رضي الله عنهما قال: كان رسول الله ﷺ إذا سافر فأقبل الليل قال: يا أرض، ربّي وربّي الله، أعوذُ بالله من شرِّ ما فيك، وشرِّ ما خلق فيك، وشرِّ ما يدبُّ عليك، أعوذُ بالله من شرِّ أسدٍ وأسودٍ، ومن الحيّة والعقرب، ومن ساكنِ البلد، ومن والدٍ وما ولد .

983: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun) şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yolculukta iken gece olunca şöyle derdi:

“Ey yeryüzü senin de benim de Rabbim Allah'tır. Senin ve sende olan şeylerin şerrinden sende yaratılanların ve üzerinde gezip dolaşanların şerrinden Allah'a sığınırım. Yine arslanların, şahısların, yılanların, akreplerin şerrinden burada yaşayanların(toprakta

yaşayan cinlerin), doğuranların(İblis) ve doğanların (şerrinden) Allah'a sığınırım." (Ebu Davud, Cihad 75)

BÖLÜM: 175

YOLCULUKTAN ÇABUK DÖNMEK

984 - عن أبي هريرة رضي الله عنه، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ، يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ طَعَامَهُ، وَشَرَابَهُ وَنَوْمَهُ، فَإِذَا قَضَى أَحَدُكُمْ نَهْمَتَهُ مِنْ سَفَرِهِ، فَلْيُعَجِّلْ إِلَى أَهْلِهِ

984: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Yolculuk bir çeşit azaptır. Doğru dürüst vaktinde yiyip içmekten sizi alıkor. Herhangi biriniz işini bitirince evine dönmekte acele etsin." (Buhari, Umre 19, Müslim, İmare 179)

BÖLÜM: 176

YOLCULUKTAN EVE GÜNDÜZ DÖNMEK

985 - عن جابر رضي الله عنه، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: إِذَا أَطَالَ أَحَدُكُمْ الْغَيْبَةَ فَلَا يَطْرُقَنَّ أَهْلَهُ لَيْلًا . وَفِي رَوَايَةٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم نَهَى أَنْ يَطْرُقَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ لَيْلًا .

985: Cabir (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Uzun bir süre ailesinden uzak kalan kimse evine geceleyin ansızın gelmesin." (Buhari, Nikah 130, Müslim, İmara 183)

Başka bir rivayette : Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Uzun bir süre ailesinden uzak kalan kimse evine geceleyin ansızın gelmesini yasakladı.

986 - وعن أنس رضي الله عنه قال: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَا يَطْرُقُ أَهْلَهُ لَيْلًا، وَكَانَ يَأْتِيهِمْ غُدُوَّةً أَوْ عَشِيَّةً.

986: Enes (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir yolcuktan döndüğü zaman evine gece girmezdi. Kuşluk vakti veya akşamleyin gelirdi.

BÖLÜM: 177

YOLCUNUN DÖNÜŞTE NE SÖYLEYECEĞİ

987 - وعن أنسٍ رضي الله عنه قال: أقبلنا مع النبي ﷺ ، حتى إذا كنا بظهر المدينة قال: آيبون، تائبون، عابدون، لربنا حامدون فلم يزل يقول ذلك حتى قدمنا المدينة .

987: Enes (Allah Ondan razı olsun) şöyle demiştir: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'le birlikte bir seferden dönüyorduk. Medine'yi görebilecek bir yere gelince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şunları söyledi:

“Seferden dönüyoruz. Günahlarımızdan dolayı tevbe ediyoruz. Rabbimize ibadet ve hamediyoruz” Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözü Medine'ye gelinceye kadar söylemeye devam etti.

BÖLÜM: 178

YOLDAN DÖNÜŞTE MESCİDE UĞRAMAK

988 - عن كعب بن مالك رضي الله عنه: أن رسول الله ﷺ كان إذا قدم من سفر بدأ بالمسجد فركع فيه ركعتين .

988: Ka'b ibni Malik (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir yolculuktan döndüğü zaman ilk iş olarak mescide uğrar ve iki rekat namaz kıları. (Buhari, Megazi 79, Müslim, Tevbe 53)

BÖLÜM: 179

KADININ TEK BAŞINA YOLCULUK YAPMAMASI

989 - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ : لا يحل لامرأة تؤمن بالله واليوم الآخر تسافر مسيرة يوم وليلة إلا مع ذي محرم عليها .

989: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Allah'a ve ahiret gününe inanmış bir kadının yanında kendisiyle evlenmesi haram olan bir yakını olmadan bir gün ve bir gecelik yolculuğa çıkması helal değildir.” (Buhari, Taksir 4, Müslim, Hac 423)

990 - وعن ابن عباس رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ
بِامْرَأَةٍ إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ، وَلَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ
امْرَأَتِي خَرَجَتْ حَاجَةً، وَإِنِّي اكْتَتَبْتُ فِي غَزْوَةٍ كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: انْطَلِقْ فَحُجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ .

990: İbni Abbas (Allah Onlardan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) : “Bir erkek yanında mahremi (ana, baba, kardeş, akraba) olmayan bir kadınla yalnız başına kalmasın. Hiçbir kadın da yanında kendisiyle evlenmesi haram olan bir yakını olmaksızın tek başına yolculuğa çıkmasın” buyurdu. Bunun üzerine bir sahabi:

-Ey Allah'ın Rasulü karım hac yapmak için yola çıkmaya hazırlandı. Ben de falan savaşa katılmak için yazıldım, dedi. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “Git hanımla birlikte hac yap” buyurdu. (Buhari, Nikah 111, Müslim, Hac 424)

FAZİLETLER BAHSİ

BÖLÜM: 180

KUR'AN OKUMANIN FAZİLETİ

991 - عن أبي أمامة رضي الله عنه قال: سمعتُ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم يقول: اقرؤوا القرآن فإنه يأتي يومَ القيامةِ شفيعاً لأصحابه .

991: Ebu Ümame (Allah Ondan razı olsun), ben Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i: "Kur'an okuyunuz, çünkü Kur'an kıyamet gününde kendisini okuyanlara şfaatçı olarak gelecektir" buyururken işittim demiştir. (Müslim, Müsafirin 253).

992 - وعن النّوّاسِ بنِ سَمْعَانَ رضي الله عنه قال: سمعتُ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم يقول: يُؤْتَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِالْقُرْآنِ وَأَهْلِهِ الَّذِينَ كَانُوا يَعْمَلُونَ بِهِ فِي الدُّنْيَا تَقْدُمُهُ سُورَةُ الْبَقَرَةِ وَالْإِمْرَانِ، تُحَاجَّانِ عَنْ صَاحِبَيْهِمَا .

992: Nevvas ibni Sem'an (Allah Ondan razı olsun) şöyle demiştir: Ben Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i: "Kur'an ve hayatlarını Kur'ana göre ayarlayanlar kıyamet günü mahşer yerine getirilirler. Bu sırada Bakara ve Al-i İmran sureleri kendilerini okuyup amel eden kimseler hakkında hayırlı şهادette bulunup savunabilmek için mücadele ederek o kimselerin önlerine gelirler" buyururken işittim. (Müslim, Müsafirin 253)

993 - وعن عثمان بن عفان رضي الله عنه قال: قال رسولُ الله صلى الله عليه وسلم: خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ .

993: Osman ibni Affan (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Sizin en hayırlınız Kur'anı öğrenen ve öğretendir." (Buhari, Fezailül Kur'an 21)

994 - وعن عائشةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم: الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ مَاهِرٌ بِهِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَّةِ، وَالَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَتَتَعْتَعُ فِيهِ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ لَهُ أَجْرَانِ .

994: Aişe (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kur'anı gereği gibi güzel okuyan kimse Allahın peygamberlerine gönderilen elçi itaatkar meleklerle beraberdir. Kur'anı kekeleyerek zorlukla okuyan kimseye de iki kat sevap vardır." (Buhari, Tevhid 52, Müslim, Müsafirin 243)

995 - وعن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه قال: قال رسولُ الله صلى الله عليه وسلم: مَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ مَثَلُ الْأُتْرَجَةِ: رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا طَيِّبٌ، وَمَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ

التَّمْرَةَ: لَا رِيحَ لَهَا وَطَعْمَهَا حُلْوٌ، وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الرِّيحَانَةِ: رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا مُرٌّ، وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ: لَيْسَ لَهَا رِيحٌ وَطَعْمُهَا مُرٌّ .

995: Ebu Musa el-Eş'ari (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Kur’an okuyan mümin turunçgiller gibidir. Kokusu hoş, tadı güzeldir. Kur’an okumayan mümin hurma gibidir. Kokusu yoktur, tadı güzeldir. Kur’an okuyan münafık reyhan (fesleğen) gibidir. Kokusu hoş fakat tadı acıdır. Kur’an okumayan münafık Ebu Cehil karpuzu gibidir, kokusu yoktur ve tadı da acıdır.” (Buhari, Et’ime 30, Müslim, Müsafirin 243)

996 – وعن عمر بن الخطاب رضي الله عنه ، أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: إن الله يرفعُ بهذا الكتابِ أقواماً ويضعُ به آخرين .

996: Ömer ibni Hattab (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Allah şu Kur’an’la amel edip hayatlarını onunla ayarlayan toplumları yükseltir. Onun izinden gitmeyip onu arkalarına atanları da alçaltır.” (Müslim, Müsafirin 269)

997 – وعن ابنِ عمرَ رضيَ اللهُ عنهُمَا عنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قال: لا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللهُ الْقُرْآنَ، فَهُوَ يَقُومُ بِهِ آتَاءَ اللَّيْلِ وَأَتَاءَ النَّهَارِ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللهُ مَالاً، فَهُوَ يُنْفِقُهُ آتَاءَ اللَّيْلِ وَأَتَاءَ النَّهَارِ .

997: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Sadece şu iki kimseye imrenilebilir, onlar gibi olmak istenebilir. Veya bu iki kimseye hased edilir ve bunlardaki bu nimetin yok olması istenir. Biri Allah’ın kendisine Kur’an bilgisi verdiği onunla gece gündüz meşgul olup gereğiyle amel eden kimsedir. Diğeri de Allah’ın kendisine mal verdiği ve bu malı gece gündüz onun yolunda harcayan kimsedir.” (Buhari, İlim 15, Müslim, Müsafirin 266)

998 – وعن البراءِ بنِ عازِبٍ رضيَ اللهُ عنهُمَا قال: كَانَ رَجُلٌ يَقْرَأُ سُورَةَ الْكَهْفِ، وَعِنْدَهُ فَرَسٌ مَرْبُوطٌ بِشَطْنَيْنِ، فَتَغَشَّتْهُ سَحَابَةٌ فَجَعَلَتْ تَدْنُو، وَجَعَلَ فَرَسُهُ يَنْفِرُ مِنْهَا. فَلَمَّا أَصْبَحَ أَتَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم، فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: تِلْكَ السَّكِينَةُ تُنَزَّلُ لِلْقُرْآنِ

998: Bera ibni Azib (Allah Ondan razı olsun) şöyle demiştir: Bir adam Kehf suresini okuyordu. Yanında atı da iki iple bağlı duruyordu. Bu adamın üzerine bir bulut geldi ve ona yaklaşmaya başladı. Atı da bundan ürktü. Sabah olunca adam Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): “O sekînedir = Rahmet ve huzurdur. Kur’an okuduğun için inmiştir” buyurdu. (Buhari, Fezail Kur’an 11, Müslim, Müsafirin 240)

999 – وعن ابنِ مسعودٍ رضي الله عنه قال: قال رسولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم: مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللهِ فَلَهُ حَسَنَةٌ، وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا لَا أَقُولُ: أَلِفٌ حَرْفٌ، وَلَكِنْ: أَلِفٌ حَرْفٌ، وَلَا مٌ حَرْفٌ، وَمِيمٌ حَرْفٌ .

999: İbni Mes’ud (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Kim Kur’an-ı Kerimden bir harf okursa onun için bir iyilik sevabı vardır. Her bir iyiliğin karşılığı da on sevaptır. Ben size Elif, lam, mim,

bir harftir demiyorum. Bilakis elif başlı başına bir harf, lam aynen bir harf, mim de ayrıca bir harfdir.” (Tirmizi, Fezailül Kur’an)

1000 - وعن ابن عباس رضي الله عنهما قال: قال رسول الله ﷺ: إن الذي ليس في جوفه شيء من القرآن كالبيت الخرب .

1000: İbni Abbas (Allah Onlardan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Kalbinde kafasında hafızasında hiçbir ayet bulunmayan kimse harab olmuş bir ev gibidir.” (Tirmizi, Fezailül Kur’an 18)

1001 - عن عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما، عن النبي ﷺ قال: يُقال لصاحب القرآن: اقرأ وارزق. ورتل كما كنت ترتل في الدنيا، فإن منزلتكَ عند آخر آية تقرأها .

1001: Abdullah ibni Amr ibni As (Allah Onlardan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Kur’an oku da yüksel, okuduğun nisbette cennet basamaklarından yukarı çık. Dünyada ağır ağır okuduğun gibi şimdi de ağır ağır oku. Şüphesiz senin cennette yerleşeceğin yer okuduğun ayetin son noktasıdır. Ne kadar okursan o kadar yükselirsin” (Ebu Davud, Vitir 20, Tirmizi Fezailül Kur’an 18)

BÖLÜM: 181

KUR’ANI SIK SIK TEKRARLAYIP UNUTULMAYA MAHKUM ETMEMEK

1002 - عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: تَعَاهَدُوا هَذَا الْقُرْآنَ. فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَهُوَ أَشَدُّ ثَقُلًا مِنَ الْإِبِلِ فِي عَقْلِهَا .

1002: Ebu Musa (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Şu Kur’anı her vakit okuyup tekrarlayınız. Muhammed’in canını ﷺ elinde tutan Allah’a yemin ederim ki Kur’an’ın hafızadan çıkıp kaçması kösteklenmiş, bağlanmış devenin ipinden kaçmasından daha hızlıdır.” (Buhari, Fezailül Kur’an 23, Müslim Müsafirin 231)

1003 - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّمَا مَثَلُ صَاحِبِ الْقُرْآنِ كَمَثَلِ الْإِبِلِ الْمُعَقَّلَةِ، إِنْ عَاهَدَ عَلَيْهَا، أَمْسَكَهَا، وَإِنْ أَطْلَقَهَا، ذَهَبَتْ .

1003: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Kur’anı ezberleyen kimse bağlı devenin sahibine benzer. Deve sahibi onu sık sık gözetirse elinde tutabilir. Eğer onunla ilgilenmezse kaçıp gider.” (Buhari, Fezailül Kur’an 23, Müslim, Müsafirin 226)

BÖLÜM: 182

SESİ KUR'ANLA SÜSLEMELİK VE SESİ GÜZEL OLANDAN KUR'AN OKUMASINI İSTEMEK

1004 - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: مَا أَذِنَ اللَّهُ لِشَيْءٍ مَّا أَذِنَ لِنَبِيِّ حَسَنٍ الصَّوْتِ يَتَعَنَّى بِالْقُرْآنِ يَجْهَرُ بِهِ

1004: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun), Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i şöyle buyururken işittim, demiştir. "Allah, Kur'an-ı Kerimi açıktan güzelce okuyan güzel sesli peygamberini dinleyip razı olduğu kadar hiçbir şeyi dinleyip razı olmamıştır." (Müslim, Müsafirin 234)

1005 - وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ لَهُ: لَقَدْ أُوتِيتَ مِزْمَارًا مِنْ مِزْمِيرِ آلِ دَاوُدَ .

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ لَهُ: لَوْ رَأَيْتَنِي وَأَنَا أَسْتَمِعُ لِقِرَاءَتِكَ الْبَارِحَةَ .

1005: Ebu Musa el-Eş'ari (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine şöyle dedi: "Ey Ebu Musa Davut peygambere verilen güzel seslerden sana da bir nağme verilmiştir." (Buhari, Fezailül Kur'an 31, Müslim, Müsafirin 235)

* Müslim'in bir rivayeti şöyledir: Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ebu Musa'ya şöyle dedi: "Dün gece senin Kur'an okuyuşunu dinlerken beni bir görseydin...."

1006 - وَعَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَرَأَ فِي الْعِشَاءِ بِالْتِّينِ وَالزَّيْتُونِ. فَمَا سَمِعْتُ أَحَدًا أَحْسَنَ صَوْتًا مِنْهُ .

1006: Bera ibni Azib (Allah Ondan razı olsun) şöyle demiştir: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'i yatsı namazında "Vettini vezzeytuni" suresini okurken dinledim. Ondan daha güzel sesli bir kimse işitmedim, görmedim. (Buhari, Ezan 102, Müslim, Salat 177)

1007 - وَعَنْ أَبِي لُبَابَةَ بَشِيرِ بْنِ عَبْدِ الْمُنْذِرِ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: مَنْ لَمْ يَتَعَنَّ بِالْقُرْآنِ فَلَيْسَ مِنَّا .

1007: Ebu Lübabe Beşir ibni Abdülmünzir (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kur'anı tecvid kurallarına göre ahenkle(güzel sesle) okumayan bizden değildir." (Ebu Davud, Vitir 20)

1008 - وَعَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم : اقْرَأْ عَلَيَّ الْقُرْآنَ ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، اقْرَأْ عَلَيَّكَ وَعَلَيْكَ أَنْزَلَ؟ قَالَ: إِنِّي أَحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي. فَقَرَأْتُ عَلَيْهِ سُورَةَ النَّسَاءِ

حَتَّى جِئْتُ إِلَى هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾ قَالَ: حَسْبُكَ الْآنَ. فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ، فَإِذَا عَيْنَاهُ تَذْرِفَانِ.

1008: Abdullah ibni Mes'ud (Allah Ondan razı olsun) der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana "Kur'an oku" buyurdu. - Ya Rasûlallah Kur'an sana indirilmişken ben sana nasıl Kur'an okurum? Dedim. "Ben Kur'anı başkasından dinlemeyi çok severim" buyurdular. Bunun üzerine ben de kendilerine Nisa suresinden okudum. "Her ümmetten gerçek bir şahid seni de bunlara hakkıyla şahid getirdiğimiz zaman halleri nice olur." (4 Nisa 41) anlamındaki ayete gelince -Şimdilik yeter, buyurdular. Bir de baktım ki iki gözlerinden yaşlar (ümmetine olan rahmetinden dolayı) boşanıyordu. (Buhari, Fedailül Kur'an 33, Müslim, Müsafirin 247)

BÖLÜM: 183

BELİRLİ AYET VE SURELERİ OKUMAYA TEŞVİK

1009 - عن أبي سعيدٍ رافع بنِ المعلىِّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَلَا أَعْلَمُكَ أَعْظَمَ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ قَبْلَ أَنْ تَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ؟ فَأَخَذَ بِيَدِي، فَلَمَّا أَرَدْنَا أَنْ نَخْرُجَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ قُلْتَ: لِأَعْلَمَنَّكَ أَعْظَمَ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ؟ قَالَ: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ الَّذِي أُوتِيَتْهُ.

1009: Ebu Saîd Râfi ibn Mualla (Allah Ondan razı olsun) şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: "Mescidden çıkmadan önce sana Kur'an'daki en büyük sureyi öğreteyim mi?" dedi ve elimi de tuttu mescidden çıkmak üzere iken ben: Ey Allah'ın Rasulü bana Kur'an'daki en büyük sureyi öğretecektiniz, dedim. Bunun üzerine: "O sure Fatiha suresidir ki her namazda tekrar tekrar okunan yedi ayettir ve bana verilen Kur'an'ın en büyük suresidir." buyurdular. (Buhari, Tefsir 1, Fedail-ül Kur'an 9)

1010 - وعن أبي سعيدٍ الخُدْرِيِّ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ فِي: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنَّهَا لَتَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ .

وَفِي رِوَايَةٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِأَصْحَابِهِ: أَيَعَجِزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ بِثُلُثِ الْقُرْآنِ فِي لَيْلَةٍ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ، وَقَالُوا: أَيْنَا يُطِيقُ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَقَالَ: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ﴾: ثُلُثُ الْقُرْآنِ .

1010: Ebu Said el Hudri (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) "kul hüvallahü ehad (ihlas)" suresi hakkında şöyle buyurdu: "Canımı elinde tutan Allah'a yemin ederim ki bu sure Kur'anın üçte birine denktir." (Buhari, Fezailül Kur'an 13)

Diğer bir rivayette de Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashabına şöyle buyurdu: “Sizden biriniz bir gecede Kur’anın üçte birini okumaktan aciz midir?” bu durum onlara zor geldi de: Buna hangi birimizin gücü yeter ya Rasulallah, dediler. Bunun üzerine efendimiz: “Kul hüvallahu ehad, Allahussamed, Kur’an’ın üçte biridir”, buyurdular.

1011 – وَعَنْهُ، أَنَّ رَجُلًا سَمِعَ رَجُلًا يَقْرَأُ: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ يُرَدِّدُهَا فَلَمَّا أَصْبَحَ جَاءَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ وَكَانَ الرَّجُلُ يَتَقَالُهَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنَّهَا لَتَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ .

1011: Ebu Said el Hudri (Allah Ondan razı olsun)’dan rivayet edildiğine göre bir adam başka bir kimsenin “kul hüvallahu ehad” suresini tekrar tekrar okuduğunu duydu. Sabah olunca Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)’e azımsayarak haber verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “Canımı elinde bulunduran Allah’a yemin ederim ki o sure Kur’an’ın üçte birine denktir”, buyurdu. (Buhari, Fedaiül Ku’ran 13)

1012 – وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ فِي: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ إِنَّهَا تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ .

1012: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)’den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) “Kul hüvallahu ehad” suresi hakkında: “Şüphesiz o sure Kur’an’ın üçte birine denktir”, buyurdular. (Müslim, Misafirin 261)

1013 – وَعَنْ أَنَسٍ ﷺ، أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِنِّي أَحِبُّ هَذِهِ السُّورَةَ: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ قَالَ: إِنَّ حُبَّهَا أَدْخَلَكَ الْجَنَّةَ .

1013: Enes (Allah Ondan razı olsun)’dan rivayet edildiğine göre bir adam: “Ben şu “Kul hüvallahu ehad” suresini seviyorum”, dedi. peygamberimiz de: “Şüphesiz ki o surenin sevgisi seni cennete sokar”, buyurdular. (Buhari, Ezan 106)

1014 – وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ ﷺ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أَلَمْ تَرَ آيَاتٍ أَنْزَلْتُ هَذِهِ اللَّيْلَةَ لَمْ يَرِ مِثْلُهُنَّ قَطُّ؟ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾، و﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾.

1014: Ukbe ibni Amir (Allah Ondan razı olsun)’den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdular: “Bu gece indirilen ayetleri görmedin mi? onların benzeri asla görülmemiştir. Onlar Kul eüzü birabbil felak ve Kul eüzü birabbinnas sureleridir.” (Müslim, Müsafirin 264)

1015 – وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ﷺ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَتَعَوَّذُ مِنَ الْجَانِّ، وَعَيْنِ الْإِنْسَانِ، حَتَّى نَزَلَتْ الْمَعْوِذَتَانِ، فَلَمَّا نَزَلَتَا، أَخَذَ بِهِمَا وَتَرَكَ مَا سِوَاهُمَا .

1015: Ebu Said el Hudri (Allah Ondan razı olsun)’ın şöyle dediği rivayet edilmiştir. “Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cinlerden ve göz değmesinden Allah’a sığınırdu. Nihayet muavvizeteyn (nas ve felak sureleri) nazil olunca bunlarla Allah’a sığınmaya başladı ve diğer duaları bıraktı. (Tirmizi, Tıb 16)

1016 - وعن أبي هريرة رضي الله عنه، أن رسول الله ﷺ قال: مِنَ الْقُرْآنِ سُورَةٌ ثَلَاثُونَ آيَةً شَفَعَتْ لِرَجُلٍ حَتَّى غُفِرَ لَهُ، وَهِيَ ﴿تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ﴾.

1016: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Kur’an’da otuz ayetli bir sure vardır ki o sure bir adama şefaatt etti neticede o kişi bağışlandı. O sure “Tebarekel-lezi biyedihil mülk” suresidir.” (Ebu Davud, Salat 327, Tirmizi, Fezilül Kur’an 9)

1017 - وعن أبي مسعود البدریؓ ، عن النبي ﷺ قال: مَنْ قَرَأَ بِالْأَيَّتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةٍ كَفَتَاهُ.

1017: Ebu Mes’ud el Bedri (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuşlardır: “Kim Bakara suresinin sonundaki iki ayeti okursa o iki ayet o kimseye yeter(o gecede gelecek kötülüklerden seni korur).” (Buhari, Fedailül Kur’an 10, 27 ,34, Müslim, Müsafirin 255)

1018 - وعن أبي هريرة رضي الله عنه، أن رسول الله ﷺ قال: لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ مَقَابِرَ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْفِرُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ.

1018: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Evlerinizi kabirler haline getirmeyiniz(ölüler gibi kuran okumayı terketmeyiniz). Şüphe yok ki şeytan Bakara suresinin okunduğu evden kaçır.” (Müslim, Müsafirin 212)

1019 - وعن أبي بن كعبٍؓ قال: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : يَا أَبَا الْمُنْدَرِ أَتَدْرِي أَيُّ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَعَكَ أَكْظَمُ ؟ قُلْتُ: ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ فَضَرَبَ فِي صَدْرِي وَقَالَ: لِيَهْنِكَ الْعِلْمُ أَبَا الْمُنْدَرِ .

1019: Übey ibni Ka’b (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Ya Ebel-Münzir, Allah’ın kitabından ezberinde olan ayetlerden hangisinin daha büyük olduğunu bilir misin?” diye sordu.

Ben: “Allahü lâ ilâhe illâ hüvel hayyül kayyum(ayetül kürsi)” ayetidir, dedim. Bu cevap üzerine efendimiz elini göğsüme vurdu ve “Bu ilim ve bilgi sana mübarek olsun, hayırlı olsun el Ebu-l Münzir”, buyurdular. (Müslim, Müsafirin 258)

1020 - وعن أبي هريرةؓ قال: وَكَلَّنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِحِفْظِ زَكَاةِ رَمَضَانَ، فَأَتَانِي آتٍ فَجَعَلَ يَحْتُو مِنْ الطَّعَامِ، فَأَخَذْتُهُ فَقُلْتُ: لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، قَالَ: إِنِّي مُحْتَاجٌ، وَعَلِيَّ عِيَالٌ، وَبِي حَاجَةٌ شَدِيدَةٌ، فَخَلَيْتُ عَنْهُ، فَأَصْبَحْتُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ ؟ . قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ شَكَأ حَاجَةٌ وَعِيَالٌ، فَرَحِمْتَهُ، فَخَلَيْتُ سَبِيلَهُ . فَقَالَ: أَمَا إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ وَسَيَعُودُ فَعَرَفْتُ أَنَّهُ سَيَعُودُ لِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ : فَرَصَدْتُهُ، فَجَاءَ يَحْتُو مِنْ الطَّعَامِ، فَقُلْتُ ! لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، قَالَ: دَعْنِي فَإِنِّي مُحْتَاجٌ، وَعَلِيَّ عِيَالٌ، لَا أَعُودُ،

فَرَحِمْتُهُ، فَخَلَيْتُ سَبِيلَهُ، فَأَصْبَحْتُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ شَكَأَ حَاجَةً وَعِيَالًا، فَرَحِمْتُهُ، فَخَلَيْتُ سَبِيلَهُ، فَقَالَ: إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ وَسَيَعُودُ فَرَصَدْتُهُ النَّائِلَةَ. فَجَاءَ يَحْتُو مِنَ الطَّعَامِ، فَأَخَذْتُهُ، فَقُلْتُ: لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، وَهَذَا آخِرُ ثَلَاثِ مَرَّاتٍ، أَنْكَ تَزْعُمُ أَنَّكَ لَا تَعُودُ، ثُمَّ تَعُودُ! فَقَالَ: دَعْنِي فَإِنِّي أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ بِهَا، قُلْتُ: مَا هُنَّ؟ قَالَ: إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَاقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ، فَإِنَّهُ لَنْ يَزَالَ عَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ، وَلَا يَقْرُبُكَ شَيْطَانٌ حَتَّى تُصْبِحَ، فَخَلَيْتُ سَبِيلَهُ، فَأَصْبَحْتُ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ زَعَمَ أَنَّهُ يُعَلِّمُنِي كَلِمَاتٍ يَنْفَعُنِي اللَّهُ بِهَا، فَخَلَيْتُ سَبِيلَهُ قَالَ: مَا هِيَ؟ قُلْتُ: قَالَ لِي إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَاقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ مِنْ أَوَّلِهَا حَتَّى تَخْتِمَ الْآيَةَ: ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ [البقرة: 255] وَقَالَ لِي: لَا يَزَالَ عَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ، وَلَنْ يَقْرُبُكَ شَيْطَانٌ حَتَّى تُصْبِحَ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : أَمَا إِنَّهُ قَدْ صَدَقَكَ وَهُوَ كَذُوبٌ، تَعْلَمُ مَنْ تُخَاطَبُ مِنْذُ ثَلَاثِ يَ أَبَا هُرَيْرَةَ؟ قُلْتُ: لَا، قَالَ: ذَاكَ شَيْطَانٌ .

1020: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni Ramazan'da toplanan zekat mallarını korumakla görevlendirmişti. Bir ara bir adam gelip yiyecek şeylerden avuçlamaya başladı. Onu yakaladım ve seni Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e götürüleceğim, dedim. O adam: "Muhtaç birisiyim, bakmakla yükümlü olduğum çoluk çocuğum var", dedi. Ben de kendisini salıverdim.

Sabah olunca Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ya Eba Hüreyre dün gece yakaladığın adam ne yaptı?" buyurdu. Ben de: Ey Allah'ın elçisi, o kimse ihtiyaç içinde bulunduğunu, çoluk çocuğunun olduğunu söyledi. Ben de acıdım ve bırakıverdim, deyince Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Dikkat et, o sana yalan söyledi, tekrar gelecek", buyurdu. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in bu sözü üzerine tekrar geleceğini anladım ve onu gözetlemeye başladım.

Adam geldi, yine yiyecek türlü şeylerden avuçlamaya başladı. Bunun üzerine ben: Şimdi seni Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına götürüleceğim, dedim.

O adam: Beni bırak, muhtacım, çoluk çocuğum da var, bir daha gelmem, dedi. Ben de acıdım ve bırakıverdim. Sabah olunca Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: "Ya Eba Hüreyre dün gece yakaladığın o adam ne yaptı?" diye sordu. Ben de: Ya Rasulallah, bana yine muhtaç olduğunu, çoluk çocuğunun olduğunu söyledi, ben de acıdım ve bırakıverdim, dedim. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "O adam sana kesinlikle yalan söyledi ama yine gelecektir." buyurdular.

Ben de üçüncü sefer gelmesini bekledim. Gerçekten de yine geldi ve yiyeceklerden tekrar avuçlamaya başladı. Ben de onu tekrar yakaladım ve: Seni kesinlikle Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e götürüleceğim bu üçüncü ve son gelişindir. Bir daha gelmeyeceğine söz veriyorsun sonra tekrar geliyorsun, dedim. Bu sefer bana: Beni bırak Allah'ın seni kendisiyle faydalandıracağı bazı kelimeleri ben sana öğreteyim, dedi. Ben de nedir o kelimeler, dedim. O: "Yatağına girdiğinde Ayet-el Kürsî'yi oku. O zaman senin

yanında Allah tarafından gönderilmiş devamlı bir koruyucu bulunur ve sabaha kadar şeytan sana yaklaşamaz,” dedi. Ben de onu salıverdim. Sabah olunca Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: “Yakaladığın o adam gece ne yaptı?” diye sordu. Ben de: Ey Allah’ın Rasulü, Allah’ın beni faydalandıracağı bazı kelimeleri bana öğreteceğini söyledi ben de bırakıverdim, dedim. Peygamber efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdular ki: “O kelimeler nedir?” Ben de o kimse bana: Yatağına girdiğin zaman Ayet-el Kürsî’yi başından sonuna kadar oku. Bunu okuduğun zaman senin yanında Allah tarafından devamlı bir koruyucu bulunur ve sabaha kadar şeytan sana asla yaklaşamaz, dediğini söyledim. Bunun üzerine Peygamberimiz (sallallahu aleyhi vesellem) “Dikkat et, yalancı olduğu halde bu sefer sana doğru söylemiş! Üç günden beri kiminle konuştuğunu biliyor musun ey Ebu Hüreyre? Dedi. Ben: Hayır bilmiyorum, dedim. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)’de: “O şeytandır” buyurdular. (Buhari, Vekalet 10, Fezailül Kuran 10, Bed’ül Halk 11)

1021 - وعن أبي الدرداء رضي الله عنه، أن رسول الله ﷺ قال: من حفظ عشر آيات من أول سورة

الكهف، عصم من الدجال. وفي رواية: من آخر سورة الكهف.

1021: Ebu’d Derda (Allah Ondan razı olsun)’den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuşlardır. “Kehf suresinin başından on ayet ezberleyen kimse deccal şerrinden korunmuş olur.” Bir diğer rivayet, sonundan on ayet şeklindedir. (Müslim Musafirin 257)

1022 - وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: بَيْنَمَا جِبْرِيلُ، عليه السلام، قَاعِدٌ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ

سَمِعَ نَقِيضاً مِنْ فَوْقِهِ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ: هَذَا بَابٌ مِنَ السَّمَاءِ فَتَحَ الْيَوْمَ، وَلَمْ يُفْتَحْ قَطُّ إِلَّا الْيَوْمَ، فَنَزَلَ مِنْهُ مَلَكٌ فَقَالَ: هَذَا مَلَكٌ نَزَلَ إِلَى الْأَرْضِ لَمْ يَنْزِلْ قَطُّ إِلَّا الْيَوْمَ، فَسَلَّمَ وَقَالَ: أَبْشِرْ بِنُورَيْنِ أُوتِيْتَهُمَا، لَمْ يُؤْتِيَهُمَا نَبِيٌّ قَبْلَكَ: فَاتِحَةَ الْكِتَابِ، وَخَوَاتِيمَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، لَنْ تَقْرَأَ بِحَرْفٍ مِنْهَا إِلَّا أُعْطِيْتَهُ.

1022: İbn Abbas (Allah Onlardan razı olsun) rivayet edildiğine göre Cebrail bir sefer peygamberimiz (sallallahu aleyhi vesellem)in yanında otururken gökten kapı gıcirtısına benzer bir ses işitti ve başını kaldırdı Cebrail; Bu şimdiye kadar hiçbir şekilde açılmayan sadece bu gün açılan bir gök kapısıdır oradan bir melek indi. Bu melekte bu güne kadar hiç inmemişti melek selam verdi ve peygamberimize şöyle dedi;

Müjdeler sana! Senden önce hiçbir peygambere verilmeyen iki nur verildi sana. Biri Fatiha suresi diğeri de Bakara suresinin son ayetleridir. Bunlardan okuyacağın her bir harfe karşılık sana sevap ve mükafat verilir. (Müslim Musafirin 254)

BÖLÜM: 184

KUR'AN OKUYUP MÜZAKERE ETMEK İÇİN TOPLANMAK

1023 - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ، وَيَتَدَارِسُونَهُ بَيْنَهُمْ، إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَغَشِيَتْهُمْ الرَّحْمَةُ، وَحَفَّتْهُمْ الْمَلَائِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ

1023: Ebu Hureyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuşlardır. "Bir grup insan Allah'ın evlerinden bir evde toplanır, Allah'ın kitabını okur ve aralarında müzakere(ders yapmak) ederlerse, üzerlerine maddi ve manevi huzur, rahatlık iner ve onları rahmet kaplar ve melekler çevrelerini kuşatır. Ve Allah o kimseleri kendi yanında bulunan melekler arasında anar. (Müslim Zikr 38)

BÖLÜM: 185

ABDESTİ GÜZELCE ALMANIN FAZİLETİ

قال الله تعالى: ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾

"Ey iman edenler! Namaz kılacağınız zaman yüzlerinizi, dirseklerinize kadar ellerinizi; ve başlarınızı meshedip, topuklara kadar ayaklarınızı yıkayın. Eğer boy abdestini gerektirecek bir halde iseniz guslediniz. Eğer hasta iseniz veya seyahatte iseniz, yahut tabii(tuvalet)ihtiyacınızı gidermişseniz veya hanımlarınızla cinsi birleşme yapmışsanız ve bu halde su bulamamışsanız, o zaman(teyemmüm) ellerinizin avucuyla temiz toprağa

değdirip onunla yüzünüzü ve kollarınızı hafifçe ovun. Allah size herhangi bir güçlük çıkarmak istemez; ama sizi tertemiz kılmak ve size olan nimetini tamamlamak istiyor ki; şükredenlerden olasınız.” (5 Maide 6)

1024 – وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ، فَمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ، فَلْيَفْعَلْ.

1024: Ebu Hureyre (Allah Ondan razı olsun)’ın şöyle dediği rivayet edilmiştir. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)in şöyle buyurduğunu işittim. “Şüphesiz ki benim ümmetim kıyamet gününde abdest izlerinden dolayı yüzleri nurlu elleri ve ayakları pırl pırl olmalarıyla çağrılacaklar. Sizden kim nurunun ve parlaklığının arttırılmasına gücü yetiyorsa mutlaka gerekeni yapsın.” (Buhari Vudu 3, Müslim Taharat 35)

1025 – وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ خَلِيلِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: تَبْلُغُ الْحَلِيَةَ مِنَ الْمُؤْمِنِ حَيْثُ يَبْلُغُ الْوُضُوءَ .

1025: Yine Ebu Hureyre (Allah Ondan razı olsun)dan rivayet olunmuştur. Dostum Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: “Mü’minin cennette takınacağı ziyeti abdest suyunun ulaştığı yere kadar varır.” (Müslim Tahara 40)

1026 – وَعَنْ عَثْمَانَ بْنِ عِثَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهِ حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِهِ .

1026: Osman İbn Affan (Allah Ondan razı olsun)’den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuşlardır:

“Kim abdestini güzelce alırsa o kimsenin günahları tırnaklarının altına varıncaya kadar bütün vücudundan çıkar.” (Müslim Tahara 33)

1027 – وَعَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تَوَضَّأَ مِثْلَ وُضُوءِي هَذَا ثُمَّ قَالَ: مَنْ تَوَضَّأَ هَكَذَا، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَكَانَتْ صَلَاتُهُ وَمَشْيُهُ إِلَى الْمَسْجِدِ نَافِلَةً .

1027: Yine Osman ibni Affan (Allah Ondan razı olsun)’den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)’i Benim şu abdestime benzer şekilde abdest alırken gördüm. Sonra dedi ki; “Bir kimse bu şekilde abdest alırsa geçmiş günahları bağışlanır. Onun namazı ve mescide kadar yürümesi de fazladan bir sevap kazandırmış olur.” (Müslim Tahara 8)

1028 – وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ – أَوْ الْمُؤْمِنُ – فَغَسَلَ وَجْهَهُ، خَرَجَ مِنْ وَجْهِهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ نَظَرَ إِلَيْهَا بِعَيْنَيْهِ مَعَ الْمَاءِ، أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ، فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ، خَرَجَ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ كَانَتْ بَطَشَتْهَا يَدَاهُ مَعَ الْمَاءِ، أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ، فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ، خَرَجَتْ كُلُّ خَطِيئَةٍ مَسَّتْهَا رِجْلَاهُ مَعَ الْمَاءِ، أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ، حَتَّى يَخْرُجَ نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوبِ .

1028: Ebu Hureyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuşlar; "Müslüman veya mümin bir kul abdest aldığı ve yüzünü yıkadığı zaman gözleriyle işlediği günahlar abdest suyu veya suyun son damlalarıyla beraber dökülür gider. Ellerini yıkadığı zaman elleriyle işlediği her günah abdest suyu veya suyun son damlalarıyla beraber dökülür gider. Ayaklarını yıkadığı zaman ayaklarıyla yürüyerek işlediği her günah abdest suyu veya suyun son damlalarıyla ayaklarından dökülür gider. Böylece o kimse günahlarından temizlenmiş olur. (Müslim Tahara 32)

1029 - وَعَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَتَى الْمَقْبَرَةَ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ، وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ، وَدِدْتُ أَنَا قَدْ رَأَيْنَا إِخْوَانَنَا قَالُوا: أَوْلَسْنَا إِخْوَانَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ؟ أَنْتُمْ أَصْحَابِي، وَإِخْوَانُنَا الَّذِينَ لَمْ يَأْتُوا بَعْدُ. قَالُوا: كَيْفَ تَعْرِفُ مَنْ لَمْ يَأْتِ بَعْدُ مِنْ أُمَّتِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا لَهُ خَيْلٌ غَرًّا مُحَجَّلَةٌ بَيْنَ ظَهْرِي خَيْلٍ دُهْمٍ بِهِمْ، أَلَا يَعْرِفُ خَيْلَهُ؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: فَإِنَّهُمْ يَأْتُونَ غَرًّا مُحَجَّلِينَ مِنَ الْوُضُوءِ، وَأَنَا فَرَطُهُمْ عَلَى الْحَوْضِ .

1029: Ebu Hureyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'deki kabristana geldi ve; "Selam size ey müminler yurdu inşaallah bizde size katılacağız. Kardeşlerimizi görmeyi arzu ettim." dediler. Ashab da "Biz senin kardeşlerin değilmiz Ya Rasûlullah" dediler. Peygamberimiz de; "Siz benim ashabımsınız, kardeşlerimiz henüz gelmemiş insanlardır." buyurdular. Bunun üzerine ashab;

-Ümmetinden henüz dünyaya gelmemiş kimseleri nasıl tanıyacaksın dediler. Bunun üzerine peygamber efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem);

-Ne dersiniz bir kimsenin alnı ak ayakları beyaz bir atı olsa her tarafı simsiyah atlar içinde kendi atını tanımaz mı? diye sordu. Ashab evet tanır Ya Rasûlullah dediler. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)de "Onlar abdest almalarından dolayı yüzleri el ve ayakları pırl pırl olarak geleceklerdir. Bende Kevser havuzunun başında onları bekleyeceğim." buyurdular. (Müslim Tahara 39)

1030 - وَعَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا، وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذَلِكُمُ الرَّبَاطُ .

1030: Yine Ebu Hureyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Size Allah'ın onunla günahları silip, dereceleri yükseltecek hayırlı işleri size haber vereyim mi?" buyurdular. Ashab da evet Ya Rasûlullah dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem); "Zor şartlarda bile olsa(aşırı soğuk veya sıcak havalarda soğuk veya sıcak suyla) abdesti güzelce almak, mescidlere giderken adımları çoğaltmak(çünkü camiye gidişlerimizde attığımız her adımlarımız için bir sevap kazanıyor ve bir günahımızda siliniyor),bir namazı kıldıktan sonra öteki namazı

büyük bir arzu ile beklemek, ve iki defa, işte bağlanmanız gereken, rağbet etmeniz gereken şeyler bunlardır, deyip tekrarlardı.” (Müslim Tahara 41)

1031 - وَعَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الطَّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ

1031: Ebu Malik el Eş'ari (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdular. “Temizlik yani her türlü günah ve pisliklerden arınmak imanın yarısıdır.” (Müslim Tahara 1)

1032 - وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ يَتَوَضَّأُ فَيُبَلِّغُ

- أَوْ فَيَسْبِغُ الْوُضُوءَ - ثُمَّ قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، إِلَّا فَتَحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةَ يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ.

وَزَادَ التِّرْمِذِيُّ: اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ .

1032: Ömer ibn-i Hattab (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdular.

“Sizden biriniz abdestini güzelce alır ve tamamladıktan sonra da: Tek olan ortağı olmayan Allah'tan başka ilah olmadığına Muhammed'in Allah'ın kulu ve Rasulü olduğuna şahadet ederim derse o kimseye Cennetin sekiz kapısı açılır o da dilediği kapıdan Cennete girer.” (Müslim Tahara 17)

Tirmizide bu hadise ilave olarak : “ ...Allahım beni, sana çok tevbe edenlerden ve temizleyicilerden kıl. ” sözü yer alır.

BÖLÜM: 186

EZANIN FAZİLETİ

1033 - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ

الْأَوَّلِ، ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ لَأَسْتَهَمُوا عَلَيْهِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَأَسْتَبَقُوا إِلَيْهِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا .

1033: Ebu Hureyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuşlardır. “İnsanlar ezan okumanın ve birinci safta bulunmanın ne kadar sevap olduğunu bilselerdi, bu iş için sıra ve yer bulamaz kur'a çekmek zorunda kalarak kur'a çekerlerdi. Namaza erken gitmekteki sevabı bilselerdi birbirleriyle yarış ederlerdi. Eğer yatsı ve sabah namazını cemaate gitme sevabını bilselerdi emekleyerek de ve sürünerek de olsa bu iki namaza giderlerdi. (Buhari, Ezan 9,32, Müslim Salat 129)

1034 - وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: الْمُؤَذِّنُونَ أَطْوَلُ النَّاسِ أَعْنَاقًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

1034: Muaviye (Allah Ondan razı olsun)'den şöyle dediği rivayet edilmiştir. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)ji şöyle buyururken işittim: "Kıyamet günü müezzinler insanların en uzun boyunlu olanlarıdır."

1035 - وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ، أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رضي الله عنه قَالَ لَهُ: إِنِّي أَرَاكَ تُحِبُّ الْغَنَمَ وَالْبَادِيَةَ. فَإِذَا كُنْتَ فِي غَنَمِكَ - أَوْ بَادِيَتِكَ - فَادَّنتَ لِلصَّلَاةِ، فَارْفَعُ صَوْتَكَ بِالنِّدَاءِ، فَإِنَّهُ لَا يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جِنَّ، وَلَا إِنْسٍ، وَلَا شَيْءٍ، إِلَّا شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . قَالَ أَبُو سَعِيدٍ رضي الله عنه : سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم .

1035: Abdullah ibn-i Abdurrahman ibn Ebu Sa'saa' (Allah Ondan razı olsun)den rivayet edildiğine göre Ebu Said el Hudri (Allah Ondan razı olsun) kendisine şöyle dedi; "Seni koyunlar ve köy hayatını sever görüyorum. Koyunlarla veya köyde olduğun zaman namaz için ezan okurken sesini iyice yükselt çünkü müezzinin sesini işiten cinni, insan ve her varlık kıyamet gününde ezan okuyan kimse için şahitlik eder." Ebu Sa'id; "Ben bunu Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)den işittim demiştir. (Buhari, Ezan 5)

1036 - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : إِذَا نُودِيَ بِالصَّلَاةِ، أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ، لَهُ ضُرَاطٌ حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّأَذِينَ، فَإِذَا قُضِيَ النِّدَاءُ أَقْبَلَ، حَتَّى إِذَا ثُوبَ لِلصَّلَاةِ أَدْبَرَ، حَتَّى إِذَا قُضِيَ التَّنْوِيبُ أَقْبَلَ، حَتَّى يَخْطُرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ يَقُولُ: اذْكُرْ كَذَا، واذْكُرْ كَذَا لِمَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ مِنْ قَبْلُ حَتَّى يَظَلَّ الرَّجُلُ مَا يَدْرِي كَمْ صَلَّى .

1036: Ebu Hureyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur. "Namaz için ezan okunduğunda ezanı duymamak için şeytan yellenerek kaçır ezan bitince de geri döner, namaz için kamet edilince yine arkasını döner kaçır. Kamet bitince kişi ile nefsi arasına sokulur(vesvese çıkarır)ve ona Falan şeyi hatırla, falan şeyi hatırla diyerek (namazdan evvel insanın) hiç de aklında olmayan şeyleri hatırlatır, . Tâ (insan) kaç rek'at kıldığını bilmez oluncaya kadar (kendisiyle uğraşmaya çalışır)olur. (Buhari, Ezan 4, Müslim, Salat 19)

1037 - وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ، ثُمَّ صَلُّوا عَلَيَّ، فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا، ثُمَّ سَلُوا اللَّهَ لِي الْوَسِيلَةَ، فَإِنَّهَا مَنْزِلَةٌ فِي الْجَنَّةِ لَا تَنْبَغِي إِلَّا لِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ وَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَنَا هُوَ، فَمَنْ سَأَلَ لِي الْوَسِيلَةَ حَلَّتْ لَهُ الشَّقَاعَةُ .

1037: Abdullah ibn Amr ibni As (Allah Onlardan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu. "Ezan işittiğiniz zaman müezzinin söylediklerin aynen sizde söyleyin sonra bana salavat getirin çünkü bir kimse bana bir salavat getirirse Allah ona on kere rahmet eder. Daha sonra benim için Allah'tan

vesileyi isteyin çünkü vesile cennette Allah'ın kullarından tek bir kuluna layık olan bir makamdır. O kulun ben olacağımı umuyorum. Benim için vesileyi isteyen kimseye şefaetim vacip olur." (Müslim, Salat 11)

1038 - وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ، فَقُولُوا
كَمَا يَقُولُ الْمُؤَدِّنُ .

1038: Ebu Said el Hudrî (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu. "Ezanı işittiğiniz zaman sizde müezzinin söylediklerini tekrar ediniz." (Buhari, Ezan 7, Müslim, Salat 10)

1039 - وَعَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ: اللَّهُمَّ رَبَّ
هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ، وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ، وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا
الَّذِي وَعَدْتَهُ، حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

1039: Cabir (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu. "Kim ezanı işittiği zaman, Ey şu eksiksiz davetin ve kılınacak namazın Rabbi olan Allah'ım Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem)e vesileyi ve fazileti ver onu kendisine vadettiğin makamı mahmuda ulaştır diye dua ederse kıyamet gününde o kimseye şefaetim vacip olur." (Buhari, Ezan 8)

1040 - وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضي الله عنه ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ
الْمُؤَدِّنَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، رَضِيْتُ بِاللَّهِ رَبًّا،
وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ .

1040: Sa'd ibni ebi Vakkas (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Peygamberimiz (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu. "Kim müezzini dinledikten sonra tek ve ortağı olmayan Allah'tan başka ilah olmadığına Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) onun kulu ve Rasûlü olduğuna şahitlik ederim. Rab olarak Allah'tan Rasul olarak Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem)den din olarak ta İslam'dan razı oldum derse o kimsenin günahları bağışlanır." (Müslim, Salat 13)

1041 - وَعَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : الدُّعَاءُ لَا يُرَدُّ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ .

1041: Enes (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ezan ile kamet arasında yapılan dua reddolunmaz." (Ebu Davut Salat 35, Tirmizi Salat158)

BÖLÜM: 187

NAMAZLARIN FAZİLETİ

قال الله تعالى : ﴿ اِثْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ﴾

“Kitaptan sana vahyedilene oku ve insanlara ulaştır. Namazında dikkatli ve devamlı ol çünkü namaz insanı çirkin işlerden, vahye ve ona teslim olan akla aykırı her türlü şeyden alıkoyar. Allah'ı gündemde tutmak elbette en büyük ibadettir. Allah ne işlerseniz hepsini bilir. (29 ankebut 45)

1042 - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ، هَلْ يَبْقَى مِنْ دَرْنِهِ شَيْءٌ؟ قَالُوا: لَا يَبْقَى مِنْ دَرْنِهِ شَيْءٌ، قَالَ: فَذَلِكَ مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ، يَمْحُو اللَّهُ بِهِنَّ الْخَطَايَا .

1042: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittiğini söyledi: “Birinizin kapısı önünde bir nehir olsa da o kimse her gün bu nehirde beş defa yıkansa kirinden bir şey kalır mı? Ne dersiniz.” Sahabiler kirinden hiçbir şey kalmaz dediler. Bunun üzerine peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) “Beş vakit namaz işte bunun gibidir. Allah beş vakit namazla kişinin günahlarını silip yok eder.” (Buhari, Mevakit 6, Müslim, Mesacid 283)

1043 - وَعَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ كَمَثَلِ نَهْرِ جَارٍ غَمْرٌ عَلَى بَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ .

1043: Cabir (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Beş vakit namazın benzeri, sizden birinizin kapısı önünden akıp giden ve her gün içinde beş sefer yıkandığı suyu bol bir ırmak gibidir.” (Müslim, Mesacid 284)

1044 - وَعَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه : أَنَّ رَجُلًا أَصَابَ مِنْ امْرَأَةٍ قُبْلَةً، فَآتَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم فَأَخْبَرَهُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَرُفْلًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ﴾ فَقَالَ الرَّجُلُ: أَلَيْ هَذَا؟ قَالَ: لِجَمِيعِ أُمَّتِي كُلِّهِمْ ﴿

1044: İbn Mesud (Allah Ondan razı olsun) den rivayet edildiğine göre adamın biri yabancı bir kadını öpüvermiş sonra da Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)e gelip durumu haber vermişti. Bunun üzerine “Gündüzün başı ve sonu ile gecenin gündüze yakın saatlerinde namaz kıl şüphesiz iyilikler kötülükleri giderir.” (11 Hud 114) ayeti nazil oldu.

O adam bu ayet yalnızca bana mı mahsustur Ya Rasulallah dedi. peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'de; "Ümmetimin tamamı içindir" buyurdular. (Buhari, Mevakit 4, Müslim, Tevbe 39)

1045 - وعن أبي هريرة رضي الله عنه، أن رسول الله ﷺ قال: الصَّلَاةُ الْخَمْسُ، وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ، كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ، مَا لَمْ تُغَشَّ الْكَبَائِرُ.

1045: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Büyük günahlar işlenmedikçe kılınan beş vakit namaz arası ile iki Cuma arasında işlenen küçük günahlara keffarettir." (Müslim, Tahara 14)

1046 - وعن عثمان بن عفان رضي الله عنه قال: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَا مِنْ امْرِئٍ مُسْلِمٍ تَحَضَّرَهُ صَلَاةٌ مَكْتُوبَةٌ، فَيُحْسِنُ وُضُوءَهَا، وَخُشُوعَهَا، وَرُكُوعَهَا، إِلَّا كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا قَبْلَهَا مِنَ الذُّنُوبِ مَا لَمْ تُؤْتِ كَبِيرَةً، وَذَلِكَ الدَّهْرَ كُلَّهُ.

1046: Osman ibni Affan (Allah Ondan razı olsun)'ın Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i şöyle buyururken duyduğu rivayet edilmiştir. "Bir müslüman farz bir namazın vakti geldiğinde güzelce abdest alır huşu içinde ruku ve secdelerini de tam yaparak namazını kılsa büyük günah işlemedikçe bu namaz o güne kadar işlediği tüm günahlarına keffaret olur. Bu her zaman için böyledir." (Müslim, Tahara

BÖLÜM: 188

SABAH VE İKİNDİ NAMAZININ FAZİLETİ

1047 - عن أبي موسى رضي الله عنه، أن رسول الله ﷺ قال: مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ.

1047: Ebu Musa (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "İki serinlik vaktinde kılınan namazlardan sabah ve ikindiye kılan kimse cennete girer." (Buhari, Mevakit 26, Müslim, Mesacid 215)

1048 - وعن زهير بن عمار بن ربيعة رضي الله عنه قال: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لَنْ يَلْجَ النَّارَ أَحَدٌ صَلَّى قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا يَعْنِي الْفَجْرَ وَالْعَصْرَ.

1048: Ebu Züheyr Umare ibni Ruveybe (Allah Ondan razı olsun) Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyururken işittiğini söyledi. "Güneş doğmazdan ve batmazdan önce namaz kılan bir kimse cehenneme girmeyecektir." Yani sabah ve ikindi namazlarını. (Müslim, Mesacid 213-214)

1049 - وعن جُنْدُبِ بْنِ سُفْيَانَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ فَانظُرُوا ابْنَ آدَمَ، لَا يَطْلُبَنَّكَ اللَّهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ .

1049: Cündüb ibni Süfyan (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:

“Sabah namazını kılmak suretiyle güne başlayan kimse Allah'ın himayesine girmiş olur. Ey Adem oğlu Allah seni sana yüklediği bir görevden dolayı sorguya çekmesin.” (Buhari, Mevakit 26, Müslim, Mesacid 215)

1050 - وعن أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَتَعَاقَبُونَ فِيكُمْ مَلَائِكَةٌ بِاللَّيْلِ، وَمَلَائِكَةٌ بِالنَّهَارِ، وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ وَصَلَاةِ الْعَصْرِ، ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ، فَيَسْأَلُهُمُ اللَّهُ - وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ - كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي؟ فَيَقُولُونَ: تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ. وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ.

1050: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur.

“Bir kısım melekler geceleyin bir kısmı da gündüz vakti birbirlerine nöbeti devrederek sizin aranızda bulunurlar. Bu melekler sabah ve ikindi namazlarında buluşurlar. Sonra geceyi sizin yanınızda geçiren melekler Allah'ın huzuruna yükselirler. Allah kullarının durumunu o meleklerden çok iyi bildiği halde yinede meleklerle:

-Kullarımı ne halde bıraktınız? diye sorar. Melekler de;

-Onları namaz kılarken bıraktık yanlarına vardığımız zaman da namaz kılıyorlardı derler.” (Buhari, Mevakit 16, Müslim, Mesacid 210)

1051 - وعن جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ رضي الله عنه قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، فَانظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ فَقَالَ: إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبِّكُمْ كَمَا تَرُونَ هَذَا الْقَمَرَ، لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيَيْتِهِ، فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةِ قَبْلِ طُلُوعِ الشَّمْسِ، وَقَبْلِ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا. وَفِي رِوَايَةٍ: (فَانظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ أَرْبَعِ عَشْرَةَ).

1051: Cerir ibni Abdullah el Beceli (Allah Ondan razı olsun) şöyle dedi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)in yanında idik dolunay durumunda olan aya bakarak şöyle buyurdular. “Sizler şu ayı güçlük çekmeden gördüğünüz gibi Rabbinizi de cennette açıkça göreceksiniz. Güneş doğmadan ve batmadan önceki namazları kaçırmadan kılmayı başarabilirseniz kesinlikle kaçırmayıp kılınız.”

Buhari'nin diğer bir rivayetinde “Rasûlullah ayın on dördüncü gecesi aya bakmıştı” denilmektedir. (Buhari, Mevakit 16, Müslim, Mesacid 211)

1052 - وعن بُرَيْدَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ

عَمَلُهُ.

1052: Büreyde (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “İkinci namazını terk eden kimsenin işlediği amelleri boşa gitmiş gibi olur.” (Buhari, Mevakit 15)

BÖLÜM: 189

MESCİDLERE GİRMENİN FAZİLETİ

1053 - عن أبي هريرة رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ أَوْ رَاحَ، أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ نَزْلاً كُلَّمَا غَدَا أَوْ رَاحَ .

1053: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Peygamberimiz (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Her kimse namaz için camiye gidip gelirse Allah onun her geliş ve gidişinde onun için cennette bir sofraya hazırlar.” (Buhârî, Ezan 37; Müslim, Mesâcid 285)

1054 - وَعَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: مَنْ نَطَهَرَ فِي بَيْتِهِ، ثُمَّ مَضَى إِلَى بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ، لِيَقْضِيَ فَرِيضَةً مِنْ فَرَائِضِ اللَّهِ، كَانَتْ خَطْوَاتُهُ، إِحْدَاهَا تَحُطُّ خَطِيئَةً، وَالْآخَرَى تَرْفَعُ دَرَجَةً .

1054: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Peygamberimiz (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdular. “Bir kimse evinde güzelce temizlenir(abdest alır) ve Allah'ın farzlarından bir farzı yerine getirmek için Allah'ın evlerinden birine giderse attığı her adımdan biri bir günahını silip yok eder, bir diğeri de derecesini yükseltir.” (Müslim, Mesacid 282)

1055 - وَعَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ لَا أَعْلَمُ أَحَدًا أَبْعَدَ مِنَ الْمَسْجِدِ مِنْهُ، وَكَانَتْ لَا تُخْطِئُهُ صَلَاةٌ. فَقِيلَ لَهُ: لَوْ اشْتَرَيْتَ حِمَارًا تَرْكَبُهُ فِي الظُّلْمَاءِ وَيُفِي الرَّمْضَاءِ قَالَ: مَا يَسُرُّنِي أَنْ مَنَزَلِي إِلَى جَنْبِ الْمَسْجِدِ، إِنِّي أُرِيدُ أَنْ يُكْتَبَ لِي مَمَشَايَ إِلَى الْمَسْجِدِ، وَرَجُوعِي إِذَا رَجَعْتُ إِلَى أَهْلِي. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: قَدْ جَمَعَ اللَّهُ لَكَ ذَلِكَ كُلَّهُ .

1055: Ubey ibni Ka'b (Allah Ondan razı olsun) şöyle dedi: Ensardan bir adam vardı. Evi mescide ondan daha uzak bir kişi bilmiyorum. Buna rağmen hiçbir namazı da kaçırmıyordu. Kendisine

-Keşke karanlık ve aşırı sıcak günlerde binebileceğin bir eşek satın alsan? denildi. Adam da:

-Evimin mescide yakın oluşu beni sevindirmez. Ben mescide gidişimde ve aileme geri gelip giderken attığım her adıma sevap yazılmasını istiyorum deyince Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) “Allah bütün bunların hepsinin sevabını senin için bir araya topladı.” buyurdu. (Müslim, Mesacid 278)

1056 - وعن جابر رضي الله عنه قال: خَلَّتِ البِقَاعُ حَوْلَ الْمَسْجِدِ، فَأَرَادَ بَنُو سَلَمَةَ أَنْ يَنْتَقِلُوا قُرْبَ الْمَسْجِدِ، فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ لَهُمْ: بَلَّغْنِي أَنْكُمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَنْتَقِلُوا قُرْبَ الْمَسْجِدِ؟ قَالُوا: نَعَمْ، يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدْ أَرَدْنَا ذَلِكَ، فَقَالَ: يَا بَنِي سَلَمَةَ دِيَارَكُمْ تَكْتُبُ آثَارَكُمْ، دِيَارَكُمْ تَكْتُبُ آثَارَكُمْ. فَقَالُوا: مَا يَسْرُنَا أَنَا كُنَّا تَحْوُلُنَا.

1056: Cabir (Allah Ondan razı olsun) şöyle dedi. Mescidin çevresindeki arsalar boş kalmıştı. Beni Selime mescidin yakınına taşınıp yerleşmek istediler. Bu arzu peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e ulaştınca onlara:

“Bana gelen bilgiye göre mescidin yakınına taşınıp yerleşmek istiyormuşsunuz öyle mi?” buyurdular onlar da:

Evet ey Allah'ın Rasülü, böyle arzu etmiştik dediler. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunun üzerine iki defa “ey Selime oğulları yurtlarınızdan ayrılmayınız ki adımlarınıza sevap yazılsın.” buyurdular onlar da:

-Artık yerlerimizden göçmek bizi sevindirmeyecektir dediler. (Müslim, Mesacid 280)

1057 - وعن أبي موسى رضي الله عنه قال: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ أَجْرًا فِي الصَّلَاةِ أْبَعْدَهُمْ إِلَيْهَا مَمْشَى، فَأَبْعَدَهُمْ، وَالَّذِي يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ حَتَّى يُصَلِّيَهَا مَعَ الْإِمَامِ أَعْظَمُ أَجْرًا مَنِ الَّذِي يُصَلِّي ثُمَّ يَنَامُ.

1057: Ebu Musa (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu:“Muhakkak ki insanların namazdan dolayı sevabı en büyük olanı uzak mesafeden camiye gelmek için en fazla yürüyenleridir. Namazı imamla birlikte kılmak için bekleyen kimsenin sevabı namazı tek başına kılp sonra uyuyan kimseden daha büyüktür.” (Buhari, Ezan 31, Müslim, Mesacid 277)

1058 - وعن بُرَيْدَةَ رضي الله عنه عن النَّبِيِّ قَالَ: بَشِّرُوا الْمَشَائِينَ فِي الظُّلَمِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ النَّامِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

1058: Büreyde (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre peygamberimiz (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuşlardır. “Karanlık gecelerde mescidlere yürüyerek giden kimselere kıyamet gününde tam bir nura(aydınlığa) kavuşacaklarını müjdeleyiniz.”(Ebu Davut,Salat 50, Tirmizi, Salat 116)

1059 - وعن أبي هريرة رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أَلَا أَدَلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا، وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: إِسْبَاغُ الوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَتُهُ الْخَطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذَلِكُمُ الرِّبَاطُ، فَذَلِكُمُ الرِّبَاطُ.

1059: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) “Size, Allah'ın kendisiyle günahlarınızı sileceği ve derecelerinizi yükselteceği hayırları haber vereyim mi?” buyurdular.

Ashab da Evet Ya Rasûlullah dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) “Bütün güçlülere rağmen abdesti güzelce almak, mescidlere doğru çok adım atmak ve bir namazı kıldıktan sonra öteki namazı beklemek ve iki defa işte bağlanmanız gereken, rağbet etmeniz gereken şeyler bunlardır, deyip ” buyurdular. (Müslim, Tahara 41)

or şartlarda bile olsa(aşırı soğuk veya sıcak havalarda soğuk veya sıcak suyla) abdesti güzelce almak, mescidlere giderken adımları çoğaltmak(çünkü camiye gidişlerimizde attığımız her adımlarımız için bir sevap kazanıyor ve bir günahımızda siliniyor),bir namazı kıldıktan sonra öteki namazı büyük bir arzu ile beklemek, ve iki defa, işte bağlanmanız gereken, rağbet etmeniz gereken şeyler bunlardır,

1060 - وعن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه ، عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: إذا رأيتم الرجل يعتاد المساجد فاشهدوا له بالإيمان، قال الله عز وجل: ﴿إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ...﴾.

1060: Ebu Said el Hudrî (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Peygamberimiz (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Mescidlere cemaatle namaz kılmayı alışkanlık haline getiren bir kimseyi gördüğünüz zaman onun gerçekten iman sahibi olduğuna şahitlik ediniz. Allah şöyle buyurur; “Allah'ın mescidlerini ancak Allah'a ve ahiret gününe inanan namazı kılan zekatı veren ve Allah'tan başka kimseden korkmayanlar şenlendirir ve onarırlar işte onlar doğru yolu bulanlardan olabilirler.” (9 Tevbe 18) (Tirmizi, İman 8)

BÖLÜM: 190

NAMAZ İÇİN BEKLEMENİN FAZİLETİ

1061 - عن أبي هريرة رضي الله عنه ، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: لا يزال أحدكم في صلاة ما دامت الصلاة تحبسه، لا يمنعه أن ينقلب إلى أهله إلا الصلاة.

1061: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Sizden birinizin evine gitmesine başka bir engel olmadığı halde sırf namaz alıkoyduğu sürece o kimse devamlı namazda imiş gibi sayılır.” (Buhari, Ezan 36, Müslim, Mesacid 275)

1062 - وعنه، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: الملائكة تصلي على أحدكم ما دام في مصلاه الذي صلى فيه، ما لم يحدث، تقول اللهم اغفر له، اللهم ارحمه .

1062: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdular: “Sizden biriniz abdestini bozmadığı sürece namaz kıldığı yerde diğer bir namazı beklemesi süresince melekler kendisine: Allah'ım bu kulunu bağışla bu kuluna merhamet et diye dua ederler.” (Buhari, Ezan 36)

1063 - وعن أنسٍ رضي الله عنه : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَخَّرَ لَيْلَةَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ بَعْدَ مَا صَلَّى فَقَالَ: صَلَّى النَّاسُ وَرَقَدُوا وَلَمْ تَزَالُوا فِي صَلَاةٍ مُنْذُ انْتَضَرْتُمُوهَا.

1063: Enes (Allah Ondan razı olsun)den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gece yatsı namazını gece yarısına kadar ertelemişti. Namazını kıldıktan sonra yönünü bize karşı dönerek şöyle buyurdu: “Pek çok kimse namazını kılıp uykuya daldılar. Sizler namazı beklemeye başladığınızdan beri namaz içinde sayılırsınız.”

BÖLÜM: 191

CEMAATLE NAMAZ KILANIN FAZİLETİ

1064 - عن ابنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاةِ الْفِدِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً.

1064: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Cemaatle kılınan namaz tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha faziletlidir.” (Buhari, Ezan 30, Müslim, Mesacid 249)

1065 - وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسولُ اللهِ ﷺ : صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ تُضَعَّفُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَفِي سُوقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ ضِعْفًا، وَذَلِكَ أَنَّهُ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ، لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ، لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رُفِعَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ، وَحُطَّتْ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ، فَإِذَا صَلَّى لَمْ تَزَلِ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ، مَا لَمْ يُحْدِثْ تَقْوِلُ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ، اللَّهُمَّ ارحمهُ. وَلَا يَزَالُ فِي صَلَاةٍ مَا انْتَضَرَ الصَّلَاةَ .

1065: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Bir kimsenin cemaatle kıldığı namazın sevabı, evinde ve çarşıda kıldığı namazdan yirmi beş kat daha faziletlidir. Bunun böyle olmasının sebebi şudur. Adam güzelce abdest aldıktan sonra başka hiçbir amacı olmaksızın evden çıkıp camiye giderse attığı her adım kendisini Allah katında bir derece yükseltirken günahlarından birini de eksiltir. Namazını kılınca abdestini bozmaksızın ve boş sözlerle dalmaksızın namaz kıldığı yerde kaldığı sürece melekler ona: -Allah'ım ona rahmetinle muamele et ona acı diyerek dua ederler o kimse bir başka namaz vaktini beklediği sürece namazda immiş gibi sayılır.” (Buhari, Ezan 30, Müslim, Mesacid 272)

1066 - وعنه قال: أتى النبي ﷺ رجلٌ أعمى، فقال: يا رسولَ الله، لَيْسَ لِي قَائِدٌ يَقُودُنِي إِلَى الْمَسْجِدِ، فَسَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُرَخِّصَ لَهُ فَيُصَلِّيَ فِي بَيْتِهِ، فَرَخَّصَ لَهُ، فَلَمَّا وَلَّى دَعَاهُ فَقَالَ لَهُ: هَلْ تَسْمَعُ النَّدَاءَ بِالصَّلَاةِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَأَجِبْ.

1066: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e kör bir adam gelerek -Ya Rasûlullah "Beni mescide götürecek bir kimse yok" diyerek Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in kendisine evinde kılması için izin vermesini istedi. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'ona izin verdi. Adam arkasını dönüp gitmeye çalışırken Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu çağırdı ve ; "Ezanı duyuyor musun?" diye sordu. Adam da evet cevabını verince peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) "O halde davete icabet et ve cemaate gel." Cevabını verdiler. (Müslim, Mesacid 255)

1067 - وعن عبدِ الله - وَقِيلَ: عَمْرُو بْنُ قَيْسِ الْمَعْرُوفِ بَابِنِ أُمَّ مَكْتُومِ الْمُؤَدِّنِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْمَدِينَةَ كَثِيرَةُ الْهَوَامِّ وَالسَّبَاعِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تَسْمَعُ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، فَحَيَّهَاً .

1067: Kendisine Amr ibni Kays da denilen meşhur müezzin Abdullah ibni Ümmü Mektum (Allah Ondan razı olsun) -Ya Rasûlullah gerçekten Medine'nin zararlı haşeratı ve yırtıcı hayvanları çoktur bundan dolayı benim de kör olmam sebebiyle cemaate gelmeksizin evimde vakit namazımı kılabilir miyim diye izin isteyince Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) "Hayyealessalah ve Hayyealelfelahı işitiyorsan mescide mutlaka gelmelisin" buyurdu. (Ebu Davut, Salat 42)

1068 - وعن أبي هريرة ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَ بِحَطَبٍ فَيُحْتَطَبَ، ثُمَّ أَمُرَ بِالصَّلَاةِ فَيُؤَدَّنَ لَهَا، ثُمَّ أَمُرَ رَجُلًا فَيُؤَمُّ النَّاسَ، ثُمَّ أَخَالَفَ إِلَى رَجَالٍ فَأَحْرَقَ عَلَيْهِمْ بِيوتَهُمْ .

1068: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Canımı elinde tutan Allah'a yemin ederim ki zaman zaman içimden şöyle geçiyor. Odun toplamayı emrederim odun toplansın sonra namazı emrederim ezan okunsun sonra bir kimseye emrederim insanlara imam olsun sonrada varıp namaza gelmeyenlerin evlerini kendileri içindeyken yakayım." (Buhari, Ahkam 52, Ezan 29, Müslim, Mesacid 251-254)

1069 - وعن ابنِ مسعودٍ ﷺ قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ تَعَالَى غَدًا مُسْلِمًا، فَلْيُحَافِظْ عَلَى هَوْلَاءِ الصَّلَوَاتِ، حَيْثُ يُنَادَى بِهِنَّ، فَإِنَّ اللَّهَ شَرَعَ لِنَبِيِّكُمْ ﷺ سُنْنَ الْهُدَى، وَإِنَّهُنَّ مِنْ سُنَنِ الْهُدَى، وَلَوْ أَنْكُمْ صَلَّيْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ كَمَا يُصَلِّي هَذَا الْمُتَخَلِّفُ فِي بَيْتِهِ لَتَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ، وَلَوْ تَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ لَضَلَلْتُمْ، وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا إِلَّا مُنَافِقٌ مَعْلُومُ النِّفَاقِ، وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُؤْتَى بِهِ، يُهَادَى بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ حَتَّى يَقَامَ فِي الصَّفِّ.

وَفِي رَوَايَةٍ لَهُ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَّمَنَا سُنْنَ الْهُدَى، وَأَنَّ مِنْ سُنَنِ الْهُدَى الصَّلَاةُ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي يُؤَدَّنُ فِيهِ.

1069: İbni Mesud (Allah Ondan razı olsun) şöyle dediği rivayet edilmiştir. Her kim Allah'ın huzuruna müslüman olarak çıkmak sevindirecekse namazlarını ezan okunan yerde yani camiler ve mescidlerde devam etsin. Şüphesiz ki Allah peygamberiniz için hidayet yollarını açıklamıştır. Bu namazlarda hidayet yollarındandır. Şayet sizde cemaati terk edip namazı evinde kılan şu adam gibi namazları kılacak olursanız peygamberinizin sünnetini terk etmiş olursunuz.

Eğer peygamberinizin sünnetini bırakırsanız sapıklığa düşersiniz. Benim gördüğüm kadarıyla cemaatleri ancak münafıklığı belli olanlar geri kalırdı. Aramızda öyle kimseler olurdu ki kendi başına yürüyemeyecek durumda olan kişi iki kişinin arasında sallanarak namaza getirilir ve safa yerleştirilirdi. Müslim'den bir rivayete göre İbni Mesud şöyle demiştir. Şüphesiz ki Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize hidayet yollarını öğretmiştir. İçinde ezan okunan mescidlerde namaz kılmak da hidayet yollarındandır. (Müslim, Mesacid 256-257)

1070 - وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَا مِنْ ثَلَاثَةٍ فِي قَرْيَةٍ وَلَا بَدْوٍ لَا تُقَامُ فِيهِمُ الصَّلَاةُ إِلَّا قَدِ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ. فَعَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ، فَإِنَّمَا يَأْكُلُ الدُّبُّ مِنَ الْغَنَمِ الْقَاصِيَةَ.

1070: Ebu'd Derda (Allah Ondan razı olsun) şöyle dedi. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)i şöyle buyururken işittim. "Bir köy veya ıssız bir yerde(çölde) üç kişi bulunurda namazı aralarında cemaatle kılmazlarsa şeytan onlara galip gelip yenmiştir, üzerinde hakimiyeti ele alır. O halde cemaatle namaz kılmaya devam edin çünkü kurt, sürüden ayrılan koyunu yer. (Ebu Davut, Salat 46)

BÖLÜM: 192

SABAH VE YATSI NAMAZLARINDA CEMAATE DEVAMIN ÖNEMİ

1071 - عَنْ عَثْمَانَ بْنِ عَفَانَ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ، فَكَأَنَّمَا قَامَ نِصْفَ اللَّيْلِ، وَمَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ، فَكَأَنَّمَا صَلَّى اللَّيْلَ كُلَّهُ.

وَفِي رَوَايَةٍ التِّرْمِذِيِّ عَنْ عَثْمَانَ بْنِ عَفَانَ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ شَهِدَ الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ قِيَامُ نِصْفِ لَيْلَةٍ، وَمَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ وَالْفَجْرَ فِي جَمَاعَةٍ، كَانَ لَهُ كَقِيَامِ لَيْلَةٍ.

1071: Osman ibni Affan (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre şöyle buyurmuşlardır. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)i şöyle derken işittim: "Yatsı namazını cemaatle kılan kimse gece yarısına kadar namaz kılmış gibidir. Kim sabah namazını cemaatle kılsa bütün geceyi namaz kılmış gibidir. (Müslim, Mesacid 260)

Tirmizi'nin Sünenindeki rivayet ise şöyledir. "Osman ibni Affan (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kim yatsı namazında cemaatte hazır bulunursa gecenin yarısını namazla geçirmiş gibi sevap kazanır. Yatsı ve sabah namazlarında cemaatte bulunan kimseye ise bütün geceyi namazla geçirmiş gibi sevap vardır." (Tirmizi, Salat 165)

1072 - وعن أبي هريرة رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصَّبْحِ لِأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا.

1072: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuşlardır. "Eğer insanlar yatsı ve sabah namazlarını cemaatle kılmaktaki sevabı bilselerdi emekleyerek de olsa cemaatle namaz kılmaya gelirlerdi." (Buhari, Ezan 9, Müslim, Salat 129)

1073 - وعنه قال: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَيْسَ صَلَاةٌ أَثْقَلُ عَلَى الْمُنَافِقِينَ مِنْ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَالْعِشَاءِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لِأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا.

1073: Yine Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuşlardır. "Münafıklara yatsı ve sabah namazından daha ağır gelen hiçbir namaz yoktur insanlar bu iki namazda ne kadar çok sevap olduğunu bilselerdi emekleyerek bile olsa bu cemaate gelirlerdi." (Buhari, Mevakit 20, Müslim, Mesacid 252)

BÖLÜM: 193

FARZ NAMAZLARA DEVAM ETMENİN EMREDİLMESİ ERKETMENİN DE YASAKLANMASI

قال الله تعالى: ﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾

"Tüm namazlarınıza ve özellikle sabah ve ikindi namazınıza devam edin ve Allah'ın huzurunda(namazda) saygıyla ve içten bir bağlılıkla durun." (2 Bakara 238)

قال الله تعالى: ﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ﴾

"Eğer kafirlik ve müşriklikten dönüp tevbe ederlerse tevbe ve imanlarının gereği namazı kılarlar, zekatı da verirlerse artık onları serbest bırakın." (9 Tevbe 5)

1074 - وعن ابن مسعود رضي الله عنه قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: الصَّلَاةُ

عَلَى وَقْتِهَا. قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: بَرُّ الْوَالِدَيْنِ. قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

1074: İbni Mes'ud'un şöyle dediği rivayet edilmiştir. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)e hangi ameller daha faziletlidir diye sordum. "Vaktinde kılınan namaz" buyurdu. Sonra hangisidir dedim. "Anne babaya iyilik etmektir" buyurdular. Daha sonra hangisidir

diye sordum? “Allah yolunda cihad etmektir buyurdular.” (Buhari, Mevakit 5, Müslim, İman 137)

1075 – وعن ابن عمر رضي الله عنهما قال: قال رسول الله ﷺ: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَحَجُّ الْبَيْتِ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ .

1075: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “İslam beş temel üzerine kurulmuştur. Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in, Allah'ın Resûlü olduğuna şahitlik etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekatı gereği biçimde vermek, Kabe'yi hacetmek, Ramazan orucunu tutmak.” (Buhari, İman 1-2, Müslim, İman 19-22)

1076 – وعنه قال: قال رسول الله ﷺ: أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ، عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ .

1076: Yine Abdullah İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Ben insanlarla, Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahadet getirip namazı dosdoğru kılıp, zekatı hakkıyla verinceye kadar savaşmakla emrolundum. Bunları yaptıklarında kanlarını ve mallarını benden korumuş olurlar. İslam'ın gerektirdiği haklar (kisas, had vb.) bunların dışındadır. Onların kalblerinde gizledikleri şeylerin hesabı ise Allah'a aiddir.” (Buhari, İman 17, Müslim, İman 32-36)

1077 – وعن معاذٍ رضي الله عنه قال: بعثني رسول الله ﷺ إلى اليمن فقال: إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِدَيْكَ، فَأَعْلِمَهُمْ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِدَيْكَ، فَأَعْلِمَهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَتَرُدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِدَيْكَ، فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ .

1077: Muaz (Allah Ondan razı olsun) şöyle dediği rivayet edilmiştir. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni Yemen'e vali ve kadı olarak gönderdiğinde şöyle buyurdu. “Sen kitap ehlinde bir topluma gidiyorsun. Onları, Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim Allah'ın hak elçisi olduğuma şahadet etmeye davet et. eğer onlar bunu kabul ederlerse onlara bildir ki Allah onlara her gün ve gecede beş vakit namazı farz kılmıştır. Onlar eğer bunu da kabul ederlerse onlara bildir ki zenginlerden alınıp fakirlere verilmek üzere zekat da farz kılınmıştır. Onlar bunu da kabul ederlerse onların mallarının en kıymetlilerini almaktan sakın. Mazlumun bedduasından sakın çünkü onunla Allah arasında bir perde yoktur.” (Buhari, Zekat 41, Müslim, İman 29)

1078 - وعن جابرٍ رضي الله عنه قال: سمعتُ رسولَ الله ﷺ يقولُ: إِنَّ بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشَّرْكِ وَالْكُفْرِ تَرْكُ الصَّلَاةِ.

1078: Cabir (Allah Ondan razı olsun) şöyle dedi. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)i şöyle derken işittim. "Gerçekten kişi ile küfür ve şirk arasındaki fark namazı terk etmektir." (Müslim, İman 134)

1079 - وعن بُرَيْدَةَ رضي الله عنه عن النبي ﷺ قال: الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ، فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ.

1079: Büreyde (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur. "Bizimle münafık, müşrik ve kafirler arasında iman sözü yanı ayırıcı temel unsur namazdır. Namazı terkedenden kimse muhakkak kafir olur." (Tirmizi İman 9, Nese-i Salat 8, İbn Mace İkamet 77)

1080 - وعن شقيق بن عبد الله التابعي المتفق على جلالته رحمه الله قال: كان أصحاب محمد ﷺ لا يرون شيئاً من الأعمال تركه كفر غير الصلاة.

1080: İman ve amelinde büyük bir şahsiyet olduğunda görüş birliği bulunan Tabiinden Şakîk ibn Abdullah şöyle dedi: Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem)'in ashabı namazdan başka amellerden hiç birinin terk edilmesini küfür saymazlardı. Ancak namazın terkedilmesini küfür olarak kabul ederlerdi. (Tirmizi İman 9)

1081 - وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عَمَلِهِ صَلَاتُهُ، فَإِنْ صَلَحَتْ، فَقَدْ أَفْلَحَ وَأَنْجَحَ، وَإِنْ فَسَدَتْ، فَقَدْ خَابَ وَخَسِرَ، فَإِنْ انْتَقَصَ مِنْ فَرِيضَتِهِ شَيْئاً، قَالَ الرَّبُّ، عَزَّ وَجَلَّ: انظُرُوا هَلْ لِعِبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ، فَيُكَمَّلُ مِنْهَا مَا انْتَقَصَ مِنَ الْفَرِيضَةِ؟ ثُمَّ يَكُونُ سَائِرُ أَعْمَالِهِ عَلَى هَذَا.

1081: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kıyamet günü kulun hesaba çekileceği ilk ameli namazdır. Eğer namaz konusu düzgün çıkarsa artık o kurtuluşa ermiş ve gerçek başarıya ulaşmıştır. Eğer namaz durumu bozuk çıkarsa aldanmış ve zararlı çıkmış olur. Eğer farzlardan bir eksiği çıkarsa Allah şöyle buyurur. Bakınız bu kulunun farzlardan eksik kalanı tamamlayacak bir nafîle ibadeti var mıdır? böylece farzların eksiği nafîlelerle tamamlanır sonrada diğer amellerinden de aynı şekilde hesaba çekilir." (Tirmizi Mevakit 188)

İLK SAFTA NAMAZ KILMANIN SEVABI VE SAFLARIN TERTİP VE DÜZENİ

1082 - عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: أَلَا تَصِفُونَ كَمَا تُصَفُّ الْمَلَائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهَا؟ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ تُصَفُّ الْمَلَائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهَا؟ قَالَ: يُتَمُونَ الصُّفُوفَ الْأُولَى، وَيَتَرَاوُونَ فِي الصَّفِّ.

1082: Cabir ibni Semurete (Allah Onlardan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza gelerek şöyle buyurdu: “Meleklerin Rableri huzurunda saf tuttıkları gibi saf tutsanız ya.” Bunun üzerine biz, Ya Rasûlallah melekler Rablerinin huzurunda nasıl saf bağlarlar dedik. Şöyle buyurdular. “Ön safları doldururlar ve safları sık tutarlar.” (Müslim, Salat 119)

1083 - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ، ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ لَاسْتَهَمُوا.

1083: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “İnsanlar ezan okumak ve ilk safta bulunmanın sevabını bilselerdi ve bunu yapmak için kura çekmek zorunda kalsalardı mutlaka kura çekerlerdi.” (Buhari, Ezan 9, Müslim, Salat 129)

1084 - وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ أَوْلَاهَا، وَشَرُّهَا آخِرُهَا، وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ آخِرُهَا، وَشَرُّهَا أَوْلَاهَا.

1084: Yine Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Erkeklerin en çok sevap kazanacakları saf ilk saf, en az sevabı olan ise son saftır. Kadınların saflarının en hayırlısı son saf, en az sevabı olanı ise ön saftır.” (Müslim, Salat 130)

1085 - وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، رَأَى فِي أَصْحَابِهِ تَأَخُّراً، فَقَالَ لَهُمْ: تَقَدَّمُوا فَأَتَمُّوا بِي. وَلِيَأْتَمَّ بِكُمْ مَنْ بَعْدَكُمْ، لَا يَزَالُ قَوْمٌ يَتَأَخَّرُونَ حَتَّى يُؤَخَّرَهُمُ اللَّهُ.

1085: Ebu Said el Hudri (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashabının namazda geride kalarak saf tutma eğilimini görünce şöyle buyurmuştur. “Öne doğru gelin ve bana öyle uyun arkadan gelenlerde size uysunlar. Bir topluluk devamlı surette sevap ve ilimden geri kalmayı tercih ettiği sürece, Allah'ta onları sevap ve her şeyden geri bırakır.” (Müslim, Salat 130)

1086 - وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَمْسَحُ مَنَاكِبَنَا فِي الصَّلَاةِ، وَيَقُولُ: اسْتَوُوا وَلَا تَخْتَلِفُوا فَتَخْتَلِفَ قُلُوبُكُمْ، لِيَلِينِي مِنْكُمْ أَوْلُوا الْأَحْلَامَ وَالنُّهَى، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ.

1086: Ebu Mes'ud (Allah Ondan razı olsun)den rivayet edildiğine göre şöyle dedi. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaza başlayacağımız zaman omuzlarımız dokunarak şöyle buyurdu: “Safları düzgün tutunuz eğri, büğrü yapmayınız. Sonra kalpleriniz de birbirinden ayrılır. Aranıza ayrılık düşer. Ergenlik çağına girmiş akli başında ve bilgili olanlarınız benim arkamda onlardan sonra gelenler daha arkada, daha sonra gelenlerde daha arkada dursunlar.” (Müslim, Salat 122)

1087 - وعن أنسٍ، رضي الله عنه، قال: قال رسول الله ﷺ: سَوُّوا صُفُوفَكُمْ، فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصَّفِّ مِنْ تَمَامِ الصَّلَاةِ. وفي رواية البخاري: فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصُّفُوفِ مِنْ إِقَامَةِ الصَّلَاةِ.

1087: Enes (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Saflarınızı düz tutunuz. Zira safların düz olması namazın tamam olmasını sağlayan hususlardan biridir.” Buhari'nin başka bir rivayetinde “Gerçekten safların düz olması namazın mükemmel olmasını sağlayan hususlardandır.”

1088 - وَعَنْهُ قَالَ: أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ، فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، بِوَجْهِهِ فَقَالَ: أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ وَتَرَاصُّوا، فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي. وفي رواية للبخاري: وكان أحدنا يلزق منكبه بمنكب صاحبه وقدمه بقدمه.

1088: Yine Enes (Allah Ondan razı olsun) rivayet olunmuştur. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir defasında namaz kılmak için kamet getirilmişti. O bize yüzünü döndü ve şöyle buyurdu: “Saflarınızı doğru ve dümdüz tutunuz ve birbirinize sımsıkı yapışınız zira ben sizi arkamdan da görüyorum.” Buhari'nin başka bir rivayetinde “Her birimiz omzunu arkadaşının omzuna ayağını arkadaşının ayağına yapıştırırdı.” demiştir. (Buhari, Ezan 72-76)

1089 - وَعَنِ النَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: لَتَسُونَنَّ صُفُوفَكُمْ، أَوْ لِيُخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ. وفي رواية لمسلم: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، كَانَ يُسَوِّي صُفُوفَنَا، حَتَّى كَأَنَّمَا يُسَوِّي بِهَا الْقِدَاحَ، حَتَّى رَأَى أَنَا قَدْ عَقَلْنَا عَنْهُ. ثُمَّ خَرَجَ يَوْمًا فَقَامَ حَتَّى كَادَ يُكْبِرُ، فَرَأَى رَجُلًا بَادِيًا صَدْرُهُ مِنَ الصَّفِّ، فَقَالَ: عِبَادَ اللَّهِ، لَتَسُونَنَّ صُفُوفَكُمْ، أَوْ لِيُخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ.

1089: Numan ibni Beşir (Allah Onlardan razı olsun)in Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)i şöyle buyururken işittiği rivayet edilmiştir. “Ya saflarınızı düzgün tutarsınız yada Allah yönlerinizi başka başka taraflara çevirir.” (Buhari, Ezan 71, Müslim, Salat 127)

Müslim'in diğer bir rivayetinde: “Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) okları düzeltir gibi saflarımızı düzeltirdi. Bizi alıştırıncaya kadar böyle devam etti. Bir gün namaza çıktı tekbir almak üzereyken içimizden birinin göğsünün dışarı çıktığını görünce şöyle buyurdu; “Ey Allah'ın kulları saflarınızı düzeltiniz yoksa Allah yüzlerinizi ve yönlerinizi ayrı ayrı yönlere çevirirde sizi birbirinize düşman eder.” (Müslim, Salat 128)

1090 - وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، يَتَخَلَّلُ الصَّفَّ مِنْ نَاحِيَةٍ إِلَى نَاحِيَةٍ، يَمْسَحُ صُدُورَنَا، وَمَنَاكِبَنَا، وَيَقُولُ: لَا تَخْتَلِفُوا فَتَخْتَلِفَ قُلُوبُكُمْ. وَكَانَ يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصُّفُوفِ الْأُولَى.

1090: Bera ibni Âzib (Allah Onlardan razı olsun)'den şöyle rivayet edilmiştir. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) göğüslerimize ve omuzlarımıza dokunarak baştan başa safların arasında dolaşır ve şöyle buyururdu: "Saflarda karışık durumda ileri geri durmayınız sonra kalplerinizde farklılaşır değişik düşünce ve görüşlere sahip olursunuz." Ve şöyle söylerdi; "İlk saflarda bulunan kimselere Allah rahmet melekler de dua ederler." (Ebu Davut, Salat 93)

1091 - وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أَقِيمُوا الصُّفُوفَ، وَحَادُوا بَيْنَ الْمَنَاكِبِ، وَسُدُّوا الْخَلَلَ، وَلِينُوا بِأَيْدِي إِخْوَانِكُمْ، وَلَا تَدْرُوا فُرْجَاتِ لِلشَّيْطَانِ، وَمَنْ وَصَلَ صَفًّا وَصَلَهُ اللَّهُ، وَمَنْ قَطَعَ صَفًّا قَطَعَهُ اللَّهُ.

1091: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Saflarınızı düzgün tutunuz. Omuzlarınız aynı hizada olsun saf arasındaki boşlukları doldurunuz. Saf düzeni için elinizden tutup çeken kardeşlerinize yumuşak davranınız. Şeytanın sokulabileceği boşluklar bırakmayınız. Kim bir saftaki boşluğu doldurup kopukluğu önlerse Allah ona rahmetini ulaştırır. Kim de boşluk bırakarak bir safı kesintiye uğrattırsa Allah ta ona rahmetini keser." (Ebu Davut, Salat 93,98)

1092 - وَعَنْ أَنَسِ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: رُصُّوا صُفُوفَكُمْ، وَقَارِبُوا بَيْنَهَا، وَحَادُوا بِالْأَعْنَاقِ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنِّي لَأَرَى الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ مِنْ خَلَلِ الصَّفِّ، كَأَنَّهَا الْحَدْفُ.

1092: Enes (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Saflarınızı sık ve birbirinize yakın tutunuz. Boyunlarınızı da bir hizaya getiriniz. Canımı elinde tutan Allah'a yemin olsun ki şüphesiz ben safların açık yerlerinden şeytanın siyah kuzu gibi girdiğini görüyorum. (Ebu Davut, Salat 93)

1093 - وَعَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أَتِمُّوا الصَّفَّ الْمَقْدَمَ، ثُمَّ الَّذِي يَلِيهِ، فَمَا كَانَ مِنْ نَقْصٍ فَلْيَكُنْ فِي الصَّفِّ الْمُؤَخَّرِ.

1093: Yine Enes (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Ön safı tamamlayınız sonra arkadaki safı oluşturunuz. Boş yer kalırsa son safta kalsın." (Ebu Davut, Salat 93)

1094 - وَعَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى مِيَامِنِ الصُّفُوفِ.

1094: Aişe (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Şüphesiz Allah, safların sağ taraflarında bulunan kimselere rahmet eder melekler de dua ederler." (Ebu Davut, Salat 94)

1095 - وَعَنِ الْبَرَاءِ، رضي الله عنه، قَالَ: كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، أَحَبَبْنَا أَنْ نَكُونَ عَنْ يَمِينِهِ، يُقْبَلُ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: رَبِّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ - أَوْ تَجْمَعُ عِبَادَكَ .

1095: Bera (Allah Ondan razı olsun)den şöyle rivayet edilmiştir. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)in arkasından namaz kılarken yüzünü bize döndüğünde sağ tarafına döndüğü için onun sağ tarafında olmayı arzu ederdik. Bir kere bize döndüğünde şöyle buyurduğunu işittim. “Rabbim kullarını bir araya toplayacağı gün beni azabından koru.” (Müslim, Müsafirin 62)

1096 - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رضي الله عنه، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَسَطُوا الْإِمَامَ، وَسُدُّوا الْخَلَلَ.

1096: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Safları oluşturmaya başlarken imamı ortaya alarak düzenleyiniz ve tüm saflardaki boşlukları da doldurunuz.” (Ebu Davut, Salat 98)

BÖLÜM: 195

FARZ NAMAZLARIN ÖNCESİ VE SONRASI KILINAN SÜNNETLER VE FAZİLETİ

1097 - عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أُمِّ حَبِيبَةَ رَمَلَةَ بِنْتِ أَبِي سُفْيَانَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يُصَلِّي لِلَّهِ تَعَالَى كُلَّ يَوْمٍ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً تَطَوُّعًا غَيْرَ الْفَرِيضَةِ، إِلَّا بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ - أَوْ - إِلَّا بُنِيَ لَهُ بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ.

1097: Müminlerin annesi Ümmü Habibe Ramle binti Ebu Sufyan (Allah Onlardan razı olsun) Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim dedi. “Müslüman bir kimse farzdan başka nafile olarak her gün, Allah rızası için on iki rekat namaz kılsa Allah ona cennette bir köşk yapar veya ona cennette bir köşk yapılır.” (Müslim, Müsafirin 103)

1098 - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَهَا، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ.

1098: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun) şöyle dedi. ben Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte öğle namazından önce iki, öğle namazından sonra iki, cumadan sonra iki, rekat akşam namazından sonra iki, rekat yatsı namazından sonra iki rekat namaz kıldım. (Buhari, Tehecüd 25-29, Müslim, Müsafirin 104)

1099 - وعن عبد الله بن مغفل، قال: قال رسول الله ﷺ: بين كل أدائين صلاة، بين كل أدائين صلاة، بين كل أدائين صلاة. قال في الثالثة: لمن شاء.

1099: Abdullah ibni Muğaffel (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) “Her ezan ve kamet arasında namaz vardır. Her ezan ve kamet arasında namaz vardır. Her ezan ve kamet arasında namaz vardır.” buyurdular, üçüncüsünde “kılmak isteyenler için.” dedi. (Buhari Teheccüd ve Müslüm Müsafirin)

BÖLÜM: 196

SABAH NAMAZININ SÜNNETİNİN ÖNEMİ

1100 - عن عائشة، رضي الله عنها، أن النبي ﷺ، كان لا يدع أربعاً قبل الظهر، وركعتين قبل الغداة.

1100: Aişe (Allah Ondan razı olsun) şöyle rivayet edilmiştir. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) öğle namazının farzından önceki dört rekat ile sabah namazının farzından önceki kılmış olduğu iki rekati hiç terk etmezdi. (Buhari, Teheccüd 34)

1101 - وعنها قالت: لم يكن النبي ﷺ، على شيء من النوافل أشد تعاهداً منه على ركعتي الفجر.

1101: Yine Aişe (Allah Ondan razı olsun) şöyle rivayet edilmiştir. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nafile namazların hiç biri hakkında sabah namazının iki rekat sünneti derecesinde titiz değildi. (Buhari, Teheccüd 27, Müslim, Müsafirin 94)

1102 - وعنها عن النبي ﷺ، قال: ركعتا الفجر خير من الدنيا وما فيها .
وفي رواية: لهما أحب إلي من الدنيا جميعاً .

1102: Yine Aişe (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Sabah namazının iki rekat sünneti dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır.” (Müslim, Müsafirin 96)

Yine Müslimin diğer bir rivayetinde, “Sabah namazından önce kılınan iki rekat bana bütün dünyadan daha sevimlidir.” (Müslim, Müsafirin 97)

1103 - وعن أبي عبد الله بلال بن رباح، مؤذن رسول الله ﷺ: أنه أتى رسول الله ﷺ ليؤذنه بصلاة الغداة، فشغلت عائشة بلالاً بأمر سألته عنه، حتى أصبح جداً، فقام بلال فأذنه بالصلاة، وتابع أذانه، فلم يخرج رسول الله ﷺ، فلما خرج صلى بالناس، فأخبره أن عائشة شغلته بأمر سألته عنه حتى أصبح جداً، وأنه أبطأ عليه بالخروج، فقال - يعني النبي ﷺ -

ﷺ : إِنِّي كُنْتُ رَكَعْتُ رَكْعَتِي الْفَجْرِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ أَصْبَحْتَ جَدًّا! قَالَ: لَوْ أَصْبَحْتَ أَكْثَرَ مِمَّا أَصْبَحْتُ، لَرَكَعْتُهُمَا، وَأَحْسَنْتُهُمَا، وَأَجْمَلْتُهُمَا .

1103: Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in müezzini Ebu Abdullah Bilal ibni Rebah (Allah Ondan razı olsun) rivayet edildiğine göre, kendisi bir gün Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)e namaz vaktinin girdiğini bildirmeye gitmişti. Fakat Aişe (Allah Ondan razı olsun) validemiz Bilal'e bazı şeyler sorarak ortalık epey ağırncaya kadar onu meşgul etmişti. Bunun üzerine Bilal namaz vaktinin girdiğini haber verdi. Hz. Peygamber namaza çıkmayınca Bilal namaz vaktinin girdiğini tekrar haber verdi. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) mescide gelerek sabah namazını kıldırdı. O zaman Bilal Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e durumu anlatarak Hz. Aişe'nin kendisini ortalık ağırncaya meşgul ettiğini bildirerek aynı zamanda peygamberimizin de neden geç kaldığını sorar, o zaman Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) "Sabah namazının iki rekat sünnetini kılıyordum" der. İyi ama namaza çok geç geldiniz deyince Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) "Şayet daha da geç kalsaydım yine de bu iki rekat sünneti güzelce ve pek iyi bir şekilde kılardım." buyurdular. (Ebu Davut, Tatavvu 3)

BÖLÜM: 197

SABAH NAMAZININ SÜNNETİNİN NASIL KILINACAĞI VE NE OKUNACAĞI

1104 - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ ، كَانَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ بَيْنَ النَّدَاءِ وَالْإِقَامَةِ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ.

وَفِي رَوَايَةٍ لِهَمَّا: يُصَلِّي رَكْعَتِي الْفَجْرِ، إِذَا سَمَعَ الْأَذَانَ فَيُخَفِّفُهُمَا حَتَّى أَقُولَ: هَلْ قَرَأَ فِيهِمَا بِأَمِّ الْقُرْآنِ!

وَفِي رَوَايَةٍ مُسْلِمٍ: كَانَ يُصَلِّي رَكْعَتِي الْفَجْرِ إِذَا سَمَعَ الْأَذَانَ وَيُخَفِّفُهُمَا . وَفِي رَوَايَةٍ: إِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ.

1104: Aişe (Allah Ondan razı olsun)dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazının ezanı ile kameti arasında uzatmaksızın hafif iki rekat kılardı. (Buhari, Ezan 12, Müslim, Müsafirin 91)

Buhari ve Müslimin başka bir rivayetine göre Hz. Aişe (Allah Ondan razı olsun) şöyle dedi. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah ezanını duyduğu vakit iki rekat sünnetini o kadar hafif(acele) tutardı ki acaba Fatiha suresini okudu mu okumadı mı diye kendi kendime sordum. (Buhari, Tehecüd 28, Müslim, Müsafirin 92)

Müslim'den başka bir rivayette de Hz. Aişe (Allah Ondan razı olsun) şöyle dedi. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah ezanını duyduğu vakit sabah namazının sünnetini fazla uzatmadan hafif kılarıdı. (Müslim, Müsafirin 90)

Diğer bir rivayette de Hz. Aişe (Allah Ondan razı olsun) tan yeri ağardığı zaman kılarıdı dedi. (Müslim, Müsafirin 93)

1105 - وَعَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، كَانَ إِذَا أَدَّنَ الْمُؤَذِّنُ لِلصُّبْحِ، وَبَدَأَ الصُّبْحُ، صَلَّى رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، إِذَا طَلَعَ صَلَّى الْفَجْرَ لَا يُصَلِّي إِلَّا رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ.

1105: Hafsa (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre, müezzin sabah ezanını okuduğu ve tanyerinin de ağardığı zaman Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) fazla uzatmadan iki rekat namaz(sünnet) kılarıdı. (Buhari, Ezan 12, Müslim, Müsafirin 87)

Müslim'in başka bir rivayetinde Hz. Hafsa (Allah Ondan razı olsun) şöyle dedi. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tan yeri ağarınca iki rekat kıldığı hafifçe sünnetten başka nafiye kılmazdı. (Müslim, Müsafirin 88)

1106 - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى، وَيُوتِرُ بِرَكَعَةٍ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ وَيُصَلِّي الرَّكَعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْغَدَاةِ، وَكَأَنَّ الْأَذَانَ بِأُذُنَيْهِ.

1106: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun) şöyle dedi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gece namazlarını ikişer rekat kılar gecenin sonunda ise bir rekat vitir kılarıdı. Sabah namazının farzından önce de kulağı kamette imiş gibi acele iki daha kılarıdı. (Buhari, Vitir 2, Müslim, Müsafirin 157)

1107 - وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقْرَأُ فِي رَكَعَتَيْ الْفَجْرِ فِي الْأُولَى مِنْهُمَا: ﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا﴾ الْآيَةَ الَّتِي فِي الْبَقْرَةِ، وَفِي الْآخِرَةِ مِنْهُمَا: ﴿آمَنَّا بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾

وَفِي رِوَايَةٍ: فِي الْآخِرَةِ الَّتِي فِي آلِ عِمْرَانَ: ﴿تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ﴾

1107: İbni Abbas (Allah Onlardan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Sabah namazının sünnetinin birinci rekatında 2 Bakara suresinin 139. ayeti olan "Biz Allah'a ve bize indirilen Kuran'a inandık deyiniz" ayetini ikinci rekatta da 3 Al-i İmran 52. ayeti olan "...Biz Allah'a inandım şahit ol ki biz müslümanlarız" ayetini okurdu. (Müslim, Müsafirin 99)

Müslim'den başka bir rivayete göre ise ikinci rekatta Al-i İmran suresinin 64. ayeti olan "Söyle onlara, Ey bize de kitap verildi diyenler. Gelin aramızda müşterek olan bir kelimeye toplanalım." ayetini okurdu. (Müslim, Müsafirin 100)

1108 - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، قرأ في ركعتي الفجر: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ و﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾

1108: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazının iki rekat sünnetinde Kafirun ve İhlas surelerini okurdu. (Müslim, Müsafirin 98)

1109 - وَعَنْ ابْنِ عَمْرٍو، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ: رَمَقْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم ، شَهْرًا وَكَانَ يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ و﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾

1109: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun)'dan rivayet edilmiştir. Bir ay süreyle Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'i takip ettim sabah namazının farzından önceki iki rekatta Kafirun ve İhlas surelerini okurdu. (Tirmizi, Mevakit 191)

BÖLÜM: 198

SABAH NAMAZININ SÜNNETİNDEN SONRA BİRAZ SAĞ TARAF ÜZERİNE UZANMAK

1110 - عَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم إِذَا صَلَّى رَكْعَتِي الْفَجْرِ، اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ .

1110: Aişe (Allah Ondan razı olsun)'ın şöyle dediği rivayet olunmuştur. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazının iki rekat sünnetini kıldıktan sonra sağ tarafına uzanarak yatardı. (Buhari, Teheccüd 23)

1111 - وَعَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم ، يُصَلِّي فِيمَا بَيْنَ أَنْ يَفْرُغَ مِنْ صَلَاةِ الْعِشَاءِ إِلَى الْفَجْرِ إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً، يُسَلِّمُ بَيْنَ كُلِّ رَكْعَتَيْنِ، وَيُوتِرُ بِوَاحِدَةٍ، فَإِذَا سَكَتَ الْمُؤَذِّنُ مِنْ صَلَاةِ الْفَجْرِ، وَتَبَيَّنَ لَهُ الْفَجْرُ، وَجَاءَهُ الْمُؤَذِّنُ، قَامَ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ، ثُمَّ اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ هَكَذَا حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمُؤَذِّنُ لِلْإِقَامَةِ .

1111: Yine Aişe (Allah Ondan razı olsun)'den şöyle rivayet edilmiştir. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yatsı namazı ile sabah namazı arasındaki sürede on bir rekat namaz kıları iki rekatta bir selam verdiği bu namazların sonunda bir rekatla vitiri eklerdi. Müezzin sabah ezanını okuduktan sonra tan yeri ağarmaya başlayınca müezzinin haber vermesiyle kalkar fazla uzun olmayan iki rekat kılar müezzin tekrar gelip farz namaz için haber verinceye kadar sağ tarafına uzanıp yatardı. (Müslim, Müsafirin 121-122)

1112 - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رضي الله عنه ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ رَكْعَتِي الْفَجْرِ، فَلْيُضْطَجِعْ عَلَى يَمِينِهِ.

1112: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Biriniz sabah namazının iki rekat sünnetini kılınca sağ yanı üzerine uzansın.” (Ebu Davut, Tatavvu 4, Tirmizi, Mevakat 194)

BÖLÜM: 199

ÖĞLE NAMAZININ SÜNNETİ

1113 - عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَهَا.

1113: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun)den şöyle rivayet edilmiştir. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber öğle namazının farzından önce iki sonra iki rekat namaz kıldım. (Buhari, Tehecüd 29-34, Müslim, Müsafirin 104)

1114 - وَعَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، كَانَ لَا يَدْعُ أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ.

1114: Aişe (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) öğle namazının farzından önce dört rekat namaz kılmayı hiç terketmezdi. (Buhari, Tehecüd 34)

1115 - وَعَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ، يُصَلِّي فِي بَيْتِي قَبْلَ الظُّهْرِ أَرْبَعًا، ثُمَّ يَخْرُجُ، فَيُصَلِّي بِالنَّاسِ، ثُمَّ يَدْخُلُ فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ، وَكَانَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ الْمَغْرِبَ، ثُمَّ يَدْخُلُ فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ، وَيُصَلِّي بِالنَّاسِ الْعِشَاءَ، وَيَدْخُلُ بَيْتِي، فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ.

1115: Aişe (Allah Ondan razı olsun)'dan şöyle rivayet edilmiştir. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) öğle namazının farzından önce benim evimde dört rekat namaz kılar arkasından mescide çıkıp cemaate namazı kıldırıdıktan sonra eve gelir iki rekat daha kılırdı. Cemaate akşamın farzını kıldırıdıktan sonra eve gelir iki rekat sünnet kılırdı. Cemaate yatsıyı kıldırıdıktan sonra evime gelir iki rekat sünnet kılırdı. (Müslim, Müsafirin 105)

1116 - وَعَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ حَافِظَ عَلَيَّ أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَأَرْبَعِ بَعْدَهَا، حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيَّ النَّارَ.

1116: Ümmü Habibe (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur. “Kim öğle namazının farzından önce ve sonra dörder rekat sünnet kılmaya devam ederse Allah onu cehenneme haram kılar.” (Ebu Davut, Tatavvu 7, Tirmizi, Salat 200)

1117 - وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ السَّائِبِ، رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، كَانَ يُصَلِّي أَرْبَعًا بَعْدَ أَنْ تَرُؤَلَ الشَّمْسُ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَقَالَ: إِنَّهَا سَاعَةٌ تُفْتَحُ فِيهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ، فَأُحِبُّ أَنْ يَصْعَدَ لِي فِيهَا عَمَلٌ صَالِحٌ .

1117: Abdullah ibni's Saib (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zevaldan sonra ve öğlenin farzından önce dört rekât sünnet kılar ve şöyle buyururdu. "Bu an gök kapılarının açıldığı bir andır o vakitte iyi bir amelimin Allah'a yükselmesini isterim." (Tirmizi, Vitir 16)

1118 - وَعَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، كَانَ إِذَا لَمْ يُصَلِّ أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ، صَلَّاهُنَّ بَعْدَهَا .

1118: Aişe (Allah Ondan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) öğle namazının farzından önce dört rekât sünnet kılmadığı zaman onu farzdan sonra kılardı. (Tirmizi, Salat 200)

BÖLÜM: 200

İKİNDİ NAMAZININ SÜNNETİ

1119 - عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، رضي الله عنه، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ، يُصَلِّي قَبْلَ الْعَصْرِ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ، يَفْصِلُ بَيْنَهُنَّ بِالتَّسْلِيمِ عَلَى الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُؤْمِنِينَ.

1119: Ali ibni Ebu Talip (Allah Ondan razı olsun)'den şöyle rivayet edilmiştir. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ikinci namazının farzından önce dört rekât namaz kılardı iki rekatta bir selam vermek suretiyle veya ikinci rekâtın oturumunda Allah'a en yakın meleklerle ve onlara uyan müslüman ve mümin kimselere selam vermek suretiyle dört rekâtın arasını ayırırdı. (Buhari, Mevakit 201)

1120 - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: رَحِمَ اللَّهُ امْرَأً صَلَّى قَبْلَ الْعَصْرِ أَرْبَعًا .

1120: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun) rivayetine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "İkindinin farzından önce dört rekât sünnet kılan kimseye Allah rahmet etsin." (Ebu Davut, Tatavvu 8)

1121 - وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الْعَصْرِ رَكَعَتَيْنِ .

1121: Ali ibni Ebu Talip (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'i ikinci namazının farzından sonra iki rekât namaz kılardı. (Ebu Davut, Tatavvu 8)

BÖLÜM: 201

AKŞAM NAMAZININ ÖNCESİ VE SONRASI KILINAN SÜNNETLER

حديث ابنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فِي السَّابِقِ، قَالَ: صَلَّىتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَهَا، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ.

İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun) şöyle dedi. ben Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte öğle namazından önce iki, öğle namazından sonra iki, cumadan sonra iki, rekat akşam namazından sonra iki, rekat yatsı namazından sonra iki rekat namaz kıldım. (Buhari, Tehecüd 25-29, Müslim, Müsafirin 104)

1122 - وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: صَلُّوا قَبْلَ الْمَغْرِبِ قَالَ فِي الثَّلَاثَةِ: لِمَنْ شَاءَ.

1122: Abdullah ibni Muğaffel (Allah Ondan razı olsun)dan rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) iki defa “Akşamın farzından önce iki rekat namaz kılınız” buyurdu üçüncü defasında “Dileyen kılsın” diye ekledi. (Buhari, Tehecüd 25)

1123 - وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ كِبَارَ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَتَدِرُونَ السُّوَارِيَّ عِنْدَ الْمَغْرِبِ.

1123: Enes (Allah Ondan razı olsun)den şöyle rivayet edilmiştir. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in ashabının büyükleri akşam namazından önce nafile kılmak için aceyleyle mescidin direklerine doğru koşarlardı. (Buhari, Ezan 24)

1124 - وَعَنْهُ قَالَ: كُنَّا نُصَلِّي عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، رَكَعَتَيْنِ بَعْدَ غُرُوبِ الشَّمْسِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ، فَقِيلَ: أَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ صَلَّاهُمَا؟ قَالَ: كَانَ يَرَانَا نُصَلِّيهِمَا فَلَمْ يَأْمُرْنَا وَلَمْ يَنْهَنَا.

1124: Yine Enes (Allah Ondan razı olsun)den rivayet edildiğine göre şöyle dedi. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında güneş battıktan sonra ve akşam namazından önce iki rekat namaz kılarıydık. Sahabeden biri Enes (Allah Ondan razı olsun)'a sordu: Bu namazı Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'de kılar mıydı? Enes (Allah Ondan razı olsun) şu cevabı verdi. Bizim kıldığımız görür fakat bize ne kılmayı emreder ne de yasaklardı. (Müslim, Müsafirin 302)

1125 - وعنه قال: كُنَّا بِالْمَدِينَةِ فَإِذَا أَدَّنَ الْمُؤَذِّنُ لِصَلَاةِ الْمَغْرِبِ، ابْتَدَرُوا السَّوَارِي، فَرَكَعُوا رَكْعَتَيْنِ حَتَّىٰ إِنَّ الرَّجُلَ الْغَرِيبَ لِيَدْخُلُ الْمَسْجِدَ فَيَحْسَبُ أَنَّ الصَّلَاةَ قَدْ صَلَّيْتُ مِنْ كَثْرَةِ مَنْ يُصَلِّيهِمَا .

1125: Yine Enes (Allah Ondan razı olsun) şöyle dedi. Biz Medine'de iken müezzin akşam ezanını okuyunca ashop aceleyle direklere doğru durup iki rekat namaz kılardı. Yabancı bir kimse mescide girerse bu iki rekat namazı kılanların çokluğundan dolayı akşam namazı kılınmış zannederdi. (Müslim, Müsafirin 302)

BÖLÜM: 202

YATSI NAMAZININ SÜNNETİ

1126 - - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَهَا، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ.

1126: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun) şöyle dedi. ben Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte öğle namazından önce iki öğle namazından sonra iki cumadan sonra iki rekat akşam namazından sonra iki rekat yatsı namazından sonra iki rekat namaz kıldım. (Buhari, Tehecüd 25-29, Müslim, Müsafirin 104)

BÖLÜM: 203

CUMA NAMAZININ SÜNNETİ

حديث ابنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ذَكَرْنَاهُ فِي السَّابِقِ (رقمه 1098)، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَهَا، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ.

İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun) şöyle dedi. ben Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte öğle namazından önce iki, öğle namazından sonra iki, cumadan sonra iki, rekat akşam namazından sonra iki, rekat yatsı namazından sonra iki rekat namaz kıldım. (Buhari, Tehecüd 25-29, Müslim, Müsafirin 104)

وحدیث عبدِ اللهِ بنِ مُغْفَلٍ، ذَكَرْنَاهُ فِي السَّابِقِ (رقمه 1099) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ، بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ، بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ. قَالَ فِي الثَّلَاثَةِ: لِمَنْ شَاءَ.

1099: Abdullah ibni Muğaffel (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) “Her ezan ve kamet arasında namaz vardır. Her ezan ve kamet arasında namaz vardır. Her ezan ve kamet arasında namaz vardır.” buyurdular, üçüncüsünde “kılmak isteyenler için.” dedi. (Buhari Teheccüd ve Müslüm Müsafirin)

1127 - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رضي الله عنه، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ الْجُمُعَةَ، فَلْيُصَلِّ بَعْدَهَا أَرْبَعًا.

1127: Ebu Hüreyre (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Sizden biri Cuma’yı kıldıktan sonra dört rekat daha sünnet kılsın.” (Müslim, Cuma 67-69)

1128 - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ لَا يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ حَتَّى يَنْصَرِفَ، فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ.

1128: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun)'dan rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma'nın farzından sonra mescidden ayrılıncaya kadar namaz kılmazdı sonra evinde iki rekat namaz kılardı. (Müslim, Cuma 71)

BÖLÜM: 204

NAFİLE NAMAZLARI EVDE KILMAK

1129 - عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: صَلُّوا أَيُّهَا النَّاسُ فِي بُيُوتِكُمْ، فَإِنَّ أَفْضَلَ الصَّلَاةِ صَلَاةَ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ .

1129: Zeyd ibni Sabit (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Ey insanlar evlerinizde namaz kılınız çünkü farzların dışında kılınan namazların en faziletlisi kişinin evinde kıldığı namazdır.” (Buhari, İ'tisam 3, Ezan 81, Müslim, Müsafirin 213)

1130 - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: اجْعَلُوا مِنْ صَلَاتِكُمْ فِي بُيُوتِكُمْ، وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا .

1130: İbni Ömer (Allah Onlardan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdular: “Namazlarınızın bir kısmını evlerinizde kılarak oraları kabirlere çevirmeyiniz.” (Buhari, Salat 52, Müslim, Müsafirin 208)

1131 - وَعَنْ جَابِرٍ، رضي الله عنه، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا قَضَى أَحَدُكُمْ صَلَاتَهُ فِي مَسْجِدِهِ، فَلْيَجْعَلْ لِبَيْتِهِ نَصِيبًا مِنْ صَلَاتِهِ، فَإِنَّ اللَّهَ جَاعِلٌ فِي بَيْتِهِ مِنْ صَلَاتِهِ خَيْرًا

1131: Cabir (Allah Ondan razı olsun)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Sizden biriniz farz namazı mescidde kıldığı zaman o

namazdan evine de bir pay ayırsın. Böylece Allah bu namazı sebebiyle evinde hayır ve bereket meydana getirir.” (Müslim, Müsafirin 210)

1132 - وَعَنْ عُمَرَ بْنِ عَطَاءٍ أَنَّ نَافِعَ بْنَ جُبَيْرٍ أَرْسَلَهُ إِلَى السَّائِبِ ابْنِ أُخْتِ نَمْرِيسَ أَلَيْهِ عَنْ شَيْءٍ رَأَاهُ مِنْهُ مُعَاوِيَةَ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ: نَعَمْ، صَلَّيْتُ مَعَهُ الْجُمُعَةَ فِي الْمَقْصُورَةِ، فَلَمَّا سَلَّمَ الْإِمَامُ، قُمْتُ فِي مَقَامِي، فَصَلَّيْتُ، فَلَمَّا دَخَلَ أَرْسَلَ إِلَيَّ فَقَالَ: لَا تَعُدْ لِمَا فَعَلْتَ. إِذَا صَلَّيْتَ الْجُمُعَةَ، فَلَا تَصِلْهَا بِصَلَاةٍ حَتَّى تَتَكَلَّمَ أَوْ تَخْرُجَ، فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، أَمَرَنَا بِذَلِكَ، أَنْ لَا نُوصِلَ صَلَاةً بِصَلَاةٍ حَتَّى نَتَكَلَّمَ أَوْ نَخْرُجَ .

1132: Ömer ibni Ata'dan rivayet edildiğine göre Nafi ibni Cübeyr Muaviyenin namaz kılması hususunda Saibten gördüğü şeyi öğrenmek için Ömer ibni Ata'yı Nemirin kız kardeşinin oğlu Saibe göndermiş o da durum hakkında şu cevabı vermiş.

“Evet Maksure'de Muaviye ile beraber cumayı kıldım imam selam verdikten sonra kalkıp farzı kıldığım yerde cumanın sünnetini de kıldım Muaviye evine gidince bana bir adamla haber göndererek şunları söyledi. Yaptığın şeyi bir daha yapma Cuma namazını kıldıktan sonra biriyle konuşmadan veya mescidden çıkmadan başka bir nafîle namaz ekleme. Zira Rasûlullah bize; “Konuşmadıkça veya mescidden çıkmadıkça farz namazına başka bir namazı eklememeyi emretti.” (Müslim, Cuma 73)

HADİS EZBER

التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ ذَنَبَ لَهُ

Günahlarından tevbe eden, güya hiç günah etmemiş gibi olur.

Günahları için tövbe eden kişi, hiç günah işlememiş gibi olur.

الْجَنَّةُ تَحْتَ أَقْدَامِ الْأُمَّهَاتِ

Cennet anaların ayakları altındadır.

Cennet annelerin ayakları altındadır.

حَبِّبُوا اللَّهَ إِلَى عِبَادِهِ يُحِبِّكُمْ اللَّهُ

Allah'ı kullarına sevdirdiniz ki, Allah da sizi sevsin.

Allah'ı kullarına sevdirdiniz ki Allah da sizi sevsin.

الْحَيَاءُ خَيْرٌ كُلِّهِ

Utanmak baştan başa hayırdır.

Utanmak baştan başa iyiliktir.

حَيْرُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ

İnsanların hayırlısı benî nev'ine nef'i olanlardır..

İnsanların iyileri, insanlar için yararlı işler yapanlardır.

TESBİHAT VE EVRAD

- HAFTADA BİR CEVŞEN
<http://cetele.org/cevsen/>
- HAFTADA BİR TEVHİDNAME
<https://onlinekeyfiyet.wordpress.com/tevhidname/>

VAAZ

AHLAK VAAZLARI - 2

https://archive.org/details/fetullah-gulen/Fethullah_Gulen-Ahlak_08.mp3

https://archive.org/details/fetullah-gulen/Fethullah_Gulen-Ahlak_09.mp3

https://archive.org/details/fetullah-gulen/Fethullah_Gulen-Ahlak_10.mp3

https://archive.org/details/fetullah-gulen/Fethullah_Gulen-Ahlak_11.mp3

https://archive.org/details/fetullah-gulen/Fethullah_Gulen-Ahlak_12.mp3

https://archive.org/details/fetullah-gulen/Fethullah_Gulen-Ahlak_13.mp3

https://archive.org/details/fetullah-gulen/Fethullah_Gulen-Ahlak_14.mp3

AHLAK HUTBELERİ-2

https://archive.org/details/fetullah-gulen/Fethullah_Gulen-Ahlak_Hutbe_09.mp3

https://archive.org/details/fetullah-gulen/Fethullah_Gulen-Ahlak_Hutbe_10.mp3

https://archive.org/details/fetullah-gulen/Fethullah_Gulen-Ahlak_Hutbe_11.mp3

https://archive.org/details/fetullah-gulen/Fethullah_Gulen-Ahlak_Hutbe_12.mp3

https://archive.org/details/fetullah-gulen/Fethullah_Gulen-Ahlak_Hutbe_13.mp3

https://archive.org/details/fetullah-gulen/Fethullah_Gulen-Ahlak_Hutbe_14.mp3

